Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Josephi Judei historiographi viri clarissimi prologus in libros antiquitatum viginti incipit foeliciter:

https://hdl.handle.net/1874/461674

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

deponebat.Hāc aūt barin:ideſt turrē:iudeoꝝ rex herodes munitioꝛē cōſtruēs ꝑ tēpli cuſtodia: ad gratiā antonii:amici quidē ſui:principis uero romanoꝝ:antoniā noīauit.A parte aūt occidē talis muri quatuor portæ ſtabant:quaꝝ una ad aulā tendebat interpoſita ualle quæ erat ī medio eius uiæ:die aūt ad ſuburbana:quarta uero ad ciuitatē:multis gradibus ad inferiorem uallē ten dentibus:&exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus.Nam ex aduerſo templi ciuitatis ī modū theatri iacebat:circūdata ualle altiſſima:ꝑ oēm auſtralē tractū.Quarta aūtē frons quæ ad meri dianum ſola alias ſolē poſita erat:habuit & ipſa quidē in medio portas ſup qs regia porticus tri plici longitudine terminata: ab oriente ualle incipiens:ad occidentalē finita amplius tendi non poſſet.Opus aūt fuerat dignū narrari oībus qui ſub ſole ſunt.Siquidē altiſſima uallis ſic erat: ut nullatēus uideri poſſet:ſiqs eius altitudinē attēdiſſet:ſup quā porticus ille ſteterat.Ex qua ſiqs a ſummo id eſt a tertio tecto notaſſet:& ꝑfunditatē edificioꝝ uidere uellet:tenebris ꝑfūdebat: ita ut non poſſet uiſus ad immēſam altitudinē puenire.Columniaꝝ aūt ordines conſiſtebāt in quadra longitudine nā q̄rtus paries colligebat pariete lapideo:groſſitudo uero uniuſcuiuſq; co lumnæ tres cōiuctas ulnas habebat:lōgitudo aūt pedes uigintiſeptē:duplici ſpina ſuppoſita:mul titudo aūt oīum centū ſexaginta duæ fuerunt.Capita uero colūniaꝝ ſecundū modū corinthiū ſculpta:āmiranda ,ppter magnitudinē operis.Cunq; quatuor ordines fuiſſent:tres quidē media loca tenebant:quoꝝ duo eodē mō facti:latitudinē habebāt pedū triginta:longitudiē ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tēdebātur:medius uero ordo latitudinē uigiti pedū habebat: altitudinē centum:nam dupla ſuper utrūq; fuerat.Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant:medie uero porticus altitudo in immenſum tendebant:habēs colūnas cōpoſitas po litas undiq; quaꝝ cōpago incōpræhenſibilis oībus uidebaſ.Talis quidē primus murus fuerat a medio uero nō multū ſecundus diſtabat:gradibus paucis aſcendēdus:quē paries circuibat lapi deus:titulū habens:qui ,phibebat alienigenas ingredi morte interminata.Interior autem murus per auſtralē ptem & aquilonis tractum:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes: per orien talem uero unā maximam per quā tranſiebamus:purificati cum mulieribus.Inacceſſibile autem ſacrariū fuit:intra quod tertiū erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat:ſuper quā immolationes & holocauſta deo imponebanē. Hoꝝ atriū nullomō rex he rodes intrauit:cū utiq; prohibereē quia ſacerdos nō exiſteret:ſed opibus muros & porticus exte riores curabat.Quæ cū octo annis edificaſſet:templo ꝑ ſacerdotes in uno anno:& quinq; men ſibus pacto:omnis populus leticia completus eſt:& primū quidē pro celeritate gratias deo age bāt:deīde de alacritate regis quā in dedicatione habuit laudibus eū extollebāt.Rex aūt trecētos boues optulit deo:& alii ſecundū uires ſuas:quoꝝ numerus nullatenus eſtimabaſ. Nam cū oc currīſſet templi dedicatio:regiſq; natalitius dies quo principatum aſſumpſerat:in ſignis eſt cele brata feſtiuitas.Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulā ab antonia intra tēplū ducentē per iamua orientalem:ſup quā & turrem edificauit:quatenus & ſub terraneū haberet aſcenſum ;ꝑpter po puli ſeditiones.Dicitur aūt per illud tempus dū tēplū conſtrueretur:quia ī die quidē nō pluerat: nocte uero ymbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non ,phiberet.Quod uerbū nrā patres tradiderunt:nec eſt incredibile:ſi & aliā dei prouidentiā aliquis cōſideret, Templū quidē huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

Cap.i.

HAec inſunt in ſextodecīo libro ioſephi hiſtoriæ antiqtatis iudaicæ.

Cap.ii.

Quēadmodum herodes filios ſuos alexandrū & ariſtobolū de roma in domū ſuam reduxit:qui reuerſi:uindicare cogitabāt mortē matris ſuæ in ſalome & cæteris quoꝝ accuſatione mater eaꝝ damnata fuit:& quia pater eoꝝ hoc diſſīmulans : uxores no biliſſimas eis iunxerit.

Cap.iii.

Qualiter herodes ad agrippam ueniens:inuitauit eum ad iudeam uenire: & profectio agrippæ ad oniam.

Cap.iiii.

At herodes multis nauigationū circuitōibus ſecundo uenit ad agrippā.

Cap.v.

Interpellatio iudeoꝝ ad agrippā in onia ꝑſente herode:de q̄bus græcos accuſabāt.

Cap.vi.

Quēadmodū agrippa cōfirmauit eis leges:herodeſq; ad ,ppria rediit.

Cap.vii.

Qualiter allocuturus eſt herodes hieroſolymitas:& quartam partem eis fiſcalium præteriti ānī conceſſit.

Cap.viii.

Vt ꝑturbatio domus herodis facta eſt:alexander & ariſtobolus filii herodis indignationē habē tes aduerſus ſalome ſororē regis:& ferora fratrem eius:propter mortē matris ſuæ:& illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes.

Cap.ix.

Quēadmodū herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobolo:præpoſuit eis ātipatrū depriuata uxore gentium; ipſos aūt ad cæſarē deducēs:accuſauit.

De alexandri ſatiſſactione coram cæſare:& reconciliatione cū ꝑe. Cap.x.

Quemadmodum herodes celebrauit quinquennale certamē in honorē cæſaris:& mira uel clara opera eius. Cap.xi.

Oppſitio iudeoꝝ ꝑ aſyā & libiā:& legatio ipſoꝝ ,p hoc ad cæſarē: exēplar quoq; cæſaris & agrip pæ quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. Cap.xii.

Quemadmodū egēs herodes pecuniis:deſcēdit ad ſepulchrū dauid:& terrore imaginū territus: tumultum deſuper ſtatuit:& rurſus de ꝑturbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrū filium ſium iecit in uincula. Cap.xiii.

Vt archelaus rex cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipſe ad cappadociā:herodes aūt romam profectus eſt. Cap.xiiii.

Diſceſſio habitantiū tracone a regno herodis & uaſtatio perduces eius:& de tranſſugis q de tra cone ,pūicia ad arabiā receſſerunt:quos recepit ſylleus ,pcurator regis arabiæ. Cap.xv.

Qualiter herodes a roma reuerſus in arabā tranſſugas poſtulabat:quos cū nō obtinuiſſet exer citum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. Cap.xvi.

Quemadmodum ſylleus accuſauit coram cæſare herodem de incurſione quā in arabia fecerat & q̄ indignatus cæſar dura uel grauia reſcripſit ei : quare herodes placare uolens cæſarem:miſit romam nicolaū damaſcenum. Cap.xvii.

Criminationes euricleri lacedemonis contra filios ad patrē herodem: & quia ligaſſet eos pater: & ad cæſarem ſcripſiſſet. Cap.xviii.

Vt per nicolaum accuſatione liberatus herodes eſt apud cæſarem:ſylleus aūt accuſator herodis morti adiudicatus eſt. Cap.xix.

Qualiter cæſare ptāte ꝑbente:cōcilio ī beritho habito accuſauit filios herodes. Cap.xx.

Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in alexandrio.

Incipit liber.xvi.antiquitatis iudaicæ.

NAminiſtratiōe reꝝ ſtudiū herodes habēs rex oēs iniquitates ,phibere quæ per ciuitates & prouincias fiebant:legē ſtatuit nollatenus priori ſimilē in qua ipſe firmauit fures uendi.Quæ res nō pœna tantū grauis:ſed ad cōfuſionem patriæ:ſolutionēq; cōſuetudinis exiſtebat.Nam alienigenis & nō eundē uitæ modū habentibus ſeruire in his q̄ imperaſſet:peccatū in religionē:non pœna excedētiū erat:dū in prioribus cautū fuiſſet de hac pœna.Nam iubebāt leges quadruplum fures reddere:non habentē uero tantū uenūdari nō tamen alie nigenis:neq; imppetuū ſeruire iudeū:ſed ſexto anno abſolui. Ergo præter cō ſtitutionē & præter legē reddi hāc pœnā ſupbū uidebatur:nec regis ſed tirā ni in uniuerſos ſubiectos tormentū atrociſſimū excogitatū:quod populi parabat diſcordiā.Eo dem tempore herodes ad ytaliā nauigauit cæſarē deſiderans ſalutare:& uidere filios ſuos romæ degentes.Cæſar quidē amicabiliter eū ſuſcipiens:perfectos ei doctrina filios reddidit:quos & ad propriā domū reduxit.Cum uero ab ytalia rediſſent:ſtudiū populi circa iuuenes erat:& p ſpicu os eos oībus fecit magnitudo corporis:& regius ornatus:forma nō deficiente. Et inuidioſi ſtatī uſi ſunt ſalome ſorori regis:& illis qui accuſationibus mariānem damnauerant : dū putarent: ſi ualerent ultionē exigerent de his quæ in matrē ſuam cōmiſſa uidebanē.Cauſam uero timoris ad illoꝝ criminationē tranſferebant:dum dicerent:non libenter cū patre eos cōmorari propter matris interitū:& quia iniuſtū eis uideretur ſimul cū iterfectore genitricis manere:& ex ueritate ſumentes initiū ad ueriſimilitudinē deſcendentes affligere eos tentabant: & fauoré patris quem erga filios habebat auellere.Quod nō manifeſte ei dicebant:ſed in multitudinē rumoré ſpargē tes:herodi nūciari credebant:unde odiū in eos patris exarſit . Interea omni ſuſpitione uel accu ſatione prætermiſſa:rex amore filioꝝ honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit: ari ſtobolo quidā filiā ſalome beronicē:alexandro uero archelai regis capadocium filiam glafiram.

Capitulum.II.

QVm hæc diſpoſuiſſet:& audiſſet marcum agrippā nauigaſſe rurſus ab ytalia ad aſyā: feſtinauit ad eū:a quo petiit:ut ad regnū eius accederet:ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eſſet:lætus ad iudeam peruenit.Herodes aūtē ſtrando ampliſſima:& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in ſebaſtia: uel ce ſareæ portu a ſe conſtructo:& in oppidis alexandrio:& herodio:uel hircanio. Ducebat etiā eum

U. fol.
RARIORA
Cm

Cm

Cm

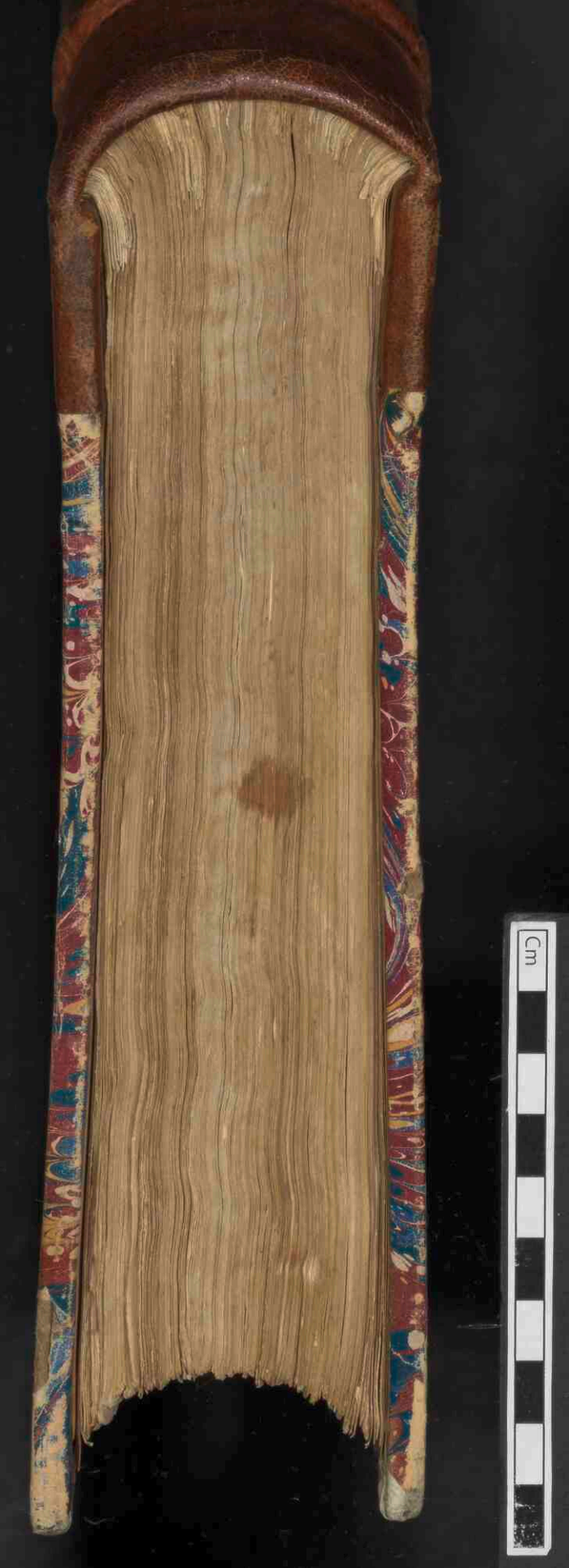
Cm

U. fo.
366

221. **Flavius** Josephus, Opera [latine]. Venetië, Joh. Rubeus Vercellinus 23 Oct. 1486. 2o. U. 2o. 366

Type 2. — HC* 9454. — Holtrop II 500. — Pr. 5118. — Met geteekende beginletters.

Uit het kapittel van S. Jan te Utrecht.

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS ANTIQ VITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER : ET DE GRAECO IN LATINVM TRADVCTOS: PER VENERABILEM PRESBYTERVM RVFFINVM AQ V ILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

HISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON VNam nec eádé uideo eiuſdé ſtudii cauſã: ſed multas exiſtere : & ab alterutro plurimum differétes. Ná quidá eoꝝ ſui ſermonis pádere uolétes ornatũ: & ex hoc gloriã aucupátes: ad parté huius diſciplinæ accedũt. Alii uero illis gratiã referétes: de qbus ipſã deſcriptioné eſſe cõtigerit ĩ opere eodé ultra uirtuté coacti ſunt laborare. Quidam aũt ipſa reꝝ neceſſitate uim paſſi ſunt: ut ea quibus interfuerũt cum agerent : ſcripture declaratione colligerent: Multos autẽ magnitudo rerum utiliũ in occulto iacentium inuitauit: ut hiſtoriã ex his ad utilitatẽ deberent proferre cõem. Harum itaq; quas prædixi cauſarũ: duæ nouiſſimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod iter Romanos & nos iudeos fuit: & qui actus ei quiq; finis acceſſerit: experimento ipſe cognoſcens narrare coactus ſum: propter eos qui ueritatẽ ĩ ipſa conſcriptione corrũpunt. Præſens autẽ opus aſſumpſi: credés etiam dignũ ſtudium Græcis omnibus apperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatem noſtram & conuerſationis ordinem ex hebraicis litteris interpretatũ. Dudum ſiquidem cũ bella cõſcriberé ꝓpoſueram declarare q fuerint ĩ inicio iudei: & quibus ſint uſi fortunis: & per qué legiſlatorem ſint eruditi hoc quod ad pietatem aliáq; uirtutis continẽtiam noſcitur attingere: & q̃longis pugnantes temporibus: ĩuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romanoꝝ. Sed quoniã ĩgens erat operis eius ordo: & ualde perplexus in ipſo libro diuidens diſponenſq; principia: atq; finem cõſcriptioné ipſam abbreuiare tẽtaui. Tempore nanq; procedente ſecundum illud quod ſolet accidere grandia cogitãtibus: mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit tantã arripiendi materiã in uſum extraneæ quippe linguæ: & a noſtra conſuetudine pegrinæ. Erant aũt qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus ĩuitarent: & præcipue horum oium epafroditus uir qui uniuerſas quidé dilligere diſciplinas: maxíe autẽ rerum geſtaꝝ cognitione gauderet utiq; : cum & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis iterfuiſſet: & ĩ omnibus mirabilem naturæ fortitudinẽ: & ĩmutabilem uolũtatẽ ſuæ uirtutis oſtẽderet. Huic enim uiro ſemper obediens qui utiliter & bene agentium cooperator exiſteret: ne uideret deſidia potius q̃ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui: illud quoq; ſuper ea quæ iã dicta ſunt nõ tranſitorie cogitãs: quia ꝑ hæc & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris uolui: & de Græcis ſi quis eoꝝ ſcire quæ noſtra ſunt uoluerit. Cõperi ſiquidé quomodo Ptolomeoꝝ ſecundus rex maxíe circa diſciplinam & libroꝝ collectioné ſtudium habens: in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit: & cõſtituta eius feſtinauit græca uoce tranſferri. Pontifex uero noſter Eleazarus: nulli uirtute ſecundus nõ ĩuidit: ut prædictum regẽ hac utilitate priuaret: cui oío forſitan reſtitiſſet: niſi patriæ noſtræ cõgrueret: ut nihil bonoꝝ eius remaneret occultum. Ideoq; mihi ſcilicet ipſe cõuenire putaui, ut magnanimitatem quidé pontificis imitaret: & ut regie largitati ſimiliter reſponderetur ab eis qui doctrinæ amatores eſſe noſcũtur. Neq; enim ille omnẽ deſcriptionem a tranſlatoribus accepit: quando ea tantũmodo quæ legis ſũt: hi qui ad explanationé miſſi fuerant Alexandriam tradiderunt: cũ ſint alia innumera quæ per ſacras litteras indicantur: utpote quinq; miliũ hiſtoria in iſtis expoſita: & diuerſæ quidé in his continẽtiæ ſunt. multæ uero ciuitatũ fortunæ: & fortia facta ducum: & mutabilitates conuerſationum: qã totũ ex ipſa hiſtoria præcipue poterit quilibet agnoſcere, ſi eam uoluerit lectitare: in qua etiã reperiẽ: quõ eis qui uoluntatem propriam non ſequuntur: & ea quæ bene ſancita ſunt tranſcendere non preſumũt omnia ad terminum fidei tendẽtia proſpere paguntur: & honoris fœlicitas præbetur a deo: quando uero receſſerint aliqui ab huius diligentiæ ueritate: fiunt eis oía ſub inopia: quæ uidebantur in abundantia cõſtituta: & ĩ calamitatem importabilem eis uertitur: quicquid quaſi bonum agere feſtinabant. Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros exoro : ut uoluntatem ſuam deo ſubmittant: & legiſlatorem noſtrum probent ſi naturam eius digne conſiderauit: & ſemper decentes actus uirtutis eius expoſui: purã rõnem de illo cuſtodiés ab omni que refertur ab aliis turpitudine fabulaꝝ licet ex longitudine temporis: & ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmẽtorum fallacium habere licẽtiã. Fuit enim ante annos duo milia. In qua longitudine ſeculi: neq; ipſorum deorũ generationes poetæ : niſi forte hoíum actus aut leges dicere preſumpſerũt: integritatem uidelicet eoꝝ quæ a me conſcripta ſunt: procedens ſermo ordine proprio declarauit.

UNIVERSITEITS BIBLIOTHEEK UTRECHT

Hoc factuꝝ me ī negotio iſto propoſui:ut nihil adiitiam:nec iteꝝ prætermittā.Quia uero pene omnia ex moyſeos legiſlatoris ſapientia apud nos pendere noſcuntur: neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere ne qui legentium quærāt:cur noſtri ſermo ſtudium deſcriptionis habēs de dictis & factis in tantā naturæ rōnem proceſſerit. Sciendum itaq; quō legiſlator ille omniū rerum neceſſarium iudicauit ut quiſquis ſuā uitam bene gubernaturus & legem eſſet aliis poſiturus : dei primitus deberet conſiderare naturam:opamq; eius mēte contemplaretur,& eius exemplū imitaretur:& q̄tum eſſet uirtus hunc ſequi tentaret.Neq; enī uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiens mens: dum in ipſius utiq; contemplatione deficeret:nec eis qui conſcripturi ſunt ꝓ cauſa uirtutis aliquis proſper euentus erit: niſi præ oībus doceātur quia pater omniū & dominus deus exiſtens: & uniuerſa reſpiciens:ſequentibus ſe uitā fœliciſſimā præbet:a uirtute uero digredientes:maximis calamitatibus ſubdit . Hoc ergo docere deſiderans Moyſes ſuos ciues ac populos legis cōſtitutionem nō ab ore cōmuni:nec a propriis placitis inchoauit:ſed ad deum & mūdi fabricam eoꝝ mētes erigens & perſuadens:quoniā creaturaꝝ terrenaꝝ opus dei præcipuū hoīes ſumus: dum habuiſſet eos iam ad pietatē obedientes:de rebus reliquis eis facilime perſuaſit.Alii nanq; legiſlatores fabulas ſequētes humanoꝝ delictoꝝ confuſionē potius ī deos ſuos ſacrilego ſermone uerterunt:& multam malignis peccādi licentiam præbuerunt. noſter uero legiſlator ſummā uirtutem deum habere pronuntians.infudit hoībus ea participari:& eos qui taliter non ſaperēt nec crederent:iuſſit ineuitabiliter caſtigari.Secūdum hoc ergo argumentū facere examinationē lecturos exoro.ſic enim conſiderantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maieſtatem dei atq; clementiam uidetur incongruū.Cuncta nanq; circa naturam reꝝ affectionē conſonam habere noſcūtur,alia quidem aperto uel ſimplici modo legiſlatore tangente.alia uero cum ſua honeſtate allegorice proferente.quia qui clare dici proderat: hæc manifeſte declarauit .Volentibus autē etiam cās reꝝ ſingulas conſiderare:contēplatio multa nimis:& ualde philoſophica repiē. Quod ego nunc quidem dicere ſuppono:ſed deo tempus præbente nobis poſt hoc opus tentabo conſcribere. Conuertar autē ad reꝝ narrationem:reminiſcens primitus eoꝝ:quæ de mūdi fabrica Moyſes dixit. Hæc aūt in ſacris libris comperi ita conſcripta.

Capitula in librum primū incipiunt.

Haec inſunt in primo libro ioſephi hiſtoriaꝝ antiquitatis iudaicæ. Cap.i
De creatiōe cæli & terræ:& de opibus ſex dieꝝ:& reqæ diei ſeptī. Cap.ii.
De plaſmatiōe prothoplaſtorum: & de plātatione paradiſi:& de ītroductione Adam & euæ in ipſum . Cap.iii.
De tranſgreſſione prothoplaſtoꝝ: & de eiectione eoꝝ de paradiſo. Cap.iiii.
De interfectione Abel ꝓ Cain:& de pena qua multatus ē cain:& de duabus colūnis latericia & lapidea : in quibus conſcripſerunt filii adam omnem diſciplinam rerum cæleſtium quam per ſe adinuenerunt. Cap.v.
De inundatione diluuii ſuper terram: & ubi noe ſaluatus eſt cum generatione ſua per arcam. Cap.vi.
Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtiis.orat nullam aquarum ſundationem ulterius induci ſuper terram. Cap.vii.
Deus annuit præcibus noe:arcū pluuialem deſignās ei in teſtimoniū fœderis Cap.viii.
De morte noe : & de filiis eius. Cap.viiii.
De nemroth filio chā:& de ædificatōe turris:& de diſcordia diuerſaꝝ līguaꝝ. Cap.x.
De diſperſione gentium ī uniuerſas terras:poſt ædificationem turris. Cap.xi
De filiis iaphet filii noe:& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. Cap.xii.
De filiis cham filii noe:& de gentibus ꝓ eos inſtitutis. Cap.xiii.
Noe inebriatus:nudatus:irriſus:irriſorem filium maledictioni ſubdit: fratribus eius maledictū patris effugientibus. Cap.xiiii.
De filiis ſem filii noe:ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis:& de ortu abrae Cap.xv.
Abraam ſecundum præceptum domini de chaldea migrat in chananeam. Cap.xvi.
Abraam fame opprimente chananeam:egyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur:diſciplinā ariſmetricæ:& aſtrologiæ:contradens ægyptiis:a quibus iterū regreſſus in chananeā:partitur terram cum loth cognato ſuo. Cap.xvii.
Sodomite congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur: cum quibus loth captiuus abducitur. Cap.xviii.

Abraã irruens ĩ assyrios:loth & captiuos sodomitarũ eripuit:cui regresso occurrit rex sodomitarũ:& melchisedech rex solimorũ:deinde accepto ꝓmisso diuino deposteritate:genuit ismahel: ipseq; circũcisus est præcipiẽte domino:& ismahel:totaq; domus eius. Cap.xix.

De abraam quõ tres angelos suscepit:a quibus audiuit & sarã filiũ piturã:& sodomitaꝝ euersionẽ:& de loth:qui & ipse suscepit ãgelos hospicio:& de euersione sodomoꝝ simulq; de eruptione loth cũ tota domo eius: & quomodo uxor loth conuersa est in statuam salis: cum respicit ciuitatem pereuntem: & de cõmixtione filiarum cum patre. Cap.xx.

Quomodo abraam migrauit in gerara:& abimelech adamauit saram uxorẽ abrae:sed correptus a domino:reddidit eam ipsi intactam:& de natiuitate ysaac. Cap.xxi.

Quõ abraã monẽte sara:& ꝑcipiẽte domino emisit a se agar cũ filio ismahele. Cap.xxii.

Abraam accepit mãdatum a domino de immolatione ysaac. Cap.xxiii.

De morte sara & sepultura ipsius:post cuius mortẽ abraã accæpit cethurã uxorẽ. Cap.xxiiii.

Quomodo ysaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. Cap.xxv.

Abraam moritur:& sepelitur in ebron cum sara coniuge sua. Cap.xxvi.

De cõceptu uel ptu rebeccæ:& quõ ysaac pegrinatus est i geraris tpe famis:& quia cũ senuisset: & caligarẽt occuli eius:benedixit iacob cũ putaret se benedicere esau. Cap.xxvii.

Iacob timẽs fratrẽ fugit ad laban in mesopotamiã: ubi filias labã lyam & rachel accepit uxores: cũ ãcillis eaꝝ bala & zelfa:ex qbus filios.xii.genuit:& unã filiã:quæ regresso iacob de mesopotamia ad chananeam:uiolata est a sichem filio emmor regis sicimoꝝ: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percusserunt in ore gladii. Cap.xxviii.

Moritur ysaac in ebron:& sepelitur a filiis suis:rebecca uxore prius defuncta.

¶ Iosephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit fœliciter.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS CELVM ET TERRAM:SED DVM terra ad aspectũ non ueniret:& ꝑfũditate tenebris celaretur:& spiritus dei desup portaret deus fieri iussit lumẽ:quo facto considerãs oẽm materiã:separauit lumen & tenebras: & aliæ quidẽ rei nomẽ imposuit noctẽ:aliud uero uocauit diẽ:uespere & mane appellãs initiũ lucis & reqẽ.Et his quidẽ est primus dies:moyses autẽ eũ unũ eẽ dixit.Et licet sufficiat cãm huius rei etiã nũc dicere:tamẽ qa pollicitus sum rationẽ causaꝝ singulaꝝ seorsum tradere:illud ad huius rei ĩterpretationem me necessariũ est differre.Post hæc secũda die cælũ super oĩa collocauit:ipsumq; ab aliis distinguẽs:ĩ semetipso cõstitutũ eẽ præcepit:& ei cristallũ circũfigens:humidũ eũ & pluuialẽ ad utilitatẽ quæ fit ex terre imbribus:cõgrue fabricatus ẽ.Tertia die statuit terrã:circa eã mare diffundens.Ipsa uero die repente uirẽs herba & semẽ de terra sunt orta. Quarta autẽ die ornauit cælũ sole & luna:aliisq; sideribus:motus eis tribuẽs atq; cursus:qbus horaꝝ diuersitates manifeste designarent.Quĩta die animalia natatilia & uolatilia:alia qdẽ ĩ ꝑfundo alia uero ĩ aere esse cõstituit:copulãs ea ad cõmunionẽ atq; pmixtionẽ cã ꝑlis ꝑfuture:& ut eoꝝ natura multiplicari potuisset & crescere. Sexto uero die creauit quadrupedũ genus:masculinũ faciẽs atq; fœmininũ: ĩ quo ẽt hoiem finxit.Ita ergo mũdũ cunctũ sex diebus & oĩa quæ ĩ eo sunt facta Moyses ait.Septio die deũ ab opibus manuũ suaꝝ requeisse dicẽs.Vnde ẽt nos eo die laboribus ꝓpiis uacare dignoscimur: eum sabbatum appellãtes:qd nomẽ requiem hebraica lingua significat.

¶ Cap.II.

POst septimã uero diẽ cepit de hoĩs natura moyses reddere rationẽ:ita dicens. Finxit deus hoiem:puluerẽ de terra sumẽs:& ĩ eũ spiritũ ĩspirauit & animã. Hic autẽ homo Adã uocatus ẽ:qd nomẽ hebraica lĩgua significat rubeus:quoniã cõsperſa rubea terra factus ẽ.Talis ẽ.n.uirgo tellus & uera.Præsentauit quoq; deus ade aĩalia secũdũ gẽus fœmininũ masculinũq; demõstrans:& his noĩa ĩposuit:qbus ẽt nũc uocãt.Vidẽs ergo deus adã nõ habentẽ societatẽ ad fœminã neq; cohabitationẽ cũ utiq; nõ esset:delectãs autẽ in aliis aĩalibus quæ copulata uidebãtur:una dieꝝ eo dormiẽte:auferẽs costã eius:finxit ei mulierẽ:& adam sibi iũctã:cognouit de se fuisse plasmatã.Issa hebraica lĩgua mulier appellat.Nomẽ uero mulieris illius erat eua:qd significat oĩum uiuẽtiũ mrem.Dicit autẽ deũ ẽt ad orientẽ plãtasse paradisum oĩ germiatiõe florentẽ: ĩ hoc enĩ eẽ & uitæ plãtationẽ:& aliã prudẽtiæ:qua cognoscerẽt qd eẽt bonũ:qdue malũ:& ĩ hũc ortũ ĩtroduxisse adã & eius uxorẽ:ꝑcipientẽ plãtationũ eos habere solicitudinẽ.Rigat uero ortus hic ab unofluio: circa oẽm terrã ũdiq; pfluẽte.Hic ĩ quattuor diuidit

ptes:& phiſon qdē nomen ē uni:qđ iundationē ſignificat:eductus ī indiā: ī pelago late diffūdit: qđ geta nūcupat a græcis:euphrates aūt & tigris ī mare rubrū ferūt. Vocat euphrates qdēforas: qđ ſignificat diſpſiōes ſeu flos:tigris aūt diligat.qđ ídicat acutū aliqd & anguſtū.Geon quoq; p egyptū fluēs:oſtēdit eū q nobis ab oriēte redditur quem græci appellant nullum. ¶ Cap.III.

DEus igit adā & mulierē ex aliis qdē plātatiōibus guſtare p̄cepit.De prudētiæ uero plā tatione uoluit abſtinere:prædicēs cōtingētibus ex ea p̄ditionē eſſe uēturā.Et dū illo tpe cūcta aīalia cōcordarēt:ſerpēs cohabitās cū adā atq; muliere iuidiā habuit:ī qbus eos arbitrabat eē fœlices obediētes utiq; p̄ceptis dei. Quos reputās p ī obediētiā cala mitatis ſuccūbere:pſuaſit mala uolūtate mulieri:ut de prudētiæ plātatiōe guſtaret dicēs ī ea eſſe boni maliq; cognitionē.Quo facto:beatā eis uitā:& cui nihil diuinæ cognitiōis deeſſet dicebat accedere:& ſeduxit qdē mulierē:ut dei mādata cōtēneret.Quæ cū ex illa plātatiōe guſtaſſet:& ta li epulatiōe gauderet:ēt ade exīde ut ueſceret pſuaſit. Quo facto:ſemetipſos cognouerūt eē nu dos:cōfuſionēq; manifeſtā habētes:tegumētū ſibimet reqrebāt.Illa nāq; plātatio cā acumīs erat & ītellectus. Foliis ergo fici ſemetipſos opuerūt:& hæc genitalibus opponētes:uidebāt ſibi ī his magis eſſe fœlices quæ prius reputabāt ſe difficilius iuenire.deo aūt in hortū ueniēte: adā ne ad eius uēiret colloqm: cōſcius iiquitatis ſuæ diſceſſit.Deus itaq; ītendēs qđ egerat:cām reqrebat p̄p quā prius eius alloqo delectaret:poſtea uero refugeret atq; cōfūderet.Illo ergo nihil loquēte: eo q; ſe cognouerat dei trāſgreſſum fuiſſe mādatū:deus ait.Mihi qdē de uobis notū eſt : quēad modū fœlicē uitā extra oīum maloꝝ paſſionē habueritis:nulla ſollicitudine āīum ueſtrū cōtur bāte:cū uobis ſponte ad fruendū & ad uoluptatis abūdantiā orirent uniuerſa:me p̄uidēte uirē tia ſine ueſtro labore & miſeria:ſed nūc male præſentibus ſenectus uelox uobis aduenier:& non lōga uita ſuccedit:quoniā mihi cōtumeliā tali uolūtate feciſtis:mea mādata p̄uaricādo. Neq; enī uirtutis cā taciturnitate cōſtringeris:ſed mala cōſcientia retineris.Adā uero peccati ueniā poſtu labat:rogabatq; deū:ne eū nimis affligeret:& de facto cōiugē accuſabat:dicēs ſe ab ea ſeductū de liquiſſe. Que rurſus de ſerpēte q eā ſeduxerat quærebat.Deus aūt adam uictū cōſilio mulieris: pene ſubiecit: præcipiēs terræ ne qcq̄ eis ſpōte p̄ferret: ſed laborātibus & opatione cōtritis:alia quidē fruges daret:alia denegaret.Euā uero partu & cōceptionū doloribus caſtigauit:quō adam ī quibus ipſa fuerat a ſerpēte decepta ſeducēs:calamitatibus īplicita.Abſtulit & ſerpēti uocē:ira tus eius malignitati quā geſſerat ī adā: & uenenū ei ſub līgua ponēs : q; eēt homībus inimicum: præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret :ille uero iacens hominibus eſſet aduerſus:& in teritum facilē eis p uidicta portaret. Quē etiā pedibus priuauit: ut uolutatus ī puluere traheret Et deus qdē hæc eos pati præcipiēs:trāſmigrauit adā & euā ex horto ī aliā regionē. ¶ Cap.IIII.

NAti ſunt aūt eis filii duo maſculi:quoꝝ unus qdē prior appellabat cain:qđ nomē ītērp tatū ſignificat poſſeſſionē . Abel uero ſecūdus:qđ ſignificat:nihil hoc.Quibus nate ſunt etiā filiæ. Germāi ſiquidē diuerſis ſtudiis luctabāt.Abel quidē iunior iuſticiā colebat: & in oībus quæcūq; gerebat:deū putabat eſſe præſentē:uirtutiq; p̄ſpiciebat: cuius erat cōuerſatio paſtoralis.Cain aūt erat circa alia maligniſſimus:& ad lucra ſolūmodo ſemp intētus.Terrā arare primus cōpit:& fratrē huiuſmodi cauſa p̄emit.Nā cū eis placuiſſet ſacrificare deo:cain quidē de culture germīationibus optulerat fructū:abel aūt lac:& primogenita gregū:agnū deus potius in hoc ſacrificio delectatus eſt:q; ſpontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis quæ ex inuētione hoīs auari nata uidebāt.Qua ppter cain īdignatus:eo q; abel fuiſſet ei a deo p̄poſitus:fratrē interemit.Quē cū neciſſet:& mortuū occultaret:credidit latere cōmiſſum. Deus aūt ſciēs qđ erat factū: uenit ad cain:de fratre p̄quirēs ubi eēt:q; eū diebus plurimis nō ui deret:dū cætero tpe illū cū eo cōuerſari r̄ſpiceret.Cain aūt heſitās:nec habēs qđ deo potuiſſet di cer:ipſeq; prius ſe q; frem nō uiderit diceret cogitaret:cū domīus uehemēter īſtaret & pſcrutaret: īdignatus ille:nō ſe eē pedagogū nec cuſtodē eius:nec actuū fratris affatus eſt.Deus ergo repēte cain īcrepauit ītercptorē fratris effectū:& ait. Ammiror ſi de fratre neſcis dicere quid factū ſit: quē ipſe p̄emiſti?Cui tamē ſacrificiū celebranti : atq; poſcēti:ne ob hoc irā ſuſcipet:ſeuiorē penā homicidii relaxauit:maledictūq; eſſe cōſtituit & eius ſobolē uſq; ad generatōnē ſeptimā mīatus eſt eē puniēdā:& ex illa terra eū cū uxore p̄iecit.Quo formidāte:ne beſtiis capiēdus īcideret:& eo mō periret:iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatiōe metueret:nec enī ei p̄pterea mali qcq̄ eueīret p beſtias:ac p oēm terrā eū ſine formidīe ſigno ei poſito quo notus fieret:abire p̄cepit.Multā er go p̄agrās terrā cū ſua uxore cain collocatus ī loco q naida nūcupat:ubi moratus ē:quo ēt ei fi lii nati ſūt.At uero penā illā nō habuit p emēdatōe:ſed p īcremēto mali:libidinēq; potius nutri uit ī corpore:licet cū iiuria ſecū cōmorātiū hāc hret:augēs domū multitudīe pecuniaꝝ:ex rapi nis & uiolētia cū geſtaꝝ. Ad luxuriā quoq; & latrocinia ſuos familiares iuitās : quoꝝ doctor in

cælestis studiis erat:& simplicitatē quidē cum qua prius uiuebāt hoīes adinuentione mensurarū & ponderum pmutauit:integrāq; eorū uitā ex earū rerū ignorantia & magnanimitate ad callidi-tatē corruptionēq; pduxit. Termios terræ primus posuit ciuitatēq; cōstituit:murisq; muniuit: illicq; coegit suos conuenire domesticos.Hanc ergo ciuitatē ab enoch filio suo seniore enoichā appellauit.Enoch uero irath filius fuit:ex quo maiuahel:cuius fuit filius matusahel qui habuit filiū lamech: cui filii & filiæ septē & septuagīta fuerūt ex duabus uxoribus eius nati sella & ada. Horū iobal quidē qui fuit de ada. tabernacula fixit:& greges amauit:tubal consanguineus eius existēs: musicam coluit:& psalteriū:citharāq; laudauit.Tubalcain qui ex altera natus est:fortitu-dine cūctos excellēs:res bellicas decēter exercuit:ex his etiamq; ad libidinē attinēt corporis enu-triuit:ferrariā artē primus inuenit:habuitq; sororē noīe noemma.Et quoniā lamech diuinas res sapiēter sciens:uidebat se subiacere pene cain ob necē fratris:hoc suis uxoribus īdicauit. Adhuc aūt uiuēte adam:cōtigit cain sobolē p successionē esse nequissimā:& aliū alio peiorē existere:qui utiq; ad bella īcontinētes erant & ad latrocinia ꝓperabant.Si quis eorū segnis esset ad effunden-dum sanguinē:aliis rebus pessimis imminebat:cōtumeliā faciens & auarus existens.Adam uero qui primus de terra factus est:& de quo nos exigit ratio adhuc habere sermonē: abel quidē extī-cto cain aūt ꝓpter necē eius effugato:de procreatiōe filiorū cogitabat:&uehementer eū genera-tionis amor habebat:agentē annos ducētos & triginta:sup quos alteris uiuēs septīgentis defun-ctus est. Fuerunt aūt ei & alii filii plurimi:inrer quos etiā seth:sed de aliis quidē longum est di-cere:conabor uero de seth dicere tantummodo.Is nanq; nutritus & pueniens ad ætatē quæ iam posset ea quæ sunt bona discernere:uirtuti studuit:& cū fuisset uir egregius:imitatores sui filios dereliquit.Illi quoq; omnes cū boni fuissent orti:in eadē terra sine uexatione uiuentes: felicissi-me cōmorati sunt:nihilq; eis usq; ad uitæ terminum crudele prouenit.Disciplinam uero rerum cælestium & ornatum earū primitus inuenerunt:& ne dilaberentur:ab hominibus quæ ab eis inuenta fuerant:aut antequā uenirent ad cognitionem depirent:cum prædixisset adam extermi nationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquarū ui ac multitudine fore uenturā: duas facientes colūnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidibus ambabus quæ inuenerant conscri-pserunt:ut & si constructa lateribus exterminaret ab ymbribus:lapidea permanēs præberet ho-minibus scripta cognoscere:simul & quia lateralem aliā posuissent: que tamē lapidea permanet hactenus in terra syria.Et isti quidē septem generationibus permanserunt:deum iudicantes esse dominum omnium:& ad uirtutem semper inspicientes.

¶ Cap. V.

DEinde tempore procedente de paternis solemnitatibus ad mala ꝓgressi sunt:neq; le-gitimos honores ulterius ꝓbētes deo:neq; circa hoīes iusticiæ uerba faciētes:sed zelū quem prius habuerunt pro uirtute:in duplam maliciam postea per ea quæ gerebant monstrauerunt.Ob hoc itaq; contra se deū irritauerūt.Nam multi angeli dei mulie-ribus coeuntes iniurioſos filios genuerunt:qui omne bonum despicientes propter confidentiā fortitudinis similia his qui dicti sunt a græcis gigantes ppetrare traduntur.Noe autem grauiter ferens eorum actus:& habens eorum consilia nimis in grata:agebat ut ad meliora eorum mentē actusq; transferret.Cum ergo uideret nō acquiescentes ad talia:sed uehemēter eos malorū libi-dine detineri:metuens ne ipsum quoq; cum uxore & filiis & suis omnibus interficerent discessit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iusticiam dilexit:condemnauit autem non solum illorum maliciam: sed omne genus humanum.Quod dum ei disperdere placuisset:& aliud constituere genus malignitate priuatum:& minuere hominum uitam:anniscq; non quantis prius uixerant: sed usq; ad centum. xx. annos esse mensuram: tunc aridam conuertit in maria: & sic uniuersi inūdatione perierunt.Noe uero liberatus est solus: dicente ei deo: ut sibi fabricam ad salutem huiusmodi faceret ideſt arcam quattuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum tre-centorum: quinquaginta uero latitudinem:& triginta altitudinem:in quam cum matre filiorū: & eorum uxoribus introiuit.Et alia quidem quæ sibi pro solatio uitæ erāt necessaria posuit cū-ctorumq; animalium ad seruandum genus eorum:masculos simul ac fœminas pariter introdu-xit:aliorum uero animalium numerum septuplum. Erat itaq; arca parietibus atq; camera for-tis:ut ex nulla parte fluctuaret:nec aquæ uiolentia uinceretur.Et noe quidem cum suis ita salua-tus est.Erat autem & ipse quidem ab adam decimus lamech uero filius:cuius pater fuit matusa-lan.Hic fuit ex enoch qui fuit iareth:iareth autem fuit ex malaleel:qui de cainan natus est: qui fuit ex enos cum sororibus plurimis. Enos uero seth filius fuit:qui natus est ex adam.Contigit quoq; hæc passio sexcentesimo anno natiuitatis noe mēse secundo:qui a macedonibus dyo nū-cupatur:ab hebreis autem marachat:seu anmarsuane.Hi enim in egypto ānum constituerunt. Moyses autē nisan mensem qui est xanticus:primum in festiuitatibus definiuit:ī quo ex egypto

hebreos eduxit. Hic ergo apud eum etiam in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat: in uenditionibus aũt & emptionibus: & alia gubernatione prioris seculi decreta seruauit. Pluuiã uero inchoasse dicit die septima & uigesima die præsentis mensis: & usq; ad hoc tempus ab adam qui primus creatus est, anni fuerunt duo milia: sexcenti quinquaginta sex. Quod tempus in sacris libris cõscriptũ: multa ītegritate signatum est: una cum natiuitatibus insignũ uiroꝝ: qui tũc fuerunt simul & terminis. Adam siquidem cũ esset ducentorum annoꝝ &. xxx. seth filius natus est: qui nongentos &. xxx. uixit annos. Seth centesimo & quinto anno genuit enos. Qui cũ quinq; & nongentis uixisset annis: caine filio suo diligentiam tradidit reꝝ: quẽ genuerat ãno nonagesimo. Hic uixit annis. xii. & nõgẽtis. Caina cũ uixisset. x. & nõgentis annis: malaleel filiũ dereliquit: annorum septuaginta Iste malaleel cum uixisset nonaginta: & octingentisquinq; annis defunctus est: iareth filium derelinquens: quẽ genuit cum. lx. iam & centum esset ãnorũ. Cui octo &. lx. sup hæc & nongentis annis uiuenti: enoch filius successit: natus cũ. lx. duoꝝ & centum annorum pater eius existeret. Qui uiuens trecentis. lxv. annis: discessit ad deum. Vnde non finis eius inuenit esse conscriptus. Matusalas autem enoch filius quinto ei & centesimo ãno natus: lamech filium habuit cum esset annorum. lxxvii. & centum: cui tradidit pricipatum quem ipe tẽuerat ãnis nõgentis sexaginta & nouem. Lamech itaq; cum habuisset principatũ annis septingentis & septem Noe suũ filium rerum præceptorẽ ostendit: qui de lamech natus est agente: ãnum ætatis secũdũ & octogesimum: quiq; qnquaginta & nõgentis annis rerum extitit præsul. Isti uero anni qui collecti sunt: tempus quod prius conscriptũ est cõpleuerunt. Nullus itaq; perscrutet priscoꝝ fines quando cũ suis filiis: eorũq; auis aut attanis suã quis extendebat ætatẽ: sed tantũ ortum generationis eorum intendat. Igitur decernẽte deo: & incipiente pluere: aqua cunctis diebus. xl. ferebat: ita ut usq; ad quindecim cubitos trãscenderet terrã. Quod ꝓpterea factũ est: ne plurimos fugæ occasio liberaret. Quiescente aũt pluuia: aquæ uix centũ qnquaginta diebus defecere: quasi mẽse. vii. Quo istãte paulati ichoauit latẽs herba parere. Deinceps dũ arca circa summitatẽ cuiusdã montis in armenia constituti sedisset: intelligens noe aperuit eã: & respiciẽs modicam terrã circa eam: in spe meliore constitutus: tunc quidẽ siluit. Post paucos uero dies aqua amplius recedente misit coruũ uolens agnoscere: si quid etiã aliud terræ fuisset ab aqua derelictũ: & ad egrediendũ iam tutum esse uideretur. Qui cuncta reperiens inundantia non regressus est ad noe. Post septẽ ergo dies colũba quã miserat ut aliquid de terra cognosceret: lutulenta remeãte simul & ramũ oliuæ portãte: cognoscens terram diluuio liberatã: manensq; adhuc. vii. aliis diebus: animalia ex arca dimisit: & ipse cum generatione sua simul egressus: sacrificansq; deo cum suis epulabatur. Hunc autem locum armeni egressorium uocant: illic enim arcæ saluatæ reliquias nũc usq; ꝓuiciales ostendunt. Huius uero diluuii & arcæ memoriam faciunt omnes qui historias barbaricas conscripserunt: quorum unus berosus chaldeus narrans de diluuio: taliter est affatus. Dicitur & nauis eius quæ in armeniam uenit: circa montem chordieum adhuc aliqua pars esse: & quosdã bitumẽ exinde tollere: quo maxie homines ad expiationes utuntur. Meminit autem eoꝝ & hieronymus egyptius: qui ãtiquitatem phœnicis noscitur descripsisse. Sed & manaseas damascenus in nonagesimosexto historiarum libro ita de eis dicit. Est & super miniadam excelsus mons in armenia: qui paris appellatur: in quo multos confugientes: sermo est diluuii tempore liberatos & quẽdam simul in arca deuectum in montis ocilæ ueniss summitatem: lignoꝝq; reliquias multo tẽpore conseruatas. Fuit aũt iste quẽ etiam moyses legislator iudeoꝝ scripsit.

¶ Cap. VI.

NOe uero metuens: ne per annos singulos diluuium terræ deus induceret: humanũ genus decernens omnino deleri: fana incendens omnia: supplicabat de cætero deum pro statu priori: ut nullam ulterius huiusmodi uastationẽ super eam induceret: quo periret genus omne aialiũ: sed punitis malis perceret eis qui propter bonitatem fuerant derelicti: & decreuerũt mala uitare: nam infœliciores scilicet essent ab illis & peori afflictione damnati si nõ saluarent ad integrum sed magis alteri diluuio seruarentur: cum priores quidem terrorem experimentũq; uidissent: posteri uero perditionem nouissimam sustinerent: rogabatq; ut eius hostias propicius suscipere dignaretur: & nullam iracundiam similem ulterius terra susciperet: ut eius opibus impignati & ciuitates constituentes uitam habere possent fœliciorem: & nullo bonoꝝ quibus ãte hymbrẽ adepti fuerãt fraudarent: ad longã utiq; senectutẽ & uitæ lõgitudinẽ puẽturi. Cap. VII.

NOe ergo has effundente preces: deus pro iusticia uirum diligens annuit: ut eius uota ad finem usq; perduceret: neq; defunctos dicẽs ipse se perdidisse sed penam præ malicia propria pertulisse: neq; ut tales essent homines qui ita perderent fuisse factos cum utiq; castũ eis nosset esse pricipiũ: neq; donasse uitã quæ corruptiõi delectaret: sed ꝑ quã cõtumeliã iqt me pietati & uirtuti fecerunt: per ea quoq; cõpulerunt me ut pœnã hanc eis inferrem. Cessabo

nanq; de cætero post hanc iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere:& multo potius te rogante:& si in aliquo amplius aliquando peccauerit: iam nō opus erit hymbrium magnitudo: neq; enim aq̄ ulterius terras ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abstineant: & sint ab homicidio puri:facientes quippe tale aliquid:punituri sunt.Vltimi uero cnnctis aialibus his ut uultis:& desiderium quisquis habuerit:dominos enim uos omnium esse feci terrenorū: & natalium:& quæcūq; uolatilē habent motū:& in aere quæcunq; uegetāt abstinētes a sanguie in quo est anima.Designo autē uobis futuram requiem arcu meo.Arcus enim dei apud illos ris esse putatur.Et deus hæc quidem dicens atq; promittens:siluit. Cap.VIII.

Noe uero cum uixisset post diluuiū trecentis & quinquaginta annis:omne tēpus fœliciter agens mortuus est anno uitæ suæ nongentesimo quinq̄gesimo. Nullus ergo ad uitam modernam:& annoꝝ breuitatem quibus nūc uiuimus uitā cōparans antiquoꝝ: putet falsaq; de illis sunt dicta: & ex eo q; nūc uita tāto nō ducat tēpore:credat neq; illos ad uitæ illius longitudinē peruenisse.Illi nanq; cū essent religiosi:& ab ipso deo facti:& cū eis pabula oportuniora ad maius tempus existerent preparata:tantoꝝ annoꝝ circulis rite uiuebant.Deinde ꝓpter uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter perscrutabātur.i.astrologiā:& geometriam:deus eis amplius uiuendi solacia condonauit:q nunq̄ ante adiscere potuissent nisi sexcentis uiuerēt ānis. Per tot enim ānoꝝ curricula magnus annus impletur.Testes aūt mei dicti sunt:omnes qui antiquitatem apud græcos & barbaros cōscribere maluerunt.Nam & manethon qui descriptionē fecit egyptiorū:& Berosus qui chaldaica deflorauit:& mochus & estius:ad hæc & Hieronymus egyptius qui phœnicam disposuerunt:concordant cum meis dictis.Isiodus quoq; & egatheus: & hellāecus:& acusilaus:& iter hos ephorus:& nicolaus ī historiis suis memoriā faciūt ātiquoꝝ ānis mille uiuentium. De his itaq; sicut singulis gratū est:ita cōsiderent.Filii autē noe tres erant Sem Cham & iaphet: qui ante centum annos diluuii fuerant generati.Hi primum de montibus ad campestria descenderunt: ut habitaculum illic haberent:& alios ualde metuentes ꝓpter diluuium ad campos descendere & segniter habentes:ab excelsis locis ad īferiora uenire cogerūt: quippe ut eoꝝ fiduciæ imitatores existerent. Et campus quidem in quo prius habitauerunt: sennar appellatur.Deo autem iubente eos ad crementum hominum peruenire dispersi sunt: ne inter se dissensiones efficerent sed ut multa terrarum inhabitantes spacia:abundantia fructuum potirentur.Qui cum essent ineruditi:& deo inobedientes existerent:in calamitatibus incidentes: sua grauiter peccata senserunt.Et quia iuuentutis multitudine feruebāt:rursus eos deus a semeipsis migrare fecit:quoniam non illius propitiatione putabant se bona habere:sed propriā fortitudinē sibi putabāt cām esse diuitiaꝝ.Vnde apposuerunt ut uolūtati dei īobediētes existerēt: putātes q; p īuidiā eius ab alterutris migrarēt:ut diuisi facilius possent subiugari deo. Cap.IX.

Fecit autem eos esse elatos ad iniuriam dei & cotemptum nēbroth filius cham: filii noe. Qui cum esset audacior & manufortissimus:suadebat eis:ut non deo ascriberent: quia hominibus per illum fœlicitas eueniret:sed quod eis propria uirtute præberet:& cognatos generis sui ad causam tyrannidis aduxit:solus ipse p̄sumens homines a dei timore reuocare:& spem suam in propria uirtue reponere:ulcisiq; se dementes in deum putabant:interminātē ferre diluuiū terræ.Ob quā causam turrim altiorē edificāda suadebat:ubi aquæ nō posset ascēdere.Multitudo autem ꝓna erat:ut nēbroth præceptionibus obediret:graue putantes seruitiū obsequi deo:& turrim edificabant in nullo sua studia deserentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem:& plusquā sperare quis posset:multis manibus fabricata crescebat.Latitudo tamē ita erat fortissima:ut prope eā respicientibus longitudo uideretur īminui. Edificabat autem ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac solueretur aquis.Sic illos insanientes deus intendens exterminare omnes non decreuit:quomodo nec aliis dudum perditis formidabant: sed discordiā illis īmisit diuersaꝝ linguarum:ut per multas absonasq; uoces ītellectu carere ponuissent.Locus autem in quo turrim edificabant:nūc babilon uocatur: dicta propter confusionem quā circa locutionem suam tunc habuerunt.Hæbrei nanq; babel confusionem appellant. De hac uero turri diuersisq; uocibus hominum meminit & sibylla dicēs. Cum oēs hoīes unius uocis existerent:quidā turrim edificauerunt excelsam:tāquā ascensuri per eam ī cælū. Dii uero īmitentes uentos:euerterunt turrim:& uocē propriam unicuiq; partiti sunt:propterea & uocari contigit babyloniā ciuitatem.De campo quoq; qui uocatur sennar ī regione babylonis: meminit estius ita dicens. Qui de sacerdotibus sunt erepti:iouis sacre sumentes in sennar babylonis uenerunt. Cap.X.

Diuisit autē post hæc diuersitate linguaꝝ migrationes agētes ubiq;:& terrā appræhēdētes unusquisq; fœlicem:& ad quā eos deus deduceret:ita ut omnis terra per eos compleret:

mediterranea simul atq; maritima. Quidam etiam nauibus transeuntes insulas habitauerũt: ũde & aliquæ gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam uero placita sibi nomina mutauerunt: alii autem ut inhabitatoribus clarius esse uisum est: conuersationem hominum fecerunt. Græci tamen rei huius auctores: qui posteris temporibus confortati: etiam antiquoꝝ gloriam propriam effecerunt: exornarunt & gentes noibus: ut eis sapiés esse uidebaẽ: ornatũ uticq; ponẽtes eoꝝ reipublicæ uelut a se constitutæ.

¶ Cap. XI.

FVerunt autem noe filiis filii: quorum nomina propter honorem gentibus iposuerũt homines qui quãcunq; terram apræhendere potuerunt. Iaphet ergo noe filius habuit filios xii. Isti habitauerunt regionem a tauro & aman montibus incipientem & pertingentem in asiam: usq; ad flumen tanaim. In europa uero terra gazirorum cum nullus eorum qui supradicti sunt ibidem habitator existeret: gentes eius diuersis se nominibus appellabãt. Qui nũc a græcis galathæ nũcupantur: olim dicti sunt gomoritæ quos gomer instituit. Magog uero magogas a se nominatos instituit: isti a græcis scythæ sunt appellati. Item filiorum iaphet madeus & ianus fuerũt: & ex madeo quidem sunt gentes quæ a græcis medi uocantur: de iano uero omnes ionii helladiciq; descendunt: qui & græci. Vnde & mare ionicum appellatur. Condidit autem iobel iobelos: qui nostris temporibus hyberes qui & hyspani: a quibus postea celtiberi nuncupati sunt. Moga uero primum dicebatur: quæ postea cappadocia: nũc autem cæsarea: a romãis sortito hoc uocabulo id est a cæsare. Moschum amorochum plantati sunt qui nunc capadoces nuncupant: quorum antiquæ appellationis signum ostenditur. Nam ciuitas est apud eos quæ hactenus modicha dicitur: ostendens intelligere ualẽtibus: eo q; aliquando omnes gentes regionis ipsius ita uocate sunt. Thyras autem thyrẽses appellauit suos quorum princeps fuit: a quibus græci traiũ nomen cõmutauerunt. Tantæ siquidem gentes per iaphet filios institutæ sunt. Gomer autem habẽte tres filios: astenegas quidẽ astinegos istituit: qui nũc regini uocãtur a grecis. Riphaat aũt ripheos: qui dicuntur paflagones: tygran uero tygrameos: qui friges a grecis sunt nũcupati. A iano iaphet filio & ipso tres habente filios helisas helisęos uocauit eos quorum princeps fuit: qui nunc sunt eolii: tharsis uero tharsos: sic enim antiquitus cilicia uocabatur. Tharsus nanq; apud eos maxima ciuitatũ metropolis appellatur thau littera pro theta mutata. Cethim autem cethimam insulam habuit: quæ nunc dicitur ciprus & ab ea omnes insulæ: & maritima loca cetĩ hæbraice appellantur. Testis enim est sermonis mei una in cipro ciuitatum: quæ antiquam appellationem ualuit retinere. Cithis enim ab his qui ei græcum nomen imposuerunt uocaẽ: neq; sic fugiens scithii nomen. Iaphet itaq; filii seu nepotes has habuerunt gentes: quæ forsan ignorãtur a grecis. Hoc ergo prædicens ad narrationem reuertar eorum unde digressus sum. Nomina siquidem propter scripturæ decorem græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enĩ prouinciæ nostræ est huiusmodi formis uti: sed licet unum quidem scema: & finis nominum sit unus: ultimas tamen nominum sillabas aliter illi declinant. Noe itaq; apud eos nochus appellaẽ: & abraam abramus: & sic hæc forma in omni scemate custoditur.

¶ Cap. XII.

FIlii autem cham a prouincia syria & amã: & libano mõte cunctas terras obtinuerũt quæcunq; ad mare sunt positæ: appræhendentes etiã eas quæ usq; ad occeanũ sunt: & ꝓprias facientes appellationes tamen aliorum quidem omnino perierunt: in alias uero aliorum transmutatæ & trãsformatæ nimis ignotæ sunt. Quattuor enim filiis existentibus cham: chuso quidem nihil nocuit tempus. Nam ethiopes quorum princeps fuit hactenus: & a semetipsis: & ab omnibus asianis chusei uocitantur. Seruata uero etiam merseis secundum appellationem prisca memoria. Egyptum nanq; mersin: & merseos omnes uocamus egyptios. Instituit autem & phut lybiam: phutos a se uocans prouinciales. Est autem & fluuius in mauritania prouincia: qui isto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos græcorum historiographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacẽti prouincia quæ phut uocatur ei nomẽ impositum. Mutatum est autem ei nomen quod nunc est ab uno filiorum mersain: qui lybius dictus est. Post paululum quoq; dicemus & causam pro qua contigit affricam nominari. Chananeus uero quartus existens filius Cham: quæ nunc iudea uocatur ihabitans regionem a se chananeam appellauit. Fuerũt itaq; filii ex istis: chuso quidem sabas: ex quo sabei: eiulas a quo eiulei: qui nũc getuli appellatur: sabath ex quo sabatheni: qui nominantur a grecis ustabarri. Condidit etiã saba sebathenos. Ram uero rameos instituit: & duos filios habuit: quorum iudas quidem egyptiacam gẽtem hesperiorum inhabitans: iudeis cognomen suum reliquit: sabas autem sabatheos. Nembroth quoq; filius chusi permanens apud babylonios: tyrannidem exercuit: sicut a me primitus etiam declaratum est. Porro mẽbroth cum essent octo filii: omnem terram a gaza egyptũ usq; tenuerunt. Solius autẽ philistim cognomen prouincia custodiuit: cuius partẽ græci

paleſtinam appellant.Ex aliis uero id eſt nomeo:& anamia:& iabim:ſolus iabim a ſe prouinciam Iybiam nominauit.Nedin autem & petroſim:& ceſlim:& cephytos:ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim ethiopico de quo poſtea declarabimus.eorum ciuitates euerſæ ſunt.Erat & chanaan filii ſichem: qui & ciuitatem ſui nominis edificauit in fœnice.Sydon uero a græcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit:quæ etiam nunc eſt:& a prouincialibus amathi uocatur: macedoneſque eam ephaniam ab uno priſcorum nomine uocauerunt. Aratheus aradum inſulam habuit: eruceus autem arcem:quæ i Iybano poſita eſt.De aliis uero.vii.id eſt Eugeo:Cytheo:Iebuſeo:Amorreo:Gergeſeo:Eueo:Sineo:Samareo:præter nomina in ſacris libris nihil habuimus. Hæbrei nãque eorum deſtruxere ciuitates:huiuſmodi cauſa calamitatibus appræhenſas.

Cap.XIII.

NOe itaq; poſt inundationem terra ad propriam reuertente naturam:uenit ad opera. Et cum uineam in ea plantaſſet: uidens fructum in ea perfectum:uindemiauit: & ad uſum uino deducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt:nudatuſq; ihoneſte iacebat.Quem cum uidiſſet iunior filiorum: fratribus irridẽdum oſtendit.Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet:aliis quidem filiis fœlicitatem optauit.Cham uero propter cognitionem ſui nõ quidem maledixit:ſed eius proli: & aliis effugientibus maledictum:deus chananei filios emigrauit:& de his quidem dicemus in reliquis.

Cap.XIIII.

SEm uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati:qui uſq; ad occeanum ſeorſum habitãt aſiam ab euphrate facientes initium.Elam ſiquidem elamites: qui perſarũ ſunt principes dereliquit. Aſſur autem ninum conſtituit ciuitatem:& ſubiectos ſibi ſyros nominauit qui fuerunt ualde fœlices.Arphaxat autẽ qui nunc chaldei uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum eſſet. Aran uero aramenos inſtituit: quos græci ſyros appellant. Quos aũt nunc lydos uocãt luth tunc ludos noiauit. Aran filiis.iiii.exiſtentibus. Cis quidem inſtituit traconitidem:& damaſcum quæ media paleſtinæ ſyriæq; coniuncta eſt: armeniã otrus:geter batrianos:mes autem meſeneos quæ nunc arax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela:de quo natus eſt heber:a quo iudeos hæbreos in initio uocauerunt.Heber iectan genuit & phalech:dictus eſt autem phalech:quoniam ſecundum diuiſionem habitationũ natus eſt.Phalech diuiſionem hæbrei uocant.Iectan uero qui filius fuit heber: habuit filios: helinodath:ſaletha:ſormoth:iare:adoram:ugal:dehela:ſebal:abimahel:ſapha:ophir:ebila:iobal. Iſti a flumĩe cophino ĩdiæ:& poſita circa ſyriæ loca quædã ihabitãt.Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiant.Faciam uero de hæbreis quoq; ſermonem. Phalech enim filio heber: fuit quidem filius reu:huius autem ſaruch:de quo nachor filius generatus eſt:cuius filius fuit thares:qui fuit pater abraam.Hunc dicimus decimum eſſe a noe.Secundo autem anno & nonageſimo: ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt thares:& ſeptuageſimo anno genuit Abraam. Nachor cum eſſet uiginti & centum annorum genuit thare. De ſaruch autem Nachor naſcitur:circa annos triginta centum.Reu uero Saroch habuit cum eſſet annorum trigita centum Hiſdem annis habuit phalech reu.Heber autem quarto & triceſimo & centeſimo anno genuit Phaleh:natus & ipſe de Sela:triceſimum annum habente:atq; centeſimum:quem Arfaxat genuit quinto triceſimo:& centeſimo anno natus.Sem filius Arfaxat natus eſt poſt annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres nachor & Aram. Quorũ aram quidẽ filio derelicto Loth:& Sara:& Melcha filiabus inter chaldeos mortuus eſt in ciuitate chaldeoꝝ quæ dicitur Vr:& bactenus ſepulturæ eius oſtenditur.Dixerunt autem uxores fratris ſui filias: Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraam.Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldeorum propter luctum Aran: migrauerunt omnes in Charran meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientem ſepeliunt: cum uixiſſet annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum: fiebatque paulatim breuior uſq; ad generatõnem moyſi:poſtquã terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum:hos annos ſtatuente deo quãtos & moyſen prouenit uixiſſe. Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filii.Vxui.Baus.Camuel.Zachama. Zaus.Zadephaus.Zadaphus. Bathuel.Iſti Nachor filii fuerunt legitimi.Thabeus autem & Gadam.& That.& maubas de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio nachor nata eſt Rebecca filia: & filius laban.

Cap.XV.

HBraã uero loth filiũ fratris ſui Aran:uxoris ſuæ Saræ germanũ adoptauit:filiũ legitimum nõ habens:dimiſitq; chaldeã cũ ſeptuaginta & quinq; annoꝝ eſſet:deo iubẽte

ut migraret in chananeā:in qua etiā habitauit eāq; pli ſuæ reliqt:prudēs exiſtēs nimis & ītelligēs in oībus rebus: & ſapiēs ī his quæ audierat: & de qbuſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapientiæ maior aliis fuit:& opinionem quū de deo tunc cuncti habebant: & innouare & immutare prævaluit.Primus itaq; præſumpſit pronunciare deum creatorem unum eſſe cunctorū. Reliqua uero licet ad fœlicitatem poſt præceptū:præbentis ſingula quæq; dari: & non propria ſubſiſtere uirtute confeſſus eſt.Hæc cōiiciebat per terræ paſſionem & maris: & ea quæ contingunt circa ſolem & lunam:& ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis præſente & prouidentia ordinationis eoꝝ cūcta diſponi dicebat: quibus quicunq; priuarentur manifeſti fierent:q; neq; ea quæ ad utilitatē nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerunt poſſidere quæ ſecundum iuuētutis fortitudinē miniſtrātur:cui bonum ſolummodo eſt: honorem & actionem tribuere gratiaꝝ. Propter quæ chaldeis & aliis meſopotamitis in eum conſurgētibus: migrationem eligens ſequi:per uoluntatē & adiutoriū dei:terrā chananeā late poſſedit: ubi collocatus altare edificauit:& hoſtias īmolauit deo.Meminit aūt patris noſtri abraā beroſus:nō quidem nominans eū:ſed ita dicens.Poſt diluuiū decima generatione apud chaldeos fuit quidā uir iuſtus & magnus:in cæleſtibus rebus expertus. Iecateus aūt etiā memoriā eius plus aliquid fecit. Librum enim de eo cōficiens dereliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriaꝝ ſic ait. Abraā regnauit ī damaſco:ueniens aduena cū exercitu de terra quæ ſup babyloné dicitur chaldeorum.Igitur poſt nō multum tēpus exurgens etiā de hac regiōe cū populo ſuo:terrā quæ tūc chananea:nunc uero iudea dicitur habitauit:& hi qui de illo multipliciter ſunt ꝓgeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo. Abraā nunc uſq; in damaſcena ciuitate nomē habetur in gloria:& uicus oſtenditur:q ab eo habitatio dicit abraā.

Cap.XVI.

FAme uero poſteris temporibus appræhendente chananeā. Abraam egyptios uiuere fœliciter audiens:ad eos proficiſci tēdebat:ut eoꝝ abundantia participaretur:& ſacerdotū ſimul auditor eſſet:& agnoſceret quæ de diis exponerent:& aut meliores inueniens ſequeretur:aut eos ſua prudentia in ornatum melioré tranſponeret:deducens pariter ſaram: metuens autem ueſaniam egyptiorū circa mulieres:ne rex eum propter uxorem ſpēm trucidaret hāc exquiſiuit artem:ut ſe fratrem eius aſſīmularet:ſed & illam hoc docens reſpondere eo q; ſibi ꝓdeſſe confideret.Qui cum ueniſſet egyptum:pertulit Abrae q; ipſe prouiderat Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non ſufficiens de his quæ de ipſa dicebantur etiam ipſam inſpicere feſtinauit:arbitratus ſe Saram cōtingere poſſe.Sed deus impediuit deſideriū eius iniuſtum egritudine ſcilicet:& tumultu cauſarum. Cunq; pro libertate ſacrificaretur: per iram dei peſtem ſacerdotes aduenīſſe ſignificabant:eo q; uxori peregrini iniuriam uoluiſſet inferre. Ille uero pertimeſcens interrogauit Saram:ut diceret ipa quæ eſſet:& ille qui eā adduxerat. Qui cum ueritatem audiſſet:excuſabat ſe apud Abraam:dicens putaſſe ſororem:& non eius uxorem: & feſtinaſſe circa eam cognatōnem facere ſibi:& nō iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit:& ut eſſet inter ſapientiſſimos egyptiorum inſtituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc contigit eſſe clariorem. Nam cum eſſent egyptii diuerſis moribus complacentes:& ad inuicem leges proprias reprobantes:& a ſe propterea diſſidētes: ſibimet eos comparans & unumquenq; deſpiciens: uerba eorum inania: nihilq; uerum habentia demōſtrabat.Erat igitur in ammiratione cunctorum tanquā uir ſapiens:atq; paratus nō ſolum ad intelligendum:ſed ad ſatiſfaciendum:& ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Ariſmetricam eis quoq; contulit:& quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in egyptum hæc egyptii penitus ignorabant. A chaldeis enī hæc plantata noſcuntur in egypto:unde etiam peruenīſſe noſcuntur ad græcos.Et cum ueniſſet in chananeam:partitus eſt terram cum Loth. Dum paſtores eorum iurgia inter ſe facerēt propter loca paſturæ:electionem tunc atq; conditionem conceſſit Loth.Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam:habitauit in ciuitate ebron:quæ eſt antiquior ānis ſeptem:ciuitate egyptia prothanide. Loth igitur terrā quæ eſt poſita in campo circa iordanem fluuium habitauit:non longe a ciuitate ſodomoꝝ:quæ tunc iam erat bona:nunc autē probatur exterminata uoluntate dei.Quā cām loco ꝓprio deſignabo.

Cap.XVII.

ILlo náque tēpore aſſyriis aſiā obtinētibus:reges ſodomitaꝝ ualde florebāt diuitiis:& iuuentute multa:qbus erāt quīq; reges:eoꝝ ꝓuinciā gubernātes:Ballas:Baleas:Sinnabarus Sinoborus:& Ballinoꝝ rex. Singuli náq; eoꝝ hébant ꝓpriū prīcipatū. Aduerſum quos cōgreſſi aſſyrii:& quattuor ptes ſui exercitus facientes:obſidebant eos.Dux erat unuſquiſq; ſuis

ordinatus,Commisso igitur prælio uincentes assyrii:tributum imposuerũt regibus sodomoꝝ. duodecim siquidem annis isti seruientes: tributum sibimet impositũ soluere passi sunt: tertiodecimo abstinuerunt. Qua propter exercitus assyriorum super eos aduenit: ducentibus simul exercitũ:Rabsido:Arioco:chodorlaonio:Thadallo.Isti náq; & uniuersam diripuerunt asiam: & gigantum sobolẽ subuerterũt.Qui cũ uenissent sodomis:castra posuerũt in ualle quæ dicit̃ puteus bituminis.Illo náq; tẽpore putei erant in eo loco. Nunc enī exterminata ciuitate sodomorum:uallis illa palus effecta est:quæ dicitur assatilis:idest bitumialis.de hac itaq; palude: rursus nõ post multa dicemus.Sodomitis igitur cũ assyriis cõgressis:& prælio forti cõmisso: multi qdẽ eoꝝ mortui:reliqui uero captiui ducti sunt:cum quibus & loth:ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

Cap.XVIII.

HAbraã cũ audisset calamitatẽ eius:timor simul de loth cognato eius: & misericordia in eũ ingressa est ꝓpter sodomitas atq; amicos uicinos.Et cũ festinaret eis ferre solatiũ:nõ tardauit sed accessit:& quita nocte irruens sup assyrios circa dan:sic enī alter iordanis fons appellatur:& inueniẽs eos anteq̃ armarent̃:alios quidẽ in lectulis cõstitutos occidit: qui neq; suspectionẽ cladis haberẽt:alii uero nondũ in soporẽ cõuersi:p̃ ebrietate pugnare nõ ualẽtes effugerunt.Abraã aũt ꝓsequens eos expoliatos usq; ad terrã damascenoꝝ:ostendẽs uictoriam nõ in multitudíe:nec ī plurimis manibus eẽ:sed cõfidentiã pugnatoꝝ & fortitudinẽ p̃ualere in deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecentis decẽ & octo uernaculis & tribus amicis tantũ exercitum supauit.Quicunq; igit̃ hostiũ manus effugerunt: inglorii sunt reuersi. Abraã aũt captiuos eripiens sodomitaꝝ qui capti fuerãt ab assyriis:cum pace reuersus est. Occurrit ergo ei rex sodomoꝝ ad colloquendũ:in loco qui uocat̃ uallis regia:in uia solime ciuitatis. Suscepitq; eum rex melchisedech:qđ significat rex iustus:& erat utiq;:& sine dubio talis:ita ut ꝓpter hãc cãm etiam sacerdos dei esset solimoꝝ.Quã ciuitatẽ postea hierosolymã uocauerũt.Ministrauit autem iste melchisedech abraã exercitui xenia:& multã abundãtiã reꝝ opportunaꝝ simul exhibuit: & super epulas collaudare eũ cepit ac benedicere deũ:qui ei subdiderat inimicos.Abraã uero dante ei etiã decimas spolioꝝ munus accepit.Rex aũt sodomoꝝ prædã quidẽ de abraã non poscebat: hoíes uero qui eius eẽnt recipe præcabatur:quos ab assyriis eripuerat.Abraã ergo ait nõ hoc solum se facere:sed nec aliã utilitatẽ ex illa habituꝝ præda:nisi quecũq; pro cibo seruoꝝ eius ípensa uidebãtur;partẽ uero quandã amicis suis fore præbendã qui cum eo pugnabãt:quoꝝ primus escol uocabat̃:ner alius:mãbre tertius. Laudans igitur uirtutẽ eius deus ait. Nõ p̃des mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiã. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cũ nondũ esset qui ei succederet:erat enī adhuc sine filio. Deus & filiũ ei ꝓmisit generandũ esse: & multã ex illo sobolẽ:& proximã stellaꝝ numero profuturam.Et ille quidẽ hæc audiẽs:deo sacrificium obtulit:ab eo iussus hoc facere.Erat enī huiusmodi sacrificiũ:uitula triennis: & capra triennis:& aries similiter triennis:& turtur & colũba:quæ diuidi iusserat:auium uero nihil diuisum est:& anteq̃ cõstitueretur ara alitibus superuolãtibus pro cõcupiscẽtia sanguinis uox affuit diuina:significãs malignos proli eius uicinos fore annis quadringẽtis ī egypto: ī quibus afflicti supereẽssent inimicis:& uincentes bello chananeos:habituri essent eoꝝ terras & ciuitates.Abraã igitur habitauit quidẽ circa luzã quæ uocat̃ ogygi.Est enī regio chananeoꝝ nõ lõge ab ebron ciuitate.Et cũ grauiter haberet sup nõ pariente muliere:deprecatus est deũ: ut ei sobolẽ masculi cõdonaret:deo igitur iubẽte:uti cõfideret pro aliis oĩbus bonis:ī quibus a mesopotamia eductus fuerat:etiam filios promsit ei futuros.Tunc sara p̃cipiente deo unã ancillaꝝ cui nomẽ erat agar: egyptiã genere:collocauit ei tanq̃ ex ea filios habitura.Et cũ concepisset ancilla:iniuriã facere saræ præsumpsit:quasi rex foret filius:qui ex ea fuerat procreatus.Hanc dum abraam pro uidicta saraæ tradidisset:fugã meditata est:& afflictiones non sustinens deprecata est deum:ut eius miseretur.occurritque per desertum eunti diuinus angelus: iubens eam ad dominos remeare:& uitã habituram potiorem caste uiuẽtem. Tunc nanq; eo q̃ in dominam superba ingrataque fuerat: mala talia pertulisse: quæ si inobediens esset deo: & longius abscederet: eam perire dicebat: si uero rediret: fieret mater pueri in illa terra postea regnaturi. His obediens illa: ueniam a dominis reuersa impetrauit: & post non multa peperit ismael: ac si quis dicat: a deo nobilitatam: eo q̃ exaudierit preces abraam. Itaq; cum sex annorum esset & octoginta:natus est ei ismael quem prædiximus. In nonagesimonono autem anno eodem constituto apparuit deus: promittens quod filius ei de sara nascereturꝰ: iussitque eum uocari isaac:significans gentes magnas ex eo futuras: & reges: & quia pugnantes omnen terram chananeam a sydone usque ad egypti terminos obtinerent: præcepit:ut genus quod ei nascereturꝰ:aliis non misceretur:suaque genitali circuncidere: & hoc faciendum octaua die post partum. Causam uero circunciſionis

noſtræ in aliis indicabo.Conſulenti autem abraam:utrum iſmael uiueret longeuus:ſignificauit deus eum patrem gentiũ fore magnaꝝ.Et abraam quidẽ in his gratias agens:repente circũciſus eſt:& oẽs qui apud eum erant:& puer pariter iſmael qui die illa.xiii.erat annorum.ipſe uero nonaginta & nouem annos habebat. ¶Cap. XVIIII.

EOdem ſcilicet tẽpore ſodomitæ diuitiis & abũdãtia pecuniaꝝ elati:hoĩbus cõtumeliam faciebant:& erãt ĩpii circa deũ:ut nequaq̃ recordarentur beneficioꝝ eius. auerſiq; ſunt a ſuſceptione peregrinoꝝ:& circa eos affectus habere deſtiterũt. Exaſperatus igitur ĩ his deus:diſpoſuit punire eoꝝ ſuperbiã:& ciuitatẽ eoꝝ ſubuertere:regionẽq; cunctã ſimul exterminare.ita ut neq; plãtatio neq; fructus ultra ex ea cõſurgeret. Cum hæc de ſodomitis deus decreuiſſet explere:abraã reſpiciens tres angelos:dum ſederet ad ilicem mãbre circa ianuas domus ſuæ: putaretq; eſſe peregrinos:cõſurgens amplexatus eſt.& ibidẽ eos retinẽs:rogabat quatenus xenia eis ĩpartiret. Quibus annuentibus;panes repẽte de ſimilia præcepit fieri. & occidens uitulum & aſſans:eis obtulit ſub quercu iacẽtibus. At illi ei gloriã præbuerũt.Et cum adhuc comederẽt:de muliere requirebant ubi eſſet ſara. Quo dicente intus eam eſſe:uẽturos ſe in futuꝝ eẽ dixerũt: & inuenturos eam iam matrẽ exiſtere.In hoc uero ſubridente muliere: & ĩpoſſibile ſibi fore filium habere dicẽte.cum ipſa quidẽ nonaginta annoꝝ eſſet: uir aũt eius centum. tũc illi iam nõ ſe celare cõtinuerunt:ſed pronuntiauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe:& q̃ miſſi ſunt ut unus ſignificaret de filio:duo uero ſodomitas euerterẽt.Hæc audiens abraã doluit ſup ſodomitis:exurgenſq; deũ deprecatus eſt:ne iuſtos & bonos ſimul ꝑderet cũ malignis. Deo uero dicente: nullũ ſodomitaꝝ eſſe bonum.nam ſi inter eos eẽnt.x. ex oĩbus:remitteret peccati ſuppliciũ . abraam quidẽ ceſſauit:angeli uero in ciuitatẽ ſodomã puenerunt.quos loth ꝑ ſuſceptione rogabat:cum eſſet circa peregrios ualde humãus:& abraã benignitatis diſcipulus. Sodomite uero reſpiciẽtes iuuenculos nimio uultus decore præcipuos:& apud loth eo ſucceſſiſſe cognoſcentes: ad uim & iniuriam eoꝝ pulchritudinis ſunt cõuerſi.Loth autẽ monente ut caſti eẽnt:& nequaq̃ ad pegrinorum confuſionẽ accederent.ſed reuerentiã in eoꝝ ſucceſſione haberent. q̃ ſi ita intẽperantes eſſent:filias ſuas ꝑ illis cõcupiſcentiæ eoꝝ ſe præbituꝝ dicebat:neq; ſic quieuerunt. Deus ergo eoꝝ præſumptionibus indignatus:alios equidẽ excecauit:ita ut nõ poſſent ad ĩgreſſum domus accedere:& ſodomitaꝝ oẽm populũ peſtifere morti dãnauit.Loth itaq; deo dicente ei futuram ſodomoꝝ ꝓnicie:ereptus eſt cum coniuge filias duas aſſumens:quæ adhuc uirgines erãt.Sponſi egredi cõtẽnentes:cõſuetudinẽ hanc ueroꝝ loth eſſe dixerũt.Deus ergo ĩmiſit gladiũ in ciuitatem;eamq; cũ habitatoribus cõcremauit:terrãq; ſimili exterminauit icendio. ſicut dudũ a me dictum eſt;cum bellũ iudaicũ deſcripſiſſem. Vxor aũt loth deſcendens: cum reſpiceret ſepius ciuitatem:& eius curã haberet;ĩterdicente deo ne hoc faceret:in ſtatuam ſalis conuerſa dinoſcitur.Vidi ſiquidem eam:hactenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus:in paruo quodam agro ſe continens ab igne liberato. qui locus ſegor hactenus appellatur. ſic enim hebrei modicũ uocant.Illic igitur de ſolatione hominum:& inopia ciboꝝ afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum exiſtimantes: cuicunq; miſceri uoluerint ſe licere credebant.hoc aũt faciebãt ne deficeret genus humanũ.Fuerunt igitur filii de ſeniore quidem moab: ac ſi quis dicat ex patre.iunior aũt genuit ãmon:qđ nomẽ ſignificat filius generis. Et iſtituerũt: alter quidẽ moabitas:quoꝝ hactenus magna gẽs ẽ.alter uero ãmonitas:utraq; enĩ gẽs eſt ĩ ualle ſyriæ. Et loth quidẽ huiuſmõi eẽ cõtigit de ſodõitis egeſſrum. ¶Cap.XX.

HAbraam uero migrauit in gerara paleſtinæ:in loco ſororis ſarã habens:ſimilia prioribus ſimulans pro timore.Metuebat enĩ abimelech locoꝝ regẽ:qui etiã cũ adamaſſet ſaram credens eam ſe poſſe corrũpere:ꝓpter concupiſcentiã in egritudinem incidit dei uoluntate. medicisq; deſperantibus eum:cõſoporatus per ſomniũ ne contumeliam faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquantulum leuigatus: amicis expoſuit:q̃ deus egritudinem hanc ei intulerat pro ultione peregrini:ut eius uxorem ſine iniuria conſeruaret:quod non ſororem eam haberet idẽ: ſed lege iunctam uxorem:& promiſiſſet præbiturũ ſe ei decetero ſoſpitatẽ: ſi pro uxore ille ſine timore cõſiſteret.Et cũ hæc dixiſſet:abraã amicis ſuadentibus euocauit: nihilq; ulterius eundẽ cõiugi quaſi aliquid turpe paſſurã formidare præcepit:deũ eius habere curã dicẽs: cuius auxilio uxorem ſuam permanentem ſine iniuria reputaret.Deo enim ꝓteſtante conſcientiaq; mulieris: dicebat neq; eam ſe ab initio appetiſſe ſi uxorem eſſe ſciſſet:ſed tanq̃ pro ſorore ſeductum rogabat:ut mitis circa eũ eſſet:& deũ ei ꝓpicium faceret:& ſi apud eũ manere uellet:omnẽ ubertatẽ ei cõferret.uolenti uero diſcedere:danda munera reꝝ omniũ: quibus ad eũ indigẽs aduenĩſſet. Hæc illo dicẽte: abraã nõ ſe de cognatõne mulieris mentitũ eſſe dicebat:fratris eam filiã referẽs & eo q̃ præter hoc figmentũ aduentũ ſuũ nõ fuiſſe ſecurũ arbitraret;nec eſſe ſuã culpã in illius

egritudine prædicabat:& debere regē habere de salute fidutiā paratūq; se manere apud eū dicebat. Abimelech aūt & terrā ei distribuit & pecunias cōstituerunt; iter se:ut sine dolo cōuersarētur:facientes ad quendā puteū fœdus:quē berſabee uocant: qđ fœdus putei poterit dici. sic enī hactenus a ꝓuincialibus noīatur. Post non multū uero tpis natus est filius Abraā de Sara: sicut fuerat ei a deo ꝓdictum:quē noīauit Ysaac:quod significat risum. Nam eo q; Sara riserat dicente domino q; pareret:nec iā ꝑ senectute speraret partū.iō filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc agebat nonaginta. Abraā uero centū. Natus est ergo filius utroq; sene:quē repente post dies octo circunciderunt.& ex illo post totidē diem mos est iudeoꝝ circūcisiōes efficere. Arabes aūt post annos.xiii.circūcidūtur eo q; Ismael genté eoꝝ īstituit filius Abrae de cōcubina. hoc fuerit tēpore circūcisus de quo certissime omē tps exponā.

Cap. XXI.

SAra natū de ancilla agar primitus diligebat Ysmael:nihil ī eo fauoris īminuēs quē utiq; quasi ꝓpriū filiū:& principatus nutriebat heredē. Ysaac autē filio ꝓcreato: nō dignabat eum cū Ismael nutrire cū senior eēt:eumq; posset opprimere patre moriēte. Suadebat ergo Abrae:ut eū in aliā regionē cū matre transmitteret. Ille uero in intio suā nō apposuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri festinabat:crudele nimis arbitratus paruulū filiū cū muliere & necessariis īdigentes abiicere. Postea uero cū deo placuisset ad quæ Sara præcipiebat cōsentiens:matri tradidit Ismaelē qui nondū a se poterat gubernari & aquā in utre & panē ferēte iussit abire: quo itineris necessitas ꝑeraret. Dum ergo abeūti necessaria deficerent:erāt in malis: cum esset aqua difficilis:& exponens puerū sub arbore quadā ꝓtrahentē animā ne ea præsente deficeret: ꝓcul abscessit. Ad quā ueniēs diuinus angelus dixit ei adesse fontē & monuit:ut ꝓuideret puerum & recrearet dicens grandia esse ei cōferenda de pueri sospitate. Illa cōfidens de promissionibus & studens alere puerū adhibēdo curam:declinauit erūnas. Cum uero puer ad uirilē pueniſſet ætatem:uxor ei cōiuncta ē egyptia genere:unde erat ipsa ātiquitus oriunda. de qua filii Ismaeli nati sunt.xii. Nabaioth. Darus. Abdeilus. Marsamus. Masmarus. Ydumas. Masmisus. Quodamus Themasus Iechurus Naphlesus Cadomas Isti nāq; oēm terrā ab eufrate ad mare rubrū positam usq; tenuerūt. Nabatheā nominātes ꝓuiciā. Sunt aūt isti qui genté Arabicā secundū tribum ab eis uocant & ꝓpter uirtutē eoꝝ:& ꝓpter Abrae dignitatē. Ysaac autē filiū suū pater abraā diligebat cū eēt unigenitus: eiq; a deo ꝓ munere ī senectute concessus. Prouocabat enim ad fauorē amorēq; suū ipse potius puer parentes:eo quia omni uirtute studuerit:& parētum haberēt solicitudinem:& affectum circa dei religionem.

Cap. XXII.

HBraam aūt cum fœlicitatē suā filio legittimo relicturus eēt morti uicinus hoc dei uolūtate ꝓmeruit. Qui tentare uolēs religionē eius:apparuit ei:cuncta quæ præstitisset dinumerans.& quoniā hostiū melior fuisset effectus:& præsentē fœlicitatē eo studio ꝓcepisset:& ysaac filiū habuisset:eundem filiū eius sibi sacra īmolatione præcepit offerri:in monte nomine morim eleuatū:ara ibidē collocata:sic enī apparitura religionē eius: si etiā saluti filii ꝓponeret qđ deo placeret. Abraā aūt in nullo iustū esse decernēs nō obediri deo:sed cunctos ei ministrare debere:tanq; eius ꝓuidentia uiuant oēs quibus est ipse ꝓpitius celans cōiugem dei præceptum:& quā ipse habuisset de nece filii uolūtatē:sed neq; seruoꝝ cuiq; hoc palā faciēs:ne forte deo parere ꝓhiberetur:sumēs ysaac cū duobus seruis:& quæ erāt ad sacrificiū necessaria īponēs asino ibat ad mōtē: & duobus quidē diebus iter cū eo serui fecerūt. Tertia uero cū iā circa locū mōtis eēnt:reliquos ī cāpo relinquēs qui cū eo erāt:cū solo filio uenit ad montē:in quo templū rex dauid postea collocauit. Portabāt aūt cætera secū sacrificio necessaria:ꝑter uictimā. Ysaac uero cū præsentē fœlicitatē eius studio ꝓcepisset:cunq; quiq; & uigīti eēt ānoꝝ:altare constructo interrogabat quid esset sacrificaturus pater:cū uictima deesset. Ille aūt dicebat deū ad præbēdū hoc idoneū:qui etiā quæ nō sunt abundāter hoibus condonauit:& ea quæ sunt ab his qui in semetipsis cōfiderent posset auferre daturū & illi uictimā:si ꝓpitius ad sacrificiū suū dignaret accedere. Dum ergo altare fuisset constructū:& ligna sup īpositā:& oīa præparata dicit ad filiū. O puer:quē īnumeris uotis a deo optaui mihi cōferri:& dū pueniſſes ad uitā: nihil est qđ ꝓ alimēto tuo nō feci:neq; me fœlicioꝝ arbitrabar:nisi cū te uideꝝ ad uirilē iuuentutē pueniſſe:& moriens te successorē mei honoris & pricipatus relinqre cū gauderē:qui dei uolūtate tuus pr̄ sū factus déuo secūdū eius placitū te repono:hāc fortiter portari dicatōnē. Deo nāq; te cædo:q; hūc honorē a nobis dignat accipe:eo q; placitus mihi fuit:ac ꝓ oīa suffragator. Natus ergo fœliciter morere:nō cōi mō hāc uitā egrediens:sed a pr̄e proprio oblatus deo pr̄i cunctoꝝ ob legitimum sacrificium. Reor enim quia te dignum iudicauerit:nec egritudine:nec bello:nec qualibet alia passione quæ solent hominibus accidere ex hac uita liberare: sed cum orationibus & sacrificiis animam tuam suscipere: & apud se nihilominus obtinere: eritque decetero mei curam

habēs:ſenectutēq; regens:qua gratia maxime te nutriebam:hæc mihi deo.ſ.pro te p̄bituro. Yſaac aūt habens patrē fortiſſimū:ſapientiaq; delectatus:& libētiſſime eius ſermones aecipiens: ait: qa neq; iuſtū eſſet:ut initio naſceretur:ſi dei & patris iudiciū eēt refutaturus: aut nō ſe monſtraret amboꝝ uolūtatibus p̄paratū:quādo liceret ſolo patre hæc uoléte facere:ſi nō obediret eēt iuſtū. Hoc dicens acceſſit ad cedē:pariter & ad altare. Sed idē opus infirmatū eſt: offerente deo impedimētum. Clamauit ergo noīatim deus abraam:ſuſpendēs eū a nece filii. Non enī quaſi ſanguinem deſideraret humanū: necē filii ſe ei īperaſſe dicebat: neq; cuius patrē eū fecerat:hūc ei auferre cū tanta īpietate poſcebat:ſed eius mentē probare ſe uelle:ſi etiā talia iuſſus audiret. Cognoſcēs uero eius obedientiam: & excellentiā religionis intendēs delēctari quidē ſe in his quæ ei præbuerat: nec unquam fraudandū eū omni cura dicebat:& genus eius honorādū; futurūq; filiū eius lōgeuū fœliciterq; uicturū in oībus bonis præbiturūq; ſe magnū ſoboli eius principatū:atq; genus eoꝝ: & multis gentibus & diuitiis eſſe conſtituendū:& memoriā ſempiternā generis eius prīcipibus affuturam:chananeāq; terrā filios eius armis poſſeſſuros:& exemplū boni futuros cunctis hominibus. Hæc cū dixiſſet deus arietē ad ſacrificiū ꝓduxit ex īprouiſo. Illi uero præter ſpem ſemet ipſos amplexantes: quippe qui bonoꝝ taliū ꝓmiſſiones audirent oſculabantur. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſunt ad ſaram fœliciterq; degebant cuncta quæ uellent eis præbente deo.

¶Capitulum.XXIII.

ET ſara nō quidē multo tēpore defuncta eſt:cū uixiſſet ānis centū uigītiſeptē:ſepultaq; eſt in hebron ꝓmittētibus chananeis:ſepulcrūq; eius publice factū eſt:abraā emente agrum ſiclis quadringētis:a quodā ephron de hebron:& ſepulchra ſibi abraā & eius ſoboli conſtituit. Poſt hæc autē abraā duxit uxorē noīe cethurā ex qua ei filii vi.nati ſūt: & ad labores ualidi:& ſapiētia cauti: zābri:iezar:madan:magiani:ieſuoch:& eſue. Nati ſunt etiam his filii:& eſue quidē ſabati fuit & dadā. Huic uero fuerīt aſurim & iacuſim:& iomni. Madan aūt habuit aphan: & apher:& noch: & abida:& helda. His oībus filiis filiorūq; natis abraā ex ꝓpriis dona p̄buit:qui & trogoditen apphenderunt: & fœlicē arabiā:inquātū in mare rubrū ptingit. Dicitur autē: quia dum apher caſtra fixiſſet in libiā:& filioꝝ eius filii habitaſſent in ea terrā illā ex illius noīe affricam uocauerūt. Teſtatur meo ſermōi alexāder qui dicitur polihyſtor:id eſt multarū hiſtoriarū: ſic dicēs. Cledemus aūt ꝓpheta qui & malchus:ſcribēs hiſtoriā iudeoꝝ:ſicut etiā moyſes legiſlator eoꝝ retulit:ait: quia de cethura abrae fuerūt filii multi. Dicit aūt eoꝝ etiā noīa tria: epheran:ſurin:iaphran: & de ſurin quidē aſſyriā nūcupatā:ex duobus aūt reliquis iaphran & epheran: ciuitatē abiran ꝓuinciāq; affricā nuncupatā:his auxiliū præbuiſſe herculē in libia:& duxiſſe uxorem: filiā iephrā nomine ecbeā: & genuiſſe ex ea dodorum filium cuius filius phoron: ex quo barbari ſorophacinominantur.

¶Cap.XXIIII

ISaac aūt iā circa.xl.ānos cōſtituto a patre abraā ut uxorē duceret rebeccā quæ fuit neptis fratris eius nachor:filia bathuelis:ſeniorē ſeruoꝝ ſuoꝝ miſit ad ſponſandā eā magnis fidei ſacramētis obſtrictū:qđ hoc more faciebāt:ſub fœmore manū mittētes deinde īuocā tes deū:in teſtimoniū futuroꝝ. Miſit aūt & munera ibibē cōmonētibus quæ apud illos rariora eſſent: aut nec omnino repirentur in illa regione. Qui tpe multo uadēs: eo q; ſit iter agentibus: dira meſopotamia:hyeme quidē ꝓpter luti ꝓfunditatē:æſtate uero ꝓpter aquæ defectionē:iſup etiā latronibus ibidē cōmanētibus:quos diffugere nō eēt facile:niſi ꝓuidātia uiatoribus inheret:uenit in ciuitatē carrenoꝝ. Et cū eſſet in ſuburbanis uirgines uidit plures eūtes ad aquā orauitq; deū:ut rebecca ob quā deſpōſandā filio eū miſit abraā:ſi ſecundū uolūtatē eius eēnt nuptiæ celebrādæ:iter illas ita cognoſceretur:ut aliis quidē aquā poſcēti negantibus illa præberet: & ille quidē hāc uoluntatē habēs:uenit ad puteū:rogauitq; uirgines:ut potū ei præberēt. Illis aūt auertentibus ſe indicātibuſq; aquā domi portare:& nō præbere illi:quæ utiq; difficile poſſit hauriri: una ex illis oībus increpās eas,ꝓ peregrino quaſi nō eſſet hoībus ad illas aliquādo cōio:quia neq; aquā participarēt egeno: ſola ei præbuit abundāter. Ille aūt ī ſpem oīum rerū ueniens: uolēs cognoſcere ueritatē laudabat eius nobilitatē:atq; benignitatē:qa etiā cū ſuo labore egētibus ſuffici entiam p̄bere minīe declinaſſet:iterrogabat uero:de qbus pentibus eſſet:optauitq; quod illi gratiſſimū foret:ut in domū boni uiri ueniret:filios ei pitura germanos. Illa uero neq; hæc inuidit uolenti cognoſcere:ſed & genus īdicauit:& rebecca inquit ego dicor:pater aūt bathuel fuit: ſed ille iā defunctus eſt: laban uero frater eſt noſter: q & domui ꝓſpicit ſimul & matri: & moe uirginitatis ſollicitudinē gerit. Ille gaudebat de his quæ facta fuerāt atq; dicta:deū ita uidēs ſuo itineri clare ꝓſpicere:& pferēs redimicula:& alia pariter ornamēta:qbus uirgīes decet uti:dedit puellæ. ut ei cā populi hæc retributio foret & honor:iuſtū eē dicēs:ut talia mererēt quæ fuerit bōa p̄ter uirgines uniuerſas. Poſcebat aūt ſuccedere apd eos:quādo ad eā ītegrius aliter puenire nequiret:

sibi esse cautius:q̄ quibus iam uidebatur expertus & coniicere ex ea matris fratrisq; clemētiā:& q̄ nihil eēt eoꝝ uirtuti difficile:neq; se eos grauaturū sed mercedē pegrinationis præbiturū: & ꝓpriis expēsis usurū eē dicebat.Illa uero de pentū quidē suoꝝ clemētia recte eū asseruit arbitratum:culpauit aūt de mercedis uerbo:cū oīa sine mercede eēt habiturus.Sed ut nūciaret prius laban:quo ꝓmittente accersiendū esse dicebat.Quod cum factū fuisset:pegrinus adductus est: & camelos quidē sumentes qui erant laban fanuli:eis diligētiā adhibebāt:ipse uero cœnaturus cū eo ingrediebatur:& post cœnā ad eum matrēq; puellæ locutusq; est dicēs. Abraā tharæ qui est filius:uester uero cognatus nachor.n.hoꝝ o mulier pueroꝝ auus uester ex eodē patre uel matre misit ad uos:petēs ut hanc puellā filio suo uxorē detis iungēdā:qui solus est ei legitimus:ī omnibus bonis enutritus:cui possibile q̄dē fuit fœliciſſimā īde mulierē ei copulare:sed noluit.Honorans aūt genus nuptias postulat:cuius studiū ac uolūtatē nolite cōtēnere. Dei enī uoluntate alia nunq̄ præter ꝓspera per iter cōtigerūt:& puellā citius & uestrā inueni domū.Dum ꝓximus eēm ciuitati:uirgines uidēs plurimas ueniētes ad puteū:oraui ut in istā inciderē: quod & factum est. Nuptias ergo diuina p̄scientia despōsatas uos quoq; firmate.Illi uero per ea quæ eis fuerant secū dæ collata dispōne diuinæ uolūtatis intellexerūt:miserūtq; sicut petebat uirginē: quam duxit ysaac potitus omnium rerum Abraæ. Nam qui fuerunt de cethura natiꝫ exinde migrauerunt.

¶ Capitulum.xxv.

POst paululū uero tēporis mortuus est ēt abraā:uir quidē omni uirtute sūmus:& digne a deo pro studio quod circa eū habuerat honoratus. Vixit aūt oē tēpus suū annis centum septuagintaquinq;:& ī ebron cū sara coniuge sua a suis filiis ysaac & Ismaele sepultus est.

¶ Capitulum.xxvi.

POrro post mortē abraā cōcepit uxor ysaac:cuius uētre nimis ītumescēte:hæsitās cōsuluit deū:respōditq; geminos paritura fore rebeccā:& in oībus gētibus eē nominandos: maioris aūt primatū eē minuendū. Peperit ergo paulatī secundū diuinū eloquiū geminos filios:quoꝝ senior ut credimus a capite usq; ad pedes erat uehemēter hirsutus quē iunior ꝓcedētem tenebat a planta.Diligebat pater seniorē quidē qui uocabatur Esau secūdū ethimologiam piloꝝ:hebrei nāq; capilaturā seiron dicūt:iacob aūt iunior carus erat genitrici.Fame uero supueniente:dū placuisset ysaac:ut iret ī ægyptū ubertuosam ualde ꝓuinciā:ꝓgebat in gerariś deo præcipiente.Hunc suscepit rex abimelech ꝓ muneribus & amicitiis abraā.Et cum multo circa eum fauore fuisset usus initio:in hoc permanere semper inuidia faciente est prohibitus. Videns nāq; deum in ysaac esse præsentē:& tāto eum fouentem expulit eum.Ille uero huiusmodi inuidia tētatus per abimelech tunc equidē discessit in agrū:qui dicitur pharan.i.cōuallis non longe a gerariś:ubi cum foderet puteū: irruentes pastores in lite congressi sunt: ꝓhibentes illud opus impleti: quo nolente contēdere prævaluisse uidebātur.Discedentes aūt alium fodiebat:quem etiā aliis iniuriam facientibus quibusdam abimelech pastoribus relinquens:abscessit expectās bonæ uoluntatis gratiorem licentiam.Quod dū esset ei sponte concessum. ut puteū sine prohibi-
ne foderet roboth puteum appellauit:quod nomē significat spaciosum.Prioꝝ uero alius quidē Escon appellatur:quod potest dici litigium: alius uero suennā:quod nomen significat inimicitias:ysaac itaq; rerum magnitudine pullulabat.Abimelech autem contra se crescere putās ysaac: propter hoc q̄ cum eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei prodesset:conuerso ysaac ad ultionem eorum quæ uidebāt esse ꝓpessus:amicitias rursus cum eo firmauit:& unum ad hunc suoꝝ ducum philocum nomine destinauit. Et cū omnia quæ poposcerat abimelech meruisset propter ysaac bonitatem qui recenti iracundiæ priscam gratiā in se: inq; patrē suum habitam præposuerat:tulit eum ī propria ysaac uero filius esau circa quē maximum habebat pater affectū:cum esset annoꝝ.xl.duxit uxores agamidā edonis filiā:& alybamin euseboniś uiroꝝ inter chananeos ualde potentium:semetipsum faciēs dominū in potestate nuptiaꝝ:& neq; pris cōsiliū sumēs:qđ nec ꝓmisisset ysaac:si ī eius uolūtate iaceret: nō.n.libēter habebat ad ꝓuiciales suā copulare cognatōem.Nolēs ergo molestus eē filio:ut iuberet eū a mulieribus abstinere:tacere decreuit.Cū senex aūt esset:& aspectū penitus nō hēret:euocās esau:& sene ctutē ĩdicās:q̄ & ꝓ cæcitate & passione uisus ipedimētū ei iā esset deo seruire iussit eū egredi ad uenandū:ut dū capet qđcunq; potuisset:ei præpararet ad cœnā postq̄ domino supplicaret:ut auxiliator ei ī oī uita:& coopator existeret:ĩcertūq; eē dicēs:quādo ēt moriret: & āte hoc eis se præbituꝝ:ut deū ꝓpiciū eius oīonibus habere mererēt.Et esau qdē ad uenationē egressus est. Rebecca uero deū ꝓ fauore iacob rogabat:& ꝓter ysaac uolūtatē:iussit hædos ei occidēi:cœnamq; ꝓpare.Iacob mīstrabat mīi ei semp obediēs.Cū uero fuisset parata cœna hædi pelle brachia cōuoluit iacob ut pī ꝓpter pilos eē crederet esau.Nā cū ī oībus aliis similarēt eo q̄ essent gemini.

in hoc tantūmō differebāt: trepiduſq; Iacob ne anteq̄ fierēt oſones reptus ī hac caliditate: pfem ut cōtraria faceret irritaret: ꝓferebat pri cœnā. Yſaac uero ſentiēs uocē iacob ꝓprio eū noīe uocitabat. Illo autem brachium porrigente cui pellem circundederat: cōtingens eum yſaac ait. Voce quidem iacob proximus ſecundum pellis uero profunditatem eſau uideris eſſe: nihilq; ſuſpicans mali cū cœnaſſet cōuerſus eſt ad orationes & dei preces. Domine inqt oīum ſæculoꝝ & creator uniuerſæ ſubſtātiæ tu patri meo conceſſiſti magnam fortitudinem bonorum: & me dignum rebus præſentibus effeciſti: & ex me procedentibus promiſiſti adiutorem: & ꝓpicium: & datore te ſemper meliorum. Hæc ergo cōfirma: & noli me deſpicere propter præſentē neceſſitatem: ꝓpter quam & p̄cipue a te depoſco: & hunc filium ꝓpicius ſerua mihi: & ab omni malo ſine paſſione cuſtodi: dās ei fœlicem uitam: poſſeſſionemq; bonorum quorumcunque tibi poteſtas eſt præbere. Fac eum metuēdum equidem inimicis: amicis honorabilem atq; gratiſſimū. Et ille quidē arbitratus pro eſau ſe orationes efficere: rogabat deum. Mox autem ut ceſſauit a benedictione: affuit eſau: yſaac ſentiens quod egerat: ceſſabat. Eſau uero petebat ſimilia quæ fratri iā fuerant collata. Pre negante: eo q̄ omnes ī iacob fuiſſent orationes expē ſæ luctum agebat: q̄ eēt oſone fruſtratus: eiuſq; lachrymis afflictus pater: eo q̄ circa uenatōnem & fortitudinē corporis eſſet aptus in armis & oībus opibus eſau probabilē fore dicebat: eumq; fructū eaꝝ reꝝ: & gloriā ſempiternam: etiā genus qđ ab eo deſcēderet habituꝝ: fratri uero eſſe ſeruituꝝ.

¶ Capitulū. XXVII.

IAcob autem metuentē fratrem ulciſci ſe ī illo uolētē mater eripuit. Marito aūt pſuaſit: ut iacob de meſopotamia cognatam ſuā daret uxorē: cū iam iſmaelis patrui filiam baſamin: eſau uxorē coniugē accepiſſet. Non. n. deuoti erant chananei circa yſaac ī prioribus eius bellis ualde grauati: cū barenati cepiſſet: circa quā p̄cipue laborauerat. Iacob aūt ī meſopotamiā miſſus a matre propter nuptias filiæ Laban eius germani: ꝓmittente yſaac nuptias celebrari: eo q̄ fuiſſet ei uxoris conſilio perſuaſum p̄ chananeam properabat: & propter odiū ꝓuincialium: apud nullum quidem ſuccedere uoluit: ſed ſub diuo iacebat: caput ſuum lapidibus ſubditis ſupponens: ibiq; p̄ ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionē: aſtitiſſe ſibi ſcalam a terra pertingētem ad cælum: & per eam deſcendentes figuras: honeſtiorē naturam habentes q̄ hoies: & ad ultimum ſuper eam deū manifeſte ſibimet apparentem: noīatimq; uocantē: & huiuſmodi uerba facientem. Iacob cum patris boni ſis filius: & aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te ī præſentibus non oportet: ſed ſperare meliora: eteni opulentiſſima tibi maximoꝝ bonorū meo ſolatio erit ubiq; præſentia. Abraam itaq; ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum: & patrem tuum cunctis fœlicem oſtendi: quoꝝ non minorem partē in te quoq; reponam. Confidens ergo ex hoc itinere tuo ꝓficiſcere me protegente ſecurus. Impetrabis enī nuptias ad quas ualde feſtinas: erūtq; tibi filii boni quoꝝ multitudo numero maior erit: & potētiores filios derelinquent: quibus ego huius terræ dominatū cōdonabo: eorūq; filiis qui replebunt oēm quā ſol reſpicit terram ſimul & maria. Sed neq; ullum periculum timeas: nec laboꝝ multitudinē metuas: me prouidente oīa quæ tibi conferenda ſunt: & in præſentibus: & multomagis ī ꝑſpis. Hæc itaq; deus iacob p̄dixit: ille uero letus effectus ī his quæ uiderat: fuerantq; ꝓmiſſa: clarificauit illos lapides: quippe cū tantorum bonoꝝ illic factum ei fuiſſet alloquium: uotūq; fecit īmolatūꝝ ſe ſuper eos: ſi acquirens uitā impaſſibilē remearet: deoq; ꝓmiſſum exſoluit denuo remeans. Nā & ipſum agrum honorandum eſſe decreuit: eiq; bethel nomē impoſuit quod diuinas diuitias latina lingua ſignificat. Procedens ad meſopotamiam longo tempore uenit in carram: paſtoreſq; ī ſuburbanis inueniens: & pueros adoleſcentulos ac uirgines ad quendam puteum aquā hauritu-
ros: morabatur cū eis potum querens: & uerba cū eis faciens percunctabaturq; ab eis ſi noſcent quendā laban: adhuc ſi ſupereſſet. Illi uero oēs ſe nouiſſe dixerunt: taléq; uirum eſſe qui ignorari non poſſit: eiuſq; filiam una cū eis gregē paſcere: quā mirabantur nō eſſe præſentem: dicentes ei. Ab ipſa integrius agnoſcere poteris: quæcunq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicentibus: aſtitit puella cū paſtoribus: qui una deſcēderant: eiq; iacob oſtenderunt dicentes. Peregrinus iſte uenit de patre tuo conſulēs: illa uero leta facta p̄ infantiā ꝓpter iacob præſentiā: requirebat eū quis eēt & ad eos unde uēiſſet: & qua eauſa adductus fuiſſet: orabatq; ſimul ut eēt poſſibile preſtandi ei quibus ueniſſet egens. Iacob autem nō propter cognationis cauſam: neq; ꝓpter fauorem præſentē: ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat: pulchritudinē eius talē eſſe cōſpiciēs ut pauce mulieꝝ ita florerent: & ait. Mihi ad te & p̄em tuū: ſi tamē tu filia es laban familiaritas eſt & antiqua mea tuaq; generatione conſiſtens: de Thare enim abraam & arā & nachor filii ſūt progreſſi. Batuel tuus auus filius eſt nachor. De abraam autem & Sara quæ nata ē de aran: yſaac pater meus eſt. Vicinū & nouū cognationis pignus inuicē poſſidemus. Rebecca aūt mea mater: laban tui patris ſoror eſt ex eodem ſimul patre & matre ꝓgenita. Conſobrini ſiquidē ſumus ego

& tu.Nunc ueniens amplector uos:antiquāq; nobilitatem renouaturus assisto.Illa uero recorda ta sicut iuuenibus accidere solet q̄ p̄audisset a patre de rebecca:& parētes sciēs nomē eius desideranter audire:,ppter paternū fauorē ad lachrymas adducta est:& amplexata iacob.Quē cū oscu lata fuisset: pducere maxima delectatione optabat ad p̄em:omnibusq; domesticis mēoriam matris eius esse dicebat:intēditq; ei totius boni retributionem:eūq; ad patrē iā uenire iubebat: & sequi se præcedentem: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.Hæc dicens ducebat eum ad laban.Cognituſq; ab auūculo:& ipse sine formidine inter amicos erat & illis delectationem maternam conferebat inopinabiliter eis ostensus.Post non paucos itaq; dies laban gaudere se quidem in eius maxime præsentia:& ultra quā indicare possit sermone dicebat causam ,p qua uenisset:patrem matremq; senes derelinquens:& eius præsētiæ solatiis indigentes ab eo quærebat:præbiturūq; se omnia quibus opus haberet promisit.Iacob autem omnē ei cām narrabat:dicens ysaac fuisse geminos filios:se:& esau:quem dū pro paternis orationibus matris sapientia fefellisset:illum se interficere uoluisse dicebat:ta nquā ablato sibi a deo regno:& bonis quæ pater optasset:& hanc fuisse causam suæ præsentiæ: materno mādato factæ. Omnibus enī inquit nobis sunt fratres:sed mater āplius illius cognatiōem metuens:ita mihi prospexit:q; utiq; solum meæ puericiæ munimen iudicauit. Vnde deū respicens in præsentibus sum securus.Labā aūt & propter parentes eius ,pmisit omnē se ei pticipare clemētiā:& ,ppter matrē ,p cuius fauore licet absentis studium suū circa eū se dicebat ostendere:gregis.s.curā eum habiturum cōstituere se dicebat:& præponēdum his exoptabat:uolūtatemq; ad proprios remeare parētes cum talibus donis & honoribus dimittēdū: qualibus talis cognatus iuste ,pmeritus esset. Iacob libēter hæc audiens:donec esset quidē apud eos:hunc laborē ferre gratissime se respondit: mercedē uero ,p tali labore rachel nuptias postulauit:cum etiā propter alia honore digno haberetur: & maxime q; ministra eius fuisset aduentus.Amor nāq; puellæ cū huiusmodi uerba facere cōpellebat.Labā gauisus ī his ānuit ei puellæ nuptias:nec alium generum meliorem sibi optasse:si tamē apud eū aliquantum maneret tempus ad chananeos non se missurum filiā:quādo etiā de sororis cura penitentiā agere se dicebat q; eā ibidem direxisset.Cū uero iacob hoc fieri cōsentiret:septē promisit ānos:tātū enim socero iudicauit mīstrādum:uirtutis suæ prebens experimētum ut quis esset magis agnosceretur.Laban suscipiēs sermonem tēpore trāsacto preposuit epulas nuptiarū.Nocte ergo superueniēte:ignoāte iacob collocauit ei alterā filiarū Lyam senioré:& nō decorā aspectu: ille uero per ebrietatē nocte ei permixtus:die facto apud laban de iniusticia quærebat.Qui dandam ueniā necessitati poscebat:ob quā talia gesserat: non enim per malignitatē ei lyam dedisse: sed alia maiore causa uictū se hoc feciſſe dicebat:quæ tamē impedire nō posset:sed amāti daturū se eā post septē ānos alios promittebat.Consensit ergo iacob:nihil.s.aliud ei amor puellæ facere pmittebat:& præteritis aliis septē ānis rachel accepit uxorē.Erāt ambabus mīstræ quas dederat pater:zelpha quidē lyæ.Rachel aūt bala nō quidē ancillæ:sed subditæ.Et lyæ magna erat sollicitudo de amore uiri:quē hēbat circa sororem sperabatq; se existentibus filiis honorādam:& exorabat cōtinue deū:natoq; masculo filio & propter hoc cōuerso ad eā uiro ruben filium noīauit: eo quia dei misericordia ei fuisset cōcessus:hoc enim significat istud nomen.Habuit aūt post tēpora ēt alios tres filios:simeō:quod nomē significat exaudibilē ei fuisse deū:deīde leui quasi firmator societatis:post hunc iudā quod grārum significat actionē.Rachel aūt metuēs ne propter copiā partus sororis minorē apud uirum partē haberet collocauit cum iacob suā famulam balā ex qua nascitur dan:quod a deo iudicatum latina significat lingua & post hunc neptalim tanq; ex machinationibus:eo q; cōtra partus sororis copiā arte fuerat usa.Hoc & lya fecit cōtra opus sororis denuo machinata:collocauit ei & ipsa suā famulā:& natus est de zelpha filius gad. quod quis potuerit appellare fortuitum:& post hūc aser:quod beatificū poterit dici:qui lyæ gloriā cumulauit.Cum autem ruben senior filio lyæ matri mandragore mala portaret:rachel aspiciens dari sibi poscebat:quia cupierat cibum:illa non consentiente:sed sufficere ei dicente:q; eam uiri honore priuasset:rachel mitigans sororis iram concessura se ei dicebat: ut cum ea uir illa nocte maneret.Qua hoc pcipiente munus iacob cū lya dormiuit.Rursus ergo nati ei filii sūt: ysachar quidem quod significat mercede factum:zabulon quod indicat fauoris pignus ad eam.Nata est autem & filia dina.Post hæc tempora natus est & rachel filius ioseph:quod significat augmentū alicuius faciendum.Hoc ergo omne tempus quod sunt anni uiginti pascebat soceri greges. Post hoc rogabat ut sumptis uxoribus ab eo discederet. Socero hoc non permitente latenter hoc facere cogitabat: uxores requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem discedere libenter dicentibus rachel & simulachra deorū quos collere patria lex erat pariter furata cū lya sorore fugiebat & utriusq; pueri:& puellæ cū filiis:& q̄cūq; possessio eis erat.Ducebat etiā grægū

medietatem non reſpiciente laban. Rachel deorum ſimulachra portabat: licet docuiſſet eam iacob huiuſmodi deorum honorē ſpernendū: ut ſi cōpræhenderentur ſequente patre ueniam illa ad hæc confugiens ſpetraret. Laban aūt poſt primū diem cognoſcens iacob diſceſſum ſimul & filiarum multum malo animo perſequebatur maxima uirtute circundatus: & ſeptima die ī quodam colle procul eos collocatos inuenit: & tunc equidē quia erat ueſpera requieuit. Viſio ergo ei apparuit monēs: quatenus ſinens generum atq; filias conquieſcere: nihil i eos pro furore præſumere: ſed ut pacta faceret cum iacob: q; ſi eius contēnens paucitatem: aggrederetur cum eo pugnare ei auxilium dicebat illa uiſio præbituram. Laban aūt dum huiuſcemodi ei factum a deo fuiſſet alloquiū: orto die iacob euocans & manifeſtans ei uiſionem: cui credens ad talia declinaſſet: cœpit eum culpare dicens: quō eum & pauperē uenientem ad ſe: & oīum ſuſciperet indigentem: eiq; cunctā poſſeſſionis ſuæ ubertatē præbuerit. Nam & filias meas inquit coniunxi tibi: fauorem tuum circa nos per hæc agendum eſſe confidens: tu uero neq; matris tuæ aut cōmunionis quā circa me per cognationē habes: neq; uxorum quas duxiſti pudorem gerens: neq; filiorū quorum ſum auus: lege apud me uſus es belli: poſſeſſionē meam quidem auferens: filiabus autē genitorem ſuum fugere perſuadens: ſacra quoq; paterna diripiens: domi utiq; portaturus: quæ & a meis parētibus honorata ſunt: & a me religione ipſa coluntur: & hæc quidē quæ nec expugnātes ſuos inimicos faciunt: tu perpetraſti cognatus: & ſororis quidem meæ filius: filiarū uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaq̄ dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban: ita ſatiſfaciebat iacob dicens. Ego nō ſolum deū patriæ deſideraui: ſed etiā omnes una cognatos: & poſt tantum tempus dignum eſt me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quæ a me cuſtodita & facta maiora ſunt: quō in hoc iuſticia non priuaris: cum mihi ingratus exiſtis. Cur partē eius paruam abſumentes abſceſſimus. Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt: ſed iuſta deuotione quā ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe cōpetere. Sequuntur non tātum me quantum filios. & hæc quidē ipſe dicebat: ne aliquod gereretur incōgruum: quærebatur autē accuſationem quā faciebat: quia cum matris eius uideretur eſſe germanus: & filias ei iūxiſſet: īperiis eum uulneraſſet aſprimis. xx. annis eum detinens: & alia quidem nuptiarū occaſiōe feciſſet: quæ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet: peiora tamē facta poſt nuptias: quæ quilibet etiā inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter laban uſus eſt iacob. Videns enim ei deum ad quodcūq; uoluiſſet eſſe præſtabilem promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet: interdum quicquid album procederet: aliquando uero quæq; nigra naſcerētur. Creſcente ſub nomine iacob græcum partu aliquando quidem fidem de præſenti non cuſtodiebat: aliquando aūt in alterum annum præbiturum ſe eſſe dicebat: eo q; multitudine græcum uideret eum abundare: cum in futuro tantum fore potius deſperaret: fallebatq; rurſus in his quæ nata conſpiceret. De ſacris autē furatis iuſſit inquiſitionem fieri. Cum accepiſſet ergo laban perſcrutādi poteſtatem: rachel hoc audiēs poſuit ydola in ſtratorio cameli qui portabat eam: & ſedens naturalem ſibimet purgationē dicebat imminere. Et laban quidem ceſſauit amplius perſcrutari: non credens q; cum tali paſſione ad ydola accederet: fecitq; cum iacob fœdus: in nullo eoꝝ quæ geſta fuerant memoriam habiturus: ſed & ille filias ſuas ſe dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt ſuper mōtes quoſdam: in quibus columnam ſtatuerunt ſub climate aræ: unde collis ipſe dicitur galaath: ex quo hactenus terrā galaditen appellant. Et cum factis pactionibus īmolaſſent: laban quidem reuerſus eſt: iacob in chana neam procedēte: ſubinde uiſiones apparebant: de futuro ei ſpem optimā pollicentes. Et locū illū quidem appellauit dei caſtra. Volens autem noſſe quid cogitaret eius frater: ſingula cogniturus cum integritate præmiſit: metuenſq; ꝓpter priſcam ſuſpitionē: præcepit his quos mittebat ut dicerent eſau: quia iacob putans iniuſtum eſſe ut hic te iraſcente conuiueret: de prouincia ſponte diſceſſit: & nunc ſufficiens tēpus eſſe putans reconciliationis reuerſus eſt ducens uxores & filios: cum diuitiis acquiſitis: & cū precioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus: quod maximū bonū fore iudicat: ut cū fratre fruatur his quæ ei ſunt a diuinitate collata. Et illi quidē hæc iudicauerūt. Eſau uero letus effectus: fratri cū quadringentis occurrit armatis. Iacob audiens uenire eum in occurſum ſibi cum tantis armatis expauit. Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cōmiſit & ꝓuidentiā rerum præſentiū fecit: quatenus & ipſe ſuū ſine paſſione ſeruaret: inimiciſq; prævaleret ſi aliquod iniuſtum facere uoluiſſent. Diſtribuens ergo qui cū eo erant: alios equidē præmittebat: alios aūt poſt tergum proxime ſequi iubebat: ut ſi uim paterent qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre refugium ſequētes haberent: & omnes qui cum eo erant hoc modo diſponens: miſit quoſdā fratri munera deportātes. Erant iumenta quæ mittebantur: & quadrupedum multitudo uariaꝝ: quæ grata ſuſcipientibus forent: eo q; illi rarius hæc haberent. Mittebantur autem diuerſis uicibus

ut frequenter aduenientes multi esse putarẽtur. Placabat ergo p dona irã eius: si adhuc aliqua indignatio remãsisset: sed etiã sermonibus blandis iubebat uti: quos mittebat ad eum. Hæc disponens per totum diem nocte ueniente mouebat suos. Cũq; fluuium quẽdam transisset nomine iabbos: iacob ibi remanenti uisio quædam apparuit: cum qua luctabat: illa utiq; uisione initiũ certaminis faciente: q etiam uoce usa ẽ: simul & uerbis: letariq; eum i his monẽs quæ facta uidebant: nec modico se ꝓualuisse crederet: sed grandẽ angelũ dei uicisse: & hoc signũ arbitrari magnorũ sibi fore bonoꝝ: & ꝙ nũq eius desereret genus: nec fortiorẽ hoium quẽq illius eẽ uirtutis: præcepitq; eũ uocari israel: quod hæbraica lingua significat reluctãtẽ angelo sacro. Hæc igitur iacob poscente illa uisio prædicebat. Qui sentiens angelũ dei esse: rogabat: ut quã partẽ hituras esset ei significaret. Et uisio quidẽ cũ ista dixisset disparuit. Letatus aũt iacob i his phanuel locũ denoiauit. Cũq; ei ꝓp certamẽ dolor fuisset factus circa neruum latũ: & ipe abstinuit eo cibo: & ꝓp illũ neq; nobis est comestibilis. Proximũ iã audiẽs esse fratrem iussit precedere utranq; cõiugẽ seorsũ cũ ancillis suis: ut de longe cõspicerẽt opa uirorum pugnantium: si hoc uoluisset esau. Fratrẽ aũt sibi proxime uenientẽ ipse salutauit: nihil de eo dolose cogitãtẽ. Et esau ãplexus eum reqrebat de multitudine filioꝝ & mulierum. Et cũ cognouisset: ipse quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob ergo excusãte eos de iumẽtoꝝ labore: esau discessit in seir: illic. n. cõmorabat: appellauitq; uillam de sua. s. hirsuta capillatura. Iacob autẽ uenit ad scenas. i. ad tabernacula quæ hactenus sic uocantur. Vnde in sicimiã quoq; profectus est: quæ ciuitas ẽ chananeoꝝ. Sicimitis autem solennitatẽ agentibus: dina quæ fuit filia iacob: sola transiuit ad ciuitatem: emptura ornamentum ꝓuincialiũ mulierum. Videns ergo sichem regis emmor filius: eam corrupit abreptã: & amore cõfectus deprecat patrem: ut ei puellã acciperet in uxorem. Ille uero cõsentiens uenit ad iacob supplicans ut filio suo sichem dinam lege contingeret. Iacob igit neq; contradicere ualẽs ꝓp dignitatẽ supplicantis: neq; legitimũ iudicans alienigene filiam copulare petit cõcedendum sibi spaciũ: ut deliberaret de quibus poscebat. Abscessit ergo rex sperãs iacob nuptias filio suo cõcessurũ. Iacob aũt indicãs filiis: & corruptionẽ sororis & supplicatiõem emmor: petebat cogitandũ eẽ quid fieret: & plurimi quidẽ tacebant: cõsilium nõ inuenientes. Symeõ uero & leui puellæ fratres ex matre eadẽ nati: huiusmõi sibi constituerũt actionem adiuicẽ: ut cum eẽt festiuitas & sicimite requie: & epulis uterent: incunctanter primis custodiis assistentes dormientes occiderent: & uẽientes in ciuitatem interficerent omnem masculum: & regẽ cum eis & filium eius: soliſque parcerent mulieribus. Hæc efficientes ꝓter cõsciẽtiam patris reuocauerũt dinã. Iacob aũt factoꝝ magnitudinẽ admiranti: & filiis irascenti deus assistens: iussit eũ confidere: & purificãtem tabernaculã: sacrificia celebrare: quæ prius cum iret i mesopotamiam pro somni apparitione deo uouerat. Cũ igitur purgaret suos laban deos inuenit neq; n. sciebat a rachel furatos esse: & quia eos celasset in terra sub arbore quadã: hos ergo inde tollẽs sacrificabat i bethel ubi somniũ uiderat cum mesopotamiã prius iret: hinc enim ꝓficiscẽs uẽit i effrata: ubi rachel ex partu mortuã sepeliuit: q sola iter cognatos i ebrõ honorẽ sepulturæ hre nõ meruit. Et ualde flens filiũ ex ea natum beniamin appellauit: ꝓp dolorem qui ob eũ matri prouenerat. Isti sũt ergo filii iacob omnes: masculi quidem duodecim: fœmia uero una. Hoꝝ octo legitimi: de lya sex quidẽ: duo uero de rachel: quattuor autẽ de famulabus: bini ex utraq;: quorum & nomina superius dixi.

Cap. XXVIII.

QVenit ergo hinc i ciuitatẽ ebron positã iter chananeos. Illic aũt ysaac cõmorabatur: & paulum quidẽ pariter uixerunt. Rebeccam iacob uiuam nõ repperit. Moritur & ysaac: nõ post multũ q̃ filius eius aduenit: & sepultus ẽ a filiis cũ uxore i ebron: ubi erat sepultura eius parentũ. Fuit ergo ysaac deo uir carus: & multa eius ꝓuidentia dignus: post abraam ualde lõgeuus. Cũq; uixisset centum octuagintaquinq; annis: cũ uirtute defunctus est.

HAec isunt i secũdo libro iosephi historiæ ãtiquitatis iudaicæ.

Cap. I.

QVomodo esau & iacob ysaac filii habitacula diuiserunt: & esau quidem idumeã tenuit: iacob aũt chananeam.

Cap. II.

Quomodo ioseph iunior filioꝝ iacob somniis ei demonstrantibus fœlicitatẽ futuram inuidiã sustinuerit fratrum.

Cap. III.

Quomodo idem ipse in Egyptum uenundatus a fratribus ꝓp odium quod habebant i eum: factusq; insignis & clarus: ibi fratres habuit subiectos.

Cap. IIII.

Iacob audito quia ioseph uiueret in Egypto: & clarus ibi haberetur: descendit ad eum cum tota domo sua.

Cap. V.

De morte iacob & de sepultura qua sepultus est in ebron a filiis: de morte quoq; ioseph & fratꝝ eius.

Cap. VI.

De oppressione filioꝝ israel i Egypto per pharaonem: & de natiuitate moysi quẽ educauit filia

pharaonis:& adoptauit sibi in filium:& de sacroꝝ scriba qui uoluit interficere puerum conculcantem coronā regis:quā puero rex iposuerat Cap.VII.
Postq̄ creuit moyses iniunctū est ei bellū ethiopicū:ubi copulata est filia regis ethiopū in matrimonio. Vnde odiū & iuidiā magnā cōtraxit egyptioꝝ. Cap.VIII.
Moyses cognitis insidiis regis egypti latenter effugit & ueniens in madiā:habitauit cum raguele sacerdote:cuius filiam accepit uxorem. Ca.VIIII.
De rubo qui uidebaf moysi q̄si arderet:qui tamē nō cōburebaf:ubi audiuit mandatū diuinū ut reuertens ī egyptū:liberaret filios israel de oppssione egyptioꝝ. Cap.X.
Moyses regressus est in egyptum secundū mandatū domini:ubi faciēs signa & prodigia maxima eduxit filios israel de egypto in manu ualida. Cap.XI.
Quomodo egyptii penitentia ducti q; dimisissent filios israel:insecuti sunt eos usq; ad mare rubrum:quod diuisum uirga moysi præcipiente domino: ingressi sunt filii israel:& sicco uestigio transierunt illud:egyptii aūt persequentes ingressi sunt post eos:sed reuertente mare in seipsum: suffocati sunt fluctibus.

Incipit liber secundus antiquitatis iudaicæ.

Ost morte uero ysaac filii eius inuicē tabernacula diuiserūt: & nō ea quæ acceperant tenuerūt:sed esau quidē ebron ciuitatē fratri dans habitabat ī seir:& in idumea regnabat;quā regionē a se metipso ita uocauit. Edom enī nominatus est: quā nuncupationē huiusmodi uenatiōis causa sortitus est Aliquādo labore uenationis esuriens rediebat:dum adhuc puer esset ætate:inuenienſq; fratrē lentem præparantē sibi ad prandiū rubeū coloré nimis habentē:& ꝓpterea potius incitatus rogabat ut p̄beret sibi cibū. Qui uendere sibi primatū ꝓpter cibū p eius esuriem cōpulit fratrem. Ille fame cōpulsus concessit cū sacramento primatū. Quāobrē ꝓpter ruborem cibi a cōetaneis infantiæ tēpore edom uocatus est. Hæbrei nāq; edom rubeum dicunt. Et ideo regionem sic appellauit:quā græci honestius idumeā denominauerunt. Fuit aūt pater filioꝝ numero quinq; quoꝝ hieus quidē & hielon:& chore ex una muliere sunt geniti:oolibama noīe reliquorum uero eliphas quidē ex ada:rabuel aūt de basemath ethei sunt nati. Hieus quidē filii non fuerunt:heliphas uero fuerunt legittimi quinq;:themā: omath:sepphu:gathan:cenes. Amalech enī naturalis non erat:de cōcubina thamna noīe ꝓcreatus:isti siquidē habitauerunt in idumea quæ gobolitis est dicta & ab amelech amalechitis est appellata. Cum enī aliquādo magna fuisset idumea:& in tota regione nomē integrum retineret: in patribus appellationem ab habitatoribus conseruabat. Contigit aūt iacob:ut ad tantam fœlicitatis magnitudinē perueniret:quæ facile ab aliis appræhendi nō possit. Diuitiis enim cunctis ꝓuincialibus eminebat:& filiorum uirtutibus imitabilis & conspicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat:quādo illi ad opus manuum & laborum tolerantiam erant prompti: & ad intelligentiā præparati:in tantū uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curam: ut etiam ex his quæ tristia uidebantur esse:bonoꝝ ei præberetur sublimitas:feceritq; eum:& qui ex eo procreati sunt auctores reuersionis ex egypto: quo patres nostri huiusmodi causa moratī sunt. Cap.II.

Ioseph ex rachel filium suscipiens iacob:& propter honestatem corporis & animi uirtutem:cum utiq; aliis sapientia præcelleret:eum amplius aliis filiis diligebat. Huic siue paterna dilectio odium cōcitauit fratrum siue somnia. Quæ cum uidisset: patri & eis protinus indicauit:eo q; profectum eius anunciarent:cum sepius celentur homines:etiā suorum fœlicitates. Visiones quæ apparuerunt ioseph erant huiusmodi. Missus a patre cum fratribus ut colligerent messes:& maturas fruges:uidit nimis præcipuā uisionem:& ultra ea quæ solent per somnia prouenire. Quam uisiōem dum surrexit fratribus suis tanquā sibi somnium discernentibus enarrauit:dicens uidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem in quo eum posuerat loco:illorum uero concurrentes adorare eum:sicut dominum serui. Illi intelligentes uirtutem eius:& rerum magnitudinem prædicere uisionem:& contra se potestatē eius futuram:ioseph quidem tanquā ignorantes somnia nihil explanauerunt:cōsilium uero fecerūt: ne ad profectum ea quæ arbitrabantur acciderēt:& circa eum graues amplius existebant. Impugnās autem diuinitas eorum inuidiam:secundam præstitit ioseph uisionem multo mirabiliorē quā primam. Vidit enim solem simul & lunam & cæteras stellas in terram descendere: & se adorare:quā uisionem patri nihil de fratribus mali formidans:etiam his præsentibus indicauit: &

interpretari sibi qđ hoc significare uelit poscebat.Ille uero somnio gaudēs:cū expositionē mē-
te conspiceret:& cum sapientia non sine consideratione coniiceret letabatur:magnisq; significa-
tionibus fœlicitatem filio núciabat:tempusq; largiente deo futuꝝ:quo a parentibus & fratribus
esset honorandus:& adorari dignus:lunam quidem & solē patri & matri cōparans:eo q; illa au-
geat & nutriat uniuersa:ille uero formet:& aliā fortitudiné p̄stet:stellas uero fratribus:cū & ipsi.
xi.essent:sicut & stellæ uigorē a sole & luna percipientes.Et iacob quidē huiusmodi non insipiē-
ter discretionē protulit uisionis: fratres uero ioseph uehementer ea q̄ sunt prædicta contrista-
uerunt:& incitati aduersus eū:uelut extraneum bona quæ significata fuerant illis somniis habi-
turum:& non quasi de fratre gaudentes:dum etiā cum eo potuissent his adipisci bonis:nempe q
cognatione cōmunicarēt:& fœlicitatis socii forēt:interimere adolescentulū sunt aggressi. Cūq;
hoc statuissent consiliū ad perficiendū illud tendebant:in sicimis abeuntes. Hæc autem ,puicia
pastorum ē ouium optima:& grægū alimentis ualde copiosa.Quo dū grægū curam haberent:
& patrem scire non fecerunt:quia ibidem remoti essent.Ille ignorans hæc:eo q; nullus ad eum
a gregibus aduenireť:qui quod esset uerum de filiis nunciaret:tristemq; ,p illis animū gerens: &
in formidine constitutus misit ioseph ad græges ut de fratribus suis agnosceret:& quid agerent
indicaret.Illi autem fratrē uidentes ad se uenire:gauisi quidem sunt: sed non quasi familiaris sui
præsentia:& a patre directi:sed quasi super ĩimico:& manibus eoꝝ diuina uolūtate contradito.
Ad internitionem ergo eius nolentes differre præsens tempus ,prinus accesserunt. Quos dum
ruben senior eoꝝ inspiceret ita conspirare:& ad actum iam uideret unanimes:eos retinere ten-
tabat magnitudinem p̄sumptionis:& scelus eis ostendens:quia malignum quidē deo & hoibus
esset abhominabile etiam non consanguineū hominé perimere:multo magis autē celestius cæ-
dem in fratrē ita perficere:quo.ſ.interfecto pater una perimeretur:& mater in luctu ex filii non
humana lege facta priuatione consumeretur.Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperent
qd ipsi paterenť mortuo sibi filio:& iuuéculo:& recederent a tali præsumptione deū timentes:
qui inspector simul & testis esset:& ab huiusmodi actione recederent:penitentiamq; diligerent:
& potius temperantiæ deseruirent:nā accedentes ad hoc opus:omné pœná ,p fratris nece p̄sol-
uerent;uidentes utiq; dei ,puidentiā ubiq; p̄sentem:cui neq; qđ in deserto:neq; quod in ciuitati-
bus agitur est absconsum:ubicūq; enim homo est:oportet scire illic esse deum:sed etiā cōsciétiā
suā eos habiturā inimicā ĩ his præsumptionibus edicebat:quā neq; bonā habētes aliqui:neq; ta-
lē qualis in eis tunc habitaret post morté fratris effugerēt.Adiiciebat dictis etiā hæc:quia fratrē
neq; iniustū aliquid facientē sanctū esset occidere:bonū esse uero etiā ĩimicis obliuisci: si qd for
te peccauerīt:ioseph aūt ĩ nullo malignū circa eos extitisse:cur eū occiderēt:cuius ætatis ĩfirmi-
tatē mēsurare deberēt:quādo ipse eoꝝ tutelā potius expectarēt.Causa uero huius ĩteritus multo
peioré eoꝝ actioné faceret:eo q; propter ĩuidiā futurorum bonorum eum uita priuare niteréť:
quibus bonis simul cum illo uterētur:eius communioni pariter participātes:cum nō extraneus
sed domesticus eoꝝ existeret: unde deberent sua putare:quæcūq; ioseph largitas diuina con-
ferret:sed & iracundiam supernā propterea seueriorem sibimet futuram:si eum qui a deo iudica
tus fuerat dignus:occiderent: & auferrent deo eum cui esset talia donaturus. Et ruben quidem
hæc dicens & his potiora supplicans:eos a fratricidio conabatur auertere.Cum uero ĩ nullo eos
mitiores uideret: sed festinantes ad necem suadebat ut malum sceleris aliquatenus leuigarent.
Nam ulcisci se uolentes prius credebat flectere.Cum uero præualuissent ut fratrem occiderent:
dicebat non esse ualde futuros malos:si in his quæ nunc hortaretur obedirent in his enim esset
& opus quo festinarent:non tamē huiusmodi:sed leuius in comparatione mali.Petebat eos ma-
nus quidem in fratrem non iniicere:sed proiectum in lacum uicinum eum illic desinerent mo-
ri:& scelus manuum suarum uel ita leuigari. Illis autem consentientibus,sumens ruben adole-
scentulum & caute ligans eum in lacum cum quiete deposuit:erat enim sine aqua. Et ille quidē
dū hoc feciſſet absceſſit quærens loca oportuna pasturæ.

¶ Cap.III.

IVdas autem qui & ipse filius erat iacob uidens negociatores arabes exismahelitaꝝ gene
re aromata:& onera syria portantes egyptiis de galaath post discessum ruben fratribus
psuasit ut extrahentes ioseph uenderent arabis quo longius constituto:uel si moreretur
apud pere grinos:ipsi forent a scelere liberi.Hoc dum placuisset:ioseph extrahentes:negociatori-
bus uendiderunt:precio nūmorum.xxx.cum decem & sex esset ānorum. Rubē autem nocte
ad lacum ueniens:latens fratres ut liberaret ioseph:dum clamante eo non responderet:metuens
ne post absceſſum eius interimerent eum culpabat fratres.Illis qđ gestum fuerat edicentibus:
cessauit a luctu rubē. Cūq; hæc circa ioseph gesta uiderentur a fratribus quid agerent postea
ut extra suspitionem patris fierent exquirebant: tunicamq; qua uenerat indutus ad eos ioseph

quam abstulerant dum eum in lacum deponerent:placuit eis discerpere:& hirci sanguine macu-
latam portare:patricq; monstrare ut ei uideretur quasi a bestiis deuoratus.Quod facientes uene-
runt ad sene.Et cum ab eis de filii cognitione inquireret: dicebant se quidem ioseph necq; uidisse
necq; si qua calamitas ei accidisset nouisse illam uero tunicam inuenisse se sanguine maculatam
atq; diruptam & arbitrari se q; incidens in bestias interisset:si tamen ex tunica agnosceretur: &
si hac indutus fuisset de domo proficiscens.Iacob autem cum prius i leuiori spe fuisset:tāq; forte
prædato suo filio: hanc spem deseruit:cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifestum.
Cognouerat enim eum ipsa uestitum cum properaret ad fratres:& uelud super mortuum decæ-
tero uidebatur afflictus adolescentem lugens:& tanquam si unius filii pater esset:aliorumq; cō-
solatione priuaretur:sic erat apud semetipsum male: prius fratribus eum estimans comparatum
qui a bestiis credebatur esse consumptus. Sedebat sacco uestitus:tristitia grauissimus:ut necq; a
filiis consolationem sumens leuior fuisset:necq; laborādo doloribus interdicere p̄ualeret.Ioseph
autem uenditum a negociatoribus cōparans putiphares uir egyptius q; erat super coquos regis
pharonis:habebat in omni honore:doctrinamq; liberalium edocebat: & alii eum meliori cibo
quam conueniret:seruili fortunæ iubebat:commisitq; ei domesticam curam. Ille uero cum his
frueretur:uirtutem humilitatis quæ circa eum erat:necq; hac mutatione dereliquit: sed ostendit
prudentiam cum certissime affuerit prævalere posse rebus in uita difficilimis:nec fœlicitatibus
solummodo temporalibus inherere.Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudinē & op-
portunitatem actuum eius:esset illius amore cōfecta:& putaret quia si hoc ei faceret: manifestū
facile eum suaderet uenire ad suum concubitum:quasi ille iudicaret fœlicitatē eo q; ei domina
supplicaret:& ad figuram illius tunc seruitii:& non ad modum respiceret castitatis: desiderium
suum ei prodit:& uerba de permixtione fecit.Cuius respuebat ille præces:dicendo non esse iu-
stum huiusmodi sibi imponi seruitium.unde emptorē a quo tanta dignitate fuerat honoratus:
iniqtatis contingeret iniuriā sustinere: sed rogabat eā cōprimere passionē: despationē quippe ei
huius desiderii p̄ponens:quia si non esset spes: hoc ei facile possit auferri: se uero omnia potius
ferre dicebat quam in hoc quodammodo consentire.Nam si seruum inquit dominæ suæ nihil
facere oportet aduersum:contra hæc p̄cepta maxime conuenit resultare.Illius autem amor po-
tius augebatur:eo q; non speraret omnino deuiare ioseph. Et dum uehementer obsideretur a
passione:secundum rursus fecit experimentum.Igitur dum festiuitas publice celebrationis ista-
ret:in qua ad cerimonias etiam mulieres interessent:egritudinem marito simulauit:captans ob
hoc solitudinem atq; silentium:ut exoraret ioseph.Qui dū accessisset uberiores prioribus obtu
lit ei sermones:quia bonum quidem fuisset ut præcibus priscis flecteretur:nec in aliquo contra-
diceret propter reuerentiam dominæ deposcentis:& excellētiam passionis:qua cogerē domina
de sua dignitate descendere:sed nunc melius ageret:si quæ pridē contempserat emendaret.Nam
si secundas præces expectaret:hoc illa etiam studio maiore se fecisse referebat:egritudinē simu-
lasse:& festiuitati uel cerimoniis præposuisse eius amplexum:sibi autē q; primis sermonibus nō
credendo resultauerat: nulla factum fuisse malicia iudicaret: signumque crederet utilitatis
bonorum præsentium: q; ipsa in ea uoluntate persisteret: quæ bona iam quasi possideret si eius
amore flecteretur: & maioribus frueretur obediens: uindictam uero & odium eum asserens
susceptorum:si eius contemneret dignitatem: sed etiam dominæ castitatem conferre uideretur:
Necq; enim hoc illum iuuare posse dicebat: sed ipsa ad accusationem accederet illius: & tenta-
tam se ab illo marito proprio mentiretur: magisq; crediturum uxoris sermonibus quam il-
lius:licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere:simul & flēte: nec misericordia eum
recedere a castitate suasit:nec metus coegit:sed & præces respuit: & minis non cessit: metuens
iniusticiam sustinere:& pati magis quodlibet seuius elegit:quam letus uti præsentibus:in qui-
bus etiam conscius esset perditionis suæ.Commemorabat autem eam nuptias:& uiri societatē:
& his potiora distribuenda:quā temporalis ardoris libidini supplicabat: nam talibus perpetra-
tis: quæ penitentiam magis augerent:dolorem sumeret & nequaquam quod deliquerat emen-
daret: & timorem nimium esset habitura: quando causa huius mali nullatenus possit absco-
di: uiri autem suæ societatis adoptionem habitura sine periculo:insuper magnam conscientiæ
apud deum fiduciam simul & apud homines: tanquam in eius manens amplexibus munda &
apud eum dominæ potestatem: non pro peccato habitura confusionem: multoq; melius esse
habere fiduciam in bonis quæ cognoscuntur: quam in malis quæ timore celatur. Hæc dicens:
& his multo maiora: ardorem mulieris retinere: eiusq; passionem conuertere ratione nitebat.
Illa uero studio suo uehementius incitata:immittens manus: cum uerbis suadere desperasset:
eum cogere tentabat. Cunq; fugisset iratus ioseph: illa eius tenente uestem qua se exuerat:

exiliuit domo. Quæ ī formidine constituta:ne uiro suo hoc diceret: iniuriāq; uolēs preuenire: quatenus aduersus ioseph mentiretur: excogitauit: ut hoc modo ulciscereturiniuriam: quæ fuerat ita superbe contempta.Precedere uero in accusatione sapientissimum fore simul & mu liebre credens:sedebat quidem deiecta atq; confusa ob tristiciam qua cupiditate sua fuerat decepta:temptamentum corruptionis suæ cum ira frangēs alias iungens.Veniēte autem uiro:uultu turbato causamq; consulenti fecit ioseph accusationis ītium:& uelut mortua dixit marito Seruum nequam cubile tuum uiolare uolentem castiga: qui neq; qualis in domum nostram uenerit recordatus timuit:neq; quantum ex tua bonitate promeruit: mente percepit:sed pro his cum rebus omnibus bonum se præbere debuisset:insidiatus nobis est:ut lectum tuum contumeliis afficeret:& hæc in festiuitate captans absentiam tuam.Qui licet humilis primitus uidere tur:propter tuum quiescebat metum non quia esset natura benignus.Hoc autem factum est:eo q; indigne:& præter spem ad honorem accesserit.Qui dum fidem totius possessionis tuæ & dispensationem obtinere prævaluisset:& senioribus famulis prepositus esset: tuam quoq; uiolare tentauit uxorem.Dum uero quieuisset in uerbis:ostendebat ei uestem quasi dum tentasset ei uī facere reliquisset eam. Putiphares neque lachrymis uxoris:neq; his quæ dicebat illa: uel uidebat ipse discredens:& eius amori cuncta distribuens:examinationem quidem ueritatis fieri non permisit:uxori tribuens castitatem Ioseph uero nequā esse decernens:& illum quidem malignorum misit in carcerem uxori uero potius castitatis ornamentum inesse testificatus est.Ioseph ita que deo omnia sua committens:neque ad satisfactionem:neque ad integram factorum manifestationem conuersus est:sed uinculis & necessitate tacitus mansuetusq; succubuit: meliorem esse confidens deum:causam calamitatis:& ueritatem scientem: quam illos:qui eum iniuste petiam fidemque eius considerans:& uidens dignitatem eius formæ substraxit uincula:& qđ erat pessimum leuius ei fecit ciboque eum uti quam uinctis cōueniebat:meliore præcepit. His uero qui in eisdem calamitatibus erant:dum ab erumnarum onere cessarent:ad colloquium ut assolet communionis & similis calamitatis uenientibus:& adinuicem causas pro quibus cōdemnati fuerant requirentibus:pincerna regis & ab eo uehementer honoratus:eiusq; affectu deuinctus & cum ioseph habens compedes: familiarior ei magis effectus est. Sapientia nanq; ei uidebatur excellere:cunque somnium uidisset exposuit:petens: ut quid significaret: insinuaret: accusans quia supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinem apponeret somniorum. Dicebat ergo se uidisse trium palmitum natos botros:exunoquoq; pendere:grandes iam: & ad uindemiandum speciosos: eosq; se cōprimere in poculo regis mustumq; offerre bibituro:& illū grate suscipe. Quod ergo uiderat:hoc esse dicebat:poscebatq; ut quæcunq; ioseph ī his sortiretur intellectū: ei suo manifestaret eloquio.Ille uero exhortabatur eum confidere:& seperare in diebus se tribus a uinculo absoluendum:rege desiderante ministerium eius:& rursum in eo esse constituendum. Fructum enim uineæ significauit in bonum deum hominibus præbuisse:quod etiam ipsi libat: & fidem hominibus amicitiamq; pascitur. Soluit ergo lites passionesq; & tristiciam aufert his quibus offertur:& ad delectationes spe conuertit.Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus cōpressum botris manibus suscepisse regem tuis:bonam uisionem scito tibi futurā & præsentis necessī tatis indulgentiam in tot diebus prenuncientem de quantis palmitibus fructū uisus es per somnium uindemiasse.Sed memor esto mei cum fueris hæc expertus:qui tibi pronunciaui bona: & in potestate constitutus:non obliuiscaris in quibus nos derelinquis.Nihil enim peccantes ad uincula uenimus:;sed pro causa ueritatis & castitatis:ea quæ reorum sunt sustinere damnati sumus: quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc intulit iniuriam sustinere uoluimus.Et pincerne quidem ut assolet audiente huiusmodi expositionem somni gaudium erat:expectabatq; iterpretationis finem.Seruus autem quidam supra pistores constitutus:cum pincerna uinctus in carcere:cum talem ioseph protulisset de illius uisione sententiam:in spe bona constitutus: cum & ipse somnium uidisset:petit ioseph:ut & illi quæ præterita nocte uiderat:quid uellent significare depromeret.Erat enim inquit huiusmodi.Canistra tria super caput meū ferre me uidi:duo quidem panibus plena:tertiū obsonio: uariisq; cibis:& qualia solent regibus ministrari:superuolantes autem alites: omnia consumpsisse. Et ille quidem credebat sibi similem expositionem futuram: quam pincerne dixerat. Ioseph autem concipiens animo somnium: dixit ad eum: uelle quidem se interpretem ei fore bonorum: & non talium: qualium uisio demonstraret: duas inquit;ei uitæ superesse dies: hoc dicens canistra significare:tertia uero eum crucifigēdum: cibumq; uolatilium esse futurum: nihilq; fore: quod ei auxilium posset ferre. Hæc ergo similem terminun in ambobus ut ioseph dixerat susceperunt.Prædicto nanq; die cum natalis esset

regis : non ſicut rex agens : piſtorem quidem crucifixit : pincernam uero uinculis abſoluens : in propriũ miniſteriũ reuocauit.Ioſeph uero cum duobus annis uinculorum mala ſuſtineret:nichilq; a pincerna prædictorum memoraretur:deus eripere eum uolens e carcere : huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem.Rex pharo una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens : & cum his utriuſq; expoſitionem : interprætationem quidem oblitus uiſiones recoluit : afflictuſq; in his quæ uiderat : nempe cum ei triſtia uiderentur : die facto conuocauit ſapientes egyptiorum:uolens agnoſcere ſomniorum diſcretionem . Heſitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confuſionem : memoria reddita eſt ioſeph:eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ:& accedens ad regem : indicauit ei de ioſeph : & uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere : pariter & euentum : & quia ipſe dixerit crucifigendum ea die piſtorem : & ſibi omnia ſecundum interprætationem ſomnii eueniſſe prædicente ioſeph: uictumq; eum aſſerens a putiphare principe cocorum ut ſeruum : cum diceret ſemetipſum non humilis hæbreorum eſſe generis : nec gloriæ patris.Hunc inquit euocans : nec propter modernam culpam eum calumnians : quæ tuis ſomniis indicantur agnoſces,Iubente rege ioſeph ad ſuum uultum adduci : obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita . Rex uero eius dextram apprehendens : o iuuenis inquit : tu mihi nunc optimus : & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis quibus iſte participatus eſt : etiam fac me eſſe conſortem : pandens quæcunq; mihi ſomniorum prenunciant uiſiones . Nolo autem te ullo terrore conſtrictum : blandiri ſermone ſallaci:& delectationem facere: ſi reuera ſit triſte quod uidi . Putabam circa fluuium ambulans uidere me boues pinguiſſimas : ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem : alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum deformes.Quæ dum deuoraſſent pingues & magnas : nihil adiute ſunt : crudeli fame detente.Et poſt hanc uiſionem de ſomnis ſurges: & turbatus quid eſſet hæc uiſio apud me conſiderans : rurſus in ſoporem ſolutus ſum:& uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori : quæ etiam me terrent potius atq; cõturbant.Spicas vii.uidi ex una radice natas capite grauatas & reclinatas a fructu:& aptas ad meſſem & ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes: & infirmas nimia ſiccitate .Quæ conuerſæ:ut conſumerent & comederenr ſpicas ſpecioſas:ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpondens ait.Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundemq; ſignificat futurorũ.Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimum a peioribus deuoratas:& ſpicas a minoribus fuiſſe cõſumptas: famam & ſterilitatem egypto totidem annis prenũciat:e quibus ſcilicet primo temporibus fœlicitatem ferẽtibus quorum ubertas totidem poſteriorum annorum ſterilitate cõſumitur. Erit ergo rerum difficultas neceſſarium: quæ inemendabilis uehementer exiſtat.Signum autem hoc eſt:quomodo exhauſte boues meliores conſumpſerunt: ſaciariq; minime ualuerunt. Deus tamẽ non ut triſtificet: futura prædicit hominibus:ſed ut præſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum . Tu ſiquidem congregans bona tempore primo futura facias:ut calamitatem uenturam : egyptiorum terra non ſentiat . Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiãq; ioſeph: & conſulente quemadmodum ubertatis tempora diſpenſarentur : ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi conſilium dedit : ut frugũ parcitas haberetur : & non affluenter egyptios his uti ꝓmitteret: ſed quãtũ ſufficeret ad pabulũ erogaret : quæ uero ſupeſſent ſterilitatis in tempore ſeruari: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum : ut ad ſata tantummodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharo utrunq; in ioſeph miraf :& diſcretionem ſomnii pariter & conſilium diſpenſationemq; eius rei ipſi commiſit : quatenus ageret ea : quæ populo egyptiorum & regi ſciret utilia : inuentorem ſcilicet huiuſmodi : uitæ etiam diſpẽſatorem optimum eſſe confidens. Ille uero poteſtate ſibi a rege collata : ita ut eius frueretur ſignaculo : & purpura ueſtiretur : per uniuerſam terram ductus : in curru uehebatur:frumẽtũq; agricolis ſufficiens ad ſemen : & pabulum ſingulis metiens : nulli ſignificabat cauſam : pro qua talia peragebat. Triginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat : & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato : quem appellauit pſonpthon panicos : uidens eius intellectum inopinabilem . Significat autem hoc nomen inuentorem abſconditorum . Duxit autem uxorem ualde digniſſimam : filiam petefres : qui unus fuit heliopolitanorum ſacerdos : adhuc uirginem : nomine aſeneth : cooperante ſibimet rege. Ex hac fuerunt ei filii duo : ãteſterilitatis tempus : manaſſes quidem ſenior :quod nomẽ ſignificat obliuionem eo ꝙ per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit : iunior uero effraim : quod reſtitutionem ſignificat : eo ꝙ eſſet redditus libertati maiori. In egypto ſiquidem ſecũdum ſomniorum expoſitionem ioſeph ſeptem annis beatiſſime tranſeunte : fames annum iam tangebat octauum : & ex eo ꝙ non præſenſiſſent

casurum super se malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant. Ille uero ioseph uocabat: qui eis frumentum uendidit: factus multitudinis sine dubitatione saluator: & mercedem omnium nō comprouincialibus tantummodo faciens: sed etiam paratus uendere peregrinis: omnesq; homines secundum cognationes suas: solatium merebantur. Iosep fœlicitate eius utentes. His ita gestis dum chananea fame crudeliter uexaretur omnem deniq; terram hæc pestis inuaserat: misit etiam iacob filios uniuersos in egyptum comparaturos frumentum: confidens licere tritici commertium fieri peregrinis: beniamin tātummodo retinēs qui ei ex rachel fuerat generatus: & erat ioseph consanguineus. Illi in egyptum uenientes adierunt ioseph: frumentum emere supplicantes. Nihil enim erat: quod non illius consilio gereretur: nam ministratio regia tunc utilis erat hominibus: quando ioseph exhiberetur honor. Qui dum cognouisset fratres nihil de se cogitantes: eo q; adolescens quidem ab eis abscesserit: ad hanc uero ætatem ita peruenerat: ut figura etiam eis ignotus esse uideret: cū magnitudine quoq; dignitatis eis neq; suspectio proueniret: temptabat eos ut dicerent: quam haberent de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum principis esse dicebat: & ex multis quidem locis eos esse congregatos: excusationis uero causa se cognatos asserere: impossibile dicēs esse uiro idiote tales filios: & forma ita clarissimos enutrire: cū regibus tot filiorum copia esset ualde difficilis: ut per hæc etiā de patre quæ prouenissent lateret agnosceret: similiter & ut de fratre suo beniamin audiret. Metuebat enī ne forsitan & in illum ut in se peccauerunt: aliquid deliquissent. Illi nanq; erant in tumultu pariter & timore maximo constituti: periculum putantes sibimet imminere: nihilq; de fratre mēte sua percipientes: & astantes reddebant de singulis rationem: ruben ita concionante primitus: qui eorum senior existebat. Nos inquit non pro lesione uenimus huc: neq; regis negotiis alqua mala facturi: sed egentes salute & negocio & malorum refugio: quæ nostram regionem obtinere noscuntur: uestram utiq; scientes clementiam: quos nō solum subuenire ciuibus propriis: sed etiam peregrinis mercimonium audiuimus proposuisse frumenti: ut omnibus indigentibus salutem maximam præstaretis. Quia uero sumus fratres: & communis nobis est sanguis: clarū quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem est nobis iacob uir hæbreus: cuius existimus filii duodecim: ex mulieribus quattuor: quibus omnibus ūiuentibus fœlices eramus uno uero fratre nostro moriente ioseph: res nostræ ad peiora conuersæ sūt. Nam & pater immensum in eo trahit luctum: & nos ex calamitate defuncti: & erumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti: curamq; patris & nostrorum prouidentiam beniamin iuniorem fratrem reliquimus. Poteris autem mittendo ad nostram domum agnoscere si quicquam dicimus mētientes. Et ruben quidem huiusmodi uerbis tentabat persuadere ioseph ut de eis meliora decerneret. Ille uero iacob cognscens uiuere: fratremq; beniamin minime deperisse: tunc equidem in carcerem eos quasi de uacantia alias die uacanti discutiendos iniecit. Tertia die deducens eos: quomodo inquit asseretis neq; pro malignitate rerū principis huc uenisse & eē fratres: & unius pris filios de quo dicitis: hæc ita esse mihi manifestabitis: si relinquentes quidem unum ex uobis apud me: nihil iniuriabile passurum: portantesq; papula genitori: denuo reuersi fueritis ad me: fratrem quem reliquisse uos uobiscum pariter adducentes: hoc enim erit signum ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros: de calamitate ioseph frequenter ingemiscentes: tanquam propter id quod in illū cogitauerant deo ulciscente in eis: talia sustinerent. Ruben autem nimius erat: & eos in eiusmodi sermonibus penitentiæ increpabat: ex qua nulla quidē generaretur utilitas de ioseph: illos uero quicquid mali sustinerent pro uindicta illius faciente deo: fortiter tolerare poscebat. Hæc autē dicebant ad inuicem non credentes suam linguam ioseph intelligere. Omnes autem ruben increpante: habebat deiectio: & penitentia rerum gestarum: cum ipsi non cogitassent illo tempore: pro quibus eum tunc punirent: iudicabant deum esse iustissimum. Videns autem eos ioseph sic estuantes per compassionē cessit in lachrymas: nolensq; fratribus apparere discessit. Et postq̄ reliquit eos iterum uenit ad eos. Et retinens obsidem simeō: pro reuersione fratrum: illos sumentes mercimonium tritici: abire præcepit: iubens ministro: ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant: oneribus eorum latenter immittens dimitteret eos: illam pecuniā pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filii uenientes in chananeā: nunciauerunt patri quæ eis in egypto contigerant: & quia quasi exploratores regis illuc uenissent sunt crediti: dicentibusq; se fratres esse: undecimum apud patrem domi reliquisse: creditū eis non sit: & quomodo simeon reliquerunt apud principem miliciæ donec beniamin iret: & fidē de his quæ a se apud eū dicta fuerant perficeret: rogabantq; patrē nihil metuentē: ut cum

eis iuuenculum deſtinaret. Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis ſuis ꝙ eſta ſunt: & dum de ſimeon detentione grauiter ferret: ſtultiſſimum iudicabat: beniamin quoq; his malis adiiceret. Et ille quidem neq; ruben ſermonibus ſupplicantis flexus eſt: ſuos filios tradentis: ut ſi quid beniamin in itinere pateretur: eos occideret auus. Illos heſitantes in his malis: potius conturbabat argentum: quod in ſaccis miſſum latenter inuenerāt. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis inualeſcente: coactus neceſſitate iacob: beniamin deliberauit cum fratribus deſtinare. Non enim poterant in egyptū uenire: niſi cum ſua promiſſione pergerent. Cunque famem quottidie augeri conſpiceret: filiis ſupplicantibus: quod aliud de præſenti faceret non habebat. Iudas autem cum eſſet & in aliis uir audax: & in his apud eum fiducialiter uſus eſt: dicens: non eum debere de fratre metuere: neq; aliquid aduerſum ſuſpectionem conſpicere: quomodo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adeſſet: & quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret: eos autem ſic palam in perditione pueri adiicere non debere: nec alimentum ex ubertate pharonis permiſſum: propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum uero de ſalute ſimeon: ne dū parceretur profectui beniamin: ille perimeretur: deo autem eſſe credendum de illo. Quo exhortante atq; dicente: aut ſaluum reuocare filium: aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum: credens ei iacob: tradidit beniamin: & duplex tritici precium: ſimul & quæ apud chananeos naſcuntur: unguenta balſami: & ſtacten: & therebintum: & mel: munera ioſeph direxit eſſe portanda. Multæ uero a patre in egreſſione filiorum effunduntur lachrymæ: pariter & ab illis. Ille nanq; ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet cogitabat illi uero ſi fratrem incolumem reppererent: nihilq; pro eorum triſticia mali perpeſſum: quotidieq; eis meror ingerebatur. Et ſenior quidem feſſus tolerabat: illi uero ibant in egyptum: ſpe meliori triſtia rebus curaturi præſentibus. Cum uero egyptum peruenieſſent: ſucceſſerunt alias ſeceſſerunt quidem apud ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat: ne propter tritici precium crimini ſubiacerent: uelut & ipſi furtum ſub calliditate egiſſent: & apud præpoſitum ioſeph multis ſatiſfactionibus utebantur: domi in ſuis ſaccis dicentes ſe inueniſſe pecuniam: eamq; nunc reportaſſe. Illo itaq; reſpondente: & ſe iam quid dicerent ignorare: releuati ſunt a timore: ſoluenſq; repente ſimeon: cum fratribus eſſe permiſit. Veniente autem ioſeph a miniſterio regis: ei munera ꝓferebant & ſciſcitanti de patre: dicebant: ꝙ eum incolumem reliquiſſent. Ille quoq; cognoſcens ſupereſſe beniamin: ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem utiq; in præſenti cerneret. Quibus reſpondentibus eum eſſe: ait deum ſemper omnium ei eſſe ſufiragatorem. Ipſe uero paſſione motus ad lachrymas diſcedebat: nolens ſemetipſum fratribus demonſtrari: ſumptoſq; eos ad cibos fecit diſcumbere: ſicut erant ſoliti apud patrem. Qui dum circa cunctos recumbentes benignus exiſteret: beniamin partibus duplicibus honorabat. Dum uero poſt cœnam fuiſſent in ſoporem conuerſi: iuſſit præpoſito ut eis triticum menſuratum traderet: preciūq; rurſum in eorum ſaccis abſconderet monere uero. Beniamin etiam poculum argentum quo bibere congaudebat immitteret. Hæc itaq; faciebat: experimentum fratrum ſumere uolens: utrum auxilium aliquando ferrent beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe relinquentes eum: tanquam ipſi nihil gerentes mali: ad paterna limina remearent. Cum uero famulus mandata feciſſet: die facto: iacob filii nihil horum ſcientes diſcedebant: recipientes etiam ſimeon: & duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: quam etiam beniamin reuocantes: ſicut promiſerant patri. Qui dum abirent: inſequebantur eos equites: ducentes famulum: a quo in ſacco beniamin poculum uidebatur immiſſum: & inopinabili equeſtrum inuaſione turbatos: cauſamque ſciſcitantes: pro qua ſic ueniſſent: illi maliuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiti a domino ſuo fuiſſent: neque munerum: neq; hoſpitalitatis. Ioſeph memoriam retinentes: præſumpſerint in eum in iqua committere & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes: iniuſta lucra ſecum portarent: amicitiamque ioſeph: ſuumque periculum ſi inuenirentur in fraude ſecundo loco ponentes: minabanturque eis ſupplicium eſſe uenturum: quia nec deum latuerint: nec cum furto fugientes euaſerint: licet miniſterii famulum latuiſſent. Cognoſcetis igitur dicebāt: quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus: ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat. Illi uero neſciētes factū eius uerba irridebāt: leuitatéq; uerboꝝ illius famuli mirabāt: quod talē cauſā preſumeret uiris iferre: qui dū p̄ciū in ſuis ſaccis iuētū neq̄quā retinuiſſent: ſed qđ geſtū fuerat nullo ſciēte reuocaſſēt: multo potius ab huius maleficii uolūtate diſcederēt: & qa rei p̄ſcrutationē negatiōe iudicabāt eē fidelioré: reqrere fa

mulum imperabant: & ſi quiſquā rapuiſſet: cum reperiretur omnes eſſe puniendos. Nihil enī ſibi conſcii:fiduciam habebāt: ut putabant omni periculo carituram .Illi uero inquiſitionē fieri exigebant:uniuſq; fore ſuppliciū:qui in furto fuiſſet inuentus. Et dum quererent omēſq; iā cæteros pertranſiſſent: ſecundum modum inquiſitionis beniamin nouiſſime peruenerūt:nō ignorantes:quō in illius ſaculo poculum abſcondiſſent:ſed ſubtilem inquiſitionem ſe facere ſimulantes:aliiq; de ſuo timore liberati:uidebantur eſſe ſolliciti de beniamin:confidebant tamen:qa nec in illo poſſent maleficium inuenire:increpabantq; eos qui fuerant perſecuti: uelut eis multum proceſſuris impedimentum itineris attuliſſent. Cum uero ſcrutantes onus:de ſaculo beniamin inuentum poculum protuliſſent:in luctum & gemitum omēs repente conuerſi ſunt: & indumēta rumpentes:flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum: ſeq; mentitos patri de ſalute beniamin.Creſcebat autem eis hoc malum: eo q; iam ſe credentes triſtitiam deuitaſſe: rurſus in fratris ſui malis inciderent:& paternæ ſuper illos triſtitiæ cauſam ſe fore dicentes: qui uim patri feciſſent:ut eum cum eis una dirigeret. Equites ergo ſumentes beniamin:ad ioſeph adduxerūt: fratreſq; pariter ſequebantur.Ipſe dum cerneret illum in cuſtodia poſitum:illud autem luctuoſo ſcemate laceratos:quod ait:o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes: talia in peregrinum & benefactorem facere præſumpſiſtis. Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute beniamin:& rurſus recordantibus dicentibuſque:beatiorem eſſe ioſeph:qui ſi qui dem mortuus eſſet: & a uitæ triſticia liber exiſteret:ſi uero uiueret:certū:quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret:aſſerentibus ſe eſſe amaritudinem patris:quia triſticiæ quā pro illo haberet hactenus:etiam de beniamin ipſi ei rurſus adiicerent:ruben eos etiam uehementer increpante.Ioſeph ergo dicente:illos quidem a ſe abſolui:a quibus in nullo fuerat leſus:ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris:neq; iuſtum eſſe illum propter eos dimitti qui in nullo deliquerant:neq; illos cum fure puniendos:ſed etiam abeūtibus præbere ſe ſecuritatem:omnes quidem tenuit ſtupor:& dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerunt.Iudas autem qui etiā patri perſuaſerat:ut adoleſcentulum dirigeret:& in aliis erat uir efficax:pro fratris ſalute ſe decreuit opponere.Licet crumento:licet non ſit iniqtas omnium ſed unius iunioris:tamen deſperantibus de eius ſalute:ſpes delia inquit opera commiſerimus in te:& ſupplicio digna:iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere torrelicta eſt nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens:neq; malefacta conſiderans:ſed ad tuam naturam conuerſus: uirtutem propicius exerce non iram:qua alii cum in fortitudine pari ſint:non in maximis ſulummodo:ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur.Tu eſto magnanimis: neq; uincaris ab ira:ut eos perimas:qui neque ſuam potuerint tueri ſalutem: ſed a te ſumere eam popoſcerunt. Non enim modo eam primitus nobis donas: ſed dum frumentorum ueniſſemus ad emptionem: uelociter & opulentiam donaſti ciborum: & noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti:quæ periculum ſuſtinētes a peſte famis eripuerunt. Ne deſpicias pereūtes egeſtate rerum neceſſariarum nec punias qui uidentur deliquiſſe:& circa beneficium quod a te nobis ſplendidiſſime collatum eſt:inuidiæ calamitate damnati ſunt.Permaneat tua gratia:alio modo tātum data.Saluabis enim:quos ob hoc etiam nutriſti:animaſq; quas fame laborare nō paſſus es:a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnū:ut & animas nobis dones:præbeaſq; unde poſſint indigentibus permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe: uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere: noſq; in hac erumna coſtituiſſe: ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoſcere: & non ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares: quāquam & hoc magnum eſt: ſi bene fiat inopibus: principale tamen exiſtet: ſaluare quēquam eos:qui pro delicto commiſſo in ſe pœnas debeant exoluere. Nam ſi paruas leſiones dimittere delinquentibus laudem attulit multis:iracondiam cohibere in his:pro quibus uita peccantium ſit obnoxia:diuinæ cognoſcitur eē naturæ. Et ego quidem niſi ſcirem patrem quemadmodum in amiſſione filiorum affligitur:propter ioſeph mortem:nequaquam quātum ad nos attinet ſalutis uerba proferem niſi forſan tuis moribus hoc donaſſem: quorum eſt proprium etiam hos ſaluare: qui tribulantur in huius morte: ſed etiam præberemus nos paſſuros quæcunq; uelles. Nunc autem non noſtri miſerantes licet iuuenes ſimus:& nondum fruentes uitæ bonis moriamur: ſed de patre ea cogitantes:& ſenectutis illius miſerantes:has tibi preces offerimus:& commendamus animas noſtras:quas tibi malignitas noſtra tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam non ille malignus eſt: neq; tales nos futuros genuit: ſed cum ſit benignus:& ut experiatur talia non ſit iuſtum etiam nunc nobis ſuſpectus affligitur. Cum autem audierit perditos: etiam cauſam mortis amariſſime ſuſtinebit: & ob hoc multo citius uitam ſuam derelinquet: ita ut eum conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat: peſſimumque faciat de præſenti luce

discessum:& dum ad alios studeret nostra bona plantare:ut nostri actus neq; sentiantur efficiet. In hac ergo ratione cõstitutus licet te nostra mala cõmoueant:tuã iustitiã dona patri:ut propter illius misericordiã maiora possis quã cogeris facere pro nostra malicia: ne senectus eius in desolatione cõsistat:aut nostra pditõne deficiat Verere patrũ nomia hoc eis cõdonãs munus.In hoc itaq; & tuũ honorabis genitorẽ:tibiq; præstabis:cũ iam hac appellatione potiaris:& i ea sine passione seruaberis a deo patre cunctoꝝ:in qua per cõionem huius nominis pie agere cõprobaueris:nostri patris habẽdo misericordiã:ne fraudatus filiis aliquid patiatur.Tua sunt ergo quæ nobis præbuit deus:habens utiq; potestatẽ & auferre & dare:nihilq; ab eius gratia differes.Nam dũ quilibet i utrũq; habuerit potestatẽ: optimũ est:ut hac in bonis utatur:& potestatẽ quæ in malo est tanquã si nõ sit obliuiscatur:quasi hoc solũ concessum sit ut de salute sit cogitandũ. Tu uero oẽs nos saluabis ignoscendo fratri:in quibus infeliciter egit:neq; enĩ uita nobis est hoc punito: quo defuncto:ad patrem non licet remeare.Supplicamus igitur domine:ut si decreueris fratrem nostrũ occidi: cũ eo nos pariter punias: tanq̃ delicti participes. Non enĩ patimur nosipsos quasi propter mortui tribulationẽ afficere:sed tanq̃ similes eius maliciæ existẽtes ita debemus interimi.Et quoniã ut iuuenis deliquit & nõ prudẽtia roboratus:& humanũ erat talibus ueniã tribui: hoc tibi relíquo:& ulterius uerba ꝓferre cessabo:& siquidẽ nos cõdẽnare uolueris: ea quæ dicta nõ sunt nõ uidebũtur nos ad tristitiã deducereꝝ:si uero absolueris illa etiã in tuæ benignitatis cõ scientia reuolués:nõ solũmodo nos saluabis:sed etiã uitã redonabis: per qd potius iustior appareas:quãdo plus a nobisipsis ꝓbaris de nostra salute sollicitus.Si aũt castigare culpam maius : me magis pro illo castigãs:hunc patri remitte:si uero aliquẽ tibi retinendũ iudicas seruũ:ego utilitatibus tuis potior ero minister:quãto aptior ad utrasq; passiones sicut uides existo. Iudas itaq; oĩa sustinere pro fratris salute libẽter habẽs:ꝓstrauit semetipsum ante pedes ioseph:si quõ eius iram flectere potuisset.Prostrati sunt etiã fratres uniuersi flentes semetipsos pro anima beniamin tradentes neci.Ioseph aũt animi sui passionibus uictus:& nequaq̃ ualẽs ire tolerare figmentũ: iussit quidẽ abire præsentes:ut fratribus se tantũmõ demõstraret.Discedentibus igit oĩbus:semetipm fratribus indicauit dicẽs.Virtutẽ quidẽ uestrã atq; fauorẽ circa fratrem uestrũ collaudo: & meliores q̃ sperabam ex his quæ i me cogitastis iuenio.Hæc aũt oĩa feci experiri uolẽs amorẽ uestræ fraternitatis.Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitisse:sed dei uoluntate factum:quo bonoꝝ etiã nũc adoptio alias adeptio:& i futuro si ꝓpicius deus nobis fuerit: cõferẽda sit.Patris ergo salutẽ inopinatã cognoscẽs:talesq; uos circa fratrẽ inueniẽs:neq; illoꝝ quæ in me cõmisisse putamini ulterius recordabor. Cessabo aũt & ab odio malignitatis qd super his habebam: & tanq̃ fuerint uolũtate dei cõpleta:& in rebus p̃sentibus uos mihi eritis occasio gratiã me hr̃e ꝓfiteor:uosq; ipsos uolo illoꝝ etiã obliuionẽ sumẽtes delectari magis in illo: qd tũc iẽõsiderate feciſtis:dũ ad huius termini q̃litatẽ causa peruenerit: quã cõfusionẽ grauiter ferre ꝓpter hæc quæ putamini deliquisse.Non ergo uideaꝫ uos cõtristare:q; aduersum me malignã,ptulistis sententiã:nec penitentiã eius uos afficiat:quãdo ipleri nõ potuerũt quæ fuerãt cogitata. Exultãtes ergo in his quæ a deo facta sunt:ite hæc nũciantes patri:nec etiã pro uestra cõsumptus sollicitudine:splẽdorẽ meæ fœlicitatis obscuret:si antequã ad meũ ueniens uultũ: præsentiũq; rerum potitus:hac luce priuẽ.Ipsum ergo:uestrasq; cõiuges:liberosq; & cũctã cognationẽ sumẽtes:huc migrate.Non enĩ absentes bonoꝝ meoꝝ oportet mihi chariſſimos eẽ:insup & fame ãnis adhuc quinq; mẽsura.Hæc cũ dixisset ioseph amplexus est fratres.Illi uero i lachrymis & tristitia cõstituti:sup hoc qd cogitauerant cõtra illũ:potius eis uidebaꝫ eẽ suppliciũ bona uoluntas fratris. Et tunc quidẽ erant in epulis.Rex aũt audiẽs uenisse ad ioseph fratres:letatus est eximie: & tanquã in ꝓpriis bonis affectus ꝓbenda eis uehicula tritico plena:aurũq; simul & argentũ portandũ patri decreuit:sumẽtesq; dona regis illi:& ãpliora fratris:alia qdẽ patri ferẽda: alia uero sibi singuli dõata gaudebãt:maioribusq; mũeribus dõato beniamin exultãtes abibant.

Cap.IIII.

QVm ergo reuertẽtibus filiis:Iacob de ioseph agnouisset:quia nõ solũ euasisset mortẽ pro qua degebat in luctu:sed etiã uiueret clare fœlicitate: & cũ rege totã egyptũ sua ꝓuidentia gubernaret:nihil quidẽ hoꝝ quæ ei nũciata fuerãt icredibile iudicabat:cogitãs de maxis opibus dei:& ipsius eqtate:& licet multo tẽpore afflictione defecisset: repẽte tamẽ ꝓfectus ẽ ad ioseph.Et cũ uenisset ad iuramenti puteũ:sacrificãs ibi deo:metuensq; ne propter fœlicitatem egypti filiis amantibus habitationem prouinciæ:nequaquam ad chanaaneam soboles eoꝝ reuersa teneret eam sicut deus promiserat: aut ne præter dei uoluntatem in egyptum eorum aduentus oriretur:formidans quoq; ne prius a uia recederet:quã ioseph faciem peruenirẽt dum has haberet cogitationes in soporem resolutus est:astititque ei deus: & secundo

nomine uocans reſpõdenti quis eſſet:ait.Non eſt iuſtum te ignorare deum:qui ſemper præſidio
tuis maioribus fuit:& poſt eos etiam tibi.Nam cũ te & pater primatu priuaſſet: hũc tibi ego re-
ſtitui:& meo fauore in meſopotamiam miſſus ſolus:& bonas nuptias adeptus es:& filioꝝ multi
tudine pecuniarũq; plenus ad propria remeaſti:permanſitq; tibi omne genus ꝓuidentia mea ſa-
lubre:& ioſeph filiũ quẽ te perdidiſſe putabas:ad maiorem bonoꝝ adoptionẽ culmẽq; perduxi:
& egypto dominũ ut paululum uideatur a rege differre conſtitui. Aſſum uero nũc dux tibi futu
rus in hac uia:uitãq; tuam in manibus ioſeph finiendam eẽ nũciaturus:longũq; ſeculum tuã ſo-
bolem in principatu & gloria fore prænuncians: eamq; in terrã quã promiſi cõſtituendã. In hac
igitur uiſione confidẽs:ꝓnior in egyptũ cum filiis & eoꝝ oĩbus properabat. Erant ergo omnes
ſeptuaginta.Nomina uero eoꝝ ſignificare mihi non uidetur:& præcipue ꝓpter difficultatẽ eoꝝ.
Attamen attendens eos qui nõ arbitrantur nos de meſopotamia eſſe:ſed ex egypto: neceſſarium
iudicaui nominũ quoq; ferre memoriã.Iacob quidẽ filii erãt duodecim:quoꝝ ioſeph iam prius
abierat.Eos uero qui poſt eũ profecti ſunt:eorũq; ſobolem demonſtrabo. Ruben itaq; fuerunt
quattuor filii:enoch:phalech:eſrom:charmi.Simeon aũt ſex habuit:iamuel: iamin:aoth:iachim:
ſalier:ſaul: Leui filii tres fuerũt gerſon:gaath:merari.Iude aũt filii fuerunt tres: ſylon phares: za-
re.Duo uero nati de phares:eſrom:& amor.Iſachar quattuor habuit.Tholas: Furas:iob:ſemrom
Tres uero zabulon habuit filios:ſarat:ilon:iachili.Hoc ergo genus de lya deſcendit cũ qua aſcẽ-
derat etiam filia eius Dina.Sunt ergo iſti omnes trigintatres. Rachel filii fuerunt duo: quorum
ioſeph quidem fuerunt filii:manaſſes:& effraim. Beniamin autem decem bela:Bechor: Aſbelus:
iera:Naama:Yſar:Mobim:Ophim:Areth:ros.Iſti decem ſuperioribus additi:fiunt numero qua-
dragintaſeptem:& legitimum quidem iacob genus hoc fuit. De Bala uero famula Rachel: fue-
rũt Dan: & Neptalim:quem ſequebantur filii quattuor:Enol:gunis:Saris:& Sylim.Dan autem
habuit unigenitum huius. His itaq; additis ſuper illos quos diximus:quinquagintaquattuor ad-
impleẽ numerus.Gad autem & aſer nati ſunt de zelpha:quæ fuit famula lyæ:fuerũtque filii gad
ſeptem: Gophoron iaphim: Vnin:Zabron:aurim:rothin:ariel. Aſer autem fuit filia Sara:& ma-
ſculi numero ſex:quorum nomina ſunt:iomnis:iſus:ioſe:ubbares:Aber:& melchel. Iſti cum ſint
ſedecim:adiectis eis predictis quinquagintaquattuor memoratus numerus completur:repu ato
cum eis iacob. Cognoſcens autem ioſeph aduenire patrem:nam iudas præcedens: eius nunciaue
rat aduentum : occurſurus egreſſus eſt:eiq; in ciuitate quæ heroum uocatur apparuit. Ille ex in-
oppinata magnaq; leticia pene uſq; ad defectũ mortis peruenit: ſed eum recreauit ioſeph : licet
nec ipſe retinere alias retineri potuerit: ut propter nimiam leticiam talia minime ſuſtineret:non
tamen qua pater paſſione deuictus eſt. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens: ipſe
quinq; fratrum ſecum ſuorum ſumens:pergebat ad regem:dicturus ei aduenisſe genitorem ſuũ
iacob.Ille letus hoc audiuit:iuſſitq; ioſeph:ut diceret eis:quam uitam habere delectarẽtur:ut eos
degere ita decerneret.Ille uero optimos eos eſſe paſtores reſpondit: nihilque aliud præter hoc
ſolummodo uelle:ut non ſeparatim ſed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidentiam facerẽt
patris:quatenus & egyptiis gratus eſſet:& nihil quod illorum eſſet iſtis ĩponeretur. Egyptiis enĩ
erat abominabilis conuerſatio paſtoralis. Veniente uero iacob ad regem:& ſalutante pariter &
pro regno eius orante:Pharao ſciſcitabatur:quanto tempore iam uixiſſet. Illo centum triginta
annorum ſe eſſe dicente:longinquitatem uitæ iacob miratus eſt. Cum uero dixiſſet:quia pauci-
ores annos uixerit quã eius maiores:conceſſit ei ut cum filiis ſuis in heliopolitana urbe conuer-
ſareẽ. Illic enim paſcua etiam paſtores eius habuerunt. Fames ergo egyptiis augebatur: & peſtis
eos potius inopes faciebat:cũ neq; fluuius terrã irrigaret:non ei creſcebat ut mos erat:neq; plue
rat deus: cũ utiq; per ignorantiã futura ꝓuideri nequiuerit.Ioſeph aũt ad pecunias dante frumẽ-
ta:cũ eis etiã hæ deficerẽt:de ſuis opibus & mãcipiis triticũ cõparabant:& quibuſcũq; eſſet pars
aliqua terræ: hãc pro ꝑcio alimẽti cedebant.Sic itaq; rege oĩum paſſionũ domino facto: alii alibi
migrauerunt:quatenus regiones eoꝝ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolũmodo ſacerdotum.
His enĩ regio ſua ſeruata ẽ. Nõ ſolũ ergo eoꝝ corpora ad ſeruitutẽ peſtis adduxit:ſed etiã mẽtes:
ita ut decetero ad turpẽ egeſtatẽ alimẽtoꝝ uenire cogerẽtur.Imminuẽte uero ſe fame: & fluuio
terras inundãte:& fructus abũdanter ea ferẽte:ioſeph ad unãquãq; ueniens ciuitatẽ:eiuſq; multi-
tudine cõgregata:eandẽ terrã quã ipſis cedẽtibus rex habere poterat:ſoluſq; frui: in toto redona-
bat:& uelut poſſeſſiõis,ꝑprie laborẽ eos amare poſcebat:qntã partẽ frugũ ſolũmõ regi ſoluturos
pro terra quã illis dabat.Illos ergo ĩopinatæ terræ dominos cõſtitutos leticia cõprehẽdit:ob quã
rem ꝑcepta quoq; ſunt cõſtituta.Hoc igiẽ mõ dignitas apud egyptios ioſeph potior habebatur:
maiorq; fauor ab eis regi collatus eſt:& ut quintam frugum partem perſoluere deberent. etiam
apud reges poſteros lex iſta permanſit.

Cap. V.

IAcob aũt decimo ſeptimoq; ãno in egypto cõmoratus: & languore cõfectus præſentibus ibi filiis: cũ optaſſet aliis quidẽ poſſeſſionẽ bonorũ & prædixiſſet per prophetiam quẽadmodũ ex eorũ generatione habituri eſſent poſteri chananeã: quod etiam multis poſt tẽporibus eſt effectũ: cũq; ioſeph magnis præconiis prætuliſſet: quia malorum memoriã circa fratres nõ habuerit: ſed benignus potius fuerit in eos: & donauerit bonis innumeris: quæ nec benefactoribus ſoleant repenſari: præcepit quoq; filiis ſuis ut ioſeph natos effraim & manaſſen in numerum ſuum reciperent: diuiſuri cum eis chananeam: de quibus poſt hæc loquemur: popoſcitq; ſimul: ut ei ſepultura fieret in ebron & mortuus eſt cũ uixiſſet omnes annos. vii. &. xl. ſimul & centum: in nullo maiorum ſuorũ cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; ꝓmeruit: quã iuſtum erat ita benignum accipere. Ioſeph concedẽte ſibimet rege: patris corpus in ebron reducens: multa largitate ſepeliuit. Fratribus aũt reuerti nolentibus cũ eo: cum eos terror haberet: ne illos patre mortuo caſtigaret: ꝓ nequitiã quã ei fecerãt: nec ulterius circa eos mitis exiſteret: ſatiſſecit eis: ut nihil metuerẽt: neq; taliũ habere deberẽt ſuſpectionẽ: multaq; bona quæ ſecũ detulerat donauit nihilq; quod circa eos benigne debuiſſet ĩpendere dereliquit. Mortuus eſt aũt & ipſe: cũ uixiſſet annos centũ &. x. uirtute mirabilis: & oĩa ratione diſponens: poteſtatẽq; ſuã humiliter agens quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cauſa fuit ei apud egyptios: & aliunde. ſ. ueniente. & talem qualẽ dudũ diximus paſſum calũniã. Mortui ſunt etiã eius fratres in egypto fœliciter cõuiuentes: quorũ corpora in ebron poſt mortẽ reportãtes poſteri ſepelierunt. Oſſa uero ioſeph nouiſſime quãdo hæbrei egreſſi ſunt ex egypto in chananeã reportauerũt: ſic enim eos coniurauerat ioſeph. Horũ igitur unuſquiſq; qualiter ſe habuerit: quibuſq; laboribus obtinuerĩt chananeã ſignificabo: cauſamq; narrabo primitus: ꝓ qua egyptũ deſeruiſſe uideanť.

Capitulum. VI.

EGyptiis ſiquidem delicatis: & deſidioſis ĩ labore exiſtẽtibus: & aliis libidinibus ualde ſubiectis: etiã ꝓpter amorẽ lucri contigit ut peſſime circa hæbreos ĩuidia eorũ fœlicitatis afficerẽtur. Vidẽtes enĩ iſrahelitarũ genus augeri: & ꝓpter uirtutẽ & laboris ingeniũ diuitiarũ affluentia ualde nobilitatos: cõtra ſe eos augeri ſuſpicabanť: oblitiq; bonorũ ꝓpter longinquitatem temporũ quæ meruerãt per ioſeph: regnoq; trãſlato ad aliam domũ: crudeliter opprimentes iſrahelitas: ſtudebãt eis uarias ĩferre miſerias. Fluuiũ nãq; eos ꝓ multas deriuationes diuidere: muroſq; ciuitatibus edificare & foſſata circunducere: ut eas inundare fluuius non ualuiſſet: & piramidas edificare: præcipiebant ut noſtrum hoc modo genus atterereńt. Omnes artes ergo efficientes: & in laboribus aſſueti: q̃dringentorũ annorũ tẽpus ĩ his miſeriis extiterunt: eratq; hæc inter eos pugna: ut egyptii quidẽ laboribus uellẽt iſrahelitas expendere: illos uero meliores ſemp eorũ ſe p̃ceptionibus exhiberẽt. Dum uero in his eẽnt rebus utriq; cauſa pro qua potius ſtuderẽt in exterminatione generis noſtri ſemper egyptiis huiuſmodi fuit. Quidã ſacrorũ ſcriba: cũ ſint experti de futuris prædicere ueritatẽ: enũciauit regi pariendũ quẽdam illo tẽpore inter iſrahelitas: qui humiliaret quidẽ egyptii principatũ. Augeret auté ſuo cremento iſrahelitarũ genus: uirtuteq; tranſcenderet uniuerſos: & gloriã in ꝓpetuũ memorabilem poſſideret. Cuius cõſilio iuſſit ut omne maſculinũ qđ ex iſrahelitis naſcereť: iactãtes in fluuio cõ ſumerẽt. Cuſtodiẽteſq; cõceptus mulierũ hæbrearũ: & partus earũ obſeruare præcipiẽs egyptias obſtetrices. Ab eis enĩ hoc officiũ iubebat ĩpendi: quas ꝓp cognationẽ credebat regis nõ trãſcendere iuſſionẽ. Eis aũt qui conténerent hoc præceptũ: & partũ earũ occulte ſaluare præſumerent: perimi cũ ſua generatione p̃cepit. Hanc ergo illi ſuſtinebãt crudeliter paſſionẽ: & nõ tantũ dolẽtes q̃ filiis priuarenť: aut quia dũ parẽtes eẽnt ad ꝓditionẽ filiorũ ſibi naſcentiũ miniſtrarẽt: ſed etiã ex illa cogitatiõe q̃ eorũ deleretť genus: quãdo qdẽ nati eorũ necabanť: ipſi uero paulatĩ redigebãť ad nihilũ. Et illi qdẽ erãt ĩ illo malo iacẽtes: cõtra dei uero uolũtatẽ néo poterat ꝓualere & ſi inũeris hoc artibus exercerẽt. Puer itaq; quẽ p̃dixerat ille ſacer ſcriba: latẽter regia cautela nutritus ẽ: & uerax ĩ his q̃ ꝓ eũ fcã ſunt ille q prædixit inuẽtus eſt: qđ hoc mõ geſtũ eſt. Amaramis unus hæbreorũ nobilis: cũ metueret pro cuncta gente: ne defectio ĩ nutrienda iuuentute ꝓueniret: & grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret: dũq; in heſitatione conſiſteret: ad dei ſupplicationem cõuerſus eſt rogans: ut aliquã miſerationũ haberet: qui in nullo eius religionẽ præuaricaſſe uideretur: daretq; eis rerum libertatem: pro quibus illo nati affligebantur in tẽpore. Deus autem miſericordiam eius habens: & ad ſupplicationem aures inclinans: aſtitit ei per ſomnium: & neq; quam eum deſperare de futuris exhortabať: pietatiſq; eorũ ſe dicebat hĩe memoriã. Et ꝓpterea retributionẽ eſſe præbiturum: & dudũ quidẽ eorũ donaſſe maioribus: ut ex paucis magna eorũ fieret multitudo. Et abraam quidem ſolũ de meſopotamia in chananeã ueniſſe: factũq; locuple-

tem:& inter alia dum uxor eius ad genus primitus fuisset sterilis: deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuisset filiũ:& reliquisset ismaeli quidẽ & qui ex eo erãt arabiã regionem:ceturæ aũt filiis tragoditen:ysaac uero chananeã.Qui dũ meo fortiter pugnasset auxilio:semp uicit. Iacob etiã cõtribulibus fuit ignotus: qui deinceps magnitudinẽ fœlicitatis qua uixit: suis posteris dereliquit.Quo cũ septuagita solũmodo ĩ egyptũ ueniente:ultra sexcẽta millia iam estis effecti. Nũc aũt me utilitatis uestræ & tuæ gloriæ scito ꝓuidentiã cõiter habiturũ.Is enĩ puer cuius generationẽ metuentes egyptii:cuncta ꝓdere decreuerũt:quæ ex israhelitico semĩe generanť:tuus erit:& disꝑdet quidẽ eos qui eius ĩteritũ intendebãt: nutrituſq; mirabiliter: hæbreoꝝ quidẽ genus ab egyptioꝝ necessitate liberabit:eritq; eius memoria quãtiscũq; tẽporibus uixerit uniuersa apud hoĩes:nõ solũ hæbreos:sed etiã alieniginas gentes:me utiq; & alia præbẽte tibi:& his qui de te nascituri sunt.Erit aũt ei etiã frater huiusmõi:qui meũ hẽat sacerdotiũ: & ipse & qui de eo fuerĩt cũcto tẽpore ꝓcreati.Dum ergo hæc uisio illi ostensa fuisset:surgẽs Amaramis indicauit hoc iohuel cõiugi suæ:maiorq; timor eis alloquio huiusmõi uisionis ĩstabat. Nõ enĩ de filio solummõ esse uidebať eis formido:sed etiã ꝓ magnitudĩe futuræ fœlicitatis.His tamẽ quæ ꝓnunciata fuerant a deo:fidẽ ꝓtus præbuit mulieris:qui custodes latuit ꝓ cõceptus sui silentiũ:ex eo q; nõ uehemẽter ei dolores ĩsisterent.Et tribus quidẽ mẽsibus apd̃ semetipsos occulte nutriet ĩfantem.Deinceps aũt metuẽs amaramis ne captus regie iræ succũberet:& ipse cũ puero deperiret:& dei ꝓuidentiã excluderet: deliberauit potius hoc modo pueri cõsulere saluti ꝓuidentiãq; latẽdi esse hãc iudicauit.Nam illud erat incertũ:cũ ꝑiculũ ĩmineret non solũ puero qui occulte nutriebatur:sed etiã nutriẽti:deũq; iudicauit oĩum habituꝝ cautelã:q̃tenus ĩ nullo quæ ꝓmiserat esset mendax.Hæc cogitãtes:uas rotundũ ex uimine cõplicitũ: uelut alueoli magnitudĩe præpararũt: quod sufficeret ut infans spaciose ibi iaceret.Deinde uixerũt illud bitumĩe:natura enĩ bituminis est:ut ĩ uiminalibus uasculis accessĩt possĩt aq̃ coercere.Illic ergo infantẽ mittẽtes:& circa fluuiũ ponẽtes:eius saluté deo reliquerũt.Et fluuius quidẽ eũ suscipiens deportabat: maria uero pueri soror matris iussionẽ custodiebat:quo illud uasculũ deportareť ĩtendens. Tunc itaq; deus ostẽdit:nõ humana ꝓuidentia:sed oĩa quæcũq; uult ipse ficri:effectũ optimum ꝓtinus adipisci: nec prævalere quidẽ eos qui ꝓ cautela sua alios condẽnare nitũtur ĩteritu multoq; studio hoc ĩplere conãtur:cũ ĩoppinabiliter illi saluenť:& penitus de medio maloꝝ ĩueniant ꝑiculoꝝ ereptionẽ dei solius uolũtate Tale aliqd ergo circa hũc infantẽ gestũ apta uirtute dei ꝓbatũ est. Thermut igiter erat filia regis: q̃ dum circa litus flumĩs luderet:portari a fluuio illud uas cõspicimus: ꝓcepit ut ad se ille alueus portareť. Veniẽtibus aũt qui ad hoc fuerãt destinati cũ alueo uidẽs ĩfantẽ ualde gauisa est:ꝓ magnitudinẽ & spẽm eius. Tanto ergo studio deus circa moysen usus est: ut ab ipsis qui ꝓ natiuitatẽ eius decreuerũt ĩterimere genus hæbreoꝝ:alimẽto & cura dignus haberet:iussitq; mulierẽ adduci.Thermut regis filia:q̃ daret ĩfanti mamillã. Quo non accedẽte ad illius ubera:sed euitãte:& hoc ĩ multis mulieribus faciẽte: maria assistens his q̃ fiebãt:non ut q̃si uideret ex opibus:sed ĩter alias astare ait. Frustra o regina has mulieres ad nutrimentũ infantis uocas:quæ nullã ad eã cognationẽ habẽt.Si uero quãdã hæbraicaꝝ mulierũ adduci præceperis: puto tã q̃ cõtribulæ suæ poterit ubera excipe. Cũq; putareť bene dixisse: iussit hãc ire ut aliquã quæ lactare eũ possĩt adduceret.Illa uero accepta huiusmõi ptãte:reuersa est:agens matri soli cognitum:ĩfansq; grate quodãmõ accessĩt ad eius ubera:& supplicãte regina cõmissum ẽ ei cũ omni diligẽtia pueri nutrimentũ.Cui secundũ euentũ reꝝ nomẽ ĩpositũ est:eo ꝓ de flumĩe sit saluatus.Aquã enĩ egyptii moyses uocant : uero saluatus.Cõponẽtes itaq; hæc ex ãbobus: moyses ei nomẽ ĩposuerũt:id est.ex aq̃ saluatus.Et erat ĩdubitãter secundũ dei ꝓloquiũ prudẽtiæ magnitudine & laboribus sapientũ hæbreoꝝ nimiũ ĩdustrius.Huic igitur abraã pr̃ septimus erat. Erat enĩ iste filius amaramis:qui fuit de pr̃e caath:qui natus est de Leui:leui uero de iacob qui fuit ex Ysaac filio abraã.Erat aũt ei sapiẽtia nõ ꝓ ætate cõcessa:sed sua mẽsura multo supior: & seniorẽ huius rei facultatẽ ĩ ĩfantia demõstrabat:maioréq; spem actio eius iam tũc q̃ uiri ꝓfecti gerebat. Et cũ trimus fuisset effectus deus mirabiliter eius staturæ eleuauit spaciũ.Nam quãtũ ad spẽm nullus erat ita seuerus:ut uidẽs moysen:eius pulchritudinẽ nõ amaret:multisq; cõtingebat dum eũ cernerẽt ꝓ plateã ferri:ut cõuerterenť qdẽ ad aspectũ pueri:& ea ĩ qbus uidebãť studiũ hr̃e deseréret:delectati potius eius uisiõe.Erat enĩ ĩ eo multa ĩfãtulis gr̃a:& excellẽter decẽterq; circa eũ existẽs:retiebat ĩspiciẽtes.Hũc ergo cũ talis eẽt: thermut sibi filiũ adoptauit: dũ sobolẽ legitimã nõ haberet.Et cũ aliquãdo eũ portasset ad patrẽ:ostẽdit eũ q̃si de successiõe nõ cogitaret:sed uolũtate dei ꝓpriũ filiũ nõ hr̃et dicebatq;.Nutriui ĩfantẽ forma diuinũ:& prudentia ualde fortissimũ:mirabiliterq; de flumĩs gr̃a cõdõatũ:quẽ meũ qdẽ filiũ eẽ decreui:tui ĩpii successorẽ.Hæc dicens;posuit ĩ manibus pr̃is ĩfantẽ.Ille uero sumẽs eũ:& ad pectus applicãs ꝓ amorẽ ꝓ filiæ gratia

imposuit ei diadema. Moyses aũt cõuoluens illud ꝓiecit in terra: quasi per infantiã cõculcauitq; suis pedibus:qđ regi auguriũ ferre uidebatur.Contẽplatus aũt ille sacer scriba: qui eius natiuitatem prædixerat:ita futurũ ad humiliãdum principatũ egypti:ĩpetum fecit ut eũ occideret:& terribiliter clamans ait, Hic est puer ille o rex qué deus nobis occidendũ ostendit: ut de cætero timore careamus.Testimoniis enim ostendit quia tum iuasurus est principatũ. Isto náq; perẽpto: egyptiis quidẽ eius timor tolletur:hæbreis aũt spes cõfidentiæ quã ꝓpter eũ habere credũtur auferetur. Quod cũ dixisset: uix prævalebat eum abripere thermut: cũ etiã rex segnior eẽt ad eius necem:deo huiusmodi ꝓpter ꝓuidentiã salutis mosaycæ faciente.Alebatur itaq; multa sollicitudine:& hæbreis quidẽ in eo erat spes optima circa cuncta:suspitionis uero eius crementũ generabat egyptiis.Et cũ nullus esset certus:ut uel si occideret rex infantẽ & cognatũ,ꝓpter adoptionem:aut alioꝝ quilibet:quid amplius ad egypti utilitatẽ ꝓdesset: quo iam nõ metuerẽt de præsentia futuroꝝ abstinebant omnes ab eius nece.

Cap. VII.

MOyses itaq; prædicto mõ natus & nutritus: & trãsiens ad ætatem perfectam:egyptiis formã suæ uirtutis ostẽdit:& ad humiliationẽ quidẽ illoꝝ: augmẽtũ uero hæbreoꝝ factũ est:ut huiusmõi occasio ꝓueniret.Ethiopes cũ sint ꝓximi egyptiis:negocia sua in eoꝝ regionẽ portabãt:& referebant egyptioꝝ.Illi irati castrametati sunt: uindicaturi contẽptum:prælioq; cõmisso deuicti:alii ceciderũt: alii uero turpiter domi reuertẽtes euadere potuerunt.Secuti aũt ethiopes & arbitrantes defecisse illos:ꝑsumptiõe sua oẽm egypti prouinciam obtinere potius exarserunt: gustantesq; eorum bona:ab eis se non abstinebant. Cũq; uicinas ptes adeuntibus nõ præsumerẽt repugnare:accesserũt usq; ad mẽphis:& mare nulla ciuitate.ſ. resistere prævalẽte.His ergo malis obstricti:ad respõsa & diuinatiões egyptii sunt cõuersi: & deo eis præbẽte cõsiliũ:ut auxiliatore uterent hæbreo:iussit rex filiæ ut daret moysen ducem a se cõstituendũ. Illa sacramẽtis præbitis:ut nihil ei fieret mali:tradidit moysen: pro magno qdẽ beneficio iudicãs eius auxiliũ:& adnihilãs sacerdotes:qui eũ uelut hostẽ ꝑdixerãt occidendũ: qñ nescientes q; aliquãdo utile foret eius auxiliũ.Moyses uero a thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc suscepit opus. Gaudebãt ergo sacri utriusq; gentis scribe: egyptioꝝ quidẽ tãq; eius uirtute hostes deuincerẽtur:& moysen ipo dolo cõprimerẽt:hæbreoꝝ aũt tanq; hæc eis occasio foret:egyptios omnino diffugere:quo moyses eoꝝ dux esset.Ille anteq; hostes cognoscerent eius inuasionem sumens ducebat exercitum: non per fluuiũ iter faciens:sed per terrã:ubi sapientiæ quoq; suæ mirabile fecit indiciũ.Nam cũ terra ualde sit seua iter agentibus: ꝓpter reptiliũ multitudinẽ:quia illic hæc oĩa nascunt:ita ut etiã quæ apud alios nõ sunt:sola illa terra nutriat uirtute atq; malicia: & aspectu solito differentia:quoꝝ sunt aliqua etiã uolatilia:ut cũ de terra nocere nequeãt:supuolando nõ,puidẽtes occidãt:ꝑ cautela exercitus & itinere eoꝝ inoxio:hoc mirabiliter adiuenit.Plectas ex papiro fecit in modũ arcaꝝ: easq; cõplens de hibicibus secũ portabat.Hoc aũt animal serpẽtibus inimicũ est:fugiunt enim eas aduenientes:& cũ se celare uoluerit: uelut flatu ceruoꝝ abrepte deuorantur.Hibices ualde sunt mansuete:& generi tantũ serpentino feroces. Et de his quidẽ prætereo nunc scribere:non ignorãtibus græcis quale sit genus hibicis. Dum uero ad terrã nutricẽ bestiaꝝ uenissent:per eas ut dixi naturam serpentũ expugnabãt:eisq; uelut aduersus hostes utebantur.Hoc ergo mõ iter agens:anteq; ethiopes agnoscerẽt superuenit: & cũ gressus cũ eis pugna deuicit: spẽq; quã habebãt contra egyptios & eoꝝ ciuitates abstulit: ibatq; subuertens omnia:& terrã ethiopũ maxima uirtute deuastabat. Tunc pro fœlicitate alias per fœlicitatem:moyseos cum de labore suo gustassent:egyptioꝝ exercitus fatigationem minime sentiebat:tanquã præter eum seruitutẽ & nouissimum subuersionis periculũ potuissent egyptii sustinere.Post hæc aũt ĩsequẽtibus egyptiis cunctos ethiopes ĩ Saba ciuitate regia ethiopiæ: quã postea cambises meroinde nominauit:a sororis suæ nomine obsidebantur. Erat enim inexpugnabilis locus ille cum & Nilus circundaret eum & circuncluderet: & alia flumina astabus & astabusras:fluctus difficiles obiicerent eis:qui illic trãsire tentarent. Ciuitas enĩ interior existens habitabatur,ut insula muro circundata uallo fortissimo: & contra hostes quidẽ,ppositus habet fluuios.Fossata uero grandia inter muros & flumina sunt:q̃tenus ĩundari nõ possit ciuitas:aquæ illic uiolẽtia deportata: hæq; res illa flumina transeuntibus difficilẽ faciebant ciuitatis ĩuasionẽ Cum ergo grauiter ferret moyses segniciem exercitus:quãdo hostis nequaquã uenire præsumeret ad manus tunc aliqd tale ꝓuenit. Tharbis filia regis ethiopũ fuit.Quæ dũ moysen circa muros exercitũ applicãtẽ:fortiterq; uideret pugnãtẽ eius efficatiã expientiãq; mirata:& despantibus iã pridẽ egyptiis:libertatis auctorẽ eũ extitisse bonos suæ euẽtus fœlicitatis existimans: ethiopibus,ſ.exultãtibus:ĩ his quæ circa eos gesserãt:eũq; tũc piculis ĩherere cõspiciens,ĩ amorẽ eius est lapsa crudeliter.Et cũ passio ꝓualeret:misit ad eũ fidelissimos seruoꝝ:ut ei de nuptiis loquerent

Illo uero sermonem eius suscipiente:ut traderet ciuitatē:præbitisq; federibus:ut & uxorē eā duceret:& ciuitatem obtinens:nequaquā pacta transcenderet: effectus uerba præuenit:& post necem ethiopū gratias agens deo moyses:nuptias celebrauit:& egyptios in propriā terram reduxit' Illi uero ex qbus saluabant' a moyse:ex his odiū aduersus eū habebāt:& feruētioribus aduersus eum consiliis utebant' arbitrantes:non propter bonos actus eum in egypto ita creuisse:inocueruntq; regi:quid de facta cæde ꝓuenerit.Ille itaq; apud se industriam uiri continuit:inuidia uero ducatus Moyseos:& oppressiōis suæ formidine tactus:cōpulsusq; a sacris scribis:nitebat' ī moyseos cæde grassari.

¶Cap.VIII.

QVi dum cognouisset insidias eius:latenter effugit:& itineribus obsessis:ꝑ desertū fugam expleuit. Cūq; ei ciboꝝ esset inopia:uiribus tolerentiæ prævalebat:ueniēsq; ad ciuitatem madian circa mare rubrum positā:cognomē habentē ab uno filioꝝ abraā de cethura ꝓgenito sedens sup quendā puteū:ex labore atq; miseria quiescebat existēte meridie:nō ꝓcul a ciuitate.Quo ei actus accessit huiusmodi ex usu ꝓuincialium cumulū eius uirtutis ostendens: & occasionem ad meliora prebens.Nam cū sint loca inaquosa præcedebant pastores ne forte a puteis aquæ exhauriret' ab aliis:& oues potu necessario priuarent'.Astiterunt itaq; tūc ad puteū ieptem uirgines sorores:raguelis filiæ sacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebat'. Quæ gregum patris curam agētes:eo q; hoc ministeriū etiā mulieribus regionū sit trogolidarū: sufficiētem aquā de puteo leuauerunt:expectantes ut greges suos abūdanti irrigatione latiarent. Supuenientibus uero pastoribus & uirgines expellētibus:ut aquā ipsi occuparēt. Moyses crudele iudicans puellas despicere iniusticiā patientes:uiolentiāq; uiroꝝ sinere potiorē q̄ uirginū : illos quidē ꝓhibuit uiolētos esse: uirgīibus aūt opportunū præbuit adiutoriū.Quæ beneficio īpato: uenerunt ad patrem:iniuriamq; pastoꝝ narrātes:& solaciū ꝓsibi præbitum peregrini rogabant ne eius beneficium esset uacuū:ne retributiōe debita priuaretur.Ille autē & filias approbauit circa benefactorē ita studētes:& Moysen ad uultū suū iussit adduci:iustissimæ gratiæ ꝑmia merituꝝ. Cūq; uenisset & filiaꝝ testimoniū ei de suo solacio declararetur:eius uirtutē admiratus:nō fore eius auxilium sine bona repensatione dicebat:sed idoneū se ad reddendā gratiā:ita ut magnitudine repensationis:mensurā possit transcendere benefacti.Fecitq; eū quasi filiū:& unam filiarum ei dedit uxorem:grægūq; suoꝝ in qbus omnis erat antiquis barbaris possessio:eū uoluit habere curam & dominum.Et moyses quidē dum hæc impetraret a gechegleth alias theleo:hoc enim cognomē erat ragueli:degebat ibi pascendo eius græges.

¶Cap.IX

POst hæc autem tempora dum pasceret grægē in monte qui uocatur syna : ducebat oues qui mōs est excelsus:& ad pasturas egregius optimas herbas habens .Hic dū esset opinio habitare deū:primitus nemo pascebat:quia pastores illic minime ambulare præsumebāt quo tamen ꝓdigiū ei mirabile nimis apparuit.Ignis nāq; depascens rubi uiriditatē:eiusq; florem transit innoxius:fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit.Cūq; flāma uehemens & uelocissima esset:ille etiam ipsam uisionem inopinabilem formidatus obstupuit: & potius dū uocem ignis emitteret:& nomine eius uocaret uerbaq; facere uideretur:quibus etiam eius fiduciā præsumentis ad loca accedere ubi nullus hoīum primitus ambulasset:eo q; essent diuina redarguit eiq; suasit:ut procul ab igne recederet: & ut sufficerent ei quæ uiderat: cum esset bonus uir:magnorumq; proles uirorum nihil amplius īdagaret.Prædicatq; ei futurā gloriam & honorē apud hoīes ꝑsente deo:iussitq; ut cū fiducia abiret ī egyptū:dux & princeps futurus multitudinis hæbreoꝝ:& cognatos ꝓprios ab illoꝝ iniuria liberaturus.Nā & terrā inqt habitabūt hāc felicē:quā habitauerat pater uester abraā:oībusq; adepturi sunt bonis:ad hæc utiq; te eos tuaq; sapīa deducēte:iussitq; ut educēs hæbreos ex egypto sacrificiū gratiaꝝ actionis ueniēs ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce ꝓlata sunt.Moyses ergo obstupescēs ī his quæ uiderat:multo potius quæ audierat:uirtuti īqt tuæ nō credere domiæ:quā & ipse colo:& maioribus meis apte apparuisse nō dubito:uesanissimū secūdū meā sapiam esse puto . Verūtamē hesito quēadmodū uir ignarus & nullius uirtutis idoneus:aut suadeā uerbis:quatenus cognati relinquētes terrā quā nūc habitāt:me sequāt' ad quā eos ipse deducā:aut uel si ipsis satisfiat:quō potero exigere pharonē ut dimittat hæbreos:quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augeat'. Deus aūt eū in oībus cōfidere seq; adesse ꝓmittēs:& ubi q̄dē opus eēt suasione:uerba ꝑbituꝝ:ubi aūt opibus : uirtutē mīstratuꝝ:iussit ut baculo ī terrā ꝓiecto fieret serpēs:quo signo crederet ꝓmissa se pceptuꝝ.Hoc dū fecisset:draco cōuolutus repebat spiris īgētibus:& tāq; contra se ꝓsequētes suū caput seuissimū īsurgebat:q deiceps factus ē uirga.Post hoc uero mittere eū dextrā in sinū ꝓcepit: obediēsq; eā cādidā & uelut coloris niuei ꝓtulit:post qd tamē ad solitū est reuersa.Iussus iterum aquam de ꝓximo sumere: eam in terrā ꝓiicere:uidit colore sanguineo factā ; mirantemq; in his

consídere præciebat deus:& adiutorē sibi eū nosse maximū:& signis his ad credendū apud oēs
usurū:dicebatq; missus a me:secundum mea mandata facies uniuersa.Iubeo ergo te in nullo te
tardantē:ad egyptū festinare:die noctuq; laborātē:ne tua tarditas maius tempus faciat hæbreos
in seruitute cosistere.Moyses autem non diffidens in his quæ diuinitas ꝓmittebat:inspectorq;
talium indicioꝝ:& auditor factus orabat:ut hac uirtute eodē modo expiretur ī egypto:supplicabatq; ne nominis sui deus noticiā ei celaret:ut dū uoci eius participatus fuisset pariter & aspectu:insuper agnosceret & uocabulū:quatenus sacrificans noīatim eū adesse hostiis supplicaret.
Et deus quidē ei suā significauit appellationē:quā primitus hoīes nequaquā uidebāt audisse: de
qua mihi fas dicere non est.Moyses itaq; illa signa non tunc solūmodo:sed semp & ubicūq; cōtigeret faciebat.Ex qbus oībus plus maiorē ueritatē signis distribuēs:deūq; ꝓpiciū & suffragatorē habituꝝ se credēs:& domesticos se saluare sperabat: & egyptios malis afficere. ¶Cap.X.

HVdiens quoq; egyptioꝝ regem pharonē fuisse defunctū:sub quo ipse defungerat: petiit
raguel ut eius ꝑmissu ꝓ utilitate cognatoꝝ iret in egyptū:sumēsq; Sephoram uxorem
filiam raguelis:& filios quos habebat ex ea Gersan & eliezer:tetendit ad egyptū. Nominū uero horum gersa quidem hæbrea lingua significat in terra peregria.Eliezer aūt qui adiutore patrio deo usus:egyptios effugisset.Cum uero uenisset iuxta montē:frater Aaron deo iubēte
occurrit ei.Cui moyses significauit quæ in monte contigerūt:pariter & diuina mandata. Procedentibus aūt eis:occurrebant nobiles hæbreoꝝ eius præsentiā cognoscentes. Quibus moyses
quomodo uerbis suadere non poterat:signa sibimet ostensa mōstrabat.Illi stupore eoꝝ quæ iopinabiliter inspiciebant:omnino credebant:& ex oībus erant ī spe maxima cōstituti:deo scilicet
eoꝝ ꝓuidēte securitatē.Dū uero iam obediētes haberet hæbreos moyses:ꝓmittēs secuturos se
quæ iuberet:libertatēq; respicere:uenit ad regem illū qui nup suscipat principatū:& in quocūq;
iuuerat olim egyptios ab ethiopibus cōpressos: cum fuisset eorū direpta prouincia:declarauit:
& quia militia & laboribus magnis usus tāquam pro suis:post diuersa pericula nō dignā retribu
tionem acceperit intimauit:pariter etiam quæ illi in monte syna contingerāt: deiq; uoces:& signa singula ab eo monstrata propter fidē rerū decenter exposuit:rogauitq; ne discredens in his:
impedimētū faceret dei uolūtati.Deridente uero rege:moyses ope fecit:ut cōspiceret signa quæ
fuerant in monte syna monstrata.Ille ergo dedignatus:illū quidem malignissimum appellauit:
& prius egyptiorum fugisse seruitium:& nūc pro seditione alias seductiōe remeasse:& ꝓdigioꝝ
opus stuporēq; factū magicaꝝ artiū appetisse remedia.Cūq; hæc dixisset:iussit sacerdotes ealdē
quas ille facere uisiones:tāquā egyptii etiā in hac disciplina sapiētes existerent:& quasi non solus
moyses peritus esset rerū:quas ipse per deū possit explere:ut qđ erat ualde mirabile:si etiam ab
aliis fieret ostenderetur:quomodo humana doctrina cōstaret.Et ponentibus illis uirgas: dracones facti sunt.Moyses autem non expauit sed ait.Nec ego quidem o rex egyptiorū despicio sapientiam:sed tanto melius hæc a me q̄ horū magica arte sunt facta:quanto humanis diuina esse
constat meliora.Ostendam uero non artibus magicis: nec errore:sed subsistere ueritate:quæ
mihi sunt dei prouidentia & uirtute patefacta.Cūq; hæc dixisset:proiecit in terrā uirgā: iussitq;
eam ut in colubrū uerteret.Illa obediens etiam egyptiorū uirgas quæ uidebantur esse dracones
deuorauit:insiliens donec consumeret uniuersas. Quā ī suo scemate redeuntem:sumpsit denuo
moyses.Rex aūt nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit:sed iratus:& in nullo eū præferri dicens egyptiorum sapientiæ & integritati iussit ei qui super hæbreos uidebat esse constitutus ut
nullā eis præberet requiē:sed maioribus q̄ prius eos malis affligeret.Ille ergo cū prius eis præberet paleas ad lateres:nihil ulterius dedit:sed die quidē opibus eos faciebat affligi:nocte uero paleas congregare.Cum eis duplex hoc malum existeret:& erūna per illum crudelior institisset:ille
neq; minis regis fatigatus est neq; increpationibus cessit hæbreoꝝ:sed animam suam constituit
ad utraq;:ut & laboraret:& libertatē cognatus acquireret:ueniēsq; rursum ad regem suadebat ei
ut dimitteret hæbreos ad mōtē syna:sacrificaturus deo.Hoc ei præcepisse dominum dicebat:
& in nullo contradicendū illius iussioni exorabat:deūq; ꝓpicium fore cunctis:si eos dimitteret
egredi ne prohibendo illos sibimet reputaret paciēdū quæcūq; patiūt qui præceptiōibus dei contradicūt:quando eis qui irā in se cōmouerit diuinā in oībus oboriunt aduersa.Ex quibus utiq;
neq; terra:neq; aer suauis existit:nec soboles eoꝝ naturali modo progreditur:sed inimica omnia
& aduersa sentire egyptios edicebat:& hæbreoꝝ populum abire ex illorū prouintia etiā illis nolentibus affirmabat.Rege uero moyses despiciente sermones:nullāq; conuersionem sui ad talia
faciente:passiones pessime quas singulas explanabo egyptios inuaserunt:nec prius flectebantur
quā eoꝝ experimēta perciperent simul & quia uellet deus moysen ī nullo eoꝝ quæ prædixerat
monstrari mendacē:& quia prodesset hoībus:ut discerent obseruare & facere ea:in quibus non

posset offendi diuinitas:ne ad iracundiã couersus:in eoꝝ iniquitatibus ulciscat. Fluuius enim eis sanguineus dei uolũtate profuit:& qui bibi non posset:cũ fonte aquaꝝ aliũ non haberent:nõ colore solũmodo talis erat:sed etiã se cõtingentibus doloris amari gemitũ inferebat: eratq; talis egyptiis:hæbreis aũt dulcis & potabilis existebat:licet naturaliter uideret ee mutatus.In hoc miraculo rex timens atq; hesitãs ꝓpter egyptos:abire pmisit hæbreos.Cũq; malũ fuisset aliquomõ releuatũ rursus sentẽtiã pmutauit:nec eos abire pmisit.Deus aũt illo cõtemnẽte post calamitatis ablationẽ:& nolente a sua malicia tempare aliã intulit egyptiis plagã.Ranaꝝ náq; infinita multitudo eoꝝ terrã late depasta est:plenusq; erat his etiã fluuius:& polluebat eoꝝ potus: & aĩalibus ibi putrescẽtibus;fetor cũctis noxius exalabat ex aqua:eratq; cũcta regio huiusmodi malo plena: ebulientibus ranis & morientibus:quæ etiã domestica eoꝝ habitacula ualde uexabãt:dũ in cibis sepius inuenirent & poculis:& in cubilibus eoꝝ inambulantes ; fetorq; crudelis erat:& abominabilis:moriẽtibus ranis ac putrescẽtibus . Dũ his ergo malis egyptii præmereẽt:iussit rex Moysen tollentẽ hæbreos abscedere.Cũq; dixisset hoc:repente ranaꝝ exterminata est multitudo ; & terra simul & fluuius in suam reuersi sunt naturam.Pharo uero mox ut passionibus terra priuata est:oblitus calamitatis illius:rursus retinuit hæbreos:& tãq; si plurimas passiones expiri uelit: nequaquã dimisit moysen populũq; discedere:quẽ prius timore potiusq; prudenti animo abire decreuerat.Rursus ergo alterius mali pcussione eius fallaciam diuinitas uulnerauit.Peduculoꝝ nanq; infinita multitudo egyptiis pullulauit:ex interioribus ebulliẽs: ex quibus mali male consumebant;neq; lauacris:neq; medicamentoꝝ unguẽtis genus hoc exterminare prævalẽtes. Ob hãc ergo pestẽ Egypti rex turbatus:metuensq; simul pestẽ sui populi:licet fautæ uerecundiam se deuicti uiri putaret habiturũ:cogebatur tamẽ a malo tẽperare: hæbreisq; concessit egressionẽ. Cũq; hoc iterũ leuigaret;filios obsides & uxores reuersionis suæ eos relíquere sanciebat . Vnde irritauit potius deũ:credens se eius quoq; ꝓuidẽtiam fallere:sicut moysen.Sed illũ latere nõ potuit egyptũ puniẽtẽ propter hæbreos.Bestiis náq; multigenis & multimodis quorũ aspectibus nullus occurrit:eoꝝ prius impleuit regionẽ:quibus & ipsi consumebant;& terra agricolaꝝ cultura nudabat.Si quis enim primaꝝ passionũ pditionẽ euaderet:hoc langore & interitu hoíum talia sustinentiũ succũbebat.Cũq; pharo neq; sic dei iussiõibus obediret:sed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret:relinquendos uero filios postularet: nõ defuit deo:unde calliditatẽ eius diuersis malis & maioribus denuo supueniẽtibus castigaret.Crudeliter náq; eoꝝ corpora uulnerabant ítem corrupta.Ita passim egyptioꝝ multitudo consumebatur.Rege uero neq; hac plaga tempãte grando uehemens:cũ;neq; prius í egypto aer aliqd tale ꝓtulerit:neq; similis apud eos hiemis tẽpore descenderet:maiorq; q̃ apud habitatores boreæ partis & septemtrionalis aeris rigore deferretur effluxit & fructus eaꝝ usquequaq; cõfregit.Deide genus locustaꝝ germẽ qd nõ fuerat uexatũ grádine deuorauit:ut eis generaliter spes terrenoꝝ fructuũ depiret.Sufficiebat náq; quẽlibet sine calliditate fatuũ:etiã ea quæ ꝑdicta sunt mala ad intellectũ & cogitationẽ utilitatis adducere.Pharo itaq; tantũ íprudẽs quãtũ malignus sentiens cãm:deo tamẽ cõtradicebat ; iussitq; moysẽ cũ uxoribus suis hæbreos abducẽt:facultatẽ uero eis deserere:eoꝝ depopulãdas domus. Moyse uero nõ acqescẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo sacrificiũ de suis rebus offerre ; cũ ꝓpter hãc cãm multo tẽpore morarẽt:tenebræ ꝓfũdissimæ & partẽ lumís nõ habẽtes:egyptiis sunt diffusæ;ꝓ quibus & uisus eoꝝ aeris crassitudine clausi sunt:eosq; mori miserabiliter cõpulerunt.Metuebant enĩ ne caligine simul absorberẽt.Deinde his excussis post tres dies totidemq; noctes:dũ nullatenus penitẽtiã ageret pharo ꝓpter egressum hæbreoꝝ:accedẽs ad eum moyses ait.Quousque íobediẽs es uolũtati dei?lube dimitti hæbreos:nõ enĩ poteritis ab his malis eripi: nisi hæc uolueritis íplere.Rex aũt iratus in his quæ fuerãt dicta:minat eius se caput auferre:si ad eũ ob hãc íportunitatẽ denuo remearet.Tunc moyses nequaq̃ se de his uerba factuꝝ dixit:sed illum ipsum cũ ꝓceribus egyptioꝝ deꝑcatuꝝ fore:ut hæbrei discederẽt. Et ille quidẽ cũ hæc dixisset abscessit.Deus aũt ostendẽs adhuc una plaga feriẽdos egyptios:ut dimitterẽt hæbreos:iussit moysen præcipe populo:ut sacrificiũ paratũ hr̃ent:essentq; ꝑstructi a decima die xãtici mẽsis: usq; ad q̃rtãdecimã qui apud egyptios quidẽ parmuthi:apud hæbreos aut nisan uocat;macedones uero xanticũ eũ appellãt.Et egressuros hæbreos oĩaque portaturos asseruit. Et ille quidẽ iã præparatos habens ad egressionem hæbreos:& constitutos per tribus ibidem retinebat . Cum autem instaret quartusdecimus dies:omnes ad egressionem tendentes & immolantes sanguinẽ: domus proprias ysopi frondibus emundabant . Cunq; cenassent : reliquias carnium tanquam egressuri concremauerunr. Vnde hactenus secundum hunc morem ita sacrificamus . Illamque festiuitatẽ pasca uocauerũt: qđ significat transcẽsionẽ:eo ꝙ illa die deus trãscẽdere eos pestẽ uoluit; q̃ scilicet egyptios uisitauit.Mors enĩ primogenitoꝝ ita egyptiis facta est:ut plurimi ꝓceꝝ

cõgregati circa regalia Pharaoni persuaderẽt:quatenus hæbreos sub uelocitate dimitteret.Qui uocatũ moysen,abire præcepit:arbitratus:ut si de ꝓuintia recederent: iminenté egyptioꝝ castigationé cessare:mulieribusq; honorabãt hæbreos:alii quidé ut citius egredirent: alii uero ꝓpter uicinitatis eoꝝ consuetudiné.Et illi quidé egrediebant:flentibus egyptiis & penitétiã agétibus: eo ꝙ fuerint eis sic crudeles tendebãtq; ad ciuitaté noñe licus:quæ tunc erat deserta:ubi babylon postea fabricata est:dũ cambises egyptũ deuastaret:celeriterq; agentes iter ad locũ beelsephon: tertia die ad rubrũ mare deuenerunt.Et ꝓpter desertũ nihil de terra possent habere ciboꝝ: fermentata farina azimis panibus ex modico tempore tantũmodo coagulatis uescebãtur:hisq; triginta sunt usi diebus:longiori enim tempore eis non suffecerũt quæ tulerunt ex egypto:cũ etiã is cibus sub necessitate custodiretur:nec ad satietatem eodem uteréť.Vnde ad memoriam illius inopiæ:festiuitatem octo dieꝝ agimus quæ dicitur azimoꝝ.Omnis itaq; multitudo mulierum pariter & infantum egressoꝝ considerantibus inestimabilis erat,Qui uero ætaté habebant aptã ad expeditũ:sexcenta milia fuerunt:reliqueruntq; egyptũ:mense xantico:luna.xv.post ános.xxx. &.cccc.q̃ pater noster abraã uenisset in chananeam:post iacob autem aduentũ in egypto : anno. cc.& quito,Moyses auté erat quidé ãno iã.lxxx.frater auté eius aaron tribus ánis maior extabat. Portabant etiã ossa ioseph:dũ hæc ille suos filios facere præcepisset.

¶Cap.XI.

DOrro cũ egyptios hæbreoꝝ peniteret egressus;rexq; grauiter ferret : tanquam uenefi|ciis moyseos signa illa facta fuissent:deliberauerũt super eos:irruere. Et sumentes arma persequebantur:tanquam reuocaturi eos : ubicũque cõprehendissent: nec eos ulterius deo dimitterent:seque contra eos facillime prævalere iudicabant:cum & iermes essent illi: & itinere fatigati.Et a singulis occurentibus requirentes quo abierent:persequi cum studio festinabant licet molesta sit illa terra iter agentibus:non solum expeditis:sed etiam singulariter ambulantibus.Moyses autem per ea loca prouide ducebat hæbreos:ut siquidem peniteret egyptios & persequi uellét hæbreos: supplicium maliciæ suæ:& trãsgressionis ídubitáter exoluerent. Per palestinam uero grauiter ferebat transire:propter antiquam molestiã : uolebatq; quolibet modo latere pergens.Confinis enim est egyptioꝝ hæc ꝓuincia:& propterea uia quidé ducente ad palestinam populum non eduxit:per desertum uero multum iter agens : malaq; perpessus innumera:ad chananeã studuit peruenire:insuper & propter mandata dei iubétis adduci populum ad montem syna:sacrificium illic oblaturos. Apprehensis ergo hæbreis egyptii ad prælium parabantur:& multa uirtute prosecuti:concluserant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus eos persequebantur : & equites quinquaginta milia : & ducenta milia pariter armatorum.Et itinera quidem clauserunt quibus hæbreos fugere iudicabant:iter rupes intrãgressibiles eos & mare claudentes: ubi terminatur mons ex asperitate uiarum:nimis immẽsus. Et fugam eis penitus amputantes:a maritima & montis congressione hæbreos militibus obsederũt: os ipsum fugæ claudentes:ut egressum eis ad campestria denegarent.Non itaq; tolerabát obsessionis modum hæbrei:propter egestatem necessariorum:neque fugæ facultatem habétes: armisq; priuati qui licet si pugnare uellent:eis spes rerum omnium amissa uideretur:nisi semetipsos traderent uoluntati egyptiorum. His ita factis:moysen in omnibus culpabant:oblitiq; signorum quæ eis fuerant a deo pro sua libertate monstrata:usq; ad hoc uenerunt:ut etiam prophetam qui eis salutis dona promiserat:pro incredulitate lapidibus niterentur obruere:seq; tradere cogitarent:eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum:ante oculos habentium mortẽ: montibusque se & mari claudentibus simul & hostibus & fugam nullatenus ex istis inuenientibus. Moyses aũt licet esset in eum exasperata multitudo:ipse tamen circa prouidentiam eorũ nõ cessabat : sed hæc omnia iactabat in deum:qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum libertate contulerat : & neque in hoc reliquendos esse inimicis dicebat:neque seruituros:neq;ue perituros:stansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non credere:de dei uero prouidentia uos desperare opus non est:a quo uobis omnia prouenerunt quæcunq; per me ad salutem & libertatem seruitutis uestræ neque sperantibus promisit: cum potius in hesitatione sicut putastis uenientes:oporteret nos adiutorrum dei sustinere:cuius opus erit etiam nunc in tali nos difficultate concluſos:ex desperatione sicut uos creditis habituros saluté:& ex hostibus libertatem:qui fortitudinem utique suam circa nos est ostensurus:& prouidentiam facturus. Non enim í paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet accommodare: sed potius in quibus humanam spem ad meliora non uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credẽtes:cui uirtus est etiam parua grandia facere : & tantarum infirmitatem rerum suo munimine roborare. Nolite egyptiorum arma metuere:nec quia mare & posteri montes uiam fugæ prohibent:propterea salutis spacia desperare:fient enim uobis hæc quasi campi dei prouidentia ; &

pelagus conuertetur in terram. Cunq; hæc dixisset:ducebat eos ad mare egyptiis intuentibus. Erāt enim e diuerso positi:& labore persecutionis affecti:in crastinū differre prælium utile fore credebant.Dum uero moyses peruenisset ad litus sumens uirgam rogabat deum: & auxiliatorē atque adiutorem inuocabat dicens.Neq; tu quidē ignoras quia effugere nobis mala p̄sentia:nec fortitudine:nec auxilio licet humano:sed tu præbe aliquod salutare exercitui:tua uolūtate egyptum relinquenti. Tuum est enim nos eripere:quia nunc omni spe & cōsilio desolati ad tua solius subsidia cōuolamus:& quicquid ex prouidentia tua nobis accesserit:quod nos ab egyptioꝝ ira liberare nunc possit inspiciamus:uelociterq; tuam nobis ostende uirtutem:& populum desperatione ruentem in peius:ad securitatem dignare & ad fiduciam pietatis perducere. Non enī in extraneis sumus:sed tuum quidem est mare:tuus est & mons qui nos circūdat:ita ut hic apirite præcipiente:& mare conuerti possit in terrā. Valebimus etiam effugere p̄ desertū:sed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte saluare.Talia siquidem cū orasset:p̄cussit uirga mare.Quod repente percussione iciſum: & in se diuisum terram reliquit nudam:ut hæbreis uia esset & fuga. Noyses autem uidens ad destinationē dei & pelagus cessisse eis:p̄priam terram primus intrauit: & hæbreos diuino itinere facto ꝑpter piculum p̄sentium hostiū sequi se præcepit.Qui delectabantur in hoc:agebantq; deo gratias:ꝑpter salutem quæ per eū ultra modum rōnis acceserat: quos iam nequaquā tardātes:sed cū festinatione p̄gentes:uelut sibi p̄sente deo:uesanos quidem egyptii primitus iudicabāt:& tāquā ad interminationē manifestæ mortis ītentos.Cū uero uidissent eos illesos abire:nullūq; ipedimentū eis nec difficultatē aliquā obuiare:p̄sequi eos aggressi sunt:tāquā & illis pelagus ita quietū existeret.Præordinantes ergo equos: ingrediebaꝫ totus exercitus in mare.Hæbrei uero illis se armantibus atq; tardantibus:ad terrā contra positā puenerunt:sine aliqua passione illos effugientes: Quapropter illi audaciores effecti persequebantur: tanquam nec ipsi aliquid essent passuri:cum nescirent hæbreis proprie factam:& non esse cōmunē uiā Quæ utiq; pro salute periculum patientium fuisset ostensa:& non propter eos qui ad pditionem eorū accedere festinabant.Dun ergo egyptioꝝ exercitus omnis in mare intrasset: rursū effusum est:& descendens uentorum procella:omnes egyptios compræhēdit:ymbresq; simul & tonitrua ualde grauissima e cælo descenderunt: choruscationesq; lampadantes:nihilq; fuit rerū euenientium per iram dei ad perditionem hominum qui eis nimie tunc non accessit. Nox caliginosa insuper & fluctuosa appræhendit.Et isti quidem ita sunt perditi:ut nemo ex eis relicueretur:hæbrei uero neq; retinere poterant gaudium īopinabilis suæ salutis:& hostium perditionē firmissimæ libertatis:quando defecerunt qui eos seruire cogebant:deumq; sic aperte suum adiutorem inspiciebāt.Et illi quidem periculum ita effugientes insuper & inimicos punitos sic esse respicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminisci: hymnum tota nocte dixerunt.Moyses aūt canticū in deū & laudē gratiarūq; actionem ꝓpiciationis eius: exametro cōposuit.Ego itaq; ut iueni ī sacris libris ita hæc singula q̄q; tradidi.Nullus uero discredat uerbi miraculū:si ātiqs hoibus & malicia priuatus uia salutis licet p̄ mare facta ē sine uolūtate dei: siue sponte reuelata:dū & eis q cū alexādro rege macedōiæ fuerūt olī ātiqtus resistētibus pāphilicū mare diuisū sit:& cū aliud nō esset iter trāsitū p̄buit eis:uolēte deo p̄ eū destruere psaꝝ prīcipatū:hocq; cōfitenť oēs:q actus alexādri cōscripserūt.De his itaq; sicut placuerit cuilibet estimet.Postea uero armis egyptioꝝ pfluctus uiolētia uētoꝝ allatis:exercitui hæbreoꝝ: moyses & hoc arbitratus dei pmissiōe factū:ut neq; armis egerēt:hæc exiit colligēs:hæbreosq; his muniēs: duxit eos p̄ desertū ad montē syna:illic īmolatus deo: & ꝓ salute multitudīs hæbreoꝝ ut dictū fuerat munera redditurus in pace.

Hæc continētur ī libro tertio Iosephi historiaꝝ antiqtatis iudaicæ Cap.I.
Quomodo moyses populum ex egypto sumens duxit ad montem syna:multo itinere fatigatum. Cap.ii.
Quomodo pugnātes cum hæbreis amalechite & qui cū eis erāt deuicti sunt:& israel prædam hostium perceperunt. Cap.iii
Quia socerꝝ suū ietro moyses ad se uenientē ad montē syna libēter excepit. Cap.iiii.
Quomodo persuasit ei: ut distribueret populum per millenarios:& centenarios qui prius inordinatus erat. Cap.v.
Quomodo hæc singula fecit moyses socero monente. Cap.vi.
Quomō moyses ascendit ī syna montē:acceptasq; a deo leges:hæbreis dedit. Cap.vii.
De tabernaculo qđ fecit moyses ī deserto ad honorē dei:ut tēplū esse uideret. Cap.viii.
De arca qualiter facta sit:in qua tabulas legis collocauit. Cap.ix.
De mēsa ꝓpositionis:in q̄ omni septimana duodecim panes azimi ponebāt. Cap.x.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. Cap.xi.
Quæ ſunt ueſtimẽta ſacerdotum & pontificis. Cap.xii.
Quomõ aaron eligit ī ſacerdotẽ:& quomõ moyſes purificauerit tabernaculũ & ſacerdotes: & quẽadmodũ de feſtiuitatibus:& ſingulis diebus fuerit cõſtitutũ. Cap.xiii.
Quia moyſes procedens a monte ſyna cum populo:eduxit eum ad locum qui dicit eſerioth:ubi murmurantibus filiis iſrael pro deſiderio carnium dominus immiſit coturnices:& de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. Cap.xiiii.
Quomodo ex inde moyſes duxit populũ ad fines chananeoꝝ:unde miſit exploratores. xii. qui cõſiderarent eoꝝ regiones & ciuitates:qui reuerſi poſt q̃dragīta dies:terrorẽ & metũ incuſſerũt filiis iſrael:quaſi nõ poſſent expugnare chananeos:unde illi indeſpationẽ adducti cõſilio iito de creuerunt redire ī egyptũ:moyſe & aaron interẽpto:quare iratus nõ eos ſed filios eoꝝ terram re ꝓmiſſionis itraturos:ipſos aũt p.xl.annos ī deſerto prædixit eẽ morituros.

Incipit tertius liber ãtiquitatis iudaicæ.

IGitur inopinabiliter hæbreos tali ſalutẽ donatos grauiter iteꝝ cõtriſtabat:dum ſyna duceret in montẽ:eſſetq; regio ualde deſerta:& neceſſariis alimẽtis egena:& aq̃ difficilis:q̃ nõ ſolũ ut p̃beret aliq̃d hoĩbus indigebat ſed etiã nec aliq̃ aialia ut aleret erat idonea.Eſt enī ſterilis nulluſq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiuſmodi ſiq̃dẽ regionẽ neceſſarie ꝓpabãt quãdo ũde irẽt ad aliã nõ habebãt. Portabãt aũt aq̃ ex locis iã trãſactis duce iubẽte:& ea expẽſa ad effodiẽdos puteos cũ labore ꝓpter terræ duriciã accedebant:& cũ inuenirẽt erat inoptabilis:ſed amara ſimul & parua. Hoc itaq; modo faciẽtes circa meridiana iter:ueſpere uenerunt in locũ quẽ ꝓpter aquæ maliciam mar nominauerunt. Amaritudo enim hæbraica lingua ſic dicit.Ibi fatigati itineris uiolẽtia: indigẽtiaq; ciboꝝ qui eis defecerant omnino mãſerunt.Erat ibi puteus ualde durus:qui nec ſufficere quidẽ tanto exercitui poterat: paruã tamẽ eis conſolationẽ p̃bebat:q; in illis locis fuiſſet inuentus. Audierãt enī ab exploratoribus:quia nihil ãbulantes ulterius inuenirẽt.Illa ſiquidẽ aq̃ amara grauiter non ſolũ hoĩbus:ſed etiã ſubiugalibus exiſtebat.Videns itaq; moyſes populũ in anguſtia cõſtitutũ: & ſimul cãm cui cõſultari nõ poterat:neq; enī inimicus erat hoſtis: quatenus uim ī ferẽti de neceſſitate potuiſſet ſua fortitudine reſiſtere.Et dũ iſto mõ eoꝝ deficeret uirtus:ī fantũq; & mulieꝝ multitudo debilior:nihilq; ꝓdeſſet doctrina ueroꝝ: calamitatẽ oĩum ſuã moyſes ꝓpriã faciebat.In unũ itaq; cõcurrebãt:eiq; cũcti iſtabãt:mulieres quidẽ ꝓ paruulis:uiri aũt ꝓ ſemetipſis ne eoꝝ utilitatem ſperneret:ſed eoꝝ ſaluti quocũq; ordie ꝓuideret.Ad hoc ergo cõuerſus ẽ:ut ſolũmõ deo ſupplicaret:ut aquã ex malicia p̃ſenti cõuerteret:eãq; illis potabilẽ cõdonaret.Et concedẽte deo tãtam gr̃am:ſumẽs ſummitatẽ uirgæ quã in p̃ſenti gerebat diuiſit p mediũ:& ī longitudine ipſam iciſionẽ faciẽs:deiceps iactauit in puteũ:latiſſaciens hæbreis:eo q; deus eius oꝝones audiſſet:& promiſiſſet aquã ſe eis qualẽ cõcupiſcerẽt p̃bituꝝ:ſi tamẽ iuſſis eius nõ ſegniter ſed ꝓmptiſſie miniſtrarẽt.Illis uero dicẽtibus qd̃ uellet ſe facturos:ſi aq̃ cõuertereꝫ ī melius:iuſſit eos q; iuuẽtute ualebãt haurire dicẽs:q; prius effuſa plurima q̃ ultia remaneret aqua poſſit eis eẽ potabilis. Illi qdẽ laudauerũt dictũ:& aqua frequẽtibus contuſionibus exercitata:purgataq; facta ẽ potabilis.Hinc itaq; caſtrametati:uenerũt ī helim:q̃ ꝓcul qdẽ bona uidebaꝫ aſpectu.Habebat enī palmaꝝ arbores.De ꝓximo aũt maligna cõprobabaꝫ. Nã palmæ illæ ſeptuagīta nõ amplius erãt īcreſcibiles: nec multũ eminẽtes a terra:ꝓpter aquæ inopiã:quia dũ eẽt locus oĩs harenoſus:neq; eis ex duo decim fontibus humectatio quedã:aut ad rigãdũ ſpes utilis hẽbaꝫ:ſed dũ germinare nõ poſſent: ſteriles erãt indubitãter & paucæ.Cũq; p harenã diſcurrerẽt:nihil eis occurrebat: uel ſi paucum aquæ ī manibus ſumerent:ĩutile inueniebãt atq; cenoſum. Fructũ uero ferre erãt ille arbores nimis ĩualide:ꝓpter aquæ ut'dixi ſterilitatẽ.Pro hac ergo cauſa culpabãt ducẽ:clamabãtq; ſuam eſſe miſeriã:expimẽtũq; maloꝝ p eũ ſe pati dicebãt:triginta dieꝝ ambulãtes uiã. Quæcũq; enī portabãt cõſumpſerãt:& nihil penitus inueniẽtes:erãt in deſpatione reꝝ cũctarũ. In p̃ſenti nãq; malo aĩum habẽtes & nõ recordãtes quanta eis fuiſſent a deo & moyſeos uirtute ſapientiaq; collata:iraſcebanꝫ aduerſus ducẽ:& lapidare eũ ſimul aggreſſi ſunt:quaſi ipſe cauſa tãtæ calamitatis exiſteret.Ille uero ita multitudine prouocata:& contra eum amare commota:de deo confidens: & conſciẽtia pura prouidentiæ ſuæ:quam gerebat contra contribules ſuos: ſemetipſum dedit in medium:& conclamantes atq; ad lapides manus habentibus:cum eſſet ille aſpectu gratiſſimus:& ad loquendũ multitudinẽ ſuaſibilis:mitigare cepit iras eoꝝ:neq; eis prioꝝ beneficioꝝ

obliuionem habere poſcebat: propter recordationē malorꝝ præſentiū:nec quia nūc laborarent: ideo deberēt perpetua dei munera ꝓiicere:quorꝝ iā magna & inopinabilia meruiſſent.Sed ſperare potius etiā de præſenti anxietate ſe dei ꝓuidentia liberandos:qui eorꝝ uirtutē probare uellet: ſi haberent tolerantiam:& animo bono præcedētia retinerent. Quia ſi non ad illa bona ꝓpter præſentia mala reſpicerent:exercerentur in malis:& arguerentur non eſſe boni. Neqꝫ circa patientiam:neqꝫ circa priſcorum bonorꝝ memoriam:cum ita deum eiuſqꝫ uolūtatem cōtemnerēt: ꝓ quam egyptū reliquiſſent & ita circa eundē miniſtrum eius affecti eſſe uiderentur:cū in nullo fuiſſet mētitus de quibus dicēdū aut faciendū dei mādato iuberet. Enumerabat igitur oīa:quēadmodū pempti fuiſſent egyptii qui eos cōtra domini cōpreſſerāt uolūtatē: & quēadmodū idē fluuius illis quidē ſanguineus eſſet:ipſis uero potabilis atqꝫ dulcis: & quomodo per mare ne lōgius fugientes nouā uiam aggreſſi ipſi quidem ex illo ſaluati ſunt:inimici autē eorꝝ prorſus abſorpti: & quia dū arma non haberent:etiā hoc eis deus abūde præbuerit:& alia quæcūqꝫ ad pdē dos inimicos:ipſoſqꝫ ſaluandos neceſſaria fuiſſent:eis ultra ſpem uirtutis ſuæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præſenti de eius ꝓuidentia deſpare:ſed ſine iracūdia ſuſtinere: & cogitare eius auxiliū non quidem tardū eſſe:ſed ideo nūc differri ut uos hac difficultate ꝓbet utiqꝫ credentes deum nō ꝓ defectū eſſe ſegnē:ſed ꝓ expimento uirtutis ueſtræ & deſiderio liberatis:& cognoſcat utrū & ciborꝝ ſopiā:& ſterilitatē aquæ pro eo fortiter ferre poſſitis:an ſeruire potius eligatis:ſicut iuēta dominātibus ſibi:& eis qui ꝓpter miniſteriū ſuū hæc pinguiſſimæ uirtutæ conſueuerūt adiiciens ſup hæc:dicebat non ſe tantū de ſua ſalute metuere: quādo utiqꝫ nihil mali pateret:ſi moriretur iniuſte:ſed potius ꝓ illis cogitare:ne p lapides quos mitterēt ſup eū deū iudicarētur contemnere.Sic itaqꝫ mitigauit illos:& ab īpetu lapidationis abſtinere fecit: & ad penitētiā ſceleris conuertit:dicens eos nō hoc rationabiliter:ſed neceſſitate feciſſe:cogitauitqꝫ oportere:ut ad diuinā ſupplicationē preceſqꝫ ueniret.Et aſcēdens quēdam ſcopulū:deposcebat:ut queſtū populo auferret deus:& eos ab inopia liberaret:in ipſo enim eſſe ſaluté ſuā:& ī nullo alio:atqꝫ concederet ueniam his quæ in præſenti fuerant neceſſitate populi geſta:cū generi hominum res opportunæ proueniētes:& difficile placeāt:& eius accuſatio ſit amica.Deus aūt: & prouiſurꝫ ſe cōpromiſit:& occaſiones eorum deſideriis præbiturꝫ.Moyſes uero a deo hæc audiens deſcēdit ad plebem.Illi cum uiderent eū promiſſionibus letum:a meſticia ad hilaritatem conuerſi ſunt:ſtetitqꝫ ille in medio:ueniſſe ſe a deo dicens:& portare eis pro heſitationibus præſentibus libertatem.Et poſt paululum ortigiarꝫ alias ortigometrarꝫ multitudo quas præcipue nutrit ſinus arabicus:tranſcenſo medio mari ſuperuolauit:& poſt laborem uolatus quaſi ad terrenam requiē deſcendit inter hæbreos.Illi ergo tanq̄ alimentū ſibi a deo collocatū cōphendērunt eas. Tunc Moyſes ad oīones dei repente cōuerſus eſt:qui promiſſionis ſuæ compleuit auxilium.Mox autem poſt occaſionē cibi prioris:etiam ſecundū eis deus emiſit. Extendēte nanqꝫ Moyſe manus ad orationē:ros deſcendit ex aere.Cūqꝫ fuiſſet eius manibus illinitus. Moyſes arbitratus eſt etiā hoc ad cibū eorum a deo fuiſſe collatum:guſtauitqꝫ:& letus effectus:ignorante multitudine:ymbrem eē credente:& temporis eſſe pluuiarum quod agebatur.Ille docebat eos: ꝙ non ſecundum eorum opinionem ros e cælo deſcenderet:ſed ad ſalutem eorum cibūqꝫ ueniſſet.Et cum guſtaret:fidem credendi præbebat eis.Illi uero imitantes ducē:delectabantur ī cibo. Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualde ſuauē.Simile autem erat aromatibus ꝑcipuis:& magnitudo eius ſimilis ſemini coriādri.Feſtinabāt quoqꝫ ſinguli colligere ueheméter. Quibus præcipiebatur:ut omnes exequo per dies ſingulos aſſarii mēſuram colligerēt:nec eſſet ille cibus in craſtinū reliquēdus:hocqꝫ fiebat:ne debilibus colligendi difficultas exiſteret:uirtute ualentium:& hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta menſura colligiſſent: nihil amplius quā labores habebant cum maius nihil illic q̄ aſſarium inuenirent: & quod remaneret in craſtinum:nulli utilitati proficeret:quando uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis:& huiuſmodi ultio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus.Hactenus autem ſic rigatur ymbribus locus ille:ſicut etiam tunc a Moyſe præſtandū diuinitas miſit hunc cibum.Vocant autem hæbrei hunc cibum māna. Manna itaqꝫ īterrogatio eſt ī noſtra lingua dicentis:quid eſt hoc. Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant celitus miſſa celebrabāt.Quo cibo.xl.annis uſi ſunt:quanto tempore in deſerto fuerunt. Cum uero inde migraſſent:uenerunt ī rafidī:paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias.Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuiſſent: tunc omnino cōperientes terram inaquoſam:in malis erant:rurſuſqꝫ iraſcebantur in ducem. Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans:dei conuertebatur ad præces rogans ut ſicut cibum eis indigentibus præbuit: ſic etiā potum daret:cum peteret eis gratiam cibi non exiſtente potu.Qui donum diu non diſtulit: ſed

præbiturum se moysi tantam aquæ multitudinem unde non posset sperare promisit:iussitq; ut uirga percuteret petram quæ ibidem erat apposita:& ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent.Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adesset. Hæc ergo moyses a deo sumens ueniebat ad populum.sustinentem & in eum conspicientem:uiderant náq; iam eũ de monte descendere.Cum uero ueniisset:liberaturum eos etiam de hac necessitate dicebat deum: donatáq; salutem non speratam:& de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescentibus hunc auditũ:si eis siti & itinere fatigatis necessitas ad hæc fieret:ut petrã incideret: moyses uirga percussit petram:illaq; scissa:aqua manauit copiosa & ualde perspicua.Illi igitur iopinabile factũ mirati sunt.Quod cum uiderent:iam eis etiam ipsa sitis cupiditas est ablata:bibentibusq; dulcis & suauissimus erat potus:& quale donum esse deo donãte uideretur.Tunc ergo moysen mirati sunt:qui a deo sic fuerat honoratus:& sacrificia pro dei prouidentia collata sibimet ipendebat. Declarat autem scriptura in templo reposita :eo q; deus prædixerit moysi aquam hoc modo de petra manaturam.

¶Cap.II.

QVm uero hæbreorum nomẽ iam ualde ubiq; diuulgaretur:& de his sermo crescret: in timore nõ paruo prouinciales erant:& mittentes legatos adinuicem solatia deposcebant.ut simul uiros illos interimere niterentur.Erant autem in hoc instantes: qui gobothe petrã inhabitant.Qui uocãtur quidẽ amalechite: pugnatores auté maximi illarum tunc gentium existebant.Quorum quinq; reges inuicem semetipsos:& circũhabitantes ad bella contra hæbreos rogabãt dicentes exercitum alienũ & egyptiorum seruitia fugientem: sibi inuasiones inferre;nec bonum sibi fore si tale factũ despicerent:sed ut antequam eorum fortitudo ad maiorem tenderet potestatem:& ipsi magis pugnare inciperent confidentes: eo q; illis nullus resisteret:destruendos eos esse cautissimum atq; sapientissimũ edicebãt. Et pœnã etiã de deserto & actibus quos illic gesserãt exigendã:q; non ita possit euenire:cũ ciuitatibus.atq; bonis eoꝝ manus iniicerent.Alii ergo inchoantem inimicorum uirtuté mollire & deiicere optimum esse:magisq; iam proficientem ꝓhibere credebant.Alii uero hoc supfluũ putabãt. Alii nullã occasionem eis aduersus se fieri permittebãt.Hæc & his similia per multas prouincias adinuicé legationibus agitantes:deliberauerant aduersus hæbreos bella suscipere. Moyses itaq; cum nihil belli speraret.hesitationem & turbam habuit repente prouincialium:& ad congressionem iam præparatam:subitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabant:quia licet omnium rerum haberent inopiam:petiorem tamen necessitatem pugnandi cum hominibus qui essent rebus omnibus bene conditi putabant.Moyses autem consolari cepit eosq; confidere deposcebat: decretoq; dei credere quo sepe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorum hostes existerent:arbitrari exercitum quidem multum & omnibus armis instructum:sed pecunias: alimenta:aliasq; res in quibus solent homines confisi pugnare:in auxilio diuino consistere: & sibi per deum omnia hæc adesse. Inimicorum uero manum paruam:inertem: debilem:tanquam nõ fuerint quæ istos habere constaret:deo uoléte facile superari.Scire autem eos oportere dicebat: qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præsenti quidem bello haberent laborem aduersus homines:cum uero fuerat eis suis & famis inopia:& in montibus atq; mari periculum:ubi fugam inuenire nõ poterant:hæc omnia diuino solatio deuicissent.Ergo rogabat eos promptiores esse:tanquam omnium rerum facultas eis esset:ita ut hostibus preualerent.Et moyses quidẽ populum huiusmodi uerbis exacuens:ad præliũ cõuocauit tribuũ principes.Et postea singulos adinuicem.Iuuenes quidẽ exorabat senioribus obedire.Illos auté ut uerba ducis audirent.Erant aũt eoꝝ aiæ in piculo cõstitutæ:& ad præsẽtia ꝑparatæ sperabantq; aliquãdo a malis huiusmodi liberari.Iubebãt quoq; moysen:ut ad bella ꝑiret neq; tardaret:ne dilatio eoꝝ fiduciã ipediret.Ille uero ex multitudine pugnacẽ eligens iuuẽtuté:sup eos instituit iesum naue filium de tribu effraim:ualde robustũ:& labores tolerare fortissimũ: ad cogitandũ similis & loquendũ nimis idoneũ qui nosset decẽter deũ & moysen colere doctoré pietate:essetq; apud hæbreos aptus.Paucos uero circa aquã cõstituit.Plurimos aũt totius exercitus circa infantũ mulierũq; custodiã:& tota nocte erãt ꝑpati:quæcũq; fecerãt arma sumẽtes:& duces ꝓprios intendẽtes:tanq; pliũ aggressuri dũ eis ꝑcipent.Inuigilabat aũt & moyses iesum docendo: quemadmodũ exercitũ collocaret. Incipiente uero die iã pandi:rursus poscebat iesum:ne minor iueniret in ope q̃ circa eũ spes eẽt uniuersoꝝ:gloriã ꝑsentis militiæ i futuris natiõibus possessurus.Hæbreoꝝ uero nobilissimos seorsũ rogabat:cũctaq; piter multitudinẽ exhortabat armatã.Et ille qdẽ cũ ita constituisset exercitũ sermonibus & opeꝝ ꝑparatiõibus:discessit ad montẽ: deoq; similis & iesum credidit expeditũ.Miscebant itaq; hostes:& i manibus erat bellũ:fiduciaq; & uiribus utebant in iuicé.Deiq; donec moyses manus extendebat ad cælũ:hæbrei cõprimebãt

amalechitas. Cūq; laborē ex defectu manuū moyſes ferre nō poſſet:qa quotiēs manus depone-
bat:totiēs hæbreos pdere cōtīgebat:iuſſit fratrē aarō & ſorores marie uirū noīe Vir ſibi aſſiſte-
re:eiuſq; manus utroq; latere cōtinere:& adiuuātes eū nō pmitterēt laborare.Quo facto hæbrei
amalechitas fortiter deuicerūt:& oēs iteriſſent utiq; niſi nocte ſupueniēte:populus receſſiſſet a
cæde.Victoriā quoq; optimā atq; pfectā noſtri habuere maiores: inferenteſq; ſibi bellū uicerūt:
& circūhabitantes deterruerunt:abūdantiāq; potiti ſunt magnorūq; bonoꝝ quæ ſuis laboribus
habuerūt.Deuincētes nāq; exercitū hoſtiū:maximas diuitias & publice & priuatim poſſiderūt
omnes:cū primitus etiā alimētis neceſſariis indigerent.Fuit aūt eis nō ſolū in præſenti:ſed etiā ī
futuro bonoꝝ cā huius quā prædiximus pugnæ pfectio.Nō tātūmodo enī corpa hoſtiū ſeruitio
ſubdiderūt:ſed etiā mētes:& cūctis circūhabitātibus poſt illoꝝ deuictionē affuere terribiles:eiſ-
que diuiciaꝝ maximū culmē adiectū eſt.Nam fugiētes īimici:magnā copiā argēti ſimilis & auri
reliquerūt ī caſtris:& uaſa erea qbus ad ueſcēdū utebāt multāq; & īſignē abūdātiā utrarūq; reꝝ
id eſt ornamētoꝝ textiliū pariter & armoꝝ:& alioꝝ q̄ pparabant ad prælīū: diuerſāq; iumēta:&
qcūq; moris eſt ſequi iter agētē exercitū:prudētiaq; repleti ſunt hæbrei ope fortitudīs:& multū
deſideriū uirtutis erat in eis.Semp enī laboribus īſiſtebāt:oīa ſe cape iudicantes.Huius ergo bel-
li hic extitit finis.Poſtea uero moyſes exuebat mortuos hoſtiū:& arma fugiētium colligebat: &
hæc uiris pugnatoribus exhibebat:ducēq; militiæ ieſum præcōiis attollebat: exercitu teſtificāte
cū cta quæ geſſerat.Nemo ergo hæbreoꝝ mortuus eſt:hoſtiū uero tanti:quantos neq; numero
cōpræhendi poſſibile eſt.Pro gr̄aꝝ uero actione Moyſes ſacrificās:altare cōſtruit: qđ dei uicto-
riā noīauit:,pphetauitq; oēs fore pituros amalechitas:nihilq; eoꝝ ī futuro relīquēdū:eo q; cōtra
hæbreos in ſolitudine dimicaſſent:& nequaq̄ poſitis ī calamitatibus pepciſſent. Tunc exercitū
feſſū:cōuiuioꝝ opulētia reparauit.Hoc ergo bello cōtra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex egypto pri
mitus ita pugnauerūt.Cū uero pacificas poſt uictoriā Moyſes hoſtias obtuliſſet:feciſſetq; non
paucis diebus hæbreos ceſſare poſt pugnā:,pduxit ordinatū exercitū:multa nāq; eis iā copia erat
armoꝝ.Et ,pcedens pauliſp tribus mēſibus poſtq̄ mouit ex egypto:uenit ad montē ſyna:ubi ei
circa rubū multas uiſiones factas fuiſſe prædiximus.

¶ Cap.III.

QVi raguel ſocer audiēs eius fœlicitatē:libēter occurrit.Et moyſes excipiēs cum eo ſe-
phorā uxorē ſuā & filios:delectatus aduētu eius:facto ſacrificio epulas copioſiſſimas
populo miniſtrabat iuxta rubū q; flāmas euaſerat:& multitudo quoq; p cognationes
epulis ueſcebāt.Aaron aūt ſumens raguel & qui cū eo erāt : hymnos canebāt in deū:
qui eius ſalutis & libertatis & egreſſiōis auctor extiterat. Simulq; laudabāt ducē:q̄ſi eius uirtute
cūcta eis ,pſpera cōtigiſſent.Et raguel quidē preconia multa plebis apud moyſen de eoꝝ fortitu
dine dixit:quia ,p cunctoꝝ ſalute ſic laborauerint uniuerſi.

¶ Cap.IIII.

DEinde uidēs raguel moyſen in reꝝ multitudine cōſtitutū:cūctis ad eū euntibus ut li
tes decideret poſtulātibus:& tantūmodo ſe iuſtitiā īpetrare credētibus:ſi ille eis arbi-
ter iudicaret:eis enī q uincebāt leuius eſſe pdere uidebāt p iuſtitiā moyſeos:q̄ uicto-
res ſentētiā cuiuſlibet auaricia ſuſtinere:tūc eqdē tacuit nolēs īpedire uolētibus du-
cis uti uirtute.Cū uero qeuiſſet a turba:ſumēs eū ſolū ſeorſū:dicebatq; eū oporteret facere:cōſi-
liūq; dabat quatenus minorē qdem rerū curā aliis cōmitteret.De maioribus aūt & ſalute plebis
ipſe tantūmodo ,puideret.Nā ad iudicādum etiā alios hæbreoꝝ dignos īueniri dicebat:cogitare
uero ,p ſalute tātoꝝ nō quēquā aliū niſi moyſen poſſe ſolūmodo. Sciēs īqt uirtutē tuā & qualis
fueris ī miniſterio dei ad ſaluādū populū:reꝝ arbitriū cōmitte aliis examinādū.Tu uero ad ſolū
dei miniſteriū retine temetipſū:in cogitādo & reqrēdo quēadmodū populū ab hac poſſis īopia
liberare.Meis ergo conſiliis utere de rebus humanis:& exercitū pfecte diſpone p dena milia ui-
ros:deīde p mille:ita poſt hæc diuides eos p quīgentos:& rurſus in centū:deīde qnquagenos: &
iudices cōſtituēs ſup eos.Qui p trigīta rurſum diuiſi:p uicenos & denos hębunt ,pprios iudices:
eoꝝ negocia finiētes.Sit aūt aliqs ſup iſtos unus:uocabulū a prīcipio numeri ſumēs.Et hi ſiqdē
ſint approbati ex oī plebe:boni & iuſti:q diuerſis rebus iudicent eos:& ſi quid ē ſupra & maius:
ad maiores ueniat dignitates:qđ uero etiā apud eos difficile fuerit:hoc deducat ad te. Sic enim
fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iuſtitiā impetrare mereant:& tu ſoli deo miniſtrādo facias eum
exercitui eſſe ,ppitium.

¶ Cap.V.

HAec aūt monēte raguel:moyſes libenter excepit:& ſecūdum eiuſmodi dictū fecit:nō
celans cōſiliū eius:nec ſuam faciēs illius ſuaſionē:ſed inuētorē huius rei omni populo
manifeſtās. Nā ī libris ſuis raguelē cōſcripſit īuentorē predictæ rei:optimū eſſe cre-
dēs ut oībus notā faceret ueritatē:licet ei ſoli potuiſſent p̄bere gloriā: q̄ ab alio ſunt

iuēta.Factū est itaq; quatenus uirtus moysi potuisset etiā ex hac uolūtate cognosci. Sed de his q dē oportune ī scriptura alia declarabimus. Moyses uero cōuocata multitudie:ipse qdē ad mōte syna itux se esse dicebat:tanq cū deo māsurus:& aliqd ab eo utile pcipiēs:ad eos sit remeaturus: illos uero precepit iuxta monte tabernacula sua ponere:& uicinitate dei tenere.

Cap.VI.

HAec cū dixisset ascēdebat ī mōte syna:q excellētissimus ē ī illis regiōibus:& pp altitudinē magnitudis suæ & scopulox pceritate:nō solū hoibus iaccessibilis:sed ēt qui uideri sine aspectus labore nō possit.Et cū sermo esset circa eū deū hītare:terribilis oībus & inadibilis erat uniuersis hæbreis. Siquidē secūdū moysi mādata tabernacula mutauerūt:& radicē mōtis apprehēderūt: eleuātes manus suas ad deū:tāq cū pmissiōe bonox q eis pmiserat moyses reuerteret a deo:& festiuitatē celebrātes sustinebāt ducē:purgātes semetipsos alia purgatiōe:necnō & a coitu mulierx tribus diebus sicut eis ipse prædixerat abstinētes:rogabāt deū ut placide suscipet moysen:& dona præparet qbus decetero uiuer bene possint. Vtebāt ergo cōuiuiis opulētis:& ornaméto decēter cū cōiugibus & filiis abstinebāt:& duobus quidē diebus erāt ī epulis constituti. Tertia uero die ātequā sol oriret:nubes opuit cūctū hæbreox exercitū:& locū ubi tabernacula fixerāt oēm circūdedit:& fulgura facta sūt uētiq uhemētes pluuiā nimiā cōcitātes undiq ferebātur:& choruscatiōes erāt uidētibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimissa:dei pstiā oībus idicabāt.Et de his qdē unusqsq legētiū sapiat ut uoluerit:mihi uero necessitas ē hæc referre sicut ī sacris libris scripta sūt.Hæbreos itaq ea q uisa fuerāt:& clāgor auribus redditus ualde terrebat: etiā sermo quo ferebat quia deus habitaret ī mōte:retinebātq semetipsos ī tabernaculis suis afflicti.Sed et moysen ira dei pisse putabāt:& de ipso similia sustinebat.Cū uero ita cōsisteret:apparuit Moyses letus & nimis exultās:qui & fortitudinē eis abstulit:& de futuro meliora pmisit:serenusq repēte aer & prius qui āte paululū fuerat cōturbatus:moyse aduenīte reuersus ē.Igit inter hæc cōuocabat populū ī ecclesiā:ut audirēt q dixisset deus. Quibus collectis:stās ī excelsiori loco unde eū oēs audirent ait ad hæbreos:Deus equidē sicut & prius ppicius me suscepit: uitaq uobis pmittēs fœlicē:& cōuersatiōis ornatū:etiā nūc ipse assistet ī exercitu.Eū siqdē & opa q pp illū nobis sūt facta cōsiderātes nō despiciatis ea q dicūt:nec me q hæc dico respiciētes:nec quia p me līgua hūana deus uobis loqt attēdatis:sed uirtutē eius cōsiderate:& magnitudinē eius excellētiæ quoq cognoscetis:& quō p utilitate cūctox ad me loqui dignatus ē.Nō enī me respiciatis moysen amarami filiū & iochabel:sed eū q nilū p uobis cōuerti fecit ī sāguinē:uariisq plagis domuit egyptiox astuciā q p mare iter nobis ostēdit:quiq cibū de cælo fecit hesitātibus aduenire: q potū de petra estuātibus manare fecit:p quē adā de fructibus terræ marisq comedit:p quē noe ex ymbribus est ereptus:p quē abraā pgenitor noster obtinuit terrā chanaā:p quē Ysaac de senioribus parētibus ē editus:p quē Iacob.xii.filiox uirtutibus ē ornatus:p quē Ioseph ptātis egyptiorū dominus ē factus:ille uobis me iterpte hæc dignat uerba pferre.Fiāt itaq uobis amabiliora:quā uxores & filii.Fœlicē nāq hēbitis uitā ista seruātes:terrāq eritis potituri fructiferā sine fluctibus maris:& ple filiox naturaliter nascēdox:& hostibus ualde terribiles. Ad dei nāq ego ueniēs uultū:īcorruptæ uocis auditor effectus sū:ille p uro genitore alias genere sp eius ē eternitate sollicitus.Cūq hæc dixisset:eduxit populū cū mulieribus & īfantibus:ut deū ipsum sibi loquēte de rebus agendis audirent ne uilior uideretur dictorum uirtus ad aures eorū humaua lingua pueniens. Omnesq audiebāt uocē ex alto uenientē ad uniuersos:ita ut nullū effugeret.Et uerba quidē quæ Moyses in duabus tabulis dereliquit: fas nobis non est secundū unūquēq sermonem aperte depromere:uirtutes aūt eox insinuabimus Docet itaq nos primus sermo:quia deus est unus & hic solummodo est colendus.Secundus autem iubet:nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius:ut per deū in nulla re debeat aliquis frustra iurare. Quartus:ut seruandæ sint septimanæ:& ab omni opere cessandum. Quintus:parētes honorandos. Sextus:abstinendum a cæde. Septimus:non adulterandum.Octauus :furtum non faciendum. Nonus:falsum testimonium non dicendum.Decimus autem: nullius alieni rei habendā esse cōcupiscentiam.Et plebs quidem cum hæc audisset præcipientem ipsum de rebus quibus moyses fuerat locutus:gaudens in his quæ prædicta sunt:a congregatione discessit.Succedentibus autē diebus aduenientes ad tabernaculum: poscebat ab eo etiam leges sibi a deo debere proferri. Ille uero & istas posuit: & de omnibus quocunque modo gerenda forent reliquis temporibus singula designauit:quorum memoriam opportuno tempore ero facturus.Plurimas autem leget ī alia scripura disponā seorsum de ipsis expositurus.Igit cū circa eos ita res agerent: moyses itex ī mōte syna cōscendit prædicēs hæbreis:eisq uidētibus ascendebat. Cūq illic tardaret:quoniā.xl.diebus eis abfuit:timor inuasit hæbreos:ne moyses aliqd ptulisset:& iter mala diuersa nihil eos sic

affligebat:quã ꝙ putarent ſe ꝑdidiſſe ducẽ.Erat enĩ tumultus inter hoĩnes: aliis quidẽ dicẽtibus eum piſſe in beſtias incidentẽ & maxĩe illi hæc dicebãt:qui circa eũ odiũ habere uidebantur:alii uero ad deũ eum ſeceſſiſſe narrabãt. Prudẽtes aũt & nihil hoꝝ quæ dicebantᷣ a populo pro ſua delectatiõe alias dilectiõe ſuſcipiẽtes:ſed & beſtiis ĩcidentẽ piſſe humanũ putãtes:aut certo a deo tranſlatũ ꝑp uirtutẽ ꝓpriã ueriſimile iudicantes: minus quidẽ hæc ferre ratio faciebat: ſed ꝑſule ſe deſolatos arbitrarĩ:atq; tutore qualẽ aliũ habere nõ poſſent:uehemẽter affligebãtᷣ: & neq; opinari poterãt ĩ tanta mora uiro bono qd accidiſſet:neq; ſine triſticia aut deiectione degere præualebãt:exercitũ uero nequaq̃ ꝓmouere cõfidebãt cũ moyſes eos ꝑdixiſſet ibidẽ ſuſtinere.Cũq; iam q̃draginta trãſiſſent dies:totidẽq; noctes:moyſes aſtitit:nullo cibo hoĩbus cõſueto participatus:& gaudio apparẽs : totũ cõpleuit exercitũ:ꝓuidentiãq; dei quã circa eos haberet expoſuit:ſimul & ordinẽ ſecundũ quẽ uiuẽtes eẽnt habituri fœlicitatẽ:dicẽs oſtenſum ſibi ꝑ hos dies & tabernaculũ:q̃le ſibi deus uellet fieriĩ quo deſcendẽs ad eos ipſe ueniret:ut etiam migrãtes ex inde illud portarent:& nequaq̃ ad montẽ ſyna egerẽt aſcẽdere:quãdo ad eos ipſe deſcenderet deus:ut eoꝝ adeſſet oratiõibus.Fiat ĩquit tabernaculũ mẽſuris & opĩbus quæ ipſe mõſtrauit:uobis utiq; ad hoc opus ĩſegniter accedẽtibus.Et cũ hoc dixiſſet:duas tabulas oſtẽdit eis:habẽtes ſcripta illa decẽ ꝑcepta:in utraq; q̃na. Erat ĩ ea ĩſcriptio manus dei. Illi uero gaudẽtes in his quæ uidebãt & audiebãt a principe:quo poſſent eũ laudare ſtudii ſui munificentia nõ ceſſabãt:ſed deferebãt argentũ & aurũ:ſimul & es:lignaq; & magnã ualde materiã:q̃ neq̃q̃ potuiſſet putredine uiolari:caprarũq; pilos:& ouiũ pelles:alias quidẽ hiacinto:alias uero coccino: alias purpureo flore tinctas: alias albũ colorẽ ꝑbentes:lanaſq; ꝑdictis fucatas coloribus & linũ byſſinũ:lapideſq; ĩſertos auro: q̃bus hoĩes ornamẽti gratia ſolent uti: pecudũq; multitudinẽ offerebant ꝑiter. Ex tali nãq; materia tabernaculũ fabricatũ eſt: quod migratũ:& ꝑ loca diuerſa deuectũ:nihil differebat a tẽplo. His itaq; a ſingulis cũ magno ſtudio oblatis:ſupra modũ uniuſcuiuſq; uirtutis: atq; donatis architecto:mãdato deĩ in his conſtituuntur operibus: quos populus elegerat ſibi poteſtate collata quoꝝ noĩa hæc ſunt:quæ ſacris inſcripta libris ĩueniũtur. Beſeleel uri filius de tribu iuda:& mariæ ſororis moyſi:& heliphas iſamach filius de tribu dan.Et populus ſiquidẽ tanto ſtudio ĩ cunctis rebus obediebat:ut etiã moyſes eos ſuſpẽderet:dicẽs ſufficere ea q̃ data fuiſſent.Hoc etiã artifices iam ꝑdixerant abũdare.Accedebãt ergo ad opus tabernaculi faciendũ: & moyſes eos ſingulã quãq; menſurã ſecundũ oſtenſiones deĩ ſimul & magnitudinẽ: quãtaq; oporteret fieri uaſa ſacrificiis miniſtratura diuinis edocebat. Mulieres aũt largitatẽ ſuã circa ſacra uelamina: & circa alia quæcũq; huiuſmõi opĩbus erãt neceſſaria: ꝓp deum ĩ ornamento & ꝑcioſis lapidibus offerebant.Omnibus itaq; in ꝑparatione iã cõſtitutis.auro:argẽto:& ere & textilibus rebus: prædicẽs feſtiuitatẽ moyſes:& ſacrificia ꝑ uniuſcuiuſq; uirtute facienda:ad inſtituendũ tabernaculi opus acceſſit:& atriũ priũs menſus eſt ita.

Cap.VII.

LAtitudinẽ quidẽ qnquaginta cubitoꝝ centũ uero longitudinẽ: tabulaſq; ad inſtar colũnarum ſtatuit ereas qnq; cubitoꝝ habẽtes altitudinẽ: in utroq; latere tabernaculi.xx.ꝑ longum: per latũ uero,x.Anuli tabulis ſingulis inerant:& capita tabulaꝝ argentea.Baſes aũt deauratæ & celatæ per circuitũ:& in terra cõfixæ: ꝓtingebãtq; funes ab anulis ducti uſq; ad capita clauoꝝ eneoꝝ qui erant magnitudine cubiti:& ꝑ ſingulas tabulas in terrã ualide poſiti:ut ex uiolentia uentoꝝ tabernaculũ ĩmobile cuſtodirent.Cortina uero molliſſima ex byſſo per oĩa undiq; pẽdebat a capite tabulaꝝ deſcendẽs ad baſem uſq; cõcluſa alias diffuſa:& cõcludens oẽm per circuitũ locũ:ut nihil a ꝓiete differre uideretᷣ.Sic itaq; habuerũt tria latera atrii per circuitũ: quarũ uero latus fuit qnquaginta cubitoꝝ:qd frons erat totius opis:ubi.xx. quidẽ cubiti erant aperti:q̃ttuor habẽtes tabulas in modũ portaꝝ:oẽſq; opere argenti factas ꝑter baſes erãtq; eneæ Ex utroq; enĩ latere portaꝝ ternæ erãt tabulæ cõſtitutæ:& ꝓp portaꝝ fortitudinẽ incaſtratæ:& per eas cortina byſſina circũibat.Et cũ eẽnt portæ.xx. cubitoꝝ longitudiẽ: altitudiẽ uero qnq;: uelum in eis erat ex purpura:& cocco:hiacinto:& byſſo factũ multis floribus & uariis:exceptis animaliũ figuris ornatũ. Intra ianuas aũt aſperſoriũ erat eneũ:ſimilẽ habẽs baſem: ex quo ſacerdotibus manus diluere:pedeſq; pfundere moris erat: & ambitus quidem atrii erat ornatus hoc modo.Tabernaculũ aũt ſtatuit in medio eius loco cõuerſum ad orientẽ:ut mox cũ ſol oriretur: in eũ radios ſuos emitteret.Cuius longitudo quidẽ.xxx.cubitoꝝ erat: latitudo uero. x.cubitorũ habebat ſpaciũ:& alter quidẽ paries erat auſtralis:alter uero cõuerſus ad aquilonẽ:poſtergũ uero eius relinquebatᷣ occaſus:cuius altitudinẽ tantã oportebat aſcendere:quantam latitudinem eſſe conſtabat.Erantque tabulæ ex ligno:ex utroq; latere.xx.cubitorum ſcemate quadrangulo factæ latitudine quidẽ unius & dimidii cubiti: altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exterioremq; partem:quibus ſingulis tabulis erant cardines

bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ & in suis foraminibus tabulaꝝ cardines susci-
piebant. Parietis uero occidentalis tabulæ sex erant quidem alterutris omnes perfectissime copu
latæ: ut aptissime his cõpaginatis: unus eaꝝ paries esse uideretur: intrinsecus & extrinsecus deau-
rate. Ex lateribus aũt erant tabulæ numero. xx. quaꝝ latitudo habebat mẽsuram unius & dimi-
dii cubiti: altitudo tertiam partem palmæ: & ita. xxx. cubitos adiplebant. Posterioris uero pariе-
tis. viiii. cubitos sex tabulæ faciebãt: quibus coniũctæ sunt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito fa-
ctæ: quas angulares posuerunt ad instar maioꝝ tabulaꝝ. Singulæ uero tabulæ anulos habebant
aureos per exteriores partes eminentes: uelut quibusdam radicibus confixos per ordinẽ: adinui-
cem per circuitum respicientes: & per eos deaurati uectes imissit: unoquoq; habente magnitudi-
nem cubitoꝝ. v. erantq; ad coniũctionẽ tabulaꝝ: intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in alio uẽ
ctis capite: ueluti in modũ cocleæ alias conche: & postergum parietum in lõgitudine positorum
unus erat ordo: per tabulas omnes uadens: quo per uncinos utriusq; parietis latera cõtinebãtur
incastrationibus factis & imissis adinuicem. Quod propterea sic exquisitum est: ut neq; a uentis
mouerentur: neq; alia causa tabernaculum conturbaret: sed imobile secura quiete seruaretur. In-
trinsecus aũt longitudinẽ eius tripartite diuisit: id est decẽ cubitos ad interiorem partẽ pro futu-
ros distribuit. Quibus dimensis: in medio quattuor tabulas similiter operatas statuit paululum
abinuicem disiunctas ab alterutris quæ separent. x. cubitos a reliquis. xx. & qđ interius erat eoꝝ
aditus uocabatur: reliquũ uero tabernaculũ sacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi dimẽsionẽ
ad instar reꝝ naturæ constituit. Tertia siquidẽ pars eius quæ erat intra quattuor tabulas: quæ sa-
cerdotibus intranspressibilis uidebatur: uelut cælum dei erat reliqui uero. xx. cubiti sicut terra &
mare pressibilis est hominibus: ita solis sacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingressus
erat factus: columnæ stabant ex auro factæ: & eneis basibus superpositæ numero. v. Tegebatur
autem tabernaculum cortina ex bissino & purpureo: & iacintino: & coccineo coloribus facta. Et
cortina quidem prima cubitoꝝ erat. x. & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templũ:
introitum interius habebant: & hoc erat quod faciebat: ut a nullo uideretur. Et omne quidem
templum sanctum uocabatur: quod uero erat interius & inaccessibile: ultra quattuor tabulas san
ctum dei. Cortina autem erat speciosa: quasi floribus uniuersis de terra germinantibus uariata:
aliisq; oĩbus intexta quæcũq; pter aĩaliũ formas poterant exornare picturis. Alia uero huic & ma-
gnitudĩe: & textu & colore uicina. v. colũnas i ingressu positas obtegebat: ab ãgulo sũmitatis uni-
uscuiusq; colũnæ cortina: anulis cõtinẽtibus usq; ad medietatẽ colũnæ depositã. Reliquũ uero
ingressus erat sacerdotibus accedentibus: sup q̃ linea erat alia cortina eiusdẽ magnitudis: funibus
eã per anulos ducẽtibus ac retrahẽtibus: ut tegeret oĩa: & impediret aspectum intuendi sacrificia
& maxime in diebus insignibus. Nam & in reliquis diebus: & præcipue quando uideretur nubi-
lum: textus eius tegminis fortis erat: & laborem facilem sustinebat. Vnde permansit ista consue-
tudo etiam edificantibus nobis templum: quatenus uelum huiusmodi in ingressu appendatur.
Decem uero aliæ cortinæ erant singulæ latitudine cubitoꝝ quattuor: longitudine uero octo: &
xx. aureos habentes uncios: ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut cõiunctæ simul: unã
uiderentur efficere. Quæ extensæ: templum & quod erat desuper obtegebant: & parietes a late-
ribus & a tergo stantes a terra uno pede suspense. Eiusdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una
plus numero. i. xi. erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim iste. xxx. pedum: textæ uero
de pellibus: sicut illæ de lana: similes omnes sigillata uarietate contextæ erant usq; ad terram teg
mine suo diffusæ: ad instar thalami culmen uelaminis exhibentes: una cortina ante frontẽ pen-
dente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat assumpta: aliæ super has ex pellibus factæ: p tegmi-
ne & adiutorio desuper erant impositæ: propter estum: aut imbrium certæ diffusionem. Multos
itaq; stupor habebat inspicientes a longe: nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ
uero ex pilis & pellibus factæ pendebant: sicut illud uelum portarum: & estuum pariter & im-
brium iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum constitutum est.

¶ Capitulum. VIII.

FActa est autem & arca deo ex lignis natura fortissimis: & quæ nequaquam putredi-
nem sustinerent: quæ hæbraica lingua uocantur heron. Cuius constructio erat hu-
iusmodi: longitudinis quidem. v. cubitorũ: latitudinis triũ ex auro purissimo. Intrise
cus aũt & extrinsecus sic tegebatur: ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmen
cõpaginatũ habuit ualde mirabile: & undiq; simul eq̃le: nullaq; pars eius cõpaginationẽ poterat
uiolare. Per utrũq; uero latus longitudinis eius anuli erant aurei bini: totũ lignũ penetrãtes: & p
eos uectes deaurati imissibiles per utrunq; latus: ut quotiens opus esset per eos arca moueretur.
Non enim in uehiculo: sed a sacerdotibus portabatur. Super tegmen uero eius erãt figurationes

duæ:quas hæbrei cherubin appellant. Sunt enim aníalia uolatilem habentia figurã: quæ a nullo hominum eſt inſpecta. Hæc dixit moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata.In hac ergo arca duas tabulas recõdidit:in quibus fuerant decem uerba conſcripta:quina quidẽ ꝑ ſingulas tabulas binas: ſemis aũt ꝑ unáquáq; paginulã:& has in aditu collocauit.

Cap. VIIII.

IN templo uero mẽſam poſuit proxime uelut delfigam alias deificã:habentẽ longitudinem duos cubitos:latitudinẽ uero unũ:& altitudinẽ trium palmoꝝ.Erant aũt pedes eius ex medietate inferioris partis:facti per circuitũ rotundi & tornatiles:qđ uero ad ſuperiora tendebat:quadrãguli operis erat:habebatq; per circuitũ uniuſcuiuſq; lateris labium exornatum:uelut quattuor digitis alto ligno circũeuntem ſuperiorẽ & inferiorem eius corporis partẽ: & per ſingulos eius pedes ſuperius labio erat anuli:per quos uectes deaurati mittebantur in ligno qđ eminebat.Sinum enĩ habebant:ubi anuli erant cõmiſſi:& his per uiam portabatur.Ponebatur aũt in tẽplo ad aquilonẽ conuerſa:nõ longe ab aditu:&.xii.panes azimos in ea ponebant:ſenos per partes mundos ualde:ex farina duoꝝ aſſarioꝝ:quæ menſura hæbraica vii.cotilas atticas habet.Super pães aũt ponebãtur duæ phialæ aureæ thuræ plenæ.Poſt dies aũt vii.iterum panes alii portabantur:die qui a nobis ſabbatũ appellatur.Septimanam ſiquidẽ noſtri ſabbatum uocant.Cauſam uero huius rei in aliis edicemus.

Cap.X.

QVontra facié uero menſe reſpicientis ad parietẽ meridianũ conſtitutũ erat candelabꝝ ex auro factũ fuſile:pondus habẽs minas centum qđ hæbrei dicũt cinchares: qđ græca lingua iterprætatũ:talentũ nuncupatur. Fecit aũt & ſperulas: & lilia:cũ calamis: & ſcyphis:erantq; oĩa.lxx.ex quibus in una baſe compoſitũ erat omne candelabrũ í altitudine:& in tantas conſtitutũ partes:in quantas diſtribuunt planetas & ſolẽ. Conſumaturq; in vii.capita alterutra per ordinẽ conſtituta:in quibus lucernæ ponunt̃ ſeptem: imitantes ſingulas planetaꝝ:reſpiciuntq; ad orientẽ & meridiẽ: candelabro obliquo poſito. Inter qđ candelabrum & mẽſam interiorẽ ſicut dixi thuribulũ erat & altare: de ligno qdẽ unde & priora ſunt fabricata imputribili & forti: ex uno quoq; lateꝝ cubitũ latitudinis habens:altitudinẽ uero duplicẽ:eratq; craticula aurea in ea facta:habebatq; per ſingulos angelos coronas aureas puriſſimas ſex: & anuli & uectes inerant quibus per itinera a ſacerdotibus portabatur.Erat aũt & altare ante tabernaculum conſtitutũ:& ipſum quoq; de ligno:menſurã uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitoꝝ:altitudine uero trium:ſimiliter exornatũ:& ex laminis aureis alias ereis adopertũ:cui ſuberat craticula in modũ rhetiaꝝ factũ.Suſcipiebat enĩ terra ignem qui de craticula ferebatur:quia baſes ei nõ erãt ſubiectæ.Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ:& phialæ:forcipes & ſciphi:& quæcunque alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta:omnia erãt erea:& tabernaculum quidem huiuſmodi erat: necnon & eius uaſa.

Cap. XI.

FActæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibus aliis quos chananeos uocant pariter & principi ſacerdotum:quem arabarchin appellant quod ſignificat principem ſacerdotum. Quotiens autem ſacrificia ſacerdos adiret purificabatur. Lex enim purificationem fieri iuſſit: & alioꝝ quidem ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi. Primum quidem induebatur manachaſſin: quod conſtrictorium poterat dici. Eſt autem cinctorium circa fœmora ſubtile ex biſſo contorto contextum:ingrediẽtibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis.Scinditur uero ultra medietatem deorſum:& uſq; ad lumbos aſtrigitur. Super hoc aũt lineo indumento duplicis ſindõis biſſine ueſtitur:quod cethomẽ quidem uocatur hæbraica lingua: ſignificat uero lineum.nos enim lineum cethon appellamus. Eſt autem hæc ueſtis tunica uſq; ad talos:corpus omne complectens:& manicis brachia ualde conſtringens:accingũtur circa pectus modice ſuper iliũ zonam circũducente latam: quaſi digitis quattuor uarie ita contextam: ut uideatur pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei purpure: cum iacinto & biſſo commixti.Stamen eius zonæ eſt ſolũmodo biſſus:& ſummẽs initium cincturæ a pectore:& circundare dicitur iterum ante pectus:& uſq; ad crura dimittitur: donec ſacerdos nihil operiatur. Pro decore nanq; uidẽtium eſt ita compoſitum.Cum uero ad ſtudia ſacrificioꝝ: & miniſterium præparatur:ne impediatur opus í leuo humero eam portat. Quod moyſes quidem arrabanech appellauit:nos aũt a babyloniis diſcentes: hemſaneam uocamus ſic enim apud eos hæc tunica nuncupatur.Sinum uero nuſq; habet hæc ueſtis: ſed larga eſt ad collum eius apertura: & naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris:& ſcapularum aſtringunt: hoc etiam baſſabazan uocaẽ.Super caput autẽ geſtat pileũ in modũ paruuli calamaci:aut caſſidis qđ extẽditur ſuper ſummitatem capitis & modice uerticis medietatem excedit:uocaturque maſnemphtis & tale eſt ut uideatur ex lini factum textura:habens uita:quæ inuolutæ ſepius connectuntur:ne facile dilabatur.Deinde aliud unum uelamen deſuper circundatur:deſcendens uſq; ad inferiora

barbæ: celãs pillei illius ligaturam: & totam capitis ſuperficiem: aptaturq; perfecte: ne laborante ſacerdote circa ſacrificia corruat. Quales ſint cæterorum ſacerdotum ueſtes declarabimus. Princeps ſacerdotum ornatur quidem & iſtis: nihil ex prædictis ueſtibus derelinquens: ſuperinduitur autem tunica de iacinto facta: quæ & ipſa talaris eſt: uocaturq; mechir ſecundum linguam noſtram: quæ zona conſtringitur: coloribus prædictis & floribus exornata: auro contexto uariata: ornatuſq; in fimbriis eius ineſt uelut malorum granatorum: & tintinnabulorum aureorum multo decore factorum: ita ut inter duo tintinnabula malum granatum habeatur: itemq; inter duo malogranata tintinnabulum. Eſt autem hæc tunica ex duabus inciſionibus: ut ſit ſuta ſuper humeros: & per latera: ſed uno uelo in longum undiq; circuntexta ad collum habens tãtum modo ſectionem non e latere: ſed in longum fiſſam a pectore ad medias ſcapulas. Vita autem ei cõſuta eſt: ne poſſit eius apertio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediũtur apertum eſt. Ad hæc autem tertio induitur ueſtimento: quod dicitur ephot. Simile eſt autem ſuperhumerali græcorum. Fit enim hoc modo ut ſit textus eius magnitudie cubiti de cunctis coloribus: auroq; uariatus: amplectens omnem pectoris locum: & ad manus eiiciendas apertum eſt: & omni ſcemate tunice ſimile eſt. Huic ueſtimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittit ubi inſeritur eſſin: quod græca lingua logion: latina ratiõale ſignificat: & complet totum ephot: hoc eſt illum locum quem texentes propterea reliquerunt uacuum: uniturq; ephot cum rationali: anulis aureis per circulos ſingulos ſub equalitate commiſſis per uitam hiacitinam: quæ immittitur pro ligaturis & conſertionibus alterutris anulorum. Ne autem uacua eſſet medietas anulorum: & rationalis: filiis hiacintinis adinuentum eſt ut ea loca conſeruent. Superhumerale uero duo ſardonici lapides ifibulabant per ſingulos humeros auro clauſi: habentes per extremitatem circellos aureos: in quibus ſuſcipiunt rationales ligaturas. His lapidibus iſcripta ſunt nomina filiorum iacob prouincialibus litteris lingua noſtra ſena per lapidem: ſeniores autem i humero dextro ſunt. Inſerti ſunt autem in eſſin: id eſt in rationale duodecim lapides: magnitudine & decore præcipui. Hoc ornamentum propter eminẽtiam eius honoris ab hominibus poſſideri non poteſt. Iſti ſiquidẽ lapides per quattuor ordines terni per ſingulos ordines cõſtituti ſunt: habẽtes aureas per circuitum coronas: quibus incluſi conſertiq; ſunt: ne poſſit quocunque mõ textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine trium lapidum: inchoat ſardonix: topaſius: ſmaragdus. In ſecundo habet carbunculum iaſpidem: ſaphirum. In tertio inchoat ligurius: deinde ametiſtus: achates eſt tertius: qui & poſt alios eſt nonus. In quarto ordine tenet chriſolitus principatum: poſt quem onix: deinde berillus: qui eſt ultimus omnium. Litteræ autem in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominibus filiorum iacob: quos tribuum principes arbitramur: ſinguliſq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus ſecundum ordinem: quo nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi: nec poſſint pondus lapidũ ſuſtinere: alii duo maiores in extremitate rationalis quæ reſpicit ad collum eminentes: ipſam texturam faciunt qui ſuſcipiant catenas aureas opere plectili uenientes per fiſtulas quaſdam ab extremitatibus humerorum: quarũ catenarũ ſumitas aſcendens perducitur poſtergum: & in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur: & hoc eſt rationalis munimen eximium: ne poſſit aliqua parte diſrũpi. Zona uero rationalis conſuitur de coloribus prædictis auro conſerta: quæ ex utroq; latere circunducta: & iterum reuoluta ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur: & habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore compoſitas in utraq; zonæ ſummitate pendentes. Pilleum autem priori ſimilitudine operatum habet pontifex: ſicut reliqui ſacerdotes: & alium cõſutum ex hiacinto uariatum. Circũdatur uero ei & aurea corona: tribus uerſibus facta: ſupra quam ſurgit in media fronte quaſi caliculus quidam aureus: ſimilis herbæ: quæ apud nos acchoro nuncupatur: quam græci hyoſcoamos dicunt. Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam naturam eius ignoret: ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum. Hæc herba frequenter ultra tres palmos oboritur: radicem uero rotundam habet: & quaſi rapæ ſimilem: folia uero eius mente propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi: & in circuitu habet oculos: unde fructus egreditur. Calicem ergo quem diximus ſupra coronam auream poſitum habet magnitudinem digiti minoris: cuius cauatio rotunda eſt: quaſi cratheris: quem tamen latius condiſcipulis explanabo. Eſt autem quaſi ſpera diuiſa: & circa fundum aliam habet inciſionem a radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur: & ad ſuperiora denuo decenter aperitur: & in labio ita colligitur: ut proprie uideatur emiſperium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur inciſiones quaſi extremitates malogranatorum ſpinoſe: & in acutiſſimum deficientes cacumen: quia ſemper ſeruat: & fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicium. Habet autem florem

similem plangatini:& per circuitū tota corona his floribus est celata:ab occipitio usq; ad utrūq; tempus.A fronte uero hoc quidem non habet:sed lamina est aurea:sacrisq; litteris nomē dei habet in scriptum.Hoc igitur est pontificis ornamentum.Mirari siquidem quilibet poterit odium hominum quod circa nos habere non desinunt: quasi nobis hoc modo diuinitatem deridentibus quam ipsi non quiescunt colere.Siquis enim tabernaculi positionem consideret:& sacerdotalem inspiciat uestem & uasa quibus utimur ad sacrificia celebranda: & legislatorem uirum sacrum agnoscet & frustra nos ab aliis blasphemari percipiet. Nam singula quæq; horū ad similitudinem & formam rerum facta reperiet:si absq; inuidia hæc sapienterq; uelit considerare. Tabernaculum nanq; triginta cubitorū trine diuisum:in quo duas partes sacerdotibus cūctis distribuit: quasi profanum quendam cōmunemque locum terram & mare significat. Hæc utique gressibilia cunctis sunt. Tertiam partem soli dicauit deo eo q; cælum ingressibile sit hominibus. Super mensam duodecim panes positi: significant annum mensium quantitate tanta diuisum. Per candelabrum de partibus septuaginta compositum: septem planetarum de camonia tetigit. Et super illud septem lucernæ ipōrū planetarū cursum ostendit. Tantæ nāq; sunt numero.Cortinæ ex quattuor coloribus contextæ:elementorū designant naturam.Bissus terrā declarat:eo q; linum oriatur ex ea:purpura uero mare:eo q; piscium sanguine coloratur.Aerem uoluit significari per iacinctum:cocus uero est ignis indicium.Significat autē & pontificis linea tunica totam terram:iacintina uero uestis polum quæ per malogranata choruscationes:per tintinnabulorū sonitum tonitrua indicare dignoscitur.Superhumerale etiam ad similitudinē naturæ totius est:quando & illud deo placuit ex quattuor coloribus fieri:auroq; contextū propter splēdorem reor:qui mundo diffunditur.Rationale uero in medio superhumerali in modum terræ constituit.Hoc undiq; nāq; tenens medium locum zonæ circulo significat occeanum:qui utiq; cuncta suo limbo circundat.Indicat autē solem & lunam uterq; sardonix quos pontifex portat i humeris.Duodecim uero lapides seu menses:quis intelligere potest numerum stellarū:quem zodiacum circulum græci uocant.Pileus uidetur mihi cælum imitari:cum sit ex iacinto:non enim aliter poterit superponi ei nomen dei. Et in corona designatur & in lamina aurea splendor quo diuinitas præcipue gaudet.Et hæc quidem tantummodo declarata sufficiant:cū sepius & i multis uirtus legislatoris oportune possit exponi.

Cap.XII.

IGitur cum prædictarū rerum terminus euenisse: nōdum ministris sacris muneribus dedicatis: astitit deus moysi: & sacerdotium aaron fratri suo eum dare præcepit: qui propter uirtutis opus omnibus honore iustior haberetur. Tum ille colligens in ecclesiam multitudinem:uirtutem eius & studium edicebat:& propter eos pericula passurum esse.Cunq; in omnibus eum populus testaretur:& eius studium ualde laudaret:Moyses ait. Viri israelite:fabrica quidem iam perfecta est:sicut ipsi deo gratum fuit:nobisq; possibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari:decet prius fieri sacerdotem sacrificiis ministraturum: & pro nobis orationes facturum.Et ego quidem hac deliberatione mihi concessa: meipsum dignum hoc honore iudicabam:eo q; natura omnes sui potius amatores existant:& maxime:quia multum mihi sum conscius pro uestra salute laborasse. Nunc autem ipse deus aaron dignum hoc esse honore decreuit: & hunc sacerdotem nobis credidit iustiorem:sciens quia dignus induetur stola deo deuota:& curam habebit altaris:& ad hostias offerendas & orationes faciendas pro nobis libēter auditurus:qui curam habet generis nostri:uirum quem ipse magis elegisse dinoscitur.Hæbreis itaque placuere quæ dicta sunt:& ordinationi dei præbuere consensum.Erat enim aaron propter genus:& prophetiam & uirtutem fratris:honore hoc dignior uniuersis: habebatque filios illo tempore quattuor:nadab:abiud:eleazar:ithamar. Quæcunq; uero ad fabricam tabernaculi præparata superauerant:hæc iussit ad tegmen cortinæ ipsius tabernaculi:& lucernæ:& thuribuli:aliorumq; uasorum expendi:quatenus hæc per iter neq; pluuia neq; puluere uexarentur:& populum denuo colligens: singulos ad oblationem iussit offerre dimidium sicli. Siclus autem hæbreorum nummisma quattuor dragmas atticas habet.Illi libenter quæ iusserat moyses:erat offerentiumq; multitudo sexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta uirorum:offerebantq; argenti libras uiginti:ætate usq; ad quinquaginta annos constituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expēdebatur. Purificauit autē & tabernaculum & sacerdotes hoc modo.Myrrham electam siclos quingēta:& totidem ireos cinamomi & calami. Est autem & hæc species suauis odoris:priorem mensuram & medietatem: iussit horum contusa misceri: oleique oliuarum pondus mensuræ prouinciæ quæ dicitur bin: duas coas atticas capiens. Quibus permixtis; & coctis alias coactis: facta est arte unguentariorum unctio suauissima. Deinde

sumens ipsos sacerdotes:& omne tabernaculum unguens purificauit:offerens hostias multas & uarias in tabernaculo:deinde aureum thuribulum:quod magni erat honoris alias oneris:& reliqua quorum prætereo narrare naturam:ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die: id est ante solis ortum & occasum incensum fieri oportebat omnino:oleumq; purgantes: ad luminaria cõseruabant.Quarum tres equidem lucernæ super sacrum cãdelabrum deo tota die lucebant:reliquæ uero accẽdebãtur ad uesperum. Omniumq; facta sunt:optimi opifices beseleel: & heliab fuerunt.Nam & prioribus artificibus ipsi præpositi fuerant ad meliorem operatõnem iugiter exercendam:& intelligentiam rerum:quarum instructionem primitus ignorabant.Hoꝝ itaq; beseleel meliorem contigit iudicari.Igitur omne tempus ad opus faciendum transiit i mẽsibus septem:& post hoc exquo egyptũ reliquerant primus annus ipletus est.Inchoante ergo anno secundo:mense xantico secundum macedonas:nisan uero secundũ hæbreos:in nono mense tabernaculum consecrarunt:& oia uasa eius quæ iam declarata sunt.Ostendit autẽ deus se gauisum in operibus hæbreoꝝ:& non frustra eos laborasse in pulchritudine illius edificii: sed accessit & habitauit in eo tẽplo.Præsentiã suam nãq; hoc modo fecit. Cælum siquidẽ mũdũ erat: sup tabernaculũ uero solummõ caligo facta est:non alta nube: satis autẽ densa circundans illud: ut tẽpestas putaretur esse:neq; rursus ita subtilis fuit: ut ualeret per eam aspectus aliquid contueri: gratusq; alias gracilis ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præsentiã his qui & uolebãt & credebant.Moyses autẽ cũ artifices qui talia fuerãt operati dignis muneribus honorasset: sacrificauit in tabernaculi uestibulo secundum mandatũ dei thauroꝝ:& arietẽ:& hedũ:pro peccatis. Dicturus autẽ de his quæ ad sacrificia pertinent:etiã de his quæ circa sacrificia celebrãtur ĩdicaturus sum simul & de quibus iussit holocausta fieri:& quæ comedenda tanq̃ cibos laxauit alias lex ait.Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eoꝝ sanguine uestem aaron ipũmq; cũ filiis aspergebat: purgans eos fontiũ aquis & unguento:ut dei fierent sacerdotes. Septem itaq; diebus hoc modo ipsos & eoꝝ uestes curabat:tabernaculum simul & eius uasa ex oleo prælibato ficut iam dixi: & sanguine hircoꝝ & thauroꝝ ĩmolatoꝝ per singulos dies id est unoquoq; secundũ genus Octauam ergo festiuitatẽ denũciauit populo:& quẽq̃ secundũ uirtutẽ ĩmolare p̃cepit.Illi uero alteruтros emulati:& sacrificiis superare semetipsos certantes:singuli festinanter dictis obediebant.Impositis autẽ hostiis super altare:repente ex eis spontaneus ignis accensus est:& similis flamma fulguri choruscationis emicuit:& oia quæ erant super altare cõsumpsit. Contigit autẽ post hæc & aaron calamitas quedã: ut tanquã homo simul & pater de ea cogitaret:quam tamen fortiter tolerauit:quõ & circa casus animo fortis erat: & hoc uoluntate domini proueniss̃e iudicabat. Et quattuor nãq; filiis eius iam dixi duo seniores nadab & abiuth portantes super aram hostias:nõ quas prædixerat moyses: sed quibus primitus utebantur subito concremati sunt super eos igne magno impetu ueniente:& pectora faciesq; eoꝝ in flãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere:& illi quidem ita defuncti sunt.Moyses ergo iussit patrem eoꝝ & fratres portare corpora extra castra deducentes:honore congruo sepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis sic ĩopinabiliter accessisset.Solos aũt fratres eoꝝ & patrẽ nõ cogitare ex hac tribulatiõe moyses exornauit:cũ deberẽt præponere dei honorẽ suæ tribulationi.Iam enim aaron sacerdotii stola uidebatur indutus.Itaq; moyses oẽm honorem respuens:quẽ sibi oẽm multitudiné uidebat offerre:solũ dei ministeriũ celebrabat:& aliquãdo quidẽ ad mõtẽ syna ibat:aliquãdo uero tabernaculũ ingrediés responsa poscebat:de quibus seorsum rogabat deum:& stola priuatus: & aliis se cunctis publicum demonstrabat:in nullo ab aliis differre studebat: nisi ut eorum curam prouidere uideretur. Insuper scribebat leges secundũ quas deo grati uiuerent: & in nullo alterutros accusarent quas tamen dei præcepto constituit.Nunc igitur de conuersatõne eorum & legibus exponam.Quod uero de ueste pontificis prætermisi:uolo proferre nullo modo enĩ malignitatibus detrahentium reliqui occasioné.Si qui tamen tales sint:ut conténant dignitatem dei cognoscere:oípotentem deum scire negligentes derelinquunt: siue ad sacra ueniant:siue adesse nolint:& hoc non solum hæbreis uoluit esse manifestum:sed etiam peregrinis ista legentibus. Lapides autem quos ferre super humerum prædixi põtificẽ erant sardonices.Eoꝝ naturã puto amplius oĩum ad humanã notitiã uenientiũ effulgere. Dũ ergo & sacrificiis deus adesset:alter q̃ ĩ dextro hũero portabaẗ micabat:& ex eo ita splẽdor exiliebat: ut etiã ꝑcul positis appareret: cũ prius hoc lapidi nõ iesset.Et hoc itaq; mirabile ẽ:his tamẽ q̃ sapiẽtiã nõ adiectioné diuinoꝝ operum nãsciscunt.Quod uero ẽ mirabilius dicã.Per duodeci enĩ lapides quos supra pectus põtifex in essĩm sutos.i.ĩ ronale portat: uictoriã pugnaturis deus p̃nũciauit.Tãtus ergo splẽdor fulgebat in eis:cum nondũ exercitus moueretur:ut omni fieret multitudini manifestum:eoꝝ auxiliis adesse deum. Vnde græci qui nostras solẽnitates honorãt:eo q̃ nihil in his contradicere ualeant:

essin rationale uocant. Cessauit itaq; & essin: & sardonix splendescere annis ducentis anteq̃ hæc ego conscriberé: cũ deus molestę ferret trásgressiones legũ: de qbus sub oportunitate dicemus. Nunc aũt ad cõsequẽtia uerba cõuertar. Tabernaculo iam dicato: & ornatis sacerdotũ rebus: populus deũ apud se esse cũ tabernaculo iudicauit: & ad sacrificia simul & requiẽ est cõuersus: quasi oẽm iam molestiá respuisset: & de futuris meliora desiderantes munera deo alia quidẽ cõiter: alia uero seorsũ de singulis tribus offerebát. Principes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ & duos boues offerebant: erátq; uehicula sex: & ita tabernaculum in itineribus deuehebát. Ad hæc aũt unusquisque eorum phyalá: thuribulumque portabat: & capsam capientem daricos decem: plenam thimiamatibus. Thuribula uero & phyalæ argenteæ erant: habentia utraq; siclos ducẽtos. In phyala tamẽ septuaginta solũmodo sunt expensi. Hæc erát plena farina: oleo cõsperſa: quibus utuntur ad sacrificia Sup illas aũt oblationes uitulũ & arieté cũ agno ániculo ad holocaustũ id est totũ incendendũ: & cũ his hyrcum pro oblatione peccatorũ offerebant singuli principum: sed & alia sacrificia quæ salutares appellantur p singulos dies boues duos: & arietes quinq; cum agnis ániculis & hedis. Isti enĩ sacrificabant per duodecim dies: unus in tota die. Moyses aũt nequaq̃ ascendebat in montẽ syna: sed ingrediẽs tabernaculũ cõsulebat deũ de actu legũq; dispositione: quas humaná sapientiá præcellẽtes: oporteret firmissime omni tẽpore custodiri: & donum dei esse cunctis ostendit: talesq; fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas: nec ĩ bellica necessitate trásscenderent. Sed de his quidẽ legibus dicere suppono aliá scriptõné facturus: núc tamẽ quarũdam memorabor paucarũ: de purgatiõe & sacrificiis positarũ. Etenĩ sermo mihi de sacrificiis faciendus est. Duo sunt sacrificia: quorũ aliud quidẽ ab uno quoq; priore: aliud uero celebrat̃ a plebe: & hæc quidẽ duobus mõis efficiũtur: aliud quádo totũ qđ ĩmolatur ĩcẽdit̃: & ꝓpterea etiá nomen holocaustomatis hẽt: idest totũ incẽsum: aliud uero qđ ꝑ gratiarũ actione ꝑsoluitur: & ad ĩmolationẽ epularũ exhibetur. De priori náq; narrabo. Vir priuatus holocaustũ faciẽs: ĩmolat bouem: & agnũ: & hedũ: hæc quidẽ ánicula. Boues aũt pmittũtur ĩmolare etiá iá maiores: sed hæc oĩa masculini generis fiant holocausta. His cesis: limbũ altaris sanguine pfundũt sacerdotes: deinde purgãtes eá mẽbratĩ incidunt: & oĩa sup altare ĩponunt: lignis instructũ: & subiecto igne ĩflámatum. Pedes cũ iecore purgãtes: & interim pinguedinẽ una cũ aliis offerũt: pellesq; sacerdotes accipiunt. Et holocaustomatis quidẽ iste é modus. Pro gratiarũ uero actione hostias celebrãtes hæc aĩalia sacrificát: matura quidẽ & ániculis grádiora: masculina tantũ fœminis cõbinata: ĩmolantesq; hæc: fundũt quidẽ sanguinẽ sup aram: renes aũt & adipes: & oẽm pinguedinẽ cũ reticulis iecorũ: & cũ his caudas agni supponũt are. Pectora aũt & crura dextra sacerdotibus præbẽt & duobus diebus de reliquis carnibus epulant̃. Quæcũq; uero remáserint: cõcremantur. Similiter p̃dicto modo sacrificii etiá p peccatis hostiæ celebrant̃. Qui uero maiora sacrificia nõ habẽt: offerunt colũbas aut turtures duos: quorũ alius quidẽ sit in holocaustũ deo: alius sacerdotibus datur ad cibũ. Certius aũt de sacrificiis horũ aĩalium ĩ sacrificiorũ sermone dicemus. Qui enim p ignorantiá in peccatũ ĩciderit: agná & hedũ fœminas eorũdem ánorũ offert: & sanguinẽ quidẽ fundit sacerdos in arám: nõ sicut prius: sed angulorũ tangit extremitates: & renes aliũq; adipẽ cum rheticulo iecoris sup altare ĩponit. Sacerdotes autẽ tollunt & pelles: & adipes: & carnes ea die cõsumendas in tẽplo: lex enĩ in cras relinqui nõ sinit. Qui uero peccati: sibiq; cõscius est: & nullum habet qui eũ possit arguere: arietẽ ĩmolat lege p̃cipiente: cuius carnes ĩ tẽplo sacerdotes similiter comedũt ea die. Principes in qbus peccant sacrificátes: ea quidẽ offerunt quæ priuati: placát uero deũ offerendo ad sacrificia thaurũ & hedũ masculos. Lex autẽ p̃cipit ĩ publicis priuatisq; sacrificiis etiá farinã mundissimá adiici: in agno quidẽ assarii mensurá: in ariete uero duorũ: ĩ thauro trium: & hoc sanctificát sup altare oleo mixtũ. Nam & oleũ offertur ab immolantibus: ĩ boue quidem hin medietatem: in ariete autẽ huius mensuræ tertiam partem: & quartam in agno. Hin autem mensura hæbreorũ antiqua fert choas atticos duos: secundum quá mensurá oleum offerebant & uinũ. Vinum autẽ circa aram libant. Siquis sacrificium non celebrans pro uoto símile primitias offerat: unam dragmam super aram mittit: reliquam uero ad uescendum sacerdotes accipiant aut ad coquendum. Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes sacerdoti tollent: quodcunq; ex ea ad holocaustum necessarium est. Prohibet autem lex immolari alio die natum una cum genitrice: sed nec aliter immolari permittit: nisi cum octaua dies nati transierit. Fiunt & alia sacrificia pro languoribus euitandis: aut pro aliis causis: & equalia libamina cũ hostiis expendũtur: quorũ ĩ crastinũ aliquid remãere lex ꝓhibet: sacerdotibus. s. ꝓpriá sumẽtibus partẽ. Ex publico aũt sumptu lex est: agnum anniculum singulis diebus occidi: inchoante die & terminante. Septima uero q̃ sabbatũ nũcupat̃ duos occidũt: eodẽ sacrificátes mõ. In initio mẽsis & quotidiana sacrificia: & duos boues cũ agnis ániculis septẽ & arietẽ mactát: hedũ uero ꝑ decli-

natione peccatorꝝ:ſi forte per caſum obliuionis eueniant.Septimo menſe quem macedones hyperueretheum uocant:adiicientes his quæ prædicta ſunt thaurũ & arietem:& agnas.vii. ímolãt: & hedum pro peccatis.Offerunt ſuper hæc duos hedos: quorꝝ alter quidẽ uiuus ultra terminos deſerti dimittitur:futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatorꝝ: alterum uero í ſuburbanis in locum puriſſimũ deducentes:cũ ipſa pelle totum incendunt:nihil omnino purgãtes. Concrematur autẽ ſimul thaurus non oblatus a populo: ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus.Quo interfecto & allato í templũ eius ſanguine ſimul & hyrci: aſpergit digito cõtra mẽſam alias altare ſepties.Eodem autẽ numero & pauimentũ & totiens templum & auream aram: & reliquum quod eſt circa maius ueſſibulũ: portans ſuper hæc extremitates & renes: & adipem eum rheticulo iecoris ſuperíponunt altari.Præbet & arietẽ deo pontifex ad holocauſtũ.Quinta uero eiuſdem menſis & decima:tẽpore ad hyemẽ uergente: tabernacula figere iuſſit ſingulos p familias:metuentes frigus pro anni cuſtodia.Dumq; patriã perueniſſent:in illa ciuitate quã propter templũ metropolim haberent:feſtiuitatẽ eos ſeptẽ diebus agere & holocauſta facere: & ſacrificare deo:& pacificas offerre præcepit:utq; in manibus portarent ramos mirre & ſalicis:ſummitateſq; palmarꝝ: & uirgulas maliperſici. Prima itaq; dierum in his fit holocauſtũ hoſtiarũ ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus:& arietibus duobus:adiecto hyrco pro declinatione peccatorꝝ.Sex aũt diebus ipẽ quidẽ numerus agnorꝝ & arietum cum hyrco ſacrificat:ſubtrahitur uero ſingulis diebus unus bos:donec ad ſeptimũ ueniatur:& ab omni tempore die octaua requieſcunt:& deo ſicut prædiximus uitulum ímolãt & arietem:& agnas ſeptem: & hyrcum pro declinatione peccatorꝝ Hæc quidẽ hæbreis tabernacula figẽtibus celebrare patri moris eſt. Menſe uero xantico qui apud nos niſan appellatur:id eſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in ariete quo menſe liberati ſumus a ſeruitute egyptiorꝝ:ſacrificiũ quod tũc egrediẽtes ex egypto fecerunt ímolare nos ãnis ſingulis quod paſca dicitur: celebrareq; ſanciuit: & utiq; celebramus illud per tribus noſtras:nihil ímolatorꝝ in craſtinum reſeruãtes.Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azimorꝝ:quæ ſeptem diebus celebratur in qua azimis ueſcuntur:& ſingulis diebus thauri occiduntur duo & aries unus:agni ſeptem:& hæc holocauſta fiunt:hyrcus quoq; pro peccato adiicitur:per dies ſingulos ad epulum ſacerdotum.Secunda uero azimorum die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas metunt anteq̃ ex eis ueſcantur: deum indicantes iuſtũ eé primitus honorari: quo ſint hac ubertate completi offerunt iſto modo. Siccantes ſpicarꝝ manipulum & contundentes:& munda ad coquendũ ordea facientes:are dei aſſarium offerũt: & unã dragmam ex eo mittentes:reliquũ ſacerdotum uſui relinquũt:& tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate.Immolant aũt in principiis frugum agnum in holocauſtum deo. Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium quorꝝ ſeptem ebdomadarꝝ dies ſunt quadragíta & nouem:penthecoſten celebratur:quã hæbrei aſartha uocant: quod ſignificat penthecoſten id eſt qnquageſimã. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duorꝝ:& ad mactandum agnas duas.Hæc equidem duo offerũtur ſolũmodo.Nam cœam ſacerdotibus præparant:nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur.Immolant aũt ad holocauſtum uitulos tres:& arietes duos:& agnas quattuordecim duoſq; pro peccato hyrcos. Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum non faciant:aut in qua ex operibus laborꝝ requiẽ nõ habeant:ſed in omnibus & legitima ímolationis ſpecies: & certus uocationis modus eſt: & eorꝝ quæ ad epulandũ ímolantur:ex cõmuni tamẽ ſimila coacta fermento carens datur aſſariorũ uiginti quattuor:& ad panes faciendos expenduntur.Coquentur enim duo diuiſi ante ſabbatũ: & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponũtur ſibi ab alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis:thure plenis qui permanent uſq; ad aliud ſabbatum:& tunc pro illis alii deportantur:illi uero ſacerdotibus exhibenẽ:& thure incenſo in igne ſacro in quo oía holocauſta fiũt: aliud thus ſuper aliud alios panes abiicitur.Immolat uero ſacerdos de propriis expenſis ſecundo per diem farinã oleo mixtam & modica coctione duratã:quo fit menſura unius aſſarii:cuius medietatem quidem mane:aliã uero medietatẽ meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integrioré denuo non declarabo ſermonem:ſufficienter uero mihi etiã nũc de his uideor enarraſſe. Moyſes autẽ tribũ leui a cõmunione populi ſegregans:ſacram utiq; futurã ſanctificauit fontiũ aquis ualde puriſſimis:& ſacrificia pro talibus deo legitima præbens:tabernaculũ eis ſacrataq; uaſa:& reliqua quæcũq; ad tegmẽ tabernaculi uidebantur feciſſe contradidit:quatenus præſidẽtibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent.Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederenẽ: & a quibus ſe penitus abſtinerent.De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit dicemus adiiciẽtes & cauſas:pro quibus motus:alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit:ab aliis autem abſtinere imperauit.Sanguinis aũt totius uſum ad ueſcendum modis omnibus íterdixit:

animam illū & ſpiritū eſſe putans. Sed & carnes ſponte mortui aialis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & rheticulo caprino: & ouino: & bubalino: abſtinendū eſſe prædixit. Expulit aūt a ciuitate etiam leproſo corpore maculatos: & ſemine defluentes: ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis: remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimā diem: poſt quā diem: quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter aūt & mortuo facientes exequias: poſt totidē dies legitimū eſt redire. Eos autē qui ſup numerū horum dieꝝ in pollutione conſiſtunt: ſacrificare legitimū eſt agnas duas: quaꝝ alteram quidē ſanctificare conuenit: alterā uero ſacerdotes accipiunt. Similiter aūt imolant & p eo cuius defluit ſemen: quotiēs hoc p ſomniū patiē: deſcendēte eo prius in aquā frigidā. Idem facit qui cū legitima uxore concumbit. Leproſos aūt omnino expulit de ciuitate: cū nullo penitus conuiuē tes: & nihil a mortuis differentes. Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberaē: ſaniq; colorem aliquando recipiat: diuerſa deo ſacrificia compenſabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit eos: qui dicunt moyſen lepra fatigatum: & propter hanc cauſam ſimiliū proiectoꝝ ducē factū in chananeam ueniſſe cū eis. Si hoc fuiſſet uerū: nequaquā moyſes ad iniuriam ſuā hæc ſanxiſſet cū magis rationabiliter etiā aliis hoc introducentibus cōtradicere prævaleret: quando & apud gentes multas leproſi ſint: & fruantur honore præcipuo: & non ſolū iniuria & expulſione priuentur: ſed etiā militias mereanē inſignes: & ciuilia eis ſingula cōmittāē: & in ſacris: & ī templis ingrediendi habeant poteſtatem. Qua propter in nullo prohibeaē moyſes ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa coloē ipſe aut multitudo quæ cū eo erat uexareē: de iſtis meliora ſancire nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre. Sed palā eſt: quomodo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyſes autē ab his mundus exiſtens: etiā mundis contribulibus conſtitutis: de languentibus hoc modo ſanciuit: & hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unuſquiſq; cogitet ut uoluerit. Mulieres uero quando pariunt: intrare in templum prohibuit: ſacrificia contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem: ſi maſculus ſit qui pariatur: duplicibuſq; diebus: ſi fœminam generare contigerit. Ingrediētes ergo poſt predictæ dilationis tempus ſacrificia celebrabūt: quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuūt. Si quis adulteram ſuam ſuſpicatur uxorem: offert farinæ ordeaceæ aſſarium: & unum pugillum ex ea mittens in altare: reliquum dat ſacerdotibus ad edendū. Mulierem uero conſtituat aliquis ſacerdotum ad ianuas quæ ſunt conuerſæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens: ſuperſcribi ī membrano dei uocabulum iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe: nec pudiciciæ uinculum diſrupiſſe: quod ſi commiſit: ut fœmore dextro diſiuncto uteroq; putrefacto moriatur: ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueatur: ut menſe decimo ei puer maſculus genereē: perfectoq; iureiurando: dei nomē diluens e membrana: in phiala exprimat: ſumenſq; terram de templo circa parietem iacentem: & ſuperaſpergens mulieri dabit bibendum. Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt: concipit: & pertus eius nutritur in utero: ſi aūt de thoro maritali mētitur etiam deo: cū confuſione uitam relinquam ſuſtinebit. Nam & femur eius putreſcit: & uenter uertitur in hydropem. Et de ſacrificiis quidem & purgationibus eorum moyſes cōtribulibus ſuis ita proſpexit: leges autem eis tales expoſuit. Adulteriū quidē omnino prohibuit: fœliciſſimum eſſe credens: uiros circa thorum eſſe ſecuros: & ciuitatibus ſimul & domibus expedire: filios eſſe ueraces. Sed & matribus miſceri tanquā malum maximū lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus: & ſororibus coire quemquam filiorū tanquā prauā iniuſticiam nimis odiuit. Prohibuit autē & mulieri naturaliter pollutæ miſceri: & iumētis & maſculis: eo q; hæc libido nequiſſima uideaē: & aduerſus eos qui hæc præſumunt: mortis ſupplicium prouenire decreuit. Sacerdotum uero duplicem fecit purgationē. Nam & ab iſtis ſimili ter eos abſtinuit: & ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit: neq; ancillā: neq; captiuam eis nubere uoluit: ſed & eas quæ de cauponibus & pandocibus uitā agunt: & quæ prius maritos habentes: & pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt: ab eorum coniūctione ꝓhibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri permiſit uxorem habere: licet hoc aliis conceſſiſſet: huic ſoli dedit nubere uirginem eamq; ſeruare. Vnde neq; ad mortuum ſummus ſacerdos accedit: cū reliqui non prohibeaē ſolēnia fratribus & parentibus & omnibus ſuis mortuis exhibere: quos eſſe oportet ſimplices: omni uera ſimplicitate. Qui inter ſacerdotes integer non eſt: paſci quidē de oblationibus ſacerdotis conceſſit: aſcendere autem ad altare in templumq; introire ꝓhibuit. Hos itaq; non ſolum circa ſacrificia mundos: ſed etiam circa conuiuia & cultum ſuum ſtudioſos & inculpabiles eſſe præcepit. Ob quā cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti immaculati & circa omnia mundi ſunt: & ſapientes exiſtunt. Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur: inſuper & oues integras immolant: & in nullo pollutas. Hæc igitur etiam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit moyſes: quorum quædam & in deſerto degens adinuenit: quatenus dum terram chananeam

perciperent:hæc ſeruarent:id eſt ut ãno ſeptimo requiem terræ præbeant:ab aratro & plãtatio-
nibus ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit:& ut quæ ſpõte oriũt de terra:eſſent
uolentibus ĩ uſum communia & contribulis & extraneis:nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc aũt fieri
poſt ſeptimam annorum ſeptimanam iuſſit:qui ſunt anni quinquaginta: uocaturq; ab hæbreis
hic annus quinquageſimus iubileus:in quo & debitores a credito relaxant: & ſerui liberi dimit-
tuntur:quia dum eſſent contribuli pro quadam tranſgreſſione legum eos ſeruitii ſcemate caſti-
gauit:mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidem iubileo quod nomen ſignificat libertatẽ
reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo. Conueniũt uenditor agri ſimul & emptor
& reputantes fructus & expenſas in agro factas fructus exuberaſſe compertas: uenditor recipit
agrum. Cum uero expenſæ tranſcendunt:hoc quod deeſt recipiẽs emptor:a poſſeſſione diſcedit
connumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expẽſis prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eã-
dem legem uoluit etiam in domibus obtinere:quæ per uicos quoſq; uendũtur. Nam de his quæ
ĩ ciuitatibus uenũdantur aliter definiuit. Siquidem antequam impleatur ãnus recipiat pecunias:
reddere domum cogit emptorem:ſi uero completus annus fuerit poſſeſſionem confirmat em-
ptori. Hanc igitur moyſes legum cõſtitutionem dum ſub mõte ſyna moraretur exercitus a deo
cognouit:& hæbreis ſcriptam contradidit. Cum circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere:ab
exercitii militaris iura conuerſus eſt:habens in animo bellicas cauſas attingere:præcepitq; prin-
cipibus tribuum præter tribum leui:ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoſceret. Le-
uite ſacrati erant:& miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta: inuenta ſunt
milia ſexcenta & tria:& ſexcenti quinquaginta:qui potuiſſent arma producere a uigeſimo anno
uſq; ad quinquageſimũ. Pro leui tamen elegit inter principes tribũ manaſſe filii ioſeph:& effrai
pro ipſo ioſeph. Hæc autem fuit ſupplicatio iacob ad ioſeph: dũ feciſſet filios eius ſibi preberi
ſicut prædixi. Figentes autem caſtra tabernaculum in medio ſtatuebant:& terne tribus per latera
ſingula tabernaculi commanebant:& plateas per medium habebant:eratq; ornatus quaſi fori re
rumq; uenalium ſingulis ĩ ordine conſtitutis & opifices artium ſingularum in ſtationibus erãt:
nulliq; alii loco:quam ciuitati competenter edificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiquidem quæ
circa tabernaculum erant ſacerdotes tenebant deinde cuncta leuite. Exquiſiti enim ſunt leuite
maſculi:qui ultra uiginti annorum eſſent:inuentiq; ſunt uigintiduo milia:octingẽti octoginta.
Quotiens ſuper tabernaculum nebulã ſtare contingebat:tanquã deo ibidẽ cõmorante quieſce-
bant:cum uero conuerteret:procedebant. Adiuenit aũt & modũ tubæ:ex argento factæ:qui eſt
huiuſmodi:longitudinem habens pene cubiti. Eſt aũt anguſta fiſtula cãtatoria calamo capacior:
prebens latitudinem:quæ conueniat ori ad ſuſceptionẽ ſpiritus:& claſſice ſono uicina: quæ hæ-
braica lĩgua uocatur aſofra. Factæ ſunt tales duæ:& una quidẽ utebant ad iuſſionẽ & collectio-
nẽ populi in eccleſiis celebrandã:altera uero:cũ oporteret ad cogitandũ de rebus neceſſariis prĩ-
cipes conuenire:ambabus aũt multitudo colligebat. Cũq; tabernaculũ moueret hæc fiebant: &
ſonãte priore:hi qui habitabãt ad orientalẽ tabernaculi partẽ ſurgebant: cũ uero ſecũda ſonuiſ-
ſet:qui ad auſtrũ reſidebant parabãt & ita in thecã inuoluta tabernaculi medietas: p̃cedentibus
ſex tribus portabatur:& alia media ſequẽtibus ſex:leuite uero omnes circa tabernaculũ erãt.
Tertia ſonante pars quæ conuerſa erat ad occidentẽ ferebat:& quarta:quæ circa ſeptẽtrionem.
Vtebant his tubis etiã in ſacrificiis hoſtias offerẽtes:& ſabbatis:& cæteris diebus. Sacrificauit aũt
tũc prius p̃ diſceſſu ex egypto:qđ paſca dicit in deſerto.

Cap. XIII.

ET poſt paululũ p̃cedens a mõte ſyna: & loca quædam cõmutans de quibus dicemus:
ad locũ qui dicitur eſerioth uenit. Abi multitudo rurſus ſeditionem fecit:accuſando
moyſen:& neceſſitatem p̃fectus ſui:dicendo:& quia de terra bona eis ſuaſiſſet exire:
& cũ illã pdiderint p̃ fœlicitate quã eis ſe p̃miſerat præbituꝝ:diuerſis miſeriis tene-
rent aſtricti:& aqua priuati:& ſi cõtingeret ut & manna deficeret:eſſent ſine cõſolatione pituri.
Cunq; multa ſeuiora in illum ediceret: unus quidẽ monebat eos:ut neq; moyſeos laborũq; eius
pro cunctorum ſalute exhibitorum immemores eſſe deberent:neq; de dei adiutorio deſperare.
Plebs aũt ad hoc potius eſt cõmota:& contra moyſen maior turba conſurgẽs erat. Moyſes itaq;
confortans eos tali deſperatione deiectos:licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus: tamẽ
promiſit carnium eis multitudinem ſe præbiturũ:non una die ſed plurimis. Illis aũt nõ creden-
tibus:& dicente quodam unde poſſet hæc tantis milibus quæ prædixerat miniſtrare: deus iquit
& ego licet mala audientes a uobis non tamen recedimus operantes pro uobis:& iſtud nõ tarde
proueniet. Cunq; hæc dixiſſet:coturnicibus repletus eſt omnis exercitus:colligebantq; eas circũ
ſtãtes. Deus autem non tarde hanc reddidit hæbreis iniuriam & maledictum in ſe commiſſum.
Non parua ſiquidẽ multitudo eoꝝ mortua eſt:& hactenus locus ipſe cognominat cabrothalia:

quod iterpretari potest desiderii sepultura.

¶ Cap. XIIII.

REducens ergo eos exinde moyses in terrā quæ uocat conualis iuxta chananeoꝝ termínos existentem & ad habitandū difficilē populū in ecclesiam congregauit:eisq; in contione locutus est dicens.Cum deus nobis duo bona promiserit:libertatem:& fœlicis terræ possessionem:aliud deo dante iam possidetis:aliud estis ꝓcepturi celeriter. In finibus sedemus chananeorum:arcebitq; nos decetero procedentes: neq; rex:neq; ciuitas : sed neque omnes eorum gentes.Exercitū ergo præparamus ad bellum.non enim sine labore nobis hæc terra conceditur:sed maximis eam prælíis obtinebimus.Mittamus autem exploratores:qui huius terræ bona considerent:& quæ uirtus in ea sit habitantium.Antea omnia uero unanimes simus:& deum qui est in omnibus nobis adiutor:& pugnandi socius honoremus. Hæc cum dixisset moyses:multitudo ei honorē exhibuit:elegitq; exploratores duodecim notissimos uiros : unum de unaquaq; tribu . Qui circumeuntes omnem terram chananeoꝝ:a patribus circa egyptum iacentibus usq; ad ciuitatem emathin:ad mōtem libanum peruenerunt:naturamq; terræ & icolarum hominum considerantes ualidam:reuersi sunt:quadraginta diebus omne hoc opus explentes:insuper & fructus quos proferebat illa terra portantes:eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum terram illam habere narrabant:& a uoluntate bellandi populum suspende bant:metuentes etiam suæ paupertatis inopiam:dicentesq; flumina impossibilia transituros: & esse mōtes insuperabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortissimis:& ambitus eaꝝ grādi munimine roboratos.In ebron autem & gigantum prolem se inuenisse dicebāt.Et exploratores quidem uidentes:quia cunctis quos ab egypto egredientes inspexerāt:maiores essent chananei : & ipsi tabuerunt:& multitudinem hoc credere compulerunt.Illi autē ex his quæ audierāt possessionem terræ illius difficilem sibi iudicabant:solutoq; concilio:cū uxoribus & filiis lugentes degebant:tanquam eis deus nihil opere:sed tantum uerbo promitteret.Rursumq; moysen increpabant:& inclamabant ei:eiusq; fratri atq; pontifici:& pessimam quidem licet cum illoꝝ blasphemiis habuerunt noctem.Mane uero concurrerunt ad ecclesiam deliberationem habentes: interfecto moyse & aaron:ad egyptum denuo remeare.Vnus autem exploratoꝝ iesus filius naue de tribu effrem:& calep de tribu iuda:metuentes in medium processerunt:tenebātq; multitudinē: confidere supplicantes eam:& neq; deum falsitatis arguere : neq; credere his quæ pro terrore nō uere dicebantur de chananeis:sed sibi potius qui ad fœlicitatem & possessionem bonorum eos decentius inuitarent:quando nec montium magnitudo:nec altitudo fluuiorum:uirtutem colētibus effectum impediret:maxime cū deus securitatem præbeat:& eorum propugnator existat. Pergamus ergo inquiunt simul ad hostes:nullā timoris suspitionē habētes:sed duce credite deo: noscq; sequimini quo uocamur.Et illi quidem dicentes hæc:nitebantur iram populi mittigare. Moyses autem & aaron in terrā prostrati:rogabant deū nō pro salute sua:sed ut quiescere ignorantem faceret plebem:eorūq; sedaret animos præsentis hesitationis passione turbatos. Astitit ergo & nubes:& instās supra tabernaculum significauit dei præsentiā.Moyses uero iam cōfidēs: in media astitit multitudine:deūq; ꝓmotū pro eoꝝ precabat alias pendebat iiuria : ꝓcepturosq; fore supplicium : non quidem delicto dignum:sed quale patres pro correptione inferunt filiis. Cunq; transissent in tabernaculū corā deo ꝓ futura eoꝝ perditione deflebant:cōmemorabātq; populū quæ passi sunt ab eo:& quantis benefitiis participati:ingrati circa eum existerent:quādo etiam nunc exploratorum terrore decepti:sermones illoꝝ potius q̄ promissiones dei iudicarēt ueriores;& ob hāc causam nō equidem perderet omnes:neq; eorum exterminaret genus: quod omnibus hominibus potius apud se haberet honoratum:chananeorum uero terra non eos esse potituros:neq; eius fœlicitate letaturos:sed etiam sine domibus & ciuitatibus ī deserto quadraginta ānis esse uicturos:& hanc pœnam eos pro iiquitate soluturos filiis autem uestris dicebat: deus terram daturum se promisit:illosq; participaturos bonis:& dominos eorum fore quæ uos ipsi uobis inuidistis accipere.Cum hæc itaq; moyses dei uoluntate dixisset:in tristiciam & erumnam conuersa est multitudo:rogabantq; Moysen:ut propicium eis faceret deum:& a deserto libertatis præberet urbes.Ille autem dicebat deum huiusmodi non habere consilium:neq; secūdū leuitatem humanā ductum circa indignationem eoꝝ:sed habita deliberatione in eos sententiā protulisse.Non itaq; iudicandum est oportere hæc discredi:si moyses cū uir unus esset ; tantam militiam hominum irascētium potuit mitigare:& ad mansuetudinis uota reducere.Deus enim assistens ei:sermonibus eius uinci multitudinem præparauit:quippe cum sepius iobedientes:inutilem sibimet inobedientiam fuisse cognouissent:in calamitatibus utiq; incidentes . Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendum sibi de quibuscūq; populus audiret:& hoc non solum tempore quo uixit:sed etiam nunc est . Nullus enim est hæbreorum qui non tanquā

præsente eo:& castigante si forte sit moribus icõpositus obediat sanctionibus eius:licet alios latere possit.Et alia quidem indicia ultra humanam uirtutem eius existunt.Olim enim quidã trãs euphratem fluuium habitantium : quattuor mensium itinere uenientes propter honorẽ nostri sacrificii cum multis periculis simul & sumptibus:sacrificantesq; non ualuerunt ĩmolatiõe participari:interdicente hoc moyse quibuslibet:qui non sint nostris legibus eruditi : neq; nobis ex paterna traditione coniuncti.Et alii quidem nec sacrificarunt: alii uero semiplene sacrificantes reliquerunt:alii autem neq; initium ingrediendi in templum ualentes facere discesserũt:obedire moyseos preceptis potius quam suam uoluntatem facere præponentes : & cum prohibentem se de talibus non metuerent:solam tamen conscientiam formidarunt.Sic legislatio quæ uidebatur dei : fecit illum uirum meliorem sua natura putari.Sed etiam ante tempus modicum huius belli Claudio romanis imperante:ysmaele apud nos existente pontifice:cum fames nostram regionẽ talis obtinuisset: ut quattuor dragmis uẽderetur assarium:allata farina ad festiuitatem azimoꝝ in choris septuaginta qui modii quidem singuli sunt unus & triginta:attici autem quadraginta & unus:nullus sacerdotum præsumpsit comedere cum scilicet terram ĩopia tanta detineret:quippe cum metuerent legem & iram:quã etiã super ĩiqtates hoibus occultas solet inferre diuinitas. Igitur nõ oportet ammirari de his quæ tunc gesta sunt:quando etiam nunc litteræ a moyse derelictæ:tantam uirtutem habent ut etiam inimici nostri fateantur:quia is constituit rempublicã nostram per moysen eiusq; uirtutẽ:deus est.Sed de his quidẽ ut placuerit unicuiq; consideret.

HAec sunt capitula ĩ quarto libro iosephi historiaꝝ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Bellum hæbreorum absq; noticia moyses contra chananeos gestum atq; deuictum : Cap. ii.
Seditio chore & plebis cõtra moysen & fratrẽ eius de sacerdotio. Cap. iii.
Quemadmodũ moyses ĩstituit decimas dare leuitis & sacerdotibus:& de morte mariæ:& aaron primi sacerdotis domini:cui successit eleazarus filius ipsius. Cap.iiii.
Quemadmodũ cõmiserunt seon & ogreges amorreorum bellũ:uicitq; eos moyses & filii israel: terras eorum & ciuitates tenentes & hereditare possidentes. Cap. v.
De balach moabitaꝝ rege:seu de balaam propheta:cuius asina humana loquela usa est: qui post benedictiones quibus benedixit filiis israel consilium dedit balach qualiter seduceret populũ p mulieres madianitas:& de ultiõe quæ secuta est:& seductos hæbreos:& seductores madianitas: & ubi moyses iosue successorem sibi constituit. Cap. vi.
Moyses alloquitur populum ante mortem suam:& tradidit ei librum legis:& quẽadmodum ab hominibus est ablatus.

¶ Hic liber continet tempus annoꝝ qudraginta.

¶ Incipit liber quartus antiqtatis iudaicæ.

HAebreos itaq; deserti molestia atq; difficultas cogebat ẽt ꝓhibẽte deo ad chananeos accedere.Non enĩ moyses sermonibus acqescebãt obedire : sed etiã ꝑter illius uolũtatẽ supare se hostes existimãtes:illũ eqdẽ accusabant suspitionẽ habẽtes:eo q; eoꝝ negociarẽt inopiã:& ut semp eius uiderẽt egere solacio.Prælia uero aggressi sũt chananeos:dicentes deũ non propter moysen eis auxiliari:sed cõiter genti suæ ferre solatiũ ꝓpter maiores eoꝝ suãq; uirtutẽ quoꝝ semp ꝓuidẽtiã habuisse uidebãt: & quõ q prius libertatẽ ꝑbuisset:etiã tũc laborare uolẽtibus ferre solacia nõ tardaret:dicebantq; etiã solos se posse hostibus ꝑualere:licet uelit moyses deũ ab eis alienare:oĩbusq; hoc expedire:ut ipsi sui rectores essent:& non ab egyptioꝝ iniuria digressi:moyseos tyrannidem denuo sustinerẽt:& secũdũ eius uolũtatẽ uiuerẽt:nec decipẽt quasi diuinitas ei soli utilia ꝓ eius deuotione ꝑdiceret: tanq; nõ oẽs essent de genere abraam:sed unus esset his auctor oĩum:cui deus oĩa nosse futura ꝑberet: qui uiderẽt sapere si eius supbiã contẽnentes & deo credentes:obtinerent terrã quam eis uolẽtibus promiserat : & non propter prædictam causam sub dei nomine respicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; desertum propter quæ ad hoc potius urgebantur:ad chananeoꝝ bella sunt ꝓfecti:deum ducem existimantes:& non ad legislatorem solatium sustinentes: donec sibi meliora fore decernerent.Quo facto hostes aggressi sunt . Illi autem eoꝝ nõ expaueſcentes

inuasionem seu multitudinem eos fortiter exceperunt:& hæbreoꝝ multitudo est interempta. Reliquæ uero militia cohortis eorum soluta est:sectatiq; in tabernaculum turpiter confugerũt: & eo q; p̃ter spem tãtæ calamitati occubuissent:omnino deiecti sunt:& nihil utile decetero sperabant:cogitantes q; hæc p̃ dei iracundiã euenissent:accedentibus ad bellũ cõtra eius uolũtatẽ. Moyses ergo uidens suos p̃ditione cõpressos:& metuẽs ne uictoria confidentes inimici:& appetentes maiora sup eos accederent:iudicauit exercitũ in desertũ procul a chananeis educere. Cũq; multitudo ei cõsentiret:quæ utiq; cognouerat q; absq; præceptionibus eius ꝓuidẽtiæ prevalere non posset:eleuato exercitu abiit in heremũ:faciens eos ibi quiescere:nec prius chananeos adire: donec ad hoc oportunũ tempus a deo acciperet. Igitur quod in magno contigit exercitu:& præcipue apud eos qui in erumnis calũniatores & inobedientes existunt:hoc etiã iudeis euenit. Nã dum essent sexcenta milia:& forte præ multitudine consiliis melioribus se minime subiicerent: inopia potius & erumnis irascebãtur:& aduersus alterutros:& aduersus ducem. Seditio enĩ talis: qualem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit:per quam omnes deserendos a deo atq; perditionis piculum susceptur os eripuit moyses:oblitus maloꝝ:licet paulominus ab eis fuisset occisus. Pro cuius.p̃cibus deus nihil mali eos sustinere p̃misit: licet legislatorem suũ contumeliis affecissẽt: & mandata quæ ipse p̃ moysen dederat despexissent:eripuit tamen eos:quãdo eis ꝓ seditione sua mala ꝓuenire potuissent:nisi ipse eoꝝ piculo ꝓspexisset. Seditionem uero & quẽadmodũ postea moyses cõuersatus est narrabo: prædicẽs cãm ꝓpter quam talia sunt commissa.

Cap.II.

CHore hæbreoꝝ ex genere nobilis:& abũdans diuitiis:& lingua facilis:ac ad ꝓsuadẽdũ plurimis idoneus:uidens moysen in maximo honore constitutũ p̃ inuidiam grauiter hoc ferebat. Nam cũ esset ex ea tribu erat & eius cognatus:& mordebat quasi iustius esset:ut eam gloriã ipse obtineret:qui & ditior illo:& genere apud leuitas nõ uidereť esse deterior clamabatq; dicens esse crudelẽ moysen:gloriamq; sibimet occupasse:& hanc p̃ caliditatem quesisse sub occasione:quasi uideret deum:& cõtra leges aaron fratri sacerdotiũ dederit non cõi placito plebis:sed suo iudicio:& sup hæc modo tyrannico honores q̃bus uellet:impenderet. Seuius autẽ esse dicebat:& ultra uiolentiã:qa lesionẽ niteretur iferre latẽter:quãdo nõ solũ nolentibus:sed neq; intelligentibus insidias eius honores aufferre contẽderet:quia cũ scierit inquit hoĩes nõ se posse uiolentia prevalere:hanc quidẽ uolentes boni uideri non inferunt:dolosa tamen arte machinãtur:quatenus desideratũ perueniant ad effectum. His & similibus suadebat plebi:quia utile foret ut dũ adhuc huiusmodi latere se crederẽt:punirenť:nec sinerenť ad optiorem accedere cumulum:ne manifeste fierent inimici:adiiciebatq; dicẽs. Quam rõnem reddere poterit moyses:ut aaron & eius filiis daret sacerdotiũ. Si enim ex tribu leui deus honorem alicui p̃bẽdũ esse decreuit:ego hũc iustior sum accipe genere quidẽ ipso cõsistens quo moyses:diuitiis aũt & forma potentior. Si uero maior tribus queriť:dignũ est ut ruben tribus potius honoreť:& hũc accipiant dathan:& abyron & falas. Isti enim seniores erant i illa tribu:& potentes facultate pecuniaꝝ. Hæc itaq; chore dicẽs:uolebat uideri quidẽ cõi utilitate prodesse:opere uero agebat: ut honorẽ hunc in se populi suffragatione transferret. Et ille quidẽ hæc maliuole plebi cũ dolo so dicebat eloquio procedente uero sermone:paulatĩ ad multos & crescentibus auditoribus: cõtra derogationẽ aaron oĩs exercitus est agitatus. Erant enim concordantes cũ chore ducenti & quinquaginta priores uiri:studẽtes quatenus fratrẽ moyseos sacerdotii iure priuarẽt:& p̃ hoc eũ exhonorarẽt. Tũc itaq; populus:ut etiã moysen lapidaret aggressus est:& in ecclesiã iordinate & turbulẽter cõueniebãt:& ante tabernaculũ clamabãt oẽs. Exeat tyrãnus:& populus ab eius seruitio liberet:qui sub occasiõe dei uioléta mãdata p̃cepit. Dicebãt enĩ Quod si deus ipse sacerdotẽ futuꝝ elegeret:digniſſimũ ad hũc honorẽ ꝓueheret & nõ eũ multis iferiori daret:& si decreuisset hũc aaron dari corã populo faceret:& nõ in fratris hoc potestate reliqueret. Moyses ergo cũ derogationẽ chore iam ex multo p̃sciret:etiã irritatũ populũ nõ expauit:sed cõfidẽs rebus quas fideli deuotione tractabat:& sciens fratrẽ dei uolũtate sacerdotiũ:& nõ suo munere meruisse ad conciliũ uenit:& multitudini quidẽ nihil omnino locutus est:ad chore aũt clamãs:cũ eẽt dexter etiã in aliis:& ad loquẽdũ nimis ingeniosus:mihi iqt o chore & tu:& unusq;q; hoꝝ:ostẽdebat aũt ducẽtos & quinquaginta uiros:honore digni ẽe uidemini: & totũ exercitũ huiusmodi honore nõ priuo:licet non habeãt quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates existunt. Igiť sacerdotiũ aaron nõ eo q; diuitiis p̃cellat:cũ tu ambos nos pecuniaꝝ multitudĩe uidearis supare neq; propter genus:quãdo cõmune nobis hoc fecit deus:eũdẽ ꝓgenitorẽ dans nobis:neq; ꝓpter fraternũ amorẽ:q; iustius alter habeť potuisset:ego hoc cõtuli fratri. Nã si nõ cogitãrẽ de dei legibus:hũc honorẽ mihi potius p̃buissem:quãdo plus mihi ego sum uicinus q̃ alter:& mihi magis q̃ alteri

familiaris exiſto:neq; ſapiens cõſiliũ erat memet piculis ſubdere: & alio ex tali cauſa fœlicitatis dona cõferre.Sed a malicia ego ſum remotus:deus uero ſe cõtemni nõ deſpexit: neq; uos ignorare uoluit:ſed hoc facientes ei præſtatis:& ipſe eligens ſacerdotem futuꝝ ſibi a querela uos huiuſmodi liberauit.Non enim aaron gratia mea hoc:ſed iudicio diuino ſortitus eſt. Vnde ponat hoc deus in medio quaſi ad diſceptandum:ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur:accedat.Quod dedit deus non delinquimus:ſi uolentes accepiſſe iudicamur:cum ſit impium:honorẽ quem ille præbet non adire:& nimis irrationabile uniuerſo tempore ſecuritatẽ ꝓmittente deo contẽnere. Sed & nũc iteꝝ ꝓbare uult eũ qui pro uobis ei debeat hoſtias ĩmolare:& preſul pietatis exiſtere. Incongruum nãq; eſt o chore ut quilibet appetens honorẽ:deo hũc prebẽdi cui uoluerit auferat poteſtatẽ.Igitur a ſeditione & huiuſmodi murmure quieſcite:mane uero omnes qui ſacerdotiũ queritis thuribula ſingula portantes a ueſtris domibus cum thimiamate & igne uenite.Sed & tu chore cede deo iudiciũ:& in his eius expecta ſnĩam & non temetipſum deo uelis facere meliorẽ: ſed potius adeſto:de hoc honore taliter iudicandus:necnon & abiron arbitror ĩtereſſe iudicãdũ cum & eiuſdẽ ſit generis: & in nullo poſſit de rebus ſacerdotii iuſte culpari: cõueniẽteſq; pariter corã omni populo incenſum facite:& cuiuſcũq; ueſtrũ ſacrificiũ ſuaue iudicauerit deus: hic uobis ordinabitur ſacerdos:& ita derogatione fraterna tanq̃ ei honorẽ ſacerdotii ego donauerim liberabor.Hæc moyſe dicẽte:& a turba:& a ſua ſuſpitiõe multitudo ceſſauit & laudauerũt cũcti quæ dicta ſunt.Erat enim uir optimus:& loqui utilia uidebatur. Tunc ſiquidem concilium eſt ſolutum. Altera autem die cuncti congregati ſunt in eccleſia:ut adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio concertantiũ:eratq; populus conturbatus:cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum:& aliis delectabantur:ſi moyſes malignus oſtenderetur:ſapientes uero ſi huiuſmodi ſeditione liberarent.Metuebant enĩ:ne procedente turba ordinator eoꝝ diſciplinæ potius depiret. Omne ſiquidem uulgus cum naturaliter queri cõgaudeat de eis qui in poteſtate ſunt conſtituti: ad ea quæ forte placuerũt ſummopere ſententiam tumultus efficiebat.Moyſes autem miſſis ad dathan & abiron miniſtris: eos ſecundum conſtitutum uenire iuſſit & ſacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retuliſſent:nec uelle dicerent moyſi quaſi contra omnem populum malignitate creſcẽte ſuccumbere:audiens hæc ab eis moyſes:ſequi ſe maiores natu præcipiens:ibat ad dathan & abiron:nec ĩdignum eſſe putabat ad ſuperbos accedere. Illi uero nihil contradicentes ſecuti ſunt.Dathan autem & qui cum eo erant cognoſcentes moyſen cum nobilibus pupuli ad ſe uenire:accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum reſpiciebant quæ moyſes eſſet acturus: erantq; circa eos conſtituti famuli:ut ſi uellet aliquam uiolentiam moyſes facere: uindicarent. Ille uero cum ueniſſet in proximum:manus ad cælos tendens: multumq; clamans ita:ut populus cunctus audiret ait,Domine cæli & terræ:& maris:tu enim mihi meoꝝ actuum fideliſſimus teſtis exiſtis:quomodo omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus prebuiſti obuiam miſericordiam:in omnibus ſatiſfaciens neceſſitatibus hæbreorum: eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi nãq; nec quod agitatur:nec quod cogitatur abſconſum eſt.& ideo neq; cõprimis ueritatem:ut horum contra me uelis defenſare ingratitudinem.Antiquitatẽ meæ generationis tu noſti certiſſime:non auditu cognoſcens:ſed uiſu his quæ facta ſunt tũc aſſiſtens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur:te teſtem mihi precor exiſtere.Et ego uitam ſimplicem habens:mea quidẽ uoluntate tua uero uirtute:hanc mihi raguel relinquente ſocero:bonorum illorum adeptionem deferentes:meipſum tradidi pro iſtorũ erumnis:& primo pro libertate eorum:nunc uero pro ſalute maximos labores toleraui:omniq; periculo me pro eis ſubieci.Nũc uero quoniam ut malignus in ſuſpitione ſum uiris:quorum uita meo labore ſubſiſtit:tu qui mihi locutus es in monte ſyna & tuæ tunc uocis auditorem eſſe uoluiſti: & inſpectorem prodigiorum quæ in illo loco feciſti: & iuſſiſti ad egyptum properare:& tuam uoluntatem his innoteſcere:qui egyptiorum mouiſti fœlicitatem:& a ſeruitute his prebuiſti refugium:mihiq; poteſtatem pharonis paruulam demonſtraſti: & in terram neſcientibus itinera nobis pellagus conuertiſti permixtumq; mare egyptiorum necibus conturbaſti qui nudis armorum munimina contuliſti:qui corruptos fontes nimis heſitantibus potabiles feciſti: potũq; nobis ex lapidibus produxiſti:qui a terrenis cibis inopes:maritimis ſatiaſti:qui etiam cibum celeſtem prebuiſti primitus non inſpectum:qui legum modũ condidiſti:& ordinem noſtræ reipublicæ demonſtraſti :ueni domine oĩum iudex & teſtis meus:ad quẽ ſuffragia ulla non redimũt: tu noſti ꝙ nullum munus contra iuſticiam ab hæbreis accepi nec contemſi propter diuitias paupertatem:nec contra uniuerſitatis leſionẽ conuerſatus ſum qui nunc inextraneas meoꝝ ſtudiorum ſuſpitiones incurri:tanq̃ te nõ iubente:ſed mea potius uoluntate ſacerdotium aaron dederim:oſtende nũc:quia oĩa tũa ꝓuidẽtia gubernant & nihil fortuitu:ſed tuæ uoluntatis interpo-

ſitiõe ꝓueniũt ad effectũ:& quõ geris ſollicitudinẽ generis hæbreoꝝ:uidica ĩ abiron & dathan:
qui de inſenſibilitate te cõtemnũt:quaſi mea uideanť arte cõpreſſi.Fac itaq; ſup eos aptum iudi-
cium prouenire:ita contra tuá gloriam ſeuientiũ:non eos cõi modo faciens tranſire de uita: nec
humana lege morientes:ſeculo ꝑſenti facias recedere: ſed deglutiat eos ſimul & generationẽ &
ſubſtátiá eoꝝ terra quã calcant.Hæc enĩ erit tuæ uirtutis oſtenſio:atq; doctrina cũctoꝝ ſic eos
caſtigabis:qui talia de te nõ bene ſuſpicáť:ſic ego miniſter ꝓceptoꝝ tuoꝝ fidelis oĩbus appare-
bo.Si aũt uere contra me derogaſſe noſcunť:illos quidẽ innoxios ab omni leſione ſeruato:necẽ
uero quã illis optaui facito meã:& pœnã ab eo exige qui tuã uoluit nocere plebem: ut decetero
pax concordiaq; ſuccedat.Sana multitudinẽ tuis preceptis obedientẽ:illeſam cuſtodiens eam: &
a pœna peccati huius exſortẽ.Tu ſiquidẽ noſti:quoniã iuſtũ nõ eſt ſuppliciũ ꝓ eoꝝ malicia cõi-
ter ſuſtinere cunctos iſraelitas. Hæc eo dicente ſimul & flente:repente terra cõmota eſt:& uelu-
ti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata.Populus autem cũctus expauit:grauiq; & duriſſimo
ſtrepitu per eorum tabernaculum concitato: terra ſciſſa eſt:& oĩa quæ erant illis gratiſſima: in
ea ſunt ꝓrſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis:ut ne occurrerent quidẽ illud agnoſcere: mox
apertio terræ ſup eos reducta eſt:& ita reintegrata:quaſi nihil hoꝝ quæ prædicta ſunt factũ eſſe
uideretť inſpicientibus.Et illi ita pierunt.Probatione uero diuinæ uirtutis effecta:cognati quidẽ
illorum dolebant non ſolum calamitatẽ quæ digna gemitu uideretť: ſed etiã ꝓximitatis affecti.
Sapientes aũt quos euidenter uoluntas latebat illorum euẽtus iudicii certos fecit:& decernẽtes:
quía ueluti erratici deperiſſent:qui fuerãt cũ dathan:de eorũ nece non contriſtabãť.Igitur moy-
ſes euocauit eos qui de ſacerdotio contẽdebant ad ſacerdotũ probationẽ:ut ſcirent cuius ſacri-
ficium deus ſuſciperet:& illum conſtitui ſacerdotẽ.Conuenientibus aũt ducentis quinquaginta
uiris:qui & propter patrũ uirtutẽ honorabãť a populo:& propter ſuam illos etiã tranſcendebãt:
proceſſerunt quoq; aaron & chore:& ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quæ
ferebant.Ingnis uero repente tantus effulſit:quãtum nullus opifex uidit:nec de terra ꝓlatus: uel
concurſione fluctuũ: aut uiolentia ſpiritum materia adinuicem percuſſa:ſponte aliquãdo uiſus
eſt exilire:ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi:clarus & flameus:quo ueniente ſuper eos cũ-
cti ducenti quinquaginta extincti ſunt:& chore ſimul:ita ut nec corpora eoꝝ alicubi uideretur.
Solus aũt liberatus eſt aaron nihil ex igne leſus:qui utiq; a deo uidebatur electus.Moyſes igitur
his pereuntibus:uolẽs pœnam eorum reſeruare alias reſeruari memoriæ: & futuros agnoſcere:
iuſſit eleazarum filium aaron thuribula eoꝝ circa altare eneum collocare:ut in memoriã eſſent
futuro generi:quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtutẽ dei ſe poſſe deludere. Et aaron quidẽ iam
non mũnere moyſeos ſacerdotiũ ſe habere credebat:ſed dei iudicio patefacto:cũ filiis firme ipſo
honore fruebatur.Seditio tamẽ neq; ita ceſſauit:ſed multomagis augebatur: & crudelius accre-
ſcebat:erat tumultus ualde deterior:& nunq̃ hoc malũ finiri putabatur:ſed longe tempore ꝓma-
nere.Homines nanq; iam nihil præter dei ꝓuidentiã geri credentes:& hæc abſq; dei gratia circa
moyſen geſta minime iudicantes:culpabant moyſen:eoq; tanta ira dei non tam propter iniuſti-
ciam punitoꝝ:q̃ propter fauorem moyſi prouenerit.Illos enim periſſe dicebant:nihil delinquẽ-
tes niſi q; circa dei religionẽ ſtudium haberent:moyſen uero ĩ interitu talium uiroꝝ & omnium
optimoꝝ populũ deleuiſſe:inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret: nullũq;
alium ad hoc ulterius promoueri:cũ priores uiderent ita periſſe.Super hæc etiã & a cognatis ex-
tinctoꝝ ſupplicatio multa fiebat ad populũ:ut gloria moyſeos minueretť:hoc enĩ ad ſuã cautelã
accidere iudicabant.Moyſes aũt diu in tumultu populũ conſtitutũ patienter audiebat:metuẽſq;
ne quid iteꝝ ſeditionis emergeret:& magnũ malũ aliquod proueniret in eccleſiam congregauit
multitudinẽ:& ſuſtinens audiebat:nec ad ſatiſfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur
auditu.Hoc uero ſolũ principibus tribuũ prædixit:ut noĩa tribuũ ſuis uirgis inſcripta portarẽt.
Illum enim ſacerdotium dicebat habituꝝ in cuius uirga deus ĩdicium gloriæ deſignaſſet.Porta-
uerũt ergo oẽs alii uirgas: & aaron ſcribẽs in uirga ſua tribũ leui:eaſq; moyſes ĩ tabernaculo dei
collocauit.Altera uero die ꝓtulit uirgas:erãt enim cognitæ.Cum uero omnes eas ſinguli uiri ſi-
gnaſſent:& coram multitudine deportaſſent:alias quidem ĩ quo ſcemate eas moyſes accepit:in
eo pmáſiſſe uidebant:de aaron aũt uirga germen & ramos ortos:& fructũ ſpecioſum amigdale
ex eo ligno ꝓceſſiſſe mirabãť.Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionẽ:& licet aliquod fuiſſet
odium circa moyſen & aaron:linquẽtes hoc continuo:miraricq; ceperunt in illis dei iudicium:&
decetero placito diuino fauentes:ſinebant aaron pontificatum habere. Ille ſiquidem tertio iam
eum deum ordinante:hunc honorem firmiſſime poſſidebat.Hæbreoꝝ itaq; ſeditio licet multo
tempore uiguerit:hoc tamen modo quieuit.

Cap. III.

IGitur moyſes leuitaꝝ tribū ſeruiturā deo.a pliis & milicia ſegregauit: ne ꝓpter inopiam aut queſtum neceſſarium ad uitam p̄ſentem eſſent circa ſacrificia negligētes: iuſſitq; ut deū ſecundū dei uolūtatē chananeā obtinerent hæbrei:leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent:ſed & terrā ante muros duorum miliū cubitoꝝ ad eos ꝓtinere deſcripſit.Sup hæc aūt & populū conſtituit annuoꝝ fructuū decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; præbere.Hæc enī ſunt quæ accepit hæc tribus a populo.Neceſſariū aūt iudicaui:ipſoꝝ ſacerdotū quæ ſint ꝓpria declarare.Quadragintaocto quidē ciuitatū:tredecim ex eis leuitis cedere p̄cepit:& decimaꝝ quas a populo p annū accipiūt decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium frugum de terra naſcētium:deo populum iuſtum eſſe offerre ſanciuit. Quadrūpedum quæ ſacrificiis offeruntur quod primitus naſcitur:ſi maſculus ſit īmolandum præberi ſacerdotibus iuſſit:& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratoꝝ uero quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges:dominus ſiclum & dimidium eis præberi fecit:pro hominis uero primogenito quīq; ſiclos.Sunt autem eos primitie etiā tonſiōis ouium & meſſium:unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur.Siquis eoꝝ uouerit quos nazareos appellant comam nutrire: & uino nō uti:iſti dum capillos ſuos dedicant propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes corban offerunt deo:quod ſignificat munus:mulier quidem triginta ſiclos:uir aūté quinquaginta.De his uero qui eo ſunt egeni pecuniis:ſacerdotibus licet ut uoluerit iudicare:ſed etiam his qui domibus īmolant epulationis cauſa non religionis:neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachiū pecoris.Et ſacerdotibus quidē moyſes ex his quæ pro peccatis populus ſacrificans prebet ſicut in precedenti libro ſignificauimus:hoc dari conſtituit: omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur:participari conſtituit:& ſeruos & filios:& mulieres: abſq; hoſtiis quæ offeruntur pro peccatis.Illa enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt.Cum hæc moyſes conſtituiſſet:ſurgens cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit: & legatos ad regem idumeorum miſit:poſcens uiam ſibi concedi:quam ſe confidebat accipere: & illum cum nihil lederetur ſine dubitatione prebere. Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat:& aquæ p̄cium eos iubebat accipere.Ille uero his quæ moyſes petebat nō conſentiēs: neq; uiā cedens:ſed caſtrametatus occurrit:prohibiturus eos qui tranſire uiolenter preſumerēt. Moyſes autem cum deus pugnæ initium fieri non iuſſiſſet recedebat:per deſertum iter faciens. Tunc itaq; ſororem eius mariam finis uitæ accepit:cum quadrageſimum expleſſet ānum ex quo egyptum dereliquit:decimi xantici menſis initio ſecundū lunam:ſepelieruntq; eā publice nimis ſplendide:ſuper quendam montem qui uocatur ſyn:& poſt triginta dies afletu populum moyſes hoc modo purgauit. Vitulam fœminam aratro & cultura inexptam: totāq; rubeam paululū ab exercitu procul ductam:in loco mundiſſimo pontifex īmolauit: & eius ſanguine ſepties digito aſperſit tabernaculum dei:deinde incenſa:ut erat tota uitula cum pelle atq; uiſceribus:lignū cedrinum in mediū ignem miſerūt: & hyſopum & lanam coccineam:colligēſq; oēm cinerē uitule uir mundus: poſuit in locū puriſſimū.Hi ergo qui morte polluti erāt:paululū in fontem cineris mittentes: & hyſopū baptizātes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dieꝝ:erant in reliquo mundi.Hoc etiā uenturos ad promiſſam ſorté ſeruare p̄cepit. Poſtq; uero ꝓpter luctū ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt:duxit populum p deſertū & per arabiam: uenitq; ad locū quē arabes metropolim ſuā putant:primo quidē archim nominatum:qui nunc petra uocitatur. Hic itaq; cū eſſet excelſus mons:aſcendens in eū aaron moyſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet:uidente cuncto populo:erat enim e diuerſo locus:ubi erat populus conſtitutus: exutus pōtificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pōtificatus uenit:& mortuus eſt populo eum uidente:ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta: cum uixiſſet annis tribus:& triginta & centū.Defunctus aūtē eſt ſecunda luna initio menſis qui uocaī apud atheniēſes ecatonbeon apud macedones aūt lochis:apud hæbreos uero ſadebat:apud romanos nūcupatur auguſtus. Cunq; luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Cap.IIII.

SVmens igitur moyſes exinde exercitū uenit ad fluuiū arnon:qui de mōtibus arabiæ deſcēdens:& per totum deſertum fluens in ſtagnum alfatiten erumpit:diuidens moabitidem:& amonitidem.Hæc autem terra eſt fructifera:& hoīum multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad ſeon itaq; regē illius regionis moyſes miſit:populo uiam petens:ut fœderibus quibus uellet ille crederet factis:q; ī nullo lederentur:neq; terra: neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur:ſed etiam uenalia populo ſub precio fore uendenda: ſicut illorum procuraret utilitas:& aquam peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcēs. Seon aūté hæc negans propriū armauit exercitū:ut hæbreos arnon fluuium tranſire ꝓhiberet.

Tunc moyſes uidens hoſtiliter amorreum inſiſtere:non paſſus ut hæbreis per inertiam proue-
niret inopia:primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut præualeret aduerſus ſeon: conſu-
luit deum: ſi eum pugnare permitteret. Cunque deus uictoriam promiſiſſet: fiducialiter ipſe
ad certamen uenit:& exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros:
quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta: ſumentes arma ad prælia
repente profecti ſunt.Amorreus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet equalis: ipſe qui-
dem obſtipuit hæbreos:exercitum autem eius fortem ſe non opere ſed timore reſpondit. Primâ
ergo congreſſionem non tolerantes:nec ſuſtinere hæbreos ualentes in fugam conuerſi ſunt:hæc
ſibi potius pro ſalute quâ pugnare utile iudicantes. Confitebant enim in ciuitatibus ualde mu-
nitis:in quibus cum recluſi fuiſſent:nihil profuit eis. Hæbrei nanq; dum eos fuga declinare re-
ſpicerent inſiſtebant:& irrumpentes eorum aciem:eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem
diſrupti fugiebant ad ciuitates:hæbrei uero perſequentes nequaq̃ fatigabantur:quando & ad la-
bores præparati:& uti fundibulis experti: & in omnibus iaculis propter facilitatem armorũ ad
perſequendum uidebantur aptiſſimi:ita ut dum hoſtes longius eſſent:fundibulis & iaculis ſter-
nerentur ut proximi.Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur quãdo etiam fugientes uulneribus
uexabantur:laborabantq; potius propter ſitim quã propter pugnam. Erat enim tempus eſtatis.
Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuium concurrerent fugientes circundantes eos hæbrei percu-
tiebant:omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerunt:ita ut etiam ſeon eorum rex ſimul extin
gueretur.Hæbrei uero mortuos ſpoliabant:prædamq; ſumebant:multamq; copiam habuerunt
ex illa terra:cum eſſet adhuc fructibus plena.Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſti-
bus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugnæ: cum omnes pariter
deperiſſent.Amorreos ſiquidem huiuſmodi peremptio compræhendit:qui nec prudentia uide-
bantur aſtuti:nec opere neceſſario boni:quorum hæbrei terram late ceperunt.Eſt autem hic lo-
cus inter tria flumina poſitus:quaſi naturam inſulæ tenens.Quem locum arnus alias arctos qui
dem a meridiana parte circundat:iaboch ſeptentrionis circuit latus: qui in iordanis fluuium de-
ſcendens:illi etiam nomen tradidit.Occidentalem uero partem eius regionis:iordanis ripa con-
cludit.Cum ergo res ille ita conſiſterent: iſraelitis inſtabat oggaladine & galanitidis rex:ducens
exercitum copioſum;& feſtinans tanquã ſolacium amico ſeon præbiturus. Cum uero eum iam
cognouiſſet extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cũ hæbreis putans ſe præualere:eorũq;
uirtutem experimento cognoſcere.Cunq; fuiſſet ſpe ſua deceptus:& ipſe bello mortuus & omis
eius exercitus eſt peremptus.Moyſes autem iaboch fluuium tranſiens: regnum o gregis peram-
bulabat:ciuitates deſtruens: & omnes habitatores eius occidens: qui & diuitiis omnibus in illa
terra:& uirtutibus & opulentiæ magnitudine præcellebat.Ogigitur regis magnitudo & pulchri
tudo uehemẽs erat:qualis eſt paucorum.Erat enim manu uir fortis:ut operibus uirtutis magni-
tudo & pulchritudo corporis uideretur equalis.Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt ex-
perti:qui lectum eius uiderunt:in ciuitate rabbatha regni ammanitidum factum ex ferro: qua-
tuor cubitorum latitudinem habentem:longitudinem duplicem:& uno cubito fortiorem.Hoc
igitur cadente non ad præſens ſolummodo hæbreis rerum fiducia eſt conceſſa: ſed etiam in fu-
turo cauſa eis bonorum moriens eſt effectus. Nam quadragĩta urbes alias ſexaginta clare nimis
munitas illicq; ſubditas tenuerunt:prædãq; copioſam & ſeorſum ſinguli & cõiter oẽs adepti ſunt

Cap. V.

Moyſes itaq; caſtrametatus:deduxit exercitum ad iordanem: circa magna campeſtria:
contra hierico ciuitatem opulentiſſimam:& palmas atque balſamum quæ ſolet ferre
copioſe. Ceperunt autem proni eſſe iſraelite.& deſiderium habere bellandi. Porro
moyſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet populumq; epulari feciſ
ſet partem quandam amatorum miſit:qui terram madianitarum explorarent: & eorum patrias
obſiderent.Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit.Balach moabitarum rex cum ami-
cicias paternas haberet:atq; ſocietatem circa madianitas & iſraelitas uideret tanto cremẽto pro-
ficere:etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus.Deniq; non credebat terram aliã
hæbreos querere niſi ſuam:cum promiſiſſet utiq; deus chananeam illos fore poſſeſſuros: uelo-
citerq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tẽptare ſermõibus:& pugnare quidẽ ipſe i fœlicitate cõſtitu
tus: cõtra illos qui obſtrigerent erũnis nõ iudicauit:ſed phibere magis eos:ne potiores efficerẽt:
deliberauitq; legationẽ p eis ad madianitas ptinus deſtiare. At illi dũ eẽt qdã ab eufrate propheta
pelarus illoꝝ tẽporum:eiſq; nimis amicus ad hunc miſerũt cum legatis balach uiros de ſuis fide
digniſſimos:rogãtes ut ueniret ille ppheta:q̃tenus pro perditiõe iſraelitaꝝ maledictiões efficeret

Qui uenientes legatos ſuſcepit:& largitatē eis hoſpitalitatis exhibuit.Cunq; cenaſſet:dei uolũta/
tem cõſuluit:qui forent de quibus madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum
uoluntati feciſſet: ad legatos rediit:deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea
quæ ab eo requirerent:ſed deũ reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter
ueritatis eloquium perduxiſſet:exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent:eſſe ni/
mis deo amabilem:ſuadebatq; eis ſimul:ut propter hanc cauſam inimicicias ſuas ab iſraelitarum
gente ſuſpenderent.Cumq; hæc dixiſſet:legatos dimiſit. Madianite uerõ balach uehementer in/
iſtente:& preces maximas offerente:miſerunt iterum ad balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiris
illis præſtare:denuo conſuluit deum.Qui uolens eum rem experimẽto probare: iuſſit ne legatis
in aliquo contradiceret:ſed cum eis iret.Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptiõe iuſſiſſe:
cum legatis mox ibat:angelo ſancto occurrẽte ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco: qui erat
accinctus gladio bis acuto. Aſina autem in qua balaam ſedebat intelligẽs ſpiritum diuinum eẽ:
declinauit balaam ad unam maceriam:non ſentiens plagas quas ei balaam inferebat: dum per/
cuſſus ad maceriam alias a maceria uexaretur.Cum uero angelus inſiſteret:aſina percuſſa uolun
tate dei uocem loquentis emiſit: balaam accuſans uelut iniuſtum:quia dum prioribus mini/
ſteriis nihil quod de ea quæreretur haberet:tunc ei plagas inferret:non intelligẽs:quomõdo uo/
luntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cumq; balaam humana loquente aſina
perturbaretur:palam etiam angelus apparuit eumq; increpaꝫ de plagis aſinæ cepit: tanquam nõ
eſſet hæc culpa iumenti:ſed q; eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens autẽ
balaam:ſtuduit remeare:ſed deus eum confortauit ut iret:præcipiens: ut quicquid eius in men/
te poneret: hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad balach. Re/
ge uero decenter ualde eum ſuſcipiente : petebat ut ductus ad quendam montium: conſidera/
ret quemadmodum hæbreorum exercitus eſſet conſtitutus.Balach autẽ ipſe per ſe deduxit pro/
phetam cum regio miniſterio ī montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere: aberat enim
ab exercitu ſtadiis ſexagintà.Videnſq; eos ille:præcepit:ut ſeptem aras rex conſtitueret:& totidẽ
tauros & arietes adduci iuberet.Cumq; rex celerrime miſtraret: ille hæc immolauit holocauſta.
Quo facto:cepit e diuerſo benedicere dicẽs. Hic populus felix:cui dabit deus multorum poſſeſ/
ſionem bonorum:eritq; eius auxiliator in omnibus:& præſulem prouidentia ſua ei concedit:ita
ut nullum humanum genus ſit:quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima:& ab omni ma
licia ſegregata.Hæc itaq; & uos īquit habebitis:& melioribus filiis relinquetis.Deo quippe uos
ſolos homines intendente:& ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente:
terram in quam uoſipſe miſit obtinebitis; ſeruituram ſemper filiis ueſtris; quorum gloria com/
plebitur omnis terra ſimul & mare:& ſic abundabitis in orbe terrarum:ut omni terræ habitato
res ex ueſtro genere præbeatis.O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno pa/
tre creatus es.Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananeorum terra ſuſcipiet:ſcituri orbẽ ter/
rarum ueſtrum fore habitaculum in eternum.Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabiꝫ:
& in omẽs terras ſicut nec in cælo numerus eſt ſtellarum.Et cum tanti fueritis: nec ubertatẽ uo
bis negabit deus:in pace omnia bona miniſtrando:& uictoriam atq; potentiam in bello largieꝫ:
& filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim
ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor:qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis
fortitudo prouidẽtia dei præſtabitur: cui grandia minuere uirtus eſt:& latius augere quæ parua
ſunt.Talia ſiquidem ille ſua ſacratione proferebat:cum non eſſet in ſemetipſo:ſed dei potius ſpi
ritu uinceretur.Balach autem contriſtato & proclamante:eo q; pacta tranſcẽderet: quibus fuiſ/
ſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum ueniſſet pro maleditione hoſtium : eos di
taret:& beatiores omnium hominum oſtenderet:ait ad eum balaam.O balach:de cunctis rebus
cogitare putas in nobis eſſe:de talibus quicq̃ dicere ſeu tacere:quando dum nos ſpiritus dei per/
cipiet:uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomo/
do tu:& madianite ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis:& ꝓpterea ueni:fuitq; mihi uo
luntas:in nullo tuum deſiderium uiolare.Sed melior deus eſt horum quã quæ ego tibi præſta/
re credebar.Nimis enī iſani ſunt:qui p̃ſentiã humanaꝫ regꝫ apud ſemetipos ita ſuſcipiunt:quate
nus nõ ea quæ diuinitas dictat edicãt:ſed magis illius uiolentiã faciãt uolũtati. Ego ſiquidẽ hũc
exercitũ neq; laudare ꝓpoſui:nec in quibus bonis genus eoꝫ deus habiturus ſit apire: ſed deus
ꝓpicius eis exiſtens: & feſtinãs eis fœlicẽ uitã gloriãq; p̃bere ꝓpetuã: hæc mihi uerba promiſſio/
num talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt:tibi & madianitis præſta/
re: quorum preces repellere me nimis indecens eſt: ueni rurſus erigamus aras alias : & ſacrificia

proxima prioribus celebremus:si forte flectere potero deũ:ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunque balach fieri permiſiſſet: & ſecundo ſacrificanti nequaquam diuinitas ut iſraelitas malediceret ánuiſſet:cadens pronus in terrã: ꝓdicebat regibus affuturas paſſiões & quæcunque ciuitatibus erát euentura eximiis:quarũ aliquas quidem nec habitari cõtingeret. Quæ etiam facta ſunt:dum hæc temporibus priſcis per terram ſiue per mare uſque ad memoriã meam hominibus euenirent. Et cum hæc omnia talem terminum exceperint:qualem ille prædixit:quilibet coniicere poteſt:quomodo & in futuro ſic erit: quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus eo ꝙ non maledicti eſſent iſraelite: remiſit balaam: nullo honore remuneratum. Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufratẽ ueniens:& balach principibuſq; madianitarum ualedicens ait. O balach & madianite præſentes:oportet me hæc & præter uolũtatem dei præſtare uobis. Hæbreorum quidem genus nulla peſtis pœnitus appræhendit:nec bella:nec aliqua neceſſitas:nec ſterilitas fructuum terrenorum: nec alia quælibet eos ueſania corrũpit. Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca : & ad modicum tempus:quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: ꝙ pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quaſdam uictorias ad breue tempus aduerſus eos deſiderates:quod impetrabitis: ſi hæc quæ moneo feceritis:filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines:quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpitientium propter pulchritudinis honeſtatem:circa exercitum eorum proxime deſtinate:& ſupplicantibus eorum iuuenibus:ut earum amplexibus miſceantur præcipite: quatenus dum eos concupiſcentia obligatos uiderint:deſerant rogantibuſq; manere eas: nõ primitus audiant:quã eos patrias leges relinquere iubeant:ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis: & madianitarum atq; moabitarum colere ritum cogant. Sic enim illis indignabitur deus. Cunq; hæc ille dixiſſet:abſceſſit. Madianite uero dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monuerat:hæbreorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puellarum:& ad earum colloquia uenientes:rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur:nec conſuetudinis proximitate recederent. At ille libenter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis:obligantes eos amore ſuo. Quibus dum concupiſcentia creuiſſet:eos ille cepere deſerere. Dumq; illos anguſtia de mulierum diſceſſione crudeliter inuaſiſſet:uberrimis fletibus exorabant:ne eos ille deſereret : ſed futuras uxores & dominas omnium poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant. Hæc autem cum iuriſiurandi religione firmabant:deumq; mediatorem in promiſſione faciebant flentes:& undiq; ſemetipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus. Ille uero dum eos ſeruitute iam captos eẽ cognoſcerent & omni uinculo fœde conſuetudinis obligatos: eis talia cœperunt dicere. Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt:& magna poſſeſſio bonorũ parentum atque domeſticorum fauor & dilectio: nihilq; horum egentes:uenimus ad ueſtrum eloquiũ: nec queſtum ſpecioſi corporis requirentes:ueſtram nobilitatem adiuimus:ſed uiros bonos & iuſtos eſtimantes:honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem:& noſtro contriſtari diſceſſu:neq; nos ueſtras preces abiicimus:ſed tantummodo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere:per quam nos credere digniſſimum iudicamus: ut ueſtram conuerſationem uidentes:uxores eſſe poſſumus. Formidamus &enim:nedum fueritis ſatietate noſtræ conſuetudinis adimpleti:deinceps contumeliis affectas:ad parentes nos proprios remittatis. Rogantibus autem illis:& ut uellent fidem daturos ſe pollicẽtibus:& ob amorem in nullo contradicentibus:dixerunt ille. Quomodo hæc quidem uobis placẽt:moribus & uita utimini:ut ab omnibus alienati populis ſitis:ita ut etiam cibos proprios habeatis:& pocula cum nullo communia:neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum: etiam deos colere noſtros nec erit indicium circa nos aliud ueſtri fauoris:niſi eoſdem deos quos nos adoretis: nulluſque culpabit uos:ſi terræ ad quam ueniſtis:eius colatis & numina:cum dii noſtri ſint communes omnibus:ueſter uero in nullo ſit talis:dicebantq; eis:ut aut quæ eſſent omnium:ea facerent: aut aliam quererent terram:in qua poſſent legibus propriis conuerſari. Illi autem amore earum deuicti:optima illas dicere iudicantes:& ſemetipſos tradere uoluptatibus earũ: patria iura trãſgreſſi ſunt:deoſque plurimos iam putantes:immolare eis lege prouinciæ proponentes:cibis etiã extraneis congaudebant:& omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias inſurgebant: ita ut etiã per oẽm exercitũ iuuenes agerẽt cõtra legẽ:& ſeditio priore multo peior ĩcideret:cum oĩno ſolẽnitates iã ꝓprie deperirẽt. Nam dũ ſemel iuuenes mores attigiſſent extraneos:eos uberius appetebant. Sed & ſiq priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erãt:cum eis uitio ſubiacebant. Denique Samarias princeps tribus ſymeon:dum haberet chorami madianitidem mulierẽ:ducis cuiuſdã filiã:uiri inter illos ualde potẽtis:uxore iubẽte ante ſolẽnitates moſaycas

quod illam magis delectaret:effecit:non immolando lege patria:ſed alienigine nuptias eligẽdo.
Et dũ hæc ita gererẽtur:moyſes metuens:ne quid peius accideret: congregãs populũ in eccleſiã
nullum equidẽ nominatim culpauit:nolens quẽquam deſperatione deiicere:quia dũ lateret po-
terant penitere.Dicebat aũt:quomodo non agerent digna ſe:aut ſuis patribus oportuna:dũ libi-
dinem deo preponerẽt:& ei placentia uiolarent:oportere tamẽ:ut dũ adhuc bene eis eſſet: reuer
terenẽ ad fortitudinem:arbitrantes non ad uim inferendam leges eſſe poſitas:ſed ad concupiſcẽ
tiam repellendam.Super hæc adiiciebat non eſſe rationabile ut qui caſti fuiſſent in heremo: nũc
conſtituti inter bona tanta peccarent:& rerum quas adepti fuerant per indigentiã tempore uber
tatis amitterent.Et ille quidem hæc dicens:conabatur emendare iuuenculos:& ad penitentiam
eorum quæ geſſerant reuocare.Poſt quem ſurgẽs Samarias:ait. Tu quidẽ Moyſes utere legibus
quas poſuiſti:ex ipſa conſuetudine eis firmitatem attribuens:& quomodo iam frequenter caſti-
gaſti hæbreos qui non bene ſeducuntur:me in his quæ tyrannice imperas nõ habebis obnoxiũ
Non enim aliud quicquam hactenus ſub figmento legum dei: qua iugum ſeruitutis nobis in-
ferre machinaris:& tibimet defendere principatum:auferendo nobis delideriũ:& ꝑpriũ uiuendi
arbitrium:quod eſt liberorum & dominũ non habentiũ.Itaq; crudelior circa hæbreos ut ſolus
eris egyptiorum: caſtigare nos uolẽs:& ſecundũ leges tibi placitas ſingulo⁊ uolũtates aſtrigere.
Sed multo iuſtius eſt:ut tu potius puniaris:quando ea quæ omnibus ĩdubitanter bene ſe habere
uidentur:ſolus exterminare contendis:& cõtra omniũ placita tuam ualere ſententiã Mulierem
itaq; peregrinam ſicut aſſeris duxiſſe me fateor.A me enim audies meos actus ſicut a libero, Nõ
enim latere propoſui:nec pro me alter delator erit.Et ſacrificaui diis:quibus ſacrificandum nõ
iudicatis iuſtum exiſtimans per multos me debere acquirere ueritatem:& non uelut ſub tyráno
uiuere & omnem ſpem ſemper ex unius cõuerſatione pendere.Dum hæc autem ſamarias de his
quæ ipſe:& alii male geſſerant edixiſſet:populus equidem quieſcebat formidine futurorum le-
giſlatorem intendens:nolentem illius ſuperbiam ex aduerſo litigio prouocare. Metuebat enim
ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarẽt:& in his
quidem dimiſere cõuentum:ſed cauſa mali potius augebaẽ.Cũq; ſamarias ex tali cauſa mortuus
non fuiſſet: fines uir & in aliis quidem rebus melior exiſtens multorum iuuenum & dignitate
patris tranſcendens coetaneos uniuerſos:eleazari ſacerdotis filios & fratres:moyſeos nepos:do-
lens in his quæ geſſerat ſamarias:& antequam per licentiã fortior efficeretur iniuria:opere uolẽs
ultionem inferre:& iniquitatem ne creſceret amplius prohibere:dum adhuc qui hæc arripuerãt
minime punirentur:animo ſimul & corpore ſic audacia confortatus eſt : ut non prius decertare
quieſceret quam uictoriam in eo facto perciperet.Tunc ad tabernaculũ ſamariæ ueniens:ipſum
euaginato gladio & chorami ſimul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor:
& fines imitatores eſſe uidebantur : perhibebant eos qui in culpa ſamariæ ſimiles exiſtebant.
Multi ſiquidem inique gerentium horum uirtute perempti ſunt:omneſq; peſtilentia perierunt:
deo illis poſt hæc immittente languorem:& quicunq; eo⁊ cognati fuerant:& cũ prohibere de-
berent:magis ad iniuriam dei eos exacuẽrant pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaq; ex eorũ
cetibus:non minus quatuordecim alias uigintiquinq; milia uirorum. Hac itaq; cauſa exagge-
ratus moyſes ad iteritum madianitarum miſit exercitum:de quorum prælio poſt paululum edi
cemus:narrantes primitus quod reliquimus.Iuſtũ nanq; eſt legiſlatoris uoluntatem:nequaquã
in hoc ſine laude trãſire. Balaam enĩ qui petitus fuerat a madianitis : ut malediceret hæbreis:
& hoc quidem complere diuina prouidentia non prætualuit:ſed cõſilium dedit:quo hoſtes utẽ-
tes:hæbreorum populum pene conſumerent:moyſes magnifice nimis honorauit eius diuinati-
onis uerba deſcribens:cum poſſet huius gloriam propriam facere:quando nullus qui mendaciũ
probans argueret teſtis extaret. Illi nanq; teſtimonium reddidit:& eum memoria dignũ fecit.
Et hæc quidem ſi uoluerint quiçunque conſiderent. Moyſes itaq; pro quibus prædixi rebus
ad terram madianitarum miſit exercitum ex una quaq; tribu:duodecim milia uiros eligẽs:quo-
rum ducem ſtatuit fines: cuius fecimus paulo ante memoriam : qui leges cuſtodiuit hæbraicas:
& zamariam tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianite uero uidentes exercitum contra ſe
uenire & quantus nunquam aduerſus eos acceſſerat:congregantes prouinciæ multitudinem ex
pectabãt hoſtes:& undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congreſſione facta:
madianitarum cecidit multitudo quæ computari non poſſet : numerumq; tranſcenderet. Sed
& reges eorum quinq; pariter ſunt perempti:quo⁊ nomina erant Och:& Sur: Obeth:& Huir:
Quintus uero rex eſt Arach:de cuius cognomine ciuitas in terra arabum conſtituta : hactenus
ab omnibus de nomine regis edificantis arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur patras.Ho
ſtibus igitur effugatis:hæbrei eorum tenuere prouinciã:multamq; ſumẽtes ꝑdã : & poſſeſſores

cum mulieribus perimentes: solas uirgines reliquerunt. Hoc enim moyses duci fines iusserat. Qui reuersus: incolomem reduxit exercitum: & prædam ualde copiosam: id est boues quinquagintaduo milia: & sexaginta septem: asinos autem sexaginta milia: auri uero & argenti uasa innumere multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes. Deductæ sunt autem & uirgines: quasi triginta uero milia. Moyses itaq; diuisa ī duas partes præda: alterius quidem quinquagesimam partem eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis autē alterius quinquagesimam: reliquam uero uniuerso populo distribuit. Viuebātq; decetero ualde fœliciter: eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaq; tristicia eorū uoluptates impediebat. Moyses igitur cum esset senex: iosue successorem sibi constituit: ad pphetias: & ad militiæ principatum: sicubi necessarium foret iubente deo: ut iterum teneret imperium. Iosue autē omni doctrina legum: diuinisq; ministeriis moyse docente erat īstructus. Inter hæc duæ tribus: gad: & ruben: & manasse dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites: habentes commune consilium: rogabant moysen: ut eis præcipue amorreā concederet: quæ pascuis optima uidebatur. Ille uero existimans eos timuisse chananeorum pugnam: & occasionem honestam quasi pro pascuarum diligentiam requisisse: malignos eos appellabat: & turpem occasionē timoris adinuenisse: ipsosq; uelle sine labore delicare: dum omnes adhuc in erumna cōsisterēt: & terram ideo peterent obtinere: ne decetero cum eis laborarent: quibus terram traditurū se deus promiserat: trans iordanem & aduersas gentes īterempturum. Illi ergo cōspicientes iratū ducem & contra se iustissime prouocatum: respondentes satisfaciebant non pro timore periculoꝝ: neq; propter laboris defectum hoc petere: sed ut prædam in oportunis constituētes locis: expediti ad certamen & ad bella uenire possent: dicebantque se præparatos: ut dum possiderēt ciuitates ad custodiam filiorum & uxorem & facultatis suæ: ubiq; cum exercitu properarent. Porro moysi dum iste sermo placuisset: uocans eleazarum sacerdotem & iesum: & ad ultimum uniuersos: cōcessit eis amorream: ita ut auxilia conferrent cognatis suis: donec omnia complerētur. Accipientes itaq; ista conditione prouinciam: & ciuitates fortissimas possidentes filios & coniuges: & alia quæcunq; poterant circūeuntibus impedimentum facere in eis apte constituerūt. Edificauit aūt & moyses decem ciuitates: quæ in numero quadragintanouem forēt: quaꝝ tres distribuit: ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent: & tempus fugæ constituit habentes ptātem scilicet perempti cognati occidere homicidam: si eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inuenissent: quod nulli alii permissum est perpetrare. Hæ siquidem ciuitates fugacibus distributæ sunt: bosor quidem in arabiæ finibus: arimnan autem in terra galaditorum: galalim uero in bataltidem regionem. Cumq; etiā chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter urbes leuitarum moyses fabricandas ad habitaculum fugatium delegauit. Moyses autem adeuntibus eum maioribus natu tribus manasse: & dicentibus uirum insignē in tribu sua fuisse defunctū nomine orophatim: & filios quidem masculos non reliquisse sed filias: & consulētibus si earum fuisset hereditas: ait siquidem aliquos de tribu sua ducerent: cum hereditate ad eos irent: si uero ex alia tribu alicubi nuberent: hereditatem in paterna tribu relinquerent: & tunc manere uniuscuiusq; hereditatem in propria tribu constituit.

Cap. VI.

QVm uero iam quadraginta minus triginta dies implerētur: moyses cōgregans ad iordanem: ubi nunc ciuitas est abilal: locusq; palmaꝝ conuentum: uniuerso populo ita locutus est. O uiri commilitones: & sicut deo placuit calamitatis longe participes: cētum uiginti annis senectute confectum oportet me ab hac uita discedere. In his quæ gerenda sunt trans iordanem: iam non ero uester adiutor: neq; pugnabo uobiscum: a deo prohibitus. Iustum igitur credidi neq; nunc meam deponere pro uestra fœlicitate curam: sed propriā iudicare uestræ ubertatis adeptionem: & memoriam meā in abundatia bonorum referre uestrorum. Nunc igitur explanans: quemadmodum uos fœlices eritis: uestris filiis bonoꝝ uestrorum relicturi possessionem ab hac uita discedo: dignusq; sum: ut mihi fides habeatur: & propter pristinas uirtutes & eo: q; animæ ad uitæ huius terminum uenientes: cum omni loquantur integritate. O filii israel cunctis hominibus causa bonæ possessionis propicius deus est. Hic enim solus dignis hoc distribuere: & auferre in se delinquentibus potest: cui uos exhibentes quales uos ipse uult esse: simul & ego uoluntatem eius sciens: aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi: & omnibus mutabiles aut fœlices: si ex illius mādatis aliquando cessaueritis. Possessio nanque bonorum quam nunc tenetis: firma manebit: & præsentium rerum celerrimam securitatē habebitis: si solummodo quæ uos deus uult sequi obediatis: neq; legum alienarum ordinem proponatis: neque pietatem quam nunc circa deum geritis spernentes: admodum alium conuertamini.

Hæc autem agentes:fortiſſimi cunctorum eritis bella ferre:& inimicoꝝ nulli ſuccumbere. Deo enim uobis auxiliatore præſente:cunctos ſuos poſtponere rationis nō eſt:præmia ſiquidem magna uirtutis uobis ſunt poſita: quæ omni uita poſſideatis. Virtus &enim primitus bonarū cauſarum eſt præmium:deinceps etiá aliaꝝ rerum præſtat augmentum; ita ut dum inter uos ea uſi fueritis:magná conferat uobis uitam:& inter alienigenas glorioſos efficiat:& apud poſteros eminentes oſtendat.Hæc itaq; poteritis adipiſci: ſi legibus quas dictante mihi deo conſtitui obediatis:eaſq; cuſtodiatis:& eaꝝ ſapientiam meditemini.Ego gaudens diſcedo in ueſtris bonis:cōmēdans uos caſtitatis legi; & bonæ conuerſationis ornatui:uirtutibuſq; ducum:qui prouidentiam ueſtræ utilitatis exhibebunt. Deus aūt qui hactenus ueſtri præſul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui:nō uſq; ad præſens ſtare faciet prouidentiá ſuam:ſed quanto tempore ipſi uoluerit eum habere patrocinantem:in uirtutis ſtudiis permanētes tanto præſidium eius habebitis.Conſilia nanq; uobis præbebunt optima:quæ ſequentes:fœlices eritis:pōtifex eleazarus & ieſus:necnon & ſeniores:& principes tribuum quos audire uos cōuenit: ſcientes quoniam omnes qui bene ſub principe conſiſtunt; & principatū tenere: & libertati præeſſe poſſunt: nec indigne/mini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerint. Nunc &enim ut benefaciētibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis: q; decetero declinātes meliores cauſas habebitis: nec huiuſmodi iram aliquādo ſumatis quali circa me uti ſepius præſumpſiſtis.Noſtis enim q; frequēter peiora a uobis quá ab hoſtibus mortis pericula ſuſtinui.Et hæc nō improperia ferens uobis edico:nō enim in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco; quādo nec tempore quo hæc patiebar iratus agnoſcor: ſed ut de futuro a talibus temperetis: & in nullo ueſtris præſulibus iniuriam propter diuitias faciatis:quæ uobis iordanē tranſeuntibus & chananeā obtinentibus affluenter aduenient.Nam ſi procaces fueritis contemptores effecti; & uirtuté deuotinemq; perdideritis:quá circa deum geritis:eum primitus habebitis inimicum:& terram quam armis obtinuiſtis iterum cum magnis obprobriis amittetis: totumq; diſperſi per orbem: ueſtro ſeruicio omnem terram & mare complebitis:eritque uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non ſeruatuꝝ. Vnde ſi uultis hæc apud uos permanere:dum hoſtibus præualueritis:nullum relinquatis ex eis;ſed omnes perire decernite:ne uiuētibus eis illoꝝ ſtudia deguſtantes a conuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & tēpla quæcunq; habuerint deſtruenda cōmoneo:& genus & memoriam eorū igne conſumi. Sic &enim bonoꝝ ueſtroꝝ uobis erit firma ſecuritas. Ne uero p ignorātiá melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet:& leges uobis dictante mihi deo compoſui:& ordinem bonæ conuerſationis inſtituti:cuius ſeruātes ornatū:fœliciſſimi eritis oīum reꝝ. Hæc dicēs:dedit eis in libro leges:& cōuerſationis modum ibi conſcriptū.Illi uero flebant:& multū quærebantur ducem:memoriá pericu lorum eius habentes:& quanta p eoꝝ ſalute geſſiſſet:deſperātes etiā de futuris: q̄ſi nullus ei princeps ſimilis foret:minuſq; iam deum ſui curā prouidere credētes:eo q; moyſes eū potius exoraſſet. Tunc eorū quæ in deſerto ei cū ira locuti fuerant penitētiá agentes ingemiſcebant:ita ut oīs populus in lachrymas p rumperet:& pluſq̄ ſermone dici poteſt:gemitus cū dolore p ferret.Moyſes autem conſolabatur eis; & licet dignus utq; magna uterentur conuerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt.

Cap. VI.

QOlo aūt conuerſationē dicere primitus moyſeos:eiuſq; dignitatis uirtutes exponere: ut qui hæc legerit: agnoſcāt: q̄lia initia noſtri habuere maiores: & ſic ad aliaꝝ rerum uenire narrationē. Scripta ſunt hæc oīa ſicut ille reliqt nihil nobis adiicientibus ad ornatum:quod a moyſe relictum nō eſt. Hoc tantum nobis placuit modo nouitatis inducere:ut ſecūdum genus nobis ſingula diſponātur:diſperſæ quæ ab illo ī ſcriptis relicta ſunt: & quēadmodū deum in ſingulis quibuſq; conſuluit.Propterea nāq; neceſſariū iudicaui hæc p̄dicere:ne aliq̄ nobis a cōtribulibus hanc ſcripturā legentibus quō generetur.Hic ergo ordo eſt legum in noſtra conuerſatione cōpetentiū.Quas aūt nobis cōiter ad alterutros dereliquit:has de moribus & cāis explanare & referre diſtuli:ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare propoſitum eſt. Ait enim. Dum chananeorum terram poſſideritis:& ad uſum bonorum peruenerit:& ciuitates iam edificare ceperitis:ea facientes quæ deo placita ſunt:fortiſſimumq; pignus fœlicitatis habebitis: ſit uobis una ciuitas ſacra in terra chananeorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus ſibi p prophetam elegerit:& templū unum in ea ſit:& altare unum ex lapidibus non manu dolatis:ſed paſſim iacentibus qui dealbati erunt:& ad decorē ualde puriſſimi: acceſſus aūt ad eum ſit nō per gradus.In alia uero ciuitate:nec altare:nec templum ſit.Deus enim unus & genus hæbreorū eſt unum. Qui blaſphemauerit deū:lapidatus ſuſpēdatur p diē: & ſine honore ; turpiterq; ſepeliatur. Conueniāt auté in ciuitatem in qua templū conſtruūt ter ī anno

a finibus terræ quam hæbrei tenuerint:quatenus deo & pro illis quæ possident gratias referant: & de futuris preces effundant:& conuenientes adinuicem:tunc epulantes amici sint. Bonum est enim:ut semetipsos alterutrum contribuli nō ignorent:sed sua studia sibi cōicent.Hoc aūt eis ex hac societate proueniet:ut & aspectu:& loquela memoriā sui semper obtineāt.Si enim alterutris impermixti sunt:extranei sibimet putabūtur.Sit & decima exceptio frugū uobis præter eam quā distribuit dominus sacerdotibus & leuitis dare:quæ uendatur quidem ꝑ prouincias & ad epulas ministretur & hostias:quæ in sacra urbe sunt celebrandæ.Iustū est enī ex his quæ de terra nascū-tur quā deus nos possidere cōcesserit:ut ad honorē eius qui hæc tribuit perfruātur.Ex mercede mulieris fornicariæ nō sunt sacrificia celebranda.Nunq̄ enī ex his quæ de cōtumelia procedunt diuinitas delectatur.Nihil nimiꝫ confusione corpoꝫ peius est. Similiter aūt siquis ꝑ coitu car-nis:aut uenatu:aut custodiis græcum mercedē acceperit: nunquā exinde deo sacrificandum est. Nullus blasphemet eos quos principes aliæ ciuitatis esse putant.Sacra peregrina nō sunt curāda: neq; uas denoiatum alicui deo est sumendū.Nullus uestrū texta ex lana & lino tunica uestiatur. Hæc enī solūmodo sacerdotibus est cōcessa. Conueniente uero multitudine ī urbe sacra ad im-molandum:post.vii.annos istante festiuitate quæ uocatur scenophegia.i.tabernaculoꝫ defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali unde possit audiri legationibus leges: & neq; uxor: neq; filii audire ꝓhibeant:sed neq; serui.Bonū est enī:ut a māibus iscriptæ leges:etiam memoria conseruētur:qua nunquā deleri possint.Sic ergo neq; peccabūt:nō uolentes dicere: eo q; decreta legum ignorare uideātur.Leges itaq; multā habebūt contra peccātes audaciā: utiq; prædicentes eis quæ sint passuri delinquentes: & aiabus eoꝝ inscribētes quæ p̄cipiunt per auditum : q̄tenus omnino in iterioribus eoꝝ cōsistat uolūtas legū:in qua cū deficiūt: auctores ipsi suæ lesionis exi stunt. Discant etiā pueri primū leges:quæ est doctrina optia:& causa fœlicitatis eximia. Secūdo aūt per singulos dies mane & uespere testificanda sunt dona dei:quæ liberatis de terra egyptiaca cōcessit.Iusta est enī naturaliter gratiaꝝ actio quæ referē:& ꝑ cōpētsatiōe reꝝ iam factaꝝ:& pro inuitatione futuroꝝ.Inscribenda uero ī ianuis ea ī q̄bus eis deus benefecerit & brachiis singula quæq; declaranda: quæ uirtutē dei ualeant designare:& fauorē eius circa uos ostēdere: quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor.Principes aūt sint ī unaq̄q; ciuitate uiri.vii.qui & uirtute & iu sticiæ studio sint exēpti: unicuiq; uero pricipatui duo uiri ministri præbeāt ex tribu leuitarum. In oibus honorē qui ī urbibus iudicare cōstituti fuerit habeāt ita:ut illis p̄sentibus neq; blasphe mare:neq; aspere agere liceat aliquibus:sic utiq; respiciētibus pudorē dignoꝫ hoium: tanquā si-bi deū in illis cōtēnere uideātur.Iudices aūt ptātem habeant ꝓnunciandi:quodcūq; uidē eis:ni-si forte pecunias eos quilibet accepisse ꝑ iudicii diuersitate demōstret: aut aliā cām ꝓferat:ꝑ quā eos nō bene iudicasse cōuincat.Non enī lucrū attendētes:aut dignitatē cōuenit iudicare: sed iu-sticiam rebus oībus ꝓponentes.Nam hoc nō agēs:deū q̄libet cōtēnere putaē:eūq; ifirmiorē cre-dere quā illos: q̄bus cōtra iusticiā timore ptātis sentētiā ꝓpriā p̄stare cōtendit. Dei enī uirtus iu-sticia ē.Quisquis igiē p̄stat eis qui aut nō iuste q̄runt aliq̄d:aut nō iuste ī dignitate sunt cōstituti: illos potius deo potiores facit.Si uero iudices nō itelligūt de rebus sibi creditis iudicare:quando multa talia solēt hoibus ꝓuenire:itegrā cām in urbe sacra remittāt:& cōueniētes pōtifex & pro-pheta:& seniores q̄ eis uidenē iusta: ꝓnuncient. Vni testi non credaē:sed tribus: aut ultimū duo-bus:quoꝝ testimoniū ueꝝ faciat uita prior.Mulieꝝ testimoniū nequaquā recipiendū ꝓꝑ leuita tem:& procacitatē generis eaꝝ.Sed neq; serui testimoniū phibeant:ꝓꝑ ignobilitatē animi:quos aut ꝓpter lucrū:aut ꝓꝑ timorē uerissime potest credi:nō posse uere testari. Siquis aūt falsē testa-tus:est cōiunctus:ea patiaē q̄ passurus eēt is:cōtra quē testimoniū dixit.Si homicidio facto ī aliq̄ regione:nō iueniaē hic qui fecit:ne ī suspitōne sit aliq̄s:q̄si ꝑ odiū ꝓpetrauit:q̄ratur quidē homi cida cū multo studio:& de eo nunciando ꝓponanē edicta.Cum uero nullus eū nūciauerit:prin-cipes ciuitatū uicinaꝝ regionis illius in qua cædes facta est:& seniores cōueniētes: metianē a lo-co ubi iacet mortuus regionē:& ps q̄ fuerit uicinior ciuitati:populi eius emētes uitulā: & deferē tes eam ad uallē:& ī locū inutilē aratro & plātationibus: icidāt ceruices bouis:& sumentes aquā lauent māus suas supra caput bouis sacerdotes & leuite simul: & seniores illius ciuitatis:& excla-ment ab homicidio mūdas se manus habere:neq; gessisse:neq; factori cōicare:& iuocēt deum si-bi ꝓpicium fore:& nunquā tam malā passionē in illa terra cōtingere.Optima iquit ē huiusmodi dispositio:& conuersatio talis:nec uobis alterius reipublicæ sit affectus: sed hāc diligite:dominas leges habentes:& secundū ea omnia faciētes:satis est enim:ut deus sit uestri priceps. Si abheserit uobis regis amor: sit quidem iste contribulis: sitque ei iusticiæ prouidentia semper: & uirtutis alterius magnitudo.Sciat aūt is legibus atq; deo plurimum inesse sapientiam: nihilq; gerat præ-ter pontificis seniorūq; sententiam: nec multas nuptias usurpet: neq; abundantiā sectetur pecu-

niarum:nec ornatus equoꝝ:quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſuperbus erit. Prohibeatur etiã ſi quis hoꝝ ſtudiũ habuerit fieri:ultra modũ utilitatis ueſtræ potẽtior. Terminos terræ moueri nõ licet:nec ꝑprie nec aliene: ꝑ quos uobis ſeruabit̃ pax: ſed hẽantur firmi ẽternũ poſiti ſicut diuina ſententia:tanq̃ prælĩis ex hoc & ſeditionibus mundus uexatur:dum accedere ultra termi nos auari uoluerint. Nanq; procul non eſt:ut tranſcendat leges qui terminos uoluerit permuta re. Qui in terra plantauerit:ſi ante quartum annum fructum attulerit:neq; deo ex hoc primitias offerat:nec ipſe comedat. Non enim ſecundum tempus hoc illatum eſt: dum naturæ præter tẽ pus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neq; deo:neq; proprio domino cõpetit ad utendũ. Quarto uero anno uindemiet omne quod naſcitur tunc enim maturum eſt:colligenſq; ad ſacram depor tet urbem:& cum decimis aliaꝝ frugum expendat cum amicis propriis epulando: & cum pupil/ lis & uiduis. Quinto autem anno:ſint domini ſui quæ fuerint nata. Qui terram uineis plantat non ſeminet eam:ſatis eſt enim hanc enutrire hoc germẽ:laboribuſq; aratri eſſe priuatã. Bobus terra aranda eſt:& nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt:ſed propriũ hoc genus ſit ad arã/ dum. Semina uero ſint munda & impermixta:& nõ duobus aut tribus generibus ſeminetur: nõ enim cõione diſſimiliũ natura letatur neq; iumenta permiſceantur:quæcunq; cognata nõ ſunt. Metuebat enim legiſlator:ne per hoc iniuria tranſiret ad homines: initium a minoribus & tur/ pibus primo ſumens. Nihil ergo huiuſmodi debet eſſe licitum:ex quo per ſimilitudinẽ cõuerſio quædam in cõibus rebus habere poſſit acceſſum. Qua ꝑpter neq; de rebus uilibus legis negligẽ tiam habuerunt:ſcientes omnibus prouidere:ne in aliquo uideretur eſſe culpabiles. Metẽtes in/ quit & manipulos colligentes non omnem decet meſem excutere: ſed relinquere aliquos mani/ pulos:qui ſint egentibus alimentum. Similiter aũt & de uinea ramuſculos pauperibus relinquẽ/ dos:& oliuaꝝ quendã fructum reſeruandũ colligentibus:& eſcam propriam nõ habẽtibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit:quanta gr̃a ex indigen tium ſatietate proueniet. Tunc diuinitas terrã ad illationem fructuum proniorem efficiet: eorũ qui non ſuæ tantũmodo utilitatæ proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed & boum ora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda. Non enim iuſtum eſt: ut qui ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati ſunt:participare prohibeãtur. Neq; po/ ma matura contingere inter agentes arcendi ſunt:ſed tanq̃ de propriis eos debent permittere fa/ tiari:ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini:& cum gaudio præbendum eſt eis ad comedendũ: por/ tare uero eis nihil liceat. Neq; uindemiãtes ex his quæ ad torcular portantur guſtare prohibeãt ſibimet occurrentes. Iniuſtum eſt enim:bona quæ dei uoluntate ad utendum data ſunt:inuideꝛ deſiderantibus ea comedere:dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit: & mox abire feſti/ net. Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præſumant: rogantes eos cum ſint quidem iſraelite tanquã ſocii:& propter cognitionẽ alias cognationem pariter domini:& ex loco alio ue nientes:ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt:quæ deus eos uidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt:quæcunq; per benignitatẽ tranſeuntibus conferuntur:quãdo deus ubertatẽ bonoꝝ præſtat hoĩbus:non ut utantur ſoli:ſed ut etiã aliis largiantur:uolens hoc modo fauoꝛẽ ſuum circa iſraeliticum populum & fœlicitatis eoꝝ adminiſtrationem aliis apparere: cũ eos ſuã abundantiam aliis participare præcepit. Qui uero præter hæc fecerit. xl. minus una plagas habe na publica accipere uoluit:& liberum pœnam hanc turpiſſimã ſuſtinere: quia dum lucro ſeruit: fecit iniuriam dignitati. Bene inquit uobis erit expertis erumnaꝝ egyptiaꝝ atq; deſerti:ſi habea tis curam eoꝝ qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia & prouidẽ tia dei:eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis. Super decimas aũt duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas:aliam quidem leuitis:alteram uero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertiũ expedit fieri:ad diſtributionem inopum:mulierũq; uiduarum:& infantum & pupilloꝝ. Germia quæcunque prius naſci contingit:ad templum præferant:& pro terra hæc proferentes quam eis præſtitit poſſidere:deum benedicentes:ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes: horũ primitias ſacerdotibus templi diſtribuant. Cum uero hæc quilibet impleuerit:& omnes decimas una cum primitiis quas leuitis:& ad epulandum dari mos eſt obtulerit:diſceſſurus domi:ſtans e diuerſo templi:gratias quidem agat deo:qui eas ab egyptioꝝ iniuria liberauit: terrãq; eis magnã frui:multãq; conceſſit:teſtimonium perhibeat:q; & decimas ſecundũ leges moyſeos obtulit: ex oret deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe: & cõiter cum hæbreis omnibus permanere atq; ſeruet bona quæ dedit eis:& addat quæcunq; donare poteſt. Vxores aũt ducant nobiliũ tẽ pore conſtituto:uirgines liberas:bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus nõ eſt:ei nõ iungatur:quã diſcedere ſuaſit ab alio:neq; cõtriſtet priorem maritũ eius. Ancillas libe/ ri non ducant uxores:nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentia nanq; eſt:

decorũ retinere:& cõgruũ libera dignitate.Sed neq; fornicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ;ꝑ quibus corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuinitas. Sic itaq; prudentia filioꝝ erit libera:& ad uirtutẽ rectitudinis ꝓparata:ſi non fuerit de turpibus nuptiis neq; de concupiſcentiæ non legitime conuenientiũ ꝓcreati.Siquis uirginẽ deſpõderit:deinde non eã talẽ inueniat: cãm dicturus:ipſe quidem accuſet:utens ad probationẽ documentis ſuis:reſpõdeat aũt puellæ pater aut frater:aut quicũq; poſt eos genere uicinior eſſe monſtratur:& dum iudicatũ fuerit puellam non eſſe culpabilem: cũ accuſatore ꝓmaneat: nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittẽdi eam:niſi magnæ cauſæ proceſſerint:& contra quas ne reſpondere poſſit. Is qui audacter aut petulanter puellæ cãm uiciauerit:& derogationes intulerit multas:cõdemnet̃.xl.minus una plaga,&.l.ſiclos patri dare cogatur.Si conuicerit puellam fuiſſe corruptam: ſiquidem popularis ſit: eo ꝙ caſte uirginitatẽ uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapidetur:ſi uero de ſacerdote ſit nata:uiua protinus cõcremetur.Siquis duas uxores habuerit: & alia quidẽ in honore magno & fauore fuerit:aut propter amorẽ:aut pulchritudinẽ:aut ob aliam cãm: altera uero ĩ minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius cũ ſit iunior ab illo qui ex alia ꝓcreatus eſt petat ꝓpter fauorem patris quẽ circa matrem habet priuilegia ſenioris:qtũs duplicem ſubſtantiæ paternæ partem accipiat:ſicut in legibus diffinitũ eſt:non ei concedatur.Iniuſtũ nanq; eſt: ut qui natiuitate ſenior ẽ: eo ꝙ minus mater eius a patre diligit̃ debita ꝓte fraudet̃.Qui puellã corruperit alio deſponſatam:ſiquidẽ ſuadens ei & ad corruptionẽ ſibi conſentientem habuerit:cum ea moriatur. Maligni enim ſunt utriq;:ille quidem eo ꝙ turpitudinem puellã uolũtarie ſuſtinere ſuaſerit: & nuptiis liberis hæc mala præferre coegerit:illa uero ꝙ ſemetipſam ꝓpter libidinem propriã: aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniens: nullo adiutore præſente compreſſerit:ſolus ipſe moriatur.Qui uirginem corruperit:nõdum alicui deſponſatam:ipſe eam ducat uxorem.Si uero puellæ non placeat ut habeat eũ:patri .l. ſiclos preciũ iniuriæ ſoluat.Ab uxore copulata ſibi uolens diſiungi propter quaſcunq; cauſas:quæ multimo de hominibus prouenire noſcuntur:ex ſcripto eo ꝙ nunq̃ poſtea cum ea cõueniat cõpromittat. Sic enim habebit poteſtatem aliæ copulari:nam prius illa alteri iungi non poteſt. Si aũt & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere:non ei liceat. Quæ ſine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat:& natum filium mortui nomine uocans:hereditatis nutriat ſucceſſorẽ. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit:domibus minime deſtitutis:& cognatis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari:& mulieribus reuelatio calamitatis auferri:quãdo prioꝝ maritorum ꝓximis coniungentur. Si uero noluerit eam ducere frater:ueniens mulier;apud ſeniores teſtimoniũ huius rei perhibeat: ꝙ uolentem eam domi manere:& filium ex eo habere non ſuſcepit: iniuriã faciens fratris defuncti memoriæ.Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtineat:ſiue maximam cauſam ſiue paruam dixerit:ad hoc ueniẽdum eſt:ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri:& expuens in faciem eius dicat:hoc diguum eſſe ab ea patiiniuriã defuncti memoriæ facienti. Et ille quidem a ſenioribus abſcedat:hoc obprobrium habẽs omni tempore uitæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat. Siquis captiuam ceperit uirginẽ:ſi ue iam nuptam:uolens ei copulari:non primitus liceat eius cubile cõionemq; contingere:anteq̃ illa radens caput ſuum:& lugubre ſcema percipiens:parentes defleat:& amicos quos in bello pdiderat: qtũs de eorum triſticia ſanata:ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias. Bonum eſt enim & iuſtum:accepturus de qua filiũ habiturus eſt:ut eius ſatiſfaciat uoluntati: & nõ tantummodo libidinẽ ſequẽs propriã qđ uxori futuræ eaꝝ poſſit eẽ conẽnat. Triginta uero in luctudie bus expletis: ſufficiũt enĩ iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatoꝝ: tunc ꝓcedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus;habere eam conẽnat uxorem:ad ſeruiciũ eam deducere nõ habeat potestatem:ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat;hanc libertatem habens. Quicunq; iuuenum contemnunt parentes ſuos:& eis honorem non præbent:aut propter uerecundiam: aut propter inſipientiam iniuriã facientes eis:primũ quidẽ ſermonibus eos moneant ipſi parentes:ſufficiunt enim ad hæc huiuſmõi iudices:dicentes nõ ſe ꝓp delectationẽ fuiſſe coitu naturali ꝓmixtos:neque ꝓ augmẽto pecuniaꝝ:dũ eſſent facultates parenti utriq; cões: ſed ut ipſi filios haberẽt: qui eos in ſenectute gubernarẽt:& qbus egerent ꝓ eos haberent:qđ dũ grato fiet:deo pcipue eaꝝ ẽ: adiiciãt etiã hæc uerba dicẽtes: fouentes ſtudio magno nu ꝓtriuimus:nulliq; rei pepercimus:quæ ad ſalutem tuam tenderet:& utilitatem optime tibi eruditi õis afferret:nũc aũt quoniã decet ueniam tribui iuuenũ delictis:monemus te:reſpue in quocũq; pro noſtra exhonoratione minor iuentus es:& admodum temperamenti conuertere:ſciens etiã deũ ea quæ cõtra parentes præſumuntur nimis ingrate ferre; quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt:& una cũ illis exhonorari uidetur:qui eandẽ appellationem habere noſcũter.Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis

ſuſtinere:cum & lex taliũ ſit ultrix ineuitabilis:cuius te filii experimentũ ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenũ temperet audacia:ab obprobriis liberant quæ ex ignorantia ꝓueniũt. Sic enĩ & legiſlator bonus inueniet:& patres fœlices erunt:nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiã. Cum uero parẽtis ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiã ſuam pro nihilo eſſe uidebũtur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciens legis:cum frequẽtibus contra parentes preſumptionibus incitatur:hic inquit eiectus extra urbem:ſequente multitudine:lignoq; ſuſpẽſus & pmanẽs tota die ad uiſionem cunctorũ:nocte ſepeliatur:ſicut etiã alii:qui quocũq; modo pimi legibus decernuntur.Sepeliantur autẽ & hoſtes:& nullus mortuus expers iaceat ſepulturæ:ſolués pœnã ultra iuſticiam.Nulli hæbreoꝝ ad uſuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ.Non enim iuſtũ eſt a cõtribuli redditus ſuſtinere:ſed ſolaciũ utilitatis eius lucrũ eſſe decernere:& gr̃aꝝ actionẽ & recõpenſationem a deo referendã pro benignitate ſufficere. Qui acceperint ſiue pecunias:ſiue quoſcũq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deum hæc cum dilectione reſtituant: tanquã reponentes in propriis loculis:& iterum cũ opus fuerit hæc tollentes.Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt:non in domos eoꝝ introeũdũ eſt:& pignus ſumendũ: antequam ex hoc cauſa dicatur.Pignus enim a foris petendũ eſt:& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtẽs ei qui cũ auxilio legis ad eum uenit.Siquidem idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt:teneat illud creditor: quouſque reſtituat quod debetur:ſi uero eſt paup:reſtituat antequã ſol occumbat : & maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta:ut eam habeat ad ſoporẽ:quando naturaliter deus paupi miſereꝫ. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore:ne inſtrumẽtis neceſſariis ad ciboꝝ alimenta priuẽtur:& pro egeſtate aliquid peſſimũ patiantur.In furto hoĩs pœna ſit mortis: qui uero aurum aut argentum abſtulerit:condẽnetur in duplum.Qui iumentũ rapuerit damno quadrupli condẽnetur:præter bouẽ:pro hoc enim quintuplum ſoluat . Qui ad ſoluenda multa fuerit inops:ſit ſeruus eoꝝ:quibus eſt condẽnatus.Siquis fuerit cõtribuli uenditus : ſex ãnis ſeruiat:ſeptimo autẽ anno liber abſcedat.Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorẽ ꝓpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo quẽ quinquageſimũ nominamus:liber efficiatur cũ uxore ſimul & filiis.Si quis aũt aurũ uel argentũ per uiam iuenerit: querat eum qui pdidit:preconemq; mittens:in quo eum loco inuenit reſtituat:& ex alio damno non bonam utilitatẽ eſſe decernat.Similiter aũt & de pecudibus quacũq; in deſerto errare conpererit:non inuento repente domino apud ſe reſeruet:teſtem habens in his deũ: q; noluit aliena lucrari. Nulli liceat ptranſire:cũ iumentũ alicuius tẽpeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe:ſed alleuet illud & proprio adiuuãdo labore:ei adiutor exiſtat:uias aũt ignorãtibus demonſtrandas: & non riſum aucupantes de eoꝝ errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentẽ.Percuſſus in lite quis:ubi non eſt ferrũ:repente mactetur:idem patiente eo qui pcuſſit q; fecit.Si uero portatus ad ꝓpria qui pcuſſus eſt:egrotet diebus multis deinde moriatur ſit inocẽs qui pcuſſit.Sanato aut illo & multas expenſas in egritudine faciente : reſtituat uniuerſa pcuſſor: quæcũq; i uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit.Qui mulierẽ pregnãtem calce pcuſſerit:ſiquidẽ abortiuũ fecerit mulier:pecuniis a iudicibus condẽnetur:tanquã per corruptionem uentris:plebis faciens detrimẽtum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente aũt ea ex ea plaga:& ipſe moriatur:aĩa ꝓ anima cenſente lege ponendã.Venenum neq; mortiferum neq; aliud quod ſit utile leſioni: ullus iſraelitaꝝ habeat.Si uero inueniatur quiſquã hoc poſſidere:moriatur hoc patiens:qđ toleraret ille contra quem uenenũ ꝓbatur eſſe cõfectũ. Qui cecauerit quẽquã ſimilia patiat:priuet quo priuauerit alios:niſi forte pecunias accipere uoluerit qui cecatus eſt:lege uidelicet illi dante licẽtiã qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum: & concedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit.Bouem eoꝝ pcutientẽ dominus iterficiat.Si aliquẽ interficiat pcutiens taurus:ipſe quidẽ lapidatus moriat:& neq; ad cibũ utilis habeat.Si uero etiã culpabilis approbet dominus:preſcius eius naturæ:nec cauens:& ipe moriat:tanquã ipſe eius qui a boue emptus eſt auctor mortis extiterit.Si ſeruũ uel ancillã bos pimat:ipſe quidẽ lapideꝫ .xxx. uero ſiclos eius domino lapidati dominus dari damnet.Bos aũt ſi a boue pcuſſus mortuus fuerit:uendat:& q mortuus eſt & q pcuſſit:& p̃ciũ amboꝝ eoꝝ domini ſibi diſtribuãt.Qui puteũ: ſiue lacũ offodiũt:diligẽtiã hẽant:ut tabulaꝫ illic faciãt tegumẽtũ:nõ ut alq haurire ꝓhibeãt:ſed ut nullũ ibi ſit cadendi piculũ.Et ſi in huiuſmodi ꝓfunditatẽ non clauſã incidens iumẽtũ alicuius moriat:eius preciũ domino ꝓprio ſoluat.Circũdanda eſt quoq; maceria i puteis ſiue lacis:q ꝓ muro ſit:q̃tenus nõ ſinat aliquos illic deuolutos extingui.Depoſitũ ſiqs accepit:táquã rẽ ſacrã aut diuinã ita cuſtodiat:nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier:nec ſi ĩmenſam auri lucraturus ſit quãtitatẽ:ſpernens q̃ſi nullus ſit:q eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũ quẽq; ſuã cõſciẽtiã ſciẽtẽ bene ageꝛ:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽtẽ uniuerſa agere quæ

ab aliis possint laudis premia condonare:& maxime respicientem ad deum:quē nullus malígno
rum latere potest.Si uero nihil agens dolose:perdiderit cui creditū est depositū:ueniens ad septē
iudices:iuret p deū: q neq; eius cōsilio uel malicia periit:neq; aliqua rei perditæ pte sit usus: & i-
culpabilis tūc abscedat.Si uero uel in aliqua pte usus fuerit:rem sibi creditā ipse perdat etiā uni-
uersam:& quæcūq; accepit:reddere condēnetur.Sicut aūt de rebus depositis sancitū est: ita & si-
quis mercedē fraudet operantium corporibus suis:habeatur odibilis.Vnde nō est fraudanda ui-
ri pauperis merces:scientibus uniuersis:quia p terra aliisq; possessionibus ei deus hoc præstitit.
Sed neq; differenda solutio est:sed sub die præbēda:tanquā nolente deo fraudari quāq; usu labo-
ris sui.Pro iniusticia patris nō debere filios puniri:sed propter suā potius uirtutem eis misericor-
dia præbenda est nō lesio:quia filii pessimoꝝ fuere patrū:neq; odio habēdi sunt ab iniquis nati.
Sed neq; patribus filioꝝ sunt repēsanda peccata:cū multa iuuenes extra nostrā doctrinā sibimet
arrogent per superbiā:nolentes quæ sunt utilia doceri & coitū fugere:per quē una secū & mascu
li uirtutem & fructū filioꝝ,procreationis amittunt:quā nobis hoibus ad augmentū generis p̄buit
deus:quando ī nece futuroꝝ filioꝝ agitur:& per hoc eoꝝ exterminatur initiū. Nam sicut aniæ
illoꝝ debilitantur:ita & quæ sunt corporis permutantur.Similiter aūt quicquid putat esse uidē
tibus monstruosum:nō liceat fieri neq; de hoibus neq; deceteris aīalibus. Hæc siquidē uobis le-
gum uestræ reipublicæ sit pacifica cōstitutio:& deus ,ppicius eius decorē inuiolabilē cōseruabit.
Nullūq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet:& in contrariū mutet. Quia uero ne-
cesse est humanum genus incōsiderata picula aut uolūtarias turbas icidere:ēt de his breuia collo
quemur q̄tenus p̄scientes q̄ oportet fieri:ad opus salutis sitis idonei:& nō tūc reqrentes quæ nos
conueniat facere:minus instructi tēporibus succūbatis.Terrā quā uobis sine laboribus præbuit
deus:& sine uirtutū exercitatione cōcessit:p̄stet quidē:ut ea sine bello fruamini:neq; aliis ī ea cō
tra uos præliātibus:neq; ītestina seditione cōcussīs:p quā cōtraria uestris patribus gerentes:quæ
ab illis sunt custodita pdatis:sed utētes legibus bōis quas uobis deus præbuit p̄sistatis.Si uero ca
sus belli aut nūc uobis:aut uestris filiis postea forte ,puenerit extra terminos hoc agatur. Bella
turi: legationes & precones mittite ad uoluntarios hostes Ante arma nanq; bonū est apud eos
uti sermonibus declarātibus:quoniā & militiā copiosam habentes:& equos & arma:& ante hæc
,ppicium deū;& uobiscū piter dimicantē:tamē petite:ut nequaq̄ cū eis pugnare debeatis: ne res
eoꝝ auferre cogami.Et siquidē consentiūt:bonū uobis est seruare pacē: si uero cōfidentes in se:
quasi uirtute præcellāt:& uos uexare conent:exercitū sup eos inducite:p̄cipe quidē utētes om-
nipotēte deo sub p̄cipē uero cōstituite unū:qui cūctos uirtute præcellat.Multoꝝ nāq; p̄cipa-
tus his q agere qcquā excellēter alias celeriter cōpellunt ipedimentū est:& potius nouit ledere q̄
iuuare.Exercitus aūt ducat mūdus:& iter oēs corporis robore & animi audacia ualde p̄positus:
timidi uero discerēdi sunt:ne dū circa cōgressionē belli cōuertunt ad fugā:hostibus magis uires
adiciāt.Eos qui nup edificauerit domos:qbus tēpus ānale nō fuit ad fruendū:& q plantauerūt:
& necdū p̄ticipati sunt fructibus ī ,puincia dimittendos cēsemus:sed etiā eos q ipōsi sunt: & qui
nup uxores duxerūt ne desiderio eaꝝ pcentes uitæ & seruātes semetipsos:ut illis fruantur:arma
tractare cōtēnant.Cū uero castra īquit ducitis,puidete ne qd mali geratis. Obsidētes ciuitatem
& lignis egētes ad machinationis opus:nō icidatis arbores terræ fructiferas: sed parcite scientes:
eas a deo p utilitate hoium eē ,pductas.Quæ si uocē haberēt iurgiū uobis iferrēt:qa cū nō sit in
eis cā belloꝝ:iniquæ sectiōis p̄iudicia patiāt:& si uirtus eis foret:ēt demigrarēt: & ī aliā terrā re
cederent.Vincētes aūt ī pugna:rebelles occidite:alios uero ad tributa reddēda seruate: absq; gē-
te chananea.Hos enī cū omni domo cūctos oportet exterminari.Custodite ī bello præcipue:ut
neq; mulier utat instrumēto uirili:nec uir tunica mulieri. Huiusmōi siquidē moyses hæbreorū
rempublicā dereliqt.Leges aūt prius q̄drageſimo anno cōscriptas tradidit:de quibus in alia sum
cōscriptione dicturus.Reliquis uero diebus frequētes benedictiōes p ecclesias eis dedit: & super
eos qui nō legitime uiuerēt:si quæ in eis sunt definita trāscenderēt maledictiones iposuit: deīde
exametrū eis carmē effecit: qd in libro dereliquit in sacrario cōseruandū:eloquiū continēs futu
rorum:secundum quod oia facta sunt atq; fient:nullaq; ueritate priuat. Hos igitur libros simul
& arcam in qua decē uerba duabus tabulis cōscripta recondidit:& tabernaculum tradidit sacer-
dotibus:& populū adortatus est:ut dum obtinerēt terrā:& collocarentur in ea:amalechitaꝝ nō
obliuiscerent iniuriā.sed castrametati super eos:pœnā de eis sumerēt:eoq; eos in deserto positos
afflixissent.Capta uero terra chananeoꝝ:& oēm eius multitudinē p̄imi iussit & altare erigendū:
qd ad solis respiceret ortū: tum nō longe ab urbe sicimoꝝ ītер duos mōtes: garizeo quidē a de-
xtris posito:a leuo aūt eo qui hebal nūcupatur:diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus mon-
tibus:& eū eis leuitis & sacerdotibus:primū quidē eos qui in mōte garizeo eēnt orare sancciuit:

bona ſup eos accidere:qui circa religionē dei legūq; cuſtodiā ſtudiū haberēt:nec offenderent in his quæ moyſes imperauit:& his fauere alias tribus:rurſumq; his orātibus:ſex alias reſpondere benedicētes:deīde tranſgreſſoribus ponere maledicta:& ī eoꝝ cōfirmatione ſibi tribus adinuicē conſonare.Conſcripſit aūt benedictiones eoꝝ:ut nequaquā longo tp̄e hæc doctrina deficeret. Quas etiā moriēs in altaris latere utroq; conſcripſit:ſtāte populo:& ſecū ſacrificia & holocauſta celebrante:qđ nequaquā ulterius fecit.Hæc igitur conſtituit moyſes:& hæbreoꝝ gens hæc mā data ſequēdo conſtitit.Altera uero populū cū mulieribus & infantibus in eccleſiā conuocauit; ita ut famuli etiā adeſſent & ei iuſiurandū ꝑ legū cuſtodia celebrarēt:ut de dei uoluntate p̄fecte cogitātes:neq; cognatis fauētes:neq; terrore p̄moti:neq; aliā quēlibet fortiorē cām q̄ legū cuſtodiā arbitrantes:eaꝝ p̄cepta tranſcenderēt:ſed ſiue quiſquā eoꝝ conſanguineus temptaret huius conuerſationis iura confundere ſiue ciuitas foret:in eis ulciſcerent & ſingulariter & cōiter: & cū eis prævalerent:etiā fundamenta ſubuerterent:ut neq; pauimentū contemnentiū ſi eſſet poſſibile remaneret:ſi uero nequirent inferre tormentū:hoc ipſum oſtenderent:quia non ſua uoluntate feciſſent.Et in his quidē multitudo iurabat.Docuit aūt eos quēadmodum ſacrificia p̄cipue deo placerent:& quō prælīantes digni fierent utentes coniectura lapidū:de quibus primitus declaraui.Prophetauit uero & leſus præſente moyſe. Igitur moyſes cuncta quæ forent pro populi ſalute facienda in bellis ſimul & in pace tractās:legibuſq; compoſitis:& diſtributis reipublicæ piter ornamentis dicit:quia ei diuinitas indicauerit q̄ ſi tranſgrederent eius religionē hæbrei experirentur aduerſus:ita ut eoꝝ terra armis hoſtiū compleretur:& urbes deſtruerentur:& cōcremarentur templum:& uiri uenditi ſeruituri forent nullo eoꝝ calamitatibus miſerante:eoſq; cū talia ſuſtinerēt:fruſtra eē pēituros . Deus tamē īq̄t q̄ uos creauit:& ciuitates ciuibus uīris tēplūq; reſtituet:eritq; haꝝ rerū calamitas non ſemel ſed ſepius affutura. His dictis:exhortans leſum ad chananeos exercitum ducere tanquā deo cooperante in his quæcūq; tentarēt: & omni multitudini benedicens quomodo ego inquit ad noſtros pergo maiores ; & deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem ei adhuc uiuens uobiſq; præſens refero:propter p̄uidentiā eius:quā nō propter libertatē ſolummō ueſtram gerens;ſed etiā pro muneribus optimis ſemp exhibuit:laborantiq; mihi & omnē ſollicitudinē adhibenti pro meliori ueſtra cōuerſatione ſua ſolacia nō negauit:& in oībus placidū nobis præbuit ſemetipſum:magis aūt ipſe fuit:qui etiā bonā conuerſationem dedit;finemq; conceſſit:me utens ſub principe pariter & miniſtro:in quo ueſtrū populū uoluit adiuuare.Pro quibus oībus benedicere uirtuti dei cui cura erit & ī futuro cogitare p̄ uobis:moriens optimum iudicaui.& ipſe utiq; hoc debitum deo reſtituens:& uobis ad memoriam dereliq̄s : qa colere uos ſemper hunc oportet:& honorare:& leges reꝝ omnium quas præſtitit:placiduſq; permanens adhuc præbebit:tanquā optima dona ſeruare:quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus : qui legiſlatori facit iniuriam:& leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis:quas ipſe generās uobis dedit.Hæc autem moyſe ad finem uitæ dicente:& cum benedictione ſingulis tribubus futura prophetāte; populus ceſſit cunctus ad lachrymas:ita ut etiam mulieres tundentes ſua pectora:demonſtrarēt in eius morte lugubrem paſſionem.Sed & peruuli flentes:cum adhuc magis ad retinendam triſticiam inualidi forent declarabant;quomodo & ipſi uirtutem eius & magnitudinē ultra ipſam infantiam ſentiebant.Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus erumna magnæ triſticiæ.Alii nanq; ſcientes:quali tutore priuarentur:de futuro lugebant;aliis uero maximus ob hoc erat luctus :quō cum nondū bene eius uiderentur deguſtare uirtutē: tali principe fraudabant.Nimietatem uero gemitus populi:atq; dolorū:coniicere poterit unuſquiſq; ex eo:q̄ tunc ipſi legiſlatori proueniſſe dinoſcitur.Nam cū omni tempore ſuaderet non oportere quēquā ꝑ futura deiici morte; tanq̄ hanc uoluntate dei & legis natura ferente: in his tamen quæ gerebantur a populo ; uictus eſt ut defleret.Igitur properantē quo erat auferēdus:cuncti cū lachrymis ſequebātur.Moyſes aūt alios quidē manu ſilentiū faciens:procul quietos manere precepit:proximos uero ſuis conſolabat̄ ſermonibus:ne ſequentes lugubrem ei facerent finem.Illi etiā hoc ei præſtandū iudicātes : ut ꝑpria uolūtate diſcederet:ſemetipſos ī aliis locis detinuere flētes:& abeuntē lachrymis currentibus ſequentes:quē ſolūmō ſeniores deduxerūt:& pōtifex eleazarus:& princeps leſus Cunq; uenīſſet ad montē qui uocat̄ abarim:qui eſt excelſus & e diuerſo poſitus:hiericho terrā optimā chananeoꝝ & amplā intuētibus ad uiuēdū p̄bens:ſeniores dimiſit:& dū ſalutaret eleazaꝝ:& ieſum:eiſq; adhuc loqret̄:nube ſubito ſup eū aſtāte:in quadā cōualle ſublatus eſt.Scriptū eſt aūt ī ſacris libris; eū fuiſſe mortuū ꝑp metum:ne ꝑp excellētiā uirtutis q̄ erat circa eū ad diuinitatē abiſſe putaret. Vix itaq; oē tēpus ānoꝝ.xx.& cētū:ex q̄bus ꝑte tertia prīceps fuit:minus uno mēſe.Defunctus eſt aūt ultimo mēſe āni:q a macedonibus uocat̄ diſtrus:apud nos aūt adari mēſis initiū eſt:ſapia

cūctos hoies qui fuerūt quocūq; tpe supans:& optime his quæ intelligebat utēs:ad dicēdū uero & ad loquēdū populo ualde gratissimus:& alia multa bona possidēdo nimis idoneus: sic quoq; cunctis abstinens passiōibus:ut neq; esse in eius aia putarent:sed solummō eoꝝ noia sciret:& in aliis potius:q̄ in se esse conspiceret.Et dux quidē inter paucos illi similis fuit:ppheta uero qualis ille: alter nullus:ita ut qcquid eū cōtigisset loqui:deus putaret audiri.Luxit hūc populus trigīta diebus: & nunquam tristiciæ magnitudo hæbreos tāta detinuit:quāta fuit in transitu moyseos. Diligebant etenī eū non solū qui fuerūt expti:sed etiā qui eius legebant leges:questioneſq; uehementissimas faciebant:& eius uirtutē ita cōsiderabant.Finis itaq; moyses declaratus a nobis hoc modo sufficiat.

HAec insunt in quinto libro iosephi historiaꝝ iudaicæ antiquitatis. Cap.i.
Quō iesus duxit hæbreoꝝ exercitū: & dū pugnasset cōtra chananeos: & deuicisset terrā eoꝝ p sortes funiculoꝝ ē ptitus:& de morte ipius iosue:& pōtificis eleazari. Cap.ii.
Quō moriēte duce:filii israel fœliciter aliquāto tpre pugnaueret cōtra chananeos. Cap.iii.
Quō ꝓcedēte tpe israelite trāscēdentes patrias leges ad grādes erūnas deducti sunt:& seditione facta:adinuicem pugnauerunt:huiusmodi causa pro qua deleta est tribus beniamin præter duocentos uiros. Cap.iiii.
Quō post hanc afflictionē israelite rursus impie agētes:opprimūt a chananeis: & a cursato rege assyrioꝝ cui seruierūt ānis octo sed postea libertas eis restituta est p zenizē beli filiū : prīcipāte annis quadraginta:qui apud finicas dicitur iudex. Cap.v.
Quō rursus populus noster annis.x.& octo seruierunt moabitis:& a quodā aoth noīe seruitute priuatus sit:eo principatū annis:lxxx.tenente. Cap.vi.
Quō chananeis eos in seruitutē redigētibus p annos.xx.liberati sunt per barachum & debborā: qui eoꝝ principes fuerunt. Cap.vii.
Quō pugnātes amalechite contra israelitas uicerūt:eorūq; ꝓuinciā afflixerūt ānis septem quos liberauit dominus p gedeon:qui sup populū fuit annis quadraginta. Cap.viii.
Quō abimelech filius gedeonis ex cōcubina mortuo patre arripuit principatū:interfectis cūctis fratribus suis excepto uno:& de pœna quā exsoluit ꝓ fraterna cæde. Cap.ix.
Quō israelite relinquētes legē dei opprimūt ab āmonitis:quos liberauit dominus p iepte galaaditē qui tenuit principatū p sex annos. Cap.x.
Prenunciatio natiuitatis samson: & fortitudo eius : & quantorum malorum auctor fuerit palestinis. Cap.xi.
Post mortē samson p̄fuit israelitis beli sacerdos:& de noemi uxore elimelech;seu de ruth moabitide:quā duxit uxorē boos:pater obed patris iessē:pris dauid. Cap.xii
De ortu samuelis prophetæ : qui predixit cladem israeliticam : filiorum beli sacerdotis perditionem Cap.xiii.
Quō filii israel pugnātes cū palestinis cesi sunt:filii beli sacerdotis ī bello pereunt:arca dei cap ta abducit:ipse sacerdos cōpto quod factū est:de sella corruens:mortuus est:cū tenuisset prīcipatū quadraginta ānis.Continet hic liber tēpus annoꝝ quadringentoꝝ septuagintasex.

Incipit liber quintus.

POyse itaq; predicto mō ab hoibus abeūte iesus oībus iā ī eo legitimis finē habētibus:& luctu qescēte:ꝓcepit ut populus esset ꝓparatus ad expeditū: misitq; exploratores ad hiericho:q & uirtutē eoꝝ:& q̄ ipsi uolūtatē hre ui derēt ;agnoscerēt.Ipse uero disponebat exercitū: tāquā iordanē oportuno tpe trāsiturus:& cōuocās prīcipes tribuū ruben & gad:& p̄sides manasse: nā & huius tribus mediā ptē ī ar nō ascripserat habitare:q̄ est chananeoꝝ terræ ps septia:cōmemorabat eis q̄cūq; moysi ꝓmisissent:atq; poscebat: ut p̄stātes & illius ꝓuidētiæ q neq; dū morerē circa eos defecisset:& utilitati cōi semetipsos ad ea q precipiebat ꝓnissimos exhiberēt:& cū eqtibus quadraginta milibus armatoꝝ a loco q dicit abela ad iordanē accessit ī stadiis.lx. Cūq; fuisset illic castrametatus: repente exploratores aduenerūt nihil horꝝ q̄ agebāt apud chananeos ignorātes. Latēter enī prius oēm urbē eoꝝ licēter cōsiderauerūt simul & muros qcūq; tortes:& qui nō ita cauti eē uiderēt;sed & portas:q dū essent fragiles:oportunū p̄berēt iuasuris introitū.Nō aūt curabāt ciues qcūq; uidebāt eos ista cōsiderare putātes uisiōis gra pegrinos aptissima eos ciuitatis loca singula pscrutari:nō uolūtate tamē hostili.Cūq; uespe factū fuisset:& descendentes in habi

taculū quodā muro uicinū ueniſſent ī quo cenaturi erāt:eſſetq; eis addiſcēdi cura:nunciatū ē re
gi cenanti:eo q; exploratores qdā ex hæbreoꝝ exercitu ueniētes eēnt ī raab habitaculo:cū multa
latēdi ꝓuidētia cōſtituti.Ille uero repēte eos ꝓcepit cōprehēſos adduci:ut eos torquēs agnoſce-
ret.qd agere uolētes adeſſent.Cūq; iuaſionē eoꝝ raab agnouiſſet:nā ſupra murū ſtipulā lini ſic-
cabat:exploratores qdē illic abſcondit.His aūt q miſſi fuerāt a rege dicebat:q; ꝓpegrini qdā ignoti
fuerīt ante paululū q̄ ſol occūberet apud eā:& cenātes abſceſſerūt.Quos ſi timore ciuitati:& regi
ꝓiculū ferētes ueniſſe putarēt ſine labore cōprehēderēt ꝓſequētes.Illi uero muliere ita loquete-
nullū eius ſentiētes dolū abſceſſerūt:neq; ꝓſcrutātes habitaculū eius. Cūq; prexiſſent ꝑ uias per
q̄s eos præcipue ire credebāt:& q̄ ducerēt ad uada iordanis & nullū ſignū agnoſcerēt:a labore qe
uerūt.Tumultu aūt ſedato:raab deducēs uiros & ꝓiculū ꝓ eoꝝ ſalute faciēs ſuū: q̄ ſi capi ī eoꝝ
occultatione potuiſſet:nequaquā ſupplicia regis euaderet:ſed cū oī domo peſſime depiſſet roga
uit ut haberent ſui memoriā:& dū chananeoꝝ terrā obtinerēt:huius ſalutis repēſationē eos ſibi
cōferre poſcebat.Quo facto:dimiſit abire eos ad ꝓpria:iurātes:ut eā liberarent & quæ cū ea fo-
rent:dū ueniētes ī ciuitatē uaſtarēt eā:& oēs hītatores eius:ſecundū ſnīam apud ſe p̄finitā una pi-
merēt.Hæc enī illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uittute mōſtratis.At illi de p̄ſentibus gr̄as referētes:
& de futuris iurabant ope ſe:repanſaturos fore:& ſuadebant:ut dū ſentiret capiendam ciuitatē:
oēm poſſeſſionem ſuā atq; domeſticos in illo habitaculo recōderet:& ante ianuas coccineū fu-
nē appēderet: quatenus ſciens domū princeps ne qd ei mali fieret cuſtodiret.Adiiciebāt enī.Nū-
ciamus ei: quia tuo fuerimus ſolatio liberati.Siqs uero pugnando ceciderit tuoꝝ:aut tu:neq̄quā
nobis hoc aſcribas:qui ꝓpter deū qđ iurauimus nunc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas q̄ſi de
iurꝫiurādi trāſgreſſiōe dubitare.Et illi qdē hæc ꝓmittētes abībāt dimiſſi ꝑ muꝝ:& ad ſuos pue
niētes nūciauerūt q̄cūq; in urbe geſſiſſent. Ieſus aūt pōtifici eleazaro & ſenioribus dixit q̄ fuerāt
ab explora toribus iurata raab:qui iuſiurādū ſua quoq; ſentētia firmauerūt.Metuēte uero duce
trāſitū flumīs:cū eſſet grādis eius īpetus & nō pontibus trāſiret:nā primitus nō erat iūctus: q̄ ēt
ſi uellēt ei pōtē facere:nequaquā ſe arbitrabāt ꝓpter hoſtes hr̄e ꝓmiſſionē iter hæc deus & trāſi-
bilē fluuiū fieri ei ꝓmiſit:magnitudinē eius īminuēs:& duobus trāſactis diebus.Ieſus trāſpoſuit
cūctū exercitū:totāq; multitudinē tali mō.Precedebāt eqdē ſacerdotes habētes arcā:deīde leuite
tabernaculū & uaſa quæ ad ſacrificioꝝ miniſteria ſunt neceſſaria deferētes.Sequebaṫ aūt leuitas
ꝑ tribus ſuas oīs exercitus habēs ī medio īfantes atq; mulieres.Metuebāt enī ꝓpter eos: ne uim
pateret in flumīe.Cūq; ſacerdotibus primis ītroeūtibus meabilis iā fluuius uideret: altitudine
qdē eius īminuta:alueo uero eo q; multus nō eſſet fluctus:q̄ſi ad ſicci pauimenti īſtar expoſito:
oēs iā cōfidēter fluuiū trāſmeabāt & qualē eū deus futuꝝ eſſe predixerat:talē eſſe conſpiciebāt.
Steterūt aūt ī medio ſacerdotes donec turba trāſiret:& ſecuritatē attingeret.Oībus itaq; trāſeūti
bus:egreſſi ſunt ſacerdotes:libeꝝ iā fluuiū relinquētes:ut more ſuo decurreret.Et fluuius quidē
egreſſis hæbreis denuo creuit:& magnitudinē ſuā recepit.Illis uero quinq̄ginta ſtadiis precedē-
tibus exercitus uſq; ad decē ſtadia hierichūtis acceſſit.Ieſus aūt altare ex lapidibus quos ſinguli
prīcipes tribuū tulerāt de ꝓfundo iordanis iubēte ꝓpheta cōſtituēs ꝓ futuro ſigno īterrupti flu
minis: ſup eū ſacrificauit deo:& feſtiuitatē paſcæ ī illo loco cunctus populus celebrauit:& oīa q̄
eis deerāt primitus facillīe tūc abūdabāt.Nā & meſſem iā maturā chananeoꝝ metebāt:& cætera
opulētiſſima poſſidebāt.Tūc eis etiā cibus māne defecit:ex quo aliti.xl.fuerūt ānis.Cū hæc uero
iſraelite facerēt:& chananei neq̄quā cōtra eos exirēt:ſed clauſi muro q̄ſcerēt:ieſus eos obſidere
deliberauit.Et prīa die feſtiuitatis ferebāt arcā ſacerdotes:precedebantq; ſeptē bucinis ſuis tubas
mittētes: rogabantq; ſimul exercitū:ut uiriliter circuirēt muꝝ: ſenioribus ſuis ſequētibus:& ru
bas mittētibus ſolummō ſacerdotibus.Quo geſto:ea die nihil amplius faciētes ad caſtra reuerſi
ſunt.Cūq; hoc.vi.diebus feciſſent.vii.die oēm populū'colligēs armatoꝝ ieſus: captiuitatē urbis
ānūciabat:& qa eis illa die deus eā ſine eoꝝ labore cōtraderet:muris eius ſpōte ꝓſtratis:oīa tamē
occidēda q̄cūq; aīo placuiſſet hr̄e ꝓcepit:& nullo labore ab hoſtiū nece quieſcēdū:& ut neq; mi-
ſericordia cedēdi:neq; circa p̄dā uacādā fugiētes cōtēnerēt inimicos:ſed aīantia cūcta pimerēt:&
nihil ad uſum ꝓprie uoluptatis auferrēt:auꝝ uero & argentū quodcūq; inueniret iuſſit auferri:
ut deo præcipue geſtoꝝ primiciæ ſeruarent:quæ primū fuiſſent ciuitate ſubacta ꝓceptæ:ſolā ue
ro raab liberandā decreuerunt:& generationē eius eo q; ei exploratores prebuerant iuſiurandū
Hæc dicens ieſus:atq; diſponens exercitū, deduxit ad ciuitatem. Circuibant autem iterum urbē
arca precedente:& ſacerdotibus ad opus populum cōmonentibus.Cunq; ſepties circuiſſent:&
paulatim quieuiſſent repente cecidit murus:neq; machina:neq; alia uiolentia muro ab hæbreis
illata.Illi uero ingredientes urbem iericho omnia in ea peremerunt: inopinabilem muri ruinā
obſtupeſcentibus mentibus utiq; eorum : ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis.

Necabanť aũt per itinera cõstipati:& ĩ domibus apprehensi:nulliq; penitus percebať:sed omnes piter occidebãtur:usq; ad mulieres etiam & infantes:eratq; ciuitas plena mortuor; corporibus: & nullus effugit necis incursum.Ciuitaté quoq; cunctã incenderũt:simul & regionẽ. Raab uero ad illud cenaculũ cũ suis confugientem exploratores eripuerunt.Quá dum ad se iesus uenire fe cisset:gratias egit ꝓ exploratoꝝ salute:& ꝓ tali beneficio dixit non se retributionis fore mino rem:donauitq; eã repente multis agris:& rebus maximis honorabat.Siquẽ locũ ciuitatis ptrãsie bat:ignis eum destruebat:& sup habitatores eius deiiciebat.Sed & siquis uastatã postea uellet in struere maledixit quatenus qui fundamenta muroꝝ iaceret:priore filio careret:qui uero pfice ret:& nouissimũ simul amitteret.Hoc uero maledictũ nõ neglexit diuinitas:sed imposteꝝ dictu rus sum passionẽ quæ ꝓpter eã factã aduenerit.Congregata est igiť innumera multitudo argẽti simul & auri:necnõ & eris:cũ nulli placuerit aliquid exinde sustulisse nec ad utilitaté ꝓpriã ea di ripuisse.Et hæc quidẽ iesus sacerdotibus thesauroꝝ recõdenda contradidit.Hoc ergo mõ periit hiericho, Achar uero charini filius ex tribu iuda dũ iuẽisset clamidẽ regiã;totã auro cõtextã;ha bentẽ auri mazã alias massam;hoc ẽ siclor; põdus ducẽtoꝝ:crudele iudicãs:si is q ꝑiculũ habue rat lucrũ iueniẽs qđ in sua utilitate cõferret:daret hoc deo:& nõ magis egenti: fouea faciẽs ualde ꝓfunda ĩ suo tabernaculo supfodiẽs eã:latere se iudicãs deũ:sicut potuit latere cõmilitones. Vo catus est autẽ locus in quo castrametatus ẽ iesus galgala:qđ nomẽ significat libertaté.Trãseũtes eni fluuiũ:iã semetipsos ab egiptiis:& ab erũnis deserti cõfidebãt esse securos, Post paucos ergo dies uastationis hiericho:milit iesus.xxx.milia armatoꝝ ĩ ciuitatẽ adan:positã sup hiericho qua tenus dimicarẽt.Et cõgressis hostibus:ceciderũt hæbreoꝝ uiri sex & triginta.Cunq; hoc nũcia tum fuisset israelitis:magnã trifticiã & crudelẽ angustiã ꝓtinus habuerũt:& nõ tantũ ꝓpter co gnatos amissos;licet oẽs uiri boni & nimis exerciti pissent;quãtũ ꝓpter despationẽ suã.Creden tes enĩ iam se terrã obtinuisse:& a præliis iã exercitũ uacare:hoc deo taliter ꝓmittẽte:potiores inopinabiliter uidebant hostes:& saccos supinduentes stolis suis:tota die erãt ĩ luctu & lachry mis constituti:nulla re inherentes:nec cibo casu siquidẽ qui contigerat grauissime uidebanť af flicti.Videns aũt iesus exercitum ita percussum:& ex omnibus iã rebus pessima despatione deie ctũ:audaćter accessit ad eũ:& ait.Non nr̃a petulantia uenimus ut hãc terrã armis subiiceremus: sed moyse famulo tuo ad hoc nos adhortante ꝓcessimus dũ multis signis possessionẽ huius ter ræ præbituꝝ te nobis eẽ ꝓmiseris:exercitũq; armis hostiũ facere meliorẽ.Quæ sunt hæc quæ nobis repẽte uenerũt.Nũc aũt ꝑter spẽ decepti uidemur : & tãq; nõ firma sint tua ꝓmissa q̃ moy ses ꝓdixit afficimur:& deterior nunc de futuris metus nos despabiles habet:primũ expimento talia sustinẽtes.Sed tu domine quõ tibi uirtus est malis his adhibere medicinã & ꝑsenti nr̃æ tri sticiæ prebere uictoriã:etiã de futura desperatione tuo fauore nos libera.Sic equidẽ iesus pronus in terra iacens deprecabatur deũ.Cui responsio a deo data est:ut surgeret & exercitũ a sua pollu tione purgaret ;ꝓpter furtũ rerum ei dicataꝝ hanc deuictionẽ nunc super eos eueniss̃e dicens: si uero requireret qui fecerat ac puniret;uictoria eis semp de hostibus proueniret.Hæc ergo po pulo iesus enarrabat:& uocans eleazarum pontificem:& principes tribuum:sortem super eos mit tebat. Cunq; hoc delictum in tribu iuda factum esse declararetur ; rursum per genus sortem misit:& ueritas huius iniqtatis circa cognationẽ achar illuxit.Tunc denuo per unumquẽq; uiꝝ inquisitione facta:apprehensus est achar. Ille uero cum non potuisset negare deo:dum eum ita cõstrinxisse probabatur:furtum confessus est:& protulit in medium uestem. Et ille quidem re pente peremptus turpẽ pœnam & incũctanter cõgruã suæ præsumptioni promeruit sepulturã. Iesus ergo purgatum exercitum deduxit ad adã urbem : & nocte circa ciuitatem insidias consti tuens ; diluculo hostibus est congressus. Israel autem cum fiducia propter priorem uictoriam super eos euntibus ; simulando se recedere populus hæbreorum ; hoc modo longius eos perse quentes traxit a ciuitate ; & tanquam de uictoria confidentes. Dum uero resiliss̃et exercitus contra faciem eorum:dediss̃etq; signa quæ constituerat eis ; quos in insidiis collocauerat ; eosq; excitasset ad pugnam; tunc illi in ciuitatem ingressi sunt. Dumq; essent circa muros ciues in tenti;alqui uero & circa aspectum eorum qui egressi fuerãt mentibus occupati illi quidem ci uitatem ceperunt:& omnes occurrentes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad prælium occurrens omnes conuertit in fugam. Cunq; refugerent quasi ad integram ciui tatem ; cum & ipsam captam inspicerent ; & incensam cum mulieribus & filiis agnouissent; per agros dispersi sunt;defendere semetipsos sollitudine non ualentes. Cum talis calamitas hostes apprehendisset;infantum turba capta est atq; mulierum;& rerum aliarum uasorumq; innumera multitudo necnon greges pecudum hæbrei ceperunt ac multas pecunias. Erat enim locus ido

neus. Et hæc omnia ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eſt. Gabaonite uero habitantes iuxta hieroſolymam:uidentes paſſiones quæ prouenerũt hiericho & adanitis: & ad ſemetipſos tranſire hanc uaſtationem exiſtimantes. Ieſum quidem aperte rogare noluerunt: neque enim hoc impetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabant:dum in interitu potius chananeorum gentis eum pugnare cognoſcerent. Cheſeritas autem & chiaterimitas quæ uicini eis erant ad auxilium popoſcerunt:dicentes neq; illos periculum declinare: ſi iſtos iſraelite deuicerent: adunati uero poſſent magnitudinem eorum uirtutis euadere. Et dum hæc uerba placuiſſent:miſerunt legatos ad ieſum amicitias poſtulantes:quos præcipue iudicabant idoneos:ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uero confiteri ſe chananeos incautũ exiſtimantes: fugere ſe huiuſmodi piculũ crediderunt ſi dicerent:nihil ſibi cum chananeis quolibet modo competere: ſed longiſſime ab his habitare & uenisſe ſe pro fide uirtutis eorum: ambulantes itinere multo:& pro coniectura ſermonis huius ueſtimenta monſtrabant. Veſtes enim cum nouæ fuiſſent quando egrediebãt: longo itineris tempore attritas ſibimet aſſerebant. Cilicinis enim ut eorum uerbis crederet uestibus utebantur. Stantes ergo in medio dicebant ſe miſſos a gabaonitis: & uicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis:facturos cũ eis pacem:more fœderis p̃riæ ſuæ:agnoſcẽtes dei gr̃a atq; dono chananeorũ terrã eis poſſidere conceſſam:his tributarios fore gratanter & ciues eorũ fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes:& iudicia itineris oſtendentes: rogabant hæbreos ad pacta amicitiaſq; deſcendere. Ieſus autem dictis eorum credens:quod non eſſent de gente chananeorum:amicitias fecit cum eis:& Eleazar pontifex cum ſenioribus præbuit iuſiurandum habitu/ros amicos & ſocios:nihilq; cogitare ſe aduerſus eos iiuſte:populo.ſ.in iureiurãdo una conſenti ente. Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio promerentes ad ſemetipſos ibant. Ieſus uero caſtrametatus contra chananeos in confinio gabaonitarum:& agnoſcens non procul ab hieroſolymis gabaonitas inhabitare:& chananeorum generis eſſe:uocans eorum priores de falſitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus: & propterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſe: conuocabat pontificem eleazarum & ſeniores: eiſq; conſentibus publicos eos famulos ne iuſiurandum tranſgrederetur eſſe decretum eſt. Et illi quidem pro calamitate comprehenderant eos:hanc ſui cautelam atque cuſtodiam inuenerunt. Cũ uero rex hieroſolymorum grauiter ferret:eo quod gabaonite cum ieſu pacta feciſſẽt uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis præbentibus: quattuor enim erant:& cum eo caſtrametantibus:circa quendam fontem non procul a ciuitate:dum iam pararent obſeſſionem gabaonite auxiliatorem aduocauerunt ieſum. Ad hoc enim uentũ erat ut a ſuis quidem perimi ſe putarent:& ab eis qui ad interitum chananeorum gentis caſtrametabantur ſaluari ſe propter amicitias exiſtimarent. Ieſus autem cum omni exercitu ad eorum ſolacia properare feſtinans:& die noctuq; perambulans: diluculo uenit ad hoſtes: & fugientes ſequebatur:pergens in deſcenſu bethoron:ubi etiam dei quoq; operatione cognouit ſignificatam ſibi tonitruis & fulminibus:& grandinis demiſſione maiore quam ſolitum eſt: inſuper etiam die creſcente:ne nox ſuccedens hæbreorum impetum refrenaret ieſus reges in quadam ſpelũca celatos circa maceda uenit:omneſq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt:& plus ſolito creuit:palam eſt per ſcripturas:quæ ſunt ĩ templo repoſitæ. Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra gabaonitas exercitum: reuerſus eſt rurſum ad chananeæ montana ieſus:& multa cæde in ea facta:ſumens prædã uenit ad exercitum galgalis conſtitutum. Et cum hæbreorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret:& ſtupor haberet omnes audiẽtes multitudinem peremptorum:caſtrametati ſũt ſuper eos reges chananei:qui circa montem libanum habitabant:& chananei qui campeſtribus erant: paleſtinos ſecum ducentes:uenerunt q; ad ciuitatem berothi galileæ ſuperioris & deierſe:qui locus non procul a galileis eſt. Totius aũt exercitus armatorum erant. ccc. milia:& duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum ieſum & iſraelitas:& ſperare meliora ꝓpter timoris magnitudinem dubitabãt. Deo uero arguente timorem eorum:& ſi magis ſolacium ab eo quererẽt:promittente ut deuincerent inimicos: & iubente equos hoſtium ſubneruare: currus incendi: audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos: congreſſus eſt: pugnaq; fortis effecta eſt & cædes fide potior: quam poſſit audiri. Perſequens autem eos multũ pambulauit: & oẽm exercitũ hoſtium præter paucos:extinxit:regeſq; ceciderũt uniuerſi:deficientibus hoſibus ad iterficiẽdos: eo quod ieſus eoꝝ equos occidit:& currus ĩcendit. Quo facto: ꝓuinciã licẽtius poſſidebat:nullo p̃ſumẽte bellũ ei inferre:ſed ciuitates obſeſſione capiebat:& quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat: & nullus remanſerat chananeorum: niſi qui munitione murorum effugerant. Ieſus autem de galgalis denuo caſtrameta-

tus:ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudíe uidebatur:donec edificari templum quietis cauſa permitteret.Et inde procedens ad ſicimam cũ omni populo altare conſtituit deo:ubi moyſes quoque prædixit:& diſtribuens exercitum í mon te quidem garizí conſtituit medium:& in bael dimidium:in quo & altare edificauit: necnon & leuitas ſacerdoteſque diuiſit.Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in ara conſcriptas re linquentes:ad ſyloam denuo ſunt reuerſi. Ieſus autem cum eſſet ſenex & chananeorum ciuita tes non facile capi uideret: tam propter locorum munitionem:in quibus erant quã propter for titudinem murorum:quos pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant:& credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere:nam propter ſuum interitum chananei cognoſcẽ tes iſraelitas egreſſos ab egypto:omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occu pati. Congregari ergo ieſus tunc populum in eccleſiam ſylo præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus:commemorans eis: & quibus fuerant iam potiti: & actus quos geſſerãt: quam eſſent optimi:& deo præbente digni:& ꝙ uirtute legum quas ſequebantur.xxx. & unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant:& omnem exercitum quicunque ſperauerant contra eorum ſe fortitudinem dimicare ita necauerant:ut neque eorum generatio relinqueret: cum uero ciuitates aliæ quidem iam captæ uidereꝫtur:apud alios autem longo tempore oppreſ ſione adhuc opus eſſet:propter murorum munitionem:& habitantium in eis audaciam:petebat eos qui trans iordanem erant:ut laborantes cum eis:& in periculo adiuuantes fratres ſuos ſorti bus propriis fruerentur:grates utique eis pro labore reſtituendas. Tunc etiam ſingulos ait per tribus de quibus teſtimonium daretur:eo ꝙ uirtute præcellerent dirigendos qui terram metiẽ tes fideliter:& in nullo malignantes eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et ieſus qui dem hæc uerba faciens:populum ſibi habuit fauentem:& uiros qui terram eorum deberent me tiri direxit:dans eis aliquos terræ menſores doctos:quos propter artem ueritas non lateret man dans eis:ut in ea menſuras eſtimarent:& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura nã que terræ chananeorum huiuſmodi eſt:ut & planiciem magnam habeat:& fructus ferre ſit copi oſa. Quæ comperata quidem aliæ terræ creditur eſſe fœlix cum locis autẽ hierichuntis:& hie roſolymitarũ eſtimata putatur ualde utiliſſima.Licet omnino hæc ſpacia parua: & eorum multa montana ſint:magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorun ex pulchritudine alia ſimilis nõ eſt:& propterea eſtimandas potius quam metiendas decreuit has ſortes:dum ſepius unum iuge rum pro mille ſit dignum. Viri autem qui miſſi fuerant cum eſſent decem circuneuntes & eſti mantes terram:ſeptimo ad eum menſe reuerſi ſunt ad ciuitatem ſylo:ubi tabernaculum conſti tuerat. Tunc ieſus eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ tribui manaſſe:ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Cunque miſiſſet ſortem:iudæ quidem tribus ſorte cadente elegit ſuperiorem idumeã. Quæ in longum quidem extenditur uſque hieroſolymam: latitudine uero uſque ad paludem quæ ſodomæ conſtituta eſt.In hac autem ſorte ciuitates erant aſcalon & gaza.Simeon uero í ſe cunda ſorte prouenit idumea quæ circa egyptum eſt & arabiæ montem. Beniamite uero ſortiti ſunt a iordane quidem flumine uſque ad mare longitudinem:latitudinem uero quæ hieroſoly mis bethelíſque terminatur. Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatem: dierichon enim & hieroſolymitarum tulerunt urbes. Effraim autem tribus a iordane flumine uſque ad gazara longitudinem habuit:latitudinem uero quãcunque habuit bellis quæ uſque ad cam pum maximum terminatur:manaſſe uero medietas a iordane quidẽ uſque ad ciuitatem doron: latitudinẽ aũt ad bithiſanos:q̃ nunc ſcitopolis appellatur. Poſt hos autẽ yſachar carmelum mõ tem: & fluuium in longitudine habuit taburium alias itabirium montem uero in latitudine: Zabulonite uero uſque geneſar deſcendentem circa carmelum & mare ſortiti ſunt: & conuallẽ quæ carmelum nuncupatur:eo ꝙ etiam huiuſmodi ſit. Aſſerite uero omnem terram quæ ad ſidonem conuerſa eſt habuerunt. Ciuitas autem arce in horum parte fuit:quæ etiam hactipos nuncupatur.Partem uero ad orientem conuerſam uſque ad damaſcum ciuitatem: & galileam ſuperiorem neptalite ſumpſerunt uſque ad montem libanum: fonteſque iordanis:quorum de montibus eſt fluctus collectus.Danite autem loca conuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerunt: azoto & doris:determinationemque iamniam ſimul & geth abethoron uſque ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaque diuiſit ieſus terram:& nouem atque dimidiæ tribui eam tradidit poſſidendam. Nam amorream quæ & ipſa ab uno chananei filio ſic uocata eſt moyſes dudum capiens:tribubus duabus:dimidiæque diſtribuit.Hoc autem & primitus indicaui.Loca uero circa ſidonem & archeos: & amatheos & aritheos inculta tunc erãt. Ieſus autem cum eum iam ſenectus impediret:ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere:& dum qui poſt eũ erant princi-

patum ſumpturi negligenter in communi utilitatē conuerſarentur:præcepit ſingulis tribubus
ut nullum de chananeoꝝ genere in terra quā ſunt ſortite relinquerēt. Hanc enī cautelā eis atq;
cuſtodiam paternaꝝ ſolēnitatū fore:hanc etiā moyſen prædixiſſe cōmemorans:& hoc ei eē cre-
dendū dixit:ſed & leuitis octo &.xxx.ciuitates eē reſtituendas:qui iā prius accepant ī amorrea.x.
Quaꝝ tres diſtribuit fugacibus habitandas .i.de tribu iuda ebron. Sichen uero ex effrem. & ca-
des de neptalim.Eſt aūt hic locus ſupra galileā.Diuiſit eis & cūctas præde reliqas. Erat náq; ter-
ra ápla:& magnas diuitias obtinebant.Abundabāt enī & cōiter oēs & eoꝝ ſinguli auro & ueſti-
bus:& aliis uaſis:& q̄drupedū copia:quoꝝ numerus cōpræhendi nō poterat. Poſt hæc aūt exer-
citu in eccleſiā cōuocato:eis qui ſuper iordanē in amorrea cōſtituti erant: quoꝝ exercitus quin-
quaginta miliū armatoꝝ eſſe uidebatur:ita locutus eſt.Cum deus pater & dominus generis hæ-
breoꝝ hanc terrā nobis poſſidere conceſſit:& poſſeſſam ſemp ſe nobis ſeruare promiſit:p cuius
mandato cognatis indigentibus ꝓniſſime uos obtuliſtis ad oīa:iuſtū eſt nulla uos difficultate ul-
terius detinente quiete etiā frui ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra:quia ſi rurſus opus fuerit
ad neceſſaria eā ſtigniter offeretis:neq; poſt hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo
agimus uobis ꝓ periculis in q̄bus uixiſtis nō mō ſolum:ſed etiā ſemp acturi ſumus:& quia cū ſi-
tis boni memoriā habebitis oīum:& mēte retinebitis quæcunq; p uos ꝓuenerunt nobis: & quō
uſum bonoꝝ ueſtroꝝ pp nos diſtuliſtis:& laborātes primitus in quibus nūc dei fauore conſiſti-
mus poſtea uſa ſorte frui utile iudicaſtis.Acceſſerūt aūt ſupra ueſtra bona ex laboribus:quos no
biſcum habuiſtis multæ diuitiæ prædā precioſioré augētes: & aurū & argētū ſup hæc oīa quod
maius eſt ueſter fauor.Ob quā rē ita nos ad quodcūq; uolueritis ſ repēſatiōe paratos habebitis:
q; neq̄q̄ hoꝝ quæ moyſes prædixit eſtis obliti:illo etiā in oībus certum habetote nō eſt quicq̄ in
quo uobis gratiaꝝ debita nō ſoluamus.Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras dimittimus:& ro-
gamus ut nullū eſſe terminū noſtræ cognationis exiſtimetis:nec quia ĩter nos iſte fluuius eſt: al-
teros nos:& nō hæbreos nos eſſe credatis. Omnes enī ſumus ex abraā qui hic & illic habitamus:
unuſq; deus q & noſtros maiores & ueſtros ad illoꝝ pduxit uitam:cuius religionis habetote cu-
ram & cōuerſationis: quā per moyſen ipſe cōſtituit.Perdurantes enī in iſtis fauorē dei & eius ſo-
latium ſemp habebitis:cōuerſis uero uobis ad imitatōnē gentiū externaꝝ auerſabitur ueſtrum
genus.Hæc cū dixiſſet ſingulos maioꝝ:& cōiter eoꝝ multitudiné ſalutans:ipſe quidem reſtitit;
Deduxit aūt eos populus:nō tamen ſine lachrymis:& uix ſemetipſos abinuicē dimiſerunt. Tran-
ſiens aūt fluuium tribus rubē & gad:& q̄cūq; de manaſſe ꝑiter ſequebanť:altare ſuper ripā collo
care iordanis decreuerunt:ut memorabile ſignū generationis futuræ cognationis eoꝝ:qui intra
Iordanem habitare uidebanť exiſteret.Audientes aūt qui ĩtra iordanē erāt:quia dimiſſi ab eis al-
tare cōſtituiſſent.Et neſcientes qua hoc uoluntate feciſſent: ꝓ nouitate tamē culturæ deorum
peregrinoꝝ hoc celebratū credentes & ſacræ religioni derogatū ueriſimile iudicantes erāt arma
ti ad ultionem eoꝝ qui collocauerant altare fluuiū tranſituri & puniturí eos q̄ſi ꝓ paternaꝝ de-
ſtructione ſolēnitatum.Non enī uidebať eis iuſtū ut cognationē reſpicerent:aut dignitatē eoꝝ:
qui auctores fuerant haurū reꝝ:ſed dei amplectabanť mandata:& cōmodo honorari congaude
bant.Et illi quidē armati ſunt p furorē:retinuit aūt eos ieſus & pōtifex Eleazarus:& pariter ſeni-
ores ſermōibus ſuadētes:ut prius experimenta eoꝝ uoluntatis accipent:deīde ſi male uoluntatis
agnoſcerēt eoꝝ mētes:tūc armis ſuper eos incederent. Miſerunt itaq; legatos ad eos:fineen filiū
Eleazari:& decē alios apud hæbreos honoratos:cognituros ſapienter cur altare tranſeūtes ſuper
ripā flumīs ſtatuiſſent.Cūq; illis trāſeuntibus:& ad eos ueniētibus fuiſſet eccleſia cōgregata:ſtās
finees hæc dicebat.Magis equidē deliquiſtis quā poſitis correpti de futuro ſermōibus emendari;
uerūtamen nō ſecundum magnitudinē iniq̄tatis nos redditurí uobis ad arma repente ultionēq;
deſcēdimus. Cognatos náq; uerbis prius corripe uolētes: hāc celebrauimus legationem:q̄tenus
agnoſceremus cām ꝓ qua acceſſiſtis:ut altare fabricetis:ne petulāter uideremur armis adiť uos:
utrum uoluntate bona feciſtis hoc: an reuera culpa conuincatur: unde in uobis iuſtius ulciſca-
mur.Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſepius agnoſcentes:& auditores
legum: q̄s ipſe nobis cōtulit exiſtentes:diuiſos a nobis:& in ꝓpriam ſortē uenientes q̄ dei gratia
& ipſius circa uos ꝓuidentia meruiſtis:obliuionē eius habere: & tabernaculū arcāq; deſerentes:
& altare quod nobis eſt proprium:peregrinos introducere deos: chananeorum mala ſectantes.
Sed nihil inique feciſſe optamus:agentes penitentiam:& nequaq̄ ueſanientes ulterius:legum pa-
ternarum pudorem:memoriamq; ſumentes.Si uero in delicto conſiſtitis:nequaq̄ laborem pro
legibus refutamus:ſed tranſeuntes iordanē defendimus eas:& ante omnia deum nihil uos a cha
naneis differre credētes:ſed ſicut ipſos uos quoq; ſimiliter ꝓimentes.Nō enī puteis q; qa trāſiſtis

fluuium: etiã a dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; in his quæ ſunt ipſius eſtis:& effugere poteſtatẽ eius atq; iudicium nullo modo poteritis. Si uero creditis hunc locum ubi nũc eſtis poſiti impedimentum eſſe correptionis: nihil prohibet denuo terram diuidere: eamq; ad pecudũ paſcua deputare. Sed agite tẽperãter:& a nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos per filios & uxores: ne nobis faciatis neceſſitatẽ huius defenſionis: qđ nec ueſtræ: nec ipſoꝝ ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare: ut nõ uerbis uinci potius quã experimentũ uelitis ſuſtinere plioꝝ. Hæc fineæ dicente: præſules eccleſiæ & oĩs multitudo ceperunt de q̃rimoniis ſatiſfacere:& ꝓfiteri: neq; ab eoꝝ ſe cognatiõe receſſiſſet: neq; ꝓ nouitate altare cõdidiſſe: ſed & deũ unũ noſſe: q hæbreis ẽ oĩbus cõis: & illud altare poſitũ ãte tabernaculũ ad ſacrificia facienda. Hoc aũt altare ꝑp qđ & ſuſpecti eſtis facti: dicebãt nõ ꝓ religione collocatũ: ſed ut ſignũ fieret:& indicium ĩ futuro uſtræ familiaritatis. Et neceſſe ẽ nobis tẽperare:& ĩ patriis legibus ꝑmanere: nõ utiq; trãſgreſſionis ĩdiciũ ſicut ſuſpicamini facere. Teſtis aũt nobis ſit deus: qa iſtud altare nõ ꝓ tali cauſa cõſtruximus. Vnde melioré de his hẽntes opinionẽ nihil culpetis ulterius: neq; nos extra ſorté iudicãdos eẽ credatis: nec eoꝝ ſimiles q cũ generis abraã ſint: ad nouas ſolẽnitates accedũt. Hæc dicẽtes laudãs finees: reuerſus eſt ad ieſum:& eoꝝ uerba populo nũciabat. Ille uero gaudens q̃ neq; ulla pugnandi foret neceſſitas: nec ad ſanguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos: pacificas deo ꝓ his hoſtias ĩmolauit: & dimittẽs poſt hæc multitudinẽ in ꝓprias ſedes: ieſus ipſe in ſichem cõmoratus eſt. Poſt hæc anno. xx. ſenior iã exiſtens euocabat honoratos maxĩe ciuitatũ & principes & ſeniores: & multitudinem quantãcũq; cõgregari eẽt poſſibile. Quibus in unũ cõuenientibus cũcta beneficia dei cõ memorabat. Erant enĩ multa: per quæ ab humili forma ad hanc gloriã & ſubſtantiã ꝑueniſſent: & ſeruari dei uoluntatẽ: quæ talis circa eos eſſet orabat. Et pie cũctos poſcebat agere: ꝑ quã ſolã eis grata diuinitas ꝑmaneret. Hoc enĩ bene ſe habeẽ dicebat: ut trãſiturus a uita huiuſmõi eis monita derelinqueret: poſcebatq; ab illis: ut quæ ille diceret memoria retinerent. Et ille quidẽ talia præſentibus loquẽs: defunctus eſt cũ uixiſſet annis centũ & decẽ: quoꝝ cũ moyſe quidem ꝓ doctrina utiliũ reꝝ cõmoratus ẽ q̃dragĩta: dux aũt poſt illius morté ſex & uiginti ãnis fuit uir neq; ſapiẽtia indignus: nec eaꝝ quæ cogitabat ut multa ſapiẽter ediceret inexptus: ſed ubiq; ſummus & ad opa periculaq; magnanimus audaxq; bella diſponere:& in pace dexter:& ĩ omni tẽpore p̃ci pua uirtute cõueniens. Sepultus eſt aũt in ciuitate thamna ĩ tribu effraim. Eodem uero tempore mortuus eſt & Eleazarus pontifex fineæ filio ſacerdotium dereliquens: cuius ſepultura eſt facta in gabatha ciuitate.

¶ Cap. II.

Poſt hoꝝ itaq; tranſitũ finees ꝓphetauit ſecũdũ dei uolũtatẽ ad delendũ chananeoꝝ genus tribui iudæ præbẽdũ eẽ principatũ. Erat enĩ ſtudiũ populo cognoſcere: qđ etiã placeret deo. Tũc aſſumpta ẽ etiã tribus Simeon ad pugnandum: q̃tenus extermiatis hoſtibus ſub ditione etiã eos qui in ipſa ſorte cõſiſtebãt efficerẽt. Chananeis aũt uiuẽtibus apud ſe illo tẽpore rebus cũ magno exercitu eos in bezedin expectabãt: regi bezidinorum adonibezech principatum credẽtes: qđ nomẽ ſignificat dominus bezedinoꝝ: adoni enĩ hæbrea lingua dominus ĩdicatur. Sperabãt enĩ uincere iſraelitas mortuo ieſu. Cõgreſſi uero iſraelite duabus tribubus: q̃s prædixi: magnifice pugnauerũt:& occiderũt eoꝝ quidẽ. x. milia: fugãtes aũt reliquos:& ĩſequentes: adonibezech quoq; ceperũt: eiuſq; manuũ ac pedũ ſummitates ĩciderũt: nõ enĩ poterat deũ latere. Ille aũt hæc patiens ferẽ dixiſſe. Quæ cõtra uos egi:& ſeptuaginta regibus faceẽ nõ eribui: digna recõpenſatione hodie redditũ eſt mihi. Et uiuũ quidẽ illũ tulerunt ad hieroſolymã moriẽtem uero ſepelierunt:& egrediebãtur uaſtantes ciuitates:& plurimas capientes. Inter hæc obſederunt hieroſolymã: ſed hanc quidẽ longo poſt tẽpore capiẽtes: oẽs in ea habitãtes interemerũt. Erat aũt eis ualde grauis deſup munitio murorum:& loci natura reſiſtendo. Vnde caſtrametati ſunt in hæbreon:& hãc capiẽtes oẽs interfecerũt. Reliquebaẽ adhuc genus gigantũ: qui ꝓp corporum magnitudines atq; formas in nullo aliis hoĩbus ꝓximabãt: ultra modũ mirabiles: ut hactenus eoꝝ oſſa monſtrãt: in nullo his de quibus fides habeẽ equalia: quoꝝ genus leuites præcipue deleuerunt. Munus etiã cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederunt nato moyſeos: hic enĩ fuit unus exploratoꝝ: quos miſit moyſes ĩ chananeã. Dederũt aũt & filiis ietro madiãite qui fuit gener moyſi terrã ad poſſidendũ. Nã patriã relinquẽtes ſecuti ſunt eos:& fuerunt in deſerto cũ eis. Tribus itaq; iuda & ſimeon ciuitates quidẽ chananeas ĩ mõtanis ceperũt: in campeſtribus aũt & ad mare poſitaꝝ aſcalonẽ & azotũ. Euaſit uero eos gaza & accaron. Nam dũ eẽnt in cãpeſtribus:& copioſam haberent curruum abundantiã: irruentes ſibimet cõfligebant. Et iſte quidẽ tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias receſſerunt:& arma depoſuerunt. Beniamin uero: quorum erat hieroſolyma habitatores ſuos conceſſerunt tributa perſoluere:& ita quieſcentes omnes alios quidem interfecere: alios uero pericula ſuſtinere: ad terraꝝ ſe tradidere

culturam.Hoc aũt & reliquæ tribus imitantes beniamitas faciebant:& eoꝝ tributa parcipientes permittebant chananeos ſine prælijs eſſe.Tribus autem effrem cum obſediſſet bethelã:finem dignum tempore:& magna laboꝝ obſeſſione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in obſeſſione omni modo perdurabant.Deinde effra mitte capientes quendã in ciuitate cõmorantẽ:& neceſſaria eis deferentẽ fidem dederunt:ut ſi ciuitatẽ traderet:ſaluarent eũ & cognatos eriperẽt. Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum. Qui tradens urbem:cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt.Illi autẽ interimẽtes cũctos inhabitãtes ibi tenuerũt decetero ciuitatẽ. ¶Cap. III.

IGitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant iſraelite: circa terrã uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & libidinẽ iam uirtute deficiebant:& in conuerſatione legum integri nõ erant: in his ignata diuinitas ſuſcitauit primum quidem ut ita dicam ſua uolũtate chananeos qui poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hæbrei nanq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant:& circa bella difficiles:cum multa chananei eis abſtuliſſent:& ad labores iam erant propter epulas diſſoluti:agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperiret & ſeniores non audiebant:nec aliud præceptum:nec priorũ ulla ſolemnia conſeruabãt. Erãt autem in agris libidine lucrorum ĩtenti:& propter multam requiem ſeditio eos crudelis iterum compræhendit:& ad hoc uſq; perducti ſunt:ut adinuicem huiuſmodi pugnarent cauſa: pro qua deleta eſt tribus beniamin: præter ſexcentos uiros. Vir de populo leuita: qui erat ſortis effrem & ibi habitabat:de bethleem duxit uxorem.Hic autem locus eſt tribus iude.Cunq; uehementer amaret coniugem: & eius pulchritudine uictus afficeretur:quãdo ab illa non ſimiliter amabat: & ille propter paſſionis eius amorem potius ureretur:lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes menſe quarto. Vehementer autem graue ferens uir propter amorẽ uenit ad ſoceros:ſolutiſq; litibus placatus eſt circa ea. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbẽtibus ei hoſpitalitatem puellæ pntibus quinta die abierunt:& circa meridiem ſunt egreſſi.Tardius enim dimittebant parẽtes filiam: & dei iam tarditas accedebat. Vnus autem famulus eos ſequebatur:& aſinus erat eis in quo mulier uehebatur.Cunq; ueniſſent circa hieroſolymam ambulantibus ſtadiis.xxx.perſuaſit famulus ut manerent:ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua compræhenderet:dum nec pcul hoſtes exiſterent:& tempus frequenter incautum faciat ſuſpecta etiam quæ putantur eſſe tutiſſima.Illis autem non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas chananeorũ: ſed accedentes.xx. adhuc ſtadiis optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Cunq; hæc ſententia ualuiſſet uenit in gabaa tribus beniamĩ iã ueſpere.Et cũ nullus ciuium eum in manſione ſuſcipe ret:ſenior quidam ex agro deſcendes: qui de tribu quidem erat effrem in gabaa uero commorabatur:uidens eum qui eſſet interrogabat:& propter quas cauſas non mittens cum iam eſſent tenebræ neceſſaria cœnæ requireret.Ille leuitam quidẽ ſe dixit eſſe:mulierem autem a pntibus reducere:ad propria remeare:habitationẽ uero ſignificabat habere ĩ ſorte effrem. Quem ſenior & pro cognatione:& eo q; eandẽ poſſederat tribũ:& ꝓpter colloquiũ ad ſuũ duxit hoſpitiũ.Quidã uero iuuẽculi gabaonitaꝝ mulierẽ in platea uidentes:& pulchritudinẽ ſtupentes:dũ apud illum ſenẽ eam ſucceſſiſſe cognoſcerent:conẽnentes eoꝝ infirmitatẽ & paucitatẽ uenerũt ad ianuas eius.Et cũ eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret:& ut ne uiolentiã inferrent hoſpiti: nec iniuriam illi petebant:ut data ſibi muliere a rerũ mãſiõe recederẽt.Seniore uero dicẽte q; & cognata eẽt ſe uite:& p libidinẽ inique in lege delinquerẽt: deficientes circa iuſticiã deridebãt: minabãturq; ſe eum interficere:eo q; eoꝝ cõcupiſcentiã ĩpediret.Cunq; in neceſſitate ueniſſet nolẽs hoſpites in cõtumelia magna relinquere:ſuã eis filiã ceſſit: dicens minus eẽ peccati ſi cõcupiſcentiã ſuã in ea cõplerent:quã ſi iniuriã pegrinis inferrẽt:& iuſticiã nõ pferre quos ſuſceperat: hoc mõ putabat. Cũ uero illi neq; a ſuo feruore ꝓ pegrina recederẽt:ſed ĩminerent ut eã acciperẽt:ille quidẽ ſupplicabat:ut nihil inique pſumerẽt. At illi rapiẽtes & adiiciẽtes ꝓ libidine uiolẽtiã:ad ſemetipſos mulierẽ deduxerũt: & p totã noctẽ uſq; ad principiũ diei ĩ eius corpore ludibria ſunt exẽti. Illa uero defecta ĩ his quæ ꝓuenerãt ad hoſpitẽ rediit:& cõtriſtata pro his quæ ptulerat:præ uerecũdia ad facie mariti minie pſumebat accedere.Cũq; circa ſe ꝓ his quæ cõtigerãt ĩcurabilẽ reputaret:lectulo decũbẽs aĩam dereliqt. Vir aũt eius arbitratus ſopore graui mulierem detineri:nihil mali metuẽs excitare eã tẽtabat & cõſolari:qa raptoribus nõ ſpõtanea uolũtate ſe pbuiſſet iniuriis.Cũ uero certe defunctã cognouiſſet a maloꝝ magnitudie:iponẽs iumẽto mortuã ad ſe portare uxorẽ:& diuidẽs eã p mẽbra ĩ ptes duodecĩ:ꝑ tribus ſingulas deſtinabat mãdatũ dans portãtibus:ut ꝓderent auctores mortis eius:& eiuſmõi crudelitatẽ cũctis tribubus ĩdicarẽt.Illis aũt & aſpectu & auditu graui hoꝝ maloꝝ affectus nullũ ſumẽtes primitus hmõi exẽplũ ira ĩtẽperata

& iuſtiſſima concitati in ſylo ſunt ante tabernaculum congregati:& in arma procedere repente tentabãt:& inſilire gabaonitis:ut hoſtibus.Retinuerunt autem eos ſeniores ſuadentes non oportere:ſic cito contribulis inferre bellum:antequã uerbis agerent de criminibus quãdo nec lex circa extraneos permitteret præter legationẽ iſraelitas bella tractare:ſi forte penitẽtiam agerent qui iniuſte aliquid præſumpſiſſent:bonũ eſſe ut legi obedientes ad gabaonitas mitterent:& mali auctores expeterent: quibus præbitis eos punirẽt:conténentes uero armis adirent. Miſerunt ergo ad gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere: & eos dari ad ſupplicia depoſcentes:qui legitime nõ egiſſent:quaſi non eſſet iuſtum:ut pro oĩbus illi potius moreretur.Gabaonite uero neq; iuuenes tradiderunt: & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire præceptis:in nullo ſe putãtes eſſe minores armis:neq; multitudine:nec bellandi præſumptione.Erant aũt nimis inſtructi: & ſuper alias tribus induſtrii deſpexeruntq; illos:& indignati ſunt e diuerſo tanq̃ cõpreſſuri uiolentia facientes.Cunq; talia fuiſſent iſraelitis enunciata:iuſiurandum fecerunt: nullam ſuaꝝ uiro beniamiti dare nuptiis filiã:ſed armari ſuper eos:& amplius eis quã aduerſus chananeos reſiſtere:quos hæbrei ſepius expugnaſſent.Repente ergo eduxerunt ſuper eos exercitum quadringẽta milia uiroꝝ. Beniamite uero habuerunt.xxv.milia armatoꝝ:& alioꝝ ſexcentoꝝ:qui ſiniſtris manibus fundibularii uidebantur experti.Et commiſſo prælio circa gabaa fugauerunt iſraelitas beniamite uiri:ceciderunt q; ex eis.xxii.milia:fuiſſent q; plurimi forte necati:niſi nox eos retinuiſſet:& pugnam ſoluiſſet.Et beniamite gaudentes abibant in ciuitatẽ:iſraelite uero obſtupeſcẽtes ſe ita uictos:ad exercitum remeabant.Altera uero die rurſum congreſſi beniamite uicerũt:& mortui ſunt decem & octo milia iſraelitarum:metuenteſq; exercitum reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem bethleem proxime conſtitutam:ea die ieiunantes: altera die deprecabantur deum per ſineen ſacerdotem:ut eius ira quieſceret:& ei in duabus eoꝝ deuictionibus ſatiſfieret: daretq; eis potentiã contra hoſtes atq; uictoriã.Deus auté hæc fieri ſineæ prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ:mediã quidẽ partẽ in inſidiis circa urbem nocte collocauerant:medii uero beniamitis congreſſi:paulatim eis imminentibus recedebant: & beniamite perſequebantur:hæbreis paulatim refugientibus:& omnio uolẽtibus oẽs eos ab urbe ꝓtrahere; quos quaſi fugientes inſequebantur:ita ut etiã ſeniores & iuniores in ciuitate propter ĩfirmitatem relicti diſcurrerent: adire uolẽtes hoſtes. Cum uero multum a ciuitate receſſiſſent:fugere quidem hæbrei ceſſauerunt:conuerſi auté ſteterunt ad pugnam: & illis qui ĩ inſidiis erãt dederũt ſignum.Qui ſurgentes cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt.Illi uero ut ſenſere ſe eẽ deceptos:ĩ anguſtia conſtituti: in quodam coacti & cõcauo loco collecti ſunt: & tibi iaculis ſauciati: ita ut oẽs interirent ꝓter ſexcentos uiros. Quiq; conuerſi & cõſtipati:& ꝑ medios hoſtes tranſeuntes effugerunt ad uicinos montes:quos tenẽtes ibidẽ cõmorati ſunt.Illi uero circa uiginti & quinq; milia ſunt extincti.Igiẽ iſraelite & gabaa ciuitatẽ igne cõcremauerũt:& mulieres:& ĩfantulos maſculos peremerunt: aliis beniamitaꝝ ciuitatibus ſimilia facientes:ſicq; erant cõtra eos infeſti:ut etiã iabitas qui erant galaditidis regionis: eo q; eis auxilium non præbuiſſent contra beniamitas: mittẽs. xii.miliã de ſuis armatis:iuberent omnes interimi: occiderantq; hi qui fuerant miſſi omnes pugnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa cõditione.Poſt hæc aũt iſraelite pro calamitate beniamitaꝝ puniti ſunt:& ſuper hoc ieiunare propoſuerũt: licet iuſta paſſi eẽnt: eo q; in lege peccauerinr:tunc ſexcentos qui fugerant euocant legationibus.Erant enĩ ſuper quãdam petram quæ ſuas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem proueniſſe: ſed etiã ſibi cognatis peuntibus ingemiſcẽtes:ſuadebãt eis ut patiẽter ferrẽt:& ad illoꝝ cetũ concurrerẽt:ne oĩno q̃tum ad ſe beniamitaꝝ tribũ exterminari decernerẽt:dicebantq; eis.Concedimus uobis terrã & ꝑdã quãtũcunq; tollere potueritis:illi uero his cõtra ſe dei decreto geſtis:quãdo ĩ ſua iniq̃tate ſciẽtes pugnauerãt ad alias cõtra tribũ primam obediẽtes uocãtibus aduenerũt. Iſraelite uero uxores eis quadringẽtas uirgines iabitidas dederunt:& deducentis reliquis cogitabant:quõ & illi haberent uxores ut filios ꝓcrearent:cũ utiq; iuraſſent ãte bellũ:ut ſuas filias nulli bẽiamite cõiungerẽt.Et alii quidẽ ſuadebãt illud iuſiurãdũ nõ debere ſeruari:qđ ꝑ iram nõ uoluntate nec iudicio ꝓueniſſet:nihilq; foret deo moleſtũ:ſi tribũ ꝑiturã ſaluare poſſent: adiicientes piuriũ nõ quãdo neceſſitate fit eẽ peſſimũ:ſed quãdo fuerit malignitate cõmiſſũ.Cũq; ſeniores piurii nomẽ ualde metuerẽt:qdã ait.Hoc cõſilio & iſti uxores habebũt: & religio iuriſiurãdi ſeruabiẽ.Ter ĩ ãno ĩ Sylo ad mercimoniũ fit cõuẽtus:ſequũturq; mulieres & uirgies.Sinanẽ ergo bẽiamite ut raptu ducãt uxores q̃ſcũq; potuerĩt:nobis neq; iuitãtibus:neq; ꝓhibẽtibus.Et dum ꝑres eoꝝ q̃ſti fuerĩt uindictamq; popoſcerint:dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiam .nõ habuerũt filiaꝝ.Oportet enĩ bẽiamitas irã euadere:qua iã circa eos uſi ſumus ĩmẽſa.His itaq;

consentientes decreuerunt beniamitas raptu nuptias celebrare. Instante uero festiuitate: illi qui-
dem .cc. uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & loca: in quibus se latere credebant positi
insidiabantur uirginibus uenientibus. Ille autem cum lusu: nihilq; metuentes sine custodia pro-
perabant. Tunc illi surgentes tenuere dispersas eo modo ducentes uxores: & ad opera se terræ de-
derunt studentes ut ad secundam fœlicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Benia-
min cum pene tota periisset: israelitarum sapientia reparata est. Floruit itaq; repete: & opulentiæ
magnitudine: aliisq; ditata rebus est. Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

¶ Capitulum. IIII.

DOrum uero similia etiam tribum dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Cum
israelite bellorum iam studium reliquissent: & ad opera se terræ dedissent: chananei
contemnentes eos: nec aliquid se ab eis pati credentes: suum collegerunt exercitū: fir
mam habentes spem: quasi hæbreos affligerent. & decetero ciuitates licenter inhabi-
tarent: curruscq; faciebant: & exercebantur armis: & urbes adinuicem sibi consentiebant. Et de tri
bu quidem iuda ascalonam ciuitatem: & accaron abstulerunt: & alias multas in campestribus cō
stitutas: & ipsos danitas in montana fugere compulerunt: nec paululum eis locum in campestri-
bus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum essent idonei: nec terram sibi iam sufficientē ha-
berent: miserunt de suis .v. uiros ad loca mediterranea: qui terrā inspicerēt: in qua habitare dece-
tero potuissent. Illi autem non procul a monte libano: & iuxta iordanis fontes circa maximum
campum si dominus ciuitatis uiam trium dierum perambulantes contemplantesq; terram bo-
nam & nimis uberrimam significauerunt eis. Quo cum exercitu procedentes: edificauerūt illic
urbē dan cognominatam ab uno filiorum iacob: ex quo & ipsa tribus appellata uidebat. Isra-
elitis autem & cum iam essent in labore difficiles: & in diuinitatis cultu deficerent: aduersa pro-
ueniebant. Nam dum fuissent a sua conuersatione transgressi: ferebantur ad libidinem: ut p̄ sua
uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus chananeis: malis omnibus implerētur. Iratus est igitur
eis deus: & fœlicitatem quā innumeris laboribus acquisierant propter epulas amiserunt. Castra
siquidem contra eos agente cusarto rege assiriorū: multi pugnantes perierunt: & obsessi fortiter
capti sunt: quidam uero propter timorem sponte se illi contradiderunt: & maiora quam possent
tributa ipositā sibimet exsoluebant: & diuersas iniurias perferebant per annos .viii. post quos hoc
modo liberati sunt. Zenes quidā de tribu iuda uir industrius: prudentiaq; fortissimus responso
sibi dato ne despiceret hæbreos in necessitate huiusmōi constitutos: sed ut potius reducere eos
ad ius libertatis adiret paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens sibi quibus
tunc in illis rebus positis aut pudor esset: aut quos spes confidentiæ nimis acueret primum qui-
dem cusarti castra dirupit. Cunq; plurimi hæbreorū ad certamen accederent: eo q̄ bene eis prior
confidentia processisset: cum assyriis congressi sunt: eosq; ualde persecuti: eufratem transmeare
coegerunt. Zenes autem cum ipso fortitudinis opere præbuisset effectum pricipatus accepit ho
norem: ut populum iudicaret: in quo .l. xl. annis conuersatus est.

¶ Cap. V.

DOc autem moriente: denuo res israelitarum sine principe uexabantur. Et dum hono
rem deo non referrēt: nec legibus obedirent: magis ac magis afflictionibus subiiciebā
tur: ita ut eglon rex moabitarum despiciens in honestam cōuersationem eorum: bel-
lum eis inferre præsumeret: & multis eos præliis obtineret ac subderet: & omnem po
testatem eorum prorsus humiliaret: eosq; iuberet tributa persoluere. Constituēs autem sibimet
regnum i hiericho nihil mali reliquit: quod populo non imposuit: eosq; ad inopiam perduxit an
nis octo & decem. Misertus autem & deus in his quæ patiebantur: & eorum supplicationibus in
clinatus: ab iniuria moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomīe aoth: de tri-
bu beniamin: ex patre Gera: audaciaq; fortissimus: & corpore ad opera exercenda robustus: in le
ua manu maximam fortitudinem habēs: cum i hiericho habitaret: eglon regi factus est notus
muneribus eum placans: ita ut per hæc etiā cæteris qui erant circa regem carus existeret. Aliquā
do aūt cū duobus famulis munera regi ferens: latēter gladio in dextro femore ligato: introiebat
ad eū. Erat aūt estatis tēpus. Cūq; iam dies medius eēt: regiæ quiescebāt custodiæ: pp̄ estū cunctis
ad prādia recedētibus. Cum ergo iuuēculus eglon munera p̄buisset: cōmoranti in quodam loco
caloris temporibus oportuno: eius secretū petiit. Aderant aūt soli famuli regis. Cunq; rex famu
los abire iussisset: & cum aoth loqueretur: & sederet super solium suum: & aoth terror ingressus
fuisset: nec eū fortissime percutere ualeret: relaturū se ei ex dei p̄cepto somniū dixit. Cū ergo ille
letus pro somnii recitatione de solio surrexisset: aoth eū i corde percussit: & gladiū derelinquēs
egressus est clausam ianuam derelinquens. Ministri uero quiescebant: credentes regē in soporē
conuersū. Aoth uero ierichūtis latenter hoc indicans: exortabat eos ut suā defenderēt libertatē

At illi gratissime hoc audientes tubis utebantur:mos enim est patrius his populum conuocari. Ministri itaq; eglon diu quæ ei contingerant ignorantes: cum iam adueſpasceret: metuentes ne quid ei inopinabiliter accidisset:in eius cubiculum sunt ingressi:eūq; mortuum cōperientes: in stuporem conuersi sunt:& anteq̄ sua castra colligerent:israelitaꝝ super eos irruit multitudo. Et alii quidem repente perempti sunt:alii in fugá uersi:tanq̄ in terra moabitida liberandi. Erant aūt peremptoꝝ ultra.x.milia. Viri israelite uero præoccupantes iordanis transitum:eoꝝ multos interfecerunt:& nullus eoꝝ manus euasit. Et hæbrei quidem hoc modo ab istoꝝ seruitute priuati sunt. Aoth uero ob hanc causam principatu honoratus a plebe:defunctus est:dum hanc potestatem.lxxx.tenuisset annis: uirtutiq; etiá p̄ter hanc cám maxima laude dignus existens. Et post hunc Sanagar filius anath electus ad principatū: primo anno uitā expleuit.

Cap. VI.

IGitur israelite calamitates quas passi fuerant:non colēdo deum:nec legibus eius obediendo:correptionem non assignantes deo: anteq̄ a moabitaꝝ seruitio respirarent: a rege chananeoꝝ labin nomíe subiugati sunt. Hic aūt ortus quidem uidebatur de ciuitate Aseroth:quæ posita est super paludem samachonitidē: habebatq; armatorum. ccc.milia equitum.x.milia:& curruum tria milia possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sysara: apud regem honore primus. Qui ueniens ad israelitas:uehementer eos afflixit:ita ut tributa eis imponeret. Quæ.xx. quidem annis soluere passi sunt:cum nec ipsi per infelicitatē suam respiscerent:& deus maiore tempore eos domare uellet: ꝓpter eoꝝ iniurias & ingratitudines nimis iniustas. Decetero aūt tēperātes a malis suis:& agnoscētes has calamitates sibi pro legum contēptu uenisse:quandā prophetissam nomine Debboram:quod nomē hæbraica lingua significat apim: rogauerunt ut deprecaretur deum:quatenus misericordiá haberet eoꝝ:ne despiceret eos a chananeis oppressos. Deus aūt annuit eoꝝ saluti:& ducē elegit de tribu neptalim Barach:quod nomen choruscationem hæbrea lingua significat. Euocans igitur cum debbora:iussit eligere iuuenum.x.milia:& ad hostes procedere: præsumebat enim prædicēte deo & uictoriam promittēte. Cunq; barach dixisset:nō se exercitum fore ductuꝝ:nisi & illa quoq; una procederet:irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quā deus tibi contulit:ego uero non refutabo. Et congregantes.x.milia uiros castrametati sunt apud thabor montem. Quibus sysara rege præcipiente obuiam uenit:& nō procul ab eis castra fixit. Israelite uero & barach obstupescētes multitudinē hostium:cū de fuga iam cogitarent: debbora retinebat eos:& ipsa die dimicare p̄cipiebat uictoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congressis ergo atq; permixtis:eis ymber magnus ifluxit. Et quia nimia simul & grando & pluuia in faciem chananeorum uersa:& uentus eorum aspectibus imminebat:ita obcecati sunt:ut arcus eorum & fundibule inutiles fierent:& armati propter frigus uti gladiis non ualerent:israelitas uero tempestas immissa:cum eis post terga esset: minus nocebat. Qui auxilio dei sumebant ualde fiduciam: & hostes in medium circundantes: multos eorum interfecerunt. Et alii quidem ab israelitis extincti sunt:alii uero excussi propriis cecederunt:ita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerentur. Sysara uero exiliens de curru cū uideret fugam exercitus sui factam:fugiens uenit ad quandam mulierem cenidelarum: nomine lalis. Quem rogantem ut celaret eum suscepit:& petenti potum dedit lactis. Erat enim fatigatus Et cum nimie bibisset:conuersus in somnium est. Illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immisit:& cum malleo percussum ad terrá usq; deposuit: & hominibus barach post paulum uenientibus eum ostendit terra confossum. Sic ergo uictoria constitit secundum ea quæ a debbora dicta sunt:ut per mulierem hic triumphus accideret. Barach autem agens exercitum su per assur & obuiam uenientem interemit iabin: & cadente principe ciuitatem usq; ad fundamēta deiiciens princeps fuit per.xl.annos hæbreorum.

Capitulum. VII.

EOdem tempore moriente Barach & debbora madianite rogantes amalechitas & arabes castrametati sunt super israelitas:& congressos sibimet uiros pugnātes intereme-runt:eosq; manibus alligantes cuncta deprædabantur. Hoc autem facientibus illis per annos.vii. israelitarum populus per montana collectus est:& cāpestra dereliquit: foueas quasdam & speluncas facientes ut fugientes ab illis potuissent quodammodo liberari. Nam madianite estatis tempore agentes exercitum: per hyemem israelitas colere terrá ꝓmittebant:ut laborātes cōprimere facillime possent. Erat igit fames:& ciboꝝ maxia difficultas. Tunc ergo cōuersi ad deū p̄cibus hæbrei:ut eos eripet exorabāt. Gedeō aūt iasi filius de tribu manasse paucos manipulos spicarum ferens:latēter eos terebat in torculari:cum metueret hoc publice in area facere propter hostes. Tunc uisio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eum fœlicē & eaꝝ

deo:hocq; esse maximum eius ꝓpiciationis indiciū: eo ꝙ tunc uteretur ꝓprio torculari. Cūque præciperet eum fiduciam habere & festinare:quatenus defenderet libertatem:ille hoc ipossibile esse dicebat:quādo tribus ex qua esset multitudine priuaretur:& puer esset ad tantaꝝ regꝝ opus infirmior.Deus aūt quod deerat se impletuꝝ esse dicebat:eoq; duce israelitis se uictoriam præbiturum.Et cum hoc gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset:creditūq; fuisset ei:ac repente ad certamina decem milia uiroꝝ uideretur præparatus exercitus astitit gedeon per somnium deus imbecillem naturam hominū sibi placere declarauit: & quæ esset fortitudine præcipua refutauit:ut uictoriam non sibi:sed deo proprie reputarent:tanq̄ si multo hoc dignoq; gereretur exercitu:& crederent:quia eius auxilio uictoriæ opus fuisset impletum: præcepitq; ut circa medium diem in solis ardore ad fluuium faceret uenire exercitum:eosq; qui inclinati biberent magnanimos estimaret: qui uero cum festinatione turbatā biberent aquā:eos crederet hostium formidine detineri.Et cum gedeon secundum dei iussionem hoc adimpleſſet:trecenti uiri reperti sunt: qui aquā manibus cum timore & tuba lāberent:dixitq; deus:ut istos duces hostes adiret. Posuerunt itaq; castra super iordanem die altera transituri.Et cum gedeon cū timore consisteret quō ei prædictum fuerat:ut nocte hostes iuaderet: uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit: ut sumens unum militem iuxta tabernacula madianitaꝝ accederet:ab eis consilium belli confidentiamq; sumpturus.Obediens aūt & sumens proprium famulum nomine phara: accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuenculum aliquē suo cōmilitoni somniū recitantem:ita ut gedeon audiret.Erat enim huiusmodi uisio:quā dicebat:quasi uidisset panem ordeacium:qui pro uilitate sua incomestimabilis esset hominibus:per exercitum reuolutum regis apprehendisse tabernaculum necnon & cetera deiecisse. Ille ergo uisionē interitū exercitus significare pronunciauit:dicens unde etiā hoc uideretur ei:omne inquit semen quod uocatur ordeatium constat esse uilissimum:& iter oēm populū israelite uidentur abiecti uelut genus ordei & apud israelitas nunc Gedeon exultat & eius exercitus.Quod uero panem te uidere dixisti:qui tabernacula nostra uastauit:metuo ne deus contra nos gedeon uictoriam condonet. Gedeō aūt somnium audiens spem magnam habuit pariter & fiduciam:iussitq; suos armari: narrās eis etiā hostium uisionē. Illi uero in his quæ dicta fuerant præparati sunt: & circa primā uigiliā gedeon suum ducebat exercitum tripartite diuisum:portabantq; cūcti uacuas pharetras & lampades ardentes:quatenus grauis hostibus uideretur inuasio: & in dextra manu cornua ferebant: quibus pro tubis utebātur.Multum itaq; locum hostium tenebat exercitus:habebantq; multitudinē camelorum: & secundum gentium morē pascentes in uno circuitu erant omnes.Hæbreis aūt prædictum fuerat: ut dum uenissent circa hostiū castra:signo dato tubis canerent:pharetrasq; cōcutientes cum lampadibus impetū facerent iubilantes:ꝙ uictoriā deus gedeon cōferret. Quod cū fecisset:stupor cōprehendit homines adhuc dormientes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita ꝑceperat:suntq; perempti pauci quidem ab hostibus:plurimi uero a semetipsis:eo ꝙ linguis propriis discordarent.Nam dum fuissent in turbā redacti:unusquisq; perimebat proximū: dum eum crederet inimicum:& facta est magna cedes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad israelitas perueniēte: cuncti simul armati sunt persequētes hostes:& cōprehenderūt eos in quadā ualle scopulis ualde circūdata: quā transire nō possent:& circunstantes occiderunt omnes:duosq; simul reges oreb & zeb Reliqui uero duces relictos milites colligentes: qui erant quasi.viii.&.x. milia:castrametati sunt multo procul ab israelitis.Gedeon aūt labore non fessus: sed persequens cum omni exercitu:eisq; congrediens fortes uniuersos funditus interemit:& reliquos duces zebin & zarnō apprehendens captiuos duxit.Mortui sunt aūt in ea pugna madianitaꝝ & arabum qui eis solatia præbuerunt quasi centum uiginti milia:multaq; præda auri & argēti & uestium & camelorꝝ.& subiugalium hæbraice tunc est collata uictoriæ.Gedeon aūt uadens in effrē propriam regionē:occidit quosq; madianitaꝝ reges.Tribus aūt effrē ex qua erat gedeon eum grauiter ferret:ꝙ cum ea minime dimicasset:exercitū super eū festinabat inducere:quia eis non indicasset quando hostes inuaserat.Gedeon uero cū esset humilis animo & omni uirtute summus: dicebat non se auctoritatis suæ consilio præter eos contra hostes:sed deo iubente pugnasse: uictoriā uero nō minus eorum quā sui laboris esse fatebatur.His ergo sermonibus eoꝝ mitigans iram:plus hæbreis ꝑfuit quā hostium præda:eosq; a præcipicio intestinæ seditionis eripuit.Iniuriæ tamen huius penam illa tribus excepit:quā.s.oportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; principatū ponere uolens:coactus retinuit illum annis iugiter.xl.populi iura disponens: & diuersis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; dixisset:firmissime omnia seruabātur.Qui cum senex defunctus fuisset:in effrē regione sepultus est.

Capitulum.VIII.

IS habuit quidem filios liberos.lxx.plures enim habebat uxores:unū aūt filiū habuit ex concubina droma noīe abimelech:qui poſt morte patris ꝑgēs ī ſyche ad cognatos ſuæ mris unde fuerat orta;& ſumēs ab eis pecunias:quoniā iniquitatū magnitudine uidebatur inſignis:cū eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt; & oēs fratres occidit abſq; ſolo ioatha. Hic enī fugæ beneficio eſt liberatus.Abimelech aūt aſſūpta tyrānide:dominū ſe ꝑ legitimis filiis ī his q̄ uellet facer declarauit:qđ ueheměter iuſticiæ præſulibus erat accerbū. Igitur dū quodā tpe publica in ſyche feſtiuitas eſſet:cūctaq; illic multitudo cōſiſteret:frater eius ioathā qué fugiſſe ꝑdiſſimus:aſcendēs ī monte garizim qui ſicimoꝝ ſupeminet ciuitati:clama uit:& multitudine prebēte ſilētiū præcatur ut qđ diceret libenter audirēt:factoq; ſilētio dixit:q; arbores facto ſui cōcilio:hūana uoce petiſſent ficū:ut ſupra eas regnaret.Qua denegāte:eo q; ho nore fructus ꝓprii frueret;nec aliū q̄rere deberet extraneum:arbores rurſum cogitatione regni nō reliquerūt:uiſumq; eis eſt ut honoré uiti ꝑberēt.Sed & uitis electa hiſdē uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnū.Hoc ipſū facientibus & oliuis:ramnus quā arbores petierāt ut regnū ſumeret ſup eas;hoc enī genus eſt inter ligna quod habet ignē ꝓferendi naturā;ꝓmiſit ſe regnū ſuſcipe & inſegniter ípare:ita tamē ut ſub eius umbra requieſcerēt.Si uero ei cōtraria forēt:eius igne cō cremarenť.Hoc aūt inquit nō riſus cā dico:ſed quō multoꝝ bonoꝝ expti gedeonis ea quæ nūc gerunť deſpiciūt:uidentes abimelech principē hi qui meos cū eo fratres interemerūt:cū utiq; ni hil ab igne differat.Cūq; talia dixiſſet abſceſſit;& habitabat latēter in montibus annis tribus:ti mens abimelech. Hinc poſt nō multū tpus:ſycimite penitētiam agentes ꝓ nece filioꝝ gedeon: expulerunt ab urbe abimelech pariter & a tribu.Ille ergo cogitabat affligere ciuitatē. Tempore aūt ſupueniente uīdemiæ: metuebant colligere fructū:ne quid eis abimelech faceret mali.Veni ēte uero ad eos quodā prīcipe:gaal noīe:cū armatis cognatis ſuis:ſycimite querūt ſibi ab eo pre beri munitionē:donec uīdemias cōgregarēt.Quo eoꝝ faciēte petitionē;ꝓcedebāt ad opuſſuū: & cū eis gaal ſuos ducebat armatos.Cūq; fructus fuiſſet cū ſecuritate collectus : & per ſingulos choros abimelech aperte iā ꝓſumerent blaſphemare: ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatē apprehendentes:multos abimelech latenter interfeciſſent:zebul quidā princeps ſychemitaꝝ:cū eſſet extraneus abimelech eis quibus populū gaal exacuebat;abimelech miſſis nūciis indicauit: & monuit ut īſidias poneret ante urbē ſeq; ſuaſuꝝ gaal ut egrediret de ciuitate:quo facto:irrue re ſup eū deberet abimelech & agere:ut ī eo ſe defenderet:& deīceps populi ſibi amicicias copu laret. Cūq; abimelech in inſidiis reſediſſet:& gaal īcaute moraretur ī ſuburbano;& cū eo zebul uidens paulatim ordinatos accedere gaal;ad zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos.Quo reſpon dente umbraculū eſſe petraꝝ:cū magis appropiquaret;uerius hoc aſpectu cōſiderās;nō umbra rū eſſe;ſed uirorum dixit īſidias.Reſpōdit ad eū zebul. Nonne tu maliciā abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinē nō oſtendis:& cū eo pugnā cōgrederis? Gaal ergo turbatus cōgreſſus eſt cū abimelech:& ceciderunt equitū aliqui de eis armatis:ipſe uero fugit in ciuitatē: ut alios euocaret.Et denuo zebul egit:ut gaal expelleretur ex urbe:accuſans eū quaſi contra mi lites abimelech melior extitiſſet. Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uīdemiā denuo ſy chemitas;loca circa urbē inſidiis occupauit.Quibus ꝓcedentibus;iā quidē ꝑs exercitus apprehē dit portas;ut ciuibus auferret īgreſſum;alii uero diſpſos īteremerunt;& ubiq; cædes effecta é;& ciuitatē ad fundamentū uſq; ſubuertens;ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminās;uictor abſceſſit. Oēs itaq; ſychemite hoc modo perempti ſunt.Quicunq; uero ꝑ ꝓuinciā diſpſi pericula fugierūt:ſup quādā petrā munitiſſimā cōgregati morabanť.Cūq; eā murare niterēť uolūtatē eoꝝ abimelech prenoſcens:ſuper eos cum exercitu uenit:collectiſq; de ſilua lignis:iuſſit ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus.Velociter autem ſaxo circundato lignis ſubiectus eſt ignis:& flamma ſurgen te:nullus ex eo ſaxo defugit:ſed una cum uxoribus & filiis ſunt extincti:uiri quidē circa mille & quingentos.Reliquā uero omnem multitudinē ſychemitaꝝ:huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hæc afflictio nata eſt:eo q; ſuper uiꝝ ſibimet utilē:eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech autem iſraelitas malis ſycimorum perterrens:præſumebat etiam maiora tentare ; & nequaquam uiolentiæ ſuæ modum imponere donec perderet uniuerſos.Veniebat ergo ad the bes & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit.Cunq; eſſet in ea maxima turris : in qua uniuerſi confugerant:obſidere hāc uolens:dum proxime ueniſſet ad murum ſumens mulier quædā frag mentum mole caput eius repente percuſſit.Qui dum cecidiſſet ſaucius;armigerum rogauit ; ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur.Et ille quidem præceptū fecit.Abime lech autē huiuſmodi pœna pro fraterna morte:& his quæ in ſychemitas præſumpſiſſe ꝓbabať exſoluit.Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationem ioathan uidetur impleta. Exercitus uero qui cum abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad ꝓpria.

Cap.IX.

Israelitarum principatum post eum iamer alias iair galatinus ex tribu manasse ꝓcepit: uir & in aliis fœlix:& filios bonos habens.xxx.numero:& ī equitatu preclaros & principatum ciuitatum galadinarum habentes.Hic duo &.xx.annis obtinens principatū: senex defunctus est:& sepulturam ī gamon galadinorum ciuitate promeruit.Res eg dem hæbreoꝝ ad inhonestam uitam:& iniuriam dei legumq; ferebantur.Quos ammonite despicientes & palestini:cum magno exercitu prouinciam deuastabant: omnemq; regionem trans iordanem detinentes:reliqua comprimere præsumebant.Hæbrei uero malis afflicti:ad supplicationes dei conuersi sunt: & sacrificia celebrabant:rogantes eum ut placatus eorum precibus ab ira quiesceret.Deus uero placatus:eis suum concessit auxilium.Interea ammonitis castrametantibus in terra galadinorum: prouinciales occurrerunt ad montem egentes duce. Erat autem quidam nomine iepte: uir nomine paterno potens ad exercitum dispensandum qué sub merce de poscebant.Ad hanc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret:promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent.Ille uero nequaquam precibus obediuit:culpás eos quod nō ei præbuissent auxiliū:dum ī iusticiam perpessus aperte fuisset a fratribus.Non enī consanguineus eis erat:sed pegrinus.Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filiis superinduxerat pater.Ergo fratres expulerunt eum:despicientes eius infirmitatem.Et ob hoc in prouincia galaditica morabatur:& omnes de longe ad se uenientes:sub mercede propria retinebat. Illis uero supplicantibus atq; iurantibus:omnem se principatum eidem fore prebituros:tandem aliquando consensit:& uelociter diligentia rerum habita: in urbe masphat exercitu constituto:legationem misit ad regem ammonitarum:causam eius inuasionis accusans. Ille remittens: potius israelitarum accusabat egressum ex egypto:petebatq; ut ab amorreo recederét: quasi patrum eius a tēpore antiquo fuisset.Cui respondens iepte ait:q; irrationabiliter ꝑ genitores israelitarum de amorrea culparet:sed potius eis gratias agere deberet ꝑ ammonitide alias ámanitide terra sibi concessa:quia dū possibile fuisset secundū moysi iussionem ut eā tollerent:isti eos illic degere permisissent: quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant:ob quam rem pugnaturum se fore dixit.Et hæc quidem effatus:legatos abire dimisit.Ipse uero deū pro uictoria deprecatus:& sacrificiū promittés: ut si uiuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret ímolaret. Congressus copiose uicit:& occidens hostes ꝑsecutus est usq; ad ámanitá alias ammonitá ciuitatē. Et ide digressus ī ámaniten multas uastauit urbes:prædamq; collegit:& a seruitute domesticos liberauit:quā decē & octo sustinuerant annis.Reuersus aūt calamitaté incurrit:nullo modo prisce fœlicitati equalē.Nam eius filia unigenita & uirgo:tūc ei primitus cum uenerat occurrit. Qui grauiter ígemiscens magnitudine tanti doloris afflictus:filiam sibi obuiā uenisse culpabat: quā sacrificandá deo deuouerat.Quæ tamen in illo casu non doluit:pro patris uictoria & ciuiū libertate moritura.Petit aūt duos menses sibi concedi:ut iuuentutem suam cum ciuibus lamētaretur:& tunc uota perferat. Quo tempore transeunte:filiam pater ímolauit:nec legitimū faciens holocaustum:nec deo caꝝ:non utiq; deliberans apud animū suum: qualis apud cæteros huius facti causa uideretur.Igitur cum tribus effrem super eum exercitum niteretur inducere; eo q; bellum ammonitaꝝ alias ammanitaꝝ eis nō ídicasset:sed absq; ipsis uoluisset prædam habere & gloriam:hoc satisfaciebat dicens:eo q; primo quidē non eos latuisset cognatoꝝ oppressio:sed etiam uocati ad auxiliū non uenissent:cum oportuisset eos ante preces occurrere.Deide dicebat q; hostibus quidem iniuste pugnantibus non præsumerent resistere:postea uero cognatis inferre bella tentarent:& interminatus est:si non temperarent a talibus:deo auxiliante ab eis pœnas exigeret.Quibus dū satisfieri non potuisset:sed contra eū cum exercitu a galatina terra ueniētes pugnarēt:amplū eoꝝ dilatuit interitū:& ꝑsequés fugientes:& ꝓoccupans exercitu ꝑmissō uada iordanis: pene quadragīta duo milia uiroꝝ occidit.Ipse uero cū prícipatū tenuisset sex annis defunctus est:& sepultus in sebasti patria sua q̄ est ī terra galadinæ.Moriente uero iepte tenuit principatū absanis de tribu iuda ciuitatis bethleē. Hic filios habuit.lx.xxx.masculus:& reliquas uirgines:quos omnes dimisit uiuos:filias uiris tradēs:& filiis dans uxores.Qui dum nihil gessit in septem annis sermone & memoria dignum:in senectute defunctus est:& sepulturam in patria sua ꝑmeruit.Igitur absani moriente:neq; his qui post eū decem annis habuit principatū: noie chilon:de tribu zabulon:aliquā egit uirtuté ꝑcipuā.Post hunc abdō hilonis filius de tribu effraim ciuitate pharathonitoꝝ exístés principatū habuit:qui pro sola eruditiōe poterat habere memoriā:nullūq; opus ꝑ pacé rerūq; licentiá nec ipse claꝝ exercuit.Hic aūt filios habuit q̄draginta:& alios ex eoꝝ semine descendētes.xxx.erátq; simul oés septuaginta:equis exerciti.Quos oés supstites derelinquens:senectute defunctus est:& opinabilē ī pharathuni ꝑmeruit sepulturā Hoc aūt mortuo:israelitis palestini ꝓualuerūt:ita ut ab his ꝑ quadragīta ános tributa ꝓciperent.

A qua ſeruitute hoc modo liberati ſunt.

¶ Cap. X.

QVidam manue de tribu dan: inter paucos egregius: & patriæ ſine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam: & quæ inter cētum cōprouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet: grauiter ferens: deum pro cara ſucceſſione rogare cœpit: in ſuburbano ſuo in campo maximo frequenter aduenięs cum uxore. Erat autem & nimius ī uxoris amore: & ob hoc ſine temperatione zelus ipſius. Et quodā tempore cum mulier eſſet ſola: apparuit ei angelus dei pulchro iuueni ſimilis & procero: eique maſculum filium futurum dei prouidentia nunciauit: qui foret optimus: & fortitudine precipua clarus a quo creſcēte paleſtinos cōprimendos aſſeruit: monuitq; ut eius come minime tonderetur: nullum potum niſi aquæ deo præcipiente bibiturus. Et cum hæc dixiſſet: abſceſſit. Illa uero marito uenienti indicauit angeli uiſionem: & admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita: ut ille zelatus in eius laudibus obſtupeſceret: & ſuſpitionem quaſi ex eius amore extraneo conceperit. At illa uolens irrationabilem eius triſticiam mitigare: rogauit deum: ut angelum denuo deſtinaret: q̄tenus maritus eius eū inſpiceret. Et itex p dei gratiā angelus uenit in ſuburbano illox: & apparuit mulieri: uiro remoto. Quem rogabat: ut ſuſtineret donec maritū adduceret: ꝓmittēteq; alias permittente angelo: manue uocatus uenit. Qui cum uidiſſet nec tūc a ſuſpitione ceſſauit: rogauitq; ut quæcunq; uxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cunq; dixiſſet angelus: ſufficere ut noſſet illa quæ dixerat: rogabat eum: ut ei manifeſtaret quis eſſet: quatenus filio nato: gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente: q; nihil horum egeret: nec ob hāc cauſam futux eis filiū nunciaret: petiit: ut expectaret: quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuiſſet: poſtea eo precibus inſiſtente cōceſſit: ut aliquid ei donodaret. Tū manue occidēs hedū: eumq; coquendum uxori prebēs: dū geſtū hoc fuiſſet: præcepit ut poneret ſupra ſaxū & panes & carnes abſq; uaſis. Quo facto: uirga quam tenebat angelus tetigit. carnes: & igne protinus emicante: carnes cum panibus ſunt abſumpti. Tunc angelus ſuper fumum quaſi in curru eis cælum aſcendere uidebatur. Cunq; manue metueret: ne quid ei propter uiſionē dei ꝓueniret aduerſū: eum uxor ut confideret confortabat: & pro ſua utilitate deum ſe uidiſſe fatebatur. Cum uero cōcepiſſet: cuſtodiam habuit mandatox: natumq; appellauerunt ſamſon: quod nomen ſignificat robuſtum. Creſcebatq; puer uelociter: & tam per abſtinentiam ciborum: q̄ capillox remiſſionē propheta iam futurus agnoſcebatur. Hic itaq; ueniens cum parentibus thamna paleſtinorum ciuitatem: dum celebraretur ibi feſtiuitas: uirginem prouincialium concupiuit: rogauitq; parētes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus: eo q; eſſet de aliena gente ꝓgenitā: deūq; dicētibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo deſpōſaret. Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni: & cum eſſet inermis: tenens eū manibus ſuffocauit: & in ſilua ī teriore extra uiā ꝓiecit. Rurſumq; dūiret ad puellā: inuenit agmē apū: fauū mellis ī leonis illius ore feciſſe: & tollens exīde tres fauos mellis cū donis reliquis quæ portabat: puellæ contradidit. Cūq; thamnite oēs eſſent in epulis nuptiax: metuentes fortitudinē iuuenis: triginta circa eū pubertate præcelſos conſtituerunt: ſermone quidem uelut ſocios futuros: ope uero cuſtodes: ne q̄d uellet forte cōmittere cōuiuiox ſacietate creſcente. Cūq; ī ludo cōſiſteret: qualis ſolet tali tēpore ꝓuenire: ſamſon ait. Proponā uobis parabolā: & ſi ſolueritis ſeptē diebus ꝓpoſitam queſtionem: lineas ſingulas & ſtolas totidem ꝓpter honorē ueſtræ ſapientiæ: me dāte ꝓcipietis: & cū hac largitate gloriā quoq; & lucrū ſapientiæ poſſidebitis. Illiſq; petentibus ut diceret ait. Qui cuncta uorat: cibū genuit de ſemetipſo ſuauē: licet ipe nimis ſit inſuauis. Illis aūt p tres dies queſtionē non ualētibus inuenire: & dicentibus puellæ ut a uiro cognoſcēs eis annūciaret: cui etiā minati ſunt incendiū: niſi hoc ſtuderet implere. Samſon puella rogāte ut diceret: primū q̄dē reſtitit. Cūq; illa nimis inſiſteret & ad lachrymas ꝓueniſſet: & indiciū hoc oſſe queretur q; eā ſamſon minus amaret: indicauit ei quēadmodū leonē interimeret: & quō apes in ore eius inueniens: tres fauos mellis portaſſet ei. Et ille quidē nihil doloſum metuēs oīa declarauit: illa uero ſermonē hunc petētibus rurſus expoſuit. Septma uero die cū tpus eſſet ut ꝓpoſitā exoluerēt queſtionē: anteq; ſol occūberet conuenientes dixerunt: neq; a leone cōprehenſis quicquā inſuauis eſſe: neq; dulcius utentibus melle: Quibus ſamſon reſpondit. Nec quicq; aliud muliere doloſius: quæ uobis idē expoſuiſſet uerbū. Et illis quidē dedit quæcūq; ꝓmiſerat: facta præda aſchalonitax qui ei per iter occurrerunt: nam & iſti paleſtini ſunt. Ille ergo nuptias refutauit: & puella quæ eū ꝓuocauit ad iracūdiā: duxit eius amicū. Pro qua iniuria exaſpatus ſamſon: deliberat ut paleſtinos oēs cū ea affligeret. Cūq; eſſet tpus eſtatis & fructus meſſiū preparatus appropiquaret: cōprehendens trecentas uulpes: & caudis eax ligās ardentes lampades: dimiſit in meſſes paleſtinox: & hoc mō eox depopulatus ē fructus. Paleſtini uero ſciētes eſſe opus ſamſon & cām

pro qua talia ꝑpetrasset:miserunt principes ī thamna:uxorēq; eius cū parētibus suis īteremerūt;
tanquā qui mali huius auctores existerēt.Samson aūt cū multos ī palestinoꝝ campestribus occi
disset:habitabat in etham:est enim saxum ualde munitū in tribu iuda.Palestini itaq; cōtra tribū
iuda castrametati sunt.Illis uero dicentibus:iniuste eis inferri suppliciū ꝓpter delicta samson; dū
utiq; tributa ꝓsoluerēt:dixerunt ut si hoc nollent pati:samson contraderent alligatū. Qui uolē
tes euadere:uenerūt ad saxum ubi samson habitabat cū tribus milibus armatoꝝ:& culpantibus
eū pro his quæ cōtra palestinos uiros egerat:qui possent oī genere hæbreoꝝ calamitates īferre;
rogabant ut descenderet : quatenus eū ditioni illoꝝ cōtraderent:poscebātq; ut hoc sponte ꝑfer
ret.Qui cū iusiurandū accepisset: eo q; nihil ei plus fieret quā ut hostibus traderet:descendēs de
saxo:semetipsum contribuloꝝ suoꝝ potestati contradidit:ibiq; eum duobus funibus alligātes;
ducebant ut traderent palestinis.Et cum in quendā locū uenissent qui nunc maxilla nūcupatur;
ꝑ fortitudine quæ in samson uidebatur:cū nomen primitus non haberet:nō ꝓcul palestinis ca
strametantibus & occurrentibus cū gaudio & clamore:tanquā ea quæ cupiebant desiderabiliter
adimplessent:disrūpens uincula samson:& arripiens asini maxillam quæ in præsenti iacebat : in
hostes inuectus est:& percutiens eos cū maxilla quasi mille quidem ꝓmit:alios uero turbatos
in fugā uertit.Samson igitur plusquā oportebat exultās:non dei coopatione credebat hoc factū;
sed suis uirtutibus ascribebat:eo q; ꝑ maxillam alii quidē hostium ceciderunt:alii uero in fugam
sunt uersi.Quē dū sitis fortissima tenuisset:considerans q; nihil est uirtus hūana:dei cuncta esse
testatus:rogabat ne ꝓpter hoc irascens eū traderet inimicis:sed ut potius illi auxiliū ī necessitate
cōferret:& a malis eriperet.Cuius precibus misertus deus:fontē circa quādā petrā de asini maxil
la suauē copiosumq; ꝓduxit.Inde samson ipsum locū uocauit maxilla:& hactenus hoc noīe nū
cupatur. Post hanc pugnā samson decipiens palestinos uenit ī gazam:& in quodā diuersorio mo
rabat.Agnoscentes ergo gazæ prīcipes eius præsentiā fecerūt īsidias ante portā:ut egrediēs non
lateret. Samson uero dū hoc cognouisset circa mediā noctē surgēs:arripuit portas:ipsasq; simul
clausuras & uectes:& alia eoꝝ ligna sup humeꝝ tollēs: ea sup montē hebrō deferrēs collocauit.
His itaq; gestis:trāscēdebat iā leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̄bat.mores imitando ꝑegrinoꝝ:
qđ ei ītiū mali fuit.Concupiscēs enī mulierē meretricē noīe:dalilā:apud palestinos habitantē;cū
ea degebat.Vnde tūc iudices palestinoꝝ uenientes ad eā:ꝓmissionibus astrinxerūt:ut a samson
discceret:quæ cā fortitudinis eius esset:ꝑ quā uīci nō posset.Illa uero dū circa potū & huiusmodi
consuetudine esset cōstituta:& miraretē eius actus:arcius agebat:ut agnoscceret:quēadmodū tāta
uirtute precelleret.Samson autem dum adhuc sapientia fortis esset;fallebat eam dicēs.Si septem
uinearum palmitibus:qui adhuc flecti possunt: uinctus fuero:cunctis infirmior ero. Illa ergo
tunc quidem tacuit: postea uero īdicans principibus palestinis:celebat aliquos militum intra do
mum:& dormientē hæbreum artissime palmitibus alligauit; deinde excitans:dixit insistere ali
quos super eum.Ille ruptis palmitibus tanquam contra inimicos nitebatur insurgere.Tunc mu
lier eo sibi loquente grauiter se ferre dicebat:si propter incredulitatem fauoris sui & tanquā non
celature quod ei proderet:nollet edicere ueritatem.Cunq; rogantem rursus falleret dicens:septē
si funibus esset alligatus:perderet fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens :nihil gessisset:tertio
alligari comas suas dixit.Cum uero neq; hoc uerax inuenitur:nimium supplicanti:ad ultimum
cum iam ei calamitas immineret:uolens præstare dalilæ ait. Mei deus curam habet:& eius pro
uidentia natus:hanc nutrio comam:iubente deo ne tondear : mea siquidem fortitudo in huius
augmento est. Hoc illa cognoscens:abrasis crinibus eius:eum tradidit palestinis:cum iam non
ualeret ab eorum se inuasione defendere.Qui auferentes eis oculos:ligatum circunduci undiq;
fecerunt. Procedente uero tempore:coma samson creuit:& dū esset festiuitas publica:palestini
principes atq; nobiles cum epularentur simul in fano:cuius edificium duæ columnæ portabāt:
adductus est ibi samson ad conuiuium:ut ei omnes illuderent.Ille crudelius hoc arbitratus : eo
q; ad iniurias defendere se nequiuerit : puero ducenti se persuasit : ut diceret eo q; post laborem
requiescere opus haberet : & eum ad columnas reclinaret. Vbi dum adueniset; commo
uit eas ; simulq; cuncta destruxit : subuersisq; cum fano columnis tria milia hominum sunt
extincta;inter quos & samson una defunctus est;cum tenuisset principatum israelitarum annis.
xx.Dignum est igitur laudare uirtutem;& fortitudinem:& magnanimitatē huius uiri etiā circa
mortem:& iram quam usq; ad finem sui cōtra hostes exercuit.Nam quod a muliere captus est;
humānæ naturæ oportet ascribi:quæ ē ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronam memorabilia
necesse est hr̄e ꝑconia.Cuius cognati sumētes corpus sepelierūt ī sarasa regione cū cognatis eius.

¶Capitulum.XI.

POst mortē samson:præfuit israelitis sacerdos hæli. Sub hoc prouinciā eoꝝ appræhen
dēte fame:elimelech quidā de bethleē ciuitate tribus iudæ famē ferre nō ualēs:uxorē

ſuam noemi:& filios ex ea natos:celliõ & malliõ ſumens:migrauit interram moabitaꝝ. Dumq; ei cũcta bene ꝓcederẽt:filii ſui moabitidas duxere uxores:celliõ quidẽ orfam : malion aũt ruth. Tranſactus aũt annis.x.&.viii.elimelech & filii eius in breui defuncti ſunt. Noemi amare ferens qđ ei prouenerat:& deſolationẽ caroꝝ non ſuſtinens filioꝝ ꝓpter quos & de patria ſua uidebaẽ egreſſa : rurſus reuertebaẽ ad iudeã. Audierat enĩ q; iam ꝓſpa de ipſa regione nũciarenẽ . Cuius nurus deſeri ab ea nõ tolerabãt:ſed nec ipſa refutando eas ſecũ ꝓficiſci poterat euitare. Et cũ inſiſterent:optans fœliciores nuptias eis:quã quibus fuerant iã priuate:& filios:aliaq; bona cõferri: eas illic remanere poſcebat:nec cũ ea debere ꝓficiſci:in rebus í cæteris & terrã ꝓpriã deſerentes. Et orfa quidẽ manſit.Ruth aũt cũ ei a ſe recedere ꝓſuadere non potuiſſet:ſociã ſibi duxit : in oẽ quicquid emergeret. Veniẽte itaq; ruth cũ ſocru in bethleem:boos elimelech cognatus ſuſcepit eas.Et cum noemi noie ſuo uocarent:ait illa.Iuſtius marame uocate,Significat enim lingua hæbraica noemi quidẽ fœlicitatẽ:mara doloré.Ruth interea tempore meſſis egreſſa eſt ꝓmittente ſocru:poſt metẽtes ſpicas colligere:ut alimentũ haberent:uenitq; in agrum boos. Veniẽs autem poſt paululũ boos:uidenſq; puellã:de ea agrimat ſuum prepoſitum requirebat.Ille uero dũ iã ab ea primitus agnouiſſet:domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoria mariti ſibimet copulati gratias agẽs:& ei experimentum rerũ bonaꝝ exoptans:ſpicas quidẽ eã colligere noluit: ſed metere quicquid poſſet ſibi portare pmiſit:præcipiens uillico ut nihil eam tollere ꝓhiberet: prandiũq; & potũ ei præbuit:dũ meſſores hora cõpetenti comederẽt.Ruth autem tollens ab eo alpheta ſocrui cõſeruauit:& ueſpe cũ ſpicis ad eam uenit. Seruauerat aũt ei noemi partes ciboꝝ: quos ei uicini præbuerant . Narrauitq; & ruth ea quæ illi dixerat boos.Cunq; illa indicaſſet q; cognatus eſſet:& propter pietatẽ ei ſuam ꝓuidentiã exhiberet:rurſus ſequentibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cum ancillis boos. Veniẽs autem nõ poſt multos dies boos:cum iã eſſet meſſis ordearia maturata:ad aream ꝓpriam ibi dormiebat.Hoc cum audiſſet noemi: cogitabat quẽadmodum cũ eo ruth collocare poſſet.Iudicabat aũt utile:ſi boos ruth haberet uxorẽ : aitq; puellæ ut circa pedes eius clam dormiret.Illa ergo dũ nephas eſſe iudicaret:ut ſocrus ſuæ iuſſiõi reſiſteret:feſtinãs ad aream:tunc quidẽ latuit boos ꝓfundiſſime dormientẽ.Excitatus uero circa mediam noctẽ:requirebat quæ eſſet.Illa ſuum nomen dicente:& petente ut tanquã dominus eã cubare pmitteret:tunc equidẽ quieuit.Diluculo uero antequam ad opus famuli mouerenẽ;exci
[illegible]am iuſſit ut tollẽs ordei quantũ poſſet; ꝓperaret ad ſocrum antequã ibi dormiſſe uideretẽ
[illegible]s:dicens caſtitatẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandã:& maxie quãdo nihil ppe-
[illegible].De reliquis uero ſic ait.Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorẽ:&
[illegible]ſequeris illũ quo te repudianie cõiugẽ ; te ego ſecundũ leges habebo. Hæc
[illegible]ſecuritas eas tenuit:ſpem habẽtes q; pro eis boos decetero cogitaret. Ille ergo
[illegible]eniens in ciuitatẽ:& ſeniores colligẽs:mittens etiam uocauit ruth atq; cognatũ.
[illegible]e:elimelech inquit:& filioꝝ eius hereditatem tenes.Illo confitente hanc ſibi ꝓxi-
[illegible]ę competere:boos ait.Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam:
[illegible]ecũdum eas uniuerſa facias.Mallionis enim uxor hic uenit:& ſi uis partem agri obtinere:
[illegible]et te & uxorem eius ſecũdum leges accipere.At ille boos & hereditatem & uxorem ceſſit.
[illegible]m & ipſe cognatus eſſet defuncti:qui & uxorẽ habere dixit ſe iã & filios.Boos itaq; teſtificans ſeniores:iuſſit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem:& in faciẽ eius expueret. Quo facto:boos ruth duxit uxorem:eiſq; poſt annũ maſculus eſt filius ꝓcreatus:quẽ noemi ſumens conſilio mulieꝝ uocauit obed:eo q; in eius ſenectute nutriret. Obed enĩ hæbraica lingua ſignificat ſeruiens.Porro obed habuit filium ieſſe:ex quo natus eſt Dauid:qui regnauit & principatum ſuis filiis p.xx.& unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de ruth geſta ſunt explanaui:oſtendere uolẽs dei potentiam: q; ei poſſibile eſt ad dignitatis culmen euehere quoſcũq; uoluerit:& qualẽ ꝓduxit etiã dauid:huiuſmodi ortũ initiis.

¶ Capitulum.XII.

HAebrei itaq; iebuſeorum afflictione prægrauati bellum rurſum ob huiuſmodi cãm habuerunt cum paleſtinis.Heli ſacerdoti eranr filii duo:ofni & finees:circa homines iniurioſi:& circa diuinitatem impii:nulliq; iniquitati parcebãt:& alia quidem numera ab oblaturis propter honorem ſibimet ſequeſtrabant:alia uero rapinæ modo tollebant:& mulieribus religionis cauſa uenientibus cõtumelias inferebant:aliis quidem uiolẽtias facientes aliis uero perſuadentes donis: nihilq; eoꝝ uita a tyrannide peſſima differebat. Quoꝝ pater grauiter hæc ferebat:ſed ut dicebat non corripiebat:populus autem quanto non ſperabat uenturum dei ſuper eos fore ſupplicium:tanto uehementius gemiſcebat. Cunq; futuram cladẽ filiorum eius deus expoſuiſſet & heli & ſamuel qui illo tempore puer erat : tunc palam ſup filiis

habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui: & postea de heli filiis enarrare: necnon & infœlicitatis casum: quē habuit populus hæbreoꝝ. Helchana uir leuita inter medios ciues effrē sortis existens: & ramatha inhabitans ciuitatem: duas uxores duxit: annā & fenennā: ex qua etiā ei filii sunt ꝓgeniti. Qui tamen annā cum esset sine filiis diligebat. Veniente ergo cum suis cōiugibus helchana in ciuitatem sylo: ubi erat dei tabernaculū constitutum sicut prædiximus: dum eaꝝ uir per epulas uxoribus & filiis distribueret partes: ānā respiciēs alterius mulieris filios circa matrem suam: descendit ad lachrymas: eo q̄ non habuerit filios: & magna sollicitudine ingemiscebat: dumq; consolatione uiri contristari prohiberetur: uenit ad tabernaculum rogans deū: ut ei sobolē concederet: filiiq; faceret esse matrem: uotum uouens: ut primogenitum suū ministraturum deo dicaret: nec eū similem cū priuatis hominibus uictum habere ꝓmitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur: heli sacerdos sedens ante tabernaculū: uelut ebriā abire præcepit. At illa dū nusquā se bibere fateret: nec ebriā esse: sed ꝓpter sterilitatē filioꝝ afflicta rogasset deum fiduciam eam exhortabatur habere: deū ei filium donaturꝝ esse ꝓmittens. Cū bona itaq; spe ueniens ad maritum: cibum lassa præcepit: & reuertentibus eam in patriam: concepit & peperit filium quē appellauerunt nomine samuel: quasi a deo postulatum. Quibus uenientibus: ut ꝓ natiuitate filii hostias imolarent: & decimas offerrēt: recordata mulier oīonis suæ & ꝓmissionis quā de filio uouerat deo: tradidit eū heli dicatū deo futuꝝ ꝓphetā: crescebatq; eius coma: & potius eius erat aqua. Et samuel quidem nutritus in templo cōmorabat: helchanæ aūt ex āna alii filii: & tres filiæ ꝓgenitæ sunt. Porro samuel pleno iam anno duodecimo ꝓphetauit. Quem quodā tempore dormientem: nominatim deus uocauit. Ille uero putās se a sacerdote uocatum: uenit ad eū. Sacerdote uero dicente eū se nō uocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dū heli cognouisset: dixit ad eū. Primo quidem samuel filui: nūc aūt dico tibi deum qui uocat: & nota q̄ dicat. Cunq; deus iterum locutus fuisset audiens petit: ut quæ uellet præcipet: in nullo eius ministeriū dilaturus. Cui deus: quō inquit ades cognosce cladē futurā israelitis omni narratione: & crudelitate maiorē: & heli filios una die morituros: & sacerdotiū a domo heli esse migrandū. Heli nāq; plus suos filios etiā contra eoꝝ utilitatē elegit diligere: q̄ mihi placere. Cūq; iureiurādo cogeret heli ꝓphetam samuelē: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eū contristare samuel de tali sermone tamen eo dicēte: certiorē magis habuit expectationē de eoꝝ ꝓditione. Samuel aūt magis ac magis gloria augebat: cū utiq; qcūq; ꝓphetabat: ꝓbarent esse ueracia.

Cap. XIII.

EO itaq; tempore palestini castra mouerunt sup israelitas: circa ciuitatē afech: leuiterq; hoc israelitis ferentibus ad potiora uenerūt. Vicerūt palestini: & occiderūt hæbreoꝝ: usq; ad tria milia: reliquam uero multitudinē usq; ad castra ꝓpria persecuti sunt. De summa ergo ꝓditione formidātes hæbrei: miserunt ad seniores & p[illegible] dei deferrēt: quæ præsente congressi hostibus præualerent: ignorantes quō maior [illegible] qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca ꝓiter & pontificis filii: q[illegible] pater: ut si capta arca uiuere uoluissent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim [illegible] fungebatur officio patre hoc propter senectutem sibi permittente. Quo facto: sec[illegible] multa nimis hæbreis tanquā per aduentum arcæ possent hostibus præualere. Inimici uero stupescebant israelitas: metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta nanq; congressione uictoria quam hæbrei sperabāt palestinis allegata est: & perditionem quam illi metuebant: suscipientes hæbrei cognouerūt frustra se habuisse in arca fiduciā. Repente nāq; in manibus hostiū deuenerunt: & amiserunt usq; ad triginta milia uiroꝝ: inter quos ceciderunt quoq; filii sacerdotis: & arca ab hoste ablata est. Nunciata uero perditione in sylo & arcæ captiuitate per quendā iuuenculū beniamiten qui iterfuerat bello: cūcta ciuitas luctu repleta est. Porro heli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede: & audiēs ciuitatis planctū atq; putans aliquid noui circa suos effectū: euocato iuuene dum agnouisset ea quæ in bello fuerāt gesta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̄ per deū prescius futuroꝝ: quando ualde ea mala confundunt quæ præter spem repente ꝓueniūt. Cū uero etiā arcā audisset ab hostibus captā: dolore turbatus eo q̄ ei p̄ter spē tātū omen accesserat: ruens de sede defunctus est: dū octo & nonaginta uixisset ānos: quoꝝ quadraginta tenuerat principatū. Ea itaq; die defuncta ē & cōiunx finees eius filii: dū post occasum mariti nequaq̄ uiuere toleraſſet. Cui p̄gnanti nūciatus est luctus uiri. Pepit aūt filiū septē mēsium: quē iccaboth appellauerat: qđ nomē designat īgloriū: eo q̄ illo tpe exercitui huiusmodi deformitas accessit. Habuit aūt prīcipatū primus heli ex domo ithamar: q̄ fuit unus filioꝝ aaron. Nā primitus de domo eleazari sacerdotis erāt: ex quo honorē filius a p̄re ꝓcipiebat: & heli finees filio suo tradidit. Post quē abiezer eius filius hūc honorē accepit: quē bozi suo filio dereliqt. Cui rursum ozi filius successit suus: & post hūc heli tenuit sacer-

dotiũ:de quo nũc nobis ſermo ẽ habitus:cuius genus uſq; ad tepora impii ſalomõis hoc habuit: tunc enĩ ſacerdotiũ ex domo eleazari denuo receperunt.

Haec inſunt in ſexto libro Ioſephi hiſtoriæ antiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Interitus paleſtinoꝝ & terræ eoꝝ:per irã dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quẽadmodũ eam remiſerunt ad hæbreos. Cap.ii.
Quemadmodum paleſtinoꝝ exercitus ſup eos uenerit:& de uictoria hæbreoꝝ: quã ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. Cap.iii.
Quod ſamuel cũ ꝑpter ſenectutẽ eſſet ĩfirmus:ſuis filiis res deſpẽſandas iniũxit. Cap.iiii.
Quod dũ illi principatũ bene nõ regerẽt:populus ꝓ iram petiuit regẽ. Cap.v.
Indignatio ſamuel ꝑpter hæc:& Saul regis ordinatio deo iubẽte facta. Cap.vi.
Præliũ Saul ſup ãmonitaꝝ genteꝫ:& uictoria hoſtiũq; uaſtatio. Cap.vii.
Quẽadmodum denuo paleſtini pugnãtes deuicti ſunt ab hæbreis. Cap.viii.
Bellum & uictoria Saul cum amalechitis. Cap.ix.
Quia præuaricante Saul mandata prophetæ Samuel:alius rex Dauid iubente deo latenter eſt factus. Cap.x.
Quẽadmodũ denuo pugnauerũt paleſtini aduerſus hæbreos adhuc regnante ſaul & monomachia Dauid cũ golia:q paleſtinoꝝ erat eximius:eiuſq; pẽptio & defectio paleſtinoꝝ. Cap.xi.
Quẽadmodũ miratus ſaul fortitudinẽ dauid:ei ſuã filiam copulauit. Cap.xii.
Quẽadmodũ poſt hæc ſuſpectũ dauid ſibi rex ſaul ꝓmere feſtinauit. Cap.xiii.
Quia ſepius Dauid per Saul ꝓiculum mortis paſſus effugit:& ſecũdo eũ ſuper ſe uenientẽ habẽs poteſtatem noluit interficere. Cap.xiiii.
Quẽadmodũ caſtrametãtibus paleſtinis:iteꝝ hæbrei bello deuicti ſũt:& rex eoꝝ ſaul pugnãdo mortuus eſt una cum filiis.

Continet hic liber tempus annoꝝ trigĩtaduoꝝ.

Incipit liber.vi.antiquitatum.

IGitur tenentes paleſtini captiuã ſuoꝝ hoſtiũ arcã:ſicut dudũ ꝓdiximus ĩ ciuitatẽ azotũ portauerũt eã:& apud deũ ſuũ dagon q̃ſi tropheũ aliquod poſuerũt.Sequẽ ti uero die diluculo ĩgreſſi tẽplũ ut deũ ſoléniter adorarẽt ĩueniret deũ ſuũ circa arcã iacentẽ: iacebat .n. euulſus de baſe ſua in q̃ ſtaturus eſſe uidebaẽ:quẽ denuo eleuãtes ſtatueret:grauiter de eius caſu dolẽtes.cũq; frequẽter ueniẽtes dagon ĩue nirent iacẽtẽ:& arcã ſimiliter adorantẽ:ĩ ãguſtia & cõfuſione grauiſſima cõſtituti ſunt.Nouiſſime azotoꝝ ciuitatẽ atq; ꝓuinciã diuinitus peſtis ĩuaſit.Moriebãẽ enĩ crudeli paſſiõe diſſẽterie & ãteq̃ uelox eius ĩteritus ꝓueniret ãteq̃ aĩæ bona re ſolueréẽ a corpe:inteſtina eoꝝ corrupta corpis putredine ferebãẽ.Prouiciã uero cõſurgẽs multitudo muriũ deuaſtabat:ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtineẽt.Dũq; ĩ his malis azoti teneréẽ:& reſiſtere calamitati nõ poſſent:ĩtellexerũt hãc ſibi cladẽ ꝑp arcam domini ꝓueniſſe:uictoriãq; eius nõ ſibi ꝓ bono fuiſſe.Miſerunt ergo ad aſcalonitas:petentes:ut arcã domini ipſi ſuſcipent.Quibus azotoꝝ ſupplicatõ nõ erat ĩgrata:ſed eis quodãmõ gr̃as retulerũt:arcã uero ꝓcipiẽtes:ĩ malis ſimilibus cõſtituti ſũt.Secũdũ paſſiões,nãq; azotoꝝ:paſſiõis aſcalonitis arca deuexit.Quã denuo ad alios aſcalonite miſerũt:ſed neq; apud illos mãſit.Nã cũ & ipſi hiſdẽ paſſiõibus turbaréẽ:eã uicinis ciuitatibus tradiderũt.Et iſto mõ arca ciuitates paleſtinoꝝ qnq; trãſiuit:q̃ſi ꝑdã quãdã exigẽs:paſſiõibus ſingulas ciuitates quaſſans.Deſpati uero malis hi q iam uidebãẽ expri:& dũ audiẽtibus hæc nota fieret:nec arcã ulterius aliq ſuſcipe uellent: huiuſmodi iminẽte mercede:ad ultimũ cogitabãt quẽadmodũ ea careẽ poſſẽt:cõueniẽteſq; qnq; urbiũ prĩcipes:geth & accarõ:& aſcalõ necnõ & gazæ:& azoti:tractabãt:qd fieri cõueniret.Et primũ qdẽ placuit:ut arca remitteréẽ ad ſuos:cum deus eã ꝓprius uidicaret:& ob hoc peſtes illis ĩferret urbeſq; uaſtaret.Erãt aũt q dicerẽt hoc eqdẽ fieri nõ debere:nec falli:ut arcæ paſſionũ cãs aſcriberent cum ei ptãs huiuſmodi aut fortitudo nõ eſſet:quando ſi habuiſſet deus curã eius: nequaq̃ tradita fuiſſet hoĩbus:ſed quieſcendũ:& cãm haꝝ paſſionũ dicebãt leuiter tolerãdã: qđ utiq; nõ deberẽt niſi ſolũmõ reputare naturæ:q̇ corporibus:& terræ & arboribus:& oĩbus q̃ ex ea conſtũt:ꝓ tẽpoꝝ caſus huiuſmõi mutatiões ĩgenerat.Prædictas itaq; ſentẽtias cõſilia uiroꝝ q priſcis tẽporibus ĩtellectu ꝓcedebãt atq; prudẽtiã ſupabãt:& maxĩe quãdo ĩ rebus ſuadere cõgrua uidebanẽ:neq; remittẽdã arcã:neq; retinẽdã eſſe dicebãt:ſed quĩq; ſimulacra aurea ꝓ unaq̃q; ciuitate dedicãda deo ꝓ gr̃aꝝ actione:quõ eoꝝ ſaluti ꝓuiderit:eoſq; uiuere fecerit:& paſſiõibus quibus ꝓualere nõ poterãt liberaret:totidẽq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionũ depaſti fuerãt atq;

corrupāt:& hæc ī loculū esse mittēda & sup arcā ponēda:faciēdūq; uehiculū nouū:& boues qui nup genuerāt esse iūgēdas:quarū partus claudēdos ac retinendos:ne sequentes mīres impedirēt: sed ut eorū desiderio celerrimū potius iter facerēt:tūc illas depulsas portāteſq; arcā in triuio deserendas:eisq; cōmittēdū quā uellēt agere uiā:& siquidē ad hæbreos irēt:& eorū regionē ascenderent:arcā arbitrandū cām fuisse passionū:si uero alibi fortuitu ꝓparent:reuocandā esse dicebāt: & cognoscerēt:eo q; arca nullā uideret hīe uirutē.Hæc itaq; recte se habere iudicantes repente fieri decreuerūt.Agentes aūt ea q̄ sunt p̄dicta uehiculū cū bobus deduxerūt ī triuiū;illudq; relīquentes ibidē secesserūt.Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore p̄cedēte pgētibus palestinorū principes sequebant:quo starent:aut quo uenirent uolētes agnoscere.Est aūt quidā uicus ī tribu iuda:noīe bethsamis:ī quo uenerūt boues.Cūq; in campū maximū deuenissent:ulterius accedere cessauerunt:statuentesq; illic uehiculū;gratū miraculū habitatoribus uici illius præbuerunt. Estatis nanq; tempus erat:dū oēs in agris essent ꝓ colligendis fructibus.Cū aūt uidissent arcam: delectatione rapti:& opus manuū relinquētes:repēte cucurrerunt ad eā:& deponētes arcā & uas in quo erant recondita simulacra simul & mures posuerunt sup quandā petrā q̄ erat in campo:& mox īmolantes deo:& uehiculū simul & boues holocaustū offerentes ꝑiter epulati sunt.Hæc uidētes palestinorū iudices:ad ꝓpria sunt reuersī.Ira uero atq; īdignatio dei.lxx.uiros bethsamitis: & quinq̄ginta milia plebis occidit:eo q; nō fuissent digni arcā cōtingere:q; nec sacerdotes erant qui ad eā accesserāt interemit.Quos talia patientes fleuerunt sui ꝓuinciales:& luctū in eis leuauerunt:qualē potuissent habere ꝓ malo diuinitus missō:suūq; mortuū unusquisq; lugebat:& indignos se iudicantes ut apud eos consisteret:mittentes ad oēs hæbreos indicauerunt arcā a palestinis fuisse reuocatā. Qui cognoscentes hoc:reportauerunt eam in cariathiarim:ꝓximā ciuitatē bethsamitarū ubi in domū cuiusdā leuite āminadab noīe:qui uidebat esse iustus & uita religiosus arcā introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filii:& huic curæ annis.xx.præfuerunt.Tantis enim tēporibus fuit in cariathiarim dū apud palestinos mensibus.vii.habitasset.

¶Cap.II.

QVmq; oīs populus illo tēpore quo ciuitas cariathiarim habuerat arcā in orationibus & sacrificiis dei deditus esse uideretur:& maximū circa eam religionis exhiberet officium:samuel ꝓpheta uidens fiduciā eorū quasi oportunū esset ut talibus loqueret de libertate & bonis eius fecit alloqū:secūdū q; credebat eorū mētibus esse gratū:& ait. O uiri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini:& deus iā īcipiēs esse ꝓpicius & amicus:nō solū cōcupiscenda liberias est:sed etiā facienda ꝑ q̄ uobis eius bona ꝓueniāt.Non enī optare debetis ab hoībus liberarī:& agere ꝓ quibus potius seruiatis:sed estote iusti:& malicīā depellentes ab aīabus uīris:easq; purgātes totis mentibus inuitate deū:eūq; bonis actibus honorate.Hæc enī uobis facientibus bona ꝓuenient:seruitusq; fugabit: & de hostibus repēte triūphus afferet: quē ꝓmereri nō poteritis armis:nō robore corporū:non multitudine populorū.Non enī malis deus ꝓmittit se talia præbiturū:sed bonis existētibus atq; iustis.Ego aūt uobis digna gerētibus:huiusmodi ꝓmissorū astipulator adero.Cūq; dixisset hæc:uniuersus populus ei fauit:& eius exhortatione gauisus est:simul & ānuerūt oēs obedire deo.Quo facto cōgregauit eos samuel in quadam ciuitate quæ uocat maspha:qd nomē deorsum inspicere hæbraica lingua significat.Hic haurientes aquā īmolauerūt deo:& tota die ieiunātes in oronibus cōuersati sunt.Qui tamen ibidē cōgregati: palestinos minime latuerūt.Nā cognoscentes cōuētū eorū:magno exercitu atq; uirtute: ut nō suspicātibus bellū & imprepatis īferrēt hæbreis aggressī sunt.Illos aūt hoc ualde terruit: & ad tumultū formidinēq; pduxit:& recurrētes ad samuel aīas suas corruisse & morti ꝓximas iam pditiōe dicebāt.Et ꝓpterea quiescendū:nec uirtutem hostiū cōmouendā:quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramēta uenientibus:sup nudos & īermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est:nisi per te exoretur deus:ut euadere nobis cōcesserit palestinos.At ille & fiduciam habendā dixit: & deū allaturū eis adiutoriū ꝓmisit.Et sumens lactātem agnum sacrificauit ꝓ populo:rogauitq; deum ut eos contra palestinorū bellū sua dextra tueret: nec eos ꝓituros despiceret:qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; deus orationes hostiasq; placitas:& auxiliatrici mente suscipiens: annuit eis uictoriam & potentiam cōferendā. Dumq; adhuc esset sup altare dei sacrificium positū:& nondū sacra fuisset flamma cōsumptum: processit e castrīs hostium multitudo:& acie constitit ad pugnandum:tanquam spe multa uictoriæ.Dū utiq; iudei in angustia uiderent incluſi:quādo nec arma haberēt:nec ad pugnādū ibidē cōcurrissent.Inciderāt enī iopinate in rebus talibus:quæ etiā si predictæ fuissent:nō facile cōgregarent. Palestinis igit primū deus terrā mouit eāq; tremere fecit:& eis dubiā alias ābiguā demō strauit:ita ut ex eis basis subtrahi uideret:& scissa ī diuersis aptiōibus sorberet.Deinde tonitruis

concrepantibus:& igneis choruſcatiõibus lõge micãtibus: uelut incẽdens eoꝝ uultus nimis eos affecit:& ex eoꝝ manibus arma diripiens nudos in fugã uertit.Quo facto:ſamuel eos cũ multitudine ꝑſecutus eſt:& plurimos ĩterfecit:ꝑſecutuſq; uſq; ad locũ quendã q uocaꝫ correõ:ibi lapidem fixit:uelut terminũ uictoriæ & hoſtiũ fugę: eũq; lapidẽ fortitudinẽ appellauit: q̃ſi eis ſignũ eſſet diuini ſolacii cõtra hoſtes adhibiti.Inimici uero poſt illã plagã nequaq̃ ſup iſraelitis egreſſi ſunt:ſed timore & memoria reꝝ quæ ſuper eos acciderat qeſcebant. Fiducia ſiquidẽ quæ dudũ fuerat paleſtinis aduerſus hæbreos:poſt hãc uictoriã facta eſt hæbreoꝝ.Porro ſamuel ſup eos caſtra ducens:ꝑmit multos: eorũq; ſupbia ad nihil deduxit & abſtulit regionẽ illam:quã primitus uictis iudeis rapuerũt.Hæc aũt erat uſq; ad ciuitatẽ accaron:a finibus geth extenſa.Igitur illo tẽpore inter iſraelitas & reliquos chananeos frequẽter agebãtur bella: deoq; pro obſeruantia legũ ꝓpicio:iudei ſupauerũt chananeos.Propterea uero Samuel diſpoſito populo:eiſq; reddita ciuitate in ea eos cõuenire ꝑcepit:ut de diuerſis actibus adinuicẽ deceptarẽt:ipſe uero ſemel ĩ anno circuiens ciuitates iudicabat:& multo tpe eqtate oĩa expleuit. ¶Cap.III.

DEinde ſenectute grauatus:& agere ſolẽnia ꝑpeditus:filiis ſuis populi tribuit pricipatum: quoꝝ ſenior quidẽ dicebaꝫ Iohel:iunior aũt abia. Præpoſuit aũt aliũ quidẽ in bethleem ciuitate:ut illic ſederet & iudicaret:aliũ uero in berſabeæ diuidẽs populũ qui eoꝝ iudiciis obedirent.Iſti ſiquidẽ facti ſunt exemplũ & indiciũ manifeſtũ cuiuſdã:ne ſimiles parentibus ſuis filii exiſterẽt:ſed ut boni quidẽ & moderati ex malis:& mali ꝓducerenꝫ ex bonis. Nam & patris ſui ſtudiũ non recordantes:ſed uiã contrariã ambulantes:& muneribus turpibus lucris iuſticiam cõprimebãt:& iudicia nõ uera:ſed ſecundũ præmia proferebant:& adepulas præcioſaq; cõuiuia declinantes:primũ quidẽ:quæ erant inimica deo gerebant:ſecũdo aũt patri uidebantur aduerſi: qui multo ſtudio ac ꝓuidentia geſſerat:ut etiã plebs ſciret ſeruare iuſticiã.Populus itaq; dum cõtumeliam priori cõuerſationi prophetæ filii facerẽt:grauiter hoc ferẽs ad patrẽ denuo remeauit: qui ĩ ramatha ciuitate cõmorabatur: eiq; iuſticias filioꝝ oẽs expoſuit:& quõ cũ ſenex eſſet: & a tẽpore iam defectus rebus præeſſe non poterat:ſupplicabant ei:atq; rogabant:ut aliquẽ eorũ regem eligeret:qui & principatum gentis haberet & paleſtinos affligeret:qui eis erant prioris iniuſticiæ debitores. ¶Capitulum.IIII.

HÆc ergo uerba cõcuſſerũt ſamuel propter ĩſertam ei iuſticiã:& odium circa reges. Optimam enim illius tunc cõuerſationis electionẽ deus ualde diligebat quæ dũ eſſet ſancta: beatos etiã ciues utentes ſe faciebat:nimiaq; cogitatione afflictus.his dictis neq; cibi memoriam habuit:neq; ſomnii:ſed facta nocte reꝝ cogitatiões euoluẽs ſine ſopore ꝑmanſit.Cunq; talia cogitaret:apparuit ei diuinitas:eũq; cõſolata eſt dicẽs:ne ꝓ petitione populi deberet affligi: quaſi nõ ĩ illo ſupbi fuerit:ſed magis ĩ ſe:ne ſolus ſup eos ipſe regnaret:& hæc opa ex quo egreſſi ſunt ab egypto molitos:nõ tamẽ poſt multũ tẽpus eos grauiſſimã eſſe penitentiã habituros: per quã nihil equidẽ qđ geſtũ fuerit:ineffectũ erit.Arguenꝫ aũt eſſe contẽtores:& cõſilia nõ pacifica circa me:& circa tuã prophetiã habuiſſe.Præcipio ergo tibi ut eis ordines quẽcũq; monſtrauero regem prædices tamen eis:quales erunt:& quæ ſub rege mala paſſuri ſint: poſtea qualem mutationem habere feſtinant.Hæc ſamuel cum audiſſet:mox die facto conuocatis iudeis: ait daturũ ſe eis regem:ſed primitus quidem narrare eis deberet:quæ illis eſſent futura per reges: & quibus forent afflictionibus atterendi.Scitote inquit:q; primũ quidem filios ueſtros auferent:& alios quidem curruum agitatores eſſe uidebũt:alios uero equites & armigeros: & precurſores: alios mille narios:& centenarios:facientq; alios armoꝝ artifices:& opifices curruum:& inſtrumentoꝝ fabros:& agroꝝ ſuoꝝ cultores:uinearũq; foſſores:& nihil erit:in quo nõ obediant his quæ iubentur:ſeruientes ad ſimilitudinem eoꝝ qui precio cõperantur in plebe. Sed & filias ueſtras inquit unguentarias habebunt & cõquæſtrias & molarias:efficientq; omne opus ſub neceſſitate: quaſi ſamuele plagas metuentes & uerbera.Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent:& eas eunuchis ſuis & armigeris cõdonabunt:& iumẽtoꝝ greges eis diſtribuẽt.Et ut breuiter ſit dicẽdũ ſeruietis cum oĩbus ueſtris regi ſimiles ſeruoꝝ eius effecti:horũq; ſermonũ memoriã tũc hẽbitis:quando hæc paſſi fueritis & penitẽtiam ducti rogaueritis deũ ut uĩ miſereaꝫ:& dõet a regali onere uelociſſimã libertatẽ:q uĩas nõ ſuſcipiet ꝑces:ſed eas reſpuẽs uĩas ſinet:ut maloꝝ cõſilioꝝ tormẽta ſuſtineatis.Erat aũt populus ĩ hac ꝓphetia futuraꝝ reꝝ ualde fatuus & difficilis:ut cõſiliũ qđ ſemel in mẽte collocarat expleret.Nã neq; audiẽtes talia ſunt cõuerſi:neq; eiſdẽ ſermõibus eos ꝓpheta ꝑterruit:ſed magis uehementer inſtabãt & regẽ ſibi ordinari nimie poſtulabãt:nec cogitandũ de uenturo eſſe cenſcebãt:ſed fore neceſſariũ ſecũ ꝓ afflictione inimicoꝝ habere pugnaturũ regẽ: quando nulla prouinciarum in tali conuerſatione ſine rege conſiſteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuerſos: ſed potius imminentes ait, Nunc equidem ad

ꝑpria ſinguli quiq; recedite: oportune uero uos euocabo: dū quē uobis daturus ſum regē a deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomīe. Cis Huius erat filius iam iuuēculus: formaq; pulcherrimus: & corpore ualde procerus: quiq; multos mente ac prudētia præcedebat: uocabaturq; Saul. Hic uero cis dum aſini præcipui de grege eius erraſſent in quibus nimis: & ſicut ī nullo alio iumēto delectabatur: filium ſuū ad requirēdos eos cum uno famulo deſtinauit. Qui dum tribū patriā requirendo aſinos circuiſſet: uenit ad alias: & dum neq; in eis inueniſſet: diſcedere cogitabat ne patri de ſe moleſtiā cogitationis inferret. Cūq; in ramatha ciuitate ueniſſet: & puer qui cum eo erat dixiſſet ei: in ea eſſe ꝑphetā uerū: dediſſetq; conſilia ut ad eum irent: ac per eum de aſinis quos quærebant agnoſcerent: reſpondit nihil habe re præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ: quoniā uiæ pecunia iam fuiſſet expen ſa. Tunc famulus dixit eſſe quartā partem ſibi ſicli: & hoc ei datum poſſe ſufficere. Errabāt enim ignorātes: eo ꝙ nō acciperet propheta mercedē. Cūq; ueniſſent ante portas: & uirgines iueniētes ad aquā euntes: interrogauerunt eas de domo prophetæ. Quæ cum indicaſſent: adiiciebant ut ſe ſtinarent: anteq̄ ad comedendū accederet. Multos enī eum ea die dicebāt paſcere: & ex his qui uo cati fuerant eū primum diſcumbere. Samuel aūt ꝑpterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedēti die deprecabatur deū ut ei prædiceret quē conſtitueret regem: indicauerat ea hora altera die miſſurū ſe aliquē iuuenem de tribu beniamin. Porro Samuel in domo ſedens: tempus quod ei ꝑmiſſum fuerat expectabat. Quo ad impleto deſcendens ibat ad menſas: occur ritq; ei Saul: cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnatur& hæbreis. Saul aūt acceſſit ad Samu el: eūq; ſalutans ſupplicauit: ut ei domū prophetæ monſtraret: quā ſcilicet ut peregrinus ſe ignō rare dicebat. Cunq; ſamuel ſe eſſe dixiſſet: eumq; duceret ad conuiuiū: incolumes eſſe pro quibus quærendis miſſus fuerat aſinos indicauit: & omnia ei bona regni eſſe conferenda promiſit. Cui ſaul: minimus inquit ſum domine mi hac ſpe: & de ultima tribu quæ regibus apta non eſt: & ex inferiori patria urbiū cæteraꝝ: ſed tu me de hac ſpe magis illudis: & pro ridiculo me fatigare cō tendis: de rebus maioribus quā ut mihi cōuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium: recumbere fecit: ſimul & ſequentem puerū: ſuper eos qui fuerāt inuitati. Erant enim numero ſeptuaginta. Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi aduenīſ ſet: ſinguli quiq; ad propria diſceſſerūt Saul autem apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt. Die ergo facto: ſamuel eum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem ueniſſent: famulum quidem præcedere iuſſit: illum uero remeare: quaſi aliquid nullo alio præſente dicturus. Dumq; Saul puerum præmiſiſſet: ſumens propheta uas olei: ſuper iuuenis caput effudit: eumq; comple xus ait. Eſto tu rex cōſtitutus a deo: & contra paleſtinos uindicaturus hæbreos. Hoc autem erit tibi ſignum quod te uolo præſcire. Cum profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Be thel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes efferre uidebis: ſecundum uero hædū & tertium utrem uini. Iſti te ſalutabunt: & libenter te ſuſcipient: & dabunt tibi duos panes. Tu accipiens: exinde uenies ad ſepulchrum rachel: ubi cognoſces: eo ꝙ inuenti ſint aſini. Poſt hæc uenies in gabatha: & eccleſiam inuenies prophetarū: & diuinitus iſpiratus: prophetabis cum eis: ita ut omnes habentes ſenſum cum uiderint obſtupeſcant: atq; mirentur dicentes. Vnde ad hāc fœlicitatem peruenit filius cis: ut poſſit etiam prophetare. Cunq; hæc ſigna omnia fuerint facta: ſcito eſſe deum tecum: & ſalutabis patrē tuum atq; cognatos: uenieſq; poſt hæc uocatus a me in galgala: ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus. Hæc autem prædicens: dimiſit eum. Porro ſaul omnia ſecundum prophetiam ſamuel euenerūt. Cunq; ueniſſet in domum: cognato ſuo ab ner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectiōe eius: & quid accidiſſet: aliarum quidem rerum nihil abſcondit: neq; ꝙ apud ſamuelem propheta fuiſſet: neq; ꝙ ei aſinos inuentos eē dixiſſet: de regno aūt & eius euentibus: quæ etiam ſi audirentur: & inuidiam & in credulitatem parerent: tacendum eſſe decreuit: quod nec amico & amplius ſanguinis uicinitate coniunctio cautum aut ſapiens credidit indicare: dubitans ut reor de humana natura quippe cum uerum ſit: ꝙ perfecte nemo deuotus: nemo amicus: neq; cognatus: ne uſq; in dei donis pu rum aliquis ſeruet affectum: ſed circa prouectus ſublimium: maliuoli & inuidioſi eſſe noſcūtur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat: & apud eum diuino mandato uer ba diſpoſuit dicens. Quō cum eis deus præſtiterit libertatem: & ſubdiderit hoſtes beneficiorum ſint eius immemores: & deum quidem regno priuauerint: neſcientes quomodo nimis utilimum eſt: ab omnium regē excelſo iuuari: cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus: elegerint aūt habe re ſe hominē regem qui eis uelut iumētis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo aliiſq; uolūtatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuā ſine aliqua ꝓcitate omnibus ſit illaturus: quiq; non ita ſicut deus ꝑpriū opus atq; facturā tueri genus hoium feſtinauit: qđ deū ſolū ſemp conſtat efficere. Sed quō uobis

inquit placuit:& hæc iniuria prævaluit contra deum:ordinamini omnes per tribus & sceptra:& mittite sortes uestras. Quod dū hæbrei fecissent:sors cecidit tribui beniamin.Et dū fuisset denuo sors missa p genus:exiit ꝓgenies metri.Cunq; p uiros ipius generis sors missa fuisset:ad saul filium.Cis sors regni perducta est.Quod dū iuuenis agnouisset:semetipsum abscōdit : nolēs uideri aut arbitror sponte suscipere principatū:sed tantā sui abstinentiā & temperantiā demōstrauit:ut dum multi nec in parua fœlicitate gaudiū ualeant retinere:sed oīno cōspicui eē desiderēt: ille nō solū semetipsum ꝓ tali regno:& tantaꝝ gentiū futurus dominus nō ostendit:sed etiā conspectui eoꝝ quibus erat regnaturus eripuit:& quærendū se nō sine eoꝝ fatigatiōe fecit.Quibus difficultatē patiētibus & cogitātibus eo q̄ nō adesset: rogauit ꝓpheta deū:ut ei ubi eēt ostēderet: & iuuenē manifestū efficeret. Dūq; cognouisset a deo locū in quo erat celatus saul: misit qui eū adduceret.Et cū inuenisset:eum in medio populi collocauit.His enī oībus eminebat: & ipsa proceritate regius erat.Dixitq; ꝓpheta Hunc uobis deus dedit regē:uidetis q̄ & melior cūctis est:& imperio dignus.Cūq; optasset populus regi salutem:ea quæ illis erāt futura ꝓpheta conscribēs: rege audiente legit:& librū in tabernaculo dei reuoluit:ob testimoniū eoꝝ quæ prædixerat uēturus generationibus offerendū.Dum hæc itaq; samuel celebrasset dimisit populum ꝓpheta: & ipsi quidē in amathin ciuitatem patriæ suæ ꝓfectus est. Cum uero saul iret in gabath:ex his qui erant multi quidē bonoꝝ uiroꝝ secuti sunt:honorē regi debitū exhibentes: plurimi uero maligni:& illū contēnabant:& alios irridebāt:& neq; munera offerebāt:neq; studio aut sermone saul sibi placere demonstrabant.

¶ Cap. VI

POst mensem uero honoris eius initium belli causa contigit contra naas regem āmonitarum.Hic enim multa mala iudeis habitātibus trans iordanē intulit:& cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit:urbesq; eoꝝ seruituti subegit.Quoꝝ fortitudinē ui propria ad præsens suæ subdidit ditioni:sapientia uero atq; tractatu sic infirmos reddebat:ut neque rursus iugum potuissent euadere seruitutis.Eoꝝ nāq; etiam qui ad eū aut fide data uenissent:aut quos lege bellica cepisset:dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut sinistram partem uultus sui scutis celantes: ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem āmonitaꝝ cum fecisset habitantibus trans iordanē:sup galadinos abiit:& castra ponens circa ciuitatem iabes:legatos ad eos misit præcipiens ut se ei traderent:quatenus eoꝝ oculos dextros auferret. Quod si nollent: p obsessionē eoꝝ ciuitatē se interminabat euertere:electionē uero ī ipsis esse:utrū uellent partē corporis amittere:aut certe uniuersi pire.Galadini uero merentes in talibus:neutrū horꝝ ꝓmittere pōsumpserunt:neq; semetipsos tradere:neq; repugnare. Septē uero dieꝝ īducias poposcerūt: ut ad cōtribules legationes mittētes:solatiū ab eis poscerēt.Et si quidē auxiliū ueniret pugnarēt: si uero huius rei foret inopia:tradere se dixerūt passuri quodcunq; placeret hosti. Naas aūt sperans multitudinē galadinoꝝ:eorūq; respōsum:dedit eis inducias:& solatia a quocūq; uellēt postulare ꝓmisit.Illi ergo repēte p ciuitates israelitaꝝ miserūt:indicātes quæ eis faceret naas:& in q̄ tenerentur angustia.Qui usq; ad lachrymas magnāq; tristitiā hoc audito uenerūt. Timor autē eis aliud quicq̄ facere nō permisit.Cūq; legati in regis saul ciuitatē uenissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent:populus quidē idem fecit qđ illi priores: flebant enī oēs cognatorū calamitates.Saul aūt ab ope agri reuersus inopidū uenit:inuenitq; flentes,pprios ciues:& dū cām eoꝝ tristitiæ & cōfusionis inquireret:agnouit qđ contigerat a legatis:diuinituscp ispiratus iabitas quidē remisit;ꝓmittens eis ī auxiliū se uenturū die tertia:& ante solis ascēsum hostes eē uictorum:ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis īspiceret:iussit eoꝝ aliquos ꝓ ducatu itineris sustinere.Igitur uolēs populū ad āmonitaꝝ bellū dāni timore cōuertere:eis quo citius subuenirent:īcidēs boum suoꝝ neruos:hæc se facere cūctis intermiatus est:si nō armati alia die cōcurrerent ad iordanē:eūq; sequerent & samuelē:ubicūq; eos educerent.Illis aūt pp timorē iminētis damni definito tēpore currētibus in ciuitatē balā dinumerata multitudine:inuenit eoꝝ numeꝝ præter tribū iuda septingēta milia fuisse collectos:illius aūt tribus septuagīta milia uiri fuerunt. Transiēs ergo iordanem: & decem finium tota nocte faciens iter:oriente sole exercitui in tribus partibus constituto:repente & inopinabiliter ruit super hostes:factaq; pugna:& alios multos ammonitarum peremit simul & regem. Hoc igitur opus clarū fecit ualde saul:& apud oēs hæbreos eum laudabilem demonstrauit:magnāq; fecit gloriam fortitudinis adipisci.Nā si qui primitus fuerant qui eum spreuerant:tunc conuersi sunt ut eū honorarēt:& melioré cunctoꝝ principatum eius iudicarent.Non enim sufficit illi solummodo iabessenos eripuisse:sed etiam cunctā studuit pugnando ammonitarum subuertere regionē:prædāq; exinde copiosam sumēs:clarus ad ꝓpria remeauit.Populus ergo pro rebus quæ gestæ fuerant a saul: magna delectatione gaudebāt & q̄ regem talem ordinauerant exultabant. Contra illos uero qui eum nihil rebus prodesse dixe-

rant exclamabãt:ubi ſunt nunc illi exoluant pœnas:& reliqua ſimul adiiciebant:ut ſolet uulgus fœlicitate detenta euomere:& cõtra illos qui in principiis huiuſmodi regũ eſſe uidẽtur auctores. Saul aũt hoꝝ quidẽ circa ſe fauorẽ amplectebatur & uoluntatẽ:iurauit aũt nullũ ſe nocere con tribulium:nec illa die necari ꝓmittere:cũ eſſet nimis incongruum:ſi data a deo uictoria:ꝑprii ge neris ſanguine fœdaretur:ſed deceret ut gratiã habẽtes adinuicẽ feſtiuitatẽ potius celebrarent. Cunq; ſamuel dixiſſet ſecundã ordinationẽ in cõfirmatione regni ſaul oportere fieri:oẽs congre gati ſunt in galgalã ciuitatem. Illic enĩ eos uenire præceperat:& rurſus uidente populo ꝓpheta unxit ſaul oleo ſancto: & ſecundo denũciauit regẽ.Itaq; iſto modo hæbreoꝝ reſpublica ad rerũ alias regum iura conuerſa eſt. Nam tẽpore moyſi & ieſu eius diſcipuli:qui poſt eũ dux fuit: opti ma ducis cõuerſatione regebãtur:poſt illoꝝ uero mortẽ annis.x.& octo populus eoꝝ ſine prin cipe fuit.Poſtea ad cõuerſationẽ priſtinã ſunt reuerſi:ei qui bello & fortitudĩe cunctos excelleret tribuentes iudicii ptãtem:& ꝓpterea tẽpus cõuerſationis huiuſmõi nimis eximiũ uocauerũt:Sa muel aũt ꝓpheta cõgregatis hæbreis ait.Coniuro uos ꝑ maximũ deũ: qui fratres illos optimos moyſen & aaron deduxit ad uitã:& pẽs nr̃os ex egypto:de domo ſeruitutis eripuit:ut neq; uere cũdiæ aliqd conferẽtes:neq; tĩore ꝓterriti:neq; alia q̃libet paſſione detenti:dicatis:ſiqd a me puĩ aut iniuſtũ:aut lucri gratia:aut auaricia cauſa geſtũ ẽ:arguite me ſi cuius aliqd accepi: aut ſi uitu lũ:aut ouẽ:aut cibũ recepi:aut ſi cuius iumẽta ad utilitatẽ meã tollẽs aliquẽ cõtriſtaui:ex his er go oĩbus ſiqd abſtuli dicite corã rege.Illi uero clamabãt hoꝝ nihil ab eo factũ eẽ:ſed iuſte & ſan cte fuiſſe eũ cũ populo hæbreoꝝ.Samuel aũt cũ audiſſet cũctoꝝ huiuſmõi teſtimoniũ fuiſſe de eo,platũ ait.Quõ iudicaſtis mihi:q; nihil icongruũ de me dicere ualeatis coram rege nunc audi te cũ fiducia me dicẽtẽ.Quõ ĩpie nimis egiſtis ĩ deo petẽtes regẽ:cũ uos oportuiſſet habere me moriam: q; cũ ſeptuaginta ſolũmodo noſtri generis auus iacob ꝓpter famẽ uenit in egyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad peſſimũ ſeruitiũ egyptii ꝓduxerunt:oſone patrũ abſq; re ge tantã multitudinẽ ex neceſſitate deus eripuit:mittẽs eis moyſen & aaron fatres: qui uos edu xerunt in terrã hanc:quã nunc utiq; poſſidetis.Et his adeptis per deũ bonis: didiciſtis pietatem atq; religionẽ dei:quos ille hoſtibus ſubditis liberauit:& primũ quidẽ aſſyrioꝝ rege & eoꝝ for titudine potiores effecit:deĩde ꝑbuit uictoriã ãmonitaꝝ:nouiſſime uero paleſtinoꝝ:& hæc oĩa conceſſa ſunt nõ habentibus regẽ: ſed cũ iepte & gedeon duces exteterũt.Quæ uos ergo tenuit ſtulticia:ut fugiẽtes a deo:hoſ eẽ uelitis ſub regno.Et ego quidem hunc uobis ĩſtitui: quẽ deus elegit;ut tamẽ uobis manifeſtũ ſit deũ iraſci: & ingrate ferre petitionẽ ueſtrã in regno:faciam ut deus ipſe hoc uobis oſtendat aptis iudiciis:quod nullus aliquãdo ueſtrũ hic uidit factum meſſis tempore imbrem deũ deprecor effundere. Cunq; hæc ſamuel dixiſſet ad populũ: tonitrua ſubi to:& chorruſcationes:& grandinis ĩpetus diuinitatis iuſſione ꝓrupit:ueritatẽ ꝓphetæ apud cun ctos oſtendens:ita ut obſtupeſcentes:& in formidine cõſtituti:ſeſe peccaſſe cũcti ꝓfiterent:& in hoc ꝑ ignorantiã incidiſſe:utq; deũ ꝓpheta uelut optimus pater & mitis rogaret:q̃tenus ꝓpicius eſſet eis:peccatũq; quod per incuriã & iniquitatẽ cõmiſerãt:dimitteret exorabãt.At ille promiſit deũ ſe rogaturuꝝ:ut eis uineã cõcederet meritoꝝ:monuit tamẽ eos:ut ſi iuſti forent & boni:& ha berent ſemp memoriã eoꝝ in quibus ꝓuaricationẽ uirtutis inciderãt:& ſignoꝝ dei & legiſlatio nis moyſi:eis cũ fœlicitate regia ſalutis eſſet affectus:ſi uero hæc negligerent: uenturã eis eorũq; regi a deo plagam maximã prophetauit.Igitur ſamuel dum hæc dixiſſet hæbreis cõfirmato ſecũ do ſaulis regno:populum remeare dimiſit ad propria.

¶ Cap. VII.

SAul igitur eligẽs quaſi tria milia uiroꝝ ex omni plebe:duo milia quidẽ ipſe recipiẽs:mo rabaꝫ ĩ ciuitate bethleẽ : ionathe uero ſuo filio mille dedit armigeros:eũq; miſit ĩ gabaa. Illẽ aũt obſidebat caſtra paleſtinoꝝ nõ ꝓcul a galgalis.Paleſtini nãq; qui in gabaa mora bantur;arma iudeis abſtulerãt:& munitiſſima loca: ſuiſq; caſtris opportuna detinebãt:interdicẽ tes hæbreis uti ferro.Propter quã cãm agricolæ ſi qđ inſtrumẽtũ eis eẽt neceſſariũ ad culturam ueniẽtes ad paleſtinos:fabricabãt illud.Cũ ergo paleſtini cognouiſſent caſtra ſua ab hæbreis ob ſeſſa ĩdignati:& cõtentũ hæbreoꝝ magnã ĩiuriã iudicãtes:iudeis ꝓliũ ĩtulerũt.cc.pedeſtriũ qđẽ ccc.milia currũ uero.xxx.milia:& equitũ ſexaginta milia:caſtraq; poſuerunt circa ciuitatem ma gnam. Quod cum cognouiſſet ſaul rex hæbreorum deſcendit in galgalã ciuitatẽ:& in omnem prouinciã miſit populum ꝓ libertatẽ ad bellũ cõtra paleſtinos ĩuitãs:eorũq; potẽtiã uiliſſimã eẽ declarans & nimis indignã: ut per timorẽ pericula ſuſtineret.Dũq; populi qui erant cũ ſaul mul titudinẽ paleſtinoꝝ ĩſpicerẽt: ualde ſunt territi:& alii quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos celauerũt:plurimi uero trans iordanem fuga dilapſi ſunt:qui erant præcipue ex tribu gad & ruben.Miſitq; ſaul ad prophetam uocans eum:ut cũ eo de bello & rebus præſentibus co gitaret.Ille autẽ ſuſtinere eum ibi præcepit:& hoſtias præparare:poſt ſeptem uero dies uenturum

ad eum:ut ſeptima die ſacrificantes ita congrederent ad bellū. Qui ſuſtinuit quidem ſicut prophēta mandauit:mandatum uero nequaq; cū perfectione ſeruauit: ſed cū uideret prophētā quidem morari:ſe autē a militibus derelinqui:celebratis hoſtiis cum audiſſet ſamuel uenientē:eius in occurſum feſtināter egreſſus eſt.Ille ergo non recte eū feciſſe dixit:eo q; orationes & ſacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo:offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet. Saul uero ſatiſfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies:ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum:& propter hunc timorem & inimicorum aduentum:cum in magno eſſet metu:eo q; auditi fuiſſent hoſtes in galgala deſcendiſſe:ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe cōpulſum. Reſpondens ſamuel ait.Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunquā in his quæ pro præſenti bus præcepit deus primitus defeciſſes quā in rebus neceſſariis expediret:ut tibi tuæq; ſoboli regnare plurimo tempore licuiſſet.Et ſamuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta: diſceſſit ad propria .Saul aūt ī galgala ciuitatē habens ſecum ſexcētos ſolūmodo uiros:cū ionatha filio ſuo uenit:quoꝝ plurimi arma neq; quā habebant:dum ferrum utiq; in prouincia minus eēt: & qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos paleſtini:ſicut dudum iam declarauimus hæc habere.Igitur diuidētes tribus agminibus exercitum paleſtini:& per totidem itinera diſcurrentes:hæbreoꝝ prouinciā deuaſtabant:uidentibus ſcilicet ſaul rege & eius filio ionatha: & terram defendere cum eſſent ſexcenti ſolūmodo non ualentibus.Cunq; reſideret ipſe & eius filius: & ſacerdos achias qui erat de prole hæli ſacerdotis:ſuper collem excelſum:terramq; populari reſpicerent:eis in maxima anguſtia conſtitutis:ſaul filius cum ſuo armigero conſtituit: ut latenter ad hoſtiū tabernacula ꝓperarent:turbatiſq; eis ſequendo modum cōmotionis inferrent.Dumq; armiger eius pronum ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors īmineret:ſumēs ſolaciū iuuenis & de colle deſcendentes:ad hoſtes pariter ibant.Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem:tribus uerticibus acutiſſimis prominentē:ſcopulis per circuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantiū ꝓhibentibus. Vnde contigebat ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtroꝝ:q; natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus:& ad capiendum ualde difficilis:eo q; non ſolum aſcendere illic:ſed etiam accedere difficile uideretur.Dum ergo ueniſſet ad caſtra ionathas:armigerum confortabat exacuēs ut ad hoſtes accederent: ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent: ſi uero nihil loquerentur:tanquā eis non uocantibus reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium apparente iam die:uidentes paleſtini eos alterutris dicebant.Ecce de cauernis & ſpeluncis egredi untur hæbrei.Et ad ionathan eiuſq; armigerum dicebant.Venite aſcēdite ad nos: ut uos digne pro ueſtris præſumptionibus puniamus. Quam uocem ſuſcipiens grate ſaul filius: tanquam ei uictoriam deſignantem:tunc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt: mutanteſq; locum uenerunt ad petram quæ erat propter munitiōis locū deſolata cuſtodibus: & ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cum multo labore naturam loci uiceruntut ad inimicorum caſtra conſcenderēt.Irruenteſq; eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam uero ſtupore uehementius impleuerunt:ita ut alii quidē effugerent arma omnia relinquentes: alii uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q; congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos & irruiſſe ſuper ſe iſraelitas putantes:& non hoc duorum hominum præſumptione cōmiſſum: ad alterna bella conuerſi ſunt.Quoꝝ alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugientes per ſaxa præcipites collabebant.Dūq; exploratores ſaul dicerent regi:paleſtinoꝝ caſtra ualde turbari:requirens ſaul ne quis ſuoꝝ deeſſet:audiuit ſuū abiſſe filiū & eius armigerū:iuſſitq; ut pōtifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei ꝓphetaret.Cūq; ille cōuincere eū:& hoſtibus fortiter ꝓualere diſſet:paleſtinos iuaſit:& turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicem peremerūt . Qui autē refugerant petriſq; ſe celauerant iudei audientes ſaul eſſe uictorem:cōgregati quaſi decem milia hæbreorum:perſecuti ſunt inimicos:cuncta regione diſperſos Igitur ſine propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum ſepe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente:palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt.Voléte enim ſaul funditus interimere paleſtinos & pœnam exoluere:maledixit hæbreis:ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicoꝝ antequā nox futura ueniret comederet: & ab īterectore hoſtiū: aut a perſecutione ceſſaret:maledictus eſſet.Cunq; ſaul hoc dixiſſet:ueniens ad quendā quercū excelſam ī ſorte effrē cōſtitutā: ionathas filius eius dum illic apum cōtingiſſet eū īuenire cubilia:& maledictum patris ignorans:& populi ſuper eo ꝓfuſionē non agnoſcens expreſſo mellis fauo comedit.Inter hæc agnoſcens : quomodo nimio cum maledicto eius pater interdixiſſet:aliquē guſtare cibū ante ſolis occaſum:comedere quidem ceſſauit non autē recte patrē ꝓhibuiſſe dixit:quando cū maiori potius fortitudine atq; fiducia perſequē tes cibo ſumpto plurimos inimicoꝝ capere & iterficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia pale

ſtinorum interficientes:circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædam & pecora ſumentes occidebant.Hoc ergo a ſcriba nunciatū eſt regi:quō populus peccaret i deū: & occiſis pecudibus:antq̄ ſanguis bene dilueretur:nondū purgatis carnibus ueſcerent:iuſſitq; ſaul uolui lapidē magnum in medio:& prædicari in populo ut ſuper eum interficerent:& carnē cum ſanguine nō comederent:quō hoc nequaq̄ deo placeret.Cunctis uero iuxta regis præceptū facientibus:ſtatuit illic altare ſaul:& holocauſtum ſuper illud deo celebrauit. Hoc aūt altare conſtituit primum.Mox itaq; uolens ad hoſtiū procedere caſtra:ut quæ in eis uidebantur diriperet ātē diem: militibus īſigniter eum ſequentibus: & cū multa fiducia eius præceptis obediētibus:uocauit rex achitob ſacerdotē:iuſſitq; ut cōſuleret:ſi deus annueret:ut euntes ad inimicoꝝ caſtra:hoſtibus denuo prævalerent.Dicēte uero ſacerdote:deū reſponſa nō dare:ſaul dixit.Non ſine cauſa conſultus deus uocē nobis non reddidit:qui primitus anteq̄ interrogaretur oīa nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati eſt. Vnde per eundē ipſum deū:licet filius meus ionathas peccaſſe reperiatur:interficio eum:& deū ita placabo:quātomagis extraneo & nihil mihi cōpetenti perſonæ ſupplicium inferre cognoſcar. Cunq; hoc fieri populus exclamaſſet: repente cunctos in uno loco conſtituit:ſtetitq; ipſe in alia parte cū filio:& eū qui dereliqueratur in ſtanti ſorte requirebat:inuētuſq; ionathas peccaſſe:interrogatus a patre eſt quid feciſſet: & quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet.Cui dixit pater:nihil aliud ſcio:niſi q; ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum a te prolatum perſequens inimicos:fanum guſtaui mellis. Quē ſaul occidere ſe repete iurauit:quatenus & generi & naturæ:ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum.Qui nequaq̄ mortis interminatiōe perterritus: ſed animam īgenue nimis magnanimiterq; cōponens:nec ego ſupplico inquit pater parcendum mors mihi ſuauis eſt:quæ p tua geritur pietate:& populi magna uictoria.Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt: hæbreos de paleſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit:& nimis ingemuit:iurauitq;:non ſe mori permittere Ionathā:uictoriæ huius auctorem. Et ipſi quidem abripuerunt eum a maledicto patris:orationes pro eo facientes:ut ei peccatum quoq; dimitteret deus.Saul uero reuerſus ad propriam ciuitatē:uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitq; fœliciter: & uicinas prouincias:genteſq; belli iure ſubiecit:id eſt āmonitaꝝ:& moabitaꝝ:& paleſtinoꝝ: idumeorum & reges eoꝝ tributarios fecit.Fuerūt aūt ei filii maſculi quidē tres: ionathas: & leſus:& melchiſua: filiæ uero duæ:merob & micol:habuitq; militiæ principem patrui filium:abner filium ner. Ner aūt & Cis pater Saul fuerunt fratres:filii Abihel.Habebatq; Saul curruum multitudinē: & equeſtrium & cum quibuſcunq; pugnaret:cum uictoria remeabat: hæbreoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat:& aliaꝝ gentium potentiſſimos demonſtrarat. Iuuenes aūt proceritate & pulchritudine præcellentes elegit:eoſq; armigeros ſuos effecit.

Capitulum. VIII.

QVeniens igitur ſamuel ad ſaul:miſſum ſe dixit a deo ut eū commōeret:quia eū electū ex omnibus regem fecit:& propterea debere eum obedientem ſibi eſſe: quō ipſe quidem haberet gentium principatum: deus uero & ipſius eſſet & rerū omnium dominaor:adiiciebatq; dixiſſe eum:quō multa mala amalechite hæbreis ī deſerto fecerūt: quando egredientes ex egypto ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorū: ideo bello perimēdos amalechitas:quibus ſubditis:nullum eorum debere uiuum pœnitus relinqui alias reliquere:ſed omnem necandā ætatem:incipientes a mulieribus pariter & infantibus:& hoc ſupplicium eos q̄ maiores noſtros afflixerunt ſuſtinere.Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem proq̄ priamq; poſſeſſionē ait eſſe parcendum:ſed cuncta dicanda deo:& nomē amalech ſecundū moyſi mandata delendum.Saul uero ꝓfeſſus eſt ſe præcepta cōplere:& obedientiā non ſolum in hoc credidit:ut cōtra amalechitas pugnaret: ſed ut etiā uelociter properaturū eſſe monſtraret:cōgregauit cunctum exercitum : eūq; dinumerans in galgalis inuenit iſraelitaꝝ abſq; tribu iuda circa xl.milia uiroꝝ:illa nāq; tribus ſola.xxx.milia armatos habebat. Tunc ergo ſaul amalechitaꝝ regionē īgreſſus:inſidias occultas circa torrentē fecit:ut nō ſolū a perte alias ab arce pugnās:eos affligeret: ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret:& circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam:fugauit hoſtes multoſq; pemit:& reliquos ꝓſecutus eſt fugientes. Cunq; illud opus propicia diuinitate compleſſet: amalechitaꝝ urbes obſedit: & alias quidem molitionibus: alias uero ſuffoſſionibus cloacarum & muris extrinſecus e diuerſo edificatis: alias autem fame & ſiti:alias uero modis aliis obſidens:& fortiter capiens ad necem cunctorum infantum & mulierum ſimul inuectus:nihil crudele:nec ultra humanam naturam ſe facere credens:primum q̄ in hoſtes hæc agebat: deinde q̄ præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum miniſtrabat:cœpitq; regem hoſtium agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudi-

nemque miratus:decreuit esse saluandum:non hoc faciens diuina uoluntate: sed iudicium proprium sequés:& sine causa ei cedés uitam quasi misericorditer:unde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus nanq; sic odiuit amalechitarū genus:ut neq; infantibus parceretur: quibus potius misereri natura est.Saul itaq; regem agag & malorū quæ contra hæbreos gesta uidebantur:auctorem a morte seruauit:& hostis pulchritudinem præceptis dei præposuit. Peccauit quoq; cum eo simul & populus.Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt:eaq; sibi diripuerunt:iubente deo non esse seruanda:sed & alias res diuiciasq; collegerunt. Siquid uero dignū possideri non erat consumpserunt.Cunq; uicisset saul uniuersos a pelusio egypti usq; ad rubrum mare residentes hostes:ficimitarum gentem solūmodo dereliquit. Isti nanq; in regione madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscederent:ne forte amalechitarū calamitati cōmunicarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanquā in nullo prophetæ mandata præuaricans quæ acceperat: dum contra amalechitas pugnaturus exiret:& uelut omnibus integre conseruatis:deuictis hostibus:cum letitia reuertebat ad propria. Deus autem pro amalechitarū uita & rapina pecudum quā populus gesserat contristatus est:quō hæc fuerant eo prohibente cōmissa.Dirum nanq; iudicabat:ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam:eū spernerent:& nec tanq̄ humani regis præceptionibus obedirent:dicebatq; prophetæ penitēt se:eo q; saul ordinauerat regem: quō eius iussa nō faceret:sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens samuel:ualde cōfusus est:& deum cœpit tota nocte rogare:ut esset propicius saul:seq; ab eius indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare saul etiā propheta poscente non annuit:iniustum esse decernens:se tantis peccatis indulgentiā condōare: non ob aliam cām asserens mala generari:nisi cum aliqui iniustitiam passi:ad uindictam negligē tiores existerent: alias extiterint. Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patiētiæ: & latenter hæc pariunt.Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset:nec parceret:die facta Samuel ad saul uenit in galgala:uidensq; eum rex: cucurrit & osculatus est dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriam:& quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait samuel.Vnde ergo audio clamorem iumentorū & ouium in exercitu.Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse:genus autem amalechitarū mandato diuino omne se deleuisse nullūq; fuisse derelictum nisi tantúmodo regem:de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem quid cogitādum.Cui propheta dixit:deum non super sacrificia delectari:sed super bonos & iustos huiusmodi autē illos qui eius mandata consiliūq; secuntur:& nihil aliud bene se agere iudicant:nisi quod pro dei fecerint uoluntate.Is enim conténitur:non quádo ei sacrificatur:sed quádo in obediētiæ spiritus adhibetur. Ab his enī qui ei subditi nō sunt:nec eū uera religione colūt:neq; dū multas hostias & magnas obtulerint:neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint suscepit hæc libenter; sed potius auersatur:& magis studiū hoc nequiciæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui sulūmodo quod præcepit diuinitas recordantur:& mori potius elegūt quā prauaricari aliquid quod iubetur:semper conuertitur & neq; sacrificiū ab eis exqret:sed & dū sacrificauerint siue simplex aliquid:siue uilissimū:grauiter eorum praua munera:quā ditissimorū maximam suscipiet opulentiā.Tu siquidē scito tibi deū iratum:spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quō igitur arbitraris eum sacrificia respicere:ex his rebus quæ decreuit ille perire:nisi forte similia iudicas illa peccata:& quis deo offerēda sacrificia.Scito igitur regnū tibimet auferendum:& potentiā quā a deo tibi neglexisti collatam fuisse:alii conferendā.Porro saul fatebatur quidem inique se fecisse: & peccatū le negare non posse:transgressūq; se mandata,pphetæ dicebat:sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem nec tantā multitudinem retinere potuisse:sed ignosce inquit:& esto mitis nunc: decetero enim obseruabo ne peccē.Rogabatq; prophetam:ut reuertens hostias deo pacificas immolaret.Ille uero cum deum illi non parcere præuideret:remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere samuel apprehendit eius pallium:uiolenterq; tractum:eo q; samuel impetu facto discederet:uestem eius disrupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur imperium:& accipiet illud uir bonus & iustus:quando deus permanet in suo decreto:nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passiōis humanæ:non fortitudinis est diuinæ.Saul autem impie quidem se gessisset fatebatur:ifecta uero facere quæ fuerant facta non posse:rogabatq; eum:ut se coram multitudine honoraret: & cū eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset samuel ueniens adorauit deum deductusq; ad eum est rex amalechitarū agag.Et dum diceret agag:quā esset amara mors ait samuel.Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere lugereq; fecisti: sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in galgalis mori.Ipse uero in ramatham ciuitatem abiit.

¶Capitulum.VIII.

REx saul sentiens quæ mala passurus esset:qui sibi deum in regno fecerat inimicū ascē
dit in gaba:quod nomen interpretatum significat collem:& post illā diem non uidit
saul Samuelē.Cunq; propheta propterea tristis esset:iussit deus:ut a cogitatiōibus qe
sceret:& sumens uas olei ī bethleē ciuitatē iret ad iesse filiū obed:& eius ungueret na
tum:quē ipse monstraret in regem.Cum uero metueret ire:ne cognoscens saul:& aut latēter aut
palam eum occideret:dicente deo & dante securitatē:prædictam peruenit ad ciuitatem. Quem
cuncti salutauerunt causam eius inquirentes aduentus.Quibus dicebat uenisse se ut deo sacrifi
caret.Tunc sacrificio celebrato:uocabat iesse cum filiis ad altare:& inspiciens filium seniorē pro
cerum & optimum:credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum regē:sed prouidētia di
uina fruſtratus est.Dum enim consuluisset deum:si iuuenē ungueret:quē ipse admiratus fuerat:
& dignum īperio iudicabat:respondit deus:non ea uidere homines quæ deus intendit:sed tu in
quit pulchritudinem iuuenis respiciens;hunc arbitraris regno placere:ego aūt non corporis pul
chritudinem ac speciē apicem facio esse regalē:sed animi sine dubitatiōe uirtutem.Ille siquidem
perfecte pulcher est:qui pietate & iusticia est simul & fortitudine:necnon & obedientia splendi
dus:& oībus ex quibus animæ pulchritudo consistit.Cunque dixisset hæc deus:præcepit samuel
iesse:ut omnes ei suos filios demonstraret.At ille alios quinq; uenire fecit:quoꝝ quis senior qui
dem erat eliab uocabatur:secundus uero aminadab sammaa tertius:quartus uero nathan:quin
tus autē rachel:sextus asam.Videns aūt & istos propheta in nullo minores pulchritudine senio
ris:consuluit deum quē hoꝝ eligeret fore regem. Quo dicente nullum:denuo requisiuit iesse:si
præter istos haberet alios filios.Qui dixit esse alium nomine dauid pastorē ouium curam haben
tem:iussitq; eum samuel uelociter uocari:impossibile dicens eos esse cōmessuros anteq̄ ille ueni
ret.Cunq; uenisset dauid uocatus a patre;puer colore quidem rubeus:& pulcher aspectu; tacite
samuel dixit ad eum.Hic est qui deo placuit ad regandum.Tunc & ipse discubuit:fecitq; iuuenē
sub se discūbere:& iesse cum reliquis filiis.Deinde uidente dauid:sumens oleum unxit eum:eiq;
adhuc tacite dixit atq; significauit:quō regnare eum deus elegerit:monuitq; iustum esse debere;
& eius præceptis obedire. Sic &enim regnū ei multo tempore fore mansurū:domūq; claram ac
famosissimā habiturum:uastaturūq; pariter palestinos.Sed & cum quibuscūq; gentibus congre
deretur uinceret:& ingentem gloriā possideret:quod & ipsum habere & posteris relinquere pro
mittebat.Samuel quidē dum hæc monuisset abscessit:diuinitas aūt ad dauid saul relicto migra
uit.Et ille quidē prophetare cœpit: sancto super se spiritu ueniente:saul uero quædā passiones &
demonia repente cōpræhenderunt:suffocationes ei & angustias inferentes: ita ut medici ei salu
tis nullum remedium inuenirent.Siquis tamen cantare esset pitus: & in cithara psallere doctus:
hunc adduci iusserunt:ut cum eū demonia inuaderent & turbarent:super caput eius astans psal
leret:& hymnos ediceret. Ille uero hæc nō dissimulauit efficere:sed queri huiusmodi hominem
protinus imperauit. Cunq; ei quidā suoꝝ dixisset:uidisse se ī ciuitate bethleē quendā iesse filiū;
adhuc ætate iuuenculū;pulchrū atq; decorū & aliis studiis ualde dignū necnō psallere & hym
nos cantare doctū:insup & eximiū pugnatorē:mittēs saul ad iesse dauid sublatū a gregibusad se
uēire pcepit:mādās ei uelle se iuuenculū uidere:de cuius pulchritudīe ac fortitudīe cognouisset.
Ille uero misit filiū:dās ei mūera saul portare.Quo ueniente gauisus est:fecitq; eū armigerū suū;
& bonis omnibus honorauit.Delectabatur enim ī eo;maxime ī inuasione demonioꝝ:qui cū ad
eum accederēt; solus erat medicus:hymnos dicendo & psallendo rursus in cithara:& saul a mē
tis oppressione reuocando. Misit igitur saul ad patrem pueri iesse:petēs ut apud eum dauid ma
neret:eo q; eius præsentia delectaretur:ysai uero saul non contradicendo concessit.

Capitulum.X.

POst non multa siquidem tempora:palestini denuo congregati;& magnum super isra
elitas omnes exercitum colligentes:inter socho & azecha castrametati sunt. Contra
quos denuo saul produxit exercitum:& super quendam montē castra ponens; coegit
palestinos priora quidem castra relinquere:& ex aduerso montis quē saul appræhēde
rat aduenire:diuisitq; eoꝝ exercitus medius mons:qui erat positus inter eos. Igitur descendens
quidam de exercitu palestinoꝝ nomine goliad de ciuitate geth:uir ualde procerus: cuius altitu
do quattuor erat cubitoꝝ:& palmi unius:accinctus armis quæ pro magnitudine sua natura eius
corporis exigebat: indutusq; lorica cuius erat pondus quinq; milium siclorꝝ eris:galeam uero &
tibi alia habebat erea:quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuissent membra protege
re.hasta uero eius erat non leuis dextræ portatio:sed quā ipse gestabat in humeris: cuius ferrum
sexcentorum siclorꝝ fuit:sequebanturq; eum multi arma portantium.Hic igitur goliad stans in
ter medias acies:uocem emisit grandem cōtra saul & hæbreos dicens.A pugna nūc & piculo uos

absoluo.Quæ enim necessitas est nostrorꝫ exercitus depire.Sed date aliquē uestrum contra me pugnatuꝫ:& totū bellū unius uictoria terminet;seruiatq; pars altera illis:quorꝫ fuerat ille qui uicerit.Est enī multo melius & tēpantius:unius piculo ꝓmereri:quod potestate adest multorꝫ. Hæc cum dixisset:castra remeauit ad propria.Altera uero die rursum uenit:ac eadē uerba fecit: & similiter usq; ad diem quadragesimum hostes ad prædictas cōditiones prouocare nō destitit: ita ut terreret & ipse saul:& eius exercitus.Constituebant equidem acies quasi pugnaturi: ad cōgressionem uero minime ueniebant.Bello itaq; consistente iter palestinos & hæbreos;saul remisit dauid ad patrem suum iesse:cum ei eius tres alii filii ad solaciū & ꝓiculum pugnæ sufficerent. Ille ergo tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeauit nō multo post ad castra reuersus hæbreorꝫ missus a patre:ut necessaria fratribus deportaret:& qd ageret agnosceret.Cūq; goliad denuo reuertens & ꝓuocans exprobraret:quasi nullus inter eos uir esset q contra eum pugnare præsumeret:cum fratribus loquens dauid ea quæ mandauerat pater:& audiens illū blasphemātem exercitum:& pariter affligenté indignatus est & fratribus ait:paratū se esse solū cum hoste pugnare.Cui senior fratrum aminadab interminatus est:& præsumptionem habere eum præter ætatem dicens:& expertū huius officii:iussit ad patrem & ad pascua remeare.Qui reueritus qdē fratrem discessit: & apud quosdā militum est locutus:q; uellet cum palestino ꝓuocāte pugnare. Illis autem repente Saul iuuenis indicantibus uoluntatem:rex eū uocauit:& dū quæreret ; ut qd uellet ediceret dixit.Non deficiat més tua rex:nec metuas:ego superbiam huius hostis pugnādo ꝓsternā:& ita sublimen & ꝓcerū subdā & sic iste quidē irridebitur tuus uero exercitus gloriosus inueniet;si neq; a uiro bellatore habet in acie perire:sed ꝓuocatus a puerili ætate moriatur.Saul autem eius præsumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante:non tamen in eo habente fiduciam propter ætatē:sed infirmū esse:ut contra peritum hostē bellū susciꝑet:ea dicente: dauid ait.Pollitior hoc:confidens in deo qui mecū est:cuius etiam adiutorio fungor expimento.Nam dum aliquando leo ouiculas meas inuasisset:& agnū arripuisset;sequens appræhendi eū & agnū quidē ex ore eius eripui:ipsum uero dum contra me impetum fecisset:a cauda compræhensum: & percussum in terra peremi.Idem & ursо faciente:in eo ultus sum.Putet ergo ille hostis unū se esse huiusmodi bestiaꝝ:diu exprobrans exercitui:& nostrum blasphemans deum ; qui eū faciet mihi subiectū.Saul igitur uoluntaté pueri atq; præsumptioni similem orans deo terminū dixit. Vade ad pugnā Et accixit eū lorica sua simul & gladio:& apponés ei galeā destinauit.Dauid aūt oneratus his armis:cū nō esset exercitatus ī eis ait.Ista quidē rex tua sint ornaméta:cui fortitudo est hæc gestare præcipua:mihi uero tanq̄ seruo tuo cōcede sicut ego uolo pugnare.Ergo positis armis sumpto baculo:& q̄q; lapidibus de torrente in pastorali pera:& fundā in dextera manu portās;ibat ad Goliad.Videns aūt eū Goliad sic uenientē spreuit:& iniuriā ei fecit quasi nō arma gerens hoium pugnaturus ueniret:sed quibus canes repelli solēt:dicens.Nū me cané existimasti. Ille aūt nō canem:sed deterius aliquid eum se putare respondit.Cōmouitq; Goliad ad iracundiā: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei sui:& interminatus est;daturum se carnes eius terrenis bestiis: & cæli uolatilibus deuorandas.Cui respondit dauid.Tu quidem uenis cōtra me cū gladio:& hasta:& lorica:ego aūt uenio ad te armatus deo;qui & te & omnem uestrū exercitum nostris manibus pditurus est.Hodie nāq; tuū caput abscidemus:& reliquū corpus tuū similibus canibus apponemus:scientq; cuncti:quō deus præsul est hæbreorꝫ:& arma nostra ipse est semp & fortitudo.Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo.Palestinus autē armorꝫ pōdere grauatus:cū currere non ualeret:paulatim uenit ad dauid:cōtenńés eū & se nudū confidens simul & adhuc ætate puerulum sine labore perimere.Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo:qui ab hoste non uidebatur:& sumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat:& emittens eum de fundibula:percussit repente goliad in fronte:& usq; ad cerebrum pertransiuit:ita ut mox confracto capite goliad caderet ꝓnus in terram.Tunc stetit dauid & caput eius incidit.Cadens ergo goliad:factus est palestinis occasio maximæ fugæ . Nam dum peritissimum suorum cecidisse conspexerunt: de rebus omnibus desperantes:resistere non ualuerunt:sed uidentes se uictos turpiq; fugæ se tradentes:conabātur liberari.Saul autem & cunctus exercitus hæbreorum clamorem facto:super eos exilierunt:& multos interemerunt:& persecuti sunt usq; ad terminos geth:& portas aschalonis.Mortui itaq; sunt palestinorum , xxx.milia:& totidem uulnerata.Porro saul reuersus ab exercitu hostium:eorum castra diripuit & simul incēdit . Caput autem goliæ dauid ad tabernaculum proprium deportauit:& hastam dicauit deo. Porro circa dauid inuidiam atq; odium saul regis uirgines mulieresq; prouocauerunt.Occurrētes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis:delectabantur omni letitia milites:mulieres quidem q̄ multa milia saul palestinorum interemisset ; uirgines autem q̄ multa dena milia ex-

terminans dauid cœpit.Hæc audiens rex q̄ millenario numero teſtimonium ipſe perciperet: & denum milium multitudo iuuenculo uoueretur:& cogitans q̄ nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet dauid cœpit eum timere:& nimis habere ſuſpectū: & a priori quidem officio quem utiq; ſuum armigerum fecerat eum amouens:ne dum nimis proximus eſſet eum poſſet occidere:conſtituit eum millenarium:dans ei locum quidem meliorem: & ut putabat ſibimet cautiorem:uolebatq; eum ad hoſtes & prælia mittere : ut in his pericula ſuſtinendo periſſet. ¶Cap.XI.

QVid ergo deum habens ubiq; ducem:quocunq; ueniſſet prævalebat:& optime agere uidebatur:ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eū & regis filia uirgo concupiſceret:& amore detenta cunctis ita fieret manifeſta:ut hoc eius deſideriū perduceretur ad patrem.Ille uero quaſi percepta occaſione in morte dauid:hoc libēter audiuit daturumq; nuptiis eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait:ſi ducēta ei capita hoſtiū adueheret necatorum.At ille honore ſic claro ei propoſito:uolens ex opere piculoſo & incredibili gloria magis procedere:tendebat ad cauſam.Saul autem cogitabat eum ab hoſtibus piſmendum:& decenter ſua uota complere:ſi per alios & non eo faciente moreretur:iuſſitq; ſuis famulis ut uoluntatem dauid experirentur:qualis circa puellæ nuptias eſſet.Illi uero cœperunt cū eo loqui:q; diligeret eum rex ſaul una cum populo:& uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit.Non modicum uidere putatis me generū eſſe regis.Mihi uero nihil tale ſubſiſtit: præcipue cum ſim abiectus:& a gloria uel honore ſegregatus.Saul autem dum famuli dauid reſpōſa dixiſſent:ait.Dicite ei non me pecuniis egere:nec honoribus:quibus rebus uenditur filia potius quā nuptiis collocatur:ſed eligere generum habentem fortitudinem:aliaſq; uirtutes:quas te habere manifeſtum eſt:& uelle me recipere ab eo pro nuptiis filiæ:non aurum nec argentū:neq; ut hæc de domibus paternis eiiciat:ſed propter ſuppliciū hoſtium:capita ſexcenta paleſtinorū. Et mihi enim ipſi nullū potius quā hoc:nullū clarius munus erit.Sed & meæ filiæ multo ſolēnius honoribus eſt præcipuū:uiro tali & tanto teſtimonio de hoſtiū triūphis decorato poſſe coniūgi. His uerbis delatis ad ſe dauid gauiſus:quaſi ſaul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere:neq; conſilium expectauit:nec ſi poſſibile aut difficile eſſet:opus præſens animo cogitauit:ſed repente cū ſotiis ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus eſt.Deus enī erat qui cūcta facilia dauid & poſſibilia faciebat.Cumq; multos interemiſſet:abſcidens ſexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet unde promiſſa refugeret:& mētiri peſſimū iudicaret:aut per inſidias eū occidere:cū forſitā etiā in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet:dedit ei ſuam filiam nomine michol. ¶Cap.XII.

QVm ergo ſaul non eſſet recta uoluntate manſurus:uidens etiam dauid & apud deum & apud homines approbari:expauit eum:& metū celare non ualens:timore magnæ rerum ideſt regni ſimul ac uitæ:ne priuaretur utroq;:cogitauit eum crudeli calamitate perimere:eiuſq; mortem ionathæ filio:& reliquis familiaribus delegauit.Filius aūt admirans permutationem patris circa dauid:cum non poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum:ſed ad mortem uſq; ſeuiret:& cum iuuenem diligeret eiuſq; uirtutem ; dixit ei ſecreto uoluntatem patris ſui:ſuaſitq; ut die futuro ſe cuſtodiret:ipſe uero ſalutaturum ſe patrē dixit : eiq; pro eo opportuno tempore locuturum:cauſamq; cogniturū:& ei exprobrare:q; occidi uoluiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat operatus:qui etiam ſi ualde peccaſſet ueniam promereri debuiſſet:dixitq; ei ſe poſt hæc patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens:egreſſus eſt a rege. Altera uero die ionathas uenit ad ſaul:& dum eum letum & exultantem aſpiceret:cœpit de dauid proferre ſermonem dicens.In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilē dauid:præcepiſti eū pater interemi:uiq; qui tibi quidē magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus eſt: paleſtinis autem ualde ſupplicium:ab illuſione & iniuriis ſimul eripiens populum hæbreoq;:quas diebus.xl.ſuſtinuit nullo utiq; præſumente prouocationis certamina ſuſtinere:& qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita:ſororem meā præmio accepit uxorem:cuius mors tibiipſi grauior erit:non propter ſolam uirtutem eius:ſed etiam propter ipſam cognationem:quando eius morte etiam filia tui uexabitur pene ante gaudium coniugii: ueniēs ad uiduitatis opprobrium.Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere nihil commitens in uirum:primum quidem q̄ nobis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis: quādo malo ſpiritu & demonibus in te reſidentibus:illos expulit:pacemq; tuæ animæ condonauit: ſecūdo autem:quando & in tuis hoſtibus ultus eſt.Hæc etenim obliuiſci:turpiſſimum eſt. His ergo ſermōibus mitigatus ſaul:iurauit filio:nihil dauid iniuſte fore paſſuq;.Sermo enī iuſtus:& iracūdiā regis ſubiecit:& metū.Ionathas aūt euocato dauid:īdicauit ei de ſua ſalute:quā impetrarat a

patre:eumq; deduxit ad regem:& erat in conſpectu eius ſicut prius.Eodem uero tempore: paleſtinis bella gerentibus denuo ſup hæbreos:ſaul contra hoſtes dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit:uictorq; reuerſus eſt ad regē.Quem ſaul non ſicut ſpabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate cōtriſtatus eſt:tanq̄ illius bonis actibus uideret ipſe deceptus.Cūq; regem rurſus pueris aſtantibus demō ageret: ſpirituſq; turbaret:uocans dauid in domo in qua iacebat tenēs lanceam:eum pſallere & hymnos cantare p̄cepit.Quo iuſſa faciente:inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamq; dauid præuidens declinauit:fugitq; in domū ſuā & ī ea tota die pmanſit.Nocte uero mittēs rex:iuſſit eū uſq; ad diluculū cuſtodire: ne latēter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem.Michol aūt dauid cōiunx:filia regis:cognita uoluntate patris:dauid indicauit:dubiā ſpem eius uitæ conſpiciens:& de anima ſua p̄iter diffidēs.Neq; enī ſe credebat poſſe habere uitā:ſi fuiſſet illius amore priuata.Et ergo dixit.Non te hic coniūx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:ſed fuge citius:dū tibi p̄bet nox fuge p̄ſidiū:faciatq; tibi hac dominus lōgioré.Scito enī te a p̄re meo ſi inuētus fueris occidēdū.Quo dicto:eū p feneſtrā depoſuit & dimiſit.Deīde cōſtituit lectulū q̄ſi egrotātis;& ſub ſaga iecur ſpirās capræ ſuppoſuit.Die uero ſecūdo miſit p̄r eius ut dauid deduceret ad eū. Illa uero nūcians:eo q; nocte fuiſſet factus ifirmus:& oſtendens eis lectulū cooptū:dū iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotum uere eſſe & dormire dauid qui miſſi fuerant crediderunt.Renūciantibus auté illis infirmum factum eſſe nocte:iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eū perimere dicens.Qui uenientes ad lectulum:diſcooperientes & deceptionem inuenientes factā ab eius uxore:renunciauerunt regi.Quam dum rex culparet pater:eo q; eius quidem liberauerit inimicum:illum uero deceperit:ſatiſſecit ei ueriſimile loquens:quaſi eam ad hæc non conſentirer:quia hoc neceſſitatis cauſa nō uoluntatis efficeret:adiiciens atq; dicens.Arbitror ego pater: q; ita uoluiſti illum perimere:ſicut me potius liberare.Et ſaul equidē ueniam puellæ dedit . Dauid ergo declinauit a periculo;& uenit ad ſamuel prophetam in ramatha:eiq; regis inſidias īdicauit: & q; iaculo eius pœnæ fuiſſet extinctus:dum neq; circa eū extiterit inimicus:neq; circa hoſtium certamen infirmus:ſed in omnibus pronus & fœlix:quæ magis cauſa dauid inuidiam generauit. Cognoſcens itaq; propheta regis iniuſtitiā:ramatham ciuitatem reliquit ; & deducens dauid ad quendam locum nomine galboa:commorabātur illic cum eo.Cunq; nunciatum fuiſſet ſaul eo q; dauid eſſet apud prophetam:miſit armatos:eumq; ad ſe conpræhendendū iuſſit adduci. Qui cum ueniſſent ad ſamuel:inuenientes eccleſiam prophetarum:participanti ſancto ſpiritu ,pphetare cœperunt.Saul autem audiens hoc:ſuper dauidialios deſtinauit:& illis idem facientibus:denuo miſit alios. Prophetantibus autem & ipſis qui tertio fuerant miſſi:ad ultimum iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo:antequam eum uideret ſamuel:prophetare cœpit:ueniensq; ad eos ſaul:ſpiritu uehementi cōpulſus:amens factus eſt:& exutus ueſte tota die canebat & nocte:dauid & ſamuele uidente . Ionathas uero ſaul filius occurrente ſibi dauid ; & de patris eius inſidiis ingemiſcentem & dicentem:quia dum nihil inique geſſiſſet neq; peccaſſet:eum pater eius occidere feſtinaret:rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale:neq; derogantibus ſiqui forte huiuſmodi eſſent crederet:ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet:nihil tale in eo cogitāte patre . Nā ſi cogitaſſet:ei ſine dubio pandidiſſet:dum pater eius utiq; conſiliū eius omne nō celaret. Porro dauid iurauit ita eſſe:& ſupplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quā eum ſpneret quaſi mēdacē:eiq; renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut uideret: dicebatq; ideo non ei de ſe dixiſſe patrem:q; ſciret illum circa ſe amiciciæ affectū habere. Cōtriſtatus ergo ionathas:eo q; dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatem: interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille autem:noui inquit omnia te mihi conferre & præſtare uelle. Craſtina die initium menſis eſt:& habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege.Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querenti ſaul reſponde me profectum eſſe ī regionem bethleem in tribum meam:ad feſtiuitatem ibidem celebrandam:adiiciens etiam q; tu me ire permiſeris.Et ſiquidem ut aſſolet dici de canticis proficiſcētibus:cum bono uadat aut aliquid ſimile dixerit:ſcito nihil ī eo circa me fore doloſum nec inimicū:ſi uero aliter reſponderit: hoc tibi erit indicium:quoniam aduerſum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntatē patris:miſericordiæ hoc & affectui communi diſtribuens:per quem fidem a me accipere:& idem tu domine famulo tuo dare uoluiſti.Si uero inuenis in me malignum aliquid:ipſe me perime:ut ſic proficiſcaris ad patrem . Quæ uerba nouiſſima a dauid ionathas nō egre ſuſcipiens:promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eſſe facturum. Et ſiquidē triſte aliquid:aut q; eius odium pāderet pater reſpōderet:ei renūciaſ:& ut eū potius ſecuꝝ redderet:egreſſus:ſub diuo:nihil ſe p̄termiſſuꝝ

pro dauid salute iurauit dicens.Nunc deum quem magnũ esse uides & ubiq; præsentẽ: & anteq̃ mentem meam sermonibus prodam:iam prescientem eum:in communi pacto testẽ promissionis adduco.Quoniam non cessabo frequenter tentans patris animum cognoscere: donec mihi eius animi secreta pandantur:quæ cum didicero:non celabo:sed protinus tibi nũciabo: siue mitis circa te:siue sit ualde crudelis. Nouit autem hoc deus qualem eum circa te semp esse exoro: qui & nunc tecum est:nec te derelinquit:faciatq; te inimicoꝝ tuoꝝ:siue pater meus est:siue ego: esse meliorem:tu autem hoc esto memor:& licet me finire uitam contingat:filios meos seruans & pro rebus præsentibus illis tuam retribue benignitatem.Dumq; iurasset hæc:dimisit dauid:& ad quendam campi locum ire præcepit:in quo erat solitus se exercere:quæcũq; cognouisset a patre nũciaturꝝ se ei promittens hoc modo ut deduceret puerũ & mitteret sagittas tres:& si iuberet puero sagittas afferre quæ ante eum iacerent: cognosceret:nihil esse apud patrem maliciæ:si diuersi aliquid audiret:illo dicente a rege contraria similiter expectaret:securitatem se ei præbiturũ dicens:ne quid sustineret icõgruum utq; fœlicitatis tempore hoc memor esset & utilitatẽ eius filiis exhiberet.Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens:ad locũ proximum est ꝓfectus. Altero uero die cum esset mensis initium purificatus solenniter rex ad cõuiuium uenit:& sedẽtibus circa eũ filio ionatha a dextris:& principe militiæ abner a sinistris:uidens esse locũ dauid uacuum tacuit: suspicatus eum non esse a coitu mundum.Cũq; secunda die noui mensis nõ adesset. fuisset:requisiuit a filio ionatha:ubi iret trãsacto die:& præsenti conuiuio iesse filius nõ adesset. Ille uero ait abisse eum se permittente secundũ solennitatem ad propriam regionẽ: eo q; tribus eius festiuitatem ageret:& rogatum se piter:ut etiam ipse cum eo ad sacrificia celebranda cõcurreret.Et si præcipis inquit pater:& ego post eũ uado:nosti enim quõ illi deuotus sum. Tunc igit ionathas saul iniquitatem circa dauid agnouit:& apte uoluntatem eius aspexit.Nam iratus saul: blasphemauit eũ:natũq; de muliere uiro ultro appetentẽ:& proprium hostẽ dixit: & sotiũ dauid & cooperatorem eius:& nec ipsum erubescere nec eius matrem talia facientẽ:nec uolentẽ intelligere:q; donec dauid uiueret:regnũ eoꝝ esset incautum:dixitq; ut eũ uocaret:quatenus pœnas exolueret.Respondente uero ionatha:quid iniquũ fecit ut puniatur:non ad uerba iã & blasphemias iraq; saul accessit:sed arepta lancea sup eũ ut respondentẽ interficeret insiluit:& hoc quidẽ nõ impleuit ꝓhibitus ab amicis.Manifestum aũt apparuit:saul initiũ esse dauid & q; eũ desideraret occidere:ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluisset. Tunc ergo regis filius declinato piculo:& nihil aliud præ tristicia ualens:sed deflens eo q; & ipse pene mortuus fuerit & dauid necẽ definitã esse cognouerit:matutino facto prexit: & quasi exercitaturus exiuit in campum:ut amico sicut cõstituerat regis proderet uoluntatẽ.Fecit ergo ionathas sicut pollicitus est:& sequentẽ puerum in ciuitatẽ dimisit:ut dauid in deserto loco ad facie loqueret. Quo uiso dauid cecidit ad pedes ionathæ eũq; adorans:saluatorẽ animæ suæ uocabat. Quẽ ionathas eleuauit a terra:& alterutros amplexantes ualde:semetipsos osculabantur & flebãt ætatẽ suã inuidiæ malignitate cõsũptã:& futurã sepationẽ q̃ nihil differret a morte.Deinde gescentes a gemitu:& memoriã iurisiurãdi apud alterutros cõstare poscẽtes diuisi sunt.

¶ Cap.XIII.

ET dauid quidẽ fugiens saulẽ & iminentẽ ab eo mortẽ declinãs:uenit in ciuitatẽ nobe ad abimelech sacerdotẽ.Qui dum eũ solũ uenire uidisset:& nec amicũ:nec famulum cũ eo esse præsentẽ:miratus est:& cãm cur nemo esset cũ eo quæsiuit. Ille uero cãm ait sibi secretã iussu regis iniunctã:ad quã nõ eum habere multos comitatus oportere dicens:q; cõstituisset ad quẽdã sibi locum famulos occursuros: petebatq; ut ei itineris necessaria non negaret:per quæ opus amici faceret:& p̃sentibus necessitatibus subueniret.Quibus adeptis:etiã arma sibi dari si qua essent p̃ mãibus postulabat.Aderat aũt illic seruis saul: genere qdẽ syrus:nomine doech qui mulas poscebat saul.Tunc ad dauid sacerdos ait nihil equidẽ se tale hñre sed esse lanceam Golie:quã ipse illo perempto deuouerat deo:eamq; sumens dauid:ex omni hæbreorum regione fugit in geth:quæ est in regno palestinoꝝ:ubi regnauit achis.Cumq; cognitus fuisset a famulis regis:eiq; manifestatus illis dicentibus:quõ dauid esset qui multa milia palestinorũ peremisset:metuens dauid ne ab eo necaretur:& piculum q; declinauerat a saul ab illo sciperet:simulauit se esse furiosum:& rabidum ita ut spumã ex ore proiiciens:& alia quæ furiosi sunt faciẽs:fidẽ regi uere passionis ostenderet.Qui famulis idignatus:eo q; uesanũ hoiem apud eũ introduxissent:uelociter a se dauid iussit expelli:& ita liberatus de terra geth:uenit i tribũ iuda:& habitãs in spelũca circa ciuitatẽ modollã misit ad fratres suos:eiq; ubi esset ipse mãdauit. Illi uero ad eũ cũ oi cognatiõe sua uenerũt.Sed & alii qbus aut odiũ aut timor erat regis saul: ad eũ piter cõcurrerẽt:facturosq; se q̃cũq; placerẽt illi dicebãt:fuerãtq; oẽs simul q̃dringẽti. Tũc ille securus qa auxiliũ ei fuisset adiectũ:surgens ide uenit ad regẽ moabitaꝝ:rogauitq; eũ ut parẽtes

eius donec ipse de suo fine cognosceret:in regione sua susceptos hꝫet.Quo annuẽte:parẽtes eius omni tempore quo apud eum fuerunt:dignis muneribus honorati sunt.Præcipiẽte uero ꝓpheta ut desertum quidem dauid relinqueret:& ad tribũ iuda ꝑgens ibidẽ habitaret:eidẽ obediit: & de moab reuersus:uenit in ciuitatẽ sarmut:& in ea moratus est.Saul autẽ audiens dauid uisũ cũ multitudine:non in timorẽ fortuitũ corruit & tumultũ:sed sciens uiri prudentiã atq; ꝑsumptionem:q; non ex eo sibi paruus timoris sonus exurgeret:quia & dolũ & labores inferret:cõuocans amicos & principes tribus ex qua ipse erat:in collem ubi regnũ habebat:& sedens in segete:sic ei locus ille uocabaꝫ:dũ circa eũ esset ordo ciuilis ꝑiter & armigeri:cũctis ait. Viri cõtribules:noui quidẽ q; meoꝝ beneficiorũ nõ estis ímemores:quoniã & agroꝝ quosdã dominos feci: & honores populares:& officia ꝑbui.Interrogo ergo uos si maiora his dona & ampliora iesse filiũ uobis dare cõfiditis.Noui quoniã oẽs illi potius cõsentiatis:quãdo meus filius etiã ionathas ita sapit:& uos ad talia ꝑsuasit,Nõ enĩ ignoro q; iusiurãdũ cũ dauid & fœdera celebrauit:necnõ q; cõtra me ionathas tractator eius & coopator existit:nulliq; uestrũ curæ est:sed tacẽtes rei exitũ sustinetis. Cũq; rex tacuisset:alius quidẽ præsentiũ nemo respondit.Doech uero syrus pastor mulaꝝ eius ait:q; uidisset dauid in nobe ciuitatẽ uenisse ad abimelech sacerdotẽ:ut futura sibi ꝓpheráte cognosceret:pceptisq; ab eo sumptibus:& hasta golie:ad quos ire uolebat ab eo fuisse directũ.Tũc uocans sacerdotẽ & cunctã eius generationẽ saul ait.Quid mali passus a me : seruũ inutilẽ iesse filium susceptisti:eiq; sumptus dedisti & arma:cũ mei regni nimius inimicus existat.Cur etiã furoꝝ ei responsa ꝑbuisti.Nõ enĩ te latuit q; me fugeret:& odio meã domum haberet. Sacerdos aũt quæ facta fuerant nõ negauit:sed cũ fiducia se hæc præbuisse confessus est:nec se dauid ꝑstitisse sed regi dicens:non eũ tuum nouimus inimicũ:sed fidelẽ socium & præcipuũ seruũ & millenariũ:& q; horũ maius est generũ ꝑiter & cognatum:& hæc nõ inimicis hoĩbus præstiti: sed ei qui circa te opus suæ deuotionis exhibuit.Prophetam autem ei non modo solum: sed sepius. Dicente náq; cum magna festinatione fuisse se directũ:si ei quibus egebat minime præbuissem: non illi putarer:sed potius tibi restitisse.Quapropter nihil dolosum aduersum me cogitare debes:neq; in his quæ nũc audisti meam tunc fuisse debes credere uoluntatem. Amico náq; & regis genero & millenario hæc impendi:nõ hosti.Hæc dicens sacerdos:nequaq̃ satisfecit regi saul. Qui cum esset in magno terrore:neq; ueram confessionẽ crederet:iussit armatis circũstantibus ut eum cum sua cognatione perimerent . Cunq; illi non præsumerent contingere sacerdotem; sed diuinitatem formidarent:potius quam regi parere uellent:tum syro doech rex sacerdotis imperauit interitum.Qui sumens suæ maliciæ símiles:occidit abimelech eiusq; progeniem.Erant autem omnes quadringenti quinq; alias trecenti.Quo facto iussit quoq; saul in ciuitatem sacerdotum nobam:& omnes occidit:non mulieri:non infanti:nõ aliæ pepercit ætati:eáq; succẽdit. Vnus filius ide abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus est.Hæc siquidẽ cõtigerũt sicut deus sacerdoti heli prophetauit:propter iniquitates duoꝝ filiorũ eius: dicens prolem eius radicitus euellendã.Porro saul rex crudele sic opus efficiẽs:& totã generationẽ sacerdotalẽ ítrimens:& neq; infantibus misericordiã:nec senibus reuerentiã habens:sed & ciuitatẽ dispdés quã patriã sacerdotũ ꝓphetarũq; nutricẽ diuinitas elegerat & solam tales uiros habere decreuerat. Hoc actũ omnes fecit agnoscere:& humano modo cõsiderare:q; donec fuerint aliqui símplices & humiles:nec fuerint abusi natura:nec uoluntatẽ suam implere præsumpserint ; mansueti sunt atq; mites:sectanturq; solam iusticiam:& circa eam omnem studeant habere deuotionẽ:tunc etiã in diuinitate cõfidunt:quæ omnibus quæ fiũt í hac uita præsens est:& nõ solũ opera:sed etiam mentem unde procedũt hæc anteq̃ fiant apertæ cõsiderat:cũ uero ad potestatẽ ueniũt:& supbiæ cumulo dilatanꝫ tunc omnibus illis uirtutibus exuti:& uelut inscena:uultus:& mores:& moderationem actuum reponẽtes:suscipiunt audaciã:supbiam:& cõtentũ reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ: & dum præcipue pietatem iusticiáq; spernũt:& in omnibus quæ cogitãt aut agũt sibimet arrogauerunt:tunc quasi non uideat eos deus:aut certe potestatẽ eoꝝ non habeat:pessimis grassanꝫ in actibus:& quicquid aut audire metuũt:aut odio habẽt respuũt:q̃ aũt irrationabiliter diligũt: hæc gẽa:firma uera:& hoĩbus placita símul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis fit sermo:sed eos ptulerunt multas laboꝝ miserias exhonorãt:& eos habentes odio símul ínuidiam his cõflant:deducenteq; eos ad mediũ non solũ adeptos honores eis auferunt:sed p calũniã etiã uita eos priuare nituntꝫ:puniũtq; nõ ꝓpter opa digna supplicio:sed derogationibus & accusationibus nequaq̃ examinatis extiguũt:nõ quos oportet hæc pati:sed í quibus iniuste nituntꝫ ulcisci. Hoc igitur nobis saul filius eis qui primus post illũ ducẽ optimũ rempublicã regebat í israel manifestũ esse mõstrauit:occidẽs tricẽtos sacerdotes ꝓphetas:ꝑ suspitione quã habuit í abimelech: deiitiens etiã eorũ ciuitatẽ:& studẽs quodãmodo deus sacerdotibus ꝓphetisq; priuare:dũ tantos

simul occideret:& neq; patriã eoꝝ manere ꝑmitteret:ut post illos aliq̃d posset oboriri.Abiathar itaq; abimelech filius:qui solus fuerat de sacerdotibus a saul interfectis ereptus:fugiés ad dauid: erumnã suoꝝ omniũ:& patris interritũ declarauit.Qui ait:non se hæc eis ignorasse futura: sed uidens doech:suspicatum fuisse:q; sacerdotem regi declararet:seq; dolebat quasi huius calamitatis auctorem:& poscebat:ut cũ eo decetero cõmaneret:tanq̃ qui in alto loco latere nõ posset.Eo itaq; tempore audiens dauid palestinos ceilanoꝝ ꝓuinciã deuastare:cõsuluit deũ ꝑ ꝓphetã: si eũ pugnare præcipet.Quo dicente:q; diuinitas uictoriã ꝓmisisset:cũ sociis palestinos hostes iuasit: multáq; eoꝝ cædẽ effudit:& ꝑdã tulit.Cũq; apud ceilanos eẽt:donec areas suas fructuosq; sine timore colligerent:regi saul nunciatũ est:q; apud eos habitaret.Opus enĩ illud & magnus effectus apud quos gestum est celari non potuit:sed fama etiam ad extraneoꝝ auditus aduenit:& ad regẽ usq; delatum est.Gauisus ergo est saul cũ audisset dauid in ceila cõmorari dicens:deũ illum eius manibus tradidisse:quãdo coactus sit uenire in ciuitatẽ:murũ & portas:& seras habentẽ:iussitq; omni populo:ut ad ceilam unanimiter cõuenirent:& obsidentes eã:capiẽtesq; dauid ĩterimerẽt. Hæc itaq; sentiens dauid & agnosens a deo:quõ eũ forent saul tradituri ceilite:sumẽs quadringẽtos qui cũ eo erant:de ciuitate profectus est in desertũ zyf.Et rex cũ audisset eũ fugisse de ceila: ab eius ꝑsecutione cessabat.Dauid aũt surgens exinde:uenit ĩ quẽdã locũ zifim:qui uocat nouã: ubi ionathas filius saul ueniens ad eũ:& osculatus secuꝝ esse dixit:& spẽ bonã habere futurorũ: nec præsentibus rebus eũ debere deficere:quoniã regnaturus foret habiturusq; sub se hæbreorum omniũ potestatẽ:quõ gratiora essent:quæcunq; magnis laboribus euenirent.Et rursus iurando celebrato inter alterutros ꝑ deuotione uita totius & fidei:& deũ uocans testẽ ionathas: maledixit sibi:si transcenderet constitutũ & in contraria mutaret.Tunc ionathas dauid ibidem relinquens:paululũ a timore & sollicitudine releuatũ:ad saul ipse reuersus est. At ziphei uolẽtes gr̃am præstare saul:indicauerũt ei:apud se cõmorari dauid:promiseruntq; ei:ut si ueniret:illũ cõtraderent:quẽ scilicet dũ angustia ziphenoꝝ appræhendisset: non posset ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex:& gratias egit:indicantibus inimicũ:eisq; pollicitus est:non tardare eoꝝ recompensare deuotionem:misitq; qui quererẽt dauid:& desertũ omne ꝑscrutarentur:dicens etiã se cõtinuo secutuꝝ. Et illi quidẽ qui directi fuerant ꝑ inuestigando & capiendo dauid:præcedebant regẽ studentes fauore suo non solũ nũciare inimicũ:sed etiã manifestatũ in regiã potestatẽ contradere.Hi tamen iniusta & malignissima uolũtate frustrati sunt:qui cũ nihil mali sustinere potuissent:si non hũc indicassent sauli:ꝓpter blandimenta regia uirũ religiosum:& ad mortem iniuste quesitũ:& qui latere poterat ꝓdiderunt:& se eũ tradere ꝓmiserũt.Cognoscens aũt dauid maliciam ziphenoꝝ & regis inuasionẽ:angustias quidẽ illius regionis dereliquit:fugit aũt ad petram maximã in deserto maon constitutam. Cunq; saul eum ibi ꝑsequeret; cognouit in itinere dauid ab illis angustiis discessisse.q̃si ad aliã petre partẽ.Et cũ saul ex alia parte consisteret:ut eũ pene iam capere potuisset:audiẽs saul palestinos hæbreoꝝ regionẽ ualde uastare:a dauid ꝑsecutiõe discessit: & contra eos qui naturaliter hostes erant dimicandũ magis necessarium iudicauit:quã inimicum proprium ꝑsequẽdo:uastationẽ suæ terræ despicere.Sic ergo dauid inopinabiliter declinato periculo:uenit in angustias engaddi.Cum uero saul expulisset alienigenas:uenerunt qui nũciarent ei dauid in engaddi montibus habitare.Qui sumens tria milia armatoꝝ abiit sup eũ: & cum non esset procul a locis illis:uidit circa iter speluncam profundam atq; rotundam multa longitudine & latitudine nimis apertam:in qua dauid cum quadringentis erat absconsus. Dũq; saul naturaliter uentris purgandi necessitate cogeretur:in gressus in eã solus est.Quẽ dũ uidisset quidam horum dauid:& dixisset in eius inimicũ tempus a deo datum:& suaderet ut ultionis eã saul caput abscideret:quatenus graui persecutione & miseria priuaretur: surgens dauid abscidit quidẽ summitatẽ uestis solummodo:qua saul erat indutus:& repente penitentia tactus ait: non esse iustũ ut suũ occideret dominũ:& qui.s.a deo fuerat regnare ꝓceptus. Nam licet iste inquit circa nos malignus existat:me tamen apud eum non decet esse talem. Cunq; saul de spelunca fuisset egressus:accedens dauid exclamauit a longe:petens ut saul audiret. Conuerso autem rege adorauit eum secundum morem ꝓstratus in terrã:& ait.O rex nõ te oportet malignas & fallas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere:& in suspitione diligentes te uiros habere:sed magis operibus affectum considerare cunctorum.Derogatio náq; multoꝝ est: deuotiõis uero clara ꝓbatio actuũ ueritate cõsistit: & sermo qdẽ cuiuslibet ĩ utroq; hitus:tenet similitudinẽ ueritatis & falsitatis:opa uero nudũ habẽt ueritatis ĩtuitũ.Cõsidera igit̃ ex istis quæ lis ego circa te tuáq; sim domũ:& q; mihi oportet credi:& nõ accusantibus & dicentibus ea quæ neq; aío cõcepi:neq; facere potui.Cur apponis ꝑsequi aíam meã:& nihil die noctuq; cogitaſ nisi animæ meæ ĩteritũ;quã iniuste ꝑsequeris.Quõ eni nõ falsam opinionem de me sumpsisti; quasi

occidere te uoluerim:aut quō nō impie agis in deo occidere cōcupiſcens & inimicū tuū credens hoſiem qui poteſtatē hodie habuit punire te:& a te pœnas exigere:ſed noluit:cum tēpore ad hoc uſus eſſem oportūo. Quod ſi cōtra mettibi idē licuiſſet:nequaq̄ ſic captus p̄teriſſem. Quādo eī tuæ ueſtis incidi partē:potui etiā caput auferre. Et oſtendens pannū ueſtis eius:rei fidē exhibuit. Et ego quidē iuſtā inqt ultionē retinui:te uero iniuſtū contra me habere odiū noueris. Sed deus hæc iudicet:& utriuſq̄ noſtrū arguat uolūtatē. Saul aūt ſuā inopinabiliter admiratus uitā fuiſſe ſeruatā: & humilitatē iuuenis naturā eius obſtupeſcens ingemuit. Cūq̄ & dauid hoc feciſſet: reſpondit cū gemitu ſaul illū potius eſſe iuſtū. Tu inqt cā bonoꝝ mihi fuiſti:ego uero tibi calamitatum:& oſtendiſti hodie priſcoꝝ te habere iuſtitiā. Quis enī inimicos ſuos in deſerto cōpræhē ſos ſaluandos eſſe duxerit alias dixerit? Confido itaq̄ quia deus regnū tibi cōſtruet:& oīum hæbreorum te poteſtas expectat:ſed da mihi iuriſiurādi fidē: ne meū genus extermines:neq̄ habēs malorꝝ memoriā:ſtudēs meū nomē eradicare:ſed ut meā domū & ſalues & ſernes. Iurante uero dauid ut popoſcerat:ſaul quidē adi ꝓpriū reuerſus eſt imperiū:dauid aūt cū ſuis abſceſſit ī anguſtias maſpha. Hoc itaq̄ tpe & ſamuel ꝓpheta defūctus ē:uir q nō fortuito honorē apud hæbreos habuerat:cuius uirtus etiā apparuit ī hoc ope qđ ꝓ eius deuotione populus multo tēpore luctū duxit circa ſepulturā eius:atq̄ ſolēnis largitatis ſtudiū magnū cōpetēter exhibuit. Sepelierūt aūt in patria ſua ī ramatha:multiſq̄ fleuerūt eū diebus:nō incōmuniter hoc facientes: uelut ī extranei morte:ſed tāq̄ ꝓpriū ſinguli quiq̄ lugētes. Fuit enī uir iuſtus:& natura benignus:& ꝓpterea magis amicus deo: q̄ præfuit populo ſolus:poſt mortem quidē ſacerdotis helii ānis duodecim cū ſaul uero rege annis decē & octo. Et ſamuel quidē huiuſmodi habuit finē. Erat igit̄ quidam ziphenoꝝ:de ciuitate maon diues & multa pecora poſſidens:triū nāq̄ miliū ouiū gregē habebat in paſcuis:& mille caprarꝝ. Has ergo dauid illeſas:& ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit: ut neq̄ deſiderio:neq̄ egeſtate:neq̄ pro loco deſerto:& ubi potuiſſet latere aliquis eoꝝ uexare p̄ſumeret. Super hæc autē illud ſeruandū dicens:ut nihil iniuſtū fieret:& aliena tangere peſſimū iudicarent:neq̄ deū offenderēt. Hoc aūt docebat eos:homini bono præſtare ſe credens & dignū eum eſſe:beneficiū huiuſmodi ꝓmereri. Erat enī illi nomē nabal:uir durus & ſtudiis maligniſſimus:habēs uitā deteſtabilē:cui erat uxor bona:ſimul & caſta:& ſpem nimis eximia. Igit̄ ad hūc nabal tēpore quo tōdebat oues miſit dauid uiros decē ut eos ſalutarēt:& optabat ut hoc multis annis efficeret & qđ eſſet ſibi poſſibile ab eo p̄beri popoſcit: cognoſcēs a ſuis paſtoribus q̄ nihil eos aliquādo nocuerīt:ſed etiā cuſtodes eoꝝ gregūq̄ fuerūt dū multo tēpore in deſerto ꝑiter habitaſſent:& q̄ nō eū penituerit ſiqd dauid ſua largitate præberet. Nabal aūt his qui miſſi fuerāt inhumane nimis & dure reſpondit. Dum enī interrogaſſet eos quis eſſet dauid:& reſpondiſſent: filiū ieſſe:ait. Nunc uideo:qa ualde in ſemetipſis ſupbiūt fugitiui:& glorianē ſuos dominos reliquentes. Quod dū fuiſſet dauid renūciatū:iratus & quadringētos quidē armatos ſeq̄ ſe p̄cipiēs: ducentis ad reꝝ cuſtodiam derelictis:ibat cōtra nabal:iurans illa nocte domū ſe & omnē poſſeſſionem eius exterminare. Nō ſolū uero ob hoc iratus eſt dauid:quia uideretur īgratus:& nihil dediſſet eis qui multam benignitatem circa eum habuerāt:ſed etiam quod blaſphemaſſet:& maledixiſſet eis:a quibus in nullo fuerat contriſtatus. Interea quidam ſeruus & cuſtos ouium nabal dominæ quidem ſuæ:illius uero coniugi dixit:quod miſerit dauid ad uirum eius nō ſolum nec aliquid uile perceperit:ſed etiam iniurias & peſſimas in eum dixerit blaſphemias dum omni ꝓuidentia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus affirmans hoc in malum domini ſui & ipſius profuturꝝ. Quo dicto:abigail uxor nabal eiitiens decē aſinos:& onerans eos multis muneribus: nihilq̄ marito dicens:eū p̄ebrietatē ipſe ſenſu careret:ꝓfecta eſt ad dauid. Cui aſcendēti montis anguſtias dauid occurrit:cū quadringētis uiris ueniens ſuper nabal. Quem cum uidiſſet mulier de aſina exiluit:& ꝓſtrata in faciē adorauit:ſupplicās:ut nequaq̄ nabal uerba reſpiceret:qui utiq̄ nabal recte uocarē:quod nomē dementē lingua ſignificat hæbrea. Satiſfaciebat aūt dicens: nō ſe eos uidiſſe qui ab eo fuerāt miſſi:& debere ſe ueniā promereri:utq̄ magis ipſe ageret deo gratias:qui eum a ſanguinis humani pollutione prohibuit exorabat. Nam cum tu inquit benignus fis:ille uindicat a malignis. Quæ enim nabal inquit mala ſuſtineat:ſuper caput inimicorum tuorum eueniant. Eſto mihi propicius quidem & iudica me dignam:per quam hæc dona ſuſcipias: iram uero atq̄ furorem quem ſuper maritū & eius habuiſti domum:mihi remitte. Hæc enim te decent:cum ſis placidus atq̄ clemēs:& quod maius eſt regnaturus. Suſceptis autem illis muneribus ait. O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit. Nō futurum uideris diem: cū iuraſſet domum nabal hac nocte diſperdere:ut nullus ueſtrum penitus remaneret: cum utiq̄ ſit uir ille īgratus & callidus circa me & ſocios meos:nunc præueniſti:& meum curante deo mutaſti furorem:& nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus:non tamē effugiet pœnas:

ſed alia cauſa quæ ei competit eueniet. Hæc dicens dimiſit mulierem. Illa domi reuerſa eſt:& inueniens uirum cum multis uino ſolutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant indicauit.Cui altera die cũcta ſignificauit:ſicq; eum triſtem reddidit:& ad ſolutionem mẽbrorum:& pene ad mortem uſq; deduceretur:& non amplius quam decẽ dies poſtea uiuẽs nabal defunctus eſt. Dauid autem audiẽs mortem eius:ultum ſequidem a deo dixit nabal uero propria malignitate defunctum:dediſſeq; illi pœnas:& ſe ab eius cuſtodiſſe ſanguine mundam habentem dextram. Tunc etiam agnouit:eo quod maligni diuinitus urgeantur:& nullus iter homines deſpiciatur a deo:qui dat quidem bonis ſimilia:malis uero refert digna ſupplicia.Et mittẽs ad eius uxorem:petit: quo eã ſibimet copularet. Illa uero his qui miſſi fuerãt: dicens ſe nõ dignam fore ut illius uel pedes tangeret:tamen cum omni proprio apparatu uenit: eiq; coniuncta eſt:quæ ad hunc honorem uenire promeruit:tam pro modo caſtitatis quam proſpem ſuæ formæ. Habuit autem dauid uxorem:quam primitus duxerat de ciuitate ebiſar.Michol autem Saul regis filiam quæ fuit dauid uxor:pater eius faltim filio lais coniũxit:qui erat de ciuitate gallim.Cunq; hæc fuiſſent geſta:quidam ziphenorum ueniẽtes indicauerunt ſaul quod rurſus dauid eſſet in eorum regione & poſſent uiolenter eum compræhendere ſi ſua præberet ſolatia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt.Cunq; ſuperueniſſet nox caſtra poſuit in loco quodam qui dicitur ceila. Audiens uero dauid contra ſe ueniſſe ſaul miſſis exploratoribus:iuſſit ſibimet nunciari ad quem locum iam ueniſſet. Quibus dicentibus in ceila eum eſſe:ſurgens nocte:ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra ſaul: ducens ſecum abiſai natum ſororis ſuæ ſariuæ:& achimelech getheum. Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitũ armatis:& abner principe militiæ conſtitutis:dauid ingreſſus caſtra eius:nec ipſe penit eum inueniens eius ſtratum:& lanceam quæ erat fixa ad caput eius:nec abiſai permiſit uolentem eum occidere:& in hoc uehementer inſtantem: ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis iniquum:licet ille ſit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum:retinuit impetum eũ uolentis occidere:& pro ſigno q; eum potuiſſet eum interimere: & potius abſtinuerit:ſumens eius lanceam & urcelum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſentiente in exercitu:cunctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt:cum omnia facere potuiſſet: quæ & ipſum tempus offerret:& contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tráſiens uero torrentẽ:& iuerticẽ mõtis aſcendens:unde potuiſſet audiri clamans uoce magna militibus ſaul & abner principi militiæ:excitauit eos a ſomno.Hunc enĩ uocauit & populum.Audiente uero principe militiæ:& requirente quis eũ uocaſſet:dauid ait.Ego ſum filius quidem ieſſe:ueſter uero fugitiuus. Cur inquit cũ ſis magnus:& apud regem honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis:ut ſonnus ſit tibi dulcior:q̃ illius ſalutis affectus.Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio. Dudum enĩ ingreſſus eſt quidam in ueſtrũ exercitum ſuper regem:& ſuper alios uniuerſos:& nõ agnouiſtis. Quere lanceam regis:& urceum aquæ:& agnoſces quantum malum uos latuit intrinſecus conſtitutos.Saul autem cognoſcẽs dauid uocem:& uidens quia dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum:cuſtodibus negligẽtibus non occidit:ſed pepercit ei:quem iuſte perimere potuiſſet:pro ſalute ſua gratias egit:& rogauit ut confidens:nihilq; ab eo mali iam metuẽs iret:ad propria affirmans credere ſe q; nec ſemetipſum aliquis ita diligeret: ſicut Saul a dauid amaretur: & accuſans ſeipſum: q; eum quidem qui illum cuſtodire poſſet:& multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet:perſequeretur iniuſte:& tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in fugam compelleret: ab amicis & cognatis deſolatum:ipſe uero ab eo ſepius liberatus non quieſceret:ſed eius animam aperte deſideraret auferre. Quo facto alias dicto:dauid iuſſit ut aliquis puerorum eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens. Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis & actuum iudex ſit qui nouit q; etiam præſenti die cum te occidere potuiſſet: tui miſertus abſtinui. Et Saul quidem ſecundo dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid ſi permanens ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad paleſtinos deſcendere:& illic habitare. Tunc cum ſexcentis qui erant circa eum uenit ad achis regem geth.Erat autẽ hæc una quinq; paleſtinoꝝ urbiũ.Cũq; eũ rex ſuſcepiſſet cũ uiris:& habitaculũ pbuiſſet:habente eo ſimul & duas uxores achinoẽ & abigail:morabat in geth.Saul aũt hæc audiens ulterius uoluntatẽ non habuit:ut mitteret ſup eum:aut ipſe forſitan ,pperaret:cũ ſecundo pene tale piculũ ptulerit:ut ab illo potius potuiſſet cõpræhẽdi.Porro dauid nõ placuit ut ĩ ciuitate geth:habitaret:ſed regẽ rogauit q eũ clemẽter excepat:ut ei locũ aliquẽ in ,puicia donaret: ubi cũ ſuis degere potuiſſet:pudori eſſe dicẽs:ut ſi ĩ ciuitate maneret:ſe ei oneroſum exiſtẽ.Cui dedit rex quendã uicũ ſiceleh nũcupatũ:quẽ uicũ ita dilexit:ut cũ regnaſſet dauid:eũ ipſe & eius pueri q̃ſi primã poſſeſſionẽ honorarẽt.Sed de his ĩ alio loco dicemus.Tẽpus itaq; qd̃ cõmoratus

est dauid ī sicelech palestīoꝝ fuit mēsiū q̄tuor:& uigīti dieꝝ. Vnde latēter īsurgēs cōtra palestinos in uicina regiōe cōstitutos ſerritas & amalechitas: eoꝝ ꝓuinciā deuastabat:multāq; p̄dā iumēntoꝝ & camelorꝝ sumēs: reuertebat ad ꝓpria:& ab hominibus abstinebat:metuētes ne eū diuulgarent ad regem:partem tamen ei prædæ domum mittebat. Cum uero requireret rex quos uastasset:prædamq; tulisset:dicendo eos qui ad austrum iudeos conuersabantur: & ī campestribus habitabant se esse depopulatum satisfecit regi:sperabat enim q̄ dauid odio haberet propriā gentem:& seruus eius foret donec apud eum consisteret.

Capitulum.XIIII.

EOdem tempore palestinis circa israelitas pugnare uolentibus:& mittentibus ad omnes amicos ut eis adessent ī bello in sela:ubi congregati erant exituri super hæbreos: anchus seu achus rex geth:dauid rogauit:ut cum suis armatis ei solatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratissime promittente & dicente inuenisse se tempus: in quo ei beneficiis responderet:& susceptionis munus exolueret:promisit rex custodem sui corporis post uictoriam & belli certamen eum se esse facturū honoris & fidei promissione uolens uoluntatem eius augere. Saul itaque rex hæbreorum omnes diuinos & uentriloquos: & omnem huiusmodi artem de sua expulerat regione absque prophetis. Audiens autem palestinos iam esse præsentes:& iuxta suam ciuitatem in campo positam:castra fixisse ad eos cum omni exercitu suo profectus est. Cunque uenisset ante montem quendam gelboe:& uidisset e diuerso hostium multitudinem:timore fortuito conturbatus est:dum esset eorum exercitus potior:& multo melior deumque consuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autem non respondente Saul magis expauit:& animo corruit:malum sibi aperte imminere prospiciens: cum utique deum arbitraretur præsentem sibi non esse:iussitque sibi quæri mulierem uentriloquam habentem spiritum:& uocantem animas defunctorum:ut ualeret agnoscere:si in rebus īminentibus prævaleret.Genus enim uentriloquorum euocando mortuorum animas:per eas solet poscentibus futura prædicere. Cunque fuisset a quodam famulo ei nunciatum: esse huiusmodi mulierem in ciuitate endor:latenter omnem exercitum relinquens:exutus ueste regali:sumens duos famulos:quos nouerat fidelissimos uenit in endor ad mulierem:rogauitque eam ut diuinaret:& animam suscitaret:citius ipse dixisset. Muliere uero repugnante atque dicente nō se posse regem spernere:qui genus hoc diuinantium expulisset:sed nec illum bene facere:qui dū nihil per eam fuisset lesus: ei pararet insidias: ut prohibita facientem pene contraderet iurauit: ne cuiquam eius diuinationem proderet:nec periculum fore. Cunque iureiurando satisfecisset non eam debere metuere:si ei animam Samuel euocaret:illa nesciens quis esset samuel:eam ex īferno euocabat. Cunq; apparuisset uidens mulier uirum sanctum deo decibilem:cōturbata est: & tunc eius faciem obstupescens:nonne tu es inquit rex saul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente:& perturbationem eius quærente:ait uidisse se uirum similem forma deo:eoq; iubente imaginem eius:formam & statum eius quem uiderat explanare:significauit se senē iam glorioſum:& sacerdotali pallio uidisse circūamictum.Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eē: & procidens in terram salutauit & adorauit.Anima uero Samuel inquirente cur eam cōmouisset:saul ingemiscebat necessitatē incumbere:& hostes sibi grauiter īminere:& esse in hesitatione rerum præsentium constitutum a deo utiq; derelictum:& neque responsum promereri:neq; per prophetas:neq; p̄ somnia:& ꝓpterea inqt ad te qui mihi semp pius extitisti cōfugi.Samuel autē uidens eum fini uitæ iam proximum:ait.Superflue a me aliquid uis cognoscere:cum a deo sis derelictus.Sed regnum quidem tuum ad dauid transferetur:quod in hoc bello scias esse uenturū: te uero tuūq; principatum cum uita esse finiendum:quō inobediens fueris deo in amalechitas bello:& eius nequaquā mandata seruaueris:sicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur scito te subdendum:& populum inimicis:& te cum filiis tuis die crastina in bello cadentes:mecum esse māsuros. Hæc audiens Saul tristitia faciente loquendi amisit officium:& prostratus est in terra propter dolorē qui ei fuerat īdicatus potius:quā pp abstinentiā.Quia enī præcedēti die aut nocte cibum non susceperat:facile non ualebat exurgere:uix tamē recipientē spiritū coegit mulier ut gustaret: hoc munus petēs sibimet repēsari ꝓ diuinatione:quā sui periculo ei ꝓparabat:cū ei ꝓpter timorem ipsius non licuisset.Quæ licet ignorasset qui fuerit tamen ei prævaluit ut concederet pro quibus rogauit appositum cibum sumere:quatenus recepta uirtute:ad castra propria remearet. Cunque ille refutaret: & nimis aduersaretur in angustia constitutus compulit & persuasit ei: & habens unum uitulum mansuetum a se domi nutritum: in quo solo requiescebat occiso & carnibus præparatis ei: ut comederet; eiusque seruis apposuit. Quo facto Saul

noctanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt autem laudare mulieris largitatem: quia licet eius ars a rege fuiſſet exerceri prohibita: tamen dum ueniſſent in domum eius quos nunquam uiderat prius non habuit mali memoriam uituperando eum qui eius prohibuerat diſciplinam: nec auerſata eſt peregrinum: & cuius conſuetudinem nequaquam habuerat: ſed condoluit: & conſolata eſt:dum eum cognouiſſet regē: & circa quē potuerat animo ingrata conſiſtere: eū potius ut comederet ſuitabat:& q ei ſolūmodo ī pauptatē fuerat:hoc libēter largiterq; cōferebat: nō aliquā retributionē eius expectans:nō munus aliquod aucupans:quippe quē ꝓxime moriturum agnouerat:cū plerunq; natura ſit hominū:boni aliquid aut repēſaturis beneficiū exhibere: aut a quibus aliqd ſe credunt accipere:his mutuare.Bonū eſt ergo illā imitari mulierem:& bene facere cunctis egentibus:& nihil arbitrari melius eſſe:nec amplius aliquid generi hūano cōpetere potius quā hoc ut deū propictū:& boni largitorē ſemper habeamus.Igitur de illa muliere dixiſſe ſufficiat.Sermonē uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus ꝓfuturꝫ: & bonis oībus congruū:ex quo prouocētur uniuerſi ſectari uirtutē: & eternæ decus appetere gloriæ:ſed & qui ſapientibus & regibus gentiū:& principibus populoꝫ multū deſideriū:& ſtudium rerum bonaꝫ adiiciat:& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat:& cuncta quæ uidētur grauia doceat eſſe contēnenda.Habeo rei huius auctorē ſaul hæbreoꝫ regē.Hic enī licet futura iam noſſet:& mortē ſibi īminere ꝓpheta prædicēte cognoſceret:nō fugit:nec amore uitæ ſuū exercitum ꝓdidit inimicis:nec regie cōtumeliā intulit dignitati:ſed potius cum omni ſua domo ſemetipſum tradēs ſimul & filiis:optimū iudicauit cū eis magis cadere ꝓ ſubiectis pugnādo: & filios una perire:licet boni & fuiſſent:quā eos in ícerto relinquere:quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros.Is ergo & iuſtus:& caſtus:& fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidetur: & ſiquis fuit talis:aut fuerit cunctoꝫ teſtimonio uirtutis adoptiōe digniſſimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcunt ad bellū:& incolumes ſe redire cōfidunt:quāuis geſſerint clarū nō uidentur beneſacere qui eos fortes uoluerint appellare:quod de talibus in hiſtoriis:& aliis cōſcriptionibus inuenitur:quāuis & illi ſint approbandi magnanimes autē & grandia præſumentes:& reꝫ terribiliū contēptores:ſoli dicendi ſunt omnes qui ſaul imitantur.Illi nanq; q neſcientes qđ in bello futurum eſt nequaquā animo deficiunt:ſed in incertū ſemetipſos emittunt:licet aliquid grande faciant:non tamen ualde mirandi ſunt. Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur: ſed iam mors futura præſcitur:& ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui: & neq; terrentur:neque pro mortis periculo obſtupeſcūt huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno.Hoc igitur fecit Saul oſtendens q cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere: poſt mortem talia conuenit adimplere:& maxime reges quos propter cumulum principatus non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos:ſed neque mediocriter eſſe bonos.Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere:maximam mihi hoc argumento præbente materiam: ſed ne diu eius laudibus uidear inherere: denuo ad ea reuertor:unde egreſſus eſſe agnoſcor. Paleſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metantibus & per ſingulas generationes & tribus & ſatrapas exercitum diſponentibus: ibat cum ſuo exercitu rex achis: & poſt eum dauid cum ſexcentis armatis ſequebatur. Et cum duces paleſtinorum uiderent inter eos hæbreos:qui cum dauid in auxilium regis uenerant: percontabantur a rege:qui nam eſſent.Qui dixit dauid eſſe qui fugerat Saul dominum ſuum: quē ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat:& nunc uelle ſibi eū beneficia rependere:& ſaul interficere:propterea ī ſolatio ipſius aduenīſſe.Quo dicto culpatus eſt a ducibus paleſtinorum:eo q uirum inimicū ad ſolatium adduxerit: eumque redire ſuadebant: ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret: habēdo tempus & cauſam:per quam ſuum dominum placare poſſet:ſed ſi uellet ei propitium reſpicere:remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius. Adiiciebant autem.Nonne hæc eſt dauid:de quo cantabant uirgines hæbreorum:quia multa milia peremiſſet. Et cum audiſſet rex geth utiliter dicta cognoſcens uocauit dauid:& ait. Ego quidem cum ſim teſtis ſtudii tui circa me atque deuotionis:propterea te ad ſolatium meum adduxi: principibus autem non places.Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi:& ibi meam cuſtodi prouinciam:ne quis hoſtium ad eam accedat:es enim animo meo pars magna ſolatii. Dauid itaque iubente rege geth: uenit ſicelech. Eo tempore quo fuerat egreſſus ad ſolatium paleſtinorum gens amalechitaꝫ ingrediens: ſicelech fortiſſime cœperat eam: qua incenſa: multaque præda ex ea & aliis paleſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat. Inueniens ergo dauid uaſtatam omnem prouinciam: & omnia fuiſſe direpta:& duas uxores ſuas:& eos qui cum eis erant una cum filiis in captiuitatem ductas:continuo ueſtem ſcindens:flens & gemens cum ſotiis & amicis:ad hoc uſque peruenit:ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent.Sed & ipſe periculum paſſus eſt:ita ut a ſociis dolētibus captiuitatē uxorū ac filioꝫ pœnæ

lapidaretur: ipsum enim solum rei principem: ipsum unusq; scp malorum dicebat auctorē. Igitur sternebatur: & mentem suam ad deum conuertens: rogauit abiathar pontificē: ut indutus ueste sacerdotali consuleret deum & prophetaret: si persequens amalechitas: comprænderet eos: & liberaret uxores ac filios: & ulciscerē in hostibus. Sacerdote uero iubente ut eos persequeretur consurgens armatos psecutus est hostes. Cunq; uenisset ad torrentē bosor iuenit uirum errantē egyptium genere ethiopē: & fame defectum qui tribus diebus ī deserto sine cibo pmanēs primū cibo potuq; eū cōfortans: & refici faciens iquirebat: cuius esset aut unde. Tunc ille quidē se genere significat egyptiū: & pp infirmitatē a suo domino derelictū: eo q; nō ualeret sequi: piter etiā esse idicauit se ex eis qui icendissent: & diripuissent iudeā simul & sicelech. Hunc ergo dauid habens ducē super amalechitas: appræhēdit eos in terra iacētes: & alios quidē prandentes: alios iam ebrios & uino solutos: & de re acta: & de captiuitate uxoꝝ ac filioꝝ gaudētibus & fruentibus: de osq; suos laudātibus repēte irruit sup eos: & leticia qua gaudebāt frustrauit. Nudi enī & nihil huiusmodi suspicātes sed ad potū & ad epulū cōuersi: oēs remissiores erāt. Et alii quidē eoꝝ mensis adhuc appositis: appræhēsi sup eas extincti sunt: & sanguis eoꝝ cibo pmixtus est: alios uero inuicem se ad pocula iuitantes occidit: multos etiā in soporē cōuersos extinxit: quicūq; uero occurre re & armis iuolui: & ex aduerso cōsistere potuerūt: hi etiā facilius quā illi qui iacebāt nudi pempti sunt. Quos ab hora prima interficiētes usq; ad uesperam pmanserant ita ut amalechitaꝝ non remanerent amplius quā q̄dringēti: qui tamē in camelis curracibus ascendētes uix euadere potuerunt. Eripuit ergo dauid alia oia quæ tulerūt hostes: sed etiā uxores suas & socioꝝ. Cunq; reuertentes uenissent ad locū ubi ducētos qui eos nō potuerūt sequi reliquerāt ad castra custodienda: & illi quidē q̄dringēti partē præde eos accipe nō censebant: qui secū nō fuerant: cū utiq; deberet sufficere: si uxores cū filiis: aliaq; suppellectile mererent suscipe: secq; meliores & digniores: quippe qui laborē sustinuissent hostesq; pemisserent p̄da direpta. Dauid aūt maligná hanc & iniustā dixit esse sniam cū eēnt digni deo præbēte: ut & ulciscerent in hostibus: & oēm prædā cū his qui una ad persequendū egressi fuerāt: ex equo diuiderēt: quādo ad diuersorii custodiā remāsissent: & ex illo lex ista pmansit: ut tantū accipiant qui custodiūt castra: quantū illi qui pugnāt. Veniens aūt dauid in sicelech: oībus in iudea amicis: & necessariis partē prædæ dixerit. Et uastatio quidē sicelech: & amalechitaꝝ hmōi fuit iteritus. Palestinis igitur dimicātibus: & pugna grauí cōmissa palestini quidē ulciscunt: & multos suoꝝ hostiū pemerant. Saul aūt rex israelitaꝝ: & eius filii fortiter decertātes: & utentes omni fiducia tanq; gloria eoꝝ ī bona morte: & in hostiū dimicatiōe cōsisteret: nihilq; hoc p̄ciosius esse iudicātes: oium inimicoꝝ cohortē cōtra se conuertentes undiq; circūdati: piter sunt extincti: multos tamē palestinoꝝ forti dimicatione pemerunt. Erant uero saul & ionathas: & amminadab: & melchis. His ergo cadētibus hæbreoꝝ populus cōuersus est in fugam: & turpitudo & confusio facta est ex interitu Saul: & de grauissimis hostibus undiq; super eos ingruētibus. Saul aūt hoc mō pemptus est. Dum eēt hostiū multitudīe constipatus: palestinis crebro sup eum iacula dirigētibus: oībus pœne ,pstratis: paucis exinde fugiētibus: ipse clarissime decertatus est: qui uulnera in se multa gerens: ita ut nequaquam, iam posset tolerare: nec ferre plagas: semetipsum quidem perimere erat inualidus: iussit aūt armigero: ut eum gladio educto perimeret: ut nequaquā uiuum eum cōprænderent hostes. Armigero nō præsumēti dominū suum occidere: ipsum gladiū suū educens: & in terra configens irruit in mucronem: & cū nequiret sibi uim ultimæ mortis inferre: nec ferrum eius membra transiret: cōuersus & uidēs quendā iuuenem requisiuit quis esset. Quem cū cognouisset amalechitā: rogauit ut educto gladio cum morte qua uellet occideret. Quod cum fecisset sublato auro ex eius brachiis: & corona regali fugit. Videns aūt armiger eius Saul extīctum: occidit & semetipsum: nulluq; de custodibus corporis est relictus: sed omnes ceciderūt in monte qui dicit gelboe. Audientes aūt hæbrei qui habitabāt ī cōualle trans iordanē: & qui in cāpestribus ciuitates habebant: q; Saul cecidisset & eius filii: & omnis cum eo perisset exercitus: relinquētes proprias ciuitates: ad loca occultissima fugierunt. Palestini inuenientes urbes derelictas atq; desertas habitauerunt in eis. Cunq; uenissent hostes exuere: inuenerūt corpus Saul & filioꝝ eius. Quos expoliantes eoꝝ capita truncauerunt: & ī oēm prouinciā ,puulgauerūt hostes suos cecidisse. Quoꝝ arma q̄dē cōsecreta sunt in astaroth tēplo: corpora uero suspenderūt super muꝝ ciuitatis bethsan: quæ nūc scytopolis appellat. Cū ergo audissent habitatores ciuitatis iabes galaad die tertio q; trucassent Saul mortuū & eius filios palesti: crudele iudicātes eū īsepultū despicere: egressi uiri fortissimi: & p̄sūptiōe p̄cipui: cum ipsa ciuitas & corpibus: & aialibus uiros habuerit ualde robustos: tota nocte iter agētes: uenerūt ad ciuitatem bethsan: & accedentes ad muros hostium: & deponētes corpus Saul & filiorū eius: detulerunt in iabes hostibus ,ppter fortitudinē eoꝝ nequaq̄ ,phibere ualētibus aut p̄sumētibus

Viri aũt iabes cũ omni populo flentes ſepelierunt corpora eoꝝ in optimo loco ꝓuinciæ:quę ſe-
getem appellãt:& ieiuniũ ſeptẽ dieꝝ cũ mulieribus & infantibus ſup eos celebrauerũt tondẽtes
pectora ac lugẽtes regẽ & filios eius:& exercitũ domini:nec cibũ deſiderãtes guſtare uel potum.
Hunc itaq; finẽ Saul ꝓphetantẽ ſamuel habuit:quia obediẽs deo nõ fuit ꝓp mandata quæ cõtra
amalechitas acceperat:& q; abimelech ſacerdotis generationẽ:& ipſum abimelech: & ſacerdotũ
una peremit urbẽ.Regnauit ergo ſaul ſamuel quidem uiuente annis decẽ & octo: moriente aũt
ſamuel alios duos qui huiuſmodi habita conuerſatione defunctus eſt.

HAec ſunt capitula ĩ libro ſeptĩo Ioſephi hiſtoriæ antiqtatis iudaicæ. ¶Cap.i.
Quomodo dauid quidem ſuper unam tribum ĩ ebron ciuitate regnauit: & ſuper aliam
multitudinem filius ſaul. Cap.ii.
Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum dauid accepit. Cap.iii.
Quomodo obſidens hieroſolymam dauid:& capiens ciuitatem:expulit quidem ex ea chanane-
os:& iudeos in ea conſtituit:& de amicitia facta inter ipſum:& irã tyri regẽ Cap.iiii.
Quod ſecundo pugnantes cõtra ſe paleſtinos ĩ hieroſolymis uicit:& de arca dei decariathiarim
in hieroſolymam deducta. Cap.v.
Pugna quam habuit dauid contra paleſtinos & moabitas: & adrazarum regem: & damaſcenos:
atq; uictoria:& de amicitia facta inter ipſum & thou regem. Cap.vi.
Quomõ contra amonitas:& meſopotamenos pugnauerit ac ꝓualuerit. Cap.vii.
Quoniam dauid cõcubuit cum bethſameæ uxore uriæ:& ipſum uriã fecit occidi gladio filioꝝ
amon:& de uerbo nathã ad eum miſſi ꝓ peccato quod cõmiſerat. Cap.viii.
Quoniam ammon filius dauid mixtus eſt ſorori ſuæ thamar:pro qua re abſolon frater eius in-
terfecit eum:& de fuga abſolon:& reuocatiõe ipſius ad patrem. Cap.viiii.
Quomodo dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus:uero dũ pu-
gnaret cõtra ſuũ patrem abſolon cum exercitu ſuo deperiit. Cap.x.
Quõ poſt mortẽ abſolon dauid reuerſus eſt ad regnũ:& ad ſedẽ regni hieroſolymam:& de ſedi-
tione quam mouit contra eum ſeba filius bochri. Cap.xi.
De expiatione ſceleris:quod cõmiſit Saul in gabaonitas:cuius cauſa facta eſt fames in ꝓuincia:&
de prælĩis aduerſus paleſtĩos fœliciter geſtis:ſeu de fortibus dauid. Cap.xii.
Quõ rex dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini:& de plaga:quæ ſecuta ẽ
tranſgreſſionem. Cap.xiii.
Rex dauid fœliciter uiuẽs ĩ regno ſalomõi filio mandauit de edificatione tẽpli & quãtã materiã
ei auri & argenti lapidũq; ꝑcioſoꝝ ꝓparauerit ad templi edificium. Cap.xiiii.
Quõ rex dauid ſenex factus & frigidus:ꝓ adoleſcẽtulã uirginẽ noĩe abiſag calefactus ẽ & de ado-
nia filio dauid qui uſurpauit ſibi ĩperium:& quoniã ſalomon unctus eſt in regem iubente dauid
patre eius:cui rurſus mandauit edificationem templi:dans ei deſcriptionem & conſtitutionẽ edi
ficii. Cap.xv.
Rex dauid ſciẽs ſe moriturꝝ:& uocãs filiũ ſuũ ſalomonẽ:plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mã-
datorũ dei:& de his quos nouerat pœna dignos:poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo ſalo-
mone:& multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ.Continet hic liber tempora annorum.xl.

¶Incipit liber ſeptimus.

DRædictũ itaq; ꝑliũ geſtũ ẽ die qua dauid uictis amalechitis reuerſus ẽ
in ſicelech. Et cum iam ibi duos habitaret dies:tertia die uenit quidã
liberatus a pugna:quæ contra paleſtinos fuerat geſta:& qui Saul inter
emerat ſciſſa ueſte: & aſperſo capite cinere. Qui dum adoraſſet dauid
interrogatus:unde tali modo uenerit:ait: ab iſraelitarũ pugna:quibus
infelicem terminũ ꝓueniſſe dicebat:& multa quidem hæbreoꝝ milia
fuiſſe necata & regẽ pariter eoꝝ ſaul cũ filiis interemptum: ſignifica-
batq; uidiſſe ſe & hæbreoꝝ fugã:& fugiẽti quoq; regi fuiſſe ꝓximum:
quẽ etiã ne cõpræhẽderet ab hoſtibus ipſe ſe rogatus ab eo iugulaſſe
fatebat:qa dũ gladio ſuo ĩcubuiſſet propter uulneꝝ magnitudinẽ nõ ualebat ſeipſum occidere.
Cum hæc dixiſſet ſigna mortis eius oſtẽdit auꝝ brachioꝝ regis & coronã:q cũ expoliaſſet:mor
tuũ ſaul ei detulerat. Dauid itaq; cũ iam non diſcederet:ſed apta ſigna mortis eius inſpiceret:ue
ſtem quidem repente diſrupit: deflens autem & lugens cũ ſuis totã diẽ in fletu & lamentatione

protraxit:cui maior triſtitia nata eſt ꝑ morte ionathæ:qui fideliſſimus amicus fuerat:& ei cauſa ſalutis extiterat. Tantã enim ſui uirtutẽ dauid circa deuotionẽ ſaul oſtendit: ut nõ ſolum finem eius luctuoſe ſatis habuerit: licet ſepius ꝑ eũ mortis pericula paſſus ſit:ſed etiã punierit eius ĩtẽ fectorem. Nam cũ dixiſſet ei:quia ipſe ſui accuſator erat qui regẽ occiderat:& eũ cognouiſſet:qa de genere amalechitaꝝ eſſet:repẽte eũ præcepit ĩterimi. Conſcripſit aũt epitaphiũ ſicut fieri aſſo let in ſepulchris qđ lamẽtationes cõtineret:& laudes ſaul & ionathæ:quod etiã uſq; ad meũ per manſit tẽpus. Cũ uero hoc mõ regi exhibuiſſet:planctũ eius finito luctu ꝑ ꝓphetã cõſuluit deũ quã ei ciuitatẽ daret ad habitandũ de tribu iuda. Cunq; dixiſſet datuꝝ ſe ei ebron: derelicta ſice lech uenit ad eã deductis duabus uxoribus ſuis: & qui erãt cũ eo cunctis armatis. Ad quẽ conue niens omnis populus illius tribus eũ conſtituere regẽ. Qui cũ audiſſet ꝙ ſaul & eius filios ſepe liſſent uiri iabes habitatores galaditis:miſit ad eos:laudans & approbãs eoꝝ opus: & uirtutem: & agens gratias pro ſtudio:qđ circa defunctos habuerant: pariterq; dicens ꝙ tribus iuda eũ cõ ſtituiſſent regẽ. Abner itaq; prĩceps militiæ ſaul:filius ãt ner:uir efficax:& optimus ualde naturæ cũ uidiſſet cecidiſſe regẽ:& ionathan:& duos alios filios eius:ueniens ad caſtra filiũ ſaul qui reli ctus fuerat nomĩe hiſboſeth abripiens regẽ ſuper eos qui trans iordanẽ erãt:& totius populi pari ter ordinauit:præter tribũ. ſiuda:ſtatuitq; regnũ eius in terra: quæ ſecundũ patriã quidẽ linguã uocatur manaim:ſecundũ græcos dicit caſtra. Abner ergo exinde ꝓmouit electũ exercitũ nimis ut cõgrederetur cũ tribu iuda:iraſcebatur enĩ aduerſus eos a quibus rex dauid fuerat ordinatus. Huic aũt occurrit miſſus a dauid ioab filius ſariuæ ſororis eius de patre ſar natus:hic enĩ erat cõ tra abner cõſtitutus militiæ princeps. Cum quo etiã ſuerãt & ſui fratres abyſai: & azahel: & oẽs armati dauid. Itaq; ueniens ad quendã fontem in ciuitate gabaa aciẽ conſtituit ad pugnãdũ. Di cente uero abner ad eum uelle ſe probare:quis eoꝝ robuſtioꝛẽ haberet exercitum:cõuenit inter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent:& procedentes inter medias acies:qui ex utra que parte ducum fuerant ad certamẽ electi:eductiſq; gladiis uiri dauid:& tenentes capita hoſtiũ eorum lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt: donec omnes quaſi ex uno conſtituto perime rent. His autẽ cadentibus etiam reliquus direptus eſt exercitus:& dimicatione fortiſſima proce dente:abner populus uictus eſt:fugiẽteſq; ioab ꝑſequi nõ ceſſabat:præcipiẽs armatis ut poſt eo rum ueſtigia feſtinarent:& nequaq; occidẽdo deficerent. Cuius etiã fratres decertati ſunt ꝓniſſi me:inter quos clarior præcipue fuit iunior aſahel:qui tantam gloriam habuit ĩ pedũ uelocitate: ut nõ ſolũ hoĩes:ſed ẽt equos ad currẽdi certamĩa ſuparet. Is igit ꝑſequebat prĩcipẽ abner: recto greſſu in neutrã partẽ declinãs. Cunq; reſpexiſſet abner:& cõſideraſſet impetũ ſe ſequẽtis: & di xiſſet ut unius militis arma ſumẽs ab eius ꝑſecutione qeſceret:& rurſus ille nequaquã a ſuo co namine pœnitus abſtineret: monẽte illo denuo ut recederet:nec coactus eũ ꝓcuteret:& ãte eius fratres ulterius fiduciam non haberet:uerba eius illo deſpiciẽte:fugiẽs poſt tergũ lanceã coactus emiſit:eũq; repẽte mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cũ eo ꝑſequebant abner:cũ ueniſſent ad locũ ubi iacebat aſahel mortuus cicũſtantes neq̃quã ꝑſecuti ſunt hoſtes. Ioab aũt & frater eius abyſai ꝓtrãſeũtes uiderũt cadauer illius:& maiorẽ ire fomitẽ cõtra abner hẽntes:ꝓ morte fratris magna uſi uelocitate uſq; ad locũ quẽdam noĩe gabaon ꝑſecuti ſunt abner. Et cũ ſol occũberet: aſcendẽs in quendã collẽ cũ tribu beniamin:expectabat hoſtes ſimul & abner. Qui dũ clamaret & diceret ad ioab:nõ eũ oporteꝛ uiros cõtribulos tãto certamĩe prælii exacuere:ſed etiã fratrem euis aſahel deliquiſſe:ꝙ dum eũ moneret ut a ꝑſecutione ceſſaret nec acquieſceret:ꝓpterea per cuſſus occubuiſſet:ſapiẽter faciens ioab:& hæc uerba ſatiſfationẽ eẽ decernẽs:miſſa tuba reuoca uit exercitũ: & ab uehemẽti ꝑſecutiõe retinuit. Et ioab quidẽ in illo loco moratus eſt:abner aũt tota nocte iter faciẽs: & tranſiẽs fluuiũ iordanẽ uenit ad caſtra ad ſaul filiũ hiſboſeth. Altera ue ro die dinumerans ioab corpora defunctoꝝ:ſepeliuit uniuerſos. Ceciderũt aũt de exercitu quidẽ abner milites quaſi trecẽti & ſexaginta:de dauid uero decẽ & nouẽ:& azahel. Cuius corpus re portantes ioab: & abyſai in bethleẽ:& in monumento paterno ſepeliẽtes: ad dauid regreſſi ſunt in ebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinũ inter hæbreos fieri:& multo tẽpore permanſit: proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant:& amplius ad bella creſcentibus: fi lii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tempore nati ſunt dauid filii numero ſex: ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem qui de achinoe matre progenitus: appel latus eſt ammon: ſecundus autem de uxore abigail nomine eliab:tertius abſolon qui natus eſt de maacha filia tholmai regis geſſur:quartum uero habuit de muliere agit:quem uocauit ado niam:quintum habuit de ſaphatia filium habital: ſextum ietram de egla natum denominauit. Cunque inteſtina bella conſiſterent:& ſepius ad opera belli contra ſe ueniſſent utriuſque regis exercitus:abner princeps militiæ filii ſaul:cũ eſſet ſapiens: & ualde populũ uideretur habere de-

notum egit ut oēs cū hiſboſeth eēnt:qui etiā cū eo magna deuotiōe cōſtricti multo tēpore permanſerūt. Poſt hæc aūt abner ī quodā crimīe cōpræhēſus:cuius hæc cauſa fuit:q̄ cū ſaul cōcubina concūberet:noīe reſpha filia haia culpatus ē a rege. Vnde dolēs & grauiter īdignatus:q̄ nō iuſtam retributionē mereret ab eo pro quo tanta īſtantia laborās īterminatus eſt regnū ſe traſlaturū ad dauid:& oſtenſurū:q̄ non ſua fortitudīe ſapiētiaq̄ regnaret hiſboſeth ſup eos qui erāt ultra iordanē:ſed illius potius operibus atq̄ fide. Tunc mittēs ī ebron petiit ut a dauid fidei iuſſurandum accipet: & eū ſotiū & amicū haberet:,pmittens ſe ſuaſurū populo:ut a ſaul filio recederet:& ipſum regē totius ,puinciæ cōſtitueret. Dauid aūt quæ poſcebat impleuit. Letatus enī ī his quæ abner apud eū egiſſet primū initiū fœderis hoc petiit ut ei ſuā uxorē reduceret:quā magnis bellorū ,piculis cōperaſſet:quippe ,p qua ſexcēta capita paleſtinorū ſaul obtulerat regi. Et uxorē quidem eius michol ſublatā falthi:cui tūc erat copulata remiſit abner ad dauid. In qua re etiā hiſboſeth coopator acceſſit:ſcripſerat enī & illi dauid:ut uxorē iuſte reciperet ſuā. Conuocatis itaq̄ ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicens. Sepius quidē paratos ut ab hiſboſeth recederetis:& ptingeretis ad dauid:ab hac uos ego uoluntate retinui:nunc aūt ſi uultis hæc īplere:permitto:ſciens q̄ deus per ſamuelē prophetā dauid promiſit hæbreorū oīum regnū:& p̄dixit q̄ paleſtinos ille uaſtaret:& ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſeniores & principes:q̄ & abner prīceps militiæ uolūtatē cū ſua quā & primitus habuerāt circa regē effectus haberet:unanimes cōſenſerūt:ut dauid ſe regno traderēt. Cunq̄ ad talia cōſpiraſſent:cōuocauit abner trbū beniamī:oēs enī ex ea cuſtodes corporis erāt hiſboſeth:q̄bus etiā iſta locutus ē, Cū nullū uideret ſibi reſiſtere:ſed magis ad oīa quæ uellet ipſos paratos haberet:ſumēs ex eis .xx. uenit ad dauid ut ,pmiſſam iuriſiurandi religionē firmaret:fideliora enī erūt q̄ ,p noſipſos gerimus quā quæ ,p alios ,p nobis agunt. ut hæc uerba quæ cū eo haberet:pricipibus diceret ut ad omnē tribū quæ ipſe ,p ſe gereret indicaret:quē dum ſplēdide ſuſcepiſſet: & per multos dies opulētis & prætioſus cōuiuiis refeciſſet:petiit ut dimiſſus ab eo deduceret ad eū populū quo præſente atq̄ uidente:ei traderet principatū. Cunq̄ dauid dimiſiſſet abner:adhuc eo ad ebron nō ,pcul abeūte uenit ioab q̄ erat ,p eo militiæ princeps:& agnoſcēs q̄a ueniſſet ad regē abner & āte paululum dimiſſus eēt fœderibus celebratis ,p regno dauid:metuēs ne illū quidē ī honore primi ordinis cōſtitueret:aut hr̄et regni pticipē:& cū ī rebus aliis eēt aſtutus:& ,puidus ille certis ,pficeret tēporibus:ipſe uero decreſceret:& militiæ amitteret prīcipatū:uiā peſſimā & maligniſſimā cogitauit:& primū quidē tētauit: ut ei detraheret apud regē monēs ut ſe cuſtodiret & ,pmiſſiōes nō reſpiceret abner:hæc facere dicēs illū:ut ſaul filio cōfirmaret īperiū:& q̄a ,p fallaciis atq̄ dolo uēiſſet ad eū & uellet ſpē & diſpenſationē regni eius agnoſcere & ſic ad ,ppria remeare. Cū uero his uerbis nō potuiſſet pſuadere regi:nec eū uideret exacui deterioré ruinā rurſus aggreſſus ē. Et cū deliberaſſet:ut abner īterimeret:miſit qui ſequerent eū:& cōpræhēſum ex dauid noīs præceptiōe reuocarent:tanq̄ eēt aliqua ei detecturus:quæ ipſo p̄ſente uidebat oblitus. Abner aūt dum hæc audiſſet a nūciis: ap̄henderant enī eū in quodā loco noīe ſyra:qui aberat ab ebron ſtadiis q̄ſi uiginti: nihil metuēs futuroq̄ regreſſus ē. Cui occurrēs ioab ante portā & ſuſcipiēs eū q̄ſi maxime deuotus p̄iter & amicus:ſepe enī fingunt uere ſe eē bonos:& malignæ ſuſpitionis extraneos:qui aliqd iniquū tentare p̄ſumūt:ſegregauit qdē eū ab aliis hoībus:tāquā in ſecreto ei locuturus:& in locū portæ deſertioré ductū:cū eēt ipſe ſolus & abyſai frater eius:euaginato gladio eius latus effodit. Et abner quidē hoc mō ioab dolo ,pemptus ē ,p morte quidē ſicut ipſe dicebat fratris aſahel:quē p̄ſequentē ſe interemerat abner ī pugna facta in gabaon: ſed ut tūc ueritas habuit:pro metu ſui pricipatus & honoris quē habere putauerat eū apud regē. Ex his itaq̄ debet cōſiderare quilibet: q̄nta & q̄lia p̄ſumūt hoīes pp̄ auaritiæ zelū:& pricipatus affectū:cū nulli hæc cedere uolunt. Nā cōcupiſcentes hæc adipiſci p multa mala ad ea ꝓueniūt. Quæ rurſus metuentes amittere:multo deterioribus actionibus:ut ea retineāt īplicātur: tāquā nō ſit eq̄le malū adipiſci uelle tamen modo magnitudinē ptātis & dū aſſueuerit quilibet eius bonis uti: ea rurſus amittere cū ī retinēdo potius excelſior fit erūna: ,pterea crudeliora moliūtur:& præ timore ne amittāt quæ adepti ſunt:cōmittere grauiora p̄ſumūt. Sed de his quidē breuiter īdicaſſe ſufficiat. Porro dauid audiēs iteritū abner:aīo qdē grauiſſime doluit:& corā oībus teſtificatus ē: tendēs ad deū dexterā ſuā:& clamās q̄ nō fuiſſet ī abner īteritu cōſentiēs:ne eius mādato aut cōſilio fuiſſet extīctus:& maledicta poſuit ualde grauiſſima cōtra eū q̄ illū occiderat:& domū eius uniuerſā:& eos q̄ hoc egerāt:pro defuncto pœnis eſſe fecit ſubiectos. Erat enim ſollicitus:ne contra fidem & iuſurandum ageret quod exhibuerat abner. Præcepit autem deflere & lugere & lamentationes fieri ſuper uirum: & eius corpus ſolemnibus honorare obſequiis:cum & ipſe ueſtem diſruperit ingemiſcens:& ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculum: ipſe autem lugens &

deflens ſequebatur cum ſenioribus atq; proceribus:oſtendens deuotionem circa uiuos:& triſti-
ciam circa defunctos:& q̄ non eius conſilio fuiſſet extinctus.Sepelierunt aũt eum in hebron:ue
dicentes:& conſcribens lamẽtationes ſup eius ſepulcrũ:ipſe ſtans primitus ſup monumentũ fle-
uit:& aliis hoc celebrare cõtradidit.Sic enī mors abner aflixit: ut neq; cibũ cogẽtibus amicis ſu-
meret:ſed iuuaret nihil ſe guſtaturꝰ uſq; ad ſolis occaſum.Hoc itaq; factũ deuotionẽ ei populi ad
iunxit. Nã amici abner honorẽ collatũ mortuo gratiſſime ſuſceperũt:& dauid cuſtodẽ fidei cre-
diderũt:& q̄ omni dignitate:& rebus ſolẽnibus eũ tanq̄ parentẽ & amicum colere potuiſſet: cui
non ut inimico contumeliã fecerat:nec turpi eum:aut neglectæ ſepulturæ tradiderit.Omnes er
go pro optima & mitiſſima regis natura letabantur unoquoq; credente talem futuram regis ī ſe
prouidentiã:qualẽ eum in abner morte uidebant.In his ergo geſtis Dauid præcipuã gloriã habe
re uidebatur. Vnde factum eſt:ut nullus ſuſpicaretur:abner uolũtate eius occiſum.Locutus ergo
eſt ad populum:q̄ ipſi quidem triſticia non fortuita proueniſſet: optimi uiri morte ſauciato nec
parua detrimenta fore hæbreis:illius uirtute priuatis:qui eos conſiliis optimis & uirtute manuũ
contra hoſtiũ fortitudinẽ defendere potuiſſet.Sed deus inquit cui cura eſt reꝝ omnium:nõ hu-
ius ſanguinem deſerat indefenſum. Ego noui q̄ ioab & abyſai fariue filiis nihil præualeo facere:
cum ſint meipſo potentiores:ſed uicem eis reddat pro huiuſmodi præſumptione diuinitas. Igit̄
hoc modo abner defunctus eſt.

¶ Cap.II.

HVdiens mortem eius ſaul filius hiſboſeth:nõ leuiter eſt afflictus:cum fuiſſet cognato
priuatus:& qui ei cãm regnandi præbuerat:multũq; condoluit:& morte abner uehe
menter igemuit.Sed nec ipſe multo tẽpore ſuper eũ uixit:ſed a filiis rẽmon:ideſt bana
& recchab paſſus inſidias interemptus eſt. Iſti enī cũ eſſent genere beniamite ī priori
ordine conſtituti cogitauerũt: q̄ ſi p̄merent hiſboſeth:maxima dona a rege dauid & principatũ
militiæ:aut aliud quoddã munus accipere mererentur:ſolũq; eum reperientes meridie dormien
tem:& neq; præſentes eſſe cuſtodes:neq; puellam quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilantẽ: ſed
& ipſam labore & opere conſueto ſimul & eſtu in ſoporẽ fuiſſe conuerſam:ingreſſi domũ: ī qua
ſaul filius dormiebat:occiderũt eũ:eiuſq; caput abſidentes tota die iter egerunt & uelut fugiẽtes
eos quos leſerãt:& feſtinantes ad eũ cui erãt ſua beneficia p̄bituri:ac per eũ adepturi ſecuritatem:
uenerũt in hebron oſtendẽteſq; dauid caput hiſboſeth:cõmendabant ſemetipſos quaſi deuotos
& interfectores inimici eius iperii. At ille nõ ſicut ſperabãt eorum ſcelere delectatus ait.O peſſimi
uiri & ultionẽ repẽte ſuſcepturi:neſcitis q̄ ego interfectorẽ ſaul p̄emi:qui eius mihi coronã aureã
deportauit:licet ille rogatus hoc feciſſet:ne ſaul cõpræhẽderẽt hoſtes. An certe mutatum me: &
nequaq̄ eſſe huiuſmodi credidiſtis:ſed quaſi letarer cũ malignis hoĩbus:& munus crederẽ peſſi-
mas actiones interfectorꝰ proprii domini & necantium in ſuo lectulo uirum iuſtũ qui nihil ope
ratus eſt mali:& uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit.Qua propter illi quidẽ nunc
deberis pœnas:a me excipientes digna ſupplicia:qui putaſtis me libenter mortẽ illius habiturũ.
Non enī aliter gloriã meam fœdare potuiſtis:quã ut me talia uelle crederetis.Cunq; dixiſſet hæc
omni eos tormento puniri iuſſit: caput uero hiſboſeth in tumulo abner honore maximo ſepeli-
uit.His igitur finitis:uenerunt omnes maiores natu hæbreoꝝ ad dauid in hebron:& millenarii
& duces eoꝝ:tradiderũtq; ſemetipſos:deuotionẽ quã circa eum adhuc uiuente ſaul habuerant
recordantes:pariter & honorem quẽ ei cum eſſet millenarius præbuiſſent:necnon & quõ per ſa
muelem ꝓphetam a deo rex fuerat ordinatus & quõ hæbreoꝝ prouintiã eius dimicatione con-
tra paleſtinos habita:deus liberari cõceſſerit. Ille uero hunc fauorẽ gratiæ ſuſcipiens: rogauit ut
in hac uoluntate perſiſterent:nec eos huius rei cauſa peniteret.His ergo cõuiuiis opulẽtiſſime ſa
ginatis:miſit ut oẽm pupulũ undiq; cõuocarent.Et cõgregati ſunt ex tribu quidẽ iuda: quaſi ſex
milia octingenti ferentes arma:& ſcuta:& lanceas:iſti nãq; ſaul filio miniſtrabant:quibus præter
miſſis:tribus iuda regem fecit dauid:ex tribu autem ſymeõ:ſeptẽ milia centũ:ex tribu leui: qua-
tuor milia ſeptingẽti:habẽtes principẽ iudã:cũ quibus erat princeps ſacerdotum ſadoch:cum ui
ginti & duobus cognatis & ducibus:de tribu aũt beniamin:armati q̄tuor milia: hæc enī tribus
adhuc ſuſtinebat:credẽs quẽq̄ de ſaul genere regnaturũ:de tribu aũt effrẽ uigiti milia & octingẽ
ti:potẽtiſſimi: & ſũmo robore p̄cellẽtes:de dimidia uero tribu manaſſen: ſedecī & octo milia:de
tribu aũt iſachar ducẽti quidẽ p̄noſcẽtes futura:armati uero uigiti milia:de tribu aũt zabulõ ar
mati electi:qnquagīta milia:hæc enī tribus ſola ad dauid tota cõuenit:iſti ſiq̄dẽ eadẽ arma habu
erãt q̄ & tribus gad:ex tribu aũt neptali:uiri iſignes & priceps mille armis utentes:ſcuto ſimul &
lãcea:quos ſeq̄baf tribus ſua:q̄ nũero cõphẽdi nõ poterat:ex tribu aũt dan:electi uigiti ſeptẽ mi-
lia ſexcẽti:ex tribu azer quadragīta milia:ex duabus aũt tribubus:& media manaſſes:q̄ trans ior-
danem habitabant:armati ſcutis:& lanceis: & caſſibus:& loricis:& gladiis:centum uiginti milia:

sed & reliquæ tribus gladiis utebantur. Hæc itaq; multitudo cõgregata est ad dauid in hæbron: cum multo apparatu panis & uini:& omnium quæ ad cibum pertinere noscũtur:& uno decreto dauid confirmauere imperium. Cunq; tribus diebus festiuitatem populus celebrasset: & in hæbron epulas habuisset:exurgens exinde dauid cum omnibus uenit in hierosolymam.

¶ Capitulum.III.

IEbuzeis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere chananeoꝝ:& claudentibus ei portas:cecos aspectu:& claudos:omnesq; leprosos:ad derisionem regis cõstituentibus super murum & dicentibus:q; ꝓhiberent eum ceci ingredi ciuitatẽ:quæ agebant despicientes eum proxima munitione muroꝝ:iratus rex: hierosolymã obsidere cœpit:& multo studio & labore conari:ut eam caperet:quatenus in ipso principatus initio suam fortitudinẽ demonstraret. Interminatus itaq; & ipsis: & aliis siqui forte haberẽt aduersus eũ resistendi conamen:inferiorẽ ciuitatẽ magna uirtute cœpit. Cunq; adhuc arcem obtinere nõ posset: cœpit honores & munera ꝓmittendo rex pronius ad opus bellicũ cõmilitones prouocare: ut q; cunq; per subiectos colles in arcem cõscenderet:eaq; caperet:principatum militiæ totius populi possideret. Cunctis itaq; conscendere festinãtibus:& nullo labore pro muneris ꝓmissi retributione tardantibus:sariue filius ioab præuenit uniuersos:& ascendens in cacumine: clamauit ad regem:exigens militiæ principatum. Expulsis itaq; rex de summa arcæ iebuzeis:& redificãs ciuitatem:eam hierosolymã nuncupauit:& omni tempore in ea sui habitauit imperii. Tempus autem quo super tribum iuda habuit principatum in hæbron fuerant anni septem:& menses sex. Cũq; regnum suum cõstituisset hierosolymis:rebus potius clarioribus utebatur:deo semper ei meliora prouidente:& gloriã eius latius ampliante. Inter hæc aũt misit ad eum yram rex tyri: & amicicias cum eo societatẽq; firmauit:misitq; ei etiã dona:idest ligna cedrina:& artifices uiros: fabros lignarios:& instructores:qui regiam domũ in hierosolymis construxerũt. Dauid aũt superiorem muniens ciuitatẽ: eiq; copulans arcem:unum undiq; corpus effecit:& cuncta muro circundedit super opus aũt muroꝝ constituit esse ioab. Primus itaq; dauid iebuzeis expulsis hanc ciuitatem hierosolymã nuncupauit. Nam sub abraã nostro parente solima uocabatur. Quidã uero dicunt: & q; homerus poeta hierosolymã nũcupauit. Hieron enĩ hæbrea lingua munitio est. Fuit autem hæc extranea ab hæbreis omne tempus:ab illo quo iesus princeps israelitaꝝ contra chananeos pugnauit eisq; deuictis:terras eoꝝ diuisit hæbreis:præter hierosolymã:unde nõ potuerũt israelite expellere chananeos:usq; dum eos dauid obsedisset:annoꝝ quingentoꝝ quindecim. Faciam memoriã cuiusdã nomine ofni:uiri quidẽ inter iebuzeos ualde locupletis:qui tamẽ in possessione hierosolymoꝝ nõ fuerit ĩterfectus a dauid:propter fauorem quẽ habuerat apud hæbreos: & quoddã beneficium uel studium quod etiã circa ipsum regem ostendisse uidebatur quæ tamen post paululum oportunis declarabo. Accepit autem dauid exerea eas quas habuit:alias uxores:& concubinas:& filios genuit numero nouem quos etiã nominauit:amnã:elluneban:Nathã:Salomonem:iebar:Helieb:Falna:ĩna fininhas:Hellifal:necnon & filiam Thamar: quoꝝ nouẽ quidẽ ex generosis fenis erant nati:duo uero quos ultimos nominauimus:de concubinis. Porro thamar consanguinea fuit abessalon.

¶ Cap.IIII.

QOgnoscentes itaq; palestini regem dauid factum ab hæbreis:uenerunt super eum in hierosolymam: & apprehẽdentes conuallẽ quæ uocatur gigantũ:est ei locus nõ ꝓcul ab urbe:illic castra posuerunt. Rex autẽ iudeoꝝ:quõ nihil absq; prophetia deiq; iussione faciebat:uolens eius uoluntatẽ agnoscere:& uelut astipulatorẽ eum habere:præcepit principi sacerdotũ:ut quid deo placeret:& qualis terminus foret in hoc bello cõsulto prædiceret. Quo prophetante uictoriam:contra palestinos eduxit exercitum: & habita pugnæ congressione:ipse post tergũ irruens super hostes:alios robore magnæ uirtutis occidit: alios effugauit. Nemo tamen credat modicum uenisse palestinoꝝ exercitum super hæbreos:eo q; hostes fuerit sic facillime superati:& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint:sed cuncti sciant omnem syriam:& uniuersam fœnicem:& super hæc alias multas:& pugnaces gentes fuisse cum eis hac dimicatione cõmunes. Cuius rei hoc maximũ erit indicium:quia cum sepius iam palestini deuicti fuissent:& de suo exercitu multa milia perdidissent: sine dubio cum maiori uenirẽt uirtute super hæbreos. Deniq; & hoc prælio uicti:denuo cũ triplici manu sup dauid uenerunt:& in eo loco castra posuerunt. Quo facto:rursus israelitaꝝ rex cõsuluit deũ deprelii huius euentu: ꝓphetauitq; sacerdos:ut ĩ silua quæ uocat planctus:retineret exercitũ:erãt aũt non ꝓcul ab hostibus:& nec primitus se moueret:nec ĩciperet dimicare:donec arbores uento flante mouerentur. Cum uero silua concussa fuisset: & tempus quod ei prædixerat deus aduenisset in nullo moratus: egressus est:quasi iam ad præparatam certãq; uictoriam. Cuius impetum non potuit

multitudo hostium sustinere: sed mox: ad primā cōgressionē ī fugā conuersos: passim p̄sequēdo p̄strauit: quos etiā p̄secutus est usq; ad ciuitatē gazathenā: q̄ eor̄ terminat regionē. Diripuit aūt eor̄ castra: ī quibus & multas diuitias cōperit & deos eor̄ simul exterminauit. Hoc igitur bello huiusmodi q̄litate finito: placuit dauid habito cōcilio cū senioribus: & p̄cipibus: & millenariis: ut ex oī p̄uincia: & ex oībus tribubus cūctā iuuētutē ad se faceret euocari: deīde sacerdotes atq; leuitas: & euntes in cariathiarim: arcā dei exinde in hierosolymā deducerēt: & culturā ei debitam exhiberent sacrificiis & honoribus: quibus mors est placari diuinitatē: qđ si regnante adhuc saul egissent: nihil mali poterant sustinere. Igitur omni populo congregato sicuti tractauerant: uenit etiam rex ad arcā. Quā portantes de domo āminadab sacerdotes: & ip̄onentes super uehiculum nouū: eam ducere fratres suos ac filios cū bobus p̄miserunt. Rex autē præcedebat arcā: & cū eo populus uniuersus: ymnum dicentes deo: & totius p̄uintiæ modulatione cātantes: cū uario sono p̄cussionū: & diuersæ saltationis ingenio: necnon & psalmis: & tubis simul & cimbalis: arcā deducentes ī hierosolymā. Et cū uenissent ad quendā locū: qui uocat̄ area chedon: accedens ad arcam oza: ira dei repente percussus est. Nam cū boues declinassent arcā: extendens ille manum suā & uolens eā retinere cum sacerdos nō esset: quō eā attingere præsumpsit: extīctus est. Et rex quidē: & populus uniuersus: in morte eius affligebantur. Locus autē in quo defunctus est: ozie cōcisio hactenus appellatur. Metuens autē dauid & cogitās: ne forte hoc pateretur ipse: si apud se susciperet arcā in ciuitate quod oza pertulerat: qui eo q̄ solummō manū ad eā p̄tenderat: ita uidebat extīctus: arcā quidē nō suscepit ad semetipsum in ciuitate: sed præcepit: ut in agro uiri cuiusdā: nomine obidā genere leuite reconderetur: quæ tribus mensibus ibi mansit: domūq; obidā nimis amplificauit: cui deus per eā bona multa cōcessit. Audiens aūt rex: quō hæc p̄uenissent obidā: & ex priori pauptate & humilitate: opulentiæ magna ubertate polleret: ita ut zelū circa eū omnes inspicientes haberent: securus quia nihil pateretur mali: arcam ad suā regalem urbē reportauit. Quam sacerdotes quidē deferebant: septem uero chori quos rex constituerat præcedebant. Ipse aūt ludebat in cithara atq; plaudebat: ita ut etiā uxor eius michol saul filia primi regis: uidens eū facientē talia derideret. Deferentes aūt arcā: posuerunt in tabernaculo: qđ ei dauid constituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas. & omnem populū ad conuiuia cōuocauit: ita ut & mulieribus & uiris: & puulis distribueret colliridas panis: & assaturā: & liganum frixū & partē īmolationis. Cunq; populus huiusmodi epulas præbuisset: dimisit eos: ipse uero domum p̄priā uenit. Cui dum astitisset filia saul michol uxor eius: pro aliis quidē rebus orauit deū: ut ei bona præberet: quæ ipse propitius conferre potuisset: culpauit uero illum: eo q̄ tantus rex ludēdo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter renudatus. Cui dauid respondit: non se uereri facere: quæ deo placerent qui utiq; eū præposuisset & patri eius: & cæteris: & ludere sepius & saltare: & nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attēdere. Hæc itaq; michol ex dauid quidē filios minime procreauit: iūcta uero ei cui illam pater suus tradiderat dauid abrepta: quīq; filios genuerat de quibus loco proprio declarabimus. Videns aūt rex pene quotidie dei uoluntate sua negotia p̄moueri: delinquere se putauit: si ipse quidē habitaret in domibus cedrinis & excelsis: & optima cōstructione decoratis: arcā uero dei ī tabernaculo despicere cōmorari. Ob quā rem uoluit tēplū edificare deo: sicuti prædixerat moyses. De q̄bus rebus cū locutus fuisset nathā p̄phetæ: ad faciendū opus aggressus est: tanq̄ deus ei in oībus coop̄ator existeret. Et cum haberet iam p̄parata ad fabricā templi materiā: illa nocte deus nathā prophetā uisitauit in somnis præcipiēs: ut dauid diceret quia uolūtatē quidē eius & desideriū approbaret: cū nullus primitus cogitasset ei templum edificare: & ipsi quidē habenti huiusmodi uoluntatē non concedi cōstruere tēplū: eo q̄ multis p̄liis decertando esset hostiū sanguine maculatus: post mortē uero eius longa senectute suscipiendā faciendū templū salomoni eius filio qui ei foret successurus in regno: cuiq; se ita prospicere sicut pater filio cōpromisit: & regnum quidem filioꝝ se nepotibus seruaturꝝ & traditurꝝ: ipsum uero si delinqueret: languore terræ sterilitate puniendum. Hæc ergo audiens a propheta dauid: & letus effectus: in eo q̄ suis nepotibus regnū seruaturū fore cognosceret: & qa firmissime eius domus clarior foret: repente uenit ad arcā & prostratus ī facie sua: adorauit deū: & ex omnibus gratias egit: tā pro his: quæ ipsi iam præstiterat: & ex humili ac paupe tanta regni magnitudine sublimarat & ad gloriæ culmē euexerat: quam pro regno eius nepotibus compromisso necnon & propter prouidentiam quam hæbreis: & eorum libertati contulerat. Hæc cum dixisset: & deum laudasset abscessit.

Cap. V.

INtermisso siquidē pauco tēpore: cogitauit ut bellū palestinis inferret: ne ullā pigritiā aut desidiā generari suis rebus ī spiceret: & sicut ei prædixerat deus subuersis hostibus: ī pace decetero relinqueret posteris suis imperiū: & cōuocato rursus exercitu denūcians ut esset

bello paratus:cūctis rite diſpoſitis:ſurgens de hieroſolymis:uenit ad paleſtinos. Quos dū bello uiciſſet:& multā prouinciā tenuiſſet:adieciſſetq; terminis hæbreoꝝ:bellū conuertit ad moabitas:& duas quidē ptes eoꝝ exercitus uictas dimicādo cōſumpſit:reliquos aūt captiuos accipiēs: & annua tributa eis īponens:rurſus cōtra adrazarū filiū quidē arai:regē uero ſophinæ conuertit exercitū: de cuius acie habita cōgreſſione circa eufratē fluuiū pedeſtriū quidē pemit quaſi uigiti milia:equeſtriū qnq; milia:cœpitq; currus eius:quoꝝ plurimos īcendit:centū tantūmō reſeruauit. Audiens aūt damaſci ſyriæ rex adadus:q; dauid expugnaſſet adrazaꝝ tanq̄ amicus ad eius ſolatia cū maximo uenit exercitu:eū ſicut ſpabat ab oppſſiōe liberaturus:& cōgreſſus denuo apud eufratē cōtra dauid:bello deuictus eſt. Ceciderūt enī feriētibus eos hæbreis de exercitu adadi qīi uiginti milia:reliqui uero ī fugā uerſi ſunt. Meminit aūt regis & nicolaus ī quito hiſtoriarū libro ſic dicens. Poſt hæc auté tranſacto iā multo tēpore:quidā ꝓuincialiū noīe adadus:ualde fortiſſimus in damaſco & alia ſyria præter phenicē imperauit:& habuit cōtra dauid iudeæ regē. Cūq; multis præliis dimicaſſet:nouiſſime circa eufratē uictus eſt:q; tunc optimus regū robore & fortitudine uidebaꝰ. Ad hæc aūt etiā liberos eius dicit quia poſt illius mortē ſuſcipiebant ab alterutris & regnū & nomen:his uerbis. Siquidē illo moriente:eius nepotes uſq; ad decimā generationem regnauerūt:ſingulis q̄buſq; a patre mox in ipſo prīcipio nomē accipiētibus:ſicut in egypto ptolæmei quoꝝ tertius ualde potens:& reparare uolens aui ꝓditionē:bello illato iudeis:uaſtauit ꝓuintiā:quæ modo ſamaria nūcupaꝰ. Non eſt aūt hiſtoriographus ueritate priuatus. Is eſt utiq; adadus:qui pugnauit in ſamaria:regnante achab:apud hæbreos:de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur dauid caſtrametatus ad damaſcū:oēm reliquā ſyriæ regionē ſuæ ditioni ſubiecit:& munitiones in ꝓuintia uniuerſa conſtituens:tributaq; eos inferre decernens:euerſus eſt:aureaq; pharetras & arma diuerſa q̄ cuſtodes corporis adadi gerebāt:deo dicauit ī hieroſolymis:q; poſtea egyptioꝝ rex ſeſach dū pugnaſſet cōtra eius nepotē roboā cœpit:& multas alias ex hieroſolymis ſecū diuitias ad ꝓpria deportabat. Hæc itaq; dū in loco ꝓprio uenerimus:ſingula quæq; narrabimus. Rex igiť hæbreoꝝ deo ſibimet coopāte:& oīa bella ſubdēte: etiā cōtra alias adrazari regis ciuitates caſtrametatus é: ideſt bachā & machoneas q̄s capiēs magna uirtute uaſtauit. Inuérū ergo ī eis eſt aurū multū:necnō & argentū:inſup & es:qđ auro melius eſſe dicebāt ex quo etiā ſalomon illud magnū uas qđ mare uocabať effecit:optimos cātharos:cū deo tēplū edificaſſet. Cūq; rex emathenus audiſſet adrazar & eius exercitū fuiſſe uaſtatū:metuēs ne dauid ſup eū quoq; ueniret:amiciciis & fide eū uoluit obligare:miſitq; ad eū adarā filiū ſuū:egitq; gr̄as q; ĩimicus eius adrazar fuerit expugnatus:utq; ſocietatē cū eo & amicicias faceret exorauit. Cui etiā magna munera direxit:ideſt uaſa antiqua opatione facta aurea & argentea ſimul & erea. Dauid aūt facto fœdere cū thou rege ematheno:eiuſq; dona ſuſcipiens:filiū ipſius cū honore cōpetenti utriuſq; dimiſit:ea uero quæ ab illo fuerāt deſtinata:& auꝝ aliud & argentū qđ de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis:ſecū portās dicauit deo. Non aūt ipſi ſolūmodo dimicanti:& exercitū ꝓducēti uictoriā cōtulit deus:ſed etiā miſiſſet abeſſa fratrē ioab cū magna manu ī idumeā: ꝓ illū quoq; uictoriā ei cōceſſit:idumeoꝝ quoq; decē & octo milia uiros abiſai dimicādo pemit. Tunc enī oēm idumeā rex in ſua ditione ꝓcipiens tributa ꝓ terra & ꝓ uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat aūt & naturaliter iuſtus:& iudicioꝝ cōtēplatiōe ueriſſimus. Prīcipē uero totius exercitus habuit ioab:ad cōſcriptiones autē geſtoꝝ ioſaphat filiū agilud. Inſtituit autē de domo finees principē ſacerdotum abiathar:qui eius amicus erat: ſcribam uero fecit ſaraiā banaiæ aūt filio ioiadæ cuſtodiendoꝝ corporum præbuit principatū. Seniores autem filii eius circa corpus & eius cuſtodiam erant. Recordatus autē eſt etiam fœderis:& iuriſiurandi quod habuerat cum ionatha filio ſaul:& amiciciaꝝ atq; ſtudii illius oblitus nō eſt. Nā ĩter alia bona memor etiā erat eorum:qui ei præterito tēpore beneficia præbuiſſent. Præcepit ergo requiri:ſi aliquis de ſaul genere ſupereſſet:cui retributionis debitum ꝓ ionathæ amiciciis repēſaret. Et cum quidā fuiſſet adductus de domo ſaul qui potuiſſet ſcire ſiquis adhuc genere ſupeſſet:interrogauit eū:ſi aliquē noſſet uiuere de cognatione ionathæ: ut ꝓ beneficiis illius ei ſua munera repenſaret. Qui reſpondit relictum eius eſſe filium:nomine mēphibos:ueſtigiis claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nūciati fuiſſent in bello cecidiſſe:a nutrice ſua raptus:& ea fugiēte lapſus eius ex humeris:greſſus ualde uexauerat. Dumq; cognouiſſet:ubi uel apud quem nutriretur: miſit ad machir ī ciuitatem lodabar:apud quē ionathæ filius alebatur. Quo facto:uenit mēphibos ad regē: & proſtratus ī faciem adorauit eū. Dauid autē iuſſit eum habere fiduciam:& ſperare meliora: deditq; ei domum paternam:& omnem ſubſtantiam:quam ſaul auus eius habuerat:fecitq; eum conuiuium ſuum:præcipiens:ut in illo die ab eius menſa recederet. Cunq; puer adoraſſet:& retuliſſet gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit dauid ſiba:dicēs: paternam ſe domum &

omnem saul substantiâ ionathæ filio cõdonasse.Illi uero præcepit:ut oparetur terrã:& collectos redditus uniuersos in hierosolymam deportaret: atq; quotidie ad mẽsam regis deduceret puer: ipsumq; sibã & filios eius numero quindeci:& famulos numero uiginti mẽphibos filio ionathæ donauit.Hæc itaq; cõstituẽte rege:siba famulus adorãs:& cũcta se ꝓmittẽs factuꝝ esse discessit. Ionathæ ergo filius ĩ hierosolyma habitauit:habẽs cum rege conuiuiũ:cui oẽs diligentia ueluti filio regis exhibebatur.Habuit uero & filiũ quẽ appellauit michã.Ergo q relicti fuerãt de genẽ saul & ionathæ hunc honorem apud dauid habuisse noscuntur.

¶Capitulum.VI.

ILlo itaq; tẽpore naas amico dauid ãmonitaꝝ rege defuncto:eiq; filio ĩ regno succedẽte: misit dauid ut eum cõsolaretur:mortẽ patris leuiter ferre monens:atq; in amicicia quam cum patre eius habuerat ꝓmaneret.Quod principes ammonitaꝝ mala uoluntate:& nõ secundũ dauid cõsiliũ susceperunt:exacuerũtq; regẽ suũ:dicẽtes: exploratores misisse dauid qui eoꝝ prouinciam & exercitum clementiæ occasione cognoscerẽt & cauenda eoꝝ colloquia suaserunt:ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. Hæc itaq; credens bene tractasse suos iudices ammonitarum rex: legatos qui a dauid missi fuerant: grauissimis affecit iniuris. Radens enim medietatem barbæ eoꝝ:& uestium eorum medietatẽ abscidens:relaturos opibus & non uerbis dira responsa dimisit.Rex autẽ israelitarum hæc cognoscens ĩdignatus est:& iniuriam factam sibi nequaquã despiciẽs:cõtra ammonitas pauit bellum:ut contumeliã quæ fuerat legatis suis imposita:regis piculum uindicaret. Porro necessarii regis ammonitaꝝ & principes uidentes quia fœdera disrupiscẽt:& pœnas pro tali præsumptione luere deberent:semetipsos ad prælia præparabant.Tum uero mittentes ad syrum mesopotamiæ regẽ mille talenta:socium eũ sub hac mercede fieri poposcerunt.Habebat autem iste rex pedestrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouitiæ maacha:& quartum nomine abistob.Sed & isti habebãt duodecim milia armatoꝝ.Dauid autem non expauit:neq; hoꝝ solatiũ:neq; ãmonitaꝝ exercitũ: seculus de deo qui iuste cõtra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus.Et cũ dedisset ioab principi militiæ floẽ totius exercitus misit eũ cõtra illos ad ꝑliũ.Qui circa metropolim ãmonitaꝝ charan achan ueniens castra fixit.Igitur hostibus egredientibus:& aciẽ nõ simul:sed in duas ptes disponẽtibus:quoꝝ auxiliatorũ quidẽ manus ĩ campo curio cõstituta esse uidebatur:ãmonitaꝝ aũt exercitus circa portas aduersus hæbreos:uidens hoc ioab contraria molitione tractauit:& fortissimos quidẽ uiros eligẽs:se opposuit syro:& regibus qui cũ eo erãt:reliquã uero partẽ fratri suo abisai tradidit:ut cõtra ammonitaꝝ aciẽ dimicaret:dicens:ut si uideret syros sibi & prævalere & fortiores esse:acie cõuersa ferret ei solacia:si autẽ illum ammonitæ cõprimerent:ipse eũ similter adiuuaret.Cunq; inuitasset fratrem:atq; rogasset:ut magnanimiter & fidutialiter ageret uniuersa:& grauẽ uerecundiã metuẽs decertaret:illũ quidẽ cũ amonitis pugnatuꝝ dimisit: ipse autem syros aggressus est.Qui primo quidẽ fortiter restiterunt:multos tamen eoꝝ ꝓmit ioab:omnes autẽ conuertit ĩ fugam. Quod uidentes ãmonitæ:metuẽsq; abisai & eius exercitũ nõ restiterũt: ac suos imitati:in ciuitatẽ repente fugerunt.Hostibus ergo ita deuictis ioab ad regẽ cũ claro triumpho in hierosolymam remeauit.Hæc ergo deuictio nõ persuasit ammonitas:ut a bello qescerent:neq; dum cognoscerent dauid uictoré a præliis abstinuerunt:sed mittentes ad regem syrorum adadezer trans eufratẽ: eum ad solatium conduxerunt: qui habebat quindecim principes militiæ sabbatorum:pedestrium uero octogintamilia:& equitum mille.Cognoscens autẽ rex hæbreoꝝ rursus ãmonitas tantũ supra se exercitũ congregasse:nõ iam aduersus eos ꝓ duces suos pugnare decreuit:sed ipse cũ omni uirtute transiẽs iordanẽ fluuiũ eis occurrit:& cõgressus in pugna uicit egregie:& iterfecit milia pedestriũ quadraginta:equitum uero usq; septingentos. Prostrauit autẽ in acie principẽ militiæ chadã noïe sobach:cũ quo uulnere mortuus esse nosciẽ. Mesopotamiæ uero dũ pugna fuisset hoc modo terminata tradiderũt se dauid:& dona miserũt ei.Et ille quidẽ solus est reuersus ĩ hierosolymam.Cum autẽ uer ichoasset:misit dauid principẽ militiæ ioab:ut cum ãmonitaꝝ gẽte pugnaret.Ille uero ꝑficiscens:omnem eoꝝ depopulatus ẽ regionem:& ipsos in metropoli rabath clausos obsedit.

¶Cap.VII.

QOntigit igiẽ ea tẽpestate dauid pessimũ uiciũ:cũ esset natura iustus:atq; religiosus & patrias leges magna uirtute seruaret.Is enĩ dum hora meridiana iam ad uesperã declinãte:ĩ supiora regalia solito more deãbularet:uidit mulierculã spẽ ualde pulcherrimã.& cũctis fœis ꝓpõẽdã ĩ domo propria aqua frigida se lauã est:noïe bethsabeæ.Cuius mulieris pulchritudine stupẽs: concupiscentiã retinere nõ potuit.Quã dũ uocari feciss̃et:cũ ea cõcubuit. Quæ cõcipiẽs:misit ad regẽ:& ut cogitaret ĩsinuauit:q̃tenus cõmissum scelus potuisset abscõdi ne secũdũ leges ꝑias moriret adultera.Dauid aũt uiꝝ eius noïe uriã q erat ioab armiger:de obsessione

bellica fecit euocari. Quo ueniẽte: de exercitu ac de obſeſſione requirebat. Illo autẽ referẽte oĩa
ei ꝓſpere prouenire: tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei: iuſſitq; ut pergens ad ſuã cõiugem: ſi
eius recũberet amplexibus. Vrias aũt hoc quidẽ non fecit: dormitauit autẽ inter alios armigeros
regis. Quod dũ cognouiſſet rex: requiſiuit: cur poſt tantũ tẽpus ꝓpriã non ueniſſet ad domum:
nec ad uxorẽ: dũ oẽs de pegrinatione remeantes: hanc habebant uoluntatẽ. Cui reſpõdit: nõ eſſe
iuſtum ut dũ comilitones eius: & dux in terra caſtroꝝ & in hoſtiũ regione dormitarent: ipſe cũ
uxore ꝓpria requieſceret: & epulis indulgeret. Et cũ hæc ille dixiſſet: ꝑcepit: ut illa die ibi mane-
ret: altera uero die pergere dimitteret ad ducẽ. Vocatus ergo rurſus ad cœnam urias a rege: & ad
ebrietatẽ uſq; pductus: inuitante eo ſtudio ſe rege frequẽter ad copulã: nihilominus iterũ dormi
uit ad ianuas regis: nullo deſiderio concitatus uxoris. Quo facto: nimie rex contriſtatus: ſcripſit
ioab uriam quaſi in eo deliquerit præcipiens puniendũ. Significauit etiã ultiõis modũ: ne fieret
ipſe ĩ ſuo ſcelere manifeſtus dicens: ut ꝓte qua eſſet hoſtiũ grauis manus: & poſſet pugnãdo ꝓcu-
lum ſuſtinere: ibi eũ poneret: & cõmiſſo ꝓlio iuberet cunctos ab eo recedere: ut ſolus in mortis
ꝓiculo remaneret. Et cũ hæc ſcripſiſſet: & ſuo ſignaculo muniſſet: eplãm ioab deferendam dedit
uriæ. Ioab autẽ litteras ſuſcipiẽs: & uoluntatẽ regis agnoſcens: ad locum ubi hoſtes nouerat forti
ter ĩminere uriã cõſtituit. Dedit itaq; ei quoſdã militũ optimoꝝ: ſeq; dixit oĩum uirtuti ſolatia
præbituꝝ: ſi forte poſſent ꝓtem muri deiicere: & ad interna ciuitatis intrare. Quẽ petit: ut cum
eſſet miles ualde fortiſſimus: & haberet gloriã apud regẽ & omnẽ exercitum: ad hoc nõ dedigna
retur ad hoſtium incurſionẽ accedere: ſed potius huiuſmodi res agere cõgauderet. Cunq; urias
fiducialiter acceſſiſſet: ioab ſeorſum cũ eo pugnaturis dixit: ut eũ ſolum facta hoſtium incurſiõe
deſererent. Hæbreis igitur ad ciuitatẽ accedentibus: ammonitæ metuentes: ne illo loco ubi urias
cõſtitutus erat ueniẽtes inimici muros ciuitatis aſcenderent: eligentes fortiſſimos uiros: & repẽ-
te portas aperiẽtes magno curſu & impetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dum uidiſſent: omnes
qui erant cum uria ſicut eis prædixerat ioab receſſere poſt tergum. Vrias autẽ dum cõfunderẽ
fugere: aciẽq; deſerere: ſuſtinuit hoſtẽ: & impetum eoꝝ ſua uiuacitate ſuſcipiens: permit quidẽ nõ
paucos. Circũdatus autẽ & captus in medio uulneratus interiit: cum quo etiã quidã alii de ſociis
ſunt extincti. His ita geſtis: nuncios ioab miſit ad regẽ: præcipiens eis ut dicerent: ꝙ ſtuduiſſent
quidẽ capere ciuitatẽ: & cum acceſſiſſent ad muꝝ: multis ibi cadentibus abſceſſiſſent: & ſiquidẽ
iraſceretur: uriæ mortẽ ꝑiter indicarent. Hæc igiẽ audiente rege: & grauiter ferente: & dicente
eos incaute feciſſe: ut ad muꝝ urbis accederent: cũ magis deberent ꝑ cuniculos aut alias machi-
nationes cape ciuitatẽ: dum utiq; exẽplum haberẽt filii gedeon abimelech: qui dum turrim the-
bes expugnare uellet: uiolenter a ſene muliere petra pcuſſus probareẽ extinctus & cum eſſet uir
fortiſſimus: ꝓpter difficultatẽ rei turpiter ſit ꝑemptus: qua memoria oportuiſſet eos muros ho-
ſtium non adire: cum ſit optimũ apud oẽs: ut ea quæ geruntẽ in prælĩs ſeu bene ſeu male: memo
ria teneantur: quatenus alia quidẽ imitanda ſint alia fugiẽda. Cunq; heſitaſſet rex: & de caſu bel-
lico cogitaret: uriæ morte a nũciis indicata: repente ab ĩdignatiõe ceſſauit. iuſſitq; ut reuertẽtes
ioab dicerent: humanũ eſſe quod contigit & bella huiuſmodi ſemp habere naturã mutabilem:
ut aliquando quidẽ inimici ſuperiores ſint: aliquando uero ſubiecti: decetero uero in obſidione
ꝓuidendum: ne denuo in aliqua ꝑte delinquerẽt: ſed uallis & molitionibus diuerſis obſideret: &
prævalentes ciuitatẽ quidẽ omnino ſubuerterẽt: & habitatores omnes ꝑiter trucidarẽt. Nũcius
itaq; ioab ea quæ fuerant a rege dicta portabat. Vxor autẽ uriæ bethſabeæ mortẽ ſui uiri cogno
ſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcẽte uero triſticia eius & lachrymis: mox eã accepit uxorẽ:
& filius maſculus ex ea ꝓceſſit. Quas nuptias deus nõ libẽter inſpexit: ſed iratus cõtra dauid: ap-
paruit in ſomnis ꝓphetæ nathã: regẽ culpans in his quæ male cõmiſerat. Nathan ergo cum eſſet
uir urbanus & ſapiẽs: & cogitaret qa reges dũ in irã incitanẽ: amplius eã: q̃ iuſticiæ iura reſpiciũt:
interminationes quidẽ dei tunc tacere decreuit: & alia uiro uerba utilia loqui diſpoſuit: & dicẽs
ei huiuſmodi cãm: quid de ea ſentiret: manifeſtũ ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit uiri ĩ una ciui-
tate degebãt quoꝝ unus idoneus erat: & multos greges iumẽtoꝝ: boumq; & ouium poſſidebat
alter pauperculus: qui unam tãtum agnam habebat quã cum ſuis filiis enutriebat: cum qua etiã
cibis propriis ueſcebatur: & quã nõ aliter: quã filiã diligebat. Cũq; hoſpes ueniſſet ad diuitẽ: nihil
de ſuis pecudibus uoluit occidere: ut epulas amico ꝑberet: ſed miſit ad agnã paupis: & eã ſublatã:
pegrino conuiuiũ miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehementer cõmouit regẽ: malignũq; ꝓnũciauit
illũ hoiem coram nathan: qui talia ꝓpetraſſet: & quadruplũ dixit ꝑ agna iuſte reddituꝝ: & ſup hoc
morte multandũ. Nathan aũt reſpondẽs: ait: ipſum eſſe quẽ pati talia decreuiſſet: quia opus malũ
ualde cõmiſerit: reuelauit ei: & apte manifeſtauit irã dei: qui eũ regẽ cũctoꝝ fecerat hæbreoꝝ: &
oĩum ĩ circuitu gẽtiũ multaꝝ atq; magnaꝝ cõſtituerat dominũ: & a manibus ſaul ãtea liberaue-

rat:dederatq; ei cõiuges:quibus iuste fuerat & legaliter copulatus:sed qa nunc eum spreuisset:& impie contẽpsisset:eo q; & alienã uxorẽ tulisset:& uirũ eius necandũ hostibus tradidisset:deo eũ pœnas exoluere:& uxores eius ab uno dicebat filio uiolẽtias sustinere:seq; ipsum fore eius insidiis expellendũ:& dũ eius peccatũ occulte fuisset gestũ:illud cunctis uidentibus ageret: moriturũq; piter & puerũ:qui ex ea esset ꝓcreatus.In his ergo rege turbato:& ualde confuso:& cũ lachrymis & tristicia impie se gessisse cõfesso:erat enĩ deicola:uir qui nil oĩno in sua uita ꝓter ĩ casu uxoris uriæ deliquerat:misertus est deus:& reconciliatus ei:seruatuq; se eius uitã: regnumq; pollicitus est agenti penitẽtiã de his:quæ male gesta fuerãt.Cũq; nathan regi ꝓphetasset:domi reuersus é. Puerũ uero qui de uxore uriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor iuasit. Pro quo rex nimis afflictus:cũ a cibo septẽ diebus abstinuisset:adhortãtibus sepe famulis nõ comedit:sed uestibus atris ĩdutus:atq; ꝓstratus in cilicio iacebat ĩ pauimẽto:& deo ꝓ salute pueri supplicabat: qa ualde eius matrẽ amabat.Septima ergo die puero moriente:nõ præsumebãt hoc regi famuli nũciare:cogitãtes:quia si cognosceret:& a cibo & ab alia sui diligẽtia potius absteneret:tãq; in luctu filii constitutus:quippe cũ eo languente:talia ꝓ tristiciã ptulisset.Sentiens autẽ rex famulos ptur bari:& ea pati quæ præcipue solent aliquid celare uolẽtibus ꝓuenire:intelligens mortuũ puerũ: & uocans unũ de famulis:ac ueritatẽ audiẽs:repente surrexit & lauit:& sumens candidã uestem: uenit ad tabernaculũ dei:iussitq; cibos apponi. Quo facto:multus stupor eius cognatos:& famulos appræhendit: quia cũ nihil horũ puero languente fecisset:eo mortuo:simul hæc oĩa celebraret.Cũq; ab eo huius facti cãm requirerent:asserens eos nimis indoctos:ait:adhuc quidẽ uiuẽte puero dum spẽ salutis eius haberet hæc oĩa faciebat:credẽs ꝓ hæc se placare diuinitatẽ:quo deficiente uita:uana tristicia nihil prodesset.Quod cũ dixisset:regis sapientiã laudauerunt.Post hæc aũt ingressus est ad mulierẽ bethsabeæ.Quæ concipiẽs:masculũ filiũ ꝓcreauit:quẽ iubẽte nathan ꝓpheta salomon appellauit.Porro ioab ãmonitas obsessione fortiter affligebat:aquã eis auferens:& reꝝ cæterarũ ubertatẽ:multũq; eos cogebat cibi & potus ĩopia laborare.Ex modico nanq; puteo bibebant oẽs:& licet illis esset fontis auxiliũ:ne tamen deficeret:nõ eo largius utebãt.Quo facto scripsit hæc regi significãs:& rogãs eũ ut ueniret ad ciuitatẽ:q̃tenus eius nomini uictoriã designaret. Quod cũ scripsisset ioab:approbans rex eius uoluntatẽ:& deuotionis fidẽ: sumpto secũ exercitu:uenit:ut rabath depopulareť urbẽ.Quã dum bellica lege cepisset:milites eã uastare pmisit:ipse uero tulit coronã regis ãmonitarũ:habentẽ pondus auri talentũ & lapides præciosos:& in medio sui sardonicem:quã semp dauid gestabat in capite.Multa siquidem alia & præciosa spolia in ea cõperit ac rapuit ciuitate;uiros aũt eius tormẽtis affecit.Hoc itaq; mõ etiã ammonitarũ urbes quas cœpit euertit.

¶Cap.VIII.

Reuertente igitur ĩ hierosolymã rege:dominus eius turpiluicio maculata est.Erat enĩ illi filia uirgo:noĩe thamar:pulchritudine ualde ꝑcipua:ita ut oẽs fœminas specioſas euinceret.Huic frater erat absolon:ex una genitrice ꝓcreatus.Hanc ammõ filiorũ dauid senior cõcupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; ꝓpter custodiã suo potiri desiderio prævaleret:crudeli ꝑcussus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore rabesceret:& iam dolorẽ macies ꝑmutaret:innotuit ionathæ cuidã cognato eius piter & amico. Erat uir iste sapiẽs:& intellectu nimis acutus.Videns ergo quotidie ammon nõ naturale corpus habentẽ:accedens ĩterrogauit ut ei cãm rei huius ediceret:dicebatq; arbitrari se hæc illũ amoris occasione pferre.Cunq; confessus fuisset ei ammõ passionẽ suã:& quia sororẽ suã consanguineã concupisset:consiliũ ei suũ desideriũ adipiscendi hoc mõ dedit:monens ut egritudinẽ simularet: & uenientẽ ad se patrẽ peteret:ut ei sororẽ exhiberet:ut cõpetẽs egrotanti ministeriũ destinaret: qđ si fieret:priuareť citius languore.Ammõ ergo ponẽs semetipsum in lectulo secundũ ionachæ consiliũ simulabat infirmitatẽ ut dũ ad eũ uisitãdũ pater uenisset:poposcisset sororẽ ei dirigere. Quã dũ pater incũctanter iussisset adduci:ea ueniẽte ꝑcepit:ut ei manu sua faceret panes frixos: dicẽs suauiter se ex eius manibus cõmessurã.Illa uero uidẽte fratre cõsparsa farina faciẽs colliridas:easq; frigens obtulit fratri.Et ille quidẽ nequaq̃ gustauit ex eis:sed iussit famulos ut omẽs a domo repellerẽt: ut q̃si facta quiete dormiret.Cunq; famuli qđ iusserat ipleuissent:iussit sorori: ut ei cibum ad interiorẽ locum domus afferret.Quod dũ puella fecisset appræhendens eã:ut cũ eo concuberet suadere tentauerat.Puella uero clamabat dicens.Noli uiolentiã facere nec impietatẽ mihi frater inferre:noli leges transcendere:& te iniquissima confusione miscreri:sed quiesce a re tam iniusta:& ex celeratissimo desiderio:ex quo obprobriũ & turpitudo nostræ domui ꝓpetua conferatur: adiitiens:quia si de hac re loqueretur pater cõiugium eius non denegaret ei. Et hæc quidẽ dicebat:uolens ad præsens impetũ eius petulantem declinare.At ille non acquieuit: sed nimietate amoris illius inflammatus:& robore eius passionis ualde perplexus uim intulit ei,

Quem repente odiū post stuprū sororis inuasit:& iniuria ꝑpetrata:eam surgere & abire ꝑcepit.
Cūq; illa i hoc deteriorē ꝓclamaret iniuriā sibi irrogatā nec usq; ad noctē eā manere ꝑmitteret:
repente eam discedere iussit in die:ut etiā testimoniū suæ confusionis incurreret. Qua resistēte
iussit famulo ut eā prorsus expelleret.Illa uero dolens iniuriā simul & uiolētiā:disrupto colobio
quibus antiquæ uirgines utebant; habente manicas:& ad talos usq; ꝓfusas:ne facile uiderentur:
& cinere aspersо capite ibat ꝑ mediā ciuitatē:clamās & ingemiscens uiolentiā sibimet irrogatā.
Quam dū inuenisset frater absolon:requisiuit qua causa ꝓueniente hoc ageret. Et cū factā sibi
dixisset iniuriā:quiescere & mediocriter ait ferre germanā:& iniuriā nō putare:q; corrupta esset
a fratre.Cui dum satisfactū fuisset clamare:& uiolentiā suam multis indicare cessauit: & multo
tempore apud fratē absolon uidua tollerauit alias ꝑmansit.Quod dū cognouisset dauid doluit
quidē sed cū ammon senioré filiū suū ualde diligeret eū noluit contristare. Quem ab[illegible]alon cru-
deliter abhorrebat:& latenter oportunū tēpus ultionis delicti illius expectabat. Igitur iecundus
iam annus corruptionis sororis eius excesserat:& cū greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatē
baasor:est aūt hæc i sorte tribus effraim:rogauit patrē ut cū fratribus ad eius cōuiuiū cōueniret.
Quo recusante:ne illi grauis uideret existere uel fratres dirigi supplicauit.Quibus destinatis:ut
sit absolon famulis ꝓpriis ut cū uiderent ammon ebrietate dissolutū: illo annuente interficerēt
eum:nullūq; metueret.Quo facto fratres cūctos terror grauis & tumultus iuasit:& de se quoq;
singuli formidātes:ascendētesq; in equis reuertebant ad patrē.Quidā uero præcedens nūciauit
patri quasi cunctos fratres iterfecisset absolon.Tunc dauid q̄si oēs uere simul extincti sint & hoc
a fratre tristicia quæ usq; ad mortē fere uideret amara nimis inuasit & eo dolore neq; cām req-
siuit:nec aliud quicq̄.Post hoc tanti mali facinus cognoscere uouit:neq; sustinuit:sed repēte ue-
ste dirupta:prostratus in terra iacebat:lugens filios uniuersos:& qui mortui nunciati fuerant: &
simul qui eos occiderat.Ionathas uero filius semmaa fratris dauid cōsolabat eū:ut a tristicia tā-
ta recederet:nec crederet filios alios iterēptos;quia nec cā talis extaret;sed esset credibile:qa hoc
fecisset absolon in solū ammon;ꝑpter thamar suæ sororis iniuriā. Inter hæc autē sonus equoꝝ
& tumultus quorūdā uenientiū:attentos eos fecit.Erant autē filii regis:qui a cōuiuio fugiebāt.
His lugientibus tristis pater occurrit:& præter spem uidens quos ante paululū pisse crediderat:
eos amplexatus est.Erat itaq; cūctis luctus & gemitus:illis quidē supra mortuū fratrē:regi uero
sup filiū interemptū.Absolon aūt fugit in gessur ad auum maternū:uiq; ꝓuinciæ illius potētē:
apud quē triū annoꝝ tpe cōmoratus est.Cunq; dauid uolūtatē haberet:ut ad reuocandū absolō
filiū destinaret:nō ad uindictā:quando erat ira iam longo tēpore leuigata:ad hanc rem princeps
militiæ ioab eū potius incitauit.Præpauit enī quandā mulierē iā ætate ꝓuectā:ut eū sub scema-
te luctus interpellaret:& huiusmodi uerba ꝓferret.Quæ ait.Duo filii mihi rex erant qui in agro
fuerant in cōtentionē cōuersi:nulloq; præsente qui eos placare potuisset:ab altero alter ꝓcussus
interiit.Cognatis autē interfectorē petentibus:& uolētibus eum occidere: supplico ut mihi sa-
lutem præcipias filii cōdonari:nec reliquā spem meæ senectutis sinas auferri:& ꝓhibeas cūctos:
qui meum filiū interficere moliuntur.Non enī aliud illud poterunt sequi nisi q̄ timor regis im
petrauerit.Rege itaq; mulieris præcibus annuente:respondens denuo mulier regi: gratias iquit
ago tuæ benignitati;qui meæ misertus es senectutis:& pene sine filiis desolatā;filiū habeā fecisti.
Sed ut firma mihi sint tuæ dona clementiæ:precor tuo filio esto ꝓpitius:eiq; remitte delictum.
Quō enī creditura sum securitatis mihi in hoc præbuisse beneficiū:cū te uideā in cā simili cum
tuo filio manere semp iratū.Factum nāq; est:ut cū filius unus cōtra uolūtatē patris mortuus sit:
sponte hac cā adponat & alius.Intellexit itaq; rex hoc cōsilium studio ioab imissum:& iterroga-
ta muliercula dum cognouisset hoc ueꝝ esse:rex uocās ioab:ait impetrasse studii sui uotū: eūq;
absolon reuocare præcepit.Non enī circa eum iam ulterius se dixit esse crudelē;sed irā indigna-
tionemq; remittere.Ille uero cū adorasset regē:& eius sermonibus gratias retulisset: repēte ꝓfe-
ctus est in gessur:& assumpto absolon:in hierosolymā remeauit.Premisit autē rex dum uenire
filium cognouisset:& præcepit:ut ad domum ꝓpriā remearet:non enī iustum credidit:ut mox
ueniētē susciperet:aut uideret. Ille uero pre iubēte eius declinauit aspectū:cui tamē a familiaribus
debitum exhibebatur officium.Huius itaq; pulchritudo licet i tristicia positi:& diligentiā con-
petentem regis filio nō habenti nequaquā deposita est:sed erat speciosus:& splēdebat omni de-
core:& corporis magna proceritate:ita ut eos qui erāt in epulis constituti transcenderet. Cuius
capitis erat tāta cesaries:ut uix octo diebus tōderi potuisset:& erat tōsuræ eius pondus siclorum
ducentoꝝ qui faciunt quinq; minas.Habitabat autē i hierosolymis ānis duobus: habuitq; tres
filios masculos:& filiam unam nimis speciosam:quam rex postea roboā salomonis filius accepit
uxorem:ex qua natus est puer nomine abias.Inter hæc mittens absolon ad ioab poposcit ab eo:

ut pfecte placaret patrem:& peteret:quatenus eum ad suum aspectum & colloquium reuocaret. Negligente uero ioab:mittens aliquos suoꝝ cōfinem segeté eius incendit.Quod cū ille cognouisset:ad absolon uenit:culpans eum:& cām rei huius inquirens.Cui respondit. Hoc consilium cōperi:ut te ad nos ducere potuissem negligenté uerba quæ ibi pro paterna reconciliatione mādabā. Quapropter præsenté te p̄cor ut mitiges genitorē meū.Ego náq; peius a fuga esse iudico huc me uenisse:patre mihi hactenus irascente.Ioab aūt necessitaté eius cognoscens & misertus: mediator exiuit apud regem:eiq; locutus de filio egit:ut libenter eum susciperet.Quo ueniente: & in terram prostrato:ac supplicante:ut peti uenią impetraret:porrexit dexterā & alleuauit eum & gestoꝝ obliuionē se habere pollicitus est. Cap.IX.

ABsolon autē dum ei hoc fuisset a patre cōcessum ī puo tp̄e multos equos:& multos sibi currus instituit:& armigeros quinquaginta:& diebus singulis surgēs diluculo ad regalia ueniebat:& qui causas habebant:& minores inueniebantur in eis: delectabiliter alloquebatur:quasi non habente bonos consiliarios patre:sed iniustos ī suis sententiis existētes: quoꝝ iudicio grauarenť.Pro qua re fauoré sibi omniū collocabat: adiiciebatq; piter dicēs:quia si haberet hanc potestaté ipse:cuncta sub legum equitate disponeret.Hæc itaq; eo agente:populo sibi placato:cum iam deuotionem cunctoꝝ se obtinuisse confideret: post reconciliationem patris annis quatuor iá transactis supplicauit:ut ei p̄ ī hebron ire p̄mitteret:q̄tenus promissa deo sacrificia celebraret:quæ fugiens deuouisset.Dauid ergo cōcedente ꝓfectus est:ad quē multus populus eo inuitante cōfluxit.Aderat autē ei & consiliarius dauid achitofel: gilmoneus:& ducenti uiri ex hierosolymis:nescientes quidem conamen huiusmodi:sed uelut ad sacrificium euocati. Hoc itaq; consilio rex ab omnibus ordinatus est.Quod dum fuisset dauid nunciatum; & inopinabiliter hoc filium fecisse cognouisset:metuens impietaté eius ac præsumptionē miratus:quia nec peccati ueniam recordatus est: sed sup illa scelera potiora & iniquiora cōmiserit:primum quidé ut regnū a deo datum uellet auferre.Secundo ut patrē uita priuaret:deliberauit ut fugeret trans iordanē : & uocatis amicis ac necessariis:& de filii supbia eis p̄ticipato consilio:cunctaq; cōmittens deo:decem cōcubinas custodes regalium derelinquens:discessit ex hierosolymis:& alia multitudine cum eo fiducialiter egrediente:simul & sexcentis armatis: qui saul uiuente fuerant ei ī fuga priori p̄ticipes. Abiathar autē & sadoch sacerdotibus:& omnibus leuitis uolentibus simul egredi cum arca dei:suasit ut magis ī ciuitate cōsisterent cum eū posset deus etiá arca non portata liberare:mandauitq; eis ut latenter gesta quæq; ei nunciarentur.Habuit aūt fideles ad omnia ministros:achimaā filium sadoch:& ionathā filiū abiathar.Ethai autē ietheus cum eo profectus est:licet dauid eum manere in ciuitate uoluisset.Cui dum acquiescere noluisset:ei puritatē potius suæ deuotionis ostendit.Ascendēte autē dauid per montem oliueti pedibus nudis:& cunctis cū eo flentibus:nunciatum est achitofel esse cum absolon:& eius parti fauere.Quod dum audisset:tristicia eius magis accreuit:deū rogabat:& eū suppliciter exorabat: ut abalienaret mentem absolon a cōsiliis achitofel.Formidabat enī ne contra se ei dando cōsilia p̄ualeret.Erat enī uir astutus:ad ꝓspiciendā utilitatē nimis argutus.Cunq; in montis uerticē p̄ueniisset ciuitate respecta cū multis lachrimis quasi amisso regno:domio supplicabat.Occurrit aūt uir quidā fidelis noīe chusi:& ipse amicus.Quem cū uidisset dauid scissa ueste:& aspso capite cinere flentē atq; lugentē:consolatus est eū:& a tristicia cessare poscebat. Et post hæc supplicabat ut iret ad absolon:q̄si ei consentiens & eius secreta consideraret:cōsiliisq; resisteret achitofel: qa si cū dauid p̄geret:tātū prodesse nō posset.Obediens ille dauid eo derelicto uenit hierosolymā: quo etiā nō post multum uenit absolon.Paululum itaq; exinde procedente dauid:syba famulus mēphibos quē curatorē istituerat possessionū q̄s donauerat filio ionathæ:occurrit cū duobus asinis oneratis rebus in itinere necessariis: ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent. Requirente uero dauid:ubi relinqueret mēphiboseth:ait.in hierosolymis:expectanté ordinari regem se in præsenti seditione:propter memoriā beneficioꝝ saul.In his aūt indignatus dauid: omnia quæcūq; cōcesserat mēphibos: sybæ donauit:multo iustus eē credēs:ut hic q̄ ille potius hæc haberet.Et syba quidé hoc facto gauisus est.Igitur ueniēte dauid in locum choran:progressus est quidā de cognatione saul:noīe semei:filius gere:& lapidabat eum:ac pessimis sermonibus accusabat.Circūstantibus autē amicis:adhuc āplius blasphemabat:& sanguinariū eū:multorūq; malorum dicebat auctorem;increpans eum quatenus ex illa terra ueluti pollutus excederet:deo gratias referendo qui eum priuasset regno;& p propriū filium ꝓ eo q; peccasset in dominū suū rite pœnas exigeret.Omnibus autē supra modū per motā iracundiá prouocatis & præcipue abysai uolentem iterficere semei:dauid ab ira retinuit dicens:ne malis præsentibus opus nouæ occasionis admittamus.Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est:sed ad

deum intētio: ꝓpter quem iſte ſup nos ita uidetur inuictus. Nec eſt admirandū: ab iſto me talia
ſuſtinere: quādo etiam filii uideor exptus impietatē. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei: &
p̄ualebimus inimicis: quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semei autē ꝑ aliā montis ptem
currebat: & crebras ei faciebat iniurias. Cunq; dauid ueniſſet ad iordanē: reficiebat ibidem ſuos
itinere fatigatos. Igitur cum ueniſſet abſolon & achitofel conſiliarius in hieroſolymā cū omni
populo: uenit ad eū amicus dauid chuſai: & cum adoraſſet abſolon: optabat regnū eius in ſeculo
& omni tempore p̄manere. Illo uero ei dicente: cur cū præcipuus patris eius eſſet amicus eiq; fi-
delis ad oīa uidereť: non cum eo tunc eſſet: ſed illo derelicto tranſiſſet ad eū: tempate ſe facere
dixit: ſeq; deū: & totius populi iudiciū. His īquit domine tecū manentibus: recte & ego te ſequor.
Regnum enī tibi a deo collatū eſt: quapropter eandē fidē atq; deuotionē tibi p̄bebo quā pater.
Non enim pro rebus p̄ſentibus indignari fas eſt: quando non extraneā ad domū mutatū eſt re-
gnum: ſed in ea p̄manſit filio ſuccedente p̄ri. Hæc dicens: ſatiſſecit cū prius utiq; uideret eſſe ſu-
ſpectus. Et uocato achitofel: qd oporteat agi tractabat. Qui ſuaſit ei ad cōcubīas ſui patris acce-
dere: ex hoc eī populū ſcituꝝ: crediturūq; dicebat: qa circa p̄em nulla ei iā recōciliatio ſupeſſet:
ex hoc cū multa fiducia aduerſus eū oīs multitudo pugnaret: hactenus aptas inimicicias eos ha
bere: metuere credentes: poſſe patrē cū filio quocūq; tpe concordare. Hoc ergo conſilio flexus:
iuſſit famulis ut tentoria in ſolario regio figerent: & uidente populo accedens: ad p̄ris ſui concu-
binas ingreſſus eſt. Hæc aūt geſta ſunt: ſecundū nathan ꝓphetiā: quā dauid olim de filii inuaſiōe
ſignauerat. Cū uero feciſſet abſolon quæ monuerat achitofel: rurſus ſecundū conſiliū de patre
contra patrē eū ꝓferre poſcebat. Cūq; ille decē milia electos ſibi dari petiſſet: ut & patrē eius iter
imeret: & eos qui cum eo pergerent incolomes reuocaret: ut tunc firmū haberet impiū cū pater
eius extingueret: dū hæc ſententia placuiſſet: uocauit etiā chuſi amicū ſui patris ātiquū: ſic enī ille
eum uocabat. Cui dum ſententiā achitofel indicaſſet: qd etiā ei uideret de eadem cauſa require-
bat. Ille uero cognoſcens: quia ſi fierēt q̄ ſuadebat achitofel: dauid in mortis piculū p̄ueniſſet: cō-
trariā ſententiā nitebat afferre. Non ignoras inqt o rex tui p̄ris & eoꝝ qui cū eo ſunt fortitudi-
nem: quia multis p̄liis dimicauit: & ſemp ſupatis hoſtibus eſt reuerſus. Nunc equidē credo illum
in exercitu cōſtitutū: eſt enī ſicut noſti bellicoſus: & idoneus oīa ꝓuidere: & dolos ſupuenientiū
hoſtiū declinare certiſſimus: circa ueſpam aūt relinquere ſuos: aut ī aliqua aula ſe celare: aut circa
petras inſidias facere dūq; cōtigerit: ut noſtri congrediant ad prælīū: illius quidē uiri ad modicū
ſe ſubducūt & dū ſecuri fuerint de regis auxilio: reſiſtunt. Et inter hæc illis pugnātibus repente
cū alio exercitu tuus pater apparens: ſuis quidē fortitudinē præbebit ad bellū tuos uero inopina
bili ſupuentu ꝓſternet. Fac igitur opationē mei cōſilii: & cognoſcēs eius utilitatē: achitofel refu-
tata ſententia: mittēs ī oēm ꝓuīciā hæbreoꝝ: p̄cipe cōtra patrē tuū ut cūctus cōgregeť exercitus:
& ſumēs ipſe p̄lii militiā uniuerſam: eſto dux eoꝝ: ut nulli alio cōmittas hoc bellū. Facillime enī
te credo fore uictuꝝ: ſi eū cū paucis cōpræhēderis: cū tu multa milia pugnantiū habeas: deuotio
nē ſuā tibi p̄bere uolētiū. At ſi p̄r tuus fuerit obſeſſione circūdatus: machinatiōibus: aut trocle-
aꝝ effuſiōibus ciui tatē illā facillime capiemus. Hæc cū dixiſſet ꝓbabilior apparuit q̄ achitofel.
Nā ultra eius cōſiliū abſolon potius huius elegit. Deus enī erat: qui in eius mente conſiliū chuſi
melius eſſe faciebat. Quo facto feſtinabat chuſi ad ſacerdotes ſadoch & abiathar: cōſiliū achito-
fel: necnō & ſuū p̄dēs: & qa placuiſſent q̄ ipſe monuerat īdicauit: & exhortatus ē repēte: ut mit-
tentes hæc renūciarent dauid: & q̄ ab aduerſariis tractata uidebant aperirēt: adiitiēs: ut ſtuderet
uelociter tranſire iordanē: ne eū ſuus filius p̄ſequi feſtinaret: & anteq̄ illi ſe mouiſſent: poſſet a fi
lio cōp̄rehendi. Sacerdotes aūt oportune ſuos filios ad hoc officiū extra urbē celatos habebāt.
Quibus mādātes ꝑ fidelē ancillā quæ tractabat abſolon: præceperūt ut dauid cū feſtinatiōe hæc
ſignificarent. Illi uero nulla dilatione tardantes: ſed mādata ſeruātes patrū: pii fideliſq; miniſterii
& officii uelocitatē & neceſſitatis inſtantiā cito iudicantes implendā: feſtinabāt ad dauid. Cunq;
duobus ſtadiis a ciuitate ꝓceſſiſſent: uidētes eos quidā equites: indicauerūt abſolon. Ille cōtinuo
ut cōp̄rehēderent miſit. Quod cognoſcētes filii ſacerdotū: ab itinere declinātes in uicū quendā
nō longe ab hieroſolymis: cui nomē erat bochom inuenienteſq; quandā mulierculā rogauerūt
ut eos celaret: & munitionē metuētibus exhiberet. Illa uero iuuenes illos in puteū repente depo
ſuit: & expanſis deſuper pellibus os eius aperuit. Cunq; p̄ſequentes eos ueniſſent: & de eis mulie-
rem requiſiſſent: illa uidiſſe quidē ſe nō negauit: dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potū: & continuo
diſceſſiſſe: tamen ſi cum uelocitate ſequerentur: facile eos cōp̄rehendi poſſe dicebat. Cum ergo
diu ſecuti non cōp̄rehendiſſent eos reuerſi ſunt. Mulier autē uidens eos remeantes: & nullum
iam periculum iuuenibus cōp̄rehenſionis īminere cōſpiciens: abſtractos e lacu dimiſit ad pro-
prium itineris opus. Qui multo ſtudio feſtinantes: uenerunt ad dauid & cuncta ei quæ tractabat

abſolon ſubtiliter indicauerũt. Tunc ille licet iam nox eſſet: præcepit tamẽ ſuos iordanẽ tranſire cũ feſtinatiõe. Achitofel aũt uidens ſuã ſententiã fuiſſe reprobatã aſcendens iumentũ ſuũ uenit ad regionem gilon: conuocatiſq; omnibus ſuis: conſiliũ qđ dederat abſolon eis expoſuit: & quia eo ꝙ auditus ipſe nõ fuerat: nõ eius tardaret ĩteritus ĩdicauit. Dicebat enĩ dauid poſt uictoriam ĩ regnũ cõtinuo redituꝝ: & melius ſibi fore ut libere & magnimĩe abrũperet uitã: quã ſe dauid reſeruare ad pœnas: cõtra quẽ abſolon talia cõſilia præbuiſſet. Et hæc cum dixiſſet: accedens ĩ lo cum domus ſuæ ſecretiorẽ: laqueo ſe ſuſpendit. Igitur achitofel iudicio ſuo huiuſmõi morte dãnatum deponẽtes ſui de laqueo ſepulturæ tradiderunt. Dauid aũt ſicut prædiximus trãſiens ior danem: uenit in caſtra optima: & munitiſſimã ciuitatẽ: ſuſceperuntq; eũ libentiſſime cũctæ priores prouinciæ: & fugam illius tẽporis reuertentes: & honorem ei fœlicitatis priſtinæ cõferentes. Erant aũt bergileus: galaditis: & ſypha potẽtiſſimus: & amãdias: & machir terræ galaditis primus Hi nanq; regꝝ omnium copiã dauid & qui cum eo erant opulentiſſime præbuerunt ita: ut neque lecti ſtrati deeſſent: nec panes aut uinũ: ſed etiam ubertatem pecudum miniſtrarent: quatenus & quietem laborantibus: & ciborum utilium copiam eis ad ſacietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

¶ Cap. X.

ABſolon itaq; congregato magno hæbreorũ exercitu ſuper patre: & tranſiens fluuium iordanẽ non longe a caſtris uenit in galaditidẽ regionem: conſtituitq; principẽ totius exercitus amaſam in loco ioab conſobrini ſui: erat enĩ de patre getheo: & matre abigea progenitus: abigea uero & ſaruia mater ioab dauid ſorores fuere. Dauid uero eos qui cũ eo erant cũ recenſuiſſet: & inueniſſet uſq; ad quatuor milia armatorum: noluit expectare quãdo ſuper eũ abſolon ueniret: ſed cõſtituit ſup ſuos millenarios & centenarios: diuiſo exercitu tripartite: & aliã quidẽ partẽ ioab principi militiæ dedit: aliã uero fratri eius abyſai: tertiã cõmiſit etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth. Cunq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire: amici nõ per miſerunt: conſilio eum ſapientiſſimo retinentes. Dicebãt enim quia ſi cũ illo deuincerent oẽm ſpem utilitatis amitterent: ſi uero una parte uicta ad eũ reliq̃ remearẽt: poſſent denuo pliũ repararе: quãdo etiã hoſtes arbitrarent aliũ exercitũ manere cum rege. Hoc cõſilium libẽter accipiẽs dauid: ipſe quidẽ ĩ caſtris manere decreuit: & duces & amicos ad prœliũ deſtinãs: rogabat ut fortitudinẽ ſui & fidẽ & memoriã exhiberẽt: utq; puero abſolon uictores parcerẽt: ne illo moriẽte: aliqd ĩ ſe mali cõmitterẽt: optãſq; cũctis uictoriã: dimiſit exercitũ. Ioab itaq; aciẽ cõſtituit contra hoſtes ĩ cãpo: habẽs poſt tergũ ſiluã. Eduxit aũt e diuerſo abſolõ & ſuũ exercitũ: & facta cõgreſſione belli opa pcipua manuũ: & maxie pſumptiõis ex utraq; pte gerebant: alii quidẽ ut regnum dauid reciperẽt: elaborabãt: & omĩ magnanĩtate deſudabãt: alii uero: ne & eo priuaret abſolon regno: & daret patri ꝓ ſua pſumptiõe ſuppliciũ in nullo ſegnes erant: aut facere aut pati quodcũq; belli caſus afferret: ĩſup metuebãt etiã: ne ab ioab: & eius paucis militibus tãta multitudo ſubiugareт. Inter hæc uicit dauid exercitus robore magnitudĩs & exercitatiõe belloꝝ: fugientesq; ꝓ ſil uas & colles pſecuti ſunt: & alios qdẽ cœperũt: alios aũt ĩterfecerũt: ita ut plurimi caderẽt fugientes: q̃ in acie repugnãtes. Et illa quidẽ die q̃ſi uigĩti milia uiroꝝ ceciderũt. Exercitus aũt dauid ac ceſſit ad abſolõ: erat enĩ cũctis ꝓceritate & pulchritudĩe manifeſtus. Qui metuens ne eũ cõpræhenderẽt hoſtes aſcendẽs ĩ mula regia fugiebat. Cũ uelociter ueheret: & ipſe ĩ toto leuis exiſteret arbori maxie & ramis extẽſe eius reflexa ceſarie ĩopinabiliter ẽ appẽſus: & iumentũ quidẽ uelocitate ſua q̃ſi dominũ adhuc portaret abſceſſit: ille uero ramis comaꝝ alligatiõe retinebat aſtrictus. Quẽ cũ uidiſſet quidẽ militũ dauid ioab ĩdicauit. Quo dicẽte: quinq̃ginta ſiclos ſe ei dediſſe ſi pemiſſet abſolõ: nec ſi mille ſiclos ei ꝓmitteret: occidere ille ſe filiũ domini ſui dixit: dũ oĩbus audiẽtibus pr̃ eius ei parci rogauerit. At ille oſtẽdi ſibi pcipiẽs: ubi eũ uidiſſet appẽſũm: & lo cum iueniẽs: in corde eũ iaculãs ĩteremit. Armigeri uero ioab circunſtantes arborẽ: cadauer eius depoſuerũt: eũq; in foueã ualde ꝓfundã ꝓiiciẽtes: aceruũ ſuper eũ lapidũ poſuerunt: ita ut figura ſepulchri fieret: & ingentẽ tumulũ locus ille ſeruaret. Ioab aũt ſigno dato: a pſecutõne reuocauit exercitũ: pcẽs cõtribulibus ſuis. Igiť abſolon cõſtituerat ſibi ſtatuã marmoreã ĩ ualle regia: q̃ duo bus ſtadiis ab hieroſolymis aberat: q̃ appellauit ſuã manũ dicẽs: qa etiã filiis eius moriẽtibus: nomẽ eius ĩ ſtatua ꝓmaneret. Erãt enĩ ei maſculi filii quidẽ tres: fœmĩa uero una thamar. Quæ coniũcta ſalomõis filio roboã: pepit filiũ abia: qui pr̃i ſucceſſit ĩ regnũ. Et de hĩs quidẽ poſtea declarabimus. Igiť poſt mortẽ abſolon: populus quidẽ ad ꝓpria loca diſpſus eſt. Achimaas autem ſadoch ſacerdotis filius: rogabat ioab: ut ꝓueniens ipſe dauid uictoriam nunciaret: & quia dei ſolacii homo fuiſſet: modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo chuſi: ei opus hoc iniunxit: ut quod ipſe uidiſſet: regi etiam nunciaret. Cunque iterum achimaas rogaret: ut eum

nunciare permitteret dicēs: quia rex circa ſolā uictoriā attentus: nequaquā de abſolon cauſaret: conceſſit ei: ut pgeret ad dauid: tenenſq; cōpendioſam uiā quā ipſe ſolus nouerat: prǣuenit chuſi. Cunq; ſederet dauid inter portas: expectās: quādo ei aliquis geſta bellica nūciaret: quidā explorator uidens achimaā currentē: & quis eēt nō agnoſcens: ait ad dauid: uidere ſe aliquē uenientē. Qui cū dixiſſet: bonū fore nunciū: poſt paululū aliū quendā ſequi ꝓnunciauit. Cunq; & ipſum bonū nunciū aſſereret: uidēs explorator prǣcurrere: iāq; uicinū eē achimaā ſadoch filiū ſacerdotis indicauit. Qui gauiſus eū bonoꝝ nunciū eē dixit: & aliquid optabile de ꝓlio portatuꝝ. Cūq; hǣc dicerent a rege: ueniens achimaas adorauit: & interrogatus de pugna: regi uictoriā nūciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouiſſet: ait qa mox ut uidiſſet hoſtes fugatos: rogatus ipſe ad eū pgere feſtinaſſet: & audiſſe ſe magnas uoces ꝓſequentiū abſolon: & nihil āplius potuiſſe cognoſcere: eo q; cogereť nimis miſſus a ioab uictoriā nunciare. Veniēti aūt chuſi: & adorante regē & uictoriā nunciāte: de filio eū dauid cōtinuo requiſiuit. Tunc chuſi hǣc īquit ꝓueniāt tuis inimicis: quæ recepit abſolon. Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud ipſum manere: nec hīe exercitū ꝓmiſit. Aſcēdēs enī dauid ī locū ciuitatis excellentiſſimū: flebat filiū: tundēs crebro pectora & capillos capitis ſui dilacerans: & omī ſe afflictiōe caſtigās clamabat dicens. Vtinā mihi & non tibi o filii adueniſſet īteritus. Nam cū eū diligeret per naturā huiuſmōi mortis eius euentui potius cōdolebat. Exercitus aūt & ioab audiētes: quia rex filiū ita lugeret reuerſi ſunt nō triūphali ſcemate q̄rentes īgredi ciuitatē: ſed dolētes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerūt. Cūq; rex capite uelato reſideret: & filii interitū īgemiſceret: ītroiuit ad eū ioab: & cōſolatus eſt eū dicens. O domine rex apte demōſtras ex his quæ agis: qa diligētes te & ꝓ te picula ſuſtinentes: nec nō & te tuāq; generatōnē prſus abhorres: & diligis inimicos: & illos cōcupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierūt. Nā ſi abſolon uiciſſet: & īperiū firmiſſimū tenuiſſet & nullius noſtꝝ cadauer remaneret: ſed oēs a teipſo & a tuis filiis īcipiētes: fuiſſemus ſine dubitatiōe ꝓſtrati: nullo nr̄ōrū hoſtiū flente: ſed cunctis potius cōgaudētibus: inſup etiā puniētibus eos: ſiqs forte noſtroꝝ miſerati fuiſſent. Tu uero hǣc agere ſup maxīo nō cōfunderis inimico: qui cū tuus filius eēt: nequaquā in te īpia cōmittere formidauit. Igitur recedēs ab hac iniuſta triſticia ꝓcede: & militibus oſtēde temetipſum: eiſq; ꝓ uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nāq; optime noui: quia ſi in hoc actu permanſeris: hodie a te populus uniuerſus abcedet: & alteri regnum tradet: & tūc amariſſimum ac ueꝝ habebis. Hǣc dicēs ioab: regem a triſticia reuocauit: & ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Tranſformatus enī a fletu dauid: & opportune cōpoſitus ꝓ aſpectu populi ſedit ad portas: ita ut audiēs populus uniuerſus concurreret: oēſq; eum libentiſſime ſalutarent. Hǣc itaq; talia hoc modo ſunt geſta.

Cap. XI.

DOrro qui cū abſolon fuerant: & de prælio fugerant: reuertentes ad ſemetipſos: ſinguli mittebāt ꝓ ciuitates cunctas: dauid beneficia cōmemorantes: & libertatem quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes: culpanteſq; ſemetipſos quia eum expuliſſent a regno: & aliū ordinaſſent: quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat cōſtitutus, rogare deberēt dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret: & recepto regno ſuam eis prouidentiā nō negaret. Hǣc itaq; dauid crebro nunciabātur. Sed etiam ille nihilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes: ut principibus loquerentur tribus iudæ: quia turpe fuerit: ut alie tribus ante illam dauid conſtituerent regem: cum illi & cognati eſſent & ſanguinis cōparticipatōne gauderent. Hǣc eadem & ad amaſam principem militiæ eius præcepit edicere: qa cum filius ſororis ſuæ eēt: nō ſuaderet populo ut dauid reſtitueret īperiū: ꝓ qua re nō ſolū regi reconciliari poſſet: ſed totius militiæ prīcipatū ſicut abſolō ei p̄buerat obtineret. Et ſacerdotes quidē ad prīcipes tribus iuda locuti ſūt: & amaſam deflexerūt: ꝓmiſſiōes regias edicētes: ut ī eius præcibus cōſiſteret. Hoc itaq; facto: tribus iuda miſit ad regē legatos: rogātes ut ad propriū remearet imperiū. Hoc aūt & oēs iſraelite fecerunt adhortāte eos amaſa. Igitur accedentibus legatis ad eū ut ueniret in hieroſolymā: oēs p̄uenit tribus iuda ut regi ad iordanis flumen occurreret: & gera filius ſemei cū mille uiris quos de tribu beniamin ducebat: & ſiba libertus ſaul: & filii eius quindecim & uigīti ſerui. Iſti nanq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerūt: ut facile rex eū tranſiret cū ſuo exercitu. Cūq; uēiſſet ad iordanē: iuda eū libētiſſime ſalutauit. Qui dū ponte adſcenderēt, ꝓſtratus é āte eū ſemei: & detinēs pedes eius: ueniā poſtulabat ī his q̄ peccauerat: rogans: ut nō circa eū eēt acerbus: nec ptāte recepta: eū iuberet dari ſupplicio: ſed potius cōſideraret: qa geſta pnia ī his q̄ prius deliq̄ſſet: primus ei occurrere feſtinaſſet. Cunq; ī his ſupplicaret atq; deprecaret: abyſai frater ioab ait. Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequaquam blaſphemare metuiſti. Tunc dauid conuerſus ad eum ait. Non ceſſas ſaruie fili has commouere denuo nobis ſuperiores turbas: & ſeditiones inſtantes. An ignoras quia initium mei re

gni est hodie. Qua propter omnibus impie in me agentibus: iuro dimitti eius supplicia: & nulli sua delicta seruari. Tu iquito semei securus esto: & nullū mortis habeto metū. Qui mox adorās: cum cæteris præcedebat. Inter hæc aūt occurrit & méphiboseth de cognatione saul sordida ueste circūamictus: comāq; gerens ꝓfusam & hispidam barbā. Nam post fugam dauid neq; tonsus fuerat præ tristicia: nec uestē deposuerat suā: seq; in hac afflictione deuouerat permanere: donec regiam uideret conuerti calamitatē. Hunc aūte accusauerat syba seruus apud dauid iniuste. Qui dum salutasset: eiq; prostratus esset: cœpit interrogare dauid: cur nō fuisset egressus: & eius fugæ participatus: ille a syba fuisse dicebat se contēptum: cui dum iussisset: ut ei itineris necessaria præpararet: curare neglexerit: sed uelut cuiusdā seruulū contēpsisset: ¦qui si gressus habuisset incolomes: ¦non ab eo aliquo mō recessisset: cum posset etiā pedibus uti fuga: adiiciebat pariter nō solū in his inquit domine nocuit mihi: sed etiā apud tuā circa me pietatem derogare: & mentiri maligna uoluntate præsumpsit. Sed noui: quia nihil hoꝝ tua mens recepit: cum sit iusta & ueritatem diligat: quā uult ubiq; semper prævalere diuinitas. Nam cū a meo auo passus fuisses magna pericula: & omnis mea generatio pro illius debuisset sceleribus deperire: tu humilis & benignus existens: & quod præcipuū est illoꝝ maloꝝ obliuioné agens: quādo potestate sumpta priora uindicare poteras: amicū me tuū esse iudicasti: & in mensa quotidie regia posuisti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cunq; hæc dixisset ille: neq; méphibos rex uoluit castigare: nec sybā tanquā fallacē abiicere: sed cum omnia iam donasset sybæ: cum méphibos occurrisset: & ueniam méphibos dedit: & med ietatē substantiæ reddi præcepit. Cui méphibos cuncta inquit syba habeat o rex: mihi uero iperium te recepisse sufficiat. Beregel aūt galaditen: uiꝝ præcipuum atq; bonum: & qui multa in castris ei præbuerat: & regē usq; ad iordanem deduxerat: rogabat dauid ut cum eo ueniret ad hierosolymā: promittens eius senectutem oīno decorādam: & eius tanquā patris habere ꝓuidentiā. Qui desiderio suoꝝ cū eo se posse degere refutabat: dicens senectutem sibi sic iminere: ut etiam in rebus suauibus delectari nō possit: cū utiq; octogita eēt annorum: & de sepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerso rogabat: ut si ei præstare uellet concederet eum ad propria remeare: quando temporis longeuitate: nec conuiuioꝝ epulas discerneret: & auditus iam obduratos haberet: nec sonum calamoꝝ: aut modulationum aut talium instrumentorum quæ reges solent inter cōuiuia mulcere sentiret. Quo nimium supplicāte: dauid ait. Te equidem dimitto: tuum uero filium achiman mihi concede: ut ei omnium reꝝ bonarum debeam munus impendere. Tunc beregel dimisso filio adorans regem: & optans ei utilia prouenire sicut desiderabat domi est reuersus. Dauid itaq; uenit in galgalā habens secum iam mediam partem populi: & pariter tribum iuda ueneruntq; ad eum in galgala primi prouinciæ cum grādi pariter multitudine: & tribum iuda culpabant eo ꝙ ei latenter occurreret: cum omnes ad eū debuissent una uolūtate concurrē. Principes autem tribus iuda hoc modo satisfaciebāt: dicentes: ne ferrent grauiter: eo ꝙ illi precessissent: qui tanquam eius cognati: & propterea eum potius diligentes prævenirent: & quia non quasi munera percepturi hoc fecerant: ne illi qui uenerāt postea mouerentur. Hæc autem dicentibus tribus iudæ principibus: nequaquam aliarum tribuū principes cessauerunt: sed dixerunt: admiramur nos equidem fratres ꝙ uos soli regem cognatum uestrum esse dicitis. Nam qui omnium nostrorum potestatē a deo præcepit: omnium nostrorum iudicatur esse cognatus. Qua propter populus equidem noster undecim partes habet: uos autem unam: & seniores nos sumus. Non ergo benefecistis occulte & latenter uenientes ad regem. Cum hæc igitur inter se tribuum principes loquerentur: uir quidam iniquus & seditiosus: cui nomen erat seba: filius bochri de tribu beniamin: stans in medio populi cum magno clamore dixit. Non habet aliquis nostrum partem apud dauid: nec sortē apud filiū iesse. Et post hæc uerba tuba canēs bellū significauit fieri cōtra regē: oēsq; secuti sunt eū: relinquentes dauid: sola tantū tribus iuda cū eo remānsit: eūq; ī hierosolymis regē eē cōstituerūt. Qui cōcubinas quidē suas ad q̄s filius eius absolō ingressus fuerat: in domū aliā trāsmigrauit: eisq; oīa ꝑcepit necessaria ministrari: ipse uero nequaquā copulatus est illis. Constituit quoq; & amasam principem militiæ: & locū ei ī quo ioab fuerat dedit: iussitq; ut cōgregaret quātū colligi possit exercitus ex tribu iuda: & post tres ueniret: q̄tenus ei militiā daret uniuersam eūq; pugnaturꝝ cōtra seba bochri filiū destinaret. Egrediēte uero amasa & circa cōgregationē exercitus remorāte: dū die tertia nō rediret: dixit rex ad ioab. Nō est utile dilationē dare seba: ne lōgo tpe possit exercitū cōgregare: & deterioris cladis existat auctor q̄ absolō. Noli inqt tardare: sed ꝑsentē sumēs exercitū piter & sexcētos uiros cū abysai germano tuo hostes ꝑsequi festinato: & ubicunq; reperis ei congredere: & festina eum cōprædendere: ne capiens munitissimas ciuitates certamina nobis: & multos possit sudores inferre. Ioab autem nullomodo moratus: sed sumens fratrem pariter ac sexcentos

uiros:& omnem exercitum qui erat in hieroſolymis:perſecutus eſt eum omni feſtinatione ſeba.
Cunq; lucabao uicum procul ab hieroſolymis ſtadiis quadraginta ueniſſet: occurrit ei amaſa cū
non multo adhuc exercitu congregato.Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus: uenientem
ad ſe amaſam ut ſalutaret eum arte quadam quaſi cadere gladium de uagina finxit: eumq; ſe de
terra colligere:& altera manu uenientem proxime amaſa quaſi ei oſculum daturus a barba com
præhēſum: in prouido gladium uixit in utero:eūq; peremit impiū nimis & ſceleſtiſſimum opus
efficiens:in bono inuenculo pariter & cognato:& qui nihil ei nocuerat: habens pro principatu
militiæ:& equalitate honoris inuidiam.Pro hac enim cauſa & abner interemit:ſed in illo ſcelere
occaſione dictante quaſi pro uindicta fratris aſahel ueniā habere uidebatur: perempto aūt ama-
ſa:nullum fomitē excuſationis potuit inuenire.Ioab tanto igitur perempto duce:triduo pſeque-
batur ſeba:derelinquens unum ad eius corpus qui clamaret exercitui: quō amaſa iuſte peremptus
eſſet:qui uero regi fauerent ſequerentur ducē ioab:& abyſai eius fratrē. Cunq; cadauer illius ca
deret in uia:& omnis populus ſuper eū conflueret:& eum quadā defuncti miſericordia morarē
tur:& ioab ſequi tardarent: tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quendā locum ab
itinere ſegregatum:& illic eum poſitum ueſte cooperuit. Quo facto ioab uniuerſus populus eſt
ſecutus. Cunq; perſequeretur ſeba per oēm iſraelitarū prouinciā quidā indicauit eum in ciuitate
munitiſſima abelmacha reſidere.Quo dum ueniſſet ioab obſidebat urbem:uallis undiq; circū-
ductis:militibuſq; iuſſit:ut eius muros omni uirtute deponerēt.Nam dum eum ciues loci illius
ſuſcipere noluiſſent:& ſuper eum crudeliter iſiſterent: tūc quædā mulier caſta ſimul & ſapiēs ui
dens patriam in nouiſſimo periculo conſtitutā:aſcendens in murū:uocauit inter armatos ioab
Quo ueniente:cœpit ad eū huiuſmodi uerba proferre. Quia cum reges & principes deus cōſti-
tuiſſet:ut hæbreorū hoſtibus reſiſteretur:& iſraelitis pacis iura præberentur:tu īquit feſtinas me
tropolim iſraelitarū quæ nihil deliquit euertere atq; uaſtare. Tunc ioab orauit alias iurauit ſibi
propicium deum fore:& quia non haberet huiuſmodi uoluntatē:nec ullum de populo uelle oc-
cidere:quantomagis tantam perdere ciuitatem: ſed ſi acciperet ab eis rebellem regis ad pœnā id
eſt ſeba filium Bochri:ab obſeſſione exercitum cōtinuo reuocaret. Quod dum audiſſet mulier:
ab ioab paruulas indutias poſtulabat:ut hoſtis caput de muro repente ꝓiiceret.Quo facto deſcē
dit ad ciues eiſq; locuta eſt dicens:cur uellent peſſime cum filiis & uxoribus deperire ꝓpter ma-
lignum hoiem ne c cognitum unde eſſet:quē regem uellent habere pro dauid:qui eis tāta bene-
ficia cōtuliſſet:& una ciuitas ſtuderet tāto exercitui reſultare?Hoc dicto ſuaſit eis:ut ſebæ caput
abſciſum in ioab ꝓiiceretur exercitum. Quo facto ioab miſſa tuba:obſeſſionē repēte diſſoluit
& reuerſus in hieroſolymā:tuis populi princeps militiæ conſtitutus eſt.Ordinauit aūt rex etiam
banaiā ſuper corporis cuſtodes:& ſuper ſexcētos armatos.Adorā aūt fecit ſup tributa:& ſibacha
& bachillā ſuper geſtorū cōſcriptores:ſuſam uero ſcribā:ſadoch aūt & abiathar ſacerdotes iſtituit

Capitulum.XII.

IGitur poſt hæc cū fames ꝓuinciā inuaderet:rogauit dominū dauid:ut populi miſereret:
& cām ei pariter:& medelā peſtis illius indicaret.Cui ꝓphetæ dicebāt:uelle deū ut gaba-
onite uindicarentur: quos rex ſaul īpie interfecerat: & cōculcauerat iuſiurandū qđ eis ie-
ſus prīceps militiæ ꝑbuerat ſenioreſq; firmauerāt:& ſi ultō quā gabaonite expeterēt ꝓ defunctis
exhiberetur eis:poſſet ꝓpitiari deus:& populus a peſte liberari. Dauid aūt audiēs a ꝓphetis hæc
uelle deū:euocatis gabaonitis:eos qd uellent fieri requiſiuit.Illis aūt ſeptē de genere ſaul filios ad
ſuppliciū poſtulantibus:reqrens rex dedit eis:parcens tantūmō mēphibos:filio ionathæ.Sumen
tes gabaonite uiros quos uoluerunt:punierūt eos.Quo facto:cœpit deus repente pluere: & ter-
ræ germina ad fructū reuocare:liberauitq; a priore peſte:& ad ubertatē hæbreorū prouinciā hoc
facto reſtituit.Igitur non multo poſt tēpore: rex dauid caſtrametatus eſt contra paleſtinos & cō-
miſſo prælio:cum eos uertiſſet in fugam:ſolus perſequēdo repertus eſt. Cunq; eſſet fatigatus:
quidā hoſtium noīe achimon:filius aſaphat:qui erat de ꝓle bigantū:habebatq; haſtā cuius pon-
dus erat trecētorū ſiclorū:& loricā cōcatenatā & gladiū:fecit impetū quaſi regē ſuorū hoſtiū per-
empturus.Erat enī iam labore diſſolutus.Tunc ſubito exorſus abyſai frater ioab:& regē a repēti
na morte ꝓtexit:& hoſtē piter trucidauit.Quo facto:periculū regis & pene mortē grauiter tu-
lit exercitus:eūq; prīcipes cōiurauerūt:ut nequaq; cū eis exiret ad bellū ne ꝓpter fortitudinē atq;
fiduciā ſuā aliquid mali paſſus:& bonis quæ ꝓp eū fuerāt ſepius ꝑbita priuarent:& q̄ eo uiuente
adhuc poterant adipiſci. Conuenientibus itaque paleſtinis in gazam ciuitatem: audiens hoc
rex ſuper eos miſit exercitum.Inter quos tunc bellator optimus extitit: & probatiſſime dimica-
uit.Saboch & heus:qui erat unus fortiſſimorum dauid. Hic enim multos hoſtium intercluſos
interemit ex prole alias & prolem gigantum nimis in audacia ſuæ fortitudinis exultantium:

allas exultantem: fuitq; victoriæ huius auctor apud hæbreos. Post hanc uero cõpressionẽ: palestini denuo pugnauerũt sup quos exercitũ mittente dauid: fortis apparuit ephan cognatus eius. Nam contra singulos fortissimos palestinoꝝ solus pugnando ꝑemit eos: & alios cõuertit ĩ fugã: quoꝝ etiã multi in prælio ceciderunt. Paruo itaq; tẽpore palestini qescentes: denuo castra posuerunt circa ciuitatẽ quæ erat nõ longe a finibus hæbreoꝝ: eratq; uir iter eos quidã: ꝓceritate sex cubitoꝝ: habens etiã digitos in utroq; pede necnõ & manu: uno pluſq̃ solet natura cõcedere: hoc est senos. Contra quẽ de exercitu dauid ionathas filius sammaa pugnãs deuicit: pulsisq; hostibus de ciuitate: totius uictoriæ auctor effectus: maximæ gloriæ culmẽ accepit. Nam & ille palestinus gloriabaꝰ se de ꝑple gigantũ existere. Postq̃ pugnã nequaquã cõtra israelitas habuere certamina. Expeditus itaq; dauid a prælijs & piculis: cũ pace iã altissima frueret: cantica ĩ deũ: hymnosq; uario metro cõposuit. alios quidẽ trimetros: alios quidẽ quinq; metros: diuersaq; faciẽs organa: docuit: ut leuite secundũ ea deo hymnos ediceret per sabbatoꝝ diẽ aliasq; festiuitates. Organorum aũt species huiusmõi é. Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata: & hæc cũ plectro ꝓcutiẽ: nabla uero duodecim sonos habẽs digitis tangiẽ. Erãt & cimbala erea: & grandia & lata. Et de his q̃ dicta sunt sufficiant: ne oĩno hoꝝ organoꝝ natura nesciaꝰ. Circa regẽ igiẽ erant oẽs ualde fortissimi quoꝝ insigniores & actiõibus clari: octo & uiginti fuerunt. Hoꝝ enĩ quinq; tantũ opera narrabo: ꝑ quos etiã uirtutes alioꝝ poterunt indicari. Erant sic enĩ ualidi: ut ꝓuinciã regeret: & gẽtibus prævalerẽt. Primus itaq; eusebius filius achame qui aciẽ hostiũ frequẽter irrũpens: neq; quã pugnãdo cessauit: donec ex eis nõgentos occideret. Post hunc erat eleazar filius dodi: qui cũ rege fuerat in sarpha. Hic aliquãdo israelitis formidãtibus palestinoꝝ exercitũ: & ab hoc fugientibus solus restitit: irruẽsq; sup hostes: occidit eoꝝ multos: ita ut sanguine occisoꝝ: gladius eius hereret dextræ. Et cũ palestinos tũc israelite uiderent in fugã eẽ cõuersos: descendẽtes de montibus ꝑsecuti sunt eos: & mirabilis ac famosissima uictoria tũc ꝓuenit: cũ eleazar tantos iterfecisset hostes: eosq; israelite persequerentut: & sumerent spolia interemptoꝝ. Tertius aũt filius heli: noie semeias. Et enĩ in palestinoꝝ certamibus: dũ ĩ locũ qui diciẽ maxilla aciẽ posuissent: & rursus hæbrei metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerẽt: solus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit: quoꝝ alios quidem ꝓstrauit: alios aũt nõ ferẽtes eius uim & fortitudinẽ ꝑsecutus est cõuersos in fugã. Hæc igiẽ opera manuũ ac prælioꝝ tres isti demõstrauerunt. Quo tẽpore rex cũ eẽt in hierosolymis: palestinoꝝ ad bellandũ supuenit exercitus. Tũc dauid quidẽ in arcẽ ciuitatis ascendit sicut prædiximus: ut de bello cõsuleret deũ: castra uero inimicoꝝ erãt in ualle fixa usq; ad ciuitatẽ bethleem: quæ ab hierosolymis ꝓcul est stadiis uiginti. Dauid itaq; sotiis ait. Boná aquã habemus in regiõe mea. Et præcipue laudabat eã: quæ erat in puteo iuxta portã: mirabaturq; si eẽt qui ex eo poculũ ei præberet qđ magis optaret: quã siquis ei magnã pecuniã ad tẽpus præsens offerret. Et hæc cũ audissent isti tres uiri: mox occurrentes: & per medium hostiũ iter facientes: uenerũt ad bethleẽ: & haurientes aquã: denuo ad regẽ ꝑ eoꝝ castra reuersi sunt: ita ut palestini eoꝝ fiduciam & magnanimitatẽ obstupescentes: quia sic pauci eos conténerent: a dimicatione cessarent. Delatã itaq; aquã noluit bibere rex: quasi de periculo & sanguine hominũ sibi fuisset aduecta: & ꝓpterea nõ esset bibenda: libauitq; eam deo & de salute gratias egit uiroꝝ. Post istos aũt fuit frater ioab abysai. Is enĩ una die hostiũ nõgentos occidit. Quintus fuit banaias genere sacerdos qui ꝓuocatus a uiris insignibus ĩ moabitide regione sua eos uirtute iterfecit. Rursus aũt cũ uir egyptius genere: ꝓceritate mirabilis eũ ꝓuocasset: nudus armatũ ipsius iaculo ꝓstrauit ac pdidit: nã auferẽs eius iaculum: & uinũ adhuc pugnãtẽq; spolians: armis eũ ꝓpriis interemit. Annumeretur aũt & hoc prædictis eius actionibus aut tanquã primum magnanimoꝝ eius operum: aut quasi non dispar. Quadã tempestate cum ningeret in puteũ lapsus incidit leo. Et cũ os putei esset angustũ: latebat abiconsus ne appareret: erat enim ipsum orificũ niue dãnatũ. Nullũ ergo egressum leo uidẽs: nec saluris exitũ rugiebat. Banaias aũt audiẽs bestiã ꝓclamantẽ: dum iter tunc ageret: accedens ad puteum in eo descendit: & baculo quẽ portabat in manu bestiã repente ꝓstrauit. Tales igiẽ uirtute fuerunt: & reliqui numero trigintatres.

¶ Cap. XIII.

Ex autẽ dauid uolens agnoscere: quot eẽnt milia populi totius: est oblitus moniti mosaici: quo prædictum fuerat: ut si dinumeraretur populus: ꝑ uniuscuiusq; capite deo siclus præberetur. Præcepit ergo ioab principi militiæ: ut ꝑgens uniuersum dinumeraret exercitũ. Quo dicẽte: non eẽ necesse hoc: nõ qeuit: sed iussit numerũ hæbreoꝝ infigniter adipleri. Ioab uero sumẽs tribunos & scribas: & ꝑagrans israelitaꝝ ꝓuinciã: considerataq; multitudie q̃nta eẽt hierosolymã remeauit ad regem: post menses nouem & uiginti dies: obtulitq; numerum regi: absq; tribu beniamin: hanc enim dinumerare non poterat: neq; tribũ leui. Penituit aũt dauid q̃ dinumerasset populum: eo q̃ deliquisset ĩ deum. Fuit ergo alioꝝ israelita-

rum numerus nongenta milia uiroꝝ arma ferentiũ:& militiam exercere ualentiũ:iudæ uero tri
bus per ſe ſolã habuit.xl.milia.Prophetis itaq; declarãtibus dauid:quia deus ei iraſceretur: ſuppli
care cœpit eũq; rogare:ut propicius eẽt:& ueniã peccato cõcederet.Tunc gad prophetã miſit ad
eum deus:tres ſupplicii conditiones portanté: ut eaꝝ quam probaret eligeret:utrũ uellet famẽ
in prouincia generari annis ſeptẽ:an tribus menſibus pugnãdo uinceretur ab hoſtibus: an certe
morbus & lãgor accederet tribus diebus hæbreis:ille uero ĩ anxietaté huius electiõis oĩum rerũ
peſſimaꝝ incurrens tribulabatur:& uehementer aĩo uidebatur eſſe cõfuſus. Cunq; ꝓpheta di
ceret:hoc oĩmodis ĩminere:& reſponſum uelociter exigeret:ut electã ab eo conditionem deo re
nunciaret:cogitans rex:quia ſi famã eligeret:cõtra alios hoc facere uideret:quãdo ipſe quidẽ ha
bens multa fruméta non pateretur inopiã: reliquis uero eẽt anguſtia:ité ſi eligeret triũ mẽſium
uictoriam hoſtium:ipſe quidẽ habens circa ſe uiros fortiſſimos:& cuſtodes:nihil oĩno metueret:
neci uero eius exercitus ſubiaceret:inter hæc aũt cõem potius paſſionẽ: & regum & ſubiectorũ
elegit:in qua timor oĩbus eſt equalis:dicens quia multo melius eſt in dei magiſq; in hoſtiũ ma
nus incidere.Hæc audiens ꝓpheta:renunciauit domino. Qui morbũ & interitũ miſit in exerci
tum hæbreoꝝ.Moriebantur enĩ non uno modo:ut facile langor potuiſſet agnoſci: ſed mors q̃
dem inerat multis languoꝝ occiſionibus:& quia nõ poſſent cognoſci:facile peribant.Alius ergo
ſuper aliũ moriebaẽ:& latenter ĩminens malũ uelociter ferebat interitũ.Alii ſiquidẽ repẽte cum
uehemẽtibus doloribus:& amaro gemitu aĩam relinquebãt:alii uero ipſis paſſionibus marc ſce
bant:ita ut neq; curã exhibere corporibus ꝑualerẽt:ſed præ labore deficerẽt:alii aũt repẽtinise te
nebris eoꝝ conatus abripiẽtibus ſuffocati: ꝑtinus expirabãt:alii ſup mortuos quos ſepeliebant
ipſi quoq; moriebantur:imperfectas relinquentes pariter ſepulturas.Incipiente itaq; peſtifero lã
guore eos ab hora matutĩna perimere: uſq; ad horam prandii conſumpta ſunt milia ſeptuaginta
Extenditq; angelus manum ad hieroſolymam: ut etiã illic peſtem languoris ĩferret. Rex aũtem
ſacco amictus ſedebat in terra:rogans deum & ſupplicans:ut morientium leuigaretur interitus.
Tunc reſpiciens interea: & uidens angelum euaginato gladio in hieroſolymam ꝑperantem:cla
mauit ad dominum dicens:iuſtum eſſe ut ipſe puniretur:qui paſtor erat:& greges quæ nihil de
liquerant ſeruarentur:& ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe:& ĩ generationẽ ꝓpriã potius pro
uenire ſupplicium:ut innoxio populo parceretur.Exaudiens uero deus eius preces: ceſſare fecit
interitum:& mittens gad prophetam:præcepit ut ad aream iebuſei orna repente conſcenderet:
edificans illic altare:ut hoſtias ĩmolaret.Audiens hoc dauid nõ ſiluit:ſed mox ĩ locum ubi præ
ceptum fuerat properauit.Orna uero terebat frumentũ.Cunq; uidiſſet regẽ & omnes eius pue
ros ueniẽtes:occurrit ad eum:& adorauit:erat enim genere quidẽ iebuſeus:dauid aũt præcipuus
amicus:& ꝓpterea ei nihil mali fecit:quãdo ciuitaté ſicut prædiximus deuaſtauit.Cunq; orna in
terrogaret cur dominus ueniſſet ad famulũ ſuum:dixit:ut aream cõpararet ab eo:quatenus alta
re in ea conſtituẽs domino hoſtias ĩmolaret.Qui & aream dixit & aratri boues ad holocauſta ſe
præbituꝝ & deũ oratuꝝ:ut ſacrificiũ grate ſuſciperet. Rex aũt eius quidem ſimplicitaté & ma
gnanimitatem diligere ſe profeſſus eſt:munuſq; ſuſcipere: præciũ uero eum reꝝ oĩum accipere
poſtulabat:dicens non eſſe iuſtum:gratis ſacrificia celebrare.Dicente aũt orna:ut cum uellet effi
ceret: quĩquagĩta aream ſyclis ab eo comparauit:& edificato altari ſacrificia fecit: & holocauſta
celebrauit:& hoſtias pacificas ĩmolabat:q̃bus placatus dominus:& denuo propitius eſt effectus.
In illo ſiquidem loco aliquãdo contigerat offerre abraã ſuũ filium yſaac:quando cũ iam paratus
eſſet occidere filiũ: & ĩ holocauſtum exhibere: ex improuiſo aries apparuit & altare circunſtetit:
quẽ abraã pro filio ſicut prædiximus ĩmolauit. Videns aũt rex dauid orationem ſuam exauditã
a deo:& ſacrificium grate ſuſceptum: decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur: quam
uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo edificando præmiſit. Deus enim mi
ſit ad eum prophetã dicens:templũ illic eius filiũ eſſe facturũ: qui eſſet ei ſucceſſurus in regnũ.

¶Capitulum.XIIII.

POſt hanc itaq; ꝓphetiã iuſſit rex numerari colonos:& inuenti ſunt:centum & octogin
ta milia.Ex his inſtituit lapidum ceſores octoginta milia. Aliam uero multitudinem ut
lapides ueherẽt deputauit:ex q̃bus tria milia quigẽtos laborãtibus ꝓpoſuit.Præpauit aũt
ferrũ:& es ad opa:& ligna cedria ualde ꝓcera:hæc mittẽtibus ſydõiis:q̃bus mãdauerat:ut ei hãc
materiã miniſtrarẽt.Amicis uero ſuis dicebat:hæc ſe tũc gerere ut regnaturo poſt ſe filio ꝓpara
tã materiã ad opus fabricæ dereliqueret:& nõ tũc cũ eẽt nouus & ĩexptus ꝓp ætaté circa talia la
boraret:ſed hẽns hæc ꝓparata:citius opus ĩpleret.Vocãs aũt filiũ ſalomonẽ ꝓcepit ei ut ſuccedẽs
in regnũ:tẽplũ edificaret deo dicẽs:qa eũ uolenté hoc facere ꝓhibuiſſet deus bellis & hũano ſan
guine ſordidatũ: & prædixiſſet:quia ſalomon iunior filius eius edificaret tẽplum: & quia ut hoc

nomine uocaretur:non ipſe tanquā pater proſpexiſſet ſed deus: & promiſiſſet prouinciā hæbre-
orum eius tēpore fore fœlicē:& nō ſolū in aliis bonis & pace qđ eſt oīum ualde præcipuū:ſed &
bellorꝫ atqꝫ ſeditionū inteſtinarꝫ:futurā maxīam libertatē. Tu igitur inquit quō & ante natiuita
tem a deo rex fore monſtratus es:nitere etiā in aliis eius prouidentiæ dignus eſſe:& pius exiſtere:
ſimul & iuſtus & fortis: mādata quoqꝫ eius & leges quas nobis per moyſen tradidit:& tu ſerua &
alios nequaquā ꝓuaricare permittas. Templū aūt qđ te regnāte ſibi præcepit fieri:deo reddere ſe
ſtinato:nō pauescas magnitudinē operis nec labore terrearis:cuncta nāqꝫ tibi ante meū obitum
præparabo. Scito ſiquidē auri talenta iam collecti decē milia:argenti uero centū milia talentorꝫ:
ferri uero & eris pōdus quod & numerū poſſet excedere præparaui: lignorꝫ & lapidum maxīam
copiā. Habes aūt ſup hæc & q lapides poſint cedere: & fabricas inſtruere milia multa uirorꝫ: &
ſiquid his defuerit:adiicē nō morieris. Eſto igitur optimus gubernator: deū habendo patronū.
Præcepit aūt principibus populi quos fabricare præceperat filiū adiuuare: & bonis oībus abun-
dantes:circa dei uacare religionē dicens pro his fruituros pace ſimul & equitate quæ deus iuſtis:
& pīis omnibus conſuetus eſt repenſare. Edificato ſiquidē tēplo arcam eū ꝓcepit illic & ſancta ua
ſa recondere dicens:eo ꝙ ante multū tempus hoc templū habere debuerāt:niſi patres noſtri deo
inobedientes fuiſſent: cum deus utiqꝫ ſibi templum poſtquā hanc terram obtinuerunt edificare
præcepit. Hæc itaqꝫ ad prīcipes ſuos dauid & ad filiū ſuū eſt locutus ¶ Cap. XV.

ET cum iam eēt ſenex:& corpore frigidus:ita ut ꝓpter ætatē ſic alegeret: ut neqꝫ multis
pellibus adoptus calefieri poſſet:cōgregati medici:& conſiliū facientes:tractauerunt ut
ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur quæ cū eo dormiret hoc ei contra frigus fo-
re remediū:ut eū puella uirgo foueret. Ad quā rem una adoleſcentula in ciuitate repta
eſt:quæ mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret: noīe abyſag: quæ dormiēs ſolummodo
cum rege calefaciebat eū. Rex aūt ad cās uenereas quæ iā ſenectute defecerāt: & ad coitū mulie-
ris nō ualebat. Quartus igiť filius dauid iuuenis ſpecioſus:atqꝫ procerus ex muliere agit ei natus
noīe adonias:qui poſt abſolon fuerat ꝓcreatus:habēs regnādi ſuperbiā:dicebat amicis:qa ipſum
oporteret ī regnū ſuccedere:fecitqꝫ ſibi currus & equites:& quinq̄ginta uiros ꝑcurſores iſtituit.
Quæ cū uideret pater:nō corripuit eū: neqꝫ impetū uolūtatis eius ꝓhibuit:donec agnoſceret ꝓ
qua cauſa talia cogitaret. Habuit aūt adonias huius rei coopatores principē militiæ ioab & abia-
thar ſacerdotē:cui ſolūmō reſiſtebat ſadoch ſacerdos:& ꝓpheta nathan:& banaias:qui ſupra cor
poris cuſtodes fuerāt:& ſemeias amicus dauid:& oēs uiri fortiſſimi. Cūqꝫ ꝑparaſſet adonias cœ-
nam extra ciuitatē circa fontē qui erat in orto regali:& oēs fratres ꝑter ſalomonē illic uocaſſet:
necnō & principē militiæ ioab:& abiathar:& prīcipes tribus iuda:ſadoch tantūmō ſacerdotē: &
nathan ꝓphetam & banaiā & oēs diuerſæ uolūtatis ad conuiuiū nō uacauit. Hæc aūt mater ſalo
monis bethſabeæ nathan ꝓpheta nunciauit dicens. Adonias rex eſt:& dauid hoc ignorat:deditqꝫ
ei conſiliū ut ſaluaret ſe:& filiū ſuū ſalomonē:& ingreſſa ad dauid ſola diceret ei:quia ipſe quidē
iuraſſet poſt ſe regnaturꝫ fore ſalomonē:& quia adonias iam teneret imperiū. Qua ad regem lo-
quente: ꝓpheta ſe aſſeruit ingreſſurꝫ:& eius uerba ſuo teſtimonio firmamēturꝫ. Credens aūt uer
bis ꝓphetæ bethſabeæ introiuit ad regē:& cū ſolēniter adoraſſet:ſilentō petito:oīa ei quæ ꝓphe
ta monuerat explicauit conuiuiū adoniæ:& uocatos ab eo abiathar ſacerdotē: & ioab prīcipem
militiæ:& eius filios abſqꝫ ſalomone:& neceſſarios eius amicos inſinuans:dicebatqꝫ quia oīs po-
pulus ſuſtineret:quē rex ordinare uellet:rogās ut haberet ī aīo:quia poſt mortē eius ille regnās:
& eam & eius filiū una pimeret. Cunqꝫ adhuc loquereť cū rege mulier:nunciauerūt ei: qa nathā
eum uidere uellet. Rege iubente ut ueniret:ingreſſus nathan interrogabat: ſi ea die regem feciſ-
ſet adoniam:& ei principatum populi tradidiſſet:dicēs eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuiū:
& oēs regis filios ꝑter ſalomonē ibidē inuitaſſe:& prīcipē militiæ ioab:q cū plauſu nimio epula
ti & ludo eternum eius optabant effici principatum:adiiciens:neqꝫ me inquit: neqꝫ ſacerdotem
ſadoch uocauit:nec banaiam:qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus:& iuſtum eſſe ut oēs agno
ſcerent:ſi per eius factum fuerit uoluntatem. Hæc dicente nathan: ꝑcepit rex uocari bethſabeæ:
paululum nāqꝫ e cubiculo diſceſſerat ingrediēte propheta. Cunque ueniſſet mulier:rex ad eam:
iuro inquit tibi per deum noſtrum excelſum: filiū tuū ſalomonē eſſe regnaturꝫ:ſicut & primitus
iam iurauit:& hunc ſup meū ſolium fore ſeſſurꝫ:& hoc hodie celebrandū. Cū ergo mulier ado-
raſſet eum & longeuā eius optaſſet uitā:ſadoch ſacerdotē & banaiā uocari ꝑcepit. Quibus ueniē
tibus cum iuſſiſſet ut ſumpto nathan propheta:& armatis qui circa aulā regiā reſidebant:impo-
nentes eius filium ſalomonem in iumento regio: foras ciuitatem ducerent ad fontem qui dici-
tur geon:& unguentes oleo ſancto eum conſtituerent regem:& ſadoch ſacerdotē:& nathan pro
phetam hoc celebrare ꝑcepit:ſequenteſqꝫ per mediā ciuitatē tuba canerent clamantes: ineternū

uiuere regem ſalomonem:& eum ſedere in regio ſolio conſtituerent:ut agnoſceret omnis popu-
lus:q; ei traditum a patre fuiſſet imperium. Salomoni uero mãdauit de regno:ut pie & iuſte ci-
ca hæbream gentem & tribum iuda uiueret.Cunq; banaias optaſſet:ut eſſet deus ſalomoni pro-
pitius: repente iſigniter:& mullam habentes moram:impoſuerunt ſalomonẽ in regia mula:edu-
centeſq; eũ extra urbem ad fontem:&oleo eum unguentes: introduxerunt rurſus in ciuitatem:
fauentes:& regnum eius longeuũ fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiã ſedere fe-
cerunt eum in ſolio regis.Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas & feſtiuitatẽ:letatus in
calamis:aliiſq; muſicis organis:delectabatur:exultans:ita ut diuerſitate organoꝝ:& melodia mu
ſica omnis terra & aer reſonaret.Cunq; ſenſiſſet clamorẽ adonias:& qui eius conuiuio præſentes
erant turbati ſunt:dicebatq; ioab non ſiib placere ſonum tubæ quã audiebat.Dum ergo cunctis
in conuiuio conſtitutis:nullus guſtaret cibum:ſed omnes diuerſis cogitationibus inhererẽt:cu-
currit ad eos ſacerdotis abiathar puer nomine ionathas. Cunq; uidiſſet adonias iuuenem:& di-
xiſſet boni eum nuncii fore portiorem:ille eis pandit uniuerſa de ſalomone:& uoluntatem regis
dauid aperuit. Exilientes igitur mox e cõuiuio adonias & omnes qui uocati fuerant:a ſede rega
li fugierunt.Metuens aũt a donias regẽ pro his quæ fuerant geſta:ſupplex factus eſt ei. Et dum
cornu altaris teneret:hoc feciſſe nunciatum eſt ſalomoni:& quia rogaret:ut ab eo acciperet iu-
iurandum:quia non haberet rex circa eũ huius facti memoriam:nec mali aliquid ſuſtineret:ille
manſuete miſit temperanterq; agens:ab illo quidẽ delicto eũ dimiſit illeſum dicẽs:q; ſi ĩciperet
aliquid denuo nouitatis proferre ipſe ſuæ punitionis auctor exiſteret. Et mittens iureiurando
præbito:euocauit eum.Qui dum ueniſſet:& adoraſſet:iuſſit eũ ad domũ propriam remeare:ni-
hil decetero metuentem: ut tamen bonũ ſe pro ſua utilitate maxie exhiberet admonuit.Volens
aũt dauid oſtendere totius populi regem ſe filiũ effeciſſe:conuocauit principes uniuerſos in hie-
roſolymam:& ſacerdotes & leuitas: & dinumerans populum:inuenit ab anno triceſimo uſq; in
quinquageſimum exiſtere trigintaocto milia:ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi:uigin
titria milia iudices populi:& ſcribas eoꝝ ſex milia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantan-
tes in organis quæ dauid ſicut prædiximus inſtituit.Diuiſit etiam eos per generationes:& ſegre-
gans ex tribu ſacerdotes:inuenit eoꝝ generatiões uigintiq̃tuor:ex domo quidẽ eleazar ſedecim:
& de ithamar octo & præcipiens: ut unaquæque generatio miniſtraret deo per dies octo a ſab-
bato uſq; ad ſabbatum:& ita omniũ generationes ſortem acciperẽt:præſente dauid & ſadoch &
abiathar ſacerdotibus & principibus uniuerſis.Et prima quidem generatio cõſcendens cõſcripta
eſt prima & ſecunda pariter & tertia:& conſequenter uſq; ad uigeſimãquartam:& diuiſio hæc p-
manſit uſq; ad præſentem diem.Fecit aũt & de tribu leuitaꝝ partes uiginti & quatuor; & ſorti
eodẽ modo conſcẽderunt:utq; ſecundũ modum ſacerdotũ octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent:
inſtituit.Eos uero qui erant de germie moyſi:hos eminẽtius honorauit.Fecit enim eos cuſtodes
theſauroꝝ dei atq; uaſoꝝ:quæ reges deo dicare cõtingeret:iuſſitq; omnibus de tribu leui:ſimul
& ſacerdotibus:ut die noctuq; deo ſeruirent:ſicut eis præceperat moyſes.Poſt hæc diuiſit exerci
tum ĩ cohortes duodecim cũ ducibus ſuis & cẽtenariis & tribunis.Habebat uero unaquæq; co-
hors uigĩtiquatuor milia uirorum:quos obſeruare præcepit per tricenos dies a prima hora uſq;
ad nouiſſimam ſalomonẽ regem cũ millenariis & cẽtenariis.Conſtituit aũt iudicẽ uniuſcuiuſq;
cohortis quẽ bonum iudicauit & iuſtũ:& tutores theſauroꝝ:& uitium:& agroꝝ:alioſq; iumen-
torum quoꝝ nomina nõ credidi neceſſariũ reminiſci.Cunq; hæc ſingula præ dicto modo diſtri
buiſſet: conuocans in eccleſiã iudices hæbreoꝝ:& prĩcipes tribuum:& duces cohortiũ:& qui in
unoquoq; actu:aut qui ſuper poſſeſſionẽ regiam fuerat conſtitutus:ſtans excelſiore ſolio rex ait.
Fratres conſcios uos eſſe uolo:quõ templum deo edificare deliberans: aurum multum præpara
ui: pariter & argentum centum milia talentoꝝ. Deus aũt prohibuit me per nathan prophetam
propter bella quæ ꝓ uobis geſſi:ex inimicoꝝ cedibus pollutam habens dexteram:ut ei templũ
edificarem:ſed filium mihi ſucceſſurum in regnum:hoe implere præcepit.Nuncio itaq; quoniã
dum pater noſter iacob duodecim filios habuiſſet:noſtris iudã fuiſſe regem: & meipſum cũ ſex
fratres haberẽ præpoſitum:& a deo recepiſſe regnum:& nullum eoꝝ grauiter hoc tuliſſe:& ego
depoſco meos filios:ut nõ in alterutros ſeditiões exerceãt:ſalomõe regnũ ſuſcipiẽte:ſed agnoſcẽ
tes q; deus eum elegerit: ferant eum libenter ut dominum.Non eis grauis debet eſſe dei uolun-
tas quãdo non extraneo ſeruiunt:ſed magis letentur in fratre:honorem imperii poſſidentẽ:eni-
que una participantes.Oro itaq; ut promiſſiones dei perducantur ad finem:& fœlicitas in cũcta
prouincia ſeminetur:omniq; tempore maneat ſicut etiam ſub rege ſalomone eſt ipſe pollicitus
præbiturum.Erunt aũt hæc firma:& terminũ bonum habitura: ſi pium & iuſtum:& cuſtodem
paternarum legũ temetipſum o filii præbueris.Si uero has tranſcenderis:mala te ſcito eẽ paſſũ:

Rex itaq; dum hæc cõpleſſet uerba ceſſauit. Deſcriptionem uero & conſtitutionẽ edifcii templi omnibus ſuadentibus ſalomoni tradidit: quẽadmodũ fundamẽta domus & ſupiora eius: & quãta & qualis latitudo & altitudo fieret: necnõ & quãta uaſa aurea & argentea: quoꝝ pondus ipſe deuit: monuitq; eum quoq; ſermonibus: ut omni inſtantia imineret in opere: utq; princeps & le uitarum tribus cũ eo ꝑiter laborarent propter eius ætatẽ: & quia cum deus illũ elegerit: qui & fabricæ tẽpli: & præſul eſſet imperii: facile illis & non ualde laborioſum edificiũ fore dicebat: cum ipſe multa auri talenta: plurima uero argenti & ligna: dum & fabroꝝ multitudinẽ: & lapides cedentium præparaſſet: necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos: ſed & nunc oblationis primitias faciens: alia tria milia talẽtoꝝ auri puriſſimi ſe præbituꝝ eſſe dicebat ad aditum & currũ dei faciendum ex quo & cherubin eſſent ſub quas conſtituerent arcã. Cunq; tacuiſſet dauid: principibus & ſacerdotibus atq; leuitis multũ ſtudium oblatiõis habentibus: & ꝓmiſſiones claras & magnificas exhibentibus: quæ etiã ſunt impletæ ab eis: obtulerunt auri quidẽ talenta quinq; milia: & ſtateres decẽ milia: ferri talenta multa milia. Sed & quicunq; præcioſos lapides habuit obtulit: & in theſauros dedit conſeruandos: quoꝝ agebat curã ꝓnepos moyſeos: ialuis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & dauid uidens ſtudiũ & munificẽtiã ꝓceꝝ ac ſacerdotũ & ſimul uniuerſoꝝ: deũ benedicebat magna uoce: patrẽ eũ & genitorẽ oĩum eſſe proclamans: ſed & opificem regẽ humanaꝝ & diuinaꝝ: & quibus eũ ipſe præpoſuiſſet ꝓſulẽ: ſimul & curatorẽ feciſſet generis hæbreoꝝ: & fœlicitatis eoꝝ: quoꝝ ei ꝓbuerat principatũ. Inter hæc aũt orãs & omni populo bona ſemper optans: & ſalomoni filio mentẽ ſanam & iuſtam: & in cũctis partibus uirtutis incolomitatẽ: iuſſit ut etiã populus benediceret deũ. Illi uero proſtrati in terram adorauerũt: egerũtq; gr̃as dauid ꝓ oĩbus: quæ eo regnante potiti ſunt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit: uitulos mille: & totidẽ arietes: & agnos mille quos ĩ holocauſtis obtulerũt: ſacrificauerũtq; ꝑiter & pacificas: multa milia ouiũ occidentes: & tota die rex feſtiuitatẽ habebat cũ omni populo. Sed & ſolomonẽ ſecundo unxerunt oleo regẽq; fecerunt: & ſadoch põtificẽ uniuerſæ plebis: deducẽtes ad regalia ſalomonẽ: & ſedere faciẽtes ĩ ſolio patris. Ab illo nãq; tpe: ei cũctus populus ſeruiebat.

Capitulum. XVI.

POſt paulũ uero tẽpus: & dauid egritudine & ſenectute confectus: ſciens ſe moriturũ: uocauit ſalomonẽ filiũ: & hæc ei locutus eſt. Ego quidẽ o filii iam ad uniuerſoꝝ debitum ad patres procedo meos: cõmune gradiens iter omnium qui ſunt nunc: quicq; futuri ſunt: illic ꝑgens unde non licet ulterius remeare: & quæ in hac uita geruntur agnoſcere. Quapropter uiuens adhuc & iuxta mortem conſtitutus: ea te moneo quæ dudum & dixi: ſuadens tibi: ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos: pius aũt circa deum qui tibi dedit impiũ: atq; mandata ſerues & leges: quas ad nos ꝑ moyſen ipſe trãſmiſit: & neq; gratia neq; inimiciciis neq; concupiſcentia: neq; alia paſſione conſtrictus has forte cõtemnas. Dei enim fauorẽ amittis: ſi leges preuaricatus fueris: & e diuerſo ꝓuidentiã eius in te conuertis: ſi talis fueris: qualem eſſe rectorem decet imperii. Sed ego etiã deũ exoro: ut genus noſtrũ regnum tpe uniuerſo poſſideat: nec altera domus hæbreoꝝ habeat principatũ: ſed ut noſipſi ꝑ ſecula eterna regnemus. Eſto aũt memor iniquitatis ioab: qui per zelũ occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos: abner filiũ ner & amaſam filium iethra. Quoꝝ morte ut fuerit uiſum tibi defende: quõ potior me atq; potentior exiſtens ioab: pœnam hactenus declinauit. Cõmendo autẽ & tibi filios berzellai galaditidis: quos in omni honore & prouidentia cõſeruabis: hoc munus præſtando mihi. Non eis enĩ initium benefaciẽdi cõferimus: ſed ea potius recõpenſamus: quia pater eoꝝ mihi ĩ fugæ tẽpore miniſtrauit. Sed ſemei filius gera de tribu beniamin qui multũ mihi ĩ fuga poſito blaſphemauit ꝓficiſcẽti: & poſt ea remeãti occurrit ad fluuiũ iordanis: & fidẽ accepit: q; nihil mali tũc pateret nunc cãm rationabilẽ requirens: decenter ulciſcere. Dum ergo filiũ hæc monuiſſet: de oĩbus: & amicis: & de his quos nouerat pœna dignos: defunctus eſt: cũ uixiſſet ãnis. lxx. Ex quibus regnauit ſeptẽ annis ĩ hebron ſup tribũ iuda: & menſes ſex: in hieroſolymis aũt regnauit ſup prouiciã uniuerſam ãnis trigĩta tribus. Hic enĩ uir fuit optimus & omni uirtute plenus quos eſſe oportet in regibus: quibus tantaꝝ gentiũ cõmittitur ſalus: fortis: qualis nõ fuit alius. Nam in certaminibus quæ propter ſubiectos habuit: primus ad ꝑicula ꝓperabat: laborare & pugnare milites inuitabat: ipſe opando potius: nõ ſicut dominus impando: ad intelligendũ & cõſiderãdũ de futuris: & ad diſpenſationẽ ꝑſentiũ nimis idoneus: caſtus: mãſuetus: benignus: circa eos q; in calamitatibus erãt: iuſtus & nimis humanus: in his aũt q; regibus præcipue cõueniunt: in nullo penitus niſi circa uxorẽ uriæ magnitudĩe poteſtatis deliquit. Reliquit autẽ & diuitias quãtas nullus alius regũ: neq; hæbreoꝝ: neq; gẽtiũ aliaꝝ. Sepeliuit aũt eũ filius ſalomõ ĩ hieroſolymis decẽter nimis: & aliis rebus quæ ſolent circa exeqas regias miniſtrari: & multas diuitias cũ eo recõdidit. Quaꝝ

magnitudinē ex his quæ dicturus sum poterit quilibet agnoscere. Post tempus enim ānox mille trecentox: hircanus pontifex dū ciuitas obsideret ab antiocho rege qui pius cognominatus est filio demetrii: uolens ei dare pecunias ut ab obsessione recederet: & exercitū suū auferret: nō habens unde hoc adimpleret: aperuit unū locū sepulchrox dauid: & sublatis exinde tribus milibus talētox: ptem dedit ātiocho: & ita nimietatē obsessionis amouit: sicut etiā in aliis indicabimus. Post hæc autē multo annox tēpore iam trānsacta rursus herodes rex aliū locū aperiens: plurimas exinde pecunias tulit. Nullus aūt eox loculos regū inuenit. erāt enī sub terra mechanico modo reconditi: ut ingredientibus in monumentū: nullatenus possent esse manifesti. Sed de his quidē hæc non indicasse sufficiat.

Hæc insunt in octauo libro iosephi historiæ antiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Quō salomon suscepit regnū: & peremit. Cap.ii.
De sapientia eius & intellectu: atq; diuitiis. Cap.iii.
Quō primus in hierosolymis edificauit tēplū: & de preuaricatione qua preuaricatus est circa senectutem: simul & de obitu ipsius. Cap.iiii.
Quō subiectox quendā hieroboam fecerunt sibi regē decē tribus recedentes a domo dauid: & in duabus tribubus regnauit filius salomonis roboam. Cap.v.
Quia sesach egyptiox rex castrametatus est contra hierosolymā: & ciuitate deuicta: diuitias eius transmigrauit in egyptum. Cap.vi.
Bellū hieroboam regis israel cōtra filiū roboam abiam: & triūphus abiæ. Cap.vii.
Quia generationē oēm hieroboā quidā noīe baasa pimēs: ipse tenuit prīcipatū. Cap.viii.
Bellū ethiopū cōtra hierosolymitas: regnāte sup eos asa: & cædes ethiopū. Cap.ix.
Quia generatiōe baasā pēpta: regnauit sup israelitas amarī: & post eū filius eius achab. Cap.x.
Quō regnāte achab ꝓphetauit helias: & de signis q̄ fecit: & qa discipulū elegit elizeū. Cap.xi.
De morte naboth & agri eius possessiōe iniusta: & qa adath damasci & syriæ rex secūdo zahab pugnauit & uictus ē: & de religione seu gloria iosaphat regis hierosolymox. Cap.xii.

Quō achab cōtra syros pugnādo deuictus est: & ipse disperiit.
Continet hic liber tempus annorum centum sexagintatrium.

Incipit liber octauus antiquitatum.

Quid itaq; quot uirtutū: quātorūq; bonox auctor extiterit contribulibus suis: quātaq; bella pugnasq; gesserit: & lōgeuus sit mortuus: i præcedenti declarauimus libro. Salomone uero eius filio adhuc ætate iuueculo suscipiēte regnū: quē adhuc uiuēs pater dominū populi uniuersi uolūtate dei cōstituit: sedēte i solio prīs: oīs equidē populus solēniter fauit: ut assolet initio q̄tenus eius res optīe regerēt: & usq; ad senectutē fœliciter ꝓmaneret i regno. Adonias aūt q eius etiā patre adhuc uiuente tentauerat regni culmē inuadere: ingressus ad regis matrē bethsabeæ: eaq; humiliter salutata: req̄situs ab ea: ut si ꝓ aliq̄ petitiōe ueniret ediceret: ꝓmittēs se tota uoluntate conferre: adonias itaq; locutus est. Nosti qdē & ipsa regnū & ꝓpter ætatē: & ꝓpter populi uoluntatē fuisse meū: sed decreto dei ad salomonē tuū filiū puenisse: me tamē amplecti ꝓfiteor: & gratis seruire ei: & libenter agere quæ iusta sunt. His dictis piter postulauit: ut apud filiū eius suū fratrē intercederet: eiq; suaderet: dari sibi abysag: quæ cū eius patre dormierat uxorē dicens. quia ꝓ senectute eā pater non agnouisset: sed adhuc uirgo consisteret. Bethsabeæ uero & ministraturā se in hoc negocio studiose ꝓmisit: & nuptias ꝓmereri ꝓpter utrūq; : quia & rex ei uellet aliqd præstare: & illa ꝓ eo prona uoluntate deposceret. Adonias aūt spe nuptiarum letus abscessit. Salomonis ergo mater repēte prexit ad filiū: locutura de q̄bus adoniæ supplicāti ꝓmiserat. Et occurrēte sibi filio eāq; cōplectente: cū deduxisset eā ad locū ubi soliū erat regni cōstitutū: rex aliud soliū a dextris matri iussit appōi. Cūq; sedisset bethsabeæ: unū inquit o fili munus mihi petenti cōcede: & ne uelis quasi difficile denegare: tristēq; deserere. Cui salomon se īplere qd uellet ait: qa sanctū esset matri cūcta p̄bere: culpabat tamē eius petitiōis initiū: qd tanq̄ nō habēs firmissimā spē adeptiōis hmōi uerba ꝓferret: & adhuc qcq̄ sibi negari metueret. Tunc illa rogabat: ut uirginē abysag adoniæ fratri donaret uxorē. Hoc uerbū rex iracūde suscipiēs: dimisit quidē matrē dicēs: quō adonias cās nimis eminentes appeteret: & mirari se quō nō ei posceret etiā regnū: que q̄si seniori abysag dādā rogaret uxorē: qui potētes haberet amicos: ioab prīcipē militiæ: & abiathar sacerdotē: mittēsq; banaiā: qui erat sup

corporis custodes:fratrem adoniã præcepit occidi. Vocans igitur & abiathar sacerdotẽ dixit ei. A morte quidẽ hoc te liberat quia & cũ patre meo sepius laborasti:& arcã cũ eo in hanc regionẽ uexisti:hoc aũt tibi propono suppliciũ:eo q; fueris cũ adonia cõiũctus eiq; cõsenseris:ut neq; hic moreris neq; ad faciẽ meã ingrediaris:sed pgens in tuã patriã in agris dege:& hanc conuersationẽ donec uiuas exerceto:quõ peccasti:& nõ est iustũ te habere sacerdotiũ. Sic ergo domus ithamar sacerdotii honore priuata est:ppter prædictã cãm sicut samuel heli predixerat:transiuitq; ad genus finees,i.ad sadoch. De genere uero finees tẽpore quo ad domũ ithamar sacerdotiũ transmigrauit:heli primo põtificatũ accipiente:isti descendisse noscuntur.qui a sacerdotio sunt priuati: uochar filius ioseph summi sacerdotis: huius filius ioathã.ioatham aũt meroth:meroth asophi: asophi aũr achitob.achitob aũt sadoch:qui primũ a rege sacerdos est factus. Ioab igitur princeps militiæ pemptũ audiẽs adonia:ualde pterritus est:erat enĩ eius amicus potius q̃ salomonis regis: & hoc piculum propter illius fauorẽ nõ irrationabiliter fuspicatus est:fugit ad altare: credẽs sibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturã. Quod dũ fuerat regi nũciatũ:mittẽs banaiam eũ iussit adduci:ut ĩ eius iudicio satisfaceret. Ioab aũt ait nõ se relicturꝝ eẽ sacrariũ:sed ibi potius q̃ in loco alio morituꝝ. Quod dũ banaias renũciasset regi:præcepit salomõ ibi sicut uelle caput eius abscidi:& hanc eũ recipere pœnam pro duobus militiæ pricipibus:quos idecẽter occiderat:& eius cadauer sepeliri:ut peccata quæ gessit eius nũq̃ desereret genus:& a ioab morte ipse:eiusq; pater esset innoxius. Quod dũ fecisset banaias:ipse priceps militiæ totius exercitus cõstitutus est. Sadoch autẽ solũ fecit sacerdotẽ:in loco abiathar quẽ remouit. Semei uero præcepit: ut domũ sibi edificaret in hierosolymis:ibiq; maneret:& torrentẽ cedron trãsgredi nõ auderet: qđ si transcenderet:ultionẽ mortis incurreret:& sup hanc cõminationẽ iurisiurandi eũ religiõe constrinxit. Semei aũt hoc præcepto salomonis gaudere se dicens atq; seruare:insup adiiciẽs iusiurandũ:relicta patria in hierosolymis habitabat. Transactis aũt annis tribus:audiẽs duos seruos qui ei fugerãt in geth cõmorari:prexit ut quereret eos. Quod cũ ei reuertẽti cognosceret rex:qa & mandatũ eius & iusiurandũ respuisset:grauiter hoc tulit:eoq; uocato:tu ĩquit iurasti:nõ te me esse relicturꝝ:neq; ab hac ciuitate ad aliã aliq̃tenus egressurꝝ. Non ergo iurisiurãdi effugies ultionem sed etiã p q̃bus patrẽ meũ fugientẽ iniuriis affecisti:dabis nũc pœnas. Agnoscas quia nihil lucrantur:qui non repente pro sua iniusticia puniuntur:sed omni tpe quo se putant nihil patiẽdos sine timore cõsistere:crescit eorꝝ pœna:& cã maior efficitur:q̃ peccasse noscũtur. Tũc semei banaias iussu regis occidit.

¶ Cap.II.

QVumq; salomon iam regnũ haberet firmũ:punitis oĩbus inimicis: duxit uxorẽ filiã pharaonis regis egyptiorꝝ:edificatis muris hierosolymorꝝ multũ potioribus atq; munitioribus q̃ primitus extiterunt. Decetero maxia pace gubernauit impiũ in nullo p iuuẽtutẽ circa iusticiã legũq; custodiã aut paternorꝝ memoriã mandatorꝝ minor existens:sed cũcta quæcũq; ætate ,puecti sapientiaq; pfecti faciũt:cũ integritate põcipua celebrabat: placuitq; ei ut ueniẽs in hebron:in altari ereo qđ fecerat moyses sacrificaret deo. Tũc itaq; mille oues obtulit in holocaustũ. Quod dũ fecisset:põcipue deũ uisus est honorasse:appuitq; illi ea nocte p somniũ põcipiens:ut quæ uellet sibi ,p cultu pietatis peteret dona iferri. Salomon autẽ optia & eximia postulabat:q̃ & deus grate põberet:& utiliter homo pcipet. Non igitur auꝝ nõ argentũ nõ alias diuitias ut homo & iuuenis sibi dari depcatus est:hæc enĩ multos sola putãtur magna & dei dona precipua esse:sed da mihi inquit domine mentẽ sanã:& prudentiã bonã:ut circa populũ iustũ possim uerũq; ,pferre iudiciũ. His petitiõibus placata diuinitas:& iã alia cũcta quorũ memoriã in prece nõ fecerat dare se dixit id est diuitias:seculi gloriã de inimicis uictoriã:& præoĩbus intellectũ ac sapiam:qualẽ nullus alter hoĩum habuit nec regũ:nec priuatorꝝ:seruaturũq; se etiã nepotibus eius iperiũ multo tpe cõpromisit:si iuste uiueret:& ei obediret:& pris sui in optimis actionibus imitator existeret. Hæc salomon audiẽs dicta a deo:repente exiliuit e somno:& adorãs eũ:ad hierosolymã remeauit:& ante tabernaculũ sacrificia celebrauit:epulasq; uniuersas exhibuit. His itaq; diebus iudiciũ apud eũ deductũ est:cuius criminũ erat inuenire difficile. Cãm uero unde iudiciũ salomõ ,puenerat:necessariũ iudicaui referre:ut legẽtibus iurgii nota sit difficultas:& si tale aliquod cõtigerit:q̃si ex imagine egregii decreti:cito possint huiusmodi ,pferre sententiã. Duæ ad eũ mulieres socia de cõuersatione cõuenerũt:quarꝝ quæ lesa uidebatur:prima cœpit hæc uerba ,pferre. Habitabamus ĩquit o rex ego & hæc ĩ una domo:cõtigit aũt ambabus: ut una die eadẽ hora pareremus. Trãsacta iã tertia die:dormiẽs hæc supra suũ filiũ icubuit:& eũ uiolenter occidit:tollẽsq; meũ ad se cõtulit:& mortuũ in ulnas meas dormiẽtis apposuit. Mane facto dũ ubera porrigerẽ filio:meũ quidẽ nõ repperi:huius aũt mortuũ adiacere mihi cognoui: & misera certius hoc turbataq; cõsiderans:factũ scelus inspexi. Vnde repetens meũ filiũ & nõ

ab ista recipiens:ad tuū domine remediū cōuolaui.Dum enim sole simus & nullū qui nos arguat metuamus:cōtemnēs hæc denegare pſistit.His dictis requisiuit rex:quid allegare uellet & altera. Qua negante ꝙ hoc feciſſet:& dicēte suū uiuere filiū:& aduersariæ suæ defunctū:cū nullus posset huius rei iudiciū discernere:sed in eius descriptione omniū mēs haberet:solus rex hmōi questione inopinabiliter exoluit:iussitq; deferri & mortuū & uiuum īfantē:uocauitq; quendā armigerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderēt infantes:& utraq; medietatē & eius q mortuus erat:& qui uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidē populus ignorans sentētiam deridebat:q̄si ab adolescēte rege ꝓlatam.Inter hæc aūt uera matre ꝓclamāte ne hoc fieret:licet sed potius ut īfantulus eius sociæ traderet:sibi sufficere dicēs:ut tantū uiueret:eūq; uideret:licet alterius esse putaret:& e diuerso altera præparata esset ut diuisum uideret infantē:insup ueram matrē tormentis affici postularet:cognoscens rex utriusq; uoces de uero fonte cordis ꝓlatas:reclamanti quidē ne ꝑimeret infantulus:iussit filiū redonari:ueram matrē eam agnoscens:alterius uero maliciam accusauit:que necato ꝓprio filio:etiā suæ amicæ natū uidere cupiebat extinctū: Hoc itaq; magnū exemplū & p̄cipuū sapientiæ & prudentiæ eius indiciū populus credidit universus:& ex illo die tanq̄ diuinū habentē sensum omnes inspiciebāt.Isti itaq; p̄cipes militiæ & duces erāt ei in omni ꝓuintia:in tribu quidē effraim urias:in regione aūt bethleem erat dochis: dorensem autē & maritimoꝝ regionē abiam:adab habuit sub potestate sua duces duxitq; filiam salomonis uxorē.Campus aūt maximus erat sub banaia filio bachi cui adiecta terra est ad iordanem usq; ꝓtensa.Galaditē uero & gauladitē usq; ad montē libanū:& centum sexaginta ciuitates maximas atq; munitas habens sub se gabiar:gubernabat eas.Achinadab autē totius galileæ usq; ad sydonē curā habebat:& ipse duxit filiā salomonis noīe basinia.Maritima uero quæ circa arcē & ciuitatē posita sunt hahuit banach:sabath aūt mōtē tabiꝝ:& carmelū:& īferiorē galileā:regionemq; usq; ad iordanē fluuiū cōstitutā basan disponebat.Semei aūt sors beniamitidis erat iniūcta:gabar aūt habuit regionē positā trāsiordanē:& sup oēs hos unus erat positus prīceps. Mirabile itaq; incrementū habuit & populus hæbreoꝝ & tribus iuda:cōuersi ad terræ culturā. Nam pace potiti:& a bellis atq; tumultibus ulterius abstracti:insup & desideratā libertatē adepti:intēperantes erant circa substantias cōgregatas:& eas semp potius extēdendas.Erāt regi & alii duces: qui syroꝝ terras & alienigenaꝝ a fluuio euphraten distētas usq; ad egyptū gubernabāt:tributa colligentes ex gentibus.Inferebāt autē & eius mēsæ quotidianæ ad regale cōuiuiū simile choros trigīta:farinæ expensæ choros sexaginta:boues saginatos decē:& de paschuis uigīti:agnos saginatos centū.Hæc oīa præter illa quæ de uenationibus capiebāt.i.ceruos & uolatilia:sed & pisces ab alienigenis portabant.Tantā uero multitudinē curruū habuit salomon:ut quadragīta milia p̄sepia equoꝝ subiugaliū essent:& præterea erāt duodecī milia equestriū:quoꝝ medietas quidē regem in hierosolymis obseruabat:reliqui uero ꝓ uicos regios dispsi manebant. Idem uero dux cui cōmissæ erāt mēsæ regalis expensæ:etiā equis necessaria ministrabat:deuehens hæc ad locū: ubi rex ipse morabatur.Tantam itaq; deus præbuit salomoni prudentiā ac sapientiam:ut etiam hoīes antiquos excelleret:& nec egyptiis qui sapiētia oībus differre dicūt compatus:uel modicū minor esset:quoꝝ utiq; multā nimis sapientiā præcedebat.Transcendit sua sapientia etiā eos qui apud hæbreos tūc sapientia clarere uidebant:quæ oīa nō præteribo. Erant aūt ethā:& themā:& chalgal:& dardanus filii madanis.Composuit aūt & libros de canticis & modularionibus quiq; & mille:& pabolaꝝ atq; similitudinū fecit libros tria milia:per unūquodq; enī arboris genus pabolā dixit:ab hysopo usq; ad cedꝝ.Eodē mō & de iumētis:& de reliquis terrenis:necnō aquatilibus:& aeris aīalibus disputauit.Nullam nāq; naturā ignorabat: īexaminataq; pretertiit:sed de oībus philosophatus est:& disciplinā ꝓprietatū eaꝝ eminēter exposuit.Præstitit aūt deus etiā ei: ut cōtra demones artē ad utilitatē hoīum & eoꝝ curas ediscceret:& incātationes instituit:quibus egritudines soleant mitigari.Modū etiā cōiurationū:quibus obstricti demones ne denuo redeāt effugant inuenit:& hæc cura hactenus apud nos multū preualere dinoscitur.Vidi eteni quendā eleazaꝝ de gente nostra præsente uespasiano & eius filiis & tribunis:alioq; simul exercitu:curantem eos qui a demonibus uexabantur.Modus autem medicinæ fuit huiusmodi.Intulit naribus eius qui a demonio uexabatur anulum habentē subter signaculum radicē a salomone monstratam:deinde demonium per nares odorantis abstraxit:& repente cecidit homo. Postea cōiurauit eum:iuramentum obiiciens salomonis.ne ad eum denuo remearet.i.cantica quæ ille cōposuit super eum dicenda.Volens autem satisfacere atq; ꝓbare præsentibus eleazarus hanc se habere uirtutem:ponebat ante eos aut calicem aut peluī aquæ plenum:& demonio imperabat: ut hæc egressus ab homine euerteret:& uidētibus præberet indicium ꝙ hoīem reliquisset. Quo facto: sapientia salomonis cunctis innotuit.propter quā ut oēs magnitudinis eius naturā cognoscerēt

arcq religionē:& ut nullius rei uirtus de omni genere sub sole eū lateret:hæc dicere sū cōpulsus.
Audiēs ergo yrā rex tyri:q salomon dauid patri succesisset in regno:& ualde letatus quō dauid
fuerāt amicus:misit ad eum salutans:& propter præsentia bona gaudens. Destinauit uero ad eū
denuo salomon litteras hæc habentes.Rex salomō yram regi.Scito patrem meum uoluisse deo
edificare templum:& bellis frequentibus fuisse prohibitum:non enim primo desit inimicos ex
tinguere:donec eos tributarios sibimet subiugaret:ego uero gratias ago deo pro pace præsenti:
propter cuius deuotionē non dubito edificare domū:ipse nanq meo patri dixit a me hanc esse
faciendā.Quapropter rogo:ut aliquos mittere iubeas cum meis ad mōtē libanū:qui ligna secare
possint:ad sectionem nāq siluax sydonii sunt doctiores nostris:mercedes uero quas decreueris
ego icidentibus ligna præbebo. Legens autē iram hāc epistolā:& in his q scripta fuerant delecta
tus:salomoni ita rescripsit.Rex yram regi salomoni.Dignum est quidem ut benedicatur deus:q
tibi patrium præbuit principatum sapienti uiro:& omni uirtute pollenti:ego autem ī his oībus
delectatus:quæcunq mādasti libentissime ministrabo.Incidens enī ligna ꝑcera & multa cedria
piter & cipressina per meos ad mare destinabo præcipiens:ut ratibus factis:nauigātes ad locum
quēcunq uolueris ea deponant:ut tui hæc ad hierosolymā deferant.Sed tu ꝑ his ꝑbe nobis fru-
mēta:eo q hoc nobis eē uideat inopia. Quapropter supplicamus ī hoc te eē solicitū.Hax igit
epistolax hactenus rescripta seruantur:nō ī nostris solummō libris:sed etiā apud tiros: & siquis
hæc uoluerit integre cognoscere:rogans custodē monimētoc publicoc tiriæ ciuitatis: iueniet
ea cōsona hoc quæ a nobis edicta sūt.Hæc dixi uolēs lecturos agnoscere:q nihil amplius extra
ueritatem proferimus:neq ex uerisimilibus quibusdam aut fallacibus aut delectabilibus rebus
hanc historiā cōponētes:examinationē quidē fieri non declinamus:& ut nobis credat exigimus
immo in nullo potius hæc recepi deprecamur:nisi adhibita ꝑbatione & manifestis iditiis uirtu-
tem ipsius ueritatis habeamus.Rex itaq salomō dū ei fuissent litteræ tiri regis allatæ eius uolū-
tatem & fauorem ualde laudabat:& ei quæ popposcerat repēsauit:misitq singulis annis tritici ui-
ginti milia choros:& totidē olei batos:batus aūt capit sextarios septuagintaduos: eandem uero
mensuram etiā uini ꝑbebat.Amiciciæ siquidē yram & salomonis ac potius largitate creuerūt:&
iurauerunt has esse iugiter permansuras. Rex autē indixit omni populo tributa triginta miliū
operariox:quatenus opus præ multitudine sine labore constaret:diuisitq eos ualde prudenter.
Decem milia enim fecit incidere uno mense in libano monte:ut duobus mensibus remeātes ad
propria requiescerent:donec itex uiginti milia diffinito tēpore suū opus implerent:itaq conti-
gebat quarto mense ut priores denuo ad laborem remearent.Super hos enī laboratores curator
institutus est adoram.Erāt autem ex his quos reliquerat dauid ad portandos lapides aliāq ma-
teriam septuaginta milia uiri:& eox qui lapides incidebant octoginta milia & eox ꝑpositi tria
milia trecenti:uelociterq secabant lapides eximios ad fundaméta tēpli:quos primitus polliebāt
& copulabant in montibus & ad ciuitatem deferebant:fiebātq hæc nō solū a ꝑuincialibus stru-
ctoribus: sed etiam ab artificibus quos miserat rex yram.

Cap.III.

QEpit autem salomon edificare templū anno quarto regni sui:mense secundo: quem
macedones artemisiā uocāt:hæbrei autem hyaro: āno quingētesimo secūdo filiox
israel profectionis ex egypto.Post mille autē & uigīti ānos aduentus abraā ad chana-
neam de mesopotamia:a tēpore uero diluuii āno millesimoquadringētesimo: ab adā
autem protoplasto usq ad edificationem templi salomonis præterierunt simul anni tria milia
centum & duo:qua tempestate cœpit edificare templum.Tunc siquidē undecimū iam in regno
tiri yram annū habebat:a tiri uero conditione usq ad edificationem templi fuit tempus annox
quadraginta & ducentox.Deposuit itaq rex fundaméta templi in nimiam terræ ꝑfunditatem:
de lapidibus ualde fortissimis & qui possent lōgo tempore permanere:qui eque cōstipati sibiq
conferri terræ pauimentum & fortitudo super edificati templi esset:& propter inferiorem sui
fortitudinem sine defectu impositam magnitudinē & preciosam una pulchritudinē sustineret:
quæ utiq fundamenta non minus pondus habitura erant q alia quæ erant tanta celsitudine &
fastigio quasi ad instar mundi:& ad magnificentiā fabricanda.Eleuatum itaq templum usq ad
camerā ex lapide albo constructū cuius altitudo fuit sexaginta cubitox:& longitudo sexaginta
tantundem:latitudo autē uiginti. Sup hoc autē erat aliud edificiū equa mensura:ita ut esset ois
altitudo templi cubitox centū uiginti:eratq conuersum ad orientē.Cuius uestibulum habebat
longitudinē cubitox uigīti quantā & latitudinē templi:latitudinē uero cubitox decē in altitu-
dinem surgens cubitis centū & uiginti.Edificauit aūt in circuitu templi uiginti puulas domus:
que sui copulatione tēpli totū spaciū extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus eax ita fecit ad
inuicem:ut ex alia intraretur ad aliā.Hax nanq singulæ domus latitudine quidē habebāt quīq

cubitoꝝ & tantundē longitudinis: altitudinis uero uiginti. Erāt autē ſupra edificatæ his aliæ: & rurſus aliæ ſuper eas equales: & mēſuris: & numero: ita ut oēm altitudinē haberent ꝓxime ſicut domus inferior: ſuperior náq; circunedificata non erat: opiebatq; eas camera cedrina: & domibus quidē ſingulis erat hoc ꝓprium: & imputribile tegumētū. Aliaꝝ uero erat tectū cōe lōgiſſimis drabibus adopertū & cūcta tegentibus: ita: ut medii pietes ab eis trabibus cōſtipati firmiores exiſterent. Cameras quæ ſub trabibus erant de lignis eiſdē fecit: celatis opere laquario: auroq; ueſtitis. Parietes aūt cedrinis tabulis exornauit: easq; ꝑiter deaurauit: ut omne tēplū nimis effulgeret: & uultus ingredientiū faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius tēpli multa arte confecta eſt de lapidibus politis: arteq; cōpoſitis: & nimis limpide conſtitutis: ita: ut neq; mallei neq; alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus apperet indicium: ſed præter hunc uſum omnis materia cōgruenter explicita uideret: ut naturali armonia potius quā ferrāmentoꝝ crederetur neceſſitate confecta. Excogitauit aūt rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinē pietis efficere: non enim habuit ianuam grandē adorientem ſicut domus inferior: ſed a lateribus erant ingreſſus ianuaꝝ ualde ꝓuaꝝ. Veſtiit autem tēplū intrinſecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis: quatenus hoc ꝓ munimine & fortitudine conſtaret magna: diuiſitq; tēplum in duas ꝑtes: ut interior quidem domus uiginti cubitoꝝ adituū eſſet: quadraginta uero cubitis ſecūdo tēplo ſecerneret. Inpiete quoq; diuidente aditū a reliquo tēplo ianuas de cedro ſtatuit auro multo: & diuerſis hiſtoriaꝝ celaturis ornatas: ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis coloꝝ floribus id eſt iacinti: & purpuræ: & cocci: & byſſi moliſſimi ſplendidiſſimiq; cōtexta. Recōdidit aūt in aditu quod erat latitudine cubitoꝝ uiginti: & totidē longitudine duo cherubin tota ex auro puriſſimo: habebātq; utraq; altitudinē cubitoꝝ qnq;. Duæ aliæ erāt ī cherubin quinis cubitis extēſæ. Quapropter nō procul a ſemetipſis aberant: ita: ut alis ſuis una tangeret pietē auſtralē: alia uero poſitū ad acquilonē: aliæ uero alæ ſemetipſas contingentes: arcam quæ ī medio eoꝝ poſita erat operiebant. Hæc uero cherubin nullus quales fuerunt dicere: neq; coniicere poteſt. Strauit aūt pauimentū templi petalis aureis: poſuitq; in portā templi ianuas ſecūdū altitudinē pietis mēſuratas habentes latitudinē cubitoꝝ uiginti: easq; pulcherrime deaurauit: & ut breuiter dicā: nullā ꝑtem templi reliquit extrinſecus & intrinſecus: quæ nō eſſet deaurata: operuitq; ſimiliter etiam has ianuas ſicut interiores uelis uarie decoratis. Porta uero ueſtibuli nihil habuit hoꝝ. Miſit ergo rex ſalomon ad yram: & ab eo accepit artificē noīe chirā: habētē matrē ex genere neptalim: & patrem uriā generis iſraelitici: qui totius quidē opis erat edoctus: præcipue tamen artifex ad operandum auꝝ & argentum & es: per quē. ſ. uniuerſa ꝓ uoluntate regis in templo ſunt diuerſis machinationibus adimpleta. Fecit itaq; is artifex chirā duas columnas ereas cū canalibus: cauatione quattuor digitoꝝ: quaꝝ erat proceritas decē & octo cubitoꝝ: & ambitus in circuitu duodecim cubitoꝝ: & ſuprapoſuit utræq; columnæ capitella fuſilia liliata: altitudīe cubitoꝝ quinq; ſupra quas erant erea retia facta: quæ operebant lilia capitum columnaꝝ: de quibus pendebant bini ordines malogranatoꝝ ducentoꝝ. Haꝝ ſiquidem columnaꝝ aliam cōſtituit in ꝑte dextra ante portā in ueſtibulo templi: uocauitq; eā thalamū iachim: aliā uero ī ꝑte ſiniſtra: quā noīauit booz. Fudit aūtē & mare eneū in ſcemate emiſperii: qđ opus ereū ꝓpter ſui magnitudinē mare uocatū eſt. Erat enī uelut cātharus ingens: habebatq; eius diametꝝ. i. ab angulo uſq; ad aliū angulum cubitos decem: & groſſitudo eius erat fuſilis digitoꝝ quattuor: habebatq; fundū in medio alphei ſui loco: opere rotundū: decē coronis explicitū. Huius diametꝝ erat cubiti unius. Circūſtabāt aūt in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli ad quattuor uentoꝝ regiones: hoc eſt tres uituli ꝑ unamquāq; regionē: quoꝝ ierga intus reſpiciebant: & ſup eos emiſperium incūbebat. Cuius emiſperii rotūditas ad īteriora tēdebat: capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantaris baſes ereas quadrangulas: & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitoꝝ quinq;: latitudo quattuor: altitudo ſex: cōcluſumq; eſt opus perticulariter ita ornatum. Erant colūnellæ quattuor quadrangulæ ꝑ angulos ſtantes: latera baſis ex utraq; ꝑte ī ſe habentes inſerta: erantq; trinæ diuiſæ: & ſingulæ eaꝝ habebāt celaturas ſuas: id ē alibi erat leo: alibi thaurus: alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi celaturæ: quaſi criſpātibus plectulis aliis petalis factæ: quaꝝ altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarū: quē admodū erant celatæ & baſium iūctæ lateribus. Angulos uero ſuperiores concludebāt humeri expāſis utiq; manibus animaliū: ſup quas ſedebat fundus cantari reclinatus: id eſt incumbēs ſup manus aquilæ & leonis: qđ opus ita erat ſibimet coaptatū: ut naturaliter inſertum quodammō uideretur. Inter hæc aūt erāt & arbores celatæ palmaꝝ. Huiuſmodi ergo erāt decē baſes effectæ. Fecit autē ad hæc & decē cantaros rotundos ereos quoꝝ ſinguli ferebant quadragenos choros: eratq; altitudo eoꝝ quattuor cubitorum: & tatundē ab alterutris eoꝝ labia recedebāt: poſuitq;

decem hos cantaros ſuper decem baſes quæ uocabantur melchonoth:quiq; cantaros ſtatuens a
pte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonem:& totidem a latere dextro ad auſtri ptem:reſpiétes ad
orientem:quod etiã mare conſtituit aqua plenũ:diſpoſuitq; mare:ut ingredientes ſacerdotes té-
plum in eo lauarent manus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare:& cantaros ad animaliũ ĩ terranea
diluenda:ſimul & pedes eorũ quæ erant holocauſtis imponenda.Fecit auté altare ereũ: cubitorũ
uiginti longitudine:& totidem latitudíne altitudine uero decẽ ad holocauſta celebrãda. Fecitq;
eius uaſa erea:ĩſup & ollas & caldarias::& trullas:& arpagones:& omĩa uaſa opatus eſt ex ere: cu-
ius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro: obtulitq; rex multitudiné menſarũ:& unã quidem
ualde ꝑcipuam auream:ſuper quã ponebantur panes dei:& huic proximas decẽ milia altero mõ
factas: ſup quas uaſa iacebant:id eſt phiale & patere aureæ quidẽ decẽ milia:argenteæ uero qua-
draginta mila:fecitq; candelabra decem milia ſecundum præcepta moyſi:& quibus unũ in téplo
condidit:ut per diem luceret ſecundum legem:& menſam unam ſuper quã poſiti erant panes ad
ptem templi reſpicientẽ:& ad aquilonem e diuerſo poſitũ candelabꝝ qđ in auſtrali pte cõſtituit.
aureum uero altare inter hæc mediũ erat.Hæc enĩ omnia domus habuit quadraginta cubitorũ
ante uelum aditi:ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia:& fialas au-
reas decẽ milia:argenteas uero duplici numero:pateras aureas ad offerẽdã in eis ſimilã cõſpſam
ad altare octoginta milia:& argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilã cũ oleo fermen-
tabãt aureas quidem quinquaginta milia:argenteas uero dupliciter:menſuras quoq; ſimiles eis
quæ moſaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti milia: & argenteas dupliciter:thuri-
bula uero aurea quibus offertur incenſum uiginti milia:ſimiliter & alia thuribula in quibus por
tabant a maiore altare igne ad minus altare quod erat ĩ templo quinquaginta milia:ſtolas ſacer-
dotales pontificibus cũ his quæ pendebant ad pedes & ſuper hũerales:& rõnales ex gẽmis mille:
corona uero in qua deum moyſes inſcripſerat:una fuit quæ ad hunc diem uſq; ꝑmanſit:ſacerdo
tales ſtolas ex biſſo cõtextas:& zonas purpureas ſingulas decem milia:& tubas ſecundũ ꝑceptũ
moyſi ducenta milia:item ſtolas leitarũ hymnos dicentiũ ex biſſo ducenta milia:& inſtrumẽta
muſica & ad hymnos dicendos adinuenta q̃ uocantur nabla:& cinara ex electro conſtituit qua-
dragita milia.Hæc omnia ad honorem dei ſalomon copioſe & magnifice fabricatus eſt:ĩ nullo
ꝑcus exiſtens:ſed circa ornamenta templi uſus eſt ꝑcipua largitate:quæ etiam in theſauris dei re-
condidit.Circũdedit autẽ templũ per ambitum uniuerſum:quod propria quidem lingua giſon:
latine maceria:ſeu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem : ut ab ingreſſu
tẽpli cæteros prohiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret:extríſecus uero huius tẽpli
aliam edificauit aulam quadranguli ſcemate factam:erigens maximas porticus atq; latas:& por
tas excelſas & amplas per quattuor mundi ptes in eo conſtituens: quarũ ſingulæ ad unumquẽq;
uentum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat.In hoc ergo ſacrario omis
populus quibus purgatio & obſeruatio legitimorũ inerant introibãt.Si quidẽ mirabilis & oĩno
ꝑcipua fuit & populoſa ad ſuſcipiẽdos aduenientes:& ſi dici poteſt etiam cõtemplationé uiſiõis
ipſius excedebat aula quæ foris erat.Magnas enim effodiens profunditates quas propter ĩfinitã
celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere:& erigens fabricas in quadrígentis cu-
bitis earũ altitudinem equales eas uertici montis in qua alias in quo templũ edificabatur effecit:
& propterea aula quæ erat exterius ſub diuo:facta erat equalis templo.Circũdedit autem porti-
cibus hanc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portentibus:quarũ cameræ erant
de cedro & ex laquaribus ſculptis:baſes autem in his omnibus fecit argenteas. Cum hæc igitur
opera & magnitudine & decore edificiorũ atq; ſacrorũ tẽpli miniſteriorũ rex ſalomon ſeptẽ ãnis
expleſſet:diuitiarũ magnã faciẽs & uelocitatis oſtenſionẽ:ut quilibet inſpiciẽs omni tpe putaret
expleri uix potuiſſe qđ ſic breuiter uiſus é quãtũ ad operis tẽpli magnitudinẽ terminaſſe:ſcripſit
principibus & hæbreorũ ſenioribus:iubens omnẽ populũ ad hieroſolymã conuenire : uiſurum
ſimul & templum:& dei arcam ibidem portandã alias portaturũ.Cũq; nũciatũ fuiſſet omnibus
ut ad hieroſolymam properarent:uix conueniret ſe primo menſe:qui lingua patria theſeri:a ma
cedõibus hyperueretheus appellatur. Eodem tempore etiã feſtiuitas cõcurrit ſcenophegiæ:id ẽ
poſitionis tabernaculorũ quæ ſatis apud hæbreos excelſa atq; precipua eſt.Portãtes itaq; taberna
culum qđ fixerat moyſes:& oĩa uaſa ad miniſterium ſacrificiorũ dei cõſtructa introduxerunt in
templum.Precedebat autẽ eam hoſtiis & ipſe rex:& populus uniuerſus:& leuite libaminibus &
multo ſacrificiorũ ſanguíe iter totũ íplentes:& ícẽſum ĩfinitũ:& hoſtiarũ multitudiné portãtes:
ita:ut oĩs undiq; aer impleretur:& etiã longe cõſiſtẽtibus odor ſuauitatis occurreret agnoſcentes
aduentũ dei:& habitaculũ ſecundũ humanã opinionẽ crederẽt in nouã domo ei nup dicata eſſe
faciendũ.Nam neq; hymnos dicẽtes neq; choros agẽtes donec ꝑuenirent ad tẽplũ aliquo modo

quieuerunt.Hoc itaq; modo arca migrata est.Cunq; eā in aditu iam oporteret induci:alia quidē plebs recessit:soli uero sacerdotes qui portauerant inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam suis alis amplexatæ sunt.Sic enī erant ab artifice fabricatæ: ut arcā uelut quoddam taberna culum aut camerationē protegerēt.Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas: quæ decem uerba a deo moysi dicta in monte sina scripta retinebant.Candelabrum uero & mē sam:& altare aureum statuerunt in templo ante aditum in hisdem locis in quibus & olim in ta bernaculo posita erant:& quotidiana sacrificia ministrabant.Altare uero ereum statuit ante tē plum contra ianuas:ita:ut eis apertis ad faciem esset uidentium sacrificia & hostiarum maximas opulentias:reliqua uero uasa congregans:intus in templo recondidit. Cunq; omnia sacerdotes circa arcam cōstituissent egressi sunt:& repente non quidem tumens:alias uehemens:neq; qua lis hyemali tempore hymbre plena solet nubes asistere:sed diffusa est:& temperate effluxit:& tē plum omne compleuit:& facies quidem sacerdotum obumbrauit:ita:ut se inuicem uidere non possent:mentibus autem omnium fantasiam quandam & opinionem præbuit quasi deus descē disset in templum:& libenter habitaret in eo. Talem equidē hanc habuerunt omnes opinionē. Rex autem salomon de loco ubi sedebat exurgens:fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ cre didit esse decentia.Tibi inquit domine perpetuam domum quā ipse fabricatus es esse nouimus cælum & terram:simul & mare:& cum tibi nequaq̄ hæc uniuersa sufficiant:hoc tuo nomini cō stitui templum:ut ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes emittamus in aera:& confi damus:q; cū nobis sis præsens:nō a tuis sedibus ꝓcul abes. Vt enī oia uideas & audias uniuersa: non a loco ubi nunc habitas recedens:oībus uicinus:& unicuiq; noctu & die semper assistis. Cū ergo hæc dixisset ad deum:uerba conuertit ad populum:manifestans eis dei potentiā & ꝓuiden tiam eius q; dauid eius pater omnia futura sicut iam multa prouenerant:& forent uentura reliq prædixisset:quod ipsi quoq; nōdum nato imposuit nomē:& q; templum ipse edificaturus: esset primus post obitum patris regnaturus:& cū omnia secundū illius prophetiā fierent:supplicabat ut deo benedicerent uniuersi:& in nullo de eius promissionibus desperarent:quas pro eoꝝ sœ licitate prædixerat:sed crederēt hæc implenda ex his quæ fuerant iā trāsacta.Cunq; hæc dixisset ad populū expansis manibus ait.Operibus quidem impossibile est:ut ualeant homines pro his q meruerunt deo munera debita cōpensare:diuinitas enī nullius eget:& oīum rerum cōpēsatione superior est.In quo enim aliis animalibus per te domine meliores sumus effecti:in eo tuam be nedicimus maiestatem:& pro his quæ stirpi nostræ præbuisti pius:necessarium est gratias agere populum hæbreorum. Nullum enim alium magis optamus habere propicium:& in eo tuam circa nos deuotionem cognoscimus per munera:quia per te est nobis uox quā ex aere habemus: & per eum iterum nouimus ascendentem.Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo:quod ex inuisibili ad tantā gloriā prouexisti:deinde pro meipso cui omnia usq; ad præ sentem diem sicut a te prædicta sunt condonasti. Supplico ergo de cætero: ut mihi ministres: quæcunq; deum hominibus honoratis præbere possibile est:& nostram domum omnibus bo uis adauges:sicut dauid meo patri & uiuenti:& circa obitum promisisti: & quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum successionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire sufficienter:meisq; filiis uirtutem quæ tibi sit grata cōcede. Super hæc aūt & oro:ut pars aliqua tui spiritus hoc templum inhabitet:quatenus & in terra circa nos esse uideris. Tibi siqui dem habitatio peruula est etiam omne cælum & alpheus qui sub eo est omnium existentiū: nō dicam hoc peruisimum templum:q; precor ut custodias ab omni uastatione belloꝝ:& tanquā proprie possessiōi feras auxilium.Supplico piter:ut si peccauerit populus aliquādo:deinde plaga quædam pessima peccatis digna a te terris illata:aut sterilitas:aut corruptio:aut fames:aut huiuī modi passio quam iuste transgressoribus soles inferre prouenerit:& congregatus ad hoc cōsu gerit templum rogando te:ut a peste saluetur:exaudibilis eis effectus uelut intus habitans misē ricordiam præbeas: & a malo suæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non hæbreis solummo do a te rogo cōferri peccantibus: sed etiam totius terræ finibus:qui dum aduenerit:aut de quo libet loco & pro aliquo bono preces effuderint:exaudi clemens & postulata concede. Sic enim omnes agnoscent:q; tu quidem ipse a nobis tibi domum fieri uoluisti. Nos autem nō inhuma ni naturaliter sumus quando non eos qui contribuli non sunt extraneos iudicamus:sed cōmu niter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adesse suppliciter exoramus.Hæc dicēs prostratus in terra:& deuotius adorans deum:post ista surrexit: & in templo obtulit hostias: & replēs illud sacrificiis:manifeste deū uidit sacrificiū grate suscipientē:ignis enī ex aere descēdēs oībus uidētibus ad altare:hostias totas abripuit & absumpsit. Hac igitur apparitione mōstrata:

populus quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitatõnis in templo conitiés :procidens adorauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum: cunctosq; ut hoc facerent adhotari: habentes iam circa se diuini fauoris inditium: utq; orarent semper sibi ab illo talia prouenire:& ut mentem suam puram ab omni malicia conseruarent ad iusticiam diuinamq; culturá:ad seruanda mandata quæ per moysen eis clementia diuina contulerat: quia sic foret fœlix gens hæbreorum:& totius generis humani beatior:rogabatq; pariter:ut memoriam haberent:quêadmodum bona præsentia conquisissent:eaq; firmiter obtinerent:& maiora & ampliora decætero sustinerent:non enim percepta hæc solũmodo propter pietatem atq; iusticiam: sed etiam obtinẽda per hæc præmia curarent: q; esset apud homines præcipuum non tantũ aliquid conquirere:quantũ acqsita seruare:& nihil pro eo; amissione delíquere.Hæc ergo locutus ad populũ dimisit ecclesiam:cum sacrificia celebrasset pro se:& uniuersis hæbreis idest uitulos quidem.xxii.milia: oues centum.xx.milia. Tunc enim primum in templo sacrificia celebrata sunt:& in eo epulati sunt omnes hæbrei cum uxoribus suis & filiis insuper etiam & festiuitatem quæ uocatur scenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est. Cunq; hæc fuissent sufficienter exhibita:nihilq; deesset circa pietatis diuinæ culturam:dimittente rege:singuli ad propria remearunt:agẽtes gratias regi propter prouidẽtiam quam habuisset: & opera quæ fecisset:& orantes deum: ut eis regem præberet longeuo tẽpore salomonem. Agebant reuertentes cum gaudio suum iter & cũ delectatione hymnos decantantes: ita:ut cum ea iocunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcam deduxissent ĩ templum: eiusq; magnitudinem pulchritudinemq; uidissent sacrificiis maximis & festiuitatibus impertitam:ad suas ciuitates singuli sunt regressi.Apparuit igitur regi per somnium deus : significans q; eius exaudisset orationes:& quia conseruaret templum: & in eo semper habitaret:nepotibus scilicet eius:& omni multitudine faciente iusticiam:ipsumq; primum si in patris sui monitis permaneret:ad excellentiã & fœlicitatis infinitum cũ plurima securitate asseruit uehendum:& regnaturos semper in ea prouícia ex eius genere principes:& de tribu iuda: si uero mandata contemneret:obliuionicq; mandaret:& peregrinos imitatus coleret deos esset radicitus abscidendus:& neq; reliquias ex eius genere remansuras:sed neq; in israel ulterius nominandas: populumq; terram quam patribus eorum dederat multis iustificationibus esse priuádum:multisq; bellis & malis exterminandum:& a terra quã eorum patribus præbuit eiiciendos:incolasq; alienæ terræ esse futuros:templum quoq; edificatum incendendum diripiẽdumq; ab inimicis: sed & ciuitatem hostium manibus subuertendam:& eorum erumnas se facturum fabularum relatione dignissimas:propter multitudinem nimiæ infœlicitatis: & ícredulitatis:ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates:sed & causas inquirentes pro quibus ita hæbrei odio haberentur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmẽ euecti: ab his a quibus requirebant:audirent: quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarum talia pertulissent.Hæc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est. Post templi uero fabricam:quam septem annis prædiximus fuisse perfectam:edificium domuum regalium construere cœpit: quod tredecim annis uix impleuit. Non enim huiusmodi ei erat feruens studium sicut in templo. Sed illud quidem licet esset grande & operatione mirabile:& cunctis simul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:terminum prædictis annis accepit: regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant:cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulẽtia præparata: & eo q; regum habitatio:& non esset dei futura: tardius est effecta. Hæc quidem secundum fœlicitatem hæbraicæ religionis ac merito regis edificata sunt:quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est:ut ex hoc omẽs cõitiant magnitudinẽ: ut cũ legẽtes uiderint huius rei descriptionem.Erat magna basilica nimis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur. Quam ad iudicia rerumque cognitiones distribuit: ut posset capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum:latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta: columnas quoque quadrangulatas omnes habebat:tegebaturque cedro opere corinthio:phyalis equalibus: & scutulis arte mira celatis:eratq; robusta:& uariis decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudís constituta:habẽs latitudinẽ cubitoꝝ.xxx: & cõtra tẽplũ ualidis colũnis extẽsum: eratq; in ea soliũ ualde decoꝝ:in quo sedens rex iudicia ,pferebat.Huic erat uícta alia quoq; regiõe basilica & reliqua habitacula & sedilia:ubi post causas explicitas residebat: strata omnia tabulis cedrinis.Et alia qdẽ edificauit ex marmoribus.x.cubitoꝝ:alia uero tabulis uestita sectilibus & pciosissimis exornauit secundũ de cuius temploꝝ:& miraculum habitatõnũ regalium: cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta assyrio. Quarta pars celaturis ornata:miraculum artis

uidentibus offerebat:erâtq; illic ſculptæ arbores & uniuerſa poma quaſi ramis & ex eis pendẽti-
bus foliis obumbrata:ita ut ꝓpter miraculũ ſubtilitatis agitari quodãmodo putarentur:alia ue-
ro pars dealbata erat:& uariis picta coloribus.Edificauit aũt ſup hæc domus alias epulaꝝ & por
ticus ualde protenſas in domo regali poſitas:inter quas unã fecit oĩno præclaram ad regum cõ-
uiuia neceſſariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uaſa quæcunq; ſunt epulis oportuna: oĩa
fecit ex auro.Difficile itaq; eſt numerare magnitudiẽ & uarietatẽ domuum aulariiq; regalium:
quanta erant maxima:& quanta horum inferiora:& quanta ſub terra quæ uideri non poterant:
necnon & pulchritudinem ſolariorꝝ & uiridariorꝝ quæ erant facta delectabiliter ad aſpectum:
quo exuſta corpora poſſent ab eſtus ardore refugere.Et ut breuiter dicam:totam regiam domũ
ex albo lapide & cedro:& auro:& argento ſplendide nimis & opulentiſſime inſtruxit:cameras &
parietes ueſtiens auro:quõ dei templũ reſplendentes exhibuit.Fecit etiã ex ebore ſolium magni-
tudine nimis eximium:atq; celatum ſcemate tribunalis:habebatq; ſex gradus:& in ſingulis eoꝝ
ex utraq; parte duo leones ſtabant: & in ſuperioribus gradibus alii totidem in reclinatione uero
manus erant portantes regem:eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpicſente poſttergum:& ex omni
parte tribunal auro circundatum.Hæc ſalomon uiginti annis edificauit.Cui multũ auꝝ & argẽ
tum rex yram ad edificium contulit:inſuper & ligna cedrina & cypreſſina:quẽ ſalomon magnis
quoq; cõpenſatõnibus redonauit:mittens ei per annos ſingulos triticũ:uinum & oleum:quibus
maxime rebus eo ꝙ habitaret in inſula ſicut diximus indigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ
regionis uiginti nũero ei non procul a tyro poſitas condonauit.Quas dum circuiſſet atq; conſi
deraſſet diſpicuiſſetq; ei donum:mittens ad ſalomonem dixit ſe ciuitatibus non egere; & ex tũc
hæ appellatæ ſunt terra gabalon:& enim interpretatũ lĩguam phœnica:diſplicẽ ſignificat. Mi-
ſit itaq; ꝑdictus rex yram ad regem ſalomonem rogans eum: ut quædam ſophiſmata & uerba
perabolarum quæ ei dixerat aperiret:& queſtionũ difficultates abſolueret. Qui cum eſſet aſtu-
tior & intelligens:nihil hoꝝ ignorans:ſed in omnibus ratione prævalens:& eorum cauſas agno
ſcens:omnes obſcuritates eoꝝ perduxit ad lumen.Meminit auté hoꝝ duoꝝ & menãder qui ex
phœnica lingua antiquitates ſydonioꝝ in uocem conuertit belladicam ita dicens. Moriente
autem abybalo ſucceſſit in eius regnum filius eius yram:qui dum uixiſſet annis quinquaginta-
tribus regnauit trigintaquatuor.Hic effodit amplum terræ ſpacium:& auream columnam quæ
in iouis templo dicauit:inſuper & lignorum materiam a monte lybano incidit ad tecta templo-
rum:& deſtruens antiqua ſacraria:templum edificauit herculi & aſtarte:& primum herculis hoc
erexit menſe pyritio:& contra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eiſq; ſibi ſubditis
denuo remeauit.Huius temporibus erat abdemonis filius iuuenculus qui ſemper propoſitiones
quas imperaſſet rex hieroſolymorum regi yram ſoluebat.Meminit illius etiã dyon hiſtoriogra-
phus ita dicens. Abybalo moriente filius eius yram regnauit. Hic partem ciuitatis poſitam ad
orientem diruit:& maiorem urbem effecit:& olimpii iouis templum deſtruẽs : medium locum
ciuitati coniunxit:& aureis anethimatibus exornauit:aſcendenſq; in montem lybanum ſiluã ma
ximam ad ſacroꝝ ſecuit edificia.Et adiecit hæc:regẽ hieroſolymoꝝ ſalomonẽ miſiſſe ad yrã ty
ri regem:figuras quaſdam:& petiſſe ab eo ſolutionem ita:ut ſi non poſſet diſcernere:ſoluenti pe
cunias daret.Cunq; fateretur yram non poſſe ſe illa diſſoluere:foretq; multa pecuniaꝝ detrimẽ
ta paſſurus:per abdimum quẽdam tyrium quæ propoſita fuerant ſoluta ſunt: & alia ab eo pro-
poſita quæ ſi ſalomon non ſolueret:yram regi pecunias multas daret. Et hæc quidem dyon ſic
dixit.Cunq; rex ſalomon uideret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tutione:nam ſe
cundum ciuitatis meritum oportebat etiam copioſam firmitatem eſſe murorum:hæc efficit:&
turribus ciuitatem præcipuis ualde circundedit. Conſtruxit aũt ciuitates:inter præcipuas urbes
annumerandas: aſor:& magedon:& tertiam zazarum. Que cum fuiſſet in regione paleſtinorũ:
pharao rex egypti caſtrametatus:& obſidens eam cœpit: & omnes eius habĩtatores occidit eam
que ſubuertit:deditque eam poſtea dono ſuæ filiæ ſalomõis uxori.Quapropter edificauit eam
rex:cũ eẽt natura munita:& ad bella temporũq; motus utiliter oportuna.Non ꝑcul ab hac duas
alias edificauit urbes:quaꝝ altera bitchora: altera uocabaꝫ balech. Vltra has aũt fecit & ad alias
ad uoluptatẽ & epulas oportunas:& reꝝ tẽperamẽtis:pomorumq; fertilitate:& aquaꝝ frigidiſſi-
maꝝ poculis abundãtes.Pergens uero & in deſertũ ſupioris ſyriæ:eãq; capiẽs:cõſtituit ibi maxi-
mã ciuitatẽ duoꝝ dieꝝ itinere a ſyria ſupiore diſtãtẽ:ab euphrate uero unius:& a maxia babylõe
ſex mãſiõibus ꝑcul extantẽ. Vt aũt hæc ciuitas a ptibus hĩtabilibus ſyriæ ita diſtaret: hæc cã eſt:
eo ꝙ ĩ iferiori terra aq̃ nuſq̃ iueniẽt:ĩ illo aũt loco ſolũmõ fontes & putei nimis abũdẽt.Hãc itaq;
edificãs ciuitatẽ:& muris eminentibus eã circũtegens thadamur appellauit:& hactenus apud ſy-
ros ita dicebatur:quam græci palmiram uocant. Hæc itaque ſalomon illo tempore rex agebat.

Propter eos aũt qui quærũt:quõ omẽs egyptioꝝ reges a mineo qui memphis edificauit: & ante multos ãnos fuit quã noſter ꝓgenitor abraam: dũ inter hæc uſq; ad ſalomonẽ mille & triginta anni tranſierunt pharaones uocati ſunt a quodam rege pharaone:qui poſt priores his tẽporibus imperauit:pharaonũ uocabulum aſſumentes explanare hoc neceſſarium iudicaui: ut & caliginẽ eoꝝ ignorationis auferam:& cauſam huius nominis declarare contendam.Pharaonis nomen ſecundum egyptios ſignificat regem.Reor aũt eos ab infantia quidẽ aliis noſtris appellatos: uenientes uero ad regnum hoc q̃ lingua patria ſignificaret imperium eos fuiſſe participatos.Nam & alexandriæ reges cum primitus aliis noſtris uocarentur:uenientes ad regnum uocati ſunt ptolæi:& romanoꝝ imperatores a natiuitate aliis uocati noſtris cæſares appellantur:cum poteſtas & principatus eis nomen imponat: & non hiſdem ꝓmaneant appellationibus:quas a genitoribus ſuſceperunt.Puto ſiquidem & herodotum alicarnaſeum propterea:poſt mineum qui memphim edificauit dixiſſe tricentos triginta fuiſſe reges egyptiorum: & nequaquã eorum nomina declaraſſe:quia pharao omnes cõmuniter uocabantur. Nam poſt horum obitum regnantis mulieris uocabulum poſuit nomine nicaulam eam uocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges pharao appellationem habere poterant:fœminæ uero nequaquam & propterea naturale huius nomen dixit. Ego autem & in libris noſtræ prouinciæ alias legis repperi: quia poſt pharao ſocerum ſalomonis nullus rex egyptiorum hoc uocabulo nũcupatus eſt:& quia poſtea uenit ad ſalomonem mulier quam prædixi egypti ethiopiæq; regina:de qua non poſt multa denuo referemus.Horum ideo nunc memini:ut oſtenderem:quia noſtri libri & egyptiorum de multis rebus concordare noſcuntur. Rex itaq; ſalomon chananeos qui in monte libano morabantur uſque ad ciuitatem amathi non obedientes ſubdidit:& tributa eis impoſuit:ut ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent:& agriculturam exhiberent.Ex his quoſdam annis ſingulis eligebat:quia nullus tunc ſeruiebat hæbreorum.Non enim erat racionabile: ut cũ deus eis multa milia gentium ſubdidiſſet:& ex his oporteret eos habere ſeruitia:ipſi in hoc ſcemate permanerẽt:quando omẽs armati equis & curribus militabant potius quam ſeruitia peragebant. Chananeis autem quos ad ſita miniſteria tulerat:conſtituit principes quingentos & quinquagita: qui ſuper eos omnem a rege poteſtatem perceperant:ut eos docerent opera ſeu negocia:in quibus neceſſarii eſſe uiderentur. Fecit autem rex etiam:multas naues in ſinu egyptiaco maris rubri:in quodam loco qui aſyon gaber appellatur:non procul a ciuitate hellena:quæ nunc beronica uocatur.Hæc enim regio fuit primitus iudeoꝝ.Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis yram. Ipſe náq; multos uiros gubernatores:& in marinis rebus edoctos miſit:quos iuſſit nauigare cum diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim ophyra: nũc terra aurea nuncupat:eſt aũt in india:ut auꝝ deferent: & colligentes quadringenta talenta: ad regẽ denuo ſunt reuerſi.Igitur reginã egypti & ethiopiæ ſapientia plenam: & aliis ualde mirandam audientem crebro ſalomonis uirtutem atque prudentiam: & habentem deſiderium eius multum: & eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur: ad ſemetipſum adduxit:ut experimẽto & nõ auditu potius ſatiſſacere potuiſſet:quando opinio mẽdax ſepius inuenitur:& proferentis narratione ſuſcipitur.Cum ergo ad eum uenire uoluiſſet:ut in præſenti ſapientiæ eius experimenta perciperet:ſtuduit etiã quæſtiões proferre:& eaꝝ ſolutione exigere. Venit ergo hieroſolymã cum magna gloria:& apparatu multo diuitiarũ: cum auro & aromatibus & lapidibus precioſis: eãq; rex grate ſuſcepit: & circa eam in omnibus extitit ualde largiſſimus:& propoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo cito concipiẽs:uelocius quam ſeperari poterat exoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe tranſcendẽtem & potiorem quam audiebat agnoſcens:uehementer obſtupeſcebat:& maxime culmina regalia mirabatur:eorumq; pulchritudine mira:& magnitudine delectabatur egregia:nihilominus & diſpoſitione uaria frabricaꝝ: in qua multã regis prudentiam aſtutiamque cernebat:plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus: quæ ſilua lybái uocabatur:& quotidianaꝝ opulẽtia cœnaꝝ:& apparatus eius & miniſteriũ & ueſtes miſtrantiũ:eorumq; decens circa ſuũ officiũ diſciplina:ꝑcipue tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur:& ſacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia leuitarum.Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur.Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicens ad regẽ qbus ſuã mentẽ uictã eſſe monſtrabat.Cuncta inqt o rex quæ ꝑ auditũ ueniũt ad notitiã: cũ q̃dã ícredulitate ſeu dubitatiõe ſuſcipiunt:tuoꝝ uero bonoꝝ q̃ & ipſe in te poſſides: hoc ẽ ſapientiã & prudentiã:& q̃ tibi ꝑſtant ex regno:non eſt mẽdax fama:ſed uera:licet multo minor q̃ ĩ ꝑſenti cõſpicio.Nã opinio auribus q̃dẽ aliq̃d ſuadet nitíe:dignitas uero reꝝ nõ ita fieri nota:ſicut aſpectu & ipſa ꝑſentia cõprobat. Ego ſiquidẽ neq; his quæ nunciabant ꝓpter multitudinem & magnitudinem credens: multo potiora comſpexi: & beatũ dico populũ hæbreoꝝ ſeruoſq; tuos pariter & amicos:qui quotidie tuo uultu fruũtur:

& ſapientiam audire promerentur. Quis etiã non benedicat deum: ſic hanc diligentem prouin-
ciam & eius habitatores: ut te ad regni culmen eueheretur. Oſtendens autem poſt uerba hæc
quẽadmodum eius regis habuiſſet affectũ: etiã muneribus aperuit ſuæ mẽtis iudicium alias in-
dicium. Viginti nãq; auri talenta regi dedit: & aromatũ innumerã multitudinẽ: & lapides præcio-
oſos. Dicunt aũt: quia & radicẽ balſami quã hactenus fert noſtra prouintia: ipſa dederit regi. Cui
etiã e diuerſo ſalomon bona multa donauit: & maxime quæ ipſa deſideráter eligeret: nihilq; fuit
qđ poſtulanti nõ præberet: ꝓnius dabat quæ illa petierat: quã q̃ ipſe magis offerret: eãq; ſuæ lar-
gitatis munere ꝓcurrebat. Regina itaq; egyptioꝝ & ethiopiæ dans: & rurſum dona recipiés quæ
prædiximus: ad ꝓpria remeauit. Eodẽ tempore dilati ſunt regi a terra quæ uocatur aurea lapides
precioſi: & ligna pinea quibus uſus eſt ad fortitudinẽ tẽpli: domũq; regalẽ: & ad inſtrumẽta muſi-
coꝝ: fecitq; ex eis cytharas & nablas: ut dicerent deo hymnũ leuite. Omniũ uero regꝝ quæ fuerãt
quocũq; tempore regi delata: ea quæ illo die deuecta ſunt magnitudinẽ & pulchritudiné præce-
lebant. Nullus igit arbitretur q; ligna pinea quæ nũc ꝓpter ꝓcia uendentiũ ſic appellant illis ui-
cina ſint: illa ſiquidẽ uiſione rotunda q̃ſi pinea ſunt: ſed multa candidiora: & ualde fulgẽtia. Hoc
aũt dixi ut nullus naturã uere pinus ignoret. Quia uero ꝓp utilitatẽ regis eius memoriã fecimus
oportunũ etiã iudicamus: ſignificare allati auri illo tpe quãtitatẽ: quæ fuit põdere talẽtoꝝ ſexcẽ-
toꝝ ſexaginta ſex: nõ reputatis eis: quæ negociatores emerãt: neq; q; dono arabie coparchie: regeſ-
que mittebãt. Conflauit ergo auꝝ: ut ducẽtas lanceas faceret: quæ ſiclos ſexcẽtos haberẽt. Fecitq;
& ſcuta trecenta uno quoq; habẽte auri minas tres: poſuitq; eas in domũ quæ ſilua libani uocat:
necnõ & coopcula ex auro & lapidibus ꝓcioſis ad cõuiuia neceſſaria ꝓparauit. Dũq; uno ꝓcipuo
artifice hæc feciſſet: etiã alia uaſoꝝ opa largitate auri ut faceret exq̃ſiuit. Nõ enĩ auꝝ aut argẽtũ
uendebatur aut emebat: ſed multæ fuer naues q̃s rex in mari tharſico conſtituerat: ut interiora
gentiũ penetrarẽt: & oĩa cõpararẽt: & cõparatũ auꝝ argẽtũq; regi deferrent: necnõ & elephãtes:
& pauos: & ſimias. Nauigio uero eũtes & redeuntes tribus annis ĩplebant. Tũc enĩ regis illuſtris
opinio oẽs in circuitu ꝓuincias circuibat: uirtutẽ eius ſapientiãq; ubiq; diuulgans: ita ut oẽs un-
diq; reges deſiderarent eius aſpectũ: ꝓpter incredulitatẽ reꝝ quæ de eo referebant: magniſq; mu-
neribus ſuũ circa eũ ſtudiũ demõſtrabãt. Mittebãt itaq; ei uaſa aurea & argentea: ueſteiq; purpu-
reas: & aromatũ genera multa & currus & equos: & onagros: mulaſq; quæ uirtute & pulchritu-
dine regi placerẽt: ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebant acreſceret curruũ nume-
rus q̃dringẽtoꝝ: erãt enĩ primitus mille: & iter equoꝝ duo milia: cũ primitus fuiſſent. xx. milia.
Nutriebant aũt ut eẽnt pulchri ꝓiter & curaces: & cõparatione facta: nec decẽtiores alii nec uelo
ciores iuenirent. Exornabant aũt & aſcẽſores eoꝝ: primũ decora iuuẽtute florentes: habenteſq;
magnã ꝓceritatẽ: & ſatis alios excedẽtes: longãq; diffundẽtes in equoꝝ ſeſſiõe ceſariẽ: ex purpura
tyria ueſte circũamicti: auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adiicientes: ut equoꝝ capita per-
cuſſo ſole auro radiante fulgerent. His cirea eum armatis exiſtentibus: arcuſq; ferentibus: rex ue-
ctus in curru: & alia ueſte circũamictus: ſolitus erat exire ad quendã locum: qui ab hieroſolymis
duobus funiculis abeſt uocaturq; hortus: aquaꝝ rigatõnibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa
delectationis egrediebatur circa res omnes maxima ꝓuidentia & ſtudio ſemper utens: & ubiq;
cultus ac decorus exiſtens: neq; uiaꝝ deſidiam habuit: ſed regias uias quæ ad hieroſolymã duce-
rent: lapide nigro ſtrauit: ut etiã ãbulantibus non poſſent eẽ difficiles: & oſtenderent diuitiaꝝ &
impii dignitatẽ. Diuidens autem currus: & diſponẽs ut ſingulis ciuitatibus certus eoꝝ numerus
eſſet: paucos quidem circa ſe retinuit: urbes aũt ubi diſperſi ſunt ciuitates curruum nominauit.
Argenti uero tantam multitudinem fecit rex ĩ hieroſolymis abundare: quanti erãt & lapides: ſed
& lignis cedrinis quæ primo non fuerant: ſicut arboribus mori campos iudeæ ita compleuit. Luſ
ſit autẽ & negociatoribus commerita ex egypto deferentibus: ut uenderent ei currum unum cũ
duobus equis dragmis argenti ſexcẽtis: quos ipſe regibus ſyriæ & trans euphraten habitantibus
deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atque religioſiſſimus: & prudentia
& diuiciis excelleret uniuerſos: qui ante eum hæbreorum tenuerunt principatum: non in his uſ-
que ad terminum uitæ ſuæ permanſit: quando relinquens ſolẽnitatum cuſtodiam paternarum:
non ſine ſimili rerum quas de dauid prædiximus conuerſatus eſt: ſed circa mulieres & ueneriam
intẽperãtiã turpiter exardeſcẽs nõ ꝓuicialiũ ſolũmõ delectationẽ habuit fœiaꝝ: ſed etiã multas
ex alienigenis gẽtibus duxit uxores: ſydonias: & tyrias: etiã ãmanitidas: & idumeas & leges ẽ ꝓua-
ricatus moſaicas: q̃bus ille contradixit alieniginis mulieribus hæbreas debere miſceri: & deos il-
larum cœpit colere: ut mulieribus earumq; amori placuiſſet: cum legiſlator prædixiſſet: ne hæ-
breus alienæ regionis uxores duceret: ne forte illaꝝ ſolẽnitatibus mixtus: & deos earum coleret:
& a ueneratione proprii dei ꝓiter ſe abſtineret. Sed hæc quidẽ deſpexit ſalomon: irrõnabili amori

constrictus:& ducens uxores principū ſignium uiroꝝ filias numero.lxx.alias ſeptingētas:& trecentas cōcubinas:ſuper has aūt & filiā regis egyptioꝝ:repente captus ab eis eſt:ita ut eaꝝ ſectaretur quoq; culturas.Et iō cogebatur fauoris ſui præbere & dilectionis inditia:ut more earū patriæ uiueret:& quæ illis eēnt grata cōpleret. Aetate ſiquidē procedente:& ratione propter tēpus pariter infirmante:cū iam non poſſet ſtudia patria retinere:deū quidē propriū nō ſolum illicitis uxoribus iugiter ihonorabat:ſed etiā ante hæc peccauerat:& circa legum cuſtodiā iam deceptus fuerat:quādo boum eneoꝝ ſimilitudines fecit:quos mari ſubiecit:& leonū quos in ſuo ſolio regali decoris cauſa diſpoſuit.Nō enī hæc facere fas erat:dum optimū & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuiſſet exemplū:quod ei propter dei pietaté fuerat relictum.Hoc ergo nō imitatus cum ſecundo eū deus per ſomniū patrem monuiſſet ſequi:in gloria huius rei expers effectus eſt. Venit ergo propheta miſſus a deo dicens.Quia neq; iniquitas eius lateret eū: neq; diu ī his eſſet letaturus:incriminatus ſimul:quia ei quidē nō auferret imperiū:quō dauid patri eius fuerat promiſſum:moriente uero eo: citius filiū hoc amittere: nō tamē oēm ab eo populū receſſurum:ſed decē quidē tribus eius traderet ſeruo:duas aūt nepoti dauid huius filio reſeruaret: & ꝓp illū qui dilexit deū:& ꝓpter hieroſolymoꝝ urbē:in qua templū habere decreuit. Hæc audiens ſalomon contremuit:& ualde turbatus:ex oībus pene bonis in quibus erat repente eſt mutatus:nō multo tpe tranſeūte: ex quo hæc enī ipſa ꝓuenere:quæ p̄dicta fuerunt a ꝓpheta.Mox ſuſcitauit ſup eū deus inimicum adat noīe:quaꝝ inimiciaꝝ cauſa fuit huiuſmōi.Hic adat puer erat genere idumeus de ſemine regio natus.Qui dū ioab princeps militiæ dauid uaſtaſſet idumeā: & oēs qui armis uti poterāt ſex mēſibus pemiſſet:fugiēs uenit ad pharaonē egyptioꝝ regē qui eū magna largitate ſuſcipiens:dedit ei domū & ꝓuinciā ad habitandū.Et cū creuiſſet dilexit eū:ita ut ei uxoris ſuæ ſororē noīe talphim daret uxorē:ex qua natus ē ei filius:& īter filios regis ē nutritus.Audiens ergo in egypto dauid morté p̄iter & ioab:accedens ad pharaonē rogauit ut eū ad ꝓpria remeare ꝓmitteret.Cūq; requireret rex cur hoc peteret:aut q̄d paſſus eſt relinquere deſtinaret: cū ſepius ei īoportune & nimis īſiſteret atq; rogaret:tūc quidē dimiſſus nō eſt:ſed tpe quo iam ſalomon in malis erat ꝓp p̄uaricationes prædictas & dei pariter irā: dimiſſus adat a pharaone uēit in idumeā.Et cū eā non potuiſſet a ſalomōe exercitu retollere:qa multis præſidiis ſeruabaf:nec eēt facilis eius inuaſio:ſurgens inde uenit ſyriā.Iunctis aūt illic cuidā raam noīe:qui regem ſophone adrazaꝝ dominū ſuū fugerat:& ꝓuinciā latrociniis deuaſtabat:eiq; amiciciis copulatus:cū hr̄et ille circa ſe latronū maximā multitudinē aſcēdēs & tendēs ſyriā:rex eius effectus ē.Tūc quoq; diſcurrēs iſraelitaꝝ ꝓuinciā affligebat & adhuc uiuente ſalomōe uaſtabat. Et hæc quidē hæbreis ꝓuenerunt per adat.Inter hæc aūt hieroboā filius nabath ſurrexit cōtra ſalomonē & quoſdā cōtribules ſuos ſecundū prouinciā olim ſibimet dictā.Is cū eſſet puer a patre derelictus & erudiref a matre:uidens ſalomon robuſtū & nimis ſtrenuū eū ſuper edificiū muroꝝ eſſe conſtituit:quādo munitionē ꝓpugnaculoꝝ in hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit:ut rex eum approbaret:eiq; principatū militiæ ſuper tribū ioſeph cōferret. Illo itaq; tēpore cū hieroboā ueniret hieroſolymis:occurrit ei ꝓpheta de ciuitate ſylo noīe achia.Quem dum ſalutaret:deflexit eū paululū ex itinere ad quendā locū ubi nullus alius intereſſet:& diuidens ſuū palliū quo erat indutus in duodecim partes:iuſſit ut hieroboā decem ex his ſumeret prædicēs q̄ deus hæc uellet: ut ſciſſo ꝓcipatu ſalomonis:filio quidē eius ꝓpter ꝓmiſſionem dauid duas relinq̄ret tribus:& illi decem.quō ſalomon in eo peccaſſet:& mulieribus earūq; diis ſe īmprouide ſubdidiſſet:ſciens inquit cām pro qua deus ſuā dilectionē a ſalomōe ſubtraxit:eſto iuſtus & eius cuſtodi præcepta: ꝓpoſitam habēs palmā de pietate & honore dei p̄cipuā. Talis utiq; futurus:qualem noſti fuiſſe dauid.Elatus itaq; hieroboā ex ꝓphetæ ſermonibus cū eſſet natura feruentibus iuuenis:& rerū grandiū appetitu īmenſus nō quieſcebat:ſed cū ueniſſet ad exercitū:habens memoriā eoꝝ quæ ei dixerat achias:repēte niſus eſt populo ſuadere:ut a ſalomōe recederet:& regnū ei contraderet. Cognoſcens uero ſalomon eius uoluntatem & dolum querebat ut eum cōpræhendens: uelociter īterimeret. Quod dum cognouiſſet hieroboā:fugit ad ſeſach egyptioꝝ regem:& uſque ad ſalomonis obitū ibi moratus eſt:& ne quid pateretur lucratus & futuro ſeruandus īperio.Mortuus eſt itaq; ſalomon: ualde lōgeuus:qui regnauit quidē annis.xl.uixit autem quatuor & nonaginta:& ſepultus eſt in hieroſolymis:cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges excellens: præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierū ardore preuaricatus eſt:de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt hæbreis:oportunius explanabo.

¶Capitulum.IIII.

POſt mortem ſalomonis:in eius regno filio ſuccedente roboam:ex muliere ammanitide naama noīe procreato:repente miſerūt ī egyptū prīcipes populi: & reuocauerūt

hieroboam. Qui dum uenisset ad eos in ciuitatem sycimorum:etiam roboam uenit in eam.
Placuerat enim ut illic conuenientes israelite:eum constituerent regem.Adeuntes ergo eū prin-
cipes populi simul & hieroboam:rogabant dicētes ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior eēt
patre:cuius fuerant prægrauati iugo:ut & ipsi deuotiores essent: & propter mansuetudinem po-
tius quā timorē ei seruirent ac diligerēt.Qui dum post tres dies responsum se eoꝝ petitionibus
dixisset:mox quidē eos suspectus fecit:cur nō repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonā
& humanā esse iudicabant:& magis in iuuene:attamē & in eo q̄ cogitare se dixerat: & nō repēte
negauerat:spem aliquā faciebat.Qui cōuocatis paternis amicis:tractabat cū eis quale deberet po
pulo præbere responsum.Illi uero quæ deuoti facerent naturā uulgi utiq̄ scientes: monebant ut
māsuete loqueret ad populū:& cōmunius quā regibus exigeret fastus:ut ita fauorē sibimet obli-
garet:dum naturaliter diligant subiecti potius mansuetudinē regū:quā cōminationē. Tunc ille
optimū consiliū forsitan deo uolente despiciēs:uocās adolescētulos secum nutritos:eisq̄ pandēs
senioꝝ consiliū:quod oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi uero cum neq̄ iuuentus: neq̄ deus
meliora eos tractare pmitteret:monuerunt ut asperius responderet ad populū:& inferiorē suum
digitū:lumbis paternis diceret uastiorē.Et seueritatē quā fuerant in illo cōperti: in se multo po-
tiorem agnoscerēt:& si ab illo flagellis castigati sunt:cedi a se scorpiis expectarent. In his delecta-
tus rex:& credēs dignitati regiæ cōuenire responsum:cum die tertia plebs auditura uenisset:& ois
populus uideretur suspensus esse:ut uerba regis audiret: credens aliquid fore clementius: relin-
quens ille consilium senioꝝ respondit adolescentium.Hæc aūt dei uoluntate gerebātur: ut quæ
prædixerat achias perducerentur ad terminū.Tunc ergo cuncti ei sermonibus uelut opere iam
percussi:& dolentes q̄si iam experimento ipsaꝝ regꝝ quæ dicerentur afficerent:indignati sunt &
omnes pariter uoce magna clamauerunt:nihil sibi post illum diem esse cōmunē ad genus dauid
uel qui erant ex eo progeniti:sed solum templū ei cedere quod pater eius edificasset: eumq̄ iter-
minati sunt se relicturos:& sic amare iracundiam seruauerunt:ut dum misisset rex roboam quē-
dam nomine adoram super tributa constitutum:qui eos aliquomodo mitigaret: & post sermo-
nes qui petuláter ab ætate iuuenili prolati fuerant: ad concordiam reuocaret:passi non sunt:sed
eum lapidantes interemerunt.Quod dum uidisset roboam:credens quoq̄ se lapidandum: metu
ens ne & ipse tale aliquid sustineret: ascendens in currum fugiens mox uenit in hierosolymam.
Et tribus quidem iuda simul & beniamin eū constituere regem:reliqua uero ples ab illa die rece
dens a filiis dauid:dominum regꝝ hieroboam esse constituit.Roboam uero salomonis filius cō-
uentu facto duarum tribuūm ī quibus regnabat:sumens ex eis electos milites centum octoigra
milia uiroꝝ:contra hieroboam & contra populum dimicare cogitabat:quatenus eum subderet
sibi bello seruiturum.Prohibitus uero est a deo per prophetam Rameum:ut bellū inferret:eisq̄
dicebat non esse iustum ut aduersus cōtribules dimicarent: cum ab eo dei uolūtate populus re-
cessisset.Quo facto:nequaquā egressus est ad prælium.Diuiso itaq̄ regno prius narrabo quæcūq̄
hieroboam israelitarum rex egit.Deinde quæ aroboam duarum tribuum rege gesta sunt expla-
nabo.Sic enim totius ordo historiæ seruabitur.Igitur hieroboam institutus in sycimorū ciuita-
te regalibus:ibidem morabatur:quod etiam ī phanuel ciuitate fecit.Dumq̄ non multo post sce
nophegie festiuitas immineret:cogitans hieroboam quia si permitteret populo ut deum in hie-
rosolymis adoraret:pergens & festiuitatem illic solenniter agens penitentia duceretur:& propter
tēplū: & propter dei religionem forsitan metuens ne eum quidē relinqueret:ad regē uero prisci-
nū remearet.Et ob hoc mortis picula sibimet īminerent:opus hoc malignū sua cogitatiōe moli
tus est.Fecit duas uitulas aureas & totidē tépla construxit:unū quidē in ciuitate bethel:aliud cir
ca dan:quæ ad fontes iordanis minoris uidetur existere:posuitq̄ has uitulas in templis quas præ
diximus ciuitatum:& ex inuocans decem tribus quibus ipse regnabat:his uerbis contionem fe-
cit ad populum. Viri contribuli nosse uos puto:q̄ omnis locus habeat deum:& non ostenditur
locus in quo proprie præsens est sed ubiq̄ semper exaudit:& cultores suos intendit. Vnde mihi
non uidetur necessitatem uos pati:ad hierosolymam properandi ad hostium utiq̄ ciuitatem:ut
adoretis deum longo itinere fatigati. Homo enim illic edificauit templum:& ego feci duas ui-
tulas aureas deo equiuocans:quarum unam quidem in bethel ciuitate dedicaui : aliam uero in
dan urbe constitui:quatenus quicunq̄ uestrum eis urbibus sunt uicini:adorēt in eis deū.Consti
tuam ergo ex uobisipsis sacerdotes earūq̄ leuitas: ut tribu leui nequaq̄:neq̄ aaron filiis egeatis:
sed qui uoluerit esse sacerdos:offerat uitulum deo & arietem unum: quod & primum pontificē
aaron fecisse dicunt.Quod dum dixisset:se duxit populum ut a patria religiōe recedens præua-
ricaretur leges. Hoc itaq̄ hæbreis malorum fuit initium: & qui cōcta deuicerant prælis ī alie-
narū sunt gentiū ditiōe subiecti.Sed hæc quidē opportune narrabimus. Igit dū istaret.vii.mēse

festiuitas uolens & ipse eā ita in bethel agere secuti duæ tribus in hierosolymis celebrabant: ante uitulam quidem edificauit altare & ipse pōtifex factus cū sacerdotibus ad altare cōscendit. Cūq; esset hostias & holocausta corā populis oībus oblaturus: uenit ad eū hierosolymis ꝓpheta noīe iadan: missus a deo. Qui stans in media multitudīe: stāte etiā rege: faciēs ad altare sermones: deus inquit futuꝝ quendā eē prædixit ex genere dauid noīe iosiam: qui non tantū tēporis illius supra te & altare falsos pimat sacerdotes: sed etiam ossa hoꝝ populoꝝ seducētiū & erroꝝ eoꝝ & ipiorum sup te tunc simul exurat. Vt aūt credāt hoc futuꝝ: signū eis nunc prædico faciendū: subito eni rumpet hoc altare: & oīs pinguedo sacrificioꝝ sup illud posita fundet in terrā. Hæc dicente ꝓpheta: indignatus hieroboā: manū extendit: præcipiens eū continuo cōprehendi. Cuius manus mox est arefacta: nec ualuit eam denuo reuocare: sed habuit eam marcidā & solutā. Ruptū ergo est repēte sacrariū: & sicut ꝓpheta prædixerat cūcta diffusa sunt. Cunq; uideret feracē hominē: & præsentiā diuinā hīe cognosceret: rogauit ut supplicaret deo: q̄tenus eius dextera curaret. Quo rogante deū: manū sibi naturaliter restitutā gaudebat: ꝓphetāq; rogabat enixe: ut eius conuiuiis interesset. Iadan uero dixit: nō se pati ut ingrediret ad eū: nec panē aut aquā in ciuitate gustaret: hoc sibi præceptū a deo dicēs: ut etiā & alio quā unde uenerat itinere remearet. Huius igit absentiā rex miratus: erat in timore positus: & per mutationē rex ex his quæ dicta fuerāt: nō ꝓspera sibimet īminere credebat. Erat aūt quidā in ciuitate senior: malignus homo: falsusq; ꝓpheta: quē hieroboā magnis studiis honorabat: cū eo dicente quæ illi grata forent crebro decipet. Iste itaq; tunc erat in lectulo pp senectutis infirmitatē. Filiis aūt indicantibus ei ꝓphetā qui de hierosolymis uenerat: & de signi effectu: & quō arefacta mānus dextera hieroboā: illo orante fuerat restituta: metuens ne pegrinis esset melior apud regē: & potiori honore frueret: præcepit filiis: ut ei repente ad iter asinum stratū præpararēt. Quibus præceptū festinātes iplentibus: ascendēs prosecutus est prophetā: & inueniēs eū sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescentē: salutauit primum deinde culpauit: cur apud eū nō intrasset: & eēt eius hospitalitate ꝓticipatus. Quo dicēte: se a deo ꝓhibitū: ut apud quēquā i illa ciuitate gustaret: nō iquit ꝓhibuit diuinitas ut meā mensulā deuitares. Nam & ego ꝓpheta sum & in ea tecū religione cōis: & assum nunc missus a deo: q̄tenus te comessurū ad me deducā. Ille uero credens mentiēti: reuersus est. Quibus adhuc prādentibus & pariter epulātibus: deus apparuit iadan: eiusq; mandata preuaricantem dixit supplicia sustinere: alias supplicio subiacere: & qualitatē pœnæ cōtinuo declarauit: leonē ei occursum i itīere quo lacerāretur: & q̄ sepultura patria priuaretur dixit. Hæc aūt facta reor uolūtate diuina: ut hieroboā nequaquam uerba iadan metueret: quasi fallacis & ita defuncti. Remeāte siquidem iadan rursus in hierosolymam: occurrit leo: & deiiciens eum de asino peremit: & asinum quidem in nullo nocuit: sed cum eo sedens & illū & corpus propbetæ magna tuitione seruabat: donec alqui iter agē rium uidentes hoc: & uenientes in ciuitatem falso prophetæ denunciarent. Qui missus filiis: eius corpus deuexit in ciuitatem: ac splendida pompa eius celebrauit exequias: præcipiēs filiis ut ipsum mortuum cum illo sepelirent: dicens q̄ omnia quidem uera essent quæcunq; ille prophetasset aduersus illam urbem: & altare & sacerdotes: necnon & contra falsos prophetas: & q̄ ipse post mortem non pateretur iniuriam: si cum eo sepultus: & eius ossibus copulatus: propter societatem ossium prophetæ non posset agnosci. Sepeliens ergo prophetam: & filiis ista præcipiens: cum esset malignus & impius: accessit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cunq; illi rex de sacrario & manu sua narraret: sanctum uere & prophetam egregium eum uocans: cœpit destruere eius opinionem: & uerisimilibus utens: rerum gestarum creditam īmiuere ueritatem. Nitebatur enim suadere: quia pro labore portandi multa sacrificia: eius manus obstupuisset: & deinde cum requieuisset: ad naturam propriam denuo remeasset. Altare aūt cū prius fuisset uacuum: susceptis multis hostiis & ingentibus: propter onus impositorum fuisse ruptum & cecidisse dicebat: significauitq; ei simul ita mortem eius qui hæc signa prædixerat: eo q̄ fuisset a leone discerptus: & nihil esset quod propheta locutus est. Hæc ergo dicens regi satisfecit: eiusq; mentem pœnitus auertit a deo: & a sanctis operibus: & ad actus ipios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter insiluit: ut nihil aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui super ea quæ iam perpetrauerat scelera cumularet. Igitur de hieroboam hæc i præsenti dixisse sufficiat. Filius aūt salomonis roboā: qui sicut prædiximus super duas regnauit tribus: edificauit munitissimas ciuitates & magnas: bethleem & icam & thecos & bethsura & socho & odollā: & hipam: & meresam: & zipha: & adorā: lachis: & zetherā: & hellum: & ebron. Has quidem in sorte iuda primas edificauit: fecitq; & alias p̄cipuas i sorte beniamin: murisq; circundans: custodes īstituit uniuersis: & principes militumq; frumentum simul & uinum & oleum: & alia quæ singulis ciuitatibus pro cibariis eēnt necessaria: largis-

sima ubertate recondidit:insuper aút & scutá & iacula nimis innumera. Conuenerunt aũt ex oĩ
bus israelitis sacerdotes ad eũ in hierosolymã pariter & leuite:& quicũq; alii de populo erant bo
ni uel iusti:relinquentes proprias ciuitates:ut culturã dei in hierosolymis exhiberent: minimeq;
libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit hieroboã:& auxerunt impe
rium roboam per tres annos. Qui dum cognatã quandã duxisset uxorem & tres ex ea filios su
scepisset:postea quoq; duxit nomie machá natam de thamar:filiã absolonis: quæ & ipsa uidebat
esse eius cognata:de qua natus est ei filius masculus:quẽ abiam appellauit:habuitq; filios ex aliis
coniugibus:sed super omnes potius diligebat machã.Habuit aũt lege sibi coniunctas uxores de
cem & octo:concubinas uero triginta.Et filii quidem ei nati sunt octo & uiginti:filiæ uero sexa
ginta.Successorem sui regni constituit abiam ex macha procreatum:cui & thesaurum & muni
tissimas credidit ciuitates. Reor enim quia sepius causa malorũ & iniquitatis:existat hoibus ma
gnitudo rerum:earũq; ad potiora conuersio. Videns nãq; roboam regnum suum his crementis
augeri:ad impias & iniustas conuersus est actiones:& spreuit dei religionẽ: ita ut & populus eius
imitaretur iniquitatem cum maioribus. Nam cum præcipuũ moribus corrũpitur conuersatio:
leditur deuotio subiectorum:& cum uiderint illorũ luxurias:suæ castitatis merita respuentes q̃
si uirtutem eorũ imitari nituntur illecebras.Non enim opera principum approbare uiderentur:
nisi etiam similia agerent.Hoc igitur accidit subiectis roboã. Nam cum ille ageret impie & ini
que: studebant & illi non esse iusti:ne rex uideretur offendi.

¶ Capitulum.V.

QVapropter uindicem super hæbreos misit deus regem egyptiorũ noĩe sesach:de quo
narrans erodotus:actus postremo eius adiunxit. Hic enim sesach quinto anno regni
roboam cũ multis milibus exercituũ castrametatus est. Sequebant enim illum cur
rus mille ducenti:equitum uero sexaginta milia & q̃dragĩta milia peditũ:quorũ plu
rimos habebat libias:& ethiopes.Inuadens itaq; regionẽ hæbreorũ:munitissimas roboam ciuita
tes sine dimicatione detinuit:& nouissime armatus ad hierosolymam uenit:ubi roboam & eius
exercitus propter militiã sesach tenebatur inclusus:deũq; rogabant ut eis uictoriã salutẽq; cõfer
ret.Quos tamen non exaudiuit deus:nec eis pugnaturus spem uictoriæ promisit.Propheta quo
que sameas ait deum eis interminari:eosq; relictuũ:sicut ipsi eius uidebantur deseruisse culturã.
Hæc audientes:animo sunt soluti:& dum nullam uiderent in se salutem: cõfitebantur omnes q
eos deus iuste despexerit cum ipsi circa eũ impie crudeliterq; gessissent: & eius legitima spreuis
sent. Quos uidẽs deus ita deiectos & ad pniam fuisse productos:nõ se perditurũ eos prophetæ di
xit:sed egyptiis tantum fore subdendos:ut agnoscerent:utrum hoibus seruire esset ifatigabilius:
an certe deo.Capiens ergo sesach non lege bellica ciuitatem: sed pactis præcedentibus roboã eũ
suscipiente propter timorem:ingressus fœdera nõ seruauit:sed & templum expoliauit & thesau
ros dominicos & regios exhausit:auri & argenti multa milia & inumerabilia secum deuchés or
namenta:& nihil omnino illic de relinquens.Abstulit aũt & aureas lanceas:& scuta quæ rex fece
rat salomon:sed neq; pharetras aureas dimisit:quas dauid sumptas a rege sephone deo dicauerat
Quod cum idem sesach fecisset:ad propria remeauit. Meminit aũt huius prælii & erodotus ali
carnas:qui solummodo circa regis nomen errauit.Sed quia & gentes alias multas inuasit & pale
stinam & syriã subiugauit:capiens sine prælio cunctos in ea regione degentes.unde palam est:qa
nostrã gentem subditã egyptiis iudicaſ uult.Ait ergo:quõ & statuas eorum qui sine prælio se tra
diderunt reliquerit:& mulierum genitalia ĩ eis celauerit. Roboam & enim rex noster ei tradidit
sine prælio ciuitatem.Dixit aũt ethiopas ab egyptiis didicisse genitalium circuncisionẽ:phœni
ces aũt & syri in palestina fatentur hoc se ab egyptiis didicisse & palam est:quõ alii nulli circunci
duntur syrorum in palestina habitantium præter nostros.Sed de his sentiat quis quod uoluerit.
Igitur discedente sesach:roboam rex pro aureis lanceis & clippeis:erea eiusdem numeri fecit:cu
stodibus regalibus seruanda tradidit:& qui cum splendenti principatu & claritate rerũ debuerat
imperare: & sub multo silẽtio & timoꝛ regnauit: fuitq; hieroboam regi cunctis temporibus ini
micus.Mortuus est aũt cum uixisset quinquaginta & septem annis:in quibus regnauit decem &
septem uir superbus:& fatuus:& nolẽs paternis amicis credere:perdiderat principatũ: sepultusq;
est in hierosolymis in tumulis regum.Roboam itaq; successit in regnum filius abia:cum hiero
boam octauũdecimum annum haberet in regno.Et quidẽ huiusmodi fine cõsumpta sunt.Con
sequens est nunc:ut de hieroboam dicamus:quẽadmodum & ipse fuerat conuersatus.Is enĩ non
quieuit iniquitates facere corã deo:sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras:& sacerdotes
de populo eligebat.Contra quas impietates supplicia non postlongum tempus in eius caput &
totius generationis ipsius erat relatura diuinitas.Illa siquidem tempestate cum eius filius nomie

abimen egrotaret:dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatū ſcema ſuſcipiēs:iret ad achiā ꝓphetā: aſſerens eū uirū eſſe mirabilem:& futura predicere:q etiā de regno ei ſignificaſſet:& ab eo quaſi pegrina requireret:ſi puer lāguorē poſſet euadere. Quæ mutata ueſte ſicut maritus ei precepat: uenit in ſylo ciuitatē:ubi morabatur achias. Cūq; foret domū illius ingreſſura: cū eſſet iā ꝓphe tæ uiſus ſenectute grauatus:apparuit deus ei:utrūq; denūciās:& qa hieroboā regis ad eū ueniret uxor:& quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domū ueniente:uelut priuata ſimul & pegrina:ille clamauit. Ingredere uxor hieroboā. Quid te celas. Deum latere non potes q mihi & te ueniturā eſſe denūciauit:& impauit quæ tibi dicam. Reuertere igitur ad maritū:& dic ei hæc dixiſſe deū. Quō te magnū ex puulo & nihil exiſtēte cōſtitui regē:& ſcindens regnū a ge nere dauid tibi contradidi:tuq; hoꝝ nō recordatus:meāq; religionē deſerens:fuſileſq; deos effi ciens illos potius honoraſti:deiiciā te denuo:& omne tuū genus exterminabo & canū uoracita ti uolatiliumq; præbebo:& quidā a me ſuſcitabit rex totius populi:qui de genere hieroboā nul lum penitus remanere ꝑmittat. Participabat aūt iſto ſupplicio etiā populus:& copioſa terra hac priuabit:& trans eufratē ulterius diſperget:quō cuncti regis impietates ſecuti:deos ab eo factos adorauerunt:& meā religionē uenerabilē reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito feſtina renū ciare:filium uero tuū inuenies eſſe defunctū. Te nāq; ingrediente ciuitatē: ſpiritū mox amittet: ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nanq; ſolus ex genere hieroboā bonus fuiſſe uidebatur. Hæc itaq; ꝓpheta dicente:exiliens turbata mulier de morte filii lamentās:p uiā feſti nanter ibat lugens & ingemiſcens:filiū utiq; quē in ſpe reliquerat uiuū ulterius non uiſura:quē cōtinuo moritur eſſe crederet. Quæ dum ueniſſet in ciuitatē;filiū quidē ſicut ꝓpheta dixerat inuenit extinctum;regi uero cuncta narrauit.

¶ Cap. VI.

Hieroboam itaq; nihil hoꝝ cogitans:multo exercitu cōgregato cōtra abiā filiū roboā: qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat:caſtrametatus eſt:deſpiciebat enī illū ꝓpter ætatem. Qui dū hieroboā inuaſionē audiſſet:obſtupefactus eſt:uerūtamen ultra pru dentiam iuuētutis ad ſpē bellandi roboratus:electo ex tribus duabus exercitu:occur rit hieroboam ad quendā locū qui uocatur mons amorreoꝝ:& caſtra circūfigens:bello neceſſa ria ꝓparabat. Erat enī eius exercitus quadragita milia uiroꝝ:hieroboā uero manus duplex erat. Cūq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina cōmittenda eſſet iam in acie cōſtitutus: ſtans in loco excelſiore rex abia manu ſilentium impauit:& hieroboā petit ut cū quiete prius ſe audiret:factoq; ſilentio cœpit hæc dicere. Nec uos equidē ignoratis:q; deus principatū dauid & eius ſoboli in tēpore uniuerſo cōceſſerit:miror autē quō recedentes a meo patre:ſeruo ſuo hie roboam īdecenter adheſeritis:& cū eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc aduēiſtis:ut eoꝝ regnū his prælijs auferatis. Hactenus itaq; regnū hieroboā iniuſte detinuit:qđ non reor maiori eū tempore poſſeſſuꝝ:qui ideo pœnas etiā de præterito nūc ſoluēs:ab iniqui tatibus & iniurijs nō ceſſabit:quas ei hactenus inferre præſumpſit:ſed & uos talia ꝓpetrare coe git:qui nullā a meo patre paſſi cōtumeliam:& tamen quia nō quæ uobis placerent in cetu locu tus eſt malignis hominibus credens:illū quidē ut putatis ira faciēte reliquiſtis: qđ aūt uerius ē: a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis:cū potius ignoſcendū fuerat non uerbis ſolummō duria ribus uiro iuuenculo & cōtentionis ignaro:ſed etiā ſi ad aliquā difficultatē operis p iuuentutem fuiſſet experitiāq; ꝑductus:eſſet ꝑferendus ꝓpter ſalomonē patrem illius:& beneficia uobis ſepe collata:quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝝ:p beneficiis & affectu parentū. Vos aūt nihil eoꝝ cogitaſtis:neq; tunc:neq; mō:ſed ſup nos tantus uenit exercitus. Vel ī quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus conſtitutis? quæ ueſtræ ſunt impietatis & nō religionis indicia? An certe ſpem uobis multitudo præbuit? quia noſtra caſtra tranſcēdit. Sed nulla uirtus illic eſt:ubi licet cū multis milibus aliquis pugnat iniuſte:ſolummō ei iuſticia & pietate diuina ſpes uictoriæ cōſtat īmota:quæ ſcilicet & apud nos eſt:ſeruantes a principio leges:& deū ꝓpriū uenerantes:quē nō manus de putreſcibili ſilua fecerūt:nec excogitatio mali regis ꝓ populi ſedu ctione cōſtruxit:ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cūctoꝝ. Vnde ſuadeo etiā nūc uobis:penitē tiam ꝑteritoꝝ ut habeatis & meliora cogitātes:dimicare ceſſetis:paternaſq; leges recolatis:& qc quid ad magnitudinē uos tātæ fœlicitatis euexit. Hæc equidē abias ē locutus ad populū. Adhuc aūt eo loquēte:quoſdā militū hieroboā latēter īmiſit:ut abiā ex aliqbus ꝑtibus circūdarēt:quas exercitus nō uideret. Qui cū inter hoſtes apparuiſſent:exercitus quidē eius cōturbatus expauit. Abias aūt cōfortauit eos:& ī domino ſpē hre poſcebat. Tūc illi piter īuocātes dei ſolatiū:ſacerdo tibus tubis clangētibus:cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Et illoꝝ qdē audaciā ac iuuētutē diſſol uit deus:exercitū aūt abiæ fecit excelſiorē. Nā quāta ī illo bello refert cædes fuiſſe cōmiſſa:neq; græcoꝝ:neq; barbaroꝝ referūt hiſtoriæ:Abia aūt & filii iuda & beniamī de exercitu hieroboā

mirabilem & famosissimā ꝓceperunt deo conferrente victoriā. Quinquagīta milia enī hostiū bello ꝓstrata sunt:eorūq; munitissimas ciuitates diripuerūt:insup bethuliā eiusq; regionē forti dimicatione tenuerūt. Hieroboā itaq; hac dimicatione fatigatus:nequaquā uires habuit:quāto cunq; tēpore post hæc abia uixit. Qui tamē post hanc victoriā ꝓuo tēpore supueniens:obiit cū regnasset annis tribus:& sepultus est in hierosolymis:ī monumentis paternis. Reliquit aūt filios quidē duos & uiginti filias aūt decē & sex:quos oēs de uxoribus uigintiseptē ꝓcreauit. Huic successit in regno filius asa:cuius iuuenculi fuit mater noīe maacha. Hoc ergo mō abiæ filii roboā nobis gesta sunt tradita. Mortuus est aūt & hieroboā rex decē tribuū:cū uiginti & duobus ānis tenuisset ꝓperiū:successitq; ei filius nadab:secundo iam anno regis asa transacto: regnauitq; hieroboam filius annis duobus:patris impietati malitiæq; concordans.

¶Cap. VII.

IN his aūt duobus ānis:castrametatus est cōtra gebethō ciuitatē pa lestinoꝝ. Cūq; cā foret obsessiōe capturus:dolū passus a quōdā amico noīe baasa meheli filio mortuus ē. Qui post eius obitū potius ipio:oē genus hieroboā iterēit & euēit:ut secūdū ꝓphetiā dei:alii qdē cognatoꝝ hieroboā ī ciuitate mortui lacerarentᵉ a canibus atq; cōsumerentᵉ:alii uero in agris a uolatilibus deuorarentur. Et domus quidē hieroboā ꝓ eius impietate atq; iniquitate ptulit ultionē hac uice dignā.

¶Cap. VIII.

REx aūt hierosolymoꝝ asa dū moribus eēt egregius:sempq; ad diuitatē respexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qđ nō esset pietati cōueniēs:aut ad legū custodiā ptinēret suū eōposuit regnū:abscidēs cūctā ab eo nequiciā:& ab omni macula emūdās. Habuit aūt exercitū electoꝝ uiroꝝ arma gerentiū scuta & lanceas:de tribu quidē iuda trecenta milia:de beniamin aūt scuta arcusq; portantiū:ducenta quinq̄ginta milia. Cunq; iam decē regnasset ānis:castra cōtra eū mouit cū maxīo nimis exercitu zara rex ethiopiæ:ducēs pedestriū quidē ducēta milia:eqstriū uero decē milia:& currus trecētos. Qui dū usq; ad ciuitatē moriſan q̄ est in trbu iuda cū exercitu suo ueniret:occurrit ei asa:& castris cōtra eū positis:ī quadā cōualle noīe sabatatha:non ꝓcul a ciuitate:cū uidisset ethiopū multitudinē:poscebat a deo cū clāore uictoriā:& ut multa milia hostiū ipse pimeret. Neq; enī & ī alio cōfidēdū esse dicebat:quā in eo qui posset etiā paucos multoꝝ potiores ostēdere:& facere ifirmos fortissimis ꝓualere. Hæc orāte asa signū uictoriæ deus ostēdit:& cū gaudio:diuinitatisq; auxilio bello cōgressus:multos ethiopū ꝓculit:& cōuersos in fugā ꝓsecutus est usq; ad geraritidē regionē. Relinquētes aūt occisionē hostiū:ad direptionē gentiū ciuitatis geraretie conuersī sunt quā cepant:eorūq; ad castra ꝓtinus accesserūt:ita ut tollerēt multū aurꝫ:multūq; nimis argentū: prædāq; deueherēt ualde mirabilē camelos & subiugalia:& pecudū greges inumeros. Asa igit & eius exercitus sumpta hmōi a deo uictoria atq; præda:in hierosolymis remeauit. Quibus ueniētibus occurrit in uia azarias nomine ꝓpheta:& precipiēs ut paululū a gressu itineris abstinerēt:cœpit ad eos dicerᵉ:q; illa uictoria fuisset eis a deo cōcessa:eo q; iustos se sanctosq; seruassent:& oīa dei uolūtate fecissent. Quos in eius mandatis ꝓmanentes dixit sup hostibus preualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatē:reliquentes aūt eius religionē in cōtraria deuēire:futurūq; tpus:ī quo nullus inueniretᵉ uerax ꝓpheta in eo populo:neq; sacerdos:qui iuste aliquid responderet:ob quā rē ita ciuitates subuertēdas:& gentē in oī terra dissemināda:& uitā miserabilē & inopē habituros:suasitq; eis:ut dū hoc alias hæc haberēt bene agerēt:& neq̄quā a diuina deuotione recederēt. Hæc audiēs rex:& populus gauisi sunt:multū studiū & oēs in cōe:& singuli circa iusticiā exhibebāt:misitq; rex in oēm ꝓuintiā præcipiēs ut legitima diligenter ubiq; seruarēt. Sic igit asa duaꝝ tribuū regis actio gerebat. Reuertar aūt ad regē baasa qui israeliticū populū possidebat:occideratq; nadab filium hieroboā:& eius tenuerat pricipatū. Hic enī inter sauli ciuitatē degens:& hītaculū ibi cōstituens. Regnauit quidē ānis uiginti & q̄tuor sed fuit malignus & ipius ultra hieroboā & filiū eius:& populū multis malis afflixit:& deo fecit iniuriā. Qui mittēs ad eū gimō ꝓphetā:dixit & se & omē genus eius exterminatuꝝ:& hisdē malis quibus domū hieroboā pdiderat pditurꝫ q; rex ab eo constituturus:beneficiū nō repēsauit: ut iuste & pie populo peæsideret:cū hæc primitus ipsis ꝓdessent: deinde gratissima deo semp forēt:sed magis imitatus est pessimū hieroboā:cuius dū depisset aīa uiueret tamē eius in isto malignitas:dicebatq; suppliciū maloꝝ illius hūc habituꝝ q; ei similis extitisse uidebatᵉ. Baasa aūt q̄uis ꝓ ꝓphetā audisset futurā sibi suoq; generi ꝓ cōmissis sceleribus ultionē: tamē de reliquo nō qeuit:neq; respexit q; male agēdo depiret iglorioſe:si nō pēitēdo ꝓ malis præteritis a deo ueniā mereretᵉ:sed tāquā illi quibus premiū ꝓpōitᵉ laborare nō cessant:donec ad ꝓposita dona ueniāt. Sic & baasa ꝓpheta prædicēte sibi futura tāquam si ad magna bona concurreret: in perniciem sui generis:& totius domus interitum peior fieri quotidie non cessabat. Nanq; uelut adletha nequicie ī his agebatur malis. Nouissime uero exercitu sumpto:rursus nō

ignorabilem quandam ramath ciuitatem obſederat: quæ quadraginta ſtadiis ab heroſolymis aberat:eāq; capiēs:cogitauit ut ī ea exercitū derelinq̄ret:quatenus & inde procedens: terram aſa regis inuaderet.Metuens etiam aſa conamen hoſtis quia poſſit exercitus qui ramath cepat eius uiolare prouintiā:miſit ad regē damaſcenoꝝ legatos:ſimul & auꝝ & argētū:petēs ab eo ſolaciū & cōmemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent.Ille uero & pecuniaꝝ opulentiā grate ſuſcepit:& ſolatia p̄buit:ſoluēs amicitiā quā habuerat cū baaſa:miſitq; ad ciuitates quæ baaſan uidebātur impio ſubiacere:ut eas affligeret.Qui alias q̄dē īcenderūt:alias populati ſunt.ideſt eleō: & abella:& alias multas.Hæc audiēs rex iſraelitaꝝ:edificare quidē ramath atq; munire ceſſauit: reuerti uero cū ſtudio feſtinauit:ut propriis ferret auxiliū. Igitur aſa ex apparatu edificioꝝ quē baaſa congregauerat conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates:quarum altera gabaa:altera uero maſpha uocabatur.

¶Cap.IX.

ET poſt hoc tp̄us nō habuit iā baaſa pugnādi aduerſus aſa.Peréptus eſt enī a creone:& ſepultus ī ciuitate therſa:cui ſucceſſit filius helan.Hic cū regnaſſet duobus ānis defūctus ē:quē occidit zamarias equoꝝ ordinis dimidii princeps.Nam dū epularet apud diſpenſatorē ſuū noīe oſa:ſuaſit quibuſdā equitibus ut ſubito deſerentibus eū armigeris & principibus:deſolatū repientes occiderent.Illi nāq; cuncti circa obſeſſionē gabathenæ ciuitatis in paleſtina poſitæ occupati uidebantur.Perimens itaq; helā regē princeps equoꝝ zamarias:ipſe regnauit:& oē baſan genus ſecūdū p̄phetiā gimon īteremit.Eodē nāq; mō eius domus propter impietatē radicitus eſt euulſa:ſicut genus hieroboā piſſe deſcripſimus.Exercitus qui gabaton obſidebat audiens qd de rege contigerat: & q̄ zamarias occidens eū inuaſiſſet impiū & ipſi principē ſuū amari cōſtituere regē.Qui a gabathena urbe moues exercitū:uenit:in therſa:& accedens ad ciuitatē:manu bellica eā cœpit.Zamarias aūt uidens ciuitatē fuiſſe detentā:fugit ad locū aulæ regiæ ſecretioré:& ſuccedēs eā ſemetipſum pariter cōcremauit:cū regnaſſet diebus ſeptem.Moxq; iſraelitaꝝ diuiſus eſt populus:& alii quidē themā regnare uolebant:alii aūt amari. Cūq; uiciſſet pars amari:interēptus eſt themā:& in toto exercitu regnauit amari. Triceſimo aūt ānō regis aſa:amari ſuſcepit īperiū:& tenuit ānis duodecim.Quoꝝ quidē ſex ānis intherſa fecit: reliquos aūt in ciuitate ea q̄ mareō appellatur a grecis uero ſamaria.Hic aūt noīauit eā ſomareō a ſomaro quodā:qui ei montē uenūdauerat:in quo ciuitatē cōſtituerat.In nullo aūt differebat a ſtudiis prioꝝ regū:niſi q̄ peior erat:oēs enī querebant modū:q̄tenus ſuis impietatibus quotidie populū facerent a deo recedere:& p̄pterea inſcripſit alias extinxit eos:& nullū p̄miſit ex eoꝝ genere ſupeſſe.Et is ergo defunctus eſt in ſamaria ſucceſſitq; ei filius ahab.Ex his nāq; cognoſcit: quātā prouidentiā humanaꝝ reꝝ probatur habere diuinitas:& quō bonos quidē diligat:malos autē abhorret:& a radice diſp̄det.Iſraelitaꝝ deniq; reges p̄pter ſuā iniq̄tatē & iniuſtitiā alter ſupalteꝝ irruentes multi p̄uo tpe pierunt:& eoꝝ genus exterminatū eſt.

¶Cap.X.

AZa aūt rex hieroſolymoꝝ qui duabus tribubus p̄ſidebat:& p̄pter pietatē atq; iuſtitiam ad longā fœlicēq; a deo p̄ductus eſt ſenectutē:& cū regnaſſet q̄dragīta duobus ānis:bona morte defunctus ē.Quo moriēte ſucceſſit ei filius ioſaphat:de abida mr̄e p̄creatus.Hūc aūt imitatorē p̄ aui ſui dauid pietate atq; fortitudie cūcti ip̄is opibus decreuerūt.Sed de hoc rege nō ē mō referēdi neceſſitas.Igitur ahab iſraelitaꝝ rex hītabat ī ſamaria:tēuitq; p̄cipatū ānis uigīti:& mēſibus duobus:nihil amplius renouās:q̄ priſci fecerāt reges: niſi q̄ mali magnitudie tēderet ad peiora:ſupans oēm eoꝝ neqciā:& qd ad diuinā p̄tineret iniuriā uiuaciter imitatus:& p̄cipue cōſtructas adorauit uitulas:& ſup hæc alia peiora molitus ē.Duxit uero uxorē filiā ionabal regis tiri & ſydōis noīe iezabel:p quā didicit eius adorare deos.Erat enī mulier nimis acerrima ſimul & audax. Quæ ad tātā uenit luxuriā atq; ueſaniā:ut etiam deo tiri & ſydonis quē baal appellabāt tēplū edificaret:& plantaret oīum arboꝝ lucos. Cōſtituit aūt & ſacerdotes:falſoſq; p̄phetas huic deo ſeruituros.Sed & ipſe rex multos hmōi circa ſe fouebat: ſtulticia atq; neqcia oēs priores ſuos excellens.Quidā igitur p̄pheta ſummi dei de ciuitate theſbites galaditidis regiōes ueniēs ad ahab:dixit ei.Quia dixerit deus:neq; ymbrē:neq; ros illis ānis in ea p̄uincia ſe miſſuꝝ:niſi ipſe rurſus apparuiſſet.Et in his dictis cū iuraſſet acceſſit ad partes auſtrales:& habitabat circa torrētē quēdā:unde poculi habebat auxiliū:nā corui cibum ei quotidie deferebāt.Cūq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet:in ciuitatē ſareptā non p̄cul a ſydone tiroq; deuenit:q̄ ciuitas ī haꝝ medio cōſtituta eſt.Deus enī p̄cepat cuidā illic mulieri uiduæ:ut cibū ei p̄beret.Cūq; nō p̄cul eſſet a porta:uidit mulierē uiduā ſibimet colligētē ligna.Cui cū deus ſignificaſſet hanc eſſe q̄ ei cibū miniſtratura foret:accedēs ſalutauit eā:& ad bibendū aquā ſibi tribui poſtulabat.Quæ cū procederet:denuo uocans eam:etiā panē ſibi poſſit afferri.Illa cum iuraſſet nihil ſe intus ī domo habere:niſi modicū farinæ & paululū olei:& p̄pterea prexiſſe ad colligēda

ligna:ut cõsperſa farina:ſibi ſuoq; filio panes faceret:quibus expenſis cum aliud nihil ſupeſſet ut
fame morereť:ait ꝓpheta.Cõfidẽs pge:& ſpe meliori cõſiſte:faciẽs primitus mihi paululũ defer.
Predico nãq; q; nõ tibi deficiet hidria farinæ:neq; uas olei:donec dei gĩa ymbrẽ fundat ĩ terras.
Hæc ei dicente ꝓpheta': ueniẽs ea quæ dixerat fecit.Et ipſa habuit paululũ:& ex hoc filio mini
ſtrauit piter & ꝓphetæ:nihilq; hoꝛ defuit eis:donec ſiccitas defecerat.Meminit etiã ſiccitatis &
menãder in geſtis ualithioꝛ regis ita dicens.Et ſiccitas ſup eos facta eſt a méſe hipueritheõ uſq;
ad aliũ annũ hipuerithei.Qui dũ deo ſupplicaret multa fluĩa ſunt emiſſa.Iſq; ciuitaté botrã edi-
ficauit in phenice:& aazõ in bliphſa.Et hoc quidẽ ait:ſub ahab factã ſignificans ſiccitatem. Hoc
enĩ tpe ithabalus cuius menãder fecit mẽtionẽ:regnauit in tiro.Mulier itaq; quã paulo ãte dixi-
mus pabulũ ꝓphetæ prebuiſſe: cũ cecidiſſet eius filius in languorem:ita ut aĩam dimitteret &
mortuus eſſe uideretť:deflens & manibus ſemetipſam ualde deſerpens:uoceſq; quas dictabat lu-
ctus emittens:accuſabat apud ſe ꝓpheta præſente factã iniuriã:quaſi ipſe peccata eius argueret:&
ideo puer fuiſſet extictus.Ille uero eã equo aĩo eẽ p̃cipiẽs ſibi filiũ cõtradi dicẽs:uinũ ſe eũ reſti-
tuere ꝓmiſit.Qua tradente:portans eũ ad locũ in quo ipſe degebat & in lectulo collocãs:clama-
bat ad deũ dicẽs:q; nõ fuiſſet bene mulieri repenſatũ q̃ illũ ſuſcepat & nutrierat:cũ eius filius eẽt
ablatus:rogabatq; ut denuo aĩam puer recipet atq; uiuẽdi copia præberet.Cunq; deus & matris
habuiſſet miſericordiã:& uellet precibus ꝓphetæ rogãtis annuere:ne uideret ad eã ꝓ leſione ue
niſſe:cõtinuo ultra oẽm opinionẽ reuixit puer.Illa uero gratias ꝓphetæ referẽs:tunc apte ſe co-
gnouiſſe dicebat q; loqueretť ei uere diuinitas.Tráſacto itaq; puo tpe:ex uolũtate dei pgebat ad
regẽ ahab futuꝛ ei nũciaturus ymbrẽ.Erũna enĩ & neceſſarioꝛ inopia ꝓuiciã nimis iuaſerat:ira
ut nõ ſolũ hoies propter ſiccitatẽ:ſed etiã cætera aĩalia fames afficeret.Rex igitur reuocans qué-
dam abdiã:qui erat ſup eius iumenta:dixit ei:ut ad fontes aquaꝛ & torrentes pergeret:quatenus
paſcua aĩalibus inueniret.Qui dũ iam miſiſſet in cũctũ orbẽ terraꝛ:ad querẽdũ ꝓphetã helyã:
nec iueniſſet: precepit ut eũ etiã ipſe reqreret.Quod dũ fieri placuiſſet:& rex & abdias p ſingula
itinera prexerũt.Cõtigerat itaq; tpe quo iezabel regĩa ꝓphetas domini occiderat:ut cẽtũ ꝓphe-
tas iſte in ſpeluncis abſcõderet:eoſq; ſolummõ pane & aqua nutriret.Cũ igitur abdias receſſiſſet
a rege: ꝓpheta ei helyas occurrit.A quo requiſitus quis eſſet:& agnoſcẽs eſſe ꝓphetã ꝓtinus ado
rauit.Cui propheta:pge ĩquit ad regẽ:& dic quõ aſſum.Cui ille reſpõdit.Quid mali paſſus a me;
illic me dirigis:quo poſſim indubitanter occidi.An ignoras:quõ nullũ reliquit locũ rex:quo nõ
direxit:ut te reptũ ad caſum necis adducat.Precauebat enĩ:ne dũ regi nũciaret:helya alibi diſce-
dente:mentiri uideretť:ac morte ſuccũberet:cõmemorabatq; ei quẽadmodũ cũ iezabel ꝓphetas
occideret: centũ ipſe abſcõſos: & multos alios ĩ ſpeleo liberaſſet.Cui ꝓpheta:nihil metuẽs ĩquit
ad regẽ feſtinus accede:præbuitq; ei iuriſiurãdi religionẽ:quõ illa die ad ahab ipſe quoq; uẽiret.
Dũq; regi nũciaſſet:q; uidiſſet helyã:& mox occurrit ahab:requirens cũ ira grãdi:ſi ipſe eſſet qui
in populo hæbreoꝛ ĩpietatis auctor exiſteret.Tunc ꝓpheta ĩ nullo formidãs ait:eũ potius mala
oĩa ꝓpetraſſe:eiuſq; genus qui ĩ illã ꝓuinciã deos alienos ĩtroduxiſſet:ac deũ q̃ ſolus eſt religiſſet.
Sed nũc ĩquit oẽm populũ ad mõtẽ carmelũ precipe cõgregari:necnõ ꝓphetas tuos piter & uxo
ris tuæ quocũq; ſunt numero:ꝓphetaſq; lucoꝛ q̃ſi quadringẽtos. Qui dũ oẽs ad peccatũ mõtẽ
ahab euocãte uẽiſſent: ſtãs ĩ medio eoꝛ helyas ait. Quo uſq; diuiſam mẽtẽ & uolũtates habẽtes
in hac cõuerſatiõe cõſiſtitis.Siquidẽ putatis noſtræ ꝓuiciæ deũ ueꝛ & ſolũ:eũ ſequimini eiuſq;
mandata ſeruate:ſi uero hoc nõ exiſtimatis:ſed pegrinos creditis & illis exhibẽda etiã putatis eẽ
culturã: eis nihilominus obedite.Cunq; nihl populus ad talia reſponderet:petit helyas pro expi-
mento fortitudinis alienoꝛ deoꝛ:& ſui:cuius remãſerat ſolus ipſe propheta cum illorum eſſet
numero quadrĩgenti:ut ſumeret bouem:& eum occiſum ſuper altare poneret:nequaquam igne
ſuppoſito:ſimiliter etiam illos facientes proprios deos inuocare:quatenus eorum hoſtias cõcre-
marent:hoc inquit facto cognoſcetis ueram dei prævalere naturam. Quod dum placuiſſet:ait
helyas:ut eligentes bouem illi prius occiderent:& deos proprios ĩuocarent. Quorum dum non
audiretur oratio:deridens helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat:quia aut pro-
fecti aliquo fuiſſent:aut forte dormirent.Illis autem a matutino uſq; ad diem mediam hoc faci-
entibus:& ſemetipſos more primo cultris & gladiis incidentibus:& nihil agentibus cũ ipſe eſſet
iam hoſtias oblaturus:illos quidem abire præcepit: populum uero in proximo iuſſit accedere;
ut uiderent & cuſtodirent eum:ne lignis ignem latenter immitteret. Cunq; populus acceſſiſſet;
ſumens.xii.lapides.ſecundum tribus hæbraici populi:cõſtituit ex eis altare:& circam illud fecit
foueam ualde profundam:& impoſuit ligna ſuper altare:& eis ſuperpoſuit hoſtias: præceptiq;
ut quatuor ydriæ de fonte completæ deferentur ſuper altare:donec fouea quæ aquam ſparſam
exaltari ſuſcipiebat:impleta maneret. Quo facto:cœpit orare deũ:atq; clamare:ut erráti populo

multo iam tempore:ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cunq; hoc dixiſſet:repente ignis de cælo uidente populo cecidit ſuper aram:& conſumpſit hoſtias uniuerſas:ita ut etiam aqua ipſa concremarentur & locus ad cinerem uſq; perduceretur:& hactenus ita perdurat. Hoc uidentes iſraelite ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum:ſolum:maximum:uerumq; clamantes:alios uero fallaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc compræhendentes prophetas ſuos: cunctos helya præcipiente peremerunt.Dixitq; propheta regi. Perge ad cõuiuium tuum: nihil decetero cogitans:poſt paululum náq; a deo ymbrem largiſſimum uidebis effundi. Igitur ahab poſt hæc uerba diſceſſit:helyas autem in culmen carmeli montis aſcendens:poſitis in terra genibus:eiuſq; coniungẽs caput orauit.Quo facto iuſſit ut eius miniſter pergẽs in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret:& ſi aliunde nubem ſuſcitari uideret:& referret. Tunc etei erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate perſpicuus.Quo aſcendente ſepius:nihilq; uidere ſe dicẽte:dum ſepties hoc feciſſet:ait ſe uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis ueſtigio nigreſcẽtem. Quod dum audiſſet helyas:miſit ad ahab iubens ut ad ciuitatem citius abiret: antequam ymbrem prorumperet.Qui mox in urbem iezrael feſtinus aduenit.Tunc repente ſiqui dem aere obducto caligine & nubibus adoperto ſpecie uehemẽs ortus eſt & uberrimus ymber effuſus.Propheta uero diuinitus inſpiratus:ante currum regis ad ciuitatem iezrael uſq; perrexit. Audiens itaq; uxor ahab iezabel:& ſigna quæ fuerãt ab helya celebrata:& q; prophetas eius iteremeret:indignata miſit ad eum nuncios:& per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturum:ſicut perdiderat ille eius prophetas.Tunc formidans helyas:fugit ĩ ciuitatem nomine berſabeæ: hæc eſt autem in ultimo ſortis iudæ:in terra idumeorum:quo relinquens ſuum miniſtrum:abſceſſit in heremum:& orauit ut moreretur:non enim ſe meliorem eſſe patrum dicens: ut illis perditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto:circa quandam arborem obdormiuit.Et cum eũ aliquis excitaſſet:ſurgens inuenit cibum & aquam.Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem:uenit ad montem ſyna:ubi moyſes leges a deo dicitur accepiſſe: inueniéſq; in eo ſpeluncã quandã:ĩgreſſus in eã cõmorabatur. Cunq; eũ uox quédã ex ĩcerto facta requireret:ut qd illic adeẽt:& cur relinq̃ret ciuitatẽ:ait:eo q; occidiſſet ꝓphetas aliẽigenoꝝ deoꝝ:& populo cõprobaſſet:qa unus ſit deus qué ab initio coluiſſent:& ob hoc ad ſuppliciũ q̃reret a regis uxore. Rurſus autẽ audiens:ut ſub diuũ ꝓcederet:& qd oporteret fieri altera die cognoſceret: ex ſpelunca digreſſus eſt:& facto ſubito terremotu:ſplendorem fulgẽtis ignis ĩſpexit: factoq; ſilẽtio uox diuina nequaquam eum timere præcepit:quem nullus detinere poſſet inimicus:iuſſitq; ut domi reuertens:ungeret populo regem hieu:nam ſi filium in damaſco uero ſyriæ azabel:profe autem prophetam conſtitueret helyſeum de ciuitate abela:ut totius impios populi perimeret: alios quidem azahel:alios autem hieu.Hæc audiens helyas ad regionem reuerſus eſt hæbreoꝝ: & ĩueniens helyſeum filium ſaphat arantem:& cũ eodem alios uſq; ad iuga duodecim accedẽs: proiecit ſuper eum pallium ſuum.Helyſeus autem cœpit prophetare:& relictis bobus ſecutus ẽ eum:rogans eum ut permitteret:quatenus parentes proprios ſalutaret.Quo iubente ut faceret: ualedices eis ſecutus eſt: & fuit helyæ cũcto tẽpore eius uitæ diſcipulus & miniſter.De hoc itaq; propheta hæc dixiſſe ſufficiat.

¶Cap.XI.

QVidam igitur naboth de azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinũ agrum quolibet precio uenundaret:quatenus eo coniuncto poſſeſſionem faceret potiorem qui ſi nollet pecunias:acciperet ex eius agris quem uellet eligere:naboth dicẽte:hoc ſe facere nolle:ſed paternam ſortẽ eligere ac poſſidere cõtriſtatus rex:qui alias q; alienum prædium non poſſet accipere:neq; lauacris uſus eſt:neq; cibis.Iezabel autẽ uxor ſua requiſiuit:cur ita tribularet:cum neq; balnea:neq; prandium appeteret: neq; cœnam narrauit ei naboth ſuperbiam:& quia dum præ manſuetis ſermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet:non impetrando quæ popoſcerat:pertuliſſet iniuriam.Illa uero rogabat:ut puſillanimitate triſticiaq; recederet:ſuo corpori ſolenniter prouideret:ſe dicens de naboth ſupplicio cogitare. Quæ miſit litteras ad iudicem iſraelitaꝝ ex nomine ahab.iubẽs ut ieiunarent omnes: & habito conuentu:naboth facerent præſidere:cum utiq; inſignis eſſet genere & inſtruerẽt tres quoſdam uiros audaces:qui contra eum teſtimonium quaſi deũ blaſphemaſſet & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deum blaſphemaſſet & regem:lapidatus & mortuus eſt.Audiens autẽ hæc iezabel:ad regẽ ingreſſa mox eſt:eiq; dixit:ut uineã naboth gratis acciperet. Ahab autem letatus ĩ his quæ acta ſunt:exiliens e lecto:pergebat uineam naboth inſpecturus.In hoc indignatus deus:miſit prophetam helyam ad agrum naboth:quatenus ad ahab accederet:eiq; de his quæ fuerant geſta loqueretur:& q; occidens uerum dominũ agri:ipſe illius hereditatẽ poſſideret iniuſte. Cunq; ueniſſet

ad eum : dicente rege quid uellet : ait : quia pctō pollutum eum inueniſſet : in illo loco in quo naboth mortuus a canibus uidebatur fuiſſe deuoratus:eius ſanguinem & uxoris fundēdum: & omne genus eius eſſe pituꝛ:eo ꝙ huiuſmodi impietates eefficerit: & contra leges patrias ciuē iniuſte peremerit. Contriſtatus autem ahab:& penitentiam agens:ingreſſus eſt:& indutus ſacco nudis pedibus ambulabat:non appetens penitus cibum:& peccata ſua confitens:& deū hoc mō placare cōtendēs. Tunc deus prophetæ dixit:ahab quidem uiuente:eius generis differendū eſſe ſupplicium:ſed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem helyas regi dixit:& abſceſſit. His itaq; temporibus adadus filius adadi regis ſyriæ & damaſci:collecto prouinciæ totius exerci tu & triginta duoꝝ regum ſolatiis habitantium trans eufraten : contra ahab caſtrametatus eſt. Ille uero cum par nō eſſet exercitu ad dimicandum non præſumpſit accedere:ſed oīa neceſſaria in ciuitatibus munitis includens:ipſe manſit in ſamaria.Habebat enim hæc muros ualde fortiſ- ſimos:& erat inexpugnabilis obſidentibus.Rex uero ſyroꝝ exercitu ſumpto uenit ad ſamariā:& obediens eā:preconē miſit ad ahab:petens:ut eius legatos ſuſciperet:& quid uellent agnoſceret. Quod dum rex iſraelitaꝝ fieri permiſiſſet : uenientes legati ante regem dixerunt:diuitias filios & uxores ahab adado regi dandas:& ſi promitteret hæc ita facienda:ut tolleret horum quæcūq; uellet:caſtra ſolueret:& ab obſeſſione ceſſaret. Ahab autem legatis dixit:ut euntes ſuo dicerent regi:quia & ipſe & omnes eius poſſeſſio forent.Hæc illis renunciantibus:miſit denuo dicens:al- tera die miſſurum ſe famulos:qui eius regalia perſcrutarentur:& amicoꝝ & cognatorū domos: & quicquid in eis optimū reperirent auferrent:& quæ diſplicerent:ſola relinquerent.Ahab itaq; ſecunda legatione ſyroꝝ regis uehementer affectus:collecto populo in eccleſiam dixit:quia ipſe quidem paratus fuerit pro ſalute & pace cunctoꝝ & uxores ſuas:& filios & omnem dare poſſeſ- ſionem:& quia hæc ſyrorum prima legatione queſiſſet nūc inquit denuo miſſa legatione petit ꝙ ſcrutandas domos:ut quicquid in eis optimum inuenire poſſit auferat:& occaſionem hanc ma- chinans ad pugnam:& ſciens quia meis rebus non pepercīſſet:ad ueſtras acceſſit:ego uero quod uobis placuerit exhibeo.Populus autem reſpondit:ei non obediendum:ſed potius conténendū eſſe:& ad pugnandum ſe præparatos exiſtere.Legatis itaq; rex reſpondit:ut abeūtes dicerēt:quia primæ quidem petitiōi eſſet paratus obedire manere autem pro ciuium ſecuritate ſe ſollicitum dicens:nec ſecundam petitionem poſſe implere:dimiſit eos. Adadus autem audiens hæc potius indignatus:tertiam legationem miſit ad ahab īterminādo atq; dicēdo:ꝙ altiorem terræ cōgeriē muris de qbus ille præſumebat erigeret:ſingulos terræ pugillos de exercitu eius unuſquiſq; por taret:& his eum interminationibus deterrebat.Ahab autem reſpondente quia non deberet glo- riari qui eſſet accintus:ſed qui bello ſuperior demōſtratus:legati uenientes:& regem cum triginta duobus regibus qui in eius ſolatio uenerant inuenientes in epulis:ei renunciauerunt reſpōſum. At ille repente precepit circūdari ciuitatem:& aggeres circa eam extolli:& nullo modo obſeſſio nem relinqui.Ahab autem his geſtis:erat cum omni populo in anguſtia conſtitutus.Tunc tamē ſecurior factus eſt:a formidineq; releuatus:cum ad eum quidam propheta ueniret atq; dixiſſet: promiſiſſe deum:ut tanta hoſtium milia eius ditioni cōtraderet. Quo requirente per quos hæc uictoria proueniret:per filios inquit principum:te ſcilicet eorum impitiā precedente.Conuocās autem filios principum rex:inuenit quaſi centum trigintaduos:agnoſcenſq; ſyrum ad conuiuiū fuiſſe conuerſum:aperiens portas:filios principum mox emiſit.Exploratoribus autem renunci- antibus adado quid gereretur: deſtinauit qui eis occurrerent precipiens ut ſi quidem ad prælīū uenirent: eos ad ſe legatos adducerent:ſi uero pacifici eſſent:idem efficerent. Ahab autem exer- citum habuit alium intra murum in ſubſidiis.Porro filii principum congreſſi ſyrorum cuſtodi- bus:multos eoꝝ interemerūt:& alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Videns autem eos rex iſraelitaꝝ uincentes:etiam alium exercitum dimiſit exire.Qui repente in ſyros irruentes:prævaluerūt eis. Non enim ſyri ſuperabant eos ſuper ſe ſic inopinabiliter fuiſſe uenturos.Quos propterea inue nientes nudos & ebrios:ita pſecuti ſūt:ut illi etiā reliquerent fugiētes:& uix ī equo rex potuiſſet euadere. Ahab autem multos in itinere perſecutos interfecit ſyroꝝ:& eorum caſtra diripuit:& inueniens in eis diuitias auri & argenti non peruas & currum adadi:& equos quæ ſumens in ci- uitatem denuo remeauit. Dicente uero propheta:ut præpararet exercitum:quia futuro anno denuo ſuper eum ſyri reuerterentur:ahab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quanto po- tuit exercitu de prælio liberatus:cum amicis propriis cogitabat:quemadmodum cum iſraelitis denuo dimicaret.Qui in montibus equidem non pugnandum eſſe dixerunt: quaſi deus eorum in locis talibus preualeret:& propterea tunc ab eis eſſent uicti: ſed ſi in campo gereret bella de- uincerent. Super hoc conſilium dabant:ut reges qui uenerunt in ſolatium:ad propria remeare dimitteret: & eoꝝ exercitum ad prælīū retinens:ſatrapas ordinaret:& in loco occiſoꝝ exercitū

de prouincia eorum eligeret:& equos:curruſq; ſuppleret.Credens hæc ſibi bene fuiſſe dicta rex ſyrorum:diſponebat exercitum: ueriſq; tempore caſtra mouens:accedebat ſuper hæbreos:ueniensq; in ciuitatem apheca:in magno campo caſtra conſtituit. Ahab uero occurrens ei cū ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat autem quantum ad ſyrum puus ualde eius exercitus. Tūc rurſus acceſſit ad eum propheta: & uictoriam deum dare promiſit:ſuamq; uirtutem oſtendere:qui nō ſolū in montibus:ſed etiam ī cāpis uictor exiſteret:quod apud ſyros nō ita cōſtaret. Igitur diebus ſeptē caſtris poſitis quieſcebāt ſeptima uero diluculo p̄cedentibus hoſtibus aciēq; conſtituentibus: ad pugnandum e diuerſo & ahab ſuum egit exercitū.Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione commiſſa:hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interitum proſequēs immanebat.Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem ſunt extincti:pauciq; diffugere ualuerūt in ciuitatem aphecath.Sed & ipſi ſunt mortui:muris enim cadentibus ſuper eos uigintiſeptem milia defecerunt.In p̄lio autem centum milia ſunt occiſa.Rex autem ſyroꝝ adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruuloꝝ ſub terraneo loco eſt celatus.Cui dum dixiſſent ſerui:quia clemētes eſſent & miſericordes iſraelite:& poſſent modo conſueto roganti ſalutem ei conferre:ſi eunenim olim captiui rogabant ſyri:ad ahab uenerunt petētes eum:ut adadus rex mereretur ſalutē: quæ gratia eius proprius foret ſeruus.Ille uero dicens:ſe libenter eum ſuſcipere ſi uiueret:nec in p̄lio defeciſſet:honorem quoq; atq; deuotionem exhibiturꝝ ſe ei ut fratri debitā promiſit.Tunc illi accipientes iuſiurandum:ut nihil pateretur aduerſum:eduxerūt eum de loco:in quo uidebaſ eſſe celatus:& ſedenti in curru ahab obtulerūt.Qui cum adoraſſet eum:dans ei ahab dexteram lauauit eum in currū:& oſculatus eſt eum:iuſſitq; eſſe ſecuꝝ:dicens:ut nihil mali deberet decetero formidare. Adad autem gratias egit:& nullo tēpore ſe obliuiſci hæc beneficia cōpromiſit: ſed etiam ciuitates iſraelitaꝝ quas abſtulerant reges ante eum redditurꝝ ſe dixit & damaſcum:ut ita rex hæbreoꝝ egrederetur ad ſua:ſicut maiores eoꝝ in ſamariam. Celebratis itaq; federibus inter eos ahab multis muneribus donatum adadum:ad propriū dimiſit imperium. Igitur bellū adadi regis ſyroꝝ quod habuit aduerſus ahab:& iſraelitas:hoc modo terminatū eſt.Interea quidam propheta nomine micheas:accedens ad unum iſraelitaꝝ:petit ut eum in capite pro uolunꝑtate dei percuteret. Quo nolente:prædixit ei:quia eo q; īobediens eſſet deo:eiuſq; p̄cepto:leone occurrente perimeretur. Quod dum illi hōi contigiſſet:acceſſit propheta rurſus ad alium : & idem ut faceret ī̄pauit. Qui dum percuſſiſſet eum & eius uerticem cruciaſſet:alligato capite ac ceſſit ad regem dicens:quia dum eſſet in exercitu cōſtitutus:accepiſſet a quodā tribuno ſeruādū captiuum:ſibiq; ab eo dictum:ut ſi captiuus fugeret:ipſe moreretur:quo fugiēte is qui eum tradiderat mortem ei minaretur inferre.Tunc reſpondēte ahab mortem ei imminere iuſtiſſimam: ſoluens caput agnitus eſt micheas eſſe propheta.Hac enī pabola utebatur:ꝑpter ſermones quos erat ei dicturus.Ait nanq; quia cum deus ei cōceſſiſſet ut ſuppliciū hoſtis euaderet:ipſe inimicū eius adadum qui deum blaſphemauerat dimiſiſſet : ꝑpterea deus decreuiſſet ipſum quidem ab illo p̄mi:populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi.Iratus ergo ahab prophetæ: illum quidem clauſum ſeruari iuſſit.Confuſus autem micheæ ſermonibus:ad ſuam domū remeauit. Igitur de ahab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad regem hieroſolymorum ioſaphat:is enī agens ſuum imperium &'exercitum in ciuitatibus: & ſubiectoꝝ prouinciam uniuerſam conſtituens:non minores quā auus eius abias tempore quo hieroboā ſuper decem tribus regnauerat munitiones ubiq; collocauit.Habuit enim propiciam & coopatricem ſibi diuinitatē : cum eſſet iuſtus & pius:& quod boni corā deo faceret:ſingulis diebus inquireret.Honorabant autē eum reges in circuitu conſtituti cōferentes pecunias:ita ut diuinitas habeſt āpliſſimas:& gloriā ualde p̄claram.Anno ſiquidē tertio regni ſui:cōuocans prouinciæ p̄rices & ſacerdotes iuſſit ut pagrantes ubiq; omnem populū ſub eo conſtitutū:docerēt p ſingulas ciuitates moſaicas leges: ut eas ſine p̄uaricatione ſeruarent:& circa eius religionē deuoti ſuper exiſterent.In his etenī cuncta multitudo ita gauiſa eſt:ut nec amplecteret potius:neq; diligeſt q̄ ſeruare leges.Sed etiā cōfines nimis amabant ioſaphat. Cunq; etiā pacis fœdera celebrarent:eiq; paleſtini ſolita tributa redderent:& arabes ānis ſingulis miniſtrarēt:agnas duo milia & totidē arietes:muniuit maxīas ciuitates atq; fortiſſimas:& exercitus i eis cōtra hoſtes & arma p̄parauit. Tūc enī erat ei ex tribu qdē iuda armatoꝝ exercitus trecēta milia uiroꝝ:quoꝝ p̄rincipatū hēbat edorus:ioānes aūt ducētoꝝ miliū p̄rceps erat:hos ipſe duxit.Tribū bēiamī habuit archarius:ducēta milia.Alter aūt p̄rceps militiæ noīe gozonat:armatoꝝ hēbat cētū milia:& poſt hos alia centū milia q regi famulabāt: quos direxit ad muniſſimas ciuitates.Is filio ſuo ioramo accepit uxorē filiā ahab:qui decē tribubus impabat:noīe gotholiā.Cūq; poſt tp̄us ad ſamariā p̄rexiſſet:opulēter eū ahab ſuſcepit:& populo

qui eū ſecutus fuerat:clarā ualde largitatē hoſpitalitatis exhibuit: id eſt tritici & uini & pecudū ubertatem:rogauitq; ut contra regem ſyroꝝ ei ſolatia non negaret:quatenus ramoth ciuitatem in galaad conſtitutam auferret:quæ eius patris primo fuerat:& a patre tunc regis ſyriæ uideret ablata.Promittēs uero ioſaphat ſolatia ſe daturum:quamuis non ab illius minor erat eius exercitus:& euocāte ex hieroſolymis ad ſamariam ſuum populū:egreſſi foris ciuitatē ambo reges & in propriis ſolis utriq; reſidentes:ſuum exercitum diſponebant.Ioſaphat autem inter hæc iuſſit ut ſi prophetarum quidam adeſſent:euocati conſulerētur:ſi eſſet eo tēpore prælium contra ſyrum agendum.Fuerat nanq; tunc pax ahab una cum ſyro ꝓmanēs annis tribus:exquo eū poſt captiuitatē dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illū diem.Vocās ergo ahab ꝓphetas ſuos quaſi numero quadringentos:iuſſit conſulere deū:ſi ei uictoriā contra adadū pugnādi concederet: & captionem ciuitatis propter quā bellū præpararet inferre. Prophetis autem dicentibus pugnare ſimul & uincere:& ſyroꝝ eſſe captiuandum ſicut & prius:intelligens in eoꝝ ſermonibus ioſaphat quia ſunt falſi prophetæ:requirebat ahab regē:ſi alter aliquis eſſet ꝓpheta dei ut certius de futuris agnoſcerent.Ahab autē eſſe quendā dixit:ſed inuiſum ſibimet hoīem:eo q; mala ꝓphetaret: & prædixiſſet eū moritu ꝝ a ſyroꝝ rege deuictū: quapropter tūc in cuſtodia teneretur: cuius nomen erat micheas filius obedi. Cūq; petiſſet ioſaphat eū uocari:miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet:īdicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriā prædixiſſe.Ille uero dicēs nihil ſe aliud de rege fore dictu ꝝ:niſi quod deus ī ore eius potuiſſet:cum ueniſſet ad ahab eūq; coniuraſſet:ut id quod uerum eſſet ediceret:ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſraelitas:& eſſe ī perſecutione ſyrorum:& ab eis cunctos diſpergi per mōtes ſicut greges paſtoribus deſolatos dicebatq; ſignificatum ſibi eo q; alii quidem reuerterentur ad propria: ipſum uero ſolummodo in prælio ꝑimi.Cunq; micheas hæc dixiſſet:ad ioſaphat.Ahab ait. Nonne paulo ante ſignificauī tibi:qualis ſit circa me hominis huius affectus:& q; peſſima prophetaret.Et cum micheas diceret q; eum oporteret omnia quæ a deo predicebantur audire: & q; falſi quidem prophetæ eum exacuerent:ut ſpe uictoriæ egrediretur ad bellum:immineret autē caſus eius ī prælio erat ahab triſticia remiſſus.Interea ſedechias quidā falſus propheta accedens ad regem ait:non eſſe reſpiciendum micheam qui nihil diceret ueritatis: & inditio ſimul utebatur: helyam prophetaſſe in iezrael ciuitate in agro nathei ſanguinem eius a canibus lambendū:ſicut & naburthei: qui per eum a populo fuiſſet occiſus.Quibus ab illo ſic ꝓphetatis:micheā dicebat eſſe mendacē:quādo meliori ꝓphetæ dicere uidebatur cōtraria:& q; rex tertia die moreretur.Cognoſcetis inquit repente:ſi uera ſunt quæ dicit iſte:aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere uirtutē.Ceſus a me palmis nō nocebit meæ manui:ſicuti ladā dextrā regis Hieroboam aridam fecit:dum eū compræhendere uoluiſſet.Hoc enī omnibus notū eſt.Cunq; ꝓcuſſiſſet micheā & nihil fuiſſet paſſus cōfortatus ahab in ſemetipſo:contra ſyroꝝ mouit exercitū.Vincebat arbitror illud quod īminebat:& falſi ꝓphetæ uerba plus quā erat ueritas credibiliora faciebat:ut ex occaſione ꝓueniret ad finē.Tunc ſtans ſedechias & faciēs cornua ferrea:dixit ad ahab:unū ei manifeſtaſſet deus: in illis oēm ſyriā ſubuertēdā.Michea uero dicente:quia ſedechias poſt nō multos dies ī cubiculo ſe celaret & q̄reret pœnā declinare ſui mendacii:iuſſit rex micheā in cuſtodiā duci amō & ioas:prīcipum ciuitatis:& nihil aliud amplius ei præter panē & aquā miniſtrari.

¶ Cap.XII.

IGit̄ ahab & ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumētes exercitū:uenerūt ī ramoth galaditis ciuitatē.Rex uero ſyroꝝ audiēs eoꝝ aduētū:ſuū eis obiecit exercitū:& nō ꝓcul a ramoth caſtra fixit.Cōſtituerūt aūt inter ſe ahab & ioſaphat:ut ahab regiū ſcema deponeret: hieroſolymoꝝ rex ꝓpria ſtola ueſtitus aſtaret ī acie. Et illi q micheæ dcā cōtēpſerat: præter habitū regiū & qd debebat euenit.Adad nāq; ſyriæ exercitui ꝑcepat uniuerſo poſt prīcipes ſuos: ut nullū aliū pimerēt:niſi tātummō iſraelitaꝝ regē.Syri uero fcā cōgreſſione uidentes ante aciē regē ioſaphat aſtātē:& eū credentes eſſe regē ahab:īpetū fecerūt:eūq; circūdederūt. Dūq; appropīquātes ipſum nō eē cognoſcerēt:receſſere poſt tergū. Ab ortu nāq; diei uſq; ad ueſperā pugnāres:& ꝓualēte mādato regis:neminē occiderūt:q̄rentes ahab īterficere ſolū:& īuenire nequerūt. Quidā uero aſtadi regis puer noīe adā:cū ſagitaſſet īter hoſtes:regē ahab ꝑ loricā ī pulmōe ꝑcuſſit. At ille caſum ſuū exercitui māifeſtare noluit:ne timoꝝ cōuerteret ī fugā:ſed aurige ꝑcepit: ut cōuerſo curru a ꝓlio declinaret.Grauiter eī & mortaliter fuerat ſagittatus:& uſq; ad occaſū ſolis factus ex ſanguīs īteriit.Igit̄ ſyroꝝ exercitus nocte ſupuēiēte ſignū dāte ꝑcone diſceſſit a caſtris: & agnoſcētes cūcti mortuū ahab:ad ꝓpria ſūt reuerſi.Corpus aūt ahab ſui ad ſamariā referentes ſepelierūt:currūq; eius abluerūt ī iazara fōte ſamariæ regis ſanguīe cruētatū:& tūc cognouerūt hēlyæ ꝓphetiā fuiſſe uerā. Canes nāq; eius lixerūt ſāguinē:& meretrices ad fōtē qđ erat reliquū diluerūt.Mortuus eſt nāq; ī ramoth:michea hūc ꝓdicēte caſū.Dū ergo hæc ahab regi a duobus

ꝑphetis ꝑdicta uideaꝫ: oportet magnã iudicari diuinitatẽ:& honorari ſemꝑ & coli:& q̃ uera ſũt recipi: quã ea q̃ꝑ cuiuſq̃ libidíe dicũꝫ cõpleti & arbitrádũ:qꝫ nihil utilius ẽ quã uiroꝝ taliũ præ ſentia:prebẽre ſecundũ deo:qđ unuſqſqꝫ debeat obſeruare:& cogitandũ ex his quæ regi ꝑuene hoc mõ ſeducendo:doneca deo debita paſſio cõpleaꝫ.Hoc ergo mõ uideꝫ etiã ahab deceptus:ut prædicentibus quidem perditionẽ ſuam non crederet:propheratibus aũt ea quæ delectabatur de ſe credendo morereretur.Cui ochozias ſucceſſit filius in regnum.

HAec inſunt i nono libro loſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiqtatis. Cap.i.

Quemadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat contra moabitas:& domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. Cap.ii.

De ochozia rege iſraelitaꝝ:ſeu demirabilibus helyæ prophetæ:& qꝫ ſublatus eſt ab hominibus: relinquẽs diſcipulum helizeum. Cap.iii.

Rex ioram:rex ioſaphat:& rex idumeæ caſtra mouẽtes contra moabitas:depopulati ſunt terram eorum:& de morte ioſaphat:ſeu de mirabilibus helyſei prophetæ. Cap.iiii.

Caſtra ſyroꝝ & damaſci contra iorã regem iſraelitaꝝ: & quõ ipe obſeſſus in ſamaria periculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit:& de morte adezer regis damaſci:cui ſucceſſit azahel ſeruus eius:qui multis malis affecit iſrael. Cap.v.

Quõ equiuocus regis iſrael iorã rex hieroſolymoꝝ: reꝝ apice potitus poſt ioſaphat & fratres & ꝓnos amicos occiderit:qua faciẽte iniqtate:idumea receſſit ab eo:& irruẽtibus ſup eum arabis: domus eius uxores & filii ꝑiter corruerũt:poſt quã calamitatem & ipſe mortuus eſt:cui ſucceſſit filius qui ſolus euaſerat:nomine ochozias alias ahazias. Cap.vi.

Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus noíe hieu interfectus:ſimul & hieroſolymorum rex ochozias alias ahazias:qui hieu mortuo ioram regnauit in ſamaria:& exterminauit domum ahab:& culturam baal cum ſacerdotibus eius:quare accepit repromiſſũ:filios eius eſſe regnaturos uſqꝫ in quartam generationem. Cap.vii.

Quia ahab regis filia noíe athalia:alias otholia:poſt mortẽ filii ſui ochoziæ hieroſolymis ꝑperauit:quã interficiẽs põtifex ioiadas:filiũ ochoziæ ioas cõſtituit regem. Cap.viii.

Caſtra azael regis damaſcenoꝝ ſup iſraelitas:& quẽadmodũ uaſtata eoꝝ ꝑuincia & ciuitate ſamaria:rurſus poſt breue tẽpus caſtrametatus cõtra hieroſolymitas:multaſqꝫ pecũias ab eoꝝ rege ꝑcipiens:remeauit in damaſcum:& de morte helyſei prophetæ: ſeu de uirtute quam oſtendit poſt mortem:in mortuo ſuſcitato. Cap.ix.

Quia amaſias hieroſolymoꝝ rex caſtrametatus cõtra idumeos & amalechitas:deuicit eos: & de contemptu ipſius in dominum. Cap.x.

De uindicta quæ ſecuta eſt eum per ioas regem iſraelitaꝝ:qui pugnans deuicit eum:& captũ duxit hieroſolymam:ubi deſtructa parte muri:& ablatis theſauris:regem a captiuitate reſoluit:& regreſſus eſt ſamariam. Cap.xi.

Bellum hieroboã regis iſraelitaꝝ cõtra ſyriã: & hiſtoria ionæ ꝑphetæ:& de ozia filio amaſiæ rege hieroſolymoꝝ:quõ gentes in circuitu poſitas ſubiugaret:& quã clarus fuerit:qui tamen uẽdicans ſibi honorẽ pontificalẽ:lepra ꝓcuſſus eſt:& deficiens obiit. Cap.xii.

De malis quæ ꝑuenerũt iſraelitis ſub diuerſis regibus:a diuerſis regibus aſſyrioꝝ: & de ioathan oziæ filio rege hieroſolymoꝝ:& de prophetia naum prophetæ. Cap.xiii.

De malis quæ paſſus eſt rex achaz arafin rege ſyriæ: & phaceia rege iſrael: quare miſit nuncios ad regẽ aſſyrioꝝ petens ab eo ſolatiũ:qui ueniẽs damaſcũ cœpit:raſin regem eius occidit damaſcenos tranſtulit:& aſſyrios in damaſco cõſtituit:iſraelitas quoque grauiter afflixit. Cap.xiiii.

Quia rex aſſyrioꝝ oziã regẽ iſrael fecit ſibi tributariũ:& de ezechia filio achaz rege hieroſolymoꝝ q̃ iuſtus fuerit & religioſus:&qa ſpreuit regẽ aſſyrioꝝ. Cap.xv.

Quõ ſalmanazar rex aſſyrioꝝ caſtrametatus contra ſamariã:annis tribus eã obſidẽs cœpit:regẽ eius oziam captum abduxit:decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit: in mediam & perſidam gentes alienigenas poſuit in ſamaria.

Continet hic liber tempus annoꝝ centum quinq̃ginta: & mẽſium.vi.

Incipit liber.viiii.antiquitatis iu daicæ

OSaphat itaqꝫ rege ad hieroſolymã remeante:poſt bellũ quo ſolatiũ ꝑbuerat achab cõtra adadũ regẽ ſyroꝝ:ſicut ꝑdiximus:occurrẽs hieu ꝓpheta culpauit eũ:cur achab ſolatia ꝑbuiſſet:hõi ipio pariter & maligno: deũ dicens moleſte qdẽ hoc ptuliſſe:ſed licet peccaſſet ualde:tamẽ ꝑꝑ naturã eius optimã:ab icur ſu hoſtiũ peperciſſe. Et tũc qdẽ ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei

conuersus est.Post hæc aũt cœpit oẽm suam prouiciam circuire:& populũ edocere ut leges per moysen a deo datas oĩno seruarent:& pietatẽ circa deũ nihilominus exhiberẽt.Constituẽsq; iudices in unaquaq; sui ĩperii ciuitate:p̃cepit ut,p nulla re ita cogitarent:quã ut iusticiã populis exhiberent:& neq; munera:nec cuiuspiã dignitatẽ pp iudiciale factũ aut diuitias aut genus considerarent:sed oĩbus equa iura tribuerẽt: scientes quia etiã quæ occulte gerunt̃:a deo nõ ignorãtur. Hæc cum docuisset in unaquaq; ciuitate duaꝝ rribuum:in hierosolymã denuo remeauit:cõstituitq; ẽt ibi iudices a sacerdotibus: & leuitis:atq; primatibus:monẽs:ut diligẽter & iusta iusticia cũcta disponerẽt:sin aũt de rebus maioribus qdã cõtribuliũ ex aliis ciuitatibus eos cõsulerẽt:cũ maxĩo studio eis & iustissime respõderẽt:quãdo rectũ deberet esse iudiciũ in ea ciuitate cõstitutum:ubi & templũ dei & habitaculũ erat ĩperatoris.Hoꝝ aũt principes cõstituit amasiã sacerdotem:& sabadiã qui erat de tribu iuda.Rex igit̃ hoc mõ cuncta disposuit.Eo nãq; tpe castrameti sunt aduersus eũ ammanite alias ãmonite & moabite:sumentes secũ arabum maximã legionẽ: & castra posuerũt apud gaddi ciuitatẽ:quæ est circa paludẽ asphaltidẽ trecentis stadiis ,pcul ab hierosolymis:in qua nascitur palma præcipua simul & opobalsamũ.Audiens aũt iosaphat:quõ hostes transeuntes paludẽ:in eius prouinciã deuenissent:& metuens:cõuocauit in cetu populũ hierosolymoꝝ in diuino sacrario:& stans contra faciẽ templi orabat:& inuocabat deũ ut sibi suum auxilium p̃beret & robur:quatenus hostibus præualeret: dum & is qui templũ ipsum edificauerat hoc rogasset:ut ipse cõtra hostes dimicaret:& præsumentes contra eos manus inferre cõprimeret q utiq; ob hoc uenerunt:ut terrã quã eis ipse præbuerat:molirent̃ auferre.Hæc aũt orauit deflens:simul & populus uniuersis cum uxoribus atq; filiis supplicauerunt.Quo facto:quidã iezel propheta progressus in mediũ cetum:clamauit ad populum dicens & regem. quia deus eoꝝ preces audisset:& contra hostes sine dubio debuisset dimicare:præcepitq; ut altero die electo exercitu occurrerent hostibus:eosq; inuenirent ab hierosolyma in ascensu gaddi: qui lucis dicitur culmẽ: & cõtra eos quidẽ nõ dimicarent: sed tantũmodo starent:uidentes quõ diuinitas eos expugnaret.Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra prostratus:deo gratias retulerunt:leuite aũt in organis solennibus incessanter dicebant hymnos.Die itaq; facto:procedẽs rex in desertũ sub ciuitate thecua:dixit ad populũ quia oporteret ,pphetæ audire uerbum: & ad bellum die illa non cõgredi:sed proponi debere sacerdotes cũ tubis & leuitas ut hymnũ dicẽtes: sic deo gratias agerent:quasi alias quõ hæbreoꝝ ,puinciã ab hostibus liberasset. Placuit sententia regis:& q̃ p̃ceperat agebant̃.Deus aũt terrorẽ maximũ & tumultũ sup ãmanitas ĩmisit:& credẽtes inter se hostes suos:mutuis se uulneribus occiderũt:ita ut ex tãta militia nullus pœnitus euasisset.Iosaphat aũt respiciens in cõuallẽ:ubi hostiũ erat exercitus: & uidẽs eam plenã corporibus mortuoꝝ:letatus est in dei solacio sic inopinabiliter euidẽtercq; allato:ut nõ laborãtibus illis ipse uictoriã cõtulisset:iussitq; ut exercitus hostiũ castra diriperet:& mortuos expoliaret:diebusq; tribus exuentes eos pœne defecerũt:tanta erat multitudo utiq; peremptoꝝ. Quarto uero die oĩs populus congregatus in quadã cõualle: de uirtute & solaciis benedixit deũ;,p qua re etiam locus ipse uocatus est cõuallis benedictiõis. Exinde ducẽs exercitũ ad hierosolymã rex: multis diebus ad hostias est cõuersus & epistolas.Igit̃ postq̃ hãc eius uastationẽ alienigene gẽtes audiebant: oẽs ualde sũt territe: deũ eius auxiliatorẽ eẽ apte uidẽtes.Iosaphat itaq; ex illo tẽpor̃ cũ magna gloria & iusticia:diuinæq; pietatis amor̃ degebat.Fuit aũt amicus & achab filio israelitaꝝ regi.Cũ quo cõmuniõe facta in cõstructõne nauiũ quæ a portu nauigarẽt in ophir traciaꝝ:nequaquã ãnisum suum ĩplere præualuit:naues enim præ magnitudine parierunt:& propterea naues ulterius non instruxit.Circa iosaphat igit̃ hæc sunt gesta.

Cap.II.

ACHab uero filius regnauit in israel in samaria degens malignus homo:& per oĩa simi lis utroq; parenti:& hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere inchoauerat.Cunq; iã ĩ regno secũdũ hr̃et annũ:rex moabitaꝝ rebellauit ei:& tributa quæ achab alias ahab eius p̃ reddebat:ministra᷑ cessabat. Contigit aũt ut ochozias cũ descẽderet de supioribus domus suæ caderet:& cũ lãgueret:misit ad deũ acharo muscã:hoc ei erat nomẽ illi deo:& cõsuluit de salute sua.Apparauitq; deus heliiæ,pphetæ præcipiens ut misisset rex eoꝝ ad alienũ deũ:ut de salute sua cõsuleret:simul & ut faceret eos ad regẽ reuerti:eiq; dicerẽt:q; nõ euaderet hũc languorẽ.Heliia uero dei faciẽte p̃cepta:audientes nũtii ad regẽ sunt continuo regressi:admirãtiq; reuersiõis uelocitatẽ:& reqrenti cãm: dixerũt occurrisse sibi q̃dã hoiem:& ,phibuisse quidẽ eos ulterius ,pcedere:reuertẽtes aũt nos tibi dicere ex mãdato israeli tarum dei mãdauit:q; non possis ab hac egritudine liberari.Rege præcipiente:ut ei hoiem q talia dixerat indicarent dixerunt esse uirũ hyrsutum:& pellicia zona circundatũ.Ille uero per hæc

agnoscens helyam esse quē nuntii designabant:misit ad eum tribunum & quinquaginta armatos:ut eū adducerent.Tribunus aūt qui missus fuerat inueniēs heliiā in montis uertice residētē: petebat ut descendēs ueniret ad regē quō ille iussisset:qui si nollet:duceretur īuitus. Cui helias: ut agnoscas īquit me prophetā uerum existere: descendēs ignis e cælo cōsumat & milites tuos & te.Continuo ueniens flāma:consumpsit & tribunū:& qui cū illo pariter erant.Hac ꝑditione regi denunciata:nimis iratus ad heliiā tribunū alium cum totidē misit armatis.Qui cum uenissēt ad prophetā: credēs se eū uiolenter adducere:si noluisset sponte uenire:orans iterū ꝓpheta & eū sicut priorē fecit igne consumi.Agnoscens hoc rex:etiā tertiū destinabat. Ille uero cum eēt sapiēs & more ualde mitissimus:ueniens ad locum ubi erat heliias:ei nimis blande locutus est:dicēs ꝙ inuitus regiæ iussioni parens ueniret ad eū:& priores nō uoluntarie sed coacti necessitate uenissent:rogabatq; ut illius & qui cū eo uenerant armatoꝝ haberet misericordiā:& descendēs ueniret ad regē:Helias aūt suscipiens mansuetudinē:& uerboꝝ eius urbanitatem:descendēs secutus est eum.Cunq; uenisset ad regē:ꝓphetauit ei dicens:hæc sibi indicasse deū eo ꝙ rex eū spreuisset quasi non esset deus:& non uere de eius languore prædicere ualuisset: ac misisset ad deū acharō ut consuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quā rem īquit congnosce te moriturū. Et ille itaq; paruo tēpore transacto:sicut prædixerat helias extinctus est. Cui successit in regno frater eius ioram:nā sine filio mortuus est:hic uero ioram par fuit achab malignitate:regnauitq; annis.xii.homo iniquitate circa deū & impietate plenus. Nam relinquens culturam sui dei deos uenerabatur extraneos:erat enim in aliis nimis acerbus & pessimus.Illo siquidē tempore helias ab hoibus est ablatus:& usq; ad hodiernum diē nullus finē eius cognouit. Discipulū uero sicut prædiximus reliquit helizeū. De heliia tamē & enoch qui fuit ante diluuium in libris scriptum est:quia sublati sunt quoꝝ mortē nemo cognouit.

Cap.III.

Suscipiens itaq; regnum ioram:contra regē moabitaꝝ mouit exercitum:qui sicut supradiximus ab eius fratre recesserat:dum pater eorum achab tributa solueret:ouium cum lanis suis ducenta milia.Congregans ergo ioram exercitum:misit etiam ad iosaphat:rogās eū cum eēt olim eius patris amicus: ut ei solatium cōtra ammanitas alias ammonitas pugnaturo præberet:qui ab eius recessisset imperio.Tunc ille non solum se adiuto rem esse compromisit:sed etiam regē idumeæ qui sub eo erat compulsurum: ut ei quoq; ad pugnam occurreret.Ioram aūt talibus promissiōibus solatioꝝ ab iosaphat rege perceptis: sumpto exercitu uenit in hierosolymam:& clare nimis ab hierosolymoꝝ rege susceptus est: placuitq; eis ut itinera ab hostes per deserta facerēt idumeæ:non credētibus inimicis:quia exinde eis fieri potuisset inuasio.Tres ergo reges ab hierosolymis properabant:hoc est rex hierosolymoꝝ:& israelitarum & idumeæ:& dum septē diebus peragrassent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumēta uenerunt:cum duces eoꝝ ignorantia itineris oberrassent. Et omnes hi quidem erant in angustia cōstituti:præcipue tamē ioram:qui nimia tristitia faciēte clamauit ad dominū. Quid mali faci entes deduxisti tres reges:ut sine bello tradantur regi moabitaꝝ. Quē iosaphat cōfortabat cum esset iustus.Qui mittēs in oēm exercitum:requirere præcepit: siquis in eo esset dei propheta ut per eū audiret uoluntatē dei:& cognosceret quid faciendū eēt.Et dum quidā famulus ioram diceret:ut illi morexisset se illic heliiæ discipulū helizeum filium sapha:monēte iosaphat: ad eum pariter reges tres aduenerunt.Dumq; ad ꝓphetæ castra uenissent:habebat aūt habitaculū suum extra tabernacula constitutū:consulebāt eū de futura militia præcipue tamē ioram.Qui dum diceret:ut illi mos lestus nō esset:sed potius ad ꝓphetas patris sui matrisq; ꝓperaret:quos illi uenerarent quasi uere essent:rex rogabat:& supplicabat:ut ꝓphetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurāte per deum quia non responderet:nisi propter iosaphat sanctū & iustū:deducto ad medium quodā hoie sciente psallere:diuinitus inspiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent:dicens.Neq; nube neq; spiritu aliquo flante.neq; ymbre diffuso:uidebitis fluuiū aqua plenū: ita ut hoies & iumēta ubertatis poculo satientē:& id uobis nō solū deus donabit:sed etiā hostes supabitis: & urbes moabitaꝝ munitissimas capietis:& arbores qdē incidetis pomiferas:& uastabitis ꝓuintiā: fontes aūt fluuioq; dānabitis. Hæc propheta dicente:altera die priusq; sol orietur:torrēs uehemēter ifluxit. Cōtigerat aūt ut tribus diebus idumea uehemēs ymber effunderet:ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur. Cunq; audissent ammonite tres reges per desertum contra se uenientes collecto exercitu rex eorum iussit: ut montana exercitus eius aggrederetur: ne latenter hostes prouintiā inuaderēt.Et cū nō eēt hæbreoꝝ moabitis procul exercitus:respicientes moabite orto sole aquam in torrente sanguine similem: suspicati sunt: ut tres reges se inuicem peremissent: & fluuius eorum sanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuissent: petierunt a rege suo:ut eos ad spolia hostium destinaret. Et impetu facto q̄si ad diuitias

præparatas ad inimicoꝝ castra uenerũt:& spe sua decepti sunt.Nã circundantes eos israelite:alii quidé eoꝝ perempti:alii p uniuersam ꝓuintiã sunt dispsi. Tres ergo reges ingrediétes moabitꝝ ciuitates:& eas subuerterũt:& agros eoꝝ depopulati sunt:& uehemẽter exterminauerũt:replentes eos ex lapidibus torrétis:& arbores optimas abscideruñ:& fontẽ aquaꝝ piter obstruxerũt:ac muros usq; ad fundaméta deposuerũt.Rex aũt moabitaꝝ dũ psecutioné & obsessioné nimiã pateretur & uideret ciuitatẽ capi posse:ipetũ fecit cũ septingẽtis uiris: ut iter hostiũ castra quoquo posset mõ effugeret:qđ tamẽ iplere nõ potuit.Nam ad quendã locũ ueniés ualde munitũ dũ fugere nõ ualuisset:reuersus in ciuitatẽ:opus despationis:& crudelis necessitatis ipleuit.Filiũ enim senioré q erat ei succedsurus i regnũ:eleuás sup murũ:ita ut a cũctis hostibus uideret:deo ímolauit holocaustũ.Reges aũt uidétes hoc factũ:eius necessitatis habuerũt misericordiã:& hũana cõpassione detẽti:obsessionẽ soluerũt:& singuli ad ꝓpria remearũt.Iosaphat aũt reuersus i hierosolymã in pace degebat:& cũ paucũ tpis post illud prælium uixisset:defunctus est.Qui uixit annis quidé sexagíta:iperauit quíq; & uiginti magnificáq; meruit in hierosolymis habere sepulturã:similisq; fuit magnoꝝ opeꝝ dauid. Reliquit aũt filios multos: succedsoré uero habuit senioré filium iorã.Is enĩ nomẽ hébat fratris mris suæ regis israelitaꝝ filii achab:alias ahab. Veniens autẽ de regione moabitide rex israelitaꝝ in samariã. habebat helizeũ sicut ꝓphetam cuius actus uolo narrare.Sũt enĩ ualde præcipui & historia digni:sicut ex libris sacris dat agnosci.Ad hunc enĩ cũ accedsisset uxor abdie dispẽsatoris achab:alias ahab:ei quæ dixisset qa nõ ignoraret:quõ uir eius liberasset a morte ꝓphetas dũ requisiuit achab:alias ahab uxor iezabel eos occidere:& cõtracto ex debito:centũ ex eis occulte pauisset:& post eius mortẽ a creditoribus urgeret:atq; eius filii ad seruitiũ deducerent;ob quã cãm rogabat ut eius meritis misereret operibus. & aliqđ solatiũ ad necessitatẽ præberet.Qui dũ reqsisset si quid héret in domo:aliud nihil eẽ sibi respõdit:nisi paruum uas olei.Tunc ꝓpheta præcepit:ut multa uasa uacua sibimet a uicinis accõmodaret:& clausis ianuis domus suæ:ex illo oleo in oía uasa diffunderet:qa deus ea cũcta ipleret.Quod dũ mulier feciset:& eius filii unũquodq; obtulissent:cũ ipleta fuissent oía:& nullũ uacuũ remansisset: ueniens ad ꝓphetã:nunciauit hoc ei.Ille uero consiliũ dedit:ut oleũ uẽderet:& preciũ creditoribus daret:& ex ipso olei precio qđ remaneret:ad alimentũ filioꝝ eius efficeret.Hoc ergo mõ heizeus mulierẽ a debito & a creditoꝝ iniuria liberauit. Inter hæc autẽ misit helizeus ad iorã:ãm:omnens:ut custodiret locũ quendã in quo eẽ syroꝝ uolentiũ eũ occidere dicebat insidias. Tunc rex ad uenationẽ præparatã nequaq; egressus est:obediens ꝓphetæ. Adadus aũt rex syroꝝ:dum se uidisset fuisse deceptũ:quasi aliquis hoíum eius:iorã regi sua cõsilia ꝓdidisset indignatus uelut proditores secretoꝝ regis occidere minabat:cũ utiq; hoc nulli alio nisi illis ratũmõ credidisset. Et dum ei quidam præsentiũ dixisset:ne falsa opinione tenerentur:nec crederet quõ aliqui inimico eius consiliũ ꝓdidissent:sed helizeũ ꝓphetam oẽs regi factas insidias indicasse:misit requirés: in qua ciuitate habitaret helizeus.Illi uero qui missi fuerãt reuertentes: indicauerunt eũ in dothaim ciuitate cõmorari. Tũc adezer qui & adadus misit ad ciuitatẽ multũ nimis exercitũ equestrium simul & curruũ:ut caperét helizeũ.Qui tota nocte circũeuntes urbẽ:nihil egerunt.Die itaq; facta:cognoscens hoc ꝓphetæ minister quia hostes helizeũ cõprahendere niterent;ꝓphetæ quod agebatur asseruit.Ille uero securus de auxilio dei conténebat hostes:ministrũq; metuéré crebro fiduciã hre præcipiebat:sperãs quõ ostenderit deus uirtutis & ptãtis suæ pſentiã.Tunc ꝓphetæ orationes exaudiens:multitudinẽ curruũ & armatoꝝ helizeum circũstantiũ ut minister uideret ostendit.ita ut ille remoto timore illa uisione confortatus assisteret.Post hæc autẽ helizeus rogabat deum:ut etiã hostiũ aspectus obcecaret:& nebulã eis immitteret: per quã eũ in spizere non ualerẽt.Quo facto:ueniés inter medios hostes requisiuit:quẽ quererẽt.Illis aũt ꝓphetã se querere respondẽtibus helizeũ:promisit se eũ traditurum:si ad ciuitatẽ in qua eẽt illũ sequerẽtur.Qui præcedẽte propheta deo scilicet eoꝝ mẽte obcecante:cum festinatione sequebant.Tũc helizeus deducés eos in samariam ad ioram regẽ:præcipue ut clauderẽtur portæ:& regis exercitus circa syros astare.Quo facto:rursus orauit deum:ut hostium oculos aperiret:& caliginem ab eis auferret.Tum repente ab illa cecitate reuocati:inuenerunt se inter medios inimicos existere. Et obstupescentes syri:in nimia sunt angustia constituti:& cogitabant qualis utiq; liberatio potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram consulente ꝓphetam: si eos iaculari præciperet:hoc fieri prohibuit helizeus:dicens iniustũ esse:qui lege bellica non capiuntur occidi: illos aũt nihil mali fecise i eius ꝓuitia:sed nescientes ad eum uenisse uirtute diuina.Dedit uero consiliũ:ut & hospitalitatem eis præberet & mensa eius absq; lesione fruerentur. Ioram ergo obediens ꝓphetæ:dum conuiuia præbuisset opulentissima syris:dimisit eos ad ꝓprium remeare regem.

Capitulum IIII.

His uero redeuntibus:& quæ proueñerãt indicãtibus:admiratus adezer inopinabilẽ iſraelitarꝝ dei præſentia atq; uirtutẽ:ꝑiter & ꝓphetã:cui ſic adeſſet apte diuinitas:latenter iam nequaq̃ uoluit cõtra regẽ iſraelitarꝝ aliqd attentare:metuens helizeũ:ioram uero palam impugnare diſpoſuit:multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus præualere.Caſtra itaq; metatus eſt cũ magna uirtute contra iorã:qui credens non ſe ſufficere ad reſiſtendum ſyris:ſemetipſum in ſamaria clauſit de murorꝝ munitõne cõfidens.Adezer aũt cogitãs quia ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatẽ:tamen inopia ciborꝝ ſamaritas obſtrígeret:ad obſidionẽ ciuitatis acceſſit: & tãta fuit apud iorã neceſſariorꝝ inopia:ut ꝑp magnitudinẽ famis ĩ ſamaria octoginta argenteis nũmiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argenteis nũmiſmatibus ſextarium fimi columbarꝝ,ꝑ ſalute cõperabant hæbrei.Inter hæc timebat iorã:ne ꝑp famem tradaretur ciuitas inimicis:& muros quotidie circuibat atq; cuſtodes:ne quis ab eis ĩtus occultaretur & actus ciuitatis hoſtibus indicaret.Quod dum faceret:quadã clamãte aliq̃ muliere: domine miſerere:putãs eã aliquid cibi petiturã:iratus maledixit ei:ꝑ deũ dicẽs nec aream ſibi eẽ nec torcular:unde aliqd poſſet ei præbere. Cunq; illa nihil horꝝ ſe diceret poſtulare: nec ꝑ cibo depoſcere:ſed ut eius cãm dignaret audire:iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet.Tunc illa feciſſe ſe dixit cũ altera muliere uicina & amica ſua hãc pactionẽ:ut quõ famis ĩopia talis eẽt: interficerẽt filios ſuos utreq; maſculos:& ſingulis diebus comederẽt eos.Et ego ĩquit meũ occidi:& ꝑterito die meũ ambe comedimus hæc aũt nõ uult hoc facer:ſed pacta trãſcendit:& filium ſuũ ne comedaẽ abſcondit. Hæc cũ audiſſet iorã:uehemẽter afflictus ẽ:& ſciſſa ueſte:crudeli uoce clamauit.Deinde iratus:helizeũ ꝓphetã iterficere uoluit:qa nõ ſupplicaret deo:cũ potuiſſent oẽs hoc modo a malis præſentibus liberari:& repẽte miſit:qui eius caput auferret.Ille itaq; ad nocem ꝓphetæ ꝑgebat:helyzeũ uero regis ira nõ latebat.Sedens aũt in domo ſua cũ diſcipulis ſuis indicauit eis:quia iorã homicide filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inq̃t dũ uenerit q̃ miſſus eſt & ĩtrauerit:obſeruãtes ianuas claudite: eũq; paululũ retiete: ſecuturus eſt nãq; ueniẽs ad me rex eo q̃ eũ penituerit ſui ꝓcepti. Tũc illi helizei dicta fecerũt.Iorã uero penitẽtia ductus: ob iram ſuã circa ꝓphetã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret:feſtinauit ut necẽ ꝓhiberet:& ꝓphetã a morte reduceret:uenienſq; culpabat eũ:cur a deo abſolutionẽ malorꝝ præſentiũ minime poſtularet:ſed ſic eos ĩterire deſpiceret.Hælyzeus aũt altera die ea hora qua uenerat rex ad eũ ꝓmiſit multã ciborꝝ copiã affuturã:ita ut uenderet ĩ publico duobus ſyclis ſatum ordei:& uno ſyclo ſimile ſatũ.Hoc aũt dictũ & iorã & qui cũ eo erãt cõuertit in gaudia: ꝓphetæ nãq; nõ poterant diſcredeř ueritatẽ:ꝑp rexꝝ præcedentiũ confirmationẽ: inopiãq; illius diei atq; miſeriã: ſpes iã futuræ abundantiæ leuigauit.Princeps auté ꝓtis tertiæ cũ regi amicus eẽt:ſupra qué tunc ipſe rex incũbebat: incredibile eſt inquit o ꝓpheta qđ dicis:& ſicut ĩpoſſibile eſt: ut de cataractis cæli ordeũ pluat deus aut ſimilã ita nõ poteſt credi qđ a te nunc diciť adimpleri.Ad qué ꝓpheta hæc inquit uidebis hoc mõ fieri:ſed nõ guſtabis ex eis.Quæ ſcilicet ſicut ab helyzeo fuerãt præ dicta cõpleta ſunt. Lex igiť erat ĩ ſamaria:ut habẽtes leprã:a tali paſſione mũdi nõ eẽnt corpore: ſed extra ciuitatẽ manerent.Quatuor ergo uiri ꝑp hanc cãm manẽtes ante portã:cũ nullus eis ꝓ famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatẽ ingredi ꝑp legis mãdata nõ poſſent: qbus uel ſi liceret ingredi,ꝑ fame ibi necarenť:cogitauerunt inter ſe dicentes:quia ſi illic manerẽt:ꝑp inopiã deperirent:& ꝓpterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent: qui aut parcendo aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarent.Hoc apud ſe conſiliũ confirmãtes:nocte ad caſtra hoſtium deuenerũt. Incipiebat autẽ deus iam terrere & cõturbare ſyros:& ſonum curruũ & armorꝝ eis inferre: tanq̃ exercitus ſuper eos grandis accederet:& paulatim tubarum fragor eorꝝ auribus increpitaret:qui ita repente turbati ſunt:ut relinquentes caſtra propria: & concurrentes ad regem dicerent: quia ioram rex iſraelitarꝝ conducto ſolatio regis egyptiorꝝ & inſularꝝ ſuper eos accederet:quibus uenientibus ſonũ tubæ uehemẽtis audirent.Hæc eis dicentibus: etiã adezer cum ad eius aures ſonus ſimilis aduenirẽt populo credidit:& cum multa turba atq; confuſione relinquentes ĩ caſtris equos atq; iumenta:innumeraſq; diuitias:repente conuertuntur ad fugam.Leproſi autem qui diſceſſerant a ſamaria:ad caſtra ſyrorꝝ uenientes:& in eorum tabernaculis multum ſilentium taciturnitatemq; repperientes:ingreſſi ſunt in unum tabernaculum:dumq; nullum prorſus inſpicerent comedẽtes & bibẽtes:portãteſq; multas ueſtes & auꝝ:& extra caſtra celãtes:deinde in aliud tabernaculum accedentes:ſimiliter res exinde ſibi placitas tolentes:dum hoc quater feciſſent:& nullus eos omnino uideret:arbitrati hoſtes abſceſſiſſe:culpabant ſemetipſos:cur hæc ioram regi & ciuibus minime nunciarent.Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & cuſtodibus clamãtes: indicauerunt eis quæ de hoſtibus cõtigiſſent. Illi aũt hæc regis cuſtodibus indicarunt:a quibus audiens rex hæc ioram:uocauit amicos ſuos & principes:quibus ait pro inſidiis arte calidiſſima

syrorꝝ discessisse regem:eo ꝙ desperaret fame capi posse ciuitatem: ut quasi fugientibus illis:& egressis ad castrorꝝ direptionē nobis:latenter irruerent & interficerent: & ciuitatē pariter deua starent. Vnde uos moneo inquit:ut custodiatis urbem:& nusq̄ abire tentetis:hostes abisse credē tes. Tunc dicente quodam optime arbitratum regē:& consiliū dante:ut duos equites usq; iorda nem fluuium mitteret:qui cuncta perquirerent: ut siquidē illi capti ab insidiis hostiū deperirēt: securitas exercitui fieret:ne cuncti aliquid sustinerent pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uastauerat fames. Hoc dictum cū placuisset:rex exploratores misit. Qui iter quidem hosti bus inuenerunt:uacuū:plenum uero cibis armisq; quæ reliquerant:ut leues essent ad fugā. Hæc cum audisset rex:ad direptionē castrorꝝ misit exercitum. Qui nihil tulerunt uile: nec puulum: sed aurꝝ multum pariter & argentum gregesq; diuersos iumentorꝝ:& ordei multa milia:quantū nec in somnio se uidere credebāt. Quo facto:a malis pristinis liberati:maximā copiā habuerunt: ita ut emerentur duo sata ordei syclo uno:& satum simile duobus syclis:secundū ꝓphetiam hōis dei helizei. Statum itaq; fert modium unum & semis italicum. Horum atq; bonorum solus ille princeps tertiæ partis quem p̄diximus potitus nō est. Nam cōstitutus a rege ut staret ad portam: quatenus turbam moderate ab ingressu ciuitatis emitteret:ne alterutros comprimentes ad peri cula peruenirēt:quod alios pati prohibebat:ipse sustinuit:& oppressus hoc modo:ne gustaret ex illis quæ fuerant prophetæ defunctus est: helyzeo prædicente eius mortem: dū ea quæ ubertate ciborꝝ ille prophetauerat:solus ille non crederet. Adezer aūt syrorum rex cum peruenisset ad da mascum:& agnouisset quia diuinitas ei & eius exercitui timorē imisisset & fugā:& iuasione ho stium non fuisset hoc factum:nimis afflictus:eo ꝙ ita deum haberet iratum:corruit i languorē. Illo itaq; tempore dum propheta helyzeus uenisset in damascum cognoscens hoc adezer fideliſ simum seruulorꝝ azahel nomine misit:ut ei occurreret:& dona portaret:præcipiens ab eo requi rī:si egritudinis eius periculum posset euitare. Azahel itaq; cum quadraginta camelis quæq; fo rent optima ac preciosa in damascena prouincia & domo regia dona portabat: & ueniens ad he lyzeum:& decenter salutans:ait missum se a rege adezer ad eum ut dona portaret:& de languo re consuleret si posset euadere. Propheta uero azael quidem iussit ut nihil ei mali denunciaret: dixit aūt regem esse moriturum. Et famulus quidem hæc audiens:tristabatur. Helyzeus aūt fle bat:& multas lachrymas effundebat:præuidens mala quæ populus passurus esset post mortem adezer. Dumq; azahel causam eius confusionis inquireret:defleo inquit israelitarum populū do lens in his malis quæ passurus abs te est. Interficies enim optimates eorꝝ:& munitissimas ciuita tes incendēs:& paruulos lapidibus allisos crudeliter trucidabis:& mulieres habentes i utro:seua morte disrūpes. Azahel aūt dicente:quæ mihi uirtus est:ut per me possint talia prouenirī: ait de um sibi indicasse hæc:quia esset regnaturus in syria. Azahel itaq; ueniēs ad regem:illi quidē bo na renunciauit:altera uero die infuso laqueo uinciens eum strangulauit:ipseq; apicem regie po testatis obtinuit. Erat enī uir efficax:multaq; syrorꝝ & populi damascenorꝝ deuotione florebat: ita ut hactenus & ipse adezer & azahel qui post eū regnauit quasi dii colerētur: ꝓpter beneficia & templorū edificia:quibus damascenorꝝ exornauere ciuitatē. Isti nanq; soli in pompa quotidie quasi pro honore regio deferuntur & syri de eorum antiquitate gloriantur:ignorantes quia sunt nouelli:& non habent isti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex israelitarum audiēs adezer esse defuntum:a timore & formidine quā propter eum habebat:aliquomodo respirauit: & pacem gratanter accepit.

¶ Capitulum. V.

IGitur iorā hierosolymorꝝ rex:qui & ipse idē sicut p̄diximus nomē hēbat:regꝝ apice poti tus:mox ad necē fratrū suorꝝ:& paternorꝝ ꝑiter amicorꝝ & pricipū est cōuersus:& mali tiæ suæ hoc fecit initiū:in qbus malis differēs a regibus qui ante eū iniqtatē ferāt in solē nitatibus hæbreorꝝ:& i religiōe diuina docuit quoq; uulgus & i aliis eē malū & extraneos adora re deos ꝑ athaliā alias ꝑ otholiā. Ahab filiā uxorē suā. Et deus quidē ꝓp dauid regis ꝓmissionem genus eius noluit exterminarī:iorā uero nihil ꝑtermittebat quo minus aliqd quotidie nouæ ipie tatis efficeret: & qđ nō aduastationem p̄næ traditōnis attēderet. Illo itaq; tpe ab eo recedētibus idumeis:& primo quidē interficientibus regē:qui erat eius patri subiectus:& cōstituentibus quē ipsi uoluerāt: iorā cū equitibus & curribus noctāter in idumeā uenit:& eos quidē qui uicini eius regno eē uidebanꝫ occidit. Longius aūtē non abiit:nihil tamen dum hoc fecisset utilitatis exhi buit. Nam omnes ab eo recesserunt:simul & qui prouinciā labennā habitabāt. Erat aūt ita uesa nus:ut etiam populū cogeret in excellētissimos montes ascendere:& deos alienos adorare. Cunq; hæc ageret: & omnino leges patrias a mente sua repelleret:delata est ab hæliia propheta ad eum epistola in q̄ pandebaꝫ magnā pœnā eū fore passurū quoniā patrum suorꝝ nō esset imitator; sed israelitarum regum impietatē sequeretur: insuper & cogeret tribū iuda & ciues hierosolymita.

relinquere ſancta patrii dei culturā:& ad ydola conuenire:quæ ahab rex iſraelitarū in ſuo regno
feciſſet:& quia fratres interemiſſet:& bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet:ſuppliciūq; qđ pro
his ſuſcepturus erat:ꝓpheta in litteris indicabat:ideſt cladē populi:& corruptionē uxorū regis &
filiorū & quia ipe quoq; morereť egritudine longa nimis afflictus:uiſceribus ꝓp nimietatē inter
næ corruptionis effuſis: ita ut uideret ſuā calamitatē:nec ſibi poſſet ullatenus ſubuenire.Et hæc
quidē epiſtola ſignificabat heliiæ.Poſt breue itaq; tēpus:exercitus arabū iuxta ethiopiā habitan-
tium & alienigenarū:ioram regnū aggreſſi ſunt:& ꝓuinciā uaſtauerūt: & regis domū inſuper &
eius filios occiderunt pariter & uxores: & unus quidē ſolūmodo filiorū eius noīe ochozias:ho-
ſtes effugiens derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatē prædictā ſibi a propheta:languoreē incur-
rens:multo tēpore fatigatus diuino nutu:eius uiſceribus īminente miſerabiliter ſupna indigna-
tione defunctus eſt cū uiſcera ſua diffuſa uidiſſet.Quē etiā populus mortuū contumeliis multis
affecit:ut reor credentes ita mortuū ira fuiſſe diuina ꝓemptū:nec exequiis regalibus eum fecere
dignum:nec in paternis ſepeliri monumētis:nec aliū ei exhibuerūt honorem: ſed ueluti priuatū
tumulo tradiderūt.Qui iuxta annis quadraginta:regnauit octo:tradiditq; principatū eius hiero
ſolymorū populus filio eius ochoziæ.

Cap. VI.

IGitur ioram rex iſraelitarū poſt mortē adezer ſperans ramoth capere ciuitatē:& eam
ſyris auferre:cū magno apparatu caſtrametatus eſt ſuper eos.In qua obſeſſione a quo
dam ſyro nō mortifere ſagittatus abiit in ciuitatē iezraelē:ut uulnus ſuū poſitus ī ea
curaret:derelicto in ramoth omni exercitu ſimul & duce noīe Hieu:qui filius erat nā
ſi:ut poſt curā reuerteret ad pugnā. Helyzeus uero prophetā unū diſcipulorū ſuorū dato ei oleo
ſancto miſit in ramoth:ungeret hieu:eiq; diceret:quō eum regē diuinitas elegiſſet:cui & alia pa-
riter indicaret præcipiēs ei: ut ſub modo fugæ faceret iter: quatenus cunctos illic proficiſcendo
lateret. Qui dū ueniſſet in ciuitatē:hieu quidē inuenit cū principibus militū reſidentē in medio
ſicut ei prædixerat helyzeus:& accedēs ad eū:ait:quædā ſe ei fore dicturū. Qui dum ſurrexiſſet:
& in cubiculū ſecutus eum fuiſſet:ſeorſum ſumēs eū iuuenis oleo eius caput infudit dicens eum
unctum a deo rege ad Ahab generis peremptionem:& ad uīdicandū ſanguinem prophetarū:qui
ab iezabel nequiter fuiſſet effuſus:ut domus eorū ſicut naboth nabuthei & baaſa ꝓpter impieta
tem ꝓpriā radicitus deperiret:& nullū ſemē de ahab genere remaneret.Et ille quidē cū dixiſſet
hæc: de cubiculo ꝓtinus exiliuit:ne ab aliquo in exercitu uideretur. Ieſu aūt uēit ad locū unde
ſurrexerat:& cū aliis pricipibus reſidebat.Quibus requirētibus ut eis diceret:cur ad eū iuuencu.
lus aduenīſſet iſup & ueſanū eū eſſe dicētibus:recte īquit iudicaſtis:nā uerba ueſanie locutus eſt.
Quibus feſtinātibus ut ea audirēt:atq; rogātibus:ait eū dixiſſe:quia ipe fuerit electus a deo rex.
Hæc itaq; cū dixiſſet unuſq;ſq; exuēs ſe qđ habuerat:ueſtes ei ꝓprias ſubſternebāt:& mittētes tu
bas,hieu regē eē clamabant.Illo uero exercitu cōgregato:ꝓgebat ad ioram ī ciuitatē iezrael: in q̄
ſicut ꝓdiximus ꝓ uulnere curandus abierat:quā ceperat cū obſideret ramoth.Contigit aūt:ut eo
tēpore hieroſolymitarū rex ochozias ueniſſet ad iorā:erat enī filius ſororis eius ſicut dudū dixi-
mus:ut uiſitaret eū ꝓp uulnus qđ in obſeſſione accepat.Hieu ergo ſubito uolēs ſup iorā irruere:
rogauit ut nullus militū diſcedēs:regi iorā quæ geſta fuerāt nūciaret dicēs:hanc eē maximā eorū
circa ſe deuotionē:ſi eū regē hoc ordine demonſtrarēt. Illi uero in his quæ fuerāt dicta gratāter
itinera conſeruabāt:ne quis latenter ꝓgens:qđ geſtū fuerat indicaret.Et hieu quidē ſumptis equi
nibus electis:ſedens in curru ibat in iezrael.Cunq; ꝓximus fuiſſet ciuitati:explorator quē rex cō
ſtituerat iorā ut ad ciuitatē uenientes inſpiceret:uidens cū multitudine uenientē hieu nunciauit
ioram regi uidere ſe equites uenientes.Ille uero repente aliquē mitti iuſſit equeſtriū qui ei occur-
reret:& quis eēt agnoſceret.Qui dū ueniſſet ad hieu:de exercitu requiſiuit:dicēs a rege ſe miſſū.
Atille nihil de his reſpondēs requirenti :ſequi ſe iuſſit.Quod dum explorator uidiſſet:indicauit
ioram:ꝙ qui miſſus fuerat equeſtris:mixtus multitudini ueniret una cum eis.Iterum rege mittē
te & aliū:etiam is multitudini admixtus eſt:hoc enim eum facere hieu impauit. Quod dū ex-
plorator ioram indicaſſet:nouiſſime in curru ipſe conſcendens:cū ochozia hieroſolymorū rege
in eius occurſum egreſſus eſt.Hieu aūt cū multa moderatione & diſciplina agebat iter. Cūq; io
ram ueniſſet in agrum naboth requirebat; ſi ī exercitu recte oīa gererētur.Et cū ei hieu amariſ-
ſime malediceret:matrēq; eius ueneficā ac meretricē clamaret:metuēs rex:& nihil eū cogitaſſe qđ
eſſet ſalubre credens:cōuerſo curru ſuo ut poterat fugiebat:dicēs ad ochoziā eo ꝙ inſidiis & do
lo fuiſſet captus.Hieu uero ſagittam poſt eū mittēs:eius cor ſuo iaculo penetrauit: & iorā quidē
repente cadens:flexo publice animam dereliquit. Hieu autem continuo iuſſit uadacro principi
tertiæ ꝓtis ut corpus iorā ī agro proiiceret naboth:recordās prophetiā heliiæ:quā patri eius q̄ fu
it interfector naboth ꝓdixerat:quō & ipſe & eius genus ī illius agro ꝓirent.Hæc enim cū ſederet

tunc poſt tergum currus achab:uidiſſe ſe propheta narrãte dicebat:qđ etiã ſecundũ illius puenit eloquium. Igitur cadente ioram:metuens ochozias de ſua ſalute:currum in aliam itineris partẽ conuertit credẽs ꝙ taliter effugeret hieu. Ille uero perſecutus eſt eum ad quendã aſcenſum: comprehendenſq; ſagitta emiſſa eum percuſſit. Qui derelicto curru:aſcendẽs ī equo; fugit hieu in magedon:ibiq; curandus:poſt pacum uulneris illius tempus & ipſe defunctus eſt:portatuſq; ī hierosolymoꝝ ciuitatem:illic ſepultus eſt:cum regnaſſet anno uno. Fuit aũt malignus & plus ualde de quã pater eius. Cum aũt hieu intraſſet in iezrahelem urbem:iezabel ornata ſtans ſupra turrim bonus inquit ſeruus qui occidit dominũ ſuum. Ille uero reſpiciens ad eam: quæ eſſet interrogauit:& deſcendentem ad ſe uenire præcepit. Nouiſſime uero eunuchis imperauit:ut eam de turre deiicerent. Quæ dum præcipitata fuiſſet:murum ſanguine ſuo aſperſit:& conculcata equoꝝ pedibus expirauit. His ita geſtis:hieu ingreſſus palatium cum ſuis amicis:& ſemetipſum reficiebat: & illos conuiuiis aliiſq; rebus præcepitq; famulis qui iezabel peremerant:ut eam propter decus generis ſepelirẽt:erat enī ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc ĩperatum fuerat iuenerunt:niſi tantũmodo ſummitates manuũ:aliud uero corpus a canibus eſt abſumptũ. Hæc audiens hieu: heliæ prophetiã obſtipuit:is enim in iezrael prædixerat:hoc eam ĩteritu fore periturã. Interea dum ahab filii ſeptuaginta in ſamaria nutrirentur:miſit hieu duas epiſtolas:aliam pedagogis eoꝝ:aliam principibus ſamaritanoꝝ:dicens:ut fortiſſimũ filium ahab conſtituerent regẽ cum & currus haberent multos & equos:& arma ad militiã: & ciuitates munitas: quod dum facerent: domino ſuo repenſarent. Hæc aũt ſcripſit:uolens ſamaritanoꝝ mentes agnoſcere. Recerent: domino ſuo repenſarent. Hæc aũt ſcripſit:uolens ſamaritanoꝝ mentes agnoſcere. Legentes ergo litteras principes ac pedagogi:timuerunt excogitantes: ꝙ nihil poſſent cõtra eum facere qui magnis duobus præualuiſſet imperatoribus:ſcripſeruntq; profitentes:ſe eum habere dominũ:& facere quæcunq; præciperet. Ille uero ad hæc reſcripſit:præcipiens:ut ſi obedirent filiorum achab abſcidentes capita deſtinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantũ iuſſerunt ut occidentes eos:capita eoꝝ abſciderent:& mitterent ad hieu. Hæc illi nihil reſiſtẽtes egerunt:& componentes in quibus uaſculis de uimine factis eoꝝ capita deſtinauerunt. His aũt allatis ad hieu cum amicis cœnãti: nunciatũ eſt: ꝙ capita filioꝝ ahab uiderẽtur eſſe allata qui iuſſit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus ageres fieri. Factoq; die:ad ea uidenda proceſſit & ipſpiciens:dicere cœpit ad populum:quia ipſe quidem contra ſuũ dominũ militaſſet:& illum peremiſſet eoſq; cognoſcere depoſcebat de generatione ahab:quia omnia ſecundũ dei prouidẽtiam fuerãt geſta & domus eius ſicut helias prædixerat deperiſſet. Cunq; necaſſet eos qui apud iezrahelitas ex ahab genere ſunt inuẽti:cum equis ad ſamariã properabat:per iter aũt inueniẽs aliquos fratres ochoziæ hieroſolymitaꝝ regis:interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus: quia uenerĩt ut ioram ſalutarent:& regem ſuum ochoziam:neſcientes ꝙ ambo ab eo occiſi fuiſſent:: hieu eos eõprehenſos præcepit occidi. Erant enim numero quadraginta & duo. Poſt hæc occurrit ei uir quidã bonus & iuſtus:ionadab olim amicus eius. Qui cum ſalutaſſet eum:cœpit laudare eum ꝙ omnia cũ dei uoluntate feciſſet:& ahab genus extermiaſſet. Hieu aũt rogabat ut aſcendens in currum ad ſamariã cum eo ueniret:ei ſe demonſtratuꝝ dicens ꝙ nulli parceret malignantium:ſed & falſos prophetas:& falſos ſacerdotes & ſuadentes plebi: ut magni quidem dei religionem deſererent:& extraneos adorarent ipſe puniret:cum eſſet utiq; optima nimis hæc inſpectio:atq; gratiſſima:ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligi. His conſentiẽs ionadab:aſcendens in currum:uenit pariter in ſamariam. Hieu autem requirens omnes cognatos ahab: interfecit:uolenſq; nullũ de falſis prophetis:neq; ſacerdotibus ydoloꝝ ahab ſupplicũ declinare: deceptione quadam & dolo compræhendit uniuerſos. Congregato ſiquidem populo dixit:uelle ſe duplices deos introductos quã ahab colebat adorare:rogans ut eoꝝ ſacerdotes:& prophetæ:& ſerui pariter aduenirent:quatenus copioſa ſacrificia:& præcipuas diis ahab hoſtias immolarent:& eſſet morte multandus ſacerdos:qui tunc non fuerit inuentus. Deus ahab baal appellatur. Conſtituit itaq; diem:quo uellet ſacrificia celebrare miſſis in omnẽ iſraelitaꝝ regionẽ nuntiis:qui ad illum baal ſacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis iuſſit hieu ponti-ficibus ut darent omnibus ueſtes:eiſq; ſumentibus ĩgreſſus in domum cum amico ſuo ionadab: præcepit:ut cum diligentia quereretut ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniret:cũ nollet:ut ſacerdotibus ydolorum:alius ĩtereſſet fidelium illis uero dicentibus: nullum intereſſe peregrinum:& inchoantibus ſacrificia celebrare conſtituit a foris octoginta numero milites armatos:quos nouerat fideliſſimos:iuſſitq; eis ut falſos prophetas occideret:& ipſi in paterna ſolẽnitate permanerent:a qua multo iam tẽpore deſtitiſſent:& ſimul interminatus eſt:ut ſi qui effugerent pro illis animas eoꝝ auferret. Illi ergo & omẽs uiros interemerunt:& domũ baal igne cõcremauerunt:& hoc modo a peregrinis ſolennitatibus ſamariam liberauerunt. Hic itaque baal

tyriorum fuerat deus:achab aũt uolẽs pere ſocero iobal:qui rex tyrioꝝ tũc erat: & ſydonis tem-
plum ei fecerat in ſamaria:ſacerdoteſq; inſtituit:& omnes eos cultura religionis honorauit cum
hic igitur deus fuiſſet exterminatus:aureos tamen uitulos iſraelitas hieu adorare permiſit.Hæc
uero dum feciſſet & pro impiorum caſtigationibus cogitaſſet deus ei per prophetam prædixit:
q; in quatuor generationibus ſup iſrael eſſent eius filii regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebãt.

Cap.VII.

Athalia alias otholia uero achab alias ahab filia:audiens ioram fratris ſui mortem &
ochoziæ filii:& totius generis regũ unam ꝓditiõem.ſtuduit alias ſtatuit: ut nullũ de
dauid domo relinqueret:ſed omne genus exterminaret:ut nullus ex eis ad regnũ ulte
rius ꝓueniret:& hoc quidẽ ſicut potuit fecit.Euaſit aũté unus filius ozochiæ morte
hoc modo diffugiens.Ozochias ex uno patre habuit ſororẽ nomine ioſaphat:cui copulatus erat
pontifex ioiada.Hæc ingreſſa regiã domum:ubi erant interfecti filii regum noſe ioas infantulũ
ãniculum celatũ inueniens cum nutrice:& portãs in cubiculũ clauſit:& latenter aluit ipſa & uir
eius ioiada in tẽplo ſex annis:quibus in hieroſolymis ſup duas tribus athalia:alias othalia regna-
uit.Septimo uero anno ioiada hunc ſermonẽ pandidit quinq; uiris centurionibus:eiſq; ſuaſit ut
ei conſentirent contra ea:quæ ab athalia:alias otholia fuerant perpetrata:& regnum infanti tra-
derent:ꝓceꝑturus ab eis iuſiurandum:q; ſecuritas talia gerentibus præpararet:ꝓdidit eis quæ ge
renda forent atq; cõplenda.Tunc uiri quibus ſacerdos ioiada ſuum cõſiliũ cõmiſerat: circũeun-
tes omnem prouinciam ſacerdotes & leuitas cõgregantes ex ea ſimul & principes tribuũ:omnes
hieroſolymis ad pontificem deduxerunt.Qui mox fidem ab eis cũ iureiurãdo petit:ut quod ab
eo cognoſcerent cum taciturnitate ſeruarent:donec niſus eius intẽtionis potuiſſet ipleri. Qui-
bus iurantibus ſecurus effectus deducens eũ quẽ de genere dauid nutrierat:iſte inquit uobis rex
ex illa domo erit quam noſtis deum ꝓphetaſſe ſup nos omni tempore regnaturã. Moneo itaq;
ut tertiam partem ueſtri eũ cuſtodire faciatis in templo:quartãq; in oĩbus tẽpli ianuis ſtatuatis
reliqua uero ꝑs teneat portã quæ ducit ad tecta regalia:alia maximis multitudo cõſiſtat ĩ tẽplo:
nullumq; armatũ ꝓmittatis intrare:niſi tãtummodo ſacerdotes.Eis quoq; præcepit:ut ꝑs aliqua
ſacerdotum & leuitaꝝ circa ipſum regẽ aſſiſteret cũ euaginatis gladiis circũdantes:ut ſi quis ar-
matus in templũ intrare præſumeret:repente ꝓimeretur:& nihil metuẽtes regẽ tam fortiter ob-
ſeruarent.Illi uero conſilio põtificis obedientes:ſuam uoluntatẽ ope declararunt.Interea ioiada
aperiens armanitariũ quod erat in tẽplo a dauid cõſtitutũ diuiſit centurionibus & ſacerdotibus:
piter & leuitis arma quæcunq; illic inuenit:lanceas & pharetras & quodcũq; aliud appræhendit
genus armoꝝ:armatoſq; circa tẽplum ſtatuit:ut manu ſua totũ cõſtipare uiderentur ingreſſum:
& quaſi murũ habita teſtudie molirẽtur:ꝓcipiẽteſq; ĩ medio puerũ:ei regiũ diadema ĩpoſuerũt:
& unguens eũ ioiada:regẽ ſoleñiter ordinauit.Populus itaq; gaudens clamauit. Viuat rex.Porro
athalia alias otholia tumultũ & laudes inopinabiles repẽte cognoſcens ueheméter ꝓturbata cũ
ſuo exercitu de regalibus exiliuit.Et cũ ueniſſet ad tẽplũ:ſacerdotes quidẽ eã ꝓtinus exceperũt:
armatos uero qui ſequebantur introire ꝓhibuerũt.Erat enĩ a pontifice præpoſiti ſicut dictũ eſt
ut templi aditus obſeruarent.Tunc athalia alias otholia uidens puerum ſtantem ſupra tribunal
regium eiq; diadema regale ſupimpoſitũ:ſciſſa ueſte ſua ueheméter exclamans iuſſit occidi qui
ei fecerat inſidias & principatũ auferre tentauerat.Ioiada uero uocãs centuriones:iuſſit ut educẽ
tes athaliam ĩ conualle cedron:eam ibi perimerent:ne templum occidentes illic ueneficam uio
larent:unum præcipiens:ut ſi quis ei ferre uellet auxilium:pari ſorte perimeretur.Tunc quidam
cui fuerat eius iniuncta peremptio:ſumens athaliam deduxit eam ad portam mularum regis: &
illic interfecit. Cunq; hæc circa athaliam fuiſſent geſta:conuocans populum & armatos ioiadas
in templum:coniurauit omnes:ut regi fauerent:& eius ſaluti proſpicerent quando in deuotione
regia deum potius honorarent:& ne tranſcenderent moſeas leges: iuſiurãdum quoq; compulit
exhibere.Poſt hæc concurrentes ad domum baal:quam athalia & ioram uir eius ĩſtruxerant ad
iniuriam pñi dei & honorem achab alias ahab:eã funditus euerterunt: & ſacerdotẽ eius mathã
nomine peremerunt:diligentiam uero atq; templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas ioiada habeñ
permiſit:& ſecundum regis dauid preceptum iuſſit eos ſecũdo.i.bis ĩ die holocauſta & ſacrificia
ſoleniter immolare: ut ſecundum legem incẽſum offerrent. Fecit autem & quoſdam leuitaꝝ
portarios aad templi munimen:ne illic ſordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uniuerſa
diſponẽs cum centurionibus & omni populo:ſumẽs puerum de templo ioiadas eũ cũ uniuerſis
ad regalia uſq; perduxit. Quo in regio ſolio reſidente:cunctus populus cum fauore ſoleniter
acclamauit:& ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatem multis diebus egerunt.Ciuitas ergo equidẽ
habebat pacem:athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum:erat ãnoꝝ ſeptem:

cuius mater fuit noïe ioſabeth ex regione barſabe multāq; habuit cuſtodiā legum: & culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit ioiada. Aetate congrua duxit uxores duas dante ſibi pontifice: ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt. Igitur de rege ioas: & quemad modum inſidias athaliæ diffugerit, regnumq; pcepit: his indicaſſe ſufficiat.

Cap. VIII.

HZahel autem ſyroꝝ rex: dum pugnaret contra iſraelitas: & contra regem eorū hieu: uaſtauit ꝓuinciam trans iordanē: quæ erat ad orientē tribus ruben: & gad: & manaſſe: & galaāth: & batchaneā percurrens ubiq; & cūcta diripiēs: & uim reſiſtentibus ſterēs uniuerſis. In quo non potuit quidē ulciſci hieu: dū cunctam ꝓuinciam deuaſtaret: ſi circa diuinitatem ſuperbus & cōtemptor exiſtens: & legitima ſancta deſpiciens: mortuus eſt: cū regnaſſet ſuper iſraelitas annis ſeptem & .xx. ſepultus eſt autem in ſamaria: ſucceſſoré pricipatus ioacham filiū derelinquens. Regem uero hieroſolymoꝝ ioas quoddā deſideriū apprænderat: ut templum īnouaret. Quadam ergo die euocans pontificē ioiadam: iuſſit ut in omnē mitteret regionem: & leuitas & ſacerdotes exigeret ꝓ uniuſcuiuſq; capite dimidiū ſicli argenti ad fabrica & renouationem templi: quod ad ioram & athalia: & eorum filiis uidebatur eſſe deſtructū. Pon tifex autem hoc equidem non fecit: ſciens q; nullus conferret argentū. Tertio uero & uicēſimo anno regni ſui ioas euocans: & ioiadam ipſum & leuitas: & quaſi iobediētes ſui precepti culpāſ iuſſit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pō tifex uſus eſt pro congregatione pecuniaꝝ: quod populus libenter habuit: & gratanter impleuit. Fecit nanq; ligneam arcam: & undiq; muniens eam: unum foramen aperuit quam ponens in tē plo iuxta ſacrarium: iuſſit ſingulos quātum uellent in eam mittere per foramen pro templi rega tione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit: & multum argenti: multūq; auri lar girus eſt. Quo facto euacuantes arcam rege præſente: ſcribe ſimul & ſacerdotes gazophilatioꝝ dinumerantes: quod fuerat congregatum: deinde eandem arcam in ipſo loco repoſuerūt: & hoc diebus ſingulis faciebant. Cunq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet: miſerunt pontifex io iada: & rex ioas: ut ceſores lapidum inſtructoreſq; conducerēt & ligna maxima de optima ſilua deponerent. Templo itaq; reparato: aurum quod remanſerat: & argentū nō paruum ad pateras: & uini fuſoria & coopercula: & uaſa reliqua deputarunt: ſacrificiiſq; quotidie adolendis altare re gebant. Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas cōpetenti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus: & ſepultus fuiſſet in hieroſolymis in regiis monumentis: quō generis dauid reparat imperium: rex ioas cu ram perdidit diuinæ religionis: cum quo etiā primates plebis pariter uicitati ſunt: ut circa ſoléni tates & legittima iura delinquerent. Deus autem dure ferens tranſgreſſionem regis & aliorum miſit prophetas qui conteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtoꝝ malignitate recederēt. Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati: neq; prophetas qui prædicabāt alias prædicabant ut penitentiā agerēt: & conuerterentur ab iniquitate reſpicerent. Nam & zachariam filium pōtificis ioiadæ lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam con ſtituiſſet: ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi: ut iuſticiam facerent: & quia ma gna ſupplicia ſuſciperent: ſi nollent dei preceptionibus obedire. Qui tamen cū morereturꝫ ſuaꝫ paſſionum teſtem deum & iudicē proclamauit: quia pro bono cōſilio: & pro his quæ pater eius præſtiterat regi ioas: ille amare & uiolenter occumbēt. Rex autem non poſt multum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas horum in quibus preuaricatus eſt exoluit. Veniente nanq; azahel ſyrorum rege in eius prouinciam: & Geth deuaſtante atq; depopulante: cum eſſet iam ad hiero ſolymam deducturus exercitū: metuens ioas obſeſſionem: euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſteriis tēpli: miſit ſyrorum regi: his redimens eum: ne ciuitas pateretur oppreſ ſionem: aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatiſfactum fuiſſet ingenti multi tudine pecuniarum nequaquam ad hieroſolymam caſtrametatus eſt. Ioas tamen cum peſſimum languorem incurriſſet: inſtantes amici qui mortem zachariæ ioiadæ filii defendebant: ei inſidias facientes interemerunt eū: & ſepultus eſt quidē in hieroſolymis: non aūt in monumentis patrū: quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autem annos quidē .vii. & xl. ī eius uero īperio ſuc ceſſit filius eius amaſias. Viceſimo autem & primo anno regni ioas iſraelitarū pricipatu potitus eſt ioacham filius hieu in ſamaria: quem & habuit annis ſeptem & decem: patris quidem ſui: nec ipſe imitator exiſtens: īpie uero gerens: ſicut & primi reges qui deū ſpreuiſſe uidebant. Hunc aūt humiliauit azahel: & eū extenta poteſtate contriuit: dum aduerſus eū decem milibus armatis & quiquagīta milibus equitum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit:

& eius milites trucidauit. Hæc itaq; passus est israelitarꝝ populus secūdū helyzei ꝓphetiā: quādo azahel qui occidit dominū suum regnatuꝝ esse prædixerat super syros & damascenos. Cunq; iochā in his anxietatibus teneretur: ad preces dei: supplicationesq; confugit: rogans: ut eum de azahel manibus liberaret: nec pateretur: ut sub illius eum ditione uideret. Deus aūt penitentiam pro uirtute suscipiēs: & corripere magis q̄ perdere hoiem huiusmodi uolens: cōcessit ei q̄tenus belli pericula declinaret. Pace itaq; prouincia rursus ad statum pristinum copiamq; regressa est. Post mortem uero ioachā filius eius ioas suscepit regnum. Cum septē iam & .xxx. annos haberet in regno ioas super tribū iuda: tenuit principatum iste ioas in samaria super populum israel. Nā & ipse idem habebat nomen: quod hierosolymorum rex: tenuitq; regnum annis sedecim: fuitq; bonus: & i nullo paternæ naturæ consimilis. Illo quidem tempore dum helyzeus propheta iā in senectute consisteret: & egritudinem incurrisset: uenit israelitarum rex uisitaturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset: flere cœpit eo uidente: & ingemiscere patrem eum uocans: & scutum sui regni: propter eum dicens nūq̄ contra eum hostes armis egisse: sed se prospere sine dimicatione uicisse: qui dū a uita discederet: hæbreos syris relinquēret: & aliis inimicis captiuādos. Quapropter nec ipsam uitam securam ulterius fore dicebat: sed gratū sibi esse: ut cū eo a præsentī luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege: helyzeus consolabatur eum: iussitq; allatū sibimet arcum extendere. Qui cum præpasset arcum contingens manus eius propheta iussit ut sagittaret. Cunq; tres sagittas dimisisset: atq; cessasset ait. Si plures dimisisses: eradicasses syrorum regnum. Quia uero in tribus solummō quieuisti: totiens congressus syris pugnādo prævalebis: & regionē: quā abstulerunt a tuo patre rursus obtinebis. Et rex quidē dū hæc audisset absces sit. Post non multū uero tēporis & propheta defunctus est uir iusticia famosissimus: & in dei studiis ualde præclarus. Miracula nāq; & inopinabilia opera per suas ꝓphetias ostēdit: & apud hæbreos memoriam clarā & magnificā sepulturam habere promeruit: & qualē uiro ita religioso decebat impendi. Illo siquidē tempore contigit: ut quidam latrones in helyzei sepulchrum mortuū: quē ipsi uidebantur interfeciſſe proiicerent. Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatū: cōtinuo suscitatum est. Et de helyseo quidem propheta: & quæcūq; prædixit: & quomodo post mortem uirtutem diuinam habuit: hæc declarata sufficiant. Defuncto itaq; rege syroꝝ: azahel ad filium eius addā impium peruenit: contra quē ioas israelitarum rex cum dimicaret: & tribus cōgressionibus eum uincens: omnem prouinciam ab eo retraxit: & quascunq; ciuitates & uicos eius pater azahel de israelitarꝝ regno subtraxerat liberauit. Hoc itaq; secūdū ꝓphetiā helyzei ꝓuenit. Cūq; cōtigisset ut etiā ioas moreret: ille qdē sepultus est in samaria: regnum uero suo filio hieroboam nomine dereliquit.

Cap. IX.

HAnno secundo ioas regis israelitarꝝ: regnauit sup tribū iuda in hierosolymis Amasias. Cuius mater erat nomine iodam. Geneē uero ciuis & iusticiæ prouisione mirabilis: q cum iuuenis esset: ueniēs ad regnum: cogitauit ut inimicos qui patrē eius occiderat: puniret: & cōprehensos omnes occidit: filiis autē eoꝝ pepercit sequens moseas leges qui non sanciuit propter peccata parentū filios occidēdos. Deinde eligēs exercitū de tribu iuda & beniamin: qui in flore iuuētutis & circa triginta annos existerent: & ex his cōgregās quasi trecenta milia: constituit super eos centuriones: mittensq; ad regem israelitarum: conduxit argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut amalechitarꝝ gentibus: & idumeis: & gabaonitis inferret bellum. Cunq; præpararetur ad prælium: & iam uideretur positus i ꝑcīctu: suasit ei propheta: ut dimitteret israelitarum exercitum: quia esset impius: & deus eum uinci p̄di ceret: utq; suorum solummodo solatio uteretur: & hostibus prævaleret cū paucis contra eos uolente deo pugnandū. Cū ergo grauiter hoc ferret rex: q; mercedes israelitis iā præbuisset ingētes: monebat propheta ut ageret quod deo placeret: cum possent pecuniæ ex ipsius muneribus abūdare. Et illos quidem dimisit: cedens etiam quas dederat rex mercedes: ipse uero cū suo exercitu ad p̄dictas gentes accessit. Et p̄lio gesto uincēs .x. quidem milia occidit: & totidem uiuos cœpit: eosq; deducens ad magnam petram quæ est in arabia constituta: prædam autē & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas. Dum itaq; in his amasias cōsisteret: israelite quos cum mercede data remiserat indignati sunt: & credentes iniuriam q; quasi pro uituperatiōe fuissent ab eo remissi: eius regni terras aggressi sunt: & usq; bethorō procedentes dirupuere prouinciā: & multa quidē abstulere iumenta: & tria milia hominum occiderunt. Amasias in uictoria ex his q̄ gesta fuerant eleuatus: deum quidem qui ei horum omnium auctor extiterat cœpit spnere: ac deos illos quos de amalechitarum prouincia uexerat adorare. Tunc accedens propheta mirari se dixit: cum eos deos rex arbitraretur adorandos: qui suos: & a quibus honorabantur iuuare non potuissent: nec ab huius manibus liberassent: sed ꝑeuntes defendere contēpsissent: & ipsi quoq; in hierosolymā

ad instar hostium captiuorꝝ uicti deducti fuissent. Hæc itaq; regi mouerunt iram: & precepit ut deberẽt dicere ad ꝓphetam interminantes eum se puniturum si amplius loqueretur. Et ꝓpheta quidem tacere se dixit: prædicens non esse præbiturꝝ deũ ea q̃ rex facere moliretur.

¶ Cap. X.

HAmasias uero dum se abstinere non posset in rebus fœlicibus constitutus: quas a deo ꝓceperat: eiq; faceret iniurias: scripsit ad regẽ israelitarꝝ ioas: ut obediret ei & ipse: & populus uniuersus: sicut & prius obaudiebant pentibus eius: dauid & salomoni. Qui parere nollent: scirent: q; bellum terminũ causæ perciperet. Cui ioas rex ita rescripsit. Rex ioas regi amasiæ. Erat in libano monte cipressus oio potens: & carduus exinde misit ad cipressum: petens ut filiam eius filio suo daret uxorem. Et dum hæc agerentur bestia quædã transiens carduum conculcauit. Hoc ergo erit tibi exemplũ: ut maiora non appetas: nec quomodo amalechitas uicisti: in hoc exultãs tibi & tuo regno uidearis inferre picula. Hæc legens amasias: ad bellum potius incitatus est: deo ut arbitror ad hoc eũ ipellẽte: ut pro his quæ fuerant ab eo cõmissa pœnas exolueret. Cunq; ꝓduxisset exercitum contra ioas esset q; iam prælium cõmissurus: milites amasiæ repẽtinus terror & stupor inuasit: qualem nõ ꝓpicius deus imittit: & antequã uenirẽt ad manus in fugam animi pauore conuersi sunt. Illis igitur terroribus dispsis: cõtigit ut amasias desolatus ab hostibus capet: eiq; ioas mortẽ interminatus est: si hierosolymitis non suaderet: ut apientes portas: eum cũ exercitu in ciuitatem susciperent. Et amasias quidem mortis terrore cõpulsus suscipi fecit hostem. Qui destruens ꝑtem muri quasi quadringẽtorꝝ cubitorꝝ: cũ curru ingressus est hierosolymã: amasiamq; captiuum ducens: & dominus hoc modo hierosolymitarum ciuitatis effectus: & dei thesaurum abstulit: & aurum argentũq; quod i amasiæ erat regalibus exhausit: & ita eum a captiuitate resoluens: regressus est ad samariã. Hæc itaq; gesta sunt circa hierosolymitas anno quartodecimo regis amasiæ. Qui post hæc passus insidias amicorum: fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autem ab eis mittentibus: qui eum illic interfmerent. Cuius corpus referẽtes in hierosolymam regaliter tumulauerunt. Igitur amasias hoc mõ finiuit uitam propter superbiam & contemptum quem habuit circa deum: qui uixit annos quidẽ quatuor & quinquaginta: regnauit autem uigintinouẽ. Huic successit filius suus noie ozias.

¶ Cap. XI.

HAnno quintodecimo regni amasiæ: regnauit i israel filius ioas hieroboã in samaria annis. xi. Hic autẽ rex circa deũ quidẽ iniurios us: & iniquus extitit uehemẽter: ydola colendo: & multa incongrua: & opera extranea faciendo: populo uero israelitarũ multorum bonorꝝ operũ occasio fuit. Huic quidẽ ionas ꝓphetauit: q; oporteret eũ syros uincere dimicantẽ: & regnũ ꝓpriũ dilatare in ꝑtibus aquilonis: usq; ad emath ciuitatẽ a meridie uero usq; ad aspaltiden paludẽ. Antiquitus. n. termini chananei isti fuerunt: sicut prıceps ieſus ea loca determinauit. Igitur hieroboã castrametatus contra syros: omnẽ eorꝝ ꝓuinciam sicut ionas ꝓphetauerat deuastauit. Necessariũ uero iudicaui integritatẽ rerũ contradere: studens quæcũq; & de isto ꝓpheta in sacris libris inueni conscripta omnia declarare. Hic. n. iussus a deo ut iret ad niniue regnũ: & ibidem prædicaret: q; esset amissura ciuitas principatum: metuens nõ prexit: sed fugit deum in ioppe: & inuenta naue ingressus in tharsu ciuitatem ciliciæ nauigabat. Cunq; tẽpestas ĩmineret asprime: & nauis submersionis picula sustineret: nautæ quidẽ & gubernator: & ipse nauclerus fundebant orationes: quatenus piculũ maris euaderent. Ionas aũt operiẽs semetipsum iacebat: & nihil metuebat horũ quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempestas potius augeretur: & uiolentibus uentorꝝ nimietate mare attolleretur in cumulũ: cogitantes simul: quia aliquis nauigantiũ huius tempestatis auctor existeret: constituerunt ut quicũq; is esset sorte proderetur. Quibus hoc facientibus sors cecidit i ꝓphetam. Interrogantibus autem illis unde esset: & quid ageret. genere se quidẽ dixit hæbreũ: ꝓphetam uero summi dei: eiq; suasit: ut si uellent prælens periculũ declinare: eũ in pelagus proiicerent: quia tempestatis eorꝝ auctor existeret. Et illi quidẽ prius non hoc facere præsumserũt ipium indicantes: si pegrinũ hoiem: & qui eis suã cõmittat salutẽ: ad hæc mala cõpellerẽt: cũ utiq; nõdũ nauis submersio ꝓuenisset: a ꝓpheta uero post cõpulsi: & tiore suæ salutis astricti eũ in pelagus ꝓiecerũt: & tẽpestas quidẽ rẽota est. Ille uero ut sermo est: q; a ceto deuoratus post tres dies totidẽq; noctes i euxino põto uiuus euomitus est in nulla ꝑte corpis maculatus: qui supplicãs deo: ut ei ueniã cõcederet ꝓ delicto: ad niniue ꝓfectus est ciuitatẽ: & astãs i medio prædicauit: q; post breuissimũ tpus asyæ pderẽt prıcipatũ. Hæc ergo eis idicãs est reuersus. Hanc itaq; narrationẽ explicui: sicut scriptã inueni. Igit hieroboã rex cũ oi fœlicitate uitã degens: & regnãs ãnos. xi. defunctus est: & sepultus i samaria: cui successit i regnũ eius filius zacharias. Eodẽ mõ & ozias amasiæ filius q̃rto & decio iã ãno regni hieroboã duabus

tribubus ī hieroſolymis impauit:cuius mater fuit athelamas nomīe:genere uero ciuis.Erat aūt hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus:& ad reꝝ prouidentiā nimis īduſtrius.Caſtra metatus contra paleſtinos:eoſq; bello deuīcēs:ciuitates eoꝝ cœpit poſt geth:& iāniā:ſed & muros eaꝝ deſtruxit.Poſt hanc militiā aggreſſus eſt arabas uicinos egyptiis: & edificans ciuitatem circa mare rubrum:conſtituit in ea cuſtodiā.Deinde āmanitas:alias āmonitas ſubdēs: & tributa eis imponens:& omnia uſq; ad terminos egyptioꝝ:ſuæ ditioni ſubiiciens cœpit decetero hierosolymitarum habere curam:nam quicūq; muri fuerāt longo tempore:aut regū prioꝝ deſidia iā deſtructi:eos rurſus edificauit:& repauit:necnon & quoſcūq; deſtruxerat iſraelitarum rex quādo patrem eius amaſiam captiuū tenens ingreſſus fuerat ciuitatem.Edificauit autem & turres multas:ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos habentibus altitudinis . Fecitq; & in deſertis magnas ualde munitiones:& multos aquæductus inſtituens. Habebat auté iumentorū & aliorum animalium innumeram multitudinem:quādo & prouincia fertilis erat ad paſcua: erat quę præcipue terræ cultor:& curam habebat circa plantationes: & ſemina fructuū diuerſorum. Exercitum circa ſe habuit electorum trecēta octogīta milia uirorum:quorum duces & tribuni: & millenarii erant ualde fortiſſimi:& qui ſuo robore poſſent ferri numero duo milia.Cōſtituit autem per cohortes totum exercitum:& omnes armauit: dans unicuiq; iaculaturam & ſcutum: & loricas ereas:& arcus & ſplendonas.Super hæc aūt & machinaméta multa ad oppreſſiōes iſtituit:quibus petræ dimitterētur & iacula:& arpagiones:& his ſimilia præpauit. Dūq; hæc ita cōſtituiſſet mentis elatione corruptus:& ſubſtātia mortali ditatus:cōtra īmortalē oī tpe agere nitebatur.Eſt aūt īmortalis ſubſtantia:pietas circa deū:& cuſtodia mandatoꝝ. Lapſus eſt itaq; fœlicitatis euentu:& ad paterna peccata deſcendit:quæ etiā illū poſtq̄ claritatem bonoꝝ & reꝝ magnitudinem dereliquit appræhenderunt.Hic.n.inſtante inſigni die & generali feſtiuitate īdutus ſtola ſacerdotali intrauit in tēplum:oblaturus incenſum in aureo altari deo.Pōtifice uero azaria cū aliis.lxxx.ſacerdotibus eū prohibente ne faceret:quō hæc ſolummō his adiacerent qui ex genere aarō erant:& clamantibus ei ut exiret:& non ageret contra dei leges: iratus interminatus ē eis mortē:niſi tacerēt.Inter hæc aūt terremotus factus eſt magnus: & ſtupeſcēte populo claritas ſolis nimis effulſit:& īcidit ī faciē regis & illi qdē lepra cōtinuo ꝓuēit.Ante ciuitatē uero ī loco qui dicitur eroge ſciſſa eſt media ps mōtis ad occidētem:& ſua uolubilitate p q̄tuor ſtadia ꝓcedens:ad orientalē reſtitit mōtē:ita ut ei uias clauderet & regios ortos opprimeret.Cūq; ſacerdotes regis faciē leprā appræhendiſſe cōſpiciūt:pandebant ei calamitatē ſuā:hortantes ut tanq̄ pol lutus exiret a ciuitate.Ille uero cōfuſione huius euentus affectus:& dū illi iam nulla eſſet fiducia tremefactus quod iubebatur īpleuit.Qui licet fuiſſet ultra humanas mētes elatus:& ꝓpter hæc impie geſſiſſet in deo miſerabilē:tamē hāc & uilē ptulit paſſionē:& tpus quidē aliquod extra ciuitatē cōmoratus in uita priuata degens:filio eius licet ſuſcipiente regnū:deinde meſticia faciēte defunctus eſt.Qui uixit quidē ānos octo & ſexaginta:quibus regnauit quinq̄ginta & duobus:ſepultus eſt aūt in hortis ſolus.Zacharias aūt filius hieroboā dū menſibus ſeptē regnaſſet in iſrael dolū paſſus occiſus ē a quodā amico noīe ſellū:filio iotauis:qui poſt eū regno ꝓcepto nō āplius q̄ diebus.xxx.tenuit regnū.Princeps.n.militiæ manaen illo tpe:cū eſſet ī ciuitate tharſo:& audiret qđ de zacharia fuerat geſtū:ſurgens inde cū oī militia uenit in ſamariā : & cōmiſſo ꝓlio ſellū pemit:& ſemetipſum cōſtituit regē:ſurgenſq; exinde ī thabrain ciuitatē uenit:cuius ciues obſeruantes portas eius:regē ſuſcipe noluerūt. Ille uero ulciſcens in eis:& q̄ foris erāt depopulatus é: & ciuitatē obſeſſione fortiſſima accepit:& grauiter ferēs:qđ fecerūt eius ciues:oēs ſimul occidit: neq; puulis pcens:& quicquid ad culmē ptinebat ferocitatis & ſeuicie non reliqt. Nam qđ neq; alienigene capientes eos facere potuiſſent:hoc iſte de ſuis cōtribulibus opatus eſt. Itaq; manaen hoc modo regnauit annis.x.fuitq; puerſus & rerum omnium ualde ſeuiſſimus.

Cap.XII.

QVnq; aduerſus eū caſtra mouiſſet phoialus alias phoiaphul aſſyrioꝝ rex : ad certaīa quidē pugnæ cōtra aſſyrios nō acceſſit:ſed mittēs ei mille argēti taléta: egit ut bello diſcederēt.Ad hāc itaq; cām ꝓfuit populus regi manaē.Nā unuſq;ſq; ꝓ capite ſuo qui q̄gīta pbuit dragmas:poſt hæc defūctus é:& ſepultus ī ſamaria:phaceiā uero ſuū filiū ſucceſſorē regni ꝓprii dereliqt.Qui ſequēs pfnā crudelitatē duobus tātūmō regnauit ānis:dein de in cōuiuio dolo cū amicis ꝓpriis pēptus é. Phaceias.n.millenarius filius romeliæ ei fecit inſidias qui & ipſe phaceia tenuit āniis prīcipatū.xx.Fuit aūt impius:& iniquus.Rex uero aſſyrioꝝ teglat phalaſſer noīe caſtrametatus aduerſus iſraelitas & cunctā galaditē regionē uaſtans: & trās iordanē:& q̄ gabbani nūcupātur:& traſa:& aſaran habitatores una captiuos ducens:eos ī regnū ſuū migrauit. Igitur & de aſſyrioꝝ rege hæc nos declaraſſe ſufficiat. Ioathā itaq; filius regnauit

ī hieroſolymis ſup tribū iuda cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocaſ itraſis:is rex nulla uirtute mior fuit:ſed & rebus quidē dīnis pius:apud hoīes aūt extabat iuſtus:hūitq; curā rerum ciuitatis:& q̄cūq; repatione & ornatu ꝑiter indigebāt:hæc largiſſime ꝓcurabat:fecitq; porticus in templo:& eius ingreſſus ornauit:muros quoq; qui ceciderūt rurſus erexit:turreſq; ꝓceres & inuincibiles in eis edificauit:& in reliquis oībus quæ in regno neglecta uidebāſ:opus fabricationis exhibuit. Qui dum ammanitis alias āmonitis intuliſſet bellū atq; ꝙiciſſet: eos annis ſingulis tributa præcepit exoluere talenta auri centū:& tritici decem milia choros:tantūdē & ordei. Sic aūt ꝓpriū auxit regnū:ut hoſtibus quidē eēt ualde terribilis:familiaribus uero præcipue fœlix. Eo itaq; tēpore fuit ꝓpheta quidā noīe naum:qui de aſſyrioꝝ ſubuerſione & niniue urbe ꝓphetans hoc dicebat. Niniue quaſi piſcina aquæ cōmota:ſic & populus oīs turbatus:& fluctuans cōmouebitur fugiens cūctis dicentibus:ad alterutros ſtate & manete: aurūq; uobis & argentū diripite:& nullus hanc uoluntatē agēdi habebit:cū aīas ſuas oēs magiſ quā facultates ſalutare feſtinent. Crudelis.n.alterutros decertatio habebit:& luctus & ſolutio magna mēbroꝝ:& uultus eorum terrore palleſcunt. Vbi tunc erit habitaculū leonum:& mater catuloꝝ leonū. Dicit autem tibi deus niniue:quō exterminabo te:ut nequaquā leones ꝓgredientes ex te imperēt mūdo. Sup hæc aūt & multa alia prædixit iſte ꝓpheta de niniue quæ dicere neceſſariū non putaui: ne legēntibus uiderer importunus oſtendi. Hæc aūt oīa ꝓuenerunt in niniue poſt annos centū &.xv. De his ergo nunc a nobis ſufficienter expoſitum eſt. Porro ioathan mutauit uitam:cū uixiſſet ānos unum & quadraginta:ex quibus regnauit ſedecim:ſepultuſq; eſt in regiis monumētis:uenitq; regnum ad eius filiū acham:qui ipius circa deū exiſtens:& paternæ preuaricator legis:reges iſraelitarum imitatus:in hieroſolymis ydoloꝝ aras inſtituit:& ſup eas ſacrificauit:in quibus etiā ſuū ī holocauſtū obtulit filium more chananeoꝝ:& ſup hæc multa alia ſcelera perpetrauit.

Cap. XIII.

QVnq; circa hæc ita ueſanus exiſteret:caſtrametatus eſt aduerſus eū ſyroꝝ & damaſcenorum rex raſin:& phaceias iſraelitaꝝ:erant.n.amici & recludētes eū ī hieroſolymis: multis eā tēporibus obſidebāt:ꝓpter muroꝝ munitionē eā cape non ualētes. Syrorū uero rex capiens ciuitatē ahilach ad mare rubrū poſitā & hītatores eius occidens in ea uiros ſtatuit:& aliis ī circuitu citatibus ita fecit:pimēs ubiq; iudeos.q multā deuehēs ꝑdā:i damaſcū cū ſuo rēauit exercitu. Rex aūt hieroſolymoꝝ cognoſcēs ſyros ad ꝓpria rēaſſe:& credēs prævalere ſe contra iſraelitaꝝ regē:exercitū ſuū aduerſus eū armauit:& cōgreſſus bello faciente ira dei deuictus eſt:ꝓpter īpietates ſuas multas & maxīas. Ea nāq; die cētū &.xxx. milia eius militum ab iſraelitis occiſi ſunt:& amaſias princeps militiæ zachariā filiū regis acha in bello pemit:& tutorē totius regni ericā conſtituit:& prīcipē militiæ tribus iudæ noīe elicam captiuū tulit:& ex tribu beniamin mulieres & infantes:multāq; ſimul diripiens prædā:in ſamariam ſunt reuerſi. Quidā uero odidas illius tpis ꝓpheta cū eſſet in ſamaria exercitui ante muros occurrēs magna uoce clamauit dicens uictoriā eis nō ꝓpria uirtute collatā:ſed ꝓpter irā dei q̄ hūit ſup achā regē: culpauitq; eos cur eis nō ſufficeret ſua fœlicitas:ſed etiā præſūpſerint ex tribu iuda & beniamin cognatos ſuos captiuos abducere:ſuaſitq; illis ut eos cōtinuo ſineret ad propria remeare:q; ſi nō obedirēt deo ſubderent repetiti prælio. Populus igiſ iſraelitaꝝ in cetu cōueniēs:quid de his fieret cogitabat. Tūc quidā barachias noīe cū eſſet in republica ꝓbatiſſimus:ſurgens ī medio:& cū eo tres alii dixerūt. Non eſt ꝑmittēdū ut captiui in urbē introducāſ:ne oēs a deo ꝑiter peamus. Sufficiant prima peccā ſicut ꝓphetæ domini.& nō nouas īpietates adiiciamus. Hæc ergo militēs audiētes:ꝑmiſerūt eis ut facerēt quodcūq; crederēt expedire. Sūentes ergo prædicti uiri captios lauāteſq;:& diligentiā exhibentes:& itineris dantes expenſas īnoxios ad ꝓpria remiſerūt. Nihilominus quatuor uiri uenere cū eis:& uſq; ad hiericho deducentes eos nō ꝓcul ab hieroſolymis ī ſamariā ſunt reuerſi. Rex aūt achā hæc paſſus ab iſraelitis mittēs ad regē aſſyrioꝝ thadaphalaſaꝝ: poposcit ab eo belli ſolatiū aduerſus iſraelitas:& ſyros:& damaſcēos:multas pecūias ſe ei datuꝝ eē ꝑmittētes miſitq; ei & mūera ualde ꝑclara. Ille uero legatis ad ſe uēiētibus:uēit ī auxiliū regis achā:& caſtrametatus aduerſus ſyros:& regionē eoꝝ depopulatus eſt: & damaſcum bellico iure cœpit:inſup & regē raſin occidit. Damaſcēos aūt ī ſupiorē mediā deſtinauit:& quoſdā aſſyrioꝝ inciuitate damaſcēa cōſtituit:iſraelitaꝝ uero terrā nimis affligēs multos ex ea captiuos abduxit: dū hæc cōtra ſyros egiſſet rex hieroſolymoꝝ auferēs auꝝ qdcūq; erat ī regalibus theſauris ꝑiter & argentū:& qđ erat in tēplo dei:& quicquid fuit optimū ornamētū in tēplo:deuehēs:hæc uēit in damaſcū:& ſecūdū ꝓmiſſiones dedit hæc aſſyrioꝝ regi.& gras ei ꝓ oībus referens:ī hieroſolymā remeauit. Hic aūt rex fuit ſtultus:& circa modū ſuæ utilitatis a ratione alienus:quia neq; dū bello cōprimereſ ab aſſyriis deos eoꝝ adorare ceſſauit:ſed ī eoꝝ ueneratione permanſit:qua ſi

posset ei conferre victoriã:& deuictus assyriorũ denuo cœpit colere deos: & oés potius uidebat honorare:q̃ paternũ uerũq; deũ:cuius ira fuerat eius ꝑditiõis cã. Qui ad tãtã ĩsaniã: cõtemptũq; dei puenit:ut oío clauderet tẽplũ:& solénes offerri hostias prohiberet:& ornaméta eius auferret. His igitur rebus iniuriã faciés deo:mortuus est cũ uixisset ánis sex & triginta ex quibus regnauit sedecim.Cui filius ezechias mox successit in regno.Eodé tpe mortuus est etiã rex israelitarũ pha ceia:dolo cuiusdã amici noíe ozias:q̃ tenuit regnum ánis nouẽ:fuitq; malignus dei cõtemptor.

Cap.XIIII.

Contra hũc aũt castrametatus est assyriorũ rex salmanasar:eũq; cũ utiq; ozias deũ nõ hñret ꝓpiciũ nec adiutoré fecit sibimet subditum:& tributa definita cœpit euoluere. Anno itaq; quarto oziæ regis:regnauit in hierosolymis ezechias filius achã: & abiæ qui fuit ex genere ciuis.Erat aút huic uiro natura benigna iusta & ualde religiosa.Ni hil enĩ ob aliud se credidit uẽisse ad regnũ:neq; aliqd necessariũ:nec utilius sibimet eiq; subiectis arbitratus est esse q̃ ut coleret dei religioné.Et cõuocãs oém populũ ꝑiter sacerdotes & leuitas : cõtionẽ habuit apud eos dicens.Nõ ignoraris:quõ pris mei peccato q̃ transgressus est dei sanctã honorabilẽq; culturã:multa & maxia mala estis expti:& ab eo uestra més corrupta é:& quõ sua sit:quos ipse colebat uos deos suos ꝑiter adorare.Hortor itaq; uos postquã ope cognouistis:quõ pessimũ est agere impie:ut illorũ obliuioné hẽntes:purgetis uos a priore pollutiõe:& cũ sacerdotibus atq; leuitis cõueniẽtes apiatis tẽplũ:& purgãtes illud cũ solénibus sacrificiis:ad honorẽ ãtiquũ & patriũ reuocetis.Sic.n.deus uobis ꝓpicius erit:& irasci sup uestra peccata cessabit. Hæc dicente rege sacerdotes apuerũt tẽplũ:& eiciẽtes pollutiones:uasa dei & solénia sacrificia sup altaꝛ iposuerũt.Mittés aũt rex in ꝓuiciã sibi subiectã populũ ad hierosolymã cõuocauit: ut festiuitatẽ celebrarẽt azimorũ:multũ nanq; præterierat tẽpus ꝓpter iniqtatem ꝑdictorũ regũ:qd̃ nõ fuerat actum.Misit uero ꝑiter ad israelitas:inuitans eos:ut relinquẽtes malã cõuersationé & consuetudinem reuerterentur ad pristinã dei culturã:dicens concedere se uenientibus in hierosolymã:ut azimorũ festiuitatẽ agerent:& cũ eis ꝑiter epulas exercerẽt.Hæc dicebat:monés tãtũ nõ sibi eos subiectos facere studens:si tamen nollẽt:qd̃ si quidẽ uoluissent:utiq; beati fuissent.Israelite uero uenientibus legatis:& eis regis ꝓprii mandata núciantibus:nõ solũ nõ acquieuerũt sed etiã legatos tanq̃ fatuos irriserunt.Pariter etiã ꝓphetas hæc monẽtes & ꝑdicãtes quæ paterẽtur:si ad pietatem dei cõuerti nollẽt:spreuerũt:& ad nouissimũ eos cõphendẽtes:interemerũt.Et neq; in his solis iniquitatibus pstiterunt:sed horũ quoq; peiora faciebant nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis:hostiũ eos subderet ditioni.Et de istis quidẽ postea declarabimus.Multi tamen de tribu manasse:& zabulon:& isachar obedientes monitionibus ꝓphetarũ:ad pietatis iura conuersi sunt.Et isti oés ad ezechiã in hierosolymã concurrerunt:ut adorarẽt deũ. His aũt uenientibus rex ezechias ascendẽs in tẽplum cum principibus & omni populo : sacrificauit pro se thauros septem & totidẽ arietes:& agnas septẽ:& totidem hircos:imponẽtesq; manũ sup capita pecudum ipse rex & principes sacerdotibus solennia sacrificia facere ꝓmiserunt.Et illi quidẽ sacrificabant & holocausta faciebant:leuitæ uero circũstantes cũ musicis organis cantabant hymnos in deum atq; psalebant:sicut docti fuerant a dauid:reliqui sacerdotes tenẽtes tubas cũ hymnis dicẽtibus concrepabant.His itaq; factis ꝓstratus in faciem & ipse rex & populus uniuersus adorauerunt deum:deinde sacrificauerunt boues.lxx.thauros centum:agnas ducentas . Populis uero ad epulas cõdonauit boues quidẽ sexcentos:reliquaq; pecora tria milia:& omnia quidẽ sacerdotes secundũ legis consuetudinẽ complebant.In his itaq; rex delectatusepulabatur cũ populo gratias agẽs deo.Instantẽ uero azimorũ ꝓfestiuitatẽ celebrantes id est paschalia decerero sacrificia diebus septem exhibuerũt.Populo uero præter illa quæ imolata sunt:donauit rex thauros quidem tria milia:pecudũ diuersorũ septẽ milia.Idem aũt fecerũt & principes:mille nãq; thauros dederũt ei: & pecora mille & quadragita.Et dũ hoc mõ a salomõis regis tẽpoꝛ celebratio nõ fuisset effecta: tunc primũ splendide & largissime probatur exhibita.Cunq; festiuitas fuisset impleta:egressi in ꝓuinciã purgauerunt eam:sed & ciuitatẽ ab ydolorum omnium pollutione mũdauerũt. Constituitq; rex ut quotidiana sacrificia ex eius propriis celebrarentur impensis secundum legem:& sacerdotibus atq; leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugũ:ut semper circa religiõem obseruarent: & a dei cultura separari nequirent & populus quidem offerebat omnis fructus : ut moris erat.Domus enim & cubicula rex edificãs:singuli sacerdotibus distribuit & leuitis:eorũq; filiis & uxoribus:& ita ad antiquam dei culturam denuo sunt reuersi.Hæc itaq; prædicto modo rex statuens:bellum egit aduersus palestinos:eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hostiũ a gaza usq; in geth.Rex autem assyriorum mittens interminatus est omnem se eius subuertere principatum:nisi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret.Ezechias autem de interminationibus

nō curabat: ſecurus de pietate dei & pphetia Eſayæ a quo futura omia certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidem rege hæc in præſenti dicta ſufficiant.

Capitulum.XV.

SAlmanaſar autem aſſyriorum rex:dū ei nunciatū fuiſſet:quia iſraelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Suſam egyptiorum regem:petens cōtra eum ab eo ſolatia iratus caſtrametatus eſt in Samariam anno ſeptimo regis Oſiæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet:annis tribus obſidens Samariam:cœpit eam nono quidē anno regni Oſiæ; ſeptio Ezechiæ regis hieroſolymoꝝ:& iſraelitaꝝ regnū uehemēter extermiauit:& oēm populū tranſmigrauit in mediam & pſidam. Inter quos & regem Oſiam uinū cœpit atq; migrauit:aliaſq; gentes ex quodam loco nomine authi:qui ex flumine perſico ita uocatur:ī Samaria & iſraelitica regiōe conſtituit. Migrauerunt ergo decem tribus iſraelitarū de iudea poſt ános numero nōgē-tos quadraginta & ſeptem:a quo tempore egredientes ex egypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe ieſu:ex quo autem recedētes a roboam qui fuit ex genere dauid:regnū hieroboam tradiderunt:ſicut & prius a me ſignificatum eſt:anni tunc erant ducenti & quadra-ginta:& menſes ſeptem & dies ſeptē. Hic ergo finis appræhendit iſraelitas tranſgredientes leges: & prophetis non obedientes:qui eis hāc prædixere calamitatem:nec ab impietatibus recedētes. Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricari:ex quo ſeditione facta circa roboā nepotē dauid hieroboam eius ſeruum fecerunt regem qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis ini-micum imitātibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem aſſyrioꝝ inuaſit pugnando cunctam Syriam:& phenicem uniuerſam. Nomen uero huius regis in archinis tyri conſcriptum eſt. Pugnauit is aduerſus tyrum:cum in ea regnauit hylyſeus. De quibus teſtatur & menander qui temporum facta conſcripſit:& tyriorum antiquitatem in græ-cam linguam conuertens ſic ait: Hylyſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem:hic recedē-tibus cetheis nauigās reduxit eos contra quos denuo Salmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cun-ctam phœnicem bellis iuaſit. Qui facta pace cum omnibus poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit autem a tyro ciuitas ſydon:& arce & antiqua tyrus:& multæ aliæ ſimul urbes: quæ ſemetipſas aſſyriorum regi tradiderunt. Quapropter tyris non ſubiectis:denuo rex aduerſus eos egreſſus ē phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuagīta:& remiges octoginta. Contra quos tyri nauigan-tes cum duodecim nauibus diſperſis hoſtium nauibus cœpere captiuos uiros quingētos. Vnde honor tyriorum ꝓpter hæc creuit eximie. Reuertēs autem aſſyriorum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium:& aquæ ductus ciuium:ut tyrios haurite pocula prohiberent. Et dum hæc quiq; annis fuiſſet factum:tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquam. Hæc itaq; in archiuis tyriis de ſalmanaſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt. Igitur dum fuiſſent in ſamaria tranſmigrati chuthei hoc enim uocabulo hactenus utebantur:eo q; a prouincia perſida:& a quodam flumīe qđ chuta uocatur migrati uiderentur:ſinguli eorum ſecundum gentem propriam deos in ſamariam por-tauerunt:erant autem quinq;. Et cum eos more proprio colerent:ad iracūdiam & furorem deū maximum prouocarunt:uenitq; peſtilentia ſuper eos; per quam corrupti: cum nullam maloꝝ medicinam inuenire poſſent:deum maximum colere pro ſalute cœperunt. Mittentes itaq; ad regem aſſyriorum legatos:ſupplicauerunt:ut ſacerdotes eis ex captiuis iſraelitarum quos pugnā-do tenuerat deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes:leges & dei culturam eos edocuerūt. Et cum cepiſſent eum in ſumma deuotione uenerari:peſtilentia repente ceſſauit:& hactenus ipſas ſolē-nitates celebrare noſcuntur. Hi ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum chuthei ſecundum genus:græce autem ſamaritæ uocantur:& propter rerum motum ſeperati ſunt:& quando uidēt iudeos eſſe fœlices cognatos appellant:& quaſi de ioſeph nati uideantur:& ex illo cum eis habe-ant ſocietatis initium:quando uero detectos uident:nequaquam eis deuotione aut genere com municare uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

NAec inſunt in decimo libro ioſephi hiſtoriæ iudaicæ antiquitatis. Cap.i
Bellum regis aſſyriorum ſennacherib cōtra hieroſolymā:& Ezechiæ regis oppreſſio Cap.ii.

Quemadmodum deperiit aſſyrioꝝ exercitus una nocte: & rex eoꝝ domi reuerſus, filioꝝ inſidiis interemptus eſt. Cap.iii.

Quomō Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim ānis adiectis ſibi a domino ſupuixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorē regni manaſſē. Cap.iiii.

Quia caſtrametati contra eum chaldei & babilonii reges:& captum agentes duxerunt ī babilo-
niam:& multo tempore ibidem retinentes:remiſerunt rurſum eum in regnum & de ioſia rege:
quē religioſus & iuſtus fuerit. Cap.v.
Quō egyptioꝝ regē nechaō agentē exercitum cōtra babilōios:& per iudeam iter facientē pro-
hibuit rex ioſias:pugnaq; cōmiſſa uulneratus reductus in hieroſolymam defunctus eſt:cuius fi-
lium ioacham regem hieroſolymite fecerunt. Cap.vi.
Quemadmodum congreſſus eſt nechaon contra babiloniæ regem circa eufraten fluuium &
reuertens in egyptum: uocatum ad ſe ioacham regem hieroſolymorum filium. Ioſiæ uinctum
duxit in egyptum:fratrem uero eius Eliachim in hieroſolymis conſtituit regem: mutans ei no-
men ioachim. Cap.vii.
Bellum nabuchodonoſor regis babiloniorum contra nechao regem egypti:quo deuicto:& om-
ni ſyria ſibi ſubiugata:quæ ante ſub rege egypti erat:uenit hieroſolymam & regem eius ioachim
fecit ſibi tributarium Cap.viii.
Quō tertio anno poſt diſceſſum regis babilonis:ioachim denuo egyptios eſt ſecutus:cui ꝓphe-
tauit hieremias de perditione ſua & ciuitatis futura per regem babilonis:quæ & euenit: nam nō
poſt multum tempus nabuchodonoſor caſtrametatus contra eum:& ſuſceptus intra ciuitatem:
ioachī quidē pemit:filiū uero eius ioachī cōſtituit regē:& multos captiuos duxit ī babilonē:iter
quos erat Ezechiel propheta. Cap.ix.
Quō penitentia ductus rex babilonis:eo q; ioachim feciſſet regem:miſſo exercitu:eum in hiero
ſolymis obſedit:qui accepto iureiurando:ut nihil pateretur mali:nec ipſe: nec ciuitas matrem &
amicos tradidit obſides:ſed rex babilonis rupit iuſiurandum:nam regem cum matre & amicis:ſi
mul etiam cum omni iuuentute ciuitatis uinctum præcepit ad ſe adduci: patruum uero eius ſe-
dechiam regem conſtituit in hieruſalem. Cap.x.
Quō etiam hunc audiens egyptiis præbere ſolatia:& amicitias cum eis habere caſtrametatus cō-
tra hieroſolymam:forti eam obſeſſione cœpit:& incenſo templo ſedechiam & populum migra-
uit in babiloniam:in qua tranſmigratione fuerunt:daniel:ananias azarias:miſael:uaſa quoq; ſan
cta:quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. Cap.xi.
Quō godoliam præfecit prouinciæ rex babilonis:quo percuſſo a quodam iſmaele: timentes re-
liquie iſrael regem babilonis:intrauerunt egyptum: quod non ceſſit eis in proſperum:nam rex
babilonis poſt tempus intrauit egyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam:iudeos uero qui il-
lo fugerant captiuos duxit in babiloniam. Cap.xii.
Viſio ſomniorum nabuchodonoſor:& interpretatio eorum per danielem:trium quoq; pueroꝝ
in fornacem immiſſio: ſed nulla leſio. Cap.xiii.
Regum babilonicorum inuicem ſucceſſio:& per mortem ablatō regni babilonici ſub balthaza
re per cyrum & darium ſubuerſio. Cau.xiiii.
Daniel ſub dario in lacum leonū imiſſio:ſed nulla leſio:honor & claritas daniel & ꝓphetiæ eius
Continet hic liber tempus annorum centum:& octoginta duorum menſium ſex dierum.

Incipit liber.x. antiquitatum.

CVm Ezechias duarum tribuum rex quartumdecimum annū habe-
ret in regno aſſyriorum rex nomie ſennacherib cū maxima manu ad-
uerſus eū caſtrametatus:forti brachiō oēs tenuit ciuitates tribuum iu
da & beniamin.Cunq; hieroſolymā tēderet:præuenit eū miſſis legatis
ezechias promitens & obedire ſe ei:& tributa quæ imparet exoluere.
Sennacherib uero cognoſcēs quæ legati ferebāt dignū indicauit bello
deſinere:& precantiū ſuſcipere dignitatem tūc ꝓmiſit. Qui accipiens
trecenta argenti talēta:& auri triginta amicus diſcedit:dans legatis iu-
riſiurādi fidē:qa ei nihil diſcedēdo noceret.Ezechias aūt credēs & eua
cuās theſauros:miſit ei pecūias ſpans ſe a piculo belli & regni amiſſiōe
liberari.Aſſyrius aūt hæc ſumēs: ex his q̄ ꝓmiſerat nihil cogitauit:ſed ipſe ꝓfectus ad egyptios &
ethiopas:pricipē militiæ rapſaché cū multo exercitus roboꝝ & duobus aliis ad uaſtādā hieroſoly
mā dereliquit: quoꝝ noīa erāt tharatha & arachiris. Tūc itaq; ueniētes āte muros caſtra fixerūt:
miſerūtq; ad ezechiā petētes:ut cū ipo poſſent hr̄e colloquium.Ille uero per ſe quidem propter
metū non abiit:tres aūt neceſſarios ſibi miſit amicos:hoc eſt eliachim tutorem regni:& ſobaneā

& ioan: qui ſupra ſcribas erat. Iſti procedẽtes e diuerſo principum militiæ aſſyriorum ſteterunt. Quos dum uidiſſet rapſaches priceps militiæ petit: ut euntes dicerẽt ezechiæ. Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præſumẽs atq; cõfidens refugit dominũ ſuũ: & obedire nõ uult neq; ſuſcipere exercitũ eius. An certe propter egyptios ſperans exercitũ ſuum illoꝝ ſolatio ſublevari. Si hoc expectat fatuus eſt: & ſimilis homini incũbenti calamo fracto: qui cũ ceciderit ſuper eũ: manu uexata ſentiet plagã. Sciat aũt quia etiã uolũtate dei cõtra eũ caſtrametatus eſt: qui conceſſit ei iſraelitaꝝ uaſtare regnũ: ut eodẽ modo ſubiectũ ei diſperderet regnũ. Dũ hæc rapſaches hæbraica lingua diceret: hẽbat enĩ linguæ huiuſ experimẽtũ: heliachĩ metuẽs ne populus audiẽs metu corrueret: popoſcit ut ſyro magis loqueret eloquio. Ille uero intelligẽs ſuſpitionem eius & metũ maiore uoce áplius clamans reſpondit hæbraice dicẽs. Audiãt oẽs præcepta regis: & quod utile eſt eligant: & ſe nobis tradãt. Palã enĩ eſt qa rex & uos populũ ſpe uana decipitis: & repugnare ſuadetis. Si uero præſumitis & exercitũ noſtrũ uos repellere dicitis dante me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo: totidẽq; aſcẽſores præbẽtes: ueſtrum exercitũ nobis oſtẽdite: ſed non hẽtis tot hoíes. Quid igitur tardatis tradere uoſmetipſos maioribus: qui uos capturi ſunt & inuitos: dum ſpontanea traditio ſecurior uobis ſit: inuita uero ualde piculoſa: ut cauſa calamitatis exiſtat. Hæc audientes: & populus & legati: dicẽte aſſyrioꝝ principe: ezechiæ renunciauerũt. Ille ergo hæc audiẽs indutus ueſte regali & indutus ſacco & habitu miſerando lege patria proſtratus i facie rogabat deũ: ut ſe adiuuaret: nullã aliã habentẽ ſpem ſalutis: mittẽſq; & amicos quoſdã & ſacerdotes ad Eſaiã prophetã: popoſcit ut oraret: & factis ſacrificiis ꝓ ſalute cõmuni rogaret deum q̃tenus ſpem hoſtiũ frangeret: & populo ſuo miſericordiã cõdonaret. Propheta hæc faciens monitus a deo cõfortauit regẽ: & eius aícos prædicẽs: quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederent: & nõ cũ fortitudine illa: quã ſe hr̃e credebãt: deũq; prouiſuꝝ ut fortiter uaſtarentur. Sed & ipſum regẽ aſſyrioꝝ Sennacherib nõ ꝑualentẽ aduerſus egyptios cũ ad propria remearet ferrũ periturũ eẽ prædixit. Ipſo ſiquidẽ tempore ſcripſerat Ezechiæ aſſyrius epiſtolas: in quibus fatuum eum eſſe dicebat: credẽtem q; eius ſeruitium poſſet euadere: qui multas gẽtes & maxias ſubdidiſſet: & interminabatur funditus ſe eũ diſperdere dũ caperet urbẽ: niſi portas aperiens ſpõte in hieroſolymis exercitũ eius exciperet. Quæ dum relegiſſet ezechias: ſpreuit propter ſpẽ quã habebat in deo: epiſtolam uero replicãs in templo repoſuit. Rurſus autem cum deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & pro ſalute cunctorũ. Eſaias ꝓpheta eũ aſſeruit exauditũ: & nec in præſenti tempore eſſe ab aſſyriis obſidendum: & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerãt eſſe reuerſuros: & tertio anno cum pace opus ſuum facturos: & propriaꝝ poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore tranſeunte: aſſyriorum ex bello quod egyptiis intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuiſſet cõmoratus in obſeſſione peluſii: & dum aggeres contra muros eleuati eſſent: quibus ciuitati nitebantur inſiſtere: audiuit ethiopum regem tharachem cum multo exercitu ad egyptiorum uenire ſolatium: & per deſertum iter facere: ut ſubito in aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo eſt rex ſennacherib ad ſacerdotem qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem egyptiorum ueniſſet: qui eſſet uulcani ſacerdos: & obſeſſionem peluſii huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Capitulum. II.

ORante itaq; rege hieroſolymorum ad deum: & deus exaudiens maximam plagã miſit in eum: & multi perempti ſunt. Herodotus autem errorem ideo facit: quia non aſſyriorum dicit regem: ſed arabum: adiiciens quia ſuricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit aſſyriorum: & propterea cum non habuerit rex arcus: exercitũ epulſio reuocauit. Et hæc quidem herodotus. Veroſus autem qui chaldaicam conſcripſit hiſtoriam meminit regis ſennacherib: & quia regnauit ſuper aſſyrios: & caſtrametatus eſt in omnem ſyriam & egyptũ: ita dicens. Reuerſus autem ſennacherib a prælíis egyptiacis ad hieroſolymam: cum inueniſſet exercitum quem rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ conſtitutum: deus enĩ morbum populo eius immiſerat: ita ut prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octogintaquinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hanc in nimio timore & anguſtia conſtitutis: de cuncta iam militia metuens effugit cum ſua manu ad proprium regnum in ciuitatem quæ appellatur niniue. Et dum modicum tempus ibidem commoratus fuiſſet: dolo a ſenioribus filiis adramelech & ſeleuſtro eſt peremptus ĩ proprio templo quod dicitur araſci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniam diſceſſerunt: ſucceſſit autem ĩ regno eius aſaracoddas. Terminus obſeſſionis aſſyrioꝝ cõtra hieroſolymitas tali occaſione prouenit.

Capitulum. III.

EZechias aũt inopinabiliter a terroribus liberatus gratificas hostias cũ omni populo celebrauit deo:& cognoscẽs:quia nulla alia causa hostes alios quidẽ peremisset:alios uero timore mortis simul effugasset ab hierosolymis:nisi diuino solatio omni studio & largitate usus est circa dei cultũ. Non post multũ uero graui languore detentus a medicis quidem desperatus est:nihilq; nec ipse de se:nec eius amici spei ulterius sustinebãt.Adiiciebaẽ aũt & alia angustia magna regi:eo q; filios nõ haberet:& q; moriturus esset desolatã relinquẽs domũ:nec successorem sui generis habiturus. Dũq; nimis in hac parte fatigaretur:rogauit deũ ut ei puo tẽpore uitã cõcederet:donec filios hẽre posset:& nõ prius aia priuaretur antequã fieret pater. Cui misertus deus petitionẽq; suscipiẽs:quia nõ dolebat:eo q; priuãdus esset bonis ĩperii:sed ut filios hẽret:qui in eius principatũ succederẽt:mittẽs Ysaiã iussit ei dicere quia post tertiã diẽ euaderet casum lãguoris:post hæc annis qndecim supuiueret:& filios generaret.Et dũ hæc mãdata dei ꝓpheta diceret ꝓ nimietatẽ languoris:& ea quæ inopinabiliter ꝓmittebantur nõ credẽs signũ aliqd & ídicium petit ut faceret Ysaias:q̃tenus hæc dicẽti sibi crederet:& a deo eũ missũ uere cognosceret. Nam ea quæ ultra rationẽ sunt:& spe fortiora uidentur hmõi rebus creduntur eẽ ueracia.Et dũ propheta iterrogasset eũ:qd uellet fieri signũ:umbrã solis petiit decẽ gradibus ad ea loca unde uenerat remeare.Et dũ ꝓpheta rogasset deũ ut fieret audiẽs rex impletũ eẽ qd uoluit: repẽte dissolutus a languore cõscendit in templũ:& adorãs deũ uota debita celebrauit.Eo siquidẽ tẽpore contigit assyriorũ regnũ a medis solui:quod tamẽ in aliis ĩdicabo.Rex itaq; babiloniorũ baladas misit legatos ad ezechiã portãtes munera:& ab eo poposcit ut ei eẽt socius & amicus.Ille uero legatos libenter excipiens:& thesauros eis ostendẽs:& armorũ instructionẽ & aliã copiã quã in auro & gemmis habebat:simul etiam munera præbẽs regi balado deferenda dimisit eos. Tunc Ysaias propheta uenit ad regem:& requisiuit unde fuissent qui uenerant. Qui dixit de babilonia eos a suo rege uenisse:& ostẽdisse se eis uniuersa:ut uidentes diuitias & uirtutẽ regni cognoscerent:& regi suo renunciarent.Cui ꝓpheta respondens.Scito inquit nõ post multũ tẽpus ad babiloniam filios tuos:& diuitias trãsmigrandas:insuper & nepotes tuos eunuchos eẽ faciẽdos: & amissuros uirile nomẽ; & regi babiloniæ seruituros.Hæc enim prædixit deus.Ezechias contristatus in his quæ dicta fuerant ait:nõ se quidẽ uelle suã gentẽ in talibus erumnis ĩcurrere; sed quia ĩpossibile est quæ apud deum deliberata sunt posse mutari:rogabat ut usq; ad uitã ipsius pax permaneret. Meminit aũt baladi regis babiloniorũ berosus.Cũ itaq; propheta Ysaias indubitãter & mirabiliter de ueritate cõfideret:& nihil falsi penitus loqueretur:oía quæcũq; prophetauit:scribens dereliquit in libris ut ex effectu postea omnibus appareret. Et non solus iste propheta:sed & alii numero duodecim idem fecerũt:& omne siue bonum siue aduersarium alias contrarium qd apud nos fit;secundũ illorũ dictum ꝓuenire dinoscitur.Sed horum singula denuo declarabimus. Ezechias autem rex dum super uixisset tempus quod prædiximus:& omne illud spacium in pace degussset:mortuus est anno uitæ suæ quinquagesimo & quarto:in quibus regnauit uiginti & nouem. Cui successit ĩ regno filios proprius nomine manasses:de matre quidem nomine abhisida: qui a paternis uoluntatibus abscissus:& ad diuersa conuersus:omne genus malignitatis ostendit: & nihil impium dereliquit: sed iniquitates israelitarum imitatus est:quibus in deum delinquentes affligebantur.Præsumpsit etiam templum dei polluere simul & ciuitatem oẽmq; pariter regionem.Nam spernendo deum ad hoc usq; peruenit:ut omnes hæbreorum iustos occideret: neq; prophetis parceret:quorum quotidie singulos perimebat:& eorũ sanguine hierosolymorum plateas irrigabat.In his iratus deus misit ꝓphetas ad regem & populum ꝑ quos ĩterminatus est easdem ei futuræ calamitates:in quibus ĩcurrerãt fratres eorũ israelite:cum ei iniurias ĩtulissent.Illi uero nõ credidere eorũ uerbis:quibus lucrari potuerunt ut nihil mali paterẽtur:opibus aũtẽ cognouerunt fuisse uera quæ a ꝓphetis prædicta sunt.

¶ Cap.IIII.

IGitur dum in eis pseuerarent:bellũ super eos intulit rex babiloniorũ & chaldeorũ. Is enĩ misso exercitu ĩ iudeam:& regionẽ eorũ depopulatus est:& regem manassen dolo captũ: & ad se deductũ:habuit ad ea quæ uoluit tormenta subiectum.Manasses autem tunc intelligens in quibus malis esset:& horum omnium se arbitratus auctorem: supplicabat deo ut ei hostem suum clemẽtem faceret atque misericordem:cuius oratõnem deus exaudiens:hoc ei cõcessit:& remissus a rege babiloniorum ad sua regna reuersus est. Cunque uenisset ad hierosolymam:priorum quidem delictorum quæ circa deum gesserat penitens:studebat etiam memoriam si esset possibile ab animo suo repellere:& ad seruitium eius & omnem cultum diuinæ religionis accedere:templũq; purgare & ciuitatem:& ad hoc solum erat decætero cõstitutus:ut gratias deo ꝑ dono salutis exolueret:q̃tenus in omĩ uitaeius ei propicius permaneret. Hæc autem ipse & populũ agere docui:agnoscens in quibus calamitatibus incidisset propter ritũ qui sanctæ

conuersationi erat aduersus:& edificans rursus altare solennes hostias immolabat:sicut moyses diuinam exponendo culturam. Eodē itaq; modo & pro hierosolymoꝝ cautela cogitauit: ita ut etiā muros ātiquos cū multo studio repararet:& alios ultra eos erigeret: & turres eminētissimas exaltaret:custodias uero quæ ante ciuitatē fiunt multa munitione firmauit:& sic in oibus a priori cōuersatione mutatus est:& post hæc habuit beatissimā uitā:ut multi imitatores eius essent: ex quo cœpit dei colere pietatē. Qui cū uixisset annis.lx.& septem: & regnasset quinquaginta & quinq;:defunctus est & sepultus in ortis suis. Cuius regnū ꝑuenit ad eius filiū ammon: & nomē eius matris fuit masselmis de ciuitate iechabath. Qui dū imitaret opa patris eius quæ ille in iuuentute sua ꝑsumpserat:dolū passus a suis in domo sua pemptus est:cū uixisset ānos q̄tuor & uigiti:& i regno fecisset tres. Populus aūt eius pemit iterfectores:eūq; cū patre sepelierūt: regnūq; iosiæ eius filio tradiderūt cū esset annoꝝ octo. Cuius mater quidē de ciuitate fuit uoscheti noie ezi. Erat uero ille natura bēignus:& ad uirtutē utiliter ꝑparatus:& i studiis dauid regis:& itētē & regula totius dispositionis eius intētus. Cūq; ad duodecimū ætatis ueniisset annū:pietatē & iusticiam in se mirabilē esse mōstrauit. Cunctū náq; populū correxit & monuit: ut de relicta ydoloꝝ secta quasi nō eēnt dii colerent patriū deū: & opera simul maioꝝ patrum i quibus deliquerant uelut senior emēdabat:q̄ uero bene & oportune facta cognouerat:obseruabat: & hoꝝ imitator erat:& per suā sapientiā & intellectū naturalē similia celebrabat:consiliis utiq; bonis & traditionibus tradēs sensum. Sequēs enī leges uelut ordinē ciuitatis:& pietatē circa deum gerēs: oia prospere gubernabat:& maxīe q̄ a prioꝝ regū iniquitate recedebat. Qui & oēm ciuitatē & prouinciam purgauit:& lucos extraneos qui facti fuerāt abstulit:& ornaméta quæ in eis a prioribus fuerant ad iniuriā dei oblata depulit:& tali mō populū ab hmōi secta retractū ad religionis diuinæ iura cōuertit. Qui & legitimas obtulit:& holocaustoꝝ sacrificia altari soléniter rursus exhibuit:& in unaquaq; causa iusticiā nō minus quā aīæ suæ coluit medicinā:misitq; in totā ꝓuinciā iubens ut qui uellent aurū & argentū deferrēt ad repationē tēpli ꝑ sua uolūtate atq; uirtute. Dū itaq; pecūiæ allatæ fuissent ad sollicitudinē tēpli & eius expēsas:ꝑposuit amasiā qui erat & supra ciuitatē scriptorē & saphan:& scribā monumētoꝝ ioan:& pontificē heliachim. Qui dilationem nulla segnicie faciētes:sed instructores:& oīa quæ erant necessaria præpabant:& hoc mō reparatione tēpli celebrata pietas regis ostensa est. Qui dū octauūdecimū imperii haberet annū misit ad heliachim sacerdotē: iubēs ut pecūiæ quæ remanserant conflarētur:& fierent exīde crateres: & libatoria & phialæ ad ministeriū dei:& super:& quantūcunq; aurū & argentū esset i thesauris: etiā hoc ꝑferret ad crateras:& ad uasa hmōi facienda. Proferens aūt helyachim pontifex aurum: inuenit librū sacrum moyseos i tēplo positū quē simul eiiciēs dedit scribæ saphæ. Qui dum relegisset uēit ad regē: & dū oīa quæ iusserat fieri:terminū hīe significasset: relegit ei & librū illum Tunc ille cū uerba libri eius audisset:scissa uestē sua uocauit pontificē eltachi: & ipsum scribā: & necessarios simul & aīcos:misitq; eos ad quandā mulierē ꝓphetissam noie holdā uxorē Salomi cuiusdā insignis uiri & nobilitate ꝑclari:iussitq; ut euntes cōsulerēt eā:si ꝓpicius fieret deus:cum metueret ne ꝑuaricādo moyseos leges & mādata maioꝝ ꝓiculum transmigrationis incurrerent: & ad extraneas terras uenientes uitā agerent miserabilē. Audiens aūt ꝓphetissa quæ fuerāt a rege mandata:iussit ut remeātes dicerent regi:quia diuinitas quidē decretū qđ iam cōtra eos ꝓtulerat precibus ifirmari nō posset:id est ut populus nō ꝑiret:aut nō de ꝓuincia pelleret:aut bonis tūc ꝑsentibus mīme priuarent:dū trasgressi fuissent leges:& tāto tēpore penitētiā nō egissent: prophetis utiq; monētibus ut sobrie uiuerēt:& ipietatis supplicia deuitarēt:quæ facienda dicebat ut crederēt:qa deus est:& nequaquā mētitus i uerbis quæ ꝓ ꝓphetas suos ꝑnunciauit: ꝓp iusticiā tamen regis retinēdas istas erūnas:& post eius obitū definita supplicia populus iferenda. Igitur illi qui missi fuerāt muliere ꝓphetante:remeātes nunciauerūt regi. Tunc ille mittēs ubiq; iussit populū ad hierosolymā cōuenire:& sacerdotes atq; leuitas:& oēm ætatē simul adesse ꝑcepit. Quibus cōgregatis:primū quidē eis sacros legit libros:& stans in tribunali in multitudīe media:coegit cunctos fidē & iuramēta præbere:ut apud deū flerēt:& moyseos leges ꝓ oīa custodirēt. Illi uero ꝓmptissime & iurauerūt:& ꝑcepta regis iplere ꝓmisērūt. Mox itaq; sacrificia celebrātes: deū sibi poscebant esse propicium. Rex autem sacerdoti præcepit ut si quod aliud uas a ꝓntibus eius oblatum ydoliis aut diis extraneis inueniretur ut tēplo proferret. Et dū fuissent multa collecta: comburens ea cineres eoꝝ dispersit i fluuium: & sacerdotes ydolorum qui ex genere non erant aaron interfecit. Dum hæc ergo fecisset i hierosolymis: processit i uniuersam prouinciam:& lucos qui ab hieroboam rege ad honorē deoꝝ extraneoꝝ facti uidebantur exterminauit: & ossa falsoꝝ ꝓphetarum super altare quod prius hieroboam cōstruxerat concremauit. Ea igitur quæ ueniens propheta ad hieroboā:cū ille sacrificaret:& populus audiret quæ futura eē prædixerat:

modo terminum perceperũt: quando ex genere dauid ioſias nomine fecit ea quæ prædicta ſunt ante annos trecentos ſexaginta & unum. Poſt rex ioſias profectus eſt ad cunctos iſraelitas qui captiuitatem & ſeruitium aſſyrioꝝ effugierũt:eiſq; ſuaſit:ut impios actus: & honores decorum extraneoꝝ relinquerẽt:& patrium maximũq; colerent deũ:eiq; dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt aũt & ciuitatẽ:ne quod forte ydolũ habẽtes ĩtra ſua tecta celarent:necnon & currus qui edificati fuerãt a prioribus regibus:& quæq; alia hmõi erãt quæ uelut deos adorabãt:pariter cuncta amputauit: & hoc mõ purgata omni ꝓuincia ad hieroſolymã oẽm pop̃ulũ conuocauit:& ad azimoꝝ feſtiuitatẽ quæ paſca dicit:eos adduxit: donauitq; populo in paſca nouellos edos & agnos triginta milia: boues aũt ad holocauſta tria milia.Præbuerunt aũt & primi iudeoꝝ ꝓpter paſca ſacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo milia:ſexcentoſq; eoꝝ p̃ſules obtulerunt:boues uero quingẽtos.Et dum eẽt hæc abũdantia q̃drupedũ ſacrificia faciebãt moyſeos legibus hoſtias ſingulas enarrãtibus ac miniſtrãtibus: nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud hæbreos a ſamuelis prophetæ tẽporibus.Cauſa uero eius feſtiuitatis hæc erat:ut oĩa ſecundum legis antiquã traditionẽ paternæ ſolẽnitatis efficerentur.

¶Cap.V.

POſt hæc aũt dum ioſias in pace atq; diuitiis & gloria ſup oẽs excelleret:nechao rex egypti orum caſtra poſuit ad eufratẽ fluuium ut cõtra medos & babilonios dimicaret:qui aſſyrioꝝ ſoluerunt principatũ.Habebat enim deſideriũ ut regnaret in aſia. Et dum ueniſſet ad ciuitatẽ medin:quæ erat de regno ioſiæ:prohibebat eũ rex ioſias per ſuã prouinciã contra medos iter efficere. Tunc mittens legatos ad eũ nechao:ſignificauit nõ ſe contra exercitum ducere: ſed ad eufraten fluuiũ ꝓperare;adiiciẽs q; eum nõ deberet prouocare ad ſua bella: prohibẽdo ne aliena iret ad prælia quo tendebat.Ioſias uero nõ aquieſcebat uerbis nechao:ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regionẽ reor urgebat eum:ut quod imminebat accideret.Nam dum aciem exercitus ſui componeret & in curru uectus a cornu tranſiret a cornu:quidam iaculatus eũ egyptiorum a belli feſtinatione ſuſpendit.Mox enim uulnere nimis affectus:iuſſit exercitũ reuocari ad hieroſolymãq; remeauit.Qua plaga defunctus eſt:ſepultuſq; magnifice in patriis monumentis.Qui uixit annis triginta & octo:regnauit aũt ex eis unum & triginta:oĩſq; populus eũ multis diebus magno luctu gemituq; defleuit:ſed & hieremias propheta mortis eius carmẽ lamentabili modulatione cõpoſuit:quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero ꝓpheta etiã futurã ciuitatis cladem prædixit: ſcripto reliquit ſimul & captiuitatẽ nunc apud nos habitã:& babilonioꝝ una migrationẽ.Et non ſolũ iſte prædixit hæc populo eſſe uẽtura:ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribẽs:plebi reliquit.Erant aũt ábo genere ſacerdotes: ſed hieremias quidẽ ĩ hieroſolymis eſt cõmoratus a tertõdecimo anno regis ioſiæ uſq; dum ciuitas uaſtaretur & templũ. Quæ uero de hoc ꝓpheta ꝓuenerunt loco ꝓprio declarabimus.Mortuo ſiquidẽ ioſia ſicut prædiximus ei ſucceſſit in regnũ filius iochã cũ trium & uiginti eẽt annoꝝ.Et hic quidem regnauit in hieroſolymis:matrem uero habuit amital de ciuitate abana:fuitq; ĩpius & ſceleſtus.

¶Capitulum .VI.

REx igitur egyptioꝝ dum fuiſſet a pugna reuerſus euocauit ioachã ad ſemetipſum de ciuitate ſyriæ quæ dicitur emath. Qui dum ueniſſet eũ repẽte uinxit:& ſeniori fratri eius ex eodem patre ꝓgenito nomine eliachim:tradidit regnum mutans ei nomen ioachim.Pro uinciæ uero tributum poſuit centum argenti talenta:& unũ auri.Ioachim ergo has pecunias exoluebat.Ioachĩ aũt deduxit ĩ egyptum:qui etiam mortuus eſt in ea dum regnaſſet tres menſes:& dies.x.Ioachĩ uero mater uocabatur zabud de ciuitate abunia.Hic uir erat natura ĩiuſtus & ualde nequiſſimus:& neq; circa deũ ſanctus:neq; circa hoĩes mãſuetus.

¶Cap.VII.

QVmq; quartum regni haberet annũ: babiloniæ principatum quidã noĩe nabuchodonoſor accepit eodẽq; tẽpore cũ magno apparatu ad circamin ciuitatem uenit:quæ eſt iuxta eufraten: pugnaturus contra regem egyptioꝝ nechao ſub hoc enim ſyria erat uniuerſa. Dũq; cognouiſſet regis babiloniæ uoluntatẽ:nechao pœnitus nõ expauit:ſed cum magno brachio ſuper nabuchodonoſor ad eufraten uenit.Qui facta congreſſione deuictus eſt:& multa milia uariis rebus belli amiſit. Tranſiens autem eufraten babiloniæ rex omnem Syriam uſque ad peluſium cœpit præter iudeam. Quarto igitur anno nabuchodonoſor:qui erat octauus ioachĩ regis hæbreorum cõtra iudeos cum magno exercitu caſtrametatus eſt rex babiloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus.Ille uero metuens eius minas:& pacem habere deſiderans:præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

¶Capitulum.VIII.

TErtio anno audiens egyptios denuo contra babiloniam pugnaturos tributa non reddidit: ſed ſpe egyptiaci belli deceptus eſt.Nam pugnare contra eum egyptũ mini-

me præſumpſerunt. Propheta itaque hieremias quotidie prædicabat:quia fruſtra egyptiorum ſpe tenerentur:& quia imineret ciuitati ut a rege babilonio uaſtaretur: & rex ioachim ſubderet ab eo.Sed hæc nulla utilitate dicebat:quando qui crederet nullus erat.Nam & populus & princi pes audientes hæc negligebant:& indignãtes ſuper his quæ dicebant quaſi auguriũ aduerſus re gem ꝓpheta ferret:accuſabant eũ & ſubiectũ iudicio ut ad ſuppliciũ quoq; traderetur:contra eũ dari ſententiã poſtulabãt:quod multi quidẽ aduerſus eũ fieri decreuerũt:ſeniores aũt receſſerũt. Qui ea uoluntate qua iuſte prophetã abſoluerant: & ipſa etiã aliis ſuadebant ne quid mali fieret hieremiæ:dicẽtes:quia non ſolũ iſte ciuitati prædiceret futura : ſed & micheas ante eũ olim talia prædixiſſet:& multos ſcirent hmõi uerba dixiſſe: quoꝝ nullus a regibus aliquid pertuliſſet: ſed quaſi ꝓphetæ dei honorati fuerant.His itaq; uerbis mitigãtes turbas:eripuerũt hieremiã a diffi nito ſupplicio.Qui oẽs ꝓphetias ſuas ſcribẽs:ieiunãte populo:& in eccleſiã congregato in tẽplo menſe nono:quinto anno regis ioachim:relegit librũ quẽ de futuris rebus ciuitati & populis & templo cõſcripſiſſe uidebat.Audientes itaq; principes tulerũt ab eo librũ:iuſſeruutq; eũ & ſcri bam baruch de medio tolli:ne quibuſdã ferent manifeſtati.Ipſi uero librũ portãtes regi dederũt. Qui præſentibus amicis iuſſit ſcribã ſuũ relegere: & audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro: iratus rex diſrupit eũ & igne cremauit:& requiſitos hieremiã & baruch iuſſit ad ſe puniẽdos ad duci.Illi ſiquidẽ eius tunc irã declinauerũt:nõ poſt multũ uero tẽpus uenientẽ contra ſe cũ ma gno exercitu regẽ babilonioꝝ fœderis iure ſuſcepit ꝓ metũ eoꝝ: quæ dicta fuerant a propheta credens nihil ſe fore paſſuꝝ: neq; per obſeſſionẽ neq; per pugnã.Dũq; rex babiloniæ intraſſet in ciuitatem:fidẽ nequaq̃ ſeruauit:ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudíe decoros hieroſolymi tanoꝝ occidit una cũ rege Ioachim. Quẽ etiã ante muros ĩ ſepultũ proiici iuſſit: filiũ uero eius ioachim conſtituit regẽ uniuerſæ ꝓuinciæ.Eos aũt qui erant in dignitatibus cõſtituti nũero tria milia captiuos duxit in babiloniã inter quos erat propheta ezechiel cum eſſet adhuc puer.Hic ergo finis habuit ioachim regem:qui uixit quidem annis ſex & trigĩta:regnauit autem duodeci. Succeſſor uero eius regni ioachim de matre nomine onas:regnauit mẽſibus tribus & diebus.x.

¶ Capitulum.VIIII.

REgem ergo babilonioꝝ qui ioachim cõceſſerat prícipatũ repente timor inuaſit. Formi datus ẽ enĩ ne forte habẽs mali memoriã ꝓ nece paterna ꝓuinciã eius ĩuaderet.Et mittẽs exercitũ regem ioachim in hieroſolymis obſidebat.Ille uero cũ eſſet natura benignus & iuſtus noluit ciuitatẽ ꝓpter ſe uidere picula ſuſtinere:ſed ſumens matrẽ & cognatos tradidit ob ſides ducibus qui fuerant a babilonia regeq; directi accipiens ab eis iuſiurandũ ut nihil mali pa teretur:nec ipſe nec ciuitas:quoꝝ fides nequaquã manſit inuiolata.Non enĩ ſeruauit eã babilo niæ rex:ſed præcepit principibus ſuis:ut oẽs qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerẽt pari ter & artifices:eoſq; ad ſe ligatos adducerent: qui oẽs fuerũt decẽ milia & octingenti triginta & duo:ſimul & ioachim cũ matre pariter & amicis:quos deductos ad ſe habuit ĩ cuſtodia. Patruũ uero ioachim noíe ſedechiã cõſtituit regẽ: accipiens ab eo iuſiurandũ ut ei prouinciã cuſtodiret & nihil hoſtiliter ageret:nec faueret egyptiis. Sedecbias aũt erat quidẽ ãnoꝝ uiginti & duorum quãdo accepit regnũ:& nomẽ matris eius amias.Fuit enĩ cõtra iuſticiã ſuperbus: circa quẽ impii locum maximũ habere uidebãtur.Quapropter & ꝓpheta hieremias ad eum ueniẽs crebro teſta batur dicens: ut reliquas quidem ĩpietates & iniquitates deſereret:& iuſticiæ prouideret: & neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret : neq; falſis prophetis eũ ſe ducẽtibus crederet:quaſi neq̃quã contra ciuitatẽ babiloniæ rex dimicaret:quia egyptii cõtra eũ bella rurſus iferrẽt & uincerẽt:q̃ſi hæc uerba nõ eẽnt: nec hoc mõ uentura forẽt.Sedechias aũt dũ audiret ꝓphetã hæc dicentẽ:cõ ſentiebat ei per oĩa tãquã uera loquẽti:& q̃ſi prodeſſẽt ei:ut eius crederet uerbis:ſed rurſus eius amici ſubuertebant eius mentem & a prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant adducebant. Pro phetauit autem Ezechiel in babiloniæ futuras populi calamitates: & hæc miſit in hieroſoly mam: ſed ſedechias eorum prophetiis non credidit ꝓpter hmõi cãm.Alia ſiquidẽ uniuerſa cõſo ne a prophetis edicta ſunt:quomõ & ciuitas uaſtaretur:& ipſe ſedechias duceret captiuus ĩ babi loniã:diſcordabat aũt ezechiel dicẽs quia ſedechias babiloniã non uideret cũ hieremias dixiſſet: quia uinctũ eũ rex babiloniæ duceret:& eo q; nõ idem uterq; dixiſſent:etiam illa quæ concorda bant: nõ eẽ uera dicebat:licet ei oĩa ſecundũ eoꝝ euenirẽt ꝓphetias:quæ tamẽ opportunius de clarabimus.Igitur ſocietatẽ babilonioꝝ quã habuit annis octo:diſſoluit: & ſemetipſum ad egy ptios tranſtulit:ſperans cũ illis cõtra babilonios ꝓualere.

¶ Cap.X.

INterea dum hoc cognouiſſet babiloniæ rex caſtra mouit aduerſus eũ:& afflicta pro uincia:& munitiones eius una diripiens:ad ipſam hieroſolymoꝝ ciuitatem obſiden dam cũ magno uẽiebat exercitu. Rex ergo egyptius audiẽs q̃a ſedechias eius amicus

esset obsessus:sumpta uirtute maxima bellatorum uenit ad iudeam quasi eius soluturus obsessionem.Babilonius aũt recessit ab hierosolymis:& occurrit egyptiis:eisq; congressus prælio superauit:& eos ī fugā uersos de syria coegit exire.Dũq; discessisset babiloniorũ rex ab hierosolymis: deceperunt falsi prophetæ sedechiā dicentes:quia neq; babilonius rex denuo pugnaret: & contribuli eorũ quos de prouincia ad babiloniā demigrauerat cum dei uasis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templũ reuerterẽtur.Sed hieremias his contraria atq; uera transiens in medium ꝓpheta uit:dicens:quia male quidem facerent illi qui regi talia suaderent quando per egyptios nihil iuuari possent:quos utiq; deuincẽs babiloniæ rex ī hierosolymā remearet:eāq; fortiter obsideret: & populũ fame corrumperet ac reliquos captiuos abduceret:substantiasq; diriperet: simul & tẽpli diuitias exhauriret:& illud insuper concremaret:ciuitatẽq; subuerteret:& eẽnt seruituri babiloniæ regi:eiusq; nepotibus annis.lxx. A quorũ seruitio nos iquit tunc remouebũt per se & medi babiloniorũ destruentes imperiũ:& ad hãc remeãtes urbẽ:edificabimus templũ rursus: & hierosolymam denuo reparabimus.Hæc dicente hieremia plurimi quidẽ crediderũt:principes aũt & impii excessisse eũ a sua mente dicebant;eũq; sub hoc fomite deridebãt.Igitur cũ ei placuisset ad patriam ꝓperare:quæ dicitur anathoth:uiginti stadiis ꝓcul ab hierosolymis constituta inueniẽs eũ in itinere quidã principũ cõpræhensum detinuit:calumniã faciens ei quasi ad babilonios iret. Ille mentiri quidẽ illũ & calumniari sibi:crimenq; inferre:se uero ad patriã ꝓperare dicebat.Qui ad hæc uerba non flexus uinctũ deduxit ad iudices magistratuũ:a quibus oĩa uerbera & tormenta perpessus:ad necis supplicia reseruabatur:qui quoddã per tẽpus hæc quæ prædiximus iniuste sustinuit.Anno nono sedechiæ regis:decima die mẽsis decimi:babyloniæ rex ad hierosolymã castrametatus est:& sedẽs circa eã decẽ & octo mẽses:cũ studio magnæ uirtutis obsedit:obsessosq; hierosolymitas duo mala alia & maxĩa deprimebãt morbi lãguor & fames eis uehemẽter īsistẽs. Hieremias uero ꝓpheta cũ esset in custodia non cessabãt:sed clamabat:prædicebatq; aperte monendo populũ ut regẽ babiloniorũ portas aperientes exciperẽt:hoc enī facto eos cũ omni domo posse saluari; alioqn radicitus asserebat euelli:prædicabatq; pariter:quõ si qui mãserint in ciuitate oĩno pirent; aut fame consumpti aut gladiis hostiũ. Si uero ad hostes cõfugerent:& inimicos & mortẽ quodãmodo declinarent.Principes hæc audientes inter ipsa mala cõsistentes non patiebantur eius uerba animo suo percipere:sed cum ira uenientes indicauere regi:& accusantes eum quasi uesanũ occidendũ esse ꝓphetam poscebant qui eorũ aĩos frangeret:& malis ꝓmissionibus audatiã populi ualde molliret:quãdo dum parati eẽnt omẽs pro eo & patriæ salute pugnare ille moneret ut ad hostes fugerent uniuersi:quia ciuitas capienda foret: & oẽs in ea pariter perituri. Rex uero ipse quidẽ pro bonitate & iusticia iratus nõ est. Sed ne principibus tali tẽpore uidereẽ esse cõtrarius:pmisit eis ut facerent ꝓphetæ quod uellent.Qui hoc sibi agere cõcesso:mox ingredientes ī carcerẽ: & sumẽtes eum ī quendã lacum plenũ cœno deposuerũt:ut morte propria suffocatus extingueretur.Ille ergo usq; ad gutur in luto depositus in his uegebat angustiis. Quidã uero seruorũ regis honoribus decoratus genere ethiops erũnas,ꝓphetæ regi nũciauit:dicens non recte amicos & principes eius fecisse ut prophetã ī cœno submergerẽt: quod opus omni morte & uinculis esset amarius. Hæc cũ audisset rex penitẽtia ductus:quia ꝓphetam principibus tradi disset iussit ethiopi: ut sumptis triginta regis ministris & funibus:& quicquid expediret ad salutis eius utilitatẽ;cũ festinatione hieremiã abstraheret.Ethiops aũt sumẽs qđ præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& sine custodia esse permisit. Euocãte uero eũ rege latenter:& requirẽte siquid ei diuinum in rebus præsentibus posset edicere:ille habeẽ quidẽ se quod diceret asserebat sed non sibi fore credendũ:nec dũ moneret audiendũ: quãdo iam q̃si malũ aliquid agentẽ amici perdere decreuissent. Vbi sunt inquit nunc qui babilonium nequaquã dimicatuorũ eẽ dicebant: audientesq; fallebãt.Sed & si nunc ueritatẽ dixero:morte me condẽnabis.Cunq; ei rex iusiurandum p̃buisset:quia nec ipse eũ perimeret: nec principibus supplicii iure cõtraderet: data fide securus:suadebat ei:ut babiloniis traderet ciuitatẽ. Hæc enī dicebat ei deũ p̃ se,ꝓphetare si liberari uellet; & p̃sentia picula declinare; & neq; ciuitatẽ usq; ad fundamẽta deici: nec tẽplũ ab hostibus cõcremari: qđ si nõ fieret:ipse malorũ auctor & sibi & ciuitati huius calãitatis existeret.Hæc audiẽs rex:uelle se qdẽ q̃ monebat facere dixit:& expedire sibi:sed metuere cõtribules: q ad regẽ babilõiæ prexissẽt: ne accusãtibus eũ piculo subiaceret.Quẽ,ꝓpheta cõfortabat:& frustra suppli cũ suspicari dicebat:nihil mali passurũ:si babilõiis traderet ciuitatẽ:nec ipsũ:nec filios: nec uxores eius:insuper & quia templum maneret illesum. Et hieremiam quidem cum hæc dixisset dimisit rex præcipiens:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet:sed neq; principibus aperiret: qui si cognoscentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuisset: eis quoq; narraret diceret quia poposcisset;ne ī uincula aut in carcerẽ denuo traderet. Qui scilicet eis hoc

dicebat:dum uenientes ad prophetam requirerent quid locutus fuiſſet ad regem.Hæc quidē ita
ſunt geſta.Babilonius aūt obſeſſionem grauius inferebat:faciens turres cum magnis edificiis: &
aggeres ingentes exaltans:ex quibus reſiſtebat de muris pugnare intentibus: multaſq; machina-
tione erexit equans muris per circuitum ciuitatis.Illi ſiquidem qui intra urbem erant fortiter &
promptiſſime reſiſtebant: neq; fame neq; languore fatigati:& licet intus his paſſionibus augerē
tur animo:tamen fortes uidebantur ad prælium:in nullo adinuētōnes inimicoꝝ & machinamē
ta expaueſcentes:ſed contrarias machinationes in oībus quæ faciebant illis opponere cogitātes:
ita ut magnū certamen eſſet babiloniis ſimul & hieroſolymitis uelocitatis atq; prudētiæ:his qui-
dem nihil arbitrantibus amplius cōmodi quā captionem illius ciuitatis:his aūt ſaluté ſuam non
in alia cauſa ponentibus:niſi ut magno ſtudio laborarent:& non deſperarent excogitare quibus
modis hoſtium machinaméta deſtruerēt. Et hæc paſſi ſunt mēſibus octo & decem donec fame
uaſtarentur & iaculis quæ turribus iaculabantur aduerſus eos hoſtes. Capta eſt ergo ciuitas un-
decimo anno ſedechiæ regis quarto menſe:die nono:cœperūtq; eam principes babilonioꝝ qui-
bus obſeſſio a rege nabuchodonoſor uidebatur eſſe cōmiſſa.Ipſe aūt ī reblatha ciuitate cōmora
batur.Nomina principum qui hieroſolymam ſubdiderunt hæc ſunt:hergella:ſarrare:matuſe:me
garus:nabuzardan:ſaris.Capta itaq; ciuitate circa mediam noctem:& principibus hoſtiū ingreſ-
ſis in templū:agnoſcens hæc ſedechias rex:ſumptis uxoribus:& filiis:& principibus: & amicis:de
ciuitate fugit per deſertum ualde tutiſſimum. Quod dum a quibuſdam traditiis principibus
babilonioꝝ indicatum fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi. Quem dum circa hiericunté
appræhendiſſent: eum circundederunt. Amici uero & principes ſedechiæ fugiebant dum hoſtes
proximos eſſe conſpicerent:diſperſique ſunt relinquentes eum: alter ad alium locum fugiens &
unuſquiſq; ſe liberare cotendens.Qué cōpræhenſum cum paucis hoſtes:cum uxoribus atque fi
liis duxerunt ad regem. Venientē quoq; ad ſe regē:nabuchodonoſor impiū & infœlicé uocare
cœpit: & iuriſiurādi īmemorē quod præbuerat ut ei prouintiá cuſtodiret.Super hæc aūt cū ob-
iurgauit eum ingratum:quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi
tribuerat:cōtra munificum largitorē egiſſe uidebatur hoſtiliter.Dixitq; poſt hæc.Magnus deus:
qui habens tuam nequitiam odio:noſtro te ſubiugauit imperio.His igitur uerbis uſus aduerſus
ſedechiam:filios eius iuſſit pariter & amicos cōtinuo perimi:ipſo ſcilicet ſedechia & aliis captiuis
inſpicientibus deinde oculos eruens ſedechiæ eumq; uinciens: perduxit in babiloniá.Hæc uero
prouenerunt ei quæ hieremias & ezechiel prophetauerāt:quia cōpræhenſus duceretur ad babi-
lonicum regē:& loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti hieremias dixit:
cecatus aūt & ductus ad babiloniá:eam non uidit:ſicut ezechiel prædixit.Hæc igitur quæ ſuffi-
cienter poſſunt dei manifeſtare naturā neſcientibus explanauimus:quō diuerſa eſt atq; multimo
da & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiāq; hoīum & in
fidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam cum ea quæ
prædicebantur cuſtodire nollent:calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi:ita ut eſſet impoſſibi-
le uti ab ea declinarent.Igitur qui de genere dauid regnauerunt:hmōi conuerſationé habere no-
ſcuntur.Fuerunt aūt uiginti & unus uſq; ad ultimum regē:regnaueruntq; oēs annis nōgentis: &
quatuordecim & menſibus ſex diebuſq; decem.Ex quibus principatū tenuit primus eorum ſaul
annis uiginti: nō tamē ex ea tribu conſiſtens.Porro babilonius miſit principē militiæ ſuæ nabu-
zardā in hieroſolymam:ut expoliaret templū præcipiens:ut & illud īcenderet:& regalia pariter:
& ciuitatem ad pauimentū uſq; deponeret:& populū in babiloniā migraret. Qui dum ueniſſet
ad hieroſolymā undecimo āno ſedechiæ regis: & templum ſubuertit:& uaſa dei aurea argēteaq;
tulit:necnō & maximū cantarum:qué impoſuit ſalomon:inſuper & colūnas ereas:& capita eaꝝ:
aureaſq; menſas:& candelabra:& hæc auferens:tēplum quoq; ſuccēdit: menſe quinto:initio mē-
ſis:anno undecimo ſedechiæ:octauo decimo aūt nabuchodonoſor.Succendit aūt & regalia:ciui
tatemq; deſtruxit:& templū ita concrematū eſt:poſt trecentos & ſeptuaginta ānos: & mēſes ſex:
dieſq; decem: ex quo illud cōſtat edificatū:ab egreſſu auté populi:tunc erant anni mille .lx.duo.
menſes ſex:dieſq; decem a diluuio uero uſquā uaſtationé templi: omē tempus fuit annoꝝ mille:
nongentorum: quīquaginta ſeptē: menſiū ſex:dierū decē:ex quo uero factus eſt adam uſq; ad ea
quæ prouenerunt templo:anni ſunt tria milia: quingenti tredecim:menſes ſex: dies decē. Tan-
tus ergo numerus annoꝝ erat. Quæcunq; geſta ſunt:ſingula ut puenere manifeſtauimus.Prin-
ceps itaq; regis babilonis poſtq̄ hieroſolymā & templū ſubuertit.ſumens captiuos:migrauit eos
& pontificem: & zardā & ſacerdotem ioſedech ſecundariū eius & cuſtodes templi: & tres eunu-
chos qui erant ſuper armatos:& amicos ſedechiæ ſeptē:& ſcribā eius:& alios principes ſexagīta:
quos omnes cum uaſis quæ deprædatus eſt deduxit ad regē in reblata prouinciæ ſyriæ ciuitaté.

Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita fuſſit abſcidi:ipſe uero omnes captiuos & ſedechiam deduxit in babiloniã:uinctum quoq; circũegit & ioſedech pontificẽ filiũ ſacræ pontificis:quem occidit babilonius in reblata ſyriæ ciuitate:ſicut dudum iam deſignatũ eſt. Igitur quia genus regum explanauimus:& qui fuerãt:& eorũ tempora cuncta narrauimus: neceſſariũ iudicaui: etiam noĩa reſerare pontificum:qui pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus ſiquidem ſadoch pontifex templi fuit:quod ſalomon edificauit:poſt eum filius achimaas ĩ eius honoꝝ ſucceſſit:poſt achimaã zarias:poſt hũc aũt ioram & poſt eũ anxi ioram:deĩde fideas:poſt fideã ſudeas:poſt hũc bilus:bilo uero ſucceſſit ioathã:cui rurſus urias uriæ uero nerias:poſt neriã odeas fuit:poſt hunc ſallom:deinde belchias poſt hũc zaroch:& poſt hunc fuit ioſedech:qui captiuus in babiloniam ductus eſt. Iſti itaq; omnes in pontificatũ filius patri ꝑ ordiné ſucceſſerũt. Veniens autem in babiloniam rex:ſedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dũ regaliter ſepeliſſet:uaſa quæ in hieroſolymorum templo fuerat deprædatus:diĩs dicauit ſuis:& populum in babiloniorum regione conſtituit:pontificem uero ſoluit a uinculis.

¶ Cap. XI.

DRinceps itaq; militiæ nabuzardã dum captiuaſſet populũ hæbreoꝝ: paupes & eos qui ſe tradiderunt dereliquit:conſtituens eis principem noĩe godoliã filiũ aichã: de nobilibus natum:manſuetũ & iuſtũ:iuſſitq; ut opus ĩ terra prouintiæ facientes:regi definita tributa ꝑſoluerẽt. Hieremiã uero prophetã ſoluit de carcere:eiq; ſuaſit:ut ad babiloniã cũ eo ueniret:fuerat enĩ ei hoc a rege iuſſũ:ut illi ꝑ oĩa placida miniſtraret:qui ſi nollet hoc facere:ut indicaret ubi manere uellet:q̃tenus hoc regi ſignificaret. Propheta ergo nec ſeq; uoluit:nec alibi cõmorari:ſed libenter ſe abire dixit in deſerta patriæ:& cũ miſerrimus habirare reliquiis. Cognoſcens aũt eius uoluntatẽ militiæ princeps:godoliæ quẽ cõſtituerat in hieroſolymorum urbe præcepit:ut eius prouidentiã in oĩbus haberet:eiq; miniſtraret ꝙbus egeret: & donãs prophetã multis ꝑcioſiſq; muneribus dimiſit ad ꝓpria. Et hieremias quidẽ manſit apud godoliam in ciuitate prouintiæ quæ dicitur maſphat:rogabatq; nabuzardã:ut cũ eo dimitteret diſcipulũ baruch filiũ neriæ:ex magna ualde familia:& qui lingua patria præcipue fuerat eruditus Hæc dũ feciſſet nabuzardan in babiloniã ꝓfectus eſt. At illi qui obſeſſa hieroſolymoꝝ urbe diſfugerant:diſperſi ꝑ certa loca:dũ receſſiſſe babilonios cognouiſſent:& quaſdã reliquias in hieroſolymoꝝ terra reliquiſſe:& qui eam incolerent ſupeſſe:undiq; collecti uenerunt ad godoliã in maſphat. Erãt aũt prĩcipes eoꝝ ioab filius careæ:& zareas:& iezomas:ſimul & alii. Porro de genere regio erat qdã iſmael uir malignus & callidus:qui dũ obſideret hieroſolyma:ad regẽ euaſit ãmanitaꝝ alias ãmonitarũ noĩe bachalim:& ibi illo tpe moratus eſt. Igitur qui ad hieroſolymã cucurrerant:fecit eos godolias ibi manere:nequaq̃ babilonios metuentes colenteſq; terrã: nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramento firmauit:adiiciens quia ſolatium cunctis ꝑberet: & ſiquis ab aliquo grauaretur illius mereretur auxiliũ:ſuaſit ut ſinguli ĩ q̃ uellẽt ciuitate morarẽt: & ut mitteret cum eis qui eoꝝ habitacula repararent:& ipſe quoq; faceret dũ tpus eſſet:ut tritic̃um:& uinũ:& oleũ recõderent:q̃tenus hyemis tẽpore pabulo non egerent. Hæc cũ dixiſſet:diſmiſit eos ad prouinciæ loca quæ unuſquiſq; uoluerat. Fama uero diſcurrente ad gentẽ iudeæ:qa uenientes ad ſe de fuga godolias clementiſſime ſuſciperet:& ad terrã colendã oẽs habitare ꝑmitteret:ut regi babilonis tributa ꝑſoluerenr:concurrerũt oẽs ad godoliã:& in ꝓuintia habitarunt: conſideranteſq; prouintiã ĩ pace regi:& godoliæ benignitatẽ atq; clementiã:ioannes & prĩcipes qui cũ eo erant ualde dilexerunt eũ:dicebantq; mittendũ ad regem ammanitarum alias ãmonitarum bachalĩ:ut iſmael latenter occideret:quatenus ipſe ſecurus eſſet in iſrael: quia ille erat de regio genere:qui ſolus poterat debellare. Cuius dolum dicebant poſſe declinare alias declinari:ſi potius iſmaelẽ ipſe pimeret:ut metũ decetero non haberet:adiicientes inſup ſe timere:ne godolia magis ab illo ꝑempto:funditus iſraelitaꝝ reliquiæ depirent. Ille uero acquieſcẽ noluit:dicẽs: non eſſe rectũ cõtra uiꝝ qui adhuc nihil malignitatis geſſerat:inſidias exercere alias exerceri:nõ enĩ ueriſimile eſſet. quia in tali deſolatione hmõi malitiã exerceret:& quẽ in tanta neceſſitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat:ipſe pimeret:ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolũ: melius eſſe ut ipſe pimeretur ab illo:quã homo qui ad illũ cõfugerat:ſuãq; ſalutẽ extradiderat:& cõmẽdauerat uitam:dolo pimeretur iſtoꝝ. Et ioãnes quidẽ:& principes qui cũ eo erant:cũ nõ potuiſſent ꝑſuadere godoliæ:protinus receſſerunt. Tempore itaq; dieꝝ. xxx. tranſacto: uenit ad godoliã in ciuitatẽ maſphat iſmael cũ uiris decem:quos godolias ſplendidis epulis muneribuſq; ſuſcepit. Tunc godolias inter conuiuia iſmael ſepius ut aſſolet inuitato:deebriatus eſt. Quem iſmael uidens ita uino repletũ:& uelut inſenſatũ:& in ſoporẽ ebrietatis cõuerſum:ſurgẽs cũ decẽ ſuis amicis eũ occidit; & qui cũ eo ĩ cõuiuio recũbebãt. Et poſt hoꝝ ꝑemptionẽ egreſſus ꝑ noctẽ:cũctos piter ĩ citate iudeus & milites trucidauit:q a babiloniis fuerãt derelicti. Altera uero die cũ mũeribus

ueniebant ad godoliam de prouintia octogita uiri:nihil scientes:quod de eo fuerat gestū.Quos cum uenisset ismael:eos quasi ad godoliam accessuros:interius euocauit.Quibus ingressis aula clausa cūctos occidit:eorūq; corpora ī lacū ꝑfundissimū ne uideretur abiecit.Ex his itaq; octo ginta uiris aliqui repti erepti sunt:qui se rogauerunt non prius occidi:antequā occultas in agris diuitias & pallia simul & uestes reconditas:& frumenta monstrarent.Hæc audiens ismael:pepcit eis.Populū uero qui erat in masphat cū uxoribus & filiis captiuū duxit:inter quos & filias sedechiæ regis quas nabuzardā babilonioꝝ princeps godoliæ reliquerat conseruandas tulit. Et dū hæc egisset:uenit ad regē āmanitaꝝ.Audiens autē ioānes & principes qui cum eo erant quæ in masphat fuerant gesta ab ismael:mortēq; godoliæ:nimis exaspati sunt:assumētesq; singuli arma sua:egressi sunt:ut ismael uiriliter expugnarent.Quē dum appræhendissent:circa fontē chebrō; illi qui ab ismael captiui ducebantur:uidentes ioannē & principes:& ad solatiū sibi uenisse iudi cantes:releuati sunt:& relinquentes eū qui illos cœperat:ad ioannē se contulerūt.Ismael itaq; cū uiris octo ad regē fugit āmanitaꝝ.Ioannes ergo sumēs:quos de manibus eripuerat ismael:& eu nuchos:& mulieres:& infantes:uenit ad quendā locū quē caulas appellant:& illo die ibi mansit. Deliberauerant aūt ut inde surgentes:abirent in egyptum:metuentes ne eos babilonii ꝓmanerent:ꝓpter godoliæ mortē:qui ab eis dux fuerat institutus.Et dū in tali consilio ꝓmanerent:petie runt hieremiam ꝑphetā ioannes & principes qui cū eo erant ut deū consuleret:q̄tenus eis in an gustiis constitutis quid deberent facere demonstraret:facturos se iurātes:quicquid eis hieremias diceret.Cunq; ꝑpheta oraturū se ꝓ eis apud deū cōpromisisset:post dies decē apparuit ei deus di cens:ut indicaret ioanni & principibus suis:& uniuersis: quō consistētibus eis ī illa ꝓuitia ferret ꝓuidentia diuina solatiū & a babiloniis quos metuebant seruaret illesos:ꝓficiscentes aūt in egy ptum perituros:& ab egyptiis illa passuros quæ olim fratres eoꝝ cōstat esse passos.Hæc cū dixis set ioanni & populo deū ꝑpheta prædicere:non ei credebāt:quia deus eos ꝓuintiā habitare præ ceperat:sed ut præstaret baruch suo discipulo:mentiretur quidē de diuino mandato:ꝓuaserit aūt eis ibi manere:ut a babiloniis interirent.Populus ergo & ioannes nō obedientes cōsilio dei quo eos monuerat ꝓ ꝑphetā:discesserunt ad egyptū:ducentes.& hieremiā piter & baruch. Dūq; illic essent īdicauit ꝑphetæ diuinitas uentuꝝ regē babiloniorū ad egyptū:iussitq; prædicer populo; egypti uenturā captiuitatē:& quia alios quidē eoꝝ occideret:alios captiuos sumēs in babiloniā ꝓduceret.Et hæc ita cōpleta sunt.Quinto siquidē anno captiuitatis hieroſolymoꝝ qui é tertius & uicesimus regni nabuchodonosor castrametatus est idem nabuchodonosor in īferioré syriā; eamq; detinens:expugnauit & ammanitas alias āmonitas & moabitas.Cūq; subdidisset has gen tes:prexit ad egytū eamq; subuertit:& regē qui tūc erat ibi occidit:aliūq; ei ī ea cōstituēs: denuo iudeos captiuos duxit in babiloniā:& hæbreoꝝ quidē genus huiusmodi terminū eufraten tran sisse ꝓcepimus.Igitur per assyrios corruit populus decē tribuū de samaria cū regnaret apud eos osias:deinde duarū tribuū multitudo nabuchodonosor rege babilonioꝝ:& caldeoꝝ captis hie rosolimitis est uastata . Salmanasar transmigrans israelitas:in eoꝝ regione instituit cutheorum gentē:qui prius in īteriori ꝓte pside & medie morabāt:tūc tamē samarite uocati sunt:uocabulū ꝓuintiæ sumentes:in qua habitare uidebāt.Babilonioꝝ uero rex cū duas tribus captiuas duxis set:neq; gentē aliā in eoꝝ habitare fecit ꝓuintia:& ꝓpterea desolata oīs iudea & hierosolima: & templū ānis septuaginta ꝓmansit.Omne itaq; tēpus a captiuitate israelitaꝝ:usq; ad duaꝝ tribuū transmigrationē:fuit ānoꝝ centū triginta mensiū sex:dierūq; decem.

Cap.XII.

DOrro rex babilonioꝝ nabuchodonosor sumens omnes iudeoꝝ nobiliores:& cogna tos regis eorum sedechiæ:qui & pubertate corpoꝝ & aspectus pulcritudine resplen debant:pedagogis eos ꝓ diligentia exhibenda contradidit:eosq; castrauit: quod etiā eis quoq; quos cœpat ex aliis gētibus quas uastauerat cum essent ī ætatis huius pul chritudie constituti fecisse dinoscitur:iussitq; eis ministrari de mēsa sua cibos:& erudiri ꝓuicia libus litteris ꝑiter & chaldeis. Erant aūt isti sapia quidem idonei:habentes exercitiū iocundum. Inter quos erant aliqui de genere sedechiæ quatuor optimi & natura benigni:quoꝝ alius quidē daniel:alius aūt ananias:alius misahel:quartus uero uocabaꝫ azarias.Hoꝝ babilonioꝝ rex noīa cōmutauit:& aliis iussit appellari uocabulis:& danielē quidē uocabat balthazar:ananiā sydrach, misahel misach:azariā uero abdenago.Hos aūt rex cū essent nimis īgenioſi:& circa litteraꝝ do ctrinas assidui:habebat in honore & dilectione præcipua.Placuit uero daniel cū cognatis suis:ut se a cibis regiæ mensæ suspenderent:& ab oībus aīatis generaliter abstinerent.Et accedentes ad aschan eunuchū:cui eoꝝ diligētia fuerat a rege cōmissa:rogauerūt eū:ut ea quæ rex iusserat eis expēdi ipse ꝓciperet:& eis legumina comedēda præberet:uel qd aliud iaīatū uellet:ad istos cibos se esse dicētes deditos:& alios sibi ualde cōtrarios. Ille uero patū quidē se esse dicebat eoꝝ uolū

tatibus obedire sed metuere regem: ne p corporis maciem uultusq; mutationē proderētur regi: eo q; ab epulis abstineret: dicens esse consequēs: ut ꝑ qualitate ciborū eoꝝ quoq; color & corpa mutarentur: ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderētur: isti enim piculi & supplicii auctores existerent. Dum igitur aschanis formidinē hanc haberet: psuaserunt ei: ut ꝑ experimēto decem diebus hæc ministraret illis: & dū habitus eoꝝ corpis minime uerteretur ad peius: ī his sine dubio permanerent: tanquā ex hoc ledi non possent: si uero eos subtiliores inspicerēt: & deteriores ab aliis: ad priora conuiuia reuocaret. Quos dū non solum cibis ille nō noceret: sed etiā magis q̄ aliorū pinguiora atq; decētiora eoꝝ corpora reperiret: ita ut illi quibus regalia cōuiuia ꝑparabā-tur inferiores essent: daniel aūt & qui cū eo erant crederentur in magna copia epularū cōuiuari: ex illo tempore audacter aschanis ea quæ quidē de mensa regis quotidie illis pueris mittebātur ipse sumebat: & illis quæ dicta sūt ministrabat. At illi dū & aīæ eoꝝ propter hoc essent limpidæ & ad doctrinas euectæ corporaq; eoꝝ ad laborē acta cōsisterēt: nō enī aut aīas hebetes habebāt: & pro ciboꝝ uarietate cōfusas: aut corpora per eas epulas molliora: oēs uelociter didicere doctri-nas quæcūq; & apud barbaros erāt. & apud chaldeos ꝑcipue tamen daniel sapiētia erat idoneus: & ad somniorum interprætationes exptus: eiq; reuelabat apte diuinitas. Igitur post annū secūdū egyptiacæ uastationis: rex nabuchodonosor uidit somniū ualde mirabile: cuius explanationem ipse ei per somniū deus aperuit. Quā dum euigilauit oblitus mox chaldeos uocauit & magos: atq; diuinos: seq; uidisse dixit somniū & expositionē eius: & hæc simul oblitum: iussitq; ut dice-rent & somniū: & quid significare uideretur. Illis uero dicētibus hoc inuenire esse hoibus impos sibile: sed si uisionē exponeret: somni explanationem ab eis audiret: interminatus est eis mortē: nisi somnium edicerent. Et dum faterentur nō posse quod uidebat fieri ois una ꝑcepit occidi. Daniel aūt audiens: quia oēs sapientes rex iussisset interimi: inter quos & ipse cum suis cognatis piculo subiaceret: accessit ad quendam ariochī cui fuerat pricipatus cōmissus super regis armi-geros: eūq; rogauit: ut ei cām ediceret: pro qua re rex omnes sapientes & chaldeos: & magos ius-sisset occidi: & dum de somnio cognouisset: & quia iussisset rex idicari sibi quā uiderat uisionē: quod dum non potuissent facere: ad suū interitū ꝑuocassent regē rogauit ariochim: ut ingressus ad regem: unam noctē peteret: ut a magorum nece se retineret: sperare dicens: q; ea nocte suppli-cans deo: somnium regis agnosceret. Ariochis uero nūciauit regi idutias quas poposcerat daniel. Tunc ille puer cum suis cognatis ad habitaculū proprium uementes: tota nocte rogauit deum: ut ei somniū indicaret ne magi: & chaldei: & inter eos & illi perirēt: sed ut eos potius ab ira regis eriperet: atq; ostenderet uisionē: quā rex reuelatā sibi nocte præterita noscebatur oblitus. Deus autem misericordiā habens illorum qui periculo subiacebant: simul & danielis: & somnium ei & modū eius explanationis innotuit: ut ab eo rex etiā q; significaretur cognoscere. Daniel ergo a deo sibi reuelata cognoscēs gauisus surrexit & hoc fratribus iudicans: illos quidē quia de uita iam desperauerant: & pati uidebantur ad mortē ad securitatē & spē uitæ reduxit. deo autē gra-tias ꝑcipuas egit: qui mīam eoꝝ ætatis hūisset. Facto quoq; die uenit ad ariochim: petens: ut eū introducere deberet ad regē: ac dicens: debere se somniū quod uiderat transacta nocte narrare. Ingressus igitur ad regē daniel: hoc primo poposcit: ne sapiētior putaretur ab aliis chaldeis & ma-gis: quia dū illi somniū nequaquā inuenire potuissent: ipse indicaturus accederet: quando nō ex-perimento hūano nec quia maiori studio mente propria laborasset ut hoc sciret: sed miseratus inquit deus omnium qui in mortis uidebātur piculo constituti: & mei: simul & qui eiusdē sunt gentis: somniū & eius explanationē mihi apuit. Non enī minus pro illis quā pro nobisipsis uitæ terminū te iubente multatis solicitus erā: dū utiq; iniuste uiros bonos & optimos mori ꝑcepas: quos nihil quod sit humanæ sapiētiæ præcepisti facere: sed quod dei solius est ab eis exigere uo-luisti. Tibi itaq; cogitanti qui possent mundi totius pricipatū tenere: uolēs deus regnaturos ostē-dere: hmōi somniū reuelauit. Vidisti enī statuā ualde procerā: cuius caput quidem erat aureum: humeri & brachia argētea: uenter aūt & fœmora erea: crura pedesq; ferrei. Deinde uidisti lapidē de mōte abruptū cecidisse super statuā: eamq; prostratā: cōtriuisse totā: & nullā eius ptē integrā reliquisse: auꝝ: & argentū: & es: plus farina cōtritū: & spū uehemēte flante direptū: atq; dispsum: lapidem uero creuisse tātū: ita: ut ois terra ab eo uideretur impleta. Somniū itaq; qd uidisti hoc est: cuius interptatio hunc habet modum. Caput quidē aureum te significat: & qui āte te in gēte babilonia regnauerūt. Duæ inquit manus & humeri indicāt: quō a duobus regibus uester possit destrui principatus. Illoꝝ denuo alter quidē ab occidente erit destructurus impium: similis era-mento cuius rursus regnū cessare facit qui ferro uidetur equalis: tenebitq; oīa: quia ferri natura est robustior auro & argento simul & ere. Significauit quidem & de lapide regi: quod mihi nō placuit indicare: sed præterita quæ sunt iam facta describere: non futura tractare. Siquis autem

integritatem desiderans uult hæc perscrutari:& de incertis utrum fiãt studet agnoscere: festinet librum legere danielis:quem inueniet inter litteras esse diuinas.Rex itaq; nabuchodonosor hæc audiens & somniũ suum agnoscens:obstupuit ingeniũ danielis:& ꝓcedens in facié eo mõ quo deus adoratur salutauit danielé:eiq; sacrificari q̃si deo præcepit:Cui etiã ꝓprii dei ipositum nomẽ & curatorem totius regni esse constituit:cũ cognatis suis:qui per inuidiã & dolũ picula sustinuerunt & regem ex hmõi cã offendisse uidebant.Interea rex dũ fecisse statuã auream:altitudine sexaginta cubitoꝝ:latitudine sex:& eã statuisset in maximo campo babiloniæ:dedicaturus eã:cõuocauit ex oĩ terra cui præerat principes uniuersos eis prĩo præcipiens:ut dũ audirent tubæ sonũ: ꝓstrati statuã piter adorarent qui uero hoc non facerent:eos in ignis caminũ interminatus é esse mittendos.Omnibus ergo post tubæ sonũ adorãtibus simulacrũ:daniel & cognati eius minime hoc fecisse dicunt:nolentes utiq; leges præuaricare paternas. Qui dũ uicti fuissent repente:& in ignem missi inopinabiliter diuina ꝓuidentia liberati:mortis picula fugierunt. Non enĩ contigit eos ignis.Reor itaq; eo ꝙ nihil iniuste fecissent:in caminũ missi:non sunt ab igne contacti:& ita cta est flãme natura debilior:habens ĩ se dei ministros:qui eoꝝ corpa esse talia præparauit:ut nõ potuissent ab igne consumi.Hoc ergo factũ ostendit eos apud regẽ iustos atq; religiosos:ꝑ quo habebant ab eo in honore præcipuo.Post paululũ uero tẽpus denuo uidit in somnis rex aliã uisionem:quia casurus de regno cũ bestiis esset habitaturus:& cũ degisset hoc mõ annis septem in deserto:reciperet denuo principatum.Hoc cũ uidisset somniũ magos denuo cõuocauit:eisq; referens quod uiderat:interprætationẽ congruã exigebat. Et alioꝝ quidẽ nemo potuit uirtutem somnii compræhendere neq; rem manifestare:Daniel uero solus & hoc exposuit:& sicut ei prædixerat:ita ꝓuenit.Nam cũ habitasset prædictũ tẽpus in heremo:& nullus septẽ regꝝ dominum detinere:supplicans deo ut regnũ reciperet:denuo reuersus ad illud est.Nullus igitur culpet me:eo ꝙ ita narrauerim singula sicut in antiquis libris inueniuntur scripta.Nam ipso historiæ meæ principio ꝓpter eos qui questiones faciũt:ut in aliquo culpare nitunt:astruxi dicens:translatum me libros hæbraicos in eloquiũ græcũ:& hos uolentibus apire neq; adiicere ipse aliquid seorsũ: neq; subtrahere me ꝓmittens.Porro nabuchodonosor dũ uixisset annis q̃draginta defũctus est: uir industrius:& prioꝝ regũ ualde fœlicior. Meminit huius actuũ & berosus ĩ libro tertio historiæ chaldeorum:ita dicens.Audiens aũt eius pater nabuchodonosor:quia satrapa qui cõstitutus fuerat in egypto & locis syriæ iferioris & phœnicis:recessisset ab eo:cũ ipse iã fatigari nõ posset: cõmittens filio nabuchodonosor iuueni quãdã ptem exercitus:misit aduersus eũ. Nabuchodonosor aũt filius cõgressus aduersus eũ qui ab eius patre receserat: facta dimicatione & eũ uicit: & prouintiã ex isto principio suo subiugauit imperio.

¶Cap.XIII.

EO itaq; tẽpore cõtigit:ut pater eius nabuchodonosor egrotaret in babilone ciuitate & a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unũ.Nabuchodonosor filius nõ post multũ tempus mortẽ patris agnoscens:& disponens cãs egypti reliquáq; ꝓuintiã:& captiuos eius & phenicũ: & syrorũ:& gentiũ egyptioꝝ: & præcipiẽs principibus quibusdã amicis:ut cũ magna uirtute & oĩ utilitate ad babiloniã cuncta deferrent: ipse cũ paucis p desertum uenit ad babiloniã & potitus regꝝ quæ gubernabãt tũc a chaldeis:a quodã uiro optimo sibimet reseruanti totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis aũt ueniẽtibus hitationẽ constituit in locis oportunissimis babiloniæ ciuitatis:ipse uero de diuitiis q̃s acceperat de manibus hostriã & tẽplũ bellis & reliq̃ largissime nimis ornauit:& antiq̃ ciuitati alia quoq; cõtulit:& prisca repauit:ita:ut neq̃q̃ obsidẽtes ualerent fluuiũ cõuertere:& citati aliquo mõ ꝓualeret:erexitq; tres porticus intrinsecus:& tres extrinsecus de latere cocto:decẽterq; muniẽs eas & exornãs ualde magnifice: paternis quoq; regalibus alia ꝓxie regalia fabricatus est:quoꝝ spacia: & reliquá pulchritudinẽ dicere credo supuacuũ.Verumtamẽ hoc sciendũ:quia dũ essent hæc magna & nimis eximia:diebus tamẽ.xv.cõsumata sũt.In istis uero regalibus lapides posuit:quoꝝ similitudo erat instar mõtis:& plantauit diuersas arbores:fecitq; hortũ q̃d suspensile dicebat:eo ꝙ uxor eius positionem regionis ꝓpriæ uidere desideraret quæ nutrita fuerat in locis medie.Hoꝝ itaq; memi-nit etiam megastenis in quarto indicoꝝ libro:ubi nitiť approbare hũc regẽ fortitudiẽ & actuũ magnitudine herculẽ trãscendisse.Dicit aũt eũ uastasse libiæ ciuitatẽ:& hiberiã. Sed etiã dycles ĩ secũdo colonoꝝ libro meminit huius regis:& philostratus ĩ idiciis & phœnicis historiis dicit: quia iste rex obsedit tyrum annis tribus & decẽ mensibus:cũ illo tpe tyro regnaret ioathabules. Hoc mõ ergo diuersi scriptores huius regis fecere memoriã.Post mortẽ uero nabuchodonosor amilmadapacus qui & abimatadocus filius eius suscepit regnũ:& hierosolymitaꝝ regẽ iechoniã qui & ioachim soluit a uinculis:eúq; inter amicos necessarios habuit:& multa ei dona cõcessit: fecitq; eum in babilonia inter reges haberi.Nam pater eius fidẽ non seruauerat iechoniæ:qui se

utiq; cum uxoribus & filiis & omni cognatiõe ſponte tradiderat pro ciuitate:ne ſicut p̃dixim⁹ obſeſſione capta uaſtaret. Moriente uero amilmadapaco poſt ános octo & decẽ ſui regni:egreſ-ſarius filius eius tenuit pricipatũ.xl.annis. Eo quoq; mortuo:ad eius filiũ laboſordachũ puenit impium. Quod dũ nouẽ menſibus hũiſſet:regnũ eo defuncto tranſit ad balthazar qui naboar nuncupatur. Contra hunc itaq; regẽ caſtrametati ſunt cirus p̃ſarum rex & darius medorũ. Qui dum obſiderent eũ in babilonia:mirabile quoddam ꝓdigium cõtigiſſe dinoſcitur. lacebat nãq; cœnans in domo maxima & cõuiuiis regalibus oportuna cũ ſuis concubinis ꝓiter & amicis pla-cuitq; ei:ut de proprio tẽplo uaſa dei deportarẽtur:q̃ hieroſolymis dep̃datus nabuchodonoſor: uſus quidẽ eis nõ fuerat:ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſup̃bia ductus eſt:ut eis uteretur ad pocula:& hoc mõ blaſphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de muro ueniẽtem manũ:& in piete q̃ſ-dam ſillabas ſcribentẽ. Qua uiſione turbatus conuocauit magos atq; chaldeos:& oẽ genus ſimi lium qđ inter barbaros ſomnia & hmõi ſigna diſcernere præualebant:ut ei q̃ fuerant ſcripta ma nifeſtarent. Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex conſtitutus:& multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cãm:in oím ꝓuintia prædicari fecit ut qui litteras illas & q̃ per eas ſignificarentur poſſet exponere:ei torquẽ aureã:ueſtẽq; dari pur-puream ſicut regibus chaldeis mos erat uti:& tertiã ꝑtem ei ſui ꝓiter principatus offerret. Quo facto:dum multi magi concurrerent:ut propoſitã munificentiã regis haberent:inuentionẽ aut ſignificationẽ litterarũ nequaq̃ inuenire poterant. Dumq; rege uideret in anxietate ſua auia con ſtirutũ:cœpit eũ confortare ac dicere:eo q̃ eſſet quidam de iudea captiuus:ex eoq; genere quos deduxerat nabuchodonoſor cũ hieroſolymã deuaſtaſſet:cui nomẽ erat daniel: uir ſapiens & ar-gutus:ut poſſit res inuenire difficiles:& q̃ ſoli deo nota uiderẽtur:qui etiã nabuchodonoſor regi cum nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat:ad agnitionis lumẽ adduxerat quod querebat: adiiciẽs: ut eum euocaret & peteret:q̃tenus de litteris eo narráte cognoſceret:qđ nullus poterat inuenire:ſi triſte aliquod ſignũ ſignificaretur a deo. Hæc audiens balthazar:daniel ad ſe uenire præcepit. Cui cũ dictũ fuiſſet de eo:eiuſq; ſapia:quia ſanctus ei ſp̃us ineſſet:& ſolus inuenire poſ-ſet:quæ alii nec mente conceperant:poſcebat:ut ei q̃ ſcripta fuerant & quæ ſignificare poterant indicaret. Quod ſi faceret:purpura ueſtiendũ:& torquẽ aureã circa collũ eius dãdã eſſe ꝓmiſit: inſuper ei & tertiã ptẽ regni pro honore ſapiæ coferendã ut ex eis ĩ ſignis uidentibus appareret. Quo facto:daniel dona quidẽ eũ retinere apud ſe dixit:ſapientiã nãq; & diuinitatẽ ſine ſuffragiis ſemper exiſtere:& gratis prodeſſe querentibus:ea uero q̃ ſcripta uidebant ei ſignificatu⁹ ſe eſſe promiſit:dicens:hæc eius uitæ indicare ſubuerſionẽ:eo q̃ neq; ex his ex quibus parẽs eius ꝓpter iniurias dei fuerat caſtigatus:ille didicit eẽ pius & nihil ultra humanã cogitare naturã:quãdo & nabuchodonoſor mutatus in beſtiã propter ea quæ impie geſſerat:poſt multas præces ac ſuppli cationes mĩam potuit promereri:& ad humanã redire conuerſationẽ:ac regna p̃ſtina repare:qui propter hæc ſolũ deũ oẽm habere uirtutem & humano generi prouidẽ donec aduxit aſſeruit. Tu inquit obliuionẽ ho⁹ habens multũq; diuinitati blaſphemans: in eius uaſis una cũ tuis cõ-cubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus:p̃ ea quæ ſcripta ſunt pronunciauit:qui tibi terminus ſit futurus. Illæ uero lr̃æ deſignabant hæc. Mane quod latina lĩgua ſignificare põt numerũ:quia uitæ inquit tuæ deus tẽpus & regni dinumerauit:& puum tibi ſupeſſe decreuerit. Techel & idẽ hoc ſignificat pondus. Appõderans inquit deus tuæ uitæ tẽpus:iam illud declinare pronunciat. Phares ſed & hoc fragmentũ ſignificat lingua romana. Frangit inquit deus regnum tuũ:& medis illud p̃ſiſq; diſtribuit. Cũq; daniel hæc indicás:dixiſſet q̃ fuerãt in pariete cõſcripta balthaſar equidẽ regiã triſtitiã q̃li poterat pro tantæ calamitatis ſignificatione ꝓueniẽ detinuit: non tamen prophetæ q̃ſi malar⁹ rex indici dona quæ promiſerat denegauit:ſed cũcta cõceſſit: cogitans:quia illa quidẽ pro quibus darẽtur propria eius:& nõ prophetantis eſſent:illũ uero qui hæc uere diſcreuerat uirũ bonũ dicebat ſimul & iuſtũ. Igitur nõ põt multũ tẽporis & ipſe eſt ca-ptus:& ciuitas cyro p̃ſar⁹ rege aduerſus eũ fortiſſime dimicante tradita. Balthaſar enĩ is eſt ſub quo capi cõtigit babiloniã:cũ regnaſſet iã decẽ & ſeptẽ ãnis:nepos nabuchodonoſor regis:cui ta lem fuiſſe terminũ p̃cepimus. Darius aũt aſtiagis filius:qui babilonio⁹ principatũ deſtruxit cũ cyro cognato ſuo: ãnũ hẽbat ſexageſimũ & ſecundũ:cũ babilõ fuiſſet inuaſa:qui tamẽ alio noĩe uocabat a græcis:quiq; danielẽ ꝓphetã ſumẽs:ad ſe in mediã duxit:& oĩ honore eũ celebrauit: eratq; unus inter tres ſatrapas quos darius ſuper trecentos ſexaginta ſatrapas inſtituerat.

Cap. XIIII.

Daniel itaq; dũ eſſet apud dariũ in honore p̃cipuo:ita:ut q̃ſi ſoli cũcta uiderent eẽ cõ-miſſa:inuidie apud cæteros crĩe laborabat. Mordent enĩ:qui quoſdã apud principes pluſq; ſe ualere conſpiciũt. Et dũ quereret occaſionẽ:& derogationis fomitẽ: uidẽtes

eum apud dariũ esse ꝑbabilẽ nullã inueniebant cãm. Nam dum esset & sup thesauros: & omne
suffragium oblatũ a quocũq; despiceret: cui turpe uidebatur aliquid etiã pro bonis rebus accipe
nullã criminis cãm accusatores inuenire faciebat. Illi uero cũ nihil haberent qđ cõtra danielẽ di-
centes: regio eũ possent honore priuare: aliũ quesiuere modũ: quo eũ minorẽ apud gratiã regis
ostenderent. Videntes nanq; eũ tertio in die orantẽ ad deũ: occasionẽ se inuenisse putauerũt: per
quam ꝑderent danielẽ. Et uenientes ad dariũ nũciauerunt ei: quia satrapis & eius pricipibus pla-
cuisset: ut triginta diebus populus requiesceret: q̃tenus neq; ipsũ aliquis neq; deos eoꝝ adiret: si
militer nec exoraret: & hoꝝ siquis sniam transcẽderet in lacũ leonũ piturus includeret. Rex aũt
eorum nequitiã nõ intendens: nec hæc quoq; cõtra danielẽ arbitratus facta molimina: dixit pla-
cere sibi quæ ab eis decreta uidebãt: & eoꝝ sniam cõfirmare ꝑmisit: ꝑposuitq; decretũ in popu-
lo: qđ satrapũ placita designabant. Et cæteri quidẽ iussa custodiẽtes ne trãscenderẽt q̃ præcepta
uidebantur a rege quiescebant: danieli uero nulla fuit in istis cura: sed ut erat solitus: stans deum
cunctis inspicientibus adorabat. Satrapæ occasiõe sumpta: quã cõtra danielẽ inuenire querebãt:
mox uenerũt ad regẽ: accusantes tanquã solus daniel eius precepta transcenderet: quia dũ nullus
alter apud eos oraꝝ præsumeret: qđ nõ quidẽ ꝑpter ipietatẽ: sed ꝑpter custodiã fieret ꝑceptoꝝ:
ille contẽnens p̃cepta: ad suũ oraret deũ. Credentes etenĩ: quia ꝑpter magnũ fauorẽ quo eũ dari-
us diligebat: etiã illoꝝ decreta cõtẽnens danieli ueniã daret: in hoc potius hẽntes inuidiã: magis
instabant: & ad nullã mansuetudinẽ recedebãt: sed eũ secundũ legẽ datã in lacũ leonũ ꝓiiciendũ
esse poscebant. Sperans aũt darius quia eũ eriperet deus: & nihil a bestiis sustineret aduersũ: cõ-
solabatur eũ ut fortiter ferret euentũ. Rex itaq; dũ fuisset in lacũ missus daniel: signato lapide: q
pro ianuis in eius positus erat ore discessit: & icœnatus totã noctẽ duxit in somnẽ: mestus & pro
daniele nimis afflictus. Die uero facto: surgens uenit ad lacũ & inueniens eũ sanũ: signaculũ quo
lapidẽ obsignauerat aperiẽs: clamauit uoce magna daniel: requirẽs si sanus esset. Quo respõdẽte
regi: quia nihil passus fuisset mali: iussit eũ repente de lacu ꝓtrahi bestiaꝝ. Inimici ergo uidẽtes
nihil mali ꝓtulisse daniel: dicebãt regi: non eũ diuina ꝓuidẽtia custoditũ: sed saciatos leones cor-
pus eius cõtingere noluisse. Ille uero eoꝝ nequitiã uidens: iussit leonibus multas carnes apponi
eisq; saciatis inimicos danielis in lacũ præcepit ĩmitti: ut si reuera p̃ sacietatẽ ad eos minime leo-
nes accederent: hoc apte cognosceret. Quo facto: & satrapis ĩ lacũ depositis: dario manifestatũ ẽ:
quia diuinitas saluauerit danielẽ. Leones enĩ nulli eoꝝ penitus pepcerũt: sed oẽs ꝑiter discerpse-
runt: q̃si rapida fame pleni: & nulla cibi copia recreati. Arbitror enĩ quia nõ fuerũt ad hoc fame
ꝓuocati leones: qui utiq; paulo ante uidebãt carniũ abundãtia saciati: sed hoĩum nequitia etiã
irrationabilibus erat aialibus manifesta: simul & quia dei uolũtate uocabãt ad pœnã. Peréptis
itaq; hoc mõ daniel inimicis: rex clarius qđ actũ fuerat diuulgauit in oĩ ꝓuintia: laudãs deũ quẽ
daniel colebat: eũq; ueꝝ & oĩpotentẽ asserens esse solũ. Habuit aũt etiã daniel in honore ꝑcelsos
principem eũ suoꝝ faciens amicoꝝ. Cũ ergo daniel sic esset ĩsignis & clarus: eo ꝙ religiosus exi-
steret: edificauit in echbathanis medie mansoleũ ualde præclaꝝ: & mirabiliter nimis instructũ:
quod equidẽ manet hactenus & uidẽtibus credit̃ nup edificatũ: ita: ut ea die qua cõspicit̃ putet̃
esse cõstructũ. Sic eius pulchritudo noua uidet̃: & solida: nullaq; senectute tã magni tẽporis lon-
geuitate cõfecta: cũ eadẽ edificia quæ ubi hoies spacĩant̃: & ad uetustatẽ ueniãt: & sua fortitudie
longeuitate careant: ac ꝓprii decoris amissione marcescant. Hactenus enĩ sepeliunt̃ ibi medorũ
reges absq; psarũ piter & parthorũ & cui hæc cura cõmittit̃: sacerdos ẽ iudeoꝝ: & hoc fit usq; ad
præsens tpus. Dignũ est enĩ de daniele dici qđ maxie quilibet audiẽs debeat admirari. Qui dum
mirabiliter & q̃si uno quodã loco maxĩo positis oĩa ꝓphetasset: & uitæ suæ tpe apud reges & ple
bẽ in honore fuit: & gloriã & memoriã possidẽs sempiternã. Omnes itaq; libri quoscũq; cõscri-
bens dereliquit: legunt̃ hactenus apud nos & ex his credimus: quia danieli loquebatur deus. Nõ
solũ enĩ futura sicut alii quoq; ꝓphetæ p̃dixit: etiã sed tpus definiuit: quo hæc necesse sit adim-
pleri. Prophetis nãq; prioribus mala predicentibus: & ꝓpterea a regibus & populo non bene su-
sceptis: daniel bonaꝝ rerum propheta fuit apud eos: & ꝓpter famã reꝝ quas prædicebat: fauorẽ
uidebat̃ habere cũctoꝝ: per euentũ uero causaꝝ ueracius acquirebat dictoꝝ fidem & opinionẽ
diuinitatis habebat in populo. Reliquit enim nobis ex his quæ conscripsit: unde integritas eius
propheriæ: & nulla mutatio possit agnosci. Ait enim: quia cũ esset in susis in metropoli pside: cũ
suis sodalibus exiuit in campum: & repente terremotu facto: relictus sit solus: amicis eius per di-
uersa diffugientibus: conturbatusq; in faciẽ super ambas ceciderit manus. Tum quodam rangẽ-
te eum: & inter hæc ut surgeret imperante: quatenus ea quæ erant post multas generationes ci-
uibus euentura conspiceret: dum surrexit ostensum sibi dixit arietẽ magnũ multa quidẽ cornua
habentem: nouissimũ uero eoꝝ præcelsum: deinde respexisse quidem ad occidentem: & uidisse

hircū exide ferri p aerē: cōgressuq; arieti: & eū secūdo cornibus ipetu ꝓstrauisse i terrā:& ūdiq; conculcasse deide se uidisse hircū de frōte cornu maximū ꝓduxisse:quo facto:orta ex eo loco cornua q̄tuor:& ad uētos singulos eē cōuersa:iter q̄ aliud puulū ortū fuisse cōscripsit.Quod dū cresceret dicebat deus qui hæc monstrabat:hoc expugnatuꝝ fore eius gentē:& ciuitatē fortiter esse capturum:templumq; concrematuꝝ.& sacrificia fieri prohibiturum diebus mille: ducētis: & sexaginta sex.Hæc quidē in campo qui est in susis daniel se uidisse cōscripsit:& tali modo deū sibi hanc aperuisse uisionē exposuit;arietem quidē regnum pſarum & medoꝝ significare dicēs: cornua;eos qui regnaturi forent:nouissimum uero cornu significare dicens ultimum regem: & hūc diuitiis & gloria priorum esse p̄cipuū.Hircum aūt significare narrabat:quia aliq̄s de græcis regnaturus esset:qui secundo congressus aduersus persam:eum bello deuinceret;& omnē gloriā eius principatus auferret:& maximo cornu quod erat in hirci fronte primum significari regem: & ortum quatuor cornuoꝝ illo cadēte qui ad quatuor ptes terræ uidebaē aspicere: successionē uniuscuiusq; post obitum primi regis dixit annūciare:& diuisionē regni inter eos esse faciendā: dum ille prior nec filios:nec cognatos habiturus esset multisq; annis in terraꝝ orbe esset regnaturus & ex eis quendā oriri regem:& expugnaturū gentem eius;& leges atq; conuersationē p̄iter ablaturum:& templū dep̄daturum:& sacrificia celebrare:tribus annis esse prohibituꝝ. Et hæc utiq; gens nostra sustinuit per antiochū qui appellatus est epiphanes:hoc est p̄clarus ; sicut uidit daniel & ante multos conscripsit:quæ omnia illi deo sibi monstrāte conscribens reliquit:uti lector gentes & quæ iā prouenere considerantes;credāt in honore diuino fuisse danielē; & p hæc quæ sunt ita uerissima epichureos errare cognoscant;qui & prouidentiā uitæ negāt:& deū res humanas currare non existimant:neq; a btā incorruptibiliq; substantia pro stabilitate cūctoꝝ gubernari iudicant uniuersa:sed hūc mundū sine rectore:& sine cura aliq̄ ferri spōte confirmāt.Quæ si ita sunt sine p̄sule:sicut naues gubernatoribus desolatas uentorum uiolentia submergi cōspicimus;aut currus sine agitatoꝝ confringi:ita & mundus sine prouidentiæ regimine olim potuit deiici & perire q̄ssatus.Ego itaq; daniel dicta hæc respiciens;ualde puto a uera opinionē recedere eos qui nullā prouidentiam humanarum rerum dicunt habere deum. Non enim si hæc sponte gererentur secundum illius prophetiā omnia prouenire conspiceremus.Ego siquidem ut de his inueni & legi;ita cōscripsi. Siquis autem uult opinionē aliā seq;crimē ꝓ diuersa snīa nō habebit.

HAec continetur in undecio libro ioseph hist oriaꝝ antiqtatis iudaicæ . Cap.i.
Qualiter cyrus p̄sarum rex iudeos a babilonia ad propriā redire terrā;& tēplū reedificare præcepit:dans eis pecunias. Cap.ii.
Quō ꝓhibuerūt eos p̄sides regis:templū reedificare impediētes. Cap.iii.
Qualiter defuncto cyro filius eius cābises accipiēs regnum interdixit omnino iudeis templum reconstruere. Cap.iiii.
Quia darius rex p̄saꝝ istaspis filius honorauit gētē iudeoꝝ:& tēplū eius edificauit. Cap.v.
Quia post ipsum filius eius xerxes familiariter iudeos tractauit. Cap.vi.
Quō regnāte artarxerxe:gens iudaica pene cūcta deleta est. Cap.vii.
Qualiter uagosus dux artarxerxis:iunioris multa in iudeos iniuriosa misit. Cap.viii.
Quāta iudeis rex macedonū alexander bona fecit;postq̄ iudeam obtinuit.

Continet hic liber tēpus annoꝝ ducentoꝝ quinquagintatrium:mensiū quinq;.

¶Incipit liber undecimus.

PRimo imperii āno regis p̄saꝝ cyri.Qui septuagesimus cōcurrebat:ex die quo nostrū populū cōtigit ex ꝓpriis finibus ad babiloniā migrare:miserātus ē captiuitatis deus:& illius calamitatis īfœliciū iudeoꝝ:& sicut p̄ hieremiā ꝓphetā ante p̄dixerat q̄ ciuitas euerteret:postq̄ seruierūt nabuchodonosor:& nepotibus eius:& hanc sustiuerūt seruitutē p̄ ānos fere septuaginta:rursus eos ad propriā restituit terrā;& templū reedificare:& p̄terita frui fœlicitate decreuit.Cōcitās igit animū cyri:fecit eū p̄ oēm aliam scribere.Cyrus rex hæc dicit.Quō me maximus orbis terraꝝ deus regē cōstituit:credo hunc esse quē genus israel adorat.Is enī & meū p̄dixit nomen p prophetas: quō tēplū eius edificaturus essem in hierosolymis ī terra iudea.Hæc aūt cognouerat cyrus:legēs librū quē inter suas p̄dicationes isaias reliquerat ante ducēteſimū & decimū annū.Sic enī in archano p̄dicauerat dixisse deū.Quo uolo cyrum quē mu'taꝝ & magnaꝝ gentium regem constitui mittere

populum meū ad ꝓpriā terram:& templū mihi cōstruere.Hæc isaias prædicauerat:ante annos centum.xl.destructionis templi.Quæ dum legeret cyrus:& miraretur nomen domini impetus eum quidā accepit:ut magnificā scripturā impleret.Conuocās aūt clarissimos iudeoꝝ: qui babilone habitabant:dixit se concedere ad propriā iudeos remeare ꝓuinciā:& ciuitatē hierosolymā: & templum dei reconstruere se eos.s.adiuuante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ uicinis: ut aurum cōferrent & argentū ad templi renouationē:insup ad immolandū pecora.Hæc cyrus cum israelitis dixisset:egressi duaꝝ tribuū principes:iudæ ac beniamin:una cū leuitis & sacerdotibus: ad hierosolymā puenerunt. Multi uero residerunt babyloniæ:minime passi possessiones suas relinquere. Quo dū uenissent:omnes amici regis adiuuabant eos:& conferebant ad tēpli renouationem:alii auꝝ:alii argentū:quidā aūt & equos:ac iumentoꝝ multitudinē : & uota deo reddebant:& constitutas secundū ueterē consuetudinē immolationes celebrabāt:tanquā recreatam & antiquā religionis consuetudinē rediuiuā. Transmisit etiā cyrus uasa dei:quæ auferens a templo nabuchodonosor ad babyloniā usq; portauerat.Quæ reuehenda tradidit mitridati custodi suoꝝ thesauroꝝ precipiens ea dari seruāda abassaro:donec templū redificaret: ꝓfecto aūt eo:traderet sacerdotibus & principibus uulgi reponēda in templo.Direxit etiam epistolā rex cyrus assyriæ satrapis:hæc continentē.Rex cyrus sisinnio:& satrabanæ salutē.Iudeos terram meā inhabitantes qui uoluerunt ad suā patriam redire:ꝓmisi:& ciuitatē renouare templūq; dei ī hierosolyma rursus edificare in eodē loco ī quo prius fuerat constitutū.Misi aūt & mitridatē pecuniarum meaꝝ custodem:& zorobabel principē iudeoꝝ:ut fundamenta restituant:templūq; recondant.Cuius altitudo sit cubitoꝝ sexaginta:eorundē & latitudo:& faciāt tres ꝓpietes lapideos ex lapide polito:& unum ꝓpietē ligneum ex materiis ipsius ꝓuintiæ:similiter & altare: sup quod immolēt deo.Sumptus uero de meis in his oībus uolo fieri.Transmisi etiā uasa quæ de templo rex nabuchodonosor abstulerat:tradens ea mitradati pecuniaꝝ custodi:& zorobabel pricipi iudeoꝝ:qtūs ea ad hierosolymam reportent:& templo dei restituant.Quoꝝ numerus est tantus. Refrigeratoria aurea.l.argentea.lx.situlæ aureæ.l.argenteæ quingentæ:libatoria aurea triginta: argentea duo milia:patere aureæ q̄draginta:argenteæ q̄drigētæ:& uasa alia maxīa mille.Cōcedo etiā eis honorē quo potiebāt pentes eoꝝ:ꝑterea ꝓ iumentis:& uino:& oleo:dragmas ducentas: qnq; milia qngentas:& ad similā tritici:uigintiqnq; milia:quigētas artabas:q̄ iubeo ꝑberi de tributis samariæ:faciātq; ei īmolationes ī hierosolymis sacerdotes secūdū leges mosaicas:& offerētes supplicēt deo ꝓ salute regis & generis eius:ut regnū ꝓsaꝝ ꝑmaneat.Eos uero q hæc cōtēpserint uel īfirmauerīt:iubeo crucifigi:substātiasq; eoꝝ eē f̄gales.Et epistola qdē hæc hūit.Hi aūt q ex captiuitate ad hierosolymā cōuenerūt:fuerūt milia q̄dragītaduo:q̄drigēti:sexagīta.Cap.II.

Ed dū mitterēt tēpli fūdamēta:& nimis circa edificia festinarēt:oēs ī circuitu gētes:ꝑsertī cutheī quos a medea & ꝓsica terra salmanasar rex assyrioꝝ migrās:habitare fecit samariā:cū exīde populū israel tulisset:petebāt satrapas & eos q edificia curabāt:ut īpedirēt iudeos:ne īstaurarēt citatē tēplūq; cōstruerēt:q pecuniis corrupti uēdiderūt cutheis negligētiā & socordiā edificationū.Hæc cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitū ducēs cōtra massagetas uita priuatus est.

Cap.III.

Ambise aūt filio cyri pricipatū susciꝑēti:q in assyria:& phenice:& amanitide & moabiti de ac samaria morabāt:epistolā mittūt hæc cōtinētē.Domīe serui mirabimus oīa accidē tia scribēs:& semelius scriba:& curia syriæ:iudicesq; phenice. Cognoscere te rex oportet; iudeos q ad babyloniā deducti fuerāt ad nos rediisse & citatē rebellē ac maliuolā ac fora eius ; ac muros edificare tēplūq; recōstruere.Scito aūt his ꝓfectis:neq; tributa eos pati reddeꝫ:neq; obaudire:sed ēt regibus resistēꝫ:& magis īpare q̄ obseq festinaꝫ.Dū ergo edificaꝫ tēplū & fieri festinaꝫ optimū nobis uisū ē:rescribere tibi q̄tenus monumēta parētū tuoꝝ iquiras:ī qbus īuenies rebelles iudeos & regibus inimicos:ideoq; citatē eoꝝ fuisse destructā.Propterea uisū ē nobis & uobis certū facere qđ fortassis nescīꝫ:quō si citas renouata:& undiq; muris munita fuerit:uia tibi clauꝫ ad īferiorē syriā & phenicē . Postq̄ uero cābises hāc legit epistolā:natura maliuolus existens mouꝫ:& scripsit hæc dicēs.Rex cābises rathimo accidētia scribēti:& belle semio:& semelio scribe:& reliqs cōstitutis & hītantibus phenicē & samariā:hæc dicit.Legēs missos a uobis apices:iussi ꝑpentū meoꝝ inqri uoluīa:& īuēta est ciuitas inimica regibus semp existeꝫ:& seditiōes ac bella hītatores eius cōmouisse:regesq; eoꝝ cognouimus potēter & uiolēter tributa īferioris syriæ & phenicis exigisse.Igiꝫ ꝓcipio minime cōcedi iudeos citatē edificaꝫ:ne plus crescat eoꝝ malicia.q semp cōtra reges usi sūt.Cū has lr̄as legissent rathimus:& semelius scriba & q cū eis erāt:statī eqs deuecti:ꝓpere ad hierosolymā ducētes secū multitudinē aduenerūt:& ciuitatē & tēplū edificare iudeos uetabāt.Quæ qdē opa ꝑ ānos nouē sunt īpedita:usq; ad secūdū ānū darii regis ꝓsaꝝ.Nā

cábises sex ãnis regnauerat.Qui cũ subectis egyptiis reuerteret:defúctus é i damasco. Cap.IIII.

Post magoꝝ uero interitum:qui defuncto cambise principatum persaꝝ tribus annis tenuerunt:hi qui septé domini nuncupantur apud persas:filiũ istaspis darium regem ordinauerunt.Qui dũ priuatus esset deum orauit:& si fieret rex: oía dei uasa quanta babiloniæ iuenirent:ad templũ hierosolymitaꝝ mittere se ꝓmisit. Contigit aũt eodem tempore:proficisci zorobabel ducé captiuoꝝ iudeoꝝ ab hierosolymis ad darium:qui regi quõdã amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius custos cum aliis duobus dignus iudicatus: quẽ sperauerat honore potitus est. Primo uero ꝑerii anno: darius summo apparatu cœnã exhibuit amicis:& uernaculis suis:& satrapis persaꝝ:& præfectis indiæ: & ethiopiæ: magistratibusq; centũ.xxvii ꝓuinciaꝝ.Cum aũt cõpletis dapibus unusquisq; ad dormiẽdũ rediisset:rex darius ad cubiculũ ueniens:paucũ noctis requiescens:expergefactus quod noctis restabat: reliquum ísom ne protraxit:sermonemq; ad tres corporis sui custodes conuertit: ꝓmisitq; sũmo honore fulciendum:qui eius interrogationi sapienter & uere respondere ualuisset:& uestimẽto alias uestimẽtum purpureo alias purpureũ indui:& in poculis aureis bibere:& super auꝝ dormire:curruq; frenis aureis ornato:& cidari bissina:ac torque aurea uti:& post seipsum sedere ꝓ sapientiam: affirmans neminẽ suum esse uocitandum.Cum igitur hæc illis dona promisisset:primũ consuluit: utrũ fortius sit uinũ: secundo:utrũ rex:tertio utrũ mulieres aut si his oíbus magis fortior sit ueritas.Has cũ illis proposuisset qõnes: requieuit.Lucescente aũt die:conuocauit omẽs magistratus:& satrapas:& præfectos persarum:& medorum:sedensq; in solio quo solebat:unúquéq; corporis custodem coram oíbus iussit pronũciare: quid eis de propositis qõnibus uideretur.Tunc primus excellentem uini fortitudinem ostendens ait.Cum uini fortitudinem cõitio:omnia id alias ipam hoc modo uincens alias uincentem inuenio.Nam mutat & decipit bibentium mentes & aníos. Reges etiam pupillo alias pupillis & infanti alias ífantibus símiles facit:seruo quoq; ac libero audaciam concitat pauperes diuitibus símiles parat.Conuertit enim & reformat animas:& calamitatibus compressas reficit:mestitiam extinguit:alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit:ita disponens eos:ut se omnibus ditiores putent:nihilq; uile loquantur:sed memores diuitiarũ:fœlicibus utantur uocabulis:& reges magistratusq; contemnant. Amicorum quoq; solitã expellit memoriam.Nam scit homines etiam contra amicissimos armaꝝ:societates dissoluere:& ad sobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint:excitantur nihil penitus de his q̃ in ebrietate commiserunt cogitantes.Hæc ergo considerans oímbus fortitudinem uini comperio potiorem:& uiolenter omnia uincentẽ. Postquã hæc primus quæ dicta sunt de fortitudine uini disseruit:secundus dicere cœpit de regis fortitudine:ostendens eum superiorem ac potenti orem his quæ ualida dicuntur.Modum aũt probationis hic assumpsit:& dixit.Dum omnia sub hominum coerceantur potestate:qui maria ac terras cogunt competenter sibi seruire: etiam ipi homines sub manu regum ac potestate degũt.Qui ergo sup tam potens & ualidũ animal dominant:cur non insuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicent. Illi & bella: & pericula subiectis imponẽtes audiũtur:& eos cõtra inimicos dirigẽtes ꝓ suã fortitudiné habent obediẽtes:mõtes quoq; dirui:muros ac turres depõi iubentes: præterea occidi ac íterfici faciũt:ne regũ præcepta transcẽdere uideant. Vincẽtes aũt prædã quã ipis abstulerit bellis:regi reportãt.Hi quoq; q̃ non militãt:sed terrã colũt arãtes:cũ plaborauerit:& oẽm operũ miseriã tolerauerit:messẽ facientes: ac fructus colligẽtes:tributa regibus offerũt:& qđ uel dixerit uel iusserit:sine dilatione cõpletur. Qui cũ omi luxuria uel libidie saturati dormierit:aliis uigilãtibus custodiunt:tãquã ipso timor uicti:minie audiẽt dormiẽté relinqre uel discedere:ac sibi ꝓuidere: sed unũ opus hoc existimãt necessariũ:ut ꝓmanẽtes custodiãt regé. Cur itaq; nõ uidet rex cũctos fortitudine supare:cui tot populi obsecũdaꝝ ꝑcipiunt.Isto quoq; tacẽte de mulieribus & ueritate tertius zorobabel cœpit docere dicẽs. Sic eq̃dẽ forte uinũ & rex fortis é:cui oẽs obaudiunt:sed his potẽtior pulchritudo mulieris existit.Nã regẽ enixa mulier ad uitã edidit:& eos q̃ uites plãtauerũt unde ꝓfluit uinum: mulieres creauerũt & aluerũt.Nihil aũt é:qđ nõ ab his habemus.Nã & uestes nobis ab his texũtur: & domus nostræ per has curantur atq; seruantur: & non possumus a mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum & argentum si possideamus: & quicquid aliud fuerit præciosium & industria dignum:cum uidemus decoram mulierem:omnia relinquentes:speciem eius obstupescimus:& patimur omnia concedere quæ possidemus ut desiderãta pulchritudine potiamur.patres & altricem terram: sepius & amicos obliuiscimur propter uxores: & animas una cum ipsis perdere non timemus. Sic ergo præcipue considerate mulierum fortitudinem. Nonne laborantes & omnem tollerantes miseriam per mare ac terram:cum aliquid per labores acqrimus: totum offerẽtes uxoribus: tanquã dominis tradimus.Regẽ quoq; uidi aliquãdo tãtoꝝ dominũ

a filia rabezaci themasi nomine apama cõcubina eius alapis percuti:& dyadema tollentẽ capitis eius sibimet imponentem: & hæc omnia tollerátem ridebatq; cum illa risisset:& cũ irata fuisset mesticia confusus:blandimentis placuit mulierẽ:rogans eam & se nimis humilians:si quãdo tristem uidisset.Post hæc inuicẽ respicientibus satrapis & ducibus.item zorobabel disputare de ueritate cœpit:euidenter quidẽ ostendés:quantũ mulieres fortes existũt:debiles tamẽ & iste:simul & rex ad cõparationẽ ueritatis apparent.Nam si terra maxia est & cælũ altũ & uelox:hæc oia uoluntate dei mouent.Verus aũt deus & iustus est:& ex eadẽ causa oportet ueritatẽ fortissimá iudicari q; nihil contra eã iniquitas ualet:insuper & cætera quidẽ quæ fortia uident mortalia & citius deficientia ꝓbant.Veritas aũt & imortalis est & sempiterna:nobisq; nõ & pulchritudiné tẽpore tabescentẽ accõmodat:neq; substantiá casibus auferendã: sed iusta & religiosa discernés ab his quæ iniusta uel iniqua monstrant.Cum terminasset zorobabel de ueritate sermonẽ:laudante multitudine optime eũ dixisse: quõ ueritasfortitudiné imutabilẽ & nõ senescentẽ sola possidet ꝓperauit ei & rex petere præter ꝓmissa quæ uellet:ná præstaturum se dixit:eo q; sapientior & prudentior aliis apparuisset.Iussitq; etiá secũ eũ sedere:& a finẽ uocari. Tunc zorobabel ámouit eũ ut uotũ quod deuouerat si regnũ perciperet adipleret.Votũ aũt quod ꝓmiserat hoc erat: redificare hierosolymã:templũq; cõstruere:& uasa restituere quæ auferés nabuchodonosor ad babiloniá portauerat:& dixit hanc eẽ eam petitionẽ quá nũc me iubes poscere: ꝓp quod iudicatus sum prudés ac sapiés. Rex aũt i hoc lætatus surrexit:& eũ osculatus:toparchis & satrapis scripsit præcipiés ut deducerẽt zorobabel:necnõ & eos qui ad tẽpli renouationẽ cũ eo ꝓfecturi essent. Præterea mádauit syriæ ac phenicis magistratibus ligna cedrina a lybão decisa hierosolymá trãsmittere:& cũ eis recõdere ciuitatẽ.Scripsit etiá liberos esse oẽs iudeos: qui a captiuitate redierũt ad terrá iudeá:,phibuitq; satrapas & curatores suos iudeis opa ꝑperare regalia. Sup hæc præcepit & oẽm terrá quá colere ualuissent:sine tributis eos possidere: iussitq; etiá idumeos & samaritas: & eos qui humilẽ syriá habitabant:reddere uicos iudeoꝝ quos tenebãt insuper ad tẽpli edificationẽ qnquaginta milia dari talenta mádauit:sacrificare quoq; eos legitimas imolatõnes pmisit: oẽm aũt ꝑpensam & sacrá uestẽ qua seruiũt in tẽplo prícipes sacerdotũ & reliqui sacerdotes a leuitis instrumẽta in qbus domino cantẽt:de suo fieri præcepit: custodibus quoq; ciuitatis & tẽpli:iugera terræ per singulos ános:& pecunias statutas ad necessaria uitæ dari decreuit.Trãsmisit etiá uasa:& oia quæ cyrus ante ipsum de iudeoꝝ restitutione facere uoluit:eadẽ darius definiuit implere.His oibus a rege donatis:zorobabel exiẽs de regia domo:respexit sursum ad cælũ: & cœpit agere deo gratias sapientiæ:per quã uictoriã dario præsente pceperat dicẽs. Nequaquá his dignus fuisset:nisi te domino ꝓpicio.Ita deo gratias agens de præsentibus: petebat ut ei in futuris adiutor existeret:Peruenit aũt ad babiloniá:& cõtribulibus suis regis mandata patefecit.Audientes illi deo gratias offerebant:qui eos patriæ suæ restituebat:& ad potũ cõuiuiaq; cõuersi: ꝑ septẽ dies summa letitia fruebant:restaurationẽ regressionẽq; patriæ festiua gratulatione celebrabãt. Postea oẽs principes tribuũ ad hierosolymã ꝓfecturi cũ uxoribus & filiis ac subiugalibus elegerunt hoíes darii quos cũ eis rex usq; ad hierosolymã destinauit:& cũ letitia & iocũditate:cũ cantibus tibisq; ac sonãtibus cimbalis ibãt.Præcedebat aũt eos & reliq; multitudo iudeoꝝ cũ ludis. At illi ad hierosolymã cõscendebãt:ab unaq; patrũ tribu certus nũero existens.Sed mihi minime uisũ est noía patrũ recensere:ne legẽtiũ aios a reꝝ cõsequẽtia suspẽdés:obscurá illis faceré narrationẽ.Septuagíta cãtores & cãtatrices ducẽte.xlv.cõscendũt:cameli q̃dringẽti.xxx. Summa uero multitudís euntiũ: q circa duodecimũ annũ ætatis habebant:ex tribu iuda & beniamí:fuerũt q̃ter mille milia:& sex centa.xx.& octo milia leuite.iiii.milia.lxx.Mulierũ autem ifantũq; cõmixtũ corpa fuerunt.xl.milia:septigẽti.xlii.Præter hos leuite cãtores fuerũt cẽtũ.xxviii.ianitores cẽtum.x.serui tẽpli trecenti nonaginta duo:insuper & alii sexcenti.lii.dicẽtes quidẽ se israelitas:nullo mõ tamẽ ualentes suũ ostendere genus.Repulsi uero sũt quidẽ a sacerdotali honore:qui uxores sibi copulauerant alienígenas.Hi nec suũ genus dicere præualebãt:nec in generatione leuitarum uel sacerdotũ: qui inuenti fuerunt q̃si quingenti.xxv.Mancipioꝝ uero multitudo sequebatur eos qui ad hierosolymã ꝓgebãt:numero septẽ milia trecẽti.xxxv.subiugalia qnq; milia:qngẽti.xxv. Dux uero dinũeratæ multitudís:zorobabel fuit:filius salathiel:ex filiis dauid genitus de tribu iuda: & iesus filius iosedech:princeps sacerdotũ: necnon & mardocheus:& israebreus:qui a populo principes fuerunt constituti & cõtulerũt auri quidẽ minas centũ: argẽti aũt qnq; milia. Sacerdotes ergo & leuite pq; totius populi iudeoꝝ q̃ta i babilõe fuit ita ad hierosolymoꝝ residens ciuitatẽ ibidẽ habitauit:reliq; uero multitudo ad suas prías discessit. Cũq; septimus uenisset mensis:ex quo de babilone egressi sunt: mittens iesus princeps sacerdotum: & zorobabel iudex cunctos ex prouincia hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare

in loco quo prius edificatū fuerat:& legitimas ſup ipſum hoſtias obtulerūt ſecundū legē moyſi. Dumq; hæc facerent:gentes offendebantur uicinæ quæ eis odioſæ erāt. Celebrauerunt aūt illo tempore dies tabernaculoꝝ:quēadmodū legiſlator moyſes præceperat. Præterea & oblationes domini:& quas dicūt endehelciſmus:& hoſtias ſabbatoꝝ:& omniū ſanctoꝝ dieꝝ ſacrificabant uota reddētes. A primo die ſeptimi mēſis:cœperunt etiā renouare tēplum: multas præſtātes pecunias lapidū ceſoribus & edificatoribus:inſuper & aliměta operantibus miniſtrabant. Sydoniis uero leue & ſuaue uidebatur a libano ligna cedrina deponere:quæ ligantes in modū ratium: ad portum ioppe tranſferebant. Nam ſic ante præcepat cyrus:ſed tunc iubēte dario fiebāt. Quæ ſecundo āno ꝓfectionis iudeoꝝ ad hieroſolymā uecta ſunt menſe ſecundo: cū & tēpli renouatio urgeretur:& fundamētis reſtitutis ſupedificaretur a prima die ſequētis menſis:anni ſecūdi. Operibus uero præpoſuerūt leuitas:uiceſimū iam annū ætatis agētes:& ieſum & filios:& fratres eius & obdoilū fratrē iudæ: ex aminadab:& fratres eius. Itaq; tēplū omi ſtudio fabricātibus eis q edificationē curabāt ꝓpere cōſumatio quā ſperabaē euēit. Perfecto aūt tēplo: ſacerdotes cū tubis: ornati habitu ſolēni:& leuite & filii aſaph ſurgētes laudaueēt dominū laudibus q̄s dauid prius eis oſtenderat. Cunq; ſacerdotes:& leuite:& ſeniores ꝓuinciaꝝ uetus recordarentur templū: ingenti magnificentia conditū:& nouū uiderent per inopiā nō ita conſtructū:arbitrati quātū præterita fœlicitate minores exiſterent: triſtes ac doloré tenere minie ualētes:ad lachrymas lamētationeſq; ꝓruperunt. Populus uero præſentia diligebat: & de tēpli edificatiōe letabaē: quia nullā prioris memoriā faciēs:nec antiqua compatione cruciabaē. Vincebant ergo tubaꝝ ſonoſ:& populi leticiā ſacerdotum & ſenioꝝ lamētationeſ eo q̄ uidebaē minor templi cōſtructio inſtitiſſe. Cūq; clāgores tubaꝝ audiſſent ſamarite:odiū erga tribū iudæ & beniamī habētes: cōcurrerūt: cām tubæ uolentes agnoſcere:uidenteſq; q̄ captiui iudei a babilone redeūtes:tēplū edificaſſent: petierunt zorobabel:& ieſum:& principes tribuū:ut ipſis quoq; ꝓmitteret una cū eis templū renouare:& in cōe adorare. Nam nō colimus dicebāt minus ab illis deum:quō & religionis cupidi ex illo tēpore ſumus:ex quo nos hic ſalmanaſar rex aſſyrius a chutia & medea migrauit. Poſtquā hæc ſūt locuti:zorobabel & ieſus prīcipes ſacerdotū:& duces tribuū iſrael reſpōderūt quidē impoſſibile eſſe ſe eis cōicare: quō ipſis ꝓmiſſa eſſet tēpli innouatio:prius quidē a cyro:nunc aūte a dario:adorare uero ſi uellent licere:& hoc ſolū illis eſſe cōe: & oībus hoībus ueniētibus in tēplū adorare deū. Cum uero hoc audiſſent cuthei:nam hac appellatione ſamarite uocabaē:indignati ꝓſuaſerunt gentibus ſyriæ petere ſuos ſatrapas eodē modo quo prius ſub cyro & cābiſe: ut cū ipſis tēpli renouationē ꝓhiberent:feſtinātibus iudeis ne morā afferent ac tarditatē. Per idem tēpus aſcenderunt ad hieroſolymā ſiſinnius ſyriæ ac phenice præfectus: & ſarobazanes cum aliis: & interrogauerūt iudeoꝝ magiſtratus:quis eis cōceſſiſſet tēplū ſic edificare:ut magis caſtrū uideretur eſſe quā templū:uel cur porticus & ciuitatē tam munito circūdediſſent muro. Zorobabel & princeps ſacerdotum ieſus:ſeruos quidem ſe eſſe maximi dei dixerunt:hoc uero templum ipſi deo quondā a rege ſuo fœliciſſimo:& qui omnes uirtute uicerat fuiſſe cōſtructum: multiſq; temporibus permāſiſſe: ſed cū ſui patres iniquitatem coram deo geſſiſſēt:nabuchodonoſor rex chaldeoꝝ & babiloniæ ſua potentia ſuperanſ ciuitatē euertit:templūq; populatus incendit:& populum captiuū ad babiloniā migrauit. Cyrus aūt qui poſt ipſum perſaꝝ & babiloniæ rex imperiū ſūpſit: ſcripſit ut tēplū redificareē:& omia quæ exīde nabuchodonoſor extulit ornaměta & uaſa: zorobabel & mitridati cuſtodi pecuniaꝝ tradidit præcipiens: ut hæc iteꝝ ad hieroſolymā reportarent:& in proprio renouatio reſtituerent templo. Hoc enī mandauerat feſtinanter fieri: ideoq; ſabaſſirum aſcendere iuſſit ad hieroſolymam:& operi faciēdo omnimodis īminere. Qui poſtquā a cyro litteras accepit:ueniens ſtudioſe fundamenta depoſuit: & ex illo tempore hactenus hoc conſtruxit:ſed propter maloꝝ inuidiam imperfectum adhuc remanſit. Igitur ſi uultis ac probatis:ſcribite dario:ut inquirat imperatoꝝ monimenta: & inueniet nihil nos penitus fuiſſe mentitos. Hæc dicente zorobabel & principe ſacerdotū:ſiſinnius & qui cum eo erāt edificationem uetandam iudicauerunt:donec regi dario ſurgerent. Statim uero ꝓpter hæc ei cōſcripſerunt. Tūc iudei timentes & exterriti:ne aliud quā prius iuſſerat regi uideret de tēpli conſtructione:fiduciā a duobus ꝓphetis qui per idem tempus apud eos erant aggeo & zacharia acceperunt: dicentibus nihil penitus aſperſis durū eſſe metuendū:cum deus templum prædixerit innouari. Qui cum credidiſſent prophetarum ſententiis edificationē curabant nullū præmittentes diem. Dario uero ſcribentibus ſamaritis:& accuſantibus per epiſtolā iudeos:quia ciuitatem munirent: & templum caſtello magis ſimile quā templo conſtruerent:& dicentibus non ea quæ ſiūt ei prodeſſe: inſuper epiſtolas oſtendentibus per quas cambiſes templi edificationem fieri ueruiſſet: cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam hieroſolymis reſtitutis: cum litteras legiſſet

a sisinnio & qui cum eo erant directas: iussit in monumentis regalibus de his inquiri: & inuentus est in echathanis constructa turre in regione medeæ codex: in quo hæc conscripta leguntur. Primo imperii sui anno rex cyrus iussit templum in hierosolymis renouari: cuius altitudo esset cubitorꝝ sexaginta: latitudo eorundē ex tribus parietibus lapideis lapide polito: & ligneū parietē unū ex materiis ipsius regionis & altare. Sumptus autē a rege fieri dispositi: & uasa quæ abstulit nabuchodonosor: & ad babiloniā portauit reddi hierosolymitis. Quorꝝ cura sub assaro syriæ & phenice præfecto & magistratibus collegis eius iniunxit: ut ipsi quidē a locis illis recederēt: seruis uero dei iudeis & magistratibus eorꝝ templū edificare ꝓmitterent. Iussit quoꝙ ut adiuuarent eos ad opera: & ex tributis ꝓuinciæ quā curabāt darent iudeis īmolationis causa thauros & arietes: & agnos ac edos & similā: oleūꝙ & uinū: & alia quæcunꝙ peterent sacerdotes: ut orarent pro salute regis atꝙ ꝑsarum: eos uero qui mandata cōtemnerent: crucifigi ꝑcepit: & eorꝝ substantias regiæ domui deputari deꝑcatusꝙ ē oratiōibus deū: ut siqs auderet edificationē tēpli ferare: hūc talē percuti: eūꝙ a sua iniqtate suspēdi. Hæc iueniens ī cōmentis cyri darius: rescripsit sisinnio & collegis eius dicēs. Rex darius sisinnio equitū præfecto & sarabateno: & collegis eius salutē. Exemplar epistolæ quā ī monimētis inuenimus transmisi: & iubeo oīa fieri quæ in ea cōtinentur. Valete. Igitur per epistolā cognoscētes sisinnius & qui cū eo erāt: regis uolūtatē de reliquo cōpetentia faciebāt: & īstabāt sacris opibus adiuuātes seniores & magistratus iudeorum: & ꝓcedebat summo studio tēpli cōstructio: prædicētibus aggeo & zacharia secundū mādata dei: & cū uoluntate cyri & darii regū templū edificatū est secundo septē annis. Nono aūt īperii anno darii: uicesimatertia die mēsis undecimi quē hæbrei uocant adar: macedones distrios: sacerdotes & leuite: & reliqua israelitarꝝ multitudo post captiuitatē pro renouatione ueterū bonorꝝ & dedicatione obtulerunt hostias thauros centum: arietes ducentos: agnos quadringētos: & hircos duodecim pro duodecī tribubus. Nam tātæ sūt tribus israel: ꝓ suis unaquæꝙ peccatis. Sacerdotes uero & leuite secundū legē ordinauerunt ianitores per singulas ianuas. Nam edificauerant iam iudei templi porticus: in circuitu interioris sacrarii. Veniente aūt die festo azimorꝝ primo mēse quē macedones xanticū: nos aūt nisan nōsamus: oīs populus ab agris in ciuitatē cōfluxit: dieſꝙ festos sanctificati: cū suis uxoribus & filiis secundū patriā legē celebrauerūt. Sacrificiū etiā quod pascha dicitur: quartadecima die eiusdē mēsis īmolauerūt: & ꝓ septē dies nullis abstinuere delitiis. Holocaustum quoꝙ offerētes: deo sacrificabāt: agentes ei gratias: qꝙ iterū eos terræ patriæ suæ legibusque restituissēt: mentēꝙ regis ꝑsarꝝ ꝓpiciā eis præbere dignatus est. Quibus rebus admōiti: deo munifice nimis & locuplebiliter īmolabāt. Habitabāt aūt in hierosolymis: & optimatū gubernatiōe regebant. Nam sacerdotes tractabāt eorꝝ negotiū: usꝙ quo regnare contigit nepotes asamonei. Et enī ante captiuitatē & transmigrationē: a saul & dauid qui primi imperiū gētis iudaice susceperunt: alia illis erat forma reipublicæ ꝓ quingētos triginta duos annos: mēses sex: dies decē. Ante hos aūt reges: præsules eos regebāt: qui appellabant iudices & monarchi. Et hac republica usi sūt annis plus quingentis: post mortē moysi & ducis iesu. Hæc quidē reductis a captiuitate iudeis: tēporibus ciri & darii oīa cōtigerūt. Samaritæ uero inuidi uel molesti aduersum eos erecti: mala multa in iudeos opati sunt: diuitiis cōfidētes & cognatione ꝑsarꝝ: quō ex his fuerāt ꝓgressi. Nam quanta iubebant a rege immolationis causa deuectigalibus præberi: nullatenus dare uolebāt: & præfectos equitū fauentes sibi in hoc & coopantes habebāt: aliaqꝙ multa quibus nocere iudeis ꝓ se: aut per alios potuissent: nō eos pigebat efficere. Placuit igit hierosolymitis: mittere legationē ad regē dariū: quo accusarent samaritas. Legatus itaqꝙ missus est Zorobabel: & alii q̄tuor de magistratibus. Cū uero crimia & cās quas cōtra samaritas ferebāt a legatis rex cognouisset: dedit eis epistolā reportandā ad eqtū ꝑfectos: & curiā samarie: quæ hmōi erat scripta. Rex darius tangane & sambale præfectis equitū: & sadrace: & uelueni samaritis: & reliquis conseruis eorꝝ in samaria cōstitutis. Zorobabel: & ananias: & mardocheus legati iudeorꝝ uos accusant: tanquā molestos & impediētes tēpli cōstructionem: & nullatenus uelle præstare ad hostias quos nobis præcepimus sumptus. Volo igitur: ut legentes præsentē epistolā præbeatis his ex regalibus thesauris: & tributis samariæ oīa quæ illis ad īmolationē sunt utilia: quēadmodum sacerdotes uobis indixerit: ut non prætermittant diurnis sacrificiis: & pro me: & pro persis supplicare deo. Epistola quidem hæc continebat.

Capitulum. V.

DArio aūt defuncto: filius eius xerxes regnū suscipiens: uolūtatis paternæ colēdi & honorandi deū heres apparuit. Omnia nāqꝙ faciebat quæ religionis erāt patrēqꝙ secutus: & iudeis liberaliter utebat. Per illud tēpus prīceps fuit sacerdotū filius iesu noīe ioachī. Erat & ī babilōe uir iustus: & gloria magna potitus apud multitudinē: prius populi sacerdos nomine esdras. Qui cum legum moyseos integram haberet experientiam xerxi regi amicus est

factus. Ad hierosolymam aũt ascendere deliberans: & ducere secũ quosdã a babilone iudeos: a re
ge poposcit epistolam sibi ad satrapas syriæ dari: per quã noticiæ eoꝝ quis esset itinaretur. Rex
autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam. Rex regum xerxes: esdræ sacerdoti: & lectori le-
gis dei salutem. Opus esse meæ clementiæ putans: apud eos qui uolunt ex iudea gente uel sacer-
dotes uel leuitas sub nostro regno constitutos pergere ad hierosolymã præcipio: si qui desiderãt
ut eant: quẽadmodum mihi & septem meis consiliariis uisum est: quatenus uisirent iudeam: secũ
dum ritus legum dei: & portent dona deo israel: quæ deuoui ego & mei amici. Aurum etiam &
argentum quantũ inuentum fuerit in terra babiloniæ deo dicatum: hoc omne ad hierosolymã
deportetur pro sacrificiis dei: necnon & quodcunqꝫ uolueris uel ex auro & argento construere: li
ceat tibi cum tuis fratribus facere. Vasa quoqꝫ sacra quæ tibi tradita sunt depone: & quicqd men
te cogitaueris ut fiat: impendi in his iussimus: ut ex regalibus thesauris efficias. Scripli etiam cu-
stodibus pecuniaꝝ syriæ & phenice: ut diligentiam habeant circa ea quæ per esdram sacerdotẽ
uel lectorem legũ dei mandata noscuntur. Igitur ne quã de me aut de nepotibus meis iram deus
assumat: omnino præcipio ad usqꝫ tritici modios cẽtum: deo secundum legem dari. Et uobis di-
co sacerdotibus leuitis: ac sacris cantoribus & ianitoribus: sacrisqꝫ seruis: & templi scribis: ut nul-
lomodo aut tributa ponatis: aut aliquid captiosum: aut onerosum. Sed etiam tu esdra secundum
dei sapientiam cesores ordina: qui omni syriæ & phenice tuãqꝫ legem scientibus indicent: eãqꝫ
discendam ignorantibus trade. Et siquis ex gente tua dei sui legem uel imperatoris transgressus
fuerit puniatur: ut non tanꝗ ignorans uideatur transgredi: sed cognoscens: audacter negligere cõ
probetur. Ergo huiusmodi contentores: aut morte: aut pecuniis condẽnentur. Valete. Tunc es-
dras hanc epistolã accipiẽs: letatus deũ adorare cœpit: & regiæ beniuolẽtiæ ipsum cõfitebatur au
ctorem. Ideoqꝫ omnes ipsi gratias dicebat esse referendas. Legens aũt epistolam: iudeis babilõiæ
constitutis: eam designauit. Exemplum quoqꝫ eius ad omnes israelitas & mediam habitãtes trã-
misit. Hi uero cognoscentes regis circa deum pietatem: & fauorem quem in esdram habere pro-
batur omnes eum dilexerunt. Multi itaqꝫ facultates suas deportantes: ad babiloniam uenerunt:
cupientes ad hierosolymã descendere. Totus aũt populus israel in illa prouincia ꝓmansit: ideoqꝫ
duæ tantum tribus consistunt per asiam & europam obsequẽtes romanis. Decem aũt tribus ha-
ctenus trans eufraten cõmorari probantur: quarum multitudines inestimabiles: minie possunt
numero cõpræhendi. Venerũt etiam ad esdrã multi sacerdotes & leuite: & ianitores: cantoresqꝫ
ac serui agri: quos congregans de captiuitate: trans eufraten tribus diebus moratus: ieiunia eis i-
posuit: ut deo uota pro salute soluerent: ne qd in uia paterent aduersũ aut ꝑ hostes: aut per aliam
quandã difficultatẽ forsitã accidentẽ. Nam esdras regi ꝓdicẽs: qꝺ deus eos ꝓduceret: iã nõ petiit q
eos præcederent equites: sed postq̃ uota pfecerũt ab eufrate surgentes: die duodecio primi men-
sis: septimo iperii anno xerxis ad hierosolymã puenerunt: quito mẽse eiusdẽ anni. Et ilico esdras
custodibus pecuniaꝝ de sacerdotali genere existẽtibus restituit sacras pecunias: argẽti talẽta sex-
centa quinqginta uasa argentea talẽtoꝝ centũ: uasa aurea talentoꝝ uiginti: & uasa erea auro me
liora: habentia põdo talenta duodecĩ. Hæc nãqꝫ rex & cõsiliarii eius & oẽs israelite babiloniã ha-
bitantes donauerũt. Cũqꝫ esdras tradidisset ea sacerdotibus: obtulit deo legitimas hostias ĩ holo-
caustum: thauros tredecĩ: ꝓ cõi uero populi salute arietes nonaginta: agnos septuagintaduos: he-
dos ꝓ purgatione delictoꝝ duodecĩ. Regis quoqꝫ dispẽsatoribus & ꝑfectis oĩbus syriæ ac pheni-
cis: regias litteras obtulit: qui denũciationẽ eius agere cõpellabant: gentẽqꝫ honorabant: & omne
opus bonũ cũ eis elaborabãt. Hæc igit̃ quẽadmodũ & ipse esdras deliberauerat ꝓcesserũt: deo eo
ut arbitror dignũ in his quæ uoluit iudicante ꝓꝑ iusticiã ac benignitatẽ eius. Quẽ pauco tẽpore
trãseunte aliq adierũt: accusantes qꝺ quidã sacerdotũ & leuitaꝝ transgressi sunt patrias leges uxo
res alienigenas ducentes: & genus sacerdotale cõfundẽtes: petebãtqꝫ ut legibus subueniret: ne cõ-
munis sup oẽs ueniens ira calamitatibus iterũ eos iuolueret. Quæ cũ audisset: mox præ merore
uestẽ disrupit: & caput barbãqꝫ cõtumeliose dilacerãs: sese ꝓstrauit in terrã: qꝺ tale facinus populi
primates cõmisissent: existimãs: quia si ꝓciperet eis uxores cũ eaꝝ filiis deserere: nemo obediret:
& ideo permanebat in terra iacens. Concurrebãt autem omnes mediocres eorum ad eum: & do
lorum eius in his quæ facta sunt participes erant. Cum autem esdras a terra surrexisset: & manus
ad cælum tetendisset: dicebat, Confundor quidem a deo propter populi delicta ueniam susci-
pere qui etiam de sua memoria: parentum nostrorum iniquitatem remisit. Rogabat uero deum
qui semen aliquod & reliquias abilla eorum calamitate: uel captiuitate seruauerat: & rursus ad
hierosolymam & propriam terram restituerat: qui & reges persarum impendere eis misericor-
diam ꝓparabat: ueniã solita pietate cõcedere: se uero morte quidẽ digna cõmisisse: bonitatis aũt
dei esse: hos tales a tormentis eripi. Qui postquam orando conticuit: cunctis lugẽtibus qui cum

uxoribus & filiis ad eum conuenerunt:quidam achanonius nomine:primus hierosolymitanus:
accedens ad eum dicebat ipsos quidem peccasse: cohabitantes cum alienigenis uxoribus: psua-
debatq; ei:omes iurare:quatenus suas uxores cum eaꝝ filiis amouerent:& eos punirent:qui legi
obedire contenerent.Flexus igitur esdras:fecit principes tribuũ sacerdotũ:& leuitaꝝ: & israelita
rum iurare q; uxores suas & filios secundũ achanonii consiliũ incunctanter abdicarẽt. Susciṗés
ergo sacramenta:statim egressus est templũ:habitaculũ uero ioannis ingressus filii eliab:& nihil
pœnitus illo die propter meroré comedens ibidẽ cõmoratus est.Facta auté p̃dicatiõe: iubés oẽs
qui ex captiuitate redierant ad hierosolymá colligi: & hos qui ante biduũ:aut tres dies occurrís
sent alienari a multitudíe: & substãtias eoꝝ auferri decernés:secundũ iudicia senioꝝ: conuenerũt
intra tertiá diẽ ex tribu iuda & beniamin:i uicesimo die noni mẽsis:qui secundũ hæbreos casleu:
secundũ macedones appelleos uocatur.Cũq; in superiori loco tẽpli cõsedissent:p̃sentibus senio-
ribus:& ꝓpter zelum uehemẽter aflictis:surgens esdras:criminabaṫ illos qui præter legis cõsue-
tudines alienigenas duxissent uxores:nunc uero facturos eos rem deo gratá:& sibi utile dicebat:
si uxores eiicerent.Cũ ergo oẽs se id perfecturos clamarẽt:sed abundanté eé multitudiné:tẽpusq;
hyemale:& hoc opus nõ huius aut duoꝝ esse dieꝝ:sed oportere ut duces & alii qui cũ alienige-
nis habitabát uxoribus tẽpus acciperẽt dilatiõis:& seniores cohabitátes cum alienigenis uisitare
multitudinẽ:cũ hæc decreuissent:cœperũt q̃rere a prío die mẽsis decimi eos q cũ aliẽigẽis: ha-
bitabát usq; ad primũ diẽ secũdi mẽsis:& inuenerũt multos ex nepotibus pricipis sacerdotũ iesu:
& fratrũ eius sacerdotũ:& leuitaꝝ: & israelytaꝝ: qui uxoribus filiisq; eaꝝ dilectioné magis legũ
suaꝝ præponẽtes:eas ilico refutarent.Quo facto:hostiis placantes deũ; imolátes arietes obtule-
runt. Quoꝝ noía minime uisum est:nobis dicere necessariũ.Igitur prædictũ nuptiaꝝ peccatum
sic esdras purgauit:ut decætero hæc cõsuetudo nõ permaneret. Septimo uero mẽse scenophegiá
celebrantes:& toto tunc populo cõgregato:ascendentes ad superiora tẽpli ad orientalé portá: es-
dram rogabant:ut leges eis mosaicas legeret.Qui stans in medio populi:a solis ortu legit usq; ad
medium diem.Et cum audissent recentitas leges:iustitiá quidẽ ad præsens:& imposterũ docebá-
tur: de præteritis aũt gemebát:lachrymasq; fundebant & recordati sunt:q; si legem custodissent:
nihil ex tot supradictis malis perpessi fuissent.Cunq; uideret esdras sic eos afflictos: præcepit ad
sua discedere:& lachrymis abstinere ꝓpter festos dies:in quibus minie liceret affligi:hortabaq;
magis ad epulationes eos conuerti:& facere quæ sunt grata & conueniẽtia celebrationi præsen-
ti:pniam & mesticiam de prioribus peccatis habendá & obseruandũ:ne quid imposterũ eis simi-
le proueíret. Postquá uero eos esdras hortatus est:cœperũt habere leticiá.Cunq; hoc ꝓ dies octo
in suis tabernaculis egissent:ad propria discesserũt:laudátes deũ:pro emũdatiõe cõmuniũ pecca
torum esdræq; gratias referebát.Cui contigit post gloriá quá habuit deũ:in senectute ueneranda
finire uitá:& in hierosolymis cũ multa sepeliri liberalitate.Sub idem tẽpus & ioachim defuncto
principe ſacerdotũ:filius eius eliasib in principatũ sacerdotalé succesſit.Quidam autem ex capti
uis iudeis:xerxe regis pincerna:nomine neemias:occurrens quibusdam peregrinis ante metropo
lim persarum susi: ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus: & audiẽs eos adinuicem hæbraice
loquentes:consulebat unde essent profecti.Illis autem respondentibus:se a iudea ueniſſe :rursus i-
terrogabat:qualiter haberet se eoꝝ multitudo:& metropolis hierosolyma.Cunq; dixissent: ma-
le habere ciuitatem:& depositis in solum muris multa mala gentes in circuitu positas inferre iu
deis: & die tota percurrere: deuastantes prouinciam:& nocte tanta mala cõferre: & multos a pro
uincia uel ab ipsis hierosolymis captiuos abducere: & oẽs uias singulis diebus cadaueribus ple-
nas inueniri occisoꝝ:tunc neemias propter suoꝝ calamitatem fleuit:& extendens palmas ad cæ-
lum dixit.Domine:usq; quo despicis quæ nostra patitur generatio. Sic rapina uel spolia ab omi-
bus sumus effecti. Remoranti autem eo in porta:& hæc deflenti quidam nunciauit iam regé ac-
cumbeṫ præparatum.Qui statim sicut erat illotus:administerium poculi regis festinauit. Vt aũt
rex cœnauit:suauitate plenus:ad iuuenem respexit mestum:& querebat cur tristis eét. Tunc ille
deum deprecatus ut gratiá ei quandá postulanti præstaret: quõ inqt possum tibi rex nõ talis ap-
parere:qualem merorem in corde teneo: dum audierim patriæ meæ hierosolymorum in qua &
monumenta & sepulchra meorum sunt parentum muros in terra iacentes:& portas eius icensas
Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere:partemq; templi cadentem denuo reconstruere.
Tunc rex annuit dare se donationem ei quamcunq; supplicasset:& ad satrapas litteras deportan
das: quatenus eũm honorarent:& omnia quæ opus baberet præberẽt ei dicens.Repelle tristiciá:
& dereliquo gaudens nobis ministra. Igitur neemias deum adorans:& regi gras agens:mesticiá
uultus confusionemque suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postea autem die conuo-
cans eum: præbuit ad syriæ & phœnicis & samariæ præfectum addo epistolam deferendam:in

qua de honore iuuenis:& de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad babiloniam & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens:ad hierosolymā peruenit: uicesimoquinto anno regnāte xerxe:& demōstrandas epistolas porrexit addo & aliis præfectis equitum:& cōgregans oēm populū ad hierosolymā:stetit in medio tēpli:talē ad eos fundens orationem. Vos scitis uiri iudei:deū quidē in memoria patrū abraā & ysaac & iacob permanere: & perillorū iusticiā nō derelinqre ꝓuidētiā nostri. Vnde & adiuuit me:ut acciperē a rege ptātem:murosq; uestros refabricarē:ac reliquā partē tēpli pficere. Volo aūt uos uicinaꝝ gētium certe scire inimicicias:& quia si cognouerint magnificenter nos edificia reparare resistent: & multa molientur: ut nos impedire ualeant. Primū ergo in deū confidere debemus:qui illoꝝ inimiciciis potest resistere:nec die uero nec nocte studiū edificādi relinquere:dum tēpus oportunū existit. Cunq; hæc dixisset:iussit & magistratibus muros metiri:& opera eius diuidere populo ꝓ uicos & ciuitates: secundū unusq;q; possibilitatē:pollicitus & semetipsū cū suis seruis edificationē adiuuare. Solutaque contione:iudei statim opus aggressi sunt. Iudei uero dicti sunt ex die qua a babilone ꝓfecti sunt ex tribu iuda:quæ prior ad illa loca puenerat. Vnde & ipsi:& ꝓuincia a tali appellatōne uocitantur. Audientes uero muroꝝ edificationē accelerari āmanite:& moabite:uel samarite:& oēs qui inferiorē syriā habitabant:moleste ferebāt:& meditabātur insidias cōtexere: quatenus uolūtatem eoꝝ impedirent:multosq; interficiebant iudeos: ipsum etiam neemiā dilacerare querebant quosdā alienigenas cōducentes:qui eū perimerēt. Propterea in timorē & turbā dispersis rumoribus eos mittebant:tanquā multis gētibus patis cōtra eos arma proferre:quibus turbati rumoribus constructionē pœne reliquerūt. Neemias aūt nullomō his ꝓmotus:studiū operis dereliqrat: sed custodie causa corporis sui armis satellitū circūseptus:sine uulnere ꝓmanebat: operis desiderio tribulationē nō sentiens. Ita siquidē intentus agebat ac ꝓuidebat suæ saluti: nō timore morrum:ut armis edificatores cincti fabricarēt. Igit edificatores:uel ipensaꝝ portitores gladios habebant:clipeos aūt iuxta eos pōi decreuit. Bucinatores etiā quingētis pedibus statuit: ꝑcipiēs:ut si hostes appareret:significarent populo:q̄tenus armati resisterent:ne eos nudos inermesq; oppugnaret. Ipse uero nocte circuiēs ciuitatē:minie aut operibus:aut somno:aut cibo fatigabat: nihil aūt hoꝝ suauiter:sed sub necessitate utebatur. Quos labores sustinuit per annos duodecī:& mēses quātuor. Nam tanto tempore hierosolymoꝝ sunt muri perfecti:octauo & uicesimo anno:& mense nono iperii xerxe. Sed postquā muri perfectionē acceperūt:neemias & reliq̄ multitudo sacrificauerunt deo pro eoꝝ edificatione ac ꝓ octo dies sunt epulati. Gentes igit quæ syriā habitabāt:audiētes factā cōstructionē muroꝝ:grauiter angebant. Neemias aūt in ciuitate uidens paucos hoīes hītare:rogauit sacerdotes & leuitas:ut uicos relinquētes:ad ciuitatē migrarent: & in ea manerent:fabricās eoꝝ domicilia ꝓpriis expensis. Populū etiā agros colentē decimas fructuū ad hierosolymā iussit offerre:ut habētes sacerdotes & leuite alimēta:ꝓpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidē libēter sequebant decreta neemiæ. Ciuitatē uero exinde cōtigit homi num multitudine cōpleri. Multa etiā alia bona laudibus digna cū summa feciſſet magnificentia neemias:ad senectutē ꝓueniens:defunctus est:uir benignus & natura iustus atq; magnificentissimus erga propriā gentem:qui in memoria eterna sui muros hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii xerxe sunt anno. xxviii. mēse nono.

¶ Cap. VI.

DEfuncto uero xerxe:regnū ad eius filiū cirum:quē græci artarxerxen uocant contigit transferri. Quo regente persaꝝ imperium:periclitata est tota gens iudeorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Causam uero paulo post demonstrabo. Nam decet primum de rege disserere: quēadmodum iudeam duxit uxorem:de regio genere:quam nostram dicunt seruasse gētem. Nam cum regnum artarxerxes accepisset: & ordinasset ab india usq; ad ethiopiam centum & uigintisepté satrapas:tertio imperii sui anno:amicos suos & gentes persis subiectas: cum ducibus eaꝝ magnifice pauit:sicut regem oportuit:qui diuitiarum ostentationem per centum & octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos earū in susis ꝓ septē dies delitiis saginauit:quorum conuiuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis:uel a purpurea super eas extendens:ut multa milia discumbentiū operirent. Ministrabat ergo poculis aureis:& lapidibus precios is ad delectationē simul & spectaculū ꝓparatis. Præcepit itaq; & ministris:ne cogerēt bibere eos:potionē eis offerētes qđ apud ꝑsas fieri solet: imo cōcederēt cuiq; discūbentiū:ut quēadmodū uellet epularet. Misit aūt ꝓ oēm ꝓuinciā:denūcias:ut opa reliquerēt:multisq; diebus ꝓ eius iperio letarent. Regina quoq; mulierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prudentibus uolens ostendere: ad conuiuium iussit accedere: pulchritudine cunctas mulieres præcedentē. Quæ ꝓ legum custodia psaꝝ:ꝓhibentiū

ab extraneis alienas coniuges uideri:non acceſſit ad regem. Cunq; ſepius eunuchos ad eam mit-
teret inuitandam:nihilominus ſuum denegans permanſit aduentum. Vnde rex ira cõmotus ſol-
uit conuiuium:& ad ſe conuocans ſeptem perſas:apud quos legũ mandata ſeruantur: accuſabat
uxorem:dicens qualiter fuiſſet ab ea contentus:cum ſepius ad cõuiuium uocaretur:& nec ſemel
paruiſſet. Præcepit ergo:ut pronũciarent contra eam quandã legis definitionẽ. Tunc unus ex his
nomine nocheus:locutus eſt dicens:non ipſi ſoli hanc iniuriã factã fuiſſe:ſed omnibus perſis:pe-
riculum uitæ patientibus:ut turpiter a ſuis conténantur uxoribus:nullo enim iam pudore tene-
buntur:exemplum reginæ ſuperbiæ aduerſum te oĩum rectorem habentes:& horratur: ut eam
quæ ſic iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunci
aret:quæ ſunt ĩ regina decreta. Placuit ergo:ut regina uaſthi proiiceretur:& honor eius aliæ mu-
lieri præberetur. At ille amore coniugis detentus:grauiter diſiunctionẽ eius ferebat: & concilia-
ri quidem propter legem non poterat:triſtis tamen in ſollicitudinibus permanebat. Quẽ uiden-
tes amici nimio merore confectum:perſuadebant:ut memoriam quidẽ uxoris:& amorem nihil
pro futuꝝ deponeret:& quereret per uniuerſam terram uirgines decoras: ex quibus pulchrioré
haberet uxorem:extingui enim prioris ſic poſſe cupidinẽ:alia introducta:& paulatim deſideriũ a
muliere proiecta ſubtractũ: ad cohabitantem poſſe conuerti. Hoc flexus conſilio ſtatim q̃buidã
iuſſit de palatio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad ſe deducere. Cum uero congre
gatæ multæ fuiſſent:inuenta eſt quædam puella in babilonia ambobus orbata parentibus: quæ
apud auunculũ nomĩe mardocheum nutriebatur. Is enĩ fuerat ex tribu beniamin. Omneſq; pri-
mas iudeoꝝ heſter:hoc enim nomen ei erat:pulchritudine ſuperabat:& gratia uultus ſui reſpici-
entium magis delectabat aſpectum. Quæ traditæ cuidã eunucho pro diligentia:cuncta regi pro
uidentia fruebantur:affluentia aromatum:odore & largitate unguentoꝝ quibus corpora utun-
tur irrigabantur:& his fruebantur per menſes ſex:numero quadringente. Cunq; putaſſet uirgi-
nes per prædictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe:& dignas iam regio factas cubiculo:p ſingu
los dies ad cõcubitum unam regi mittebat. Qui poſt cõcubitũ ſtatim eam ad eunuchũ remitte-
bat. Veniente uero ad eum heſter delectatus eſt:in amorẽq; incidens puellæ:legitime alias legiti-
mam etiã duxit uxorem:& nuptias celebrauit ĩperii ſui anno duodecimo:mẽſe qui dicitur adar.
Deſtinauit aũt per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiẽs eis pro ſuis nuptiis feſta ce-
lebrare. Ipſe aũt perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptiis ſuis. Quã cũ
introduxiſſet ad aulam corona eam induit. Habitauitque cum eo heſter: minime ei prodens:ex
qua eſſet natione. Tranſiens aũt & auunculus eius a babilone:ad perſicam ſuſin:& habitans illic:
ſingulis diebus in palacio cõmorabatur:requirens qualiter puella conuerſaretur: quã tanq̃ filiã
diligebat: cum legem rex poſuiſſet:ut nemo familiariũ ad eum non uocatus accederet: cum ſup
ſolium ſederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgã aureã ferens. Quam cum aliquẽ liberare uoluiſſet:
hoꝝ qui non uocati uenirent:porrigebat ei:& cum tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his
quidẽ ſufficienter a nobis dictũ eſt. Interiecto uero tẽpore inſidiantibus regi bagatha:& theode
ſto:bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi:genere iudeus:cũ intellexiſſet inſidias: reginæ au-
unculo indicauit: mardocheus aũt per heſter manifeſtans inſidiatores prodidit regi. Rex autem
turbatus:ueritatem inueniens:eunuchos quidem crucifixit:mardocheo aũt tunc nihil præſtitit:
quãuis ſalutis eius nuncius extitiſſet:nomen tamẽ eius annalibus monumẽtis inſeri præcepit:&
in palacio eum permanere:ut amicus regi neceſſarius exiſteret. Quo tẽpore aman amadathi fili-
um genere amalechitam:ad regẽ introeuntẽ peregrini & per ſe ſalutabant. Nam hunc ei honorẽ
xerxes ab oĩbus iuſſerat exhiberi. Mardocheum uero propter ſapientiã & patrias leges non ado-
rantem aman:cuſtodiri fecit:& ĩterrogauit eũ ex quo genere eſſet. Audiẽs aũt iudeũ eſſe:idigna-
tus dixit. Omnes liberi per ſe adorant me:hic ſeruus exiſtens:hoc facere dedignat. Et punire uo-
lens mardocheũ:ipſũ quidẽ a rege petere:ad tormenta paruũ putauit:gentẽ aũt eius decreuit to-
tam una perimere. Nam iudeos in odio ſatis habebat: quoniã amalechitaꝝ genus e quibus ipſe
fuerat ab ipſis omne perierat. Audiens ergo regẽ accuſabat dicens: gentẽ eſſe maligną diſperſam
per uniuerſum orbẽ:qui eius ſeruiret imperiis:nec mixtã:nec aliis gentibus codunatã: nec eandẽ
cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur:& inimica moribus
& profeſſionibus tui populi & hoĩbus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquot ſubiectis beneficiũ com-
modare:iube radicitus eam perire:nec eius reliquias aliquas remanere: nec aliquos eorũ ad ſer-
uitutem aut ad captiuitatẽ ſeruari. Verũtamẽ:ut nullum patiaris damnũ: tributa eoꝝ de ꝓpria
ſubſtantia ipſe me præbere polliceor:quadraginta milia pecuniaꝝ talenta ubicunq; præceperis.
Has aũt pecunias libenter offero:ſi pacatũ ab his malis tuum fuerit imperium. Poſtq̃ Aman hæc
intimauit: rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de his uellet efficeꝛe. Deſiderio autem

adepto:amanſtatſ mandat tanq̃ a rege per omnes gentes præcepta hunc modũ continẽtia. Rex maximus artarxerxes ab india uſq; ad ethiopiá:centũ uigintiſeptẽ prouíciaꝝ príncipibus & iudicibus:qui eius imperio ſubiecti ſunt:ſaluté dicit.Cum pluribus gentibus impaſſem:& uniuerſũ orbem meæ ditioni ſubiugaſſem uolui:nequaq̃ abuti potentiæ magnitudine:ſed clemẽtia & lenitate gubernare ſubiectos:ut abſq; ullo timore uitã ſilentio tranſigentes:optata cũctis mortalibus pace fruerent. Querente aũt me a conſiliariis meis:quõ hoc poſſet impleri:unus qui ſapientia ac fide cæteros precellebat:& erat poſt regẽ ſecũdus amõ noíe:indicauit mihi í toto orbe terraꝝ populũ eſſe diſpſum:qui nõ nrís uteretur legibus:& contra oím gentiũ faciens conſuetudinẽ regũ iuſſa contẽneret:& uniuerſaꝝ cõcordiá nationũ ſua diſſenſione uiolaret.Quod cum didiciſſemus:uidentes unã gentẽ rebellé aduerſum oé genus hoím peruerſis uti legibus : nríſq; iuſſionibus contraire:& turbare ſubiectoꝝ nobis prouinciaꝝ pacẽ atq; concordiá:iuſſimus ut quoſcũq; aman qui oíbus prouíciis præpoſitus eſt:& ſecundus noís mei eſt pr̃ monſtrauerit:cũ cõiugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis:nulluſq; eoꝝ miſereatur quartadecima die mẽſis adar anni præſentis:ut nefarii hoíes uno die ad inferos deſcendentes:reddant pacẽ impio noſtro quod turbauerũt.Hoc per ciuitates & prouincias ueniente præcepto:oés ad interitũ iudeoꝝ cõſtituta die ꝑabantur:quod etiá in ſuſis pabatur.Rex uero & aman epulationibus uacabant: ciuitates uero turbabantur.Quod mardocheus cognoſcens:ueſté rupit & facto índutus: cinereq; puſus: ciuitatem circuibat:clamans interimi gentem quæ nihil peccauit.Et hoc dicens:ad aulam peruenit:& ante ipſam ſtetit.Nam minime ei licebat ingredi:tali circũamictũ habitu. Idem etiã omnes fecerunt iudei per ciuitates quibus de hoc litteꝝ ꝓponebantur:lugentes & plangentes nũciatas ſibi calamitates.Cum uero quidá reginæ núciaſſet mardocheũ in tam miſero ante aulam habitu ſtantẽ:audito ſermone turbata:miſit qui eius ueſtimentũ mutarent. Quo nolente ſacco exui:quia nondũ erat malũ finitũ:pro quo ſaccum induerat:uocás aſſiſtentẽ eunuchũ acratheõ: ad mardocheum deſtinauit:interrogans quid ei triſticiæ contigiſſet:q; hũc habitũ nec ea petẽte deponeret.Tunc mardocheus indicauit eunucho cãm:& litteras cõtra iudeos per oés prouícias ſub rege conſtitutas tranſmiſſas:& promiſſionẽ pecuniaꝝ:ꝑ quá a rege perditionẽ gentis conparauerat amã. Haꝝ etiã exemplũ ad heſter tradidit reportandũ:quæ propoſita í ſuſis fuerant: mandás ei : q̃tenus de his regi ſupplicaret:nec recuſaret pro ſalute gentis habitũ humilẽ accipe:ꝑ quẽ regi oſtenderet:iudeis periculũ imminere.Aman inquit qui ſecundũ honorẽ poſt regẽ obtinet: accuſando iudeos:regẽ aduerſum eos incẽdit.Hæc cũ regina cognouiſſet:rurſum mittit ad mardocheũ:dicens:q; nõ eſſet a rege uocata:& ſiquis ad eũ nõ uocatus intraret moreretur:niſi uolés quendá ſeruare:porrigeret ei uirgá auream. Nam ſi uocato & ad eũ intranti:ſi hoc rex fecerit:hic ſolus nõ ſiterimereſ:ſed ueniá accipiens liberatur.Mardocheus uero ea uerba deportanti ſibi ad heſter eunucho renũciare præcepit:non ſuæ ſaluti prouidere:ſed totius gentis ꝑiculũ amouere. Nam ſi nunc ipſa cõtẽpſerit:adiutorẽ quídẽ gẽti deũ oíbus modis futurũ:ipſam uero & paternã eius domũ ab illis quos cõtẽpſerat pituŕ.Heſter aũt denũciauit mardocheo ꝑ eundẽ miniſtrũ: ut pergens ad ſuſis:conſtitutos illic iudeos ad cõtionẽ cõgregaret:& ieiunare cũctos triduo pro ipſa præcipet:quod & ipſa cũ ſuis agens ancillis:ꝓmiſit ſe præter legẽ adire regẽ:& ſi mori oporteret non recuſaret . Mardocheus aũt ſecundũ heſter mandata populũ fecit ieiunare:deũq; ſuũ petere:ut nec eam:nec gentẽ eius pituram contẽneret:ſed ut ſeculi ſalutem prouidit: & peccáti ueniam conceſſit:& nunc a denunciato dudũ interitu liberaret.Non enĩ ꝓpter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria depire:cũ & ipſe dominus noſſet cãm furoris aman q; eũ nõ ſalua bat. Neq; enĩ inquit honorẽ quem tibi domine offerebã hunc illi quoq; patiebar offerre:ideoq; iratus. contra eos qui tuas leges non tranſgrediũtur talia machinatus eſt.Eaſdem etiã uulgus uoces emittebat:petens deũ prouidere ſuæ ſaluti cuntoſq; iſraelitas ꝑ oẽm liberare terram a futura calamitate:nam iam præ oculis eam ſpabant:& ſimul habebant.Rogabat etiã heſter deũ pro patria ſe lege ,pſternẽs in terra lugubriq; ueſte circũamicta.Cibũ aũt & potũ:oíaq; ſuauia rennuebat per tres dies deũ petens ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio: ſpecie uero pulcherrima:ut ex utroq; ſuſtenta:& ipſa ꝑiculũ euitaret:& gentis ſuæ ſaluté acquireret:in aman quoq; regis odiũ cõcitaret.Sic deũ per tres dies deprecans:lugubré ueſté depoſuit & habitu mutato ornata:ſicut oportebat reginam:ibat cũ duabus ácillis:quoꝝ una leuiter eã incũbentẽ ſuſtẽtabat: altera uero ſequens longitudinẽ ueſtis:q; uſq; ad terrá profuſa erat:ſumens eam digitis deportabat.Quæ ita facie rubore plena:uerecundũ ac modeſtum habens decorem: adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedẽtis in ſolio deueniſſet:& uidiſſet eum circundatum ornatu : qui ex uaria ueſte:uel auro ac lapidibus præcioſis ualde fulgebat: terribilioremq; magis eũ propter hæc intuens:cũq; & ille aſperius eã:uultuq; iracundo aſpiceret:

membroꝝ eam debilitas cõprehendit:& ſup ancillas quæ ꝓpe latera eius erãt:repẽte collapſa é.
Rex aũt uoluntate arbitror dei mentẽ mutauit:& timẽs ne quid mali uxor eius timore pateret:
ſurrexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabaꝰ blandeq; loquebatur: cõfidere
petens eam:ne aliquid metueret q; ad eũ non uocata ueniſſet:nã legem iſtam ꝓpter ſubiectos eẽ
poſitam:ipſam aũt ſimiliter cũ eo regnantẽ:omnem habere licentiã. Hæc dicens ſceptrumq; in
manu eius ponens:uirgam ſup ceruicẽ tetendit eius:ꝓpter legẽ:liberans eã a mortis diſcrimine.
Illa uero reſpirans:domine inquit:non habeo facultatẽ explanandi:quæ mihi ſubito cõtigerũt.
Nam ut te uidi maximũ & pulchrũ atq; terribilẽ:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aĩa ſum
relicta. Vix illa cũ debilitate hæc loquente:etiã regẽ anxietas habuit:deinde confidere:melioraq;
ſperare heſter inuitabat. Nam mediũ ei regnũ ſe concedeꝛ ſi hoc peteret ꝓmittebat. Heſter uero
ad conuiuium eũ cũ aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſẽ ei cœnam ſe dicens. Cunq; an-
nuiſſet:& adueniſſet:inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex heſter aperire quod uellet:nihil eni ſe nega-
turum eſſe promiſit:etiam ſi mediã ptem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſterũ diẽ expla-
naturum ſe ſuum conſiliũ promiſit:ſi rurſus ad conuiuiũ cũ aman conueniret. Cũq; rex ꝓmiſſi-
ſet: aman egreſſus eſt gaudens:q; ſolus apud heſter cum rege meruit epulari:dũ nullus alius talẽ
honorem potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula mardocheum:nimis indignatus é:q; nõ aliquã
ab eo ueneratione ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ĩgreſſus ad ſemetipſum:uxorem zaraſam cũ
amicis uocaui. Quibus præſentibus honorẽ expoſuit quo frueretur:nõ apud regẽ tantum:ſed &
apud reginam:& qualiter illo die ad eã cũ rege ſolus accitus eſſet:& in poſteꝝ diem rurſus ĩmu-
taretur. Dicebat aũt:non ei placuiſſe:q; mardacheũ uiderat in aula iudeum. Cui reſpondit uxor
ſua zaraſam. Iube lignum ſecari quĩquaginta cubitoꝝ:& mane pete mardocheũ a rege crucifigẽ
dum. Cuius conſilium laudans:præcepit famulis lignum paratũ in atrio conſtituere: quod ad
pœnam mardochei ſeruarent. Deus aũt ſpem malignã aman deridebat:& accidentia prꝛuidens:
de futuris delectabatur. Nam regi ſomnum per illã noctẽ abſtulit. Qui nolens in otio uigilias p
dere:ſed ad gubernationẽ ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit libros afferre predeceſſorum
ſuoꝝ:& factorũ eoꝝ monimenta relegere. Cunq; detuliſſet:& recenſeret:inuenti ſũt quidã: qui
pro uirtute ſua præciũ agros acciperant:quoꝝ & nomen ſignatum erat:alter uero pro fide do-
nationem impetrauerat. Poſt hæc legẽdo uenit ad bagathan & theodeſtum eunuchos:inſidiato-
res regis:quos mardocheus indicauerat. Et cum hoc tantum ſcriba pronunciaſſet:& ad alterius
tranſiſſet actus:rex eum detinuit:conſulens ſiquid ei ꝓ remuneratione datũ ſcriptũ haberetur.
Scriba reſpondit. Nihil. Tunc rex iuſſit eum tacere:& interrogabat eos quibus hoc commiſſum
fuerat:quæ ſit hora noctis. Audiens aũt iam diluceſſcere:præcepit:ut quã inuenirent amicorum
ante aulam præſentem nunciarent. Euenit aũt aman inueniri. Nam præter ſolitã horã maturius
proceſſerat:mortẽ mardochei petiturus. Cunq; ſerui renunciaſſent aman ante edem ſtare:ꝓcepit
eum uocari. Cũ ergo intraſſet: amicũ ĩquit te ſciẽs ſolũ fidelẽ:peto ut cõſiliũ mihi præbeas:quẽ
admodum debeã ſecundũ meã magnificentiã honorare quendã ualde chariſſimum. Aman uero
putans:conſiliũ qđ dediſſet hoc ſibi ꝓfuturoꝝ:nam amari ſe ſolũ credebat a rege:quã exiſtimabat
optimã eſſe ſententiã:regi declarabat & dixit. Si uis quẽ dicis hoĩem dilectum & gloriæ meritis
honorari:fac eũ ſup equũ ꝓcedere:tua ueſte indutũ:& torquẽ aureã habere:& præcedere unum
ex tuis neceſſariis amicis:clamantẽ ꝑ totã ciuitatẽ:q; tale beneficiũ merebiꝰ:quẽ rex honorifica-
ri uoluerit. Igitur aman huiuſmodi largitatẽ arbitratus ad ſe uenturã:talia ꝑſuaſit. Rex uero de-
lectatus hac ammonitione: uade ait habẽs equũ:& ſtolã:& torquẽ:require mardocheũ iudeũ: &
his illum induens:antecede equũ eius. Nã tu inquit amicus es mihi præ cunctis. Ergo ꝑfice con-
ſiliũ cuius utilis ꝑſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donentur:qui meã aĩam liberauit. Poſt q̃ hæc
præter ſpẽ oẽm audiuit:mente confuſus & meſticia ꝓcuſſus exiit:equus ducens:cum purpura &
auro & mardocheũ reperiens:ante aulam ſacco indutũ:iuſſit exutũ:purpura circũdari. Tum ne-
ſciens ille ueritatẽ:ſed deludi ſe putans:peſſime inquit oĩum hoĩum:ita calamitatẽ meã derides.
At uero certe cognouit:q; ei rex hũc honorẽ donauerit ꝓ ſalute quã illi præbuerat: inſidiatores
eunuchos redarguẽs purpura: induiꝰ:quã rex ſepe ueſtitus gerebat:& torquẽ ceruice circũdatus:
& ſup equũ ſedens:totã circuibat undiq; ciuitatẽ:præcedente aman & prædicante:q; huiuſmodi
fruitur donis:quẽ rex amauerit:& dignum honore ꝓbauerit. Cunq; totã circuiſſet ciuitatẽ: mar-
docheus ad regẽ ingrediꝰ. Aman autẽ ex cõfuſione ad ſe recedẽs:cum lachrymis uxori & amicis
quæ cõtigerant:indicauit. Illi nequaquã puniri poſſe mardocheũ dicebãt:deum eni eſſe cũ ipſo
credebant. Dumq; hæc adinuicem loquerenꝰ:uenerũt heſter eunuchi:aman urgentes ad cœnã.
Sabuchadas uero unus ex eunuchis:uidẽs crucem fixã in domo aman quã mardocheo ꝓparat:
conſuluit aliquẽ ſeruoꝝ:cuius cauſa eã paſſet:& audiens reginæ auunculo: qa aman a rege eum

petiturus erat ad pœnam:tunc quidē tacuit.Cunq; rex una cū aman epulās interrogaret reginam: quam uellet ab eo donationem impetrare: cōpletur enī se eius desiderium ꝓmittebat tunc regina pro populi depræcabatur ꝓiculo:eo q; tradita fuisset ad perditionē cū sua gente:iōq;sermones ad eum facere decreuisset.Neq; enī molestum sibi dicebat:si amarā eius seruitutē imponeret: peruum enim ei hoc esse malum:sed supplicabat bæc amoueri.Itaq; interrogāte rege:a quo hæc insidias arguebat.Tunc rex ad hoc turbatus:a conuiuio ad hortos egreditur.Hester uero reginā sanccita fuissent:accusabat iam manifeste aman:& maliuolum contra eos existētē:has molitum aman petere;cœpit:ut ueniam pro peccatis exposceret:nā intellexerat:in quibus iam malis esset. Cunq; super lectum procidens reginā peteret:supuenit rex:& huiusmodi uisu magis incitatus dixit.Pessime oīm uxori meæ iam uiolentiam irrogare conaris.Ad quod aman obstupuit: & nihil potuit respondere.Tunc sabuchadas eunuchus cœpit aman accusare:q uēadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucē ad mortē mardochei:nam hoc illi interroganti seruus indicauerat: cum ad ipsum inuitaturus eū ad cœnam uenisset:crucem aūt dicebat esse altitudine cubitorum quinquaginta.Quod rex audiens:in illa eū pœna tradere decreuit:quā contra mardocheū ipse tractauerat:statimq; iussit cruci ꝑpensum interimi.Vnde mihi contigit mirari nomen dei: & sapientiā:& iustitiā eius agnoscere:q; non solum maliuolentiā aman puniuit:sed q; excogitata contra alium tormenta in eū cōuertit:& cætero hoc sentire ꝑmisit:quō qui contra aliū quedā moliabusus:huiusmodi cruci confixus est.Rex aūt substantiā eius reginæ donauit:& mardocheū aduocans:dedit ei anulum quē aman ipse ꝑstiterat.Nam iam hester ad notitiā eius ꝑduxerat cognationem quam ad illū habebat.Donauit uero & regina mardocheo aman possessionē:& supplica uit regi:liberari a mortis metu gentē iudeoꝝ:cito nota ei faciēs:quæ ꝑ uniuersas prouīcias scripsisset aman filius amatdathi.Nam pria gente sua pēpta;nullatenus se uitā posse tolerare dicebat. Cui rex promisit:nihil eam frustra petere:nec studio eius aliquid cōtrariū prouenire.Vnde ꝑcepit:ut scriberet q̄ uellet de iudeis noīe regio:signaretq; eius sigillo:& transmitteret ꝑ oē eius imperiū:ut siquis legeret signatas epistolas sigillo regio:minime sanctōibus obuiaret.Scribas ergo regales uocans:iussit scribere gētibus & primatibus:& magistratibus pro iudeis:ab india usq; ad ethiopiam:centum uiginti & septē prouinciaꝝ.Epistolæ aūt hunc ordinē continebant.Rex magnus artarxerxes ab india usq; ethiopiā:centum uiginti & septē prouinciaꝝ ducibus ac pricipibus:qui nostræ obediunt ditioni salutē dicit.Multi bonitate principū & honore qui in eos collatus est abusi sunt in supbiam & non solū subiectos regibus nituntur opprimere: sed datā sibi gloriam non ferentes:in ipsos qui dederunt moliuntur insidias.agitare:nec contenti sūt gratias non agere beneficiis:& humanitatis in se iura uiolare sed dei quoq; cūcta cernētis arbitrantur se fugere posse sniam:& in tantū uesanie prorupere ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant:& ita cuncta agunt:ut oīm laude sint digni mēdacioꝝ funiculis conētur subuertere: dum aures principum simplices & ex sua natura alios existimantes callida fraude subuertunt. Quæ rex & ex ueteribus ꝓbat historiis:& ex his q̄ gerūtur quotidie:quō malis quibusdā suggestionibus regū studia deprauantur. Vnde prouidendū est paci oīm prouinciaꝝ:nec putare debetis: si diuersa iubeamus ex animi nostri uēire leuitate:sed pro qualitate & necessitate tempoꝝ: & ut reipublicæ poscit utilitas ferre sniam.Et ut manifestius qđ dicimus ītelligatis:aman filius amatdathi: & animo & mente macedo;alienusq; a psaꝝ gente.pietatē nostrā sua crudelitate cōmaculans;pegrinus susceptus est a nobis:& tantā in se exptus est humanitatē:ut pater noster uocaret: & adoraretur ab oībus post regem secundus.Qui in tantū arrogantiæ tumorē subleuatus est:ut regno nos priuare niteretur & spū.Nam mardocheū cuius fide & beneficiis uiuimus: & cōsortā nostri regni hester:cū omni gente sua nouis quibusdā atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans:ut illis interfectis:īsidiaretur nostræ solitudini:& regnum psaꝝ transferret in macedonas.Nos aūt a pessimo mortaliū iudeos neci destinatos:in nulla penitus culpa repimus: sed ecōtrario iustis utētes legibus:& filios altissimi & maximi sempq; uiuētis dei eē:cuius beneficioi& patribus nostris:& nobis regnū est traditū:& usq; hodie custoditur. Vnde & eas litteras quas sub noīe nostro ille direxerat:sciatis esse irritas. Pro quo scelere āte portas huius urbis.i. susis:& ipse qui est machinatus:& oīs cognatio eius pendet in patibulis:nō nobis sed deo ei redente qđ meruit.Hoc aūt edictū qđ nunc mittimus:in cūctis urbibus proponat:ut liceat iudeis uti legibus suis.Quibus debetis esse adminiculū alias adminiculo:ut eos q se ad necē eoꝝ paue rant possint interficere.xiii.die mensis duodecim:qui uocat adar. Hanc enī diē oīpotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiū.Vnde & uos inter cæteros festos dies hac haberote diē: & celebrate eam cū omni letitia:ut & ipostea cognoscatur:oēs qui fideliter psis obediūt: dignam

pro fide recipere mercedē:qui aūt insidiant regno eorꝝ:perire ꝑ scelere. Omnis aūr ꝓuincia & ciuitas: quæ noluerit solennitates huius eē ꝓticeps:gladio & igne depeat:& sic deleat:ut nō solū hoībus:sed etiam inuia sit bestiis insempiternum pro exemplo contemptus & inobediētiæ. Igit equites eplās deportantes exierunt: & uiam propositā pagebant.Mardocheus uero regia indu tus stola:& corona aurea & torque processit ornatus.Quem uidentes ita honorificatum a rege iudei in susis habitantes:cōem existimauerūt eorꝝ fœlicitatem.Præterea gaudium & salutare lu men propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias iudeos circūdedit ita:ut etiam multæ gentes propter timorem iudeorꝝ ꝓterrerentur:libertatem ex periculo eorꝝ cōparā inspi cientes.Nam duodecimi mensis quartodecimo die:qui apud hæbreos adar:apud macedones di strios uocatur:portitores regalium litterarꝝ nunciabant:quemadmodum deberent die quo ipsis periculum imminebat inimicos consumere.Tunc persidis satrapæ & tirāni:& regis scribæ sum mum iudeis reddebant honorē:quoniā timor mardochei eos ad tēperantiā coaceruabat. Postq̄ edictum regis per omnes prouincias lectum est:in susis iudei inimicorꝝ quingētos interemeret. Cunq̄ rex pemptorꝝ in ciuitate numerꝝ hester nūciasset:& in ꝓuincia qđ factū fuisset ambige ret:si quid amplius uellet interrogauit eam.Illa uero petiuit eū:ut præciperet iudeis:& inposterꝝ diem ita facere in reliquos inimicos suos:& ut.x.aman filii crucifigerentur.Quod quidē iudeis rex concessit:nequaquā resistere uolens hester.Iudei uero pati.xiiii.die mensis occiderūt rursus aduersariorꝝ trecentos:nihil penitus possessionis eorꝝ tangentes.Interfecti sunt etiam per ꝓuin ciam aliasq̄ ciuitates a iudeis septuagintaexmilia inimicorꝝ:quos strauerūt tertiadecima die mē sis:quem festū celebrauerūt.Similiter aūt & iudei in susis collecti:die.xiiii.&.xv.eiusdem mensis epulati sunt.Vnde hactenus ois in orbe terrarꝝ iudei hos celebrāt dies:pticulas de cōuiuiis inui cem mittentes.Scripsit etiā mardocheus oībus sub imperio artarxerxe degētibus iudeis:q̄renus hos obseruarent dies semp eos celebrantes:& nepotibus traderent p oīa tēpora celebrandos:ne alicui obliuioni traderent:q̄ in his fuerāt ab aman pituri:iustūq̄ esset:cū uitassent piculū:& ini micos punissent:honorare eos:gratias agentes deo.Vnde prædictos dies iudei celebrant: appel lantes eos cōseruatores.Mardocheus aūt magnus erat & clarissimus apud regē pricipatūq̄ eius regebat:& potiebatur cōi cōuersatione cū regina.Tunc iudei sup oēs libertatis licentia fruebāt. Hæc quidē sub imperio artarxerxe gesta sunt. ¶Cap. VII.

DEfuncto aūt heliasib principe sacerdotū:iudas filius eius principatū sacerdotalē suscepit. Defūcto uero & hoc:ioānes filius eius honorē suscepit.Propter quē uagosus dux alterius artarxerxis tēplū uiolauit: & tributa iudeis iposuit:nec prius dimisit quotidianas offerri hostias:quā ꝑ uno quoq; āno uectigal exigeret:dragmas quīq̄ginta.Hoc aūt ex hmōi cā cōtigit. Frater erat ioannis iesus:cui uagosus amicus existens: ꝓmisit ei sacerdotii principatū dare. Qua confidentia iesus altercatus in templo aduersus ioannē incitauit fratrē:ut eū interficeret:& tātū in templo facinus ioannes in fratrē cōmitteret:quod nunquā prius:nec apud græcos: nec apud hæbreos:alias barbaros ita crudeliter uel scelerate factū est.Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed populū propter hāc cām ad seruitutē redegit:& tēplū uiolari a persis dimisit:dicente uagoso. Ausi estis homicidiū in uestro templo cōmittere.Ego peremptore illo in tēpore mundior fum. Et hæc uerba faciens:in templū ingressus est.Hac igitur usus occasione uagosus: anno septimo ioannē pro nece iesu puniuit.Finiente uero uitā ioanne successit pricipatui sacerdotū filius eius iaddus.Erat aūt etiā & huic frater:manasses noīe.Cui sanaballath missus a dario ad samariā: sa trapa:genere cutheus:ex quibus samarite descenderūt:audiens clarā esse ciuitatē hierosolymā:& reges eius multa assyriis:& habitatoribus humilis syriæ picula fecisse:libēter manasse copulauit suā filiam noīe ysacha: arbitratus p affinitatē obsidē ei futurā ad fidē gētis iudeorꝝ. ¶Cap. VIII.

DEr idē tēpus & philippus rex macedonū ab egeisa pausania:filio cerastē: genus ab oreste trahente:insidias passus pimit. Succedens uero filius eius alexander impio:transiit helle spontū:& duces dari deuicit:sup grannicū flumē cōfligens cū eis.Cūq̄ ꝓcucurrisset lidiā & ioniā captiuasset frigiāq̄ ꝑdasset:ad loca pāphiliæ puenit:qđ alibi explanatū ē.Hierosolymorꝝ uero seniores idignabāt:qđ pricipis sacerdotū iaddi frater manasses:alienigene cohabitās uxori sacerdotii ꝓticeps existebat.Arbitrabātur enī hoc cōnubiū initiū fieri occasionis ꝑstandæ uoléti bus leges transgredi pro uxorꝝ copulationibus:q̄s ab alienigenis sibi coniungere festinabāt. Nā extitisse etiā priorē captiuitatē ꝓ hæc coniugia mala putabant:q̄ multi in his peccassent: dū nō uxores prouinciales ducerent.Iubebant ergo manasse disiungi ab uxore: aut nō itroire sacrariū. Principes quoq; sacerdotū cū populo hoc indigne ferebant.Manasses aūt prohibitus a fratre ad altare accedere:ad socerꝝ sanaballan puenit:amare se dicens filiā eius ysacha:sacerdotalē uero ho norem maximū esse apud gentē & ciuitatē:& genus iudeorꝝ:nec uelle ꝓpter hmōi coniunctum

ſacerdotii iure priuari. Itaq; ſanaballath nō ei ſolum ſacerdotiū:ſed etiā principatū ſacerdotii & potentiā:ac honorē oīm locoꝝ ſibi ſubiectoꝝ dare promiſit:uolens ſuā apud eū filiā pmanere. Dicebat etiā templū ei edificare ad inſtar hieroſolymoꝝ ſuper montē garizin:qui altior oībus ſamariæ mōtibus appebat:ſed hoc facere cū regis darii ſnīa.His ꝓmiſſionibus eleuatus manaſſes:permanſit apud ſanaballath principatū ſacerdotii arbitratus ſe acceptuꝝ dario conferente. Nam iam ſanaballath uergebat in ſenium.Multis uero ſacerdotibus & iſraelitis huiuſmodi ſibi ſubiectis uxoribus:nō ꝑua ſeditio hieroſolymitas habebat:dū plures ad manaſſen trāſirent.Qui bus ſanaballath pecunias miniſtrabat:& terrā collendā:habitationemq; deputabat:oībus modis genero ſuo cōcordans.Eodem tempore darius audiens alexandrū heleſpontū trāſiſſe:ſatrapaſq; ſuos ſup granicū fluuiū pugna uiciſſe:& ulterius acceſſiſſe:exercitū equitum peditūq; colligēs: occurrere ſtatuit macedonibus:priuſq; omnes ꝑcurrentes aſyam deuaſtarent.Tranſiens ergo flu uium eufratē & mōtem cilitiæ thaurū:hoſtes i ipſo cilitiæ ſuſtinebat:illic ſperās eos expugnare. Tunc ſanaballath propter deſcenſum darii gauiſus:ilico manaſſen dicebat:ꝓmiſſa cōpleri:dario poſt captiuitatē hoſtiū reuertente.Nam credebat non ipſe tantū:ſed etiā omnes aſyam habitantes:nec ad manū belli macedonas cū perſis propter multitudinē eſſe uenturos . Aliter uero quā ſperabatur euenit.Nam congreſſus cū macedonibus rex eſt uictus:multāq; ꝑtem exercitus perdēs:& captis matre:ꝑiter & uxore:ſimul & filiis ad pſas fugiens remeauit.Alexander aūt ad ſyriā ueniens damaſcū cœpit:& ſubiugata ſydenæ:tyrū obſidebat.Litteras uero ad prīcipē ſacerdotū iudeorum direxit inuitans eum auxilia ſibi mittere & uenalia exercitui preparare:& quāta prius dario conferebat:ei præberet:eumq; inuitauit amiciciam macedonū eligere:ne poſterum peniteret.Cunq; princeps ſacerdotum litterarum portitoribus reſpondiſſet ſacra dario ſe dediſſe: ne contra eum arma portaret:nec poſſe uiuente dario conſtituta tranſcendere:alexander incitatus tyrum quidē relinquere non decreuit:paulopoſt capi futurā qua uicta:minabatur cōtra prīcipē ſacerdotū gentis iudeoꝝ exercitū mittere: ut oēs ꝑ eū diſcernent:quibus deberent conſtituta ſeruare.Quapropter intētius in obſidione ꝑſeruans:uaſtauit tyrum. Cūq; eam cœpiſſet ad ciuitatem gazam peruenit eamq; cū duce ſuo habimaſin obſidebat.Arbitratus aūt ſanaballath oportunum inueniſſe tempus:dario iam deſperato:eligens de ſuis octo milia:ad alexandrū proficiſcitur:quē repit inchoantem tyri obſidionem.Cui etiam promiſit dare loca ſub ſua poteſtate conſtituta:magiſq; ipſum dominū libenter habere quā darium. Cunq; ſe intellexiſſet: grate ſuſceptū:cōfiſus iam & de præſentibus fretus:uerba proferebat:dicēs ſe geneꝝ habere manaſſen: fratrem iaddi prīcipis ſacerdotū iudeæ gentis:multoſq; alios cum eo præſentes ex eadem gente: quos uelle aiebat ſub eo templū locis conſtitutis edificare:hoc aūt & ipſi profuturum dicebat:ſi diuideretur in duas ꝑtes iudeorum potentia:ne eadem concordia gens coniuncta debellaret:aut in aliquo regibus obuiaret:quēadmodū prius & aſſyrioꝝ regibus contingebat.Concedēte uero alexandro:omni ſtudio anniſſus ſanaballath edificauit templū & ſacerdotē manaſſen cōſtituit: maximum arbitratus premium ex filia nepotibus futurū.Septē aūt menſibus in obſidione tyri tranſactis:& duobus in gaza:ſanaballath defunctus eſt.Alexander autē capta gaza: ad ciuitatem hieroſolymitarum aſcendere feſtinabat.Quod princeps ſacerdotum iaddus audiens : in pauore & timore conſtitutus:moliebatur quemadmodum macedonibus feſtinus occurreret rege indignante : & putante timorē eſſe cōtumaciā:alias ꝓpter priorē contumaciā.Precipiens igit populo ſupplicationē & īmolationē offerre deo:ipſe dēpcabat ſubuēire gēti:a uēturiſq; eā liberare picu lis . Obdormiente uero eo poſt ſacrificiū deus ꝑcepit ut confideret:ſertiſq; ciuitatē ornaret:portaſq; protinus aperiret:& alios quidē cū ueſte alba:ipſum aūt & reliquos ſacerdotes cū legitimis ſtolis iuſſit occurrere:nihil ſeuū ſperantes pati:deo prouidente.Cunq; a ſapore ſurrexiſſet: ualde congaudens:nocturnū oraculū oībus indicauit:& quæ uidit in ſomno cunctis facere dēmādās: regis præſentiā expectabat.Quē audiens non longe eſſe a ciuitate:proceſſit cum ſacerdotibus: & ciuili multitudine:ſacrā & maiorem aliis gentibus ei preparans occaſionem:ad aliquem locū qui ſaphin apellatur:quod nomen latine tranſlatum ſcopulum ſignificat:ex quo loco hieroſolymam tēplūq; potuiſſet uidere. Phenices uero & chaldei regē ſecuti:putabāt: qa qcqd potuiſſet furor impialis permittere in ciuitatem:ipſe cōmitteret:& principē ſacerdotum ſummis afficeret contumeliis.Quod e diuerſo cōtigit euenire.Nam alexander ꝓuidēs multitudinē ueſtibus albis indutam:antiſtites uero cū biſſinis ſtolis:& principē ſacerdotū iacinctinam & aureā ſtolā: ſuper caput habentem cidarim:& ſup laminam aureā:in qua ſcriptum erat dei nomē:adiit eum ſolus: & nomen āſs numen adorauit:& principē ſacerdotū primus ueneratus eſt.Omnibus uero iudeis una uoce alexandrū ſalutātibus:circūaſtātes ſyriæ reges:& reliqui:hoc faciētem ſtupuerūt: corruptamq; regis mentē putauerūt.Parmenion uero ſolus eum interrogauit dicens:cur omnibus

eum non adorantibus ipſe adoraſſet principē ſacerdotum gentis iudeæ.Cui ille nō hunc inquit adoraui:ſed deum cuius prīcipatu ſacerdotii functus eſt.Nam p ſomniū i huiuſmodi eū habitu conſpexi:adhuc in odio ciuitate macedoniæ conſtitutus.Dumq; mecū cogitaſſem:quēadmodū poſſem aſyam uincere:incitabat me nequaquā negligere:ſed confidenter tranſire. Nam ſemper ductuq; meū dicebat exercitū & pſarū tradituq; potentiā:ideoq; neminē aliū in tali ſtola uidēs: cū hūc animaduertiſſem:habēs uiſiōis & pbatiōis nocturnæ memoriā:ſalutaui. Exīde arbitror diuino iuuamine me directū:dariūq; uiciſſe:uirturēq; ſoluiſſe perſaq;. Propterea ſimul etiam omnia quæ meo alias quæ in eo corde ſperantur:prouentura confido. Poſtquā hæc parmeoni locutus eſt:principē ſacerdotū honorans:occurrentibus reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem uſq; peruenit:& ad templū aſcendens:ſacrificauit deo:ſecundū ſacerdotis oſtēſionē.Ipſe aūt ſacerdotum principi:& reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit.Allato uero ei uolumine danielis:in quo ſcriptū erat:quendā græcoq; regem perdituq; perſaq; potentiā:arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat:gauiſus eſt:& tunc quidem multitudinē dimiſit.Poſtera autem die conuocans eos iuſſit petere:& quas uellent donationes accipere.Principe ergo petente:ut liceret patris uti legibus:& ſeptimum annum ſine tributis eſſe:mandauit:& oīa conceſſit.Cūq; ab eo poſtulaſſet: ut iudeos in babilone alias in babilonia & media gente præciperet ſuis potiri legibus:promiſit libenter facere quæ poſcebat.Dicente uero ipſo ad multitudinē:ſiquis elegerit ei militare:permanens in patris legibus:& ſecundū eas uiuens:paratū ſe eos ducere:ſe pugnaturos cum eo dixerunt.Igitur alexander ita diſponēs hieroſolymā:duxit ad reliquas exercitū ciuitates: omnibus eū ad quos peruenit amabiliter ſuſcipiētibus. Samaritæ uero metropoli tunc ſicimam nomine habentes:poſitā iuxta garizin montē:in quo tranſgreſſores habitabant iudei:uidētes alexandro ita magnifice iudeos honoratos:coacti ſunt ſe fateri iudeos.Nam hmōi ſamaritæ naturæ ſunt:ſicut prius alibi demonſtrauimus:in calamitatibus merſos iudeos negāt eē cognatos: ueritatē confitentes: & cū uiderint claq; eis aliquod ablatū:tunc ſocios ſe iudaici generis profitentur: originem ſuā a nepotibus ioſeph:effraī & manaſſe recenſentes. Tunc ergo claritatem & multū animi ſui affectum oſtendentes:occurrerunt regi:paulominus quā hieroſolymitæ.Cunq; laudaſſet eos alexander:ſicimite adierunt eū cum militibus:quos ad eū ſanaballath trāſmiſerat: petentes:ut ad ciuitatē peruenīret:& templū apud eos poſitū honoraret.qui reuertens:ad ipſos ſe uenire pmiſit. Petētes aūt tributoq; ſeptimi āni conceſſionē:nā neq; ipſi ſeminat in eo cōſuetū: qui eſſent qui talia poſtularēt.Cunq; reſpōdiſſent hæbreos ſe quidē eſſe ſicimitas aūt a ſydonio alias ſydoniis nuncupari:iteq; iterrogauit eos:utrū iudei eſſent illis aūt dicētibus nō eſſe:at ille & ego inquit hæc iudeis cōceſſi: ſed reuerſus quidē & a uobis certius edoctus: quæ uiſa fuerint agam. Et ſicimitis quidē ita poſtulationem negauit. Similiter uero amicos ſanaballath ſe ſequi præcepit ad egyptum:ibi datuq; ſe eis iugera terræ ,pmittens:qđ & poſtea feciſſe:thebaidā cuſtodire prouinciam eis iniungens.Igitur defuncto alexandro:& prīcipatu a ſucceſſoribus eius diuiſo:templū ſuper garizin montē permāſit.Et ſi quis culpā habuiſſet apud hieroſolymitas: aut de cibo illicito:ſeu de tranſgreſſione ſabbatoq;:aut de hmōi peccato ad ſicimitas recedebat dicēs ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt aūt illo tēpore prīceps ſacerdotū iaddus:& onias filius principatū ſacerdotalē ſuſcepit.Et in his conſtituti hieroſolymitæ degebant.

HAec continēt in duodecīo libro ioſephi hiſtoriaq; antiqtatis iudaicæ.

Cap.i. Vt ptolomeus filius lagi fraude uel dolis capiens hieroſolymam uel iudeam:multos migrauit ad egyptum.
Cap.ii. Qualiter filius eiuſdem ptolomei qui philadelphus appellatus eſt:leges iudeorum in græcam tranſtulit linguam:multoſq; captinos eleazaro prīcipi ſacerdotum donauit:& ornamēta deo deuouit.
Cap.iii. Quemadmodum honorauerunt reges aſyæ gentem iudeoq;:ciueſq; multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt.
Cap.iiii. De infœlicitate iudeoq; quā poſtea emendauit ioſephus filius tobiæ: cōponens amicicias cum ptolomeo cognomine epiphanen.
Cap.v. De amiciciis lacedemonioq; factis cum onia principes ſacerdotū iudeæ gentis.
Cap.vi. Seditio potentiū in inuicem iudeoq;:quorum quidā tranſierunt ad antiochum epiphanen leges patrias reliquentes:ipſe autem antiochus exercitum ducens:& hieroſolymam ciuitatē:templūq; uaſtauit.
Cap.vii. Qualiter uetante antiocho iudeos patriis uti legibus:mathathias filius ioannis regē cōtempſit: & ducem antiochi interemit.
Cap.viii.

De morte mathathiæ: qui ualde ſenex defunctus: filiis ſuis gubernationem reliquit:ex quibus iudas machabeus principatū adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit: trāſgreſſores iudeos puniuit: terrā ſuam ab omni malo purgauit. Cap.ix.

Quēadmodū duces antiochi appollonius & ſeron congreſſi cū iuda:uicti interierūt: & qa ātiochus liſiæ cuidā gubernationē regni relīquēs: ipſe abiit in pſidā cōgregare pecunias. Cap.x.

Quēadmodū gorgiæ uel liſiæ exercitus cōtra iudā ueniens uictus periit: poſt quē triumphum iudas ingreſſus hieroſolymā:templū purgauit:altare ſtatuit:hoſtias deo īmolauit: cum iam tres anni præteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. Cap.xi.

Vt iudas bellū gerens cōtra idumeos & contra āmonitas triūphās ſubiecit eos. Cap.xii.

Qualiter ſymon frater eius militans cōtra tyros ac ptolomaidē edomuit eos:& qa ipſe iudas bis congreſſus cū timotheo duce antiochi fortiter triūphauit. Cap.xiii.

Qualiter antiochus noīe epiphanes apud pſas defunctus eſt. Cap.xiiii.

Quēadmodū antiochus eupator ſucceſſit patri in regnū:q militiā cōtra iudeos cū liſia ꝓducēs iudā in tēplo cōcluſit, multoq; obſidionis tpe trāſacto:audita fama inuaſionis regni ſui ꝑ philippum quendā amicicias cū iuda fecit:& ita decenter ab iudea diſceſſit. Cap.xv.

Demetrius ſeleuci filius fugiens ꝯa roma:& perueniens tyrum:impoſuit ſibi diadema:interfecto antiocho eupatore: cum duce ſuo liſia:& de bachide quem miſit demetrius cum exercitu comprǣhendere iudam. Cap.xvi.

Qualiter dux nicanor poſt bachidē deſtinatus aduerſus iudā:cū exercitu ꝑiit. Cap.xvii.

Iudas mittēs romā:rogabat ꝑ nūcios:rōanos ſibi auxiliatores eē & amicos. Cap.xviii.

Quod rurſus poſt morte nicanoreis ad iudeā bachides tranſmiſſus triūphauit: & quēadmodū pugnans proſtratus eſt.

Continet hic liber geſta centum:ſeptuaginta annorum.

¶ Incipit liber duodecimus antiqtatis iudaicæ. Cap.I.

ALexander rex Macedonū ubi regnū ꝑſaꝝ diſoluit:iudeamq; diſpoſuit ut ꝑdictū eſt a uita diſceſſit. Cūq; multos ꝓcipatus ſui ſucceſſores reliqſſet. Antigonus quidē Aſyam apprǣhendit. Seleucus aūt Babilonem:genteſq; uicinas obtinuit. Liſimacho ceſſit Helleſpōtus. Macedoniā rexit Caſſander. Ptolomeus filius Lagi Egyptū poſſedit. Qui dū aduerſū ſe ſeditiones haberent:ſuūq; dilatare conēderent principatū:diuturnis bellis ciuitates concuſſæ:multis ciuibus inter certamina pereūtibus ingemiſcebāt. Tunc & omnis ſyria ſub Ptolomeo filio Lagi qui ſaluator nuncupatur:cōtraria ſui nominis eſt ꝓpeſſa. Nanq; hic etiā Hieroſolymam depugnauit:fraudibus & dolis ciuitatē die ſabbatoꝝ ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaq̄ iudeis reſiſtentibus quō hoſtile nihil exiſtimarent:& ideo ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erant. Qui cū ſine labore ciuitatem apprǣhendiſſet:crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Ouidius Sabatarcides:qui ſucceſſoꝝ Alexandri acta conſcribens ſuperſtitionē noſtrā pro qua libertatē amiſimus exprobrauit:cū hæc diceret. Eſt gens quæ iudea dicitur ciuitatē munitā & magnā hieroſolymā detinens:quæ cōtēpſit ſub Ptolomeo conſtituta dū arma capere deuitaſſet:& propter ſupfluam ſupſtitionē ſeuiſſimū dominū pertulit habere. Sabatarcides quidē hæc de gēte noſtra cōſcripſit. Ptolomeus uero multos captiuos a mōtanis iudeæ:uel a uicinis locis Hieroſolymoꝝ.i. a ſamaria uel a Gariſi trahēs ad Egyptū cōmigrauit. Sed cū cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuriſiurandi uel fidei cultores exiſtere cū Alexandro legationem ad eos mittēti ſic reſpondiſſent Dario uiuente cōtra eū arma nequaq̄ ſumere:poſt Dari expugnationē multos ad caſtella deputauit:& pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit:fidēq; ab ipſis recepit: ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent:cum & alii non pauci iudei ſponte ad Egyptū perueniſſent opulentia locoꝝ. Ptolomeiq; munificētia inuitati:quoꝝ nepotes ſeditiones cōtra ſamaritas dum ſuæ gentis patriam oblationem ſeruare feſtinarent excitabant. Nam Hieroſolymitæ defendebāt:dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere:& immolationes illic trāſmitti oportere. Sichimite uero ad Garizim alias garizin montem deſtinari iubebant.

¶ Cap.II.

POſt decimū & ſecundū annū imperii Alexandri:& poſt quadrageſimū Ptolomei ſaluatoris:regnū Egypti Philadelphus obtinuit per annos trigintanouē: qui & legem iudeoꝝ interpretatus eſt:& famulātes in Egypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uiculo

reſoluit uſq; ad centum uiginti milia ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Falareus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina congregare:& acquirere ſi quid audiſſet dignũ induſtria uel uolũtate regis:quẽ erga collectionẽ codicum munificẽter accendi cognouerat:iterrogatus a Ptolomeo:quot milia codicũ haberet: cum uiginti milia iam reſpondiſſet.Sed tẽpore poſt pauco uſq; ad quinquaginta milia poſſe puenire: & nũciatũ ſibi diceret.multa apud iudeos legũ eorũ eſſe conſcripta:ſtudio uel bibliothecæ regali digna:quæ figuris litterarũ uel ſermone illorũ:cõpoſita:laborẽ non paruũ præberent; ſi in Græcũ mutarẽtur eloquiũ:cũ uideãtur Syrorũ litteris ſimiles eorũ eſſe figuræ:equa ꝓnũciatiõe uocis.nihil ergo inquit prohibet tuarũ pecuniarũ ſumptu eas interpretari: dum in bibliotheca tua illorũ quoq; leges cotineantur.Igitur ex optima Demetrii ſentẽtia delectatus:poſtquã ſtudiũ ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet:ſcripſit ad principes ſacerdotũ gẽtis iudeæ hæc fieri demandans.Ariſtenus aũt amicus regi neceſſarius:propter humilitatẽ morũ ab eo dilectus: cum ſepius ãte niſus eſſet ptolomeũ petere:quatenus dimitteret captiuos iudeos qui ſub impio eius eſſent tẽpus hoc petitionis proſperum arbitratus:ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis:ſoſibio:tarẽtino & andreæ ut ſimul laborarẽt: de quibus petiturus regẽ accederet. Quorum ſententia confirmata:cum huiuſmodi ſermonibus regem adiit dicens. Minime rex oportet una nos ſpe negligenter decipi:ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem iudeorum non tantum tranſcribere:ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus:qua ratiõe poſſit hoc fieri: tot iudeis in regno tuo ſeruientibus.Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti iugo ſeruitutis abſoluere:ac deo qui leges expoſuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa ſepius ĩdignaſſem:cognoui factorem eos oĩm deum colere:quem nos zena.i.ioué nominamus: ꝙ omnibus indulget zem.i.uiuere. Quapropter ad honorem dei quem maxima religione placant:liberos eos patriæ & moribus ſuis reſtitutæ.Cognoſce tamen princeps me nec affinem eſſe eis:nec ab eadem gentium natione.ut pro illis hæc ſuggeram:ſed dum omnium hominũ factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti:ad hanc petitionem perueni. Poſtquam hæc ariſtenus locutus eſt & rex in eum hilari uultu ridentiq; conſpexit:quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti.Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet:dixitq; pauloplus quam centum milia poſſunt exiſtere.Non paruam inquit a nobis ariſtene donationem poſcis. Soſibio uero cũ præſentibus dicente dignum eſſe munificentiæ ſuæ:ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarũ uices offerret:rex ſapienti uſus conſilio: ne contra eos milites qui eos captiuauerãt facere uideretur:& quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minui uiderẽtur:de ſuo eos erario redĩ. ſtatuit:dũ militibus merces ãnone ꝑſtaretur:& pro ſingulo captiuo apud eos cõſtituto dragmæ centum uiginti darentur.De quibus etiam præcepta proponere promiſit:per quæ munificentiã ſuam:& ariſteni petitionem confirmaret.Præterea uluntas dei affuit:per quã nõ tantũ illos qui a patre eius uel exercitu illius tranſlati fuiſſent:uerũ etiã illos:q; ſub regno eius præextitiſſent abſolutioni donaret:uel ſi qui poſtea ſupueniſſent:ꝑ quorũ redẽptione pluſquã q̃dringenta talẽta ſunt a rege largita. Vnde & exẽplũ ſanctionis ad manifeſtandã poſteris regis munificentiã cuſtodiri decreuerunt:quod erat huiuſmodi.Quicunq; ſub noſtri patris imperio militantes ſyriam & fœnicem cum eo iudeamq; uaſtauerunt:& captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouintias uendiderunt:hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt:& ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant: pro ſingulo corpore accipientes dragmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis ſuis: reliqui uero a regali menſa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſtitiam deprædatos: prouinciamq; eorum fuiſſe uaſtatam. Vnde & multos milites profectos eſſe alias profeciſſe cognouimus: dum ad egyptum eos traducerent. Iuſtum ergo conſpiciens miſereri eis: iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos omnes dominis eorum anedictam accipientibus ſummam abſolui: nec quenquam in hac re fraudem aliquam agere ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem meas præcipio:ex quo miſſæ ſunt p tres dies proponi.quatenus ad iudices domini conueniant:corpora ſtatim oſtendentes. hoc eni meo credo pro futurum imperio. Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare: quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio regis lecta fuiſſet: & uiſa eſſent omnia iuſte decreta:tantum uero deeſſe de abſolutione priorum:& horum qui poſtea ducti iudei fuiſſent: ipſe de his ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens:ſubitaneam diſtributionem difficilem exiſtere iuſſit rerum miniſtris & regiis ſaccellariis pecunias ſeponere alias reponere. Quo facto intra ſeptimum diem omnia regis præcepta impleta ſunt: & talenta ſuper quadringenta: ſexaginta pro redemptione partita noſcuntur: dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent: ſicut rex pro his demandaſſet: ſcribendo pro ſingulo cor-

pore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtũ uiſum eſt de merito de iudaicis codicibus trãſcribendis: eius allegare decretum.Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſatur:ſed omnia cum multa diligentia gerũtur.Quapropter allegationes alias allegationis: uel epiſtolaꝝ exemplum deſignauimus:& ornamentoꝝ tranſmiſſoꝝ multitudinem:& quicquid in uno quoq; conſtructũ eſt. Vnde poteſt optime opificum ars proſpici:& uaſoꝝ oĩum excellentia agnoſci.Allegationis aũt exemplum huiuſmõi probatur.Maximo regi demetrius. Præcipiente te o princeps de his quæ hactenus ad cõſumationẽ bibliothecæ deſunt quatenus: colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiã impe trarẽt:omni ſtudio uſus ĩ his:ad noticiã ueſtrã pduco legiſlatiõis iudaicæ uolumĩa nobis cũ aliis deeſſe.Nam figuris hæbraicis:& uoce gentili conſcripta:inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiã minus diligenter ea quæ habẽt tranſferri:dum regalẽ prouidentiã minime pcepiſſent:neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nã ſapiẽtiſſima & integra legiſlatio:ſic a deo data uideꝛ exiſtere.Quapropter inquit acatius abdiripetas:ſeu conſcriptores hiſtoriarum nullatenus meminiſſe eius:nec uiroꝝ qui ſecundũ eiuſdem legiſlationis præcepta uixerũt: eo q; caſta nimis exiſteret:ac nõ oporteret eam profanis linguis exponi.Si uidetur ergo tibi rex: ſcribe principi ſacerdotũ gentis iudeæ:quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaq; tribu legũ peritos: ut cũ eis codicũ explanationẽ & conſonantiã cognouerimus:& ĩterpretationis reꝝ cautã expoſitionẽ acceperimus: dignos codices tua uoluntate reponamus.Igiẽ tali ſuggeſtione facta: præcepit rex:ut ſcriberent de his eleazaro principi ſacerdotũ gentis iudeæ:ſimul etiã de abſolutiõe ſeruientium apud eos iudeoꝝ:præterea mandarent ei:quia tranſmiſiſſent ad faciẽdas crateras & libatoria:pondus auri talẽta quinquaginta; lapidum uero precioſoꝝ ineſtimabilem multitudinẽ: denuncians etiam cuſtodibus arcarum in quibus lapides ſeruabantur.ut electionem illorum darent opificibus:quatenus quos uellent ad ſpeciem operis tollerent necnõ imperauit: ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darẽtur. Narrabo igitur factas & modum conſtructionis eorum:cum declarauero exemplum epiſtolæ prĩcipi ſacerdotum eleazaro a rege conſcriptæ:qui principatus honorem pro tali cauſa ſuſcepit.Defuncto principe ſacerdotum onia:filius eius ſymon ſucceſſor extitit:qui iuſtus eſt appellatus:propter pietatẽ quam in deum:& fauorẽ quẽ erga regem habuiſſe uidebatur. Quo mortuo:& filiũ infantulũ relinquente noĩe oniam:frater eius eleazarus de quo ſermonẽ fecimus principatum ſacerdotii ſuſcepit:ad quẽ ptolomeus hmõi litteras deſtinauit.Rex ptolomeus eleazaro principi ſacerdorum ſalutem. Multis habitantibus ĩperio meo iudeis:quos p ſe cũ potẽtes fuiſſet ad captiuitatẽ traxere:quoꝝ aliquos pater noſter ad militiã maioribus ſtipẽdiis deputans:honorauit alias honoratus eſt:aliis autem in egyptum cum eo ambulantibus:caſtella & eorum cuſtodiam demandauit:ut ſint egyptiis in terrorem.Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem: omnes clementer tractaui præſentes ciues tuos:quorum plus centum milia captiuos & ſeruientes remiſi:poſſidentibus eos pro redẽptione pecunias perſoluens: ætatibus aũt uigentes numeris militaribus deſignaui:multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palatio conſtitui:arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & iſtis & oĩbus p uniuerſam terram iudeis pſtare: leges uſras litteris græcis ab hæbraicis trãſlatis:ĩ noſtra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies:eligendo uiros optimos ſeniores ſex:ab unaquaq; tribu dirigẽdos:qui per ætatẽ legum ſunt periti:ualebuntq; interpretationẽ eaꝝ caute nobis exponẽdi. Nam opinor his perfectis: maximam nobis gloriam præparare. Tranſmiſi uero qui deberent de his uobiſcum diſputare: andream primatem cuſtodum mei corporis: & ariſtenum mihi dilectiſſimos:p quos etiam primitias uotorum ad templum:& pro ĩmolationibus:& aliis rebus:tranſmiſi talenta centum. Tu autem manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur.Cum regis epiſtola eleazaro fuiſſet porrecta:nimium liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotum eleazarus:ptolomeo regi ſalutem. Valentibus uobis cum arſione regina:uel filiis:bene nobis omnia conſtant. Cum uero epiſtolam ſuſcepiſſemus:ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes autem multitudinem legimus eam quatenus oſtenderemus: quam pietatem erga deum habeas. Demonſtrauimus ſecundum eas pateras q̃s miſiſti aureas uigĩti:argẽteas triginta:crateras quiq; ad meſam dedicandã: & quæ directa ſũt p ĩmolatiõe uel renouatione eoꝝ quæ tẽplo deſunt:talẽta cẽtũ:deportata p andreã:& ariſtenũ chariſſimos tibi amicos:uiros optios:& doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos.Cognoſce uero nos p tuis utilitatibus:& præter naturã alique uelle pati dũ reddamus tuis beneficiis q̃ multipliciter in noſtros ciues largiris. Statĩ ergo p te: tuaque ſorore:alias uxore:uel filiis hoſtias obtulimus: & multitudo uota perſoluit: ut uobis eueniant quæ deſideratis:& tuus principatus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legẽ

quam pro tuis commodis accipere poſtulas:elegi uiros ſex ab unaquaq; tribu:quos direximus le
gem ferentes.Erit autem ueſtræ pietatis uel iuſticiæ:ut poſt legis tranſcriptionem ad nos eá cau
te cum portitoribus remittatis. Vale.Hæc quidem princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero
non eſt neceſſarium uiſum:ſeptuaginta ſeniorum ab eleazaro miſſorum nomina declarare:licet
intimata fuiſſent ſub epiſtola.Vaſorum tamen magnificentiam ad cõſtructionem quæ deo rex
direxit:non incongruum exponere putaui:quatenus omnibus munificentia regis erga deum di-
lucidetur.Siquidem ipſe largos ſumptus præſtitit:& ſemper opificibus opera trãſmittebat: nihil
conſtrui deſidioſe concedens:quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo:quamuis
hiſtoria narrationem eorum minime depoſcat: regis enim diligentiam uel munificentiam ita
legentibus arbitror aperiri. Prius autem de menſa diſſeremus. Igitur habebat rex in propoſito
ſuo ualde maximam menſam conficere.Præcepit autem dedicate in hieroſolymis menſæ quan-
titatem cognoſci:ſi poſſit maior fieri.Cunq; percepiſſet qualis eſſet illic conſtituta:& quia nihil
prohiberet maiorem conſtrui dixit quintuplam magnitudinem uelle ſe facere: ſed timere ne ad
miniſterium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret.Nam non eam tantum ad ſpectaculum
deuouere:ſed etiam miniſteriis:alias miniſtris abilẽ uoluit dedicare.Quapropter arbitratus me-
diocrem priorem menſam auri inopia cõfectam:magnitudine quidem ſuperare priorem noluit
uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit.Sagax ergo ad diſcernẽ
dum uariarum rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirandaſq; facturas: quæ ſine deſcri-
ptione fuiſſent. Harum ipſe prudenter inueniebat effectum: & oſtendens artificibus:ita perfi-
ci enunciabat: ut quæ deſcripta fuiſſent:eorum cautam ſimilitudinem euidenter opifices imita-
rentur. Promiſſa ergo complentes:menſam deſcribere feſtinamus. Huius duorum ſemis cubito
rum longitudinem: latitudinem unius:altitudinem unius ſemis conſtruxerunt:totã de auro for
mantes eam.Coronam quidem in palmam conferunt:frõtiſpicia uero uerſatilia:ſculpturam ha-
bentia:ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis. Triangulis enim exiſten-
tibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eandem forme diſpoſitionem habebat.Quæ dum uerte-
ret: unã & nõ diuerſã ſpeciẽ demonſtrabat coronæ.Porro pars quæ ſub mẽſa erat incluſa:pulchre
conſtructa fulgebat: pars autem quæ de foris apparebat:artificii decore plus cuncta ſplendebat:
quia uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat:
ne ullus angulus trium ut prædiximus exiſtentium in tranſductione minor uideretur.Diſpoſiti
uero erant in modum funium torno factoꝝ precioſiſſimi lapides: aureis ſperulis per foramina
concluſi.Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur:in ſpeciem ouorum optimo lapide fa
ctorum figurate nitebant: ſculpturæ uirgulas imitatæ: quæ ſpiſſe circa menſam uoluebantur.
Ouorum autem diſpoſitionem circunduxerunt opifices:ornatamq; omniũ fructuum naturam:
uuas pendentes:ariſtas ſurgentes:malagranata concluſa. Lapides autem ſecundum genus predi-
ctorum fructuum ad proprium uniuſcuiuſque colorem formatos: circa totam menſam ex au-
ro ligauerunt. Sub corona quoque ouorum ſimilis ordo: ſeu uirgarum conſtiterat:ut ex am
babus partibus eandem operis uarietatem cauamq; ſpeciem menſa conſtructa proferret:ne frõ-
tiſpicii uel coronæ poſitõ in alteram partem menſæ cõuerſa: fieret diuerſa:ſed eadem uſq; ad pe
des facies operis extenderetur. Nam ductile aurum quatuor digitis latum:ſecundum totã men-
ſæ latitudinem ſuper quod pedes eius impõerent:fecerunt:deinde ſperulis & clauſuris eos cum
corona menſæ conſtruxerunt:ut eundem artificii:uel magnificentiæ uiſum præberent:in quam
cunq; partem menſa conuerteretur.Super mẽſam aũt meãdrũ fluuium ſculpſerunt: lapides pre-
cioſiſſimos in medio eius tanquã ſtellas uario colore ponentes.Nam carbũculũ uel ſmaragdum
iocundo aſpectu fulgentes miſerunt:aliorũq; genera lapidum qui uel induſtria uel emulatione
digni:per excellẽtiã naturæ cunctis exiſtunt. Poſt meandrũ aũt completũ:in ſpeciẽ funis quiddã
circunferebaꝫ: in medio figurã ſublongã & rotundã habens:ſuper qđ chriſtallinus lapis erat ele-
ctrum:alias electrus:impoſiti pari pœnæ formaꝝ aſpectu:q delectationẽ mirã intuentibus pſta
bãt. Capita uero pedũ eius ſimilia liliis fabricauerãt: curuationẽ brachioꝝ habẽtia ſub mẽſa re-
flexã:intus uero rectũ inſtar lilii germen uidebaꝫ: quos alias quæ lapis carbũculus in palmũ fa-
ctus:figurã crepidis oſtendẽs:& latitudinẽ octo digitoꝝ habẽs:ſuſtentabat. Nam ſup eũ pedum
omẽ pondus initebaꝫ.Sculpſerunt etiam tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unũquéq; pedũ:
in qbus hederꝫ uel uitis palmites cũ uuis exiſtẽtibus eminebãt: ut nihil a ueris diſcrepare putarẽ
tur.Siquidẽ ad aure flatũ p tenuitatẽ & extẽſionẽ ſũmitatis ſuæ cõmotæ: imagiationẽ naturaliũ
arte p̃bebãt.Verumetiã figuram totius menſæ tribus tabulis cõſtruxere:cõpagine ptiũ in inuicẽ
ita colligata:ut inuiſibilis exiſteret:nec itelligeretur eorum inſertio. Groſſitudo uero menſæ nõ
minus dimidio cubito fuiſſe dinoſcitur.Talis ergo uotiua menſa multa regis munificentia: uel

precioſitate materie:ac uarietate pulchritudinis:& induſtria artificū ſtudioſe perfecta eſt:& licet magnitudine prioris deo deuote menſe non diſtaret:artificio tamen & nouitate:uel claritate fa-
cturæ: ualde melior & ſplendidior elimata fugebat. Crateras etiam aureas duas fecerūt:ſculptu
ram uiperam ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes:lapidibus uariis in ſquama cōcluſis.
De hinc ſuper eos fecerunt meandrum altum cubito:compoſitione lapidum diuerſorum:ſpecie
magna fulgentem:in quo uirgarū ordo inſtabat: de quibus cōplexionibus ſimul uſq; ad labrum
protrahebatur. Per medium quoq; quatuor digitorū ſculptura pulchris lapidibus inſerta: deco-
rem craterum oſtendebat:quorū labra liliorum foliis:& uuarū floribus in orbem productis co-
rona complectebatur. Et aureas quidem crateras duas:capientes utraſq; amphoram huiuſmodi
conſtruxerunt. Argentei uero clariorem ſpeculis ſplendorem emittebant:ut certius in his facies
aſpitientium uiderentur.Inſuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide precioſo:& cir-
cūdatæ foliis hederæ:uel auroſis bratteis:quaſi uitis celatura artificioſe obūbrabátur. Hæc ideo
ita fiebant q̄ per ſcientiam opificis arte mira reliquos anteirent: & multomelius ſtudio uel mu-
nificentia regis formabantur.Non enim tantum inceſanter & large artificibus impendia præſta-
bat:quanto etiam publicorū negotiorū relictis regiminibus:ipſe operantibus ſemper inſtabat: &
frequenter artifices uiſitabat. Quapropter opera opificum diligentia regis & induſtria feruente
propenſius iminebat.Cunq; hæc ad hieroſolymā tranſmiſſa ptolomei uoto fuiſſent: & princeps
ſacerdotum eleazarus ea deo dicaſſet:portitores eorū honorans:donaq; regi deportāda præſtās:
ad eum remiſit. Ergo poſtquā alexandriā peruētum eſt:& ptolomeus præſentiā eorū cum ſeptua
ginta ſenioribus audiuit:ſtatī andreā & ariſtenum legatos euocari præcepit. Qui uenientes:epi-
ſtolas quas a principe ſacerdotum deportauerunt obtulerunt:& ea quæ uerbis eos diſſerere iuſſe
rat edixerunt. Studens autem colloqui ſenioribus ab hieroſolymis pro interpretatione legū di-
rectis: diuerſos quidem qui pro ſuis cauſis aderant denunciauit dimitti:mirabilē hanc & præter
conſuetudinem faciens dimiſſionem:ut qui propter huiuſmodi cauſas ducebantur:poſt quintū
diem eum adirent.Legati uero poſt menſam a rege tunc dimiſſi: illos ab eleazaro deſtinatos ex-
pectabat.Dumq; ſeniores illi cum doniſq; regi deportanda princeps ſacerdotum eis dederat ad-
ueniſſent:cum uoluminibus tranſierunt:in quibus litteris aureis conſcriptæ leges continebant.
Et rex eos de codicibus percunctabatur.Cum uero reuelarent:& oſtenderent tenuitatem mem-
branæ: uel in compræhenſibilem eorum compaginem rex miratus eſt:q; ita fuiſſent compacta.
Dumq; hoc diu feciſſet:gratias inquit ago:uobis quidem q; ueniſtis:maiores uero illi qui uos de
ſtinauit:ſed ante omnia deo:cuius hæ leges uenerandæ probātur.Cunq; clamaſſent ſeniores:uel
hii qui præſentes erant:orantes proſpera regi diuinitus euenire:nimium delectatus: prorupit ad
lachrymas.Nam ſepius natura hoc ſummo gaudio patitur:quod etiam dolentibus ſolet accidere.
Tunc iuſſit codices primatibus officii deſignari:uiros autem oſculatus equum dixit eſſe: primū
ad eos facere ſermonem pro quibus eſſent uocati: immo & diem quo ad eum deducti fuiſſent:
clarum ſingulis annis per totum uitæ ſuæ tempus celebrare promiſit. Nam euenit eundem eſſe
primum præſentiæ illorum:& uictoriæ diem:quo antigonum nauali prælio uicerat. Epulari ēt
ſecum eos præcepit:hoſpiciaq; in arce denunciauit eis omnia deputari.Nicanor autem ſuper ſu-
ſceptionem peregrinorum conſtitutus:dorotheum uocans:qui de his curam habebat: iuſſit ſin-
gulis neceſſaria præparare.Nam ita diſpoſitum a rege fuerat:ut alimenta quibus ſingulæ ciuita-
tes utuntur:exhiberentur diligenter conſuetudini peregrinorum ad eos uenientium:& eis omia
ad nutum eorum pararentur:quatenus cibis ſolitis magis delectarentur:ne forſan corrupti extra
neis grauarentur:quod & circa iſtos effectum eſt. Dorotheo uero quem pro ſinceritate uitæ ſu-
per hæc rex conſtituerat: per quem & præparauerat omnia:quæ ad huiuſmodi conuenirent cō-
uiuia hæc implente: partem quidem mediam eorum ad dexteram ſuam: reliquos autē poſt eius
accubitum: nihil prætermittens:quod ad eorum honorificentiam pertineret. Poſtquam autem
ita diſcubuerunt: iuſſit dorotheo ſolita miniſtrare:quibus omnes iudei ad eum uenientes utebā
tur.Tunc itaq; ſacros præcones & immolatores & alios qui uota faciunt recuſauit:& unum e ſe-
nioribus nomine heliſeum ſacerdotem exiſtentem:rex petiuit facere orationem. Qui in medio
ſtans regi bona & ſubiectis eius optauit:& poſt plauſus cū gaudio & clamore oīum ſurrexerūt:
& reſidentes ad epulationē & delitias paratas ſe cōtulerunt.Præterea rex quantum ſatis ei uiſum
eſt cœpit philoſophari:& unūquēq; eorum naturales percunctari ſermones:& ad contēplationē
queſtionis accēdere: cauteq; illis ad omnia reſpondentibus quæ eis obiecta eſſent & explananti-
bus:gauiſus: p duodecī dies hoc cōuiuiū ſtruxit.Et qui uult ſingula cognoſcere:q̄ ī cōuiuio præ
parata ſūt: legat uolumina ariſteni:quæ propter hæc cōſcripſerat:& agnoſcet.Mirante uero eos
non tantū rege ſed etiam menedimo philoſopho: dicente oīa per ꝓuidentiam diſpenſari:ideoq;

uirtutem & pulchritudinem uideri: destitit rex quidem de his facere sermonem: dicebat autem maxima sibi bona per præsentiam eorum fieri: nam profuisse ei: q; didicisset ab illis: quemadmodum deberet regnare: iussitq; dari singulis talenta tria: & deputauit illis: qui eos perducere ad diuersoria deberent. Postquã uero tres excesserunt dies: congregans eos demetrius: tãsiit ad stadiũ maris: & unum transiens pontem: adiit partes aquiloni coniunctas conciliũq; fecit in domo prope litus stante: & apta secretis ad cognitionem negociorum. Vbi eos perducens: petebat omnia quæ opus habebant ad legis interprætationem: ut ipsis præsentibus dicerent: ut alias & incessanter opus implerent. Cunq; illi munificenter & laboriose cautam interprætationem facerent: usq; ad horam nonam in hoc sedentes: ad curam corporis uertebantur: ita iuitante eos dorotheo: uel opulenter conuersationis salubria præbente: multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes: ptolomeum salutabant & rursus ad eundem locum rediebãt: & manus in mari lauantes: & se ipsos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaq; transcripta lege & opere interpretationis ad effectum per. lxxii. dies transacto. cõgregans demetrius iudeos omnes ad locum in quo trasłatæ leges fuerant: præsentibus etiam interpretibus legit eas. Cunq; multitudo amplexa legem: uel seniores eius interpretes: demetrium eo q; magna æ rerum inuentor esse uideretur laudasset rogauit etiam: ut & præsidibus suis daretur legenda: & petierũt omnes sacerdotes interpretes: seniores: & prepositos gentis: ut bene interpretata: permaneret immobilis. Cum uero omnes sententiam laudasset: iusserunt: ut si quod aut superfluum: aut minus aliquid scriptum uiderent in lege: hoc despicerent: & manifestum facientes emendarẽt: hoc castigãtes: ut quod semel iudicatum fuerat bene se habere: sempiterna memoria remaneret. Gauisus ergo rex & uidens uoluntatem suam ad utilem rem esse profectam: & delectatus relictis legibus: & sensum: & sapientiam: & legislatores obstupescens: ad demetrium sermões facere cœpit: q; ita mira existeret legislatio q; nemo neq; historiographus: neq; poeta meminisset eius. Cui demetrius respondit: neminem fuisse ausum: harum legum tangere conscriptionem q; diuina & uenerabilis esset: & quia lesi sunt quidam a deo hoc præsumentes. Significabat uero: qualiter theopõpus uolens in historia aliquid de his conscribere: sit mente turbatus: plus triginta diebus: & cum ad se reuersus cum humilitate a deo ueniam supplicaret: dei sibi clementiam factam suspicatus eẽt: nec non & in somnis uiderit: q; ei ideo accidisset: quia diuina scrutatus esset: & proferre ea ad homines impuros uellet: cum conscribere quieuisset recepit sensum. Referebat autem & de theodecto tragediarum poeta dicens: quia cum nisus fuisset in aliquo dragmatheorũ meminisse: quæ in diuino uolumine continentur: oculis obscuratis recognouit causam suæ cecitatis: & ita liberatus est a passione deo ueniam indulgente. Hæc ergo rex pure suscipiens petiuit interpretes: frequenter ad se de iudea proficisci: hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens: nunc uero iustum esse eos dimitti dicebat: sponte autem ad eum uenientes: omnia quæ equum esset sapientiam eorum impetrare: & pro sua maiestate dignum largiri promisit. Et quidem tunc remisit eos donans unicuiq; optimas tres stolas: & auri talẽta duo & calicem unius talenti: totumq; conuiuatorium. Principi autem sacerdotum eleazaro destinauit per eos lectos cũ aureis pedibus decem: & conuenientem eis suppelectilem: & calicem talentoꝝ triginta: insuper stolas decem: & purpuram: & coronam decoram: & lineas de byssо centum: præterea & pateras: & trullã: & libatoria: & crateras aureas duas deuouendas. Petiuit autẽ & per epistolas: ut si quis de his uiris uoluisset reuerti ad se: eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis habere sermonem: & diuicias suas libenter talibus impertiri. Huiusmodi quidem causam ad honorẽ & gloriam iudeorum ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

¶ Capitulum. III.

IMpetrauerunt autem & a regibus asyæ honorem: quomodo cũ eis castrametati sunt Nam seleucus nomine nicanor in ciuitatibus quas per asyam edificauerat: & in inferiore syria: & in ipsa metropoli antiochia republica sua dignos eos effecit & equum eis honorẽ cũ habitatoribus macedõibus & græcis deputauit. Hactenus i eadẽ cõuersatione eos aliquãdo mãsisse signũ est: q; iudei nolentes alieigenaꝝ uti oleo: accipiũt alias accipiant diffinitã quandã a pricipibus olipiaci certamis p pcio olei pecuniã: populoq; ãtiochẽo i præsenti bello uolenti soluere consuetudinem: mutianus præfectus tunc syriæ constituta seruauit: & post hæc imperatoribus Vespasiano & tito orbis terrarum: supplicauerunt alexandrini & antiocheni: ut eis ius reipublicæ de reliquo cum iudeis nõdeberet esse commune: nec ipetrauerũt

Vnde poteſt conſiderari romanorum modeſtia: & potius magnificentia Veſpaſiani & titi. Qui cum multa pericula bellando contra iudeos ſuſtinuiſſent:acerbe ferẽtes q̃ ſe tradere noluiſſent: ſed uſque ad finem pugnantes permanſiſſent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtium fuerat abſtulerunt: ſed ſimul & priorem iram & petitionem magni populi alexandrini & antioche ni uiuaciter expulerunt:dum nihil neq̃ pro amiciciis ad gratiam iſtorum: neq̃ p̃ inimiciciis deuictorum concederent:quatenus perſolueretur aliquid priſtine iudeorum utilitatis: dicẽtes eos in pugna dediſſe pœnas:qui arma cœperunt:infontes autẽ nõ eẽ iuſtũ ſua poſſeſſione priuari. Simile uero & marcum agrippam erga iudeos ſenſiſſe cognouimus. Nam motis contra eum crẽtenſibus:& petentibus agrippam:ut conuerſationem quam eis antiochus ſeleuci nepos:qui apud græcos deus nuncupatur dederat ſoli poſſiderent & dicentibus:ut ſi cognati eſſent eorum iudei: colerent proprios eorum deos:habito iudicio iudei uicerunt:ut ſuis utantur moribus:defendẽte eos nicolao damaſceno. Nam agrippa interlocutus eſt:nihil innouare eis licere. Siquis autem certius hæc uult noſſe: legat nicolai centeſimam & uiceſimamtertiam & quartam hiſtoriam & agrippæ quidem iudicium non eſt forſitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens noſtra aduerſus romanos. Veſpaſiani etiam & titi magnificentiam quilibet decentius obſtupeſcit:qui poſt tot bella tantaque certamina quæ contra nos habuerunt tam pie diſpoſiti ſunt. Repetam autem orationem: unde ad hæc uideor eſſe digreſſus. Iudeos igitur ſub imperio magni antiochi regentis aſyam conſtitutos contigit multa tollerare:dum terra eorũ diuerſis calamitatibus ſubiaceret:cum illis qui humilem ſyriam habitare uidebantur. Nam cum antiochus pugnaſſet contra euparorem ptolomeum:& eius filium ptolomeum: cognomine epiphanen: laborare cõtigit eos cum uincente & uicto:& eadem pati ut pares exiſterent: naues turbate & tempeſtatibus fluctuãtes:dum inter fœlicitatem & calamitatem antiochi fuiſſent communiter conſtituti. Cunq̃ uiciſſet ptolomeum:antiochus iudeam recepit. Defuncto uero ptolomeo filio eupatore: filius eius magnam uirtutem militum miſit:& ducem ſcopam nomine:contra humilem ſyriam:multaſque eorum ciuitates cœpit. Ex quo noſtra gens expugnata adiecta ei eſt:& nõ poſt multum antiochus ſcopam uicit:confligens contra eum iuxta fontẽ iordanis: & multos ab exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero antiocho capiente ſyriæ ciuitates:quas ſcopa tenuerat:ex ſamaria ſponte gens iudeorum ad eum tranſiens:in ciuitatem omnem eius exercitum ſuſcepit: & elephantis abundanter alimenta p̃buerunt:& obſidente eos qui ab ſcopa in arce hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes:prono animo auxilium præſtiterunt. Igitur Antiochus iuſtum arbitratus iudeorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandum:ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimonium exhibens q̃ ab eis bene tractatus eſt:ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit:manifeſte illis innotuit. Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis ſcripſerat:præponens teſtimonium: quod nobis præbet polibius megelopolitanus in undecima hiſtoria ſua ita dicens. Ptolomei dux Scopa ad ſuperiora uadens loca:ſuperauit hyemis tempore gentem iudeor̃. Dicit nãq̃ & in eodem uolumine:qualiter Scopam Antiochus deuincens. Bythyniam & Samariam: & Abella: & gadera cepiſſet. Paulo poſt uero tradiderũt ſe ei iudei:qui circa templũ habitabant. Factæ aũt apparationis in tẽplo:ad aliud tempus narratõnem differamus. Polibius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit. Nos aũt reducamus orationem ad narrationem prioré:intimantes epiſtolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolomeo ſalutem. Iudei mox ut prouinciam eorum ingreſſi ſumus:liberalitatẽ circa nos ſuam oſtenderunt:& uenientes ad ciuitatẽ clare nos ſuſceperunt:cum ſenioribus & principibus occurrentes:& abunde miniſtrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiſcum ad arcem pugnauerunt cõtra cuſtodes egyptior̃. Ergo dignũ & nos iudicamus eos remunerari: & reficere ciuitatem deſtructam:& rurſus in eam habitatores cõgregare diſperſos. Et primum conſtituimus propter pietatẽ eis præſtari ad imolatõnes uictimar̃:& uini & olei & libaminis precium argenteor̃ uiginti milia:& ad ſimilam ſecundum prouincialẽ legem tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq̃. Præberi aũt hæc inquit eis uolo ſecũdum mea mandata: & opus templi conſtrui:& porticus:& ſi qd oportet aliud reſtitui. Materies autẽ lignorum deponatur ex ipſa iudea:& ab aliis gentibus:& a libano:nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in aliis in quibus oportet clariſſimam templi fieri uolumus edificationem. Conuerſetur omne genus eorum ſecundum proprias leges: relaxentur & ſacerdotes & ſcribæ templi: & cantores ſacri a tributis:quæ pro ſuo capite dabant:& regio uectigali: uel ab aliis cunctis oneribus: ut pro opere eorum ciuitas habitationibus hominum apta reddatur. His quoque qui uel nunc habitant:uel habitaturi conueniunt: donamus tributa uſque ad mẽſem biperheretheum: & per tres annos liberamus a tertia parte fiſcalium: quatenus eorum leſio releuetur. Et quicunque ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt: ex ipſis genitos libertati donamus:&

ſubſtantias eis reddi præcipimus. Epiſtola quidē hæc continebat. Ornato autem templo dictū per omne ſuum tranſmiſit imperium: in quo continebatur neminem alienigenaꝝ intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec iudeos niſi quibus mos eſt: purificatos ſecundū patriā legem: neq; inferri alias inferre ciuitati equinas carnes: neq; mulaꝝ: neq; ferarum manſuetarum uulpium: aut luporum: aut leporum: aut pardorum: & generaliter omīum animalium quæ iudeis interdicta ſunt: ut nec pelles eorum liceret afferre: alias afferri: neq; horum aliquid intra ciuitatem paſcere: ſed ſolitis parentum victimis: ex quibus & deo oportet ſacrificare alias autē ſacrificari: uti permiſſum eſt. Qui autē aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet: iuſſit ut multatus pecuniæ præſtaret ſacerdotibus dragmas tria milia. Scripſit etiam teſtimonia noſtræ pietatis: & fidei præbens: cū rebelles frigas & Liddos adiſſet: eo tempore: quo ad ſuperiores Perſaꝝ ierat prouincias iubens zeuſidi cariſſimo: ut mitteret quoſdā noſtroꝝ a babilone ad frigiā: ita per epiſtolam ſuam mandās rex Antiochus Zeuſidi patri ſalutem. Si ſani eſtis: bene eſt: ſanus & ego ſum. Audiens autem frigas & liddos rebellare magna cogitatione permotus: conſilium animo percepi qd oporteret fieri. Placuit aūt ad caſtella uel neceſſaria loca meſopotamiæ & babiloniæ iudeorum domus dūo milia cum apparatu ſuo deducere: credo enī fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem: quā circa deum habent. Nam teſtificantur parentes noſtri fideles eos: & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur licet difficile eſſe credam migrari: ut pmittas eos legibus propriis uti: & cum eos ad prædicta loca migraueris: ad edificādas tibi domos locum unicuiq; diſtribuit: terramq; colendam dari: & uitium plantatiōes & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uero uſquequo fructus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat: ut noſtram impetrantes clemētiam: proniores ſeipſos erga nos præbeant. Præterea prouidentiam faciens eoꝝ gentis ſecundum poſſibilitatē: quatenus a nullo moleſtiam patiantur. De amicitia quidē magni Antiochi & iudeoꝝ: hæc a nobis pro teſtimonio dicta ſint. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum ātiocho cōpoſuit: dedit ei filiam ſuā cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem Syriam: & ſamariam: & iudeam: & Phenicem donatis nomine. Diuiſis aūt in utrunq; regem tributis: unuſquiſq; ſublimiſſimus patriæ ſuæ colligēs uectigalium ſummam ſtatutam regi offerebat. Eodem uero tempore ſamarite ifœliciter agētes: multa contra iudeos mala fecerunt: terramq; eorum depopulantes: multos inde captiuos trahebant: quæ facta ſunt ſub principe ſacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro principatum ſacerdotii patruus eius manaſſes ſuſcepit: cuius poſt finem uitæ Onias eo in honore ſucceſſit filius exiſtens Simonis: cognomine iuſti: qui Simon frater Eleazari: ſicut prædiximus: erat.

Capitulum. IIII.

IS autem Onias paruulus mente: & pecuniis auarus exiſtens: pro populo regibus uectigal: quod patres eius ex propriis dabant id eſt uiginti talenta pecuniarum non reddens ad iram regem Ptolomeum commouit: qui & legatum tranſmittens ad hierosolymam: culpabat Oniam non reddentem tributa: & interminabatur: ut ſi non acciperent tributa: terram eorum ad iugera metiretur & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uero mandata regis iudei turbabantur: hunc autē Oniam nihil horum flectebat propter auaritiam ſuam. Ioſeppus autem quidam iuuenis ætate: ſed propter caſtitatem & ſuam prudentiam iuſticiæ gloriam habens apud hieroſolymitas: patre Tobia: & ex ſorore Oniæ principis ſacerdotum progenitus: mandante matre legati præſentiam: dum ille eſſet ad ficulam uicum: ubi natus erat: ueniens in ciuitatem increpabat ſacerdotem: non prouidentem innocentiæ ciuium: ſed ad pericula mittere uolentem gentem propter pecuniarum priuationem: dum per ipſum populum dignitatem accepiſſet: & principatum ſacerdotalis honoris impetraſſet. Si autem cupiditate haberet pecunias: ita ut propter ipſas & periculum fieri patriæ: & ciues ſuos afflictos uidere pateretur: ſuadebat ei ad regem ire & petere: ut ei aut omnes pecuniæ aut pars concederet. Tunc Onias neque principatum uelle ſe gentis habere reſpondit immo & ſacerdotalem honorē ſi eſſet poſſibile paratum ſe eſſe deponere: ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad ſe de his ptinere dixiſſet: ioſeppus iterrogauit eū: ſi ſibi cōcederet legationē ad Ptolomeū gerere pro gente. Cūq; conceſſiſſet Onias: aſcendit ad templum ioſeppus: & cōuocata multitudine ad cōnem nihil turbari eos uel timere ſuadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentiam: ſed rogabat: ut deponerent cordis meſticiā: qua ꝓ regis mādatis affligebant. Nam legationē factuꝝ ſe ad regem promiſit: ut flecteret eum: quo nihil iniquitatis ī eos efficeret. Multitudo quidē hæc

audiens, Ioseppo gratias egit: ipse autem a templo descendens: in hospitium suscepit Ptolomei: legatum: donauitq; ei magnificentissima munera: & per multos dies munificentissime eū pauit: & ad regē remisit: promittentes ei ut & ipse sequeretur. Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante: & concitante eum ad Egyptum peruenire: & ꝓmittente omnia quæ a Ptolomeo peteret per se eum impetraturum: quia modestiam morum eius nimis amabat. Cunq; legatus ad Egyptum peruenisset: & regi nunciasset indeuotōnem Oniæ: & utilitatem Ioseppi: quē uentuq; ad eum dicebat: & satisfactuq; pro excessu Oniæ: qui etiam regem patronum esse confideret: tanta laudum magnitudine pro adolescente utebatur: ut regem & uxorem eius cleopatrā prius familiarem faceret habere ioseppum quā eum haberent præsentem. Ioseppus aūt mandans amicis ad Samariam: & mutuam ab eis accipiens pecuniam: & parans conuenientia profectioni: uestes & pocula & subiugalia: quæ omnia ad uiginti milia dragmas essent ad Alexandriam usq; peruenit. Contigit aūt per illud tempus omēs primatus & magistratus ascendere ciuitates Syriæ & Phenice: ut uectigalium susciperent exactionem. Nam singulis annis potentibus per ciuitates eam rex cōmittere consueuerat. Videntes autem hi per uiam ioseppum deridebant eius pauperiatem & inopiam. Cunq; ad alexādriam peruenisset: in Memphis Ptolomeum esse cognouit: cui occurrere festinauit. Sedente autē super currū rege cum uxore & amico Athenione: qui cum legatione ad Hierosolymam destinatus: & a ioseppo hospitio clementer exceptus est. Vidēs Athenio mox regi innotuit: dicens hunc esse: de quo ab hierosolymis ueniens nūciauit: quā bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus uero primus eum salutauit: & ascendere super currum fecit. Postquā uero sedit cœpit rex Oniam accusare. Tunc ioseppus ait. Veniam ei queso præsta ꝓpter senectutem. Non enim uos latet q; senes & infantes eandem mentem contingit habere. A nobis autem redditur tibi ratio: ut ei penitus irasci non debeas. Gauisus aūt rex de prudētia atq; benitidie suæ mensæ esse conuiuā. Cunq; uenisset ad Alexandriā rex: uidentes Syriæ priores consedentē ioseppū: egre ferebant. Instante uero die quo suscipi habebāt uectigaliū soleniter exactiones diuersaq; ciuitatū nobiles data pecunia suæ patriæ exigenda fiscalia conducebant: quæ usq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phenicis & iudeæ & Samariæ colligebātur. Audiens ergo ioseppus culpabat eos qui conducebant: tanquā paruo munere exigenda regi uectigalia ꝓmisissent. Ipse aūt duplū dare pollicitus est: & fisci iuribus peccātium substātias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit q; ad eius errarium expectaret augmentum: & petente ioseppo confirmari sibi uectigalium conductionem interrogauit si secundū promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille uero facile respondit. Dabo inquit homies bonos & optimos de quibus confidas. Cunq; diceret rex: qui sunt isti uades: quos te dare promitris: ioseppus: te inquit o rex & tuam uxorem pro utraq; parte sponsores præbebo tibi. Cuius uerba libenter suscipiens Ptolomeus sine fideiussoris uectigalia eum habere permisit. Quod factū nimis contristauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad Egyptum uenerant: q; simili non fuerant benignitate tractati: unde cū magna confusione ad suas unusquisq; prouincias recessere. Ioseppus uero accipiens a rege duo milia peditum: pertuerat enim aliquod auxilium ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere: tunc mutuans propter expensas suas ab amicis regis quingēta talenta de alexandria in Syriam est profectus: qui postquā uenit ī ascalonam uectigalia exigēs ascalonitas quō nihil dare uolebant: sed etiam contumeliis eum grauibus afficiebant: capiēs priores ipsorum uiginti trucidauit: & substantias eorum usq; ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit: intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius: & laudans quæ facta fuerant: permisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii obstupuerunt ascalonitarum contumacie exempla: metuentes ciuitatibus suis: & ideo foribus ciuitatum reseratis deuotis animis aduentum ioseppi sustinebant. Nitentibus uero scitopolitanis contumeliis eum afficere: & uectigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant: horum quoq; priores interfecit: substantiasq; eorum fisci iuribus applicauit. Colligens uero pecunias multas: & maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia: ut ei potentia permaneret: occasionē sibi: & cām fœlicitatis seruare putans ex his q̄ cōgregauerat: & multa large regi & cleopatre uel amicis eoꝝ bona dirigebat patrocinia sibi eoꝝ fauorēq; cōcilians. Potitus uero ac fœlicitate p ānos uigītiduos: & pater factus ab una quidē uxore septē filioꝝ: habuit ēt ex filia fratris sui solini unū noīe hircanū: quā accepit ex tali causa: cū fratre quondā Alexandriā pgens: ducente etiam secum filiā nuptiis iam maturam: ut eam cōiungeret alicui sublimi iudeorum: dum apud regem cœnaret: & intrasset Pantomima ad conuiuium concupiuit eam: fratrique nunciauit desiderium suum: petens eum celare suum peccatum. Nam apud iudeos lege prohibetur alieni-

gene conuenire mulieri:quapropter petebat ut fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater aũt eius libenter miniſterium ſuſcepit:ornãſq; ſuam filiam:nocte adduxit ad eum & collocauit. Ille ex ebrietate neſciens ueritatem cum fratris filia concubuit:quo ſepius facto ualde dilexit eã: dixitq; ad fratrem q̃ uita eius periclitaretur ſi rex ei minime concederet Pantomimã. Fratre uero petente nihil eum debere metuere:quia dicebat ei frui muliere uxoremq; habere:& uerũ aperiens ei:ac dicens magis ſe uelle filiam iniuriam ſuſtinere quã illum uidere ad confuſionem deſtabilem peruenire:laudans eum Ioſeppus de cõcordia fraternitatis filiam eius duxit uxoré & filium ex ea genuit hircanum ut prædiximus. Qui cum adhuc tertiũdecimũ annũ agens demonſtrabat naturalem fortitudinẽ & prudentiã:ut etiã acerbam emulationẽ fratribus ſuis excitaret. Ioſeppo uero uolente cognoſcẽ quis de filiis ſuis uirtute melior exiſteret:unũquenq; ad doctorum ſublimium ſtudia deſtinauit.Et cæteri quidem deſidia diſciplinaq; indocti fatuiq; redierũt. Poſt illos aũt adoleſcentulũ hircanum direxit:danſq; ei trecenta iuga boum:tranſmiſit uiã duorum dierum ad ſolitudinem ſeminare:celans lora quibus ligarentur:quæ non habens hircanus: aratorum quidem ſententiam reprobauit ſuadentium:ut ad patrem mitteret quoſdã deferre lora.Tempus autẽ non arbitratus non oportere ſe perdere dum expectaret illos qui tranſmittendi erant:excogitauit uirile quoddam & maius ætate ſua. Occidens enĩ decem iuga:carnes quidem operariis diſtribuit:pelles uero eoꝝ incidens retinacula fecit:per quæ iuga ligauit: & hoc modo ſeminans terram quã ei præceperat reuerſus eſt ad eum:quẽ pater ſuſcipiens nimis dilexit ꝓpter prudentiam & argutiam mentis:& fiduciã eius laudãs tanquã ſolum proprium filium diligebat: propter quod fratres eius cõtriſtabantur ut uero nunciauit quidã ioſeppo per illud tempus filiũ regi ptolomeo genitum:& q̃ omnes priores ſyriæ:& ſubiectaꝝ ꝓuinciaꝝ celebrarent natalis pueri diem:cũ apparatu maximo ad alexandriã ire ipſo quidẽ ſenio ꝓhibebatur: filios aũt interrogauit quis illoꝝ ad regẽ uellet ire:maioribus uero recuſantibus:& ad tales conuentus idoctos ſe eſſe dicentibus:fratrẽq; hircanum poſſe ad regẽ ire firmantibus conſuluit eum.Qui cum ſe promiſiſſet iturũ:dicens ſe in uia non multas opus habere pecunias:dum ſoleret bibere modeſte:& ei decem.milia dragme habũde ſufficerent:gauiſus ẽ de ſobrietate filii.Deferens aũt parum puer patri ſuadebat dona quidem exinde ipſi regi non mittere:dare uero epiſtolam ad diſpenſatorem in alexandriam:quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel precioſa poterat iuenire. Qui opinatus decem talenta ſufficere ad ſumptũ regii muneris: filiũ collaudans:ut bene admonentẽ ſcripſit diſpenſatori Arioni qui omnes per Alexandriã eius diſpenſabat pecunias:non minus tria milia talenta exiſtentes. Nam Ioſeppus a Syria pecuniã ad Alexãdriam mittebat.Et conſtituto die ueniente:in quo aſſignari regi oportuiſſet. Arioni ſcribebat: ut eas redderet.Igitur Hircanus ſuggerens patri:accepit epiſtolã ad Alexandriãq; perrexit.Egreſſo aũt eo fratres eius ſcribunt oĩbus regis amicis:ut eum occiderent.Qui ut peruenit ad Alexandriam:porrexit Arioni epiſtolã.Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta: nam ſperabat eum querere decem tantum:aut his pauco plus:cũq; dixiſſet mille opus habere iratus ſcripabat eum:quaſi uolentẽ luxirioſe uiuere: & dicebãt quẽadmodũ pater eius ſubſtantiã collegiſſet labore uel abſtinentia:& imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare aũt non plus niſi decem talenta ſe dicebat:& hæc ad regiã donationẽ.Tunc furore cõmotus adoleſcens in uincula arionẽ miſit:cuius uxor ad cleopatrã demandans petiit quatenus puerũ increparet:nã ualde arion apud eã honoribus precellebat: quod etiã ad regis notitiã cleopatra ꝓduxit. Itaq; Ptolomeus ad hircanum mittens admirari ſe dicebat q̃ a patre ad ſe trãſmiſſus nõ eũ uidiſſet:inſuꝑ & diſpẽſatorẽ ligaſſet. Venire ergo eũ:& cãm ſibi ꝓ qua ueniret ĩdicare ꝓcepit:quẽ ferũt nũcio regis ita reſpondiſſe legem eſſe penes iudeos ; quæ ꝓhibet communes epulas prius attingere:quã in templo deo immolare.Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre traſmiſſis ad regem pueniret.Propter hãc cauſam nõ ad eũ ueniſſe:ſeruũ aũt puniſſe nõ obſecutũ iuſſionibus ſuis dum nihil diſtaret ĩter magnũ & minorẽ dominũ:ſed ſi taliũ cõtumacia nõ emẽdaꝝ:& tu inquit ſpera ſimiliter a ſubiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad riſum cõuerſus magnanimitatẽ adoleſcẽtis miratus eſt. Cunq; audiſſet Arion q̃ ita rex reſponſum accipiẽs nullum ei auxiliũ præberet:dedit adoleſcenti mille talenta:& a uinculis eſt ſolutus.Tres uero differens hircanus dies regẽ reginãq; ſalutauit: quem illi libenter ſuſcipientes uiderunt: & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens comparauit ab eis pueros centum litteras ſcientes unũquenq; talento uno:& centum uirgines ſingulas eodẽ precio. Cunq; inuitatus ad regis conuiuiũ diſcubuiſſet cum prioribus prouinciaꝝ:ultimus omnium & tanquã puer ab his qui loca ſecundũ dignitatem habebant contemneretur. Cunq; omnes conuiue regis oſſa ciboꝝ ante hircanum in menſa proiicerent:ipſo tacente Trifon qui ad conuiuia & ad riſus conuiaꝝ erat aptus:rogãtibus

se cōuiuis iuxta mensam assistens regi ait : Vides domine ātepositā ossa Hircano. Ex hoc conice
ꝙ & pater eius sic omnē Syriam denudauit: quemadmodū hæc ossa iste carnibus expoliauit. Ri-
dente uero ad uerba Trifonis rege: & interrogante Hircanum: cur tanta ante eum ossa iacerent:
apte inquit domine: nā canes semp ossa cū carnibus deuorant: sicut isti fecerunt. Idē de accūbē-
tibus dicēs: quoniā ista āte eos minīe ossa iacebāt: hoīes uero carnes cōedūt: ossa aūt iactāt: qđ &
ego tāq̄ hō nūc feci. Rex aūt miratus eius respōsū tā sapiēter dictū oēs plaudere iussit: uerbū eius
laudantes. Postera uero die ad unumquenque regis amicū pergens: & ad potentes aulæ hos qui-
dem salutabat: famulos autem interrogabat: quæ dona daturi sunt regi die natalis filii eius. Illis
uero dicentibus: quosdam decem daturos talenta: alios autem nobiles plus secundū magnitudi-
nem substantiæ suæ : contristari se simulauit quasi non ualens talē donationē offerre: nā plusq̄
quinq̄ talenta se non habere affirmabat: quod serui audientes dominis nūciauerunt: qui gauisi
sunt sperantes ioseppū regem offendere: propter numerū paucitatē: instante uero die cæteri qui-
dem regi offerentes talenta non plus uiginti: qui magnam uidebantur offerre munꝰ quantita-
tem hircanus: quos cōparauerat pueros centum & uirgines totidē: unicuiq̄ dās talentū portare:
obtulit pueros quidem regi: puellas autem cleopatre reginæ: omnibus munꝰ magnificentiam
admirantibus & ipsis regibus & amicis eoꝝ: insuper & regis seruientibus: quia digna dona mul-
tis talētis obtulisset: unde etiā & mortis pericula declinauit hircanus: quæ fratres eius zelo ducti
parauerunt. Tunc ptolomeus magnanimitatē adolescentis miratus imperabat ei donationē quā
uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri quā ut patri eius scripta dirigeret. Honorans
ergo liberaliter: & donationes copiosas præstans pratri & fratribus & oībus magistratibus scri-
pta transmisit. Audientes aūt fratres eius hircanū a rege talia meruisse: magnoq̄ cū honore rede
untem in occursum eius se egredi simulātes interficere illum etiam patre sciēte omnimō decre-
uerunt: irascebatur. n. ei pater propter pecunias' quas regi obtulerat: & non curabat salutē eius.
Et iram quidem quam circa filium ioseppus habebat regem timens celabat. Cōmittētibus uero
aduersus eum fratribus pugnā: multos eoꝝ qui eos sequebantur occidit cum duobus fratribus
suis. Cæteri aūt ad patrē hierosolymā cōfugerunt: qui postq̄ ad ciuitatē uenit nullo se suscipiēte
discessit trans iordanē fluuiū: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autē tempus
regnabat in asia Seleucus qui Sother noīabatur, filius magni Antiochi: tūc moritur & pater Hir
cani ioseppus uir bonus & magnanimis qui populū iudeoꝝ a paupertate & debilitate ad clarīs-
simas rerum causas usq̄ perduxit: his etiam uiginti & duobus ānis Syriæ & phenicis & Samariæ
tributa dispensauit. Defunctus est' uero & auunculus eius Onias principatum sacerdotii simoni
filio derelinquens.

Cap. V.

Ortuo quoq̄ & isto: filius eius Onias in honorem successit: ad quē rex lacedemonio-
rum aruis legationem direxit & epistolas: quaꝝ huiusmodi continebatur exemplar.
Rex lacedemonioꝝ aruis Oniæ salutē. Legentes scripturā aliquā inuenimus ex uno
genere iudeos & lacedemones extitisse: & familiaritatē cū abraam sotialiter habuisse.
Iustum ē ergo cum fratres existatis trāsmittere ad nos & petere quæ uobis necessaria iudicatis:
facimus uero & nos idem & uestra ꝓpria simul: & nostra cōmunia reputamus. Portitor litteraꝝ
dimotilis epistolas uobis dīfert quadrāgulo scriptas signaculū habētes aquilam: draconē ungui-
bus deportantem. Epistola igitur a lacedemonioꝝ rege destinata textū huiusmodi continebat.
Defuncto autem ioseppo populum cōtigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus
bellum gerentibus contra hircanum ultimū filioꝝ ioseppi: dissensit ab inuicem multitudo: plu-
resq̄ maioribus auxilium ferebant cum principe saeerdotū Simone qui cognatus eoꝝ & affinis
extabat. Hircanus autē redire quidē ad Hierosolymam minime iudicauit. Sedens uero trans ior
danem frequenter arabas debellabat. Edificauit ergo turrim fortissimam ex lapide albo cōstru-
ens eam & totam usq̄ ad terram sculpsit animalibus diuersis: & in circuitu fecit magnum & altū
euripum: id est piscinas. Ex petra autem contrapositi mōtis cuius incidens sinistram extensionē
speluncas multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea
ad conuiuia & somnum & conuersationem fecit aptissimam multitudini: cameratas etiam cur-
rentium aquarum delectatione gratissimas ad ornamentum totius aulæ. Ostia uero speluncaꝝ
aperuit minora: ut unus & non multi per ea possint intrare: & hoc custodie gratia cōdidit: ut ob
sessus a fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudīe excellentia:
& paradisis ornauit egregiis: & talem perficiens locum tyrum eū nominauit: qui locus est inter
arabiā & iudeā positus trans iordanē nō longe a Sebonitide regiōe: præfuit ergo patribus illis p
annos septem omni tēpore: quo seleucus syriæ regnauerat. Hoc eni iam defūcto: post frater eius
Antiochus: qui epiphanes uocabatur regnū obtinuit. Moritur etiam Ptolomeus rex egyptioꝝ:

qui ſimiliter epiphanes nuncupabatur:relinquens duos filios minores ætate: quorum unus qui
& maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiſcon.Hircanus aũt uidens magnã Antiochũ
uirtutem habentẽ:& timens ne tentus ab eo tormẽtis afficereť pro his quæ cõtra arabas egerat
uitam propriæ manus internitione cõcluſit:cuius ſubſtantiã antiochus ſuis cõmodis applicuit.

¶ Cap.VI.

PEr idẽ tẽpus defuncto Onia prĩcipe ſacerdotũ:fratri eius ãtiochus ſacerdotii cõtulit
principatũ.Nam filius quẽ onias reliquerat adhuc infans erat.Demonſtrabimus aũt
ſingula in loco ꝓprio quæ ad hunc puerũ ptinere uidebuntur.Ieſu uero nã hic frater
erat oniæ principatũ ſacerdotii rex abſtulit iratus:& dedit eũ iuniori fratri eoꝝ noĩe
oniæ. Symõi aũt tres filii hi fuerũt:qui ad tres prĩcipatus ſacerdotii ſicut prædiximus peruene-
rũt.Et ieſus quidem iaſonem ſe nominauit. Onias autem menelaus eſt nuncupatus. Se-
ditionem itaq; prius princeps ſacerdotũ ieſus aduerſum menelaum concitauit:& diuiſa ĩ utrũq;
populi multitudine: ꝓ pte menelai filii tobiæ conſtabant alias cõſiſtebãt:populi uero pars pluria
iaſonem adiuuabat.Vnde & laborantes menalaus & filii tobiæ ad antiochũ diſceſſerunt: ad no-
ticiam eius ꝓducentes q; uellent patrias relinquere leges:& conuerſationem & mores obſeruare
græcorum.Rogauerunt ergo eũ ut ꝓmitteret eis edificare gimnaſium hieroſolymitis.Cũq; con
ceſſiſſet circũciſionem ſuã uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles:
cæteraq; oĩa relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliaꝝ facta gentiũ rituſq; ſequebãť.
Antiochus aũt pro ſuo fœliciter impio exercitũ ducere deliberauit ad egyptum tractus deſide-
rio eius conténens filios Ptolomei ut debiles:ac nequaquam tanta negocia regere prævalentes.
Perueniens igitur cũ magna uirtute ad peluſium:& dolo philometorẽ ptolomeũ circũueniens
egyptum occupauit.Et cũ adiſſet loca mẽphiticæ ciuitatis:eam capiens contra alexandriã ut ob
ſidendo ptolomeũ capet ambulauit.Expulſus uero eſt:non ab alexandria tantum ſed etiã a toto
egypto:romanis ſibi denũciantibus ut diſcederet a ꝓuincia;ſicut prius & alibi demõſtrauimus.
Exponam ergo per ꝓtes de hoc rege:quẽadmodũ iudeam & tẽplũ ꝑiter occupauit. Nam in ꝓria
mea cõſcriptiõe capitulatĩ eoꝝ memoriã feci:nũc neceſſariũ putaui ad certiorẽ eoꝝ narrationẽ
denuo remeare.Reuerſus ergo ꝓpter rõanoꝝ timorẽ ab egypto rex ãtiochus ad hieroſolymoꝝ
ciuitatẽ ducit exercitũ:quo ꝓueniens ãno centeſimo q̃drageſimotertio:poſt regnũ primi ſeleuci
centeſima quinquageſimatertia olĩpiade:uiceſimo & quinto die menſis caſleu quẽ macedones
appelleon noĩant:capit eã ſine cõflictione cuiuſpiam:apientibus ei portas his qui uoluntati eius
conſentiebant.Ingreſſuſq; ciuitatẽ hieroſolymoꝝ multos interemit ſibi contraria ſapiẽtes:nec
non etiã eos qui portas apientes ciuitatẽ ei tradiderũt:ꝓpter templi diuitias interfecit: multaſq;
ab eo auferens pecunias ad ãtiochiã reuerſus eſt. Poſtquã ergo expoliauit templũ ita ut uaſa dei
aſportaret & lucernas aureas:& arã aureã:& mẽſam:& ſacrariũ neq; de uelis abſtinuit:q̃ ex biſſo
& cocco erant.Exhauriendo aũt & theſauros nihil penitus relinquens:ad maximũ iudeos luctũ
ꝓpter hæc uſq; ꝓduxit.Nam & quotidianas ĩmolationes quas deo ſecundũ leges offerebãt cele-
brare ꝓhibuit. Depredãs uero totã ciuitatẽ:quoſdã ĩterfecit:alios captiuos cũ uxoribus & filiis
deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuoꝝ uſq; ad decẽ milia exiſtere uidereť. Incendit etiã
optima eius loca:& deponẽs muros arcẽ edificauit in ĩteriori ꝑte ciuitatis:nã alta & eminentior
erat prius a tẽplo:& ꝓpter hoc muniẽs muris altis & turribus cuſtodiã macedonũ ibi diſpoſuit.
Manebant etiã in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a quibus ciues multa &
acerba ſubinde patiebanť.Edificãs uero & ĩ ſacrario arã:ſuꝑ eã porcos ĩmolauit:hoſtias nõ legit
timas:nec patriæ religioni iudeoꝝ cõgruas.Coegit itaq; eos relinquentes religionẽ patriã idolũ
uenerari:edificare etiã in unaquaq; ciuitate & uico tẽpla deoꝝ:& aras collocantes ĩmolare ſuper
eas porcos oĩ die præcepit:& ne quis circũcidereť;aut ne filii eoꝝ.Interminatus eſt & tormenta
grauiſſima:ſiquis præter hæc facere inueniretur.

¶ Cap.VII.

QOnſtituit itaq; ꝓpoſitos:qui cogerẽt impalia mandata ꝓficere.Et multi quidẽ iudeo
rum ſponte:alii uero ꝓpter timores ĩminentes:regis præcepta ſequebanť.ꝓbatiſſimi
aũt & generoſi:deteſtabile facinus execrãtes:patris legibus adheſerũt.ꝓpterea diebus
ſingulis pœnis afflicti:& amara paſſi torméta trucidabanť.nã & uerberati:& diuerſis
cruciatibus ſatigati:adhuc uiuentes crucis patibulo figebanť.Vxores uero & filios quos circũ
ciderunt præter uoluntatẽ regis laqueis ſuffocabãt:parentũ eos ceruicibus illigãtes. Nã & ſi apud
aliquẽ uolumẽ inuẽtũ fuiſſet ſacrũ:aut lex:& his quoq; crudeli ſorte moriebať.Videtes ſamarite
iudeos hæc pati:dereliquo negãt ſe neq; cognatos ipſoꝝ:neq; tẽplũ ſuꝑ garizim maximi dei ut
prius eſſe fatebantur:cõſuetudinẽ ſuæ facientes naturæ:de q̃ ſupius conſtat expreſſũ:ſed dicebãt
ſe medoꝝ ꝓſarũq; colonos.Mittentes ergo ad antiochũ legatos & epiſtolã:q̃ ſubter ſunt ſcripta

significauerũt Regi ãtiocho epiphani relatio a ſichimitis ſidonioꝝ.Nr̃i maiores ꝑpter crebras ꝓuintiæ peſtilentias ſecuti priſcã quandã ſupſtitionẽ:cõſuetudinẽ fecerũt:colẽdi quæ dicit̃ apud iudeos ſabbatorũ dies:edificanteſq; ſine numine in garizim monte templũ offerebant in eo deuotas ĩmolationes.Vobis aũt malignitatẽ iudeoꝝ digne rependentibus:ueniẽtes iudices ueſtri: & arbitrati p cognationẽ illoꝝ nos eadẽ facere:ſimilibus nos pœnis afficiũt:dũ ab initio ſidonii eſſe noſcamur qđ manifeſtũ eſſe publicis cõſtat ãnalibus:petimus ergo te beneficiũ & ſaluatorẽ denũciare appollonio noſtraꝝ partiũ iudici & nicanori regalia tractãti negotia:ut nihil nos deberent moleſtare:q̃ſi iudeis aliq̃ ſupſtitione coiũctos:cũ genere & moribus ab eis ꝓbemur alieni. Templũ uero edificatũ:qđ adhuc ſine cuiuſq̃ dei noĩe cõſtat:græci iouis illud appellatione petimus dedicari.Quo facto:uitamus importũas moleſtias ſuſtinere:operibuſq; ſedulo uacãtes:tibi ſoluimus redituũ quãtitatẽ .Hæc petẽtibus ſamaritis:rex iſta reſcripſit.Antiochus rex nicanori. Sichimitæ ſidonii porrexerunt mihi publicã relationẽ.Sed qa cogitantibus nobis de ſtatu regni cum amicis:docuerũt ab eis miſſi.q; criminibus iudeoꝝ in nullo ꝓbantur eſſe ꝓtices: quando moribus græcoꝝ uiuere potius elegerũt:abſoluimus eos a iudeoꝝ pœna nocentiũ: & templum eorum quẽadmodũ petierunt græci iouis appellatiõe dedicetur.Eadem & appollonio partiũ iubitans aliquis in modin uico iudeæ noĩe mathathias.filius Ioannis.filii Simonis.filii Samoni:ſacerdos de uice Ioab hieroſolymitis.Erant aũt ei filii quinq;.Ioannes qui uocatur gaddis.& Simõ qui dictus eſt Thaſi.& Iudas:qui uocabat̃ machabeus.& eleazarus.qui dictus ẽ apphus & abarõ templi nuditatẽ:& calamitates plebis:dicebatq; melius illi eẽ:ꝓ pr̃is mori legibus:q̃ ita ſine gloria uiuere. Veniẽtibus aũt ad Modin uillã a rege directis:ut cogerent iudeos facere:q̃ præcepta uidebantur a rege:& iubentibus illic conſtitutis idolis ĩmolare:ſecundũ regis iuſſionẽ:& primũ mathathiã:qui doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat ſacrificare cõpellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens.Licet alii oẽs iuſſionibus antiochi ꝓ timore obtẽperẽt: mihi tamẽ & meis filiis tale ſcelus nullatenus imponitur.Cũq; tacuiſſet accedens quidẽ ex iudeis ĩmolauit in medio ſicut p̃cepit Antiochus:iratuſq; mathathias irruit ſup eũ cũ filiis ſuis habẽtibus gladios:eiuſq; ſanguinẽ ſup arã effudit:& iudicẽ regis Appollonĩũ q eos ad talia cogebat:cũ ſuis pauciſ militibus iteremit:& arã deponens clamauit.Si quis emulat̃ p̃rias leges & dei religionẽ:ſeq̃t̃ me.Et hæc dicẽs:cũ filiis ad ſolitudinẽ exiit:relinquẽs oẽm ſuã poſſeſſionẽ.Idem multi faciẽtes cũ filiis & uxoribus ad ſolitudinẽ cõfugerũt.Audientes uero iſta iudices regis:auxilia cõuocãtes quæ in arce hieroſolymoꝝ ꝓ cuſtodia ꝑmanebant:prius quidẽ conabant̃ uerbis eos flectere:ut ad penitentiã ꝑuenirent:& eligerent potius illa q̃ proſunt : ne aliq̃ neceſſitate cogente eis tanq̃ hoſtibus uterentur.Quibus non accipientibus uerba:ſed contraria ſapientibus: cõflixerunt die ſabbatoꝝ:& ſicut erant in ſpelũcis ibi eos atroci incendio cremauerũt:dũ repugnare ꝓpter diẽ feſtum noluiſſent:ne in malis ſuis honorẽ ſabbati tranſgredi uiderent̃.Nam uacare in eo nobis legitimũ eſt. Mortui ergo ſũt cũ uxoribus & filiis ĩ ſpelũcis:globis fumiferis ſuffocati numero mille.Multi aũt liberati ſunt adiuncti mathathiæ:& illũ ſibi iudicẽ ordinauerũt : qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicẽs.Quod ſi hoc nõ fecerint obſeruantes legẽ:ſibimetipſis erunt hoſtes: in illo die cõtra eos uenientibus inimicis.Hoc dicẽs p̃ſuaſit eis:& hactenus ꝑmanet nobis cõſuetudo pugnãdi:etiã ſi tali die bella cõſurgãt.Colligens ergo ſibi Mathathias armatã multitudinẽ: aras depoſuit ydoloꝝ:& peccantes ĩ eos quãtos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes ꝓpinquas.Et pueros non circũciſos iuſſit circũcidi:expellẽs eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti.

¶Cap. VIII.

IGitur eo magiſtrante uno anno:dũ morbo grauiſſimo p̃meretur conuocauit filios ſuos: & circũſtantibus.Ego quidẽ inqt o filii decretã ꝓficiſcor uiã.Cõmendo aũt uobis p̃rias leges obteſtãs:ne eaꝝ tranſgreſſores:ſed potius cuſtodes eſſe debeatis.Paternæ uero uoluntatis memores:ritus p̃rios cuſtodite:& piclitantẽ antiquã cõſuetudinẽ reſtaurate:nõ seducti ab his q ſpõte aut neceſſitate cadũt:ſed digni meo iſtituto:oẽm uiolẽtiã & neceſſitatẽ tollerãdo ſupate.Ita uos ꝑparantes:ut ſi oporteat ꝓ legibus grata mente moriamini.Scientes hoc qa deus tales nõ deſpiciet:ſed neſtrã uirtutẽ inſpiciens reddet uobis & libertatẽ:& tribuet quãdoq;:ut cũ ſecuritate ueſtris moribus perfruamini.Nam corpora noſtra mortalia & tẽporalia ſunt: factorũ uero monimenta immortalitatis ordinẽ conſequuntur.Quod deſiderantes uos decet appetere gloriam:quæ nullo ſit fine claudenda.Concordiam uero uos habere comoneo:& ĩ quo aliquis melior exiſtit:altero cedente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus:& Symonem fratrẽ ſapientia antecedẽtem uobis patrem putate.Et quicquid ille perſuaſerit cuſtodite.Machabeum

uero militiæ ꝓpter uirtutẽ & fortitudinem habebitis ducem. Nam gentem defendens hostes uiriliter expugnabit. Suscipientes uiros iustos & religiosos: ueritatẽ eoꝝ fouere. Ista filiis locutus est: deũ orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges ꝓpriæ cõseruentur: fideli corde supplicans: uiuendi finem communi sorte suscepit. Et sepelitur in Modin: magnũq; luctum omnis populus super eum peragens. Suscepit gubernationẽ regꝝ filius eius Iudas: qui & Machabeus centesimo & sexagesimo sexto anno: & adiuuantibus se prono ãno fratribus: cæterisq; religiosis: inimicos a ꝓ uintia expulit. Et trãsgressores legũ paternarꝝ iudeos occidit: & purificauit ab oĩ malo suã terrã.

¶ Cap. IX.

Dæc cum audisset Apollonius dux Samariæ: colligens exercitũ egressus ẽ cõtra iudã. Ille autem occurrit ei: & cõmittens cum eo pugnam uicit: & multos eoꝝ interfecit. Inter quos & ducem Apollonium armis exuens interemit multamq; prædã ab exercitu hostiũ auferens: discessit. Seron ergo dux inferioris syriæ: audiens ꝙ multi transirent ad iudam: & magna iam uirtute circunseptus ad bellũ accederet: statuit contra eum dimicare: & colligens milites sub se constitutos: uel transgressores iudeos: contra machabeũ ꝓduxit exercitum. Perueniens uero usq; ad bethoron: uicũ iudeæ: ibi exercitum locauit. Iudas aũt occurrens ei: & confligere disponẽs: quia milites ad pugnam uidebat ꝓpter paucitatẽ & ieiunium defides: hortabatur dicens. Non per multitudinẽ uincẽdos hostes aut expugnãdos esse credatis: sed pietate: & hoc euidẽtissimum habemus exemplũ: maiores nostros: qui propter iusticiã & ꝓprias leges certantes: multa sepius milia deuicerunt. Nam nullum lesisse maxima uirtus extitit. Hæc dicens: suasit eis cõtemnere multitudinẽ. confligens ergo cum syris: duce eoꝝ interfecto cũctos ad fugam uertit. Secutus autem eos usq; ad campum: cecidit octo milia: reliqui fugati: ad maritima loca discesserunt. Quæ audiens rex Antiochus: maximo furore commotus: oẽm ꝓpriam uirtutem congregans: & multos ab insulis mercede conducens: parabat circa ueris initium dimicare contra iudeam. At uero militibus stipendia distribuens: uidit thesauros deficere: non enĩ omnia uectigalia ei reddebantur propter seditiones gentium. Nam cum magnanimus esset: ei minime sufficiebant quæ dudum colligerat. Deliberauit itaq; primũ ad persidam ire tributaq; prouinciæ congregare. Relinquens autẽ pro regni gubernatione quendã liisiam: gloriam apud se maximã possidentẽ: ut regeret ꝓuincias a fluuio eufrate usq; ad fines egypti & inferioris asyæ: & partem exercitus: & elephãtes ei tradens præcepit ei filium suũ Antiochum diligenter nutrire: & uastare iudeam: & habitantes in ea ducere captiuos: & euertere Hierosolymã: & genus eoꝝ omnino disperdere. Hæc quidem præcipiens Liisiæ rex Antiochus: abiit ad persidam: centesimo & quadragesimo septimo anno: & transiens eufraten ad superiores ascendit prouincias.

¶ Cap. X.

Lysias uero eligens Ptolomeum dorimenis & nicanorem: & gorgiam uiros potentes amicos regis: & tradens eis peditũ quadraginta milia: equitũ uero septem milia trãsiit contra iudeos. Qui usq; Emaus ciuitatẽ uenientes: in campo exercitũ locauerunt. Superuenerunt uero eis ad auxilia de syria uel a finitimis locis: & multi transfuge iudei: necnon & negociatorum quidam sperãtes iudeorum se emere captiuos: argentũ & aurum pro eorum præciis deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum iudas intendẽs: suadebat suis militibus confidere: hortabaturq; spem uictoriæ in deum habere: & ut patria lege eum saccis induti rogarent: & solitum habitum petitionis ostendentes supplicarent: quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo facto disponens eos secũdum antiquum & patriũ modum per millenarios & illos dimittens: qui pauloante uxores duxerant: & eos qui possessiones pauloante acquisierant: ne pro eorum desiderio minus audacter pugnarẽt: residuos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem uobis non aliud inquit necessarium est o socii: nisi ut fortiter contemnatis pericula. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatẽ: quã & ꝓpter seipsam uobis caram: & pro diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo uobis positis: ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam: & ut secundum leges & consuetudines conuersemur: agite ne forte per negligentiam uestram iudaicæ gentis semen intereat. Ita ergo pugnate: mortem pro maximo lucro putantes: ut si uiceritis cum libertate & patriis legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo uos crastina die: audacibus animis bellum pro lege patria committentes. Iudas quidem incitãs socios: ita locutus est. Hostibus uero transmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus: quatenus per noctem irruerent super Iudam: & ad hoc preuios eis dantibus aliquos defugientibus iudeoꝝ. Sentiens filius Mathathiæ: statuit & ipse castra hostium latenter inuadere. Cunq; cœn asset: fos cos plurimos derelinquens: tota die proficiscẽs: in aduersariorũ castra ad locum Emaus puenit.

Gorgias autem exploratus castra iudeorꝫ:nec eos inueniens arbitratus ī mōtibus eos discessisse: ubi essent querere decreuit.Lucescente uero die apparuit hostibus in Emaus Iudas cum tribus militibus plus:minus armatis utcunꝫ propter paupertatem. Qui respiciens aduersarios optime septos:& studio militari dispositos:inuitauit iudeos dicens:etiam nudis corporibus pugnare debemus: & deum inuocare: qui sepius nos inermes contra plures & armatos uictoriam fecit acquirere. Sermone finito iussit tubicines clangore significare militibus suis: quatenus inopinatos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occidit: reliquos persecutus est usꝫ ad Gazara. Et campos idumeæ:& Azoti:& iamniæ.Prostrati sunt autem tria milia eorum. Iudas ergo iubebat militibus suis hostium prædam contemnere: dum adhuc certamen eis & pugna Gorgiæ supereſſet:quibus expugnatis esset prædæ licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites: respexerunt illi qui cum Gorgia erant:exercitum quem in castris reliquerunt esse deuictum: castraꝫ incensa. Nam fumus a longe eis quæ accederant indicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erant cum Gorgia cognouerunt:& eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderunt:mē te ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine pugna deuictis Gorgiæ militibus:reuersus tulit hostium spolia:multumꝫ aurum & argentum:& purpuram & iacinctum auferens: ad propria remeauit cum letitia: laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria desideratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias confusus de perditione exercitus quem direxerat: statim alia sexaginta electorum milia peditum:& quinꝫ milia equitum congregans: uenit pro tinus ad iudeam. Et ascendens super montana Bethsure:uillam iudeæ castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas Et multitudinem hostium uidens: adiutorem sibi deum fieri postulauit. Et cofligēs cum percursoribus aduersariorum: sine aliqua dilatione superauit. Prosternensꝫ quinque milia eorum: factus est reliquis in timorem. Attendens ergo Lysias audaciam iudeorum:quia parati sunt mori:nisi eis uiuere cum libertate licuisset: & timēs eorum desperationem tanquam fortem:colligens residuum exercitum rediit adAntiochiam: & remorabatur ibi præsidia congregans peregrinorum:ut cum maiori expeditionis apparatu contra iudeos uenire potuisset. Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas contionem faciēs suadebat:ut post tantas donatas sibi a diuina dispensatione uictorias:ascenderent ad Hierosolymam & templum ab ydolis expiarent:legittimaſꝫ hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad hierosolymam peruenisset:templum desertum inueniens:& incēsas portas: & siluas in templo per longam solitudinem pullulasse. Lugere cœpit cum propriis sociis pro templi uisione.Eligens autem quosdam milites:iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebāt. Dum ipse templum a ruinæ feditate purgaret. Quod diligenter emūdans:introduxit noua uasa:candelabrum:& mensam aramꝫ ex auro factam. Recomposuit autem & uela in īgressu: & ianuas ipsas restruxit. Deponens quoꝫ altare:ex lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uero & uicesima mensis Casleu:quem macedones Appelleon uocant:accenderunt lumina super candelabrum:& adoleuerunt holocausta in nouo altari. Hæc autem facta sunt post tres annos: eodem die quo mutata est eorum religio ad prophanam ydolorum consuetudinem. Nam templum destructum ab Antiocho:sic tribus annis permansit. Quinto ergo anno & quadragesimo & centesimo:in templo facta sunt hæc: quinto & uicesimo die appellei: mensis olimpiade centesima & quinquagesimatertia. Renouatum uero est in eodem die quinto & uicesima appellei mensis:octo & quadragesimo & centesimo anno: olimpiade centesimaquinquagesimaquarta. Desolationem ergo templi contigit fieri secundum Danielis prædicationem: quam ante quadringentos & octo ános prædixerat:per quam significauit:qꝫ macedones illud destruerent. Celebrauit itaqꝫ iudas cum ciuibus suis pro renouatione templi sacrificia per dies octo: nullum genus deliciarum relinquens: sed præciosissimis dapibus eos pascens deum autem laudibus & psalmis glorificabant: seseqꝫ mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero solennium:post multum tempus insperata religione recepta legem posuerunt: ut posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc festiuitatem celebramus:uocantes eam lumina: eo quod præter spem hoc nobis splendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autem in circuitu ciuitatis construxit: & aduersus incursiones hostium turres edificauit altissimas:custodes in eis deputans: sed & Bethsuram nomine ciuitatem muniuit:quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium uteretur.

Capitulum.XI.

His ita factis: gentes finitime pro reparatione uel fortitudine iudeorum hæc indigne ferebāt.Quapropter insurgētes:multos iudeorꝫ p incursiōes & insidias opprimebāt.

Aduersus quos frequenter bella Machabeus educens: ab incursionibus & a malis quæ iudeis inferebant eos arcere tentabat. Et super filios Esau idumeos adueniens per summitates: in ea multos eorum incendit:uiroscꝫ prostrauit.Deinde contra ammanitas alias ammonitas perrexit: exercitum magnum habentes: quorum dux erat Timotheus. Subiicientes autem & istos:azo rorum cœpit ciuitatem & uxores:& filios eorum ducens captiuos & ciuitatem incendēs reuersus est ad iudeam.

Capitulum.XII.

AAudientes ergo eum uicinæ gentes reuerti:congregantur in galaditiden cōtra iudeos sibi finitimos. Qui fugientes ad Theman castellum: transmiserunt ad iudam: mandantes ei ꝙ festinaret Timotheus capere locum in quo confugerant. Cunctis legerentur epistolæ:a galilea nuncii quoꝫ superuenerunt:iudicantes congregari eos qui in ptolomaide:& tyro:& sydone: & aliis erāt galileæ gentibus.Ergo ex utraꝫ parte hostibus nunciatis:cogitans iudas quid deberet fieri. Symonem quidem fratrem præcepit tria milia electos accipere:& in solacium galileorum exire: ipse uero cum Ionathan fratre suo & [illegible] libus militum exiens in galaditiden:reliquit super cæterum exercitumIosephum filium Zacha riæ & Azariam: præcipiens eis seruare diligenter iudeam:& cum nullo hostium bellum com mittere:donec ipse reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad galileam & confligens inimicis: ad fugam eos conuertit:& usqꝫ ad portas Ptolomaidas persequens: occidit tria milia eorum: & spolia tollens peremptorum:& captos ab eis iudeos: & sarcinulas eorum auferens ad propria remeauit. Iudas uero machabeus & frater eius Ionathas:transeuntes iordanem fluuium:& uiam trium dierum ambulantes: Nabutheos cum pace occurrentes inueniunt. Qui narrantes: quæ in galaditide contigissēt:& ꝙ multi eorum tribularētur per castella & ciuitates galaditidis: suadentesꝫ ei properare contra alienigenas:ut possit a periculis iudeos eruere:flexus reuertitur ad solitudinem:& irruens primum super habitantes bethsuram:& omnem masculum ætate ualidum trucidauit:& ciuitatem incendit. Facta autem nocte:nec sic abstinuit. Sed profectus in castellum quo Timotheus iudeos obsidebat: mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios: & quosdam scalas ut ascenderent apponentes:alios alia ferentes machinamenta: iussit tubicinem signum dare. Adhortatusꝫ milites pro fratribus & propinquis prono animo laborandum:in tres partes diuidens exercitum:hostes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erant:quia Machabeus est:experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius:ad fugam conuersi sunt. Secutus autem eos Iudas:interfecit octo milia eorum. Deueniens quoꝫ ad Modollam ciuitatem alienigenam: cœpit eam & omnes masculos interfecit. Ciuitatem uero ipsam incendit:exiensꝫ inde Castomachi & Bosor:ac multas ciuitates Galaditidis euertit. Interiecto uero tempore: Timotheus maximum præparans exercitum: aliaqꝫ præsidia colligens: & Arabas mercede cōducens: uenit trans torrentem prope Rephon ciuitatem:exhortatusꝫ est milites dicens. Si pugnam cum iudeis commiseritis: prono certate animo:neqꝫ torrentem transeatis. Nam si transieritis:perditionem uobisipsis imminere cognoscite. Iudas autem audiens præparatum ad pugnam Timotheum:cum uniuersis suis militibus festinabat ad bellum. Et transiens torrentem irruit super inimicos: & quosdam eorum occurrentes occidit. Aliis autem timores incutiens:arma sua proiicere coegit. Quorum quidam ad locum qui dicitur Graua fugientes:speperauerunt salutem. Iudas uero ciuitatem capiens: eos interfecit:& locum incendit:uaria usus specie ad hostium necem. Cunctaꝫ hæc pergerent: colligens eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis: & omni eorum suppellectile decreuit ad Iudeam reuerti. Cum ergo uenissēt ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia positam:dum nec aliud iter pergere potuissēt:nec reuerti uellet: misit ad ciues in Efron rogans eos:quatenus licentiam daret ei per suam ciuitatem transire.Nam illi portas lapidibus obstruxerunt:& exitus itineris occupauerunt. Quibus minime acquiescentibus: Iudas adhortatus suos circundedit obsidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cœpit: & omnem masculum in ea occidit:incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam apperuit uniuersam. Tanta autem peremptorum erat multitudo:ut etiam super mortuos ambularent. Transeuntes uero iordanem: uenerunt ad magnū cāpū:cuius inprospectu iacet ciuitas Bethsan alias Bethsamis:quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudeam perrexerunt: cantantes & laudantes: & solitos pro uictoriis ludos agentes.Ibiqꝫ ubi immolauerunt sacrificia: gratias agentes pro his quæ peregerunt:& pro salute exercitus. Nam nullus iudeorum in his præliis est defunctus. Ioseppus uero Zachariæ filius & Azarias:quos præsides reliquerat Iudas: tempore quo Simon

in Galilea Ptolomaidem expugnabat.Cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo Ionatha in Galaditide debellarent:uolentes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes:ad Iamniam uenerunt.Et Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes: prælioq; facto: duo milia ſuorum militum amittentes: ad Iudeam fugierunt. Euenit uero eis hæc calamitas:quod non obedierunt præceptis Iudæ dicentis: ut cõtra neminem pugnam ante ſuum aduentum committerent. Nam ſuper omnes alios eius bellicos: tractatus in hoc mirandus extitit:quod Ioſeppi & Azariæ peccatum futurum prædixerat:ſi tranſgrederentur eius præcepta.Iudas autem & fratres eius pugnare contra Idumeos non ceſſabant: ſed undiq; eis imminebant.Et Chebron ciuitatem capientes:munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes:deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes: tenuerunt eas:& multa ſpolia exinde ducentes:ad Iudeam reuerſi ſunt.

Capitulum.XIII.

EOdem tempore rex Antiochus ſuperiorem prouinciam percurrens: audiuit ciuitatem perſarum diuitiis excellentem Helimaidam nomine:præcioſiſſimumq; templũ in ea dianæ: & omni ſpecie ornamentorum plenum:inſuper & arma: & loricas:quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonum alexandrum Commotus ergo egreditur contra Helemaidam:& obſidebat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius:neq; obſeſſione:ſed pertinaciter repugnantibus:ſpe diſceptus diſceſſit.Nam exeuntes ciuitatem:fugauerunt & perſequebantur eum uſq; ad Babiloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militum amiſſionem ueniſſet: quidam ei nunciauit & ducum perditionem: quos pugnare contra Iudeos reliquerat:& creuiſſe fortitudinem Iudeorum. Super priorem itaq; curam hoc creſcente malo: incurrit in egritudinem. Qua diu ſe alias eum tenente: & creſcentibus paſſionibus intellexit q; moreretur:conuocanſq; amicos morbum ſuum eis atrocem indicauit: cõfeſſus hæc ideo ſe pati:q; Iudeorum gentem affligens templum expoliaſſet:deumq; contempſiſſet.Quo dicto ilico expirauit. Vnde miror polibium magelopolitam: q; uir bonus exiſtens: dicit ideo periſſe Antiochum:quia uoluit templum dianæ in perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum:ſed tãtum cogitauit:nullo reatu facti tenetur.Si autem polibio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe:multoplus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani uaſtationem ſacrilegum regem periſſe.Sed ob hoc non reſiſto magelopolite:cum noſtra opinio uera uideatur.Antiochus ergo priuſquam moreretur:conuocans Philippum unum ex ſociis ſuis: tutorem eum regni conſtituit:& dans ei diadema:& ſtolam & anulum: filio ſuo Antiocho iuſſit deportare:& cenſuit ut prouideret eius educationem: & cuſtodiret ipſius imperium. Defunctus uero eſt Antiochus nono & quadrageſimo: & centeſimo anno.

Capitulum.XIIII.

ILſias autem mortem:eius nuncians multitudini: filium eius Antiochum quem ipſe nutriebat:regem conſtituit uocans eum eupatorem. Eodem tempore hi qui erãt in arce hieroſolymorum cuſtodes macedonum:& tranſfuge iudeorum: multa in iudeos aduerſa fecerunt.Eos enim qui aſcendebant in templum immolare: repente inuadentes:hoſtiliter imprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem ſuperabat. His igitur accidentibus: Iudas deuaſtare cuſtodiam arcis deliberauit:& colligens omnem populum:arcem inſtãtius obſidebat:ãno pricipatus ſeleuci cẽteſimo & q̃drageſimo.Cõſtruẽs igiẽ machinameta: & aggeres accumulans: capere arcem laborabat.Multi ergo ex trãſfugis ea nocte egreſſi ad prouinciam:& aliquos ſimiles & impios congregantes ad Antiochum regem uſq; uenerunt: petentes non debere ſe deſpici:dum a contribulibus ſuis atrocia paterẽtur:quæ ideo ſuſtinerent:quoniam modo religione ſua relicta: patris eius imperio obediſſent: & nunc pericula ſuſtinerent per iudam & uiros eius:necnon & cuſtodes a rege deputati:niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiens adoleſcens Antiochus:ualde iratus:& duces:& amicos conuocans: præcepit colligendum exercitum:ſine peregrina ſolacia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum quidem cẽtum milia:equitum uero uiginti milia:& elephantorum duo alias ducenta & triginta quinq;. Quiq; producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum lyſia habente totius exercitus gubernationem:& perueniens ad idumeam:exinde bethſuram aſcendit: ciuitatem nimis fortem & munitam:& circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo bethſureis ac præparationem machinamentorum eius incendentibus:multum temporis in obſidione conſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum: deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrit autem regi caſtrametatus in anguſtio quodam loco qui dicitur Beduſcarit:decem militum ſtadia ab hoſti-

bus distante. Rex quoq; egressus a Bethsura: per angusta duxit exercitum ad castra Machabei: factoq; diluculo: milites ordinauit in acie: & elephantos quidem sequi seipsos inuicem fecit: propter locorum angustiam: non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuscuiusq; elephantis properabant pedestres quidem mille: equites quingenti. Gestabant autem elephanti turres excelsas: & arcarios in eis: reliquamq; uirtutem ex utroq; latere montis fecit ascendere: amicos exercitui præponens: & iubēs clangorem fieri: & ad hostes accessit aureos enudans clypeos simul & ereos: ut nimium fulgorem suæ claritatis emitterent: mōtesq; eis frementibus resultarent. Hæc Iudas inspiciens territus non est: sed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcursoribus usq; ad sexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius quem Mauronem uocabāt: uidens sublimorem elephantum ornatum loricis esse regalibus: & putans in eo sedere regem accessit ad eum uirtute: & multos circa elephantum perimens: alios dispersit & fugere compulit: & sub uentrem elephanti ingressus eum percussit. Qui mortali plaga percussus moriens cecidit: & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens uita priuatus est. Iudas igitur hostium fortitudinem contemplatus discessit ad hierosolymam: & obsidionis necessaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethsuram misit: ut eam deuastaret. Cum reliqua autem multitudinis uirtute: ipse ad hierosolymam profectus est. Bethsurite ergo territi fortitudine aduersariorum: & sua uidentes necessaria defecisse: seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem: omnes ciues nudatos abiecit: & suos ibi custodes reliquit. Multo uero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat: pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad singula quæ contra eos statuerat rex machinamenta: & illi econtrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt: fructibus prioribus omnibus consumptis. Et terra illo anno non erat culta: quia septimus annus instabat: in quo secundum legalia instituta reliquebant uacuam terram. Multi uero obsessorum refugiebant: propter inopiæ necessitatem. Vnde relicti sunt in templo paucissimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur: tales res accidebant. Lysias uero dux & rex Antiochus: quomodo Philippus a perfida ueniens nunciatus est eis commendatum sibi præsumpsisse imperium: & rempublicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem: ire aduersum Philippum decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere uoluerunt: sed iussit rex Lysiam ducibus dicere: diuturnam obsessionem nihil eis proficere posse: quando & locum aduersariorum constaret esse munitum: & sibi uictualium necessitas irrogetur: & expediret pacem facere cum iudeis: eosq; relinquere propriis uti cerimoniis. Vnde a nobis hactenus prohibiti existere uidentur aduersi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum esse decreuit: ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc lysia dicente: exercitui & ducibus sententia placuit. Tunc mittens rex ad iudam: pacem promisit obsessis: & patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero suscipientes uerba: & confirmatis sacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus: & aspiciens munitum locum: impudenter sacraméta transgressus est iussitq; omnem exercitum in circuitu stantem: deponere muros usq; in solum. Post hæc reuersus est ad Antiochiam: ducens Oniam principem sacerdotum: qui & Menelaus dicebatur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere: si uellet iudeos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum: qui flexit patrem suum cogere iudeos religionem patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam syriæ ciuitatem: interfecit eum: post decimum annum principatus sacerdotii eius: & ut ipse principatum obtineret: impulit iudeos transgredi leges. Princeps uero ordinatus est post Menelai interitum alchimus: qui & Ioachim uocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem: debellabat eum Quem sub sua faciens potestate: occidit. Filius autē principis sacerdotum Oniæ: de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus: uidens q; auunculum suum Menelaum rex interfecisset: & principatum sacerdotii Alchimo dedisset: non existenti de genere sacerdotum: sed a Lysia flexus: ut transponeret honorem ab ea familia ad aliam domum: fugit ad Ptolomeum regem egypti: & honorem meruit ab ipso: & uxore eius Cleopatra: locumq; petiit in regione heliopolitana: ubi simile Hierosolymorum edificaret templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

¶ Capitulum. XV.

EOdem tēpore fugiens Demetrius seleuci filius a Roma: & perueniens ad tirū: ipsi sibi diadema: & colligēs quosdā mercede cōductos satellites: ingressus est aulā: oibus libenter eū suscipientibus. Cōprehendētes uero & Antiochū regē cū Lysia: uiuentes perducunt ad eum. Qui statim iubēte Demetrio interempti sunt: cū regnasset Antio-

chus annis duobus:sicut iam & alibi demonstratum est. Conuersi sunt autem ad eum multi iu
deorum maligni & transfuge:cum quibus & Alchimus princeps sacerdotum accusabant uniuer
sam gentem: & iudam: & fratres eius: dicẽtes q̃ omnes amicos regis interfecissent:omnesq; eius
fautores perdidissent:seipsos quoq; a propria terra iactatos: extorres patrio solo factos & roga
bant etiam mitti aliquem ex iudeis amicis eius:qui certius de facinoribus iudæ renunciaret. De
metrius ergo commotus:misit Bachidem:amicum regis Antiochi epifanis: cui omis mesopota
mia credita erat:dans ei exercitum:& principem sacerdotum Alchimum commendans: præce
pitque perimi iudam:& eos qui cum illo erant.Egressus itaque de Antiochia Bachides:peruenit
hierosolymam:direxitque nuncios ad iudam & fratres eius de amicicia uel pace loquens: dolo
uolens illum capere. Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudie exercitus eum ad
esse:quanta ad bellum:& non ad pacem uenissẽt.Sed quidam ex populo attendentes quæ bachi
des concionabatur:& existimantes nihil se ab Alchimo seuum pati : consanguineo existente: ad
eos transierunt:& sacramentum ab utrisque acceperunt:nihil eos pati: neque illos qui eiusdem
fuerunt uoluntatis. Bachides uero transgressus sacramentum:sexaginta ex eis interfecit:& alios
qui ad eum transire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non custodiẽs. Descendens au
tem ab hierosolymis:cum ad uillam quæ dicitur birzitho uenisset:multos cœpit transfugas: &
aliquos populi. Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut ioachim obedi
rent, Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam custodiendam:ad regem Deme
trium antiochiam reuersus est.Ioachim uero principatum suum uolens confirmare: & credens:
q̃ si fidem præpararet multitudini:tutiorem sibi magistratum acquireret:omnes se ducebat uer
bis & ad libitum unicuique loquens nimis uelociter manu ualida transfugarum circũseptus est.
Cum quibus ministris circuibat prouinciam: & quantos in ea iudeos non sibi consentientes in
uenisset:occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri:multosque iterfecisse uiros bo
nos & uenerabiles:ipse quoque circuiẽs prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cũ
uidisset ioachim: & intellexisset minime se contra iudam ualere ad auxilia regis Demetrii con
uertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum Iudam accusans:quasi multa ab eo mala
perpessus esset:& ampliora toleraturũ nisi citius uindicaretur.

Cap.XVI.

QVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse:si negligeret tanta iudæ facino
ra.Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit:qui cum eo a Roma ci
uitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeoꝝ. Nicanor uero pueniẽs
ad hierosolymam:pugnare mox aduersus iudam minime decreuit.Dolo autẽ oppri
mere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens: nulla necessitate pugnandi uenisse: sed sacra
mentum præstare:q̃ nihil seuissimũ a rege pateretur.Hæc dicente Nicanore:iudas & fratres eius
flexit:nullãq; fraudem suspicati:data fide suscipiunt Nicanorem cum exercitu.Qui salutãs Iudã:
dum sermocinatur dedit signũ propriis militibus:quatẽus iudã cõpræhenderẽt.Qui cum insi
dias intellexisset:exiliuit & ad suos confugit.Patefacta uero uoluntate sua:& apertis insidiis:bel
lare Nicanor contra iudam decreuit:& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarsama
la.Quem uictum compulit ad arcem hierosolymoꝝ confugere. Cui descendenti ab arce ad tẽ
plum:occurrentes aliqui sacerdotũ & senioꝝ salutabant eum: & ímolationes ostendebãt: quas
pro rege deo offerri dicebant. At ille interminatus est eis templum se deponere:nisi redeunti sibi
traderent iudam.Et hæc quidem interminatus:exiit ab hierosolymis.Sacerdotes aũt propter di
ctorum eius merorem: in lachrymas proruperunt: & deo supplicabant eos ab interminatis pe
riculis liberare.Cunq; Nicanor ab hierosolymis egressus:in aliquo uico qui bethoron dicit̃ per
uenisset:ibi castra cõstituit:ubi & alia præsidia de Syria destinata suscepit. Iudas aũt in adassis al
tero uico:stadiis distante triginta a Bethorõ castrametatus est:mille tantũ socios pugnæ habens
quos hortatus ne pertimescerent multitudinem aduersarioꝝ: sed qui sint & de quibus præmiis
pericula paterentur cogitantes unanimiter hostes inuaderent:procedit in pugnam: & cõmittens
fortissimum prælium cũ nicanore:aduersarios ualde contriuit.Deinde ipse nicanor cum atroci
ter decertaret occisus é. Quo cadẽte:ducẽ perdẽs exercitus terga uertit ad fugã. Quos persequẽs
iudas interficiebat:& sono tubarũ ĩ circuitu positis significabat q̃ hostes p̃lio supati discederent.
Quod audiẽtes armati exiebãt:& fugiẽtibus occurrẽtes occidebãt eos.Ex quo p̃lio nullus euasit
dũ nouẽ miliũ numerus extitisset.Quæ uictoria cõtigit tertiadecia mẽsis qui dicit̃ apud iudeos
adar: apud macedões distris.Hãc celebrãt p oẽm annũ:festũ colẽtes diẽ.Et ex illo qdẽ tẽpore bre
ui spacio gens iudeoꝝ ab illis calamitatibus requieuit:sed postea ad certamía rursus & picula re
dierunt. Principem autẽ sacerdotum ioachim uolentem deponere murum sanctuarii uterẽ : &

conſtructum ab antiquis prophetis: plaga quædam dei repentina percuſſit:ex qua mutus ſ terrā cecidit:& tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit:principatū ſacerdotii tenens annis quatuor.Quo defuncto ſacerdotium populus ludæ contradidit.

¶Capitulum. XVII.

QVi audiens uirtutem romanorum q̄ expugnaſſent gallias:& hiberniam: & chartaginem libie :necnon & grætiam ſubegiſſent:& reges perſeum & philippum & magnū antiochum deliberauit cum eis amicicias copulare:mittens romam amicos ſuos:eupolemum filium ioannis & iaſonem eleazari:rogabatq̄ per eos romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe:& demetrio ſcribere quatenus non confligeret cū iudeis. Cunq̄ uenissent romam legati iudæ:ſenatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc ſenatuſconſultum:exemplum quidem ad iudeam tranſmiſit:ipſum uero tabulis ereis ſcriptum in capitolio collocauit.Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum:de auxiliis & de fide circa gentem iudeorum.Neminem ſubiectorum romanis debellare contra gētem permittimus iudeorum:nec alicui bellanti præbendum auxilium cenſemus:triticum aut naues:aut pecunias: & ſiquis contra iudeos putauerit eſſe bellandum:ſciat eis nos auxilia præſtaturos:& rurſus ſi romanorum quilibet inuaſerit terram:iudeos eis omnibus modis obſtaturos.Et ſi quid de hoc pacto gens iudeorum uoluerit uel addere:uel auferre communi ſententia populi romani faciendū eſſe conuenit.Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per eupolemum ioannis filium:& iaſonem Eleazari:ſub principe ſacerdotum iuda:duce Symone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter romanos & iudeos amicicia cognoſcitur contigiſſe.

¶Capitulum .XVIII.

DEmetrius autem nunciata ſibi morte nicanoris:& perditione militiæ:rurſus ad iudeā Bachidem cum exercitu deſtinauit.Qui ab Antiochia egreſſus:peruenit ad iudeam: & in arbellis ciuitate galileæ caſtra conſtituit:& eos qui ibi in ſpeluncis habitabāt cū multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggregauit: exídeq̄ mouens:ad hierosolymā properabat.Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine barziton caſtra locantem:contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uiginti milibus:& equitū duobus milibus.Iudæ uero fuerunt omnes duo milia.Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaq̄ relinquētes: fugierunt omnes præter octingentos. Iudas autem propriis militibus deſtitutus:& hoſtibus imminentibus:nec tempus habens congregandi exercitum non dubitabat cum octingentis pugnā contra Bachidem cōmittere hortatuſq̄ ſuos:ut hoſtes inuaderent:& pugnam uiriliter ſuſtinerent: cum illi dixiſſent:ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos:& ſuaderent nūc quidē diſcedere:& a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare: non hoc ſquit uidere at ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem:ſed licet omnimodo immineat perire pugnātem: fortiter ſtabo:omnia uiriliter perferens futura pericula.Bachides uero producens de caſtris exercitū ad prælium:præparabat equites in utroq̄ cornu diſponenſq̄ fundibularios leuiores & arcarios ante omnem aciem:ipſe in dextro cornu conſtitit.Qui cum ſic aciem ordinaſſet:iuſſit tubicinem ſignum dare.Hoc idem faciens & iudas:committit cum hoſtibus pugnā:& conſtanter ambobus certantibus:prælium uſq̄ ad occaſum ſolis extenſum eſt. Videns uero iudas Bachidem cum electis ſuis in dextro cornu ordinatum:congregans animoſiores uiros inuadit illam partē exercitus:& confligens ibi ordinem eorum dirrupit: & medios ad fugam conuertit: ſecutus eos uſq̄ ad gazara. Videntes ergo fugam dexteræ patris in ſiniſtro cornu erant:circunuenerunt:& iudam ſequentem in medio eum obſederunt.Qui fugere minime ualens:circunſeptus ab hoſtibus:ſtans pugnabat cum ſuis:multoſq̄ interficiens aduerſariorum:percuſſus interiit. Iuda uero interfecto:ſocii eius tali duce priuati:terga uerterunt.Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto ſymōnis & ionathas fratres redimentes:perduxerunt ad Modin uillam: ubi & pater eorum ſepultus erat: lugente eum per multos dies populo hæbreorum: & honorāte ſecundum communem & legitimam conſuetudinem. Finis quidem talis iudam iuenit: uirum fortem & magnū & bellicoſum: & mandatorum patris ſui memorem:& omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratū.Tali ergo uirtute plenus: magnam ſibi gloriam & monimenta ſeruauit:liberans gētem a Macedonū ſeruitute.Qui cum principatum ſacerdotii tribus annis habuiſſet: defunctus eſt.

HAec inſunt ī tertiodecimo libro Ioſephi:hiſtoriarum antiquitatis iudaicæ. ¶Cap.i. Qualiter ionathas frater ludæ:defūcto eo ducatū ſuſcepit. Et quēadmodū Bachidē de-

bellans: facere eum amicicias ſecum:& a prouincia coegit abſcendere Cap.ii.
De Alexandro epifanis Antiochi filio ueniente a Syria:& ducente bellum contra Demetrium.
Et qualiter Demetrius legationem ad ionathan trāſmittens:componit cum eo amicicias:donaque ei multa præbuit. Cap.iii.
Quomodo Alexander hæc audiens:& uincens Demetrium: principem ſacerdotum Ionathan ordinauit Cap.iiii.
De amiciciis Oniæ cum Philometore Ptholomeo:per idem factis tempus: & ut edificauit templum quod Oniæ dicitur:ſecundum illud quod hieroſolymis erat. Cap.v.
Quemadmodum Alexander defuncto Demetrio:accepit regnum Syriæ:iuncta ſibi in matrimonium filia Ptolomei:& quia amicicias cū Ionatha faciens magnifice eū honorauit. Cap.vi.
Vt Demetrius Demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cum exercitu: conturbauit Alexandrum fama aduentus ſui. Et de appollonio duce Alexandri: qui bellum mouit aduerſum Ionathan:ipſo tamen Ionatha triumphum obtinente. Cap.vii
De inſidiis quas Alexander parauit Ptholomeo:quas depræhendēs Ptholomeus:iratus ablatam eius matrimonio filiam ſuam iunxit Demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra Alexandrum: quo deuicto ipſe quoque periit: Demetrio Aſyæ prīcipatum obtinēte:qui & amicicias fecit cum ionatha:confirmans ei principatum ſacerdotii. Cap.viii.
De Triphone apameno:qui bellans contra Demetrium:antiocho filio Alexandri tradidit principatum:componēs amicicias cum ionatha Cap.ix.
Quemadmodum Trifon Demetrio a Parthis capto:contra fœdus fraudibus ionathan comprehendens interfecit.Fratremque eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit: fraudibus circunuenire uolens minime præualuit. Cap.x.
Quomodo Trifon occiſo ionatha:perfidus exiſtens antiocho Alexandri filio:qui Teos nomiabatur:ipſum interemit:& obtinuit principatum eius:cuius inſolentiam declinans exercitus:contulit ſe ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius:fratrem ipſius ātiochum qui pius dicebatur:ad nuptias ſuas & ad imperium inuitabat. Cap.xi.
Quomodo Antiochus cognomēto pius: potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris ſui Demetrii: & creſcens indies:exercitum produxit aduerſus Trifonem:quem obſidens in dora caſtello:accepit auxilium & ſolatium a Symone prīcipe ſacerdotum:& de morte Trifonis Cap.xii.
Quemadmodum Trifone interempto:Antiochus oblitus beneficiorum Symonis Cendebeum cum exercitu miſit ad expugnandum eum: quem tamen Symon pugnans fortiter deuicit Cap.xiii.
Quod a genero Ptholomei in cōuiuio dolo peremptus eſt Symon. Ptholomeus autem uinciēs uxorem:& duos filios eius:principatum ipſe tenere conatus eſt. Cap.xiiii.
Vt nouiſſimus filiorum Symonis hircanus ducatum accipiens:obſedit multo tempore Ptholomeum in caſtello quod dragon uocatur. Cap.xv.
Quemadmodum Antiochus exercitum ducens contra hircanum:caſtra ſoluit:accipiens ab hircano talenta tricenta:& amicicias cum eo compoſuit. Cap.xvi.
De hircani militia poſt mortem Antiochi apud parthos defuncti contra ſyriam:& q; multas potentes ciuitates obtinuit. Cap.xvii.
De amiciciis alexādri zabinne cognomīe cū Hircano:& quomodo deuictus ab Hircano Antiochus cizicenus amiſit iudeam: & de fœlicitate uel pace iudeorum: hircano principatum agente. Cap.xviii.
Quod defuncto hircano: filius eius ariſtobolus ſuſcipiens principatū: primus ſibi diadema imposuit: fratribus ſuis præter Antigonum in uincula coniectis: qui etiā matrem ſuam uinculis & penuria conſumens:ipſum quoq; Antigonum fratrem ſuum quem cōſortem regni habebat accuſationibus inuidorum alienatus ab eo iuſſit interfici. Cap.xix.
Quemadmodum defuncto ariſtobolo:frater eius Alexander ſuccedens ī principatu: contra Syriam & phenicem: & arabiam exercitum ducens;multas gētes ſubegit:& de ptholomei latiri cōtra alexandrum pugna & uictoria. Cap.xx.
Quō pugnans Demetrius eucrus cōtra Alexandrū:uicit eū. Cap.xxi.
Antiochi qui liber pater dicebatur militia contra iudeam:itēq; prælium Arete regis contra Alexandrū: quē & deuincens:cū pactis a iudea diſceſſit:& de morte Alexādri. Cap. xxii.
Quemadmodum poſt alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit: & uiuens cum pace gloriaque defuncta eſt.

¶Incipit liber tredecimus antiquitatis iudaicæ

Vibus modis gens iudeorum macedonibus in seruitute eam te/
nentibus libertatem recepit:& q̄ per tanta certamina dux eorum
iudas transiens defunctus est:pro ipsis bellans in uolumine interi/
ore monstrauimus. Post interitum uero iudæ: iterum quicunq;
erāt impii & transgressores patriæ legis:uenerunt contra iudeos:
& undique eos pessime molestabant. Adiuuabat autem eorum
malitiam fames quæ tunc prouinciam omnem occupauit:ut mul
ti propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamita
tes famis:& inimicorum:transfugerent ad macedones. Bachides
interea iudeos qui patria reliquerunt solennia: & communem ui/
tam elegerent congregans:custodiam eis prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos iudæ bachi/
di prodebant:quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo iudei calamitatibus opressi: re/
liqui ex amicis iudæ uidentes miserabiliter gentem pereūtem ad euntes fratrem eius Ionathan:
rogabant eum:ut imitaretur fratrem suum:& illius erga suam gentem prouidentiam hortaban/
tur:alias adhiberet:& ne despiceret populum sine defensore pereuntem. Ionatha uero promit/
tente paratum se esse mori:pro cunctis:& credentes eum suo fratri parem existere:ducem iudeo
rum ordinauerunt. Quod bachides audiens & timens: ne regi uel macedonibus cōcitaret bel/
la Ionathas:sicut olim Iudas dolo eum interficere statuit. Cuius uoluntas non latuit ionathan
neque fratrem eius Symonem.Qui colligentes socios omnes ad deserta confugierunt:& uenié/
tes super aquam quæ dicitur lacus affar:ibidem commorabantur.Bachides autem sentiens eos:
discessisse:& in illo loco conuersari:contra eos omni cum sua uirtute progressus est: & trās ior/
danem castra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoscens Bachidem contra se uenisse:
mittit fratrem ioannem qui Gaddi dicebat ad nabutheos Arabas:ut apud ipsos deponerēt sup/
pellectilem:usque quo pugnarent contra Bachidem:erant enim amici. Ioannem ergo euntem
ad nabutheos:insidiis collocatis in nabath ciuitate filii Amri: capiunt eum una cum suis:& rapi
entes omnia quæ portabant:occidunt ioannem & omnes socios eos. Vindictam uero quam pro
hoc receperunt a fratribus eius:postea demōstrabo.Bachides autem cognoscens ionathan in ne
moribus iordanis castra posuisse: obseruans sabbatorum diem contra eum uenit: tanquam nō
in ea pugnaturum propter legem. Ille socios hortatus:& animæ eos pericula pati dicens:in me/
dio comprehensos fluuii & hostium:& quia ausugere nō haberent: dum hostis ante faciem:flu/
uius a retro prohiberent:orans ad deum ut uictoriam sibi præstaret:committit pugnam cū ho/
stibus.Quorum multos occidens:cum uideret temerarium se Bachidem appetentem:dextram
que ad feriendum extendentem:præuidens plagamque deuitans:cum sociis in fluuium exiliuit:
& pernatans trans iordanem:periculum mortis euasit.Nam bachides fluuio relicto:ad hieroso/
lymorum arcem discessit:usque ad duo milia suorum amittens.Qui etiam multas iudeæ ciuita
tes capiens:muniuit hiericho & Amatutem & Bethoron:& bethulam:& Phamnathan:& Farato
nem:& Thochoam:& gazara:& turres in unaquaque ciuitate constituens:& muros circundans
eis ualidos:& magnitudine præcellentes:custodiā ī eis statuit:ut exinde iudeos affligeret.Arcem
uero hierosolymorum cautius muniuit:& tollens filios nobilium iudeorum:obsides in arce cō/
clusit. Eodem tempore ueniens quidam ad ionathan & fratrē eius symonem: nunciauit filios
Amri celebrare nuptias:& nouā nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pom/
pa munificentissima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes prosperum sibi ad fratris ioan/
nis apparuisse uindictam:cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Madaba:& inimicos in
ter montes insidiis collocatis præstolabantur. Vt autem uirginem & sponsum uiderunt:& mul/
titudinem amicorum cum eis sicut in nuptiis:exilientes ab insidiis omnes occiderunt: & orna/
tum cum omni præda tollentes reuersi sunt:pœnam pro fratre ioanne a filiis amri talem exigē/
tes.Nam ipsi cum sequentibus amicis & uxoribus uel filiis: numero quadringenti perempti sūt:
Symon itaque & ionathas ad oram iordanis reuersi ibidem permanebant.Bachides autem om/
nē iudeā muniēs:ad regē reuersus est.Iudei uero duobus ānis a bello & tumultu requeuerūt. Tūc
trāsfuge uel ipij uidētes ionathā cū suis multā licētiā hēre libertatis: dixerūt ad regē Demetriū:
petētes mitti Bachidē ut ionathā debellaret: qđ facilius euenire pollicebāt:si una nocte iopina
biliter eū inuaderent. A rege ergo Bachides destinatus: ueniens ad iudeā oībus scripsit amicis:

& iudeis auxiliari sibi; quatenus ionathan compræhenderent. Festinantibus autem eis & non ualentibus ionathan tenere:quia nimis se caute tractabat.Bachides ira cõmotus transfugas pri mos quinquaginta;qui sibi & regi mẽtiti sunt occidit.Ionathas uero cum fratre uel sotiis ad Vi thalagam uillam timens Bachidem abscessit:edificansq; turres:& muro circũdans:eam habebat ualde munitam.Quod audiens Bachides:milites suos cum iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit:& ad eius munimina accedens:per dies multos obsidebat eũ.Qui ob sidioni fortiter resistens.Symonem quidem fratrem suum expugnaturum bachidem in ciuitate dimisit:ipse uero furtim egreditur in prouinciam:& congregans manum multam:nocte Bachi dis inuadit exercitum & multos occidens:Symonem fratrem fecit aduentum suum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi egreditur:& macedonum machinamenta obsidioni præparata sup positis flammis icendit:& multos eorum uiriliter interfecit.Videns autem Bachides abinimicis se circunseptum:quorum alios quidem ante se:alios autem retro conspiciens turbatus hæc in sperate sibi eueniſſe:in trãsfugas tanquã in deceptores suum furorem conuertit:uolebatq; si pos set obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoscẽs Ionathas: legatum ad eum pro amiciciis destinauit:quatenus redderent inuicem sibi quos ceperant utriq; captiuos.Putans autem hanc honestiorem Bachides discessionem:pacisc itur cum Ionatha & iu rauerunt utriq; nunquam contra se arma præsumere: & captiuos dantes & recipientes: in antio chiam Bachides recessit.Qui post hanc discessionem:nequaquam ad iudeam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negocia disponebat: & maliuolis uel imptiis cruciatis:iudeorum gentem purgabat.

Capitulum.II.

ANno sexagesimo & centesimo epifanen Antiochi filium cõtigit syriam ascendere: & Ptholomaidam capere ciuitatem:per proditionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiam suam:quia dum se clausis set in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia construxerat: a nemine ui debatur:sed & rem publicam ut seditiosus negligebat.Vnde & odium ei a subiectis exortum est sicut iam alibi demonstrauimus.Igitur in ptholomaidẽ Demetrius audiens Alexandrum perue niſſe:omnem cõtra eum produxit exercitum.Direxit autem & ad Ionathan legatos pro auxiliis: nam præcedere Alexandrum statuit:ueritus ne ille prius auxilium eius postularet: aut Ionathas memor malorum sese cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinem cõgre gare:obsidesq; iudeorum recipere:quos Bachides in arce hierosolymorum concluserat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad se nunciis uenientibus ad hierosolymam peruenit: & episto las regis audiente populo uel arcis custodibus hilaris intimauit. Quibus relictis transfuge uel impii trepidauerunt:præcipiente rege quatenus Ionathas exercitum congregaret: & obsides re ciperet.Quos cum accepisset:suis unumquẽq; parentibus reddidit.Equidem Ionathas in hiero solymis mansionem faciebat:renouans ciuitatem:suaq; uoluntate singula construẽs: & edificãs muros ciuitatis lapidibus quadratis:ut forent aduersus hostes munitissimi.Quæ uidentes custo des muniminum:iudeam relinquentes omẽs in Antiochiam fugierũt:præter illos qui ĩ Bethsu ra ciuitate & in arce hierosolymorum erant:quorum plurima pars impiorum & transfugarum fuit iudeorum.Quapropter castra non relinquerunt.

Capitulum.III.

QOgnoscens autem Alexander promissiones quas demetrius fecerat Ionathæ:& forti tudinem eius:& quanta disposuerat bellans cõtra macedones:& itẽq; qualia ipse per tulerat a Demetrio:& Bachide duce Demetrii:& melius nihil inuenire: quã Ionathæ præsidium:ad amicos dicebat in præsenti tempore.Ionathas qui & contra hostes for tis existit:& odium habet proprium in Demetriũ a quo multa mala perpessus est:si uidetur ami cum eum faceẽ contra demetrium nunc debemus:non alias utilius est rogare eum ad auxilium conferendum. Cunque ei & amicis placuisset:transmisit ad Ionathan scribens talem epistolam. Rex Alexander Ionathæ fratri salutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iam dudũ audi uimus.Et ideo trãsmisimus ad te ꝑ auxiliis:& ordinauimus te hodie pricipẽ sacerdotũ iudeoꝝ: & amicũ nostrũ uocari ꝑcipimus.Iccirco etiã destinaui tibi ꝑ munere purpureã stolã: & auream coronã:& peto honoratũ te a nobis:similẽ erga nos fieri.Suscipiẽs epistolã Ionathas:iduit quidẽ sacerdotali stola celebratiõe tabernaculoꝝ istante:post quartũ annũ mortis Iudæ fratris sui. Nã necq; ꝑ ipsũ tẽpus priceps sacerdotum aliquis cõstitutus est. Collegit uero & multum exercitum: & armorum copiam quam ipse construxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium: nimis

eum multumq; contriſtauit:ſuamq; cœpit accuſare tarditatem:q; non ante Alexandrum eẽt ipſe demens erga Ionathan. Verũtamen nec ſic diſtulit ſcribere ad ionathan:& ad populum eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat. Rex Demetrius ionathæ gentiq; iudeoꝝ ſaluté. Quomõ noſtram ſeruaſtis amiciciam tẽptantibuſq; uos inimicis non conſenſiſtis. Hanc ueſtram quidẽ laudo fidẽ: & in his permanere queſumus:recipientes a nobis uicem uel gratiã: per quã mereamini uectigalium ueſtrorum releuationẽ. Et quicquid prædeceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus præbebatis:omnia noueritis noſtra uobis largitate conceſſa. Super hæc etiam pretium ſalis uobis:& coronaꝝ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugum: & medietate fructus lignorũ quod parti meæ competebat:uobis ad hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorꝝ habitantium in iudea:qui noſtro erario proficiebat. Necnon & trium finitimarꝝ uobis prouinciarꝝ: Samariæ:uel Galileæ:& trans iordanem:uniuerſa uobis concedo: a nunc per omnia tempora. Ciuitatemq; hieroſolymoꝝ ſacram & inuiolabilem priuilegia ſua poſſidere:liberamq; cũ ſuis confinibus a decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcem uero committo ſacerdoti ueſtro ionathæ:ut quos ipſe probauerit fideles amicos:cuſtodes in eam deputet nobis ſeruandam. Captiuoſq; iudeorum & ſeruientes apud nos:liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctionem iudeorum iumenta uiolentiis angariorum ſubiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies:ſine uectigalibus eſſe denuncio. Eodem modo iudeos noſtram terram habitantes:liberos ac ſine leſione dimitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia præſtamus:eadem quibus & meus utitur exercitus:ubicunq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quoſdam eorum in caſtris:quoſdam cuſtodes mei corporis:& duces in aula mea conſtituã. Præcipio uero magis ueſtris uti legibus:eaſq; cuſtodire:& tribus propoſitis in iudea legibus obedire. Principemq; ſacerdotum diligentiam habere uolo:ne quis iudeoꝝ aliud templum niſi hieroſolymitaꝝ ueneretur. Præbeo etiam ad ſumptus imolationum per ſingulos annos:centũ quinquaginta milia dragmas:quæq; ſuperfuerint pecunias ueſtras eſſe uobis. Decem milia autẽ dragmas quas reges a templo accipiunt:uobis cedo:quia ſacerdotibus miniſtrantibus templo comperũt. Quicunq; itaq; ad hieroſolymoꝝ templũ uel intra eius fines cõfugerint:debitores regalium peccatiaꝝ:ſiue qualibet cauſa faciente:licentiã eis indemnitatis concedo:ſaluaſq; eoꝝ poſſeſſiones eſſe. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari: turreſq; altas conſtruere. Et quicquid ad munimẽ ueſtrum neceſſe fuerit: meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt:ut quas cepiſtis amicicias nobiſcum & fœdus: ſine ſimulatione ſeruetis. Hæc quidẽ promittens & blandiens Demetrius iudeis ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ colligens conductum exercitum:& milites qui de ſyria tranſierunt ad eum contra demetriũ duxit: pugnaq; cõmiſſa:cornu ſiniſtro demetrii aduerſarii ſunt fugati:& perſecutiõe diuina multi eoꝝ occiſi ſunt caſtraq; direpta:dextrum quoq; cornu in quo demetrius præliabatur deuictum eſt:& alii quidem omnes receſſerunt:demetrius aũt fortiter pugnans non paucos hoſtium proſtrauit. Cunq; fugans alios equus eius ceni baratro inheſiſſet minime fugere ualens occiditur. Nam uidentes hoſtes quod ei contigiſſet:reuerſi circũdederunt eum:& omnibus in eum iacula deſtinantibus:cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret:poſtea multis perfoſſus uulneribus:nec ualens ſuſtentare collapſus eſt. Demetrii quidem talis extitit finis:qui regnum per undecim annos rexit: ſicut & alibi demonſtrauimus.

¶Cap.IIII.

ONiæ uero principis ſacerdotum filius:eodem nomine quo pater nuncupatus: quam alexandriam fugiſſe ad Ptholomeum regem cognomine Philometorem diximus:uidens iudeam a regibus macedonum mala pati :uolenſq; memoriam & gloriam eternam ſui relinquere:ad Ptholomeum regem & reginam Cleopatram tranſmiſit: petés licentiam quatenus templum edificaret in egypto:ſimile hieroſolymorum:leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo conſtitueret:quod deſiderabat confidens in propheta Yſaiæ: qui ante ſexcẽtos annos prædixerat q; oporteret in egypto templum edificari maximo deo per uirum iudeũ. Icirco elatus onias Ptholomeo uel Cleopatre huiuſmodi deſtinauit epiſtolam. Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam:& phenicẽ & in lenonum ciuitatem Heliopolim:perque alia loca multa ueniens præter conſtitutiones templa iudeos conſtruxiſſe reperi:quapropter & perfidos extitiſſe quod etiam egyptiis accidit: propter templorum multitudinem uariarum regionum. Opportunum aũt locum inueni qui dicitẽ agreſtis bibaſte caſtrum plenum uaria materia:uel ſacris aĩalibus:& peto concedendũ mihi eum domino tuo ſegregatum:quatenus purgare templum ibi dirutum:& edificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile hieroſolymorum pro te:tuaq; coniuge:uel filiis:quatenus habeant egyptum habitantes iudei:quo cõuenientes ſecundũ cõcordiã quã adinuicẽ habent: poſſint tuis

utilitatibus miniſtrare. Nam & Yſaias propheta prædixerat eſſe í egypto domino deo ſacrificiũ multaq; talia de ipſo prædicauit. Hæc quidem Onias regi Ptholomeo ſcripta tranſmiſit. Conſide rent tamen aliqui pietatẽ eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quã ſcripſerunt. Nam peccatũ & legis tranſgreſſionẽ ſuper caput Oniæ poſuerũt ſcribẽtes hæc. Rex Ptholomeus & regina Cleopatra Oniæ ſalutẽ. Legimus tuã petitionẽ in qua ſuggerebas permitti tibi í Leno mum ciuitate tẽplũ heliopolitanũ dirutũ purgaꝝ qđ appellaꝝ agreſtis bibaſte. Quapropter mira mur ſi deo gratũ ſit templũ quod edificaturus ſis in tam luxurioſo loco: plenoq; ſacris anĩalibus Sed quomodo dixiſti Yſaiam prophetã iam dudũ hoc p̃dicaſſe cõcedimus tibi: ſi cõtra legem ue ſtram nõ eſt: ut nihil nos in deũ peccaſſe uideamur. Accipiens igitur locũ Onias edificauit tem plum arãq; deo ſimilẽ hieroſolymoꝝ: minus tamẽ & pauperrimũ. Menſura uero eius & uaſa mi nime uiſum eſt mihi nunc deſcribere. Nam in ſeptimo libro iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt. In uenit & Onias quoſdã ſui ſimiles iudeos ſacerdotes & leuitas ibi religionẽ colentes. Sed de hoc tẽplo late narrauimus. In alexandria uero iudeos & ſamaritas qui tẽplum tẽporibus Alexandri macedonis ſup̃ garizĩ montẽ conſtruxerũt: cõtigit cõtra ſe ſeditionẽ excitare: & propter tẽpla co ram ipſo Ptholomeo certare: iudeis quidẽ dicentibus: ſecundũ legẽ moyſi templũ ſe in hieroſo lymis conſtruxiſſe: ſamaritanis aũt in garizim: & ſupplicauerũt ut cũ amicis rex conſederet: au diens de his altercationẽ uictoſq; morte multaret: cumpro ſamaritis ſabbeus & theodoſius inti maſſent: pro iudeis uero & hieroſolymitis andronicus meſalamis: iurauerunt per deũ corã rege ſecundum legem dicta ſua p̃bare: petiuerũtq; Ptolomeũ quatenus iuſiurandi trangreſſores peri meret. Rex ergo multos ſecũ amicos in conciliũ congregãs: ſedit partes audire. Tũc iudei alexan dria conſtituti timebant nimis de uiris qui p̃ tẽpli hieroſolymitani parte diſſerebãt nã atrociter ferebant: ſi hoc tam antiquũ & nobile per uniuerſum mundũ templũ ſolueret. Cũq; ſabbeus & theodoſius cõceſſiſſent ut primus andronicus uerba faceret: idẽ andronicus approbationẽ face re ſuã cœpit ex lege uel p̃deceſſoribus principũ ſacerdotũ quis: ex quo genere honorẽ ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet: & quõ oẽs aſyæ reges templũ uariis oblatiõibus & clariſſimis donis honora uerunt: de garizi uero tẽplo neminẽ ſermonẽ feciſſe. Quæ dicens andronicus: & his multa ſimi lia: regem flexit ſniam p̃nunciare decernendã: templũ hieroſolymitaꝝ ſecundũ leges moyſi fa bricatum fuiſſe: ſabbeũ aũt & theodoſiũ interficiendos. Hæc ſunt quæ contigerunt iudeis í ale xandria temporibus ptholomei philometoris.

Capitulum. V.

Itaq; demetrio in pugna p̃empto: ſicut ſuperius ĩdicauimus: alexander accipiens regnum ſyriæ: ſcripſit ptholomeo: ut accipet in matrimonio ſuo filiã eius: iuſtũq; hoc dicebat eẽ: cum paternũ obtinuiſſet principatũ: & per dei p̃uidentiã in eo perductus fuiſſet: poſt p ditõnem demetrii: ſed etiã per alia multa dignũ ſe eius familiaritate: uel cognatiõe dicebat. Ptho lomeus uero libenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens: gauiſum ſe eſſe q; paternũ ſuſcepiſſet principatum: daturumq; ei ſuam filiam promiſit: & occurrere iuſſit eũ ad ptholomaidam: quate nus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipſe puellam ad ptholomaidam ab egypto p̃du cendam: ibiq; coniugendam eſſe conſtituit. Ptholomeus quidem hæc ſcribens: prope ad ptholo maidam peruenit: filiam cleopatram ſecum adducens: ubi ſecundum conſtitutum: alexandrum repperit: filiamq; ſuam ei coniunxit: dotem argento uel auro ſecundum regiam quantitatẽ com plens. Cunq; nuptiæ celebrarentur ſcribens alexander ionathæ principi ſacerdotum: iuſſit eum ad ptholomaidam feſtinare. Qui perueniens ad reges: munificẽter eis offerens dona: claro apud eos honore potiebatur. Tunc alexander compulit eum propria ueſte exutum purpura indui: ſi mulq; ſuper tribunal ſecum ſedere: iuſſitq; duces cum eo procedere: perq; mediam ciuitatẽ cla mare: nemini contra eum quicquã dicere: uel cauſas licere cõnectere. Quod cum duces feciſſent regis: erga ionathæ inuidentes hi qui parati fuerant eum accuſare: ſimul cum inimicis eius pro fugerunt ueriti: ne quid peſſimum paterentur. Tanto uero ſtudio rex alexander dilexit ionathã: ut primum eum ſuorum deſcriberet amicorum.

Capitulum. VI.

Qnteſimo & ſexageſimoquinto anno: demetrius demetrii filius cum multis conductis quos ei laſthenus cretenſis præſtiterat a creta ad ciliciam nauigauit. Quod alexander au diens in pauore turbaque alias timore conſtitutus continuo de phenicia ad antiochiam feſtinauit ut prius quã huc perueniret demetrius: eam tute diſponeret. Reliquit uero humilis ſy riæ ducẽ appolloniũ: cognomine titũ: qui cũ multo exercitu p̃fectus ad iamniã: ionathæ pricipi ſacerdotũ mandauit dicens. Iniuſtũ eſſe eũ ſolũ cũ licentia uel ptãte uiuere: nõ obediẽtẽ regi ſi biq; dicebat hoc magnum obprobrium ab omnibus inferri: q; eum nõ ſubigeret regi. Non ergo

te inquit in montibus abſcondas:arbitratus fortitudinem te habere: ſed ſi confidas tuæ uirtuti deſcende:quatenus per cāpū noſtri milites confligant:& fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam meis uel tuis.Scito tamē optimos ab unaquaq; ciuitate mihi cōmilitones iūctos:q; seruper tuos proauos euicerunt.Contra nos alias nobis aūt in tali terra certandū eſt:ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari: ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His inci tatus ionathas:decem milia militum eligens:ab hieroſolymis egreditur cum fratre ſymone: per ueniēſque ad ioppem:caſtra iuxta ciuitatem diſpoſuit. Nam ioppenſes portas concluſerant: intus habentes cuſtodias ab appollonio conſtitutas.Cunq; ionathas obſidere paraſſet eos: timētes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiūt. Appollonius uero captam audiens ioppem a ionatham:tria milia equitum ſumens:& octo milia peditū ad azotum peruenit:& exinde tacite pau latimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet ī ioppem tanquā recedēs:ionatham trahit ad campum:confidens equitibus & ſpē in eis habens ſuæ uictoriæ.Cunq; proceſſiſſet ionathas:ſequebatur uſq; ad azotum appolloniū: qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe:conuerſus pugnā cum eo cōmiſit.Mille itaq; equites appollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat:qui retro inimicis inſiſterent.Quod ſentiens ionathas:non eſt turbatus: ſed ordinans in quadro exercitum:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus eſt:ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubiq; reſiſteret.Prælio aūt uſq; ad ueſperam procedente:dans fratri ſymoni partem exercitus:iuſſit aduerſarioꝝ eum aciem inuadere:ſuiſq; præcepit:teſtudine facta ſagittas equitū excipere.Qui cum præcepta feciſſent nihil letebātur:quāuis hoſtes ſuper eos frequētia tela librarēt: uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras.Nam ſagitte corpora clippeis ſepta:minime cōtingebant: cum conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſq; ueſpere iaculantes aduerſarii defeciſſent:intelligens ſymon laſſos eos:inuadit aciem:fortiterq; cū ſuis militibus dimicans: fugauit inimicos. Vidētes aūt equites pedites ad fugā conuerſos:& ſpe eorū decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt:& per oēm campum diſperſi fugierunt. Quos ſecutus ionathas uſq; ad azotum multos occidit eorum.Qui de ſua ſalute deſperantes:ad templum dagonis cōfugerunt:qđ erat in azoto.Capiens aūt incurſione ſua ciuitatē ionathas:incēdit eā:& omnes circa eam uicos: neq; pepercit templo dagonis:ſed etiam flamminis conſumpſit:& eos q ibi confugerant interfici.Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui in tēplo confugerant:octo milia fugerunt.Vincens ergo tantū ionathas exercitum:ab azoto diſceſſit: & ad aſcalon uenit:& foras ciuitatem caſtra conſtituenti:territi aſcaloniteꝫ in occurſum ei exierunt dona portantes.Qui laudans eoꝝ uoluntatem reuerſus eſt ad hieroſolymam:multam prædā ferens:quā uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autē deuictum audiens ducem ſuum appollonium:ſimulauit gaudium:q; præter eius ſententiā cum ionathā conflixiſſet:qui eius amicus erat:mittitq; teſtimonium ionathæ:præbēs præmium & honorem: & torquē aureum:ſicut ſolet affinibus regis dari:eiq; commiſit accaronis prouinciæ magiſtratum.

Capitulum.VII.

EOdem tempore:rex ptolomeus philometor dictus:naualem ducens exercitum & pedites:ad ſyriam ueniebat:alexandro ſuo genero ſolatia præbiturus. Quē omnis ciuitates ſtudioſe alexandro præcipiente ſuſcipiebant: & deducebant uſq; ad gazotum: ubi oēs ꝓclamabant:accuſantes ionathan q templū incendiſſet & deſtruxiſſet: pulchramq; uaſtaſſet:multoſq; eoꝝ interemiſſet.Quæ ptholomeus audiēs tacuit.Ionathas aūt ī ioppen occurrit ptholomeo dona clariſſima uel honorem ab eo percipiens: & producens eum uſq; ad fluuium qui eleutherus appellatur: ad hieroſolymam remeauit. Perueniens ergo ptholomaidem: præter omnē ſpem paulominus habuit interfici ptholomeus inſidiis alexandri quas ei per āmoniū amicū parauerat.Manifeſtis aūt factis inſidiis ptholomeus alexandro ſcribit:ad pœnam ammoniū petens:& dicens inſidias ſe ab eo paſſum:& uindictā ſumere iuſtū eſſe.Alexādro uero non concedente ptholomeus intellexit illum cauſam inſidiaꝝ extitiſſe. Quapropter ei factus eſt odioſus. Antiochenis aūt & prius erat odibilis alexander propter ammoniū:multa nāq; per eum paſſi fuerāt:& pœnā quidē ab ammonio pro eius delictis exegerunt:occidentes eū qui tanquā mulier ſe ꝓperabat abſcondere habitu circundatus fœmineo:ſicut alibi dictū eſt. Ptholomeus itaq; accuſans eum ut ꝓditorem nuptiaꝝ filiæ ſuæ: tranſgreſſorēq; auxilii quod ei contra demetrium deduxiſſet:ſoluit affinitatē.Nam & auferens ſuam filiam:ad demetrium legationem direxit:amiciciam cum eo cōponens:filiāq; datuꝝ ſe illi uxorem & reſtituere paterno eum principatui cōpromittens.Demetrius uero gaudēs:ſuſcepit legationem & nuptias. Tum nimius iam ptholomeo labor reſtabat:flectere antiochenos: ut demetriū ſuſciperent:nam inimici eius fuerunt:eo q; a patre eius demetrio multa peſſima paſſi fuiſſent: & alexandro tamen antiocheni

propter ammoniū irascebātur:ut prædiximus.Qui pulsus ab antiochia:in ciliciam usq; puenit. Ptolomeus ergo ad ātiochenos ueniēs:rex ab illis & militibus ordinatur:coactusq; duo sibi diademata superposuit:unū asyæ:alterum egypti.Benignus aūt & iustus existens:nec concupiscens aliena:sed & futura prouidens:recusare regnū decreuit:ne romanos offenderet:ideoq; antiochenos in contionē congregans:flectit eos ut demetriū susciperent: dicens eum nequaq; pro patre dolorem seruaturū:si bene mereretur ab eis:doctorē aūt i bonis & ducē se illi esse:nec se fallacibus negociis immiscere:sibi aūt dicebat egypti regnū sufficere. Quæ differens flectit antiochenos demetrium suscipere.Alexandro uero cū magna militia uel apparatu ad syriam a cilicia pfecto:terramq; ātiochenoꝝ p̄dāte ptolomeus cū genero cōtra eū duxit exercitum,nā iam filiā suā matrimoniali iure demetrio contradiderat:& uincens alexandrum:ad arabiā fugauit eū.Cōtigit autem in p̄lio:ut equus ptolomei uocē elephātis audiens:ptolomeū iactaret.Quod cū uidissent hostes:impetum sup eū fecerūt: multisq; uulneribus caput eius pforātes:ad piculū mortis eum adduxerunt.Sed custodes corporis eius rapientes eū liberauerunt:& ita p quatuor dies defectus iacuit ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput arabū potentissimus zabilus abscidens ptolomeo transmisit.Qui die quinto releuatus a uulneꝝ dolore:suauē sibi rem summūq; spectaculū alexandri morte simul & capite uidit:qui tamen paulopost uitā finiuit:pro alexandri morte gaudio summo cōpletus.Regnauit ergo asyæ alexander qui dictus est balans ānis quinq;:sicut i aliis demōstratū est.Suscipiens uero pricipatū demetrius qui nicanor appellabaē: fraudibus corrūpe cœpit ptolomei militiā oblitus:& q; socer eius & auxiliator fuisset: & affinis per connubiū cleopatræ. Quapropter milites ptolomei ad alexādriā cōfugierunt:elephātos aūt demetrius comphendit.Ionatas interea princeps sacerdotū ex omni iudea sibi milites cōgregās: arcem hierosolymoꝝ obsidebat:ubi custodia macedonū:& transgressoꝝ multitudo locata uidebatur.Et hi quidē contenebant ionathan facientē machinamenta:confidentes loci munitionibus.Noctu uero quidē maliuoli iudei exeuntes:uenerunt ad demetriū:arcis obsidionē nūciātes.Qui nūcio incitatus:exercitū contra ionathan ab antiochia eduxit.Cunq; ad ptolomaidem peruenisset:scripsit ionathæ:p̄cipiens ad ptolomaidē eū citius occurreē.Ionathas aūt obsidionē quidem minime soluere decreuit:seniores uero populi & sacerdotes congregans:& auꝝ & argē tum & uestē:cū multitudine donoꝝ deportans:ad demetriū usq; puenit.Quæ cū obtulisset: irā eius moliuit:& honoratus firmū ab eo principatū sacerdotii susciepit: quē a regibus ante ipsum donatum possidebat:accusantibusq; eū transfugis:demetrius eis non credidit: sed & petēti quatenus pro omni iudea:uel tribus prouinciis:samaria:uel ioppe:uel galilea:trecenta tantum daret talenta pro omnibus his epistolā ei p̄stitit:quæ uerba huiuscemodi cōtinebat.Rex demetrius ionathæ fratri:gentiq; iudeoꝝ salutē.Exemplum epistolæ quā lasteni cognato nostro scripsimus: transmisimus uobis:ut eam noueritis.Rex demetrius lasteni patri salutē. Iudeoꝝ genti nobis amice:nostraq; iussa seruanti:pro fide decreui dona p̄bere:& tres possessiones aferema:belsceli da:uel ramathe: quæ additæ sunt iudeis de samaria:& his attinentia:& quantacūq; ab immolātibus hierosolymoꝝ reges accipiebāt ante me:uel quæcūq; de fructu terræ:uel plātatis: omiaq; alia quæ nostro competunt iuri:uel paludes salis:uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis cō cedo:& nihil extorqueatur ab his ammodo & ipostea.Cura igitur ut huius epistolæ fiat exēplar & detur ionathæ:quatenus in nobili loco tēpli reponatur.Hæc scripta fuerant. Videns ergo demetrius pacē:nullūq; supesse periculū:nec belli timorē:soluit exercitū stipendiaq; eoꝝ iminuit: & solis illis sumptus p̄bebat:qui cū eo a creta uel aliis insulis uenerāt. Vnde odiū uel inimiciciæ militum cōtra eū cōflatæ sunt:quibus ipse quidē nihil p̄bebat:reges uero ante ipsum eis ānonas etiā in pace subministrabant:ut eos in certaminibus si oporteret pro se fideles & pronos hrent: atq; paratissimos in re bellica & pacis cū omni haberent confidentia expetere.

¶ Capitulum.VIII.

INtelligēs itaq; odiū militū circa demetriū alexādri qdā dux:apamenus genere: diodotus nomine:qui & trifon dicebatur:uenit ad malchū arabū:qui filiū alexandri antiochū nutrierat: manifestansq; ei inimicicias exercitus quas contra demetriū habebāt dari sibi petebat antiochū: nā regē eū facere:uel paternū principatū ei se restituere dicebat.Qui primū resistebat:minie credens:post uero multo tpe trifone petēte:uincit malchus:flexusq; uolūtate sua est ad ea q̄ trifon petebat.Princeps aūt sacerdotū ionathas capere uolens arcē hierosolymoꝝ: & iudeos transfugas:uel ipios oēsq; qui p totā ,puinciā custodes erant:transmittēs ad demetriū le gatos cū donis:rogabat ut de castellis iudeæ custodes eiiceret.Cui rex nō hæc tātū se p̄bere: sed etiā his maiora ,pmittebat:post finē belli qđ præ māibus habebat:petebat uero eū & auxilia trās mittere:mādās q; exercitus suus ab eo recessisset.Tūc ionathas tria milia militū eligēs destinauit.

Antiocheni uero demetriũ ꝑpter hæc quæ paſſi fuerãt abhorrẽtes: & ꝑpter patrẽ eius:q̃ multa cõtra eos mala cõmiſerat:tps ſeruabãt quo potuiſſent eũ inuadere:uidẽteſq̃ auxilia uẽiſſe demetrio ab ionatha:arbitratiq̃ q̃ multa cõgregaret auxilia niſi p̃cederẽt eũ arma ceperũt:& circũſtãtes aulã obſidionis mõ:coacto exercitu parati regẽ conabant̃ opprimere. Ille ergo uidens populũ hoſtiliter ſe cũ armis inuadere:colligẽs cõductos & ab ionatha tranſmiſſos iudeos:cũ ãtiochenis confligit:quoꝝ uim nõ ferẽs uincit̃. Videntes aũt iudei ſic Antiochenos atrociter expugnantes: ſup palacii culmen aſcenderũt:undẽ illos uulnerãtes: ipſi quidẽ ꝑpter altitudinẽ tectoꝝ minime ledebãt̃: illos uero celis ꝑſternebant quæ de ſupioribus ad inferiora iactabant:& ſic eos de pximis domibus repulerũt. Deinde igne ſuppoſito:flãma totã ciuitatẽ ex lignis conſtructã tectorũ ſpiſſitudinẽ deuorauit. Antiocheni uero nequaquã ualẽtes extinguere ignẽ:ad fugã cõuerſi ſũt: & cum iudei de tecto ad tectũ deſilirẽt:& ita eos ꝑſequerent̃:ãmirabilẽ contigit fieri antiochẽſium depulſionem. Rex aũt ut uidit antiochenos filios ſuos:& uxores ſuas uelle ſaluare:quapropter & pugnã reliquiſſe:p anguſtas uias inuadit eos:& cõfligens cũ eis multos iterfecit:ita ut cogerentur armis ꝓiectis ſe demetrio. Qui ueniã eis ꝑ facinoribus cõceſſit:ſeditionẽq̃ cõpeſcuit. Donauit etiã iudeis partẽ prædæ. Cãm itẽ uictoriæ ſuæ factos eos ꝑfectus:gr̃as agẽs ionathæ ad hieroſolymã tranſmiſit:laudãs eũ ꝑ auxiliis deſtinatis. Poſt aũt maliuolus cõtra eũ extitit:ꝑmiſſionesq̃ fraudauit:bellũq̃ minatus eſt:niſi cũcta redderet tributa:q̃ gẽs iudeoꝝ prioribus regibus ſyriæ ꝑſoluebat. Et hæc feciſſet:niſi trifon impetum eius ꝓhibuiſſet: & apparatũ eius cõtra ionathan:erga ſuas uertiſſet curas. Reuerſus enĩ trifon ex arabia cũ puero antiocho: imponit ei q̃uis adoleſcenti diadema. Cunq̃ oẽs milites tranſiſſent ad eũ:demetriũ deſerentes:bellũ contra demetriũ ꝓducit:& cõfligens cũ eo uictoriã obtinuit:& elephantos cũ ãtiochenſiũ ciuitate ſubiecit. Demetrius uero uictus ad ciliciã receſſit. Antiochus aũt legatos ad ionathan deſtinãs & literas:amicũ eũ ſibi parauit:& principatũ ſacerdotii cõfirmauit & q̃tuor ꝓuincias quæ terræ iudeoꝝ additæ fuerant:inſup & aurea uaſa uel pocula:& purpureã ueſtẽ ei tranſmiſit; hiſq̃ oibus ei uti ꝓmiſit:& fibulã aureã ei donauit:primũq̃ amicũ ſuũ uocauit. Symoné aũt fratrẽ eius ducẽ ſup oẽm militiam a regione tiri uſq̃ ad egyptũ conſtituit. Ionathas ergo de donationibus antiochi gauiſus mittens ad eũ: & ad trifonẽ legatos:amicũ ſe eis ꝑfectus eſt: & pugnare cũ eo contra demetriũ inſinuans ꝑ ꝑmiis laboꝝ non parua mala a demetrio ſe eſſe ꝑpeſſum. Concedẽte igit̃ antiocho a ſyria uel phenice ut cõgregaret exercitũ:quatenus cũ ducibus demetrii confligeret: ſtatim ad ciuitates exiit. Quæ cũ eũ ſplendidiſſime ſuſcepiſſent:exercitũ dare nõ diſtulerũt. Veniens aũt ad aſcalonã ciuitatẽ:& munificenter cũ donis ſibi occurrentibus:hoſipſos petebat: & unamquãq̃ humilis ſyriæ ciuitatẽ a demetrio deſiſtentẽ ad partes antiochi trãſire: ac ſecũ bellũ ꝓdueere ꝓ ultione demetrii:ex his quæ quondẽ in eis peccaſſet:eſſe dicens dignas occaſiones quas hæc cogitare deberent. Cunq̃ flexiſſet ciuitates auxiliũ antiocho mittere: ꝓuenit ad gazã: ſperans ſe & hoꝝ fidẽ ad antiochũ cõuertere. Multum uero præter qđ ſperauerat aliter gazeos inuenit:qui duriſſima obiectione nõ eũ ſuſcipe:nec demetriũ relinq̃re decreuerũt. Quo dũ ionathas cõcitatus eſſet:ad obſeſſionẽ eoꝝ & afflictionẽ ꝓuinciæ parat̃. Nam partẽ militiæ circa gazam diſponẽs: cũ reliq̃ ipſe ꝓcurrẽs:cũcta prædabat uel incẽdebat. Quæ cũ uidiſſent gazei:nullũq̃ auxiliũ a demetrio ſibi ueniſſe cõſpicerẽt:& piculũ præſens: adiutoriũ uero lõge & incertũ eſſe utrũ uẽiret:optimũ eſſe decreuerũt:hũc dimittẽtes illi obedir̃. Faciẽtes igit̃ ad ionathã amicitias:tollẽſq̃ obſides ad hieroſolymã trãſmiſit ipſe uero totã ꝓuinciã ꝓcurrit uſq̃ ad damaſcũ:dũ demetrii duces audiſſet ad cedeſſam cũ multa manu ueniſſe. Cedeſſa inter tirũ & galileã cõſiſtit. Nã hoc deſiderabãt duces demetrii:ut de ſyria eũ ad galileã traherẽt:putãtes minie eũ patri galileos ſibi ſubiectos affligi. Cũq̃ ionathas eis occurriſſet:ſymoné fratrẽ ĩ iudea ducẽ reliq̃t. Qui multũ exercitũ de ꝓuincia cõgregãs:bethurã obſedebat:locũ iudeæ munitiſſimũ: nã tenebat eã demetrii cuſtodia:ſicut & prius a nobis demõſtratũ ẽ. Vt ergo aggeré cõpoſuiſſe ſymoné uiderunt:& machinaméta cõſtituiſſe:multaq̃ uiſũ iduſtria cõtra bethſuraẽ obſidionẽ:timuerũt cuſtodes ne capto loco interirent:& mittentes ad ſymonẽ:petebãt fidẽ accipe:ne quid ab eo peſſimũ paterent̃ Qui cũ fidẽ dediſſet:illos quidẽ de ciuitate tulit:ſuãq̃ cuſtodiã ibi cõſtituit. Ionathas itaq̃ exiens a galilea ab aquis quæ gemniſaron dicunt̃. nã ibi ſua caſtra poſuerat:ad campũ qui dicit̃ aſor ꝓuenit:neſciens illic hoſtes exiſtere. Demetrii uero duces cũ ante unũ diẽ cognoſſent cõtra ſe ionathan uenire:inſidias ei ꝑ mõtẽ collocauerũt:ipſiq̃ cũ electis militibus ĩ cãpo ei occurrerũt. Quos cũ uidiſſet ionathas ad pugnã paratos:hortabat̃ ſuos. Illi uero q̃ a demetrii ducibus ꝑ inſidias erant ſocati:a retro iudeos inuadũt. Qui cũ timerẽt ne in medio capti pirent;

ad fugam ſe dederunt. Et ibi quidē omnes reliquerūt ionathan: pauci uero cū eo numero quinquaginta remanſerunt: & mathathias ſalomoni: & iudas calfi: qui duces erāt totius exercitus. Hi audacter & inſpate ſup inimicos irruētes: atrociter eos fugauerūt. Tūc uero milites ionathæ qui diſceſſerant: ut uiderunt hoſtes ad fugā uerſos congregati ꝓſequebant eos: & hoc fecerūt uſq; ad cedeſſam: quo caſtra hoſtiū erant. Victor igitur ionathas ī illa pugna refulſit: duo milia ꝓſternēs inimicorum: & ad hieroſolymā reuerſus eſt. Qui cū uidiſſet oīa ſibi dei prouidentia ſecūdū ſuā accedere uoluntatē: legatos romā deſtinauit: reuocare cupiens olim cū gente iudeoꝝ amicicias celebratas: ſuiſq; legatis ꝓcepit: ut redeuntes ab Ytalia: ꝓ ſparciatas tranſirent: quos deberent ad memoriam amicitiæ uel cognationis reducere. Qui cū romā ueniſſent: & īgreſſi ad ſenatū: mādata pricipis ſacerdotū ionathæ dixiſſent: q; eos mitteret amicicias renouare: quæ prius ꝓ ſenatum de iudeoꝝ amicitiis fuiſſent ſtatutæ: Senatus dedit eis reportandas epiſtolas ad oēs alyæ regiones: & magiſtratus ciuitatū: q̄tenus ꝓ eos illeſi ad propria remearent. Reuertens aūt ad ſparciatas uenerunt: & epiſtolas ionathæ eis porrexerunt: cuius exemplū hmōi fuerat. Ionathas princeps ſacerdotū gentis iudeoꝝ: uel curia & collegiū ſacerdotū: ꝓſidibus & ſenatui: & populo lacedemoniorū ſalutē. Si ſalus uobis publica uel priuata bene procedit: ſic eſt ut uolumus: ſalui aūt ſumus & nos. In prioribus tamen tēporibus epiſtola noſtro principi ſacerdotū oniæ a uīo rege areo: & ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognatiōe: cuius exemplū ſubiacet epiſtolæ: quam quidē libenter ſuſcipimus & populo & areo fautores facti ſumus: nō egētes huius rei approbatiōe: quia ꝓ ſacras nr̄as litteras hoc eſſe credimus. Initio ergo recognitiōis non credidimus nos primi facere: ne præripe uideremur ueſtrā gloriā. Multo uero trāſacto tēpore: ex quo familiaritas cōmunis extitit: in ſacris & conſtitutis diebus deū pro uīa ſalute uel uictoria ſacrificiis deꝓcamur: & cū multa nos circūſtetiſſent bella ꝓ auariciā uicinoꝝ nec uobis nec aliis ꝓpinqs moleſtos nos eſſe decreuimus. Poſtq̄ aūt hoſtes expugnauimus: legatos ad romanos tranſmiſimus: numeniū antiochi: & antipatrū iaſonis: ſenatorio apud nos ſeptos honore: quibus dedimus etiā ad uos epiſtolā: q̄tenus renouent uobiſcū cognationē. Bene igitur facitis ſi & uos reſcripſeritis & māducaueritis ſiquid forſitan īdigetis minīe dubitātes: nos erga ueſtrū affectū impigros exiſtē. Lacedemonii uero libenter legatos ſuſcipiūt: & cōponētes pacta cū eis de amicitiis dimiſerunt. Eodem tpe tres hereſes iudeoꝝ fuerant: quæ de rebus humanis diuerſa credebant: quarum una phariſea dicebaē: altera ſadducea: tertia eſſenoꝝ. Igitur phariſei dicebāt: fata non oīa: ſed aliqua gubernare: altera uero q̄ accidunt ꝓ ſe cōſiſtere: genus aūt eſſenoꝝ oīa ſub fato eſſe cōfirmat: & nihil eſſe: qđ hoībus nō illius decreto ꝓueniat. Sadducei fatū quidē nihil eſſe eſtimant: neq; ꝓ eū humana cōcludi: ſed oīa noſtræ ſupponūt poteſtati: bonorūq; noſipſos autores fatētur: & peiora ꝓ noſtrā elegi demētiā. Sed de his quidē certius ī ſecūdo hiſtoriæ iudaſcæ libro demōſtrauimus. Demetrii aūt duces cū uellent pugnā ī qua uicti ſunt reſtaurare: ampliores priori exercitu uires congregantes: cōtra ionathan uenerūt. Qui cū audiſſet hoc: citius eis ad anathetidinē occurrit: neq; tardare decreuit: uſq; quo ingrederenē iudeā: caſtraq; diſponēs nō longius ab hoſtibus qnquaginta ſtadiis: mittit ſpeculatores qui caſtra deberent oſtiū ꝓſcrutari. Cunq; oīa enūciaſſent: & aliquos nocte cœpiſſent: qui aduerſarios ſupuenturos indicabāt: cuſtodias extra diſpoſuit: & exercitum ꝓ totā noctē armatū habebat: præcepitq; ut forti animo eſſent: & ſi oporteē etiā nocte pugnaret: ne repētino īpetu turbarenē. Demetrii uero duces cū audiſſent ionathan cognouiſſe ſuū conſiliū: ꝓturbati q; inimici manifeſtati fuiſſent: nullomō ualebant ꝓ inſidias eos inuadere. ex eo q; ſe credebant nō eſſe pares ionathæ. Nam militibus fugā meditati ſunt: multaq; faciētes incendia diſceſſerunt: ita ut hæc uidentes iudei: putarent eos eſſe manſuros. Ionathas aūt cū ad caſtraeorum mane ueniſſet: inuenit ea deſerta. Cunq; intellexiſſet eos fugiſſe ꝓſequebatur: quos nullatenus ualuit cōprædere. Nam iam libeꝝ alias ligerum noīe fluuium tranſierant. Vnde reuerſus ad arabiam: nabutheos expugnabat: multāq; eoꝝ prædam ābigens: captiuoſq; duces: puenit ad damaſcum: ubi omnia ille repoſuit. Per idē tēpus frater eius ſymō oēm peragrās iudeā & paleſtinā: uſq; ad aſcalonam muniuit caſtella. Quæ edificiis & cuſtodiis tuta feciſſet: ad ioppē puenit: & occupans eam: magnam introduxit ibi cuſtodiam. Nam audierat ioppenſes uelle ducibus demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquam ionathas & ſymon tractauerunt: ad hieroſolymam ſunt reuerſi. Cunq; omnem populum ad templum congregaſſent: ſuadebant muros hieroſolymorum refabricandos: & dirutam partem muri templi reconſtruendam altiſq; turribus muniendam: necnon & in media ciuitate alium edificare murum: ut cuſtodibus arcis alimē torum copia negaretur: inſuper etiam caſtella quæ ſunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propoſitis conſenſiſſet: ipſe quidē menia ciuitatis edificabat: ſymonem uero miſit prouiciam communire. Demetrius aūt tranſiens ad meſopotamiā puenit.

Quã cum uellet cum babilone & ſuperioribus ꝓuinciis obtinere: ut exinde occaſiones de totõ
acciperet imperio:tunc græci uel macedoniam habitantes ut eis prope modum cõueniret lega-
tionem ad eũ miſerũt:promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret:& tradere ſe:uel expugnare
cum eo regem parthorum arſacen. Qua ſpe ſubito egreditur ad eos:ut ſi parthos deuinceret:ui-
reſq; reſumeret:regem trifonẽ poſtea debellaret:longeq; eum a ſyria pelleret. Quem cum prono
ſuſcepiſſent animo prouinciales:multos congregaſſet uiros:bellũq; & militiam omnẽ aduerſus
arſacen produxiſſet ipſe uiuus capitur. ſicut alibi iam retulimus.

Capitulũ.IX.

GRifon autẽ cum morte demetrii cognouiſſet:pfidus antiocho cœpit exiſtere. Inſidia-
batur enim:qualiter eum interficiens:ipſe regnũ teneret. Impediebant uero imperũ
eius & uoluntatẽ amiciciæ ionathæ:quas cũ antiocho habebat. Vnde primũ ionathã
ſtatuit occidere:& tunc aduerſus antiochũ accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitãs
ionathan conſumere:ad bethſuram ab antiochia uenit:quam græci ſcitopolim appellãt: ubi cũ
electis quadraginta milibus ei ionathas occurrit:putans ad bellum eum ueniſſe. Trifon uero
cum ionathan uidiſſet ad pugnam paratũ:donis eũ pacauit:ſuiſq; ducibus ut ionathæ obediret
præcepit:ꝑ hæc fidem ſuam uolens confirmare:cunctamq; ſuſpitionẽ depellere: quatenus con-
fidentem:& incautum:nihilq; preuidentem caperet:& perſuaſit ei ut exercitum dimitteret: quẽ
fruſtra dicebat eſſe fatigatum ab eo:nequaquam bello exiſtente:& undiq; pacẽ rebus habẽtibus:
ſed tenere paucos:& ptolomaidam ſimul uenire ſupplicabat:nam tradere ei ciuitatem: & omnẽ
prouintiæ moderationem:ſe ueniſſe profitebatur. Ionathas ergo nihil mali ſuſpicatus: ſed uera
fide uel uoluntate trifonẽ hæc ſuadere credens:exercitum dimiſit:tria milia ſecum ſola tenens.
Ex quibus in galilea duo milia relinquens:cum mille tantum militibus ad ptolomaidam trifo-
nem comitatus ſuperuenit. Vt uero intrauit ptolomaidam: portas ſtatim ciues ſeruauerũt:ſecũ
dum ꝙ eis a trifone erat præceptum:& ionathan uiuum capientes: omnes qui cum eo erant in-
teremerunt. Miſit quoq; trifon ilico ad galileam:qui relicto duo milia interficerent. Sed hi cum
fama preueniente captionem ionathæ comperiſſent:antequã uenirent a trifone miſſi armis cir-
cundati prouincia proceſſerunt. Tunc ſatellites trifonis cum uidiſſent eos pro anima decertare:
nullam eis moleſtiam inferentes:ad trifonem reuertuntur. Hieroſolymitæ autem cũ audiſſent
ionathan captum:& cum eo milites periſſe:flebãt illius interitũ:& ſumma de ipſo queſtio apud
omnes fiebat:magnuſq; timor eos inuadens:cõtriſtabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ
priuatis:uicinæ gentes inimicæ:& propter ionathæ mortem iniquitate:contra ſe bellum conſti-
tuerent:& ad mortis pericula peruenirent:quæ ſicut ſuſpicabant euenerunt. Nam gentes mortẽ
ionathæ cũ audiſſent:cõtra iudeos bellare cœperunt tanquã indigentes duce. Trifon ergo exer-
citum multum congregans:ad iudeã aſcendere ſtatuit:ut hieroſolymã debellaret. Symon autem
uidẽs hieroſolymitas metuentes:cœpit eos alloquio cõfirmare quatenus forti animo eſſent:nec
ptimeſcerent trifone ſupueniente. Et conuocans in templo populũ alacrioꝛẽ eum ſuis uerbis ef-
fecit:hĩc allocutionis initiũ ſumens. Pro ueſtra inquit libertate o uiri iudei me dudũ cum patre
uel fratribus mori ꝓpatum:quis ignoretur? Siquidẽ exempla mihi plurima nõ deſunt. Mori ei pro
legibus uel patria religione noſtram familiã nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatem ab ania
noſtra poſſit eiicere:ſed introducat magis deſideriũ uitæ:uel gloriæ. Quapropter nõ uti indigẽ-
tes duce magno qui laborare:uel pati ꝓ uobis recuſet:ſequimini me ꝓpno aĩo ubicũq; ꝓduxero:
nec enĩ melior meis fratribus exiſto ut meæ ꝓcã aĩæ:neq; peior:ut qđ illis uiſũ ẽ optimũ ꝓ pfiis
interfici legibus:uel ꝓ dei religione deuitẽ:ſed ĩ quibus me oportet ꝓpriũ illis fratrẽ oſtẽdere:in
his me demõſtrabo cõſimilẽ. Cõfido eĩ ĩ deo ultionẽ ab inimicis expeteꝛ:uoſq; oẽs cũ uxoribus
uel filiis ab eoꝝ uiolentia liberare:tẽplũq; incolome cũ dei auxilio reſeruare. Nam uideo gentes
contẽſiſſe uos:tanq̃ ducẽ nõ habẽtes:bellaq; ꝓpaſſe. Cũ hæc ſymõ uerba ad plebẽ feciſſet:cõſeſti
depulſo populus aĩs metu:audaciã ſumpſit:deſperãſq; ad ſpẽ bonã repẽte mutatus ẽ:& unanimi-
ter exclamauit nutu dei eſſe ſymonẽ ducẽ & iudæ uel ionatæ fratrẽ principatũ tenere dignũ: ſe
quoq; oĩbus eius ꝓceptis obſecutuꝝ ꝓmittẽs:ducis ei cõtulit dignitatẽ. Tunc ſymon cõgregans
oẽs ſui exercitus bellatores feſtinauit ciuitatis muros recõſtrueꝛe:turribuſq; altis & fortibus eam
munire. Deſtinauit etiã ionathã quẽdã aĩcũ ſuũ: filium abſalomi cũ militibus ad ioppẽ: imperãs
habitatores eius eiicere:nã timebat ne ciuitatẽ traderẽt trifoni: ipſe uero hieroſolymam tuebaꝛ.
Trifon aũt exiens ab ptolomaide cũ multo exercitu ad iudeã uenit:ionathan ligatũ ducens. Cui
ſymon occurrit ad iadã ciuitatẽ:q̃ ſup montẽ iacet:unde etiã iudeæ campi pateſcũt. Cũ uero tri-
fon a iudeis audiſſet:ducẽ ſymonẽ cõſtitutũ:direxit ad eũ:fraudibus uel dolo cupiẽs hũc quoq;
circũuenire:iubetq; ei ſi uellet fratrem ionathan redimere: ut mitteret argenti talenta centum:

duoſq; filios ionathæ quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionem: ne iudeam in ſua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re:niſi pro debito uectigaliũ eum ſe ligaſſe confixerat. Tum ſymon intelligens artem triſonis:quia ſi & argentum mitteret:ille tamen fratrẽ eius minie laxaret:ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:tamẽ territus ne a populo accuſaretur: ſe cãm fraternæ necis extitiſſe:q; non pecunias:nec filios pro ipſo contraderet:colligens exercitũ mandata triſonis indicauit dicens:q; hæc dolo uel inſidiis plena ſint:tamen optabilius eſſe pecunias: ſed & filios eius tranſmittere:q̃ propoſitis a triſone nõ obediẽs:putaretur nõ uelle fratrẽ abſolui: initoq; cum ſuis ſymon tractatu:filios ionathæ pecuniaſq; trãſmiſit. Quas triſon cũ accepiſſet: nec fidem ſeruare:nec ionathan abſoluere uoluit:ſed mox exercitũ colligẽs: ad ꝓpria remeauit: ordinatoq; itinere ꝑ idumeã ad hieroſolymã aſcendere cupiens:uenit ad doră ciuitatẽ idumeæ. Precedebat uero cũ exercitu ſymon:caſtra cõtra eũ ſp diſponẽs. Quod cognoſcentes hii q̃ í arce erant hieroſolymitana ad triſonẽ dirigunt:rogantes eũ ad ſe ocius properare:quatenus aliměta eis ꝓberet. Ille ergo ꝑ noctẽ illã eq̃tatũ parauit:quaſi hieroſolymã aſcenſurus ſed niue uehemẽti ea nocte cadente:iter inuiũ repit equis uel peditibus ſuis. Qua cã obſtante:nequiuit ad hieroſolymam triſon aſcendere:ſed reuertens ad ciriẽ:& prope galaditiden ingreſſus:ionathan ibi ꝑimi uel ſepeliri iuſſit:& ita ad antiochiã ꝑuenit. Symon aũt ab iaſca ciuitate trãſferẽs oſſa fratris ſepelíit in patria ſua: luctũ maxĩum oĩ ſup eũ populo faciẽte. Tunc ſymon ingẽs mauſoleũ fabricãs: patri ſuo:fratribuſq; ſepulturam ex albo & polito lapide conſtruxit:opus mirabile: cõſpicuumq; faciens:cuius & portã undiq; colũnis ſuſtentãtibus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit: íſup & piramidas ſeptẽ parentibus:uel unicuiq; germano;q; ſingulas ſi:ꝓpoſuit:magnitudine uel decore lucentes:q̃ hactenus ſeruanť. De ſepultura quidẽ ionathæ:& de edificatione monumẽto;q;:hoc ſtudiũ ſymonis agnouimus. Defunctus ergo eſt ionathas:principatũ agens ſacerdotii:perq; ános quatuor gentẽ continuit iudeo;q;. Et de labore quidẽ mortis eius in mutuis documentis:publiciſq; monimentis primi anni ſymonis benefactoris:& iudeo;q; principis ſcriptũ eſt. Iraq; iudei feliciter aduerſarios uicinos ſupauerunt:cũ ſymon gazaram ciuitatẽ:uel ioppen:uel iamniã deuaſtaret:arcẽq; hieroſolymo;q; deponeret:ne forte inimicis refugiũ eſſet:unde ꝓcurrẽtes ledere eos poſſent. Quod cũ feciſſet:optimũ & utile putauit etiã mõtẽ ſup quẽ arxs cõſtituta erat deſtrueř. Quo multitudo cũctiq; ingreſſi:montẽ deſtruebant:& nec die nec nocte ceſſantes ꝑ tres annos: depoſuerunt eum ad ſolũ:campumq; planiſſimũ fecerunt: ita ut eminentius templũ excelleret: arce uel monte depoſitis. Ea quæ temporibus ſymonis geſta ſunt:hunc continet modum.

¶Capitulum.X.

POſt captiuitatẽ demetrii: nõ multo poſt alexandri filiũ antiochũ qui theos noĩabaťt: triſon interemit tutor eius quarto impii eius anno:amicos aũt & familiares ſuos ad milites tranſmiſit:& multas dare pecunias pollicetur:ſi eũ regẽ ordinarẽt. Nam demetriũ a pĩribus captũ nũciabat teneri:frẽm uero eius antiochũ ſi principatũ optineret: multa peſſima eis factu;q; eẽ dicebat:dũ ꝓditioné eo;q; ulciſceretť. Qui cũ ſpaſſent affluẽtia pecuniarum ſub regno triſonis frui:principẽ eũ conſtituũt. Triſon ergo ut regni inſignia ſuſcepit: cõtinuo nequitiã ſuã patefecit:& innotuit oĩbus:qa q; priuatus humiliter multitudini obſeqbatur:non hoc uoluntate bona:ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtq̃ uero regnũ adeptus eſt:exuẽs ſe ſimulationẽ uerus triſon apparuit:cœpitq; potius extraneos q̃ clientes diligere. Pro q̃ re exercitus eius recedens ab eo ad cleopatrã demetrii uxorẽ contulit ſe:quæ tũc in ſeleutia cũ filiis erat concluſa. Errantẽ uero fratrẽ demetrii ãtiochũ:qui ſother alias pius dicebatur:nullaq; ciuitate eũ admittẽte triſonis timore:mittit cleopatra:ad ſuas enĩ nuptias:& ad impiũ inuitãs. Quem ad hoc inuitauit ſuadentibus amicis:& timore uolentibus triſoni ciuitatem ſeleuciã aperire.

¶Capitulum.XI.

QVmq; intraſſet ſeleuciã antiochus:& fortitudo eius ꝑ ſingulos dies creſceret:exiit pugnaturus cõtra triſonẽ. Quẽ uincẽs:a ſupiore ſyria repulit ad phenicẽ:& í dorã caſtello munito cõcluſũ obſidebat:mittitq; ad ſymonẽ pricipẽ ſacerdotũ iudeo;q; legatos ꝑ amicitiis uel auxiliis. Qui cũ libenter petitionẽ ſuſcepiſſet:pecunias multas cũ alimẽtis:militibus dorã obſidẽtibus large ꝓbuit:ut ãtiochus eũ iter neceſſarios aĩcos pauco tpe paſſeret. Nã triſon dũ a caſtello dora ad apamiã fugeret:captus í ea cõcluſiõe pemptus eſt:tertio ſui regni anno.

¶Capitulum.XII.

SEd ãtiochus auaritia uel prauitate ſua ſymonis obliuionẽ una cũ miſtratis pecuniis & alimentis cõcepit:uireſq; militares cuidã cẽdebeo amico tradẽs:ad deꝑcationẽ iudeæ captiuitatẽq; ſymõis miſit. Sed cũ ſymon audiſſet antiochi ꝑuaricationẽ licet ſenex eſſet:tamẽ eo q; nihil ab antiocho iuſtũ fieri uidebat:cõcitatus ad audaciã ſup ætatẽ

ſuam iuuenilẽ fortitudinẽ accepit:& diſpoſuit quidẽ ffilios cũ bellicoſima ꝑte militũ ipſe uero ꝑ aliã ꝑtem militũ cũ reliquis uiribus ꝓexit ad bellũ:multoſq; in ualibus mõtiũ ad inſidias loca bat:nulluſq; conatus eius euaſit:ſed oẽm hoſtiũ uincẽs exercitũ:i pace reliquã uitã agebat. Nam & ipſe cum romanis de auxiliis cõpoſuerat.

¶ Cap. XIIII.

IGitur annis octo pricipatũ ſacerdotii iudeoꝝ regẽs:moriẽ in cõuiuio ꝑ inſidias pto lomei generi:& uxorẽ eius cũ duobus filiis capiens:& uinctos habens:miſit:ut tertiũ ioanẽ qui & hircanus uocabaẽ apꝑhẽderet. Quod cũ ſenſiſſet iuuenis:euaſit ꝑiculũ: & ad ciuitatẽ feſtinauit:cõfidẽs de populo ꝓpter ꝑris ſui beneficia: ptolomeiq; odiũ. Properantẽ uero ꝑ aliã portã ptolomeũ intrare:populus expulit:nã hircanũ receperat. Hinc pto lomeus ad aliquod caſtellum noie dagõ in hiericho diſceſſit.

¶ Cap. XIIII.

HAccipiẽs aũt paternũ pricipatũ hircanus deũ hoſtiis placauit:& ita cõtra ptolomei mi litiã ꝓduxit exercitũ. Et cũ ad locũ ꝓueniſſet:in aliis oĩbus hoſtẽ circũueniẽs ꝑuale bat:uicebaẽ tamẽ matris & fratrũ amore:quos ſuꝑ muꝝ ptolomeus trahens in con ſpectu eius torqbat:& ꝑcipitare minabaẽ ſi nõ ab obſidione diſcederet. Hircanus aũt quãtũ remitteret de obſidionis induſtria:tantũ cariſſimis putabat offerre ſubſidia:nedũ male pa terenẽ:eius crudelitati reputareẽ. Mater aũt ꝓtẽdẽs manus petebat:ne ꝓ eos differret: ſed mul tomagis ĩpetu caſtellũ inuaderet:inimicoq; ſuæ ptãti ſubacto:ꝑ cariſſimoꝝ tormẽtis redderet retributionẽ:ſibi quoq; eſtimãs hoc eſſe utilimũ ſi ꝑ ſuã morte hoſtes atrocius depirẽt. Hircanũ ergo petitionibus matris incẽſũ:caſtellũ capiẽdi furor tenebat. Rurſus uero cũ uidiſſet matrem cedi uel diſſipari ſoluebaẽ: & ꝑ ingeſtis matri tormẽtis:impetũ deponebat obſidionis:taliq; ne ceſſitate obſidionis alias obſedendi ꝓtractus ſeptimũ ãnũ expleuit:in quo ſp iudei uacant. Nam ꝑ ſeptẽ hunc obſeruãt:ſicut in ſeptis diebus. Quapropter ptolomeus a bello ſolutus:occidit ma trẽ & fratres hircani:& fugit ad zenonẽ q cotilas appellabaẽ:i philadelphia tyrãnidẽ exercẽtem.

¶ Cap. XV.

HAntiochus aũt infeſtus ſymoni de ĩteritu ſui exercitus:cõtra iudeã acceſſit quarto ãno ſui imperii:primo uero hircani:olĩpiade centeſima ſexageſimaſecũda. Cũq; deuaſtaſ ſet ꝓuinciã:hircanũ in ciuitate incluſit:quã ſeptẽ aciebus circũdedit:nihil tamẽ ꝓfi ciebat:ꝓpter muroꝝ munimĩa:& ꝓpter obſeſſoꝝ uirtutẽ:necnõ & aquaꝝ ĩopiã:qua propter ſiccitatẽ domabaẽ. In ꝑte uero planiſſima turres ſtatuit celſiores:numero cẽtũ tres:tecta unaquaq; habẽte ſuꝑ qs militares ordines diſpoſuit:multoſq; quotidie labores cõgreſſus ĩfere bat:foſſamq; latã & altiſſimã cõſtruẽs:muros ciuitatis depoſuit. Iudei ergo multas incurſiones contra moliebanẽ:& ſiqdẽ incautos aduerſarios inueniſſent:peſſime eos cõterebãt ſi uero ꝑſen tes eſſe alias præſenſiſſe eos cognoſcerent:innocui rediebãt. Vt uero noxiã multitudinẽ intra ci uitatem hircanus attendit cõſumẽdis citius neceſſariis:nihilq; populo ꝓdeſſe cõſpexit inutilem eius ꝑtẽ ſecernẽs foras ciuitatẽ emiſit:q̃ uero bellicoſa & fortis erat:hanc tantũ tenuit alias reti nuit. Antiochus aũt ꝓiectos egredi uetabat. Qui dũ inter muros errarent:ſeuiſſimis tormentis miſerabiliter aĩas exalabant. Cũ uero feſti dies tabernaculoꝝ ueniſſent:miſerati eos ĩtra ciuitatẽ denuo receperũt. Hircanus itaq; ad ãtiochũ legatos direxit:petens indutias ſeptẽ dieꝝ:ꝓpter ſe ſtiuitatẽ deiq; ſupplicationẽ. Qui cũ audiſſet:reſpondit legatis. Immolate. Necnõ etiã ad ſacrifi cium magnificẽtiſſimũ deſtinauit thaurũ:cornibus inauratis & pocula plena oĩbus aromatibus aurea uel argentea:qđ ſacrificiũ adductũ ſuſceperũt:qui ãte portas ſtabãt & ad templũ duxerũt. Antiochus aũt iſte exercitui melius antiocho epifane claruit: nã ille capiẽs ciuitatẽ: porcos ſuꝑ arã ĩmolauerat:& ius carniũ ꝑ totũ tẽplũ ſparſerat:etiã leges iudeoꝝ:paternaq; religionẽ cõfude rat:ꝓpter q̃ gens rebellauit:& minĩe recõciliari paſſa eſt:hũc uero antiochũ ꝓpter pietatẽ re gionis:oẽs piũ uocauerũt:laudãtq; modeſtiã eius. Hircanus etiam aĩaduertens ſtudiũ ipſius erga deũ:petiuit enĩ ut patriã eis cõuerſationẽ reſtitueret. Qui cũ refutaſſet peſſimũ cõſiliũ:ſuadẽtiũ gentẽ cape legibus diſſonãtẽ:ad oẽm pietatẽ flexus:legatis reſpõdit:ſi traderẽt arma:ptẽq; tribu torũ ioppe aliarũq; ciuitatũ circa iudeã exiſtẽtiũ ſoluerẽt:& cuſtodias i ciuitate ſuſciperũt:cõfir mans pactũ:finiret bellũ. Iudei uero oĩa ꝓferre præter cuſtodiã cõſentiebãt:quã non ꝓpter aliud niſi ꝑ diſſimili conuerſatione recuſabãt:ꝑ cuſtodia tamẽ obſides dare ꝓfitebãt:& taleta argẽti quingenta:ex qbus ſtatĩ trecenta cũ obſidibus obtulerũt:inter quos erat & frater hircani. Quæ cum ſuſcepiſſet rex ãtiochus & coronã ciuitatis depoſuiſſet:obſidioné ſoluẽs diſceſſit. Hircanus uero ſepulchrũ dauid apiens:qui multo ditior quondã regibus fuit:tria milia talenta pecuniaꝝ exinde ꝓtulit:ex qbus primus iudeoꝝ cœpit pegrinos alere. Cõpoſuit etiã cũ ãtiocho amicicias ſuſcipienſq; eũ intra ciuitatẽ:munificenter habũdeq; militibus oĩa neceſſaria miniſtrabat. Cũq; exercitũ antiochus contra parthos duceret:cũ eo hircanus egreſſus eſt. De his eſt teſtis Nicolaus

damascenus:sic ī historia docens. Tropheū sistēs ātiochus iuxta fluuiū licū:ubi uicerat ī dathim parthoꝝ ducē:ibi duobus diebus remoratus est:petente hircano iudeo:propter aliquā patriam iudeoꝝ celebrationē:in qua non erat legitimū eos proficisci. Et quidem hæc non est mentitus. Nam quinquagesima festiuitas post sabbatū instabat:in q̄ minime licet nobis uel ī sabbatis uel ī festo die uiā cōficere. Tunc enī antiochus cū arsace pthoꝝ rege cōfligens: & multū p̄dens exercitum interiit. In regno aūt syriæ frater eius demetrius succedit:arsace eū a captiuitate soluente eo tempore quo antiochus pthoꝝ terram ingressus est:sicut prius demonstratum est.

¶ Capitulum. XVI.

HIrcanus uero Antiochi morte cognita:statim ad syriæ ciuitates expeditionē p̄auit:arbitratus īpatos eas & desertas pugnatoribus defensoribusq̄ inuenire: qđ etiā euenit. Nā medabā cū multū exercitus eius laborasset:sexto mense capit:post etiā samogam: uel illas quæ uicinæ fuerunt:necnō etiam sicimā:garizim: gentēq̄ cutheoꝝ q̄ tēplū ædificatū ad similitudinem hierosolymitani possidebat:quod alexandri mādato sanaballath dux condidit: propter manassen suum genex:fratrē iaddo alias iaddus principis sacerdotū: sicut superius ītimauimus. Contigit uero templū hoc dirui post annos ducentos. Hircanus ergo ciuitates idumeæ aboracū:mariss̄am:cunctosq̄ cū domuisset idumeos p̄misit eis prouinciā habitare:si circūciderētur:legibusq̄ iudaicis uterentur. Qui desiderio patriæ terræ circūcisionē & aliā conuersationē iudeoꝝ p̄tulerunt:ideoq̄ ex illo tpe cœperūt esse iudei. Quo facto:hircanus priceps sacerdotū societatē romanoꝝ renouare cupiens legationē ad ipsos direxit. Cūq̄ senatus scripta eius suscepisset:cōposuit amicicias hoc mō. Fannius marci filius:consul:senatū oēm octauo idus februarias:in campū iussit cōuenire:p̄sente luceo manlio:lucii mentinii filio:& gaio sempronio falernæ filio:pp hoc qđ legati iudeoꝝ petiuerūt: symō filius dosithei:& appollonius alexādri:& diodoriis iasonis:uiri optimi a populo iudeoꝝ destinati:de societate uel auxiliis exhibēdis: quā cū romanis de publicis rebus habuerūt ut ioppe:& portus:& zora uel fontes:& ciuitates:insup & uillas q̄s ātiochus pugnās cōtra senatusconsultū tenuit restituātur:& q̄tenus nec regii milites p̄ terrā eoꝝ cū subiecti sint transeant ut etiā illa quæ p̄ antiochū gesta sunt:cōtra senatuscōsultū censeantur:& legatos mittant:q̄tenus recipiant quæ ab antiocho ablata sunt:& prouiciā estimēt uastatā:utq̄ eis ad reges & populos liberos litteræ darēt:q̄tenus ad p̄priā domū illesi reuerterēt. Placuit igitur amicicias & auxilia cū hoībus bonis:& a bono populo uel amico transmissis esse renouandas. De rebus autē ablatis respondērūt consulares:cū a suis negociis senatus uacauerit: festinabit impostex nullā in eos iniquitatē ab aliquo fieri:decernentes dare consulē fanniū publicas pecunias expendendas:dū ad patriā remearent. Et fannius quidē legatos iudeoꝝ remittit: pecunias publicas eis p̄stans ex senatusconsultu:p quod debuissent cū tutela ad suā redire patriā. In his quidē priceps sacerdotū hircanus erat. Interea rex demetrius cū exercitū aduersus hircanū colligeret:nec tēpus ei:nec occasio data est:cū milites:& syri maliciā eius abhorrerēt:& p legationem peterēt ptolomeum fiscōne cognominatū:q̄tenus de genere seleucii transmitteret eis:qui deberet accipere pricipatū. Ptolomeus aūt cū alexandro zebenna exercitū mittens:pugnaq̄ cōmissa:demetrius superatur. Qui dū fugeret ad cleopatrā suam uxorē in ptolomaide: ab ea non susceptus:tirum recedens:tentus:multaq̄ passus ab inimicis:interiit.

¶ Capitulum. XVII.

ALexander aūt regnū accipiēs:& amiciciā cū hircano pricipe sacerdotū cōponēs:iterio cto tandē tpe:expugnatus ab antiocho filio demetrii crispi noīe occidit. Cūq̄ antiochus īpiū syriæ tenuisset:cōtra iudeā exercitū destinare timuit. Audiēs uero germanū suū & ipsum noīe antiochū ex eadē mre progenitū:multas uires cōtra se a cizico cōgregasse:eū intra p̄uinciā statuit expectare:q̄tenus obuius īcursionibus fratris ātiochi resisteret: qui cizicenus dicebat:q̄ ī illa ciuitate nutritus esset:filius aūt fuerat ātiochi q̄ sother nūcupabatur:& uitā bello parthico terminarat. Hic ēt frater erat demetrii crispi p̄ris. Cōtigit uero ambos fratres unā uxorē cleopatrā duxisse quēadmodū & alibi retulimus. Cizicenus aūt antiochus ad syriā pueniēs:diu cū fratre bella cōmisit. Interī hircanus omni tpe illo pace fruebat. Nam & ipse post mortē ātiochi a macedonibus destitit:dū neq̄ ut aīcus:uel subiectus aliq̄d eis p̄buisset. Cuius res abunde creuerūt tēporibus alexandri zebēnei:& magis tūc quādo hi fratres cōtra se pugnabant. Nā dū bello occupati fuissent:hircanus iudeā cū licētia possidebat: multāq̄ pecuniaꝝ summā collegit:ambosq̄ īter se dimicātes cōtēnēs:expeditionē cōtra samariā ciuitatē ualde munitā produxit:de q̄ suo loco referā: qualiter ab herode sit cōdita:& sebaste noīata. Accedens igit ad eā studiose obsidebat: memor maloꝝ quæ samaritæ cōtra mariss̄enos colonos & auxiliato-

res iudeoꝝ cõmiſerũt:obediẽtes ſyroꝝ regibus. Cum ergo mœnia undiq; circũdediſſet:duplicẽ muro cincta ſtadiis octoginta:filios ſuos obſidioni præpoſuit:antigonũ & ariſtobolũ. Quibus imminentibus in tantã neceſſitatẽ famis ſamaritæ inciderunt:ut etiã illicita tangerẽt:& uocarẽt adiutorẽ antiochũ cizicenum. Qui ſtatim ueniẽs ad defenſionẽ:uiciſ ab ariſtobolo: fugatuſq; a fratribus:uſq; ad ſcitopolim currens:euaſit piculũ. Hi rurſus ad ſamaritas reuerſi; cõcludũt eos intra muꝝ:ut ſecundo neceſſitate coacti ſamaritæ:adiutorẽ uocarent antiochũ:qui dum a ptolomeo lathiro ſex milia uiros petiſſet quos ptolomeus iuita mr̃e direxit:nã necdum a pricipatu eum expulerat:primum p̃datorio modo inuadit hircani ꝓuinciã cum egyptiis; nõ audiens apte pugnã cõmittere. Nam uires ſuas ſciebat impares: ſed ſperãs populatione terræ cogere hircanũ a ſamariæ obſidione recedere. Cunq; multos milites pderet inſidiis circunuẽtos diſceſſit ad ptolim:callimandro & epicrati bellum iudaicum cõmittẽs. Callimander ergo aduerſariis fugam ſimulãtibus:& poſt reuerſis ſtatĩ cõſumiť:epicratis autẽ manifeſte pecuniis ſeductus; ſcitopoli cum uicinis locis ꝓdidit iudeis:ſamariæ uero obſidionẽ ſoluere non potuit. Igitur hircanus ſub anni concluſione capiens ciuitatẽ:non hoc ſolo cõtentus eſt:ſed totã deleuit ſamariã. Nam ſic eã uertit:ut uallũ magis quã ciuitatẽ fuiſſe illic quiſq; iudicaret. Mirabile tamen aliquid de pricipe ſacerdotum hircano diciť:quẽadmodum ei deus locutus eſt. Nam referũt illo die quo filii eius cum ciziceno conflixerant:dum ipſe ĩ templo ſolus ſacerdos adoleret thura:audiſſe uocẽ ꝙ filii eius uincerent antiochum. Qui cũ a templo ꝓceſſiſſet:hoc omni populo manifeſtũ fecit: qđ ita cõſtãter euenit. Hircanus quidẽ ĩ his degebat. Per idẽ uero tẽpus non ſolũ hieroſolymoꝝ iudei; ſed & ꝓuinciales & alexãdriũ habitantes:& egyptũ:& ciprum fœliciter agebant. Nam cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ lathiꝝ ſeditionẽ mouens:ordinauit duces chelchiã & ananiã filios oniæ:quẽ ſupius retulimus templũ edificaſſe in terra heliopolitana ad ſimilitudinẽ ſacrarii hieroſolymoꝝ. Cleopatra tamẽ cũ audiſſet his exercitũ:ſine ſententia eoꝝ nihil tractabat: ſicut teſtatus eſt ſtrabon capadocus:ita dicens. Nam plures & qui cũ eis deſcẽderũt:& quos poſtea cleopatra mittebat:in cipro ſtatim ad ptolomeũ tranſiebant:ſoli uero iudei qui oniæ dicebãť apud cleopatram ꝓmanſere reginã:propter chelchiã & ananiã. Hæc ſtrabon diſſeruit. Hircano autem inuidiam mouit apud iudeos fœlicitas: magis aũt phariſei. Nam mala eum uolebant pati:qui tantũ apud populũ ualebant:ut ſiquid contra regẽ & principẽ ſacerdotũ dixiſſent; facile crederetur. Diſcipulus tamen eoꝝ & hircanus fuerat:& nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuium uocaret:& amicabiliter paſceret:nimiſq; delectari uidiſſet:dicere cœpit. Scitis me uelle iuſte omnia agere:per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem: ſiquid me peccantẽ uideritis & recta uia deuiãtem:reuocate atq; corrigite. Qui dum ei teſtimonium præberent: omni uirtute ornatum eſſe lætatus eſt. Tum unus ex accumbentibus: eleazarus nomine maliuolus: & ſedition ibus gaudens quoniam inquit dixiſti:te uelle ueritatem cognoſcere: uis iuſtus eſſe;depone principatum ſacerdotii: & tantum ſufficiat tibi populi regere magiſtratum. Hircano uero cauſam conſulente: quapropter deponeret principatum: quoniam inquit audiuimus a ſenioribus captiuam fuiſſe matrem tuam ſub antiocho epiphane: quod falſum fuerat. Contra quem iritatus hircanus:omneſq; phariſei ualde indignabãtur. Tunc ionathas quidam de ſaduceorũ hereſi:quæ contraria phariſeis exiſtit:ualde hircano amicus:dicebat: ſcientibus omnibus phariſeis eleazarum blaſphemiam feciſſe: & hoc manifeſtum illi fieri poſſe ſi requireret illos: qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate multari. Cunq; hircanus phariſeos interrogaſſet: qua iudicarent eum pœna meritum: non enim credo inquit cum ueſtra ſententia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorari uellent: dicebant ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere; nam non uidebatur digna contumelia morte multari: & quia moleſti ſunt naturaliter ad tormenta phariſei ualde contriſtabatur: unde illorum ſententiam maledictiones eleazarum putabat ſibi feciſſe. Incitator uero ire eius ionathas flexit eũ: relictis phariſeis: ad ſaduceorum partẽ tranſire:ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret:cuſtodeſq; eorum puniret. Vnde ſummum ei uel filiis odium a multitudine concitatum eſt. Sed de his quidem iterum diſſeremus. Nunc autem uolo demonſtrare:quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent phariſei: quæ non ſunt inter moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; ſaduceorum gens has expulit: dicens illas debere tenere leges quæ cõſcriptæ ſunt;illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſent minie cuſtodiri. Et de his multa queſtio;uel altercationes maxime fiebant:& ſaduceos copioſi uel diuites ſequebãtur: populares uero non eis obſequebanť:ſed phariſeos unanimiter adiuuabãt. De his tamẽ duabus hereſibus atq; aſſenoꝝ ĩ ſecũdo uolumĩe iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hircanus aũt poſt ſeditionẽ ſedatã fœliciter uixit:& pricipatũ optĩe rexit ãnis trigĩtauno:defũctuſq; reliqt filios qnq; qui maxĩe alias maxis his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt: magiſtratu populi principatu

sacerdotii: & predicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat: & futurorum præsentiam ei dona uit ita enim cognoscebat & predicabat: ut etiã de duobus filiis prædiceret: q̃ rerum domini nõ diutius permanerent. Quorum interitum opere p̃cium est narrare: quatenus sentiamus: quã tum indigni fœlicitate patris fuissent.

¶ Capitulum. XVIII.

DEfuncto enim patre: maior aristobolus magistratum ad regiam dignitatem trãsferre decreuit: primusq̃ sibi diadema imposuit: post quadringentos octoginta & unum annos: & tres menses: ex quo de captiuitate babilonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans autem fratrem suum secundum antigonum: simili dignitate eum ordinauit: alios uero uinculis tenebat astrictos: incluſit etiam & matrem pro magistratu altricã tem: nam illam hircanus dominam esse reliquerat: qui ad tantam crudelitatem perductus est: ut uinculis eam penuriaq̃ consumeret: insuper addidit matri etiam antigonum quem amare uidebatur: & communis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo: quibus primũ qui dem non credebar: aliqua amore non admittente aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditiõe redisset: tempore quo festiuitatem tabernaculorum deo celebrant: contigit aristobolum quidem morbo teneri. Tum antigonus agens dies festos ad templum ascendit: ualde splendidissime ornatus cum suis armatis: & multum pro salute fratris orauit. Maliuoli uero cupientes eorum separare concordiam: occasionem se cepisse pompam antigoni putauerunt: & uictoriam eius coram rege: pompamq̃ maliuole dilatabãt: quo modo in celebratione tabernaculoꝝ sublimis apparuit: ut non hæc a priuato fieri uiderentur: sed regiæ munificentiæ ostentatio crederetur: eũq̃ cũ multitudine militũ uenturũ ad fratris interitũ nunciabant. Aristobolus aũt cum his accusationibus inuitus credidisset: timens ne in fratris suspitionẽ incideret: simulq̃ suã custodiã curans: disponit custodes sui corporis: in subterraneo uel tenebroso loco. lacebat aũt ipse in turre quæ antoniana dicebaꝫ: & præcepit ut inermem occiderẽt nullũ fratrem aũt antigonum si armatus intraret interficerent: mandauitq̃ antigono: ut sine armis ueniret. Regina uero insidiatoribus antigoni persuasit mandata portanti contradicere: quia frater tuus inquit audiens construxisse te arma: ornatumque bellicum: petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eoꝝ facturam. Quo nuncio antigonus nihil arbitratus dolosum: sed confidẽs de fratris affectu: sicut erat armatus ad aristobolũ igrediẽ: ut armoꝝ demõstraret ornatũ. Cunq̃ ad turrẽ quæ stratonis diciẽ pueniſſet: ab eis qui in tenebroso loco fuerãt collocati pſternitur. Cuius mors ostendit: nihil inuidia: nihil accusatione ualidius: neq̃ magis aliud secernit fidẽ: seu naturalẽ familiaritatẽ: quã iste passiones. Ammirari potest quilibet & iudam esseum genere: qui nunquam in his quæ prædixit mentitus est. Nam hic cũ uidisset antigonũ per templũ transire clamauit sociis suis & notis: qui gratiã p̃dicẽdi futura doctrinæ eius obseruabãt. Melius est mihi inqt mori: quã si morte fuero mentitus antigoni: quẽ hodie uideo p̃iturum in turre stratonis. Locus uero stadiis sexcẽtis distabat: ubi cũ prædixit interfici. Diei quãplurima pars transierat: ut etiã dubitare uaticinatione uideret. Cũq̃ hæc dixisset: tristisq̃ esset: nunciaꝫ ei antigonũ esse defunctum in subterraneo. Nã & ipsa turris stratõis dicebaꝫ: eodẽ noĩe quo maritima cesarea nuncupatur. Igitur uatẽ hoc pturbauit. Aristobolũ aũt fraternæ cedis pnĩa fletusq̃ possedit: necnon etiã egritudo mẽtẽ eius celeri dolore psuasit: & itollerabilẽ passionẽ corrũptis uisceribus sustinebat: copiã quoq̃ sanguinis euomebat. Quod dũ puer aliqs portaret: lapsus est in loco quo maculæ sanguinis adhuc antigoni pmanebant: ut arbitror de puidẽtia disponẽte. Quo facto: clamor uidentium fusum sanguinem eleuatus est: dum existimarent hoc puerum sponte feciſſe. Clamorem uero cum aristobolus audisset: causamq̃ requisisset tacẽtibus ãplius minabaꝫ discere uolẽs clamoris cãm: homines enĩ suspicantur in his quæ tacenꝫ: & semper esse peiora putant. Vt uero cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt: confunditur eius mens: percussa conscientia sua: gemensq̃ cum lachrymis ex alto pectore dixit. Nunquit latere deum potui in tam impiis & crudelibus factis: ut non scelere fraternæ cedis ueloci pœnæ cõsumeret. Vsquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere. Cur non eã celeriter reddis: sed paulatim libo sanguinem interemptis. Quæ cum dixisset: moriẽ regni suo primo anno: qui etiã dictus est filellin: id est amator græcoꝝ. Multum uero patriæ profuit. Nam subegit itureos: plurimamq̃ eoꝝ prouinciam iudeis adiecit: & compulit habitantes in ea: ut si uellent in prouincia permanere: circunciderentur secũdum leges mosaicas. Erat autem naturæ ualdæ moderatæ: uel pudoris ingenui: sicut testimonium præstat strabon nomine timagenis: ira dicens. Modestus fuerat hic uir: & nimium iudeis utilis. Nam prouinciã eis adquisiuit: & partem gentis itureorum si bi circunciſionis uinculo coniunxit.

¶ Capitulum. XIX.

Defuncto tamē aristobolo:salomoni uxor eius quæ apud græcos alexandra noīat:solutis fratres eos quos ligatos aristobolus tenebat:ut predictū est:ianneū q & alexāder dicebat. regē ordinauit ætate maiorē:qui nūquā ad faciē patris uenit.Causa uero huius odii:talis fuisse dicit. Cum diligeret priores filios suos hircanus antigonū & aristobolū:& apparuisset ei deus in somnis:& interrogasset eum:quis filioꝝ successor eius existeret: deo demonstrāte uultū istius: contristatus q oium bonoꝝ suoꝝ hic heres existeret: genitum in galilea nutriri dimisit. Deus uero nequaquā mentitus est hircano.Namq; regnū post aristoboli finē iste suscepit. Qui unum e fratribus suis intentē regnū præsumere interfecit:alterū uero uolentē innocēter uiuere honorabiliter tractabat.Is enī dum principatū suū sicut & ei uidebat utile disposuisset:expediti onem contra ptholomaidā egit:pugnaq; cōmissa:uictor in ciuitatem hostes cōcludēs:obsidebat eos. Nā ex ciuitatibus maritimis:ptholomais & gaza sole ut subiicerent restabāt:necnō etiā zoi li tyrāni stratonis:& dora.Sed philometore antiocho:fratreq; eius antiocho cizicено iuscem de certantibus:suasq; uires pdentibus:nequaquā ptholomaite sperabant ab illis auxiliū.Quibus ob sidione exhaustis:zoilus qui turrē stratonis doracq; tenebat: agmen militare nutriens: tyrannidē meditatus est:dū reges contra se bellarēt:& paululū ptholomaitis subueniebat:quia nec reges ta lem familiaritatē circa eos habebāt:ut cōsiderent ab eis mereri solacia. Vterq; enī tolerabat:qđ sepius athletis cōtigit:qui cū uiribus diffidūt:erubescentes credere:otio uel quiete certamia dif ferunt.Reliq; ptholomaitis spes erat in rege egyptioꝝ:ptholomeo latiro: qui cū a mre depulsus a regno fuisset:ciprū habitabat.Igit mittētes ad eū ptholomaide petebāt auxilio uenire: qtenus eos a manibus alexandri piclitantes eriperet.Spem uero nō nimiā etiā ei legati excitauerūt dicē tes:si transiret ad syriā:haberet gazeos & zoilū:insup & sydonios ac multos alios: p ptholomai tis secū pugnātibus.Quibus icitatus nauigare festinauit.Per idē tēpus demetrius orator eloquē tissimus: psuasit eis sententiā pmutare:melius esse dicēs: incertū iudeoꝝ sustinere periculū:quā manifestā suscipere seruitutē:dum se traderent domino:quo facto nō solū præsens haberēt bel lum:sed multo maius ab egypto sparent.Nam & cleopatrā nequaquā pati filiū uicinum exercitū aggregare uicebat:sed uenturā cū maxio contra eū exercitu:quæ properabat & a cipro filiū eiice re; & cum ptholomeus nihil ꝓficeret:rursus ciprum fugeret:ipsi uero nouissimū haberēt pericu lum.Ptholomeus uero:quāuis p uiā cognouisset ptholomaitaꝝ uoluntatē mutatā:nō minus ta men nauigauit:& applicuit in sycamina:ibiq; uires suas deposuit.Ois uero exercitus eius erat cū equitibus & peditibus trigīta milia.Quos cū iuxta ptholomaidā ꝓduxisset & applicuisset: ualde cogitabat:quō neq; legatos eius susciperent:neq; uerba audirent. Sed cū uenisset ad eū zoilus & gazai:appeterētq; auxiliū sibi præberi:q; terra eoꝝ a iudeis & alexandro depopularet:soluit obsi dionē alexander ptholomei timore:reuersusq; ad propriā terrā:deinceps bella disponebat laten ter quidem cleopatram contra ptholomeum inuitans:aperte uero amicitias & auxilia cum eo se componere simulans:& quatuor milia talentoꝝ argenti se dare promisit:si zoilum tyrannū de pelleret:terramq; eius iudeis traderet.Tunc ergo ptholomeus alexādri amicitias suscepit:& zoi lum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad cleopatrā matrē eius mādasse: soluit pacta quæ cum eo fecerat atq; fidem:& ad ptholomaidā quidem accedens obsidebat: q; eum non suscepis sent: ibiq; relinquens duces: & partē sui exercitus ut obsessos custodirent:cum reliqua parte iu deam populaturus inuadit.Alexander uero cū ptholomei præuaricationē audisset; congregauit prouincialiū quinquaginta milia:ut aūt alii historiaꝝ scriptores dixerūt octoginta milia. Cum ergo collegisset exercitum:occurrit ptholomeo.Ptholomeus itaq; subito inuadens asachron ci uitatem galileæ die sabbatorum uiriliter cœpit eam:unde decem milia corporum;& aliam mul tam prædam abstulit.Cunq; tentasset sephorim ciuitatem:pauco distantē spacio a ciuitate capta multos amisit. Post autem cum alexandro bellaturus perrexit.Cui cum alexander iuxta iordanē fluuium occurrisset:in loco qui asaphon dicitur non longe a iordane fluuio castra sua disposuit; habens octo milia pugnatorum:quos ecatontamachos uocabat:id est contra centum pugnantes quomodo ereis scutis utebantur. Verum etiam fuerunt & ptholomeo propugnatores:cum clipeis ereis: sed minus iudeis ornati: ideoque milites ptholomei timidi ad prælium accessere. Sed non paruam audaciam eis immittebat:filostephanus:qui stratigimatorum peritus:eos fluui um trāsire ꝓhibebat: supra quē castra sua posuerat.Alexādro inter hæc minie uisū ē trāsitū eoꝝ uetare:dū putaret:quia si post dorsū fluuium haberent:nequaquā possent a pugna discedere. At in prīcipio plii ex utraq; pte fortiter pugnatū ē:pari animositate uel studio:ut ab utroq; exercitu multi ꝓsternerēt. Sed cū alexādri exercitū supiorē filostephanus uidisset:milites diuidit:& dese ctos suos fortiter adiuuās:nulloq; subueniēte iudeis:ptem illā cum eis qui ꝓpe stabant ad fugam conuertit.Quod cum uidissent milites ptholomei secuti iudeos iterficiebant. Post autē reuersū

reliquos ad fugam uerterunt:& tãdiu proſtrauerunt eos: uſquequo & ferrum & manus eorꝝ deficiſſent. Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicũtur. Timagenis uero quinquagĩta milia retulit:reliquos aũt captos:paucos uero ad ſuã fugiſſe prouinciã. Tunc ptholomeus poſt uictoriã ꝓuinciã pagrans ueſpere facto in qbuſdã iudeæ uillis ĩgreſſus é:qs plenas mulieribus & infantibus iuſſit militibus ſuis ut occiderẽt & laniarẽt:mẽbraq; eorꝝ ĩ cacabis mitterẽt ad coquendũ. Hoc autẽ ſimulauit:ut hi qui fugerant a pugna putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci: & exinde eos ualde metuerent. Cœpit uero & ptholomaidã:ſicut alibi retulimus. Sed cleopatra cũ reſpiceret filiũ ſuum creſcere:& iudeã licenter deuaſtare:ciuitatẽq; gazeorꝝ ſubiectã habere: negligere recuſauit:dum iã in portis ſuis eũ præſentẽ ſperaret eſſe futurꝝ:& amari ab egyptiis propter uirtutẽ eius putaret eũ:ſtatim cũ nauali & pedeſtri exercitu contra eũ egredit: duces totius militiæ chelchiã & ananiã iudeos ꝓponens:pecunias uero multas: nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud ſocios alias choos inſulã cõmendãs. Cunq; iuſſiſſet filiũ ſuum alexandrũ cũ maxima claſſe nauium ad phenicẽ nauigaſſe:ꝓpter refugia oẽm ſuã expeditionẽ cleopatra in ptholomaide depoſuit. Cum uero eã nõ ſuſcepiſſent ptholomaide:ciuitatẽ obſedit. Ptholomeus tamẽ a ſyria contra egyptũ feſtinauit:putans ſubito eã ſine militibus exiſtentẽ occupare:ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idẽ tẽpus & chelchias unus ex ducibus cleopatræ: circa inferioré ſyriã ptholomeũ perſequés morit. Cleopatra ergo cũ audiſſet filii conatũ:& ꝙ nullatenus egyptii eũ ſicut ſperabat ſuſcepiſſent:tranſmiſit militiæ partẽ:quæ de ꝓuincia ptholomeũ depellerẽt. Qui reuerſus ab egypto:iterum in gaza hyemabat. Interiecto uero tẽpore:cleopatra cuſtodiã ptholomaidis cũ ciuitate obſidione cœpit. Ad quã alexander ſũma dona deportans ueniſſet: dixiſſetq; mala de ptholomeo ſe paſſum refugiũq; nõ alibi niſi apud eã habiturũ:quidã amicorꝝ perſuadebãt ei: ut ꝓuinciã iudeorum ꝓcurreret & obtineret:neq; conteneret tam optimã multitudinem iudeorꝝ ſibi ſubiicere. Cunq; ananias cõtradicens ſuaderet iniuſtũ eſſe:ſi hominẽ auxiliatoré priuaret ꝓpria ptãte. uerũ etiã & cognatos ſuos eſſe:nec te minie uolo inquit ignorare regina quõ ꝓpter hãc iniquitatẽ inimicos oẽs iudeos habebis. Hæc ergo anania ꝓſuadente cleopatra flectit nihil pœnitus alexandrũ ledere:ſed ſocietatẽ cũ eo cõpoſuit in ſcitopoli ſyriæ. Qui cũ a ptholomei timore liberatus eſſet: exercitũ ſtatĩ contra humilẽ ſyriã ꝓduxit & expugnauit gadara decẽ menſibus oppſſam: & amathunta magnũ ꝓpugnaculũ habitantiũ ſup iordanẽ:ubi optima uel induſtria digna theodorus zenonis præſidebat:qui inſpate iudeos iuaſit:& decẽ milia interfecit ſarcinaſq; alexãdri diripuit Quo facto neq̃quã pturbat alexander:ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitũ: & raphiam & anchidonã expugnauit quã poſtea herodes agrippiadã nominauit. Cũq; uideret ptholomeũ a gaza ad ciprum rediſſe:matrẽq; eius cleopatrã ad egyptũ:gazeis iratus: quõ ptholomeũ auxiliatorem conuocaſſent:ciuitatem obſedit:prouinciãq; ipſorꝝ depredauit. Sed aplodotus dux gazenorum cum duobus milibus peregrinis: & decẽ milibus ciuium in exercitũ irruit iudeorum: & quãdiu noxerat:gazei uincebant:arbitrantibus iudeis rurſum ptholomeũ ſuperueniſſe. Poſtero autẽ die facto:cognoſcentes iudei ueritatem:reuerſi gazeos inuadunt & proſternunt mille. Qui bus adhuc reſiſtentibus:neq; multitudine moriente perterritis:geſſere prælium:& quicquid aduerſi accidiſſet tollerare paſſi ſunt:ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur aũt eos rex arabum arethas magnanimus uir:qui ſuperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequã ueniret aplodoto perempto:ciuitatem capi. Nam liſimachus frater eius inuidens: ꝙ ei magna gloria a ciuibus præbebatur:interfecit eum:militarẽq; congregans phalangam:ciuitatẽ alexandro prodidit: qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit. Poſt aũt milites gazeis imiſit:ut eos cruciarent:& per diuerſa loca ꝓſternerẽt: nec tamẽ gazei animas debiles:ſed paratas habentes:uenientibus iudeis reſiſtebant:& nõ paucos dilaniabant:alii uero deſolatio domos ſuas incendebant: ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſent inuenire:alii & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant:quatenus ſeruitutem inimicorꝝ uel taliter euitarent. Cunq; quingenti ex primatibus eorꝝ in templũ appollinis confugiſſent quorꝝ conſenſu ꝓdicto facta erat:hos abſtrahens alexander occidit:ciuitatemq; poſt anni obſidionẽ deponens:ad hieroſolymã remeauit. Eodem tempore & antiochus qui criſpus dicebat morit:inſidiis heradiani:anno uitæ ſuæ q̃drageſimoquĩto:ĩperii uero uiceſimonono. Cuius pricipatũ cũ filius eius ſeleucus ſuſcepiſſet:bellauit etiã cõtra fratrẽ pris ãtiochũ qui cizicenus noiabat:quẽ cũ uiciſſet & cepiſſet interfecit. Nõ multo uero poſt:cizicẽi filius antiochus: & ãtonius pius cum pueniſſent ĩ arodo:coronãq; ſibi ĩpoſuiſſent:cõfligunt cum ſeleuco: quẽ poſt uictoriam ex omni ſyria depulerunt. Qui cum fugeret in ciliciam: & perueniſſet inopſueſtiam:iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus inopſueſtenus indignatus palaciũ eius incendit: eumque cum amicis extinxit. Antiocho uero ciziceno adhuc ſyriæ regnante: ſeleuci frater antiochus bellum contra eum produxit:uictũq; cũ ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipm

uero & frater eius philippus cū impoſuiſſet ſibi diadema: ī parte ali ſyriæ regnabat.Ptholomeus uero latirus quartum fratrem eoꝝ demetrium:qui ceraunus dicebatur a gnido deducens:in damaſco regē conſtituit.His aūt duobus fratribus ꝑtinaciter antiochus reſiſtens:citius occidit.Nā laodiciæ gamīoꝝ reginæ cōtra parthos bellanti cū ſocius aduenisſet:uiriliter pugnās occubuit. Syriam uero duo fratres eius tenuerūt:demetrius & philippus ſicut alibi demonſtratū eſt. Alexāder aūt dū cōtra eum ſui ſeditionē mouiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculoꝝ agebat:& ſuper aram ſtaret īmolaturus: uirgis cedrinis iaculabant eū. Nā legitimū eſt apud iudeos ī ſcenopegiis unūquēq; portare uirgas ex palmis cedrinis.Demonſtrauimus aūt hæc etiā in aliis.Nec ſolū hac iaculatione contēti.uerū cōtumelioſe eū aggreſſi ſunt:cū ingreſſi fuiſſent tēplū dicētes:de captiua genitū & honore ſacrificii indignū.Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit: parietē uero ligneū circa ará & ſacrariū conſtituēs uſq; ad altare:in quo ſolis ſacerdotibus licet ingredi:multitudini introitū ꝓhibebat:ſimul & peregrinos piſidas:& cilicas:nā ſyris inimicus exiſtens:nō eis utebatur. Cunq; arabas moabitas:& galaditidas uiciſſet:tributoꝝ īcrementū eis īpoſuit:& amathunta expugnauit:nō audente theodoro cū eo cōfligere.Cum uero cōſeruiſſet pugnā cōtra abidam regem arabum:incidit ex īſidiis ī altiſſimā uallē iuxta galaditidē.Inde cōfugeret ad hieroſolymā: ſuper infelicitatē ſuā habuit etiā gentē iudeoꝝ inimicā:contra quā annis ſex pugnans:interfecit quinquaginta milia.Rogāte ergo eos:ut odiū quod in eū haberent ſoluerent:magis horrebāt eū propter quæ acciderunt.Cunq; interrogaret eos:quid uellent fieri: omnes clamauerunt:mori eum.

¶Capitulum.XX.

CVnc ad demetriū eucrū deſtinauerunt:ut eū auxiliatorē rogarent:qui maxīo cū exercitu dum ꝓueniſſet ad eos q eū iuitauerunt circa ſycimā ciuitatē caſtrametatus ē. Alexander aūt cōductis militibus ſex milibus ducētis:& iudeis uigīti milibus q ei fauebāt cōtra demetriū ꝓrexit:cui eqtes fuerunt tria milia:pedites q̄draginta milia.Multa ergo ex utraq; ꝑte gerebantur: demetrio quidē uolēte ſeducere cōductos milites alexandri tanq̄ græcos: alexādro autē tentāte iudeos demetrio ſociatos auellere.Cunq; neuter ualuiſſet ꝓſuadere:ſed pugnā cōmiſiſſet uincit demetrius:& oēs alexādri cōducti milites occidunt:fidei ſimul & uirtutis ꝓbationē oſtendentes.Multi etiā a ꝑte demetrii milites occiderūt.Cū uero ꝑ montana fugiſſet alexander:miſeri cordia ruinæ eius flexi colligunt ad eū ſex milia iudeoꝝ.& tūc quidē recedit timore demetrius Poſt aūt iteꝝ iudei contra alexandrū bella mouentes ſuperant ab eo: multiq; eoꝝ in pugna extincti ſunt. Quoꝝ etiā potētiſſimos in bethomis ciuitate concluſos obſedit. Cūq; cepiſſet ciuitatem & tenuiſſet eos:duxit ad hieroſolymā:& crudeliſſimā in eos pœnā exercuit. Nam dū ecce naret cū concubinis ſuis in excelſō loco:crucifigi ex ipſis octingētos ꝓcepit:liberos uero & uxores eoꝝ corā ipſis adhuc uiuētibus occidi.Et hæc quidē ad ultionē fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tantū humanā uindictā exceſſit: quāuis multū ſudaſſet:& laboraſſet in bello contra eos:& in nouiſſimū periculū aniæ regniq; ueniſſet. Non enī ſuffecerat contra ſe inuicē certare: niſi etiā aduerſus eū alienigenas ꝓuocaſſent:& ad talem neceſſitatē ꝓduxiſſent: ut terrā moabitidis:& galaditidis:& uicos regi arabum traderet:quatenus nō auxiliaretur cōtra ſe iudeis:ſed & alia multa conferret:quapropter uidetur hæc iuſte feciſſe: ideoq; ꝓpter hanc crudelitatis exagge rationē:uocatus eſt trucida.Aduerſarii tamē eius octo milia noctu fugierunt: & quādiu uixit alexander exulabant. Et iſte quidē liberatus a ſeditione eoꝝ: cū omni quiete īpoſterū regnauit. Demetrius aūt cum a iudea in beroeam deſcendiſſet:obſidebat fratrē ſuum philippū:cui decem milia peditū erant: & mille equites.Straton etiā beroeæ tirānus philippo auxiliū præbebat:& ticum principē arabū conuocabat:necnon etiā mitridatē ſynachem præfectū parthoꝝ. Qui cū ueniſſent cum multa expeditione:& obſediſſent demetrium intra caſtra:ſagittiſq; & ſiti eum anguſtaſſent:cōpulerunt milites eius ut eū traderēt.Cunq; depopulaſſent ꝓuintiā:& demetriū ceperiſſent hunc quidē mitridati parthoꝝ regi tranſmiſerunt:captiuos uero antiocenos gratis antiocenis reddiderūt.Mitridatis itaq; parthorum rex:demetrium maxime honorabat:uſq; ad uitæ terminum.Philippus uero a pugna ſtatim ad antiochiam perrexit: eamq; tenēs:ſyriæ regno potitus eſt.

¶Capitulum.XXI.

POſt uero antiochus frater eius q nuncupabatur liber pater:ſibi uendicans principatū:ad damaſcū peruenit:ibiq; regnauit.Cunq; contra arabas exercitū duceret: philippus frater eius ad damaſcū ꝓrexit.Tum mileſimus q cuſtos arcis relictus erat: ſimul cū damaſcenis ciuitatē philippo tradidit.Ingratus uero mileſio philippus extitit:cum nihil oīno ꝓ traditiōe ciuitatis ei dōaret: nā timore putabat mileſium ꝓdidiſſe.Quapropter ī ſuſpitiōe eū habebat: q ruſus damaſco depellit. Nā cū philippus ad circū exiſſet:mileſius clauſit damaſcū:& ātiocho ſeruauit. Quod factum cū audiſſet de philippo antiochus: reuerſus ad arabiā: expeditionē ſtatī cōtra

iudeā parauit:pedites.quidē octo milia:equites aūt octingētos.Cuius alexāder cōgressionē timēs fossam altissimā fodit:circa cafarsalā:quæ nunc antipatris uocat initiū eius faciēs:& usq; ad iopen.Cunq; murū edificasset:& turres ligneas erexisset:p stadia centū qnquaginta:antiochū expectabat.Ille aūt hæc incēdio cremans:exercitū suū ad arabiā exinde transduxit.Cui rex arabū cedebellauit.Dūq; uinceret:antiochus occidit auxiliū parti laboranti ferēdo.Postquā uero cecidit antiochus:milites eius ad canā uillā cōfugiunt:ubi plurima pars eoꝝ fame cōsumitur.Post hunc imperat iferiori syriæ aretas:exceptus in principatu a damascenis:pp ptholomei iuuenis odium. Qui cum militiā cōgregasset cōtra iudeā & circa idida uicū prælio uicisset alexandrū:cū pactis a iudea discessit.Alexander autē itez cū inuasisset diē ciuitatē:contra essemon ꝓduxit exercitum: ubi plurimæ uel mirandæ res zenonis fuerant:quā tribus aggeribus circundās: pugnando inuasit.Exinde contra gaulā & seleuciā pergit:& has cū cepisset:subegit etiā uallē quæ antiochi dicit castellū quoq; gamala. Sed cū multi demetrium ducē locoꝝ illoꝝ accusarēt: nimis eum idignatus dānis affecit: & tertium annū cōplēs:soluta expeditione ad sua reuersus est:quem iudei grate oino pp fœlicitatē eius accipiunt.Per idē tēpus iam syroꝝ:& idumeoꝝ:& fœnicū ciuitates iudei possidebant: iuxta mare quidē stratonis turrē:appolloniā:ioppen iamniā:azotum:gazā:antidonē rafiā:rinocora:in mediterraneis uero per idumeā:aborā:marissam:oēmq; idumeā:samariā:carmelum:& ithabrium mōtes:scitopolim:gadarā:gaulanitidē:seleuciā:gabala:moabitidē:sebon:midabalem:baoroneæ:magna:& onzora:cilicum:aulonē:pellantē:hanc etiā destruxerunt cū nō ꝓmissent habitantes in ea patrios iudeoꝝ seniores suscipere:alias quoq; syriæ ciuitates euerterunt. Post hæc rex alexander crapule multū indulgēs:in ualitudinē incidit:& tribus annis quartano tipo laborās: nec si ab expeditiōe quieuit: donec in laboribus expiraret.Mortuus est autē i monte gerasenoꝝ:rabagā castellū trans iordanē obsidens.Quē cū uidisset regina ꝓpinquantē !eto:nullamq; spem salutis habentē.deplorans futurā desolationē suā & filioꝝ ait. Cui me ita relīquis cū filiis:alterius auxiliis egentē:dum sic scias aduersariā tibi gentē existere.Tunc ille ꝓsuasit ei mandata sua custodire: q̄tenus certū cū filiis regnū tutaret:& ut mortē militibus eius celaret:usque quo castellū caperet: dehinc ut ad hierosolymā uictrix & splēdidissīma rediret:& pharisēis potestatem daret quid uellēt agere:eosq; honore præferret:q̄tenus illi laudantes eā ꝓpter honorē sibi illatum:fidā ei gentē cōstituant.Nā posse hos multū apud iudeos dicebat:& lædere si quē abhominarentur: & ꝓdesse cui fideles existerent:cū nimiū eis a populo crederet quicquid uellent de aliquo seuissimū referre:secq; ideo offendisse multitudinē aiebat:q; pharisēos aliquādo contristasset. Tu igitur inquit cū ad hierosolymā ꝓueneris:conuocatis militibus eis meū corpus ostende:& ꝓmitte eis q̄liter uelint uti meo cadauere:siue cōtumeliose uelint & insepultū relīquere: q; a me inique ꝓpessi sunt:seu aliquid in corpus meū deseruire:cōcede: neq; sine illoꝝ cōsilio uelis aliqd in tuo tegno decernere. Quod si hæc ad eos dixeris:ego quidē clarioꝝ dignior ab eis funere;quā a te habebor; cū ira post mortē in aliquo nō seruet:tu uero firmū tibi conficies principatum.Hæc cū suæ ꝓsuasisset uxori:decessit iperii sui uicesīmoseptio āno:ætatis uero q̄dragesīmonono.Alexandra itaq; cū castellū cœpisset:secundū mariti mādata pharisēos alloquit:& illorum potestati mariti corpus:& regni gubernationē cōmendat; & ita irā quidē eoꝝ quā in alexandrū habebāt:extinxit:fideles uero eos amicos sibi parauit.Qui secundo populū ad recōciliationē cō uocantes; res gestas alexādri explanauerūt:regē se iustum dicentes & magnum perdidisse:& tantum populo luctum & mestitiam laudibus regis intulerunt. ut exequias ei meliores quā cæteris regibus exhiberent.

¶Cap.XXII.

HLexander autē liberos relinquēs hircanū & aristobolum: uxori alexādræ regnū tradidit: & ex filiis eius alter hircanus reꝝ gubernationē ignorans:uitā ociosam elegerat: nouissimus uero aristobolus efficax & audax erat.Igit a populo mulier diligebat: eo q; uidebat cōtristari:de quibus maritus eius peccasset.Quæ principē quidē sacerdotū hircanum pp ætatē: magis autē pp inoscentiā ordinauit:pharisēis tamē oīa facere pmittens:qbus obedire multitudini præcepit:& si qd legū hircanus socer eius soluisset:qđ pharisēi secundū patriā traditionē introduxerant; hoc itez restituit. Nomen regium tantum ipsa ferebat:oēm uero potestatem pharisēi possidebant. Nam & transfugas educebant:& ligatos soluebant: & nihil a dominis pœnitus diffebant. Verumetiam regina ꝓuidentiā sui faciebat:dum multos cōductos milites contineret: suasque uires duplas ostenderet:ut iam in circuitu reges tereret:& caperet obsides ab eis missos. Pacem uero oīs habebat ꝓuintia præter pharisēos.Nā hi rēpublicā conturbabāt:reginā flectere molientes:quatenus occideret consiliarios alexandri:qui eū hortati essent octingētos interficere;ex quibus ipi unū occiderunt dyogenē:& post ipsum alios multos:usquequo potētissimi eoꝝ

in aulā intrarent cū aristobolo:cui uidebantur molesta facta phariseoꝝ. Apparebat aūt:q̄ uellet occasione accepta matrē a regno deponere. Qui cū ingressi fuissent:āmonebant eā:quanta feci/ sent:p̄ quæ firmā fidē suo domino cōseruassent:p̄ quibus etiā multa ab eo merita accepissent:& petebant:ne oīno spē eoꝝ euerteret. Nā cur fugerent aduersarioꝝ picula. si domi ab inimicis ul/ tionem tanquā pecora tolerarēt. Dicebāt etiā:si cōtenti eēnt aduersarii mortuoꝝ interitu:p̄ter mortuoꝝ fidē se patiēter ea quæ cōtigerūt pferre si uero in hisdem phariſei p̄manserint:petebāt dari sibi licentiā recedendi. Nā præter iussionē eius nullatenus aiunt pati saluti suæ ꝓuidere:sed libenter in aula eius morari:ne pfidos eos post discessum putaret:obprobriū uero reginæ esse:si neglecti socii:mariti eius aduersariis traderent. Nā gaudiū arethe arabo erit:tot & tales uiros a te alienari:quoꝝ prius terribile fuerat nomē auditū. Si uero phariseos præpone iudicas: unūquēq̄ in castellis dispone:& si ita aduersarios uis erigere:sine nos in humilitate cōsistere. Multa talia cū ei dicerent:& ad misericordiā mortuoꝝ & piclitantiū umbras alexandri inuocarēt: oēs qui assi/ stebant lachrymis cōpleti sunt:sed amplius aristobolus: qui dū suā ostenderet uoluntatē: multa contra matrē locutus est. Sed illi quidē suæ calamitatis causa fuerunt:dū ambitiose furēti mulie/ ri:præter cōstituta regni cōmitterēt moderamia. Quæ dū nihil sciret qđ ageret: ad postulationē eoꝝ custodiā castelloꝝ illis credidit præter hircaniā:& alexandriā:& macherūta:ubi plurimæ & precios̄issimæ res eius repositæ uidebant. Non multo post tamē suū filiū aristobolū cū exercitu destinauit ad damascū cōtra ptholomeū qui mineus dicebat:qui nihil studio dignū agentes: ad hierosolymā reuersi sūt. Eodē tēpore nunciat triganis cū trecētis milibus armatoꝝ cōtra iudeā uenturus:qđ nimis reginā & gentē pterruit:ut dona multa nobilissima p̄ legatos destinaret: quē obsidentē ptholomaidā iuenirūt. Nā regina suasit habitatoribus ptholomaidis: ut tigranē exclu/ derent. Qui cū peterēt eū p̄ sua regina:p̄q; sua gente:laudat eā tigranis:q̄ ex lōginquo legationē ei cū donis transmisissēt:spem etiā eis bonā p̄misit. Capta uero ptholomaide nunciat tigrani:q̄ mitridatin dū sequeret lucullus:illū quidē fugientē ad hyberos minīe potuisset cōphendere:ar/ meniā uero depopulatus obsedisset. Quæ cū cognouisset tigranis:domi reuertit. Interiecto ue/ ro tēpore alexādra regina cū ualitudinē seuissimā icidisset:placuit aristobolo rēpublicā suadere: & p̄ noctē cū uno famulo egressus ad castella prexit:ubi paterni sui amici degebant. Nā olim de actibus mīis suæ cōquerebat. Tūc uero magis ueritus ē:ne mīe defuncta:& phariseis tenentibus omē genus suū deperiret. Prouidebat enī futura:q̄ nō posset principatui succedere:dū frater eius maior extaret. Cōscia uero facti uxor eius fuerat:quā illic cū sua generatiōe dimisit. Cūq; primū ꝑueniss̄et in gabatha:ubi potētissimus galestis eius amicus erat:a quo etiā suscipit:& post dić re/ gina cū aristoboli fugā sensisset:diuq; putasset discessionē eius nō p̄ rebellione fieri:uenerūt qui nunciarēt iā tenuisse illū primū castellū & secundū:& reliq̄ oīa. Nā uno cōpræhēso:simul ad illi/ us uoluntatē oīa festinabāt. Tūc cuncta gēs iudeoꝝ cū regina i maxis cœpit eē terroribus. Nam sciebāt nō longe eē aristobolū:q̄tenus sibi principatū defenderet:timebāt etiā: ne ultionē exige/ ret de illatis sibimet cōtumeliis. Placuit igit uxorē eius cū genere in supiori custodia tēpli cōsti/ tui. Aristobolū aūt cū multi frequēter nūciassent regio circundatū ornatu: & intra quindecī pe/ ne dies loca uigitiduo occupasse:unde etiā militiā cōgregaret a libāo uel traconitide:uel monar/ chis:tūc seniores iudeorum & hircanus ad reginā intrātes:petebāt ut sententiā de rebus ferret i/ stantibus. Nā aristobolus iā pene cuncta possederat: tātis locis occupatis. Inhonestū enī putabāt quāuis in egritudine laboraret:sine ea aliqđ cōsiliū capere:īminere uero sibi nō longe piculū cla/ mitabant. Cūq; illa p̄cepissēt eis agere:q̄ existimarēt ꝓdesse:multas quoq; cās eis utiles adesse de/ mōstrabat. i. gentē ualidā:exercitū potētissimū pecuniaꝝ copiā:sibiq; deficiēte iā corpore uanū esse:p̄ talibus laborē ꝑpendere. Hæc cū dixisset:nō multoplus decessit:āno sui regni nono:ætatis uero. lxxiii. mulier q̄ debilitate sui sexus nunquā succubuit:callida circa regni detentionē:quod ex ipsis operibus euidēter ostensū est:& q̄ p̄poneret futuris p̄sentia:& quæ potētiæ nihil præpo/ neret pricipali:cū nec bonū aut iustū attenderet:ad summā calamitatem negocia domus suæ ita ꝓduxit:ut post multa picula & labores ptātē quā possedit nō multo tēpore:tracta cupiditate ꝑde/ ret. Inimicis enī generis sui quā habuit tradidit ptātem:& principatū potētiū amicoꝝ gubernati one priuauit:& miseriis regnū post suā mortē cōpleuit p̄ malā dispositionem. Sed quāuis ita re/ gnasset:gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finē inuenit huiusmodi.

¶ Cap.i.

HÆc insunt in libro q̄rtodecimo capitula iosephi iudaicæ antiquitatis.

QUemadmodum post mortem alexandre nouissimus eius filius aristobolus:contra hir/ canum fratrem pro regno bellauit. Cap.ii.

De antipatro p̄re herodis q̄ iuuabat p̄rem hircani:aduersus aristobolum. Cap.iii.

Cum suscepissēt hircanus exercitum:& contra aristobolum ꝓduxissēt:& in pugna uicissēt:ad hi/

eroſolyma cū pſecutus eſt:ubi cū exercitu obſidebat ciuitatem. Cap.iiii.
Qualiter ſcaurum ab armenia magnus pompeius ad partes ſyriæ tranſmiſit & q̄ legati ueniētes hircani & ariſtoboli:auxilia petierunt. Cap.v.
Quēadmodū ariſtobolus cū ītellexiſſet pōpei cōſiliū:ad ſua diſceſſit:aduerſus quē īdignatus pōpeius exercitū ꝓduxit: & ariſtobolū ī alexandrium caſtellū fugauit. Cap.vi.
Quēadmodū ariſtobolus grauiter ferēs q̄ ꝓter ſpem ſibi a pōpeio eueniſſet:bellū parauit:ſed poſtea penitēs pacē poſtulauit:pecunias offerens:quas tamē minime ſoluit. Cap.vii.
Qualiter irritatus pōpeius ariſtobolū ligauit:& ad ciuitatē obſidendā acceſſit. Cap.viii.
De modeſtia pōpei & religioſitate:qa nullatenus paſſus eſt tāgere tēpli pecunias:licet multæ fuiſſent:& quia ariſtobolū romani uictum cum filiis perduxit. Cap.ix.
De ſcauro q̄ militiā cōtra petrā urbē tūc regnū arabū abſentē ꝓduxit. Cap.x.
Quemadmodū ariſtoboli filius alexander fugiens pompeiū ad iudeā puenit:ubi multo exercitu congregato: bellum cōtra hircanum & antipatrū ꝓduxit. Cap.xi.
Quemadmodum cum flexiſſet alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis: gabinius alexandrum dimiſit. Cap.xii.
De ariſtobolo qui cum a romana ciuitate ad iudeā fugiſſet:tētus a gabinio: rurſus captiuus trāſmiſſus eſt. Cap.xiii.
De craſſi ſucceſſoris gabini contra parthos expeditione: & aſcenſus eius in iudeam: pecuniarūq; templi de populatione. Cap.xiiii.
Vt cæſar ariſtobolū ſoluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudeam tranſmittere a pompeianis ueneno necatus eſt. Cap.xv.
Qualiter ſcipio alexandrū ariſtoboli filium ſecuri percuſſit. Cap.xvi.
De expeditione cæſaris ad egyptum:& quemadmodū auxiliū ei hircanus & antipater dediſſent: iudeoſq; auxiliatores ei feciſſent Cap.xvii.
Quemadmodum antipater cum bene pugnaſſet:amiciciam cæſaris acqſiuit. Cap.xviii.
Vt cæſar antipatro tutelam iudeæ credidit:& epiſtolæ cū ſenatuſconſultu de amiciciis iudeoꝝ directæ ſunt. Cap.xviiii.
Qualiter antipater filiis ſuis hircano & herodi gubernationē habēdā pmiſit. Cap.xx.
Quēadmodū ſextus cæſar cognatus magni ceſaris dona cepiſſet ab herode duce galileæ:& maximum eum inferioris ſyriæ principem ordinauit. Cap.xxi.
Vt caſſius defuncto cæſare cum contra iudeā aſcendiſſet:& prouinciā deuaſtaſſet ſeptingenta talenta ab eis exegit:& qualiter herodes pactionem pecuniaꝝ caſſio ſtudioſus aparuiſſet: & mors malchi: qui contra herodem ſeditionem excitauit. Cap.xxii.
De morte legatorū iudeæ:qui cū ad antonium poſt uictoriam macedonicā:in ſyriam ueniſſent: indignantem inuenerunt: q̄ herodem accuſarent. Cap.xxiii.
De expeditiōe parthoꝝ cōtra ſyriā:per quā ariſtoboli filius antigonus regno reſtituit. Cap.xxiiii.
Quemadmodum herodes cum romam ueniſſet:multaſq; pecunias ꝓmiſiſſet:& a ſenatu uel cæſare rex iudeæ pronunciatus eſt. Cap.xxv.
De nauigio herodis ab Ytalia ī iudeā:pugnaq; cōtra ātigonū:militiaq; romana:& ſylano duce.
Quēadmodū hieroſolymā ſoſſio uel herode obſidentibus:antigonus interiit. Ca.xxvi.

Incipit liber.xiiii.antiquitatis iudaicæ.

ALexander reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata: ſequētia referamus:nihil feſtinantes aliud:niſi minīe quicq̄ de geſtis rebus memoriæ ꝓuidēdo ꝓterire. Nā qui cōſcribūt hiſtorias: & res ueteres īdicant:oportet eos pp antiqtatē narratiōi decus īponere:uel explanatōni rerū ſtudere pp legētes:q̄tenus cū aliq̄ gr̄a uel delecta tīe experientiā poſſint rerū cōcipere.Sup oīa uero certius cōſcriptores debēt & uerita tem dicere:ut rerū ignari poſſint credere lectioni.Centeſima octogeſimatertia olīpiade:qnto ortenſio:& quinto metello cretico cōſulibus: bellū cōtra hircanū ariſtobolus ꝓparauit:pugnaq; facta ꝓpe hierich ūtā multi milites hircani ad fratrē eius tranſfugerūt. Quo facto:hircanus ad arcē ubi ariſtoboli uxor & filii a mr̄e eius erāt cōcluſi cōfugit.Cui ariſtobolus de recōciliatiōe uerba faciens inimicias depoſuit:ut ipe qdē regnū teneret:frater aūt priuatus uiueret:ī ſua poſſeſſione contētus.Cūque hæc diſpoſuiſſent in tēplo:& iuſiurandū & dextras dediſſent:omni populo uidente:diſceſſerunt: ille quidem in aulam regiam:hircanus uero ut priuatus in ariſtoboli domum.

¶Capitulum.II.

HAmicus igitur quidem hircani genere idumeus antipater dictus multas possidens pe/
cunias & uir efficax:aristobolo suspectus habebaf propter hircanum.Nicolaus tamẽ
damascenus ait hunc genere nobilissimum iudeorꝫ fuisse:ex illis qui ad iudeam a ba/
bilone reuersi sunt.Hæc aũt refert ad gratiam herodis filii eius quẽ regem iudeorꝫ contigit po/
stea fieri:de quo apto tempore dicemus.Hic ergo antipater qui prius antipas appellabatur:& co/
dem patris nomine uocabatur:cum eum alexander rex:& uxor eius ducem totius idumeæ ordi
nassent;amicicias inisse cum finitimis arabis:& gazeis & ascolonitis perhibetur: multis & maxis
donis illos sibi coniungens:& cum aristoboli potentiã iunior antipater formidaret: timens ne
quid ab eo pateretur propter inimicitias:latenter excitat contra eum iudeorꝫ ualidissimos uiros
iniustum esse dicens negligere:dum uiderẽt aristobolũ inique principatum habere:fratrẽqꝫ eius
priorem eiectum:cui magis propter ætatẽ imperiũ debebatur. Et cum hæc ad hircanum uerba
frequenter faceret:& diceret periclitari uitam suam:nisi prouideret sibi:fecit eũ discedere. Nam
indicabat aristoboli amicos nullum tempus prætermittere in quo non persuaderent eum inter/
fici:quatenus firmum sibi gereret principatum.His hircanus uerbis minime credebat ; dum na/
tura bonus esset:& accusationem facere non admitteret: faciebat aũt eum innocentia & mentis
remissio:ut debilis & inualidus putaretur cum cõtrariæ naturæ aristobolus esset.Nam facinoro
sus & arrogans erat.Sed cum antipater uidisset hircanum non attẽdere uerba sua:nullatenus par
cebat singulis diebus accusationes fictas de aristobolo illi inserere: tanquã eum interficere festi/
naret.Quem uix impulit ad aretham arabũ regem confugere:nam ꝓmittebat ei auxiliatorẽ illũ
quoqꝫ futurꝫ.Igitur cum hæc audisset hircanus:arbitratus prodesse sibi ad finitimam iudeæ ara
biam discedere:præmittit antipatrum ad arabum regẽ fidem ab eo accepturꝫ qꝫ refugientẽ ad se
non traderet inimicis. Cum uero accepisset fidem:antipater ad hircanũ hierosolymã remeauit:
cum quo pauco post:noctu de ciuitate egreditur.Cunqꝫ multam fecissent uiam ad petram ciui/
tatem perueniunt:ubi palatium arethe erat.

¶Cap.III.

HAntipater aũt dum multum amicus regis esset & rogaret eum ut hircanum ad iudeã
deduceret: & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret:sed etiã dona ꝓmit/
teret flectit arethã. Necnon etiã hircanus pollicitus est si restitueretur patriæ regnũ
que susciperet: omnẽ terrã & decem ciuitates quas suus pater alexander ab arabis ac/
ceperat reddere. Fuerunt aũt medaba:labias:nabalota:arabata:galathone:iazora: monslingon:
edissa:ribdalusa oriblo.Cum has promissiones audisset:contra aristobolũ exercitum quinqgin/
ta milia equitum & peditũ produxit. Sed cum in prælio uicisset: & multi post uictoriã ad hirca/
num refugissent:desolatus aristobolus ad hierosolymã secessit.Arabũ aũt rex oẽm agens exerci/
tum: & applicans ad templum:aristobolum obsidebat:& adiecto populo iudeorꝫ hircano pari
ter obsidente: soli sacerdotes cũ aristobolo permansere. Igitur arethas cum exercitu arabum &
iudeorum circundãs ciuitatem fortiter obsidioni imminebat.Quæ cũ fierent: tẽpore celebratio
nis azimorum quæ pascha dicitur probatissimi iudeorũ prouintiam relinquẽtes:i egyptũ recef
serũt.Onias uero quidam uir iustus deoqꝫ amabilis:qui dũ non plueret:orauit deũ quatenus sol
ueret siccitatẽ:& audiens deus pluit:dũ tunc celatũ eum haberent ꝓpter seditionẽ abstraxerunt:
& in exercitum iudeorũ produxerunt:petentes:ut similiter oraret cõtra aristoboli milites ut sol
uerenf:sicut soluta est pluuia.Cunqꝫ diu resisteret recusans a multitudine cõpulsus in medio ste
tit ita orando dicẽs.Deus omniũ rex:qũo hii qui mecũ cõsistunt tuus existit populus:& qui obsi
dunf tui sacerdotes sunt:peto :ut neqꝫ istos exaudias cõtra illos petẽtes neqꝫ illos cõtra hos oran
tes. Cunqꝫ hæc orasset: maliuoli iudei adorti iterfecerunt eũ. Deus autem statim ab eis ultionẽ
crudelitatis exegit. Nam pœnã exegit pro morte oniæ hoc modo:obsessis sacerdotibus:& aristo
bolo:celebratio paschæ prouenit:in qua solemus multas deo immolationes offerre.Cunqꝫ idige
rent uictimis aristoboli socii & petissent iudeos:ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecu
nias:tunc illi mille dragmas pro singulo capite dari dixerũt.Cunqꝫ libenter aristobolus & sacer/
dotes promisissẽt:ꝑ muros pecunias deposuerũt:quas illi cũ accepissent nequaqꝫ uictimas redди
derũt:sed maliuolẽtia tracti fidei trasgressores & impii corã deo pro fraudatione hostiarũ extite
runt.Sacerdotes aũt orauerũt ad deum:quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remo/
ratus pœnam procellã uehementẽ acerrimãqꝫ i fructus totius ꝓuintiæ mittẽs:cõsumpsit eos ita
ut modius tritici:dragmis.xi.emeretur.

¶Cap.IIII.

INterea scaurum pompeus dũ i armenia adhuc tigranem ipse debellaret:ad syriam de
stinauit.Qui cũ damascũ uenisset & a lolio & metello nuper captã ciuitatẽ iueniſſet
in iudeã prexit.Vbi dũ uenisset ad eũ legati aristoboli uel hyrcani igrediunf:petẽtes

auxilia.Sed dum aristobolus promitteret quadringenta se dare talenta: & nihilominus hæc etiã eadẽ hircanus offerẽt: scaurus magis aristoboli promissa suscepit.nam & diues & magnanimus aristobolus erat & omnino paruum ei erat:qđ dari postulabatur: alter uero & paup & tenax:& de maioribus pfidã ꝓmissionẽ protendebat.Nam & simile non erat ꝙ petebant idẽ uirtute ciui tatem nimis munitissimã & potentissimã capere & transfugas cũ multitudine nabutheoꝝ bello depellẽ ꝓdictis ergo causis flexus scaurus:cũ pecunias accepisset soluit obsidionẽ:ꝓcipiẽs arethã recedere:ne romanis hostibus appareret.Igitur scaurus ad damascũ iteꝝ discessit.Aristobolus ãt cum multis uiribus cõtra arethã & hircanũ parauit exercitũ.Quibus cõfligens circa locum qui capirõ dicitur uicit eos:multa milia hostiũ ꝓsternẽs:inter quos etiam & celaphõ frater antipatri cecidit.Sed non multopost cũ pompeius in damascũ ꝓueniisset:& inferioré syriam ꝓcurrisset ue nerũt legati ab egypto:& ab omni syria uel iudea:ꝓ quos miserat ei donũ maximũ. Aristobolus autem aureã misit coronã quingentoꝝ talentoꝝ cuius mentionẽ fecit etiã strabon capadox ita referens,Venerunt uero ex egypto legati cũ corona aurea ꝙtuor milia solidoꝝ:& a iudea uittis alias uitis: uel torques aurea:quẽ noiabant tepnõ alias trepnõ idest delectabile. Hoc uero donũ nos quoq; uidimus ĩ tẽplo romæ capitolini iouis sacratũ fuisse titulũ habẽs aristoboli filii alexã dri regis iudeoꝝ quod estimatũ est quingentis talẽtis.Igitur aristobolus iudeoꝝ potentissimus: hoc donũ dicitur misisse.Interiecto uero tẽpore:rursus legati ad eũ uenerunt id est antipater ꝓ hircano nicomedis ꝓ aristobolo qui etiã accusabant gabinium & scauꝝ ꝙ pecunias accepissẽt: ille trecenta talenta:alter quadringenta.

¶ Cap.V.

QVncq; iussisset põpeius certãtes ad damascũ uenire ĩstãte tẽpore ueris:cõgregãs põpeius apamenũ exercitũ de locis hyemalibus ad damascũ ꝓperauit q ĩ trãsitu suo mox apamenã arcẽ euertit:quã antiochus muniuerat:cizicenus dum ptolomei minei ꝓuĩciam cõsiderauit:uiri maliuoli:& pene dionisio tripolitano deterioris:qui securi fuerat percussus.Et dum morte dignum inuenisset:acceptis ab eo mille talentis:ex quibus stipẽdiũ militibus suis donauit:absoluit eũ:necnõ & lisiadem oppidũ cœpit ubi tiránus silas iudeus erat. Cunq; ciuitates heliopolim & calsidem transisset in medio positũ montẽ ascendit & ad inferiorem syriam damascũq; ꝓuenit. Vbi & cõperit:ꝙ iudei cũ suis principibus hircano & aristobolo haberent discordiam:motáq; audiuit gentẽ:contra utroq; dicentẽ nõ debere sub regali ditione esse:sed patrio ritu sacerdotibus obedire:quos deus uenerari ꝓcepit. Hii nãq; dũ nepotes existerent sacerdotũ:non cõtenti eo honore ad aliũ magistratũ cupiebant gentẽ transducere: & seruitutis uinculis obligare.Hircanus aũt accusabat:ꝙ maior frater esset:& aristobolo ꝓtem paruam ꝓuintiæ datã teneret:aliã uero aristobolũ uiolentia cœpisse cõfirmans ; necnon etiã incursione cõtra finitimos & latrocinia illũ ꝓpetrare criminabatur:neq; gentẽ iudeoꝝ a se nisi ꝓ illius uiolẽtiã ad seditionẽ descendisse.Cui etiã hæc alleganti testimoniũ plus mille optimates iudei põbebant:antipatro suadente.Aristobolus aũt principatu dicebat eum cecidisse propter suã naturalẽ & inefficacem senicié:ꝓ qua cõtẽtibilis uidebatur:se quoq; aiebat:nõ tantũ pro regni ambitione sumpsisse principatũ:quantũ metu:ne forte ad alios migraret.Appellari autẽ se regem patris sui nũcupatõe & testes cõuocabat iuuenes promptissimos quoꝝ cultus purpuræ:uel comæ:necnõ & falere:aliusq; ornatus sic ei astipabatur:ut non ad iudiciũ intrare:sed ad pompã procedere putaretur.Pompeius tamen cũ hæc audisset;aristobolum de uiolentia culpans: dimisit eos:leuiter allocutus.Nã dixerat ad ꝓuinciã eoꝝ sese uẽtuꝝ:quo certius singula posset agnoscere:cũ nabutheorũ primũ ꝓuinciã puideret:& iterim eos pacẽ hr̃e ꝓcepit.aristobolo aũt blandiebat:ne ꝓuinciam faceret rebellare:adituq; uiæ concluderet:qđ euenit.

¶ Cap.VI.

HRistobolus enĩ a põpeio regressus:nec aliquid eoꝝ quæ ille monuerat curás:in delõ ciuitatẽ ꝓuenit:exinde iudeam ꝓexit.Quapropter iratus pompeius expeditionẽ quã contra nabutheos parauerat in damasco a syria:legioneq; romanoꝝ cõtra aristobolum perduxit.Cunq; peltam & scitopolim transisset ; in coreas ꝓuenit:quæ initiũ est iudeæ mediterraneæ:unde munitissimũ oppidum sup montem positum uidetur alexandrium nomine quo aristobolus cõfugerat.Tunc põpeius destinans ad eũ:iussit descẽdere:multisq; sua dentibus romanis non rebellare:descendit.Cũq; disputasset contra fratrẽ de pricipatu:rursus in oppidũ põpeio concedente discessit:& hoc bis & tertio fecit:sperans regnũ obtinere:ad oĩa quæ pompeius ꝓceperat obedir̃ se simulás:donec recedẽt ad munimĩa sua:timẽs ne regno spoliaret & hircano principatus traderetur.Pompeius aũt cũ iussisset ei ut castella traderet:& custodibus ꝓpria manu scriberet:q̃tenus eũ susciperẽt:noluit obedire hæc scribere.

¶ Cap.VII.

DEscendens aũt ad hierosolymã bellũ parauit:ĩteriectoq; tꝑe pompeio exercitũ cõtra eũ ducente:quidã ex põto ueniẽs nũciauit mitridatẽ hausto ueneno defunctũ: quod

illi filius ſuus farnaces cõfecerat.Cũq; ĩ hierico caſtra poſuiſſet:ubi maxĩe naſciť opobalſamum: cuius cum flos acuto lapide inciſus fuerat diſtillat: mane hieroſolymis aſcendit. Tunc ariſtobolus pœnitẽs ad põpeiũ deſcendit:pecuniaſq; offerẽs:in hieroſolymis eũ ſuſcepit:rogabatq; bello deſinere:& quæ uellet cũ pace diſponeret.Pompeius aũt ueniá ei petẽti p̃ſtitit: & mittit gabiniũ cum militibus ad ciuitatẽ ut pecunias obtineřt.Sed cũ nihil hoꝝ pẽitus egiſſet:gabinius rediit: negatiſq; pecuniis de ciuitate excluſus eſt.Nam ariſtoboli milites pactis minime conſenſerunt.

Cap.VIII.

QVapropter põpeius iratus:ariſtobolũ recluſit in carcerẽ:& ad ciuitatẽ p̃uenit: undiq; munitiſſimã:præter ſeptẽtrionalẽ p̃tem.Circuit enĩ eã uallis latiſſĩma : uel altiſſimæ intus templũ cõcludens:lapideo muro fortiſſime cõſtructũ.Sedicõ itaq; ĩtus hoĩum de præſentibus rebus erat:q̃buſdã dicentibus:põpeio tradi ciuitatẽ:ariſtoboli uero ſocii excludere eũ & expugnare p̃ſuadebant:& illũ haberi uinctũ. Qui cũ in templo refugerent: põte abſciſo qui ciuitati iũgebatur:ſeſe ad obſidionẽ parabant.alii aũt exercitũ pompeii ſuſcepe/runt:& aulam ei tradiderunt.Pompeius ergo piſonẽ legatũ cũ exercitu deſtinauit palatiũ cuſto/dire:& domos uel templũ obſeruare.Qui prius quidẽ uerba pacifica ĩ templo cõcluſis offerebat: ſed hii dum nõ obediſſent:loca iuxta templũ poſita muris circũdedit:ad oĩa hircão miniſtrãte. Pompeius aũt mane circa templũ a patre aquilõis:unde expugnare eos potuiſſent militeş collo/cauit.Fuerant náq; p illá p̃tem turres altiſſimæ:& foſſæ altiſſimæ q̃ ualle circũdabãť.Ponte náq; deciſo munitior extiterat:in q̃ ualle põpeius cũ aggeré in circuitu ſiluam incidentibus ro/manis imponeret:& uideret ſatis foſſam coequatã:machinaméta uel inſtruméta bellica tiro deportata ſupimpoſuit:p quæ etiá templũ depoſuit.Sed ſi nobis patrius mos non fuiſſet ſeptĩo die uacare nullatenus aggeré conſtruere iudeis repugnantibus potuiſſent.Nam bellantibus & occidẽtibus reſiſtere lex concedit:ſi quid uero aliud aduerſarii uellint facere:nulla nobis datur licẽtia ſabba/tis eos ꝓhibere.Quapropter nõ certãtibus iudeis:nec manus armãtibus turres erigere : uel ma/chinamenta romanis licuit fabricare:quibus poſtero die utebanť.Vnde põt noſtra erga deũ pie/tas legiſq; cuſtodia cognoſci:q̃ nihil tĩore obſidionis ad ĩmolandũ impediti fuiſſent ſed ſecũdo die mane & circa nonã ſup aram ĩmolabãt:& neq; inflictione belli ſacrificiũ remittebãt.Nam cũ capta ciuitas fuiſſet tertio mẽſe ieiunioꝝ:centeſima ſeptuageſima olimpiade:gaio ãtonio : & marco tullio cicerõe conſulibus:hoſtes templũ ingreſſi cũctos p̃emerũt:qui ſacrificiis occupati nullatenus ſacra ruperunt:haud tĩore aĩæ conturbati:haud dolore moriẽtiũ expulſi:ſed oĩa uo/luerunt circa ipſas aras pati:putãtes melius eſſe mori q̃ ſacrificia impfecta relinquere. Et hãc nõ eſſe laudẽ mendacẽ p̃ quã pietas noſtra appareret:ſed uerã extitiſſe cuncti teſtãť qui põpeii geſta conſcripſerunt:inter quos ſunt & ſtrabon:& nicolaus:necnõ & titus libius romanæ conſcriptor hiſtoriæ.At cũ machinamentũ primũ illatũ fuiſſet:turris maxĩa cõmota cecidit:& aperuit p̃tem templi:p quã hoſtes irruperũt.Quoꝝ primus cornelius fauſtus ſylle filius cũ ſuis militibus ſup murũ aſcendit:poſt eũ etiá p̃ alterã p̃tẽ furius centurio cũ ſuis:in medio aũt fauius & ipſe centu/rio cũ turba fortiſſima.Tũc oĩa cede iudeoꝝ cõplebãť.Quidã.n.a romanis:alii uero ſemetipſos occidebant.Erant q & p̃cipites ſeſe flãmis inter domos iniicerẽt:miniẽ ualẽtes uiolẽtiá ſuſtineř. Cunq; p̃ſtrati uigintiduo milia iudeoꝝ:romanoꝝ uero pauci defuncti fuiſſent:capiť etiá abſca/loni patruus:ſimul & ſocer ariſtoboli. Non ergo parua in tẽplo cõmiſſa ſunt:dũ ea q̃ priori tpe inuiſibilia uel inacceſſibilia erãt adiſſet põpeius:& cũ eo nõ pauci uidiſſent quæ nõ liceret niſi ſa/cerdotibus intueri.Inuenerunt auté menſam aureã:& circa eã cãdelabra uel libatoria nõ pauca: necnon & aromatum multitudiné:in theſauris uero ſacras pecunias duo milia talenta.

Cap.IX.

QVas põpeius penitus contingere noluit ꝓpter pietatẽ:& hoc dignũ ſua uirtute fecit. Cunq; in poſteꝝ miſtris templi p̃cepiſſet illud purgare & legittĩa offerre deo:hircão principatũ ſacerdotii donauit:eo q; ei utilis appuiſſet:& ꝓuinciales ꝓhibuiſſet ariſto/bolo auxiliũ p̃ſtare:auctores quoq; belli ſecuri p̃cuſſit.Fauſtũ uero cũ aliis q ꝓpẽſius murũ aſcenderãt:premiis dignis hõrauit:& hieroſolymã ſub cõditiõe fiſcaliũ romanis expoſuit. Ciuitates etiã q̃s prius iudei de inferiori ſyria ablatas ſubegerãt ſub ſuo principatu eſſe cõſtituit: & oẽm gentẽ prius nimis extẽſam:ſuos intra fines aſtrinxit:necnõ & gadará pauloante dirutam edificauit:demetrio donãs gadarenos ſuo liberto:reliquas aũt ioppẽ & ſcitopoli:& pella uel diõ: & ſamariã:& inſup mariſſã & azotũ:& iamniã:& arethuſam habitatoribus reddidit:q̃ mediter/raneæ fuerant p̃ter alias dirutas.Gazam uero maritimã:& ioppen:& doram:& ſtratonis turrim quam poſtea herodes magnifice cõdidit:& cũ porticibus uel tẽplis eam ornaſſet: ceſaream eam cognominauit:pompeius liberas reliquit:& a prouĩcia diſceſſit.Horum malorum hieroſolymis

auctores hircanus & aristobolus extiterunt:cū inuicē inter se bella gessissent. Nam tūc libertatē depositimus:& subiecti romāis sumus & prouinciā:quam armis possidemus a syris ablatā.Hanc Syris compulsi sumus denuo restituere.Et insup decem milia talenta pauco tempore: romani a nobis exegerunt:& regnū quod ātiquitus secundū generationē principibus sacerdotū dabatur: populare factū est.De his quidē cōpetenti loco dicemus.Pompeius aūt cū inferiorē syriam usq; ad eufraten fluuiū & egyptū scauro tradidisset:& duas legiones romanas: p ciliciā romā prexit. Ducebat cū sua generatione aristobolū uinctū:cui duæ filiæ uel totidē filii fuerūt: quoꝝ alexā der euasit:nouissimus aūt antigonus cū patre uel sororibus romā deportatus est.

Cap.X.

Iscaurus itaq; contra petrā arabiæ cū exercitū produxisset:ppter difficultatē ciuitatis in circuitu terrā deuastabat.Sed exercitui romano fame fatigato: antipater obediens p̄ceptis hircani: a iudea triticū uel quæcūq; erāt necessaria destinabat. Cunq; missus ab scauro legatus ad arethā prexisset p amicicias q̄s cū eo hr̄e debuerat:flexit eū pecu niis ne prouincia prædaretur.Qui etiā fideiussor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellū scaurus sedauit.Siquidem non minus & ipse qua aretha concupiuit idem fieri.

Cap.XI.

Interiecto uero tpe cū alexāder aristoboli filius iudeā iuasisset:dux exercitus gabinius de rōa ad syriā usq; puenit:q iter alia q̄ mirāda fecit:contra alexādrū pduxit exercitū: nullatenus ualente hircano uiribus illius resistere:cū etiā erigēr hierosolymoꝝ mu ꝝ festinaret quē pompeius deposuerat qd ne faceret:prohibuerunt eū romani ibi cōsti tuti.Circues aūt prouiciā:multos iudeoꝝ armauit:& maturius q̄ sperabatur collegit decē milia pedites:& mille quingentos equites:alexandriū etiā castellū ualde munitū & macherunta iuxta montes arabiæ cœpit.Igitur gabinius cōtra eū ueniebat:cū iam marcū ātoniū cū romāis:alioscq; duces p̄misisset.Qui cū rōanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & malchus ducebāt: adunātes sibi & antipatri societatē alexādro obuiā ueniret:quos seq̄batur etiā gabinius cū legio ne.Alexander aūt prope hierosolymā accessit:ubi cū hostibus p̄lio facto:pemerunt romani tria milia iudeoꝝ:capiunt etiā non minus tria milia uiroꝝ.Interim gabinius cū alexādriū pueniss̄et castrū:inuitabat cōclusos ad pacē:ueniāq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cū plu res hostiū foras uallo ꝝ starent:marcus antonius fortiter decertās:in cōgressione multos pstra uit.Gabinius uero exercitus ptē cū ibi reliquisset:& castellū uastaſt:ipse reliquā iudeā circuibat: quantasq; inuenisset dirutas ciuitates renouari præcepit:& constructæ sunt samaria uel azotus: scitopolis & ātidona:rafia uel dora:marissa & gapa:& aliæ non paucæ.Cunq; omnes gabini præ ceptis obedissent:ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisieret.

Cap.XII.

Ve cū ageret p prouinciā rediit i alexandriū castellū. Vbi dum obsidionē statueret: legationē ad eū alexander destinauit:ueniam sibi de prioribus cōmissis postulans:& tradere castella:hircātā uel macherunta:post etiā alexandriū pollicet.Quæ gabinius accepta euertit.Mater uero alexandri cū ad eū pueniss̄et:nā fauebat romanis:marito eius & aliis filiis romā abductis: cōcessit ei gabinius q̄ postulasset.Cunq; disposuisset pacē cū ea: hircanū ad hierosolymā reduxit habituꝝ tēpli diligentiā.Quinq; tamen curias constituit:equa libus turmis gētē diuisit: quaꝝ una hierosolymis degebat:alia in gadaris:tertia i amathūte:q̄rta uero i hierichūte:qnta i sessoris galileæ: qui regia ptāte liberati:sub optimatuum gubernatione uiuebāt.

Cap.XIII.

Sed cū aristobolus roma ad iudeā cōfugisset:& alexandriū qd nup dirutū fuerat reno uare desideraret:gabinius milites cū ducibus sisinnio & antonio:& seruilio mittit:ut eum oppidū reconstrui p̄hiberent:simul & caperent.Multi itaq; iudei ad aristobolū transiebant:ppter ueterē eius gloriā nouis rebus studentes:necnon & phitolaus dux hierosolymoꝝ cum mille ad eū uenerat:qui tamen inermes erant:quos decreuit in macherunte ponere.Aristobolus ergo eos qui armis inopes erant dimisit:armatos aūt octo milia exeūtes cū collegisset:prexit ad bellū.Quos romani fortiter inuadentes: p̄lio facto uicerunt. Et licet iudei ppensius decertarent:tamē atrocitate hostiū ad fugā cōuertūt:quoꝝ qnq; milia pstern̄t:reliq uero dispsi ut unusq;sq; ualuit:p fugā sibi salutē q̄siuit:tamen plus mille aristobolus habēs i ma cherūte munitissimū oppidū recessit.Cūq; malepugnasset:nihilomius spē sibi bonā pmittebat. Per duos tamen dies obsidiōi resistēs:multis pfossus uulneribus:captiuus cū antigono filio qui de roma cū eo fugerat ad gabiniū trahit.Aristobolus quidē his casibus usus: rursus ad romanā ciuitatē transmittit:quo ligatus tenebat:cū regnū & sacerdotii principatum tribus annis & sex

mẽſibus geſſiſſet: uir clarus & magnanimus: filios aũt eius ſenatus mũi remiſit: gabinio ſcribẽte hoc ei promiſſum fuiſſe ꝑ taſtellos ꝓditione: ſed hi quidẽ in iudeã remearũt. Gabinius aũt cũ cõtra ꝑthos exercitũ duxiſſet: & eufraten fluuiũ tranſiſſet: placuit ei ad egyptũ reuerti: q̃tenus ptolomeũ ibi ſtituerẽt. Hæc uero & ꝑ alios hiſtorias cõſcriptores demõſtrata ſunt. Gabinii de inde militibus antipater miſtrauit triticũ & arma & pecũias: & iudeos ꝓpe peluſiũ auxiliatores effecit: qui cuſtodes egyptios adituũ fuerant. Cũq; ex egypto remeaſſet: & ad ſyriã pueniſſet: ſe ditionibus & turbis eã inualeſcẽtẽ inuenit. Siquidẽ alexander ariſtoboli filius recipiens rurſus p uiolẽtiã pricipatũ: multos iudeos ſubtraxerat: magnoq; cũ exercitu ꝓuiciã iuadẽs: oẽs rõanos quãtos inueniret occidebat: refugientes ad mõtẽ garizim. Gabinius aũt hæc audiẽs: antipatrũ ut prudentẽ ꝑmittit ad illos qui rebellabant: ut eos ſedaret amẽtiã: q̃tenus ad meliorẽ ſenſum redirent. Qui cũ prexiſſet: multos quidẽ caſtigauit: & ad cõpetentia reſtituit. Verũtamen alexã drum cõpræhẽdere non potuit: dũ exercitũ haberet triginta milia iudeos: quiq; cũ gabinio cõ fligens: uincitur: decẽ milibus ſuis ꝓpe itabriũ mõtẽ ꝓſtratis. Gabinius itaq; cũ diſpoſuiſſet hie roſolymos ciuitatẽ: antipatri uolũtati obediens: cõtra nabutheos expeditionẽ ꝓduxit: quos eũ in pugna uiciſſet: parthos tranſfugas mitridatẽ & orfanẽ dimiſit: qui fide non ſeruata: ad ꝓpri os remearunt. Sed gabinius cũ opa maxia uel clariſſima i expeditiõe feciſſet: romã rediit: craſſo tradens ducatũ. De pompeii & gabinii cõtra iudeos expeditione cõſcribit nicolaus damaſcenus & ſtrabo capadox: nihil unus altero amplius exponẽs.

Cap. XIIII.

QRaſſus aũt cũ cõtra ꝑthos militiã ꝓduceret: ad iudeã puenit: & pecunias tẽpli q̃s põ peius nõ tetigerat: duo milia talẽtos abſtulit: necnõ & totũ reliquũ aurũ uſq; ad octo milia talentorũ. Tulit etiã & trabem aureã uerſatilẽ: trecentas minas penſantẽ. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ exiſtimant. Tradidit ei ergo hanc trabẽ cuſtos pe cuniarũ eleazarus noie ſacerdos: nõ maliuolo aĩo: nã iuſtus & bonus erat ſed dũ cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia uelorũ tẽpli: quæ mira pulchritudine uel conſtructione ꝑcioſiſſima reſplendebãt in hac trabe pẽdentia: & craſſum uidiſſet cũctũ tẽpli ornatũ auferre: aureã ei trabẽ ꝓ redemptione oĩum ꝓſtitit: dũ & iuſiurãdũ ab eo accepiſſet: nihil aliud a tẽplo tollẽdũ: ſed ſolo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa milia põdo poſſet iuenire. Hãc aũt trabẽ alia lignea circũdabat: ideoq; latebat. Craſſus uero licet iuraſſet: nihil aliud de tẽplo tangere: poſt acceptã tamẽ trabẽ trãſgreſ ſus: omne tẽpli aurũ depoſuit. Nemo itaq; miret: ſi tantæ diuitiæ in noſtro tẽplo fuiſſent dũ has oẽs ꝑ diuerſam terrã iudei deũ colẽtes ibi ex ãtiquis tẽporibus obtuliſſent. Nec magnitudo pdi ctarũ pecuniarũ teſtimonio caret: nec arrogãtia noſtra ꝑ tantã magnitudinẽ diuitias extulit: ſed multi & alii cõſcriptores nobis teſtimoniũ ferunt: necnõ & ſtrabon capadox ita dicẽs. Trãſmit tens mitridates i choo: tulit pecunias: q̃s ibi cleopatra regina depoſuerat: uerum etiã & iudeorũ octĩgenta talenta. Nobis itaq; pecuiæ publicæ nõ ſunt: niſi dei tantũ. Vnde manifeſtũ eſt iudeos ꝑ aſyã cõſtitutos ueritos mitridatẽ: has pecunias i choo trãſmiſiſſe. Nõ ei ex iudea fuerũt i choo pecuniæ dũ ciuitatẽ & tẽplũ mũitiſſimũ hrent ſed neq; alexandriã hitantes iudeos ueriſimile eſt hoc feciſſe: dũ nihilo mitridatẽ timerẽt. Teſtis ẽ nobis idẽ ſtrabõ & alio loco q̃ tpe quo trãſiit ſil la in hellada cõpugnaturus mitridati: lucullũ trãſmiſiſſe ferũt in cireneã ciuitatẽ: ꝓpter nĩæ gẽtis ſeditionẽ: q̃ totũ orbẽ cõpleuit ita dicens. Quatuor i ciuitate cireneorũ ptes exiſtũt: ciuiũ & agri colarũ: tertia uero colonorũ: & q̃rta iudeorũ. Hæc ꝑ oẽs ciuitates iã diſpſa ẽ: & nullus locus mũdi facilis inueniẽt quo nõ hanc gentẽ uidemus. Nam egyptus & cirenea dũ ſub uno regno fuiſſent: oẽm cõuerſationẽ horũ emulate ſunt: ita ut ſcripturis eorũ uterẽt: & ꝑſerti pecũias ſecũdũ pĩas leges iudeorũ cõgregarẽt. In egypto ergo ſũmã ptẽ habitaſſe iudeorũ demõſtrat: & alexãdriæ ci uitatis maxia ps huic genti deputata eſt. Ordinat uero etiã princeps qui cãs eorũ & inſtrumenta publica debeat curare: & ꝓcepta dare tãq̃ priceps ꝑfectæ reipublicæ. In egypto tamẽ hæc genera tõ cõualuit: eo ꝙ initio iudei egyptii fuiſſent: & quia iuxta ꝓuinciã iudeã: egyptus iacet: necnõ & ꝓpter illos qui exinde ad egyptũ ꝓuenerunt. Ad cirenã aũt ideo tranſiit: eo ꝙ ipſa finitia egypto extitiſſet: quẽadmodum & iudea: & ꝙ ſub uno regno prius fuiſſent. Strabon quidẽ hæc retulit: Craſſus aũt cũ oĩa diſpoſuiſſet quẽadmodũ uellet: cõtra parthos egrediẽt: ubi cũ toto ſuo defecit exercitu: ſicut & alibi demõſtratũ eſt. Sed caſſius dũ ad ſyriã pueniſſet: & uindicaſſet eã ex incur ſionibus parthicis: qui nimis ꝑ craſſi ꝓditionẽ audacõres fuerãt: rurſum ad tirũ ꝓuenit: & exide ad iudeam aſcendit. Iarachenã uero ciuitatẽ inuadens ſtatim prædauit: & triginta milia uirorũ ca ptiuauit: pytolaũ etiã ſeditionis ariſtoboli ſucceſſorẽ cœpit: antipatro inuitante. Qui etiã cum apud eũ multũ ualuiſſet: idumeis amicus erat de quibus & uxorẽ nobiliſſimã nomĩe ciprin ſibi coniũxit: ex qua q̃tuor liberos ꝓcreauit: faſelum & herodẽ: qui poſtea rex fuit: & ioſippũ: & fero ram: filiã quoq; ſalomoni. Hic aũt antipater dum cum aliis potentiſſimis amicitias & hoſpitium

copulasset:arabo potius se sociauit:cui etiã filios suos dũ bellaret cõmendauit. Igitur cassius cũ expeditionẽ sup eufraten duxisset prohibuit illã deuastari prouinciã:sicut & ab aliis relatum est.

¶Cap.XV.

INteriecto uero tpe cũ cæsar romã teneret:post põpeii uel senatus fugã: soluẽs a uinculis aristobolũ ad syriã transmisit:duas ei tradens legiones q̃tenus paratã illi ut posset facere iudeã. Aristobolus aũt potẽtia a cæsare donata minie potitus ẽ. Nã põpeiani p̃occupãtes ueneno eũ corruperũt:& sepelierũt eũ cæsaris socii:qui multo tpe ita iacuit usq; quo ãtonius eũ ad iudeã remitteret & i regiis monumentis poni p̃cipet.

¶Cap.XVI.

SCipio aũt mandat põpeio alexãdrũ aristoboli filiũ occidẽdũ:dũq; culparet eũ de his quæ prius contra romanos egisset securi eum pcussit. Quo in antiochia defũcto: fratres eius ptolomeus minei alias mĩnei filius:qui habitabat apud calcidẽ:prope libanũ monte constitutam detinuit. Qui cũ filiũ suũ philippionẽ in ascalon ad aristoboli uxorẽ direxisset:iussit eã destinare filiũ antigonũ cũ eius sororibus.e quibus alterã philippion cũ dilexisset:uxorẽ eam habuit. Quẽ postea ptholomeus pater eius occidẽs:matrimoniali iure eã duxit uxorẽ: & prouidẽtiã fratribus eius impẽdebat.

¶Cap.XVII.

POst mortẽ uero pompeii:dum cæsar contra egyptum pugnaret:antipater iudeorũ potẽtissimus mãdatis hircani obediens:multũ illi utilis apparuit. Nam mitridatis pgamenus dum per coricum trãsiret:& minime potuisset per pelusium uiam cõficere:sed i aschalo xiliatores illi parauit:& propter eũ omnes syri propẽsius cæsaris partes adiuuabãt. Verũ etiam & amplicus potẽtissimus:& ptholomeus filius eius libanum mõtem habitãtes cum omnibus ciuitatibus:eandẽ pro cæsare mentẽ habebãt. Mitridatis aũt surgens a syria:cũ ad pelusiũ pueniss et: & eum non suscepissent: ciuitatẽ obsidebat:cuius maxia uirtute ãtipater primus ptẽ muri deiecit:& reliquis uiã ingredi ciuitatẽ pauit:& pelusiũ quidẽ ita deuastatur. Antipatrũ deide & mitridatem euntes ad cæsarẽ cũ egyptii iudei transire prouintiã uetarent quæ alias qui oniæ dicitur alias dicũtur:antipater eos flexit ad cæsaris amiciciã:& principis sacerdotũ litteras eis ostendit. Quas cũ audisset menfitidẽ habitantes:simili modo mitridatẽ ad se inuitarunt. Ad quos cũ ꝓfectus eẽt: & ad locũ q̃ dicitur delta pueniss et:cõfligit cũ hostibus circa locũ qui dicit iudeoꝝ expeditio. Habebat aũt dextrũ cornu mitridates:leuum uero antipater. Sed p̃lio cõmisso inclinat cornu:quo mitridates pugnabat qui piclitatus esset nisi p ripã fluuii cũ suis militibus antipater currens deuictis iã aduersariis:mortis eũ p̃iculo liberasset. Nam uictores egyptios ad fugã cõuertens:& p̃secutus castra eoꝝ deuastauit:mitridatẽq; fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti:antipatri uero octoginta.

¶Cap.XVIII.

SEd cũ mitridates cæsari demandasset uictoriã simul & salutẽ quã p antipatrũ meruisset: ãtipatrũ quidẽ tãtũ dilexit:ut etiã uteretur eo p oĩa bellorꝝ p̃icula. Quapropter & uulnerari antipatrũ seuissime cõtigit. Ergo bello finito cæsar cũ i Syriã nauigasset:hircano q̃dẽ p̃cipatũ sacerdotii firmũ indulsit:antipatrũ uero ciuẽ romanũ & sine cẽsu constituit. Dicit aũt hircanus huic quoq; militiæ i egypto socius extitisse:sicut testatur strabon capadox:ex noie asinii ita referẽs. Post mitridatis & hircani p̃cipis sacerdotũ i egyptũ ꝓfectionẽ. Idẽ strabõ alibi ex noie hipsicratis rursus ita retulit:mitridatẽ solũ exisse:uocatũ aũt secundo:cui ãtipater iudeæ tutor in ascalone tria milia militũ p̃parauit:& alios potentissimos inuitauit sociatũ etiã hircanũ p̃cipẽ huic militiæ dicens. Hæc quidẽ strabon exposuit. Sed cũ uenisset antigonus aristoboli filius tunc ad cæsarẽ:& patris sui calamitatẽ defleuisset:q̃liter propter ipsũ ueneno fuerit interẽptus:fraterq; suus secure a scipiõe sit pcussus:petebat se misereri a regno depulsũ p̃terea hircanũ & antipatrũ accusabat:q; male gẽtẽ regerẽt:& i se crudeliter egissent. Antipater aũt cũ affuisset: satisfaciebat de illatis sibi criminibus:rebellẽ antigonũ cũ suis sociis dissẽrens:& narrabat quãta ipse laborasset i expeditiõe corã ipso cæsare: & dicebat aristobolũ romæ tractũ:q; semp romãus hostis extitisset:fratrẽ uero eius latrocinii cã pœnã a scipione meritã sumpsisse.

¶Cap.XVIIII.

QVm hæc antipater uerba feciss et:cæsar hircanũ quidẽ p̃cipẽ sacerdotũ ordinauit antipatro uero potestatẽ donauit quã ipse eligeret:tutorẽ eũ totius iudeæ cõstituẽs. Hircano quoq; cõcessit patriæ muros restituere:cum hãc ille gratiã ab eo petisset:nã adhuc diruti iacebãt: ex quo põpeius eos deposuerat:unde a consulibus in capitolio senatusconsultũ hoc mõ prolatum est. Lucius ualerius lucii filius consul:conueniente senatu idibus decembris:in templo concordiæ:præsente lucio copinio:lucii collinæ filio:& cepario quirini. De his q̃ alexãder iasõis: & miminius ãtiochi:& alexãder dorothei:iudeoꝝ legati:uiri optimi uel auxiliatores locuti sunt:

renouantes cū romanis gr̃as:& amicicias exhibentes:clippeum'aureum pro inditio auxiliorum
deuouerunt quinq̃ginta miliū solidoꝝ:& petiuerūt lr̃as sibi dari ad oēs liberas ciuitates:q̃tenus
prouinciæ uel portus eoꝝ nullá uiolentiá pateréť.Placuit igiť amicicias & societaté cū eis cōpo
nere:& oía q̄ supplicauerunt concedere:clippeūq; suscipere.Hæc acta sunt sub hircano principe
sacerdotum & rectore gentis.ix.anno:mense panefo.Hircanus aūt etiá ab atheniēsiū populo lau
datus est:cū multū ei apparuisset benignus:nā miserunt ei scriptū hmōi decretū : sub iudice uel
sacerdote dionisio:filio asclepiadis:mense panefo:uicesimoquinto die latū est magistratibus de
cretū atheniensiū sub præside athode quod eudes menādri abimusius scriba exposuit munichio
nis. Vndecimo die cōsilio iudicū facto in theatro:suffragiū tulit dorotheus princeps sacerdotū
cū quo assidens dionisius dixit.Quō hircanus alexandri sacerdos & rector iudeoꝝ ꝑmanet cum
populo nr̄o uel singulis ciuibus fidelis existit:& oī circa eos utitur industria: ibiq; ueniétes athe
niēses uel legationis cā:seu priuatim munificenter ad se suscipit:& ꝑuidet q̄tenus illesi redeant:
decretū quidé de his & prius factū é:nūc uero dionisio dorothei suniēsi suggerēte:& de uiri uir
tute populo admonēte:quō uoluntaté habet bene nobis semp qđ potuerit facere:placet hōrare
uirum aurea corona optia secundū legem:& dedicare ei imaginē aureā ī tēplo populi uel gr̃aꝝ:
decernere uero coronā in theatro cū libero pr̃i tragedie solēnia celebráť:& ī panathineis: & elu
niis: & ī cimnicis certamibus:diligētiā uero magistratus héat:ut si ꝑmáserit & seruauerit fauorē
nostrū:oé quod excogitemus ꝑ gr̃a uel honore uiri munificenter cōpleať:q̄tenus:cū hæc ita fa
cta fuerint appareat populus noster optimus eū ãplecti:uicesq; reddere gratiaꝝ:ut ille nostrū stu
dium iá honoribus affectus imiteť:imo etiá debemus eligere ab oībus atheniēsibus qui decretū
ei deportent:ut cū honoré susceþit festinet benefacere nostræ semp ciuitati.Romanoꝝ ergo uel
populi atheniēsiū erga hircanū merita demōstrauimus.Cæsar aūt cū iudeā dispositisset:syriá na
uigauit.Antipater uero ut cæsaré ad syriá deduxit:in iudeā reuertiť: & statī muros a pōpeio diru
tos recōstruxit:seditionēq; ꝑuincialiū sedant interminationibus simul & ꝑsuasionibus regescet:
eos inuitans cū diceret.Si quis hircano cōsenserit:fœliciter uitā suā pōt pagere. Qui uero ad spé
rebellandi ꝑuenerit:& lucro priuať:& meipsū ꝑ patrono dominū:hircanū aūt ꝑ rege tyrannum
sentiet:romanos uero & cæsaré ꝑ rectoribus amaros hostes:nam minime patiunť amoueri:quē
ipsi principem constituerunt.Quæ cū diceret ꝑuinciā ꝑgrauit.

Cap.XX.

SEd cū tardum & segné hircanū uidisset:prioré filiū suū ducē in hierosolymis ordinauit:
secundū uero herodē galileæ tutorē demonstrauit:adhuc oīo iuuenē:nā:quindeci ānoꝝ
erat:cui nihil obfuit iuuentus:dū prudētiā sup ætaté haberet.Qui cū occasioné inueniſ
set:statim ad uirtutis ostentationé ꝑrupit.Siquidē ezechiá pricipē latronū cōpræhēsum q syriā
cum magna turba uexabat:fecit iterimi cū multis p̄dōibus.Quo facto nimiū a syris amplectiť:
unde & ī amoré eius exarserūt:q; a latrociniis ꝑuicia eoꝝ eēt erepta.Laudabát ergo eū ꝑ citates
& ꝑ uicos:q; pacé eis p̄stitisset:& tuitioné p̄dioꝝ suoꝝ iuēissent.Quapropter & sexto cæsari co
gnato magni cæsaris tunc totā regenti syriá:amicus factus est.Cum uero emulatio ꝑ factis hero
dis faselū fratré eius intrasset studuit nō mior tali gloria repiri:& hierosolymitas fauore sibi pa
rabat:dū & ciuitaté haberet:& populi negocia nō ignare tractaret.Quæ ita antipatrū extollebát
ab omni gente tanq̄ esset oī um dominus.Honorari igiť ex tali claritate cū cœpisset : q̄lis sepius
contingunt hircani fidē transgressus est. Potentissimi uero iudeoꝝ antipatrū uidentes cū filiis
extolli ꝑ fauoré gentis:& redditus iudeæ uel pecunias hircani nimis inuidebát ei.Nam antipater
amicitiá cū impatoribus romanoꝝ cōposuerat:& cū flexisset hircanū pecunias trāsmittere:tāq̄
suas:& non hircano p̄stante eas romanis principibus destinabant.Vnde manifeste antipatrū ac
cusabant:dicentes hircano.Vsq;quo istas pateris:aūt non uides ātipatrū cū filiis principatu p̄ci
p̄tos:teq; nomé tātū regiū possidere.Sed nec te lateat:nec putes sine piculo tuo negligere nego
cia:dum antipater & filii eius totā nūc auctoritatē contineāt:& hanc sine tuis iussionibus dispo
nāt.Ná herodes filius eius ezechiá & eos qui cū eo erant ꝑmit:nostráq; legē tráſgressus est: quæ
hoiem ꝑhibet occidi licet malignus sit:nisi prius in cōcilio condēnatus sit . Ille uero dū nullá a
te suscepisset potestatē:hæc ausus est cōmittere.Quæ cū hyrcanus audisset flectitur:plus autem
iram eius incenderunt fratres:alias matres eorum:quos herodes interfecerat:dū ꝑ singulos dies
in templo eum peterent:ut herodes ante concilium de actis suis redderet rationé.Cōmotus igiť
hircanus herodem uocauit satisfactuꝝ de criminibus sibi illatis.Qui suasiōibus patris impulsus
uenit . Nam sic ei præceperat ut non priuatus : sed cum ꝓtutela & custodia corporis aduenire.
Qui cum & galileam ut putauit prodesse sibi disposuisset:militum parua manu circundatus ui
am secabat:ut nec terribilis uideretur hircano cum maxima ueniēs multitudine.Nec nudus uel
incautus corā iudicibus esset:immo & Sextus Syriæ rector scripsit hircano:supplicās ut liberaret

a iudicio herodem:simul & interminabatur ei:si non obediret:sed sexti litteræ occasio fuerant: ne quod pateretur a sententia cõcilii herodes:sed magis absolueretur.Nã diligebat eũ hircanus tanq̃ filium.Herodes aũt cum ĩ medio una cũ suis militibus astitisset:omnes ꝑterruit nec ausus est aliquis ex his eum accusare:qui primũ contra eũ exclamabant:sed oẽs sub quiete & silentio rei exitũ sustinebant.Qui cũ ita sedissent:unus qdã noie sameus uir iustus & propter hoc nomẽ deuitans periculũ:surgens ita locutus est.Viri iudices & rex neminẽ scio ad iudiciũ a uobis uocatum ita constitisse:neq; uos nosse quicquã simile opinor:sed omnis quicũq; in hoc iudicio puenit exquirendus:humiliter astitit:misericordiã a uobis expetens:capillis prolixis:& ueste nigra ĩduta:hic aũt herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio satisfacturus:de tali crimĩe uocatus: interest purpura circundatus:& caput ornatũ habẽs conpositione crinium:stipatusq; armis:ut si condẽnatus secundũ legem fuerit:nos quidem interficiat:ipse uero uim faciens ueritati liberetur.Sed herodem de his non culpabo siquidem suum commodum plusquam legem fecit:sed uos uel regem accuso:qui tantã ei licentiam dedistis.Scitote tamen maximum esse deũ:q̃ hunc: quem nunc propter hircanum uultis absoluere:qui quandoq; uos & ipsum regẽ torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus est.Nam herodes cum regnũ accepisset:omnes occidit in concilio tunc iuuentos cum ipso hircano:præter sameum : quem nimis dilexerat propter iusticiam eius:& ꝙ ciuitate posthac obsessa ab herode uel sossio psuasisset populo ut herodem acciperẽt: dicẽs: propter peccata eũ non posse deuitari.De his quidem sub loco dicemus.Hircanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necem herodis:iudicium in postero die distulit:& mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere:ut posset periculum declinare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem:& ad sextum cæsarem peruenisset: apud se ita decreuit: ut si uocandus ad iudicium esset non obediret.Indignabantur autem iudices hircano dicentes: quomodo hæc omnia contra eum essent.Illum uero cum nihil lateret:nihil agebat amentia uel imbecillitate sua.

Capitulum.XXI.

SEd cum sextus herodem ducem inferioris syriæ ordinasset:nam hoc ei pecuniis uẽdidit:hircanus timebat eum nequando contra se exercitum duceret.Non multis aũt transactis diebus hoc euenit. Herodes enim aduersus eum expeditionem deducens irascebatur:eo ꝙ ad iudicium uel uocatus satisfacturus esset. Prohibuerunt tamẽ eũ obuiam uenientes pater antipater:& frater:impetumq; eius retinuerunt: rogantes ne accederet prope hierosolymam:& aliquod opus niteretur facere contra eos:qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem, Deprecabãtur etiam ut indignationem deponeret: ꝙ uocatus ad iudiciũ isset:sed absolutionis gratiam potitus recordaretur:nec ita dolorem consideraret:ut saluti ingratus existeret:animaduertendo ꝙ & bellorum casus deus dispensat: qua propter uictoriam non omnino speraret:expugnando regem & amicum qui multum ei profuisset:nihilq; sponte in eũ cõmisisset aduersi:sed per maliuolos suasores actum:quod difficultatis umbram prestiterit.Flexus his herodes:& arbitratus satis sibi factum ꝙ suam fortitudinem genti demonstrasset: reuersus est.Per iudeam ergo taliter sese res habebant.Cæsar autem cum romam uenisset:parabat ad africam nauigare:quatenus Scipionem uel catonem expugnaret.Ad quem hircanus dirigẽs legatos:petiit confirmare cum eo amicicias.Videtur mihi necessarium ex hoc exponere:qualiter romanorum pricipes cum nostra gẽte sunt pacti:ne lateret aliquos:quia & asiæ & europæ reges studium habuerunt sociare nostram sibi fortitudinem:dum eorum fidem dilexissent.Sed quomodo multi propter odiũ nostrum minime credũt persicis uel macedonicis cõscriptionibus de nobis:eo ꝙ non eadem ubiq; in publicis locis demõstrantur:sed apud nos tantum & alios quosdam ex barbaris:de romanis tamen decretis non est ambigendum : nam & publicis locis reposita hactenus & in capitolio tabulis ereis conscripta continentur.Nam & iulius cæsar alexãdriæ iudeos per eream tabulam demonstrauit alexandrinos ciues existere , Vnde initium approbationis faciam dum pãdo senatusconsulta:& iulii cæsaris de hircano uel gẽte nostra decreta.Gaius iulius cæsar : imperator & pontifex & dictator secundo magistratibus sydoniorum: uel curiæ:uel populo salutem.Si sani estis bene est:& ego sanus sum cum meo exercitu.Exemplum facti de græcia ad hircanum filium alexandri principem sacerdotum : & rectorem gentis iudeoꝝ uobis destinaui:quatenus in publicis uestris annalibus reponatur.Volo uero uos græce uel latine in erea tabula conscriptum hoc ponere:quod huiusmodi est.Iulius cæsar imperator & ponti-fex:secundo dictator.Cum deliberata sententia decreui: quõ hircanus alexãdri iudeus:& nũc: & ĩ prioribus ãnis ĩ pace uel bello fidẽ uel studiũ suũ demõstrauit:cui multi etiã cõsules testimoniũ ꝑbent:insuper & in propinquo alexandriæ loco:cũ mille qngentis militibus auxiliatoribus

nobis occurrit & ad mitridatē a me deſtinatus cū omni deuotione fidelis apparuit:propter has
ergo cās hircanū alexādri filioſq; eius rectores iudeoꝝ eſſe: uel prīcipatū ſacerdotii gētis iudai-
cæ ſemp hīe ſecundū mores patrios p̄cipio:ipſum quoq; filioſq; eius auxiliato res nobis inter ui
ros aīciſſimos eſſe cēſendos:& q̄tacūq; ſacerdotalia iura ſūt:eū uel filios eius poſſidere decer-
no.Si qua uero interfuerit q̄ſtio de iudaicis rebus:placet nobis iudiciū de his adhibere:exhyema
tiones uero militū:aut pecunias exigendas ab eis minīe ꝑbaui.Gaii cæſaris dictatoris conſulis:
data conceſſaq; decretaq; ſic ſe habent:ut filii eius principatū gentis iudeoꝝ:& donata ſibi loca
poſſiderent:ut princeps ſacerdotū idē & rector gentis iudeoꝝ uim paſſis adeſſet:& quia trāſmi-
ſiſſet ad hircanū alexandri filiū principē ſacerdotū:iudeoꝝ legatos q de amicitiis uel auxilio cū
eo loquerent:& dedicaſſent tabulā ereā in capitolio in ſydone uel tiro:uel aſcalōe:& in tēplis api
cibus ſcriptā græcis uel latinis quæ infra expoſita continēt.Vt uero hoc decretū oībus p ciuita-
tes curatoribus & iudicibus & amicis innoteſceret:& hoſpitia legatis p̄ſtarent:& ſanctiōes ubiq;
deſtinarentur p̄cepit.Gaius cæſar impator conſul hōris uel uirtutis:uel clemētiæ cā conceſſit p
commodis ſenatus & populi romani: hircanū alexandri filiū:liberoſq; eius principes eſſe ſacer-
dotum:uel antiſtites hieroſolymoꝝ gentis:iure quo & ꝑaui eoꝝ ſacerdotiū ſuū geſſerūt.Gaius
cæſar quinquies conſul decreuit hos habere uel munire hieroſolymoꝝ ciuitatē & gubernare eā
hircanum alexandri filiū principē ſacerdotū iudeoꝝ rectorē gentis ſecundū ſuā uoluntatē ut iu
deis in ſecundo anno locatinois ex reditibus chori.i.triginta modii ſubducantur:neq; ut aliq eis
calūnientur:neq; tributa ab eis exigantur.Gaius cæſar ſecūdo dictator ſanxit ut p ſingulos ānos
ioppenſes tributa hieroſolymoꝝ ciuitati præſtent excepto ſeptīo anno:quē ſabbaticū annū ap-
pellant:quō in eo neq; fructū agroꝝ colligūt neq; ſemināt:necnō etiā hircano & filiis eius dēci-
mas p̄beant:quas & proaui eis p̄bebant:ut nullus uel præſes:uel dux:uel legatus ī finibus iudeo-
rum auxilia colligat:uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemādum:aut ꝑ noīe alicuius:
ſed eſſe undiq; liberos.Quæcunq; poſtea habuerunt:uel emerūt:uel tenuerūt:uel poſſiderūt oī-
bus his eos potiri:& ioppē ciuitatē:quā ab initio habuerunt iudei:& cū amicicias cū romanis fe
ciſſent eoꝝ eſſe ſicut & nobis prius placuit impamus.Ex qua ciuitate hircanū alexandri filium
liberoſq; eius a poſſeſſoribus terræ:uel a portu tributa cōſequi iubemus:de ſydone modios:xx.
milia ſexcentos ſeptuagintaquinq; p ſingulos annos excepto ſeptīo anno quē ſabbaticū uocant:
in quo neq; arant neq; fructū arboꝝ colligunt.Prædia aūt in maximo campo:quæ hircanus &
proaui ei prius poſſidebant placeat ſenatui hæc hircanū & iudeos habere eodem iure quo & pri-
us poſſiderunt:manere quoq; iura quæ ab initio inter iudeos uel principes ſacerdotū fuerunt:&
inſtitutiones quas populo uel ſenatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti.
Et in lidia loca etiā uel terras quas pro hoſpitalitate reges ſyriæ uel phenicis p donationē roma-
norum poſſiderunt:eas ſenatus probauit hircanum rectorem gentis iudeoꝝ habere:dari etiam
licentiam hircano: omnibuſq; ab eo miſſis ut cum ſenatoribus ī ludo monomarchorum & be-
ſtiarum ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorem uel magiſtrum equitum ut in ſenatum eos
introducant:& reſponſa eis tradant intra decimum diem:hoc fiat poſt ſenatuſcōſultum. Gaius
cæſar quater imperator quinquies conſul:imperpetuum dictator huiuſmodi uerba fecit de iure
hircani alexandri principis ſacerdotum:& rectoris gentis iudeorum . Prædeceſſores mei im-
ratores in prouinciis cum teſtimonium hircano prīcipi ſacerdotum iudeorum: & iudeis coram
ſenatu uel populo romano præbuiſſent : cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet:bene nobis
uiſum eſt memoriam habere & prouidentiam:quatenus hircano & iudeorum genti: filiiſq; hir-
cani a ſenatu & populo romano:pro ſuo erga nos fauore:gratiæ retributionis redderentur.Iuli-
us: gaius : dictator & conſul romanorum magiſtratibus parianorum curiæ ac populo ſalutem.
Interpellauerunt me iudei in delo : & quidam de colonis iudeorum præſentibus ueſtris legatis:
& demonſtrauerunt decretum per quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificiis uti.
Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta : uel prohiberi eos ſe-
cundum ſuam uiuere conſuetudinem:ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre : quando
hæc facere nec romæ quidem prohiberentur.Nam gaius cæſar noſter conſul dum in ſanctioni-
bus ſuis uetaret collegia p ciuitates cōgregari:hos ſolos nō ꝑhibuit:ſed pecunias ad cōuiuia pa-
re iuſſit:& ego quoq; alios ꝑhibens:iſtis ſolis p̄cipio ſecundū p̄rios mores & leges cōuenire. Be-
ne ergo facitis:ſi ꝑlatā ſniam cōtra nr̄os amicos uel auxiliatores ꝑpter noſtrū erga eos ſtudiū &
fauorē aufertis . Poſt gaii mortē:marcus antonius:& publius dolabella cōſules cū ſenatū cōgre-
gaſſent:& hircāi legatos ītroduxiſſent:locuti ſūt de q̄bus petierūt:& aīcicias cū eis fecerūt:& oīa
hæc cōcedi eis ſenatus decreuit:q̄cūq; poſtularēt:ſubiūcto etiā ſenatuſcōſultu:q̄tenus ꝑbationē
dictoꝝ habeant q hāc hiſtoriā relegūt:q; tale fuit ſenatuſcōſultū ab erario conſcriptū de tabolis

publicis ſub ꝙnto rutilio:erarii cuſtode:datū.iii.idus aprilis:ī tēplo concordiæ:dum ſcriberetur
præſente lucio calpurnio:uel reliquo ſenatu.Publius dolabella:& marcus antonius cōſules dixe-
runt.De his quæ ꝑ ſenatuſcōſultū gaius cæſar ꝓ iudeis decernēs in erario deponere occurrit: ſic
placet nobis:ſicut & ſenatui uiſū eſt: ut hæc ī tabulis ereis deponant̄:& ꝑ ſingulas ciuitates tranſ
mittāt̄:q̄tenus curēt & illi ī talibus reponer̄ qđ decretū ē:qnto idus ſebruarias:ī tēplo cōcordiæ
Legati aūt pricipis ſacerdotū fuer̄t liſimachus pauſanie:alexāder theodori:patroclus cereæ:iona
tha oniæ.Miſit quoq; ex his legatis unū hircanus ad dolabellā:tūc aſyæ ꝓconſulē:petēs eū ſolue
re iudeos a militia:ut patriā cuſtodirēt cōſuetudinē:qđ facilius īpetrauit.Siquidē dolabella cum
ſuſcepiſſet lr̄as hircani:nihil remoratus:ſcripſit per totā aſyā ꝓ iudeis:& ad epheſinā ciuitatē pri-
mam totius aſyæ:q̄ hmōi legebātur:ſub iudice artimione:mēſe limonis die prima. Dolabella ī-
perator epheſioꝝ curiæ:& magiſtratibus uel populo ſalutē.Alexāder theodori :legatus hircani:
filii alexandri pricipis ſacerdotū & rectoris iudeoꝝ:ītimauit mihi:q; nō poſſent ciues ſui milita
re:dū nec arma portare poſſint:nec iter facere diebus ſabbatoꝝ:nec alimētoꝝ ſecundū patrias le
ges copiā habere: iccirco ego ſicut p̄deceſſores mei īperatores p̄beo eis militiæ remiſſionem: &
cōcedo patriis uti legibus ſecundū ſolēnes & ſacras īmolatiōes:& cōgregare ſicuti ſolēt ꝓ ſacrifi
ciis pecūias:& uolo uos hæc ꝓ ſingulas ſcribere ciuitates.Hāc quidē dolabella hircano legationē
mittēte nr̄is donauit licentiā.Lucius aūt lētulus cōſul dixit.Ciues rōanos iudeos tēpla habentes
epheſi ante tribunal religiōis cā a militia dimiſi.xii.kal.octobris.Lutio aūt lētulo cōſule: & gaio
marcello cōſulibus p̄ſente ſenatu:balbus legatus & uicarius:epheſioꝝ magiſtratibus: curiæ po-
pulo; ſalutē.Iudeos ꝓ aſyā cōſtitutos lucius lētulus cōſul me ꝓ ipſis petēte a militia dimiſit.Po-
ſtulās uero poſt hæc & faniū tribunū plebis:& luciū ātoniū erariū īpetraui.Vos aūt cupio cura-
re:ne qs eis moleſtiā īferat.Decretū delioꝝ ſub præſide biuito: mēſe targilōe: uiceſima attitula-
tione iudicū. Marcus phiſon legatus aduenies in ciuitatē nr̄am ꝓ delicto militū conuocās nos
& multos ciuiū:præcepit:ut ſi q ſunt iudei ciues romani:nequaq̄ militare cogant̄:eo q; cornelio
lentulo cōſuli religionis cauſa iudeos dimittere placuit.Quapropter obedir̄ uos cōſuli oportet:
His ſimilia ſardiniā quoq; de nobis decreuerūt.Gaius fannius gaii filius dux& cōſul:magiſtrati-
bus cooꝝ ſalutē. Volo uos ſcire: quō legati iudeoꝝ audierunt me petendo accipere ſenatuſcō-
ſulta pro ipſis cōſtituta:quæ etiā ſubiūcta ſunt.Igitur uolo uos curare uel ꝓuidere his hoībus ſe
cundum ſenatuſconſultū:q̄tenus per ueſtrā prouinciā ad patriā incolomes reuertant̄. Lucius lē-
tulus cōcul dixit.Ciues romanos iudeos qui tēpla iudaica habere epheſi uidētur:religionis cau-
ſa dimiſi.Hoc factum eſt.xii.kal. iulii.Lucius antonius:marci filius: uicarius erarii uel procōſul:
ſardinioꝝ magiſtratibus curiæ: populoq; ſalutē. Iudei ciues noſtri adeuntes ꝓbauerunt nobis
conſiliū habuiſſe propriū ſecundū patrias leges ab initio:& locū propriū:in quo negocia uel iu-
dicia iuicē mouerūt:& hoc petierūt:q̄tenus liceat illis hoc facere:qđ cuſtodiri uel ꝑmitti decre-
ui.Marcus publius:publii filius:& marcus lucius marci publii filius dicunt.Lentulū ꝓconſulem
adeūtes ītimauimus ei:de quibus doſitheus cleopatræ filius alexādrinus uerba fecit:ut ciues ro-
manos iudeos tēpla iudaica facere ſolitos ſi illi uiſum fuerit religiōis cā eos feciſſe dimittat:& di-
miſit.xii.iulii.Lucio lentulo & gaio marcello conſulibus:lentulus decretum ꝓtulit.Ciues roma
nos iudeos ſacraria iudaica ſolitos facere:epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſi.Laodicen
ſium principes gaiorabili gaii filio conſuli ſalutem.Soſi pater hircani pricipis ſacerdotum lega-
tus porrexit nobis epiſtolam tuam:per quā deſignauit nobis:ab hircano pricipe & ſacerdote iu-
deorum deſtinatos quoſdā cū litteris quæ pro ſua gente conſcriptæ ſunt:q̄tenus ſabbata iudeis
liceat ſecundum p̄rias leges celebrare: ut ne quis eos quicq̄ impediat: quō amici & auxiliatores
noſtri ꝓbantur: aut ne quis eis uiolentiā inferat ī ueſtra ꝓuicia: & licet tralliani palā cōtradicāt
nō ſibi placuiſſe q ꝓ his decreta ſunt:tamē p̄cepiſti hæc ita fieri.Poſtulamus aūt:ut & nobis ea-
dem de his ſcribas obſequētibus tuis p̄ceptis.Epiſtolā aūt porrectā ſuſcepimus:quā repoſuimus
inter publica noſtra monimenta:& de reliquis quæ præcepiſti ꝓuidemus:q̄tenus in nullo culpe
mur Publius ſeruilius:publii galbæ filius ꝓcōſul:mileſioꝝ magiſtratibus curiæ:& populo ſalutē.
Pritanis mercurii filius ciuis uidet̄ dū in trallibus negocia tractarē: inſinuauit mihi p̄ter nr̄am
ſniam iudeis uos inquietudinē inferre:& prohibere eos ſabbata celebrare:uel templa patria per-
ficere:fructuſq; ſua cōſuetudie colligere. Volo igitur uos ſcire:quomō audiēs uerba eius uel eo-
rum qui contra ipſum diſſerebāt:decreui ne ꝓhiberentur.Decretū pergamenoꝝ:ſub iudice gra
tippo menſe dio:ſententiaq; principū.Quō romani ſequentes ſuos maiores pro cōmuni oīum
hoīum tutela pericula ſuſcipiunt:& ſtudent auxiliatores & amicos ſuos ī fœlicitate uel firma pa
ce conſiſtere:cum tranſmiſiſſet ad eos hircanus princeps ſacerdotum gentis iudeæ legatos:ſtra-
tonē theodoti: appollonium alexandrinæ antipatri:ariſtobolum acoynte: ſoſipatrum philippi

uiros optimos:& hii ſingula demõſtraſſent:decreuit ſenatus de his quæ poſtulauerũt:q̃tenus ne quaquã rex antiochus ãtiochi filius legatos iudeorꝫ auxiliatores romanorꝫ noceret: ímo & caſtella:& portus : uel ꝓuíciã:& ſiquid aliud ab eis abſtulit redderet:& liceat eis a portubus deportare quæ uolũt:& ut nullus rex uel populus a portubus iudeorꝫ uel uectigalibus aliquid auferat excepto ptholomeo rege alexandrino:qa & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit:ímo ét cuſtodiã ab ioppe depelli ſicut petiuerũt.Noſtræ uero curiæ lucius pecius uir optíus iuſſit: ut hæc curremus ita fieri:quẽadmodũ ſenatus decreuit:& ꝓuideamus:q̃tenus ícolomes legati ad ꝓpria poſſint redire:necnõ etiã theodorꝫ in curia:uel cõuentũ ſuſcepimus.Qui cũ nobis epiſtolã ex ſenatuſcõſultu porrexiſſet:uerba faciens:demõſtrauit hircani uirtutẽ & liberalitatẽ: quæ publice uel priuatim cũctis ꝓdeſt qui ad eũ cõuenerít:lr̃as uero iter publica cõſcripta repoſuimus:& nos quoqꝫ oía ꝓ iudeis agere tanquã auxiliatores romanorꝫ ſecundũ ſenatuſcõſultum decreuimus. Quippe etiã poſtulauit theodorus dũ epiſtolã nobis porrigeret:q̃tenus a magiſtratibus nr̃is mitatur ad hircanũ exẽplar decreti:ít̃imãtis noſtri populi ſn̄iam:& petẽtis cuſtodiri uel ãpliari nr̃as cũ ei amicicias:ut & meminerit:tpibus abraã:q oíum iudeorꝫ pr̃ extitit nr̃os maiores aícos ei fuiſſe:ſicut & ĩ publicis cõſcriptis ĩuenimus.Decretũ alicarnaſeorꝫ ſub ſacerdote mẽneo ariſtidis filio.Placuit populo marco alexãdro inſinuante.Quõ iudei pietatis omni tpe ſtudiũ habẽt:populi romani oíum hoíum benefactores ꝓ iudeorꝫ amicicíis uel auxiliis ad noſtrã ciuitatẽ præcepta miſerunt:q̃tenus ꝑmittantur ímolationes deo ſolẽnes efficere.Placuit igit̃ & nobis cõcedere iudeis uiris uel mulieribus ſabbata celebrare:uel ſacrificia ꝓducere ſecundum leges iudaicas. Si quis uero hos prohíbuerit:militiæ reus & debitor ciuitatis exitat.Decretũ ſardinianorꝫ.Placuit curiæ:uel populo:ducibus intimãtibus:quõ noſtram ciuitatẽ habitantes iudei: multa uel maxía beneficia a populo ſepe meruerunt:nunc quoqꝫ cum ingreſſi fuiſſet in curiam a populo petere: quatenus reſtitutis ſuis legibus uel libertatẽ a ſenatu populoqꝫ rõano ſecundũ conſuetudiné cõgregentur:& iudicia ſua diſponant:datus eſt illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis poſſint celebrare deo patrias oratiões.Igitur uiſum eſt curiæ uel populo:cõcedere eis conuenientibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges:deputari etiã eis locum quẽ aptum edificationibus uel habitaculis putauerunt.Habeant etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiã:ut ſi qua opus habuerint alimenta:faciant eis introduci. Decretum epheſiorꝫ ſub iudice minofilio mẽſe artimino: prima die nicanor euphini dixit.Placuit populo intimãtibus ducibus:quõ interpellauerunt in ciuitate iudei marco iulio bruto ꝓconſule:q̃tenus agerent ſabbata & omnia facerent ſecundum patrias leges:nemine penitus impediente:ꝓconſul conceſſit.Placuit igitur populo propter romanos nõ ſolum illum diem:ímo concedere eis omnia facere:ſecundũ iudaicas ſuas leges.Multa quoqꝫ talia decreta ſenatũ uel imperatores romãos ad hircanum pro gẽte noſtra deſtinaſſe cognouimus: necnon & aliarꝫ ciuitatũ iudicata:uel litteras a magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis:ex quibus hæc quæ demõſtrauimus flectere ſine inuidia legẽtes putauimus.Nam euidentiſſima ſigna de amicíciis romanorꝫ & noſtris demõſtrantur ereis tabulis:hactenus in capitolio permanentibus & in poſteris permanſuris.Oíum uero expõné tanquã ſuperfluã & faſtidioſam recuſauí:nullum credens tam difficillimũ inueniri:qui uel opíetur romanorꝫ humanitatẽ minime circa nos extitiſſe:quã ſepius oſtenderunt: nos quoqꝫ de quibus retulimus nequaquã mentitos eẽ eos cognouimus. De amicíciis quidem romanorꝫ & noſtris illis tpibus factis retulimus.Eodem uero tẽpore ſeditioné per ſyriã ac occaſioné contigit fieri.Baſſus cecilius põpeianorꝫ partiũ fautor: ĩfidias ſexto cæſari faciens interfecit eũ:ipſe uero cũ ſuis militibus reꝫ gubernacula tenuit.Tunc etiã maximum bellũ circa apamiã cõmiſſum eſt cũ ducibus cæſarianis:quibus & antipater auxilia cũ filiis deſtinauit:memoriã habens beneficiorꝫ cæſaris. Quapropter & punire pẽtores eius iuſtũ putauit. Bellũ uero cõtraheretur:marcus quidẽ uẽit a roma ad ſexti ſucceſſioné, Cæſar aũt interfic̃ a caſſio uel bruto in ſenatu:cũ principatum tenuiſſet tribus annis:& menſibus ſex:qđ & per alios conſcriptores dictum eſt.

¶Cap.XXII.

POſt cæſaris aũt internitionem: cum bellũ cõflatũ fuiſſet principibus rõanorꝫ:oíbus pro exercitu cõgregãdo diſpſis:caſſius ad ſyriã puenit.Qui cũ apamenũ exercitum accepiſſet obſidioné ſoluens:ambos ſibi cõiungit:baſſum & marcum:& ciuitates circũeundo: militares cum armis cõglomerabat:& fiſcalia grauia eis ĩponebat:a iudea uero populus q̃ ſeptingẽta talenta pecuniarꝫ exegit.Antipr̃ aũt cũ uidiſſet in maxío timore uel turba negocia cõſtituta: diuidit pecuniarum exactiones: utroque filio eas tradens:herodi quas difficilius exigi putabat:reliquas uero aliis præcepit colligere. Cunque primus herodes a galilea collegiſſet quanta fuiſſent ei ſtatuta: necanrius inter amicos a caſſio recipitur. Nam ſtatuerat romanis obſequi: & fauorem eorum ſibi laboribus alienis parare. Alii autem procuratores ipſas ciuitates cum habita-

toribus uendebant:quarꝝ cassius q̄tuor maxias captiuauit.i.gosnā:& amathūtem:necnō & liddā & thamnā:qui etiā malchū pene ꝓdiderat:nisi hircanus ꝑ antipatrū centū talenta de suo ei misis set:& ita īpetum eius fregisset.Sed cū cassius cū multis pecuniis a iudea discessisset malchus insidias antipatro parabat:dū īteritū eius pricipatui hircani tutelā fore putaret. Quod antipater intelligens:discessit trans iordanē:ubi exercitū arabicum:simul & ꝑuincialē cōgregauit. Malchus aūt callidus existēs:iureiurādo iurabat se īsidias ipī:uel filiis eius nō fecisse:fatisfaciēs ei.Nā faselo hierosolymā regēte:herode uero tenente armorꝝ custodia nequaquā se talia facere uel in aīo habuisse dicebat. Vnde reconciliabat cū antipatro.Sed cū marcus syriā ꝑcuraret:audiuit nouis rebus per iudeā malchū studere:& uenit:quatenus eum īterficeret.Quod paulominus contigisset: nisi antipater eū petēdo liberasset:nescius ꝙ suū īterfectorē malchū liberaret.Igit cassius & marcus exercitu cōgregato:ducē herodē totius syriæ fecerunt naues ei cum toto exercitu cōmendātes: ꝑmiserunt etiā regē eum iudeæ post bellū ordinare qđ iā tunc cōtra antoniū & iuuenē cæsarem īmineret.Tunc magis ueritus malchus:antipr̄m repellere cogitabat. Cunctꝝ hircani pincernam pecuniis redemisset:nā uterꝙ apud eum epulabat ueneno hunc uirꝝ īterfecit:& milites armatos habēs ciuitatē obtinuit.Et cū īsidias malchi cōtra patrē suū herodes uel faselus ītellexissent:& uindictā inferre cogitassent:malchus iureiurādo ātipatris negabat īteritū.Cuius uita sumis laboribus patriā ꝓtegēs:ita finē īuenit.Filius uero eius herodes:ultionē quidē patris exigere cogitauit:& cū exercitu cōtra malchū uenit:faselo uero priori placuit dolo magis hoiem supare: ne belli ciuilis initiū facere putarēt:& satisfactionē malchi suscepit:& credere simulauit:nihil eū ad patris interitū cōmisisse.Sepulchrū etiā pr̄is ornatissimū cōstruxere.Sed cū herodes ad samariā pueniset :& īuenisset eā afflictā refouebat:& ita īter eos certamē est dissolutū.Interiecto deinde breui tpe celebratiōe tabernaculorꝝ instāte:cum militibus suis herodes in ciuitatē aduenit. Quod cū malchus cognouisset ueritus hircanū flexit:ut nequaquā ꝑmitteret eum īgredi ciuitatem.Hircanus quidē paruit:cāmq; talē interdictionis ꝓposuit:ꝙ nō deberet multitudinē alienigenarꝝ ieiunanti populo superinducere.Sed herodes præcepta negligēs:noctu ciuitatē ingredit. Tunc malchus licet metueret:dissimulationē tamē nō refutauit:sed antipatrū ut amicū antiquum manifeste plāgebat:custodiā uero corporis sui latēter habebat.Placuit uero etiā herodi:non redarguere dissimulationē eius:sed ecōtrario muneribus ei blandiebat.Cassius tamē de patris īteritu herodi mādauit:q̄tenus malchi crudelitatē cognosceret. Qui scripsit præcipiens ei patris obitum uīdicare:millenariis quoq; intro mādauit:herodis sequi uoluntatē. Tempore uero quo cassius laoditiā cœpit:accesserunt ad eum optimates pariter coronas ei:uel pecunias deportātes. Herodes itaq; superat malcho ibi ueniente se ulcisci.Sed cum ad tirum phenice peruenisset malchus:cāmq; opinatus esset:maius quidē conatus est agere:ita ut filium in tiro obsidē cōsistentē: in ciuitatem īgressus furtim uoluisset auferre: & ad iudeā reuerti credens gentē iudeorꝝ contra romanos excitaturꝝ:& deiecto hircano regnaturꝝ:dum bello cassius ab antonio occupat.Consiliis tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens uoluntatē:transmisit famulum:q̄si hospitalia paraturꝝ quia cunctos ad cōuiuium inuitauerat.Et licet hoc simularet:ad millenarios tamen uere dixerat:quatenus ammoneret eos contra malchum cum gladiis exire. Qui cum ex issent:& iuxta ciuitatē eum cōueniissent:per latus hominē uulneribus cōfoderunt.Hircanus uero cū factū intellexisset:obstupuit:rediēsq; ad se cōsuluit herodē:quod eēt factum:uel q malchū interfecissent.Cunq; herodes respōderet:cassium hoc iussisse:laudauit factū:nam maliuolum & nimis patriæ eū ꝓuasorē eē criminabat.Hanc ergo ꝓ iniquitate ī antipatro cōmissa malchus pœnā soluit.Cassio uero discedēte de syria:maxia per iudeā cōcitat turba in hierosolymis:cum fœlix cōtra faselum una cum militibus armaret.Herodes aūt ad fauium rectorē damasci ꝑficiscēs: cum hoc audisset: & in fratris solacium festinare cuperet:egritudine ꝓhibetur.Faselus tamē fœlicem superans:in aliqua eum turre concludit:quē postea sub pactionis fœdus dimisit: hircanū pene accusans:ꝙ multa sub beneficia prætermittens:inimicis suis fauorē impenderet. Itaq; frater malchi multa tunc occupans loca obtinuerat:& masadam oīum munitissimam: cōtra quem herodes inualitudine liberatus exercitum duxit:& auferēs omnia loca quæ cōprænderat sub pactionis lege eū dimisit.Antigonus aūt aristoboli filius ut militiā cōgregauit: & fauiū pecuniis redemit:ptholomeus minei eum propter cognationē ad iudeā ducebat: auxiliumq; etiā ei præbebat marion quē reliquerat cassius tirioꝝ tyrannum.Nam hic syriā oēm potentiā capiēs custodiuit.Marion aūt galileæ finitima inuadens:tria eius castella occupauit. Contra quem herodes cum uenisset:omnia quæ ille tenuerat abstulit. Tirioꝝ uero custodes cum humanitate dimisit: quibusdam etiam & dona præstitit:propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egisset obuiauit antigono:& ꝑlio cōmisso uicit:& pene altiora iudeæ tenentē fortiter expulit:uictoriaq; potitus

ad hieroſolymā uenit:ibiq; coronas ei tā hircáus quā populus ob uirtutis ꝑmiū offerebát. Nam cognatus hircani per affinitatem credebatur:ideoq; magis defendebat eū ueluti ductuq; neptē ſuam fratris ariſtoboli filiā:ex qua triū maritū extitit:& duaꝝ fœminaꝝ pater. Habuit ſiquidē priorē uxorē noīe doir populareē ex gēte nr̄a:ex q̄ prior filius ei cōcipiť antipr̄.Caſſiū itaq; cū antonius & cæſar ī philippēſi cāpo uiciſſent:ſicut & ab aliis demōſtratū ē:poſt uictoriā cæſar ad yta liā rediit:ātonius aūt ad aſyā regreſſus ē.Cūq; uēiſſet in bithiniā:legationes undiq; obuiauerunt ei.Tūc & iudeoꝝ nobiliſſimi accuſabāt faſelū & herodē:dicētes:noīe tantū hircanū regē extare: hos uero oēm ptātē ui poſſediſſe.Herodē tamē antonius maxīe honorauit:cū ad eū ueniſſet ſatisfacere ꝓ accuſatiōibus:ꝓp qđ accidit aduerſarios eius nec ſermone aliqđ ipetraſſe:ná hoc acq; ſierat pecuniis herodes ab ātonio.Sed cū epheſi pueniſſet ātonius:deſtinauit hircanus pr̄ceps ſacerdotū:nr̄aq; gens legationē ad eū:aureā deportantē coronā:& ſupplicantē:q̄tenus iudeos a caſſio abductos nō extante bello ſcriberet ad ꝓuinciā liberos relaxari:terráq; tpibus caſſii ſubreptā reſtitui.Antonius uero iuſtas iudeoꝝ poſtulatiōes cōſiderās:reſcribit iudeis & hircāo:mandāsét ſimul & tiriis decreta hmōi cōtinētia.Marcus ātonius īperator:hircāo pr̄cipi ſacerdotū & rectori gentis iudeoꝝ ſaluté.Si ualetis letamur:ualeo & ego cum exercitu meo.Liſimachus pauſanie; uel ioſippus minei:uel alexander theodori legati:epheſi ad me uenientes:priorē romæ conſectā legatōnem renouarūt:& hanc quoq; pro te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerūt:dum demonſtrarent tuum erga nos fauorē.Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritaté erga nos ſeruare:moreſq; optimos ueſtros & religionē cōſideraſſem:propriū te nobiſcū eſſe iudicauimus Sed cum totā aſyā noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent:qui nec ciuitatibus nec tēplis pepercerunt:nec iuſiurandū qđ ſtatuerant quicq̄ ſeruauerūt:nos nō tā ꝓ eoꝝ tantū crimine:ſed uelut pro cōi oīum ſalute in auctores ſceleꝝ quæ in iudeos uel alios cōmiſia ſunt uidicauimus. Quoꝝ facinore ſolē auerſum exiſtimauimus:q; talia in cæſare cōmiſerunt.Impias uero eorum inſidias macedonia tanquā in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cū ſceleratiſſimas eoꝝ magnitates partes philippēſes cāpi obtineant:quæ loca maxīa uſq; ad mare:monteſq; munitos occupauerant:ut pene cunctos tranſitus ſicut unū introitum cuſtodirent:quos ad eoꝝ damnationem ꝓ cōatibus iniuſtis grauatos deuicimus.Sed & brutus cū philippis cōfugiſſet: circūſeptus a nobis:eiuſdē perditionis merito cui caſſius particeps inuétus eſt. Quibus oppreſſis: impoſtea pace frui licebit:& aſyā reſpirare a bellorū afflictione liberatā.Igitur cōem pacē facimus cū auxiliatoribus a deo nobis donatā:& tāquā de maxīa peſte:aſyam reuelatā:ꝓ nr̄am refouemus uictoriam.Memores ergo ueſtri gentē iudaicā curauimus reddere letiorē. Litteras quoq; ꝓ ciuitates propoſui: quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui uenundati ſint:ſub gaio caſſio:ſeu per duces eius abſoluantur.Super hæc & donationibus a me uel dolabella clementer oblatis:uos uti cupio:necnon & tirios uiolentos uobis eē ꝓhibeo:uel quantacūq; poſſident iudei cōpetentia:reſtitui præcipio: coronam uero quā deſtinaſtis accepi. Marcus antonius imperator:tiriorū magiſtratibus curiæ populoq; ſalutē.Cū mihi occurriſſent epheſi hircani pr̄cipis ſacerdotū:& rectoris iudeoꝝ legati:dixerunt ꝓuinciā uos eoꝝ tenere:quā iuaſiſtis ſub aduerſarioꝝ noſtroꝝ tyránide.Quod nos pro īperio bellū ſuſcipiētes:iuſta & pia ꝓuidentia uīdicauimus:obliuioſos gratiæ: uel trāſgreſſores iuſiurādi puniētes.Volo ergo & ueſtrā pacē cum auxiliatoribus noſtris cōſtare:q̄ ab hoſtibus accepiſtis:hæc nō concedimus niſi reſtituanť.Nā neq; ꝓuincias:nec exercitū quiſq̄ illoꝝ ſenatu ꝓſtante ſuſcepit:ſed uioléter ſurripuit:dū auxiliū eis præberēt qui iniqua cōcupiſcūt. Quapropter cū illi pœná dediſſent:nr̄os auxiliatores ꝓcipimus ſine mora recipe q̄ prius poſſediſſe noſcūtur.Vos quoq; ſiq̄ prædia hircani rectoris iudeoꝝ pauloāte gaio caſſio bellū illicitū ꝓducente cōtra noſtrā ꝓuinciā ablata poſſidetis reddite:nec aliquā uiolentiā eis īgeratis;unde lædi poſſint Siqd uero iuſtū cōtra eos habetis:dum ad locū uenerimus:liceat allegationibus uti:nos aūt auxiliatoribus ſingula iuſta cōſideratiōe ſeruauimus.Marcus ātonius īperator:tiriorū magiſtratibus curiæ populoq; ſalutē.Edictū meū uobis deſtinaui:de quo curā uos hr̄e præcipio:q̄tenus in tabulis publicis deſcribať litteris ltis uel græcis:& loco eminētiſſimo deſcriptū ponatur:unde aboībus relegi poſſit.Marcus antonius īperator ac triūphator dixit.Quō gaius caſſius aliená ꝓuinciam ſub exercitu cōſtitutā & auxiliatores dēpdauit:& deuaſtauit iudeoꝝ gentē:amiciſſimā populo romano:arrogantiā illius armis cōculcantes:edictis & decretis ab illo dēpdata renouamus: ut reſtituanť hæc noſtris auxiliatoribus:& quāta corpora iudeoꝝ uenundata ſunt ſicut prius liberа remittantur:& poſſeſſiones prioribus dominis reſignenť.Siquis auté his noſtris edictis nō obedierit:ulciſci in eo ſatiſfacientes cauſæ promittimus. Hæc eadem & ſydoniis:& antiochenis: & arabis conſcripſit:quæ tempore oportuno referemus:ut ſigna prouidentiæ romanorum circa noſtram gentem extitiſſe clareant.

Capitulum.XXIII.

Dost hæc aũt dum antonius ad ſyriam pergeret:cleopatra ei per ciliciam obuiauit:& amore ſuo detinuit:ubi iterũ centum potentiſſimi iudeoꝝ ad eũ peruenerũt:accuſantes herodem cũ faſelo. Contradicebat aũt eis meſſalla defendẽdo iuuenes:hircano præſente: qui ſocer iã herodis erat.Cũq; ambas ptes antonius audiſſet:cõſuluit hircanũ:qui magis genté obtinerẽt.Illo uero reſpondẽte herode:& fratre eius:antonius familiaritatẽ cũ eis habens pp paternã hoſpitalitatẽ:quã cũ gabinio pater eoꝝ ꝓſens fecerat:hos quidé ambos tetrarchas ordinauit: & cõmiſit eis iudeoꝝ negocia.xv.aũt ex reiiſtẽtibus ligauit ut eos occideret:niſi recuſaret herodes Sed neq; ita de relegatione reuerſi requieſcebãt. At cũ antonio rurſus in tiro occurriſſent: multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius antonius:præſidibus locorum præcepit legatos iudeoꝝ nouis rebus ſtudentes torquere:& herodi præbere principatũ.Mox auté herodes ledentes ante ciuitatẽ cum hircano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirẽt:ne magnum malũ eis eueniret.Cui dum quidam non conſentirent recedere:& q̃ſi contrarii reſtitiſſent:mox romani milites decurrentes cũ armis eos inuadunt:& quibuſdã ex ipſis parentis: multos uulneribus laniabant:reſiduiq; fugientes:cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra herodẽ:incitatus antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno ſyriam obtinuit pacorus regis filius & barzafranes ſatrapa parthus.Quo tempore & ptholomeo minei defuncto:filius eius iiſanias in regno ſuccedens:cõponit amicitias cum antigono ariſtoboli filio: ſatrapãq; prædictũ ſibi cõiunxit:cuius & amicitiis nimis cõfidebat.

¶Cap.XXIIII.

Antigonus aũt ꝓmittit mille taléta:& quingentas mulieres parthis offerre:ſi hircanũ principatu priuarent & ipſi traderent:herodemq; cum ſuis interficerẽt.Quod non cõpleuit: licet pthi cõtra iudeã expeditioné paraſſent:ducente eos ãtigono. Nã pacorus p maritia: ſatrapa uero barzafranes p mediterraneam ingreditur.Tunc tirii excludunt pacoꝝ:ſydonii aũt uel ptholomenſes ſuſcipiunt turmã equitũ:quã idem pacorus in iudeam deſtinauerat: uexaturã prouiciam:& antigonum adiuturã ducem pincernaꝝ regis eis proponẽs.At cum a carmelo mõte quidã iudeoꝝ ad antigonum ueniſſent parati ad auxilia:per quos ſperabat partẽ aliquã ꝓuinciæ antigonus capere.i.ad locum qui drimi nuncupatur:dũq; ei quidã occurriſſent:ad hieroſolymam cũ ſuis aſcendit:ubi etiã congregatis multis:contra regiam aulã ꝓuenire ſtatuit:& hanc expugnaret:niſi faſelus & herodes prælio p foꝝ cõmiſſo eos uiciſſent: & cũ eũ in templo cõcluſiſſent:dirigunt armatos ut ꝓpinquas domos tenerent:quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit:quã iniquitatẽ paulopoſt herodes a reſiſtentibus ultione exegit. Cunq; ſingulis diebus inter ſe iacularenť:expectabat populus multitudinẽ de ꝓuincia í quinq̃geſima celebratione uẽturam.Inſtante ergo feſtiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominũ armata uel inermia congregarentur:cõpleuerunt templũ cũ ciuitate qui uenerunt: præter aulã quã herodes cum paucis militibus cuſtodiebat.Cũq; faſelus muꝝ ſeruaret:herodes cũ ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Qui cum fortiter pugnaret;& multa milia fugaret:multi ad templum:quidã etiam ad exterioré uallũ cõfugierunt.Nam & faſelus fratrem adiuuabat.Pacorus autem dux parthoꝝ cum paucis eqtibus antigono petente ad ciuitatem peruenit:in proſpectu quidẽ tanquã ſeditioné ſoluturus:uerum antigono principatũ præſtaturus.Cui dum faſelus occurriſſet:& hoſpitio ſuſcepiſſet:pacorus dolũ aliquẽ meditatus flectit eũ legationé ad barzafranẽ deducere.Faſelus itaq; nihil ſuſpicatus acquieuit:licet herodes minime approbaret propter barbarorum perfidiã. Sed tamẽ pacoro aliiſq; ꝓperare hortãtibus perrexerunt legationẽ ferentes hircanus & faſelus.Pacorus uero cum ducentos equites & decẽ hoꝝ qui liberi dicuntur eis reliquiſſet præceſſit. Cunq; galileã intraſſent:cum armis eis occurrũt prouinciæ cuſtodes barzafranis:& primũ quidẽ eos ſtudioſe ſuſcepit:ac munera præſtitit:poſt uero eis contexebat inſidias.Faſelus tamẽ cum ſuis ꝓpe mare reuertebatur.Vbi cum audiſſet antigonum promiſiſſe parthis mille talenta:& mulieres quingẽtas:in ſuſpitione iam barbaros habebat. Necnon & noctu inſidias ſenſerat:dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatã.Tunc quidem capi habuiſſent: niſi expectaſſent parthi uſquequo hieroſolymis herodes compræhenderetur:ne his prius interfectis:ille ſentiens diffugeret.Faſelo ergo cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare:propenſius aũt oſellius quia hoc a ſaramalla ditiſſimo tunc ſyrioꝝ audierat:naueſq; ad fugam tunc ꝓmitteret.nam iuxta mare fuerant:ille minime hircano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cũq; ad barzafranẽ acceſſiſſet:nõ equa inquit te facere uideo:dum talia de nobis cogitas.Nam ſi pecuniis eges: plures tibi ab hircano proferẽtur quã antigonus promiſit: ímo etiam nimis acerbum eſt: ſi legatos qui ad te cum fide uenerũt iterfeceris.Tunc barbarus eo dicente hæc: iurabat nihil uerum eſſe: ſed falſa eum ſuſpitione turbari.Et hæc dicens:ad pacorum perrexit.Quo eunte:parthi quidã hircanũ & faſelum ligauerũt: multa de ꝑiurio pthos ícrepanté.At ille pincerna q cõtra herodẽ deſtiatus fuerat

habens mandata ut eum foras murum procedentē cōpræhenderet: antequā hoc faceret nuncii missi a faselo indicauerūt pthoȝ perfidiā. Cūq; audisset herodes ab hostibus eos ligatos: cū qre lis accedit ad pacoȝ: pthorūq; nobilissimos: qui oēm cām scientes dissimulabāt: & dicebāt eum oportere exire foras murū ad occursū lras deportantiū: ne ab aduersariis tenerentur. nam uēisse dicebāt: ut demōstrarēt quātū faselus profecisset. Quibus herodes minīe credidit: audiēs ab aliis fratris cōpræhensionē: necnon & suasionem filiæ hircani quā sibi desponderat: de parthis suspicabatur. Quā cū alii non attenderent: ipse obediebat mulieri sapientissime. Dūq; pthi cogitarēt quid fieri oporteret. nā nō eis uisū est palā tam maximū principē cōpræhendere: & impostea ȝ di stulissent: herodes credēs magis quæ de fratre uel de pthoȝ insidiis audierat: quā aduersariis cō sentire: uespere ueniente deliberauit euitare aduersarioȝ pericula. Igitur egressus est cum armatis. Cunq; mulieres super iumenta imposuisset: matrem suam & sororem: & quam matrimonio ducturus erat alexādri filiam: qui fuit aristoboli filius & huius matrē hircani filiā: & nouissimū fratrē: oīaq; ī uia necessaria: & residuū populū ad idumeā festinauit hostibus signorātibus. Quoȝ nullus tā durissimus natura repiri potuit: q nō cū p̄sentia cerneret miserareť eoȝ: uidēdo mulieres cum infantibus duci lachrymantes & cōgementes q̄ a pria discederent: & nihil iam de se bonum expectarēt. Sed herodes fortiter atrocitatem rei sustinens: & magnanimus contra omne piculum: per uiā unūquēq; confidere hortabatur ne traderet se mestīcie q̄ posset eius fugæ nocere in q̄ sola spes salutis eoȝ depositā eēt. Et illi quidē herodis persuasionibus calamitatē sufferre tētabant: ipse uero pene sese interemit: dum iugo conuerso mater eius mortis piculum sustineret Cuius p̄ passionē & timorē ne hostes eos p̄secuti: remorātes: circa passiōis curā cōpræhenderēt suum gladiū euaginauit: seq; p̄imere conantē tenuerunt præsentes uiri dū dicerent: non oportet inimicis satisfacere. Nā nō hoc eē fortis: si quidē se de periculis liberās: amatos traderet inimicis. Quibus uerbis cōpulsus: facinus quod in se cogitauerat prætermisit: matrēq; curās: pergebat uiā propositā: & celerius ad masada castellum peruenit. Cunq; multas pugnas contra parthos excurrentes egisset: totas obtinuit. In fuga uero nec iudeis pepercit: qui eum a ciuitate. lxx. stadiis sunt hostiliter persecuti. In illo ergo loco ubi iudeos cōfudit: postea regnum accipiens: aulam optimā construxit: ciuitatemq; edificauit: quam herodion appellauit. Cunq; ad idumeam ī risa uico peruenisset: frater eius iosippus obuiauit ei: cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur præter peregrinos conductos milites. Oppidū uero masada in quo propositum eis erat effugere: paruum erat ut tantum susciperet populum: e quibus plusquā. ix. milia dimisit: præcipiens per idumea sese liberare: præstans eis uiæ stipendia: necessarios uero in oppidū adducēs puenit. Cunq; ibi deposuisset mulieres q̄ octingēte fuerunt: tritico uel aq̄: uel aliis oportunis assūptis in oppido sufficiēter cōstitutis: ipse ad petras arabiæ recessit. Parthi uero mox die facto: cū uniuersam hierosolymā: & palaciū dep̄dassent: hircani tātū pecunias nō tangebāt: quæ usq; ad trecenta taléta fuerunt. Sed & mulieres herodis euaserunt: ille magis q̄s deportauerat p̄ ꝓuidentiā suā ad idumeā. Dūq; pthis ciuitatis pecūiæ non sufficiēt: ꝓuinciā exeūtes uastabāt: & mariſſam potētissimā ciuitatē expugnauerūt. Antigonus itaq; cū sic ad iudeā a pthoȝ rege ītroduceret: faselū & hircanū uictos suscepit: nimis aūt cruciabať q̄ muli eres fugissent: quas hostibus dare ꝓmiserat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus est. Veritus aūt ne multitudo hircano quondam regnum restitueret: dum adhuc a parthis custodiretur. aures eius amputauit: molitus ne possīt rursus ad eum principatus sacerdotii peruenire propter hanc diminutionem: dum lex hunc honorem iussīsset integros tantū obtinere. Sed faseli mireť quisq̄ fortitudinē. Qui cū sciret se occidendū: nō mortē putauit atrocem esse. Sed sub inimico perire amarissimū iudicauit. Cunq; nō haberet manus a uinculis solutas: & aptas ad interficiendum se ipsum: saxo caput suum percutiens: uitam finiuit. Dicunt aūt: q̄ uulnere maximo cōfectū præcipiens antigonus medicis tanq̄ curandum interemit: mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere. Cum itaq; necdum ad integrum animam amitteret faselus: a quadam muliere audiens fratrem herodem aduersarios uitasse: satis internitionem uiriliter & prone sustinuit: dum relíqueret mortem suam uindicatuȝ: & super inimicum ulcisci ualentem. Herodem interea magnitudo circunuenientiū maloȝ nō p̄terruit: sed faciebat eum sagatioré. Nam ad malchū arabū regem multa prius sibi beneficia debētem: remunerationem accepturus prexit: & q̄ magis opus habuisset tum pecunias sumere: seu sibi debitas: seu per donationē dandas: quia multa impetrauerat malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audisset: estimabat eū ab hostibus redimere tiriis argenti trecenta taléta ꝓmittendo. Adducebat aūt & faseli filiū: septimū annū ætatis ducentē: q̄tenus pignus eum arabis deponeret. Sed cum nuncii obuiassent: & dixissent ei malchum iussīsse ut a prouincia sua discedere: quodq; parthi præcepissent nequaquam herodē suscipi: quæ

occasione usus est ne debitum solueret:nam & nobiliores arabes ad hoc eum irritabant: quatenus pecunias lucrarẽ depositas:uel acceptas prius ab antipatro:respondit herodes:nihil eos graue ueniſſe ſe:ſed locuturum rem tantũ neceſſariam ſuis negociis. Poſtquã autem ei uiſum eſt diſcedere: caute pergebat cum paucis ad egyptum: uenienſq; in quoddam templum remoratus eſt. Poſtero uero die cũ ádrinoco rura peruenisſet:interitũ fratris ſui audiuit.Malchus autẽ pœnitens perſequebatur herodem:cui minime propinquauit ad peluſium feſtinantem. Cunque inueniſſet claſſem applicatam:prohibebant eum alexandriam nauigare. Ille uero præſides appellauit:a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem:a cleopatra ſuſcipit: quæ nullarenus eum potuit ibidem detinere romã feſtinantem licet tempeſtas eſſet & ytalia plena ſeditionibus nunciaret. Vnde cũ nauigaſſet ad pamphiliam hyeme atrociſſima: uix ad rhodum deducitur. Quos duos ſibi amiciſſimos occurrere cum uidiſſet:ſabinum & Ptholomeum & inueniſſet ciuitatem bello caſſii deuaſtatam;quáuis inops eſſet:tamen benefacere eum nõ piguit: ſed & ſuper uires ſuas largitus ad eam renouandam donauit pecunias.Cunq; triremes conſtruxiſſet & nauigaſſet cum amicis ad ytaliam in brundiſium deducitur:& exinde romam perrexit. Vbi prius antonio retulit quæ contigiſſent ei per iudeam & qualiter frater eius faſelus a parthis iteremtus:& hircanus captiuus tenererur:& q; antigonum regem ordinaſſent mille talenta promittentem: & mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere ſuo fuiſſent:& q; ſuas noctu pduxiſſet & uitaſſet inimicorum manus:multas paſſus calamitates. Poſt uero deflebat piclitari ſuos familiares dum obſiderentur:& quemadmodũ hyeme nauigaſſet:contemnens pericula:dum feſtinaret ad eum:in quo ſolo ſpes ſuas & auxilium firmum poſſideret.

¶Capitulum.XXV.

ANtonius autem miſericordia mouetur pro herodis calamitatibus deflens:q; & in tali dignitate conſtitutis hominibus fortuna dominet: necnon & memor amicitiæ pris eius antipatri:& promiſſionis pecuniarum: quas herodes præbere promiſerat: ſi rex eſſet;quéadmodũ & prius terrarcha ordinatus:multomagis tamẽ propter odiũ antigoni:dum ſedicioſum & romanis eum inimiciſſimũ arbitraretur propenſior erat herodes apud eum.Cæſar quoq; propter antipatri expeditiones quas ad egyptum patri ſuo perduxit & hoſpitium uel omnibus fauorem quem exhibuit:præſtans antonio nimis pro herode ſtudens ad petitiones & ad auxilium de quibus herodes petierat:paratior erat.Cunq; ſenatum cõgregaſſet meſſal & atratenus herodem præſentantes:de patris eius intimebant: & quẽ circa romanos ipſe habuiſſet fauorem:ſimul etiam antigonum accuſabant: hoſtem eum manifeſtum pronunciantes: non ſolum ex his quæ prius commiſerat:ſed quomõ & nunc a parthis principatum romanis neglectis acceperat.Cum uero ſenatus pro his commotus:fuiſſet:antonius inſinuabat quẽadmodũ & contra parthorum pugnã herodem regnare prodeſſet. Cunq; hoc omnibus placuiſſet: decreuerunt eum creari regem.Summum tamen fuerat antonio erga herodem ſtudium:quomodo ei & tantum principatum inſuperate acquiſiuit:quem minime petiturus aſcenderat. Nunquã en putabat romanos ſibi daturos regnum:quod ſoliti erant generi ſacerdotali donare:& ideo fratri ſuæ uxoris id præbere uolebat:qui nepos per patrem quidem ariſtoboli:per matrem uero hircani fuerat:quem poſtea interfecit:quod apto tempore referemus. Sed cum intra ſeptimum diem contuliſſet ei ſenatus quod nullatenus ſperauit:& ab ytaliam diſcedere feciſſet: ſenatu dimiſſo: herodem medium habentes antonius & cæſar exierunt præcedentibus aliis conſularibus: imolaturi & depoſituri ſenatuſconſultũ in capitolio.Herodẽ aũt primo die regni pauit antonius:cuius initiũ fuit centeſima uel octogeſima q̃rta olimpiade:cõſulibus gaio demetrio albano ſecũdo:& gaio aſione.Quo tẽpore antigonus maſada obſidebat:plenã oĩbus p̃ſperis:tantũ uero deficientẽ aquis. Quapropter & frater herodis ioſippus dum cũ ducẽtis familiaribus fugere cogitat ad arabas:dũ audiret malchũ ſe pœnitere ꝑ his quæ in herode cõmiſerat: ꝑhibuit eũ deus: qui nocte tantam pluuiã miſit:ut receptacula ciſternarũ cuncta cõplerent.Qua copia recreati exeũtes contra antigonũ cõfligebãt:q̃buſdã palã:aliis uero furtim:quoꝝ etiã multos ĩ cõgreſſionibus ꝑſtrauerunt. Ventidius aũt eodẽ tpe rõanis dux tranſmiſſus q̃tenus pthos a ſyria ꝑhiberet: iudeã per uenit:manifeſte quidẽ tanq̃ ioſippũ adiuturus:oĩs uero eius machinatio erat:ut ab antigono pecunias acciper.Igit cũ ꝑpe hieroſolymã caſtra poſuiſſet:& ſatis pecuniarũ ab ãtigono ſumpſiſſet: ipſe quidẽ cũ ampliori malicia diſceſſit:& ut nõ máifeſtaret pecuniarũ acceptio:ſiloné cũ quadã parte militũ ibi reliquit:quẽ ſimiliter antigonus remunerabat:ut nihil ſe moleſtaret: ſperás rurſus ſibi parthos adiutores.

¶Cap.XXVI.

HErodes autem ab ytalia cum ad ptholomaidam nauigio ueniſſet:& cõgregaſſet non parũam expeditõné ex peregrinis ſimul & iudeis:per galileam cucurrit ſuper antigonũ.Con-

ueniebat etiam cum eo ſilo:& uentidius per dolum compulſi:qui trāſmiſſus ab antonio fuerat: ut herodem deduceret. Ventidius ergo dum cōponeret turbas quas p ciuitates pthi cōmouerāt: in iudea pecuniis ab ātigono corruptus degebat:herodi uero quotidie uires creſcebāt:cui ſe pœ- næ omīs galilea tradiderat. Cunq; impetū feciſſet herodes in maſadam:necārium putans circun ſeptos in oppido cognatos liberare:fit illi ipedimento ioppe. Nam aduerſariam eam exiſtentem oportebat prius appræhendere:ne haberet poſt ſe relictū oppidū inimicoꝝ ad hieroſolymā per- gens. Cūq; ſilonis uoluntate rebellarent iudei:herodes cū paucis militibus eos inuadit:& ad fu- gam conuertit:ſilonē uero incaute cōfligentē a periculo liberauit:ioppē quoq; expugnās:de ma- ſada familiares ſuos eripere feſtinabat. Tunc quidā ,puincialiū ,ppter paternā amicitiā ſubuenie- bant ei:multi uero ,ppter eius gloriam:īmo etiā & alii propter remunerationē beneficioꝝ quæ ex ambobus acceperant:plures uero propter ſpem quā in eum tanquā in regē habebant. Antigo nus aūt oportunos tranſitus eius inſidiis & fraudibus p̄occupans:nihil:aut p paruū hoſtes ledē- bat. Herodes ergo de maſada familiares ſuos eripiens:& riſan caſtellū capiens:ad hieroſolymam propauit una cū exercitu ſilonis. Et cū multi fortitudinē eius caſtraq; ad occidentalē partē poſi- ta ciuitatis cernētes metuerent: partis illius cuſtodes ſagittarii eius impetū amouebant:quidam uero excuſione facta cū hoſtibus decertabāt. Herodes primū quidē iuſſit p̄conari circa murum: q; bono populi præſto eſſet pro ſalute ciuitatis:nec manifeſtorum aduerſariorum malicia recor daretur: ſed etiā inimiciſſimis abolitionē delictoꝝ quæ ī ſe cōmiſerāt repſtaturū eſſe promiſit. Antigono uero contra dicta herodis clamantē ſiloni uel exercitui romanoꝝ: quia præter ſuam iuſticiam egiſſent:dum herodi priuato & idumeo.i.non integro iudeo regnum darent:cum ſoli- ti fuiſſent hoc generi præbere digno:nam & ſi nunc de ſe uel de regno ſuo grauiter ferrent:tamē ſacerdotes qui nihil in romanis peccauerunt iniuſta paterentur:ſi de honore deiicerēt. Cum hæc ad inuicem dixiſſent & ad blaſphemias peruenīſſent:antigonus repellere prope muꝝ uenientes ſuis præcepit:quia iaculando uel propenſius pugnando facile procul a turribus eius depulerunt. Tunc & ſilo pecuniaꝝ acceptionē reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remiſit:dum īdi- gentiam ſumptuū reclamarent & pecunias ad alimenta poſtularent:quoſdam uero ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatē loca deſerta erant:eo q; a militibus antigoni omnia diruta fuiſſent:mouitq; exercitum & diſcedere tentabat. Herodes aūt petebat duces ſilonis uel milites ut non ſe relinquerēt a cæſare uel antonio uel a ſenatu honoratū:nam prouidere eoꝝ inopie & facile præbere quæcunq; quererent ſe ,pmiſit. Poſt petitionē aūt ſtatim ad prouinciā egreditur: nullam occaſionē diſceſſionis ſiloni relinquens. Siquidem multitudinē quāta nemo ſperabat ne ceſſarioꝝ deportauit a ſamaria:familiaribus ſuis aminiſtrantibus triticū uel uinum & oleum:& pecora ſimul & alia diuerſa in hierichunte deducentibus:præuidens ne per ſex dies aliquid mili- tibus deeſſet. Quæ cū non latuiſſent antigonū:ſtatim miſit per prouinciā: qui deberent inſidiis prohibere deportatores alimentoꝝ. Cunq; præceptis antigōi peruenīſſent: grandē multitudinē armatoꝝ circa hierichuntē congregantes:ſuper montes locati:cuſtodiebant alimenta deducen- tes. Sed dum hæc aguntur herodes nō ocioſe degebat:ſed .x. turmas ſuſcipiēs quaꝝ quinq; iudē- orum erāt:aliæ uero mercede cōductæ:necnon & equites paucos:ad hierichunta peruenit. Cūq; ciuitatem deſertā inueniſſet:quingentos uero excelſa præoccupaſſe cū uxoribus & cognationi- bus:hos quidem ipſe dimiſit:romani tamē irruentes ciuitatē deprædauere: dum plenas domos pecuniis reperiſſent. Igitur cuſtodiā rex in hierichūte relinquens reuertitur:& romanoꝝ militiā ad hyemalia dimiſit in idumea uel galilea:uel ſamaria. Impetrauit autē & antigonus a ſilone pro pecuniaꝝ munere:ut partē exercitus romani in liddis ſuſciperet pro antonii ſatiſfactione. Ro- mani itaq; in deliciis erant:& ab armis quieti:herodi uero minime uiſum eſt otiū habere: ſed ad iudeam fratrē ioſippū cum duobus militibus peditū:& quadringentis equitibus deſtinauit. Ipſe uero cum ad ſamariā pueniſſet: & ibi depoſuiſſet matrē & alios cognatos ab maſada deductos: ad galileam uſq; peruenit:capturus quædā loca:quæ cuſtodes antigoni præoccupaſſent. Perue- niens aūt in ſephori:cuſtodibus antigoni fugatis:in abundanti ,ſperitate erat. Poſtinde contra quoſdam latrones in ſpeluncis habitantes equitū alam & peditum tria agmina tranſmiſit:quare nus ,phiberent eos:ne latrocinium exercerēt. Hæc aūt iuxta uillam uocabulo arbilon fiebāt ubi ipſe .xl. die cum omni expeditione profectus eſt. Hoſtes uero cum cōflixiſſet uerterunt leuū cor- nu agminis eius:quos ipſe inuadens fugauit:ſuos aūt fugientes eo loco conſtituit:permanſit ue- ro contrarios perſequens uſq; ad iordanē fluuium: cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam galileā cepiſſet:præter eos qui in ſpeluncis habitabāt: & diuiſiſſet pecunias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens:ducibus autē multoplus:ad hyemalia eos loca remiſit. Sub idem tēpus & ſilo cum ſuis ducibus ad eū uenit:eo q; noluiſſet antigonus alimēta

per hyemalia constitutus p̃bere. Nam plus mense non eos pauit: sed & misit ī circuitu p̃ puinciã
præcipiens: ut oĩa dissipassent: & p̃ montes confugerent: q̃tenus de necessariis nihil habentes ro
mani fame consumerentur. Herodes uero prouinciã eor̃ fratrẽ suum habere præcepit: simul &
alexandriũ oppidũ muro circundare. Qui celerius abũdantiã necessarior̃ militibus præparauit
& alexandriũ olim dirutũ reconstruxit. Eodem tpe antonius qdẽ athenis morabat. Per syriã aũt
uentidius silonẽ accersiẽs cõtra pthos: primũ quidẽ mãdauit herodẽ adiuuare: deinde uero ad se
auxiliatores conuocare. Cunq; herodes contra latrones in spelũcis festinaret: silonẽ quidẽ ad uẽ-
tidium transmisit: ille uero contra illos expeditionẽ ꝓduxit. Erant enī latronũ cubilia in monti
bus abruptis constituta: & p̃ mediũ altissimos habentia transitus saxis acutissimis circundatos:
ubi cũ oĩbus suis familiaribus latebant. Rex aũt archas construens: ferreis cathenis ligans: p̃ ma-
chinam de uertice montis sup̃ eos deponebat: dum nec ab inferioribus ascendere ꝓpter acutum
montẽ potuissent: neq; de supioribus contra eos ascendere. Arce uero militibus armatis plene
erant: falces longissimas habentibus: cũ quibus resistentes latrones abstractos occidere p̃ualerẽt.
Sed depositionẽ arcar̃ contigit incaute disponi: dũ nimis ad alta descendissent. Habebant uero
intus etiam neccãria. Cum itaq; arcæ depositæ fuissent: nec audirẽt quidẽ ab spelũcis exire: unus
ex militibus gladio accinctus: & ambabus manibus cathenã tenẽs ex qua arca pendebat: descen-
dit in spelũcã: abhorrens morã non audientiũ exire latronũ. Cum uero ꝓpe unã spelũcã uenis-
set: primũ quidẽ iaculis multos fugauit post aũt falce resistentes ipellebat ad p̃cipicia ruere. Cũq;
intus ingressus esset: multos occidit: & reuersus in arcã quieuit: timor uero reliquos gemitum
audientes: & salutis despatio cõp̃hendit. Rei aũt terminũ nox ꝓhibuit: & multi rege concedẽte
sese subiectos tradiderũt. Sed & eo mõ altera die in cõflictionibus usi sũt: ut ab spelũcis latrones
exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites aũt in circuitu siluæ ignẽ miserunt: & ita multos incẽ-
deret. Tunc senex quidã intus cũ. vii. filiis & uxore relictus est: quibus petentibus q̃tenus eos di-
mitteret ad hostes exire stãs sup̃ ostiũ spelunc̃æ: unũquẽq; filior̃ suor̃ exeũtẽ ꝓsternit: usq; quo
cunctos interemit post aũt & suã uxorẽ. Cunq; in precipicio cadauera iactasset: sup̃ illa se quoq;
dedit: mortẽ ꝓ seruitute sustinẽs: multaq; prius in herodẽ uociferatus & infirmitatẽ exprobrãs:
licet rex dexterã ei tetendisset: & oẽm licentiã ꝓmisisset. Igitur his actis: iã oẽs spelũcas obtinu-
erat rex. Vbi ducẽ ptolomeũ ordinãs: ad samariã cũ sexcentis eq̃tibus & tribus milibus peditum
discessit: tãquã antigonũ expugnaturus. Ptolomeo uero nõ bene cessit hæc militia: siq̃dẽ hi qui
prius galileã turbabant: inuadentes eũ interemeret. Cũq; hoc feciss̃ent ī nemoribus & ī difficilli-
mis locis confugiũt: prædantes & rapiẽtes oĩa: quos reuersus herodes puniuit. Nam multos trãs-
gressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis cõfugerant: obsidione capiens occidit: & ca-
stella deposuit. Multauit etiã ciuitates rebellibus extinctis: centũ talẽtis. Interea pacoro bellis ru-
enter: cũ pthi fugissent: mittit uẽtidius macherã adiutorẽ herodi cũ duabus cohortibus & mille
equitibus: ãtonii præceptis obsecutus. Machera itaq; antigono uocãte p̃ter sniam herodis pecu-
niis corruptus propabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habẽs ãtigonus aduẽ
tum eius nõ suscepit: sed fundis eũ ꝓhibuit: & demonstrauit eius uolũtatẽ. Quod ubi machera
sensit: & herodẽ optĩe sibi p̃suasisse cognouit: seq; peccasse nõ audiẽtẽ ãmõitionẽ illius: ad samau
ciuitatẽ discessit: iudeos uero p̃ uiã occurrẽtes amicos uel inimicos ꝓstrauit: iratus ī his q̃ passus
esset. Rex aũt his incitatus: ad samariã prexit. Vnde ad ãtoniũ cũ ꝓpter hæc deliberaret ꝓficisci:
& suggere: q; talibus auxiliatoribus nõ egeret: q magis ei quã hostibus nocerẽt: seq; ipsũ sufficere
ad expugnationẽ ãtigoni: macheras secutus supplicat ei ut p̃maneret: si tamẽ oĩbus modis iturus
esset: fratrẽ suũ iosippũ sibi præponeret: ut debellaret ãtigonũ. Itaq; petitus a machera recõciliat
ei. Cũq; reliq̃sset iosippũ cũ militia: p̃suasit ei ne piclitaretur: neq; machere aduersaret. Ipse porro
ad antoniũ festinauit: qui samosata oppidũ iuxta eufraten obsidebat: cũ eq̃tibus & peditibus au-
xiliatoribus. Cũq; ad antiochiã pueniss̃et: iueniss̃etq; cõgregatos: qui ad ãtoniũ p̃gere festinabãt:
timore tamen q̃ in uia barbari multos inuaderẽt & interimerẽt non audientes transire ipse eos
adhortatus dux itineris factus est. Sed eum tamen duas mansiones samosator̃ ueniss̃et: insidiæ
barbarorum ibidẽ locatæ: euntes ad antoniũ inuadebant. Nam spinis obstruebãt cãpor̃ aditus
ubi etiã equitũ nõ paucos ociose sedere barbari disposuerũt: ut cũ ad campũ pueniret: impetum
sup̃ eos facerent. Sed ut primi transierunt: & retro obseruaret herodes: barbari subito ab insidiis
quĩgenti secuti primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetũ cũ suis militibus in eos faciẽs: stati
hostes inuadit. Quos cũ in fugã uertiss̃et: audaciã suor̃ excitauit: & cõfidenter eos fecit reuerti:
qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnãte: undiq; barbari circundati prosternebantur. Sed
cum multa iã direpta fuissent uasa uel sarcinulæ uel mancipia: uniuersa rex hæc eripiens p̃gebat.
Porro tamen cũ multi de silua ꝓpinquãte eo cãpis cõtra eũ exiss̃ent: his cõfligẽs ipse cũ cohorte

fortissima:uertit eos in fugam: multos interimens:oportunamq; sequentibus uiam præstabat
qui saluatorē & propugnatorē eū uocauerūt.Cū aūt ꝑpe samosata prexisset:trāsmittit antonius
exercitum cū ornatu ad occursum herodis:hunc ei honorē retribuens auxilii cā:nam barbaroꝝ
insidias & impetū contra eos factū audierat.Cunq; præsentē alacriter uidisset & cognouisset ab
eo quæ ꝑ uiā acciderāt:amplectebaē:& uirtutē eius laudibus efferebat:& osculabatur eū: & ꝑpo
nebat sibi quē pauloante regē ipse monstrauerat.Sed cū antiochus non multo post oppidū tra-
deret:& a bello desineret:sossio quidē ātonius precepit auxiliū herodi præbere:ipse uero ad egy-
ptum discessit.Tunc sossius duas legiones cū herode premisit ad iudeam:ipseq; cū ampliore ex-
ercitu sequebatur.Contigit iosippū etiam in iudea tali mō pire.Hic īmemor præceptoꝝ fratris
ad antoniū euntis:exercitum ꝑ montes ꝓduxit.Nam quīq; cohortes ei machera dederat ad hie-
richuntem ꝓperanti:dū uellet triticum metere:& romanis militibus nouis adhuc & belloꝝ iex-
pertis existentibus quorum multi a syria delati fuissent:aduersariis eum inuadentibus relictis in
difficillimis locis:fortiter pugnans ītermiē: cunctū pene exercitum ꝑdens:siquidem sex turmæ
extinctæ sunt.Antigonus aūt cū inimicos uicisset:caput iosippi incidit:quod quīquagīta talētis
frater eius ferora redemit.Sed etiā post hæc deserentes galilei potentes gētis suæ:socios herodis
in palude mergebant:multi quoq; & in iudea rebellauerunt.Machera aūt oppidū gutā munitis-
simum capit.Nuncii uero cum regi in dasne antiochiæ nūciassent fratris casum:& ipso quidem
hoc sperante ꝓpter uisiones quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset: festinās ꝓfi-
ciscebatur.Et cum ad montē libanū pueniſſet:octingentos exinde sumens:habens etiā romanū
exercitū ad ptolomaidē ꝑuenit:unde noctu surgens:cum expeditione galileam adiit.Cui cū ho-
stes occurrissent:& prælio uicti fuissent:in aliquo oppido concludūē:unde & prius egressi sunt.
Dumq; congressiones facerent:multa tempestate cōmota:nihil ualēs cōficere exercitū ad uillas
ꝓpinquas ꝓduxit. At cū ab ātonio secunda legio uenisset:& q oppidū tenebāt:territi nocte ipsū
reliquunt:& rex ad hierichuntē urgebaē:ultionē exacturus ꝑ fratre.Vbi cum ꝓfectus esset:po-
rentissime suos pauit.Post conuiuiū aūt cum ad supiorē domū ascendisset:dimisit oēs qui præ-
sentes erāt:ubi miranda affuit dei circa regē ꝓuidētia.Nam tectū domus subito cecidit:& nemi-
nem cōpressit.Vnde oēs crediderunt herodē dei amatorē esse:dū tā maxīum & mirandū piculū
uelociter euitasset.Postremo die aduersarii cū a sūmitate mōtiū sex milia ad pugnā descenderēt:
timore romanis īmiserunt. Qui cū accessissent:iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes uulne-
rabant:& ipsum quidā telo circa præcordia pcussit.Antigonus aūt ad samariā ducē mittit pāpū
nomine: cū aliquāto exercitu:cupiēs hostibus opinionē de se:tanq; de bellatore pstare. Machera
uero duci pāpo assedebat.Herodes inter hæc quinq; ciuitates cū cœpisset:relictos ibi duo milia
existētes interfecit: ipsasq; ciuitates incendens:rediit contra pampū:qui castra sua cōtra uillā ad-
sunā uocabulo disposuit. Dūq; multi cōfluerēt ad eū ab hierichūte:& ab iudea:iuxta hostes ac-
cessit:eosq; audacter precurrentes cū eis confligens deuicit.Quos psequēs:ꝑ fratris sui uindicta
occidebat.Quoꝝ multi dum in domibus armati cōfugissent:tectis auulsis:lapidibus eos desup
oppressit.Quod factū aduersarioꝝ magis aios confregit:sperantiū futura deteriora existere. Nā
non latuit multitudo ad uillā fugientiū:& nisi tunc tēpestas grandis descēdisset:& rex ad hiero-
solymam exercitū de uictoria cōfidente destinasset:omne opus tūc pfecisset:antigono iam fugā
meditante:& a ciuitate discedere.Rex aūt uespere facto:cœnare milites præcepit. Ipse uero cum
aliquam domum lassus intrasset quo balneū erat:pene maximū periculū incidit:quod ꝓuidētia
dei uitauit.Nam dudum & cū uno sequente puero lauantē:hostium quidā qui armati in eadem
domo ꝑ timore celati fuerant iuadūt.Quoꝝ unus exiit gladium tenēs:& ꝑ ianuā currit:& post
hunc secundus & tertius similiter armati:nihilq; tamen regem leserunt.Postero die interempti
pampi caput ferora decidens:pro ultione fratris:herodi transmisit.Nam is manu sua illius iter-
fector extiterat.Desinente uero hyeme regressus:inde prope hierosolymā ꝑuenit:& iuxta ciuita-
tem castra sua locauit:tertio regni sui āno: ex quo romæ ordinatus erat.Postea rursus sua castra
iuxta murum accedens transmigrauit:unde potuisset ante templum ciuitas expugnari: sicut &
prius a pompeio:& tribus aggeribus locum circundās:turres erexit. Cūq; multa manu ad opus
usus fuisset:& siluā decidisset:& oportunos operātibus præposuisset:ipse ad samariā pro nuptiis
discessit:ducturus alexandri filii aristoboli filiā:nā hāc sibi despōderat: sicut & prius retulimus.

¶ Capitulum.XXVII.

POst nuptias autem uenit sossius per phenicem cum exercitum per mediterraneam
premisisset:uenit etiam multitudo equitum & peditum.Tunc rex quoq; regressus ē
a samaria: non paruam super priorem expeditionē producens:siquidē triginta milia
fuerant.Omnes aūt prope hierosolymorum muros congregabātur:ubi circūsedebāt

per aglōis ptem muros ciuitatis. Quorum exercitus erat undecim cohortes peditū: & ſex milia equitum:necnon & auxiliatores ſyri:& duo duces ſylo & ſoſſius:qui & ab antonio miſſus eſt auxiliator.Herodes aūt decertabat pro ſe quatenus ab antigono principatum reciperet: qui romæ dudum hoſtis fuerat iudicatus:& pro illo rex herodes per ſenatuſcōſultū ordinatus.Cum multa autē alacritate uel certaminibus iudei qui intra muros concluſi fuerāt:herodi repugnabāt:multaq; pro templo diuulgabant:multa etiam pro ſolaciis populi:tanq̄ liberante eos a periculis deo: & omnia foras ciuitatem diſtrahebant:nequid ad alimētum uel hoīum uel iumētoꝝ relinq̄ret: & latrociniis furtim uſi:inopiam eis parabant.Quæ cum herodes perſpexiſſet aduerſum latrocinia quidem in oportuniſſimis locis inſidias pauit:de expenſis autem longius agmina militum tranſmittens:uenalia congregabat: ut intra paucū tēpus multam affluentiā eis nccārioꝝ faceret abundare:manuq; multa frequenter operantes:tres aggeres citius erigunt.Eſtas enī erat:& nullum uel ab aere:uel ab operantibus impedimentū fiebat:ſed machinamenta inferentes: murum pmouebant:& omnibus experimentis utebantur:nec tamen terrebant intra ciuitatē exiſtentes. Nam illi reſiſtentes:contra iſtos non pauca excogitabant: quædā adhuc impfecta iſtruméta:alia uero pfecta cōburentes.Cunq; ad manus ueniſſent:non minores romanis audendo fuerūt : niſi quia diſciplina deerat militaris aduerſus machinas.Náq; muros cōſtruebant:iam prioribus edificiis euerſis:& ſub terram fodientibus occurrentes confligebant:& deſperatione tamen potius quam prouidentia belli uſq; ad ultimū permanebant:licet magna expeditione obſeſſi: uel fame magna fatigati:uel inopia nccārioꝝ fuiſſent exhauſti.Nam ſeptimus tunc ānus acciderat. Interea aſcendunt quidē ſup murū uiginti priores:poſtea uero centuriōes ſoſſii.Nam primus murus captus iam fuerat diebus q̄draginta:ſecundus aūt quindecim:& aliquæ circa templum porticus incenſæ ſunt:quas herodes antigonū incendiſſe dicebat:odium ei mercatus iudeoꝝ.Sed poſt dū ibi capta exterior ps templi fuiſſet:& iferior ciuitas:ad interius ſacrariū:& ad ſuperioré ciuitatē iudei confugierunt.Cunq; timuiſſent ne prohiberent eos romani deo quotidianas īmolatiōes offerre:p legatos ſupplicāt:permitti uictimas ſolitas introduci.Herodes aūt dum putaret eos iā quieuiſſe conſenſit.Sed cum nihil uideret fieri quæ putaſſet:immo fortiter repugnare p ātigoni principatu inſtanter accedens:ciuitatem expugnabat:& oīa ſtatim internitionibus ſunt cōpleta. Siquidem romani pro mora obſidionis iraſcebantur:herodes autē nullos ab iudeis aduerſarios relinqui uolebat.Occidebant igitur p uicos & p domos quoſcunq; iueniſſent:fugantes eos & in templo concludentes:neq; infantibus:neq; ſenibus:neq; infirmitati mulieꝝ miſericordiā p̄ſtantes:ſed & rege deſtināte & petente ut parcerent:nemo fuit qui dextrā retineret īmotā:ſed furioſi cunctā ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec prioré nec præſentem fortunā cōſiderās: a turre deſcendit:procidens ante pedes ſoſſii.Ille nequaq̄ eum miſertus pro calamitate:ſed plausibus incōtinenter uſus:antigonam eum tanquā fœminam nominauit:quē non ut mulierē ſine cuſtodia remiſit. Et ille quidē ligatus cuſtodiebatur:herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores.Nam feſtinabat multitudo pegrina templum uidere:& ſancta in ſacrario conſtituta.Rex aūt quoſdam petēs:aliis interminatus:multos autem & armis uetebat: pditionē priorem uictoriam eſtimans:ſiquid iuiſibilium uiſum fuiſſet.Reſecabat etiam rapinas ciuitatis multum contra ſoſſium altricatus dicendo. Si pecuniis & hoībus romani ciuitatē euacuauerīt: deſertæ regionis meæ regem relinquent : ſed & ante ciuibus proſtratis : breuem uniuerſi iudei principatum iudicari:pro repenſione necis huiuſmodi.Ille uero cū pro obſeſſiōe.militibus iuſte prædam permitti dixiſſet: reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo mercedem ſingulis preſtaturum : & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit.Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali:& ipſi ſoſſio donauit ut omnes pleni pecuniis abirēt.Hæc paſſio hieroſolymoꝝ ciuitati contigit : conſulibus marco agrippa:& canidio gallo:centeſima & octogeſimaquinta olimpiade:tertio menſe:in celebratione ieiuniorum:tanquam reuerſa calamitate quæ ſub pompeio iudeis illata eſt.Nam tunc eodem die captiuitatis uigintiſeptem anni eſſe noſcuntur.Soſſius uero cum auream deo coronam deuouiſſet reuerſus ab hieroſolymis:antigonū ligatum ad antoniū pduxit.Herodes quoq; ueritus ne cuſtoditus antigonus ab ātonio:& romæ pductus:allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem: heroden autem priuatum:& q; oporteret filios eius regnare propter genus ſi ipſe romanis peccaſſet: multis pecuniis compulit antonium:ut antigonus interficeretur.Quod cum factum fuiſſet:herodes qdē depoſuit.Deſtitit aūt hoc mō aſamonei principatus poſt cētū uigīti ānos.Nā de famia clariſſima genere uel honoꝝ ſacerdotali fuerat.Cuius cū multa p gētē iudaica pntes egiſſent: ꝓpter mutuā ſeditionē pricipatū āiſerūt.Trāſiit aūt ad herodē ātipris filiū de familia populari: uel geneꝝ priuato:& ſubiecto regibus.Nos igit hūc terminū cognatiōis aſamoneoꝝ accepimus.

Haec insunt inquintodecio libro iosephi historiarū iudaicæ antiqtatis. Cap.i
Qualiter capta ciuitate p̄ sossiū & herodem:antonius quidē antigonum in antiochia interimisset:herodes aūt quadragintaquinq; ex amicis illius primates hierosolymorum reuersus extinxerit. Cap.ii.
Quomodo hircanus primus rex iudeorum:& princeps sacerdotum a perthorum rege arsace dimissus:ad herodem reuersus est. Cap.iii.
Quemadmodum herodes aristobolum uxoris suæ mariannæ fratrem: principem sacerdotum ordinauit:& paulopost occidit. Cap.iiii.
De cleopatra: ut iudeorum & arabum regnis insidiata: partem eorum ab antonio postulauit:& ad iudeam peruenit. Cap.v
Quemadmodum herodes debellasset aretham tempore quo antonius a cæsare in antiochia pugna deuictus est. Cap.vi.
De terremotu p̄ iudeā facto:& internitione hoīum uel iumētorū:& de sermone herodis quē ad iudeos de instauratione belli contra arabas fecit. Cap.vii.
Quemadmodū herodes nccārio ꝓfecturus ad cæsarē uictorē:hircanū extinxit. Cap.viii.
Qualiter a cæsare regnum accepisset:cui p̄ syriam in egyptum eunti aduersus antoniū & cleopatram susceptionem parabat. Cap.ix.
Quemadmodū herodes cū in egyptum p̄uenisset a cæsare multipliciter honoratur:& de interfectione uxoris suæ:uel aliorū de genere hircani:& de miris constitutionibus:constructionibus: adinuētionibus more gētilicio:q̄bus corrupit legē iudaicā. Cap.x.
De fame p̄ iudeā & syriā facta:& ut seruauit populos & ciuitates herodes: & rursus mira & clara opera eius seu fœlicitas:& de esseno quodā q̄ diuinatōis habuit noticiā. Cap.xi.
Qualiter uetus templum post sexcentos annos deposuit:& aliud duplum condidit.

Incipit liber.xv.antiquitatis iudaicæ.

Sossius quidem & herodes qualiter hierosolymam cœperunt: necnon & antigonum captiuum in superiore uolumine demonstrauimus: sequētia uero nunc explanabo.Cum totius iudeæ pricipatum herodes sumpsisset: quantoscunq; priuatos sui fautores inuenit: in dignitatibus eos cōstituit: illos autem qui contraria elegerant: non destitit tormētis singulis diebus affligere.Honorabantur apud eum polion phariseus:& sameas discipulus illius.Siquidem obsessis hierosolymitis:isti persuadebant herodem susci-pi:pro quo & recōpensatione gratiarū fruebantur. Nam hic erat semeas: qui quondam in iudicio dum herodi peperciisset hircanus: prædixerat indicans ei uel iudicibus: q̄ herodes liberatus eos omnes persequeretur:quod & factum est:deo sermōes illius adimplēte. Eodem tempore cum hierosolymam tenuisset herodes: omnem ornatum ciuium auferens:in aula colligebat.Ex quo multum pondus argenti uel auri ātonio:uel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadragītaquinq; priores ptes antigoni.Nam custodes per portas muri dispositi erat: ne quid deportari possit cum defunctis.Mortui uero cum excrutarētur:siquid argenti:aut auri: aut aliud necessarium fuisset inuentum:regi deferebatur:nullus uero malorum terminus erat. Nam auaricia rectoris:male conquisita deterius expendebat.Prouincia autem inculta permānsit: septimo āno cogente:in quo agriculturam exercere:illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuum antigonum suscepisset:deliberauit ligatum in triumpho seruare.Sed audiēs gentem rebellare antigono fauentem:doniscq; herodis redemptus: iudicauit in antiochia illum perimere:quia nullatenus iudei quiescerent.Quod testimonio strabonis capadocis cōfirmatur: ita dicentis. Antonius antigonum iudeum in antiochia perductū interfecit.Et uisus est hic primum iudeorum regem occidisse: dum non estimaret: alio modo sententias iudeorum flectere: quatenus susciperent pro illo constitutum herodem. Nam nec tormentis subditi: regem eum appellari patiebantur:tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes.Infamiam igitur uel odium herodis ira minuere putauit.Hæc quidem strabo locutus est. Cap.ii.

Qvm uero herodem principatum tenuisse hircanum princeps sacerdotum audisset:q̄ captiuus apud parthos tenebatur:rediit ad herodē:de captiuitate tali modo solutus. Barzafranes & pachorus parthorum duces cum captiuos hircanum principem sacerdotum prius cōstitutū:post autem & regem:& fratrem herodis faselum ad pthos pducerēt:faselus nō tolerans uiculorū obprobrium:& omni uitæ p̄ponens mortem glorioſam:

ipſe ſuus peremptor ſicut ꝑdictum eſt apparuit. Hircanū uero ad ꝓthos perductū: fratres ꝓthoꝝ
princeps modeſtius attendebat: dum nobilitatem de proſapia eius audiſſet. Quapropter remiſ-
ſum a uinculis: babilonie ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudeoꝝ hircanum tanquā principē
ſacerdotum & regem: & omnes uſq; ad eufraten iudei habitantes honorabant. Qui dū his frue-
retur: & audiret herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuam: ab initio ei amiciſſimus
exiſtens: quem & gratiæ memorem putauit: q; eum a queſtione & mortis dānatione: uel piculo
tormentiſq; liberaſſet. Sermones ergo iudeis proferebat: feſtinando ad eum proficiſci. Qui ueta-
bant & rogabant eum permanere dicentes: q; officioꝝ ſimul & honoris in ſacerdotali uel prin-
cipali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet: ꝑſertim dum nihil ab hieroſolymitanis poſſet
promereri pro diminutione corporis: quam ab antigono pertuliſſet. Retributiones autem non
ſimiles a regibus dantur quas priuati a benefactoribus accipiunt: nam mutat eos fortunæ pro-
uentus. Talia cum ei ſuggerent: hircanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribēs herodes petebat
fratrē & illic iudeis ſupplicare: q̄tenus non inuiderent ei una ſecū comune regnū poſſidere. Nam
extitiſſe dicebat: quo ipſe gr̄as ei redderet pro beneficiis: cū ab eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc
ſcribens hircano: mittit ad fratrē legatū ſaramallā: & dona multa: ſupplicans: me impediret gr̄as
reddere: quas beneficio deberet. Erat aūt ſtudiū eius nō pro hoc: ſed quō præter meritū pricipa-
tum obtinuerat: timebat ne illi rationabiliter auferetur: & Hircanū properabat ſub poteſtate ſua
redigere: uel penitus eū diſperdere: qd & poſtea fecit. Tunc tamen flexo ꝓtho: pecuniaſq; iudeis
ei dantibus ut ueniret: cū omni eū honore ſuſcepit & in conuentu primū ei locū: & in conuiuiis
primū ei lectū cōcedebat: quā etiā decipiebat patrē uocando: & oībus modis iſidias īopinatas ei
parabat. Diſponebat etiā reliq̄s cū eo ſui pricipatus utilitates: unde & ī familia eius ſeditio exarſit.
Nā dū obſeruaret ne nobiliſſimus quidā pricepſ ſacerdotū dei haberet: inuitauit aliquē ex igno-
biliſſimis ſacerdotē de babilone: noīe ananelū: & huic pricipatū ſacerdotii deſignauit. Quod nō
ptulit alexandra filia hircani: uxor alexandri: filii ariſtoboli regis: ex quo filios habuit: unū quidē
pulcherrimū ariſtobolū noīe & herodis coniugalē mariānē: forma nobiliſſimā. Turbata ergo &
moleſte ferens infamiā filii: q; illo ſupſtite: alter aduena principatū ſacerdotii meruiſſet: ſcripſit
cleopr̄æ: ſodali ſuo lr̄as deportāte: ut peter̄t ātoniū pricipatū ſacerdotii filio ſuo ꝑſtar̄. Sed ātōio
negligēte petitionē: amicus eius gellius ad iudeā cū ꝓpter aliq̄s cās puēiſſet: & uidiſſet ariſtoboli
pulchritudinē & magnitudinē & iuuētutē: mirabat: nō mīus etiā mariānē regi cohabitāte ſtupe
bat. Vnde alexādrā bonoꝝ liberoꝝ matrē exiſtimās: & ad ſermōes eius uēiēs: flectit eā pigēr̄ ābo
rū imagines: & antonio deſtinare dicēs: cū eas uiderit: petitiōes eius mōis oībus adimplebit. His
elata uerbis: alexādra imagines antonio direxit. Cui gellius referebat dicēs: nō ab hoīe putari: ſed
a quodā deo eſſe liberos alexādræ: dū uellet ad libidines antoniū emolire. Qui puellā quidā eru
beſcens herodi nuptā accerſire: uerūetiā cleopatrā metuēs cōtriſtari: ſcripſit ergo pueꝝ trāſmitti
cū honore: addēs ſibi gratū iuuenē uiſū fore. His deportatis ad herodē lr̄is: nō cautū exiſtimauit:
iuuenē excellentē ariſtobolū: & tunc iam ſedecī ānos ducentē: genere nobiliſſimo: ad antonium
deſtinare potentiſſimū romanoꝝ: & patū ſuæ luxuriæ ſupponere pueꝝ: q etiā libidinoſus p po-
tentiā exiſtebat. Reſcripſit ergo dicēs: ſi puer exierit a ꝓuincia: ſtatī oīa bello uel ſeditionibus cō
plebūtur: iudeis ſpantibus reꝝ nouaꝝ mutationē. Quibus reſcriptis cū ātoniū excuſaſſet: iudica
uit nō ultra pueꝝ uel alexādrā humiliare: ſed etiā uxore ſua mariāne ualde petēte: q̄tenus fratri
ſuo principatū ſacerdotii redderet: qd ꝓdeſſe arbitratus eſt: dū nec ad ātoniū ꝓficiſci poſſet tali
ꝑditus adoleſcens honore. Conuētū itaq; faciēs aīcoꝝ: multū alexādrā accuſabat: dicēdo: latēter
inſidias egiſſe ꝓ pricipatu dū p cleopatrā ageret: q̄tenus ipſe quidē regno priuaret: puer aūt pro

deſtruxit:dum auferret ab ieſu ſacerdotiũ:& ordinaret fratrẽ eius oniã: ſecũdus aũt ariſtobolus hircanũ fratrẽ ſuũ priuauit:tertius herodes principatũ ſacerdotii adoleſcẽti tradidit ariſtobolo. Tũc quidẽ putabat ſedaſſe cõtẽtionẽ:& licet recõciliati fuiſſent:nõ tamen ſecurus degebat:dum alexandrã ex p̃teritis conatibus ne tẽpus nouarũ rer̃ capet ualde timeret. Quapropter p̃cepit eã ita in aula cõuerſari ut nihil ſub ptãte ſua haberet:diligenter etiã cuſtodiebatur occulte ne quid p̃ter quotidianã cõuerſationẽ niteret̃ q̃ paulatĩ magis illã exacerbabãt:& in odio ſuſcitabãt:nam ſupbia mulieris diligentiã cuſtodie indignabaf̃ hr̃e:dũ eĩa potius uellet pati quã fiducia priuari: & fucoſum honorẽ cũ ſeruitute uel metu poſſidere. Ad cleopatrã igitur in quibus exiſteret frequenter ſe lamentando deſtinabat:poſtulans ſibi auxiliũ præberi. Quæ iuſſit ei furtim cum filio in egyptum ad ſe confugere. Cunq; hæc ei placuiſſet:tale aliquid excogitauit. Duo locula tanquã pro mortuor̃ exequiis parauit:in quibus ſeipſam & filiũ mitti dixit. præcipiens cõſciis famulis ea noctu deferre: & exinde uiã ad mare facere ubi nauẽ in qua nauigarẽt ad egyptũ præparatam habuiſſet. Hæc ſabbioni amico alexandri eſopus ſeruus eius edixit. Quod cum ſabio audiſſet & inimicus herodis eſſet q̃ inter inſidiatores antipatri de ueneno conſcius putaret̃:odium lenire p indicatiõis fauorẽ ſperauit:& regi nunciauit iſidias alexandræ. Qui cũ eam uſq; ad conatũ p̃cedere dimiſiſſet:ĩ ipſo facinoris opere detinuit:ſed iuitus cõceſſit culpã:dũ putaret nullatẽus cleopatrã ceſſare: ſi cõtra ſe cãm ĩueniſſet. Palã ergo magnanimitate uel modeſtia ueniã ei largitus ẽ. Propoſuit tamen oĩbus modis adoleſcẽtem pimere:ſed tacito p̃pter ueriſimilẽ diſſimulationẽ. Cum ergo tabernaculor̃ feſtiuitas ueniſſet quæ apud nos cũ ſumma ueneratione celebraf̃:tunc quidem diſtulit:& in deliciis ipſe & reliqua multitudo mouit tamen eũ feſtinare uoluntatẽ ſuã cõficere inuidia. Nam cũ adoleſcens ariſtobolus octauum & decimũ annum ducens ſecundum legem ſup aram aſcenderet uictimas immolaturus & ornatu ſacerdotali circundatus celebraret religionis conſequentia:magnitudinẽ ſup ætatem oſtendens necnon & generis dignitatẽ:populi ſui excitauit fauorem:& ariſtoboli aui ſui præſens memoriã eis reduxit. Qui paulatim p̃uocati: uoluntates ſuas iam demonſtrabant:gaudentes ſimul & leticia perfuſi:uoceſq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant:ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius: ſub regno itaq; conſtituti:cum aliorum p̃terita beneficia memoraret. Inter hæc omnia ſtatuit herodes uolũtatem quam in adoleſcentem habuiſſet implere. Celebratione autẽ tranſacta dum in hierichũte maneret: & in conuiuium eos alexandra peteret:herodes adulabatur adoleſcenti:& illiciebat ad affluentiam potionis:paratus conludere:uel iuueniliter ad gratiam illius iocari:& loco eſtiuo ilic exiſtente:collecti ſimul exierunt refrigerium captãtes. Cunq; fontibus aſſiſterent:caloré meridianum aura temperare:prius quidem natãtes ſeruos & amicos proſpiciebant: poſt autem adoleſcens cum irritaretur:herodis amici quibus hoc præceptum fuerat tenebris iam tenentibus: ſæpe eum mergentes: tanquam ludentes non emiſerunt uſquequo eum preſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobolus itaq; extinctus eſt:decimum & octauum annum agens ætatis: cum principatum ſacerdotii anno amplius tenuiſſet:quem rurſus ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nunciato:inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit. Ciuitas etiã rumore delato lamẽtis cũcta completa ſunt:omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexãdra uero plus conſumebatur conſcia peremptionis: nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſarium putauit:licet ſæpius ſua manu uitam finire niteretur: deſiit tamen ſi poſſit uiuens ſufficere ad ultionem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam uitam tenebat:ne daret ſuſpitionem filium ſuum inſidiis periſſe per hanc enim diſſimulationem ſperauit ſatius ſe oportuno tempore uindicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tolerabat:herodes autem omnibus ueriſimilis uidebatur:non inſidiarum adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat:ſed etiam lachrymis uſus aĩæ confuſionẽ uerã eſſe monſtrabat. Interdum etiam & dolore uincente:eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat: & licet adoleſcẽtis mors pro eius tutela putaretur:manifeſtus tamen erat q̃ pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorãs:multum apparatum circa locellos:& multum aromatum fecit:nimiumq; ornatum ſimul ſepulturæ ut dolorem mulierum plene deleret: & coſolaretur eas per iſtam p̃tem. Alexandrã tamen nihil tale deuicit:ſed ſemper mali memorẽ meſticia ĩcitabat:& ſcripſit cleopatræ herodis inſidias:& filii perditionem. Quæ dum feſtinaret petenti ſubuenire:calamitates alexandræ miſerata propriam omnem cauſam confecit: & petere antonium uindicare adoleſcentis interitum non ceſſabat:cum diceret non eſſe dignum herodẽ per eum regem ſtatutum in regno: quod non ad eum pertineret: in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cum flexus antonius eſſet:ad laoditiam perueniẽs mittit præcipiens herodẽ ad ſe proficiſci:ſibiq; pro more ariſtobolo i ſatiſfacere:nam non recte inſidias confectas eſſe ſi per

eum extitissent. Qui cū causam timuisset: & cleopatræ cōtrarietatem quæ non cessabat ātoniū suadere: quatenus eum damnaret: statuit quidem obedire: iam enim nihil aliud erat qđ ageret. Cunq; patruum suum iosippum procuratorem regni & rerum reliquisset: demādauit ei secrete: ut si quid ab antonio passus esset: continuo mariamnē occideret. Nam dilexisse uxorem profitebatur: & timuisse: ne cōtumeliam post eius mortem pateretur: dum pulchritudo illius ab aliis desiderari posset: per q̄ demonstrabat impetū ātonii quē in eā habuisset: cū olī de pulchritudīe illius audisset. Herodes quidem hæc præcipiens spe incerta ad antonium perrexit. Iosippus autē cum in despensatione rerum regni statutus esset: & propter hoc frequēter mariamnē cōueniret: & de negociis honoris causa regiam percōtaretur fauorem uel amorem circa eā herodis īseruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emolissent: plus autē ab alexandra seductus iosippus: sniam regis demonstrauit: & mandatum explanauit: dum fidem illis uellet facere: q̄ post mortē sine ipsa non posset uiuere dum diceret ut si quid acerbum ab antonio pateretur: non sufferret ab ea nec post ītritum seperari. Hæc quidem iosippus: mulieres autem non hoc amorē affectus herodis putauerunt: sed timuerunt: ne reuersus tyrannica crudelitate sibi mortem inferret: iōq; de uerbo suspitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rūor in ciuitate hierosolymorum ab inimicis herodis dispersus est q̄ antonius tormentis eum affecisset & occidisset. Quæ fama cunctos quidem in aula turbauit plus uero mulieres. Cum alexandra iosippum flectit: ut cū ipsis ad romana signa confugeret: nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatem sub duce iulio p regni custodia castra posuerat: dicens primum siqua turba in aula concurreret: ipse in tuto existerent: dum romanos propicios haberent: præterea si mariamnem antonius perspexerit: & principatum recipere speramus: nec ī aliquod postea seruitium de propagine regii generis descendemus. Cum has rationes fuge cogitasset: litteræ ab herode de omnibus suis causis deportantur priori rumori contrarie. Nam cum ad antonium peruenisset confestim eum donis de hierosolymis deportatis reconciliauit: & sermonibus dicere compulit: ut nequaquam cōtrarie quidem de se haberet: & cleopatræ uerba nihil aduersus suam satisfactionem ualere. Nam non inquit iustum est ātonius: ut rex de suo principatu depositus pœnam luat: quia qui honorem ei dederūt: ipsi ei uti potestate permiserunt'. Quo dicto flexa est cleopatra: sciens nequaquam alienum principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet herodes: alioq; narraret honores: quos ab antonio in conuentu uel in conuiuiis quotidianis haberet: & hæc obtineret: licet in accusationibus cleopatra nimis molesta existeret: quæ prouintiæ desiderio omnibus modis perire illum festinasset: sed quia antonium iustum circa se cognosceret: nihil iam difficillimum speraret: q̄ autē tardaret fauore firmiore circa se antonii: speraret cleopatræ conciliari animo posse: & se hoc facere dicebat: nam antonium petitiones suas adimplesse: & sibi inferiorem syriam concessisse denunciauit: & per hoc solatium refutaret: uel reiiceret appellationes quas cleopatra pro iudea fecisset: cū heæ litteræ peruenissent: desierūt ab impetu: quem tanquam de mortuo habuissent: ut ad romana signa confugerent: non tamen latuit earum uoluntas. Nam præcessit antonium rex ad parthos euntem: & ad iudeam reuertitur: statimq; soror eius salome materq; eorum conciliū quod habuisset alexandra cum suis apperiūt. Salome uero & contra maritum iosippum accusationem protulit dicēs: q̄ cum mariamne frequenter conuenisset. Hæc uero dicebat inimicicia-rum causa: eo q̄ frequenter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autem calidus semper: & nimis mariamnem amans licet: statim conturbatus fuisset: non tamen patitur amore mariamne aliquid temerarium in ea conficere: sed in utroq; anxius: secrete eam inquirit utrum uera essent de iosippo quæ audierat: an falsa. Illa uero cum iuramento affirmante & satisfaciente: q̄ ī nullo peccato fuisset ei commixta: paulatim rex deflectitur: & ira deleta coniugis amore superatur. Et ut iam satisfactum: sibi de his crederet quæ audisset: honestati eius multas agere gratias: fauorem quoq; quem erga ipsam uel amorē haberet pandebat: uel qualia sepe amā tibus contingunt: cum lachrymabāt inuicem magno suo studio sese pariter diligentes. Cū uero rex suū affectum iam prætermissa emulatione firmasset: nū amantis est inquit mariannes: q̄ mā daueras iosippo: ut si quid patereris ab ātonio molestum: ne perimeret: quæ alias cum nihil tibi peccassem. Quod uerbum ut audiuit herodes: exardescens in furorē: statim eam ab amplexu dimisit: clamans: & suos capillos dilacerans: dicendo manifestum signū cœpisse iosippum cum ea habuisse cōionē: nam nullatenus prodidisset: quod secrete audierat: nisi maxima fides illis interfuisset: credensq; de crimine: pene suam interfecit uxorem: nisi uictus amore: furoris impetum refrenasset: seipsum cōsumens: iosippum tamē ulterius: nec ad suam faciem uenire permisit: alexandram uero tanquam totius mali causam reseruari præcepit.

¶ Capitulum. IIII.

INterea p ſyriam turba cõmouebatur:cleopatrã non deſiſtente antonium flectere:q̃tenus oppreſſis regibus potentiã ſingulo⁹ ablatam ſibi donaret:multũq; ualebat:deſiderio ſui illo inflãmato:quæ cũ ī natura auara exiſteret:nihil iniuſtũ reliquit.Siquidẽ fratrẽ ſuum: quem iã habitu⁹ regnũ ſciret:uenenis aggreſſa conſũpſerat:quĩtũ & decimũ ætatis annũ agentẽ:ſororẽ aũt arſionẽ epheſi ad tẽplum dianæ cõfugientẽ p antoniũ extinxit.Iam pecunia⁹ gratia & tẽplum:uel corpora uiolabat:neq; ſacrariũ tã caſtũ fuit : aut aſili priuilegiũ tutũ: cuius ornatũ ipſa nõ abſtulit:nec tã ꝓfanũ uel inceſtũ erat:qđ ſolũ potuiſſet auariciæ illius ſatiſfacere. Et cũ oĩa expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatiſfaciebat:ſiqdẽ cũcta deeſſe ſuis deſideriis ſemp putabat.Quapropter & ãtoniũ cõpellebat aliqd ab aliis auferẽtẽ ſibi donaꝛ.Ná cũ trãſiſſet ad ſyriã cũ eo:& eã cogitaꝛt poſſideꝛ:liſaniã qdẽ ptolomei filiũ accuſans:qa pthos cõtra rempublicã duxiſſet:occidit.Petiuit aũt ab ãtonio etiã iudeæ uel arabiæ reges occidi. Antonius aũt cũ ex oĩbus amore fœminæ uictus eſſet:ut nõ tãtũ uerbis:ſed etiã uenenis uideꝛet obedire: manifeſtã quidẽ iniq̃tatẽ uidens:petebat eã:ne ſe tãtũ ut peccaret cõpelleret:ne cũcta negaret ei: & ne quãta illa p̃cepiſſet pficiẽs:palã iniquus uideꝛet.Ideoq; ptes ꝓuinciæ uniuſcuiuſq; retollés donauit ei preſtans etiã ciuitates q̃ intra fluuiũ eleutherũ uſq; ad egyptũ erant : excepto tiro:uel ſydone q̃s a maioribus liberas eſſe cognouerat:licet multũ eũ illa ſibi & eas p̃bere ſupplicaſſet. Cum hæc cleopatra obtinuiſſet:& deduxiſſet ãtoniũ uſq; ad eufraten contra armenios euntẽ reuertitur:& intrat apamiã & damaſcũ:ide etiã ad iudeã puenit.Quã cũ herodes ſuſcepiſſet:cõduxit ab ea reditus hierichũtis:ná balſamũ terra illa generat:qđ p̃cioſiſſimũ eſt;& nuſq; alibi naſcit: & palmas multas:uel optimas.Et dum multũ tẽpus faceret cũ herode: tẽtabat cũ eo concũbere: nam naturaliter & euidenter libidinibus exardeſcebat:forſitan & aliquod amatoriũ paſſã eſt:ſed quod ueriſimilis eſt:regno eius inſidiabaꝛ:ſi quõ iniuriã a ſe factã poſſet p accuſationẽ adipiſci: deſiderio uero uictã ſe eſſe mõſtrabat.Herodes aũt licet olim nullatenus faueret cleopatræ:dum ſciret eã oĩbus eſſe moleſtã:tunc tamen & ampliori odio eius detentus:q; p luxuriã uellet illa inſidias ei parare:uerba quidẽ eius in p̃ſenti refutauit:cõſiliũ uero cũ amicis ſuis ſumpſit:ut eã ſub poteſtate ſua poſitã occideret:ut & ſe & multos malis eius liberaret : quibus iam grauis facta uel fieri poſſe putabaꝛ.Nam hoc ipſum & antonio ꝓdeſſe:quia neq; illi fidelẽ eam eſſe dicebat. Cũ hæc cogitaſſet:;phibebant eũ amici:primũ quidẽ ſuggerentes:q; non deberet maximũ piculũ & manifeſtum ꝓ re tanta ſuſcipere.Cunq; pmanſiſſent ſupplicantes:ne quid temerarie conaretꝛ:nã nullatenus antoniũ poſſe pati dicebant: quãuis eũ muneribus redimere putaret ; cũ amore eius potius incẽdereꝛ:& uideret uiolentia:uel inſidiis illius ſe eius amore priuatũ:nec mediocre qdã pro ſatiſfactiõe poſſet edicere:ſi cõtra fœminã hoc ageret:q̃ p illud tẽpus oẽs dignitate ſupabat: utilitatẽ aũt quã antonio dicit futurã:uerendũ eſſe ne potius ille temeritatẽ exiſtimet q; affectu tali eũ priuaret:unde nõ eſt incertũ dicebãt:q; maxĩs uel continuis malis principatus eius uel generatio cõpleꝛeꝛ:refutare uero cõcubitũ:quẽ illa poſtulaꝛt ꝓ tpe honeſte ſuadebãt:q cũ hæc deſignarent:& picula merito:alias merita demõſtraꝛẽt:conatus eius cõpreſſerunt.Tũ herodes cleopatræ donis & muneribus ſatiſfaciens:deduxit eã ad egyptũ.Antonius aũt cũ armeniã cœpiſſet: artabazin tigrani filiũ cũ ſatrapũ filiis ligatũ in egyptũ deſtinauit:donãs eos cleopr̃æ:cũ oĩ regio eo⁹ ornatu.Armeniæ uero principatũ tenuit artaxias maior illius filius qui tũc euaſerat. Quæ cum archelaus & nero cæſar expuliſſent:tigranũ nouiſſimũ eius fratrẽ ordinauerũt.Hæc quidẽ poſtea contigerunt.Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra donata ab antonio cleopatræ:p̃bere herodes iuſtum iudicauit:ne occaſionẽ ei odii p̃ſtaret.

¶Cap. V.

QRetas aũt cũ herodes reditus eius conduxiſſet:tempore quidem aliquanto reddebat duo milia talenta: poſt autem indeuotus extitit:uix partem aliquam præbens. Herodes quidẽ hoc modo defraudãtẽ:nihilq; ſecũdũ iuſticiã facere uolẽtẽ: p̃ſeq; delibe-rauit:ſed interim propter bellũ romanũ hãc diſtulit exactionẽ.Nam dum in acciaco littore ſperaretur pugna:quæ centeſima octogeſimaſeptima olimpiade contigit ; & cæſar cum antonio de republica decertaret;herodes ex opulenti prouincia ſua multo tempore redditibus & uiribus collectis antonio deputauit auxilia diligenter preparare. Sed antonius nihil auxilio eius egere ſe dixit:arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat a cleopatra perfidiam eius.Petebat enim hoc cleopatra dum ſibi putaret prodeſſe:ſi unus ab altero ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet:herodes milites congregauit:tanquam cõfeſtim arabiam ingreſſurus:parataq; equitum & peditum multitudine:in dio:alias chio ciuitatem peruẽit. Cunq; illic & arabes occurriſſent:pugna maxima commiſſa eſt:in qua uicerunt iudei.Poſtea multum exercitũ arabũ in chana uico congregatũ q eſt in inferiori ſyria:audiẽs herodes uenit ſup eos: ducẽs maioré p̃tem ſuæ militiæ:& prope calon ſua caſtrametatus eſt;unde oportune pugnaret.Cunq;

hæc diſponeret populus iudeoꝝ clamabat mora dimiſſa cõtra arabas impetum facere: dum cre derent ſe in hoc paratos eſſe:quia in priore pugna uictores extitiſſent.Igitur ſuum ſtudium mili te oſtẽdẽte:rex ſtatuit magnanimitatẽ eoꝝ nõ remorari:dicẽs nõ ſe deeſſe uirtuti eoꝝ & primus ſe armans oẽs ꝓduxit ad aciẽ.Statim aũt terror arabis incidit.Contra quos modicũ reſiſtẽtes:ut uiderunt iexpugnabiles:oĩq; plenos uirtute:plurimi fugierũt:fuiſſentq; pempti:niſi athemõ he rodem & iudeos ĩuaſiſſet:ná hic erat dux cleopatræ ibi cõſtitutus:& inimicus herodis: ſuturaq; nõ ĩprudẽter ꝓſpexit:ut ſiqd clarũ agerẽt arabes:ipſe quieſceret:uictis ãt eis qđ & contigit ex pro priis paratis militibus ĩuaderet iudeos:quos tunc laſſos:& iã uiciſſe putãtes ſubito ſuperueniens proſternebat.Nam alacritatẽ animi contra manifeſtos inimicos aſſumentes iudei:& poſt uicto riam remiſſiores:citius a recentibus hoſtibus obteruntᵉ:in locis aſperis & ſaxoſis: quoꝝ noticiã inimici amplius habuerũt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebãt:fiebatq; di uerſa pditio. Rex ãt herodes ꝓ actione pugnæ uectus equo ducere tẽtauit auxiliũ:ſed nõ ualuit: licet feſtinaſſet ſubuenire.Sed caſtra iudeoꝝ cũ arabes cepiſſent non mediocrẽ fœlicitatẽ & ſine ſpe tenuerunt:nam uictoriã quã prius perdiderant:poſt obtinuerunt: plurimũ aduerſarioꝝ pro ſternentes exercitũ.Exinde latrociniis utebaᵗ herodes:multãq; arabũ terrã diſcurrens: uexabat: dum ſup mõtes caſtra diſponeret:& oĩno recuſaret manus cũ eis ex equo cõſerere:frequenter ta men laboꝝ diligẽtia lucrum ſibi acquirebat:nam & proprios milites omnibus modis fouebat: ruinam cupiens emendare.

Capitulum.VI.

INterea acciaco bello inter cæſarem & antoniũ geſto ſeptimo imperii anno herodis terra iudeoꝝ cõmota eſt:q̃liter nunq̃ aĩalium peſtilentia per prouinciã geſta:perempta ſunt a ruinis:etiã hoĩum decẽmilia .Milites uero cum ſub diuo degerent: nihil ab oppreſſione ſunt leſi.Quæ cũ arabes ĩquirerẽt:& pluſq̃ ĩ ueritate erat:audirẽt:quæ facta fuiſſent tanq̃ ꝓuin cia hoſtiũ euerſa:& hoĩbus pemptis nihil ulterius ſibi aduerſũ credebãt ſurgere. Quo cũ legati iudeoꝝ perueniſſent: pacẽ pp hæc quæ euenerãt facturi:arabes pemerunt eos: & cum alacritate contra milites eoꝝ præparabãtur.Qui nec inuaſionẽ arabũ ſuſtinuerunt:licet calamitatibus op preſſi:& bellare decernunt:dum non pares ſeſe prælĩis eoꝝ putarent:neq; auxiliũ haberẽt rebus ſuis domi ſubuerſis.Quos ita diſpoſitos rex flectere ſermone tẽtauit:ut recuperaret eis antiquũ alacritatis aĩum:& exhortatus aliquos optimatũ:auſus ẽ iam & ad populũ ſermocinari:ná prius pigebat eũ: ne male pp calamitates ſuſciperẽᵗ ab eis.Petebat ergo talẽ orationẽ ꝓferẽs.Nõ igno ro ſocii quomõ multa per hoc tẽpus facta ſunt contra noſtrã rempublicã: & fortaſſe nec hi mõ de ſe confidunt:qui multũ uirtute præcellunt:ſed quomõ compellimur pugnare:nec eſt aliquid quod ſemel factũ:non poſſit rurſus bene tractatũ emendari:petere uos elegi ſimul & docere:per quæ poſitis in proprio alacritatis aĩo pmanere. Volo tamẽ prius uobis oſtendere:q; iuſte bellum id conamur cõmittere:propter iniurias aduerſariorum:nam maxima magnanimitatis hæc cau ſa nobis exiſtit:poſt uero declarare q; nihil ſint quæ nunc nobis mala ſuperuenerunt:ſed multas nos ſpes uictoriæ poſſidere.Exordiar autem principia:teſtes uos faciens mei ſermonis.Nam ara bum iniquitatem noſtis:& circa alios omnes ita perfidam tãquam barbarorum:& quia nec deũ cogitent:ſepius enim nos offenderunt auaricia uel inuidia ſua.Et q; multa dicimus:dum immi neret eis:ut a proprio principatu deciderent:& cleopatræ ſeruirent:quis alter eos de hoc timore liberauit: niſi mea amicicia quam cum ãtonio poſſidebam. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum ſuſtinere dimiſit:nam antonius cauebat agere q; poſſet nobis in ſuſpitione perue nire. Tamen & cũ uellet cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere:hoc quoq; ego di ſpenſaui: multaq; munera ſecretius offerens:tutelam utriſq; acquiſiui.Expenſas autem ipſe ſuſce pi ducenta præſtando talenta:duo milia uero fide dicendo:quæ etiam pro reditibus adimple ui: unde nos nihil ab eis ſuſcepimus:& oportebat quidem nulla tributa prouinciæ iudeos debe re:quod & ſi præbendũ eſſet pro nobis:non etiã pro arabis dareᵗ: q nobis nec gr̃as agũt: ná pro beneficiis iniq̃ cira nos egerũt:prius q; nos aĩcos nõ hoſtes reditibus priuauerũt.Ná ſi fides hoſti bus neceſſario ſeruaᵗ:multo melius aĩcis:ſed nõ apud nos ẽ ita:q; mõis,oĩbus optimũ putãt iniq tatẽ eligere:ſi ſolũ lucrũ eis poſſit acqri.Eſt ergo q̃ſtio nobis utrũ oporteat iiuſtos pũire: dũ hoc etiã deus deſideret:& præcepit ſemper iniquitates & contumelias execrari:quæ nõ tantũ uerbo: ſed etiam iuſſit per bellum ulciſci:nam q; uidetur iniuſtum apud græcos & barbaros: hoc ſi di ci fas eſt:in noſtros legatos cognoſcitur perpetratum.Græci ſiquidem ſacros & inuiolatos dicũt eos eſſe:nos autem optimum & beatum decretum ĩ lege a deo dicimus. Hi nanq; & hominibus deum placant:& aduerſarios hoſtibus creconciliant. Qualis igitur poſſit iniquitas peior agi: q̃ ſi legati qui proiuſticia loquuntur intereant.Quẽadmodum autem poſſint uitã ſuã innoxiam

cuſtodire:ſeu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetraſſent:mihi quidē non uidetur. An forſitan rectum & iuſtum nobiſcum eſt:illi uero fortiores ob hoc putantur. Sed primū quidem indignū eſt uos hæc credere. Nā ubi iuſtū eſt:ibi deus:deo uero p̄ſente: multitudo cū fortitudīe præſto eſt. Vt ergo de nobiſipſis reqramus: uicimus primo prælio:ī poſteriore uero nō ſubſtite runt:ſed ſtatī ceſſerūt:nō ſuſtinētes noſtræ alacritatis īpetū:uincētes nos athenio īuaſit: bellum inferens nō prædictū. In primo uero prælio nomē & fortitudo nr̄a apparuit:in poſteriori aūt ini quitate uel iſidiis cōcidimus. Cur igit̄ mīora ſapimus in his ubi maiores ſpes poſſidemus. Quo mō aūt ſtupeſcimus eos qui cū palā decertāt:ſemp uincunt̄:cū uero ſic uincunt̄ ab iniqtate:illis hoc euēit. Virtus ergo nō ī expugnatiōe debiliū:ſed ī oppſſiōe fortiū apperet. Si tamē quēq̄ illa terrēt: quæ domi cōtigerūt:& ī terremotu acciderūt: primū qdē ſciat:quō hoc ipſū & arabas de cepit:dū maiora quā cōtigerunt:putarēt. Præterea nō debēt hæc aut illis audaciā:aut nobis timo rē īmittere. Illi nāq; nr̄is laboribus uel calamitatibus ſpes ſibi aſſumūt:q̄s nos egreſſi contra eos uiriliter auferemus. Vos aūr accipite alacritatē pugnādi:neq; enim ītantū ſumus cōtriti: neq; ira dei uulnerati:ut quidā putāt:q̄ potius accidētia ſūt dicēda. Quæ ſi dei ſnīa ꝓuenerūt liquet: q̄ iā ſecundū illius iudiciū ira deſiit:dū ſatius uindictā de factis noſtris accepit:alias acceperūt. Nam ſi uellet āplius nobis nocere:nequaq̄ flexus fuiſſet. Bellū aūt qa & uult fieri:& iuſtū eē cognouit: & nobis oſtēdit:q; multis per ꝓuinciā terremotu ꝑemptis: nullus armatus īteriit:deo euidenter oſtendēte:q; ſi oēs cū filiis uel uxoribus militarent:nihil pœnitus eis īoportunū accidiſſet. Hæc ergo reputātes:q; in omī tēpore dei patrocinium poſſidetis:ꝓſequīmini fortitudīe iuſta iniquos: amicis pfidos maliuolos circa legatos:ſempq; uīa uirtute deuictos. Cū hæc audiſſent iudei:mul tum audaciæ ſumentes:ad pugnā parabant̄. Herodes aūt hoſtiis celebratis cū magno ſtudio:eos contra arabas tranſiēs iordanē fluuiū ꝓduxit:& ꝓpe aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tū uiſum ei eſt caſtellū in medio poſitū occupare:quod ſibi multū ꝓdeſſe putauit: uolenti maturius prælīū uel cōmittere:uel differre. nā oportuno uel munito loco cōſtiterat. Cunq; idē ꝓuiderent arabes:bel lum ꝓ caſtello cōmittitur:& primū quidē ꝓtelatio: deinde uero multis ex utraq; parte ad manū uenientibus:arabes afflicti recedūt. Quod ſtatim ſpes iudeis nō minores erexit:uirtutēq; accen dit. Dūq; magis omnia uellent arabes pati:quā decertarent:& iudei caſtra eoꝝ īuaderent:arabes coacti recedunt:nullas uincendi ſpes habentes:ſed tantū a multitudine audaciā ſumentes. Itaq; pugna maxima facta:multiſq; ab utraq; parte cadentibus:arabes recedunt:quoꝝ plurimis mors fugiendo euenit. Nam non tantum ab aduerſariis terrebantur:ſed ipſi fugientes:ſua multitudīe contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta ſunt:reliqui uero ad caſtra confugierunt:mi nime ſpes ſalutis firmas habentes:neceſſariorum inopia:& quod peius erat:aquarum indigentia Iudei autem licet perſequerentur:tamen inuadere caſtra minime permittebantur:ſed obſidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebant. Igitur in his arabes conſtituti:legatos ad herodē diri gunt:primum quidem diſſolutionem belli petentes:nam ſitis eos urgebat omnia pati:dum tan tum in præſenti licentia aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos:nec dona ſuſcepit:neque mediocre quidem pactus eſt: dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas. Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt:ut per quinq; dies quatuor milia caperē tur:ſexto uero die reliqui de caſtris egreſſi: decertare cum aduerſariis nitebant̄: eligentes omnia pati:ne paulatim ſine gloria deperirent. Quæ cum deliberaſſent:nullatenus decertare uoluerūt: nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem eſſe putauerunt: ne intribu lationibus uitam extenderent:quorum ſeptem milia priori prælio conſternuntur. Cum his er go caſibus uterentur:arrogantiam priorem deponunt:miratique herodis prudentiā ceſſerūt:pa tronum eum ſuæ gentes pronunciantes. Qui eum multa fœlicitatis gloria reuertitur: maximā acquirens ſua fortitudine dignitatem.

Capitulum. VII.

IGitur licet optime per bellum herodes res ſuas diſpoſuiſſet: tamen in periculum incidit. Siquidē pro republica decertans antonius:in acciaco litore a cæſare uincitur. Tum inde ſperationē ſui herodes uenit:dū amici & inimici putarēt nō īpune amicicias ei ꝓuenire: q̄s cum antonio habuiſſet. Quapropter aīci quidē deſpabant:inimici uero licet ī ꝓſpectu cōtri ſtarent̄:tamē clānimiū letabant̄:ſperātes meliora ſibi reꝝ mutatiōe uentura. Herodes aūt hirca num ſolum uidens indignitate regia cōſtitutū:ꝓdeſſe ſuis rebus opinatus ē morte illius:ne īmi nēte ſibi a cæſare piculo:ille daret occaſionē:q ſolus regio uidebatur ex genere. Cum hæc cogi taret:nec daret occaſionem hircanus:nam modeſtia moꝝ illam rerum gubernationem curabat & rebus ſtudebat bonis:oīa cōcedens fortunæ:alexandra nimis pertinax:& ſpē rerum mutatōnē incōtinenter credēs:uerba ad p̄em fecit:ne ſuſtineret herodis iniquitatē: ī familiā ſuā ꝓcedere:

ſed cuſtodiret ſpes eorum:petebat ut & malcho arabiam tenenti ſcriberet:quatenus ſuſciperet eos ad ſe refugientes: nã ſi mors uenerit inimico cæſari herodi ad ſe prĩcipatũ uentur & ꝓpter populoꝝ fauorẽ:& ꝓp generis dignitatẽ.Dum his cũ flectere uerbis niteret hircanus uerba deꝓellebat.Sed ꝓtinatia muliebri dum illa ꝑmanens:nec noctu:uel interdiu deſinens herodis erga ſe inſidias accuſaret:cõpellit eũ epiſtolã dare doſitheo cuidã amico:in qua ſcriptũ erat:ut arabs equites qui deberẽt eũ ad ſe ꝓducere mitteret,ꝓpe paludẽ bituminis quæ diſtat ab hieroſolymis ſtadiis.cc.Credebat enĩ doſitheo:dũ nimis eũ ſibi ipſe & alexandra exiſtimarẽt:ꝓp inimicicias:qs cũ herode haberet:ut ioſippi cognatus quã ille ꝑemerat quia & illoꝝ quæ tyro ꝓſtrati fuerãt ab antonio:prior frater exiſteret.Sed hæc doſitheũ nullatenus hircano fidũ ĩ miniſterio parauerũt. Nã præponẽs illis regis amicicias:porrigit herodi epiſtolã:qui eũ ꝓ fide nõ tantũ laudauit: uerũ etiã iuſſit ei:ut miniſtraret reliquæ cauſæ:qtenus epiſtolã traderet malcho:litteraſq; ab illo recꝑeret:cũ nõ paruũ putaret & illius ſniam cognoſcere.Quæ cũ doſitheus alacrius miniſtraret:ara bs reſcripſit & ipſũ hircanũ ſe ſuſcipe uel oẽs q cũ eo uenirẽt. Deſtiauit etiã qui deberẽt eos cauꝑte perducere. Vt uero & hãc epiſtolã herodes ſuſcepit:cõfeſtim uocato hircano:de factis eius cũ malcho pactis requirebat. Cunq; ille negaſſet:epiſtolas corã cõcilio demõſtrans:uirũ interfecit. Hæc nos cõſcripſimus q ĩ aĩalibus regis herodis cõtinebantur.Alii uero nõ ita exiſtimant: ſed magis herodẽ inſidias contra hircanũ cõtexiſſe:qtenus eũ interficeret:dicunt ita ſcribẽtes:in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quẽdã ſermonẽ hircano intulit:ſi qs epiſtolas a malcho ſuſcepiſſet Qui dũ ſe cõfeſſus eſſet:ſalutatorios apices accepiſſe:ille rurſus ĩterrogãs:ſi qua ſup hæc etiã donа recepiſſet::nihil amplius reſpõdit quã.iiii.iumenta trãſmiſſa ſuſcepiſſe.Occaſione hac inuẽta: dona eſſe corruptionis:uel ꝓditionis uociferans:uiꝝ iuſſit occidi. Signa uero ſunt miñe hircanum peccaſſe: qtenus termino tali occũberet:modeſtia moꝝ eius: q nihil in iuuẽtute ſua atrocius aut acrius egiſſet: quia & cũ ipſe regnũ habuiſſet: plurimã gubernationẽ antipatro cõmiſerat:cũ iam octogeſimũ duceret annũ:& cum multa tutela ſciret herodẽ regnũ poſſidere: & euſtaten trãſiſſe:honorãtes eũ:quæ oĩa deſpexiſſe eũ:& aliquid nouitatis molitũ:nimis incredibile eſt:quia nec naturæ illius aptũ erat:ſed molitione herodis occiſus eſt.Ita quidẽ finẽ uitæ inuenit hircanus: diuerſas & uarias calamitates expertus.Nam in prĩcipio ut mater eius alexandra regnauit: prĩcipatus ſacerdotii gentis iudeoꝝ nouẽ annis honorẽ obtinuit:matreq; defuncta cũ impe rium ſuſcepiſſet ; & hoc tribus mẽſibus gubernaſſet:depellit ab ariſtobolo fratre:reſtituit autẽ iterum a põpeio:&.xl.annis honore uſus:ſecundo regnũ per antigonũ ꝓdidit: & corporis diminutionem paſſus: apud parthos captiuus perductus eſt:& exinde ad propria poſt tempus remeas propter ſpes ab herode promiſſas:nihil ſicut ſperauit executus eſt.Itaq; multis uitæ paſſionibus inuolutus:& quod peſſimum eſt ut diximus in ſenectute:non dignum uitæ terminum impetrauit.Siquidem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat:& plurima ſui imperii ſub diſpenſatoribus innocens tractabat:neq; callidus regnum diſponere: antipatro herodiq; uſq; ad hoc conamen aperuit iter.Herodes autem hircano interfecto:a cæſare nihil optimum ſperans de rebus ſuis propter amicicias quas cũ antonio habuiſſet laborabat.Cunq; in ſuſpitione alexandram haberet:ne tempus nãciſceretur:& multitudinem & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret:cõmendauit omnia fratri ſuo ferore:matrem autem cipriam cum ſorore: & cognationem cũctam in maſada conſtituit iubens:ut ſi quod de ſe periculum audirent:principatũ ſibi aſſumerẽt mariamne uero ſuam uxorem: q non potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari:in alexãdrio cum alexandra matre ſua depoſuit: ioſippum & ituracum ſoenium ſuper eas dimittẽs fidos ſibi amicos:quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit.Quibus etiam mandauerat:ut ſi quid de ſeipſo periculoſum audirent:ambas interficerent: regnum uero filiis ſuis cum fratre ferora cuſtodirent.Cum hæc mandaſſet:ipſe rhodeo ad cæſarem properabat. Cunq; in ciuitatem delatus eſſet:depoſuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero cõmunem ſermonem cum cæſare inſeruit:tum multo potius ſuam magnitudinem: ſuæque maieſtatis honorem ſeruauit:dum nec ad preces:neq; ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis ſatisfaciens: & ratione actuum ſuorum confidens ſine dubitatione cæſare dicebat amicicias ſibi maximas cum antonio fuiſſe:omniaque pro uirtute ſua egiſſe:quatenus ille rerum potentiam ſortiretur:militiæ tamen eius nullatenus cõmunicaſſe:eo q occuapatas arabas expugnaret traſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta:non tamen minus ad dignitatem ſuam. Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliquẽ habere debet uiribus aĩæ uel corporis aut ſubſtãtiæ participẽ etiã ad periculũ exhibere:quod ego non minus inqnit quam oportebat effeci.Illud uero integre geſſi:qa q̃is uictũ ĩ acciaca pugna nõ reliq:neq; manifeſte:tranſiui:cũ & ipſa trãſiret fortũa: ſed ſeruaui ei fidẽ quãquã non oportunus auxiliator:tamẽ cõſiliarius fideliſſimus exiſtẽs. Nã cauſa

salutis & rerum potestas q̃liter ꝑdesset ostẽdi: dum cleopatrã hortarer occidi: q; si erepta illa fuisset: nullatenus a regꝫ pricipatu cõcidisset: imo magis & tuas facilius indignationes euitasset. Equibus nihil ille agẽdo: sibi quidẽ incõmode: tibi uero utiliter ꝑfuturã præponẽdo dẽmẽtiam periit. Nunc ergo siquidẽ pro antonii ira nostrã fidem fuisse iudicas: nõ sum denegaturus: qa pui neq; meũ erga illũ fauorẽ euidẽter prædicãs recusabo: si uero ꝓsona ablata: qs sim circa benefacto rem: uel q̃lis aĩcus reqras: poteris a factis me cognoscere. Nã licet nomẽ ablatum fuerit: nihilominus amiciciaꝫ firmamentũ ĩ nobis poterit approbari.

Cap. VIII.

QVm hæc dixisset: & oĩbus suæ animæ libertatẽ ostendisset: nõ mediocriter cæsaris liberalitatẽ: uel indulgentiã meruit: intantũ ut criminũ cãs ꝑ fauore eius uindicari deposceret & tunc diadema rursus sibi reposuit: cæsare inuitãte: dũ nihil secus circa eũ: quã prius erga antoniũ apperet. Tunc cæsar oẽm ei honorẽ addidit: cæteris regibus scribẽs: cũ omni alacritate herodẽ sibi occurrisse. Postquã uero hãc satisfactionẽ præter spem susceptã cognouit: uidẽsq; sicut prius firmiorẽ sibi principatũ a cæsare datũ: decretũq; rõanoꝫ sibi ꝑ stabilitate sua mercatum: secutus e cæsarẽ ad egyptũ ãbulantẽ. Cũq; sup uires suas amicis dona obtulisset: liberalitatẽ magnanimitatẽq; suã ostendẽs: petebat: ne alexãder aĩcus antonii aduersũ aliqd patereꝰ. Sed hoc nõ ipetrauit: qa iã iureiurãdo cæsar præoccupatus fuerat. Rediit aũt itegꝫ ad iudeã cũ ampliore honore: & spantibus cõtraria: stuporẽ cũ metu incussit: q; clarior a periculis dei ꝑuidẽtia remeasset. Confesti ergo susceptionẽ cæsari ꝑ syriã in egyptũ eunti parabat. Itaq; cũ eũ suscepisset cũ oĩ regio apparatu ptholomaide: & præbuisset exercitui sumptus affluenter: oĩno inter fidelissimos reputatus ẽ. Dũq; expeditionẽ cæsar deputaret: in centũ quinq̃ginta dõibus ornatis: eũ cũ amicis suscepit. Præbuit aũt ꝑ loca arida trãseũtibus necessariã humanitatẽ: ita ut nec uinũ nec aq̃: quæ potius militibus acceptabilis erat: alicui deficeret: ipsi etiã cæsari octingẽta talẽta dõauit: oĩbusq; demõstrauit: q; plus clarior in regno suo remunerãdo cũ apparuisset: ut magis fidẽ eius & alacritatẽ cæsar ꝑbaret. Cui & redeunti rursus herodes ab egypto nõ minus priorẽ largitatẽ exhibuit. Tunc quoq; cũ ad regnũ suũ redisset: turbatã oẽm domũ inuenit: ac grauiter ferentẽ uxorẽ suã & matrẽ eius alexandrã: dũ putarent nõ ꝑ corpoꝫ tutela in illo oppido se positas: sed tanq̃ ĩ carcerem: cũ nihil ille neq; de suo: neq; de alieno in ptãte hr̃ent. Mariãnes quidẽ amorẽ regis: dissimulationẽ & deiectionẽ putabat. Angebaꝫ aũt: q; si quid ille piculosũ patereꝫ: nec spẽ uitæ posset habere: mãdataq; iosippo data recordabaꝫ. Quapp custodes cum nimia diligentia mitigabat: magis uero soemũ dũ illi putaret oẽm ptãtẽ creditã. Soemus aũt ĩ initio fidelis: nihil pœnitus de mãdatis herodis palã fecit: sed cũ sermonibus uel donationĩbus mulierũ flexus paulati deuictus esset in ultio cuncta regis mandata dilucidauit: dũ tamẽ nõ oĩno speraret eũ cũ eadẽ ptãte reuersurum: sed & potius periculum fugeret: ne rediret insignior: ideoq; nõ parua mulieribus putauit præstare: utiq; amplioꝛẽ beneficioꝫ retributionẽ se acceptuꝫ: si regnarent: q; si ꝑ spere cũcta gerens herodes reuerteretꝰ: nequaq̃ cõtra uoluntatẽ uxoris eũ posse facere sciret: dum cognosceret omni ratione regis amorẽ erga mariãnem amplioꝛẽ existere. Itaq; cũ huiusmodi illum fefellisset spẽs: secreta oĩa iudicauit. Mariãnes hæc grauiter audiẽs: nec finẽ sibi de piculis herodis inuenire putans: cui & infesta fuerat: nullatenus eũ equitatẽ ĩpetrare orabat: & licet difficilẽ uitã suã post mortẽ illius putaret: nihil tamẽ de sui animi passionibus celauit: nã cum ille maximas res præter spẽ impetrasset: nauigauit. & primũ uxori suæ de his bonis nũciauit: solãq; præponens oĩbus ꝓp amorẽ & cosuetudinẽ quã cũ ea habuisset salutauit. Cui dũ fœlicitatẽ suã referret: nullatẽus gaudentẽ: sed & potius grauiter ferentẽ ĩtellexit. Nõ hæc celare dolorẽ poterat: sed ꝑ decore nobilitatis suæ ad oscula gemebat: narrationibus uero eius nequaq̃ letabaꝫ: sed potius contristari se demonstrabat. Vt uero nõ suspecta tantũ: sed etiã manifesta herodẽ facta turbarent: contristabaꝫ: aĩaduertẽs irrationabile circa se uxoris odiũ nõ celatum: iccirco duriter tolerabat: dũq; amorem ferre nõ potuisset: nec ĩ ira: nec amore ꝓmanebat: semp ab altero in alterũ transiẽs: in utroq; inconstans erat. Sic ergo inter odiũ uel amorẽ destitutus: sepius parauit uindicare in illa superbiã: sed timuit: ne præoccupatã suã aĩam cupidie debilitaret: & nullatenus occidere eam ptulit: dum uereretur ne perẽpta illa: maiorẽ pœnã ꝑ amore illius interitus sustineret. Intelligẽtes ergo eum ita de mariãne soror eius & mater optimũ putauerũt tẽpus ꝑ illius odio recepisse: & loquebantꝰ nõ pauca herodẽ incitãtes in odiũ: qui nec insuauiter hæc uerba attẽdebat: neq; facere quicquã ĩ uxorẽ tãquã credulus præsumebat. Peius ergo dolorꝫ passione succẽdebaꝫ: dũ neq; illa odiũ celaret: neq; iste amorẽ. Confestiq; aliquid nefandissimũ actũ fuisset: nisi cæsar nũciatus eẽt cõtrarios uicisse: & interẽptis antonio & cleopatra cunctã egyptũ possedisse. Quapropter festinãs ad cæsarẽ: reliqt domũ ita dispositã. Cui ꝑficiscẽti mariãnẽ soemo cõmendãs: multas hr̃e gr̃as ei ꝑ diligẽtia ꝑsitebaꝫ: & partẽ magistratus a rege ꝓmeruit: & ille quidẽ honorẽ hunc obtinuit.

Capitulum.IX.

Herodes uero cū in egyptum pueniſſet:cæſari cū ampliorī fiducia ſermonē inſeruit: tanq̄ iā amicus. Siquidē de ſatellitibus gallis cleopatræ q̄dringētos ei donauit:& terrā ei rurſus reddidit:quā per illā pdiderat. Addidit etiā regno eius gadara:uel ioppē & ſamariā nec nō & maritimā gazā uel antidonē uel ioppē:& ſtratonis turrī. Cūq; hæc adquiſiſſet: & cæſarem comitatus uſq; ad antiochiā eēt:reuertit:& quantū res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat: tātū domeſticis laboribus affligebat:præſertī circa coniugē:de qua potius fœlicitatē quōdā uidebat habuiſſe:nā amorē nō minorem illis ptulit:quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retētos. Sed hæc merito mariānem dilexit:quæ cū in aliis caſta uel fidelis eēt:muliebre uel modeſtū quiddā naturaliter habebat. Nā dominabat marito ſeruiēti libidini:& ſepius cōtumelioſe eū aggreſſa ē. Quod ille diſſimulās portabat:blandiebat tamē licet matris eius uel ſororis ignobilitatē illa derideret & detraheret. Illo uero tpe maioribus accuſatiōibus a ſuſpitiōe nutritis:āni ſpatiū cōplet ex quo herodes a cæſare reuerſus erat:& cū iādudū culpa uoluerēt:tūc erupit alia occaſiōe data. Meridie nāq; dum uoluiſſet requieſcere accerſiit mariānem amore quē in ea ſemp habebat aſtrictus. Que cū intraſſet:non cū eo icubuit:alias cōcubuit:ſed feſtināter eū depulit:& iproperauit ei ſui patris uel fratris interitū. Qui cū grauiter tuliſſet contumeliā:& paratus ad facinus eēt:ſentiens ſoror regis ſalome paratū olim pincernā regium intromittit:præcipiēs dicere:qualiter ſuaderet ei mariānes amatorium confeciſſe regi:& ſiquidē ille turbaretur:& interrogaret quale hoc fuiſſet reſponderet:uenenū illā tenuiſſe:petentemq; ſeipſum ſumminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex cōmoueretur:dimitteret uacuum:dum nequaquā hoc ei periculum ferret. Hæc dicens:eum hoc tempore locutus intromittit. Qui tanquā ueriſimilia ducturus cum ſtudio in greditur:aſſerēs mariānem præmia ſibi præſtitiſſe dum flecteret amatoriū regi porrigere. Cunque ad hoc rex cōmotus fuiſſet:uenenum inquit erat:quod illa monebat dari. Cuius uirtutem ipſe ſe non ſciſſe fatebatur ideoq; nunciaſſet:quatenus ipſe requireret. Itaq; cum talia uerba herodes audiſſet:& dudum iam furibundus:tunc potius excitatur:& eunuchum qui mariāne fideliſſimus erat:de ueneno torquebat cognoſcens:q; ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet:nihil quidem tortus de ueneno dixit:uxoris autem odium quod in eū haberet pp ſermones quos ſoemus explanaſſet:manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet iratus rex exclamauit dicens:nullatenus ſoemum ſibi fideliſſimum prioribus temporibus hæc prodidiſſe mandata:niſi quid amplius inter eum & mariamnē proueniſſet. Et ſoemum quidem protinus interimi præcepit: uxori uero iudicium colligens:familiarium accuſationem parauit:ſtudioſeq; excurſus eſt de relationibus amatorii uel ueneni. Eratq; ſermone incontinens:& iracūda: quam ita ſentientes qui præſentes erant:mortiferam in eam ſententiam protulerunt. Dum hæc ſnia pronunciaretur:ſubuenit quidam ei uel aliquibus præſentibus:ne ita temerarie illam interficerent: ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc ſalome cum ſuis feſtinauit e medio mulierē abducere:quæ potius regem impulit:caue inquiens ſeditionem multitudinis:ſi illa uixerit. Mariamnes interea ita trahebatur ad necem. Conſiderans autem alexādra tempus:& q; paruam ſpem haberet:eadē ab herode paſſura:contra priorē ſuā fiduciam nimis ualde commutabatur. Nā uolens oſtendere ſe ignoraſſe cām. exiens multa mala contra filiam uociferata eſt:& omnibus audientibus clamabat:malam circa maritum:& ingratam extitiſſe. quapropter iuſte pati: q; audacter ei reſtitiſſet. nec retribuiſſet beneficio tāto remuneratōnē. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantem:& audentem etiam capillos ſuos euellere:multa quidem in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum eſt:cum nec uerbum in initio dediſſet:nec ad illius improperatiōes turbata reſpexiſſet ſed qualiter animi grauitate pectatum matris ferret:euidenter demonſtrabat. Ipſa ſiquidem nō timido greſſu neq; mutato coloris colore ad mortē ducebatur:generoſitatē ſuam nequaquā in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit:fœmina quæ ad continentiam & magnitudinem animi optima erat: modeſtia uero ei nō defuit:pulchritudine autem corporis & affabilitatis dignitate magiſquam ſiquis exiſtimare poſſet omnes mulieres ante ibat:occaſio tamen exinde maior prouenit:ne cum gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dum ſemper potiretur illius amore: & nihil difficile ab illo ſperaret:fiduciam immoderatam habuit contriſtabant aūt eā quæ erga ſuos euenerant. Hæc omnia ei quēadmodum paſſa fuiſſet dicendo:ad ultimū inimicas ſibi apuit alias parauit matrē uel ſororē regis:& illum ſimul in quo tantum confidens nihil qđ moleſtū ſibi oriretur ſperabat. Poſtquā interiit:regis potius deſiderium exarſit:ut ſepius nomē illius iuocaret. Moliebat aūt oīa facere quæ potuiſſent ſolaciū afferre:conuiuia:colloquia:quæ nihil ei ꝓfuerunt:gubernationes etiā regales recuſabat: & tātū doloribus tenebat:ut aliquādo mariānē uocare miſtris tāq; uiuētē

ualentemq; præciperet. Cum ſic haberetur: ſuperuenit egritudo peſtifera: quæ plures populi uel amicoꝝ eius extinxit: & oībus præbuit ſuſpicari: per iram dei hæc cōtigiſſe: ꝓ iniquitate erga mariannē confecta. Ideoq; ad peiora rex puenit: ut ultīo ſolitudines eligeret: ſub occaſiōe uenatiōis. His cōfectus cogitatiōibus: nō potuit multos dies ꝓtrahere: ſed ícidit í difficillimā inualitudiné Nam inflāmatione uel aſtrictione gutturis: mētiſq; mutatione tenebať: & quæ potuiſſent curā exhibere: nihil penitus ꝓfuerūt: ſed cōtraria íueniebanť. ¶ Vnde poſtea deſpatione facta medici dū neq̄quā medicaminibus allatis egritudo decreſceret: & rex nihil potuiſſet accipere: oía q̄ ille uellet iuſſerūt ei præbere deſpationē ſalutis caſui deuouētes. Et ille quidē í ſamaria ſebaſta noíata íualidus iacebat: alexādra uero í hieroſolymis habitās: cū audiſſet in quibus eēt herodes: feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere: quæ duæ fuerāt: una quidē ipſius ciuitatis altera uero tēpli: q̄s ſiquis ſub ptāte ſua cōprehēdiſſet: oēm genté ſibi ſubdebat. Nā īmolatiōes nullatenus ſine his fiebant: q̄s nō exercere ípoſſibile iudeis uidebať: parati utiq; magis uitā amittere: quā religionis dēi ſolitum ſacrificiū nō íplere. Igiť cuſtodibus eaꝝ alexandra obtulit: q̄ oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne q̄s eas alter p̄occuparet: illoq; defuncto: reꝝ ptāté teneret: dicēs q̄a ſi a morbo quo detineť euaſerit: tutius eas poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet: nō patiēter tulerūt ſed fideles prioribus tēporibus extiterunt: tūc magis & ꝓpter odiū alexandræ: putātes nō ſe optīe herode uiuente deſpare. Quoꝝ unus cōſobrinus regis noīe mane: cōfeſtim nunciauit regi alexandræ ſententiā. Qui nihil remoratus: interfici eā præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum egritudiné euitaſſet: anío uel corpore debilitatus ſimul: & faſtidioſus in oībus cāis factus: ad pœnam peccantiū paratōr erat: iccirco & aícos ſibi neceſſarios interemit: cuſtodibaꝝ: uel liſimachū: uel antipatrū: gadiā uocatū: necnon & doſitheū: ex hac occaſione. Cuſtodibarus genere quidem idumeus: erat inter primos dignitate: qui a proauis ſacerdotes uidebanť: goze: qué deū idumei arbitrabātur. Hircano uero rempublicam eoꝝ ſub iudaicas leges redigente: cum herodes regno ſucceſſiſſet: iudicē cuſtodibaꝝ idumeæ uel gazæ declarauit: & dat ei ſororē ſalomōi: ioſippū occidēs prioré eius maritū ſicuti demōſtrauimus. Cū hæc cuſtodibarus p̄ter ſpē libēter ípetraſſet: eleuatus fœlicitaté paulatim excedebat: putās nō eſſe bonum: ſe iudicē herodis præcepta pficere neq; idumeos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad cleopatrā: dicēs: idumeos ſemper illius maioꝝ fuiſſe: ac pp hoc iuſtū eſſe: ut peteret ꝓuintiā ab antonio. Nam ſeparatū confirmabat tranſferre fauorē ſuū ad illā. Agebat tamē hæc: nō q̄ potius cleopatrā dominari deſideraret: ſed eſtimabat: ſi pluribus uiribus herodes priuareť: facilius iā poſſet ſibi gentis iudeoꝝ principatum uendicare: occaſiōe generis & pecuniaꝝ q̄s ꝓpetuo per illicita lucra acq̄ſierat. Et cleopatra quidē antoniū petēs: ꝓuintiā minīe obtinuit. Nunciant aūt hæc uerba herodi. Qui paratus cuſtodibaꝝ íterficere: matris petitionibus uel ſororis: ueniā ei donauit: ſed nō í ſuſpectū eū ípoſterum ꝓ prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero íterjecto: cū contigiſſet ſalome a cuſtodibaro diſcordare: mittit ſtatim ei repudiū: cōnubium rēnuens: nō ſecundū leges iudeoꝝ. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere: uxori uero nullatenus ſeperare & ducere aliū niſi prius a priore marito dimittať. Salomi tamē non generali lege: ſed ptātis ſanctione connubiū ſeparauit: & ad fratrē herodē dicebat: ꝓ illius fide maritū ſe reliquiſſe: dū cognoſceret eū cū antipatro uel liſimacho uel doſitheo nouis rebus ſtudentē: fidē uero ſermoni de babe liberis íponebat q̄ ſeruarentur apud eū duodecī annis: quæ multū ſtuporē regi p̄ter ſpem uerba fecerūt. Ná babe liberos deſtinauit olí ꝓſequi q̄ inimica ſui fuiſſent: tūc uero per tēporis lōgitudiné de memoria eius exciderāt. Quoꝝ inimiciciæ & odiū hinc ortū eſt. Cū antigonus regnū haberet: & herodes ciuitaté hieroſolymoꝝ obſideret: neceſſitate uel malis quāta obſeſſis aſſiſtunt plures íuocabant herodē: & ad illū clamabāt: babe aūt filii dignitatibus p̄cellētes & apud populū ualidi: permanebant: cū antigono: & herodē accuſabāt: & ſeruandū regio generi pricipatū ſuadebāt. Ciuitate uero capta: cū herodes rempublicā tenuiſſet: cuſtodibarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinatur: q̄tenus nō recederēt ab ea: qui ciuiū rei aut regi cōtrarii extitiſſent: ſciēs in opiniōe uel in honoſ populi babe liberos eſſe: & putās magnā partē ſibi eos fore in reꝝ mutatiōe. Qui illoꝝ ſaluti ſtudēs: abſcōdit í ꝓpriis p̄ſidiis: tūc qdē iureiurādo herodē flexit nihil de illis ſciſſe ſe. Quare liberatus ē a ſuſpitiōe. Rurſuſq; edicto a rege poſito: & oēm modū excogitāte ut eos íueniret: nō ē confeſſus. Sed cū primū negaſſet: nō ſine pœna ſui putauit poſtea uiros oſtēdere: & nō fide iá tantū. ſed & neceſſitate eos celare feſtīabat. De his cū núciatū a ſorore fuiſſet: rex deſtinans ad loca ubi cōmorabāť ſimul cū aliis accuſatis illos occidit: ut iá nihil eēt reſidui de genere hircāi: ſed regnū ſuo poſſideret arbitrio: nemíe í dignitatibus exiſtēte: q̄ iniq̄tatibus eius reſiſteret. Iccirco potius a pr̄iis moribus excedebat: pegrinis íuentiōibus ueterē ſtatū corrūpebat: q̄ nullatenus maculari debuiſſet: unde nō miora nobis ípoſterū mala ꝓuenerūt: diuerſis recedētibus maioꝝ pietate cor

ruptis:& primū quidē certamē quinquēnale cæsari cōstituit:& theatrū ī hierosolymis cōdidit:& rursum in campo maxīo amphiteatrū:utraq; conspicua:moribus uero iudaicis aliena.Siquidem usus aut apparatio taliū neq̄quā tradita fuerat.Celebratione quidem illā clarissimā per quinquē-nium construebat:nuncians finitimis:& conuocans ab omni gente athletas:& omnia certamina & de tota terra ītabat:ut spe ꝓpositoꝝ præmioꝝ & uictoriæ gloria cōueniret.Igit collecti sūt capitales artifices:non tantū hii qui exercitationibus corporis præualerent: sed & musica p̄cellē tes:quos timelicos uocant:proponens maxima uictoriæ præmia:oésq; nobilissimos ad cōflictio nem conuenire uocitabat.Constituit quoq; quadriugis & biugis:& unius equi cursui non parua dona:& oīa q̄ munificentia uel decore apud singulos præfulgebāt:uolēs habere clariora:specta culum liberalitate cōposuit: theatrum uero circa cæsaris imagines habebat: & trophea gentium quas bellando ille deuicerat:auro scilicet uel argento puro cunctis instructis:& neq; de ueste ne que de uasis:aut lapidibus preciosissimū aliquid defuerat:qđ nō certantibus offerebat. Appara tus etiam ferraꝝ fuit.Nam leonibus multis cōgregatis:& aliisq; eminerent ferocitate:& raro in ueniuntur: quoꝝ inter se altricationes & pugnæ contra hoīes excogitabant: peregrinis quidem ammiratio sumptuū:& delectatio spectaculi uidebat:puintialibus aūt euidētissima solutio mo rum: qui apud nos coluntur.Impiū enī est:feris hoīes pro hoīum spectaculo subdere:iniquū etiā peregrinis moribus solita permutare:super oīa uero cōtristabant eos trophea:dum putarēt ima gines esse armis obsitas:quia nō patriū illis fuerat talia colere.Quod nec herodē latebat:qui uio lentiam quidē eis īferre oportunum non putauit:loquebat autem & cōsolabatur ut superstitionē eoꝝ auferret: sed nullatenus persuadebat:dū grauiter illi tulissent ea quæ uidebāt soluta lege cō mittit. Illi uero unanimiter clamabāt dicentes. Licet oīa existimemus tolerabilia:tamē hominū imagies uel trophea nō esse patriū ī ciuitate admitti ꝓfitemur.Herodes aūt turbatus & ītelligēs nō facile eos resistentes deuinci sine solatio:accersit quosdā primos eoꝝ ad theatrū:& ostendens trophea cōsuluit quid illis hæc uiderent.Qui cū clamassent hoīum imagines :præcipiés auferri ornatum impositū:ostendit ligna nuda:quæ statim spoliata risum plurimū spectātibus incusse runt.Tali mō multitudinis impetū mitigauit herodes:ut iam plurimi mutati nō offenderentur. Quidam uero permanebant in difficultatibus suis:q; solita minime contuebantur: & putabant initium patriis legibus destruendis. Vnde optimum existimauerunt magis pericula pati quam mutatam rempublicā negligi:dum herodē ꝓspicerent uiolenter introducere quæ nō solita fuis sent; & uerbo quidē regē: operibus aūt hostem oīum demonstraret. Vnde coniurauerūt omne periculum se subire decem ciues:& gladios sub uestimento portabant.Inter quos fuit quidā ocu lis captus:qui per indignationē eoꝝ quæ audiebat fieri:se ipm pati quæ & illi firmabat:qui nō mediocrem eis impetum in conatibus periculosis īmisit.Quod consilium cum deliberassent:ex compositō ad theatrum pergebant; sperantes non posse herodē fugere: si subito eū inuaderent. Cunq; parati cum audacia,pperarent:unus eoꝝ qui perscrutantes singula renūciabant regi:eoꝝ conspirationem intelligens:parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui cōfestim sciens odium q; plures in eū habuissent:& seditiones quotidianas:discedēs ad aulā:noīatim accusatos uocauit Qui cum a ministris euidenter capti fuissent:scientes q; nō euitarent periculū ornauerūt neces sarium uitæ finem:nullā deponētes animi sui fiduciam.Nec enim negauerūt actum sed & demō strauerunt gladios:cōfessiq; sunt bene: & pie cōiuratione se fecisse:lucri quidē nullius causa ne que pro suis doloribus: sed pro cōibus causis:quas seruare;aut pro his mori cunctis dignum ui deretur.Talia quidē illi de uoluntate insidiaꝝ fiducialiter prolocuti:a regalibus ministris circun septi ducebantur:oēmq; pœnam passi perimuntur.Non multoplus eum qui talia nūciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt:sed & mēbratim dilacerantes:canibus apposuerūt. Videbant aūt multi ciuium quæ fiebant:& nemo nunciauit: usquequo herodi acerbiorē & cer tiorē faciēti inq̄sitionē q̄dā mulieres torte cōfessi sunt:quæ hæc uidissent.Herodes uero eos qui facimus cōmiserunt simul cū tota domo pemit. Cōcursus uero & audacia populi quā ꝓ legibus habebāt:nō remissiorē faciebāt herodē:sed multo potius cautiorē qui statuit undiq; sese mūire: ut siq nouis rebus studerē:manifesta fieret eoꝝ cōspiratio:dū ciuitas ab aula q̄ conuersabat:& a tēpli custodia tutaret q̄ antonia dicebat.Samariā quoq; deliberauit muris circūdare:quā mutato noīe sebastiā appellauit putās etiā ꝓdesse,puitiæ locū mūire q de hierosolymis aberat unius diei uia:& oli uocabat stratōis turris etiā eū cōstructū cæsariā noīauit: & ī maxīo cāpo electos eqtes deputās:locū edificauit:q; ī galilea gaba uocat:& trās fluuiū sebōitidē.Hæc ergo paulati semp ꝓ tutela sua molitus pfecerat:circūdās custodiis totā gentē ut neq̄quā ptāte hīet seditiōes ꝓmptas agere:qbus puo motu facto frequēter utebant:nec laterent si mouerēt:assistētibus semp ī ꝓxīo qui cognoscerent:& multos quidē auxiliatores suos:plures aūt ex finitis īhabitare illic fecit: dū

munificentia ductus templū cōstrueret:quo simile prius nec ī nobilissimis ciuitatibus existebat: quod magis pro tutela sua construens:in honore augusti cæsaris sebasten appellauit: & ꝓuinciæ partem meliorem quæ prope fuerat distribuit habitatoribus: ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; firmissimo circundás altiora loca:custodiis cōmuniuit: ne magnitu dine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia habuit intus:in medio uero mensura unius & semis stadii locum statuit undiq; decoratum.In quo templum altitudie uel publica pul chritudine excellens edificauit:paulatimq; totam ciuitatem exornans:munitioni quoq; prospe xit: eius:cuius pulchritudinem ob memoriam posteris uoluit suæ relinquere largitatis.

¶Capitulum.X.

EOdem tempore tertiodecimo anno regis herodis instante:magnæ calamitates ꝓuin tiam occupauerunt:siue de ultione:seu casu sic occurrente. Siquidem prius gelu per cussa terra:fructus nullatenus inferebat: præterea & ciues per inopiá frumenti mor bus & passio pestifera possidebat.Qui continue maloꝝ diuersitate cōpræhensi:dum indigerēt cura uel alimentis:plus peste moriebantur:morbus ita pereuntiū & uiuentium solacia auferebat.Nam corruptis frugibus terræ:horreisq; exhaustis:nulla spes alimētoꝝ ꝓpterpestilē tiæ malum ullatenus spectabatur. Necessitas ergo plurima inopiæ nō minus ipli regi quá popu lo iminebat.Siquidē uectigalia quæ de terra solitus erat accipere:minime colligere prævalebat: & pecunias cōsumpserat:largissime ciuitates edificando:nec erat quod dignū auxilio uideretur Interea deliberabat tēpori conferr̄ præsidiū quod difficillimū fuerat:dum nec uicini habuissent unde alimenta præberent:quia nec ipsi leuiora toleassent:& pecuniis deficientibus licet potuis sent pauca plurimis cōparare:bene tamen arbitratus:nequaquā auxilium negligere:ornatum re gium incidit:neq; præciosissimis uasis:neq; artificio præcellentissimis parcens.Mittebat aūt pe cuniā ad egyptum petronio præsidia a cæsare constituto: & cum non pauci ad eū confugissent propter eandem necessitatē: & amicus herodis priuatim existeret:uolēs subiectis eius subuenire primis ipsis deportare triticum concessit:per omnia eos & in emtione & in nauigatione releuās; ut maxima pars ipse huius auxilii fieret. Nam herodes his deportatis:non tantū sententias in horrere se prius habentium mutauit:ymo maximā ostentationē sui fauoris & patrocinii lucida uit.Siquidē primū his quantū potuissent per se panificare triticū diuisit.Præterea multis existen tibus qui senio uel altera infirmitate tenti non sufficerent alimenta sibi præparare:ꝓuidebat eis constituendo pistores:qui paratos panes uenderent. Diligentiá aūt ne cum periculo hyemarent habuit:cum cōprehendisset eos etiā uestium inopia.Nam corruptis & oino consumptis pecori bus:neq; lanæ:neq; alioꝝ uestimētoꝝ copiá habuerunt.Quæ cū iam procurasset:& ciuitatibus finitimis conabatur ꝓdesse:semina syris præbendo.Quod multū etiā ei profuit: dum gratiá ex inde sibi acquisisset.Terra enim post hæc fructus suos uberius ostendente:non minus quinqua ginta milia hoium quos ipse pauerat ad propria destinauit. Cum hoc modo calamitatibus op pressum regnū omī municētia uel industria recuperasset:nō parū & ī circuitu finitimos simili bus passionibus afflictos releuauit. Nam non fuit qui per necessitatem ad eum ueniens:nō eius auxilium inueniret secundum suam dignitatē.Sed & populi:uel ciuitates & priuati ad eū confu gientes solacium impetrarunt: in tantū ut estimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici choros expendisse.Chorus aūt habebat modia attica decem. In ipso uero regno suo.lxx. milia expendit.Hanc eius diligentiá & solicitudinem apud iudeos tantū contigit ꝓualere: & di uulgari apud alios:ut antiqua in eum odia cōmota pro præuaricationibus legum: per quas etiā regno totius gētis pœnæ priuari putaretur:liberalitate sua prorsus extingueret:animi sui magni ficentiam præter opinionē demonstrans:populum autē intantū mutauit:ut talem eum arbitra rentur: non qualē experti sunt dudum:sed qualem in necessitatibus probauerunt.Eodem tem pore & auxilia cæsari quingētos electos sui corporis custodes destinauit:quos elegisseus gallus ad mare rubrum perduxit.Post hæc ad meliora rebus sibi prouenientibus palacia in superiore ciui tate constuxit:magnas exigens domos & ornatu precioſissimas ut plures uiros ammiratiōe sui capere potuissent:secundum mensuram aūt & appellationes eis imposuit:nam una cæsaris: alia agrippe uocabatur.Desiderio deide cōmotus:cū nihil præponeret suæ libidini filiam symonis si bi coniunxit:qui hierosolymita filius buti cuiusdam alexandrini sacerdos inter nobilissimos cū filiam haberet optimā:& tunc in hierosolyma nomiatā:huius pulchritudo animū herodis iflā mauit & ne suspicaretur uiolentia uel tiranni de hoc ageṙ: melius arbitratus est nuptiis puellam ducere. Ideoq; symonē dignū regia cognatione iudicās: dum suum desiderium complere uellet per honores euexit:statimq; iesum soabetis filium a principatu sacerdotii deposuit:& symonem ordinauit:atq; affinitati suæ coniunxit.Cum uero nuptiæ perfectæ fuissent:edificauit castellum

in loco quo prius iudeos cū a principaru p antigonū pene decidisset euicerat:qđ est ab hieroso-
lymis sexagīta stadiis natura munitum:ad edificationē oportunissimū:instar collis manu factū:
ut esset in rotundo circuitio eius.Concluditur autem in circuitu turris:rectū habens scenasum
ducentis gradibus edificatum:intus autem domus regiæ preciosissimæ & ad munimē & ad or-
natum simul effecte. Circa initiū ergo collis habitacula cōstructiōis pspicuæ: & aq̄ductus fecit:
nam nō ille locus proprias habuit aquas:sed longe pplurimis sumptibus deductas.Circa cāpum
uero ciuitas erat edificata:quæ collē pro arce habebat.Cunq; oīa ei secundū spē euenissent:sedi-
tiones contra regnū nequaq̄ sperauit oboriri duobus modis subiectos regens:timore quidem:q;
esset ad pœnam nō meritis diligentia uero q; in necessitatibus magnanimus appareret.Circūde
dit autem tutelā extrinsecus tanquā mux subiectis parans:nā & ciuitates extraneas diuersarūq;
regionum reges patriis muneribus ad amicicias suas flectebat. Vnde magnificentia sua cæsare:
& romanox potentissimos placabat: transgrediēdo leges:dū tēpla erigeret ritui nro contraria.
Nam nobis interdicta sunt delubra uel figuras more paganox honorare:quæ foras prouintiam
iudæ pro cæsaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quax cōstructiōe multas pecunias expēde-
bat.Attendens uero prope mare locū oportunū ciuitati:qui quondā stratonis turris dicebat:nō
qualēcunq; urbē illic sed lapide albo palatiisq; pciosissimis ciuitatē construxit. Portū quoq; trā-
quillum magnitudine:similē pireo totūq; cōfugiū nauibus præbētē cōstituit.Quæ ciuitas iacet
in fœnice secundū pelagus ad egyptū inter ioppen : & dora oppida maritima:q; stationē nauium
difficilimā habēt propter affrici procellas.Cui difficultati remediū prestās: descripsit in circuitu
portum:qui sufficeret maxis classibus locū prebere refugii:lapides ingentes in altū ulnis uigīti-
quinq; deponens:quox longitudo.xxv. pedū erat:altitudo aūt nō minus decē & octo latitudo
nouē:sup quos turres dispositi:q̄x maxia drusus noiat a druso cæsaris priuigno:ostia uero por
tus contra aquilionē extabant:in medio aūt in turris erat:sup quā tēplū cæsaris positū:nauigan-
tibus apparebat:habēs statuas:unā quidē romæ:alterā aūt cæsaris:ciuitas uero cæsarea uocabat:
quæ subtus cloacas nō minores superioribus edificiis habet:quax aliæ quidem modicæ spatio
non longo ad portū & ad mare fundunt:una uero media est: oium receptaculū purgamētox:q̄
ymbribus & mare influente diluūt.Edificauit etiā theatrū ab australi latere portus: amphithea-
trum quoq; multa milia hoium capiens:in conspectu pelagi cōstruxit. Itaq; pfecta ciuitate:duo-
decimo anno:cū nec ab re lassaretur:neq; rex sumptibus deficeret : deliberauit filios suos romæ
transmittere ad cæsarē:alexandrū uel aristobolū.Qui cū ascendissent:& in domo pollionis:uiri
nimis strēnui:& herodis amici cōuersarent: cæsar eos cū omni humanitate suscepit:pollicitus li
centiam herodi prestare:quē uellet sibi successorē relinquere:insup & puinciā draconē & bata-
niā uel auranitē ei cōcessit:hmōi occasiōe.Zenodorus quidā conductor domus lisaniæ fuit.cui
dū reditus nō sufficerent:de latrociniis p traconē amplius acquirebat.Quæ loca habitāt latrōes
damascenox prædā agentes.Hos zenodorus minie prohibebat propter cōmunionē lucri.Cum
ergo mala paterentur finitimi:uarronē tūc presidē interpellabant:rogantes:ut cæsari patefaceret
iniquitatē zenodori.Cæsar aūt delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: prouitiā aūt
deputari herodi:tanquā illius diligentia indigentē:quia difficilima domicilia & aquax recepta-
cula:& deposita frumenta habentes:possent diu sustinere picula:muniti spelūcis. Cū hæc gratia
cæsaris herodes accepisset:ad prouintiā traconē pgens:maliuolos latrones oppressit:& i circuitu
desideratā pacē oibus prebuit. Zenodorus aūt cōtristatus:primū q; a magistratu depositus fuis-
set:magis aūt inuidia:q; præfectura herodi tradita esset:ascendit romæ accusaturus eū:unde ni-
hil agēs reuersus est.Interea aggrippæ successori cæsaris trans ioniū misso:circa mitilenē locutu
rus herodes occurrit:pristinaq; amicicia renouata rediit ad iudeā.Gadarēsiū aūt quidā ad agrip-
pā puenerūt accusantes herodē:quos ille nullo respōso dato:ligatos regi trāsmisit. Arabes quoq;
iam dudū infesti principatui herodis:seditionē conabant rebus eius inferre: occasione hmōdi
nata.Zenodorus enī cū iā de se diffideret:prefecturæ suæ ptē aliquā auranitidis: quinq̄gīta talē-
tis uendidit:quæ cū in donatione cæsaris haberet:tāquā iniuste ea sublata cōtēdebāt sepius qdē
incursionibus uiolentiā inferre:necnō & inopes milites flectebant expectantes rebellionē:quam
desiderant:qui studēt male uitæ suæ cōsulere.Quæ cū cognouisset herodes:de prouītia sua se-
ditionū auferebat occasiōes.Igitur septimodecio anno regni herodis:cæsar ad syriam puenit:ubi
gadarensiū plurimi herodē:accusabant:grauē eū sibi:& tyrannū in pceptiōibus intimātes. Hæc
aūt dicere cōpellabat zenodorus:cū iurasset:nullatenus eos relīquere:usq;quo ab herodis iperio
eos auferret.Quibus cōmoti gadarēses:& cōfitētes q; nihil passi fuissent ab herode:cui eos agrip
pa tradidisset:qui crudelis quidem in proprios:humanus aūt erat in aliox peccatis: accusabant
rapinas & contumelias:pbantes & euersiones tēplox.Et herodes quidē indignatus:paratus erat

satisfacere:cæsar aũt amplectebatur eum:nihil de fauore suo dicẽs p seditionẽ multitudinis cõmutandũ. Et in primo qdẽ die de his sermões prolati sunt:ipostex uero nulla ꝓcessit cognitio. Siquidẽ gadarenses uidentes cæsaris & cõciliiintentionẽ:timore territi:ne regi traditi afficerẽt: quidam sese noctu gladio ꝓcusserũt:alii precipites sese dederunt:quidã in fluuio spõte submersi defecerũt:q uidebant temeritatis:nõ peccati fuisse supplicia. Quapropter nequaquã cæsar remoratus:herodẽ a reatu soluit necnõ occurrit etiã nõ mediocris ei fœlicitas. Nam zenodorus præcordiis ruptis malo sanguine profluente: in antiochia syriæ uitã finiuit. Cæsar aũt & huius possessionis ꝓtem nõ paruã herodi concessit:quæ inter draconẽ & galileã erat:ulatha:uel paniada:& in circuitu terrã. Dimisit aũt eũ:& curatoribus syriæ præcepit:ut secũdũ illius sniam oía tractarentur:& ĩ tantũ fœlicitatis ꝓcessit:ut cũ duo isti romanox impiũ regerent: cæsar uel agrippã tertiũ sibi amicũ cõiunxerunt herodẽ. Qui cũ in tanta fiducia cõsisteret:fratri suæ ferore petiuit tetrarchiã a cæsare:centũ talentox fideiussor existens: ita ut siquid ille patereť filii eius ĩmunes euaderent. Sed cũ cæsarẽ comitatus esset usq; ad mare:rediens:in terra zenodori pulcherrimũ ei templum construxit:iuxta paniada:ubi spelunca pulchra in monte consistit:sub qua terræ altitudo ĩaccessibilis est:aquis ĩmobilibus plena:indeq; fontes iordãis fluuii nascunť. Qué locũ tẽplo constructo:cæsari deuouit. Tunc etiã tertiã ꝓtem tributox cõcessit subiectis suis, occasione sterilitatis:plus aũt recõcillians eos:ne aduersarenť ulterius. Nam ĩ talibus opibus pietate soluta moleste de preuaricatis legibus referebant:& sermones faciebãt adĩuicẽ. Qui dũ his incitarẽť: diligentiã habuit hæc sedare:auferens quidẽ otiũ:& præcipiens semp ĩ laboribus eos occupari. Nam neq; cõmunis deambulatio fiebat:neq; cõuentus in ciuitate:sed oía custodiebanť:& seuissima tormenta captis inferebanť:cũ multi palã uel furtĩ in carcerẽ hircani tracti illic extigueréť: & intus in ciuitate ꝓiter & in uiis. nã erant qui cõuenientes in unũ speculabanť eos. Dicunt etiãnec ipsum hoc neglexisse:sed sepius priuatũ accipiens habitũ:nocte cũ populis cõuersabať:experimentũ faciens:quid de principatu suo sentirent:& si quos omnino atroces:nec approbantes ĩuaopera inuenisset:oíbus modis ꝓsequebať:& reliquã multitudinẽ sacramentis impellebat sibi fidelem existere:& cogebat fauorẽ cũ iureiurãdo sibi:uel principatui custodire. Quox multi plangentes eũ:uel timentes:ueniebant ad quod postulasset:alios uero seruantes suã opinionẽ:& grauiter ferentes q; cogerenť:modis oíbus occidebat. Flectebat aũt & pollionẽ grauiter phariseũ:& sameã:socioscq; illox sibi iurare. Qui licet nõ obtẽperassent:tamen nõ sunt torti. dũ uenerationes eius ꝓ pollionẽ impetrassent. Liberati sunt etiã de hac necessitate hii qui dicũť apud nos esseni. Genus aũt hoc est:qđ conuersatione utitur:quã apud græcos pytagoras tradidit. De his itaq; in aliis certius explanabo. Essenos aũt ex hac cã sic honorabat:quia maius qddã de his sentiebat:q de mortali natura dicere puto. Nam nõ inhonestus sermo uidebitur:in historiax genere de his talibus intimare. Quidam essenox noíe manaemus fuit:ꝓ oẽm uitã benigna uoluntate ꝓbatus presciam a deo futurox habẽs. Is dum adhuc herodẽ puex ad doctorẽ euntem uidisset;ut regẽ iudeox salutauit. Qui illusum se reputãs cõmonebat eum sermonẽ adhuc priuatus. Manaemus hic ridens: & feriẽs manu posteriora eius:regnabis inquit fœliciter:nã iam a deo dignus iudicatus es:recole manaemi plagas:ut hoc tibi sit signũ de peccatis in regno cõmittendis. Iam optima est ratio:si iustitiã & dei pietatẽ dilexeris:& modestiã circa ciues habueris:sed nõ talẽ & futux ĩtelligo dũ oía cognoscã. Fœlicitate nãq; oẽs precellis:& habebis gloriã eternã:obliuionẽ uero pietatis uel equitatis possidebis. Hæc nõ latebunt deũ in ultio uitæ ꝓ tuo facinore. Quibus nullatenus aim intẽdit:dũ spes herodi deesset:paulatim uero:cũ eleuatus usq; ad regnũ fuisset:& fœliciter principatũ egisset:accersiit manaemũ:& de tẽpore quantũ regnaret cõsuluit eũ. Manaemus aũt cũ omnio nihil dixisset:sed tacuisset:interrogauit si decẽ tantum anni regni sui essent: respondit:&.xx.&.xxx. sed finẽ nõ addidit. Herodes aũt istis cotẽtus:manaemũ cũ honore dimisit:& oẽs essenos ꝓpter illũ honorabat. Hæc sibi licet miranda legentibus demonstrare festinauimus:& ostẽdere:multos apud nos talẽ diuinationis habuisse noticiã.

¶ Cap. XI.

INterea decimo & octauo anno regni herodes post prædicta edificia:opus nõ minimum inchoauit. Siquidẽ dei tẽplũ maximũ cõstruere:& murox altũ & decox erigere iudicauit: dũ putaret id nobilius oíbus suis factis ꝓficere:& ad eternã memoriã ꝓuenire. Sed dũ nõ facile populo ꝓsuaderi cognosceret:ꝓpter opis magnitudinẽ:cõuocãs eos hac oratiõe mulcebat dicens. Alia q; a me in regno sunt facta o uiri cõtribuli alias cõtribules:ut de his laudẽ ꝓferã:credo supfluũ:tanq; mihi quidẽ minorẽ:licet uobis utilitatẽ maiorẽ ferre uideãť. In difficultatibus eni nec neglexi q; ad uestra cõmoda ꝓtinerent:neq; in exstructionibus mihi magis:quã uobis oíbus festinaui tutelã impẽdere:& puto q; dei cõsilio ad hãc fœlicitatẽ euectus sum:ad quantã nõ prius gens iudeox aliquando puẽit. Constructæ nãq; sunt ꝓ ꝓuinciã ciuitates:qs habitatoribus

plenas:munitionibus ornantes:genus nostrū exaltauimus:quas opōsum uidetur mihi sciētibus enumerare.Quod autē nitor efficere:omni pietate precellentius:explanabo.Bene enim nostis:q̄ istud maximo deo templū nr̄i patres edificauerunt:cū a babilonia remeassent: & quia desunt ei ad magnitudinē in altum cubiti.lx.secundū instar illius:quod salomon construxerat. Nemo negligentiam pietatis parentū nostrorū accusei:nō culpa illorū factū est breuius templū:sed cirus & darius idaspe filius hmōi mensurā edificationis fieri præceperunt. Quibus illi seruiētes:uel successoribus eorū:& post illos macedonibus:non habuerunt aptū tempus qđ ad eiusdē antiqui formam istius mensurā pducerent.Nunc aūt quō nutu dei principatui meo pax larga concessa est: & diuitiarū possessio:& multitudo redditū:& quod maximū ē: amicicia fauorq̄ romanorū:qui omniū regū domini existunt:cur non studemus relictū necessitate seruitutis tempore opus corrigere:& integrū deo prebere pro beneficiis eius in meo regno collatis.Talia cōcionāte herode: multis ammiratione sermo pronūciatus præter opinionē imposuit:nec aliqua desperatione cōmoti sunt nisi q̄ anxiabantur:ne eo soluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad finem usq̄ pduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis.Quos cū herodes cerneret dubitantes:adhortabatur eos dicens:se non prius deponere tēplū:nisi oīa præpararentur:quæ ad perfectionē eius ptinerent.Nam neq̄ mentitus est:ex hoc quod promiserat. Ille enī plaustra parauit:quæ lapides ueherent:decem milia elegit peritos artifices & mille numero sacerdotes : qui & stolas fecūdū eorū honorē habitūq̄ parauit:sed & quosdā cementarios:alios aūt fabros:alios lignarios eruditos ad templi fabricā hortabatur.Cunq̄ oēm apparatū alacriter aggregasset:antiquis fundamentis solutis noua imposuit:sup quæ tēplū erexit:longitudine cētū cubitorū:latitudine centum cubitorū:altitudine centū uiginti.Qui uiginti cubiti:p tempus fundamentis desic catis resederunt:quod post hæc temporibus nerōis renouare deliberauimus.Edificatū est uero templū ex lapidibus albis & tenacissimis:quorū magnitudo in longitudine uigintiquinq̄ cubitorum:altitudine octo:latitudine duodecī erat.Totius nāq̄ templi circuitus & porticus undiq̄ humillima:altissimū uero mediū fuit:ut a multis stadiis cōspiceretur:& in prouicia constitutis: & contra habitantibus aut accedentibus cerneretur:ianuas aūt introitus:& supliminaria: necnō & uela:iuxta templi magnitudinē uario ornatu decorauit.Aureos flores ambiētes colūnas fecit: sup quarū capita uitis tēdebatur:botros aureos habens pendentes:qui mirandā magnitudinē & artificii claritatē uidētibus exhibebāt propter materiei pulchritudinē.Circūdedit etiā & porticibus maximis omne tēplū:& secundū quantitatē uniuscuiusq̄ rei sumptibus oīa priora supauit. Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebant:ipsi aūt parietes opere īaudito cōstructi erāt. Nam collis erat saxosus:paululū erectus a pte oriētali ciuitatis pronus sup arcē:quē dudū rex salomon p dei prouidentiā magnis operibus muro circūdederat : ab iferioribus partibus īcipiēs: quem uallis altissima circūdabat.Saxa uero ab affrico exposita plumbo ligauit:ut interiora loca cōplecterentur multum spaciū structura compræhendēte:& in alto quadrāgulo facto:ut uastitas lapidum a fronte uideretur:ab interiore uero parte ferro ligati:compaginē munirent īmobilem p oīa tempora. Cunq̄ ita factū opus continuaret usq̄ ad summitatē collis pduxit : & fossas circa murū positas cōplens:planū super equaleq̄ cōfecit:quadriporticus in circuitu:unaq̄q̄ porticu longitudinē stadii cōcludente:& intra hanc porticū:circa ipsam summitatē alius murus superius saxosus ambiebat oīa.Ad orientali uero pte pari longitudine porticū duplicē habebat cōtra templi ianuas cōstitutā:quā multi reges priores cōstruxerāt circa oēm uero sacrarii orbē spolia barbarorū fixa:quæ rex herodes deuouit:addens etiā quæ & ipse a barbaris cœperat.Per latus autem aquilonis turris alta:angulosa:munita ualde fuerat:quā āte herodē reges & sacerdotes generis asamoneorū cōstruxerūt:& barin denominauerāt:ut illic sacerdotalē stolā deponerēt:quacum opus habuisset ut īmolaret princeps sacerdotū induebatur.Hanc rex herodes suo loco reseruauit; post cuius obitū:sub romanis fuit usq̄ ad tēpora tiberii cæsaris:sub quo uitellius syriæ procurator cū profectus hierosolymis:& susceptus a populo clarissime fuisset:uolēs eis uices retribuere:ut sacerdotalē stolā sub sua potestate haberent:scripsit tiberio cæsari:& ille cōcessit. Et permansit stola sub potestate iudeorū:usq̄quo obisset rex agrippa Post quē cassius longinus cui tunc syria parebat:cū cuspio fado iudeæ procuratore īperauerunt iudeis in antoniana turrim eā deponere:dicentes:romanis oportere dominos esse:sicut & prius.Destinauit igit̄ legatos ad claudium cæsarē:ut de his peterent. Qui cum peruenissent:iuuenis agrippa romæ rex constitutus: petens ab imperatore potestatem eius accepit:scribente uitellio syriæ procuratore.Prius aūt sub sigillo principis sacerdotum:& custodū pecuniarū fuerat:qui ante unum diem celebrationis ad principē custodiæ romanorū ascendentes:& requirentes suum sigillum stolā tollebant:transeūte uero festiuitate in eodem loco deportantes:& principi custodiæ ostendentes:similiter cū sigillis

deponebat.Hāc aūt barin:ideſt turrē:iudeoꝝ rex herodes munitiorē cōſtruēs ꝑ tēpli cuſtodia: ad gratiā antonii:amici quidē ſui:principis uero romanoꝝ:antoniā noīauit.A parte aūt occidē talis muri quatuor portæ ſtabant:quaꝝ una ad aulā tendebat interpoſita ualle quæ erat ī medio eius uiæ:die aūt ad ſuburbana:quarta uero ad ciuitatē:multis gradibus ad inferiorem uallē tendentibus:& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus.Nam ex aduerſo templi ciuitatis ī modū theatri iacebat:circūdata ualle altiſſima:ꝑ oēm auſtralē tractū.Quarta autē frons quæ ad meridianum ſola alias ſolē poſita erat:habuit & ipſa quidē in medio portas ſup q̄s regia porticus triplici longitudine terminara: ab oriente ualle incipiens:ad occidentalē finita amplius tendi non potuit.Opus aūt fuerat dignū narrari oībus qui ſub ſole ſunt.Siquidē altiſſima uallis ſic erat: ut nullatēus uideri potuiſſet:ſiq̄s eius altitudinē attēdiſſet:ſup quā porticus ille ſteterat.Ex qua ſiq̄s a ſummo:id eſt a tertio tecto notaſſet:& ꝓfunditatē edificioꝝ uidere uellet:tenebris pfūdebat: ita ut non poſſet uiſus ad immēſam altitudinē ꝓuenire.Columniaꝝ aūt ordines conſiſtebāt in quadra longitudine nā q̄rtus paries colligebat pariete lapideo:groſſitudo uero uniuſcuiuſq̄ columnæ tres cōiuctas ulnas habebat:lōgitudo aūt pedes uigintiſeptē:duplici ſpina ſuppoſita:multitudo aūt oīum centū ſexaginta duæ fuerunt.Capita uero colūniaꝝ ſecundū modū corinthiū ſculpta:āmiranda ꝓpter magnitudinē operis.Cunq̄ quatuor ordines fuiſſent:tres quidē media loca tenebant:quoꝝ duo eodē mō facti:latitudinē habebāt pedū triginta:longitudīe ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tēdebātur:medius uero ordo latitudinē uigīti pedū habebat: altitudinē centum:nam dupla ſuper utrūq̄ fuerat.Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant:medie uero porticus altitudo in immenſum tendebant:habēs colūnas cōpoſitas polītas undiq̄ quaꝝ cōpago incōpræhenſibilis oībus uidebat.Talis quidē primus murus fuerat:a medio uero nō multū ſecundus diſtabat:gradibus paucis aſcendēdus:quē paries circuibat lapideus:titulū habens:qui ꝓhibebat alienigenas ingredi morte interminata.Interior autem murus per auſtralē ꝑtem & aquilonis tractum:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes: per orientalem uero unā maximam per quā tranſiebamus:purificati cum mulieribus.Inacceſſibile autem ſacrariū fuit:intra quod tertiū erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat:ſuper quā immolationes & holocauſta deo imponebant. Hoꝝ atriū nullomō rex herodes intrauit:cū utiq̄ prohiberet quia ſacerdos nō exiſteret:ſed opibus muros & porticus exteriores curabat.Quæ cū octo annis edificaſſet:templo ꝑ ſacerdotes in uno anno:& quinq̄ mēſibus pacto:omnis populus leticia completus eſt:& primū quidē pro celeritate gratias deo agebāt:deīde de alacritate regis quā in dedicatione habuit laudibus eū extollebāt.Rex aūt trecētos boues optulit deo:& alii ſecundū uires ſuas:quoꝝ numerus nullatenus eſtimabat. Nam cū occurriſſet templi dedicatio:regiſq̄ natalitius dies quo principatum aſſumpſerat:in ſignis eſt celebrata feſtiuitas.Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulā ab antonia intra tēplū ducentē per ianuā orientalem:ſup quā & turrem edificauit:quatenus & ſub terraneū haberet aſcenſum :ꝓpter populi ſeditiones.Dicitur aūt per illud tempus dū tēplū conſtrueretur:quia ī die quidē nō pluēret: nocte uero ymbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non ꝓhiberet.Quod uerbū nīi patres tradiderunt:nec eſt incredibile:ſi & aliā dei prouidentiā aliquis cōſideret. Templū quidē huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

HAec inſunt in ſextodecīo libro ioſephi hiſtoriæ antiqtatis iudaicæ. ¶Cap.i.

Quēadmodum herodes filios ſuos alexandrū & ariſtobolū de roma in domū ſuam reduxit:qui reuerſi:uindicare cogitabāt mortē matris ſuæ in ſalome & cæteris quoꝝ accuſatione mater eaꝝ damnata fuit:& quia pater eoꝝ hoc diſſimulans : uxores nobiliſſimas eis iunxerit. Cap.ii.

Qualiter herodes ad agrippam ueniens:inuitauit eum ad iudeam uenire: & profectio agrippæ ad oniam. Cap.iii.

At herodes multis nauigationū circuitōibus ſecundo uenit ad agrippā. Cap.iiii.

Interpellatio iudeoꝝ ad agrippā in onia ꝑſente herode:de q̄bus græcos accuſabāt. Cap.v.

Quēadmodū agrippa cōfirmauit eis leges:herodeſq̄ ad ꝓpria rediit. Cap.vi.

Qualiter allocuturus eſt herodes hieroſolymitas:& quartam partem eis fiſcalium præteriti āni conceſſit. Cap.vii.

Vt ꝑturbatio domus herodis facta eſt:alexander & ariſtobolus filii herodis indignationē habētes aduerſus ſalome ſororē regis:& ferora fratrem eius:propter mortē matris ſuæ:& illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. Cap.viii.

Quēadmodū herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobolo:præpoſuit eis ātipatrū depriuata uxore gentium: ipſos aūt ad cæſarē deducēs:accuſauit. Cap.ix.

De alexandri satisfactione coram cæsare:& reconciliatione cũ pfe. Cap.x.
Quemadmodum herodes celebrauit quinquennale certamẽ in honorẽ cæsaris:& mira uel clara opera eius. Cap.xi.
Oppssio iudeorꝝ p asyã & libiã:& legatio ipsorꝝ ꝓ hoc ad cæsarẽ: exẽplar quoq; cæsaris & agrippæ:quod pro ipsis ciuitatibus scripserunt. Cap.xii.
Quemadmodũ egés herodes pecuniis:descẽdit ad sepulchrũ dauid:& terrore imaginũ territus: tumulum desuper statuit:& rursus de ꝓturbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrũ filium suum iecit in uincula. Cap.xiii.
Vt archelaus rex cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipse ad cappadociã:herodes aũt romam profectus est. Cap.xiiii.
Discessio habitantiũ tracone a regno herodis & uastatio perduces eius:& de transfugis q de tracone ꝓuicia ad arabiã receserunt:quos recepit sylleus ꝓcurator regis arabiæ. Cap.xv.
Qualiter herodes a roma reuersus in arabã transfugas postulabat:quos cũ nõ obtinuisset exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. Cap.xvi.
Quemadmodum sylleus accusauit coram cæsare herodem de incursione quã in arabia fecerat & ꝙ indignatus cæsar dura uel grauia rescripsit ei: quare herodes placare uolens cæsarem:misit romam nicolaũ damascenum. Cap.xvii.
Criminationes euricleri lacedemonis contra filios ad patrẽ herodem: & quia ligasset eos pater: & ad cæsarem scripsisset. Cap.xviii.
Vt per nicolaum accusatione liberatus herodes est apud cæsarem:sylleus aũt accusator herodis morti adiudicatus est. Cap.xix.
Qualiter cæsare ptãtẽ ꝓbente:cõcilio i beritho habito accusauit filios herodes. Cap.xx.
Mors iuuenum & sepultura corporum eorum in alexandrio.

Incipit liber.xvi.antiquitatis iudaicæ.

IN ãministratiõe reꝝ studiũ herodes habẽs rex oẽs iniquitates ꝓhibere quæ per ciuitates & prouincias fiebant:legẽ statuit nollatenus priori simile in qua ipse firmauit fures uendi.Quæ res nõ pœna tantũ grauis:sed ad cõfusionem patriæ:solutionẽq; cõsuetudinis existebat.Nam alienigenis & nõ eundẽ uitæ modũ habentibus seruire in his q̃ imperasset:peccatũ in religionẽ:non pœna excedẽtiũ erat:dũ in prioribus cautũ fuisset de hac pœna.Nam iubebãt leges quadruplum fures reddere:non habentẽ uero tantũ uenũdari nõ tamen alienigenis:neq; imꝑpetuũ seruire iudeũ:sed sexto anno absolui. Ergo præter cõstitutionẽ & præter legẽ reddi hãc pœnã supbũ uidebatur:nec regis sed tirãni in uniuersos subiectos tormentũ atrocissimũ excogitatũ:quod populi parabat discordiã.Eodem tempore herodes ad ytaliã nauigauit cæsarẽ desiderans salutare:& uidere filios suos romæ degentes,Cæsar quidẽ amicabiliter eũ suscipiens:perfectos ei doctrina filios reddidit:quos & ad propriã domũ reduxit.Cum uero ab ytalia rediissent:studiũ populi circa iuuenes erat:& p spicuos eos oĩbus fecit magnitudo corporis:& regius ornatus:forma nõ deficiente. Et inuidiosi stati usi sunt salome sorori regis:& illis qui accusationibus mariãnem damnauerant: dũ putarent: si ꝑualerent ultionẽ exigerent de his quæ in matrẽ suam cõmissa uidebant.Causam uero timoris ad illoꝝ criminationẽ transferebant:dum dicerent:non libenter cũ patre eos cõmorari propter matris interitũ:& quia iniustũ eis uideretur simul cũ iterfectore genitricis manere:& ex ueritate fumentes initiũ ad uerisimilitudinẽ descendentes affligere eos tentabant: & fauorẽ patris quem erga filios habebat auellere.Quod nõ manifeste ei dicebant:sed in multitudinẽ rumorẽ spargẽtes:herodi nũciari credebant:unde odiũ in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusatione prætermissa:rex amore filioꝝ honores largitus est & uxores eis nobilissimas iunxit: aristobolo quidã filiã salome beronicẽ:alexandro uero archelai regis capadocium filiam glafiram.

Capitulum.II.

QVm hæc dispositisset:& audisset marcum agrippã nauigasse rursus ab ytalia ad asyã: festinauit ad eũ:a quo petiit:ut ad regnũ eius accederet:ut obtineret quæ oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus esset:lætus ad iudeam peruenit.Herodes autẽ nihil quod ei placuerit reliquit:in nouis ciuitatibus eum suscipiendo:edificia demõstrando amplissima:& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in sebastia: uel cesareæ portu a se constructo:& in oppidis alexandrio:& herodio:uel hircanio. Ducebat etiã eum

ad ciuitatem hierosolymorum:occurrẽte cuncto populo cũ laudibus. Agrippa aũt deo quidem cẽtum boues īmolauit:pauit etiã magnifice populũ. Qui licet multos dies illic uellet remorari: tamen ꝑpter tẽpus nauigatiõis festinauit rursus ad oniã:muneribus ab herode multis donatus: una cum suis amicis nobilibus puenit.

¶ Cap.III.

REx aũt post hyemẽ ueris tpe ꝑpauit rursus ad eum:sciens exercitũ ad bosforũ ꝑducturum. Cunq; ꝑ rhodũ & choo nauigasset:putauit eũ in lesbo inuenire. Flatu uero aquilonis ī chio remoratus ẽ:ubi multos sibi occurrẽtes donis regalibus honorabat. Cunq; ciuitatis porticũ uidisset dirutã:quã ī bello mitridatico depositã:non facile ꝑ magnitudinẽ & pulchritudinẽ restaurari cõtigerat:pecunias ꝑbẽs q̃nte supabundare potuissent ad opis pfectionẽ:præcepit ciuibus:ut nõ negligerent:sed citius ornatũ suæ ciuitatis erigerent. Ipse uero cessante ꝓcella:ad mitilenã accessit:& exinde ad bizantiũ ꝑfectus:cũ audisset ultra cerulas cautes iam agrippã nauigasse:festinauit & ad sinopẽ ponticam descendens:subito illi inꝑratus apparuit:a quo libenter exceptus:honoribus fruebat. Cum quo & totius expeditionis tpe labores partitus est. Cunq; ꝑuincias ponticas ordinassent:ꝑ paflagoniã & capadociã; & exinde ꝑ maximã frigiã ꝑfecti:epheſi ꝑuenerũt:unde ad samũ nauigauerũt. Multa uero ꝑ ciuitates singulas beneficia regis secundũ petitiones interpellantiũ fiebãt:dũ largitiõibus minie parcerent: sed & si qui aliqd ab agrippa petissent:arbitrio suo postulata cõplebat. Cũq; bonus & largus ꝑstãdo petentibus esset:nullũq; cõtristaret:agrippã similiter ad beneficia ꝑuocabat. Nam iliẽsibus alias militensibus eũ reconciliauit iratũ:ꝓsoluit & pecunias quas ꝑcuratoribus cæsaris chii debebãt: alioꝝ quoq; petitiones munificenter cõplebat.

¶ Cap.IIII.

QVmq; ad oniã puenissent:iudeoꝝ populi ꝑ ciuitates habitãtes:tẽpus & fiduciã nacti uiolentias referebant q̃s patiebant dũ & legibus ꝑpriis uti nõ sinerent:damnata etiã ꝑ calũniã exactoꝝ in festis diebus darent:& pecunias q̃s ad hierosolymã alias ab hierosolyma transmittebant:& multis calamitatibus opprimerent:romanis semꝑ præcipientibus eis secundũ ꝑprias leges uiuer. Quæ cũ suggessissent herodi:presentauit eos ut audiret agrippa eoꝝ allegationes:nicolaũ aũt quendã ex suis amicis dedit:qui ꝑ eis ꝓraret. Agrippa uero romanoꝝ nobilissimos:& reges & potentes qui tunc præsto erãt cũ ad cõciliũ secũ ꝑduxisset:nicolaus ita ꝑ iudeis locutus est. Omnes quidẽ o maxie agrippa indigẽtes oportet ꝑ necessitate cõfugere ad eos:qui uiolentiam possint auferre. Hi uero qui nũc interpellant:fiduciã prius a uobis datã quã sepius optauerũt:nullatenus se ꝑdere ꝑ uos postulant qui dedistis. Petũt enī ut hæc quæ acceperunt a uobis qui soli potestis prestare seruentur. Nam damnis afficiunt; non ab aliquo meliore:sed ab his quos ꝑiter secũ subiectos uobis esse cognoscũt. Et siquidẽ maxia sunt quæ a uobis meruerũt laudabiles uidẽt:q; ita se ꝑbauerũt beneficiis dignos:si uero minora sũt: inhonestũ est:si nec hæc firmauerunt qui prestiterunt. Hi qui uiolentiã iudeis ingerũt nisi putarẽt bonos eos esse:q; a uobis talia meruissent:nõ eis inuiderent:& uĩa beneficia cessare niterent. Quod siquis interroget:utrum uelint patriis legibus ipsi priuari,i.īmolationibus & põpis quas factis alias fictis diis offerunt:scio libenter eos oĩa pati:quã patrias leges amittere. Nam & bella ꝑpter hoc multi amplectunt uerentes:ne transgrediãt patrias leges:& libertatẽ quibus nũc uniuersum hoīm ꝑ uos potitur:qđ nos etiã petimus ut liceat nobis ꝑ ꝓuinciam seruare solẽnia. Cur ergo hi quæ pati nolũt:in alios cõmittunt. Illud uero considerem⁹. Nũquit est populus: aut ciuitas:aut gens aliqua hoīm:quibus maximũ bonũ apparuit cõtinentia uestri imperii:uel potẽtia romanoꝝ:uel audet aliquis eoꝝ beneficia infirmare:licet sit amens. Nam nemo est:qui nõ hoꝝ ꝓticeps:uel publice uel priuatim existat. Quod & siqs auferat quæ uos donastis:nihil firmũ:neq; sibi qđ per uos habuerit obtinebit. Vestra enī beneficia quis enumerare preualeat. Si recordatus fuerit regnũ antiquũ & modernũ impiũ:multa existunt:q; a fœlicitate uestra cõcessa sũt. Nostra uero licet clara sunt:nõ tamen inuidiosa:ꝑpter uos qui donastis. Hoc tãtũ ꝑfrui postulamus; ut sine impedimẽto patriã religionẽ seruemus. Quod & ꝑ se inuidiosum eẽ nõ debet:siquidẽ deus letatur honoratus. Ex nr̃is uero solẽnis nihil inhumanum est:oĩa enī religiosa & iustitia salutari deuota. Neq; celamus mandata:quibus utimur monimentis pietatis & humanaꝝ ꝓfessionum. Septimũ uero remittimus doctrina nostroꝝ solleniũ imbuti. Quapropter nullatẽus peccamus: boue nãq; ꝓbant leges quas colimus siquis ꝑ se eas requirat:& antiquæ existentes:licet & aliquibus nõ sic esse uideant:ut eaꝝ honor ꝑ longitudinẽ temporis nõ facile repellat ab his qui & eas caste custodiunt:quibus nos priuant ꝑ uiolentiã. Pecunias nãq; quas deo cõferimus:rapiẽtes manifestũ sacrilegiũ committunt. Vectigalibus uero grauantes nos in festis diebus:ad iuditia & ad mercemonia nõ necessaria nos pertrahunt:ꝑ cõtumelia religionis quã nos colere cognoscũt:de qua nõ iustũ odium habent. Siquidẽ uestrũ imperiũ q; oĩbus dominatur ꝓbitatẽ quidẽ laudat:

contumelias aũt fortiter abhorret. Postulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri: ut non ꝓhibeamur legitimis nostris in solẽnitatibus ꝓfrui: & ne substantiæ nr̃æ rapiantur ab his quibus nullã uiolentiã inferimus. Nam petimus non tãtũ iusta: sed etiã a uobis primo donata: possiu nusq; pro his senatusconsulta: & tabulas in capitolio positas legere quas certũ é expiméto nr̃æ circa uos fidei datas. Et si nullatenus fideles uobis apparuissemus: deberẽt tamen firma esse quæ donastis: & nõ tãtũ nobis: sed etiã oĩbus hoĩbus ꝑstatis: eos beneficioꝝ largitionibus ampliãtes: quoꝝ singula siquis enumerat: post ĩmensam orationẽ longo sermone conficere. Nos uero hæc iuste impetrasse si uelimus ostẽdere: sufficiat nobis ut priora taceamus hic noster rex: q uobiscũ ꝑsens residet. Qualiter eius fides erga uestrã familiã claruit. Quis enĩ fauor eius: aut quis in uos non cogitatus est honor: aut cã quæ defuit. Quis cohibet uestra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonũ puto: prius patris eius ãtipatri res gestas explicare. Qui cũ egyptũ cæsar ingrassetur: cũ duobus militibus armatis ei auxiliaturus occurrit: nec interrestribus certamĩbus: neq; naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere: quantũ ꝓfecit illo tpe: tot donationibus cæsaris accumulatus. Singulas uero memorare cæsaris epistolas: qs tũc senatui pro ipso destinauit: publicos etiã honores: q ciué romanũ antipatrũ ordinasset: supfluũ puto referre. Sufficit enĩ me demõstrare: iuste nos beneficia uestra possediſſe: q̃ ꝑ uos postulamus cõfimari: quæ etsi prius nõ extitissent sperabamus affectũ circa uos nostri generis: & uestri erga nos acquirere. Núciatur enĩ nobis ab hierosolymoꝝ iudeis: qualiter prouinciã ingressus esses: & deo pfectas ĩmolationes: honorando eũ integris supplicationibus ꝓsoluisses: & quõ populũ pauisses & ab illo munera susceperisses: quæ ꝑ gentes & ciuitates signa uel iudicia hospitalitatis & amiciciæ ur̃æ putant̃: quæ meruit iudeoꝝ gens ꝑ herodis ꝓuidentiã. Hæc admonentes una cũ isto tibi considente rege: petimus te nihil supfluũ: sed ut quæ uos dedistis: ne concedatis ab aliis auferri. Cũ hæc nicolaus diſſeruisset: nulla est facta a græcis cõtrouersia. Non enĩ in iudicio hæc: sed ĩ conuentu uentilabãt̃: hac tamen occasione ꝓ satisfactione usi sunt dicentes: q̃ inquilini ꝑ ꝓuiciã iudei uiolentiã habitatoribus eius ingererent: dũ illi indigenas se demonstrabant: & licet suis solẽniis usi: tamen nil lederent eos.

¶ Cap. V.

ERgo intelligens agrippa uiolentiã eos pati: hæc respondit: ꝓpter herodis amiciciã uel fauorẽ: paratũ se esse cuncta iudeis concedere. Tamen inquit qua postulant ꝑ se iusta perspicunt̃: & si amplius petissent: non me piguisset: quæ nõ lederent romanũ imperiũ eis concedere. Sed quõ hæc & prius acceperũt: infirmari nullatenus cõcedo: quos uolo sine molestia propriis solẽniis potiri. Cũ hæc interlocutus fuisset: cõciliũ dimisit. Herodes autem affectui eius ɣratias exoluebat. Ille pariter eum amplectabatur: & ita tunc discesserunt.

¶ Cap. VI.

REx autem domi reuerti uolens: nauigauit: & ad cæsaream ductus: non multis diebus prospero flatu uentoꝝ ad hierosolymã peruenit. Vbi cõciliũ totius populi cõgregãs: cum multi ex prouincia cõueniſſent: contõne habita: orationẽ totius suæ ꝓfectionis explanauit: & quæ iudeis in asya ꝑ eũ ꝓuenissent: ut sine uiolentia imposteꝝ possent degere. Narrauit etiã quæ fœlicitas uel gubernatio sui principatus eis profuissent: necnõ & q̃rtã partem fiscaliũ præteriti anni concessit. Qua illi oratiõe uel gratia lætati: cũ summa exultatiõe: bona orantes regi recesserunt.

¶ Cap. VII.

DRocedebat autẽ seditio domestica: & acerbiorẽ accipiebat prouectũ: cũ tanq̃ hereditarium odium suscepisset circa adolescẽtes salome: & sumpsisset de matris eorum morte audaciam: dumq; uellet neminem illis relinquere: qui posset mortem eorum uindicare. Cunq; adolescentes a genitore discordarent: memoria matris quæ falsis accusatiõibus fuerat interempta: & imperii cupiditate: rursus simile malum priori ortum est: dũ derogatiões ab illis circa salome & ferora fierent: insidiæ uero ab his circa adolescentes. Nã odiũ par pro alterutris fuerant: modus autem odii non similis dum illi quidem manifeste detraherẽt: inhonestum putãtes iram celare: illi uero non tali modo: sed callide & maliuolis accusationibus uterentur: seducentes semper adolescentes: quorum audaciam putabant, ad necem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio cõfundebantur: nec eam credebant iuste periſſe: immo magis festinabant in auctorem homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa: miserabatur innocentiam adolescentium: diligentia uero salome crescebat: & ab illis occasiones accipiebat: dum sic contristarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim: misere quidem contigisse matris obitum: se uero miseriores: qui compellerentur cũ interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora absentia regis procedebant.

¶ Cap. VIII.

Cum ergo herodes rediſſet:& populo interlocutus eſſet ſicut prædiximus:ſtatim ſermones ad eum per ferorā & ſalomen proferebātur:magnū ei ab adoleſcētibus periculū imminere: q; miníe ſuſtinerent inultū matris interitū. Addebāt etiā: q; archelai capadocis ſpe niterentur:tanquā p illum ad cæſarē profecturi:& patrē herodē accuſaturi. Per quæ cōfeſtim conterritus herodes obſtupuit: quod & alii eadem nunciaſſet. Recordabatur autem priſcas calamitates:q; nec uxore priuatus:ſeditionibus liberata domus eius fuiſſet: quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contriſtabatur:q; omnia præter ſpem fœliciter ei forinſecus deus preſtitiſſet:& domeſticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adoleſcentium antipatrum filium ſuum āte principatum ſibi gentium depriuata uxore illis prepones:omnia in eum tranſtulit: dum putauit ſic conterere filio⁹ fiduciam mariamne:& temeritatem eorum damnare:dum illi crederēt alium præter ſe patri ſuccedere:depoſitoq; de antipatris prouectione ſupercilio poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit: nam pueris omnino ſua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit feſtinauit fratres affligere:eorumq; accuſatoribus cōſentire:quibus pater facile credebat:alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat: nam multos iam acquieſcerat ſuæ uoluntatis miniſtros propter ſpem quam de regno iam habuit: fide uero priſ putabatur hæc facere:unde plus triſticiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Nā ſepius ab eis lachrimæ pro cōtēptu ſuo & matris recordatione fundabantur:patremq; manifeſte apud aīcos tanquā iniuſtum accuſabant. Quæ maliuoli p antipatrum herodi renunciantes:non paruam in aula ſeditionem cōmouebant. Quare exacerbatus rex accuſationibus:& humiliare nimis mariāne filios uolens:maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo: ut & matrem eius dudum cōtemptam reduceret:& cæſari ſepius pro eis ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationē decēnalē aſyæ romam aſcendente:rex a iudea nauigās ad eum:ſolum antipatrū ſecum duxit. Cui eum cū multis donis commendauit:quatenus romæ cæſari amicum faceret:ut iam omnes crederent cō temptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri. Ipſe quoq; ſcribens romæ:multis amicis antipatrum commendabat. Qui contriſtabatur:q; abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime præualeret:timebat enim:ne mutatus pater:modeſtius filios mariamne diligeret. Cunq; hæc cogitaſſet: ſua maligna uoluntate uſus:exinde incitare patrem ſperabat:unde cōtra fratres frequēter ſcribens:uereri patris interitum ſimulabat:uſquequo herodem ad tantam iram uel furorem perduxiſſet:ut iam aparte contra filios niteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret: melius putauit romam nauigare:& filios apud cæſarem accuſare:nihilq; ſibi tale permittere:quod propter magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret. Cum uero romam peruenīſſet:& ad aquileiam ciuitatem perrexiſſet: cæſarem compellare feſtiuans:tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filioſq; ſuos præſentans:inſolentiam & audaciam eorum accuſauit:q; feſtinaſſent patrem ſuum perimere:regnumq; tirannico more inuadeř:dum ipſe licentiam haberet non neceſſitate:ſed recto iudicio tradere regnum permanēti filio circa paternā pietatē quā a cæſare percepiſſet: ut quem uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolum regno ſed & uita mererentur priuari: qui tale facinus i patrem moliti ſunt:quorum temeritatem diu portās: nunc cogeretur cæſaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil paſſi ſint moleſtum aut grauare a patre:cur uero iniuſtum eis uideretur: ſi principatum quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & præberet ei quam meritum eſtimaret. Nam hoc inquit premium cum aliis iuſticiæ donis exiſtit: ſi meritis quiſquam gratiam præcedentem recompenſauerit ei qui talem diligentiam habuerit:ut retributione tanta dignus exiſtat. Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare:dum non poſſint ad regnum niſi patre perempto accedere: quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit:coniugeſq; nobiliſſimas genere copulauit: ariſtobolo quidem filiam ſuæ ſororis: alexandro uero filiam archelai regis capadocum. Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent:poteſtatem habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat:ſed ad communē benefactorem cæſarem adduxiſſe:& auferens a ſe totum quantum aut pater leſus: aut rex inſidiatus potuiſſet agere:pariter eos i iudicio ſecum fecit aſtare:& reliquum eſſe:aut eos occidi: ne cum timore maximo ipſe uiueret:aut ſe opprimi: quatenus utriq; fabula hominum uel obprobrium forent.

Capitulum.IX.

Qvm hæc herodes apud cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet: iuueneſq; eo dicente lachrymarentur: & confuſi de tali accuſatione licet liberum ſermonem ac fidelem a

conſcientia poſſediſſent:tamen patris criminationibus difficilem ſatiſſactionem putabant fore: dum arbitrarentur honeſte & cum fiduciam patrem redarguere.Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cum gemitu:dum timerēt: ne putarentur mala conſcientia ſatiſſactionē nō inuenire. Turbationem aūt eorꝝ cæſar attendens:ſicut erant innoxii:credidit:ꝙ conſcientia non facinoro ſa:ſed īperita modeſtia minime ſeſe præualerent purgare.Vnde etiā facti miſeratione digni cunctis præſentibus patrē cōmouerunt ad ueram miſericordiā: uiuēteſꝙ propitiū eum & cæſarem: & alios præſentes:unus eorꝝ alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt.Pater inquit: tuus qui dem erga nos affectus euidenter manifeſtus:ex ipſo iudicio apparauit. Nam ſiquid in nos crudele recogitaſſes:non nos ad oīum ſenatorem cæſarem deduxiſſes:dum tibi quod uelles liceret ut patri.Nemo enim quēquā uolens interficere:ad templa eum ſacrariaꝙ producit: unde uita conquiritur; quæ morte nobis peior exiſteret:ſi tale aliquid in patre cogitaſſemus.Siquidem ſermonem fiducia ueritatis inuenit; cum beatos nos fore ſciamus:te mitigantes:& pericula fugientes: ſi uero accuſatio præualuit:ſolem iam uidere ſuperfluum iudicamus.Quod ergo dicis; regnum deſiderare nos ueriſimilis contra iuuenes cauſa uidetur:& ꝙ de miſere matris interitu ſubiūgis: a priori calamitate argumenta percipiens: nobis ingeris crimen. Conſidera tamē:quia hæc cōia cunctis exiſtunt: & ſimiliter in aliis dici poſſunt:dum nihil prohibeat:ſi regis filii ſint iuuenes:& matre eorum defuncta:omnes in ſuſpitione patris eſſe tanquam inſidiatores.Sed opinio eorum ad talem crudelitatem nō ſufficit. Dicat uero quiſquam ſi tale aliquid præſumptum eſt a nobis: unde credibilia hæc appareant. Nunquit hoc manifeſtis indiciis poterit approbari: aut ueneni confectio;aut equalium coniuratio;aut ſeruorꝝ corruptio;aut litteræ cōtra te deſtinatæ:dum & hæc poſſent licet non facta criminationibus confingi:domo regia non concordante. Principatū etiam quem tu dicis præmium eſſe pietatis:ſepius euenit cauſam fieri maligne rei. Culpam nāqꝫ noſtram nullus probabit. Accuſationes uero quemadmodum ſoluat:qui excuſationes nō uult audire.Locuti ſumus quiddam:ſed non contra te:nam hoc iniuſtum eſſet:ſed in eos; qui ſiquid dictum fuerat minime tacuerunt.Matrem uero quidem noſtram planximus; nō ꝙ defuncta eē: ſed quia derogabatur ei ab indignis:uolentibus principatum inuadere. Scimuſne patrem poſſidere quicquam & nos non poſſidemus. Et dum regis honoribus fruamur: fruſtra feſtinamus: ſi te occidendo regnum tenere uoluerimus:quibus pro hoc facinore nec terra peruia: nec mare nauigabile uidetur. Nunquit ſubiectorꝝ pietas:& gens religioſa concedere habuit parricidas rē publicam obtinere:aut ſanctiſſimum a te confectū ingredi templū. Vt uero hæc oīa omittā:homicidium multum uiuente cæſare poſſet dimitti. Sed neqꝫ filios impios creaſti:neqꝫ ſtultos:ſed infœlices;teqꝫ indignos.Si uero neqꝫ cauſas habes neqꝫ inſidias iuuenis:quid tibi ad fidem ſuſſicit:in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturam ſumere; quæ nos non incitare: ſed magis mitigare poſſet.Ampliorem quidem ſatiſſactionem uolebamus ſermone inſerere; ſed non recipiunt prolixiorem orationem;quæ minime commiſſa cernūtur. Quapropter ante omnium dominum cæſarem præſenti tempore paciſcimur:ſi ſine ſuſpitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum oſtendis:pariter poſſumus uiuere:licet non fœliciter ;quia maxima mala ſepius ex falſo crimine generantur permanente utique ī te aliquo merore culpæ noſtræ.Nam nobis uita iocunda non uidetur:ſi tu eam ut immeritis largiaris.Cum hæc dixiſſet:& cæſar:nec prius magnitudinem criminationis crederet:tunc magis placabatur:& frequenter herodem attendens:uidebatur mitigare. Cunqꝫ præſentium miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet:regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas:corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat: plus uero:quia oratio conuenienter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat.Cæſar autem modicum remoratus:ad adoleſcentes quidem licet ab accuſatione extranei uiderētur:hocipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit:ꝙ non tales ſe patri prębuiſſent:ut non darent criminatiōi occaſionem:herodem uero petebat:ut omnem opinionem abiiciens reconciliaretur cum filiis:dum non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe cōmitti.Cum hæc perſuaſiſſet:iuuenibus innuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus;quod cernentes qui aderat flexi miſeratione:in lachrymas facile proruperunt. Illi autem gratias cæſari agentes pariter diſceſſerunt: & una cum his antipater ſimulans leticiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die herodes quidem cæſari donauit trecenta talenta: ad ſpectacula & munera populo romano tribuenda. Cæſar autem metalli ei eris ciprii dimidios redditus ; & dimidiam procurationem prębuit:& hoſpitalitatibus eū & mūeribus honorauit:& de regno poteſtaté cōceſſit:quē uellet filiorꝝ ſucceſſoré relinquere:uel partiri unicuiqꝫ regnum:ut ad oēs pueniret:illo tamē uiuēte hoc agere non ꝓmiſit dicens; oportere eū dū uiueret & regni:& filiorū donationem poſſidere. Hæc dum ordinaſſet

rursus rediit ad iudeam. In cuius absentia non parua pars regni defecerat traconitidis: quos relicti iudices iterum sub imperium eius redegerunt. Herodes aũt cum filiis dum nauigaret: & peruenisset in eleusiam cilitiæ: quæ postea sebaste dicta est: iuenit cappadociæ regem archelaum expectantem: & de filiorũ reconciliatione gaudentẽ: & q̃ alexander qui filiã eius habuit ab accusatione solutus esset: donationesq; sibiinuicem ut reges dederunt. Vnde cũ herodes ad iudeã peruenisset: & ingressus in templũ fuisset: de suis prosperis actibus allocutus est populũ cæsaris in munificentiã explanans. In fine uero ad persuasionẽ filiorũ sermonẽ conuertit: ut in aula: & ĩ aliis cunctis concordarẽt: quos & post reges futuros demõstrauit: primũ antipatrũ: postea uero filios mariãne: alexandrũ & aristobolũ: hortabaturq; eos dum ipse uiueret sibi ĩ oĩbus obedire: qa nec per ætatẽ ipediretur: nec p senectutẽ suã rempublicã gubernare. Cũ hæc dixisset: cõtione dimissa multi sub expectatione filiorũ eius nouis rebus studebãt.

Capitulum. X.

EOdem tẽpore perfecta ẽ cæsarea: quã edificauit decennalia tẽpore: uicesimooctauo anno regni sui: olimpiade centesima: & nonagesimasecunda: cuius in dedicatiõe celebratio uel apparatus munificẽtissimus fuit. Nam præceperat carmina musica uel palestras cõuenire Præparauerat etiã feras: uel gladiatores: cursusq; equorũ: & reliqua mirãda spectacula in honorẽ quinquẽnalis cæsaris. Cui cæsar cũ sua uxore iulia pro dedicatione ciuitatis maxima liberalitate summũ direxerant apparatũ: quorũ summa quingentis talẽtis estimata est. Cunq; multitudo ad ciuitatẽ conuenisset pro spectaculis & legationes quas populi destinauerant beneficiis eius grãs agentes pariter occurrissent: cunctos suscepit ĩ diuersoriis & cõuiuiis per dies qiudeci: ac spectacula uel delicias ministrauit: unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter phibent cæsarem uel agrippam sepius dixisse: q̃ magnitudini herodis ĩperium eius deesset: & e dignum eum esse syriæ uel egypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo qui cafarsalam uocabatur: loco aquoso & optima terra arboribus: & fluuio circũdata ciuitatem edificauit: q̃ nomine antipatri antipatridã nuncupauit: pulchritudine uel amenitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta hierichuntem edificans munitiõe uel domiciliis optimũ ciprum nominauit: ymo & nomine fratris faseli: propter amorem quam in eum habuerat construxit turrim in ea ciuitate: non minorem faro alexandrino promunitione ciuitatis: quam ĩ fratris memoriam faselum uocauit. Appellationis uero eiusdem & ciuitatem circa hierichuntem condidit. Beneficia ipsius quæ aliis ciuitatibus per syriam & ellada uel apud quos eum contigit proficisci donauit minime possumus explanare: nobilissima uero uel maxima facta eius in rhodios extiterunt. Siquidem pithium ipse suis sumptibus construxit: & præbuit multa talenta ad nauium confectionis. In nicopolitana etiam ciuitate: quam in acciaco cæsar edificauerat: multa publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem syriæ habitantibus plateam longam ĩ media ciuitate posita ex utraque parte porticibus ordinauit: & uiam lapide polito strauit: ad ornatum & uoluptatem habitantium: necnon & olimpiacum certamẽ appellatione dignum propter pecuniarum inopiam melius reditibus deputatis effecit: & immolationibus uel reliquo ornatu celebrationem eius insignem redidit. Pro qua munificentia perpetuus agonitheta nominatus est. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam si largitiones considerentur: qua omnibus donauit hominibus: quis potest negare: munificẽtissime naturæ eũ fuisse. Si uero tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur: durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconstantem & sibi contrariam eius uoluntatẽ estimabãt. Quod ego minime puto: dum unam causam in utroq; dominantem considero: nã dum ad immensam largitionem munificẽtiamq; perduceretur: si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset uel futuræ: sumptibus ꝓfusis: alacriter eam emere festinabat. Quapropter compellabatur seuus in subiectos existere: dum præsentibus consumptis pecuniis: alias uellet acquirere. Cunque cognosceret propter uiolentias suas se subiectorum odio teneri: corrigere quidem uicia non facile poterat: conabatur autem odium suum occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium uero qui cum uerbo non placuisset: se seruũ dicendo: aut si suspicatus fuisset aliquẽ de principatu cogitare: nullatenus se poterat moderari: sed persequebatur & cognatos & amicos: tãquã hostes. Et dũ uellet solum se honorari: talibus delictis sucubuit. Testimonium &enim perhibent huiusmodi passionis eum fuisse: in cæsarem uel agrippã: uel in alios amicos honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus: similiter sibi a subiectis fieri expetebat. Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur: & contenta inani gloria: solam expectat iusticiam. Vnde rex eos exosos habebat: q̃ nõ potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in suos quidem seuissimum: in extraneos uero munificũ paruisse.

Cap. XI.

INterea iudei per asiam & libiam atrociter affligebantur:dum non eisdem legibus sicut sub ātiquis regibus uterentur:sed uiolentia paganoꝝ opprimerentur: ut pecunias sacras uiolenter amitterent,ideoq; ad cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribēs per ꝓuinciam:suis eos legibus uti præcepit: quaꝝ exempla subiungimus quæ demonstrant uoluntatem quā ab initio pro nobis romani ꝑperatores habuerunt.Cæsar augustus pontifex:tribunitiæ:ptātis dicit.Quō gens iudeoꝝ fidelis non solū præsenti tēpore:sed etiā priori:& magis patri meo dictatori & cæsari populoq; romano:& princeps hircanus apparuit: placuit mihi & sena tui:cum sentētia populi romani iudeos suis legibus:& patrio iure frui permittere:sicut ab hircão principe sacerdorum altissimi dei: & sacraria eorum inuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hierusalem transmissas:reddi custodibus pecuniaꝝ:neq; uadimonia sabbato uel sexto die ab hora nona exigi.Siquis autē inuentus fuerit auferens sacros eoꝝ codices:aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegiis teneatur:& substantia eius publico romæ deputetur.Suggestionē uero eorum ꝓ pietate mea quā habeo super omnes hoīes:per gaium marciū censorinū mihi porrectā:& hoc decretum præcipio ꝓponi in nobilissimo loco:quē omnis asia meo nomini dedicauit. Siqs aūt transgressus fuerit hanc constitutionē:non mediocrem pœnā exsoluat.Scriptum est in tēplo cæsaris.Cæsar norbano flacco salutem.Iudei qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad hierosolymam transmittere sine impedimento hoc faciāt. Hæc quidē cæsar iussit: agrippa uero scripsit pro iudeis hoc modo.Agrippa magistratibus:senatui:populoq; ephesioꝝ salutem.Pecuniarum sacrarum quæ in hierosolymorum templum transmittuntur:diligentiā & custodiam in asya iudeos habeī præcipio: secundū patriū morē.Hos aūt qui sacras pecunias iudeoꝝ auferūt: & ad asylum cōfugiūt iubeo retrahi:iudeisq; tradi:quos iure etiā sacrilegii retrahunt.Scripsit uero silano magistratū gerenti ne sabbato iudei cōpellantur uadimonia præbere. Marcus agrippa: cirenensium magistratibus:senatui & populo salutem.Iudei qui per cirenen habitāt: pro quibus iam augustus scripsit in libia fabio magistratū gerenti:aliisq; ibi prouinciæ procuratoribus:quatenus sine impedimento pecuniæ hierosolymis secundū morē suum transmittantur:nunc me interpellauerunt:qui ab aliquibus calūniatoribus affligunt occasione tributoꝝ quæ nequaq̄ debent:& prohibētur solēnia sua peragere:quod nullomodo impedire admoneo. Sed & siquas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt:has ipsis reddi præcipio:& ī reliquo corrigi:ne talia cōmittantur.Gaius norbanus flaccus proconsul: sardinēsium magistratibus & senatui salutem. Cæsar scripsit mihi præcipiēs neq̄quam iudeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes ad hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis:ut sciatis:quoniā cæsar & ego sic uolumus. Nihilominus & iulius proconsul scripsit ita.Ephesiorum magistratibus:senatui & populo salutem Per asyam iudei habitantes idibus februa. ephesum mihi iudicāti:demōstrauerunt cæsarē augustum:& agrippā concessiſſe eis ꝓpriis uti legibus:īmo & primitias qua singuli eoꝝ sua uolūtate: pietatis causa quā in deū habēt solēt transmittere:habeant licentiā sine impedimento hoc agere. Petierunt aūt ut ego similiter cū decretis a cæsare uel agrippa meā snīam cōfirmarē.Volo igitur uos cognoscere:quō decretis augusti & agrippæ parēs:ꝓcepi eos uti & seruare sine īpedimēto sua solemnia.Hæc ideo explanauimus:quō cōscripta nr̄a amplius apud græcos uentura sunt:ut demonstrem eis:qa cunctū honorem ab initio īpetrantes: nihil ex patriis legibus ꝓhibiti sumus a magistratibus agere:sed & defendabamur religionē & honores in deū seruantes quoꝝ factio sepius mētionē: ut mutatis seculi odiis causæ quæ nobis obhoc uel illis irrationabiliter īsertæ sūt euellātur.Nā legibus hisdē nulla gens semp utiē:dum & ꝓ ciuitates multa religiōis differētia seruetur iusticiæ uero a cūctis hoībus similiter studeaē:quæ cōmoda græcis uel barbaris existit:de qua nostræ leges multā rationē habētes oēs hoīes debēt nos ut amicos:& hospites amplecti.Nā oportet non differētia religionum nos alienos facere:sed nō seruatus benignitatis affectus: quæ omnium hoīum cōmunē uitā poterit custodire.Redeo uero ad reliq̄ moniméta cōscriptiōis.

¶ Capitulum.XII

IGitur herodes sicut ꝓdixi consūptis suis pecuniis audiens hircanū ante se regē aperuisse tumulū dauid:& tria milia talētoꝝ inuenisse:multoplus credēs depositā:q̄ ad oēs sūptos suos sufficerēt tumulū īgrediē noctu:dū nequaq̄ uellet hac ciuitatē sentire.Vnde fidelissimos aīcos tantū ducēs:pecunias qdē depositas sicut hircanus nō iuenit:ornatū uero:& uasa aurea plura tulit.Dūq; omē studiū pōeret:& inq̄sitionē diligētiorē faceret:ac uellet īterius ingredi ad urnas:ī qbus dauid uel salomōis corpora posita erāt:duo eius satellites flāmis exusti sūt ab interiori pte occurrētibus.Tūc ille timore pterritus egrediē:& ꝓ piaculo monumētū ex lapide cādido ante ianuam magnificētissimis cōstruxit expēsis.Cuius & nicolaus historiographus meminit; sed descensū regis obticuit:dum inhonestū hoc factū cognosceret: quod semp ī suis egit cō-

ſcriptis.Nam uiuente rege:&cum eo degẽs ad gratias eius & fauorem illa tantummodo dicebat quæ ad gloriam eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat:& cum multo ſtudio celabat.Nam mariãne filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactionẽ cupiés perducẽ ut luxurioſam illã:& adoleſcẽtes patris inſidiatores accuſauit.Res geſtas aũt regis:amplioribus laudibus extollens:delictis eius ſtudioſe ſatiſſecit.Cui uenia danda eſt:quia nõ hiſtoriã:ſed laudẽ conſcripſit.Nos uero genere aſamoneoꝝ regum ꝓpiqui:& cũ honore ſacerdotiũ habentes: aliquid mentiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate geſtoꝝ memoriã recẽſemus.In domeſticis uero malis herodes cõſtitutus affligebaẽ: nam multi ex regis ira capiẽtes audaciã:accuſabãt ꝓpinquos & amicos eius.Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla requies erat.Siquidẽ ſalome inimica filiis mariãne:ariſtobolo ſuã filiã cõiunctã nullatenus fidẽ eius ſeruare dimittebat:dũ flecteret eã:ut qcquid locutus ſecrete fuiſſet nũciaret ſibi:& in altricationibus quæ inter cõiugales ſepius cõtingũt:cogebat puellã dicere:quæ de marito ſciebat.Illa uero dicebat:q; ſepius memoriã ſuæ matris mariãne faceret:& q; patrẽ odio haberet:frequenter aũt interminaretur: quia ſi principatũ obtineret: filios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litteraꝝ:in agris cõſtitueret:dum magis apti eſſent ad hoc opus:quam haberent circa ſtudia diligentiã:uxores uero ſi quãdo uideret maternum indui ornatũ:pro præſentibus ornamẽtis cilitiis intercludi:ne ſolẽ uideret. Quæ confeſtim per ſalomen regi nunciata: dolorem eius inflãmabant. Vrgebatur uero multo peius omnibus credens:& inuicem ſe accuſantibus. Tunc aũt filiis interminatus:ſatiſſactionibus eoꝝ ad præſens molitus:impoſterũ atrocius exarſit.Nam ferora cũ ad alexandrum ueniſſet filiam archelai glafirã ſicut prædiximus habentẽ ſalomen inquit dicentẽ audiui;q; herodes in amorẽ glafiræ ſuæ nurus incidiſſet; & minime deſiderii ſolacium poſſit inuenire. Quod ille audiens adoleſcentia uel emulatione cõmotus:quæ honoris cauſa circa puellam ab herode fiebant; propter amorem hæc eum facere ſuſpicabatur.Dolorem ergo minus tolerans:patri nũciauit cum lachrymis:quæ ferora dixiſſet.Herodes aũt multomagis feruens;& mendaciũ impudice criminationis non ferens:turbabatur:& ſepius exclamãs maliuolentiã familiarium: qualis ipſe erga eos fuiſſet: & quales eos inueniſſet conuocauit feroram.Quem huiuſmodi aggreſſus peſſime iquit omniũ: in quo ad tam imenſam uel infandam indeuotionem peruenisti: ut talia de nobis exiſtimes aut loquaris.Nonne uideo tuam uoluntatem; quam non in meam iniuriam te talia uerba producere: ſed inſidias & uenena immittere filiõ pro mea perditione feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quam hic puer in ſe habet:portare potuiſſet in patrem non uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra:quam hoc uerbum in animo eius debebas immittere contra patrem. Quid autẽ canaris male loquendo de me:niſi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies.Nam talia dixiſti:qui tuæ tantum impietati fuiſſent cogitanda.Abſcede iam peſſime circa fratrem ac benefactorem:& tecum quidem hæc malicia conſcientiæ cõuiuat: Ego uero uindico ſicut ſoleo in meos:nec uindicans merito in eis:ſed magis beneficiis exornãs: quibus indigni eſſe noſcuntur. Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſticia plenus: ſalomen inquit hæc perſuaſit:& ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præſens erat:exclamauit:q; nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet:& q; feſtinarent omnes ad odium regis eam perducere:cũctiſq; modis eam occidere:propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerẽt in præſenti ſibi inſidiari:quia ſola reflecteret fratrem:ne uxorem quam nunc haberet repudiaret:regiſque filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Quapropter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſſus. Cũ hæc dixiſſet:crines ſuos dilacerans:& pectora manibus tundẽs; ueriſimilis ad negationẽ eſſe conſtabat:maliuolentia uero morum:diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in medio reſtitit:nullam habẽs ſatiſfactionem. Nam alexandro ſe dixiſſe cõfeſſus eſt:audiſſe uero a ſalome minime comprobauit.Vnde diu confeſſione ſermonũ inter eos facta:rex fratrẽ uel ſororẽ auerſatus; filiũ ꝓ conſtãtia laudauit:q; ſibi ſermões feroræ nũciaſſet.Hac lite facta:ſalome ut accuſationis cõmotæ caput oĩum odio tenebaẽ:quã uxores regis ut maliuolã abhorrebãt:q; natura malignã eã cognoſcerent.Occaſiõe ergo data:ſemp eã accuſabant herodi:quaꝝ fiducia ex huiuſmõi cã magis accreuit.Rex arabũ oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœnæ inefficax: habebat diſpenſatorem regni ſui aſtutũ:iuuenẽ;& in omnibus nimis ornatũ:cuius edi ctioni omnis arabia ſubiacebat.Is pro cauſa quadã cum ad herodẽ peruenisſet: & cœnaret cum rege: uidit ſalomẽ: & deſiderio eius captus ẽ:audiẽs ꝑſertim q; uidua eẽt:amplius iflãmatus loquit de nuptiis eis. Salome uero male tũc a fratre tractata:iuueniſq; accẽſa decore: libẽter cõſentit ad nuptias.Et cũ rurſus ad cœnã cõueniſſent:monſtrabant nõ mediocria ſigna cupidis eoꝝ.Quæ mulieres regi nunciauerunt:deridentes ĩpudentiã illius.Herodes uero cum feroram interrogaſſet & obſeruare præcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe:nunciauit ei q; nutibus uel oculis

non laterent de ſuo pudore. Poſt hæc arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq; tribus menſibus remoratus eſſet:rurſus rediit:ad hoc ipſum ſermonem herodi facturus:poſtulans dari ſibi matrimoniali iure ſalomen:dum non incommoda ei foret affinitas eius: cum arabum principatu: quē iam ſibi nūc adeſſe:magis uero futuꝝ explano alias exēplo credebat. Cūq; hūc herodes ſermonē ſorori retuliſſet interrogans:ſi ad nuptias cōſentiret: illa ſine mora conſenſit. Tum illū quoq; īquirit:ſi uellet inſcribi legibus iudeoꝝ & circunſcidi:eo q; aliter non poſſet ſalome pœnitus ſibi iungi. Ille reſpondit:nullatenus iſta conſentire: quia ſi actum fuerit: ſe ab arabis non ſolum regno:ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit. Salomen autem ex illo die feroras iā de luxuria criminari cœpit:nec tamen tantum quantum regis uxores:quæ dicerent eam cum ad ulteria commiſiſſe. Puellam nāq; quam fratri ſuo ferore rex deſponſauerat:ipſe quidē nō accepit uictus amore:ſicut prædiximus:uxoris abſentis. Salome autē rogabat filio ſuo de cuſtobaro nato eam coniungere; & diſuadetur rex a ferora:dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitū: iuſtius aūt eſſe:ut duceret eā filius ſuus:q magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cunq; priore pacto ſoluta puella duceretur:a filio ferore:præſtitit rex doté centumtalenta. Itaq; diſſenſiones familiares non ceſſabāt:ſed maiores ei turbæ creſcebant:& īcidit tale aliquid ex cauſa non honeſtā:& citius ad difficultatem uſq; proceſſit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles:quorum unus pincerna:alter infertor: alter uero lectuli regis creditarius qui & conſilio eius intereat. De quibus nunciauit quidam regi:q; hii ab alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione: uel permixtione confeſſi ſunt:aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerunt. Cunque magis torquerentur:& in neceſſitatibus eſſent:ſemperq; miniſtri atroces ī eos inſiſterent ad gratiam antipatri:hoc confeſſi ſunt:quod odium circa patrem & inimicicias alexander haberet:& perſuaderet eis herodem ſpernēr:uelut ſuperfluum:& cooperientem ſenectutis ſuæ tempora:dum annos ætatis celaret:& ad ſe iam reſpire:tamq; regnum habentem inuito patre: & quod alii nullatenus ſed ſibi citius primus locus uenturus eſſet:non propter genus tātum:ſed preparationibus patratam ei dominationem eſſe quia plures ex ducibus & amicis ſecum haberet:qui cuncta pro ſe pati uel facere eſſent parati. Hæc cum herodes audiſſet:totus in furore metuq; tractus:ea quæ ad contumeliam dicta cognouit moleſte tulit. Aliam uero ſuſpitionem periculoſam ſuſcepit. Vnde ex utriſq; incitatus timebat:ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore:& cuſtodias undiq; communiens:ſecrete quæſtionem fecit. Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur oppoſuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiēs: multum contra inſontes acerbus factus eſt. Sed magis ac magis ualidi uidebātur ei & terribiles: quos non frequenter nominabat:propter inſolitam conuerſationem: & ſi forte uocaſſet: ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant. Poſtea uero omnes propīqui dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalutis:contra ſe conuerſi exiſtimabant utile:ſiquis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſalutem poſſe conferre:ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros intercedebat:ipſi uero quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia committere: ſed ad pœna currebant parena:dum ulciſcerentur in eos qui prius eos accuſaſſent. Talis ergo dum fuiſſet in aula turbatio:multis amicis rex palacium interdixit. Quam interdictionem maxime conſtituit his: qui fidutiam potiorem habebāt. Siquidem andromachum & gemellum uiros ab initio amiciſſimos: qui multum in republica eius legationibus & conſiliis domeſticis profuerunt:eiuſq; filios docu erant:& qui præ filiis primum fiduciæ locum haberent recuſauit ſuſcipere:andromachū quidē: q; filius eius demetrius amicus alexandri eſſet: gemellum uero fidelem illi ſciens:quia & in conuiuiis & in ſtudiis romæ cū ipo degebat. Quos honeſte qdē expulit ne īdecens aliqd cōtra uiros nobiliſſimos cōſtituere uideret:ſed caute agēs:fiduciā eoꝝ cū honore āputauit:ne p potentiam aliqd in eū committerent. Hoꝝ aūt omniū maloꝝ auctor erat antipater:qui patris īconſtantiā ītellexerat:cū iā dudū ei cōſediſſet. Vnde magis ſuadere uidebaṫ: ut auferet unuſq;ſq; potentiū. Tunc ergo rex andromacho cum cæteris expulſo de colloquio uel fiducia:reliquos fideliſſimos alexandri cum tormentis interrogabat:ut ſiquid contra ſe conflatum ſcirent edicerent. Equidē moriebantur dum non haberent quod dicerent. Ille uero conſumebatur:quia tales quales exiſtimabat nō īueniebat. Callidus aūt antipater:q; ex ueritate ad cōſtantiā & fidē deducere nō ualebat: plus īcitabat reqrēdo a pluribus latētē cōiurationē. Proīde cū aliq ex pluribus retuliſſent: q; cognoſcerēt adoleſcētē cū laudareṫ corporis ſui magnitudo:uel ſagittādi pitia:cūq; alia q̄ ad uirtutē ſup oēs hīret:hæc ſibi dixiſſe potius bōa naturæ officere: dū pater īuideret:& iccirco ambulando cū eo ſeſe humiliare:ne longior appareret:in uenationibus uero cum ſagittarēt illo p̄ſente

non recte iaculari propter genitoris inuidiam:quam de gloria ſua haberet. Cunq; uerbum ſcru-
taretur:& remiſſio pœnarum corporis interueniſſet:addebat:q; fratrem ariſtobolum conſcium
haberet:ut ĩ uenatiõe patrem perimentes:ad romam confugerent:regnũq; peterent:repertas ue-
ro & litteras adoleſcentis ad fratrem ariſtobolum:in quibus patrem accuſabat non iuſte feciſſe:
dum terram tribuiſſet antipatro ducentoꝝ talẽtoꝝ reditus. Quibus dictis putauit herodes ue-
rum exiſtere:quod de filiis ſuſpicabatur:& ſtatim apprehendens alexandrum ligauit. Deinde ue-
ro remiſit ſuam atrocitatem:dum nec quæ audiſſet crederet:& eſtimaret nihil dignum pro inſi-
diis ex his conflatum apparuiſſe:ſed querela eſſet uel iuuenilis temeritas:& q; eum manifeſte in-
terficientes romæ confugerent:non ueriſimile uidebatur. Et maius aliquod ſperans inuenire ini
quitatis filii ſignum dicebat non ſibi placere temerarie filium colligaſſe. Torquens autem ami-
cos nobiliſſimos alexandri non paucos:nihil pœnitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inueni-
Cunq; in hoc multus apparatus exiſteret:& terrore uel turba palaciũ plenũ eẽt:unus quidã iuue-
nis ut in neceſſitates peruenit:romam dixit trãſmiſiſſe alexandrum & petiſſe: ut citius euocaret
a cæſare: habere ſe manifeſte cauſam ſuggere contra patrem q; regem parthoꝝ mitridatum con
tra romanos ſibi reconciliaſſet:addens quia uenenum etiam alexander in aſchalone ei paraſſet.
Tum herodes hæc audiens:& credens q; ſolacium temeritatis iueniſſet:ſtatim de ueneno præce
pit inquiri quod tamẽ nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo maloꝝ alexander uolẽs
confirmare:negare quidem diſtulit incitãdo temeritatem patris ad multo maiora delicta:forſan
aũt & per hoc ãputare uolens fœlicitatẽ eius q̃ in accuſationibus credendis habebat:tamen nul-
latenus obtinuit:dum omne regnum concutere uoluiſſet. Siquidẽ litteras in quatuor libris deſti
nauit dicens:q; non oporteret torqueri quẽquã:nec ulterius hoc procedere:quia reuera iſidiæ fa
ctæ eſſent:in quas cõiuraſſe ferorã uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat:ſalomẽ aũt noctu ſuper
ſe ingreſſam:& cũ inuito cõcubuiſſe:cunctoſq; ſimul illic contra eũ iure uenturos:q̃tenus eũ oc
cidentes:perficerent:qđ ſemp ĩexpectatione meditaſſent. Inter hos etiã ptholomeus & ſapinius
fideliſſimi regis accuſantur. Nam nihil aliud uidebatur:quã ſi rabies quædã incidiſſet beluarum
more:aut amiciſſimi contra ſe armarentur. Iccirco nec ſatiſfactio ueritatis habebat ſed indiſcre-
te perditiones ꝓnunciabantur. Cunq; aliquibus uincula:& aliis mortes:aliis uero iſperatos do-
lores infligeret:turpiter regnum a priore fœlicitate dehoneſtatũ eſt. Et ſeuiſſima erat herodi ui-
ta:dum turbatus nemini crederet:magnumq; expectationis tormentũ haberet: quod ſepius ſup
uenturũ ſibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus:in furorem & inſaniã pene lapſus eſt.

Capitulum XIIII.

HRchelaus autem rex cappadociæ:cum hæc de herode audiſſet:territus pro filia:uel de
adoleſcente contriſtatus:pro tantis amici turbationibus in iudeam uenit:nec in con
tentu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus eſt:nec tamen in
aliquo quaſi culpans herodem:q; temerarie feciſſet aggreſſus:uerens ne pro reconci-
liatione ad furorem eum perduceret:ſed alium ordinem tenens: emendare quæ acciderant cœ-
pit. Nam iuueni interminabatur:herodem autem mitem dicebat:dum nihil temerarie feciſſet:
matrimonium quoque filiæ ſoluere promittens:& nec ipſi parcere:ſi in aliquo reperta illi cõſcia
non iudicaſſet. Cum talem præter expectationem herodes archelaum uidiſſet:& quia plus ipo
furorem ſuum demonſtraſſet:rex mutatus ad iracundia ſua:dum putaret iuſte acta quæ feciſſet:
paulatim ad patris affectum rediit. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit: cum aliqui pro iu-
uene ſatiſfeciſſent:& herodes ab ira mutaretur. Tum archelaum ſimiliter increpantem atten-
dens: petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet: quia quamuis parum ire adhuc habebat in
his quæ iuuenis commiſerat:archelaus tamẽ ut modeſtiorem eum faceret:criminationes ĩ ami-
cos referebat:dicens illorum eſſe:quod iuuenem malignitate ſua corrumperent:fratremq; regis
in ſuſpitionem mittebat. Nam dum herodes iram contra feroram habuiſſet: & ferora indige-
ret regis reconciliatione: ſimulq; credẽs:quam eũ archelaus flectere potuiſſet: acceſſit ad eũ cũ
ueſte nigra petens:ut fratrem pro eo peteret. Quẽ archelaus nec ſpreuit:nec confeſtim ſe hero
di ſuadere poſſe promiſit:immo hortatus eſt ad regem eum accedere: & ſupplicando confiteri
ſe omnium malorum auctorem extitiſſe: quia prodeſſent hæc ad eius indignationẽ mitigandã
pluſquã ſua ſuggeſtio. His flexus ferora quæ inter ſe ambo conſtituerant: ꝑter ſpem adoleſcen-
tis accuſationes abſoluit. Cũq; & ferorã archelaus recõciliaſſet:ad cappadociã reuertit̃:gratus tã
quã nemo alter illo tpe factus herodi. Quapropter & mũeribus eũ mũificẽtiſſimis ornauit ꝑ oĩ-
bus magnifice:& ĩter neceſſarios aĩciſſimũ arbitratus ẽ. Cõſtituit & romã ꝓficiſci:quõ de his cæ
ſaris ſcripta ſuſcepat. Et uſq; antiochiã eis ſimul eũtibus ſyriæ ꝓcuratorẽ ticiũ:inimicũ archelai:
ei herodes amicum fecit. Cunq; romæ fuiſſet:& inde reuertitur:factum eſt bellum ĩter ipſum &

arabas:ex huiuſmodi cauſa.Qui traconem alias traconitidē habitant regionē:quā cæſar a zenodoro tollens:herodis prouintiæ addidit:latrocinandi licentiā nō habebāt: ſed agrum colere: uel ſub quiete uiuere cogebantur:quod illis minime commodum erat:multaq; herodi gloria ꝑ hac diligentia ſua ſurrexerat.

¶Cap.XIIII.

IGitur quādo nauigauit romæ:ut filiū alexandrū accuſans:cæſari antipatrū cōmendaret: fama uulgauit mortuū eū eſſe.Qua cōperta traconitide habitātes ſubtrahētes ſe ab eius principatu:rurſuſq; ad ſolitū reuerſi morem finitimos agros depopulabātur: cōtra quos egreſſi ꝓcuratores regis:oēs domuerunt. E quibus q̄draginta principes latronū cū cognatione ſua a tracone prouincia ad arabiā receſſerunt:ſilleo ſuſcipiente eos:pro cauſa ire quā habebat:ne gatis nuptiis ſalome.Quibus cū locū munitum dediſſet:illi non tantū iudeā ſed & inferioré ſyriam deprædabātur:refugia ſibi præſtāte ſilleo.

¶Cap.XV.

Erodes aūt roma reuertens:cōperit plurima regni ſui a latronibus male tractata:nec poſſe duces ſuos latrones cōpræhendere nec habere qualiter tutelā ſuā munirent: illis arabū patrociniis fultis.Cunq; grauiter ferret:ipſe tracone perueniens familiares eoꝝ peremit. Vnde illi potius ad iracūdiā incitati:legēq; habentes ut in eos uindicarent:qui familiares eorum occidiſſent:cunctā herodis terrā uexabant:& deprædabātur.Ille uero referebat hæc cæſaris duci bus ſaturnino & uolūnio:uolés latrones ad pœnā petere.Nam illi fortiores & plures facti: oīa ꝑ turbabant:affligendo regis herodis ꝓuinciā:& uillas deprædādo:& captos hoīes interemēdo:ut bello ſimilis eſſet uiolentia quā faciebant:nā iam plus mille extabant.Herodes aūt latrones quidem petebat:& debitū quod per ſilleum mutuaſſent obado alias ouado talenta quingenta: iam conſtituto die tranſacto:in quo ſtatutū fuerat pecunias reddi.Silleus aūt obadum alias ouadum deſpiciens:dum ipſe gubernaret:latrones quidē denegauit per arabiā eſſe:de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones corā ſaturnio uel uolūnio ꝓcuratoribus ſyriæ cōmittebantur. Qui ſtatuerunt intra triceſimū diē herodē pecunias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugiſſent inuicem reddere.Et apud herodem quidē arabum nullus pœnitus eſt:nec per affectionem:nec alio modo tentus.Arabes aūt paſſi ſunt latrones apud ſe teneri. Cunq; conſtitutus dies tranſiſſet:nec ſilleus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet:romā aſcendit.Redditōnē uero pecuniaꝝ uel latronum herodes exequebatur.Cum ſaturninus & uolumnius præcepiſſet ideuotos perſequi: exercitum aſſumens herodes:arabiā ingreſſus: tribus diebus ſeptem manſiones fecit.Cunq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenīſſet:cœpit quidē oēs eos inſidiis:euertit uero caſtellum quod repta uocabatur:cum neminem pœnitus leſiſſet. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cum nacebo duce pugna cōmittitur: in qua pauci quidem herodis nacebus autē dux arabum cum uigintiquinq; ſuis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuerſi recedunt.Puniēs aūt horum rex tria milia circa traconē idumeoꝝ locauit exercitum:& latrones ibi conſtitutos arcebat:& de his ducibus circa fœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando:quia nihil amplius i indeuotos executus arabas quē oportebat egiſſet.Quæ illi quidem requirentes:inueniebant ne quaquam mendacium eſſe.

¶Cap.XVI.

VNcii uero ſilleo cum romæ geſta indicaſſent:& magis ſingula exaggeraſſent & ille i aula permaneret tunc inter cæſaris amicos ſtatim hæc audiens:mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus:ſuggeſſit q; bello cuncta arabia conflicta:totumq; regnum commotum ab herodis exercitu fuiſſet:& lachrymis fuſis:q;ngentos quidem cum duobus milibus arabū primates piſſe dicebat:interfectū āt & ducē eoꝝ nacebū propiquū & affinē ſibi:diuitias aūt reptis caſtello cōſtitutas dēdaſſe:dū ꝑ egritudine contētus obadus alias ouadus ei nō ſufficiſſet occurrere:qa nec ipſe nec exercitus arabū iterfuiſſet.Talia ſylleo dicēte:& iuidioſe inſup addēte: q; nec ipſe rediret ad ꝓuinciā:niſi crederet: qa cæſar de pace oīum cogitaret:neq; ſi p̄ſens fuiſſet cōmodū eēt cū herode bellū cōmittere:his dictis cæſar irritatus: p̄ſentes herodis hoīes ꝓcontatus ē: q tunc a ſyria ueniſſent ſi exercitū herodes ad arabiā deduxiſſet. Qui cū ei hoc dicere compellerent nec cām facti ſuggereret: ira cæſar cōmotus ſcripſit:herodi cūcta quidē grauia:ſumma uero epiſtolæ huius erat.Olim amico nunc uero ſubiecto. Scripſit aūt de his ſylleus arabis. Qui releuati neq; latrones ad ſe fugiētes reddiderūt:nec pecunias reſtituerūt: ſed etiā & paſcua quæ mercede tenebant minīe ſolito reditu poſſidebant:iudeoꝝ rege cæſaris furore humiliato.Tunc quoq; traconitide habitantes cum arabis aggreſſi cuſtodiā iudeoꝝ:afflixerūt eos:nō tantū ꝓ ſua utilitate: ſed & memoria prioris belli: ꝑ herodē ſibimet irrogati.Quæ rex ferebat pdita fiducia quā in cæſaris amiciciis habuerat: dum ſecūdo legationes ſuas ſatiſfacturas,p culpis non ſuſceptas cognoſceret. Eſtuabat etiam de ſylleo:cui credebatur a cæſare:qui p̄ſens romæ conabatur defuncto obado alias ouado rege arabum in regnum ſuccedere:multis cæſari promiſſis pecuniis:aliiſque in aula

potentibus.Interea obado alias ouado moriente:dinea:qui post arethe dictus est:regnū arripuit. Cæsar autem arethe minabatur ꝙ regnare præsumpsisset:priusquā sibi de hoc scriberet.Ille uero cum donis multis cæsari coronam auream multoꝝ talentoꝝ destinauit: & epistolā per quā sy-leum criminabatur ut maliuolum seruū:& obadum alias ouadum uenientis eius peremptū: uxo-resq; arabum ab eo adulteratas:dum causas reipublicæ rege uiuente gubernaret:imo & ere alie-no sibi uellet per pecunias principatū acquirere.Quibus nullatenus aīo cæsar intendens:remisit dona.Arabia uero uel iudea pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia necdū firmum īperium habebat prædatores nullatenus ꝓhiberet:herodes aūt iratū cæsarē ꝓ sua uindi-cta uidens: omnes illoꝝ iniquitates portare cogebatur.Deinde tantis circū instantibus malis:iu-dicauit iterū romā transmittere: si posset mediocriter per amicos cæsarē placare.Direxit aūt ni-colaum damascenum.Domus aūt eius uel filii sui multo peius illo tēpore erāt dispositi:& licet si-ne suspitione nunquā fuissent:malum tamen ex huiusmodi causa prævaluit.

¶Capitulum.XII.

MAcedonius euricles:nobilis domi:malus aūt aīo luxuriosusq;:ad herodē uenies: mul-tis donis eius fauorē cōparauit:ut inter necārios amicos eius deputaret.Qui manens apud antipatrū:aditū uel consuetudinē cū alexandro habebat.Nam archelai cappado-ci sese dicebat hospitem:& ideo per glaphirā ualde honorabat eum:cunctisq; blandie-batur.Semper aūt dicta uel facta notabat:ut exinde posset accusationibus consertis gratias hero-dis conquirere:unde singuli existimabant multum sibi fidelē existere.Quapropter alexander ut adolescens & dolens de his quæ passus fuisset:narrauit:quā pater alienatus fuisset:& mater sua i-terfecta ab eo perisset:antipatrum aūt sibi præposuisset:& quēadmodū ille intolerabilia de eo pa-tri dixisset:& ad odium illum incitasset:ut nec in conuiuiis eum:nec conuentu dignaret adesse. Cum uero talia dolens defleuisset:statim euricles antipatro omnia nūciauit dicens. Non ꝓ mea utilitate tibi hæc nuncio:sed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine:præcipio cauere ale-xandrum.Nam hæc non sine dolore dicens:inesse suis uerbis audaciam demonstrabat.Igitur an-tipater cū eū sibi fidelē esse existimasset:magnas ei donatiōes optulit:& deinde flectit herodi ea-dem explanat. Qui non sicut ab alexandro audiuerat intimauit:sed uerbis suis aliquā ueritatem accusationi addens:aīum regis īmutabili odio filioꝝ cōpleuit.Quia a rege donationē quinqua-ginta talentoꝝ accipiens ad archelaum regem cappadotiæ profectus:alexandrum modestū: uel bonum referebat:multūq; laborasse : quatenus eū reconciliaret pater.Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiens recessit. Qui nec in lacedemonia talia facere desistens:multis iniquitati-bus īmersus:patria priuatus excessit.Rex aūt iudeoꝝ nō sicut prius contra alexandrū uel aristo-bolum tantūmodo accusationes audiebat:sed &si nullus aliquid ei nunciasset: ipse perscrutabat licētiamq; dedit uolentibus quiddā contra eos referre.Tum uero euaredum quendā licet uellet tamen non libenter accusantē audiuit:quia & ipsum ut conscium abhorrebat. Superuenit aūt contra adolescentes aliquid peius:dum omnes præmioꝝ ꝓmissione ducerentur:aliquid acerbū contra hos nunciare:& tanquā pro salute regis dicentes:etiā falsa suggerebant.Duo enim fuerūt herodi fortitudine uel magnitudīe corporis præcellentes:iocundus & tyrannus noīe.Qui cum offendissent regem expulsi: alexādrum secuti ī exercitationibus ab eo honorabantur:pecuniasq; & donationes accipiebant.Quoꝝ statim rex in suspitione ductus:torquebat eos.Qui cum mul-to tempore sustentassent:post uicti:dicebant:ꝙ eis suasisset alexander herodē in uenatione feras sequentem ab equo deiicere:ut ita facile eum suis perfoderent.Quod olim ei cōtigebat. Demō-strauerūt etiā aurum ī oppido celatum: & præpositum uenationis cōuincebant ꝙ sibi tela rega-lia alexandri iussionibus dedisset.Post hæc princeps custodiæ alexandri oppidi apprænsus tor-quebatur:quasi uellet suscipere custodiā adolescentium:& præbere eis in castello positas regales pecunias.Et ille quidē nihil tale confessus est:filius uero eius ista facta fuisse dicebat: litterasque porrexit:quasi manu alexandri factas:quæ ita cōtinebāt. Cum dei auxilio quæ proposuimus oia confecta sunt. Ergo ueniemus ad dos:sed sicut ꝓmisistis ī castello nos suscipite.Post hāc episto-lam:herodes quidē de filioꝝ insidiis credidit. Alexander aūt dyofantū inquā scriptorē imitatū suam manum:& has propter antipatrū litteras astute scripsisse.Diofantus enī talis erat.Quapro-pter in huiusmodi & aliis rebus coniunctis interiit. Rex aūt cum corā multitudine produxisset in hierichunte filios & accusatores eoꝝ:hos quidē multi manu iaculantes interemerunt.Cunq; impetum & super alexandrum occidendū fecissent rex eos per Ptholomeū & feroram ꝓhibuit. Custodiebantur autē:ne quis ad eos ingrederetur & speculabātur:ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius.Cum damnatoꝝ infamia tenerentur hoꝝ unus aristobolus:existimas suam so-crum cōdolere suis calamitatibus:& regē in odio habere:& tu inquit piculo perditionis cōicas;

dum accusata de nuptiis syllei:cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statim fratri nunciauit. Qui nullatenus sese cõtinens ligari eos & distractos ab inuicẽ quæ male de patre sensissent:scripto porrigere ꝓcepit. Qui ꝓceptis coacti:scribunt:insidias quidẽ contra eũ nec cogitasse nec instruxisse:fugã uero meditatos:& hanc propter necessitatẽ:dum in suspitiõe uel difficultate uitã suam haberent. Eodem tempore cũ ab archelao de cappadocia legatus mela noie nobilissimus ꝓueniſſet:herodes uolens erga se pfidiã archelai manifestam facere:uocauit alexandrum sicut in uinculis erat:& rursus consuluit de fuga qualiter:& ubi statuisset discedere:cũ alexander ad archelaum dixisset:& ab eo promissum sibi fuisse:ut romæ destinaretur: nihil uero aliud neq; importunũ:aut acerbũ in patrẽ cogitasse:nec ea quæ ꝑ maliuolentiã aduersariorũ cõficta eẽnt uera existere:ac uelle si adhuc tyrannus uiueret:ut quæstione cautiore fcã:ueritas appareret:sed hunc citius perisse:ãtipatro per amicos populũ incitante. Cum talia retulisset:iussit melã cũ alexãdro simul ad glafirã duci:ut interrogaretur:siquid ea cognouisset de insidiis ĩ herodem constructis. Qui cũ uenissent:statim glafira ligatũ alexãdrũ uidens:caput suũ ꝓcussit:& stupefacta nimis ĩge muit. Fuerunt aũt adolescẽtis & præsentiũ lachrimæ:& spectaculũ dolore plenũ:nec diu potuerunt interrogare uel respondere. Dein multo post ptolomeo qui iussus erat eos ꝓducere interrogante glafirã:siquid de his quæ fiebant cognosceret:alexãder respõdit. Quid meũ hæc ignorarẽt quæ aĩa mea plus mihi diligit:dũ & cõmunes filios haberemus. At illa clamauit:q; nihil cognosceret importunũ:si tamen aliquid saluti eius prodesset non recusaret etiã mentiẽdo confiteri. Alexander aũt nihil impiũ inquit:nec quod pater suspicabatur. quia nullatẽus hoc ipse cogitaui. Tu uero mulier:quid aliud scis:nisi q; ad archelaũ fugere deliberauimus:& exĩde romã ascẽdere. Eadem & illa confessa est. Herodes aũt in archelaũ de ꝓfidia suspitionẽ habuit:deditq; olimpho & uolũnio litteras:ꝓcipiens eas transmittẽdo ꝑ eleusiam ciuitatẽ cilitiæ archelao tradere: culpãs eũ q; insidiarũ ꝓceps cũ filiis suis esset:& exinde romã nauigarẽt:ubi si nicolaũ iuenirẽt aliquid profecisse:ne cæsar ĩ eadẽ difficultate ꝓmaneret:darẽt lras uel argumenta:quæ cõtra iuuenes cõstructa destinauerat. Archelaus aũt lras accipiẽs:suscipe se quidẽ adolescẽtes cõfessus est:qa ꝓdesset eis uel pri:ne quid ꝑ eius discordiã eueniret:ad cæsarẽ aũt transmittere: uel aliud ꝓfidũ cõtra illũ agere:nihil adolescẽtibus pœnitus promisisse. Legati uero cũ hæc audissent:& romã ꝓuenissent:litteras porrexerũt;quia cæsarẽ placatũ inuenerunt. Nam de legatione nicolai taliter euenit: ut hic ad aulã ascendit:primũ quidẽ non pro quo uenerat:sed syllеũ accusare deliberauit;Quod multi itelligẽtes:nicolaũ adeuntes:iniquitates oẽs syllei nũciabãt;& q; multos obadi alias ouadi ꝓemisset. Quoꝝ ĩdicia manifesta ex lris eius demõstrabant.

Cap. XVIII.

Nicolaus fœlicitatẽ quendã sibi existimans oblatã:moliebatur ꝓ accusationẽ syllei cæsarẽ herodi recõciliare. Sciebat enĩ:qa si uellet satisfacere de factis eius nõ ꝓmitteret: si uero syllеũ accusaret:tẽpus pro herodi dicendi posset inuenire. Cõstituto ergo die nicolaus ꝑsentibus legatis arethe accusabat syllеũ & cũ cæteris addebat regis multorumq; arabũ simul interitũ: & pecunias quas mutuas accepisset pro nullo reipublicæ cõmodo: necnon & adulteria:nõ tantũ per arabiã:sed etiã romanarũ mulierũ. Addebat aũt:qd acerbius cõcitaret regis aĩum:nihil uerũ docuisse de factis herodis. Cunq; ad hũc locũ ꝓueniſſet:cæsar qdẽ interrogauit:si herodes exercitũ contra arabiã nõ duxisset:nec duo milia quingẽtos occidisset: nec captiuos traxisset:prouinciãq; deuastasset. Ad quẽ nicolaus respondit:pro his magis se uelle suggerere:q; nihil:aut multo minus ut audierat factũ fuisset. Sed tu ĩquit ut iustus hæc atrociter estimasti. Quod cũ præter opinionẽ cæsar audisset:& iussisset ut diceret: nicolaus satisfaciendo: quingentorũ talentorũ cõscriptionẽ produxit. In qua cautum fuerat:licere herodi cõstituto die transacto pecuniisq; nõ redditis totã arabiã inuadere. Introductã uero ꝓ prouinciã militiã : non expeditionẽ dicebat:sed multitudinẽ suas pecunias uolentẽ exigere nec cõstituto die:sed multo ꝓst ĩductã. De qua re cũ sepius quidẽ saturninũ & uolũniũ procuratores syriæ ĩterpellasset: deinde corã illis in beritho cũ syllеus ꝓ tuã fortunã iurasset;ĩtra triceſimũ diẽ pecunias se ꝓbere: necnon & eos qui a regno herodis transfugissent : nihil horũ eo faciente:rursus ad procuratores herodes ꝓuenit. Cui cũ præcepissent pignora sumere:statĩ prouinciã cũ suis ingressus q; isti bellũ dicit ad inuidiã procuratorũ tuorũ qui hoc fieri denũciauerunt secundum cõscriptionũ statuta. Iste uero inqt nõ tãtũ deos:sed & tuũ numen ꝑiurãs decepit. Restat mihi tã de captiuis differere. Latrones tracõe habitantes:q̃draginta primũ:deinde multi tormenta factorũ timentes:refugiũ sibi fecerunt arabiã:quos syllеus cũ suscepisset:contra omnes hoes uastabat terrã : quã eis habitandam:& lucra latrocinii cũ eis ꝓtiebatur. Spospondit aũt per eadẽ sacraméta & eos reddeꝝ: die quo promiserat se debitũ solutuꝝ. Quidergo? Potestne mõstrare ĩ præsenti quéq; aliũ ex arabũ prouincia ; quã hos abstractos quos refero:nec cunctos ut ait:sed qui nequaq; latere potuerunt.

Ita ergo.calūnia de captiuitate declarata:maximum cæſar intellige mēdaciū:& falſitatē ad tuam excitandam irā ab iſto cōfictā.Nam cū ingreſſus arabiā noſter exercitus fuiſſet:& unus uel alter de ſociis herodis concidiſſent:coactus reſiſtere:nacebū ducē eoꝝ cū uigītiqnq; ꝑſtrauit.Quoꝝ pro uno quoq; centū iſte referens;duo milia quingētos periſſe dixit.Hac oratōne cæſar ꝓmotus: & an ſylleū cōuerſus:furore plenus : ſterrogauit quāti arabum periſſent.Qui cōturbatus:erraſſe ſe dixit.Deinde pacta debiti legunt:litteræq; impatoꝝ & ciuitatū q̄ latrocinia cṁabāt. Mutatus ergo cæſar:ſylleū quidē mortis ſententia dānauit:herodi uero reconciliat:ſatiſfaciens:q; ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet.Nam ita ſylleo reſpondiſſe ꝓhibet.Quis eſt iſte:q me ꝑpulit mendoſa ſuggeſtionē uiꝝ mihi amicū offendere. Sylleus quidē pecunias creditoribus redditu- rus & poſt puniendus deſtinat.Cæſar aūt adhuc iraſcebat arethe:quia principatū nō ſuis præce- ptis:ſed ꝑpria preſumptione cœpiſſet.Cogitabat ergo & arabiā herodi tradere ſed impedierunt litteræ q̄s rex miſerat p oliphiū & uolūniū . Qui cū cæſarē audiſſent placatū : ſtatim præcepto herodis litteras uel ꝑbationes q̄s de filiis miſerat porrexerūt.Quas cū cæſar legiſſet:principatū alium addere ſeni & male ſentienti de filiis non eſtimauit.Videns ergo legatos arethe:& impro- perans q; temerare niſus eſſet nō ab ſe regnū accipere:dona ſuſcepit ; & principatū ei firmauit.

Capitulum.XIX.

HErodi uero ſcripſit:q; placatus ei fuiſſet & de filiis eius contriſtaret:præcipiēs ut ſiqd acerbū cōtra eū preſumpſiſſent:ꝑſequeret tanquā in patris preuaricatores:nā hmōdi poteſtatē ei dedit:ſi uero fugā tantūmō cogitaſſent:ut improperans mitigaret eos:ne aliquid crudele pagerent.Admonuit uero:ut cōcilio ī beritho cōgregato: quo multi romani habitant: & ſimul imperatoribus ſyriæ & archelao rege cappadociæ: quātoſq; alios exi- ſtimaret amiciciis eius uel honoribus clariſſimos:eoꝝ ſentētiis quod oporteret impleret.Hero- des aūt cū litteræ uēiſſent:lætus ꝑ recōciliatione:& q; ſibi poteſtas ſup filios fuiſſet cōceſſa:ſtati accerſiit cunctos a cæſare conſtitutos ad conciliū:præter archelaū ; quē ꝑpter offenſam noluit intereſſe:nequid uoluntati ſuæ impediret.Cunq; in beritho imperatores & alii conueniſſent:fi- lios nō pmiſit ad conciliū accedere:ſed ī uilla quadā ſydonioꝝ paleſtū noīe iuxta ciuitatē reliqt: ut uocati ad conciliū præſentarent.Solus aūt ingreſſus.c l.uiris conſidentibus: accuſabat filios: & cauſa quidē nō erat acerba: quantū ad ueritatis:indicia:multū uero diſſimilis patris filios cri- mināt is. Nam uiolenter porabat:& approbatione cā turbabat;& maximi furoris uel ferocitatis ſigna monſtrabat.Defendebat etiā tanquā uera:quæ in odio filioꝝ dicta fuerāt:& quæ ipſe cōtra filios ſcripſerat legebat in quibus inſidiaꝝ nulla cōſcriptio fuit:tantū uero q; fugā cogitaſſent: & derogationes quædā:& obprobria ꝑpter odiū qđ in eos habebat.Quæ cum legiſſet:clamauit iurando:q; melius uita priuaret:quā talia uellet audire.Deinde cū dixiſſet: q; & natura & cæſare concedente poteſtatē haberet:addidit & patriā legē ſibi precepere:ſi quando parentes filios accu ſarent:& ſuper capita eoꝝ manus ſuas imponerent:neceſſe populos circūſtantes eos lapidare: & huiuſmodi morte perimere:quā legē ipſam paratā in patria quidē uel in regno facere uoluiſſet: ſed expectare illoꝝ iudicia:cognitores aūt iueniſſe eos ī māifeſtis filioꝝ & nō paruis crimibus: ut tempus habentes dignū:nullatenus deberēt negligere:ne aliis talia ꝑuenirent. Cum hæc rex itaq; dixiſſet;nec adoleſcentes ad fatiſſactionē tranſiſſent:uidentes iudices q; modeſtiā uel recō- ciliationē miníe aſſumeret rex:poteſtatē ei cōfirmauerūt.Et primus qdē ſaturnius:uir cōſularis: & in dignitatibus clariſſimus:mite ſententiā ꝑtulit dicens.Damno filios herodis interfici uero non iuſtū arbitror:quia & ipſe filios habeo:& regē puto ſic uelle:quāuis infœlices filios ſe habeā cōſentiat. Poſt quē ſaturnini filii tres qui eius erant ligati:ſententiā eandē cū patre ꝑtulerūt.Vo lumnius aūt ecōtra morte puniendos filios herodis reſpōdit:ita circa patrem iniquos inuentos, Eadem cum plures dixiſſent:ut nihil ambiguū eſſet quo minus intelligeretur morte damnatos adoleſcentes:ſtatī herodes ad tirū peruenit:ducens miſeros adoleſcentes. Cūq; nicolaus ad eum roma delatus eſſet:& prius ipſe ſentētias in beritho de filiis ꝑnūciatas audiſſet:herodes cōſuluit quid amici eius de hoc romæ deliberaſſent.Ille ait.Quod & mihi uideā: ſcilicet impia eſſe q illi de re ſenſerant:oportere uero legatos & cuſtoditos cohercere : & ſiquid tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tamē:ne plus iracūdia quā modeſtia uſus eē uidearis.Nam miníe dimitti ſolutos puto: ne talia cōmittant:quæ nullatenus poſſent corrigi.Multi etiā tuoꝝ amicoꝝ eadē romæ delibe- rauerūt.Herodes aūt cū tacuiſſet meſticia tentus:poſt iuſſit nicolaū ſecū nauigare. Moxq; ut ad cæſareā delatus eſt:rūor a populo de filiis eius euolabat:cūctis ſuſtinētibus ubi cā eueniret. Dū ſic piclitarent & doloribus eoꝝ cōdolerēt dicere aliquid palā;aut dicentē audire ſine ꝑiculo nō erat.Vnde miſericordiā cū dolore cōcluſam ſine uoce cōprimebāt. Vnus aūt miles noīe tiro:cū filio ſuo equeno uel amico alexandri:cūcta q̄ alii timore tacita dolebant cū libertate loquebat;

& ſepius clamabat inter multitudinem dicens: q̄ periſſet ueritas: q̄ iuſticia ab hoīb⁹ receſſiſſet. Vigent iq̄t mēdacia uel malignitas: tātāq̄ nebulā hūanis negociis ītulerūt: ut maxīe calamitates uel miſeria pro nihilo iudicētur. Cū talia ſepius exclamaſſet: licet nō ſine diſcrimīe: ueritas tamē oēs mouebat. Quapp̄ ſinguli timēres ſe occultabāt: ſed hæc illū dicētē libēter audiebāt. Qui cū regē petiſſet: ut ſolus ſoli q̄ uellet edicerēt: cōceſſūq̄ ei nō fuiſſet: nō poſſū inq̄t rex cōtīere p̄ tali dolore fiduciā: uel audaciā meā neceſſariā quidē tibi & cōmodā: ſiquid utile uellis ab ea ſuſcipef: meæ uero tutelæ cōtrariā. Deinde ſubſecutus ait. Quo tua mēs ſagaciſſima receſſit: aut cur ſup̄ abūdans ſapientia ſenſu multatur: quo plures uel maxīos acq̄ſiſti triūphos. Quid eſt: q̄ cognati uel amici remorāt̄ petitōibus tuā flectere pietatē: quos tibi minīe iudico eē cognatos uel aīcos ſi deſpexerint tale ſcelus: in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uero nō preuides quid eueniat ſi os adoleſcentes ab uxore tibi regia creatos: & in omni ſummitate uirtutis p̄cellentes occidis: teq̄ ſolū in ſenectute relinquis: cū uno filio male uitā tuā diſponēte: & cū cognatis quos totiēs iam morte damnaſti. Nonne cogitas: q̄ multitudo tacens crudelitatē tuā conſpicit & odit: exercitus quoq̄ cūctus & primatus eius miſericordiā q̄dē de īfœlicibus: odiū uero in te hæc faciēte concupiuit. Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet: & cōmouiſſent eū uerba tironis: p̄ quæ manifeſte familiariū p̄fidiam exprobrauerat: paulatim īmēſa & militari fiducia uſus tiro cōcidit: & turbatione compleuit herodē. Qui cū magis increpari q̄ admoneri ſe putaſſet: & quia milites eū abhorrerent: & primatus eo⁹ indignarentur: præcepit noīatos cunctos cū tirōe ligatos ī cuſtodia detineri. Cum hoc factū fuiſſet: & trifon quidā tonſor regis inuēta occaſiōe regē adiſſet: ait. Suaſit mihi tiro ſepius dicens: ut regē tondens: guttur eius incidere: nam inter primos apud alexādrum poteris eſſe: magnaſq̄ donationes ab eo accipere. Quæ cū dixiſſet: eū rex cōpræhēdi præcepit: & tormentis tironē & eius filiū: atq̄ tonſorē ſubdi. Cunq̄ tiro ita cōfiſteret: uidēs filius patrem ſuū crudeliter laceratū: nec habentē ſpē ſalutis: futurūq̄ ſibi iudiciū ex tormentis paratū intelligens: ſe inquit ueritatē nūciare: ſi uerbo cōfirmaret tormenta patris & ſua remittere. Cūq̄ rex fidem dediſſet: dixit ſibi cōſtituiſſe tironē manu ſua regem adire & occidere ſi copia daret: ut ſolum eū īueniret: multaq̄ pati quatenus alexandro præſtaret. Quæ cum ille dixiſſet: patrē a neceſſitate ſoluit. Incertū autem eſt: utrum hæc ueritate an neceſſitate retulerit: ut aliquod p̄fugium in præſentibus malis inueniret.

Cap. XX.

HErodes aūt licet deliberaſſet iam dudū filios interimere: tūc tamē feſtinauit crudelitati ſuæ fīnē imponere: & ī cōtione producēs: trecentos priores militū reos factos cū tirōe filioq̄ eius: & accuſatore tōſore: criabatur corā oīb⁹. Et illos quidē multitudo p̄emit: alexander aūt & ariſtobolus in cæſareā tracti p̄ce præcipiente laqueo p̄imūt̄. Corpora uero noctu alexandrium ponūtur quo matris eo⁹ pater: pluresq̄ cognati: uel proaui poſiti eſſe uidebantur.

HAec continent̄ in. xvii. libro ioſephi hiſtoria⁹ iudaicæ antiq̄tatis. Cap. i.

Qualiter antipater odio habitus eſt ab omni gente propter interfectionem fratrum ſuorum. Cap. ii.

Qualiter herodes rex filios alexandri & ariſtoboli filio⁹ ſuo⁹ adoptans: filiā ferore illis deſponſauit & antipatri: & q̄liter antipater p̄ſuaſit patri deſponſationē in ſuos tranſferre filios: & qualiter herodes aduerſus traconitas uolens munitus exiſtere: zamarim iudeū qui de babilone diſceſſerat: & in antiochia degebat euocans ibi conſtituit: & utebatur illo oppoſito aduerſus draconitas. Ca. iii.

Qualiter antipater oblectabatur eos qui circa feroram erant: uolens per illos īſidiari p̄ri & qualiter agnoſcēs ſoror regis ſalome: canculo denūciauit fratri: & de īterfectione phariſeorum regi aduerſantium. Cap. iiii.

Qualiter rex herodes p̄cepit fratri ſuo feroræ: ut excludert uxorē ſuā: aut eius regno diſcederet: & qualiter antipater ſuſpectus patri factus timens eū ſcribebat amicis in roma: ut ſcriberēt patri eius ac p̄ſuaderent: ut mitteret eū ad cæſarē cū pecuniis quod p̄ſuaſum eſt herodi filiūq̄ trāſmiſit: & de morte feroræ fratris herodis. Cap. v.

Accuſatio uxoris feroræ a filiis feroræ: q̄ uenēo p̄iſſet: & q̄liter herodes exq̄rēs repit cōtra ſe uenenū patū a filio antip̄ro: & p̄ſcrutatus antipatri cognouit īſidias. Cap. vi.

Nauigatio antipatri de roma ad patrē: & q̄liter a nicolao damaſceno herodis aīco fuerit accuſatus: p̄ſidētibus in iudicio uarone q̄ntilio & ipſo herode cū amicis utrorūq̄: ī quo iudicio antip̄r multifariæ cōuincit̄ de facta cōſpiratione ī patrē intantū ut uenenū p̄ri a filio p̄paratū ī mediū p̄ferret̄ qđ ad expimētū iuſſu uaronis bibēs unus dānato⁹: ſtatī morit̄. Cap. vii.

Herodes antipatrū filiū miſit ī uincula: & legatio miſſa ab herode ad cæſarē de filio. Cap. viii.

De egritudine herodis:& ſeditiõe iudeoꝝ:& qa deſperans oẽs optimates iudeoꝝ ꝑcepit occidi ĩ hora mortis ſuæ:& quia tꝑe illo deportate ſunt ei lr̃æ ab legatis ad cæſarẽ miſſis:habentes damnationẽ antpatri ĩ arbitrio eius & uolũtate eſſe poſitã:& qa inualeſcente egritudĩe malũ purgãs: cultro ſe interemiſſet ſi ꝑuentus non fuiſſet. Cap.ix.
Qualiter antipater putans herodem defunctũ locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua: & propter hæc antipatri peremptio. Cap.x.
Teſtamentum herodis ad cæſarem:& diſtributio inter eius filios: & qualiter archelaum ꝑfecit deinde mors ipſius. Cap.xi.
Epiſtola herodis ad exercitum:& admonitio fidei ſeruẽdæ circa filium eius archelaum qui ſtati eleuatur in regnum. Cap.xii.
Sepultura herodis in herodio caſtello:& fauor archelai regis ad populum:& populi ad ipſum. Cap.xiii.
Qualiter podplus ſeditionem mouit aduerſus archelaum in feſtiuitate azimorum : & qualiter archelaus tria milia ex eis interemit:ipſe uero nauigauit ad cæſarem:credens regnum philippo fratri ſuo. Cap.xiiii.
Qualiter archelao romã aſcendẽte:ſabinus q erat in ſyria cæſaris curator aſcenditĩ hieroſolymã uiolenter expetẽs herodis pecunias & caſtela a curatoribus archelai. Cap.xv.
Qualiter ꝑſuaſerunt curatores populo arripere arma:& obcidere ſabinum uel romanum exercitum in antonia conſtitutum. Cap.xvi.
Qualiter cæſar teſtamentum herodi confirmauit:ſeruans filiis eius teſtamentũ: & diuiſio regni iudaici in tetrarchias. Cap.xvii.
De eo qui ſe mentiebaꝫ eſſe alexandrum herodis filium:& qualiter fictio iſta depræhenſa ſit:inueſtigante cæſare:& pœna qua multatus eſt. Cap.xviii.
Qualiter archelaus accuſator a iudeis apud cæſarem:quem cæſar indignatus: regno priuauit:& truſit in exilium apud uienniam gallie:& ſomnium uiſum archelao & glafire.

Incipit.xvii.liber antiquitatis iudaicæ.

ANtipatro aũt poſtq̃ fratrũ extitit accuſator:& in prĩs facinus extreme impietatis & crudelitatis ĩpulſor:haut ſane ꝓ uoto ſpes uitæ ſequẽtis apitur. Nã quãuis amittẽdi regni metu fuerat liberatus:ꝙ iã uidelicet illud cũ fratribus ſe cõmũicatuꝝ fore nõ cernere:opoſius tamẽ & ambiguũ regnũ ſibi fieri magis magiſqꝫ ſentiebat.Siquidẽ odiũ uniuerſæ gentis:aduerſus illũ erat exortũ.Fuit uero illi etiã hoc ualde cõtrariũ: ꝙ totã cõtriſtabat militiã:dũ aduerſam ab ea gereret ꝓtinus uolũtatẽ: ĩ qua ꝓculdubio oĩa regni munimẽta cõſiſtunt:& maxĩe quotiẽs gẽtẽ aut populũ uniuerſum nouaꝝ reꝝ cupidĩe ꝓturbari cõtingeret.Tãtũ etenĩ ꝓiculũ ei fratrũ ꝓcurauit interitus.Verũtamen cũ patre pariter ꝓticipatur regnandi negociũ:nõ aliter quam ſi rex etiã ipſe cõſiſteret:amplioraqꝫ ei negocia credebaꝫ:& unde ꝓpire debuiſſet:firmitatẽ magis fauoris ĩuenerat:ꝙ q̃ſi ꝓ herodis tutela fratrum ſuoꝝ ꝓditor extitiſſet & nõ inimicicia q̃ circa illos & circa patrẽ ipſũ detinebaꝫ. Talibus enĩ eũ maliloquiis induxerat.Quæ oĩa machinationes erãt uiã cõſtituẽtes q̃ aduerſus herodẽ tẽderet: ut antipater accuſatores nõ hr̃et de hisq̃ patrare cogitabat:herodes aũt oĩ refugio nudaret: non habens qui ſibi auxiliareꝫ:cũ ãtipater hoſtis manifeſtus exiſteret.Proinde odio paterno illas fraꝝ trum inſidias ꝓpetrabat.Pulſabat aũt ãplius ut ab incepto nõ deſiſteret:ꝙ cernebat moriẽte qdẽ herode certe ſibi principatũ eſſe uentuꝝ:ꝓlixius aũt uiuẽte:multa ſibi ſurreptura picula: ſi eius factio ꝓdereꝫ cuius extabat ipſe cõpoſitor:& q̃ ſi palã fieret hoſtẽ illi patrẽ cõpellebat exiſtere. Prꝓpter quæ ad donãdũ erat largus & affluẽs:& etiã eos qui circa patrẽ erãt lucris pulſabat ĩ gentibus ut aduerſus eũ hoĩum odia cõcitarẽt:& maxĩe illos quos romæ poſſidebat amicos miſſionibus magnoꝝ numeꝝ ſibi beniuolos cõpabat.Ante oẽs aũt ſaturninũ q tũc curã ſyriæ gerebat inducere magna ſpe incitabaꝫ:ſed etiã ſaturnini frẽm ꝓmereri feſtinabat.Ad hæc ſororemregis uiro inter primos apud herodẽ cũiunctã:ſuo mõ utẽs:ad ſe uolebat atrahere.Erat quippe ad fingẽdas amicitias colloquentibus ſecũ callidus & ad odiũ diſſimuladũ ualde credibilis:& ad celãdũ ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus.Non tamẽ decipe ualebat ſuã nutricẽ q̃ illũ iã ante abunde cognouerat:& ab eo falli nõ poterat.Siqdẽ oĩbus eius factiõibus iã antea fuerat reluctata:ob moꝝ eius improbitatẽ:q̃uis eius filiã hẽret uxorẽ ꝓuidentia mr̃is ãtipatri:& eius ipſius inſtãtia illã ſu-

scipiens:q̄ primo fuerat aristoboli sociata cōnubio.Nā alterā calleas filius uiri eius hēbat uxorē
sed nullū hoc ei tutamē erat:quo minus eius ītelligeret iniquitas:sicut nec prius cognatio quicq̄
obstiterat: quominus odibilis haberetur.Iuterea salome festinātē sylleo arabo cōiungi corporali
libidine concitatā:herodes cōpellit cū alexa inire cōnubiū:coopante quoq; illi iulia: & p̄suadēte
salome:ne illius rēnueret nuptias:ne inimiciciæ inter eos maturius orirent.Iurabat quippe hero
des:nunq̄ si circa salome beniuolū fore:nisi cōiugiū alexe susciperet:& obediret iuliæ utpote cæsa-
ris coniugi:ad hæc etiā utilia suadenti.Interim filiā archelai regis herodes ad suū destinat patrē:
quæ fuerat alexandro iugata:dotē etiā restituens:ut nullū inter eos certamē oriret. ¶ Cap.II.

IPse aūt enutriebat filioꝝ filios diligenter admodū.Erant enī alexandro quidē ex glafira
uirilis sexus duo:aristobolo āt ex berenice salome filia masculi tres: puellæ duæ & sepius
amicis p̄sentibus corā se herodes eos cōstituēs:filioꝝ quoq; fortunā cāmq; deplorās: ora
bat:ne tale quicq̄ filioꝝ filiis accidisset:sed & cū uirtute crescētibus uicissitudinē illi nutricatio
nis & educationes exoluerent. Desponsabat autē eis maturo iā tpe decurrente:maiori natu qdē
alexandri filioꝝ filiā feroræ:aristoboli uero filio filiā antip̄ri:filiā uero aristoboli denominat āti
patri filio alterā uero ex filiabus aristoboli herodi filio suo:fuerat aūt is regi natus ex filia pōtifi-
cis.Paternus quippe mos erat:ut simul plures hr̄emus uxores.Agebat aūt filioꝝ despōsationem
rex mirā infantuloꝝ parentibus orbatoꝝ:ad beniuolentiā eoꝝ p̄ societatē cōiugalē antipatrū
prouocare desiderās.Antipater aūt nō cessabat circa infantulos ea uolūtate uersari:qua circa fra
tres quoq; fuerat agitatus.Incitabat aūt eū studiū patris qd̄ circa infantulos gerebat:sperans eos
maiores ac meliores suis fratribus fore:p̄sertim cū in uirilē ætatē prorūperent: archelao etiā au-
xilium nepotibus p̄bituro:uiro ī regni culmīe cōstituto:& ferora ī muꝝ unā ex eis susceptro si-
liam:tetrarches enī erat iste. Excitabat autē eū uniuersa quoq; multitudo:q̄ circa ifantulos qdē
misericordi mente mouebatur:aduersus eū odiū aūt in oībus gerebat:p̄pter quod claruerat tāte
in fratres iniquitatis astructor.Machinabatur quoq; dissoluere q̄ patri placuerāt aduersum sibi
reputans:si tanta contra se taliū adunaret potentia.Et differebat qdē herodes sequi postulatiōes
antipatri ut ipse qdē aristoboli filiā in cōnubio susciperet:ferore uero filius fratris eius alexādri
filiam.Et sponsiones quidē nuptiaꝝ hmōi gerebantur:regē tamē inuito.Herodi uero ea tēpesta
te uxores erant nouē:antipatri mater:& filia pōtificis:ex qua etiā omonimus illi filius fuerat p̄-
creatus.Erat aūt ei etiā fratris filia coniūcta:& cū ea neptis altera:ex his quidē proles nulla germi
nauerat. Erat etiā ī uxoribus ex gēte samareoꝝ una:ex q̄ filii extiterāt ātipas:&archelaus & filia
oliphias noīe: & hāc qdē postea iosippus suscepit uxorē:qui regi fuerat fratruelis.Archelaus aūt
& antipas romæ apud quendā familiarē educabat.Coniūcta illi erat etiā cleopatra sed hierosoly
mites:& filii ex ea fuerāt nati:herodes & philippus qui etiā romæ educabātur.Erat in uxoribus
etiā pallas:quæ faselū ei peperat filiū.Sup has quoq; fedra:& helpis erant uxores ex quibus duæ
filiæ fuerant procreatæ:examana noīe:ac salome.Filiæ aūt maiores natu:ex una matre p̄creatæ
cū alexandro quaꝝ intuebatur ferora nuptias:coniūctæ erāt una quidē antipatri sororis filio:al
tera uero faselo:& iste quoq; fratris herodis fuerat filius:& hoc quidē ex dispositione factū erat
herodis. Tunc aūt uolēs aduersus traconitas munitus existere:cogitauit uicū iudeis edificare nō
distantē magnitudine ciuitatis:ut pro hoc inaccessibiles hostibus faceret limites suæ prouiciæ.
Et cognoscēs uirū quēdā iudeū ex babilonia:cū equitibus quingentis & sagittariis plurimis:co
gnatorū etiā multitudinē:usq; ad centū ferme numeꝝ uiroꝝ eufraten fluuiū transmeasse: & in
antiochia in loco qui dicitur dafne syriæ cōuersari cū saturnino qui tunc ibidē impator militiæ
cōsistebat:illū ei locū ad habitandū benigna largitate cui balatha nomen erat cedere promisit.
Euocabat ergo eū cū tota multitudine oīum qui eū fuerant cōsecuti:spondens datuꝝ se terrā in
regione quæ dicitur bathanea.Destinauerat enī eū intra traconitidē cōstituendū uolēs eius ha-
bitationē obstaculū cōtra hostes habere.Promittebat itaq; illā regionē sine tributis eē datuꝝ:&
liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:īmunēq; eis terrā & nullis il-
latiōibus obnoxiā p̄bituꝝ.His p̄suasus babilonius uēit:& suscipiēs regionē:oppida:& municipia
plura cōstruxit.Et uicū bathyra nomīe cōstituēs:obstaculū erat & oppositū quoddā alias oppo-
sitio quædā ille uir aduersus traconitas iudeis de babilonia ad hierosolymā p̄ sacrificioꝝ tpa ue-
nientibus: ne quis eoꝝ latrociniis traconitaꝝ insidiis q̄ lederetur & aduentabāt ad eū plurimi:
maximeq; illi, undiq; cōcurrebāt: aq̄bus paternus mos iudeoꝝ & instituta colebantur. Quibus
rebus illa regio breui populosa facta est:p̄pter qd̄ īmunis ab oībus functiōibus pmāebat:uiuēte
dūtaxat herode.Cæterū postq̄ philippus filius eius p̄cipatū regni suscepit:modicas p̄uo tpe illis
functiones īposuit agrippas uero maior & filius eius q omonimus quoq; illi cōstabat eos admo
dum grauauere: nō tamē eis delibertate ipsoꝝ cū possent ullā ītulere molestiā.Sed rōani deīde

dominatum illius regionis adepti:libertatis quidē eoꝝ etiā ipsi seruauere dignitatē ipositiōibus autē eos functionū usqueq; grauauerūt.Et hæc quidē oportuno tpe diligenter exequar oīone ꝓcedente. Zamaris aūt babylonius iter hæc uita defungit:qui ad possidendā illā regionē ab herode fuerat acquisitus:quiq; cū uirtute uiuēs:filios quoq; optios reliquerat:iacimū qdē:qui fortitudine clarus extabat:is equites babylonios q sub illo fuerat cōtinebat:& heli:quos rex afficiebat abūde muneribus.Sed iacimus ī senectute defunctus:philippū filiū dereliqt:& manu bonū: & aliis uirtutis artibus usui supra quēlibet accōmodū.Ob hoc fida illi amicitia:& firmissimus fauor cū agrippa rege ꝓuenerat:militiāq; totā quā rex habebat:iste curabat:& ubicūq; deducendam res postulabat:eius regimine ducebat.

¶ Cap.III.

HErode aūt ī qbus retuli cōstituto:ī ātipatrū spectabāt cūcta negocia : ꝓpterea quia utilis ac ꝓmptus a rege putabat:& rex hanc firmitatē nō amiserat potestatis:quā ei pater ꝓmptius indulgebat:spe q̄si fauoris eius ac fidei.Ad hæc erat etiā ad deriuandā ī se audaciſſimus:quō incognita erat patri eius nequicia:& quō ad fidē faciendā in dicendo callebat.Erat etiā cūctis terribilis:nō tātū magnitudine potestatis:quātū puersitate moꝝ:& q̄ erat ad male loquēdum ꝓcaciſſimus.Maxīe aūt eū feroras accurabat:uiciſſimq; curabat.Nam eū callide ualde circūuenerat antipater:& maxīe p mulieres ad occupādos eius aīos ambigerat.Deditus quippe fuerat feroras uxori matriq; eius atq; sorori:licet mulieꝝ genus horreret:ob iniuriā filiaꝝ suaꝝ uirginum:uerūtamē has patiebat:ab hisq; ducebat:& nihil ab eo sine illis mulieribus agebat.Nam hoīem illū etiā medicaminibus accurabāt:sed & sibimet inuicē coopari nequaquā mutuo fauor cessabāt.Ita enī eas oīmodis antipater induxerat:partim p semetipsum:partī etiā p ꝓpriā matrē. Nam idē he q̄tuor mulieres sentiebant:idēq; loquebant.Ferore tamen circa antipatrū ī nōnullis minimis sane rebus sententia habebat.Erat aūt illis in cōtrariū nitens regis sororiā diu cūcta circū inspiciens:& amicitiā eoꝝ in pniciē herodis cōstrui cernens;& ānūciando nō abstinēs. Illi aūt sentientes molestā esse regi suā adinuicē beniuolentiā:cōsiliū inuenit:ut manifesta eoꝝ amicitia nō esset neq; palā cōuentū faceret:odiū aūt & maliloquia ubi tps exigeret cōtra semetipsos confingeret:maxīe aūt sub herodis p̄sentia:ut ad eū de semetipsis talia deferrent:secrete uero beniuolentia inter eos firmior certiorq; cōstaret.Et sic quidē illi gerebant:salome aūt nihil prorsus latebat:neq; primū eoꝝ ꝓpositū ad hmōi negocia festinare neq; tūc:quando secretas machinationes cōstruebant. Cuncta quippe illoꝝ mulier indagabat:q amplificās & atrociora faciens:ad fratrem ꝓpriū pferebat secretos eoꝝ cōuentus insinuās & cōiuuia:& cōsultatiōes occulte smotimq; cōsertas:quæ ad eius interitū tenderēt:nisi maturius ꝓderētur.Indicabat quoq; illos ī manifesto quidem aduersarios suimet q̄si cōstare:& ad lesiones mutuas ficte loqui:finēq; festinare: secrete & ab alterutris remoti beniuolētiā in se cōfirmare maximā & quotiēs in quibusq; negociis singulis fierēt illud agere qđ amicitia postulaꝛt:& polliceri sibi etiā pugnaꝛ cōtra quos opus esset:mō ut illud astu uel fauore mutuo nō sentiret efficere.Illa quidē hæc & hmōi inuestigabat oīa : & integra ad fratrē cōueniēs cūcta deferebat: sentiētē qdē iā etiā ipsum pluria p semetipsū: sed ad audiendū aliquid licet excitatus esset sororis accusatiōibus retardantē.Erat enī porcio q̄dam iudeoꝝ hoīum de scropolositate & subtilitate paternæ legis gloriantiū:& culturā dinitatis simulantiū: a quibus inducebant mulieres ille supra memorare:hi dicebāt phariseī:qui possent maxīe regi non modicū afferre p̄sidiū.Erant enī ꝓcaces ad bellū gerendū:legioneſq; inferendas ímaturius eleuati. Cū igit cuncta gens iudaica iureiurādo iurasset cæsaris se ꝓpriā fore:& oībus regis regionibus fauere: isti uirī nō iurauerūt.Erant aūt numero supra sex fere milia:quos rex pecuniario dāno multauerat. Quod damnū uxor p eis ferore cōtulerat.Illi uero beniuolentiā q̄si ꝓ uicissitudine referentes:futuroꝝ sibi agnitionē nutu dinitatis ifusam eē p̄dicabāt: qa herodi uidelicet terminus regni iam esset ex supna maiestate decretus:tā ipsi:quā uniuersæ cognationi eius:illā aūt regnū possessurā:atq; ferorā:uel filios:qui ex eoꝝ semine descēderēt. Et hæc quidē regi nūciabant:nō enī salomē ista fugiebāt:& quō plurios regalis aulæ corrūpere niterent. Rex autē interfecit phariseos:qui cā seditionis extiterant:& uagoan eunuchū:& sibi caꝝ quendā:qui tunc primatū iter eos habebat honestatis dignitate decoratū filioſq; eius p̄mit: oēſq; ei cognatione uel familiaritate cōiunctos:quibus ille phariseus p̄sagabat.Magnificabat apud etiā uagoa situti pater:& plurīs rebus bene meritus ac ꝓfuturus apud regē futuꝝ.In manibus enī eis cūcta fore p̄dicabat:p̄bente illi & cōiugi firmitatē:& filioꝝ:ueluti ꝓpriis filiis.

¶ Cap.IIII.

HErodes itaq; ultus ex phariseis qui fuere cōuicti:cōuētū cōgregat amicoꝝ & accusationē feroræ cōiugis:iniuriāq; uirginū & audaciā illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionē dignitatis illius referēs & honoris:q ei certaminū seditiōes aduersus fratrē: & bellū ex illius ingenio ac uerbis operibusq; cōsurgerent:quantū poterat hortabat ut illa inter

eos ſimulatio ſolueretur:quod fore firmabat:ſi ſocietatē illius effugeret ꝓpter illa quæ geſſerat. Nihil enī cū fratre ferora gratiæ ꝑmanere poſſe diſſiebat:ſi ſecū illam hr̄et:quæ bonū ingeniū circa ſe fratris euerteret.Iubebat igitur uxorē abiicere:quæ inter fratres cā belli cōſtaret:& ſi magni præcii cōſanguinitatē ſuā ducer̄t:illā cōiugaret:ſic enim poſſet nullomō caritas fraternitatis imminui. At ferora licet illo ſermone moueretur:tamē affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detractuꝝ:neq; dilectionē cōiugis abnuere: eligeꝝ ſe potius mori dicebat: q̄ illa muliere priuari:q̄ ſibi gr̄a cōſtaret.Herodes uero differebat circa ferorā ſup hoc iracundiā q̄is cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionē.Antipatro tamē interdixit & matri eius: cū ferora miſcere colloquiū:uel cū illis mulieribus:quæ cū illo erāt: obſeruarentq;:ſi alias ne ī unū aliqua renus cōuenirent.Illi uero profitebantur quidē:cōueniebāt tamē quando temporis oportunitas prouocabat:& ſimul etiā cōiuabantur feroras & ātipater.Ferebatur etiā ſermo:q; ātipater feroræ cōiugi miſceretur:eo operāte illis ad cōuentus faciendos ātipatri matre.Suſpectū aūt patrem habens & timens antipater:ne circa ſe amplius eius odiū proceſſiſſet:ſcribit amicis romæ:poſtulans:ut ſcriberēt herodi:q̄tenus celeriter antipatrū mitteret:ſimulq; cū eo munera digna:māda ret teſtamentū etiā in quo poſt ſe regē declararet antipatrū:quō iam defunctus erat herodes: qui ei ex filia pōtificis fuerat procreatus.Quo facto:pergit una quoq; cū antipatro: & ſylleus arabs: nihil ex his quæ p̄ceperat cæſar pagens:unde quoq; antipater ante cæſarē eius accuſator extiterat:pro quibus nicolaus patiebatur iniuriā.Accuſabatur etiā & ab aretha ſylleus:eo q; plures occideret in petra caſtello benemeritoꝝ hoīum præter ſuā conſcientiam:maxīe aūt ſondū uirum omni uirtute decoratū:iuſtitiaq; pollentē:ſed etiā fabatonem cæſaris ſeruū. Sylleus autē cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas.Erat quidem corīthus herodis regis unus cuſtodū corporis:cui maxime cura plurima cōmittebaꝝ. Huic perſuadet ſylleus pecunias maximas pollicēs ut herodē occideret:hoc etiā promiſerat.Quod agnoſcens fabbatus ſylleo indicante:ſtatim regi denunciauit.Ille uero corinthū tormentis examinās:fecit oīa depalari. Detinuit aūtē ſecū duos arabas:confeſſioni corinthi credens:& filarchū:q; ſyllei fuiſſet amicus. Qui etiā ipſi:nā eos rex tormentis affecerat:cōfeſſi fuerant:quod eos exhortaretur:nunciās corinthū nō agere molliter: & ſicubi opus eſſet rei:ferro cooperarentur ad ꝑpetrandū facinus īter eos cōplicitū.Ad hæc etiā ſaturninus omnibus ei ab herode denūciatis:romæ eos deſtinat.Feroram uero fortiter ī amore coniugis ꝑmanentē:diſcedere ad propria herodes præcepit. Ille uero gratāter accipiens:ad ſuam tetrarchiam nō moratus abſceſſit:plurimū ſe iureiurando cōſtringens:non prius reuerti:anteq; mortem herodis aduerteret.Proinde ab herode morte cōſtricto petitus: ut ueniret ꝑ aliquibus ſibi mandatis ſi mors contingeret iniungendis:nullo mō ꝑſuaſus eſt aduenire:ne iuriſiurādi uiolator exiſteret.Non tamen herodes in his rebus imitatur illius exemplū:melioꝝ circa ferorā uoluntatem ſuæ mentis oſtendens.Nam paulopoſt:ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quē herodes non ſolū nō euocatus aduēit:ſed etiā mortuū eū recepit:atq; ad hieroſolymā detulit:& iuxta morem exequias ei honorabiliter:magnificeq; celebrauit:ingentēq; luctum ſup eū ſupraq; quiſ quam ratus erat expoſuit.Hoc antipatro licet romā nauigaſſet:maloꝝ tamen extitit aduerſitatumq; principiū:ex hinc enī iā cœpit fratricidii factio denudari.Narrabo itaq; oēm ſup hoc hominis rōem:exemplum generi humano in futura tempora permanſurum: ad utilitatem his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

Cap.V.

FErora igiꝝ mortuo: humatoq; celebritate magnifica:duo ex liberis eius:qui ab eo ī honore habebantur:ad herodē ueniunt poſtulātes:ne inultā mortē fratris relinqueret: qn potius īquiſitionē faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trāſlationis:Illo aūt attonito facto liberoꝝ ſermonibus fidelia nanq; narrabāt apud cōiugem die proxima antequā egritudinem incurreret eū cœnaſſe retulerunt:uenenū aūt in cibo ſumpſiſſe:ex eoq; periſſe: qd uenenum allatum eſſet ab arabica muliere:amoris faciendi gratia. Amare ſe nanq; fingebat:re autem uera ad interitum erat feroræ petitū.Sunt quippe ad uenena conficienda artificioſiſſime arabice mulieres.Perſuaſum enī illi dicebant:ut uenenum uenūdaret:ad loca quippe illa ueniſſe referebant matrem feroræ coniugis & ſororem: unde illud uenenum adportantes: cœnam illi præparauere:in quo ille ueneno ſumpto periit.His uerbis protinus excitatus: ācillas earum mulierum tormentis examinat:inter quas etiam aliquas liberarum.Et adhuc in occulto remanēte negocio:quia nulla earum aliquid depalauerat:nouiſſime quædam inflictis ei magnis ex tormēto doloribus:nihil quidem aliud dixit:niſi deum inuocans:ut talibus ſuppliciis antipatri matrē traderet imprecata eſt:quæ omnium illorum malorum cauſa conſiſteret.Hæc ad inſtigandum

alias instandum herodem magis magisq; coegerũt:ut cuncta mulierum illarum secreta tormẽ-
tis erueret. Tunc omnia palã facta sunt:& conuiuia:& conuentus secreto facti sepissime: sed etiã
sermocinationes:quæ ad ipsos & ad filiũ solũ fuerãt factæ uel illa quæ ab eo ad mulieres feroræ
deferebantur. Erant autem munera centum talentorũ:ut secreto feroræ persuaderent:quicquid
antipater impetraret. Prodebatur etiã odiũ quo in patrem concitarentur:& lamentationes:quas
ad matrẽ propriã frequẽtabat:qđ tam prolixe pater aduiueret:sibi iam iminere seniũ:ut etiam ei
si regnum ueniret:nõ liceret iocunde iam uiuere p ætatis grauitudinẽ atq; molestiã:ad hæc etiã
multos sibi fratres in regno illo coalescere:& fratrũ plures filios:ex quibus oĩbus minus spẽ suã
tutam haberet. His etiã addebatur dixisse q; per idem iam tempus fratri potius ĩ regno suo licẽ-
tiam habere cõcederet:crudelitatẽ quoq; plurimã regis accusare:& filiorũ cedes:se quoq; timere:
ne usq; ad ipsum hoc malũ pertingeret. Arcẽ quoq; romã pergendi consiliũq; narrabat:feroram
quoq; ad suam tetrarchã ex eius discessisse sententia. Quibus herodes auditis:cognoscebat fero-
ris suæ sermones quos ad se sepe detulerat. Incitabat aũt rex super antipatri nequicia:iussitq; ma
trem eius ornamenta sua cũcta contradere:quæ multorũ p̃cio constarent talentorũ. Quæ postq̃
abstulit:reiecit eam:& in amicitiã mulierũ feroræ pro damnatiõe dicauit. Amplius aũt aduersus
filium iracundiã regis incendebat uir samarites antipater noĩe qui filio regis antipatro curator
extabat. Nam cũ alia quidẽ ei in tormẽtis apperuisset:illud quoq; prodiderat:quõ uenenũ mor-
tiferum confecerat:dederatq; feroræ:iubens:ut post eius absessum cum iã spatiũ aliquanti tem
poris cucurrisset:ubi ratio prouocaret:patri protius propinaret:& dicebat attulisse illud uenenũ
ex egypto antifalum unũ ex amicis antipatri:transmissum aũt feroræ p theudionẽ fratrẽ matris
antipatri:& hoc mõ ad uxorẽ feroræ deuenisse:dante marito ad custodiendũ. Quod illa quoq;
fatebatur rege scrutante negociũ:& ꝓcurrẽs tanq̃ uenenũ allatura:misit se de tecto deorsum:nõ
tamen interiit:quõ cadẽs in pedes:terra susceptа sit:ac deinde postquã recreauit aĩam: promittit
ei herodes salutem:eiusq; domesticis dũmodo ab ea nequaquã occultareť ueritas neq; se illi ma-
lum ꝓ ingratitudine redditurũ iurabat:si cũcta cũ ueritate ꝓdeŕt:uel modũ quo gesta cõstarẽt.
Ad hæc illa dicebat ista ab aliis enunciata: firmabatq; allatũ esse uenenũ ex egypto ab antifalo:
modicum quippe esse fratrẽ eius aiebat:a quo prouisum fuerat:p theudionẽ aũt uiro suo trans-
missum:se uero custodire illud a ferora susceptum:aduersum ipsum sane ab antipatro ꝑparatũ.
Cum igitur feroras egritudine inquit teneretť:& eũ aduẽtu tuo cõsolationeq; curares:uidẽs circa
se beniuolentiã tuã condidit mente deiecta:& me conuocãs:o mulier inquit induxit me antipa-
ter aduersus patrẽ suũ fratrem meũ:consilia iniqua constituens. Nam uenenũ in eius perniciem
nundinatus ẽ. Nũc itaq; quõ frater erga me nec ante iniquũ aliquid gessit:& nũc ꝓpositũ bonæ
uoluntatis ostendit:me autẽ non post multũ de hac luce sentio recessurũ:age: ne cũ conscientia
fratricidii ad nostros progenitores abierim:illud uenenũ adportãs:epistolãq; antipatri:me uidẽ-
te combure. Ego aũt plurimũ eius igni contradens:aliquantulũ reseruaui:ut ferora defuncto:si
me o rex male fortassis attẽderes:illo usa seculi huius necessitates effugerẽ. Hæc dicens:& uene-
num & pixidam in medium protulit. Sed & frater antifali & mater eius eadem fatebantur: tor-
mentorum uehementia compulsi:& pixidam illam quoq; nihilominus agnoscebãt. Accusabať
quoq; filia pontificis:uxor regis:tanquam omnium conscia fuisset:sed ea celare maluerit. Ob q̃
illam herodes emisit:filium autem eius ex testamento deleuit in cæteris permanente:sed etiam
socerum pontificatu priuauit symonem boeti:substituit uero mathiam theopholi hierosolymi-
tem genere. Dum ea geruntur bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex roma & tormẽtis ex-
aminatus inuenitur uenenum aliud attulisse quod matri antipatri daret:ab illa feroræ tradẽdũ:
ut si primũ uenenum minus fortasse regem peremisset:& hoc maturius uterẽtur. Apportabat ét
litteras ab amicis herodis romæ constitutus consilio antipatri & dictatione compositas accusa-
tionem habentes archelai atq; philippi:q; quasi de patre quererетur pro nece aristoboli & alexan
dri:semetipsos quoq; herodi misereri nunciabant: & euocabantur quidem a patre: ueluti non
ob alias res:nisi ut etiam ipsos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant
opitulantes antipatro. Scripsit etiam antipater pater de fratribus:culparum genera magna con-
fingens omni modo eos adiudicans: ætatem eorum ausam ascribens: qua impelli possent ne-
quitiam sui patrare propositi. Ipse uero certamini quod cum sylleo gerebat:magno studio fuit
intentus: & accusationi primorum uirorum romæ constitutorum se totum dederat. Moni-
lia quoque præciosa ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortasse aliquis: quoniam
tantis aduersus eum in iudea motis turbinibus ferme. vii. mensium tempore decurrente
nihil illi fuerit nunciatum. Causa uero huius rei erat obseruatio uiarum atq; custodia & odium
hominũ quo circa eũ execratione tenebantur. Nullus &enim erat:qui ꝓnus eét,ꝓrio periculo

illius. rutamen salutemq; conquirere.

Cap. VI.

HErodes sane antipatro scribente q; cuncta quæ oporteret peragens: maturius aduenire: celans suam indignatione: rescribit iubens: ne ulla desidia ꝓpediretur ne quid in eius absentia ipse forte pateret. Et simul quoq; de matre ipsius minimū qddā expostulāda causatur: ꝓmittens tamē ei se reconciliatū iri: cū ipse ꝓtinus aduenire: & ī oībus erga eū dilectionem suæ mētis aperiebat: formidās: ne forte quicquā suspicās differret ineundæ uiæ negociū: atq; romæ demorās: aliqs sibi difficultates pararet: & ī regno rōano rumoris alicuius fieret administer. Has itaq; ī cilicia litteras accepit: alias aūt tarēto: ī quaꝝ textu feroræ declarabat casus. Quibus lectis: egre satis tulit & aspere: nō ꝓp feroræ gratiā: sed qa patris iteritu: ut ꝓmiserat: nō pacto defecerat. Circa celenderū aūt celiciæ ueniens: cœpit de causa nauigationis ambigere: utrū deberet domū sicut instituerat tēdere: abiectione matris adductus in dubiū. Tunc ex amicis ps suadebat expectare: donec agnosceret: quæ domi mota gestaq; fuissent. Alii uero hortabant ne nauigationem domi differret: solutuꝝ enī suo aduentu oēs cās aduersitatis aiebāt: nā neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe: nisi q; eius absentia facultatē accusatoribus uirtutēq; ꝓbuisset. His persuasis protinus nauigauit: & exceptus est portu noie sebasta: quē herodes magnis opibus constructum: sebastam ad honorē cæsaris appellauit. In apertis aūt iā malis erat antipater: nullo ad eū cominus accedēte: nullo colloquēte: sicuti cū fuisset egressus uotis eū ac secūdis precibus prosequebātur: nunc ecōtra aduersis eū maledictis non prohibebantur excipere. Verebant enī cuncti: q; pœnā esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempestate contigerat forte uaꝝ quintiliū in hierosolymis agere: qui successor saturnini ad syriæ regionē fuerat destinatus. Venerat quippe consultatum herodi: ab eodem postulatus: pro causis in quarum dispositionibus hesitabat. Quibus una consessum habitantibus: uenit antipater: cunctis illi rebus incognitis. Quiq; cum ingressus esset aulam regiam: indutus purpura ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui circa illum erant: aulam accedere prohibebant. Cœpit itaq; perturbari: in quæ mala deuenerit manifesto cognoscens. Deniq; pater salutatum accedentem repulit: fratricidii simul accusans: & cōsilia obiectans sup suimetipsius interitū: quorū omnium auditorem ac iudicem ī crastinum uarum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminente: ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & uxor accurrunt: quæ residue fuerant de filiabus antigoni: qui ante herodem in iudea regnauerat: ex quibus uniuersa cognoscens: cœpit se certamini iudicioq; præparare: Sed die postera consessum faciunt uarus simul atq; rex: amici etiam utrorūq; conuocantur. Aderant quoq; regis consanguinei: & salome soror: & siqui nunciaturi forent: quæ prodiderant examinatione tormentoꝝ: serui deniq; antipatri ex materno illi iure conuenientes: qui ante fuerant compræhensi: epistolam deferentes antipatro: quæ fuerat in hāc perscripta sniam: ne ad patriam repedaret: q; cuncta uidelicet ad pris noticiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remāsisse: uel apud cæsarē: & sub patris potestate nō cadere. Antipatro uero patris genibus prouoluto: atq; deprecanti: ne iudiciū de illo rebus incognitis ꝓmeretur quin potius facultate sibi auditoris cōtributa purgatū iri se apud patrē posse firmabat: quē iubens herodes in medium produci: ipse lamentari primitus cœpit: q; tales illi filios habere cōtigisset: per quos ei fortunæ tales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationem comparauerat: ut sua senectus in antipatri nequicias incidisset. Memorabat etiam enutritiones: & educationes: quas filiis studiose præbuerat: opum quoq; & facultatum affluentiā: in quibuscunq; temporibus ipsī cuperent: semper illis protinus adiacere: & q; nullū esset impedimentū quo eoꝝ consilio periculum mortis incideret: dum illi regnum impie rapere festinarēt: antequā ipse legi naturæ concideret. Vnde se ualde mirari dicebat antipatrū: quoꝝ spe subleuatus auderet sine ulla refrenatione ad talia tātaq; prorumpere quādoquidē eum regni successorem etiā scribendo declarasset: sed etiā uitæ suæ tēpore in nullo minor existeret: nō claritudine dignitatis non uirtute potentiæ: quinquaginta deniq; illum talenta ex reditibus sumere: ad hæc trecenta talenta romā eunti dona dedisse. Increpabat etiam illum de fratribus: q; si uelut malignos accusauerit: cur eorum imitator extitisset: si uero innocentes fuissent: inique aduersus cōsanguineos crimina cōfecisset: nā illa oīa quæ de illis nunciata fuissent: a nullo alio nisi ab illo semetipsum ꝓtinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cūcta: quæ aduersus illos fuerit gesta: quos nūc ꝓrsus absolueret: isto illis in parricidii facinore succedē te. Hæc simul dicēs ꝓfundebat & lachrymas: quæ illū intercluſa uoce loqui amplius nō sinebāt. Verū nicolaus damascenus: regis amicus: & in oībus cū eo una semper uersatus: & modum quo res gestæ fuerint assecutus: rogabatur a rege: ut ipse residua loqueretur: quæcunq; ad demonstrationē causæ redargutōnemq; proficerent. Sed antipater econtra conuersus ad patrē: semetipsum

excuſare nitebatur. Enumerabat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exempla: honoreſque
ſibi a patre conceſſos: quos minime percepiſſet: niſi uirtute dignus & officiis erga illum meritis
haberetur: eniuero ꝓuidiſſe ſe ſemper quæ uſui neceſſaria forent: conſiliúq; ſemp circúſpectis ra
tionibus antecepiſſe: ac ſi quando ad rem explanandã manu opus eſſet: ſuo labore negocia cũcta
peregiſſe: neq; credibile cõſtaret: ut qui ſepius ex alioꝝ inſidiis patrẽ ſtrenue liberaret: nũc ipſum
inſidiatorẽ patris efficiꝫ: ut deleret oĩa ſuæ uirtutis uetera moniméta molimine repentini facino
ris: præſertim: cũ ſucceſſor iã regni fuiſſet oſtẽſus & ſimul etiã bono regꝝ: honorúq; potiret: quæ
uſq; ad præſens tẽpus eũ habere cõſtaret: neq; illud eſſe ueriſimile ꝓrſus aiebat: ut qui conctarũ
rerum dimidiũ ſine ſui periculo: & cũ uirtutis honeſtate teneret: uelle totũ cum crimíe atq; peri
culis appetere: incertus utrũne ualeret affectũ ſuæ cupidinis obtinere: præſertim cũ pro tali cau
ſa ſuos fratres uidiſſet extinctos quoꝝ facinoris & nunciatorẽ & accuſatorẽ ipſum eſſe cõſtaret:
q; niſi ab ipſo ꝓderetur occultũ ꝓculdubio permaneret: quoꝝ etiã poſtmodũ q; eſſet maligni
tas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret. Et ibi quidem hæc ſua dicebat eſſe
monimenta: quibus conuerſationẽ ſuam cum magna beniuolentia circa patrem agitaſſe proba
retur. Romæ uero quæ geſſerit: teſtem cæſarem conuocabat: quẽ iuxta ac deũ fallere nemo poſ
ſet: quoꝝ fidem facere litteras ab eodem cæſare deſtinatas: quibus litteris haud recte eſſe ſortio
res aut fideliores reputare accuſationes hoĩum uolentiũ inter eos turbas & iurgia concitare: qs
accuſationes a ſuis inimicis confictas aiebat: quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent. Cau
ſabatur etiã detormentis: q; eoꝝ uiolentia factum eſſet ut falſa dicerentur: doloris quippe ac ne
ceſſitatis eam eſſe naturã: ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui quæ uiderint grata dominãti
bus quoꝝ ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. His dictis: mutatio eſt totius facta conſeſſus.
Satis etenim miſerabantur antipatrum profuſione lachrymaꝝ: & uultus humilitate miſerabilẽ:
ita ut etiã inimicis lamentabilis appareret. Nam flectebatur quoq; herodis aĩus inclinatus: licet
conaretur ſuã mentem aliis nõ eſſe manifeſtam. Nicolaus aũt exorſus ab illis uerbis quibus rex
principium fecerat: cãm amplificare cœpit: & cuncta quæ uel tormentis eruta: uel teſtibus erant
relata proferens congregabat undiq; criminis probamenta: maxime uero uirtuté regis & clemen
tiam longa narratõne proferebat: qualiter nutritiones & edificationes in ſtudiis doctrinaꝝ filiis
ſuis impenderat: quaꝝ regꝝ labor in nullo ei profuiſſet ac cõmodo in alias ab aliis calamitatibus
irruenti: quãquã ſe non imitari diceret propriam filioꝝ inconſiderationem: q; & adhuc iuuenes
adoleſcentuli: & decepti facile a prauis ſuaſoribus corrupti: in tranſuerſum declinaſſent: naturæ
que iura reliquiſſent: ut ĩmaturius quã oporteret regnandi cupidine reperirentur: antipater ue
ro furiam admodũ ſe prorſus expaueſcere: non modo ꝓpter paterna beneficia: in quibus eũ affa
tim fuerat muneratus quæ cum eſſent tam magna: multaq;: eius tamen animum lenem reddere
non quiuerunt more uenenatoꝝ repentium: licet illa repentia quamlibet ſint aſperſa: beneficiis
aliquatenus leniuntur. Non ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem antipatri: ue
rumetiam q; fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent: quo minus imitator eoꝝ exiſtens:
impetum ſuum a crudelitate retineret: quãquã inquiens o antipater qui temeritatis fratrum nũ
ciator extitiſti: & documentoꝝ ſcrutator: & punitor redargutoꝝ: cur non repuliſti animo quæ
in illis te prodente culpamus: ſed potius ad imitãdum flagitium illoꝝ inſania & libidine raptus
es. Vnde claret: q; nec illa a te pro tutamine geſta ſunt patris: ſed pro fratrum ĩfœlicium interitu
feſtinata: ut illoꝝ odium oſtentando: amator quaſi patris crederis: q̃tenus poſſis ad eius inſidias
iter facilius adipiſci: poteſtatem a patre percipiẽs: quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambie
bas enim: ut fratres interimerentur: de nequicia redarguti: ut aũt conſcii eis proderentur: minie
curaſti. Vnde certum eſt: te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe: accuſationem
illis præparando: ut ſi forte ad effectum ueniſſent: tibi lucrum patricidii prouenifſet: ut ex duo
bus procertaminibus tu fructus perciperes gaudioꝝ: tuis moribus competentes. Et circa fratres
quidem qualis extiteris manifeſtus es: nam ſuper eorum morte uelut de rebus gloriabare magni
ficis. Quod quidem eſſet dignum ita te ſapere: ſi tu non deterior extitiſſes. Sed te occulto aduer
ſario patris extãte: claret: qa illos nõ ueluti pris ĩſidiatores habebas exoſos: nã haud ita exorbita
res ſimilẽ nequiciã cupiẽs ꝓpetrare: ſed timẽs: ne regni fierẽt ſucceſſores: quos tibi uidebas iuſti
us poſſe præpõi: patrẽ ſup fratres extinguere feſtinabas: ne celeriter tua aduerſus fratres factio
proderet: & pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infœlici patre ſuppliciũ ſumere conabaris:
ac parricidium nõ cõmune cogitaſti: ſed quale uix a quoquã nũc in uita hoĩum uel uideri potuit
uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas: uerum diligẽti quoq; & beneficia
multa præſtãti. Socius quippe regni conſtabas: ſucceſſor in nomine: in diſpoſitiõibus particeps:
in fruendo communis. Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus: & iocunditatẽ ac fructum regni

iam ante capere in nullo prohibitus:ad ſpem etiã futuri gerendã ex ſentẽtia es pñs ac litteris cõ-
munitus.Sed tu nõ ex herodis clementia reꝝ iudex eras:ſed tua uoluntate ac nequicia opera pa-
terna penſabas:uolẽs patri ĩ oĩbus tibi obedienti etiã partẽ quã poſſediſſet abripere: & cõfinge-
bas uerbis uelle ſeruare eũ:quẽ rebus ipſis & operibus interimere nitebaris.Et non ſolũ tu mali-
gnus extabas:uerũetiã matrẽ prauis tuis replebas inuentionibus:fatrũq; uoluntatẽ aduerſam:ſe-
ditioſamq; reddebas:qui etiã patrẽ beſtiã appellare auſus es: cũ habeas ipſe mentẽ omni ſerpẽte
peiorẽ.Siquidẽ illoꝝ aduerſus patrẽ uenena colligebas.Et quẽ patrẽ:qui te tantis beneficiis mu
neratus eſt.Econtra eũ auxilia diuerſa poſtulabas:&artibus uariis per uiros atq; mulieres uteba
ris:q̃tenus interimeres hoiem ſenio & ætate confectũ: quaſi ad nocendũ non ſufficeret ſola tuæ
mẽtis iniquitas.Et nũc ueniſti poſt tormẽta liberoꝝ atq; ſeruoꝝ: quæ ꝓpte uiris ac mulieribus
conſtãt inflicta:& contra denũciationes cõiuratoꝝ tuoꝝ inficiatũ ire feſtinas.Et non ſolũ patrẽ
hoĩbus auferre conatus es:ſed etiã leges:uirtutẽq; uari:& ipſius iuris naturã:ipſamq; conaris inte
rimere ueritatẽ. Itane confidis in tua ipudentia:ut etiã tormentis temetipſum ſubiici uelis:cum
cauſeris de tormentis eoꝝ qui examinati ſunt:ut illi quidẽ quia ea dixerunt quæ ad liberationẽ
tui patris attineãt ueritatẽ minĩe tenuiſſe uideantur:torméta uero quæ tibi fuerĩt adhibita uelis
indagaſſe ueritatẽ.Nonne ſaluas o uare:nõne liberas regẽ:factionẽ a ſuo ſanguine ſuſtinentẽ.Per
maieſtatem iperii romani:per uirtutẽ tuã obteſtamur:ut hanc atrociſſimã beſtiã:quæ pro perdi-
tione alias ꝓditione fratrũ pater ſe beniuolũ eſſe ſimulabat:quatenus poſſet ſolitariũ & oĩ con-
ſanguinitate deſertũ de regno ꝓpellere:adiudices:atq; cõdẽnes.Nõ ꝓuincias hũc ſceleratũ ducẽ
dũ ad necẽ.Scias quõ patricidiũ cõis iiuria eſt:& naturæ ipſius:& totius uitæ hoĩum:neq; minus
facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit:tametſi eũ effectũ nõ cõtigerit adipiſci.Naturã ipſam
iniuriat: qui talibus ſupplicia nõ iportat.Addebat etiã illa quæ mater antipatri ad aliquos mulie
bri locuta eſt:ariolatiões quoq; ac diuinatiões ſuper rege factas: & ſacrificia memorabat. Aiebat
item & quicquid antipater cũ ferore mulieribus laſciuire dicebaẽ: cõmeſſatiões quoq; ſordidas
amoreſq; narrabat. Denicq; examinationes tormétoꝝ:& teſtificationes plurimas inferebat:quæ
ſane plurime cõſtabant.Nam alias quidẽ ante parauerat: alias ex repentinis nunciis ſummitates
acceperat:ex quibus priora magis firmabãtur.Plurimi quippe hoĩes:quæ antea timore antipatri
ſilentio prætereunda mandabant:cernentes eũ accuſationibus primis adhibilẽ:& aduerſa fortu-
na inimicis eius aperte ꝓmpteq; contraditũ: quia odio ineffabili aduerſus eũ nitebanẽ: oĩa tunc
prodebant.Incitabanẽ quoq; ad accuſandũ non ſolũ honore factoꝝ eius:& magnitudine ſceleꝝ
eius quæ uel patrauerat:uel patratũ ire præſumpſerat:ſed etiã improbitate quã circa patrẽ & fra-
tres exercuerat parricidiis:& q; ſuper eũ ſenſerant neq; odiũ merito:neq; amoré benignitate:cir-
ca quẽpiam habuiſſe: ſed ſuæ tantũ cõmoditatis intuitu.Quoꝝ oĩum illud eum amplius adgra
uabat:q; nulli extiterant:qui res ex equo bonoq; iudicabant:q; eoꝝ animus odio amiciciaq; iure
careret.Dicebant ergo ſe olim iſta ſenſiſſe: prohibitoſq; ſemper anunciando:libertate uero data
in medium cuncta deferre. A quibus ꝓferebantur multiformia ꝓbamenta nequaquã accuſari
de falſitate ualentia:quod neq; benignitate circa herodem: neq; timore periculoſo tacerent: ſed
ſolo rerum iudicio iniquitatẽ antipatri proferebant:dicentes:q; non in ſuis actibus antipater uti
litatem herodis & munimẽ attenderet: ſed ſola nequicia ad illa facinora fuerit concitatus:pro-
pter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur.Multa etiam a plurimis ſine ulla interrogatio-
ne dicebantur:ita ut antipater quãquã in omnibus rebus ipudens:& ad metuendũ ꝓmptiſſimus
atq; callidiſſimus eſſet:tamen tunc tanta confuſione fuit oppreſſus:ut neq; negare:neq; contra-
dicere ualuiſſet.Nicolao igitur finẽ dicendi redarguendiq; faciente:uarus iubebat antipatrũ: ut
ſe de tantis criminibus expurgaret: ſi aliquas aſtructiones haberet: quibus obnoxius illoꝝ quæ
importata erant non eſſe monſtraretur:nam ipſe quoq; optare ſe patre certo noſſe dicebat:ut in
nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus.Ille uero in faciem prouolutus:ĩ deo rem oĩbuſq; cõ-
mendabat:qui ſibi teſtificarentur:nihil ſe improbum cogitaſſe:atque ſignum a deo fieri poſtula
bat:inſidiatorem ſe patris pœnitus non fuiſſe.Solent quippe uniuerſi quibus iuſticia deeſt: quã-
do facinoꝝ aliquoꝝ ꝓpetratores exiſtũt diceri:ſibi libeꝝ arbitriũ ex diuinitate cõceſſum:quãdo
uero in ꝑicula ceciderint:iuſtũ recipiẽtes iudiciũ:per inuocationẽ eius oĩa teſtimonia conantur
auertere:qđ etiã antipatro cõtingebat. Cum tanta nãq; uelut abſcẽte diuinitate ante geſſerit:tũc
autem iuſto eum dei iudicio undique concludente: defectu purgationum ad dei iudicium abſo
lutionem accuſationum criminumque ferebat:potentiæ diuinæ cauſam tribuens: ut eius teſti-
monio in medio ueniret: quanta pro patre geſſerit:quantaq; periculoſa pro eius ſalute præſum-
pſerit. Varus autem cũ ſepius interrogaret antipatrum:& nihil amplius ille quam dei proferret
inuocationem:uidens in infinitum rem pergere:iuſſit uenenũ in mediũ proferri:ut expireẽ:quæ

nam esset uis eius. Et adductus quidam eorꝝ qui fuerāt morte damnati: bibit iubente uaro: con-
festimqꝫ moriē. Tunc exurgens: abibat cōsessu: & die postera ī antiochiā perrexit: ubi frequēs illi
fuerat cōuersatio: eo qꝫ sirorꝫ regnū ibi fuerat cōstitutū.

¶Cap. VII.

HErodes autē continuo in uinculis filiū obstrugi iussit. Incerte aūt erant plurimis consa-
bulationes uari quæ ad regē habebantur. Dicebant nōnulli: qꝫ ex eius sniā fecerit: quæcū-
que de antipatro gesta sunt. Ligans ergo eū: destinauit romā ad cæsarē litteras: omne de-
clarantes negotiū: sed etiā qui præsenti relatione cæsarē docerent nequicias antipatri. Deprehē
ditur aūt in his diebus etiā epistola ab antifalo ad antipatrū scripta. In egypto aūt erat iste. Quæ
soluta a rege: talia declarabat. Misi tibi epistolā ab acmes: non parcens animæ meæ. Scis enī: quo-
modo periclitabor a duobus domesticis: si hoc fuerit agnitū. Tibi autem prosperitas ad gerendā
cām proueniat. Et epistola quidē talia loquebatur. Rex autē querebat alterā epistolā: quæ tamen
inueniri nō poterat. Nam & seruus antifali: qui lectā adportauerat epistolā aliā se suscepisse dene-
gabat. Cum aūt hesitaret rex: unus amicorꝫ herodis inspiciēs interiorē tunicā serui: nam duabus
erat indutus: arbitratus est in interiori tunica litteras obcelari: & erat ita. Inuenitur ergo epistola
in qua erant scripta hæc. Acmes antipatro. Scripsi patri tuo qualē uoluisti prorsus epistolā: & re-
scriptū faciens epistolæ quæ ad meā dominā ueluti a salome directa est destinauit. Quā cū lege-
rit: certo scio punitorꝫ salomē: tanquā insidiatricē. Erat aūt epistola tanquā salome ad dominam
suam ab antipatro dictata: sub salome noīe: quantū ad snias pertinebat: stilo aūt acmes cōposita:
in qua cōtinebantur ista. Acmes regi herodi. Ego studiū habens, ne te quicquā lateat quæ aduer-
sum te gerunt: inueniens epistolam salome ad meā dominā contra te conscriptam: cum periculo
quidē meo: sed cum tua tamē utilitate cōscripsi: tibiqꝫ direxi. Hanc aūt illa cōscripsit: uolēs sylleo
coniungi. Scidi igitur hanc epistolā: ne fortassīs ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum aūt antipa
trum epistola scripta erat: qꝫ eius iussionibus ministeriū gesserit: ut ad herodē scriberet: eo qꝫ qsi
salome insidias illi præparare festinaret. Sed etiā rescriptū eius epistolæ quæ quasi ad suā dominā
fuerat a salome destinata direxerat. Erat aūt acmes iudea quidem genere: in seruitio autem erat
iuliæ cæsaris coniugis: & hæc gerebat amicitia quam cum antipatro iunxerat: comparata ab eo-
dem antipatro magnis pecuniarum muneribus: ut eius aduersus patrem & nutricem suffragare-
tur insidiis. Herodes aūt stupefactus magnitudine neqtiarum antipatri: impellebatur quidē: ut
confestim eum perimeret uelut procerlam magnarum turbinēqꝫ causarꝫ: & non solū ipsum: sed
etiam sororem insidiantem domūqꝫ cæsaris sua iniquitate corrumpētē. Accedebat aūt etiā salo-
me: crebro pectus percutiēs: & se interfici postulans, siquid forsitan tale in ea probaretur. Hero-
des conuocans filium interrogabat: iubens: ut siquid haberet aperiret: increpabaturqꝫ a patre di-
cente. Quō inimicus omnino repertus es: age nunc:: & qui tecum ad hæc negotia operam dede-
re: nullomō moreris aperire. Ille aūt in antifalum cuncta referebat: nullūqꝫ aliū cām horū extitis
se firmabat. Herodes uero admodum dolens uolebat romā ad cæsarē filiū destinare: ut supliciū
pro suis factionibus sumeret: sed timens ne fortassīs amicorꝫ suffragio ualeret effugere: ipsum q-
dem uinctum sicut & antea custodiebat. Verꝫ legatos misit ad accusandum filiū cū litteris: inti-
mandaqꝫ omnia: quæ acmes illi ad perficiendā factionē fuerat suffragata: exemplaria quoqꝫ trās-
misit epistolarum. Interea legati romam proficiscuntur docti: in præsentia quæ loqui uel respō-
dere debuissent.

¶Cap. VIII.

SEd rex morbo prægrauatus: testamentum scribit: iuniori filio regnū retribuens: odio qđ
circa archelaum philippumqꝫ ex antipatri accusatione conceperat. Cæsari uero mille ta-
lenta dereliquit: iuliæ quoqꝫ cæsaris uxori: & filiis & amicis: & libertis cæsaris quingenta
filiis etiam suis: filiorumqꝫ filiis pecunias & reditus distribuit. Salomen sororem magnifice locu
pletauit: qꝫ eam scilicet erga se beniuolam semper agnouerit: & nunquam aliquid ex aduerso mo
lientem. Desperans autem contra morbū se posse subsistere: nā annū agebat circiter, lxx. exaspe-
ratus est: irrationabili furia: & amaritudine mētis incensus: uolebat si potis esset: iudeorꝫ cuncta
disperdere. Causa uero huius rei erat: qꝫ se contēni putabat: eo qꝫ casum suū iocunde gentē totam
existimabat accipeē. Super hæc quoqꝫ quidā popularium hoīum seditionē excitauerant: propter
huiusmodi cām. Erat quidā iudas arifei: & mathias margalothi: iudeorꝫ eruditissimi: & supra cæ
teros legis expositores doctissimi populo etiā amabiles: ꝑpter iuuētutis eruditionē. Semp ei eos
totos cōsumebāt dies cuncti: qbus ierat studiū: & cura uirtutis. Isti igiē audiētes regē morbo ꝑgra
tum: & remedii minīe receptabilē: oēm excitaueē iuuētutē: ut opa quæcūqꝫ a rege ꝑter patriā legē
facta fuissent: euertētes ꝑ lege dei gloriosa niteēt exercere certamīa. Eteni ꝑꝑ eius ꝑsumptionē:
& ꝑꝑ qđ ꝑtor humanū morē fuerat cōuersatus ī plures: oīa illi mala cōtigisse firmabāt: egritudi-
nē quoqꝫ ꝑsentē nō ei ob aliud accidisse. Fecerat enī herodes qđā cōtra legem. q iudas & mathias

uociferabant. Nã cõstruxerat ſuper portã tẽpli munus quaſi deo propoſitũ: aquilã aureã imanẽ uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet aũt lex imaginum eleuationes uel animalium propoſitõnes cõſtituere:his qui uolunt ſecundũ eius præcepta conuerſari. Proinde horrabãt illi ſophiſte aquilã illam loco diuellere. Enĩ uero mortalibus inquiunt multo iocundius debet eſſe periculũ:quod pro cõuerſatione paternæ legis:& pro uirtute ſuſcipitur:quã uitæ quãtacũq; dulcedo. Nam morte quidẽ fama & laus ſempiterna cõquiriť:& naſcituris hoĩbus memoria iocũda relinquitur exemplũ uirtutis & gloriæ. Nã etiã ſi quiſquã ſine periculo ualeat aliquod præclarũ opus efficere:poſt paululũ tamẽ uenturã morte naturæ lege nõ ualebit effugere. Proinde pulcrũ eſt his qui ſtudiũ habent amorẽq; uirtutis:cum laudibus & cũ honoribus de hac uita diſcedere. Leuigatio quippe maxia eſt:pro bonis operibus interire:quæ non uiſi mediatione periculi conquiruntur filiis atq; cognatis uel aliis quibuſcũq; qui ab eodẽ ſtemate deducunť:ſiue fuerũt uiri:ſiue mulieres:ſiue quilibet alteri:quibus prouideri debet ipoſterũ: ut ad eos utilitas gloriæ peueniat. Et illi quidẽ huiuſmõi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur ad eos repente rumor:regem uita deceſſiſſe qui ſophiſtis illis ad modũ ſuffragatus eſt:mediaq; die aſcẽdentes:euulſere aquilã & ſecuribus cõcidere. Cunq; plurimus eſſet tumultus in tẽplo ecce dux regis cũ militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat niſus eorũ:& exiſtimãs ex maiore illos conſpiratione etiã manu congreſſuros ad prælĩũ: amplioré ſecũ numerum militũ duxerat:qui poſſent ipetum ſuſtinere illorum:qui moliebantur anathema tẽpli deiicere. Quo irruente ſuper eos:nequaquã uim eius ſuſtinere ualuerunt:ſed ſicut ſolet turba uulgaris præſumptiõe magis ſtulta:quã cauta ꝓuidentia cõgregata:omnes cõtinuo fugierunt. Ex quibus.xl. ſoli iuuenes animi cõfidẽtia remãſere:quos dux cõpræhendit:cũ principibus facti:iuda & mathia. Ingloriũ enĩ iudicauerunt loco cedere:aduentumq; ducis effugere. Hos oẽs perducit ad regẽ. Quos cũ interrogaſſet:cur intantã audaciã prorupiſſent:ut ornamenta templi euellerent:illi geſſimus inquiunt quæ geſta ſunt:& conſulto nos illa geſſiſſe ꝓfitemur:quæ ad uirtutẽ attinent:quã uiros docere certum eſt. Siquidẽ prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis:nec mirari debes:ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus quæ nobis moyſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit. Mortẽ quoq; ac ſuplicia quelibet ipores:cum iocunditate ſubimus. Non enĩ pro iniuſto facinore:ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinẽda ſunt. Et illi quidem talia loquebantur in nullo minora uerba quã fuerat cõmiſſi præſumptio præferentes. Rex aũt uinculis eos conſtringi præcipiens: euocauit ex hierichũte iudeorum principes. Quibus aduenientibus:conuentus oĩum congregatur: ipſe uero in lecto recũbebat q; prætinualitudine ſtare non poterat. Enumerabat igitur præſumptiones ſeditioſoꝝ iuuenum:in quibus ſepius fuerat depræhenſi:templi quoq; ornamentaq; ſuis fuiſſent magnis ſumptibus cõſtructa memorabat:qualia per annos.c.xxv. neq; aſomeum regem cõſtruere:neq; proſapiam eius uaſtare narrabat: ſe aũt ad honorẽ diuinitatis illud templũ anathematibus alias frabricis admiratione dignis ornſſae:quo poſt eius mortẽ gratã ſui memoriã iocundáq; reliqueret. Exprobrabat etiã q; iniurias illi non dubitarẽt ingerere. Cæterum præſumptũ facinus uerbo quidẽ ad ſuas ꝓtinere iniurias:re aũt ipſa & ueritate ſiquis uellet meritũ examinare facinoris:ſacrilegiũ cõmiſſũ eſſe firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatẽ ne contra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus ultiones in eos aliquas moliretur:humiliter reſponderũt dicentes:neq; ex ſua ſententia contigiſſe neque illa cõmiſſa multa eſſe debere. Ille uero circa cæteros quidẽ quaſi manſuetus extiterat mathiam aũt pontificẽ ſacerdotio remouit uelut conſcium: & cãm ſeditionis extantem promouit aũt azarum pontificem:fratrem uxoris ſuæ. Mathiæ aũt pontificatus tẽpore: prouenerat alterũ extitiſſe pontificem:ad unius uidelicet diei functionem:quã iudei cum ieiunio celebrant. Cauſa uero talis erat. Mathia ſacerdotali fungente officio nox in ſolennẽ luceſcebat diẽ: in qua futurũ erat ieiunium. Tum uiſum eſt ſibi oĩno mulieri eſſe cõmixtum:propterea q; ſacerdotio perfungi nõ potuit:ſed ioſephus elimi filius:cognatus eius ſecundũ carnẽ:ꝓ eo munere ſacerdotali ꝓfungitur. Nunc ergo mathiã herodes pontificatu remouerat:alterum uero mathiã qui ſeditionẽ exciuerat:& aliquos uiros ex ſociis ſeditionis illius:uiuos igni contradidit. Sed etiã luna eadẽ nocte defecerat. Herodẽ porro amarior in dies morbus urgebat: ſuplicia deo cõmiſſi ſceleris experente. Ignis quippe lentus inerat: nõ tamẽ cõflagrationẽ inſuperficiem corporis agentem prodẽs quantũ extriſecus creſcẽs operebať icendiũ. Auditas quoq; ĩ explebilis ſemp ierat cibi:nec tamẽ ſacietas unq; rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluuiem. Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebant doloribus quoq; coli ſeuiſſimus cruciabatur: humor liquidus ac luridus ergapedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubẽ erat afflictõ:ſed & ueréda ipa putredine corrupta ſcatebãt uermibus ſpiritus quoq; icredibilis erecta tẽtigo q; fuerat ſatis obſcena diritate feroris: & anhelitus reſpiratione creberrima:contractus quoq; per cuncta mẽbra ſubſiſtens: uim

noxiam operabatur:quæ omnem tolerantiæ cõtulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his:qui-
bus inerat diuinandi peritia:diuinitus has pœnas ob impietaté eius & multa crudeliter gesta de-
posci. Ipsi tamen multum spes salutis instabat:si forte posset contra morbos aliqua remedia pro
uidere. Medicos quoq; aduocans ut uterentur si quid possent ad salutẽ proficere postulabat: &
transiens iordanem fluuium: aquis calidis quæ sunt circa calliorá:die noctuq; fouebatur. Hæc
igitur aquæ calidæ super aliaq; habebant cõmoda etiá portabiles erãt. Pergebat aũt aqua illa in
paludem:quæ sulphurifera uocitatur. Præterea uisum est medicis:ut eum i dolio oleo pleno cõ-
touerent. Vbi cum missus esset:ita defecit:ut ab oibus mortuus putaretur. Tunc grandis seruo-
rum ululatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret:iussit militibus quin-
quagenas dragmas auras distribui:plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. De-
inde reuersus in hierichuntem prævalentibus nigris coleribus: exasperatus iniquius est:ut ipso
moriente:indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis oibus per eius præceptũ iudeo
rum optimates: & erãt plurimi:siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiá fuerat
mors contentoribus præcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata est: ꝑpte-
rea culpabiles & inculpabiles in yppodromio concludens: sororem suã salomé:utrũq; eius alexã
conuocat & mortem suam nõ i longum differri denunciat tantis se doloribus circunuentũ:fore
cunctis satis optabile:se aũt sine luctu & deploratione periturũ:q; regibus: maxie aũt sibi magni
meroris esse firmabat:neq; suũ arbitratum iudeoꝝ falli proposito:q; & eis sua mors amabilis fo-
ret & grata:nam etiam se uiuente sepius illos & seditiones & secessiones fuisse molitos:& in eius
semper iiurias fuisse festinos:cæterum leuigationem quandá illis natá esse dicebat q; talibus ipse
doloribus urgeretur:proinde petere se ab illis:q; eos sciret contra eius gloriá in nullo uenturos:
ut agerent: qualiter eius exequiæ honorabiles super cæteros reges:& luctus amplior ageretur.
Quod futurum dicebat:si peregissent ut iudei ex animo i eius morte deplorare lamentariq; co-
gerentur. Cum igitur me inquit aiam uideritis expirantẽ:circũuallantes yppodromiũ omni mi-
litia nec dum mea morte uulgata:cõfesti omnes illos inclusos iaculari perficite:& ita cunctis in-
tereuntibus duo cõmoda prouentura:q; & regnum illis post suam mortem firmũ perseueraret:
hostibus amputatis:& super suá mortem luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem
lacrimandus talia lamentaꝫ:& cognatos oẽs beniuolentiam circa se fidéq; seruare postulat inuo-
cationem diuinam interponens: ne cum inhonorificentia sua mors:& cum indignitate tractare-
tur. Illi uero ꝓfitebãtur in nullo se eius præcepta transgressuros. Sed ego cõperi illius hois men-
tem considerans:etiá per præsentia mandata nihil humanũ pœnitus habuisse. Siquidem de hac
uita discedens procurabat:quatenus oẽm gentem orbatam & desertam parentibus dilectissimis
relinqueret:iubens unum ex unaquaq; domo interimi:qui nihil iniustum neq; in ipsum:neq; in
alios admisisse fuerant deprehensi. Hæc igitur illo suis parentibus demandante:deportantur &
litteræ ab legatis:qui ad cæsaré romã fuerant missi. Quaꝝ hæc erat snía:q; acmes indignatione
cæsaris extincta fit:pro facinoribus quæ cũ antipatro ꝓpetrare tentauerat:ipsum aũt antipatrũ i
patris uolũtate dimissum:ut quod placeret ex eius snía fieret:ipsũ &enim & patré esse & regem:
siue illum in exiliũ detrudi siue illũ morte multari uellet:in eius proposito constitutũ. His audi-
tis herodes:paulisper animum refouit:uoluntate scriptoꝝ & morte acmes in superbiam subleua
tus:& potestate puniendi quã acceperat in filium. Sed prævalentibus crescentibusq; doloribus:
interitui propinquabat:& quãquã in multo defectu contineretur:appetebat tamen cibum:& po
stulans malum:quesiuit cultrum. Erat enĩ illi talis mos:ut ipse per semetipsum malum accurás:
& per partes modicas recideret:& comederet. Sumens ergo cultrum:circunspiciensq; ne quis ad-
esset:uoluit semetipsum interimere quod forsitan perfecisset: nisi prævenientes manum eius atia
bus contineret:nepos enim eius erat:& magnum clamãs:statim ululatus per totam aulam exor-
tus est & tumultus. ¶ Cap. IX.

QVæ cum ad antipatrum peruenissent:credidit suum patrem uitæ terminũ suscepisse præ
cipiensq; fiduciam tam uerbis quã motibus ita totus animo gestiebat:tanquã si fuisset li
beratus e uinculis:& regnum in suis manibus sine ullo labore perceperit. Tunc cœpit cũ
custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona ei tributurum.
Ille uero non solum non acquieuit ut faceret quæ uolebat antipater:uerũ etiá cuncta regi denũ-
ciat:intimans ei eius mentem:& quæ ab eo munera spondebantur. Tunc herodes quãuis & ante
non minore odio ferretur in filium:cum audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum
protinus exclamauit. Tunc quassans caput:quãquã in extremo uitæ teneretur & cubito sese at-
tolens statí destinans quendã armigeroꝝ suoꝝ sine ulla dilatiõe celeriter necari iubet antipatrũ
sepulturáq; eius in hircania sine ullo honore fieri. ¶ Cap. X.

Testamentum interea scribebat mente mutabili:& antipatrum quidem quē sibi successorem in regno designauerat:tetrarcham facit galileæ regionis atq; peroe:archelao uero regnum contribuit.Gaulanitidem aūt & thraconiten:& bathaniam:& baniadam philippo filio quidem suo:fratri autē archelai germano tetrarchiæ iure concessit:iamniā uero & azotū & faselidam:salome sorori distribuit:sed & argenti signati mariadas quinquaginta. Disposuit etiā de cæteris suis cognatis:atq; cōsanguineis:opibus eos reditibusq; locupletans.Cæsari sane argenti signati mille miriadas: præter uasa quædā aurea:quædā argenta:& metallis præciosa:& artificis opere uenustissima dereliquit:indumenta quoq; preciosa: iuliæ uero cæsaris coniugi: & aliis nōnullis quingentas miriadas.His dispositis:quinto die postquā antipatrū filiū necauerat defungitur regnās postquā antigonū iteremit: annos.iiii.&.xx. postq̄ ät a rōanis regnū p̄ceperat.vii.& xxx.uir crudelis in oēs eq̄liter: ire qdē subditus: a iustīcia uero effrenatus:fortūa uero ꝓpicia:sup quēlibet affluēter abusus:ex plebio ī regnū assurgēs: & p̄icula pluria eludēs:qbus sepius fuerat circūseptus : diurnitate uitæ p̄functus ē.domi circa filios quātū qdē ad eius sniam ēt ibi ꝓspecissimus.At salome & alexas:antequā mors regis diuulgata foret:ex ippodromio iudeos abire p̄mittunt ad proprias domos:dicentes:regem iussisse:ut unusquisq; in suas regiones abscederent. Hoc aūt fecerunt:beneficium illi genti præstare cupientes.Interea mors magis diuulgatur.

¶ Capitulum.XI.

Vnc salome & alexas cūctam militiā cōgregantes in amphiteatro quod hierichunte erat: primum quidem epistolam regis legi fecerunt:quā ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beniuolentia quā circa eum exhibuerunt insinuant:petitiones quoque eius:ut similes se circa archelaum filium eius exhiberent:quē regem constituit intimabāt. Ptholomeus etiam cui fuerat testamentū a rege creditum:anulusq; de quo signauerat cōmissus:cōtinentia testamēti denunciat:quod testamentū nō posse robur firmitatēq; suscipere dicebatur:nisi cūcta quæ in eo eēnt deferrent ad cæsarē.Fit cōtinuo fragor ingens:honorantiū archelaū:regemq; proclamantium:milites quoq; cuncti: & uniuersi duces:fauorem: & beniuolentiam promittebant:paratosq; se ac promptos ad omnia profitentur adiutoremq; deum supplicationibus aduocabant.

¶ Capitulum.XII.

Dehinc sepulturam regi præparabant.Curæ nāq; fuit archelao:ut exequiæ patris quā magnifica possent celebritate gererentur:utq; memoratum proferrent cū rege mortuo producendum.Portabatur itaq; in lecto aureo:lapidibus depicto uariis atq; preciosis:stramina ueruostro erant auroq; contexta:eratq; ipse mortuus circūamictus purpureis uestimentis:caput eius diademate coronatum: sceptrum quoq; in manu eius uelut si a uiuo teneretur erat apposītum:circa lectum autem erat frequentia filiorum:multitudo cognatorum. Circa quos omnis militia stipata pergebat:per proprias distincta nationes:& discreta noibus. Erant autem tali ordine distributi.Nam primi quidem pergebāt eius armigeri:per quos oēs therecū manus: post istos etiam natio germanorum:atq; galatharum.Hos item sequebatur cum ornatu maximo cūcta belligeratoria multitudo.Cætera uero militia postrema sequebatur: in eum scilicet modum digesti:qualiter solebant in bellum procedere:& suis ducibus ordinari.Post hos sequebantur seruorum eius quingenti:odores uarios:& aromata deportantes.Pergebant aūt ī herodium stadiis distante octo:illic enim est eius sepultura ex eius iussione confecta. Et herodes quidem hoc mō defungitur.Archelaus aūt per.vii.dies luctum super patrem honore regio ex more gerit: tantos enim dies lex paterna præcepit obseruari.Conuiuia itaq; celebrans:& luctum exoluens: ascendit in templum.Ibi magnis ei clamoribus fauebatur:magnisq; predicabatur laudibus:secūdum q̄ unusquisq; arbitrabatur maiora quam alius conferre preconia.Tum uero tribunal ille cōscendens quod sibi fuerat præparatum & considens:omnibus benigna loquebatur:& sibi propitios comparabat: gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa se cunctorū acceperat gratias se illis habere narrabat: q̄ lesī a patre nihil circa se mali ab illis reciprocaretur: se aūt aduisuꝝ:ut eis bonoꝝ uicissitudinē redderet:eorūq; remuneraretur alacritatis affectū rogaret uero:ut nunc iterim parcerent nomine illū regis honorare:sufficere sibi dignitatē potestatis aiebat:quā tunc firmā esse dicebat:cū testamentū a patre scriptū:a cæsare firmaret. Obquā cām neq; in hierichūte cūcta militia diadema illi ponere cupiēte uoluerat suscipere:ābiguū honorē estimans ex tali re sibi ꝓuentuꝝ:q̄ eēt adhuc ícerta uoluntas eius:qui posset illi regnū ꝓprie fir muscq; concedere:non sibi defuturā circa illos benignitatē:q̄ beniuolentiæ eoꝝ uicissitudinē reportaret.Festinare quippe se in oibus enarrabat meliorē se suo patre circa illos ostēdere.Illi uero ut plebeia multitudo cōsueuit:ī ipis primis diebus uidentes regis lene principiū:uoluntates suas

laudibus & fauoribus aperiebāt:& quāto manſuetius cū eis loquebatur archelaus tanto amplius nomen archelai prædicabant:deinde ad numerum petitiones:interceſſioneſque uertuntur.Alii quidem functionum publicaꝝ leuigationem cum clamore poſtulabant: pars uero uinctoꝝ ſolutiones expetebat:qui fuerant ab herode deuincti alii uero grauedines quas herodes inemptionibus & in publicis nundinis cōſtituerat:auferri uociferabātur.Archelaus porro in nullo illis cōtraria reſpondebat:ſed in omnibus accurate:eſtimans regni fore ſuffragium: ſi multitudinis beniuolentiam comparaſſet.Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celebranda.

Cap.XIII.

CVm hæc interim aguntur:congregantur iudeoꝝ iuuenes plurimi:nouaꝝ regꝝ cupidine concitati:& cœperūt de morte mathiæ aliorūq; cum eo ab herode interemptoꝝ tumultuoſa uoce cauſari:dicentes q; iniuſte perempti: etiam exequiaꝝ honore herodis timore caruerant.Erant autē iſti:pro quibus turba loquebatur:qui fuerant euulſione aureæ aquilæ perempti. Magnum ergo turba proclamāte:& clamitationibus utente:quaſdā etiā iniurias quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire:proterue procaciterq; iactante:cōgregabatur magis magiſq; numeroſa multitudo:& ultionem mortuoꝝ ab archelao fieri debere poſcebant: ſuppliciis eoꝝ qui ſub herode fungebātur honoribus.Et primum quidem omniū ſacerdotio remoueri pōtificem quē herodes fecerat proclamabāt:uirum mundū: & ſecundū leges ſuas dignum ad pontificatum promouēdū eſſe dicebant.Archelaus aūt licet iſta grauiter ferret:annuebat tamen:impetū eoꝝ mitigare feſtinans:donec iter ad romā quod propoſitum habebat ſine tumultu perageret:& cum de ſeſe uoluntatē cæſaris agnouiſſet:reſpicere dixit:quid agēdum foret:& de cunctis repetitionibus eoꝝ legitime diſpoſiturum:neq; tunc tempus eſſe diſſenſiōis: aut contumelias ingerendi:magis aūt unitatis atq; concordiæ donec ex præcepto cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret:tunc quippe in cōe conſulere: de quibuſcūq; tractandū eſſe uideretur:tunc aūt ſuſtinendum eſſet:ne forte ſeditionis quoq; crimē incurrerent. Et ille quidē hæc dicens ducēq; ſuum edocens:mittit ad eos:hæc ipſa locutuꝝ.Illi porro proclamantes:ducem loqui pœnitus non ſinebat:periculum quoq; minabantur:ſiquis eos ab aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet:& inſtabant ſuā libidinē magis explere:quā imperantiū ſubiacere conſiliis.Graue nāq; illis uidebatūr:ſi cum herode uiuente amicis priuati fuiſſent: eodē mortuo nullā ultionem fieri mortuoꝝ.Illud enim iuſtū legitimūq; dicebant:non q; ratio dictaret:ſed q; eoꝝ libidini uoluptatem poſſet afferre:fatui ad prouidēdum:quantū illis eſſet ex ea re periculum naſciturū. Plurimis itaq; ab archelao miſſis:ut tumultū ſeditionēq; mitigarent aliis ex regis perſona loquētibus aliis aūt ex illius quidē ſnia:ſed ueluti ex ſua mēte monentibus:illi nullum pœnitus aduertebant:ſed amplior firmitus:& turba mouebatur:concurrente etiā plurima multitudine: q; illa tempeſtate iudeis dies feſtus īminebat:quādo azima ſecundum obſeruationē paterni moris exercēt. Paſcha enim illa feſtiuitas uocitatur:ad recordationem & memoriā exitus ex egypto: & ſacrificaſ ab eis illo die cum alacritate magna pecudum etiam numeroſa multitudo:quanta in nulla alia ſolēnita te. Concurrit ergo ex uniuerſa regione magna copia populoꝝ:plures etiā ex mōtanis locis aduenīunt:religionem numini ſoluturi.Sed iuuenes qui ſeditōnem excitauere:iudam mathiāq; lamētantur: ueluti doctores expoſitoreſq; legis antiquæ:& perſiſtebant in templo: ſuffragione quoq; uictualium abunde ſubſiſtente.Nam ſeditioſis hoībus turpe non ducebatur ab aliis cibos expetere.Anxius aūt archelaus ne in deterius eoꝝ proceſſiſſet audacia:cohortes deſtinat armatorum cum quibus etiā tribunum militarē mittit: ut eoꝝ coherceat impetū: & primum quidē:ut illos ſedicioſos repellerent & ab alia multitudine ſepararent. Sed uenientibus militibus:illi ſedicioſi cum ingenti alacritate:excitata ſecum etiā turba:ſuper tribunum ac tota præſidia cum uocifera gna inuicem hortantes impetunt faciunt:ex quibus plurimi fuſi:pauci aūt cum tribuno fauciati diffugiunt.Archelaus aūt cuncta peſſumdare cenſebat niſi multitudinis illius impetum frangeret:tumultumq; illum reſecatum extingueret.Cunctam igitur mittit militiam:ut eos qui ſibi in tēplo habitacula conſtruxerant:exinde repellerent.Ceduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum:reliqua uero in montes proximos refugit multitudo.Cæterum ex edicto cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet archelaus. Quiq; cōtinuo diſceſſerūt:feſtiuitatē deferentes minime celebratam: maioris timore periculi propulſati:licet eſſent in mortis temeritate præcipites. Interea archelaus ad mare ꝓximum cum matre deſcendit: nicolaum ſecum & ptholomeū habens: & amicoꝝ plurimum comitatum:philippoq; fratri omnia gubernāda dereliquit:domū ei regnūq; cōmendans.Salome quoq; ſoror herodis cum eo ſimul egreditur:oēm ſecum ducens ꝓſapientia: ad hæc etiam plurimi cognatoꝝ:uerbo quidē:ueluti cum archelao cōlaboraturi: ut ei regnum a cæſare firmaretur:re aūt uera:ut aduerſus eum niterentur:maxime illa quæ ab eo i

templo gesta sunt accusando proponere. Obuiam fit archelao sabinus cæsaris curator: eaꝝ rerū quæ in syria possidebat: in iudeā ꝓgens: pro cōseruatione thesauroꝝ herodis. Quē uarus ab hac intentione reuocauit: ꝑ ptolomeū qui transibat ab archelao cōuocatus. Sabinus ergo uari gratia neq; arces obtinuit quæcūq; fuerant in iudeoꝝ ciuitatibus cōstitutæ: neq; thesauros consignauit: sed oīa sub iure dimisit archelai: donec quid de his cæsari uideretur agnosceret. Proinde in cæsarea se sustinuit sic enim repromiserat se esse factuꝝ.

Capitulum. XIIII.

Sed cum romā nauigasset archelaus: uarus ꝓrexit antiochiā: sabinus ascendit ī hierosolymam: & aulas regias obtinet: euocansq; omnes oppidoꝝ ꝓfectos: & quotquot rerū dispensatores fuerant ratiocinari cœpit: & arces ut sibi traderentur multos expetere. Ex hoc iā illi quos ꝓfecerat custodes archelaus: mādata eius īplere nō poterāt: sed custodiebant oīa secundū interdicta sabini: usq; ad cæsaris ꝓceptū. Nauigat etiā romā ī illis diebus antipater herodis filius: regnū etiā ipse petiturus hortatu salome & promissionibus incitatus decentis: iustiores cās illum habere archelao ad regnū ꝓcipiendū: q; primū testamentū ī quo is successor regni fuerat constitutus: firmius: quia illud sanamente fecisset herodes: hoc aūt iam sensu præualitudine diminuto cōscripserat. Ducebat secū etiā matrē: & fratrē nicolai ptolomeū: aīcū herodis satis honorabilē: sed etiā sibi ualde gratissimū atq; fauentē. Maxime aūt eū incitabat ad regnum yreneus rethor uir opinīōe clarus: & ad dicēdū acerrimus. Idcirco etiā freti: eos q ꝑsuadebant cedēdu archelao: siue q; regio testamēto successor fuerit īstitutus: siue q; maior natu eēt aduertere cōtēnebant. Sed cū romā uenissent: oēs cognati ab archelao discedētes ad istū cōueniunt: non beniuolentia circa eū aliqua cōstricti: sed odio quo aduersus archelaū irritabant. Maximē aut̄ libertatē desiderabāt: & romanoꝝ iudices magis: q̄ reges proprios hr̄e cupiebāt. Quod si hoc minus procederet: antipatrū magisq̄ archelaū sibi regem cōducibilius estimantes: impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusationē archelai apud cæsarem deposuit. Inter hæc cæsar suscipiēs ab archelao litteras: in quibus iura a patre sibi relicta proposuit testamentum quoq; cognoscens: & ratiocinia thesaurorū herodis cum anulo consignatorio quē ptolomeus apportauerat: cœpit conspicari quem ordinādū ratio postularet. Legens quoq; litteras uari & epistolas sabini: summā quoq; thesauroꝝ uel quid pecuniæ per singulos annos impenderetur aduertens litteras quoq; quas antipater pro regno promerendo transmiserat recensens: congregabat ad consultandum omnes senatorii ordinis: & amicos: ī quibus etiam gaium filium agrippæ: & iuliæ suæ filiæ adoptiuū. Deinde illis omnibus in cōcessum inductis: copiā facit: ut quisq; de quibus moueret ediceret. Ibi primū salome filius antipater dicendi potentissimus: & archelao satis infestus: huiusmodi uerba locutus est: dicens archelaum uerbo quidē pro regni petitione se fingere laborare: opere uero oēm regni potentiam possidere: antequā ei a cæsare in quo cuncta potestas sita esset indulgeret. Huius testimoniū esse dicebat eius audaciā: quā ꝑsumpserat in die festo multos ītermere. Qui si iniustū aliq̄d gessissent: alius īter eos deberet ulcisci: q eos possīt legitīa & ordīata ptātē cōpescere: & nō ab illo tātā cædē fieri oportet. Qui si ut rex illud fecisset: cōtumeliā grādē cæsari ituliſſe firmabat q; ignorās qd de eo adhuc disposīturus eēt regia iā uti ptāte ꝑsūeret. Si āt uti priuatus illa gessisset: amplius eū deliquisse narrabat: q; regnū nō possidens: supplicia quibus libet intulerit: de qbus decretū cæsaris debuit expectari. Opponebat illi etiā iudicū militariū mutationes & ordinationes: ad hæc etiā illum in solio regali & cās plurīas iudicasse: ac determinasse proclamabat: tāq̄ a rege legitīe ius ptātis ītegrū possidente petitionū quoq; pluriorꝝ ꝓmissa publice facta memorabat: nec quid eū amplius iuris ac potestatis habituꝝ: dū ī regno a cæsare firmaretur. Opponebat illi etiā: q; ex yppodromio uinctos sponte dimiserit: & pluria alia: siue quæ facta fuerāt: seu quæ facta quidē nō erant: sed credibilia uidebant propter naturā sui: quod fieri posse iudicabatur a iuuene: tū etiā ab accenso regnādi cupidine. Dicebat etiā luctū eū patris pœnitus neglexisse: prohibitos quoq; oēs a rege cū morereť uidendo: unde initiū quoq; seditionis affirmabat exortū: q; eū uidebant circa patrē suū mortuū qui ei multa & magna bona ꝑstiterat tam nequiter conseruari: ut uelut in se lachrymas ꝓ diē publice configentē occulto aulē uoluptate regni ꝓcepti ꝑfrui & noctes in deliciis agitare: erga cæsarē quoq; hmōi se ꝓbituꝝ archelaū: cum ei regnandi iura tribueret: qualē se circa patrē exhibuisse cognoscit: tripudiare nāq; & cautus exercere in morte patris: tanquā si hostis aliquis interiret: & q; nūc aduenisset ad cæsarē callidītate usum dicebat: ut si regni ꝓcipere firmitatē desiderare simularet: cū oī iam usus esset ptāte: quanta illi nec amplior a cæsare reꝝ domino posset attribui. Maxime uero eadē quæ in tēplo facta fuerant uerbis exaggerabat: & impietatē obiectabat q; in die festo sacrificiis diuinis instantibus: multa milia hoīum cæsa fuissent: in quibus multi peregrini plurimi insontes indigne mi-

ſerabiliter occubuerit: templū quoq; plenū cadaueribus mortuoꝝ:nō alienigena forte pimēte:
ſed eo qui ſe regni iura legitime ꝓcepiſſe iactabat. Vnde apparet iquit illud opus crudelitatis li-
bidine peregiſſe:ut integre ſe plenū tyrānidis negociū proſecutū eē teſtetur ꝑ iniqtaté admiſſam
qua cunctis hoibus cōſtaret odibilis.Feſtinabat enī quoquo mō regnū accipere:ſciens q; pro ſuis
merito nunquā poſſet uel in ſomnis regiā poteſtatē legitimo iure ꝓmereri.Nā & ꝑri ſuo certos
eſſe ſuos mores agnouerat:unde ſe regni ab eo ſucceſſorē diſponi proculdubio deſperabat:niſi ꝑ
egritudinem ac morbos quibus non ſolū corpore confecto defecerat:uerūetiā animo parū ua-
lido erat.Cæterū quando mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana:& corpore forti ut digne ac merite ne-
gocia cuncta diſponeret:in antipatrū poteſtatē regnādi cōtulerat:teſtamēto iure legittimeq; cō-
fecto:nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere:qui aut contento cæſare ius ſibi totius poteſtatis
arripuit:aut ſi a cæſare ſe dominū fieri:& ab eo regnū ſperabat accipere:cur ciues ſuos ſine illius
ꝓcepto priuatus adhuc:& in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et ātipater qdē
huiuſmodi uerba locutus:teſtes etiā introduxit:& plurīos ex cognatis:ꝑ quos ſua dicta firmaſſ.
Tūq; is loquendi finē faceret ſurgit nicolaus ꝑ archelao uerba facturus:dicebat nanq; illa qdē
quæ in templo contigerant:potius eoꝝ qui paſſi ſunt quā archelai poteſtate contigiſſe : ſiquidē
tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe:ut nō ſolū iiurias cōtumeliaſq; iactarēt: ſed etiā eos qui de-
uoti humiliterq; uiuere diſponebant:ulciſci pertenderent.Cunq; hoſtilia multa operarētur:uer-
bo quidē aduerſus archelaū:rei aūt acerbitate aduerſus cæſarē:neceſſariū archelaus iudicauit:ut
eos ab inſolentia & improbitate reuocaret.Sed illi eos quos archelaus ad ſedandas turbas miſe-
rat:interimere feſtinabāt:ſine ulla dei uel loci uel feſtiuitatis reuerētia.Mirari ſe ſane dicebat:nō
confundi antipatrū:q; taliū defenſor exiſteret:dummō inimicitiæ ſuæ quā contra archelaū gere
bat libitum faceret:& odio magiſquā natura iuſtitiæ iudicaret:illos purgare geſtiendo qui cūcto
ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint.Cætera uero de quibus archelaū accuſauerāt;
in eos ipſos accuſatores referebat:dicēs nihil ſine ipſoꝝ cōſultatiōe uel cōſenſu factū:geſtūue fu
iſſe : ſed animo ledendi nunc in tranſuerſum ab equitate diſcedere.Nā neq; ſcirēt taliter res eſſe
diſpoſitas:qualiter accuſabant:ſed ad inuidiā archelai cuncta deprauare : & tātam illos cupidinē
inuaſiſſe obſiſtendi archelao:uiro quidē conſanguinitate propinquo:conuerſatione aūt eis fami
liari per omne tēpus adiuncto.Teſtamentū etiā patrē ſana mēte cōſcripſiſſe narrabat: firmiuſq;
illud eſſet quod poſterius fuiſſet ſcriptū:q; in hoc poſteriore dominū cūctæ ordinationis cæſarē
conſtitueret:quē minime illoꝝ improbitatē imitaturū dicebat:qui herodi iniuriā faceret: i cuius
uita oībus eſſent bonis omniq; poteſtate perfuncti.Nunc aūt ad cōtumelias quidem uoluntatis
eius & intellectus in oībus feſtinarent:ſed nequaquā cæſarē iniurias illius uiri admittere: qui &
amicus fuerit & auxiliator:& oīa ī ſua poteſtate dimiſerit:neq; pati ut teſtamentū eius ſolueret;
quod de ſua fide fretus ſcripſerit:neq; uirutē cæſaris imitaturā eſſe illoꝝ accuſatorum: crimina
torumq; nequitiā:fidē eius in omni mundo ad exemplar propoſitam & indubitatā cunctis gen-
tibus eſſe referebat:unde nequaquā poſſit herodi alienationē & furiā mētis aſcribēr:quē ꝑ mul-
tum tps optīe regnū geſſiſſe cognouerit:ſucceſſionēq; optīo filio dicaſſe: ſed neq; iudiciū regis
circa electionē ſucceſſoris peccaſſe firmabat:īmo magis prudēter & optīe iudicaſſe:q; oīa ad uo
lūtatem:poteſtatēq; cæſaris redegiſſet.Poſtq; hæc nicolaus enarrauit:& finē loquēdi fecit : cæſar
archelaum ſibi ad genua procidētē cū honorificentia ſubleuauit:ꝓnuncians eū dignū regni ꝓce-
ptiōe:magnūq; ſuæ mentis momētū gratiāq; declarauit:& nō aliter eſſe ſe factuꝝ:niſi quæcūq;
teſtaméto cōtineret.Interea cūcti archelao fauere:nō tamē certū aliq d fuerat definitū,Igitur fca
ſolutione cōſeſſus apud ſeipſum cæſar cōſiderabat:utrūne archelao regnū cōfirmare deberet:an
omni herodis generi diſptiri.Interea mater archelai morbo ꝑgrauata defungit:ſed etiā a uaro q
in ſyria militiæ magiſter erat:litteræ ueniūt:ſignificātes ſeditiones deceſſioneſq; iudeoꝝ. Poſtq;
enim archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis motibus fuerat:tumultuatiōibuſq; turbata . Sed
uarus aduenies eos qui cauſa ſeditionis extiterant:ſuppliciis & tormentis adegit:rebuſq; cōpo-
ſtis in antiochiam repedabat:unū ordinē militū in hieroſolymis derelinqués qui iudeis ſi forte
aliquid ſeditionis molirent:obuiā irent:ſed nec ſic tamen ſeditio terminat.Nam poſtquā uarus
abſceſſit: ſabinus curator cæſaris illic remanens iudeos cœpit opprimere:ex militia ſibi multos
armigeros faciens:quoꝝ ſatellitio aduerſus iudeos affligendos utebat. Vnde illi ꝑturbati ad ſe-
ditiones excitandas neceſſitate cogebant.

¶Cap.XV.

ED etiam arces uiolenter obtinuerat:& theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat lucrorū &
rapinaꝝ cupidine concitatus.Imminēte igitur penthecoſte:feſtiuitas náq; hæc apud nos
ſic paternaliter appellatur:nō tantū religionis gratia:quātū indignatione ſuccenſi ꝑpter
improbitatem & oppreſſionē ſabini multa milia cōgregata ſunt hoīum galileorum & hierichū

tinorum immensa multitudo:& quotquot trans iordanem fluuiũ habitabant: sed etiã incolarũ magna manus adunata:qui plus aliis icensi:in ultionẽ sabini conspirauerant.In tres itaq; partes diuisi:diuersa loca occupant.Et una quidẽ ps yppodromiũ tenuerat. Cæterarum uero duarum altera pars ab aquilone usq; ad austrũ uersa circa templũ erat:altera uero ad orientẽ loca posita detinebat. Tertia uero pars yppodromium:sicut diximus ad occidẽtẽ occupauerat:quo loco ẽt aula regalis extabat.Erat aũt illis tota festinatio ut romanos inclusos obsessosq; constringerẽt. Sed sabinus timens tam etiam multitudinẽ eorũ:q̃ mobilitatẽ ingenii:quippe quibus mors cõtẽ tui erat:dummõ cœpta perficeret cõfestim scribit ad uarũ:postulans:ut q̃ citissime subueniret:i magno piculo esse cuncta a se ibi militia derelictam:ipse aũt altissimã turrim arcis ascendens co gnomento fastigium:in honore fratris herodis faseli edificatã atq; ita nominatã:qui i plio pthorũ defecerat:annuebat romanis:ut iudeos exeuntes aggrederentur:cunq; ipse neq; ad amicos aude ret ullo pacto descendere:alios ante se pro suarũ facinore rapinarũ morte hortabat appetere.Sed romanis egressis cũ fiducia:pugna uirimq; aspersa satis exorta ẽ:& licet romani opere bellico: & experiẽtia superiores existerẽt:& plures ex iudeis occũberẽt:obstinatio tamẽ iudeorũ neq̃quã tã dira belli facie frangebantur:sed circũeuntes pene templũ ascendunt in porticus quæ fani areã continebant:& ibi multũ plium profligatur:saxa quædã manibus uoluebant:quædã fundis uel tormentis cæteris emittebant:ad hæc etiã cũ arcubus intermixti romanorũ plurimos sauciabãt. Nam oportunitate loci iudei supiores extiterant.Romani uero in incerto positi:nec ictus anci pites euitare:nec hostẽ ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cũ in hunc modũ nõ breui tpe pugnaretur:postremo romani impune se talia perpeti:ignem porticibus submittunt:iudeis quia semp porticus erant non sentientibus:ignis porro a plurimis appositus: continuo i flammas exestuat:tectaq; corripuit:quorũ materies:q; erat cũ pice ceraq; puncta:& in supficiẽ deaurata:ignẽ confestim suscepit:quo incendio opa illa magna & admiratione digna dispereunt.Sed etiã eos q̃ super porticus propugnantes astiterant:repentinus corripit:& insperatus interitus : alii simul cũ tectis concidentibus pessum ibant:pars hostiũ cõfixi perire uulnerati:plerisq; defectu concilii:& sub talis cladis stupore:aut igni sese contradunt:aut gladiis abusi suis intereunt:ut malum quasi quo se uidebant circunseptos effugerent.Quotquot aũt retrorsum uia qua ascenderẽt recurrẽtes a ruina uel incendio liberãtur:a romanis continuo sine ullo negocio necãtur. Quippe nudi armis & animi timore soluti:ueniebant in manibus romanorũ.Proinde ex cunctis qui tecta cõscenderant:nullus ualuit pœnitus euadere.Romani aũt p illud incendiũ in fiduciam subleuati: interius progrediuntur:& erariũ ubi templi opes seruabantur arripiunt:& pluria quidẽ a militibus furata sunt.Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ratione conquirere Interea iudeos plurimũ contristabat tam interitus socioꝝ q̃ erarii:anathemthumq; direptio: & tamen quotquot eorũ uel peruersitate mentis obstinati uel pugnaces promptiq; cõstabant: aulã regiam undiq; uallantes:minabantur incendiũ:& cunctos ibidẽ una interitui dare: nisi celer ablet exeundi tribuere facultatẽ:pollicebantur.Dũ iste geruntur:nõnulli ex regiis militibus ad iudeos transeunt. Rufus aũt & gratus tria milia pugnatorũ ex militia herodis sub se habebãt: uiros corpore exercitatos & strenuos.Cum his igitur oĩbus sese romanis adiiciunt.Rufus etiã eqtes aliquantos habebat:ipsos quoq; secũ romanis auxilio duxerat.At iudei obsidionẽ minie negligebant:sed etiam menia cuncta circuibãt:hortabãturq; omnes ut illã oportunitatẽ se saluãdi: & in libertatem paternã respirandi non perderent.Sabino uero optabile fuit:ut egrediens abscederet:sed cõmittere semetipsum nõ audebat: suorũ consideratione factorũ:& q; hostes admodũ infideli mente esse cognouerat:simul etiã uari pstolabatur aduẽtũ:eũq; si adesset obsidionẽ illã esse soluturũ.Ea tẽpestate etiã alia pluria:turbis tumultibusq; plenissima prouenerũt:quæ totã iudeæ regionẽ grauiter desolabant.In qbuscunq; nãq; locis:alii lucri cupiditate concitati:ps inimicitia iudeorũ ad excitanda bella ferebantur.Militauerunt quondã herodi duo milia hominũ hincinde congregatorũ.Hi ergo in unũ collecti:& seorsum a cæteris decedentes:aduersus regios milites pugna congrediuntur.Vtebantur aũt alcibiade duce:herodis nepote:quẽ sibi pfecerant: qui tam in campis ad pugnã strẽnue ferebatur:q̃ in locis asperis arte pualebat:propter experientiam quã ex usu belli pceperat.Iudas quidã erat filius ezechiæ ppositi latronũ:qui multũ quõdã pualuerat:sed tẽporibus herodis cũ magno fuerat labore depẽsus.Iste igitur iudas circa sefori galileæ cõgregans multitudinẽ uirorũ pditorum:atq; desperatorũ:cũ eis aulã regiã pugnaturus inuadit.Ex qua copiam armorũ:quantũcunq; ille locus habebat abripuit:exinde suos oẽs armat sumit etiã cũctas opes quæ ibidẽ pro custodia fuerãt derelictæ. Hic terribilis uniuersus effectus est.Nam huc atq; illuc agebat:& ducebat exercitũ:libidine rei maioris accensus : & emulatione

regnandi ſine ulla uirtute ullaq; prudentia:ſed ad uim inferendā tantū:& ledendum pronior & procliuis extabat:ſperans ex hoc ſibi dignitatē gloriāq; uenturā. Extiterat quoq; Symon ſeruus quidē herodis regis:uerū decoris uir magnitudīe corporis ac fortitudine p̄ſtans:cui magna fuerant credita cōmiſſaq; negocia:is igitur rex intēperātia ſubleuatus:diadema ſuo capiti p̄ſumpſit imponere:& aliquanta multitudine congregata:rex ꝓnūciat̄ inſania ſimul:furiaq; populoꝝ:ſed etiam ipſe dignū ſemetipſum exiſtimans ſup oēs qui regnū ante geſſiſſent:aulā regiā i hierichū te ſuccendit:& oīa quæ ibi habebantur abripuit.Multa itaq; in diuerſis locis p uniuerſam ꝓuinciā:ubi regia cōſiſtebāt tabernacula cōburebat:cunctaq; exterminio dabat:ignibus cōcremādo. Ampliora quoq; iſte gereret: & amplius ab eo illa regio deleretur:ni celeriter mutatio cōtigiſſet: nam exercitus militū regiorū qui ſe romanis addiderat:tota manu:totaq; uirtute congrediens: occurrit ſymoni:ubi multa ui die longo certatur.Sed plures qui ex locis trans iordanē cū ſymone fuerant cōgregati:neq; ordinis:neq; diſpōnis bellice gnari:ſiquidē temeritate magiſquā diſciplina pugnabant:a regiis occubuer̄ militibus:ſed etiā ipſum ſymonē p fugas ſe & p mōtis fauces ſaluari cupientē gratus occurrēs:caput ei abſcidit.Incenſus eſt etiā illis diebus ſup iordanē locus nomine emachoes a quibuſdā hoibus Symoni cōſimilibus.Sic igitur in illa gēte multa demētia uagabatur:ꝓpter quod regē propriū nō habebant:qui populū uirtute ac moderatione diſponeret:& ꝓpter quos alienigene irruperant:p quod ſeditioſe mentes occaſionē accipientes:ad bella concitanda ſuccenſæ ſunt:intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiendi.Cæterū & athonges uir neq; generis dignitate conſpicuus:neq; uirtute decoratus:ſed opū tātū confilus abundantia. Paſtor enī erat iſte:& cunctis in oībus rebus obſcurus:uerū magnitudine corporis & robore ꝓualens:auſus eſt etiā ipſe in regni cōſpirare potentiā.Erant quippe illi fratres q̄tuor etiā ipſi corpore magni:& de fortitudine gloriantes:& ex hoc credebāt ſeſe regnū oībus modis obtinere:nā unuſquiſq; eoꝝ turmā ꝓpriā ductabat.Congregatur itaq; ad eos pluria multitudo. Et illi quidē ductorum fungebantur officio:& ſicubi opus erat diſcurrebant:bellicos exercendo conflictus.Ille uero diadema ſuo capiti circūponēs:ad cōſultandū conciliū conuocabat:ut quid facto opus eēt decerneret.Videns aūt cūcta in ſua poteſtate:cœpit inſania ferri:maxīe q̄ rex a populo uocabat̄; q̄ ſibi ad regendū q̄ uellet nihil eſſe ꝑpedimento cernebat.Deniq; tā ipſe quā fratres eius magna conſpiratione frementes:odio romanoꝝ & regioꝝ militū bellū gerer̄ feſtinabant. Nā equaliter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebant̄:aduerſus regios quidē milites ꝓpter iniurias: quas eos ſub herode ꝓpetraſſe reputabant:aduerſus romanos aūt q̄ eoꝝ in p̄ſenti poteſtas exiſteret.Igitur aſperitas huius mali tempore pcurrēte creſcebat:nulluſq; interitum poterat euitare.Nam alios quidem ſpe lucri exterminabant:alios aūt occidendi conſuetudine ꝓmebant.Incurrunt etiā aliquādo romanoꝝ turmæ circa emmaū:& circūdantes arium centurionē qui ductabat exercitū: quadraginta ex eis uulneraueř:qui fuerāt manu excitatorie meliores:cæteri uero tiore fugiētes: a grato qui multitudinē regiæ militiæ ductabat defenſati ſaluantur: ſuos mortuos relinquētes. Et multa parte diei romanæ legionis milites inſequentes pluriōs ſauciabant:ſuperant̄ tamē poſtea:& cōpræhendunt̄:alius quidē cū graco cōfligens:alter aūt cū ptolomeo.Maiorem uero iram archelai milites cōpræhendūt.Nouiſſimus aūt eoꝝ ſup his quæ contigebant merore confectus heſitare cœpit:qualiter ſaluaretur.Nam ſe ſolū remanſiſſe cernēs:& omni manu militum ſpoliatū:fidei patruelis archelai ſe cōmittit ac tradidit:ſed hæc quidē poſtea cōtigerūt. Igitur ſic iudea latrocinantium facta fuerat habitatio.Si quis enī manū aliquā cōgregaret:quæ ſecū ad ſeditiones faciendas cōſpirare p̄ſumeret:ſtatim rex efficiebatur:exurgens ad cōmunē regionis ēteritum.In breui quidē & in minimis rebus iudei romanis noxii cōſiſtentes:inuidia tamen cōtribulium ciuiūq; ſuoꝝ ad oīa nequitiæ opera ferebant̄.Interea uarus mox ubi q̄ geſta ſunt ſabino ſcribente cognouit:timens illi legioni quā in hieroſolymis dereliquerat:duas reliquas legiones aſſumens:tres quippe ī Syria fuerant conſtitutæ:aſſumens etiā equitū alias quatuor:& auxilia q̄ reges tetrarchæ diuerſi mandauerant:maturabat præſidiū illis qui in iudea obſidione tenebant afferre.Dicebant aūt oībus q̄ Ptolomaidā pergeret. Dant illi etiā bericii tranſeunti ſubſidium mille quingentoꝝ uiroꝝ.Mādat illi & arethas quoq; petreus:qui odium circa herodē & amicitiam aūt cū romanis adduxerat nō paruā peditū & eqtū manū.Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu:exinde patrē filio tradens:unum amicoꝝ ſuoꝝ deſtinat galileos expugnatū: qui ſuper Ptolomaidā habitāt.Ille aūt galileā ingrediens:magna ui pugnare cœpit.Et primū ſeforin capiēs:habitatores quidē oēs captiuos abduxit:ciuitatē aūt ignibus tradidit. Varus aūt ſamariā cum oī manu ingredi:ſed a ciuitate abſtinuit:erat enī crimīe ſeditionis īmunis:ſed quodā uicō Ptolemeiarus noīe collocat:quē uicū arabes odio Herodis hoſtili more cōburūt.Iter quoq; agētes:aliū uicū faſſo noīe:magnū atq; opulētū:idem arabes cōpræhēdētes:incēdio cōcremaerunt:

& quaqua uersum exercitus ibat:igne cũcta & cæde replebant: succendit etiã emmaus castellũ: uaro iubente gratia mortuorũ.Hinc itaq; ĩ hierosolymã tendit.Illi porro q ad obsidiones fuerãt congregati:facie ipsam non ferentes exercitus:passim cuncti diffugiunt: impfecta seditiõis opa relinquentes:qui uero in hierosolymis fuere iudei:uaro grauiter incusante:excusatiõibus diuersis semetipsos purgare nitebantur:q; multitudo illa propter festiuitatẽ fuerit cõgregata:bellum at nequaq̃ ex eorũ sniam contigisse:sed temeritate aduenarũ fuisse cõmotũ:seipsos aũt cũ rõanis obsessos potius q̃ obsidendi gessisse propositũ.Venerunt aũt in occursũ uaro ioseppus herodis regis nepos:& gratus atq; rufus omnẽ exercitũ quẽ sub se habebant:secũ pariter adducẽtes: occurrunt etiam romã:qui obsidione tenebant.Sabinus aũt non uolens in facie uari uenire:ex alia parte hierosolymis egrediens:mare uersus abscessit.Interea uarus p oẽm regionẽ partẽ militiæ mittit:quesitum eos qui causa seditionis extiterãt.Depræhensis aũt qui manifestabantur:alios q causa mali extitere suppliciis cruciabat:quosdã uero dimittit:in qbus culpa leuior inuenitur.Fuere aũt qui propter hanc cãm ĩ crucem acti sunt:ferme duo milia hoĩum. Hoc igitur mõ rebus collectis:atq; cõpositis:maximã partẽ militiæ ad sedes proprias dimittit:grauem eã illis locis existimans:nam in plurimis excesserant:& eius iura contempserãt lucrorũ ac rapinæ cupidine. Ipse uero decẽ milia iudeorum in unum locum fuisse congregatos audiens:festinus occurrit: ut eos compræhenderet.Illi autẽ anteq̃ cõpræhensi fuissent:semetipsos tradidere hortatu aciabi.Tunc uarus multitudini quidem ueniã contribuit:ipsos aũt ductores:qui cãm secessionis excitauerant ad cæsarem mittit.Cæsar uero plerosq; ex eis pmittit:illos aũt qui herodis cognati fuere:suppliciis adegit:q; nullum iustitiæ gerentes respectũ:contra familiares & sanguineos arma tẽtauerãt. Et uarus quidem ista disponens:& propter presidia unam legionem qua etiam primo dimiserat hierosolymis derelinquens in antiochiam repedare festinat.

Capitulum.XVI.

ARchelao uero apud romam cõmorante:aliorũ negociorũ principia: pullulabãt: quorum hæc erat causa.Venerat Romam legatio iudeorum: sup octo milia hominum: petentium ut suis legibus uiuerent:& legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant:missi quinquaginta fuere.Cætera uero multitudo romæ ad eos uenerat.Cæsare autem concilium faciente cum amicis:cæterisq; romanorum primatibus:& in Appollinis templum congregante:quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisq; fundatum.Legati quidem cũ uniuersa multitudine indigentium iudeorum cãm acturi conueniunt.Archelaus aũt ecõtra cũ amicis aderat.Quotquot uero regis fuere consanguinei:ab archelao per odium separãtur:iudeis autem aduersus eum consociabantur:non tamen semetipsos publice demonstrabant: graue putantes:& ad confusionem propriã pertinere:si ante cæsarem contra consanguineum & familiarẽ loqui presumerent.Aderat etiam philippus de Syria ueniẽs:uari concitatus hortatu:prima quidem causa ut fratri adesset. Nam ei plurimum uarus fauebat.Enimuero arbitrabatur:quia illo regno soluto per partes:posset distribui:siquidẽ plures essent:qui suis legibus uiuere postulabãt. Vnde uero philippum hortabatur ut pro se laboraret:quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere.Data igitur iudeorũ legatis copia dicendi:cœperunt pro dissoluendo regno multa loqui:& primum ex iniquitatibus herodis argumenta multa sumere:dicentes eum nomine tantum fuisse regem:re autem uera tyrãnidis facinora perpetrasse:& multam per eum desolationẽ rerum factam esse iudeorum naturaliter eũ etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabãt: & tantos quidẽ iudeorum eius crudelitatibus interisse:quantos nunquam ex historia periisse cognoscerent:sed multo amplius semet qui uiuerent infœliciores existere: non solum eis quibus ostensione uultus asper:& indignatione mentis terribilis apparebat:sed etiam eisbus sub stantias suas arripuit:ciuitates quidẽ extraneas & ab alienigenis habitatas eũ ornare & locupleta re: cũ perditione & exterminio eorũ qui sub eius regno habitabãt:oẽm gentẽ penuire & necessitati contraditã:cũ paucis aũt regno deliciisq; frueret:plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus: & nobili natos genere pepimeret:nullis rationabilibus subsistentibus causis:nisi ut eorũ substantias rapuisset:& quibus uitam fortasse concessisset:regũ suarũ amissione damnaret.Iam uero exactionibus inquiũt functionem'aliã quidẽ pro muneribus publicis cũ augmentis annalibus exigebat:alia uero lucrorũ gra post functiões a seruis exactoribus:uel amicis eius diripi solet causabantur:nec solum ista quæ ad damnũ auri & argenti ptinebant agi: sed uirgines etiã corrumpi: matronas pollui:quæ pudorẽ sui tacebant:sicut ab illis qui gerebãt desiderabatur qui uidelicet facinora sua timebant:ne in publicũ proderentur:tantasq; sub herode se iniurias & contumelias passos fuisse quantas nec ulla bestia posset ingerere:si facultas daretur ut hoĩbus iperaret.Et multas quidem sepius calamitates suã gentẽ passam dicebant:sed nunq̃ se in tantam infœlicitatem:

tantáq; cladē prorsus incidisse:exemplū nāq; iniquitatis & facinoris herodē uniuersæ gēti fuisse.
Et optabiliter se archelaū quidē regē denominasse firmabant: quia post herodē quēlibet malū
ferendū & tolerandū utiq; decernebant qui tamen ipsis initiis se quasi mitiorē herodi conabat
ostendere:uerū postea uerens:ne non ꝓprius herodis filius crederet:nihil ultra distulit:sed stati
aperuit suæ mentis indicia:&cū nōdū erat regni consecutus integrā firmitatē:q; in cæsaris arbi-
trio cōsisteret:illius regni potestatē uel tribuere:uel negare:dedit tamen ingenii sui ꝓpositiq; mo
nimenta:q̄liter posset ī futuro illudregnū gerere:ex his q̄ in ipsis initiis ꝓpetrare ꝑsumpsit:ut ci-
ues in tēplo die festo uelut numini eosofferens:auderet occidere:unde iuste uniuersæ genti illū
fuisse exosum:ꝓpter merita suæ crudelitatis & sceleris.Ob id quoq; & has querellas:legationem
totā gentē destinasse firmabant.Petebant ergo:ut eo⁊ ꝓuintia regibus careret:& syriæ iūgeret:
ut ab illis iudicibus regerent: qui illuc ex roma ad gubernādam ꝓuintiā mitterent: & tunc co-
gnosci posse dicebant:utrum ne seditiosi essent:& tumultū cōcitatores:an subiecti & deuoti ꝑ
ꝓbis iudicibus:& rectoribus uterēt.Talia iudeis dicentibus:nicolaus regē criminibus expurga-
bat:herodem quidem:quomō per omne tempus quo aduixerit nūquā fuerit accusatus:non eni
uera posse dicere confirmabat eos qui cū haberent aliquid unde causarentur : illo uiuente ꝓter
mittentes quando possent:in quibus lesi fuerant uindicari:illo mortuo querellas importune cō
fingerent:illa uero quæ sub archelao acta essent:ad illo⁊ improbitatē iniuriasq; redigebat:q; cō-
tra ius & contra leges talia comisisse ꝑsumpserint quiq; cædis fecere principiū in eis qui se a tu-
multibus ꝓhibebant.Incusabat eos etiā q; seditionis libidine tenerent:.& q; pernicaces essent ad
obediendum uel legibus uel iustitiæ:dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere.
Hæc itaq; nicolao dicente;cæsar hincinde quæ dicta sunt audiens:conuentū dimisit & post pau
cos dies:archelaum quidem non pronunciat regē:dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tri-
buta reddebat tetrarcham constituit:spondens ei quoq; regiam dignitatem:si laboribus & fauo
ribus circa semeipsum meritus appareret alteram quoq; dimidiam bifariam distribuit alteri he-
rodis filliis:philippo uidelicet:& antipatro:qui contra fratrem archelaum de uniuerso regno cer
tauerant.Et huic quidem regio trans iordanem galilea tributa reddebat quæ cōstabant ī talētis
ducentis p singulos ānos.Philippo aūt batanea cū traconitide & auranitis: cū aliqua pte domus
quæ zenodori dicebatur:reddebant taléta centū.Cæterū archelao idumea:& iudea:& Samaria.
Hæc.n. leuigatæ fuerant q̄rta pte functionū ex decreto cæsaris;ꝓpter quod in seditione cætere
multitudini ꝓcipes non fuere.Erant aūt ciuitates quæ archelao tributa reddebāt:stratonis tur
ris:& sebasta cū ioppe:& hierosolymis: gaza uero & gadara:& ipse fuere græce ciuitates:q̄s absci-
dens a dispensatione syriæ:additamento iudeæ regioni coniunxerat.Accedebant ergo archelao
tributa p unūquēq; annū talenta.cccc.ex oībus regionibus quas ī sua potestate susceꝑat. Et hæc
quidē de filiis herodis ordinata sunt.Salome aūt sup illa quæ frater ī testamento reliquerat;erat
aūt iannia & azotus:& faselis argenti signati miriade qnquagīta:cæsar etiā donat ei ad habitādū
aulā regiā quæ fuerat in aschalone constituta.Intrabant etiā & huic reditus ex oībus suis talenta
per annos singulos.lx.domus aūt eius in regionibus erant quæ sub archelai fuere potestate. Ac-
cipiunt:quoq; cōsanguinei regis quæcūq; in testō declarātur.Duabus aūt filiabus eius uirgībius
præter illa quæ pater reliquerat;cæsar etiā utriq; dona largit uicenas quinas miriadas argēti ꝑ
gnati:easq; coniunxit feroræ filiis:cuncta uero quæ illi fuerāt dimissa:p filios herodis distribuit.
Erant aūt quinq̄ginta & mille talenta pauca sibi sumens uascula:quæ non tam ei magnitudine
uel pcio:quā recordatione regis accepta constabant.

¶Cap.XVII.

Is igitur a cæsare dispositis:iuuenis qdā:iudeus quidē genet:sed apud sydonios nutritus:
a quodam romano⁊ libertino:qui eū in cognitionē herodis induxerat:similitudine for-
me ꝓuocatus:quæ uidebat alexādro consimilis filio herodis q fuerat interemptus:testi-
ficabantur quoq; illi cūcti:quo⁊ aspectibus occurrebat ex hoc occasionē sibimet esse reputabat
quo regnum posset excipere:& assumens secū adiutorē suæ gentis hoiem scientē cūcta quæ in
palacio gerebantur:& ingenio callidū ad magna negocia ꝓturbāda:eo sibi huius factionis magi-
sterium ꝑbente conscendit.Dicebat ergo se alexandrū esse herodis filiū ex morte seruatū ab his
quibus ut eū pimerent fuerat delegatus:occidentes quippe alios p quos imaginē cōpletæ iussio-
nis ostenderent:& expectatores fallerent:illūq; & eius fratrem aristobolū saluauisse.His igit fig-
mentis & ipse in supbiā extollitur:& alios quot occurrerēt eludebat.Interea cretā apulsis iudeo
rum omnibus qui cū illo colloquiū miscuere:psuasio facta est.Vnde illi quoq; pecuniaꝝ abun-
dantia cœpit affluere:plurimis hincide donantibus.præter uenit ad melium:ibi quoq; cōgregat
meliora.Nam ei plures offerebantur pecuniæ fide q̄ ex regio sanguine illū descēdere iudicabāt:
& sepe q; posset pīni regni iura percipere:uicēq; pstantibus reportare. Ibat igitur romā plurimis

in eius obſequio ueniẽtibus:& dicearcheã appulſus:ibidẽ quoq; qui habitabãt:iudeos ſimilibus fallaciis illudere decipereq; nõ deſiſtit. Accurrebant náq; illi ueluti regi:& alii quidẽ alii: maxie tamen illi qui familiaritatẽ & amicitiã eũ herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptionis erat hominibus qui illũ cum uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc etiã accedebat fides ex formæ uiltuſq; ſimilitudine:etenĩ etiam qui plurimũ fuerãt cũ alexandro conuerſati:nihilominus inducti fuerant ad credendum:illum non fuiſſe alterũ:ſed alexandrum herodis filium:ita ut etiam aliis neſcientibus iurare p̃ſumerent. Proinde ingredienti romam:& fama ſui cuncta replenti in occurſum egreditur iudeorum plurima multitudo:inſtar miraculi ſaluté eius factã diuinitus admirantes:& cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt:maxime propter maternum genus: quod erat ualde clariſſimum. Proinde cum ciuitatẽ intraret:per plateas & uicos ĩ ſella portabat: cuncto regali cultu cõpoſitus ex opibus & queſtibus: quas p̃ diuerſa loca perceperat. Congregat itaq; ad eum maxima multitudo:uoces plurimæ:clamoreſq; cũ fauore reddebant: & oĩa fiebãt quæ ſolent ad gaudia mentes hominũ concitare:præſertim in tali euentu:ubi præter ſpẽ ſalutẽ illius factam eſſe mirabantur. Sed ubi cæſari nuncius ille allatus eſt:non quidẽ credebat:propter quod ſciret herodem nõ facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi p̃ſertĩ in illis in quibus aĩum intenderet:tamen ſperans potius ſe contingere:celatũ:alias celã quendã ſuũ libertũ q ſepius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit:ut uideret alexandrũ. Ille aũt cũ uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q̃ uſa fuerat multitudo. Verũ cæſar decipi oĩo nõ potuit: quõ erat quidẽ ille ſimilis alexandro:ſed non ita ut eos poſſet inducere:qui prudẽter inſpicere:diſcernereq; ualerẽt. Siquidem iſte falſus alexander ex labore & opere ualde conſtabat attritus:in illũ aũt delicatudo ex deliciis: & fortitudo de frequẽti exercitatione concurrerant:huic aũt durius & groſſius erat corpus. Intuens igitur mendacia conſpirantẽ iuxta diſcipulũ atq; doctorẽ:& cũ fiducia uerba p̃ferentes examinabat:rem etiã de ariſtobolo cunctã perquirens:quid de illo quoq; fuerit factũ:& ſemetipſum obſtupere ſimulans:rogabat:ob quã cãm ariſtobolus quoq; nõ ueniſſet:quo regnũ etiam ipſe dignitatẽq; ſibi depoſceret. Cunq; ille reſpondiſſet:in cypro illũ inſula remãſiſſe:marinis periculis ſimul fatigatũ:& territũ:ut ſi forte ſibi aliquid inoptabile prouẽiſſet:ſaltim ille ſaluaretur:ne omne genus marianne pœnitus interiret:talia enĩ illũ doctor ille reſpondẽda docuerat: cæſar illũ ſemotim adoleſcẽtulũ a cæteris abducẽs:tibi inquit mercedis gr̃a ſalus a me p̃ſtabitur ſi nõ tentaueris etiam me arte deceptionis induceř. Dic itaq; mihi qs tu ſis:& quis te ad talia cõfingenda p̃tulerit:maior quippe eſt tua ætate hæc adinuẽta calliditas. Tũc ille:neq; n. ultra mentiri potuit:in periculo conſtitutus:aperte cæſari omne figmentũ:uel quali modo:uel a quo fuerit cõmentatum. Tunc cæſar falli quidẽ alexandrũ nequaq̃ contra quod promiſerat fecit:uidens autẽ eũ aptũ laboribus:in ordine conſtituit numeroq; nautarũ:illũ uero qui talia p̃ſumẽda perſuaſit:morte cõdemnat. Melienſibus aũt condemnatio ſufficiens uiſa eſt:ut quantoſcũq; ſũptus uel pecunias in falſum alexandrũ erogaſſent:irreparabiliter amiſiſſet. Et circa falſum eqdẽ alexandrũ res cum magna temeritate p̃ſumptæ:finẽ huiuſmodi p̃ceperũt.

Cap. XVIII.

HRchelaus aũt tetrarchiã ſuſcipiens:mox ut iudeã attigit:iozarũ boethii de põtificatu remouit: exprobrans ei:q̃ cũ ſeditioſis una cõueniret:eleazarũ aũt fratrẽ eius ad pontificatum ſubrogat. Edificat etiã in hierichunte aulã regiã:cũ elegantia & decore mirabili:medietatẽ quoq; aquarũ quæ ad irrigationẽ agrorũ influebant: tractu ductuq; conſtructo diuertit in campũ:quod ab ipſo fuerat palmarũ arboribus conſitũ. Victum etiã edificat:cui nomen archelaidẽ conſtituit:p̃nam quoq; legẽ trãſgrediens:glafirã archelai quidẽ filiã: alexandri uero fratris coniugẽ:ex qua filios quoq; ſuſceperat:ſibimet accerſiit uxorẽ. Iudeis uero fas non erat fratrũ uxores accipere. Sed neq; eleazarus in pontificatu diuturno tẽpore p̃ſeuerat. Siquidẽ etiã ſup̃ ipſum conſtituit ieſum oſeæ filiũ. Interea decimo anno principatus archelai:oĩs nobilitas iudeorũ primateſq; ſamariæ:nõ ferentes crudelitatẽ eius:moreſq; tyrannicos:apud cæſarem accuſationes ei inſtituunt:maxime:quia cognouerant eũ cæſaris mandata tranſgreſſum: nam ei p̃ceperat: ut manſuete:dementerq; conuerſaretur ad populũ. Cæſar igitur ut hæc aduertit indignatione cõmotus:curatorẽ eiuſdẽ archelai reũ eaũ quæ romæ fuere:archelaus etiã ipſe dicebatur:protinus aduocat:cæterum ſcribendũ archelao indignũ exiſtimat:illũ aũt deſtinat:ut archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatiõe nauẽ aſcendens:nauigat celeriter: & in iudeam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem:mentẽ ei cæſaris aperuit:atq; ut confeſtim egrederetur ciuitatem compellit. Cæſar autem ueniente archelao aliquibus accuſatoribus aſtantibus:cãm hincide cognoſcit:ſed ubi ſe parum ſe expurgat archelaus: in exilium trudi p̃cipitur:ĩ uiẽna ciuitate galliæ habitaculo cõtributo:pecunias uero eius rõnibus

iussit sociari fiscalibus. Sed antequã romã fuisset uocatus archelaus somniũ suis amicis tale recitauit. Vidisse se náq; dicebat spicas decẽ numero: plenas turgentesq; frumentis uigoréq; integrũ possidentes: quas uidebat a bubus cõedi. Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur: a quibus dum scisciteretur: illi per diuersas contrariasq; opiniones solutionesq; discindunt. Tunc symon: uir esseus ueniens: mutationem rerum illo somnio significari dicebat: archelao nõ sane in rebus secundis aut commodis ꝓuenturam. Boues nanq; labores & miseriã significare firmabat: ꝓpter quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autẽ rerum illo somnio demonstrari dicebat: quod terra boum laboribus & operibus exarata i seipsa permanere pœnitus nõ sinatur: perspicax autem. x. periodum decẽ annorũ terminari manifestabat. Vnam quippe futurã æstatem & tẽpus suppleri asseuerabat archelao: quo de principatu suæ potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uero die postquam illud somnium archelao fuerat demonstratum: euocator eius archelaus procurator suus i iudeã uenit a cæsare destinatus. Similiter & glafiræ uxori eius: & regis archelai filiæ ꝓuẽit. Quæ prio sicut supra ostendimus: alexandro in coniugium sociata: constabat herodis quidem filio: sed fratri archelai. Postea uero quã idem alexander a patre fuerat interemptus iobato lybiorum regi coniungitur. Quo defuncto: item illam uiduatam in cappadotia a patre archelaus in cõiugium suscepit: marianne excludens: quæ sibi fuerat coniugata. Tantus siquidẽ illum glafiræ amoris ardor incenderat. Cum uero iuncta esset archelao: tale somnium ipsa quoq; cõtuetur. Videbat qsi alexandrũ sibi astantẽ: & se quidẽ illi adgaudere: eũq; libenter & alacriter amplexari: illũ uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O glafira: nempe uel nunc confirmas prouerbiũ quo dicitur: fidem mulieribus non habendam. Nonne mihi iureiurando constricta es: sed & iugali fœdere uirgo sociata. Postquam filios quoq; suscepimus: amores nostros oblita es secundarum cupidine nuptiarum: sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti: quinetiam cum tertio sponso cõcumbere præsumpsisti: & sine pudore domum nostram ingrediens: thorum genialem polluisti: cum archelao ius coniugale consocians ut illum uirum haberes: quem meum fratrem esse constaret. Verum ego nunquam tui pœnitus obliuiscar: neq; beniuolentiæ qua semper circa te detẽtus sum caream. Liberabo sane te uniuersis obprobriis: meam sicuti fuisti firmam stabilẽq; pfiaciens. Quæ cum illa familiaribus retulisset: post paucos dies uita defungitur. Hæc ergo haud sane importuna huic nostro operi ratus inserui: primo quidem: quia ea quæ circa ipsos reges contigisse noscuntur innotui: deinde ut exemplo uera probentur: dicere illi a quibus immortalitas disputatur animarum: aut etiam ut appereat diuina prouidentia regẽ humanaq; cuncta disponi: ne incredulitate huiusmodi regẽ homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo prohibetur per dies singulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uero regio tributaria facta: syriæ dispensationi coniungitur. Interea cirinus uir consularis a cæsare destinat: censum in Syria dispositurus: & domũ archelai redituru.

Incipiunt capitula libri. xviii.

HAec cõtinent in octauodecio libro iosephi historiarũ ãtiqtatis iudaicæ. Cap. i.
Qualiter cirinus a cæsare destinat: ut syriã iudeáq; censeret. Cap. ii.
Qualiter copinius ex equestri ordine missus est in iudeã: & qa cirinus ueit iudeã uniuersoꝝ depdaturus substantias: & archelai redditurus pecunias: & quia iudei molestę ferentes: tãdẽ psuadẽte iozaro põtifice passi sunt descriptionẽ fieri substãtiarũ suarũ. Cap. iii.
Qualiter iudas galonites: & quidem alter persuaserunt multitudini: ne suas describi substantias paterentur. Cap. iiii.
Qualiter populi eoꝝ consilia consecuti: seditiões & bella ciuilia: seu latrocinia exercuerũt ue & quantæ sint hereses philosophoꝝ apud iudeos: uel q̃libus teneant legibus. Cap. v.
Qualiter herodes & philippus cĩrates i honorẽ cæsaris fabricauerũt: & q̃liter samarite ossa mortuoꝝ in tẽplo iactantes cũ festiuitas azimoꝝ imineret populũ reddidere pollutũ. Cap. vi.
Mors salome sororis herodis quõdã regis iudeoꝝ: mors etiã augusti: romãoꝝ secũdi imperatoris. Cap. vii.
Successio tyberi cæsaris sub quo põtius pilatus mittit i iudeã. Cap. viii.
Qualiter pontius pilatus uoluit latenter intromittere in hierosolymam statuas cæsaris cognoscens autem populus seditionem aduersus illum commouit: donec illas ab hierosolymis in cæsaream transmitteret. Cap. viii.
De iesu christo. Cap. ix.
De facto quod contigit romæ in templo isidis: & quæ iudeis per illud tẽpus romæ prouenerint:

omnibus urbe expulsis per tyberium:& de seductõne samaritici populi: uel oppressione eius per pontium pilatum. Cap.x.
Accusatio samareoꝝ aduersus pilatũ apud uitelliũ: & qualiter uitellius romã eum ad cæsarem ire compulit:ut ibi rationẽ eoꝝ quæ contigerant redderet. Cap.xi.
Vitellius ascendẽs hierosolymã:magnificus ac munificus extitit ĩ populos:& q̃liter tyberius cæsar scripsit uitellio ut amicicias cõponeret cũ artabano parthoꝝ ĩperatore. Cap.xii.
Mors philippi fratris herodis iunioris:& q̃liter tetrarchia eius dispẽsationi syriæ:regiminiq; cõiuncta ẽ:& de simulatione quæ cõtigit inter arethã pethreũ & herodẽ:quia eiecit herodes filiam arethe:quã duxerat uxorẽ:amoꝛ captus herodiadis:quã subĩtro duxit loco uxoris:& qa tyberius ꝓuocatus scriptis herodis mãdat:uitellio aduersus arethã pugnare. Cap.xiii.
De ioanne baptista ab herode passo: & uitellii præparatio in pugnã aduersus arethã secundũ q̃ scripserat ei tyberius: & quia uitellius ascendẽs hierosolymã fauorabiliter suscipiẽ a populo: descriptio quoq; succincta de uniuersa maioris herodis prosapia. Cap.xiiii.
Multiformis calamitas & infœlicitas quæ ꝓuenit agrippæ:adeo ut a ꝓprio liberto romæ accusatus:& cõuictus ĩ uincula a tyberio sit iniectus mors tyberii:successio gaii:solutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impositio per gaium. Cap.xv.
Qualiter herodes tetrarcha ueniens romam:accusatus fuerit ab agrippa: & in exilium missus cũ herodia. Cap.xvi.
Seditio iudeoꝝ & gẽtiliũ ĩ alexãdria cõstitutoꝝ & legatio utrorũq; ad gaiũ. Cap.xvii.
Accusatio iudeoꝝ ab apiõe legato ꝓtis alexãdrinoꝝ ꝓp qd statuã cæsaris nõ hẽnt. Cap.xviii.
Qualiter iratus gaius:mittit petroniũ ducẽ ad syriã cũ huiusmodi mãdatis: ut congregata manu pugnaret cũ iudeis:si nollent eius suscipere simulachrum. Cap.xix.
Pestis quæ contigit iudeis in babilonia constitutis per asineum & amileum fratres.

Incipit liber.xviii.antiquitatum. Cap.I.

Cirinus aũt unus de his qui semper in consultatione congregabantur: uir per oĩum magisterioꝝ & principatuũ officia celebratus ꝓ cunctas administrationes consulatus culmen ascendẽs:& in cũctis administrationibus:& aliis dignitatibus clarus:cũ paucis uenit ad syriam censor gentis a cæsare destinatus:& appreciator uniuscuiusque substantiæ. Cap.II.

Ittitur etiã cum eo copinius ductor totius equestris agminis: potestatemq; iudeoꝝ omnium gerens. Venit etiam cirinus iudeam nam dispensationi syriæ fuerat adunata:uniuersoꝝ deprædaturus substantias:& archelai redditurus pecunias.Porro iudei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent:subiiciuntur tamẽ ne amplius subsisterẽt: persuadẽte illis pontifice iozaro:boethi nanq; erat iste filius.Et illi quidẽ cuncti ratione pontificis:deprædari suas permisere substantias:nihil amplius hesitantes. Cap.III.

Sed iudas gaulonites:homo ex citate:cui nomẽ erat gamalas:saddocũ phariseũ sibi cõiungens:recessionẽ facere festinabat: nã depdationẽ & censũ nihil aliud eẽ dicebãt q̃ integrã seruitutẽ.Proinde ad defendendã suã libertatẽ:totã plebẽ diuersis exhortationibus incitabant: oẽm quoq; illis cooperaturã esse creaturã: si pro bono libertatis honorẽ suã & gloriã magnanimitate tueretur:sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus consiliis ad agendum procederent. Cap.IIII.

His itaq; diebus amplius eoꝝ animus incitatur:ut etiam ab homicidiis se nullo modo arcerent:quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebatur auriebant: atq; hoc modo ĩ magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros:& supra quam dici potest: illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia:deprædationesque gerebant:obtentu quidem utilitatis defensiõisque communis:sed reuera propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur:postrẽo in inuicem conuertuntur: non secus quam contra hostes infensius ageretur bellum. Itaque quotidie deprædatiões:captiuitates: cædes:ubique concurrebant:ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas & institutionum mutatio paternaꝝ.Siquidem iste iudas & saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant:cuius amatores copiam conquirentes:seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicã. Sed etiã malorum futurorũ radices pessimas plantauere ꝓ insolẽtiã incõsuete

philoſopihæ: de qua uolo pauca diſſerere. ¶Cap. V.

IVdeis igitur philoſophiæ tres erant: etiam inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ ſe-
ſenorum: ſadduceorꝫ: & tertia qua philoſophantur: qui dicebantur phariſei: & quáquam
de eis explanauerim in ſecũdo libro iudaici belli: tamẽ etiá nũc cõmemorationis gr̃a bre
uiter attingam. Phariſei enĩ quotidianá conuerſationẽ exiguá habẽt: & prorſus abiectá: nihil mo
litudini aut delicatudini pœnitus indulgentes ſe quæcũqꝫ iudicio rationis oportere cõperta ſunt
illa ſequuntur: præpoſitis nullo mõ reluctantur: maiores natu cõpetenti honore uenerantur: ita
ut nec contrariũ quiddá alicui aliquãdo reſpondeát: fato geri oĩa credũt: ſed neqꝫ liberũ arbitriũ
hoĩs auferunt: iudiciũ dei futuꝝ eſſe ſentiunt: illic cunctos hoĩes ꝓpria merita recepturos: tá eos
quidẽ qui ſecundum uirtutẽ uixerunt: quá illos qui nequitia deprauati ſunt. Animas aũt ímorta
les dicunt: ſed etiá in inferno congrua unicuiqꝫ habitacula promerito: uel uirtutis uel iniquitatis
attribui: ſicut unicuiqꝫ uiuenti gerebatur ſtudiũ & alias quidẽ aĩas eternis trudi carceribus: alias
aũt facilitatẽ reuiuiſcẽdi ꝓcipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſqꝫ. Quã
tacunqꝫ item ad culturam diuinitatis pertinent orationũ celebrationes: temploꝝ cõſtitutiones:
expoſitionibus ſuis facienda eſſe prædicat. Nam tantũ uirtutibus eoꝝ prolatũ eſt teſtimoniũ: ut
ad eos plurime ciuitates: & maxima multitudo cũ ſtudio grandi cõfluerent: opiniõe adducti: qa
meliores cæteris eſtimãtur. Sadducei aũt aĩas mortales exiſtimãt: ſimulqꝫ cũ corporibus ĩterire.
Nullas uero alias obſeruatões præter legẽ cuſtodiũt: aduerſus doctores aũt philoſophiæ ſuæ cer
tari & reniti glorioſũ ánumerant ſed ad ꝓpuos admodũ doctrina eoꝝ ꝓuenit: & modus excitatio
nis. Primates aũt apud eos dignitatibus honoribuſqꝫ celebrant. Eſſeni át ad deũ cũcta redigunt:
ímortalẽ aĩam dicũt iuſticiá át rẽ ꝑcioſam: ꝓ q̃ etiá uſqꝫ ad mortẽ pugnandũ eẽ ꝑdicant: in tẽplo
anathẽata ꝓponenda ꝓhibent: ſacrificia uel hoſtias cũ populo nõ celebrãt: qꝫ ſe plurimum ab eis
putát mũdicia uel ſanctitate differre: & merito ſe a cõi cõgregatione diſcernunt: remotim ſacrifi
cia faciẽtes: cultu uero moꝝ atqꝫ cõuerſationibus optimi ad colendá terrá & exercendã omni ſtu
dio intenti. Illud etiá habẽt dignũ: & ualde mirabile qꝫ in aliis nõ inuenias gentibus tam græcoꝝ
quã etiá barbaroꝝ: qꝫ oẽs illis opes in medio ſunt: & ab eis oĩa poſſidentur: nihil amplius iter eos
ditõr fruitatur: nihil pauperior defraudatur: ac ſi nihil oĩno poſſideat. Et illi quidẽ hoc modo de
ſe gerũt. Sum aũt ſuper quatuor milia hoĩum nũero. Vxores nõ ducunt: neqꝫ ſeruos habere feſti
nant: aliud quippe iniquitatis: aliud ſeditionis oportunitatẽ eſtimant. Iſti ergo ſemotim apud ſe-
metipſos aduiuunt: mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes: ſuſceptores aũt redituũ promouent:
curatoreſqꝫ conſtituunt: qui cuncta quæ terra profert in uſus: neceſſarios adminiſtrent. Sacerdo
tes optimos uiros eligunt: cibus illis ſimplex eſt: habitus inſumptuoſus & mundus. Quare ergo
philoſophiæ iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionẽ. Huius ius ſequaces in ueſtitu: in habi
tu: cæteriſqꝫ aliis: phariſeis conſentiunt: circa libertatẽ uero ĩmobilem retinent atqꝫ ĩmutabilem
ſniam. Nam huius rei cupido magna eoꝝ mentibus eſt infixa. Solum enim principem & domi-
num dicunt deum omnium: mortis aũt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendũt: uel
cognatoꝝ ſupplicia: uel amiſſiones amicoꝝ oĩno contemnunt: dũmodo nullum hoĩem domi-
num dicere compellantur. Nonnulli náqꝫ uiderunt: qualiter ſepius aliqui eoꝝ in ſuppliciis ĩmu-
tabiles permanſere. Vnde plurimi quoqꝫ illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter egrota-
runt: geſſio fluuio principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoqꝫ ſuperbia ad ſeditio
nes excitandas romanis: recedendiqꝫ ab eis: & ipſe præcipitatus eſt: & alios præcipites dedit. Et
phloſophiæ quidẽ genera hæc atqꝫ huiuſmodi ſunt apud iudeos. Interea cirinus opibus reſtitu-
tis archelai: deſcriptioneqꝫ perfecta: quæ facta eſt triceſimo ſeptimo anno: poſt quã antonius ac-
ciaco bello fuerat a cæſare ſuperatus: iozarum quoqꝫ pontificem: ſeditionem a multitudine paſ-
ſum ſacerdotali deponit officio: ananum in pontificatu ſubſtituens.

¶Capitulum. VI.

HErodes autem & philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſque ſuſcipiens: herodes ſe-
phorin muro circundedit: ad inſtar & ſimilitudinem galileæ: quam anthocratoridan ap-
pellat. Alia autem betharanta ciuitas: etiam ipſa eſt: quam muro circunſpiciens: iuliam ex
nomine iuliæ uxoris cæſaris nomiat. Philippus aũt paniadam quæ eſt circa fontem iordanis flu-
minis conſtruens cæſaream nuncupauit. Tum etiá bethſaidá ꝓximam ſtagno geneſar edificat: &
dignitatẽ ei ciuitatis attribuit: habitatorumqꝫ multitudine replet: aliarumqꝫ neceſſariaꝝ rerum
copia refertam facit: & iuliam omonimam cæſaris filiæ uocat. Copinio autem iudeam illo tem
pore gubernante: quẽ ſupra docuimus cum cirino deſtinatum: huiuſmodi factum in iudea pro-
uenit. Azimorum dies agebantur: quã feſtiuitatẽ paſcha uocamus: in qua mos erat: ex media no-
ẽte portas templi a ſacerdotibus aperiri. Et tũc itaqꝫ apertis portis: uiri quidẽ ſamarite occulte in

hierosolymam uenientes per tẽpli cunctas porticus:& per totũ fanũ ossa iaciũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in tẽplo custodia maior a sacerdotibus exerceri.

¶ Capitulum.VII.

DOpinius aũt non post multum tẽporis romam reuertit̃: cui successor regendæ puinciæ marcus efficitur:sub quo etiã salome herodis regis soror uita defungit̃:iuliæ cæsaris uxori derelinquẽs iamniã & oẽm suã toparchiã: & in cãpo faselidã & archelaidã constituas quæ etiã plurimis cõsite uere palmitibus:quoꝝ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; succedit annius rufus:sub quo etiam cæsar emoritur:romanoꝝ secũdus imperator.vii.&.l.imperio annos aduiuens menses.vi.dies aliquantulum super duos ex quibus.xiiii.annis simul cum eo antonius reipublicæ gubernacula rexeret. Viuens itaq; ános.lxxvii. uita decessit. Huic succeddit in principatu tyberius uero uxoris eius iuliæ filius qui fuit romãis iii.imperator:sub quo quĩtus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficitur:annii rufi successor.Is anum remouens sacerdotio:hismahelum filium iabi pontificem designauit.Sed & hunc nõ multo post abiiciens:& eleazarum anne pontificis filium sacerdotio surrogauit. Post annum uero etiam hunc arcet officio:& symoni cuidam camithi filio ministerium põtificatus attribuit. Sed non amplius & ipse quam unius anni spacio eodem perfunctus officio:ioseppum cui caiphas nomen fuit:habuit ordine successorem. Et gratus quidem talia gerens:romam reuertitur postquã xi.annos in iudea compleuerat. Huic successor pontius pilatus effectus est. Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberii peruenit:edificans ciuitatem:quam ex eius cognomento tyberiadam denominauit: menibus eam firmis fortibusq; circundans: in regione galileæ iuxta stagnum genesar:unde aquæ calidæ non longe distabant:in uico cuius nomen erat amathus. In hanc confines plurimi confluxere:atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit.Ex omni quoq; regione quæ sub illo fuerat constituta:ab eo coacti conueniunt:ut ibidem cõmanerent.Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur. Suscepit etiã quotquot hĩc inde ueniebant inopes & egenos:plerosq; etiam quos liberos non esse constaret:quibus tamẽ securitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit :ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere.Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur: ut in his omnibus stabiles habitatores efficeret:maxime aũt ex paterna lege transcribens:in qua significatur ut habitatio septẽ dierũ ciué loci perficiat.In illis diebus morit̃ etiã fraates parthoꝝ:imperator:insidiis illi a fraate filio præparatis secundum hunc modum. Fraates imperator postquam legittimos filios habuit:asciuit sibi italici generis concubinam:cui nomen erat thermusa. A cæsare iulio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata:& primum quidem ea sicut dixi ꝓ concubina utebatur:captus mira pulchritudine mulieris.Procedente uero tempore filioq; ex ea fraate susceptoconiugem eam legittime designauit:quam honorabiliter tractabat in omnibus: & quicquid diceret ei obediebat.Itaq; festinans:ut parthorum principatus filio suo cõtingeret: qđ uidebat aliter fieri non posse:nisi exide legittimos filios aliquibus argumẽtis excluderet:persuadet imperatori ut illos romam obsides destinaret.Proinde illi:non enim facile fuit fraati: dispositionibus thermuse resistere:romam a patre mittuntur:& solus in regno fraatis filius enutritur. Sed postquã adoleuit graue reputans ac malitiosum: ut principatum patre tribuente susciperet: insidias præparat patri:cooperante sibi etiam matre.Nam sermo quoq; ferebatur:ꝙ ei concubitu miscereturItaq; pro utroq; facinore genti factus est exosus: tam parricidio quam amore matris nefando:seditionibus excitatis antequã amplior fieret:ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaq; in unũ parthoꝝ fortissimi cernentesq; sine principe se non ualere cõsistere: cœperunt inspicere:quisnam illis ex genere arsacidarum fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat:unde quoq; usq; in hodiernum diem pollutum:dicunt:& iuriatu ex semine mulieris ita licet illud imperium.Herodem itaque per legatos asciscunt.Sed postq̃ iste quoque suscepit imperium:cœpit inuidiosus esse multitudini: atq; suspectus ꝑ ímensam crudelitatẽ: erat quippe ita seuerus:& oĩbus mõis ímittis.Hunc ergo cõgregati simul extinguũt.Plericq; aũt dicebãt: ꝙ eũ in sacrificiis inter altaria pemerunt:nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurios tamẽ opinio illa est:ꝙ dũ uenatũ ꝓgit:occisus ẽ.Legationẽ itaq; romã mittũt:unũ ex obsidibus ad ĩperiũ postulãtes: & mittit̃ illis bonões:cæteris suis fratribus ãtelatus:ꝙ iudicabat̃ fortunã suã:potestatẽq; nõ in soléter aut nimie tractaturus.Sed barbar̃ multitudini celerria conuersio suborit̃.Siquidẽ sunt etiam natura mutabiles.Mansuetudinem itaque eius cœperunt contemnere: indignum putantes: ut seruo subiicerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definiebant neq; enim iure belli datum: sed quod peius putabant in pace ad inuiriam suæ gentis & regni alieniginis esse contraditum. His ergo querelis gens uniuersa commota:illum proturbat imperio:cõfestimq; artabanũ euocant medorum regẽ arsacidarũ genere descẽdẽtem

Perſuaſus artabanus uenit cum omni militia. Cui bonones occurrit: & multitudine cõgregata parthorum:cum eo bello congreditur.Artabanus aũt uictus confugit ad montes medie: & non poſt multum tempus cõgregans etiã ipſe magnas turmas exercitus: cum bonone cõfligit:& uictus bonones cum pauco ad ſeleuciam confugit equitatu.Artabanus aũt fuſum parthoꝝ exercitum inſequens:magna ſtragem operatus eſt. Tunc barbaris grãdi metu compreſſis ad contexti fontem cum magna multitudine pergit.Illo itaq; parthis imperante bonones in armeniã uenit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare:deinde uero ad romanos legationé mittit. Sed ubi tyberius petitionẽ eius abnuit:ille item ad parthos cõuertitur & bellũ artabano denunciat: quando quidẽ nulla illi recuperandi regni machinatione ſuccurrebat.Cæterum armenii qui circa niſatẽ habitant:artabano fuere ſociati:a quibus detentus bonones ſylano ſyriæ rectori cõtraditur.Ille aũt ex uerecũdia:quõ eum romæ nouerat:cuſtodiuit:honorificeq; tractauit.Armeniã; eſt aũt orodi artabãus uni ſuoꝝ filioꝝ tradidit.Ea tempeſtate moritur etiã cõmagene rex antiochus:& plebs aduerſus nobilitatẽ ſcinditur:& mittit utraq; pars legationẽ ad romã:nobilitas quidem ſtatũ reipublicæ habitũq; mutare deſiderans: ut præſidali diſpenſatione regeretur:multitudo uero regnũ habere ꝓprio more cupiebat. Senatus aũt utraq; legatiõe ſuſcepta:ex decreto germanicum mittit:cuncta ſyriæ forte negocia correcturꝰ agente fortuna quo facilius ireriret. Nã ueniens in partibus orientis:& in melius cuncta diſponens:a piſone ueneno perimitur ſicut iam in aliis indicatum eſt.

¶Cap.VIII.

Dllatus aũt iudeæ rector exercitum de cæſarea ſecum aſſumens:tendit ad hieroſolymã: ut leges ſolueret iudeoꝝ. Nã ſecũ ſtatuas cæſaris:quæ ſignis militaribus inerãt ītromittit. Imagines autẽ: aut aliquid huiuſmodi facere lex noſtra prohibet & ꝓpter hoc ante illum omnes iudeæ rectores:ſine ſignis ĩgrediebãtur menia ciuitatis. Primus itaq; pilatus ignorãtibus populis introgreſſus:ſigna quæ ſecum apportabat:in ciuitate cõſtituit. Illi uero mox ut rem cognouerunt:congregati ueniunt cæſareã:diebus plurimis ſupplicantes: ut imagines de hieroſolymis auferrentur. Pilato uero abnuente:q; iniuriã cæſari facere ſi fieret eſtimabat:iudei nullo mõdo diſcedunt. Tunc ille occulte inſidiis armatos milites collocat. Cunq; pro tribunali ſediſſet: qđ ei fuerat in ſtudio nam eũ locũ in inſidiis quas ꝑparauerat aptum eſſe pſpexerat: iudeiq; iterũ ſupplicarent:ſigno dato:milites ꝓceſſere:iudeis undiq; circũdatis:cœpit pilatus morte cõminari:niſi quieuiſſent. At illi mortẽ ſe potius electuros:quã cõſtitutiones legis ſuæ trãſgreſſum iri firmabant. Tunc pilatus ãmirans fortitudinẽ iudeoꝝ in conſeruandis legalibus conſtitutis:confeſtim imagines de hieroſolymis auferri præcepit: cæſareãq; perduci. Voluit etiã ex opibus tẽpli aqueductum pergentẽ in hieroſolymã fabricare: ſuſcipiens initiũ torrentis quod ſtadioꝝ duũ miliũ interuallo diſtabat.Sed iudei non libenter accipiunt & circa eos qui operabant multa milia hominum congregata:clamabant ut ab illo opere ceſſaretur.Plericq; etiam maledictionibus utebãtur:contumelias quoq; iactantes:ſicut uulgaria ſolet multitudo.Ille uero milites a dorſo iudeos circunuenire præcipiens:iubebat ut cederent.Illis aũt ad contumelias iniuriaſq; conuerſis:dato ſigno militibus:iuſſit ut iudeos inuaderent.Milites porro ampliora quã iuſſi erant ꝑpetrãtes: multitudinem magna cæde ꝓſternunt.Plures igitur ibi deficiunt:plericq; aũt ſauciati diſcedunt. Itaq; hoc modo ſeditio illa terminatur.

¶Cap.IX.

Fvit aũt hiſdẽ tẽporibus ieſus ſapiens uir:ſi tamen uirũ eum nominare fas eſt. Erat enim mirabilium operum effector:& doctor oĩum eoꝝ hoĩum qui libenter audiunt quæ uera ſunt.Et multos quidem iudeorum:multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primoꝝ noſtræ gentis uiroꝝ: cum pilatus in crucẽ agendũ decreuiſſet:non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enĩ eis tertia die iterũ uiuus: ſecundum q; diuinitus inſpirati prophetæ uel hæc:uel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. Sed & in hodiernum chriſtianorum qui ab ipſo nuncupati ſunt:& nomen perſeuerat & genus.

¶Cap.X.

Hiſdem temporibus alia iudeos ſeuiora perturbant.Nam etiam in templo iſidis:qđ romæ fuerat coſtitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioq; cõtigit quod primum explanabo:tum demum ad illa quæ apud iudeos euenere tranſibo. Paulina quædam mulier erat romæ:maiorum dignitate præclara ſtudio caſtitatis intenta:honeſtatis opinione perſpicua. Erat etiam opum magnitudĩe locuples: & uultus pulchritudĩe decoroſa ætate aũt quãdo maxĩe mulieres pudicicia decorantur. Hæc nupta erat ſaturnino:etiam ipſo genere:opibus:cæteroque cultu conſimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidam nomine mundus:ex numero equeſtri:ſed in gradu iam emerito conſtitutus: & dignitate magna ſublimis: idoneus etiam ad munera largienda:ſumptuſque faciendos. Nam memorate quoque mulieri

maiora dona promiserat: quæ illa contemnente maxio fuerat amore succensus: ut etiã .xx. miriadas dragmarum atticarum se daturum pro uno concubitu spopondisset: sed neq; sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infœlicitatẽ morbi susçipiens: siquidẽ nec cibum ualebat accipere: morti se addixerat: hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum aĩo infigens: per dies singulos agebat: ut celeri morte raperetur. Erat aũt mundo liberta quædam ex parentibus noĩe ida: oĩum maloꝝ & iniquitatum coagulũ. Hæc grauiter ferens: q̃ ille iuuenis se damnaret in mortẽ: nam clarebat oĩno periturus: accedens erexit eũ: & cœpit cũ eo talia fabulari: quæ aĩum eius bonæ spei facerent. Promittebat se nãq; acturã apud paulinã: ut qnq; miriadas accipiẽs: cõcedẽ iuueni qd̃ uolebat. His itaq; dictis: iuuenẽ de morte reuocãs: sũpsit ab eo pecũiæ quantũ placuerat: sed nõ eadẽ uia paulinam aggreditur: qua fuerat ante tẽtata: cernẽs aĩum mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciẽs uero q̃ admodũ eẽt illa cultura isidis occupata: tale aliq̃d machinatur. Accedit ad quosdã ex tẽplo isidis sacerdotes: quibus interpositione iurandi fidẽ seruare persuasit: dans etiã in præsenti duas miriadas & dimidiã: ꝓmittens etiã aliud tantum: si qd̃ uellet: habuisset effectũ. Tunc cãm aperit: amorẽ iuuẽnis ĩdicat: orat ut & mulierẽ q̃bus possent modis inducerent. Illi aũt pecuniaꝝ cupidine capti ꝓmittũt quicq̃d ĩperaret ꝓtinus ĩpleturos: præsertĩ aũt ipse maximus sacerdotum: ut paulinã conueniret: ac suis uerbis impleret pollicetur. Finxit ãt se ex egypto uenisse: ab anubio destinatum: q̃ is grandi circa paulinam amore teneretur: eumq; deum sibi iussisse: ut romam ueniret: mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libẽter illa & optabiliter suscipit atq; ad amicas gloriando denũciat: q̃ ab anubio tali merito digna iudicet̃. Hoc etiam intimauit marito: q̃ amboꝝ cœnã anubius concupiscat. Ille aũt grata concessit pudicitiã coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templũ & cũ cœnasset: tempusq; quiescendi uenisset uniuersæ ianuæ a sacerdote clauduntur. Cuncta quoq; lumina subtrahuntur: mundus aũt intro latebat occultus. Qui postquã factũ silentium est ad mulierem deuenit. Illa aũt existimãs deum esse reuerenter accipit: atq; ita cum ea mundus pernoctans: circa uicinũ lucis abscessit. Illa autẽ mane facto consurgens: atq; ad suum uirum ueniens: aduentũ ad se numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas: magnã sibi ex hoc glorificationem reputans proueniss̃e: & quia uerba quoq; ad illam fecisset: anubius indicabat. Sed ex audientibus alii non credebant: naturã inspiciẽtes rei: pars ãt credebat: quia dum ueꝝ ad miraculũ dicebant: pudiciciam attendentes: dignitatẽ quoq; referebant. Tertia uero die postquã factum est occurrens ei mundus: o paulina inquit: salua sti mihi .xx. miriadas: quas posses familiaribus tuis rebus adiicere: nũc aũt nec meis postulatio nibus defuisti: & damnificatione liberasti. Nam in tẽplo tota nox a te cum mũdo peracta est: nec mei nominis interest uoluptate percepta. Nihil enĩ ad perficiendum negociũ obfuit: q̃ anubius uocitatus sum. Et ille quidẽ talia locutus abscessit: illa uero in mentẽ suam rediens: tũc primum illud facinus itellexit: & scissis ꝓtinus uestimentis ad uirum cucurrit: factionẽq; aperuit: tam magni facinoris deprecata: ne suam iniuriam neglexisset. At ille ĩperatori cuncta denunciat. Tunc tyberius diligenter causam examinans: uniuersum sacerdotum scelus inuenit: & ipos quidẽ cum ipsa quæ causa totius iniquitatis extiterat: adegit ĩ cruces: templum autem ipsum funditus euertit: statuamq; isidis in tyberim fluuium iactari præcepit: mundum autẽ exilio condemnauit: dignum eum maiore pœna non iudicans: q̃ amoris uehementia deliquisset. Et ea quidem quæ ĩ templo isidis prouenere: tali fine concluſa sunt. Nunc ad rem redeo: ut explicẽ quæ iudeis romæ eodẽ tẽpore contigerunt: sicut etiã ante præstrinxi. Erat quidam uir genere iudeus: de sua patria profugus: accusabatur autem legalium transgressione præceptorum: unde apud suos quoq; reus habebatur: etiam malignus in omnibus. Iste per multos dies legem se moysi exponere simulabat: & tres uiros in omnibus similes sibi consocians: seducunt uuluiam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum suum dederet. Cui persuadebant: ut ostri & auri plurimum in hierosolymam mitteret: templi ornatui profuturum. Quod illi sumentes propriis usibus absumpsere: propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc tyberius: nã & totum negocium saturninus insinuat: uir uuluiæ pariter amicus & tutator: iubet roma cũctos iudeos excedere. Consules uero quatuor milia ex iudeis militantes mittũt in sardorum insulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ custodiam affecere tormentis: atq; hoc modo ꝓpter nequitiã quatuor hoĩum uniuersa multitudo pellitur ex urbe. Sed neq; samareoꝝ gens turbis fuit exps: uel tumultibus aliena. Hos enĩ puertit uir q̃dã mẽtiri ꝓculdubio iudicans caphedõ noĩe: qui oẽm plebem suasionibus artificiosis ĩduxerat ut in montẽ garizim oẽs accurrerent: q̃ eum sanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebaẽ enĩ se abscendẽtibus ostensurum uniuersa uasa: quæ ibidem a moseo fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur: & confidunt in quodã uico: cuius est nomen tirathua: atq; hincinde plurimos cõgregabãt: ut cũ maxia

multitudine montem aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu pilatus occupat:omnem equitatum præcedere iubens: & ductu uelociſſimos:atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur:& alios obtruncant:pleroſq; in fugam uertunt:maximã partem capiunt: quoꝝ ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:pilatus interfecit.

¶ Capitulum.XI.

Sed ex hoc ſameoꝝ gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniũt:qui p id tẽpus gerebat principatũ ſyriæ:atq; apud eũ pilatũ accuſant:q; iniuſte tantos occiderit.Non enim a rõanis diſcedẽdo:ſed iniuriã pilati declinãdo:in tirathua cõgregatos eſſe promebãt. Tũc uitellius marcelium unũ ex ſuis amicis qui curaret ĩ iudea conſtituit:pilatum autẽ romam pergere:ut de his quæ a iudeis accuſabatur: ſe in iudicio cæſaris expurgaret. Tunc pilatus poſtquã in iudea decimum compleuit annum:pergit romam uitellii iuſſione compulſus: non enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari.Sed antequam pilatus romam ueniret: tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

¶ Capitulum.XII.

Vitellius aũt ueniens ĩ iudeam:aſcendit hieroſolymam:& erat forte tunc feſtiuitas a maioribus inſtituta:quæ paſcha uocatur.Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in populos:nam & uenalium rerum precia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis apparuit:ſed etiam ſtolam pontificis:uniuerſumq; eius cultum atq; ornatum in templo haberi permiſit:& ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum inſtitutionem moris antiqui.Nam antequã uitellius ueniſſet:in antonia ſeruabatur.Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur. Vt autem ibi dem ſeruaretur:talis extiterat cauſa.Pontificum quidam hircanus nomine:unus ex multis: nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati:prius in loco templi uicino tabernaculum cõſtruxerat: & ibi ex maxima parte degebat:ubi etiam ſtolam põtificalem habuit. Nam cuſtos eius extabat: propter quod ea ſoli licebat inducere:quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatẽ exiebat:priuatis indumentis utebatur.Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filii eius:& eorũ filii: multo tempore conſeruabant.Sed poſtquã herodes acceſſit in regnum:illud tabernaculũ oportuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruit:& antoniã ex nomine antonii:q; ei amicus erat appellat: ſed etiã ſtolam ſicut eam ibi reperit:ita etiam præcepit cuſtodiri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum cõmotuꝝ.Similiter etiã fecit archelaus filius eius: poſtquã herodi ſucceſſit in regnum.Et deinde archelao excluſo:a romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo:ex lapidibus fabricato:ſub ſigillo ſane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta:& candelabrum quoq; ſeruabatur: quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur.Tranſacta uero feſtiuitate: iterũ in loco proprio reponẽda reddebatur:& per tres utiq; feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis & per ieiunia:dabatur atq; reddebatur. Vitellius autẽ tunc ſecundũ morem antiquũ ſtolã illam pontificum poteſtati contribuit neq; permiſit:ut quando uſui opus eſſet:a gazofilatio peteretur. Hoc itaq; beneficium iudeis indulgens pontificẽ ioſippũ cognomẽto caiphan ſacerdotali remouit officio:cui ionathã filiũ ãne in pontificale miniſteriũ ſubrogauit.Quæ cũ egiſſet:tũc cõfeſtim qđ in antiochiã ducit ĩgreditẽ. Mittit etiã tyberius ad uitelliũ litteras:iubẽs ei:ut amicitiã cũ artabano parthoꝝ ĩperatore cõſiceret.Terrebat enĩ eũ:q; inimicus extaret:& armeniã iuaſiſſet:ne forte amplius eius cõcepta progrederetur audacia:mouetq; ut nõ aliter eius amicitiæ crederẽt:niſi ſuos filios obſides præbuiſſet.Hæc itaq; ad uitelliũ ſcribẽte tyberio:ille magnis muneribus pſuadet hibeoꝝ:& labanoꝝ regi:ut cũ artabano ſine ulla dilatiõe pugnaret.At illa a pugna quidẽ abſtinẽt:ueꝝ ſcithas cõceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas:in artabani regiones immittunt:atq; ita deuaſtatur armenia: oĩſq; terra parthoꝝ hoſtibus ĩpletur & cladibus.Nam primi eoꝝ paſſim ubiq; perimunt:turbis & lucta cuncta cõplent. Filius etiã ipſius ĩperatoris in ea pugna perimit cum exercitu numeroſo.Nam multe miriades ibi defecere parthoꝝ:ipſumq; artabanũ per munera uitellius corruptis amicis eius:& conſanguineis pœnæ pdiderat.Sed cũ dolos intelligeret artabanus:ſeq; circũuentum irremediabiliter agnouiſſet:nam erant plures qui ei inſidias parabãt:cũ paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſſit:atq; ita ſe inſidiantiũ dolis eripuit.Poſtea uero magnã manũ decorum ſaorũq; congregans: cũ reſiſtentibus ſibi pugna congrediẽ: & ſuperãs ſuũ tutatus ẽ principatũ.Hæc tyberius audiẽs:iuſſit poſtea cũ artabão amicitiã fieri: qđ etiã ille libẽter amplectitur. Hoc aũt q̃ndo gerebaẽ:circa eufratẽ fluuiũ erãt artabanus & uitellius:atq; ibi de pacis fœdere cõlocunt:in medio ſibi põte flumĩs occurrẽtes:paucos ſecũ uterq; qui ſibi muniméto foret adducens. Ibi poſtquam de pace locuti ſunt:herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio præparat: tabernaculum ex uelamentis precioſis exornans. Tunc artabanus dat obſidem tyberio darium ſuum filium: cum quo etiam munera magna multaq; tranſmittit.In quibus etiã hoiem

magnitudine ſeptem cubitoꝝ:genere iudeum:nomine lazarum miſit:qui propter corporis uaſtatem gygas uocabatur.His itaq; peractis:uitellius an ad antiochiam artabanus aũt in babilonia reuertitur. Herodes aũt uolens ſemetipſum tali nuncio cõmendare:litteras per huiuſmõi deſtinat portitores : ĩ quibus intimat pacem factam:obſidẽq; ſuſceptum:poſtremo cuncta denũciat:quæ ad negocium pertinebant:nihil pœnitus prætermittes. Poſtea uero cum auitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ:reſcribitur a cæſare: q̃ cuncta iam ante cognouerit: herode de omnibus edocente.Ex hoc uitellius ſupra quã quiſquã ratus erat indignatione turbatur:non tamen ſuum animum aperit:ſed iram mente ſeruabat:donec reuerteretur:gaio ſumente regimen principatus.

Cap.XIII.

DVnc etiam philippus herodis huius frater uita defũngitur:uicesimo quidem ſecũdo ãno imperãte tyberio:ipſe aũt per.xxxv.annos rector aduixit:ſub ſuo iure poſſidẽs traconitidis & gaulonitidis regionẽ.Ad hæc etiã uantaneoꝝ uniuerſam gentẽ ſuo regimĩe gubernabat.Is moderatũ & manſuetũ ſe cunctis q̃bus ĩperabat exhibuit:nullas oppreſſiones aliquibus importans: nã eius ad ſubiectos cõuerſatio talis erat.Procedebat cũ paucis:electis: ſibiq; gratiſſimis:in cauſis iuſta iudicia ꝓferebat:in itinere occurſantibus uel opis egentibus auxiliabaſ impigre:ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius: ſtatim ĩ ſolio conſidens cãm audiebat:iuſte pti adiutor iniuſte punitor exiſtens. Hic ergo moriſ inualida:unde magnis exequiis ĩ monimentũ deferturq̃ ab ipſo ante fuerat conſtitutũ:iuxta paniadã:exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Principatum aũt eius tyberius cæſar aſſumens:ſiquidem nullũ reliquerat filiũ:diſpenſationẽ ſyriæ regiminiq; cõiunxit:functiones aũt tributarias quæcũq; colligerenſ in eadẽ præcepit tetrarchia ſeruari.His quoq; tẽporibus inter arethã petreum:& herodẽ regẽ ſimultatõ magna cõtigit: propter huiuſmodi cãm.Herodes tetrarches uxorẽ habuit arethe filiã cum qua non paruũ tempus aduixerat.Sed cum romam euocaretur:tranſiens in domo herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe:ſed nõ ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia ſymonis ſacerdotis fuerat procreatus.Cunq; ibi eſſet:herodiadis amore captus eſt:uxoris alterius herodis:filia enĩ erat iſta ariſtoboli ſoror aũt agrippæ maioris.Audet igitur de mulieſ de nuptiis in eundis miſcere ſermonem.Illa uero ſuſcipiente pacta firmantur:ut cum roma reuerſus fuiſſet:illa connubii iura ſuſcipere.Erat enim in pactis:ut filiam arethe regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur.Sed cum reuerſus fuiſſet:peragens romæ propter quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cũcta cognoſcens:quæ inter eũ fuerant herodiadẽq; cõpoſita:anteq̃ eã ille cũcta cognouiſſe ſentiret:rogat uiroꝝ:ut in macherunta ubilimes erat arethe herodiſq; regionis: ab eo mitteretur: nihil ſuæ uolũtatis aperiẽs.Hoc herodes libenter accipiens: mittit uxorẽ: nihil eã ſenſiſſe pœnitus arbitratus.Illa uero:permiſerat enĩ ante multũ tẽpus ad patrẽ:ut ei apud macherunta oĩa pararentur quæ itineris uſus expoſceret:a ductoribus arethe ſuſcipitur:confeſtiq; ĩtrat arabiam atq; ibi ab illis ductoribus ad alios:ab illiſq; rurſus ad alteros tranſmiſſa cũ ſumma celeritate patri perducitur:cui cunctã herodis aperit uoluntatẽ.Ille uero exhĩc inimiciaꝝ ſumpſit initium:atq; ab utroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligitur:non quidẽ ipſis præſentibus: ſed ductoribus ab utraq; parte trãſmiſſis.Pugna atq; facta: & exercitu herodis afflicto:proditione profugaꝝ:qui de philippi tetraichia ad herodẽ quaſi auxiliãdi cauſa cõuenerant: hæc herodes ſcribit ad tyberium. Ille autem indignatus q̃ arethas talia perpetrauerit:ſcribit uitellio: ut ei incunctanter bellum inferret & aut uiuum eum uinctum adduceret: aut certe mortui caput auferet. Tyberius q̃dẽ ut hæc ageret:rectori ſyriæ demãdabat.

Capitulum.XIIII.

OVibuſdã aũt iudeoꝝ uidebaſ ideo periſſe herodis exercitũ q̃ in eũ ſatis iuſte indignatio diuina cõmota ſit:pro uindicta iohannis:qui uocabaſ baptiſta. Hunc enĩ herodes occidit:uirum ualde bonũ qui præcipiebat iudeis uirtuti operã dare:iuſticiã colere:in deũ ſeruare pietatẽ:& q̃ baptiſmũ in unũ coire:tũ demũ enĩ baptiſmũ acceptabile fore:ſi nõ ſolũ ad abluẽda peccata ſumaſ:uerũetiã ad caſtimoniã corporis:atq; ad animæ iuſticiã purificationẽq; ſeruetur: omniumque pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cũ ab eo p̃cepta huiuſmõi docerenſ:atq; ad audiẽdũ eũ per pluriaſmultitudo cõcurreret: ueritus herodes: ne forte doctrinæ eius pſuaſiõe populi a ſuo regno diſcederẽt: uidebat enim: q̃ p̃ceptis eius ac mõitis parata eẽt plebs in oĩbus obedire melius credidit priuſq̃ noui aliqd fieret: ꝓuenire hoiem nece:quã poſtmodũ turbatis rebus:ſerã penitudinẽ gerere. Ex ſola hac ſuſpitione herodis uinctus in caſtellum macherunta abducitur iohannes: ibique obtruncatur. Iudeis autem ſicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importaſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare: ut bellum cum

aretha perageret.Sumens igitur duas legiones:& peditum & equitum uniuerſam manū:cūctoſq;
auxiliarios ex regibus qui ſub romanis erant ſimul adducens:pergebat per iudeam tranſitum fa
cere.Sed uenientes in occurſum eius primates iudeoꝝ:poſtulabant ne per eoꝝ regioné iter age
ret:ne compellerentur contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille ꝓua
ſus:mutata ſnīa quā ante conſulto prouiderat:per campū magnum ire præcepit exercitum: ipſe
aūt cum herode tretrarcha & amicis aſcendit hieroſolymā de hoſtias īmolaturus. Nam dies fe
ſtus iudeoꝝ propinquus inſtabat.Ad quam feſtiuitatem occurrens:fauorabiliter ac decenter ab
omni multitudine iudeoꝝ exceptus ibiq; peragens dies feſtos:ionathan pontificali remouit offi
cio:qđ eo filio eius fratri cōtradidit.Quarto aūt die allatæ ſunt illi litteræ: ī quibus ſignificabaſ
mors tyberii: & ut oēm multitudinem congregans:ad deuotionē gaii:iurare cōpelleret. Milites
quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat:q; bellum iam gerere non ualeret neſciēs gaii
propoſitum:in quē poteſtas rerum tranſlata conſtaret. Dicebatur etiā q; hoc arethas ex augurio
antea cognouiſſet.Nam cum ad eum uitellius nuncium belli miſiſſet:fertur uitellii militibus re
ſpondiſſe: impoſſibile eſſe prorſus:ut ad petreos romāus exercitus aduenerit: antea enim unum
ex principibus morituꝝ:uel eū qui bellum imperauiſſet:uel illum qui impetrantis propoſito mi
niſtraret:uel illum aduerſus quē prælium pararetur. Vitellius interea in antiochiam repedauit.
Agrippa uero ariſtoboli filius: anno antequā tyberius moreretur romā uenit:uolens apud impe
ratorem agere:ut ſibi aliquā tribueret poteſtatē. Volo igitur plenius explicare:de uniuerſo hero
dis genere:qualiter fuerit propagatū:ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriā pertinēs amplius eni
teſcet:per quē probabiť nihil prodeſſe uel exercitus uim:uel corporis ualitudinem: uel alia quæ
uidentur mortalibus appetenda:ſine pietate qua colitur deus.Siquidem intra.c.annoꝝ ſpacium
præter paucos:nam admodum plures erant:cuncta herodis origo cōſumpta eſt. Super hæc etiā
ad humilitatem & modeſtiā humanum genus adducitur:cum illius familiæ calamitates audierit
poſtremo etiā:omnis res agrippæ declarabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & ab
iectus ad tantam magnitudinem poteſtatis aſcendit: quod nullus ſcientiū eum de illo homine
aut ſperare poſſet:aut credere.Dixi quidē etiam antea de his:tamen nunc quoq; diligētius expla
nabo.Herodi maiori fuere ex mariāne hircani:filiæ duæ:ex quibus una:ideſt ſalome nupta fue
rat faſelo nepoti ſuo: filio faſeli fratris herodis:hanc enim pater ipſe tradiderat:altera uero: ideſt
cypris antipatro:etiā ipſa nepoti quidē herodis:filio aūt ſororis eius ſalome.Et faſelo quidem ex
ſalome procreantur filii.v.antipater:herodes:& alexander:filiæ aūt alexandra & cypris: quam in
coniugium acceperat agrippas filius ariſtoboli. Alexandram autem honorabilis uir ciprianus
ex nobilibus habebat uxorem : ſed nullos ſuſcipiens filios cypris emoritur. Verum ex agrip
pa quidem pueri procreantur duo : filiæ autem tres:berenice:mariamne:druſilla. Agrippa aūt
& druſus pueri uocabantur : quorum druſus:antequam ad adoleſentiā ueniret emoritur:agrip
pa aūt a patre mittebatur. Herodes aūt & ariſtobolus:& berenice:etiam hii quoq; filii fuerūt he
rodis maioris:berenice aūt cuſtodibari fuit & ſalome filia ſororis herodis. Hos ariſtobolus ſan
tulos dereliquerat: occiſus a patre cum alexandro fratre :ſicut ante iam diximus. Sed hii poſtquā
adoleuerūt: ducūt quidē agrippæ frater mariānem filiam olimpiadis:herodis regis filiæ:& ioſip
pi qui erat herodis regis frater ariſtobolum.Tertius aūt agrippæ frater ariſtobolus ducit iotapa
tam ſigerammi filiam emeſoꝝ regis:ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat:ob
iuratus: nomine iotapata:& iſti quidem maſculoꝝ filii fuere:herodiadis quoq; erathis ſoror pro
genita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat iuncta:quē ex mariāne ſuſceperat ſymonis ponti
ficis filia.Ex iſtis etiā ſalome filia ,ꝑcreatur qua,ꝑcreata:herodiadis legem paternā tranſgrediens:
herodi coniungitur:fratri uiri ſui:ex uno patre progenita:uiuum deſerens uirum.Hic autem cui
coniuncta eſt:tetrarchiā habebat galileæ:filia uero eius ſalome philippo filio herodis nupta eſt:
tetrarchæ traconitidis regionis.Sed iſto ſine filio moriēte ariſtobolus eam in coniugiū ſuſcepit:
filius herodis:frater agrippæ. Ex quibus filii quoq; naſcūtur.iii.herodes:agrippa:ariſtobolus.Et
ſalome quidem tali modo proſapia propagatur. Ei aūt ex antipatro filia procreatur cypris: quā
alexas ſelcias ſumit uxorem.Alexe uero huiuſq; mulieris filia:fuit item cypris.Herodes autem &
alexander:quos fratres diximus antipatri:ſine filiis moriuntur.Alexandro aūt herodis regis filio
qui a patre fuerat interemptus:alexander & tygranes filii generantur: ex archelaicha pradocorū
regis filia & tygranes quidē cum regnaret in armenia:accuſatus ī roma:ſine prole defungiť.Ale
xandro aūt tygranes omonimus fratris eius gignitur filius. Et iſte alexander qui duxit antiochi
cōmagenoꝝ regis filiā iotapatā noīe:leſidi ciliciæ ciuitatis a ueſpaſiano rex efficiť. Et alexandri
quidē origo cōfeſtim ut pullulauit:culturā gentis ſuæ dereliquit:ad ritus tranſiens moreſq; gen
tilium:cæteræ uero filiæ herodis:nullam prolem pœnitus habuere.Herodis aūt quā memoraui

prosapia permansit usq; ad tempus quo agrippa maior regnum accepit.

Capitulum.XV.

DIs itaq; de herodis genere declaratis:nūc de agrippa narrabo:uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit:uel qualiter omēs calamitates effugerit:atq; ad magnā dignitatē potestatēq; conscenderit. Ante paucū igitur tempus q̄ rex herodes de uita discederet: agrippa apud romā erat:ubi maximā familiaritatē cū druso tyberii filio cōquisierat: & cum antonia drusi maioris coniuge:propter quod hæc matrē eius in honor̄ magno haberet: & ueneraBiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus existens:& ad donandū ualde munificus uiuente quidē matre suā uoluntatem non ualebat ostendere:ueritus:ne illā in aliquo contristaret. Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes suas abundāter effundeř: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogarat:alia muneribus in diuersis expenderat plurima uero i libertis cæsaris dabat:q; p eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc mō semet ipsum exhibens:breui ad magnā penuriam egestatē peruenit. Accessit etiā illi aliud:unde romæ permanere prohiberetur. Contigit enī tyberii filiū mori. Quo mortuo:tyberius prohibuit oēs amicos filii sui omnesq; familiares ante faciē suā accedeř:ne illis uisis recordatione filii facta:dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur cām in iudeam agrippa nauigando perrexit:uidens se apud romam miserabiliter uiuere:propter quod omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset:unde posset aliquos questus habere:nam multas etiā ibi pecunias sub fœnore acceperat: a quibus cum urgeretur:unde debitū consolueret:non habebat. Defectu igitur cōsilii & cōfusiōe q; se aliter uideret:discessit in quandā turrem:quæ in malathoes fuerat constituta:addicēs semetipsum:ut de hac luce defungeret. Quæ cū uxor eius cypris ita esse sentiret: cœpit oībus modis laborare:ut eū a morte prohiberet. Inuenit ergo consilium:ut ad suam sororē herodiadē scriberet:quam herodes tetrarcha uxorē acceperat intimans ei in quibus agrippa esset constitutus uel qualiter se uellet morte damnare:oportere illā propter consanguinitatē auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam:habitationē illi in tyberiada cōstituunt:& aliquantū eris p singulos dies:qđ ad uictū eius subministraretur dare præcipiūt. Sed in hoc herodes non multo tēpore perseuerat licet etiā ipsa quæ darentur sufficientia non fuissent. Nam cū aliquo die p uinū hoc herodes exprobraret agrippæ:agrippa īpaciēs exprobrationis abscessit:atq; inde prexit ad flaccū uir̄ cōsutarem cū quo romæ amicitiā non puam induxerat. Is enī tunc gubernationē syriæ dispensabat. Cunq; suspectus esset a flacco:apud eū interim degebat. Retinuit etiā ibi flaccus aristobolū fratrem agrippæ:sed simulate diuersum:haud sane p hoc ī aliquo præpediebātur:quo minus amicitiam consulis honorēq; mererent. Sed non tamen aristobolus aduersando cessābat: donec eū flacco quoq; reddidisset inuisum:huiusmodi cām offensionis inueniens. Damasceni cū sydoniis pro militibus certamen exercebant. Cunq; iter eos flaccus auditurus foret:illi cognoscētes agrippam:quod apud eū plurimū posset:rogabant:ut eor̄ ptis fautor existeret argentū ei plurimum promittentes. Et ille quidē oīa studiose gerebat:q; damascenis suffragaretur auxiliū. Aristobolus autem:non enī eū latuit pecuniarū quæ fuerat facta promissio:cām deportat ad flaccū. Quæ cū fieret examinatiōe manifestior:a sua gr̄a repellit agrippā. Ille aūt extrema penuria circūseptus ad ptolomaidā pgit:atq; ibi necessitate reifamiliaris strictus:cōsiliū capit in italiā nauigandi. Sed cū eum sumptuū prohiberet inopia:marsiū libertū suum rogabat ut ei in tanto molimine adiutor existeret:ab aliquibus pecunias mutuādo:& marsias primū quēdā berenice matris agrippæ liberum:sed iure testamenti eius:factū ditionis antoniæ:postulat:ut ei aliquas pecūias daret scriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de agrippa pro cuiusdā fraude pecuniæ:& cōpellit marsiam:sub cautione dare miliū atticarū faceretq; ut duo milia minus qngētos acciperet. Ille porro concessit:quia nō erat aliud quod egisset. Sūpta itaq; pecunia agrippa athedonā uenit & repiens naue tunc propōitū pagebat. Hoc agnoscens erēnius capito:ianniæ curator milites mittit:ab ut eo argenti.xxx.miriadas exigerēt:quæ romæ thesauris cæsaris debebanť. Quicq; uenientes:agrippam pecuniā dare cōpellunt. Ille uero factur̄ se qđ uidebatur assimulās:nocte alexādriā ꝑfugit: ubi alexandrū dep̄catur alabarthū:ut ei.xx.miriadas mutuas largiretur. At ipse quidē sibi daturū se non promisit: cyprie aūt similia postulanti nō abnuit:obstupescens studiū dilectiōis eius erga propriū uirū:& q; eā uidebat honestatis cuncto genere decoratā. Alexāder igitur.v.illis talēta in alexandria mutuatur:promittens:ut cū inde archeā ueniret:ibi reliquū daret:timens agrippā: q; esset in expensis profusior. Et cypris quidē exinde uirū in italiā nauigatur̄ dimittens: ipsa cum filiis in iudeā reuertitur. Agrippa uero puteolis appulsus:epistolā ad tyberium cæsarē scribit:qui tunc capis agebat:præsentiā suā significās:ut dignus fieret uultui cæsaris apparere:quo cōtinētiā ab eo mererer̄. Petebat ergo:ut ei capreas uenire cōcederet. Tyberius aūt nihil stulatiōe ꝑducēs:

clementer illi & humane reſcripſit: ĩter alia quoq; ſe gaudere ſignificãs illũ ad ſe ſopitẽ repedare.
Cunq; ille capreas adueniſſet:nihil minus ei cæſar alacritatis exhibuit:q̃ p litteras oſtenderat.Nã
& amplexatus eſt eũ:& magnifica hoſpitalitate ſuſcepit.Sed poſtero die allatis litteris ab herẽnio
capitone:in quibus ſignificabaſ:q̃ agrippa.xxx.miriadas debens ſoluẽdo nõ adeſſet: & ob id tpe
quo ſe ſpopõderat redditurꝝ ,pfugit ex actores deuitãs animus cæſaris ĩmutatus eſt.Nam cũ illã
legiſſet epiſtolã:indignatione cõmotus:ingreſſum ad ſe interdixit:donec ab eo debitũ redderet.
Ille autẽ nequaquã ex cæſaris indignatiõe cõmotus:ãtoniã depræcabaſ germanici matrẽ:& gaiũ
q̃ poſtea cæſar effectus eſt:ut ei.xxx.miriadas mutuas ĩpartireſ:ne ab amicitia tyberii decidiſſet.
Illa uero berenicæ matris agrippæ recordatiõe nã ſe hæ mulieres admodũ diligebant: ſiquidem
pariter gaio lac præbuerant:pariterq; illum enutrierant:argentũ qđ poſtulat impertitur.Quod
cum pro debito reddidiſſet:nullomodo poſt hæc ab amicitia tyberii prohibetur. Deinde tybe-
rius cæſar eũ ſuo nepoti coniunxit:iubens:ut ei in omnibus proceſſionibus adheſiſſet.Agrippa
uero:propter quod ab antonia cũ magna gratia fuiſſet exceptus:cœpit omni niſu agere:ut gaiũ
eius filium in omnibus accuraret:qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi
forte quidam genere ſamareus:libertus cæſaris:ab eo mutuatur:miriadas centũ : ex quibus ãto-
niæ reſtituit quod debebat:ex reliquo autẽ:gaium amplius accurabat:unde apud eũ maioré adi-
piſcitur dignitatẽ. Per dies igitur agrippa circa gaiũ ĩ melius procedente:quodã die ſermo fit de
tyberio.Cunq; agrippa ex affectu uota profunderet:ut celeriter defuncto tyberio : gaio daretur
imperium:quem meliorẽ digniorẽq; in omnibus eſſe firmabat:inter auditores hoꝝ uerborum
forte fuit quidã etiã euthicus agrippæ libertus & auriga: & tũc quidem ſilentio quod audiuerat
tradidit:poſtea uero cũ eũ agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus:& reuera aliq̃ ueſtimẽta
ſubtraxerat fugiens cõpræhenditur.Cunq; ad piſonem duceret:qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis:
cauſam fugę requiſitus:uerba quædã ſecreta cæſari ſe nũciare dicit:eius munimini ſalutiq; p fu-
tura.Proinde uinctum mandat ad capreas.Tyberius aũt more ſuo utens:habuit eum in uinculis
cuſtoditum.Magnam enim ſollicitudinẽ pro ſemetipſo gerebat:ſup quẽlibet aut impatoré co-
gitans aut tyrannum.Nam neq; legationes facile ſuſcipiebat:neq; ducum ſuoꝝ:uel curatorum:
uel aliorum in cæteris conſtitutorum officiis remotiones;uel profectiones celebrabat:niſi forte:
cum quiſquã in aliqua depræhẽderetur offenſa.Alioquin nulli ab eo dabaſ niſi morte ſucceſſio:
nam uinctorum aliquas ſecretas denũciat omnes ſuſpectas habebat. Vnde cũ amici cãm huius
diſpoſitionis inquireret:reſpondiſſe fertur:legationem uinctoꝝ ſe quidẽ ideo nec facile ſuſcipe:
nec cito dimittere:ne cæteri uidentes alios facilius abſolutos:ex hoc plures ad ſe uenire incita-
rentur:& ſibi frequentia legatoꝝ moleſtiã inquietudinis apportaret:præſertim cũ neceſſe eſſet
etiam eis dona largiri.Magiſtratus autẽ ſemel datos:iõ ſe iugiter permittere dicebat illis quibus
fuerint conceſſi q̃ intelligeret conſuli p hoc & præſtari ex magna ꝑte ſubiectis. In natura nanq;
omnem adminiſtrationẽ hoc habere firmabat:ut circa opes acquirendas faceret:hoſes ſtudioſe
feſtinare.Cum ſibi non ſe aliquis pennẽ in officio ꝑmanere perſpexerit:manifeſtũ:q̃ omne gerat
ſtudium:ut antequã arceatur officio:q̃ plurimũ poſſit acquirat.Vnde quoq; ad furta plurimi &
rapinas concitantur.Si uero ꝑſeueraturos ſe ĩ adminiſtratiõibus certo cognoſcant:licẽtia pluria
conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cũ autẽ celeres
ſucceſſiones dantur hoĩbus:nequaquã ſubiecti ſufficiũt:ducibus depredantibus:quibus largitas
non eſt temporis attributa quo repleti eſſent ſtudium omne lucrãdi deponere. Exemplum etiã
eis proferebat quendam uulneratum:ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimæ.Quem
quidã trãſeuntiũ cũ uidiſſet:miſeratus eſt eius calamitatẽ:ratuſq;:q̃ imbecillitate nimia muſcas
illas a ſe non poſſet abiicere:& opus haberet alterius beneficio:interrogauit eũ cãm cur ſibimet
ipſe non auxiliaretur:moleſtiam repellendo muſcarum. Cui ille reſpondẽs amplius inquit mihi
leſionis importas:ſi has præſentes fugaueris.Iſtæ quidem iam repletæ ſanguine:nõ eo mõ mole-
ſtæ ſunt:quin etiam aliquantulum remiſſius inſiſtunt:ſi uero his amotis aliæ famelicæ congre-
gentur:ita illud uulnus inuadunt:ut etiam ſi intereant:non ualeant effugari. Propterea igitur &
ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicum fatigatis conſulere : per hoc quod non crebro in
adminiſtrationibus alios ſubſtitueret:qui more muſcarum cum naturaliter ad lucra referent
tum etiam remotionis timore:amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Teſtificatur autem
huic meo ſermoni q̃ huius eſſet naturæ tyberius:ipſum eius opus inſpectum:quomodo quidẽ
duobus &.xx.annis imperio actis:duos tantum diſpenſatores in iudeam miſit:quorum illa gens
gubernatione regeretur:gratum atq; pilatum:qui ei ſucceſſerat:nec in ſola iudea forte talis ex-
titit:ſed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes
ſe differre ,ppterea dicebat:quia ſi condẽnati morerẽtur liberatio per hoc hominum malignoꝝ

imminentium illis adesset:cū uero in custodia tenerentur maiorē illis sicut meriti essent iferri calamitatem.Propter has igitur & huiusmodi causas etiam euthicus auditus non fuerat: sed retinebantur in uinculis.Tempore uero procurrente:tyberius ex capreis tusculanum uenit:distā tem a roma interuallo stadiorum centum.Agrippa uero rogabat antoniā:ut ageret:quo euthici aduersum se discuteretur accusatio.Honorabilis qppe apud tyberiū habebat antonia & cognationis & dignitatis gratia:nā drusi fratris eius extiterat:sed etiam uirtute pudiciciæ.Aetate náq; uiridi uiduata permansit: spernens secundi uiri coniugium:cum etiam a sebasto cuicunq; nubere iuberetur:omnemq; suam uitam liberam detractionibus gessit.Tyberio quoq; beneficium grande præstiterat:cum fuissent a seano insidie preparate:amico uiri sui:& potentiam magnam tunc habente:eo p multarum tunc miliciarum ductor existeret & p in consilium eius plures ex nobilitate concurrerent:libertorumq; se ad eum magna manus addiderit: sed & militia omnis fuerat ante corrupta.Igitur omnibus per dies augmentum accedebat insidiis:& pene seianus totum opus implerat:nisi antonia seiani malignitate prudentior suam exercuisset in hac causa fiduciā. Nam cum cognouisset :quæ de tyberio tractarentur:scribit ad eum omnia diligenter:&. per pallantem quendā seruorum suorum fidelissimum:litteras in capreas destinat ad tyberium Ille autem insinuata cognoscens seianum cum consciis uniuersis interimit: antoniam autē licet etiam ante uenerabilem haberet:uenerabiliorē tamen ex eo habuit:eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur tyberius rogatus ut exanimi daret euthicum:siquidem inquit tyberius mendaciū est:aduersus agrippam quod dicitur:meritum habebit euthicus dignumq; sibi suppliciū: si uero in examine datus:quæ dicit uera claruerint:in illum qui causam examinari compellit omnis pœna reuertitur.Sed agrippa cum ei hæc ab ātonia dicerētur magis instabat:dep̄cás examinationē causæ fieri.Antonia uero:non enim ualebat agrippam cōtemnere:p erat uehemens in petendo: tempus oportunum inueniens : procedente etiam agio eius filio & agrippa pro meridiano: iam quippe pranci processerant postulabat tyberium:ut uocato euthico:celebraretur examen. Tum ille:sciunt inquit antonia dii:quia non ex mea sententia:sed a te coactus geram:quicquid in hac causa fuerit gestum.Hæc dicens:iubet macronem qui seiano successerat:ut adduceret euthicum At ille sine ulla dilatione cum esset adductus:cœpit eum tyberius percontari: quid nā dicendū haberet aduersus eum:qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille:o domine inquit:uehebatur carruca gaius & agrippa cum illo:ego autem ante pedes eorum assidebam:& cum multi sermones uerterentur:hoc etiam inter plura locutus est ad gaium agrippa. O si ueniat aliquando dies: quando isto sene defuncto:mundi tu suscipias principatum:nihil enim tyberius filius eius impediet:p a te facile ualebit occidi.Tum enim mūdus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar.Tūc tyberius credibilia quæ acta sunt reputans:simul etiam p iram ueterem reseruart agrippæ: propter quod eum iussérat tyberium suum filium:nepotem drusi frequentare suis conuentibus:& curare:quam iussionem agrippa contemserat:totumq; se gaio dediderat:hunc inquit macro uinciri facito. Sed macro nō satis intelligens:de quo illud uerius imperaret: nam nec sperabat eum de agrippa tale unquam aliquid cogitare:sed interrogauit : ut certius quod iuberet agnosceret. Cunq; cæsar in yppodromio deambularet:peruenit ad agrippam:eumq; manu compræhendēs: dixit.O macro:hunc iussi uinciri.Illo etiam tum inquirenti quem nam p̄ciperet:agrippam inqt. Et agrippa subito perturbatus ad deprecationes conuertitur : commemorationem eius filii faciens:cum quo fuisset una nutritus:& tyberii:cum quo pariter fuerat educatus.Haud tamē ,proficiebat aliquid:sed ducebatur ostro uestitus in uinculis:& erat ardor magnus: nam æstatis tpus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant usi:cœpit siti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus:præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta respicere : unde posset sitis inuenire remedium:conspitiensq; quendam ex famulis gaii taumastum nomine:aquam ī uase portātem: petiuit bibere.Illo autem porrigente:suscepit:atq; auide bibit:& spero inquit o puer : p in bono tibi hæc effecta fuerit ministratio.Nam cum hæc effugero uincula:nullomodo tardabo libertatem tibi a gaio promereri qui mihi etiam uincto ministeriū prebuisti:sicut etiam ante nunquā neglexisti:cum fuisset in dignitate constitutus.Neq; enim hæc dicens mentitus est:sed uicissitudinem ei meritam reddidit.Nam post modum rex effectus: taumasto libertate a gaio ,pmeruit: curatoremq; eum fecit suæ sustantiæ : sed etiam moriens filio suo agrippæ & berenicæ filiæ in eodem ministraturū officio dereliquit:atq; in hoc honore senio grandeuus defungitur. Et hæc quidem postea facta sunt . Agrippa uero tunc uinctus stabat ante palatium:in quadā arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis : qui simul fuerant uincti : & quodam alite considente super arborem in qua fuerat agrippa reclinatus:quem bubonem romani uocant:quidem ex uinctis germanus nomine comtemplatus:interrogauit milites:quisnam esset ille:qui ostro uestiret:

& agnoſcens: q agrippa uocaretur: genere autē eſſet iudeus: ex his q in illa gente primates habe-
rentur: petiuit conligatum ſibi militem: ut ad eum copiam acciperet accedendi: q uellet ab eo de
patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & p interpretem: o iuuenis i-
quit: affligit quidem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed
uerba tibi denunciabo: quæ tibi ex numine diuino fugā totius mali portendūt. Scito ergo deos
tibi tam meæ patriæ quam huius loci teſtes inuoco: ex quorum prouidentia hæc nobis uincula
prouenerunt: q neq cupidine fallendi neq uanum tibi gaudium afferre deſiderans: dicam: quæ
dixero. Siquidē tales prænunciationes q̄ nō ualent ipſis opibus approbari: magis faciunt meroris
augmentum quam ſi nihil uerborum illorum aduertas: ideoq iuſtum putaui hoc deorum præ-
ſagium nunciare. Impoſſibile nanq eſt: non te confeſtim de his uinculis liberari: & ad prouectū
diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere: ita: ut inuidiam ab uniuerſis habeas: qui te
nunc miſeranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te reppiet conſtitutum: diuiciaſq
plurimas: omniaq quæ prima mortales dicunt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Me-
mineris autem: quomodo cum iterum hunc alitem uideris: intra quinq dies finē uitæ tibi uen-
turum. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: niſi uano hæc a numine diſponuntur: cui placu-
it prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens:
te quoq ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictum eſſe
meroribus: cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerīt: & omnem infœlicitatem in
qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens: tantum riſum excitauit
agrippæ: quantum poſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens agrippæ cala-
mitatem: intercedere quidem pro eo apud tyberium ſuſpectum eſſe cernebat: ad hæc etiam in-
fructuoſum fore. Sane inuenti ſunt ei a macrone milites tales: qui eum ſine diſtrictiōe ſeruarēt.
Adhibetur etiam talis centurio: qui illis præeſſet militibus: ſed etiam qui cum eo ligaretur talis
inuentus eſt. Lauacra quotidiana concedebantur ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrā
di tribuitur aliaq omnia permittuntur: quibus ſollicite curaretur. Intrabant autem ad eum ami
cus ſylas & ex libertis marſias: & ſtocheus cibos afferentes quos libenter habebat: aliāq diligen-
tiam quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant: indumenta quoq deportantes: ſub
oſtentu uendendi. Cum autem noctis adeſſet aduentus: ſtramina componebant: conſciis fauen-
tibus militibus. Nam eis macro commendans autem prædixerat. Et hæc quidem agebātur per
menſes ſex: quibus agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autem reuerſus in capreas: fe-
brium ardore corripitur: & primū quidē mediocriter: ſed in peius egritudine ꝓcedēte cōtrariā
de eo ſpem habebat euodus amātiſſimus ei omnium libertorum. Is iuſſit ad eum filios eius ad-
duci. Oportere nanq dicebat: ut cum eis loqueretur: antequam terminum uitæ ſuſciperet. Erāt
autem illi filii: non quidem proprii ſed adoptati: nam druſus eius filius iam fuerat mortuus: cu-
ius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus: & gaius germanici fratris filius: iam
adoleſcentibus: & liberalibus apprime diſciplinis inſtitutus: qui etiam & populo honorabilis erat
& carus propter germanici patris eius uirtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos
fuerat ſublimatus: propter manſuetudinem morum: & propter affabilitatem qua cunctis gratus
extabat. Et cum ipſe clarus eſſet: non ſe tamē preferebat: ſed oībus par eſſe uolebat. His igitur
rebus non ſolum apud populum: ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc
etiam unuſquiſq diuerſarum gentium: alius confabulationis gratia alter fide ac manſuetudine
quam in eius moribus motibuſq cernebat: ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte
luctus magnus apud uniuerſos expoſitus eſt: non ſicut aſſolet: ut principi placaretur: ficto dolor
monſtrato: ſed uera cuncti triſtitia merebant. Nam eius mortem unuſquiſq propriam ſuam re-
putabat: ita eius mores eiuſq colloquia cunctis hominibus grata fuerāt. Vnde ad filium quoq
ipſius amor cunctorum fauorq peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore renebat:
ita ut gloriam reputarent pro eo mori ſi rō poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatum. Sed tunc
tyberius euodo iuſſit: ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret. Ipſe autem diis prīs ſuppli
cabat: ut ei ſignum manifeſtum oſtenderent quiſnam poſt eum in imperium ſuccederet: feſtinās
quidem ut nepoti ſuo principatum relinqueret maiorem tamen credens ſua ſnia: ſuoq conſilio
diuinæ diſpenſationem prouidentiæ: ideo a diis ſibimet demonſtrari deſiderabat. Supplicanti
deniq illi omen tale monſtratur: ad illum uidelicet uenturum eſſe principatum: qui ad eum ſe-
quenti die primus ex omnibus aduenīſſet. Hæc ille cognoſcens: mittit ad nepotis ſui pedagogū:
iubēs ut primo mane puerum ad ſe perduceret: putans ulla re numinis ſuperare ſententiam. Sed
deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitāte: ecce dies illuxit: & iubēs euodo: ut
quiſquis foris eſſet infantulus: eum ad ſe primitus euocaret: illeq egreſſus: gaiū ante tabernaculū

reppit:nam tyberius necdum aderat:ciborum acceptione tardatus.Ille autem ignorans totum quid agebaſ:quicq; tyberius cuperet:ueni inquit:uocat te pater.Et hoc dicto:eum in tabernaculum introduxit.Tyberius autem ut uidit gaiũ:tum primum intellexit maieſtatis ſupernæ potẽtiam:& q̃ non ſit in hominum poteſtate de imperii conſtitutione decernere.Tunc ille primum lamentatus eſt ſemetipſum quidem:q̃ eius conſilium fuerat infirmatum:& ei poteſtas ordinandi quem uellet ablata: tyberium autem nepotem:q̃ nõ ſolum de imperio decidiſſet: ſed etiam ipſam ſalutem & uitam agere non illi ſine periculo fore cernebat:ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatõne futuram eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri gaium rebatur:tam ex eo q̃ prícipatum accipere feſtinauerit:quam ex eo q̃ eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet:credẽs:quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem.Et tunc quidem in his malis erat tyberius:ex illo euentu augurii:quod ei preſagum fuerat:eo q̃ eius nepos amiſiſſet imperium.Vnde multum anxius:ſe quoq; culpabat:q̃ illud augurium poſtulaſſet accipere:& q̃ cum liceret de hac uita meroribus liber abſcedere ignoratione futurorum:per ſuam ipius imprudẽtiam factum eſſe:ut cum infœlicitate magna:& magno dolore diſcederet.Tunc tamẽ licet ualde turbatus: q̃ impetũ ad quos nollet cernebat eſſe uenturũ pugnauit cum animo ſuo:ut huiuſmodi uerba loqueretur ad gaiũ. O filii inquit cum habeam propinquiorem tyberium:tamen tibi ex mea ſentẽtia deorumq; decreto: imperii contribuo poteſtatem. Rogo autem te:ut nihil aduerſus aliquem recorderis: qui mihi in principatu adminiſter extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem: ne aliquem ledas propter me:qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis:neq; circa tyberium minus aliquid charitatis exhibeas:q̃ te & cognationi debere cognoſcis:& mihi:qui tibi tãtorum bonorum auctor exiſto:ut dignam uiciſſitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas: & ſimul tyberium cures:ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras:cum tibi eum feceris adiunctum.Nam ſolitarius quiſq; amplius patet periculis maxime cum in tanta rerum celſitudine alias mobilitate quiſquam fuerit conſtitutus:ad hæc quoq; quia nec dii impunitum quicq̃ reliquunt:quod contra fas aut ius: aut contra fœdus naturæ fuerit perpetratum.Et hæc quidem tyberius loquebatur.Gaius autem & ſi ficta locutum tyberium ſenſerat:& ipſe longe aliter in animo gerebat:tamen pro tempore benigne reſpondit:& facturum ſe omnia pollicetur.Cæterum in imperium ueniens:& tyberium extĩxit: & ipſe non poſt multũ tẽpus inſidiis interemptus eſt.Sed hæc poſtea.Tunc autem tyberius gaiũ ſucceſſorem in principatu pronuncians:paucis diebus aduiuens uita defungitur.Imperauit autẽ dies.iii.menſes.vi.annos.ii.&.xx.Gaius autem quartus romanoꝝ efficitur imperator.At romani audientes tyberii mortem:hilares agere cœperunt:proſpero letificati nuncio:non tamen ad credendum:uel exercendum gaudium fiduciam gerebant:non quia forte nollent:nam multis ſuis pecuniis comparare diligerent:illum nuncium uerum eſſe ſed timuere:ne ſi falſo nuncio concitati:gaudia ſua proderent:ab illo cogniti perirent:q̃ eius morte gauderent.Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat.Nam erat importabilis:in ira irreuocabilis:ad quicquid perpetrandum cupiditas impuliſſet:& ſine ratione quoq; iudeorum occiſionem inueniens:ĩ oĩbus quæ facienda decernebat aſper agreſtiſq; conſtabat.Ob hæc illi mortem eius audiẽtes ſuam leticiam manifeſtare uerebantur.Interea marſias agrippæ bonum deportans nuncium:cum in balneo reperiſſet:iam egredienti noto ei ſigno dato:hæbreaq; lingua locutus:mortuus eſt inquit leo. At ille uerbum intelligens:gaudio cœpit extolli.Tibi inquit ſup oĩa pro hoc etiam bono nũcio gratiæ abundantes repoſitæ ſunt:tantum ut uera ſint quæ dicuntur.Tunc cẽturio qui agrippæ cuſtodiendo præerat: intendens iam feſtinationem marſiæ qũi aduenerat:q̃ gaudium agrippæ qđ ex eius uerbis illi contigerat:ratus nouitatem quandam ſignificatam:interrogabat eos quid uel let ille ſermo qui fuiſſet allatus.I lli tantiſper ſecretum auferre trepidabant:ſed dum urgeret:nihil heſitans indicauit agrippa.Iam enim amicitiam magnam induxerat.Ille autem gaudium magnum ille ſermone præcipiens q̃ etiam proſperitatẽ ex hoc agrippæ cernebat cõuiuium ponit. Eis epulantibus:potuq; indulgentiore procedente:uenit quidã dicens:uiuere tyberium: & intra paucos dies in ciuitatẽ uentuꝝ.Tunc cẽturio aſpere ualde illo ſermone turbatus: propter quod cernebat morte digna quæ geſſerat:q̃ morte cæſaris audita:cũ illo uincto gaudẽs cõuiuiũ celebrauerit:ex lecto ponit agrippã.Tu inquit fallere feſtinaſti:mortẽ imperatoris falſo denũciãs:ſed ſcito hunc ſermonẽ pœna tui capitis expiandũ.Hæc dicens:confeſtim ligari iubet agrippã:& cõſtringi arciore cuſtodia.Et nocte quidẽ illa agrippa in malis fuerat conſtitutus:ſequẽti uero die per oẽm ciuitatẽ de morte taberii ſermo firmatur:& iã iamq; hoĩes illũ ſermonẽ cõfidẽter ac publice proferebant.A gaio quoq; deſtinanẽ epiſtolæ:una quidẽ ad ſenatũ:mortẽ tyberii nunciãs: altera uero ad piſonẽ cuſtodẽ tũc tẽporis ciuitatis:ĩ q̃ iubebat agrippã ex militũ auferri cuſtodia:

& ad bonū transferri in qua primitus habitabat:anteq̄ haberetur in uinculis:& ibi tūc iteri erat
in remissiori custodia.Sed gaius post q̄ romā uenit:tyberii corpus secū adducens:iusta ei secundū
morem patriū opulenter magnificeq; celebrauit.Agrippā uero cū ipsa die cuperet absoluere:an
tonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctū:sed opinioni consulens gaii:ne putaret morte ty
berii gratanter accipere si eū tam celeriter absoluisset q̄: ille duinxerat. Verūtamen non multis
diebus p̄tereuntibus:cū accersiuit i domū tōdiq; præcepit:& uestibus cultuq; mutato:dyadema
capiti eius imposuit & regē cōfirma tetrarchiæ philippi:donās ei etiam lisaniæ alterā tetrarchiā.
Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei paré pondere condonauit.Magistrum aūt equi
tum in iudea constitutoꝝ maxillū destinat.Verum secundo anno gaii cæsaris agrippa postulat
ut nauigare p̄mitteretur ad propria:quo ꝓuinciam sibi cōmissam: & aliqua necessaria certo di
spensans moderamine:reuertatur.Et p̄mittēte imperatore:uenit in patriā:& præter spem omniū
rex ab omnibus cernebatur cū magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quanta habebat in
omnibus fortuna licentiā.Omnes etiā hesitabant cōparantes penuriam hominis in quam répoſ
priori deuenerat:& prosperitatē præsentē qua fuerat sublimatus.Pleriq; etiā beatificabāt.hoiem:
q̄ non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ.Alii etiā pene incredibilia putabant: licet suis
intuerentur obtutibus.Tantaq; quippe in agrippa regꝝ mutatio cernebaſ:ut quorundam mētes
uterentur in dubium.

¶ Cap.XVI.

HErodias aūt soror agrippæ quæ herodi cuncta fuerat:tetrarcha enī erat iste galileæ ꝓui
ciæ:& trans iordanem:potestatē fratris ex inuidia non ferebat : q̄ eū in maiori dignitate
cerneret q̄ maritū:& q̄ de prouintia quidē cū fuga discesserit:debitū nō ualēs absoluere:
reuersus aūt esset cū amplissima dignitate.Contristabaſ igitur grauiterq; portabat: tantā muta
tionē fratris:maxime aūt quando eum intuebaſ cū regalibus insigniis incedentē:atq; hincinde
circūferre multitudine populoꝝ:infœlicitatē suæ tolerabat inuidiæ. Sed uiri aium concitabat:
exhortando:ut romā nauigaret:similēq; sibi dignitatē imploraret a cæsare:itolerabilē nāq; sibi
metipsi uitam esse firmabat:si agrippa filius aristoboli:qui culpatus a patre:mori meruerit:iopia
magna cōpressus:ita ut aliter non posset euadere creditores nisi nauigatione diffugeret:atq; hoc
modo patria decedens:cū regali fuisset dignitate reuersus:ipse uero cū esset filius regis:& frater
eius qui tetrarchiā illā ante possederat:unde magis ei cognationis iure deberet:sederet in humi
litate:priuatæ degens uitæ. Quod si antea nihil herodē contristabat:q̄ minorē honorē parente
proprio possideret:saltē tunc excitari deberet consanguinei tam præclarissima dignitate: neq; se
pati debere:supari ab eo:cui pecunia sua subuentū est:confusioniq; debere deputare:ut ille ꝑiret
honoribus:qui āteriori tēpore sua sustentabaſ misericordia. Verū romā inquit ꝑgamus:nec la
bori percentes:nec sumptibus:non enī pro auro re peritura debemus ꝓhiberi:ne ad honores ua
leamus ampliores ascendere:sed omne quicquid nobis est expendamus:ut regnū ualeas adipisci.
Ille uero repugnabat ociū diligens & quietē:& molestiā romæ declinās:moliebaſ eā rōne depla
care.At illa quanto uidebat eū quiescere cupientē:tanto amplius instabat:iubens ne aliquid agē
dum prætermitteret:quo posset regnū a cæsare ꝓmereri.His igitur illa nullo mō cessābat donec
sepius fatigando: in eū suā fecit transire sniam.Ille igitur præparans opulenter uniuersa : & nihil
sumptibus parcens:nauigat romā:simul secū herodiā adducens.Agrippa uero intentionē eorum
intelligens:uel qualiter prepabaſ attēdens:etiā ipse seipsum preparabat.Cum aūt nauigasse eos
cognosceret:mittit etiā ipse romā quēdā de libertis suis noīe fortunatū:pluria cæsari munera de
portantē:& epistolā aduersus herodē.Ipsum etiā instruit:quæ ore ꝓprio gaiū edoceret oportuni
tate reperta.Qui cū subsecutus esset herodē:epistolas cæsari reddidit.Nā simul i dicearcheā ue
nientes:gaiū apud baias nō inueniūt:quæ ciuitas est pua cāpaniæ,v. stadioꝝ interuallo distans a
dicearchea.Habitacula quoq; ibi impialia opulenter cōstructa sunt opibus diuersoꝝ p tpa prin
cipū magnifice ꝓnata.Lauacra calida ille locus exhibet:aquis ex terra ultro manātibus:aptis sa
luti corpoꝝ:quos alias quæ ibi lauari contigerit.Gaius aūt mox ut herodē suscepit & primū ser
monē cū eo commiscuit: cōfestim agrippæ suscepit epistolas:quibus accusationes continebātur
herodis.Accusationes aūt erāt hmōi:cōsiliū habuisse herodē cū seiano aduersus tyberiū: & cum
artabano partho aduersus gaiū. Probamētū aūt huius rei dicebatur:q̄ haberet herodes cōstru
ctionē imensam armoꝝ:quæ,lxx,milibus pugnatuꝝ sufficisset:hanc in armamentario herodis
repositā dicebat asseruari.Quibus lectis motus gaius ꝓcontaſ herodē:si uerū esset qđ de armis
nunciaretur.Ille uero cū aliter dicere nō posset:ne ueritate conuinceret:respondit esse arma.Tūc
cæsar uerā credēs accusationē tetrarchiā eius abstulit:& agrippæ regnū cōiūxit: sed etiā oēs eius
opes similiter agrippæ cōtribuit:ipsum aūt eterno condēnauit exilio: habitaculum illi cōstituēs
in lugdunēsi galliæ ciuitate.Cognoscēs uero herodiadē agrippæ eē sororē: opes & alia quæcūq;

propria esse probarentur ei restituit: arbitrans ī consilio uiri consciam non fuisse tutabatur enī eam q̄ sororē agrippæ cognouerat. At illa: tu quidē inquit impator magnifice satis sicut dignitatem tuā decebat hæc mihi largiris: uerū ego tuo uti nō possum beneficio: tuisq; mūeribus ꝓpter dilectionē qua marito meo constringor: cui socia in prospitatibus existens: iustū non existimo: ut eum in hac fortuna derelinquā. Tum ille magnitudinē animi eius īdigne suscipiens: statim eam cum herode misit in exiliū: eiusq; substantiā agrippæ contribuit. Et herodiadi quidē pro inuidia quā circa fratrē gerebat: & herodi ob id q̄ muliebres orationes & uanitates aduertit: tale iudiciū ex prouidentia diuinitatis illatū est. Gaius aūt primo quidē ac sequēti āno magnifice rebus utebatur & mediocrē semet exhibēs: fauor illi ꝑ dies tam apud romanos: q̄ apud cæteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tēpore magnitudine dignitatis: humanū perdidit intellectū: & sese uolebat diuinitate quæ uera est honorari.

Capitulum. XVII.

ILlo tempore cum ī alexandria seditio proueniret inter iudeos ibidē habitantes: atq; paganos: terni ex unaquaque ꝑte legati mittuntur ad gaium.

Capitulum. XVIII.

GRat uero inter alexandrinoꝝ legatos unus: appio noīe: qui iudeos plurimū blasphemabat: multa quidē & alia dicens: illud autē eos ꝑ cæteris accusabat: quoniā cæsaris honores haberent omnino contētui. Nam cum romano impio subiectos: tēpla gaio fundare altera constituere: atq; alia sicut diis celebrare firmaret: a solis iudeis duci ꝓclamat īglorium: debere quoq; istos simulacris honorare cæsare: nomenq; eius habere iurabile. Hæc igiur appione: & alia huiusmodi durissīma prolocuto: quibus eum in supbiam eleuari posse censēbat. Philo econtra suscepit: qui præerat legationi iudeoꝝ uir in omnibus utiq; magnæ gloriæ: nam alexandri alabarchæ germanus extabat philosophiæ quoq; non expers: idoneus etiā defensare causas: & perorare quæcunq; accusationibus subiacebant. Ad hunc ex secretario gaius iubet excludi: absentemq; fieri. Nam indignatiōe succensus est: ut crederetur aliquid seuissīmū perpetrare. Tum philo egredius e secretario dixit ad iudeos qui forte circa illum fuerant: ut aīo confidentes existerent: neq; gaii furore terrerētur: nā prope esse: ut ipsis operibus deū repugnare clareīceret.

Capitulum. XIX.

INterea gaius grauiter ferens: q̄ in tanto despectu apud iudeos solos existeret legatū ī syriā mittit petroniū: successorē uitellio: iubens ut cum numerosa manu iudeā inuaderet: & si quidem sponte susciperent eius simulacrū: erigeretur ī templo dei: si uero resistere molirentur pugnando superans: idipsum incūctanter efficeret atq; ita petronius in syriā decreta cæsaris exigens ꝓgebat: ut mandatis cæsaris minister existeret. Cunq; auxilia plurima quanto potuit congregaret duasq; romanæ militiæ legiones assumeret: ptolomaidam uenit: ibiq; hiberna ꝓgens: ut primo ueris tēpore plīū posse agere cū iudeis: inde quoq; consiliū suū cæsari ꝑ litteras ītimauit. Ille aūt laudabat eius sniam: iubens ut nullo mō prætermitteret: & si minus obedientes essent: præliū iudeis intentius importaret. Interea iudeoꝝ multa milia uenirunt ad petroniū in ptolomaidā depcantes: ne ad solutionem: & ad transgressionē paternæ legis cogerentur. Si aūt modis oībus statuisset simulacrum in hierosolymā inferre: ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret ītermi postulabāt. Neq; eī possumus inquiūt quoad uiuimus rē istā admittere: quæ nobis ne fieret interdicta est: ab eo legislatore: cuius autoritatē non ualemus omnino contēnere: neq; illas cōstitutiones paruipēdere possumus: quos proaui maioresq; nostri utq; ad suū interitū seruare. Petronius aūt respondit. Si in primis essem: ut meis uterer ad agendū qđ oporteret cōsiliis: iusta uobis ad me hæc esset aratio: nūc aūt cæsare iubēte: incubuit mihi multa necessitas: eius decreta cōplendi: ne si cōtēpsero: aliud piculū maius īcurrā. Tūc iudei: quoniā inquiūt ita sapis o petroni: ut trangredi cæsaris mādata nō audeas: neq; nos legis diuinæ ꝓcepta transgredimur: qui uirtute maioꝝ nostroꝝ & laboribus instituti: nūc utq; sine transgressiōe uiuimus: neq; in tantā ausi fuerimus nos ꝓcipitare neqciā: ut quæ a deo īterdicta sunt fecerimus: uel aliqbus bonis illecti: uel metu mortis adacti: sed fixū aīo tenemus. ut ꝑ seruatione legis nr̄æ cūcta picula subeamus: specie gerētes. fortissīmā deū nobis auxiliatuꝝ in ꝓsentia: & mercedē postea redditurꝝ: si ꝑ eius cultura fuerīus aliq̄ mala ꝓpessi. Si uero uoluerimus tibi obedīr. nō solū īfamiā debilitatis īcurrimus q̄ tīore trāsgressores legis efficimur: uerūetiā īmaniter offendimus deū: qui etiā te iudice multo antiqor tpe censet esse q̄ gaius. Tunc petronius cōsiderās ex uerbis eoꝝ īmutabile firmūq; ꝓpositū: & sine pugna nō posse gaii ꝓcepta ꝓficere ī eius erigendo simu-

lacro:nec ſine multa eæde negociũ illud euadere:aſſumens oẽs amicos: & cuncta ſua ſeruitia:in
tyberiadẽ pgit uolẽs iudeoꝝ & conſtituta cognoſceꝛ uel cuiuſmodi eſſent:uel q̃libet ordinibus
haberent.Iudei uero magnũ quidẽ ſibi ex bello romanoꝝ cernebant íminere ꝑiculũ:ſed magis
iudicabant ſubigi:q̃ ípii efficerent in deũ. Multa itaq; milia petronio in occurſum ueniunt ad
tyberiadẽ undiq; confluentes:& ſupplicationibus utebant nec cogerent ad talia : neq; polluere-
tur ciuitas erectione ſimulacri.Ad hæc petronius:& pugnabitis inquit contra cæſarem; neq; il-
lius potentiam neq; ueſtrá reputantes infirmitatẽ.At illi:minime nos inquiunt pugnare diſponi
mus:uerũetiá ſumus mori ante parati:q̃ legis noſtræ mádata ſoluamus.Simulq; in facié ꝓſtrati:
ꝓpimi ſe ꝓpatos eſſe firmabant.Et hæc quidẽ p dies.xl.gerebant:culturá quoq; terræ ngligétes:cũ
maxime tempus exigeret.Nam iam ea pars anni uertebatur:quádo ſolent ſemina terræ mádari:
tantus quippe eos fauor moriendi accenderat ne ſimulacrũ aliquod poneretur í ciuitate.Taliter
igitur ſi rebus habentibus:ariſtobolus agrippæ regis frater:& elicias maior:& alii quoq; optimi
uiri ex eadẽ ipſa familia:& plures de primatibus ad petroniũ uenere deprecantes: ut bene de ne-
gocio præſenti conſuleret:neq; de tantæ multitudinis ꝓditione cogitaret:quin potius ſcribendũ
gaio decerneret:ſignificans ímobilem animũ iudeoꝝ: neq; eos conſtitutionẽ ſimulacri uelle ſu
ſcipere: oẽm quoq; culturam terræ negligere:ſed in occurſum ſuũ ueniſſe:& pugnare quidẽ nec
uelle nec poſſe:mori tamen incunctanter paratos:antequam tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent:
debere igitur conſuli:ne in aliud intenta multitudine: terra inculta remaneat:& poſtea per ino-
piam latrocinia ꝓpetrarentur.Fortaſſis enĩ poſſit gaius tyberius emoliri:& nihil crudele decerne
re:neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus excitetur.Et ariſtobolus quidẽ: aliiq; q cũ
illo erant:talibus petronium deprecantur. Petronius uero inſtante ariſtobolo & cæteris: uidés
quoniam non pro rebus minimis ſupplicant:uidens etiam iudeoꝝ conſtantiá ſeuũ quoq; ratus:
ut multa milia hominũ per ipſum darentur in mortẽ:ſi uellet gaii furiæ miniſtrare:ſimul etiam
ſe deum offenſurũ:& cũ peſſimis poſtea ſpẽbus aduiuere:multo melius iudicat:ut ſcribeꝛt gaio:
aut eius animũ mitigans:ut nihil per eũ iniquum contingeret:aut ſi forſitan indignationé com-
moueretur q; eius minime mandata cõpleuerit:& aduerſus eũ aliquid mali decerneret:bene cõ-
tentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa:& pro tanta hoíum multitudine ſubire diſcrimen. Cõ-
uocans igitur in tyberiadá magnam multitudinẽ iudeoꝝ:nam multa milia illuc fuerant cõgre-
gata:& conſtituens in circuitu cũctas militias & turmas:uiſus eſt primo nõ ſuá:ſed cæſaris ꝓfer-
re ſententiam dicens:timere ſe iracundiá gaii:proinde acceſſuꝝ ad ꝓficienda quæ ſibi præcepta
ſint oportere ſe firmabat:qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus:ut nihil cõtra-
rium eius uolũtati ꝓageret.Verum non arbitror inquit iuſtum eſſe ut ſaluté honoréq; meũ nõ
pro uobis qui tam plures eſtis impendá:nec ꝓmittam:ut ꝓ me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſol-
uantur:neq; adeo dignitatem templi dei cõtẽnere: ut per poteſtates principũ:iniuriæ ueſtris re-
ligionibus ingerantur:ſed ſcribam ad gaiũ ueſtras illi uoluntates:intimans quantũ poſſum cám
adiuuans:& uſm in bono propoſitum:& ſpero quia aderit deus:cuius poteſtas potior eſt omni
humano molimine:humanaq; uirtute:potens eſt enim:& nos in conſeruatione legis ueſtræ ꝓte
tegere:& me tutari:ut nec ab ipſis etiá excidá humanis honoribus:q; ſi etiam exaſperet forſitan
gaius:ut iram ſuá í me uellet effundere:ſumá omne piculũ:oẽm miſeriá:quæcũq; corpori poſſit
infligi:ne uos tantos ꝓ rebus optimis peuntes ituear.Ite igitur unuſquiſq; ueſtrũ ad opus ꝓpriũ:
& terræ ueſtræ culturá impendite:ego uero romá litteras deſtinabo:& omnia pro uobis:tam p
me quam per amicos:quæ rei conueniant agere non omittam.Hæc dicens:iudeoꝝ dimitti con
gregationẽ iubet ut culturæ terræ diligentiá exhiberent. Omnes aũt nobiles populos alloquio
adhortabatur ut ſpem melioré gererent.Et ille quidẽ hoc mõ multitudiné letificare feſtinabat.
Deus aũt ſuá manifeſtauit repente præſentiá & adiutoriũ ſuũ in oíbus fore petronio. Simul enĩ
ut fmẽ loquendi fecit:confeſtim ingens deſcẽdit pluuia præter ſpẽ oíum ná illo die ab ipſo ſolis
ortu ſerenitas magna claruerat:nullũq; ſignũ pluuiæ in cælo fuerat uiſum:ſed etiá omnis annus
magna fuerat ariditate ſiccatus:ita ut deſperatio fuiſſet exorta:nõ ſolum pluuiæ:ſed ét ſi unquá
poſſet cælũ tectũ nubibus apparere.Tunc igitur etiá præter cõſuetudiné tanta inundatio uenit
aquaꝝ:ut iudeis ſpes magna fecit í nullo fruſtratum iri petronium pro eoꝝ negocio laborantẽ.
Petronius autem amplius obſtupuerat:uidens manifeſtiſſime deum iudeorum ſe cõſolatorum
oſtendere:& multũ ſuá declaraſſe ſentẽtiá:ita ut nec illi forte cõtradicere ualerẽt:quibus religiõi
noſtræ reluctari tota laborat intentio.Scribit ergo ad gaiũ poſtulans:ne tanta milia hoíum con-
temneret:quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli:
perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur:memoriam etiam non bonam romani
nominis í poſteriora tẽpora relinqui:ſup hoc quoq; uirtutẽ diuiná iudeis ꝓbere præſidiũ.Nam

probatum esse firmabat:pro iudeis euidēter inditium.Et petronius quidem huiusmodi litteras
destinauit:agrippa uero rex iam enim tunc romæ fuerat amplius in amicitia gaii gratiaque cre-
scebat. Et forte quandam die epulum præparauerat cæsari:ubi magnam impenderat diligen
tiam: ut omnium in cibis elegantiam uinceret:omnesque suauitates: & delicias studiosius pro-
uideret ita ut non solum cæteros anteiret adinuentionibus epularum: sed nec ipse gaius multū
cupiens ei posset equari. Tunc gaius ad modum admiratus tam ingenium eius quam magnifi
centiam animi: q̄ super uirtutem suam sumptus expenderet ut sibi placeret: uoluit munificen-
tiam agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate:ac uino hilarior effectus cum ab
agrippa ad potum inuitaretur:& primum inquit quam tibi honorificentiā exhibui pro beniuo-
lentia & fauore quā circa me semp habuisti: ut etiā apud tyberiū piculū ingens incurreres: uerū
quia in omnibus te uideo & uirtute præditum:& nos amore superantem: idecorū existimo tuo
circa me studio superari. Volo itaq; quod antea minus feci:modo perficere:& tantas tibi mune-
rum codias attribuere:ut magnum nomen tuis opibus:& tuis accedat honoribus. Et ille quidē
hæc dicebat:existimans q̄ posset aliquos reditus sibi donodare:uel ciuitates exhibere. Ille autē
quamuis præparatum haberet:quod petere cupiebat: timens uero: suam noluit aperire senten-
tiam:sed confestim respondit gaio:quia neq; primo lucro:sed eius gratia delectatus:ut contra ty
berii præceptum studium accurationis ei impenderet: neq; modo se aliquid agere intentione
lucri:sed sola eius gratia semper fuisse contentum:nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse dona
ta:quæ si tua inquit uirtute tuaq; potentia minora sunt: meo tamen hoc est accipientes merito
& dignitate mea:multum constat esse maiora.Gaius autem obstupescens eius continentiam ma
gis instabat:ut diceret quod sibi cuperet donari.Ille quomodo inquit o domine magnanimitate
nimia dignum me muneribus tuis existimas: postulem:nihil quidem quod ad diuitias opesque
pertineat: nā me anterioribus tuis mūeribus admodum locupletem reddidisti:sed illud peto:qđ
tibi & opinionem pietatis efficiat:& diuinitatis mereatur auxilium:una etiam mihi gloria fuerit
apud audientes:q̄ nihil a te petierim: ad usus pertinens temporalium rerum. Postulo igitur:ut
erectionem statue quam in templo iudeorū faciendam petronio præcepisti: ultra nolis effici.Et
ille quidem licet periculosum existimaret illud exposcere:nam nisi rectum quod petebatur iudi
caret cæsar:nihil aliud nisi mortem auferret illa petitō:ergo quāuis periculosum esse censeret:ta
men contentis aliis sibi necessariis:& utilibus:illud a cæsare postulauit. Gaius aūt: tum ab eo q̄
ab agrippa taliter fuerat accuratus:quia indignum existimabat mendax coram tātis arbitris ap-
parere:āte quos alacriter cōpellabat agrippā:quod uellet expetere:paululum sui penitēs:mox ue
ro uirtutem agrippæ miratus:q̄ suum regnum non leditibus non pecuniis:non alio quocunq;
munere amplificare cupiuerit:sed pro conseruanda rege culturaq; diuinitatis illibata celebrāda
interuentor extiterit:concessit:ac scribit ad petroniū: laudās quidē eū:q̄ exercitus īstruxerit:pu-
gnareq; cū iudeis fuerit p̄parat⁹:& omni nisu laborauerit iniūcta pficere.Verū statuā inquit:si
te contigerit erexisse:ut cōstituta est pseueret:si uero necdum erecta est:nihil ultra fatigandū ex-
ercitum:& auxilia dimittenda:teipsum uero ad ea quæ missus es curanda conuenit proficisci:nā
ultra iam opus non habeo ut erigatur statua.Hoc enim agrippæ gratiæ cōcessum esse uolo:uiro
honorabili mihi semper:sed nūc amplius honorādo.Et gaius quidē talia scribit petronio:anteq̄
seditio maior oriret.Nā ita iā mentes oium tumebant:atq; talia uoluntatū:eorū indicia mōstra-
bantur:ut si forte cōtrarius nūcius adueniret:parati eēnt apertū bellū gerere cū romāis. Sed gaii
amicus erat obnoxius turpitudini:alienus bono cōsilio:& in omnibus quæ facienda decerneret:
ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullomodo sciens:sed beatitudinem iudicans: si
omne quod sibi esset uoluptati perficeret. Postea scribit petronio huiusmodi uerba. Quomo-
do inquit dona quæ tibi iudei dedere:meliora iudicas:quam mea complere præcepta: & cuncta
quæ illis libita sunt studes efficere:mea mandata contemnens:iubeo tui temetipsum iudicē fieri:
& eligere qd debeas pati q me ad tantā iracūdiā cōcitasti:ut exemplū efficiare cūctis & p̄sentibus
& futuris:q̄ nullus audeat īperatoris mādata cōtēnere. Hāc igit epistolā destinauit quidē petro-
nio:nō tamē ipso uiuēte pducit. Petronius aūt tardius eam aliquāto suscepit:remoratis nauigio
portitoribus:intantū ut ēt ante hāc epistolā alias:petronius lr̄as accepisset ī qbus de morte cæsa-
ris certior redderet.Non enī obliuisci poterat deus tātoꝝ piculoꝝ:q̄ petronius cū alacritate ma
gna subierat:ut iudeis ī honore eius religiōis gr̄am p̄stitisset:& gaiū de medio auferens:mercedē
illi dignā p illius īpietate restituit coopatus ē āt petronio.Nā tāta illi dilecto cōpata ē:tā romæ:
quā ī uno quoq; regno:ut dei gratia super eum euidēs appareret. Romæ quoq; senatori ordinis
& quotquot dignitatibus eminebant:tam uirtutis merito:quā odio gaii:quod propter eius cru-
delitatē iniquitatēq; conceperant:circa petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem

eſt:non poſt multum temporis quã fuerat epiſtola ſcripta petronio:in qua eũ morte dãnauerat.
Cauſam autem per quã extinctus eſt:& totum ordinem inſidiarum: narrabo procedẽte ſermõe.
Petronio uero primo uenit epiſtola:mortem iudicans gaii:poſt aliquantum uero temporis ea i
qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quem exhibuit templo dei:& pro adiutorio quod iudeis præſtitit:ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Capitulum.XX.

QOntigit etiam per id tẽpus iudeis illis qui in meſopotamia & babilonia habitabant ualde magna calamitas:ubi quoq; multa cædes accidit:quanta nunquam ante refert in hiſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluam: ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuem. Neerda dicitur babiloniæ ciuitas:admodũ pupuloſa: habens circa ſe pluri-
mam fecũdamque regionem: quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta eſt:
hoſtibus quoq; ipſa dicitur inadibilis. Nam eam eufrates undique circunueniens:in medio cõ-
tinet uniuerſam. Ad hæc etiam menibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas:cuius
niſibus uocabulum eſt:circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa:unde iudei quoq; natura con-
fidentes locorum:cenſum quem ſolent in honore dei tribuere:ibidem cuſtodiendum illo tem-
pore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis
ueluti pœno:uel promunctorio munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc autem in hieroſolymam
cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoq; inde hominum milia paſcebant. Erant
itaq; duo quidem homines:aſineus:& anileus alias anuleus nomine neerdatienſes quidem gene-
re:& inter ſe germani fratres. Hos præceperat mater:nam patre orbati fuere:ut nauium operarẽ-
tur uelamina:quia non indecorum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur:ita ut etiã plu-
res apud iudeos uirorum: eis exerceantur operibus quæ uſui marino proficiant. Hos quadam
die magiſter qui eidem operi præerat: apud quem etiam ipſam artem didicerant:de aduentu &
tarditate culpauit:in eoſq; uerberibus ultus eſt. Illi ergo grauiter hoc ferentes:arma quæcunque
in eius domo ſeruabantur abripiunt:& pergunt in quendam uicum:qui diruptio fluminum uo-
cabatur:ubi optima ſolebant paſcua germinare:eaque ibi repoſuerunt. Quo facto:congregan-
tur ad eos plurimi iuuenes:quotquot egeſtate laborant. Hos armis inſtruunt:ipſi uero ueluti du
ctores agebant. Ibi quandam ſibi extruentes arcem:demandat uniuerſis:qui per illa paſcua armẽ
ta ſua ductabant:ut eis cenſum redderent:atq; ex hoc & cum eis amicitiã haberent:& aduerſum
hoſtiſem quidem populum ſi forte prorumperet auxilio ſe fore firmabant. Illi uero dicto ob-
audientes fuere:non enim aliter facere ualebant:& ex pecoribus mittebant quantacunq; iubebã
tur. Hinc proinde manus illis & uirtus amplior accedebat:& poteſtatem habebant quæcũq; ani-
mus uellet efficere:alios fugare uel ledere:alios regere uel curare:non ſolum incolas regionis:ſed
etiam quos ſorte tranſire contingeret:nomenq; eorum formidoloſum ſatis habebatur & p dies
ſingulos de eis ſermo creſcebat:donec ad regem parthorum uſq; peruenit auditus. Satrapa ue-
ro babiloniæ poſtquã iſte cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere antequam eis licentia cre
ſcente:malum amplius oriretur. Et congregans manum quãplurimam potuit: ſed etiam ex par-
this:babiloniiſq; quãplurimos:aduerſum eos repente:tendebat:nolens eos nuncium ſui antequã
ueniret accepere:per occulta ductans exercitum. Et ueniens in quẽdam memoroſum locum:ibi
dem latuit. Et ſequenti die:illuceſebat nanq; ſabbatum:quo iudei nihil operantur:ratus eſt reſi-
ſtere non auſuros:atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere. Paulatim ergo ac pedetẽ-
tim accedebat ad locum:ut cum proximis fieret ſtatim in eos irrueret. Sed aſineus ſicut forte cũ
aliis nonnullis conſederat:ante quos arma fuere iacentia:o uiri inquit: hinnitus equorum meas
aures allapſus eſt:non equarum amore: ſed equorum uiros uehentium hinnitus exiſtere nã etiã
ſtrepitum frenorum ſimul aduerto. Vereor itaq;:ne nos circunfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed ci-
tius quiſpiã ex uobis ſpectatũ procurat: qui nobis quid nam iſtud ſit manifeſte denunciet. Opto
autem falſa me locutum fuiſſe:& deceptum potius ueri ſimilitudine ſonitus:quam uera ſenſiſſe
Et ille quidem huiuſmodi uerba locutus eſt. Cum ecce:ſimul quidam aduenium ſpectaculi ne-
gocium:& celeriter accurrẽtes:neq; tu inquiũt falleris:ſed integre coniectaſti:quæ aduerſus nos
gerunttur. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo: nihil brutorum animaliũ differẽtes. Nã
plurimus eqtatus iuadit:eo p̃ſertim tẽpore:quãdo nudi oĩbus armis extamus:obidq; lex pater-
na uacare nos:& nihil agere p̃cipiat. Aſineus porro nõ ſecundũ ſpeculatoris ſententiã q; deberet
fieri decernebat:ſed legale magis exiſtimans:ne dimiſſis mãibus pereũtes leticiã hoſtibus exhibe
rent:oporteꝛ iudicabat:ut nõ ſine hoſtiũ ultiõe oparent. Arma itaq; corripit:alios q circa illum
erãt ſimiliter adhortaꝛ:eos ĩ audaciã excitãs:ut uirtutis mẽores:hoſtes itiere feſſos iuaderẽt:atq;

impetū facientes:multos obtruncât:alios effugauerūt.Nam eos ſecuritas qua ſe putauerāt quaſi cuncta parata reperturos:ignauos & mollos effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisſet:obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia: deſiderauit eos uidere: & cū eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret: quomodo imperator. Artabanus quamuis leſus a uobis:& quamuis ſua prouincia depredata: tamen nulla circa uos indignatione quam debebat accenſus eſt:ſed conſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus: miſit me:dextram uobis fidemque præbiturum:ut ad eū ueniatis:& eius habeatis amicitiā:nullum dolum:aut inſidias formidantes:dona etiam ſe daturum promittit:& honoribus ſublimare:ex quibus potentia uobis maior acreſcat. Tunc aſineus ipſe quidem diſtulit: ſed fratrem ſuum anileum alias anuleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atque perueniens:ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiēs anileum alias anuleū ueniſſe:iterrogabat cauſam:cur etiā aſineus nō ſimul aduenieret. Cunque audiſſet q; timore ſuum aduentum ſubtraxerit:tunc per deos cœpit patrios conteſtari:nihil ſe mali facturum in eos:ſi ſe eius committerēt fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium:ut nunquam quiſquam inter eos poſtquam dextram præbuerit mentiatur: nec quiſq; de fide dextram dantis dubitauerit. Et artabanus quidem iſta gerens: mittit anileum alias anuleum perſuaſurum fratri:ut ad eum etiam ipſe pariter aduenire. Agebat autem hæc imperator: opus habens illis fratribus:protutamine illius ſatrapiæ:,ppter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere:ut antequam tale aliquid contingeret:ipſe illos per amiciciam occuparet. Timebat etiam:ne in babilonia plurimi ſe aſineo coniungerent:& ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis:facile ſe a perſarum imperio defenſaret. Et ille quidem talia reputans:dimittebat anileum. Anileus alias anuleus autem perſuaſit fratri: intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris: tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat:,pinde ad artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens:admiraba tur aſineum:q; ita magnanimus extitiſſet: cum corpus poſſideret ad uidendum breue: & quod contentui ab intuentibus haberetur:eiuſque prudentiam ſtrēnuitatemq; conſiderans:fertur ad amicos dixiſſe:quod maior eſſet anima corpore tam minore. Oſtendenſq; aſineum uni ductoꝝ ſuorum abdagati nomine:atq; eius nomen indicans; omnemq; uirtutem & ſtrenuitatem eius timans:qualis extitiſſet in bello:abdagates poſtulabat permiſſum ſibi contribui:ut eum occideret:atq; iniurias eius & depopulationes quas in prouincias commiſerat:ultum iſſet. Non permittam inquit imperator hæc fieri in eum uirum qui mea fide præſumens:dexteram a me:iuratione mecq; deoꝝ accipiens:uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello;nihil periuriis meis opus eſt;ut parthorum iniurias ulciſcaris:deſcendentē uero ſi cupis inſequere:eum ſi poteris iubelli ſupato. Mane itaq; facto;accerſiri iubet aſineum. Tempus tibi eſt inquit:o iuuenis ad ,ppria deſcendendi: ne forte plurimos ad te ductorum irrites: & ſine mea conſcientia pereas. Commendo autem tibi babiloniæ regionem:ut eam ledi a latronibus non permittas: ſed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanque ſum a te optimo homine hanc reciprocationem accipere:qui tibi fideles amicos omnino ſeruauerim:neq; ad eos attēdi:qui fuerant ad tuum interitum irritati:ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui. Hæc dicens:eum donatum muneribus competētibus: in propriam deſtinat regionem. Ille autem domum reuerſus:opida conſtituit & caſtella:quæ primo fuere reſtaurando confirmat: atq; ita ex breui magnus effectus eſt: tantaq; per eum negocia gerebantur:quanta nunquā ab alio ante ipſum geri potueruut. Tantus ergo fuerat factus:ut etiam ab ipſis parthorum ductoribus honoraretur:qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam ſolam babiloniorum honorificentiam habere minorem ducebat:quam ſuæ uirtutis merito debeī iubebat exolui. Omnia igitur negocia quæ ī meſopotamia gerebantur:ex eius poteſtate pendebat:& amplius eius fœlicitas per ānos.xv.āplificata creſcebat: & bonoꝝ omniū uigore ac flore pollebat. Sed dum tali ,pſperitate fruerētur ſubito malorū illos occupauere principia: quæ hmōi de cauſis acciderunt. Poſtquā enī ſtrenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas: & trāſgreſſiones paternarū legum: cupiditatibus in tranſuerſum agentibus. Deniq; parthoꝝ quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem. Quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſet:tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat: ita:ut magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hanc anileus alias anuleus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens: ſiue proprio uiſu proſpiciens: adamauit. Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare:eumque hoſtiliter inuadens interimit: illam autem abripens ſibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus anilei alias

anulei domum ingreſſa eſt ſed tam ipſi quã aſineo fratri: magnoꝝ maloꝝ deportauit aggerem
per huiuſmodi cãm. Cum enĩ illa poſt mortẽ uiri deoꝝ ſuoꝝ ſimulacra ſũpſiſſet: quæ more pa
terno tam ab ipſa quã uiro eius religione colebãtur: cœpit ea domi habere: & ſimili ea cultu ue
nerari: ſed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiões: ſecum illa ſimulacra portabat.
Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: poſtea uero cœpit etiã marito mon
ſtrare: quali modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret. Tum ſocii eorum: qui ab eis
inter primos honorabantur: primum quidem inter ipſum anileum alias anuleũ locuti ſunt: quia
non deceret hæbraicoꝝ cõtento: & neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere: quæ cõtrario
ritu aliam religionẽ habens: interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet: debere illũ aiebant
rebus ſuis bene conſulere: ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus: illa celebrari p
mitteret quæ ſe regnũq; ſuũ peſſundaret. Sed cum nihil ꝓficerent talia cõmonentes: uirum etiã
quendã illoꝝ quæ maxime inter eos honore fungeretur: quõ amplioꝝ fiducia locutus ſit: intere
mit. Ille uero moriens: male dixit ipſi anileo alias anuleo: fratriq; ipſius aſineo: cunctiſq; ſociis: ut
ſimiliter ab hoſtibus interirent: ipſi quidẽ: ꝙ tale in ſe facinus ꝓpetraret: illis aũt ꝙ nõ ꝓhibuerit:
neq; ullum auxiliũ tulerint homini pro legibus paternis: & ꝓ tota gente ꝓloquẽti. Cuius mortẽ
oẽs quidẽ grauiter ferebant: tolerabãt tamẽ nõ ob aliud: niſi quia illoꝝ potẽtia ad ĩfœlicitatem
ducebaꝫ. Cum aũt culturã etiã deoꝝ parthoꝝ audiſſent: ultra tolerandũ nõ eẽ iudicabant opus
anilei alias anulei: ꝙ in legẽ patriã ĩiuriæ gerebaꝫ. Itaq; plurimi cõgregati ad aſineũ acceſſerunt:
& cum magnis uocibus increpabant dicentes. Bene quidẽ eſſet: ſi neq; primũ tale aliquid fieret.
Sed quia iam factũ eſt: ſaltem nunc correctio conſequatur: antequã illud peccatũ tam illi: quam
cæteris oĩbus adducat interitum: eiq; exprobrabant propter nuptias cũ alienigena muliere con
fectas: cõtra cõſuetudinẽ legis ipſoꝝ & ſuperſticionẽ mulieris quæ ad iniuriã dei ſui fuiſſet ĩdu
cta. Ille aũt: quãuis peccatum fratris agnoſceret magnoꝝ maloꝝ fuiſſe cãm & fore: ueꝝ tamẽ ui
ctũs conſanguinitatis fauore colerabat: ueniãq; fratri dabat: ꝙ fortiore malo libidinis uincebaꝫ.
Sed cũ plures ad eũ per dies accuſationes a pluribus aduenirẽt: tũ de his anileo alias anuleo loqui
cõpulſus eſt: increpans eũ & quieſcere de cætero iubẽs ab illis operibus: & ut mulierẽ ad ſua pro
pria: parenteſq; reuocaret. Sed nihil eoꝝ uerboꝝ præcipiebat effectum. Mulier aũt ſentiens tu
mulum qui propter ſe populos obtineret: uenenũ inter cibos dedit aſineo. Quo ille accepto: de
functus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit: ſolum ſui iudicẽ habens: quẽ ſentiebat
ſuo amore conſtrictum. Porro anileus alias anuleus ſolus regni moderamina excipiens: exercitũ
que ſumẽs: uicos mitridatis inuadit uiri apud parthos in primo loco conſtituti: & regis artibani
filiam in coniugio poſſidentis. Vbi cum irrũperet: omnia prædæ dedit: & multas pecunias ĩde:
multoſq; captiuos abripuit: & numeroſum pecus abduxit: & alia plurima quæ ad diuitias opulẽ
tiamq; pertineret noſcuntur. Sed cum hæc mitridates audiſſet: ꝙ talis ĩ ſuis uicis præda & capti
uitas fuiſſet effecta: grauiter ferens: ꝙ ipſe ante nihil leſiſſet anileum alias anuleum: anileus alias
anuleus uero ꝙ exordium tãtæ ſumpſiſſet iniuriæ: tanta in ſe dignitate contenta: congregans q̃
plurimum potuit equitatum: ſed etiam ætate feruentium non minimam manum: aduerſus ani
leum uenit: & contendebat: ut cum eo bello decertaret. Sed antequã ad eum ueniſſet: quodam ui
co occulte caſtra diſpoſuit: ut inde proxima die ĩ hoſtes irrumperet alias irrueret: quõ ſabbatum
illuceſcebat quoniã a iudeis ociũ & uacuitatu exercetur. Anileus alias anuleus autem iſta cogno
ſcens a quodam homine ſyro: alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret: tum etiam
uicum ĩtimabat: ubi nutridatus manſionem fecerat milites itaq; paratos faciens: caſtris egreſſus
eſt: cunctis ignorantibus ꝙ aduerſus parthos tenderet. Et circa noctis fere quartam cuſtodiam
hoſtes inuadit: alios dormientes obtruncat: pleroſque in fugam conuertit. Mitridatem autem
uiuum tenens: ſecum ducebat ſuper aſinum nudum imponens: quod ualde ignominioſiſſimum
apud parthos habetur. Cunq; ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut mitridatem
extingueret. Sed contra ipſum conſilium ille aliud dicebat: non rectum eſſe dicens: ut mitrida
tem extingueret: uirum primo genere apud parthos ortum: & neceſſitudine connubii apud re
gem artabanum magnifice honorabilem: nunc autem ut cunq; tolerabile cẽſeatur eſſe quod fa
ctum eſt: quoniam ac ſi iniuriatus eſt mitridates: uerumtamen beneficio ſalutis: erit ſe liberanti
bus gratiam debiturus: ſi uero quicquam patiatur: nequaquam regem artabanum patienter la
turum: ſed magnam cladem iudeis importaturũ babilonia conſtitutis. Parcere itaq; illi melius
uidetur: & propter conſanguinitatem qua regi coniunctus eſt: & pro tanta dignitate qua inter
ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia incontione loquens: omnibus per
ſuaſit. Dimittitur igitur mitridates. Sed ei reuertenti: eius mulier exprobrat: niſi feſtinaret ut
pote regis gener in tanta dignitate conſtitutus: ſupplicia ſumere de his qui contumeliam ingeſ

fiſſent. Turpe nanque illi eſſe dicebat:ut ſalutem eligeret poſtquã captiuus in manus hominis uenit:& nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet: aut ſe per deos iurare coniugi federa ſoluturam.Has ille exprobratiões per dies ſingulos minie ferens magnanimitatẽ etiã mulieris metuens:ne inter eos coniugiũ ſolueret: nõ ſpõte quidẽ neq; uolens congregãs manũ quã plurimã potuit aduerſus iudeos tendebat in tollẽnam:ſalutẽ eſtimans:ſi parthus ipune fuiſſet a iudeis repulſus belli certamine. Anileus alias anuleus aũt ut cognouit ad ſe tendentẽ cũ multa manu mitridatem:ingloriũ iudicauit ſi in locis ſuis maneret:& nõ magis anteueniẽs hoſtes occurreret:ex proſperitate prima cõfidens:iterũ ſe pugnaturꝝ credẽs:audentibus uirtutis etiã robur acreſcere. Multi itaq; ſe illi ſuperiorꝝ exercitus cõiunxere:ſperãtes prædam ſe ſicut antea relaturos: & ipſa prima facie horrorẽ hoſtibus illaturos.Pergunt itaque illo die ſtadia.xc.per loca uaſta & iaquoſa iter faciẽtes:ſed medio die ardore ſolis ingẽs ſitis iudeos occupat.Mitridates aũt apparẽs cõtinuo:feſſos itinere:ac ſiti fatigatos inuadit.Illi nec eſtum:nec arma ferre ualẽtes ꝓfugiunt.Parthi uero inſequentes:magnã cædem faciunt:iudeorꝝ multe miriades alias plebes occũbunt.Anileus alias anuleus aũt:& quotquot circa eum erant:in ſilua ſe recipiunt.Mitridates itaq; magnam uictoriam ſumens:magno gaudio cœpit exultare.Congregatur aũt ad anileum alias anuleum infinita multitudo hominũ peſſimorꝝ:& ſuam ſalutem ꝓpendẽtium quos anileus alias anuleus ſuſcipiebat:uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat: ſed haud ſane ſimiles illis:qui bello perierant.Nam erat uulgus inexercitũ.Sed tamen cum hac multitudi ne irrupit in uicos babilonioꝝ:eoſq; paſſim depopulatur. Tum babilonii quãuis ad bellum parati:mittunt tam in neerdam:ad iudeos qui ibidem habitabant: tradi ſibi anileum alias anuleũ experentes.Illi uero nequaquã illorum ſermonem accipientes:prouocabant eos ad prælium. Verumtamen aditũ legatis babilonioꝝ permiſere:ut ad anileum alias anuleum peruenirẽt:& cũ eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babilonii locũ integre ſpeculantes:quo ſe conſtituerat anileus alias anuleus:& cũcta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadũt:nec cant quantoſcunq; reperiunt:ipſumq; anileum alias anuleum obtruncant: atq; hoc modo babilonii iniuriis anilei alias anulei:& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanq; eis illa magna conſtabat: odio quo circa eos detinebatur.Ná pœnæ ſemp inimicicias exercebãt.Cauſa uero huius ire fuit lex eorꝝ paterna:quã ille oppugnabat:& ꝓpterea ſibi ſemp inuicẽ emulabãtur:unde ſuorum quiſq; oportunitatẽ inuenerat:ab iniuriis non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte anileo alias a nuleo cœpere babilonii iudeis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionẽ babiloniorum:& repugnare pœnitus non ualentes:in ſeleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt.Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora:quam ſeleucus nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam macedoniorum plurimi:& græcorum abundatiſſimi. Eſt ibi etiam ſyriorum non minima multitudo.In hanc igitur iudei refugiunt:& per.v.quidem annos illeſi:& inexperti maloꝝ fuere Sexto uero anno:nam babiloniæ corruptio eorꝝ magna contigit & ruina: & ob hoc plurimi in ſeleuciam magis magiſq; confugiunt:eos amplior ibi clades ſuſcepit:ꝓpter cauſam quã breuiter enarrabo.Græcis in ſeleucia habitantibus aduerſus ſyros ex maxima parte inimiciciæ uitæ gerebantur:ſed græci ſemper ſuperiores extabant.Tunc itaq; cohabitabãt eis & iudei qui aduenerãt. Syri autem ſeditionem mouentes:cœperunt ſuperiores exiſtere ex cõſenſu & auxilio iudeorum: hominum conſiderate ſe in periculo præcipitantium:& intentionem ſolam ad bellum gerendũ habentium. Tunc iudei hac ſeditione ſuperant.Illi uero nullam aliam rationem cernebãt: qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum & dignitatem reformare:niſi ſyros a iudeis ſeperarẽt.Vnuſquiſque igitur eorum uerba faciunt ad ſyros cum quo quiſq; ſe familiaritatem habere cernebat:atque hoc modo pacem inter ſe:amiciciãq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaretur inſtituunt:atq; hoc modo inuicem exhortantur:ut cũ iudeis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt: interimuntq; ſuper quinquaginta milia hominũ.Pereunt igitur omnes præter admodũ paucos:qui forte aut amicorꝝ aut uicinorꝝ miſericordiam conſeruati ſunt.Et cũ iam ibidẽ uiuere nõ poterant:diſcedũt exinde in theſifontem ciuitatẽ uicinã ſeleucie: ubi cõſuetus eſt parthorꝝ rex per ſingulos annos hiberna peragere: ubi etiã plurime eius opes:& plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamẽ iam eis ſpes uiuendi fuerat derelicta:nã etiã ibi oĩs gens iudeorꝝ terrore regis præmebaſ.Non enĩ tam babilonios ꝙ ſeleucos formidoloſos habebant:ſed etiam oĩs multitudo ſyrorꝝ:quæ in illis locis habitabat ad ipſum cũ ſeleucis loquebantur:ut bellum gererent cum iudeis.Ob hoc ergo diſcedunt etiã inde in neerdam:& in niſibis: & propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe poſſe cẽſebãt. Super hæc etiam habitabãtur ille ciuitates ab hoĩbus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa iudeos babiloniæ conſtitutos:acta ſunt huiuſmodi fuere.

HAec ſunt capitula in.xix.librū hiſtoriaꝝ:atiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter gaius cæſar inſidiis a caſſio cherea extinctus eſt. Cap.ii.
Qualiter claudius patruelis eius coactus a militibus ſuſcepit imperium: & ſeditio ſenatus & populi adinuicem:& utriuſq; partis. Cap.iii.
Legatio regis agrippæ ad ſenatū:& q̄liter cōſequētes milites q erāt cū ſenatu : ad claudiū trāſiere: & de morte chereæ ſeu alioꝝ gaii iterfectoꝝ:ipſi quoq; claudio repugnantiū. Cap.iiii.
Qualiter claudius cæſar reddit agrippæ omne regnū paternū: adiiciēs etiā illi liſanie retrarchiā: & libertas iudeorum:quæ prouenit eis ſub claudio:cum prius amiſiſſent eā ſub gaio: nauigatio quoq; regis agrippæ in iudeam. Cap.v.
Epiſtola publii petronii rectoris ſyriæ ad doritas pro iudeis:& qualiter rex agrippa hieroſolymorum muros locupletius conſtruēs:ſtudium ſuum imperfectum dereliquit:prohibente cæſare: q opus ipſum ſuſpectum habuit. Cap.vi.
De honore quo beritho honorauit:& de aduētu regū ad ipſū ī cītate tiberiada. Cap.vii.
Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus ī occurſum marſi:præſidis ſyriæ uel quali modo uitam finierit:cum non dediſſet honorem deo:populo ſibiattribuente honores diuinos & nō humanos in theatro:quare confeſtim ſenſit plagam dei. Cap.viii.
Mortuo rege agrippa: cæſarienſes uel ſebaſteni indecenter blaſphemabant defunctum: ſtatuas quoq; filiarum eius diripentes:cōtumelioſe tractauerunt. Cap.ix.
Poſt mortem agrippæ:claudius cæſar cuſpium fadum mittit præfectū in iudeā:cui etiā iniungitur ulcio exercenda in cæſarienſis:& ſebaſtonos pro defuncti agrippæ contumeliis.

INcipit liber decimuſnonus antiquitatis iudaicæ.

GAius non in ſolos iudeos:qui in hieroſolymis fuere: & eos qui in his regionibus habitabāt:iniuſticiæ ſuæ demōſtrabat inſaniā:ſed p oēm terram & p omē mare ſuper eos præcepta deſtinabat: q̄qua uerſum imperiū romanū,ptendit:& pluribus cūcta calamitatibus adipleuit: quales ante nunquā hiſtoriæ,pdiderūt.Maxime aūt oīum roma clade ppetiebatur:quā in nullo honorabilioré cæteris ciuitatibus eſtimabat.Nam cū oēs cæteros libēter tractaret:haud alias non ita ſe natū: & omnes quanticūq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi cōſtabāt. Multa ēt crimina ppetrabat aduerſus equites rōanos. Quidā hoc dignitatis noīe cenſebant: opibus aūt pœnæ pares ſenatoribus exiſtebant:pp quod etiā in cōuentu ſenatus intereſſe ſolebāt:quos ualde inhonoros habuit: plurioſq; ex eis morte dānabat:quoꝝ etiā pecunias auferebat. Nam multas etiā cædes nō ob aliud:niſi ut eorum auferret pecunias perpetrabat. Diuinū uero ſibi cultū & honores uolebat nō cū hoībus exhiberi:ſed etiā in tēplū iouis ueniens:quod capitoliū quidē uocant:magis uenerabile autē illis eſt oīum temploꝝ:fratrē ſe iouis eſt auſus appellare.Sed etiā alia quæ gerebat:non erant furoris aliena.Nam etiā ex dicearchia ciuitate qui in cāpania cōſtituta eſt:ad meſanā quæ alia quoq; eſt marturna ciuitas:graue putans ut remis tranſitū faceret:putāſq; ſubiicere ſibi etiā hoc clementū poſſe: uelut domino maris exiſtente:talia etiā uolebat fluctibus gerere:qualia ſolet terræ natura ſuſtinere.Voluit ergo & a litore ad litus ſtadia ferme.ccc.in medio mari:& ītra tam uaſtū ſinum pontē conſtruere:ſup quē carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere.Sed etiam templorum paganorum nullum deſpoliatum reliquit.Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra ſimulare:atq; omnimodo anathematizata: deferri iuſſit ad ſe.Nō enī alibi pulchras res eē dicebat oportere:niſi ī pulchrioꝝ loco.Hūc aūt romā eē firmabat.Nō ſolū aūt ſuā domū:ſed ēt hortos aliaq; ſua habitacula ubicūq; terraꝝ italiæ conſtabāt:ex talibus repleuerat ornamētis.Nam etiā iouem olimpium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quē fideas ataneus fecerat auſus eſt in romanā trāſferre ciuitatē:nec tamē ad effectū res perducta eſt:arcitectis dicētibus ad meminiū regulū:cui res illa fuerat īperata:eo q; ſi illud moueretur ſimulacrū: aliq̄d malū poſſet accidere.Fertur aūt meminius etiā prodigiis ,ppter hoc mulctis acceptis diſtuliſſe negociū.Verūtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad gaium:unde periculū mortis illi protinus imminebat:euaſit tamen:quomodo gaius morte præuentus eſt.Intantum etiam proruperat eius inſania: ut cum ei filia fuiſſet exorta; eam perducens in capitolium ſuper genua ſimulacri conſtitueret: cōmunem ſibi natam:iouiq; cōfirmās:duos patres uni proli conſtituens. Et hæc illū talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus eſt etiam ſeruos ad

accusationem excitare dominoꝝ:quæcunq; uellent impublicum crimina deportare. Illi autem quæcunq; illis pessima oriebant in aio:nulla ꝓhibebantur dicere rone:cernentes gratu illi fore; quicquid mali dixissent:ita:ut etiã claudiu auderet polideuces seruus eius accusare:& ille patieba tur aduersus patruu suu geri capitale iudiciu:sperans etiã ipsum quo facilioꝛe potentiã aduersus cæteros adipiscereꝫ extinguere:nõ tamẽ assecutus est qđ uolebat. Repleta igitꝫ uniuersa republica diuersis malis:diuersisq; calũniis exaudacia seruoꝝ aduersus domios ubiq; insidiæ gerebantꝫ:ab aliis quidẽ ut suas iniurias ꝓ his quæ passi sunt defensarẽt:ab aliis aũt ꝑuenire hoes cupientibus cũ sibi ab eis pro culpis suis aliquod suppliciũ iminere sentirẽt. Proide quõ corruptis legibus & hoibus in afflictione cõstitutis:nõ paruũ beatitudinis momẽtũ:illius mors hois apportauit: sed etiã gẽti nostræ:quæ breui iam ois iteriret:nisi mors illũ celeriter occupasset: uolo supeo cũcta dissẽrere. Nã alias de deo quoq; magnã fidelitatẽ cõfert hoibus:& solaciũ in calamitatibus cõstitutis:at ẽt correctionẽ his:qui putãt ꝓsperitatẽ esse ꝓpetuã docetq;:ne rebus secundis qsq; pessime cõmutetꝫ:sed uirtute studiũ esse ꝓcolendũ. Vias equidẽ tres mors illa pauerat:& haꝝ unusqs que uiri bõi primatũ in cõsiliis habebãt. Emilius enĩ regulus ex corripe hiberiæ ciuitatẽ originẽ ducens:cõgregauerat plurios:ut sine ꝓ illos:siue ꝓ semetipsũ alacriter gaiũ iterimeret:alterius ãt pricipatũ gerebat cassius chereas tribunus: sed etiã minutianus nõ paruã partem hoium ad hoc opus cõgregauerat. Causa aũt erat illis odiũ:quo circa gaiũ uniuersi tenebantꝫ. Et regulus quidẽ iracundiã eius & iusticiã qua in cũctos utebantꝫ horrebat. Gerit quippe ídignationis aliqd aius liber ut iniquitatẽ ferre non ualeat. Hic ergo cũ multis aduersus gaiũ consiliũ capit:cũ aĩcis & cũ aliis:qui efficaces ei uidebantꝫ ad cãm minutianus aũt:ut lepidũ ulciscereꝫ amicũ suum: hũc enĩ cũ aliquibus suis cõciuibus gaius extinxerat. Super hoc quoq; sibi timebat:ne a gaio similiter pa teretur. Nam uidens ex aliis exẽplis sibi mortẽ iminere:festinabat suũ prævenire periculũ. Chereas uero confusionẽ suã & gaii obprobria nõ ferebat:quibus eũ arguebat: ꝙ quasi nihil in se for titudinis gereret:insup etiã plurimũ sibi ꝓ singulos dies iminere cernebat. Mortẽ quoq; gaii oẽs honestũ opus & liberũ:libenter excipere reputabant:cæteri uero cupiebãt super hoc habere cõmune consiliũ uidẽtes tantas iniurias:& exẽplũ paruũ dari cupiẽtibus pricipatũ. Omnes ergo ut tãtis claudibus liberarentꝫ: desiderabãt aduersus gaiũ aliquid geri:decerenãq; ad talia negocia bonos uiros accedere:ꝓ salute pietatis:& iperii macula auferenda:aiebant cũ suo discrimine. Super omnia aũt chereã ad opus gerendũ excitabat melioris fame cupiditas:& quia cernebat facilẽ sibi aditum fore ad gaiũ:tribunus nanq; erat:& per hoc se oportunitatẽ repertuꝝ putabat:qua perimeret gaiũ. Interea ludi curules agebantꝫ:circa quæ spectacula:magnũ geritur a romanis studiũ. Concurrunt enĩ alacriter ad circũ & pro quibuscúq; rebus opus habuerit:ab iperatoribus cõgregatione facta deposcũt. Illi uero ꝙ multitudini nõ iudicant resistendũ:cõfestim grate petita concedũt. Rogabãt itaq; tũc gaiũ:cum omni itentione postulationibus utentes:ut censuũ releuationes efficeret: & grauedines cunctas auferret. Ille uero nolebat ista cõcedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens:iubet clamantes abripi:& sine ulla dilatione confestĩ interimi. Et ille quidẽ talia iusserat:quibus aũt præceptum erat:iussa cõplebant. Plurimis itaq; pro hac causa morientibus:populus spectans:clamare cessauit. Tũc omnibus suæ facultates in contentu fuere uidentibus alios pro suis opibus ad interitũ peruenire. Hæc & huiusmodi cheream excitabant:ut magnanimiter ingrediretur cãm:& insidias quas parauerat gaio ꝓficeret:ut eũ tam nequirit aduersus hoes exasperatum reprimeret. Et sepius conuiuio gaii:uolebat rem aggredi:& tamẽ consideratione reuocabatur:nõ secernens inuenire oportunitatẽ:qualẽ negociatã esse iudicabat:uerens:ne frustra ad tantũ opus accederet:sed ita rem moderabatur: ut consilium sui animi cõsequereꝫ effectũ. In hoc igitur multo tẽpore militabat:nõ libenter cõuersationẽ sustinẽs gaii. Cum aũt eũ cõstituissẽt gaius super oẽs publicas functiones:& cætera alia q cæsaris erant:inferenda thesauris:per illud omne opus a rato negocio priuabatur. In quo tamen maiorem sibi uirtutem iplẽdi operis aggregabat:ꝙ more suo magis rebus utebatꝫ quã gaii obediebat imperio:parcebat enĩ humilibus:atq; depressis. Vnde ad iracũdiã quoq;ꝓuocauit gaium: ita ut eum de mollicie prius: & de socordia criminaretur: non ualentem sicut ipse uellet pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat:& muliebria oppigebat nomina: omni confusione plenissima. Et hæc quidem:cum in aliis increparet ipse magis gerebat:in quibusdã celebrationibus ministeriorum:quas ipse constituerat. Stolas nanq; muliebres induebatur: & circumpositõnem complicatorum crinium adhibens:aliaq; quæ ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent:ipse sustinens: huius confusionẽ criminis audebat aliis exprobare. Chereas aũt:quando hæc uestimenta cæsar sumebat indignatione ferebatur:maxime cum illa uestimẽta ministris irridentibus redderet:ita ut etiã

indignatione ferebatur:maxime cum illa uestimẽta ministris irridentibus redderet:ita ut etiã

tribuni in derisionem eum haberent & obprobriū. Nam cum sumpturi essent ministri a cæsare muliebria uestimēta prædicabāt:aliqs ut cōsueti erant ad lusum illū ꝓferre facetias. Propter hoc etiā ei fiducia maior accessit:ut socios quosdā acciperet:quibus se ostenderet nō pro cauſis minoribus indignari. Nam erat etiā pōpidius senatorius:qui pœnæ per oēs ordines & gradus administrationis trāsierat. Epicureus aūt erat:& ꝑp hoc:ocii & quietis studiosus. Hunc dimidius inimicus eius accusauit eo ꝙ posset gaium male loquiis turpibus infamare & eo assumens quintiliam mulierē: quæ in rebus scenicis erat ꝓpter pulchritudinē clara:& pulchritudíe plurimoꝝ amorē habebat & studiū:nam etiā ab ipso pōpidio diligebatur:accusatio aūt fuerat falsa. Illa uero graue iudicante testimoniū in causa mortis aduersus amatorē ꝓferre:puniri eā dixit debere dimidius. Tum gaius excitatus iubet chereā sine ulla dilatione continuo tormētis examinare qntiliā. Nā & in rebus capitalibus:& ubicūqꝫ tormētis opus esset:eodē cherea utebatur:ꝓpter quod eū crudelius arbitrabatur ministeriū exhibere:timentē:ne ab eodē mollicie & socordie culparet. Quitilia itaqꝫ dum ad torméta ducerēt:consocioꝝ cuiusdā pedē calce deprimens:signauit eos debēt confidere:& nihil detormentis eius pœnitus timere. Chereas tamē eā ac si nolens adegit:timens propter illā ipse subire periculū. Et nihil differens:eam incōspectū gaii deducit:fedatā tormentis atqꝫ deformatā ut etiā ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur. Tunc gaius illā speciem non sustinens:sed admodū cōpassus quintiliæ:eo ꝙ grauiter tormētis fuisset afflecta:liberā crimine:absolutāqꝫ ꝓnunciat:& cum ea simul pompidiū. Ipsam etiā pecuniaꝝ dono muneratur:unde illi solatiū esse:ꝓpter quod grauiter erat debilitata tormētis. Nam non solum sanitas eius corporis suppliciis corrupta erat:sed etiā pulchritudo defedata. Hæc igitur grauiter chereā cōmouerūt ꝙ per eum hoies torquerentur. Vnde quoqꝫ suā iracundiam non sustinēs dixit ad clementē:atqꝫ papinium:quoꝝ clemens quidem super militiā constitutus erat. Papinius super eos qui gaii fuere custodes. O clemens inquit minus fecimus in agendo quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos qui aduersus eius principatum coniurationē fecerant multa prouidentia uigilantes:& laboribus desudantes:alios quidem extinximus:alios aūt tormentis afflecimus:intantum:ut etiā ipsi gaio miserabiles uiderentur. Ita nostrā militiam cum nimia seueritate tractamus. Tacēte aūt clemente:grauiter quidem se ferre quæ ꝑperabantur:tam oculis erat quā uultu:& colore manifestus:uerbis aūt insaniam ꝑperatoris aperire iniustū esse iudicauit. Chereas aūt clementem prouidenter præparans:cœpit fiducialibus uti sermonibus & ad eum enarrabat mala: quæ ciuitatem:& illud obtineret imperiū:& ꝙ uerbo quidē gaius illoꝝ esse causa maloꝝ diceretur:si uero quiquā rem inquit cum ueritate discutiat:inueniet o clemens ꝙ ego sim totius mali causa:& hic papinius:& tu:qui romanis & uniuersæ humanitati pro bonis omia tormenta:& oēs clades ingerimus:non imperiis compulsi gaii:sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur cōprimere tantū iniuriatorē in ciues socios:oēsqꝫ subiectos:cui nos ministerium exhibeamus:& uelu ti satellites atqꝫ carnifices ad eius crudelitates implendas extamus: & arma quæ aduersus hostes proferre debemus:in nros ciues cōuertimus:nō pro libertate:nō pro ꝑperio rōano:sed pro salute eius: qui suæ iniquitati festinat cuncta subiicere. Nam simul & nostra corpora & nostras cōscias per singulos dies polluimus tormentis & sanguine miseroꝝ: donec etiā alter aliquis inueniatur: qui in nos quoqꝫ tale gaio ministerium exequatur. Non enī propter hæc quæ gerit cū fauore cit ca nos cōuersabit:magis aūt cū suspitione. Ad hæc etiā cū pereuntiū multā stragē effecerit:nō ei poterit gaii unquā seuicia terminari: quō nō iudicio in talibus causis intēdit:sed sola libidine ad hoium cædem impellit:tum demū etiā nos cunctis pereuntibus cōiunget. Ad hæc clemens cōsilium chereæ manifestius approbabat:taceri aūt iubebat:ne ī plures sermo ferret:& diffusis palsim rebus quæ gererent:antequā res cōsequatur effectū:secreto prodito:& insidiis ꝓpalatis:ipsi ducerentur ad pœnam sed tempore ꝓcedēte rem spei cōmittere:ut oportunitate fortuna tribuē te opus nouiter adiplerent:se tamē dicebat per senectutem non posse audaciā gerere: ad tantum negocium inchoandū. His uero quæ a te o cherea tractata dictaqꝫ sunt:cautius aliquid fortassis inueniā:decētius aūt quis poterit iuenire. Et clemēs quidē cōtinuo mutare sententiā:omia quæ audierat: quæqꝫ ipse dixerat:cœpit efferre ꝑ plurios. Chereas aūt formidās:prexit ad sabinū:extā tem uirum dignū:quē etiā libertatis cognouerat amatorē: & ꝓpterea dispositiones illoꝝ tēporū hostiliter adhorrentē. Opus itaqꝫ putās ut celeriter quæ cogitabat inciperet:oportunū est ratus: ut cū eoꝝ cōicaret maxīo duce timore:ne a clemente secreta ꝓderentur. Sup hæc etiā dilationes tempoꝝ aliqd cōtrarii reputabat allaturas. Cum aūt libēter sabinus ad talē cogitationē talemqꝫ uoluntatē cōsentiret:tūc quidē tacere se dixit:& ad nullū de tali re suā ꝓferre uoluntatē:nec manifestatuꝝ eē firmabat:sed si aliqd inquit uiriliter uolumus efficere:nihil dilationis pœnitus detur. His igit dictis:exīde cōuertunt ad minutianū:ipsis quidē studiis & uirtute parē:& similia ex

animi magnitudine cupientẽ:conſanguineũ tamen gaii:ſed ſuſpectum propter mortem lepidi. Multã nanq; inter ſe amicitiã minutianus lepiduſq; poſſidebãt:& propterea etiã ipſe timore pi-clitabatur:ne ſimiliter eũ perimi contingeret. Erat quippe gaius omni nobilitati terribilis:ut pu taretur aduerſus unũquéq; ſingulari inſania prorupturus. Propter hoc enĩ alterutri ſibimet erãt pro rerum neceſſitate formidini:& uoluntatẽ quã circa odiũ gaii gerebant indicare nõ poterãt. Ob cuius utiq; ſuſpitionẽ:nec deuotionẽ ſibimet aperte impendere preſumebant. dum igit̃ cõ-ueniſſent: & minutiano honorẽ ſicuti prius exhibuiſſent:erat enĩ dignitate p̃clarus ciuiũ & cũ-ctorum ore laudatus:inter principia ſermonũ p̃cedens ille uerba fecit ad chereã:requirens quod ſignum illa die perceperit. Per totã nanq; ciuitatẽ grata chereæ uidebat̃ iniuria:quã pro ſignoꝝ dãtione ipſe portabat. Et ille iter uerba iocanda nihil motus:minutiano reſpondit:eiq; ſermonẽ de rebus talibus faciendũ eſſe cõmiſit:& tu mihi inquit da libertatis ſignũ. Gratias ago tibi:qui me amplius acuiſti:q̃ ego per memet implere conſueui. Neq; mihi ſermõibus iã pluribus opus erit:ſed hoc ſufficere iudico:ſi etiã tibi idem placeat quod & mihi: quando etiã priuſq̃ cõuenire mus:eius noſcimur fuiſſẽ cõmunionis. Vno itaq; gladio ſum accĩctus:q; ſufficere poſſit ãbobus: in quo conſenti fortiter:& accedamus ad opus. Princeps aũt ſi uis ipſe conſiſto:iubens operibus imminere. Quod ſi cepero tui cooperationẽ ſolatii:proſequar graſſatõe ferri cõceſſa mihi te cõ-firmante fiducia:per hoc enĩ ipſum quoq; ferrũ efficacius ſolet exiſtere. Impellor enĩ ad actũ: nõ pro his quæ patior ego:dum ſpe ipſe circũferar. Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantummõ me conſiderare permittit:dũ & liberæ patriæ:atq; legibus:& ademptæ uirtuti:& tantæ condoleã peſti:quæ cunctos ſimul ꝓpter gaiũ appræhẽdit. Dignus enĩ ſum apud te iudicẽ fide reꝝ hmõi: quando etiam tu ſapere talia cõprobaris. Tunc minutianus conſiderans ardorẽ ſermonũ eius: libenter amplexatus eſt:& eius audaciam approbauit atq; laudauit:& ualedicto cũ uotis eũ præ-cibuſq; dimiſit. Quidã enĩ aſſeruabãt ea quæ cogitabantur quodã auſpicio fuiſſẽ firmata. Nam dum chereas ingrederetur curiã uox cuiuſdã de populo fertur emiſſa:quæ q̃ſi admoneret dicẽs. Perfice quod agendũ eſt:opitulante diuinitate. Quo facto:primũ quidẽ chereas expauit:ne quis coniuratoꝝ uideretur prodidiſſe ſecretum:nouiſſime uero conſiderans: quia hæc ꝓ inuitatiõe dicerentur:ſiue cõmonẽte aliquo conſcioꝝ:ſeu certe deo:qui cuncta humana reſpicit cõſulẽte: omnibus ad confortationẽ inſidiarꝝ cauſa patuiſſet:uniuerſi ſimul armati ſunt:alii quidẽ ex or-dine ſenatorio:alii uero romanoꝝ & equitũ qui conſcii eſſe uidebantur. Neq; enĩ erat uir nobi-litate ſeu fœlicitate præditus:qui gaii tranſitum non ardenter appeteret. Quapropter omẽs quo poſſent ſtudio ut uita priuaretur:totaq; confidentia atq; uirtute ad tyranni cædẽ erãt & ſermo-nibus & operibus præparati. Nam & caliſtinus libertinus gaii:uir unus potẽtia ſummi culminis eleuatus:qui nihil aliud poteſtate ſua q̃ tyranno equus eſſe putaretur timore cunctorũ & magni tudine pecuniarum quæ ei nimis acceſſerant eo ꝙ eſſet in muneribus accipiendis: & iniuriis ex-ercendis accerrimus:& uigorẽ ultra modũ haberet:cum naturã gaii ſtabilẽ eſſe ſciret:& in qbus declinaſſet nequaquã poſſe reuocari:& multas quidẽ alias ꝑiculi cauſas:necnon & magnitudinẽ pecuniaꝝ haberet:accedit latenter ad claudiũ ſperans quia ſi ei cæderet principatus deficiente gaio:honorem ſimilẽ ei præberet:eo ꝙ illi gratiã & uerba clementiæ impendiſſet primitus. Ait ergo quia iuſſus a gaio claudiũ ueneno perimere crebras huius rei dilationes exquiſiſſet:ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur:quia fingebat hæc caliſtinus uolens capere claudiũ. Nã neq; gaius ſtudẽs interfici claudiũ: honeſtas poterat occaſiones exquirere:neq; caliſtinus iuſſus optabilem rem gaio perpetrare ſi diſtuliſſet mandata domini ſui ꝑicula potuit declinare. Sed claudiũ diuini tas quidẽ a gaii ueſania liberauit. Caliſtinus aũt pro cõmendatione ſui finxit hanc gr̃am: quæ ei nequaq̃ probabatur iniuncta. Hii quidẽ qui circa chereã erant:differebant quotidie dũ multos ſegnicies detineret:chereas aũt nullã morã gerebat:ſed oẽ tẽpus ad agendũ oportuniſſimũ iudi-cabat. Nam dũ gaius in capitoliũ aſcendiſſet:ut pro filia ſacrificaret:uenit frequenter ad eũ:& in impialis loci culmine ſtantẽ uidens ac populo auri & argenti pecunias diſpergentẽ: dum hæc in miniſteria gererentur:præcipitẽ ex eminenti loco cogitauit ꝑpellere:cũ ſe a nullo uideri putaret. nec inſidias feciſſe crederetur:& licet nõ optata mors euenĩſſet:ipſi tamen acceſſiſſet audacia ut etiã præter ferrũ ꝑimeret gaiũ. Tantũ habuit cũ cõiuratis chereas ardorẽ:metuẽs ne tpa oportũa diffluerent. Illi uero uidebãt quidẽ eũ ꝓ ſua libertate ſollicitũ:poſcebãt aũt:ut patũ tpus:uſq; ad ſolẽnitatem ſpectaculoꝝ differret:ne dũ conamen nequiuerit implere alias impleri turba fieret ciuitati dũ cõſcii requirerẽtur a gaio:& inſidiarꝝ nõ ualeret utilitas in futuro:ſed hoc utile fore: ut in celebratione ſpectaculoꝝ res potius tentaretur agi. Hæc ſpectacula ĩ palacio ob honorem cæſaris ĩ puo eius rotundo tẽplo aguntur: qui primus ptãtem populi conuertit in ſeipſum:quæ ſcilicet romani nobiles cum filiis ſimul & cõiugibus libẽter ſpectare noſcũtur. Tũc enĩ gaius ne-

gligens:ad oēs ita facilis erat incursus quādo multa milia hoīum puulo cōcurrerāt: ut potuisset quilibet ad eius necē audacter accedere:absentibus quoq; custodibus:qui licet uellēt: non tamē ei presidiū facile deportarēt.Spectabat ergo chereas:& ueniētibus spectaculis:prima die nitebat: ut quod fuerat præcogitatū:sine dilatione fortunæ solaciis adimpleret:qui tamen tribus diebus ludoꝝ transactis:uix die nouissimo opus ualebat terminare.Itaq; chereas aduocans coniuratos: satis inqt:o etiā præteritū tēpus nostrā pater obiurare segnicē;p his quæ cū tāta uirtute tractata sunt & neglecta noscuntur.Et melius est:ne proditiōe facta pereat cā:& potius gaius nos afficiat: cunctorūq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrānidi eius adiicimus:cū & nos decætero de beamus eē liberi:& aliis cām p̄bere fœlicitatis:p̄teritiq; seculi honorē & miracula repare.Illis ue ro nequaq̄ contradicentibus:q̄si nō bene fuisset hortatus neq; actū hunc aduerse suscipiētibus: sed potius conticescētibus:cur inquit o fortissimi segnes estis.An nō uidetis hodie spectaculoꝝ diem esse nouissimū:& gaium ferri ad alexandriā nauigatuꝝ:ut egyptū contēpletur. Bonū ergo uobis est:ut uris manibus romanæ gloriæ auferatis obprobriū: & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quō non iuste erimus confusionis obnoxii:siquis eū egyptius uideat pimere:iniuriā nō fe rens libertatis oppresse.Ego siquidē nequaquā cogitationes uestras differre potero:sed hodie ad pericula simul accedo:grate ferens:quicqd ex eis euenerit:a'o scilicet cōsistēs ad picula oīa præpa rato:quā ut mihi huius laudis possit euenire priuatio.Hæc ille dicēs:& ipse audaciis armatus ē: & reliquis fiduciā preparauit:cunctisq; iā erat desideriū:ut conamen attingeret nihilq; differens diluculo ad palatiū multitudo equestriū armata cōuenit.Mos erat tribunis ensæ cīctis petere ab imperatore signū qđ ei cōpetebat:ut signū acciperet.Concurrebant ergo ad palatiū omnes: ut p spectaculo loca sibimet occuparēt.Cunq; multa plebe atq; cōpressisse gaius exultaret:ita ut præ multitudine:neq; ipso senatui:nec romanis equitibus locus esset: sed omnes p̄mixti sederent:cū uiris piter mulieres:& liberi una cū seruis:gaius ꝓcessu sibimet facto:pio cæsari soleniter īmola bat:cuius etiā spectacula celebrabat.Et dū de sacrificiis aliquid sanguinis cecidisset cōtigit:ut ex eo cruore cuiusdā senatoris asprene noīe uestis adimpleret:qđ factū gaio quidē p̄buit rīsum:asp̄ ne uero auguriū fuit aptū:qui scilicet una cū gaio pemptus est.Fertur itaq; gaiū ultra suā naturā illa die mitissimū:ita ut oībus eius humilis salutatio mira uideret. Qui post sacrificia ad specta cula ueniēs presidebat & circa eū primi procerū. Est aūt ipsum spectaculū:ubi annis singulis ex hibetur in duabus cellis quaꝝ altera quidē ducit ad atriū:altera uero ad porticū : ingressibus & egressibus apta:q̄tenus non turbent q interius esse noscunt.Est enī illic & alia cella:in qua luso res exerceri solēt atq; cantores:Residente itaq; populo:& cherea cū tribunis nō ꝓcul a gaio:dex trū náq; cornu cæsar tenebat:quidā batibius ex ordine senatoꝝ:uir militaris cluditū cōsularem uirū iuxta se residentē nullo audiente requirebat:siquis ei aliquid dixerit nouitatis.Quo dicēte: nihil sibi ea die nūciatū:o cludite inquit hodie tyránicidii certamen agitur.Tunc cluditis:o for tissime inquit tace:& mox uersus subiunxit homeri dicens in græco qđ est ī latino:ne quis alius maliuolus sermonē exaudiat.Cunq; multa poma in theatro spectātibus spargerēt;& piter aues innumere:& quæ pro raritate sua sūt cōparātibus precioſe:gaius lites & rapinas ꝓpter hæc actas libenter inspiciebat.In illo siquidē spectaculo duo ei auguria ꝓuenerūt.Midus náq; est introdu ctus quo actū ē:ut iudex depræhensus crucifigeret; & pātho mimus fabulā saltauit cyrinæ ī qua & ipsa occisa:& eius filia mirra uidebatur:atq; sanguis inimica arte diffusus:& circa iudicem cru cifixum:& circa cyrinā:atq; mirrā.Constat aūt:quoniā & dies ipse fuit:quo philippū aminthe fi lium:macedonū regē ī spectaculū ingrediētē unus socioꝝ sustinet in spectaculo usq; ad finē: eo q; nouissimus erat dies:an certe usus balneis:atq; cibis illic deinde remearet sicut & prius.Minu tianus iuxta gaiū sedens:ac metuens:ne in uacuū tps effluere:surgēs cū etiā cherā uideret egref sum:pgebat ut confortaret eū.Tunc egredientē tenuit gaius a uestē:& q̄si p amicitiā:quo inquit pgis o beatissime.At ille reueritus cæsarē cū tiore sedit.& paululū qescēs:dēuo surrexit & abiit. Cui egredienti nō ipediuit iter gaius:credens eū ad necessaria ꝓgredi.Asprenas quoq; cū esset & ipse pticeps opis admonebat gaiū sicut & prius ut ingressus ad balnea atq; prandiū ad spectacula remearet:q̄rens:ut ad finem sua tractata pduceret. Illi siquidē qui circa cheream erāt exacuebāt alterutros:q̄si tps esset singulos prepari:ne ad opus abeuntes inuenirent:& negligentes oportu nū tps amitte rent.Erat nanq; etiā dies iā circa horā nonā.Chereas itaq; tardante gaio erat patus ut ingrederetur ad sedē eius:prescius tamē:quia illic necē principis cū multo sanguine senatoꝝ & simul equestriū adimpleret licetq; arderet:melius tamen esse iudicauit:oīum tutamē libertā temq; seruare.Cunq; essent oēs ad spectaculoꝝ uota cōuersi:gaius signū surgendi fecit: turbaq; repente facta:conuersi sunt coniurati:& populos impellabant:ut q̄si gaio secreti officiū ꝓberent opere uero uolētes habere licētiā:ut eū in silētio trucidarent.Precedebat itaq; claudius patruus

eius:& marcus minutianus ſororis coniunx:necnon & ualerius aſyaticus quos etiã ſi uoluiſſent repellere:propter dignitatis reuerentiã nõ ualebãt.Gaius uero ſequebaſ cũ paulo aruntio.Cunq; iam eſſet intra regalia;rectũ dimiſit iter:ubi conſtituti erant famuli:qui ei gratifice miniſtrabãt. claudio ſcilicet præcedente:& conuerſus eſt ad locũ quẽdã anguſtũ:atq; ſileter iturus ad balnea: ſimul & pueros qui uenerant ex aſya contemplaturus qui eorum forent utiles ad himnos miniſteriorum quæ erat celebrare cõſuetus:aut qui ad pyrricã in theatris apti eſſe uiderentur.Tũc itaq; occurrit ei chereas:ut ſignũ peteret.Quo quaſi ad eius illuſionẽ ſignũ dante languentium nihil ille moratus: iniuriis utebatur aduerſus gaiũ:& euaginato gladio ei intulit plagã uehemẽtem:non tamẽ oĩno mortalẽ.Sunt qui dicunt:hoc prouidentia chereæ factũ ne gaius unius plagæ uulnere morereturſed plagarũ multitudine ſauciatus:maiori dolore cremareſ.Sed mihi nõ uidetur hic ſermo credibilis:eo q; in huiuſmodi actibus timor talẽ nõ exigit rationẽ. Ná ſi chereas ita cogitauit oĩum ſtulticiã p̃ceſſiſſe credendus eſt:uoluptatẽ magis fauori præbens : quã p celeritatẽ ſibi & coniuratis periculoꝝ euaſionẽ acquirens:dum poſſent multæ machinatiões auxiliorum gaio conferri:anteq; potuiſſẽt mori.Vnde certũ eſt quia chereas nõ circa ſupplicia gaii reſtitit:ſed de ſe & amicis ut potuit cogitauit: quãdo etiã acta cauſa ſilentio magis eſt:ut iudiciũ fugeret ac iracundiã:& quatenus res geſta celaretur:ſermonibus uſus:& p ſe p̃deret:ſimul & tps. Et hæc quidẽ licet ut uoluerit unicuiq; tractare.Gaius itaq; uulneris dolore ferebatur: inter humerum enĩ & collũ enſis illatus iuguli ẽ oſſibus retẽtus:ne ulterius poſſet accedere. Quo facto: neq; clamauit:nec uocauit quẽlibet amicoꝝ:ſeu incredulitate:ſiue imprudentia:ſed doloré ferẽs;anterius fugiebat.Quẽ ſuſcipiens cornelius ſabinus:& ipſe iam ſua mente p̃ſtructus impulit.Tũ genu flexo cadentẽ multi circũſtantes:ſinguli adinuicẽ gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt.Conſtat autẽ:quia ultimus aquilas ei mortis intulit plagã. Omnis itaq; cauſa chereæ indubitanter attribuenda eſt.Nam licet cũ multis hoc opus effecerit:tamen primus cogitauit quẽadmodũ gereretur & primus cæteris hoc auſus fuit edicere:quibus ſuſcipiẽtibus in illius necẽ uerbo:ſubinde alios congregauit & ſapienter cuncta diſponens:ubi erat ſnĩaꝝ adhibenda profeſſio:etiã ſermonibus locutus eſt utilibus:non neceſſitatẽ ſuæ p̃ſumptionis ĩponẽs ut dum tẽpus exigeret:manibus uteréſ.Is quoq; rẽ prior aggreſſus ẽ:& uirtutẽ illius necis adĩpleuit:atq; uiſum facilẽ gaio iã moriente conceſſit.Quapropter iuſtũ eſt ut etiã q̃cunq; cæteri geſſerũt:chereæ cogitationi & labori manuũ:ac uirtutibus applicenſ.Gaius itaq; hoc mõ multis uulneribus iacebat extinctus.Chereas uero & cæteri p̃imentes gaiũ:p eadẽ itinera reuertentes;euadere ſe im poſſibile iudicabant propter hæc utiq; quæ fuerant geſta.Non enĩ paruũ erat p̃iculum p̃emiſſe principẽ ſtulticia populi ſepius honoratũ cũ & a militibus nõ ſine ſanguĩe de morte eius eſſet facẽda ſeditio.Ita dũ eſſent anguſtæ uiæ:in quibus hoc opus effectũ ẽ:& maxĩa turba repleret eas militũ,qui illo die pro cuſtodia principis aderant:p uias alias diſcedẽtes ad donũ uenere germanici patris gaii:q; tũc etiã p̃emerũt.Erat enĩ hæc domus cõiũcta regalibus:eo q; hii q; in eminẽtia conſtituti ſunt diebus ſuæ potẽtiæ ĩ talibus habitare noſcũt:& declinãtes multitudinis inuaſionem:eſſe iã debebaſ in requie.Cũ itaq; lateret adhuc peſtis illato gaio:primũ a germãis ẽ agnita. Erant enĩ armigeri equiuocũ gentis ſuæ celtice habẽtes tacina;quoꝝ patriæ mos eſt ĩportabili uti furore ſicut hiſpãis:aut cæteris barbaris:eo q; oẽs hmõi hoies rõe mĩores ſint;corpis robuſti: & impetu primo quibuſcũq; congreſſi hoſtibus p̃ualẽtes: cũ nõ haberẽt uirtutibus diſcretionẽ pro utilitate cũctoꝝ:ſed tantũ ſibi proſpicerẽt:quibus gaius cariſſimus ob hoc erat:q; pecuniaꝝ muneribus eos ſibi placauerat alias placauerit.Euaginatis ergo gladiis ĩgreſſi ſũt domũ p̃ſcrutãtes cæſaris p̃emptores quoꝝ tribunus ſabinus erat:qui nõ tantũ uirtute & fortitudine maioꝝ: quantũ ſuo robore cũ monomachus eſſet hanc obtinuerat dignitatẽ.His itaq; requirẽtibus aſp nas primus occurrens exoluit pœnas:cuius ueſtẽ ſanguis ſacrificioꝝ ſicut diximus cruentauerat & non ei bonũ feciſſe auguriũ uidebatur.Poſt hunc occurrit eis barbarus norbanus: fortiſſimus ciuiũ:& de cuius maioribus imperatores multi proceſſerant cuius etiã ciues eminentiã nõ ignorabant.Is cũ eſſet ualitudine robuſtus:primo ſibimet occurrentiũ abripiẽs gladiũ:p̃mixtus aliis cõtẽdebat:ne ſine alioꝝ interitu morereſ.Qui multoꝝ agmine cõſtipatus:frequentiũ uulnerũ illatione defunctus eſt. Tertius aũt anteius ex ordine ſenatorio:germanis ſicuti priores occurrit.Is ut uideret gaiũ iacentẽ & letareſ aduenerat:qa patrẽ illius eiuſdẽ noĩs effugauerat:eũq; ne ſic faciatus:militibus deſtinatis occiderat. Aderat ergo anteius ut gaii uideret funus turbaq; ſubito domo:dũ ſe uellet occulere:furentes germanos & tunc ſubtiliter inquirentes:q gaiũ occiderãt etiã ĩnoxios una p̃imentes latere nõ potuit.Et illi quidẽ ita ſunt mortui. Dum igitur ĩ theatro de gaii morte ueniſſet ſermo;admiratio & incredulitas facta ẽ.Aliũ náq; ualde delectabantur in eius morte:& licet dudũ ſcirent ſibimet utilẽ fore hoc nõ ſinebanſ credere p̃ timorẽ.

Quibuſdã uero hoc in deſpatione erat:cũ neq; uellent circa gaiũ hmõi aliquid ꝓuẽire: nec uere hoc crederẽt:q̃ſi nõ poſſet aliqs hoim opus huius uirtutis ĩplere.Erant enĩ quibus nõ erat grata mors gaii:mulieres:& infantes & quidã militũ:alii ꝓpter mercedẽ:& nihil aliud quã tyrãno cõue niẽte ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuiũ illius miniſterio preparati:mulieres aũt ac iuuenes ꝓpter ſpectaculoꝝ:& monomarchoꝝ munera:in quibus ſolet uulgo delectatio miſtrari:& ꝓpter car nium dilacerationes q̃s in ludis agebat gaius:ut q̃ſi populo uoluptatẽ exhiberet:ꝓ ueritate ãt ad faciendã ſuæ crudelitatis inſaniã.Serui itaq; dominos cõrẽnebãt:& ad iniuriãdũ eos:eius ſulcie bant auxilio.Facile nãq; eis mẽtiẽtibus cõtra dominos credebaꝫ:eorũq; pecunias oſtẽdẽtibus & libertas & diuitiæ ſuccedebãt:nec accuſatiõe metuebãt pœnã:q̃bus erãt ꝓpoſita premia:octaua ps ſubſtãtiæ ſenatoꝝ.Igitur uel ſi aliquibus in theatro credibilis uidebaꝫ de gaii pẽptiõe ſermo: eo q; aut preſciſſent inſidias:aut optaſſent de his quæ nũciabãꝫ:nõ ſolũ gaudia retinebãt:ſed etiã audire hoc aut dicere fugiebant:metuentes:ne cũ ueꝝ nõ appareret:pene ſuccũberent:q̃ſi nota ſuæ uoluntatis apientes.Illi uero qui inſidias preſciebant:ãplius ſe celabãt formidãtes:ne dũ alicui amatori tyrãnidis hoc panderẽt:ꝓdentes uiuẽte gaio puniriẽ.Nã & alius ſermo fuerat diſpſus i populo:quia res quidẽ a cõiuratis fuiſſet tẽtata:nõ tamen gaius extinctus ſed ablatus a medicis: ductus fuiſſet ad curã:nulluſq; uerax cui ſe quicũq; cõmitteret:aut ſuã pãderet uolũtatẽ.Nam & ſiquis amicus erat:ꝓpter fauorẽ tyrãni uidebaꝫ eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis nõ poterat credi.Dicebaꝫ ut ſenatoribus a quibuſdã eoꝝ aĩos ꝓturbantibus:eo q; inter ipſa picula atq; uul nera ut erat ſanguine cruentatus ueniſſet in foꝝ:& cõtionẽ habuiſſet ad populũ:quæ reficiebãt eoꝝ mentes:neq; loca ſuæ cuſtodiæ relinquebãt:formidantes ne illis quelibet impigereꝫ culpa: quando nõ q̃ uoluntate diſcederent accuſari poterant:aut dãnari:ſed quẽadmodũ uellent accu ſatores aut iudices.Cũ itaq; turba germanoꝝ euaginatis gladiis ſpectaculũ circũdediſſet: cũctis ſpectantibus metus ſuæ pditionis acceſſit:& ex oĩbus aditibus terror erat:q̃ſi repente ingredien tium gladiis caperẽ & neq; diſcedendi ſecuritatẽ habebant: nec ĩ theatro poterant morari ſine periculo.Illis igiẽ irruentibus in theatro fragor eruprus eſt ſupplicantiũ atq; dicentiũ quia & q̃ cogitata fuiſſent:ſi tamen aliquid ꝓueniſſet:& quæ dicebanꝫ geſta neſcirent:& deberent ꝓcere: nec alienã preſumptionẽ eis qui nõ eſſent culpabiles irrogarẽt:ſed exquirerent cõmiſſores:ſi ta men aliquod ſcelus ꝓbareꝫ eſſe cõmiſſum.Et illi quidẽ hæc & his potiora cũ lachrymis & ꝓſe cutione uultus ſepius clamitabant:facientes ea quæ piculi & mortis uicinitas exigebat.Ad hæc militũ ira ceſſauit:& præſentia ducti ſunt ĩ ſpectaculo cõſtituros occidere. Erat enĩ crudele etiã illis:licet uiderenꝫ exaſpati:portabant enĩ capita aſprene:& eoꝝ quos una pemerũt.Quæ cũ ui derent in ſpectaculo poſiti:amplius ſunt cõcuſſi ꝓ dignitate uiroꝝ:& miſericordia hmõi caſuũ: Quapropter & ſemetipſos a talibus erumnis euadere nõ credebant:& incertũ ſibi fore:ſi tãta pi cula poſſent declinare.Ideoq; licet aliqui apte & iuſte odiũ circa gaiũ habuiſſent: eius alacritatis munus expulere:cũ ad tanta picula pueniſſent:& ſpe totius cecidẽt uitæ. Fuit igiẽ arrũtius quidã gratus homo inter ꝓcones reꝝ uenaliũ:& ꝓpterea magnitudine uocis utebaꝫ: indutus ueſti bus diuerſi coloris:ad inſtar nobiliũ romanoꝝ:habebatq; potentiã agendi quæ uellet ĩ ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebanꝫ. Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentẽ.licet & ipſe odio gaiũ haberet:eratq; timore ſuperior eius contio atq; militia:qua nitebaꝫ ſaluté in rebus præſentibus apparere:& oẽm apparatũ & ornatũ q̃ſi de cariſſimi principis morte amiſiſſe cõfingẽs ꝓgreſſus eſt in theatrũ:ut mortẽ gaii denũciaret.Quo facto:quies hoim affuit:ne poſſent ulterius ignorã tiam fluctuari. Deide etiã ſtatuas arruntius & loca ſingula circuibat:reuocãs germanos:& cũ eo tribuni iubentes recondi ferrũ:atq; manifeſtantes:gaiũ fuiſſe defunctũ. Hoc ergo factũ apte in theatro collectos eripuit:& uniuerſos qui furorẽ incurrerãt germãoꝝ a morte ſeruauit: nã prius ſpẽ habentes uiuere gaiũ:a nulla factione pœnitus abſtinebant.Tantã enĩ deuotionẽ circa eũ ha buerãt:ut ẽt poſt amiſſionẽ animæ eius fauorabiles eſſent.Quæ dũ apte mortuũ cognouiſſent: ab iracũdia diuerſoꝝ:& ſupplitio quieuerũt:eo q; uindicta illis utilis iam nõ eſſet:nec foret qui eis ꝓ talibus repenſaret.deide timentes ad potiorẽ iniuriã ꝓrũpere:ne ſenatũ cõtra ſe ꝓuocarẽt: ſi ad eos ĩperii ſũmitas deueniret.Igiẽ germani a ſua rabie quæ eos inuaſerat ꝓ gaii morte quie uerunt.Chereas aũt:dũ nimis eſſet deminutiano ſollicitus:ne germanoꝝ inſania fuiſſet extĩctus: ſingulos militũ de eius ſalute requirebat.Et minutianũ quidẽ clemens adduxit in mediũ:ad che reã uero cõuerſus cũ multis aliis ſenatoribus:iuſtitiæ & uirtuti atteſtabaꝫ eius laudãs cogitatio nẽ & actũ ſine formidie cõpletũ tyrãnidẽ dicẽs ad nihilũ fuiſſe pductã:eo q; iniuriaꝝ uoluptate fuerit eleuata:quippe cũ non poſſet fœlix uita illi præberi:qui uirtuti ꝓbareꝫ odibilis:ſed cũ tali calamitate deficere q̃li gaius:qui etiã ante coniuratoꝝ cõſenſum ꝓpriũ facinus ſibi cõſtituit ini micũ:agẽdo iniurias diuerſoꝝ:& ꝓuidẽtiã legis exterminãdo:ut quos habebat caros:ſibi hoſtes

efficeret:& ſermone quidē alios eius eſſe ꝓemptores:ope uero ſemetipſum ſine dubio ꝓdidiſſet. Iam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ:quæ principio ꝓnitioſe fuerant:quando oēs abſcedere feſtiabāt. Cuius mali tūc cā fuit altion medicus abreptus qdē q̄ſi ad curā aliquoꝝ uulneratoꝝ: & mittens qui cū eo erat:ut q̄ſi ad medicinā neceſſaria deportarent:quos exinde ꝓ ueritate diri-gebat:ut pīcula declinarent. Interea conuentus agitur ſenatoꝝ & plebis ī foro. Et populus quidē inquiſitionē de gaii ꝓemptoribus uehementius faciebat. Aderat & ſenatus: inter quos aſyaticus ualerius:uir cōſularis:ſtās ī populo:tumultuantibus illis & dirū eſſe clamantibus:eo ꝙ impator eis ignorantibus uideretur occiſus:dū & cūcti requirerēt:qui ſunt q̄ gaiū interemerunt:utinā ī-quit ego. Ad hæc aūt & conſules edicta ꝓpoſuerunt accuſantes gaiū atq; iubentes populo ſimul & militibus:ut ad propria remearent:populo quidē multā requiē ꝓmittentes:militibus aūt ho-nores:ſi tamen cū ſolita diſciplina conſiſterēt. & nulli quodlibet cōtumeliæ genus inferrēt. Erat enī metus ne forſan exaſperati mala ciuitati facerēt:& ad rapinas:aut ad tēploꝝ ſpolia uerterēt. Cōuenerat itaq; omnis multitudo ſenatorū:& maxime conſentiētes aduerſus gaiū: fiducia iam utentes:& in contentu maximo conſtituti:quaſi in eis reſpublica reſideret.

Capitulum.II.

INterea ſubito de domo raptus eſt claudius. Milites enī facto concilio:alterutri de rebus agendis dedere ſermonē. Videbant enī impoſſibile fore:ut tantis rebus exiſtētibus quis rēpublicā gubernaret:nec ſibi utile ſiquis illoꝝ qui cooperatores in nece gaii fuerunt:ad imperiū ꝓueniret:ſed bonū eſſe:ſi nō dū ꝓfectis rebus:claudiū principē facerēt:defuncti patruū: & oīm ſenatoria dignitate ꝓcipuū:uirtute maioꝝ fultū:militari diſciplina ꝓiter eruditū. Hunc deliberauerūt in medio ſtatuētes impatorē facere:digniſq; ſolēnitatibus honorare. Sentius itaq; ſaturnius licet claudiū cognouiſſet raptū:& quia idē uidebaſ ad hoc inuitus accedere:nō tamen declinabat integra uoluntate:ſtans in medio ſenatus:nihilq; metuēs: apud liberos ferteſq; uiros ꝓrauit hæc dicens. Licet incredibile ſit o romani libertatis nos acquiſiſſe dignitatē: eo ꝙ lōgo tēpore nobis abfuerit:uerūtamen tenemus eā incertā quidē:quātū ad magnitudinē priſtinæ ſer-uitutis ſed tamen alacritatē ferre poſſibilē:ſi eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis eſt enī & una hora ſenſum uirtutis habentibus cum ſecura uoluntate in patria libera degere:& legibus florentibus aliquādo cōicare. Ego ſiquidē iā prioris libertatis oblitus:quā olim quidē amiſimus: nunc aūt magna btitudine retinemus:reuerentiā exhibendā his qui gnieti in ea atq; nutriti ſūt: & nō minorē a diis honorē his uiris ꝓbendū eſſe decerno:qui licet ſero & in hac ætate nos eam guſtare fecerunt ita ut etiā in futuro ſecula eius premia teneamus. Sufficiet itaq; etiā hæc dies & iuuenibus noſtris & quicunq; ſenuimus quidē:quando eius cōſpicientes libertatē: cū dulcedine moriemur:iunioribus aūt eo ꝙ ſit eis doctrina uirtutis. Vnde cōſtat:uiros eſſe iſtos: quoꝝ labo re conſiſtimus propter hæc quæ nup geſta noſcunt:quia nihil q̄ cū uirtute degere maius eſt:de qua conſueuit libertas humana ſolummō cogitare. Ego ſiquidē antiq̄ noui:auditu cognoſcens: quæ uero uiſu conſpexi:ualde ſunt grauia. Malis enī in gentibus inuaſerunt rēpublicā principes tyrannide prohibentes utiq; oēm uirtutis modū:& magnanimitatis officiū libertati derogātes: docentes blandimenta ꝓiter & timorē:eo ꝙ nō principibus cuncta ſubiiciant. Ex quo enī iulius cæſar poteſtatē populi ſoluit:& ornamenta legū cōprimēs rēpublicā cōturbauit: iuſtitiā ꝓuari-catus & ſua delectatione uictus: nihil eſt mali qd nō irruit ciuitatis ſucceſſoribus adinuicē ipiū ſibi detrahentibus:ad deſtructionē ſcilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectū robur ciui um deueniret:arbitrati ſuā eē minutionē:ſi uicioſis uterent hoibus. & uirtute preceſſos:nō ſolū gloriæ imanitate priuarent:ſed etiā ad morte uſq; ꝓducerēt. Singuli náq; regnātiū queq; grauia cōmiſerūt. Quoꝝ gaius qui hodie mortuus eſt amplius extitit ſeuior uniuerſis q nō ſolū ī ciues ſed etiā in cognatos ꝓiter & amicos effrenatā intulit ſuæ ferocitatis inſaniā iniuſte pœnas exigēs: & ueluti furioſus in hoies atq; deos ferus exiſtens. Nil etenī tyránus ſuauitatis habere pōt. Nōne cū iniuria uobis abuſus ē. Nonne ī pecuniis uos & in cōiugibus contriſtauit. Nonne omne uotū ūrm præcibus angebaſ inſiſtentibus inimicis. Aduerſa ſiquidē tyrannis cūcta libertas eſt:nec eis unq̄ fauere pōt:ſed nec ipſi:q consentiūt eis patiunt turpia ſuſtinere. Sentientes náq; tyráni qui-bus malis inſignes uiros affligant:& eos uidentes impacienter talia ſuſtinere:nec tamen ignoraſ quod geritur:ſed ſolatiū expectare:hoc ſolummō ſuā credunt cōpare ſecuritatē:ſi eos potuerint pœnitus amputare. His igitur erepti malis:& ſub alterutra ueſtri ditione cōſtituti qđ reipublicæ maxime prodeſt & ad præſentē reſpicit deuotionē:inſidiis amputatis:& reſtituta ciuilitate:iuſtū eſt cōi utilitati prouideatis:& ꝙ placet nō iminēte piculo cēſeatis:quādo nō erit dominus q rē-publicā gubernaturus eligiſ ut ciuitatē ledere:& impiali iure cuilibet loquēti pœnaꝝ multa ge nera poſſit inferre. Sub tyráno ſiqdē ꝙ illi diſpliceat dici pōt:nec diuerſa ſnīa reluctari. Hactenus

igitur amittẽtes delectationẽ pacis:& consueti degere mõ seruili:importabiles icurrẽtes erũnas: etiã ꝓximis malorꝫ uidebamur auctores:fugientesq; cũ uirtute mori:nouissima cõfusione piui- mus.Quapropter primitus tyrãnicidis decernite honores egregios:& maxime cassiũ chereã prí- cipẽ fortiũ uirorꝫ annũciate:qui cũ aliis uir unus & cõsilio & ope acquisitor nr̃æ libertatis appa- ruit:cuius nunq̃ dignũ est obliuisci:qui cõtra tyrannidẽ nostra ꝓ libertate primus cõsiliũ sũpsit: & semetipsũ piculo ꝓ salute nr̃a ante cũctos ingessit.Opus est enĩ optimũ:& uiris liberis opor- tunum:beneficiũ præstantibus aliquid repensare dignũ.Qualis scilicet uir iste circa nos extitit. Non simul cassio & bruto:qui gaiũ iuliũ ꝑemerunt.Illi nãq; principia seditionis bellorꝫ ciuiliũ: subuersionẽq; ciuitatis excitauerunt:hic aũt cũ tyrãnicidii graſſatiõe etiã malis eius priuauit ur- bem.Sentius itaq; his sermonibus usus est:senatu delectabiliter audiente & equitibus romãis q ꝑsentes erant.Quo facto:quidã trebellius maximus insiliens:anulũ de digito traxit: habentẽ la- pidem inclusum:in quo forma gaii celata uidebaẽ:quẽ ille sibi studio dicendi quæ suadebat iple- ri fuerat oblitus detrahere. Et celatura quidem est agnita nox autem continuo subsecuta est. Chereas uero cum signũ a consulibus petisset:& illi libertatẽ ei dedissent:miraculũ fuit cunctis: & uelut incredulitas:quia reuersa uideretur ad consules hæc potestas. Hii siquidẽ anteq̃ tyránus inuaderet ciuitatẽ:rebus ciuilibus & militaribus præsidebãt:qui senatui consentiebant.Erant ãt cohortes quatuor:quibus uiuere sine principe magisquã sub tyrãnide cõplacebat.Milites itaq; cũ tribunis abibant.& populi discedebant leti hanc spẽ habentes atq; cogitationẽ:q̃si ipsi guberna- tionẽ;reipublicæ rursus acquirerẽt:& nequaquã alii subiacerẽt:inter quos chereas precipuus exi- stebat.Igitur chereas piculũ credens si gaii uxor & filia supessent:& nõ omnis domus eius piter depiret:quando siquis ex eis derelinqueret:nõ hoc sine peste ciuitatis letoq; cõstaret: insup & ꝓ- positũ suũ ꝑficere:& odiũ qđ circa gaiũ habebat explere festinans:misit lupum unũ tributorꝫ q uxoré gaii filiáq; ꝓimeret.Erat enĩ is lupus cognatus clemẽtis cui hoc officiũ tradiderũt:q̃tenus uel hoc ope uirtutis tyrãnicidii particeps esset:& q̃si in oibus uideret insidiis prioribus consen- sisse.Quibusdã uero cõiuratorꝫ crudele uidebaẽ:ut cõtra mulierẽ taliter uteret:dicentibus gaiũ sua magis natura malis usum:quã uxoris cõsilio facinora molitũ:quibus & ciuitas uexata esset: & flos ciuiũ deperisset.Et illi quidẽ his assertionibus eã defendere nitebãt.oĩm aũt malorꝫ quæ gesta fuerant a gaio:hæc erat caput.Gaio nãq; dederat poculũ:ut eius mentẽ suo potuisset sub- iugare seruitio & amori:incantationibusq; ad uesaniã trãsformatũ ita sibi deuixerat:q̃tenus for- tunæ oĩum romanorꝫ & totius urbis cui presidebat ei subdite uiderenẽ nihilq; defensores eius ualere potuerũt.Missus itaq; lupus:in nullo moratus est ministeriũ eo mométo differre: ne cul- pabilis esset in his quæ pro utilitate publica uidebãtur iniuncta:uenienscq; ad palatiũ:inuenit cõ soniã gaii coniugẽ iuxta uiri corpus humi ꝓstratã & oẽs ĩ luctu positos sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus:eratq; sanguine uulnerũ eius plena:& maxia calamitate circũdata: necnõ & filia iacebat simul:nihilq; aliud illic audiebatur:nisi culpa gaii:tanquam non bene gubernãtis:& quia uxor eius frequenter uentura talia ꝑdixisset. Hæc enĩ ratio & tunc & nunc simul estimaẽ: & in oĩm mentes ita est circa eos qui cõpatiunẽ.Alii nãq; dicebant quia suasisset gaio:ut recedẽs a seuicia & crudelitate ciuiũ:humiliter & cũ uirtute rẽpublicã gubernaret:q cũ in sua seueritate uiueret:ꝓpterea taliter depisset:alii uero:quia cũ sermo de coniuratis pueniſſet ad gaiũ suasisset illa:ut sine ulla dilatione uelociter cũctos placaret:quia licet nihil iniuste tẽtasse aliqui ꝓuarenẽ: tamẽ hoc agens cuncta picula declinaret.Quæ uero a cesonia dicta sunt:& quæ de ea hoies dice bant: hæc sunt.At illa cũ uidisset uenientẽ lupũ corpus gaii monstrabat:& ut ad ꝓximũ ueniret eũ cum lachrymis exorabat.Cunq; eũ uidisset mente attonitũ:& nulla cõpassione motũ:cogno- scens ad qđ uenerat:ei suũ iugulũ ꝑparabat:& lugens:ꝓmptius ea faciebat:quæ agere soliti sũt: qui in uitæ despatione constituuntur.Tum inuitauit eũ:ut quæ decreta fuerant: non moraret implere.Et illa quidẽ magnanimiter a lupo hoc modo ꝓempta est:& sup eã filia piter extincta ẽ. Hæc dũ egisset lupus:se uertens:chereæ & eius sociis indicauit. Gaius igitur.iiii.impii sui anno: minus.iiii.menses:ita defunctus est:uir & ante regnũ nequitia sumus:libidinibus subiugatus: derogationibus amicus:in rebus terribilibus timidus:& semp auidus potestatis:in quibus non oportebat nimie largus:acquirens diuitias occidendo:& contra leges agendo:& diuinitate ac le- gibus maiorem se esse studens:atq; uideri uolens.Is fauore populi sepe deceptus:quæcunq; leges tanquam turpia sapiunt:sua credidit esse ornamẽta:uirtutis & amiciciarum immeor:quãdo cõ- tra hæc cum illatione supplicii frequenter exorsus est:inimicum sibi estimans quicquid uirtuti esset aptissimum:& in his quæ concupiscerat nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus:odium ciuium maxime cœpit habere:eo ꝙ simile aliquid longo tempore mi- nime factum esse constaret.Opus autem magnum aut regium nihil ab eo ad utilitatem præsen-

tium temporum:aut futurorū reperitur geſtum:niſi q; circa regium & ſyriam propter aduentū nauium frumenta ex egypto deferentium horrea decenter inſtituit:hoc enim conſtat maximū & nauigantibus ultimum:quod tamen nō uenit ad effectum:ſed ſemiplenū ab eo dum ſegnius conſtruitur derelictum eſt.Cuius more hæc cauſa fuit:eo q; rebus inutilibus ſibiq; placitis uolū tatibus ſtudens:& illic expenſas efficiens:melioris operis dereliquit utilitatem.Inſuper & fuit rethor optimus:græca lingua pariter & latina ad dicendum uelociſſimus:& ad intelligenda aliena opera præparatus:ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis:& acerrimo ingenio:meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret.Hunc nanq; tyberius tanquam fratris nepotem:quem etiam habuit ſucceſſoré:magna neceſſitate ſtuduit eruditi:cum ipſe eiſdē ānis primo floruerit.Gaius itaq; puer colebat hæc quaſi cognatus:& imago principis.Ob quā rem ciuibus meruit præſidere : qđ nō tamen obtinere ꝑualuit:neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare:ſed abuſus poteſtate:peruenit ad mortem.Difficile nāq; eſt:ut illis poſſit acquiri uirtus:quibus facile uidetur agere quo trahuntur.Initio ſiquidē:faciēte eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis:zelo meliorum rerum poſtea perductus ad iniuriam: onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq; deſcēdit: ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur.Claudius igitur ſicut dixi ſuperius: interruptione facta uiarum:egrediebatur de theatro.Qui gaio mortuo:& domo cæſaris nece turbata:i anguſtia pro ſua ſalute conſiſtens:& in quodam artiſſimo loco deueniēs ſe celabat:nullam periculorum cauſam:niſi ruborum formidans.Is enim cum priuatus eſſet:mediocriter ſe tractabat inter omnes:ſufficienter doctus:& diſciplina maxime græca compoſitus:qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat.Tunc itaq; dum trepidatio populos obtineret:& omne palatium ferocitate militum plenum eſſet:& terror atq; indiſciplinatio cunctos priuatos apprehendiſſet:ſūmi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et gaii quidem interitum peruipendentes:eo q; iuſte uideretur extinctus:quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabāt:quemadmodum bene cuncta diſponerentur.Cunq; germani ad necem peremptores gaii requirentes:ſuæ magiſq; am cunctorum utilitati conſulerent:claudius turbatus:& nequaquam de ſalute ſua ſecurus: maxīe: quia capita ferri uiderat aſprene:& quos cum eo conſtabat occiſos:ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus:obſcuritate celatos.Tunc gratus quidam militum in palatio uidēs eum: nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens:credens hominem eſſe:qui magis in eo loco inſidias faceret: p xime ueniens eumq; appræhendens agnouit:ſecq; ſequentibus ait.Iſte germanus eſt: eum conſtituamus imperatorem.Claudius uidens eos in ſuo raptu præparatos:& metuens:ne propter gaiū ipſe quoq; moreretur:parcendum ſibi eſſe poſcebat:eiſq; ſua facta commemorabat. Tūc gratus ſubridens dexteram ei porrexit:& noli inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe:cum te magis oportet magnanimiter de imperio cogitare:quod dii auferentes gaio:mundoq; ꝓſpicientes:tuæ cō ceſſere uirtuti.Perge nunc:& maiorum tuorum recipe ſolium.Supportabatq; eum:nequaquam ualentem ambulare pedibus:propter timorem ſcilicet:gaudiumq; dictorum.Concurrebant aūt circa gratum etiam multi militum:& uidentes claudium duci quaſi ad ſupplicium rerum geſtarum tanquam pro uiro ſua uita quieto:& multa pericula in principatu gaii perpeſſo dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis:factiſq; turba:fuge totius plebis exortæ ſūt.Tunc claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente:eum in uehiculo rapientes pro eius incolomitate ſolliciti:cum fuga ad palatium uenerunt.Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculum dedit hominibus. Cunq; iam rempublicam tenere uideretur:multomagis militum concurſus procedebat:cunctis utiq; aſpectum claudii libenter inſpicientibus : eumq; principem ſtatuere feſtinantibus:pro fauore germanici eius fratris:qui magnā gloriam ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis:inſuper etiam cogitātibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis:& quæ pridem ſuo principatu deliquerant.Inter hæc etiam rurſus cogitabant:quia imperium deductū ad unū periculo non careret:quando quodcunq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiam propēſaret ſufficienter inter alterutros cogitabant:& quæ ſolent prouenire quotidie loquebant. Erāt ergo diuiſæ hæ ſentētiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatem priſtinam appetebant:& oneroſum ſeruitium pro tyrannorum iniuria declinabant:populus autem inuidiam circa ſenatum habēs: & auaritiam eius effugiens in raptu claudii pro imperatoris ordinatione gaudebat . Tunc itaq; pene bellum iam ciuile ſub pompeio flagrabat:quod tamen imperatore conſtituto ſedatum eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcēs claudium a militibus abreptum:miſit ad eum uiros de ſuo cetu uirtute claros:qui eum admonerent:ut pro adeptione regni nullam uim faceret:ſed magis ut ſenatui tantorum uirorum unus cæderet : & cōmunem utilitatem proſpicientibus legibus ſubiaceret:utq; memor eſſet:quorum malorū priſci tyranni occaſio fuerint ciuitati:& qui ſub gaio etiā

ipſe cum eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus: & iniuriam ab aliis grauiter irrogatam: ſponte ad ſubuerſionem patriæ coarmaret: ſed ut magis priorem uirtutẽ ſuæ quietis oſtenderet: quatenus ei honore liberiorum ciuium: & legum decreta ſuccederent: quo fcõ fauorem impantium: & quibus impatur acquireret: quia ſi neq; mortem temperare uellet: nec cederet auctoritati ſenatoriæ: grandem manum ad reſiſtendum haberent. & armatorũ copiã & multitudinem famulorum: quibus aduerſus eum fortiter uterentur maximum uero ſibimet eſſe remedium ſpei atq; fortunæ: ſed etiam deos non aliis præbituros eſſe ſolatia: niſi eis qui cũ uirtute & bono principio ad congreſſionem certaminis aduenirent: cum ipſi. ſ. pro patriæ libertate pugnarent. Et legati quidẽ uenarius & braccus ambo tribuni his utebãtur uerbis: & proſtrati clamidium ſuppliciter exorabãt: ne bellorum ac ſubuerſionis foret occaſio ciuitati: uidẽtes utiq; eum militum multitudine circũſeptum: & in compatione illius exercitus conſules nihil eſſe: ſuadebantq; ſimul: ut ſi appeteret principatum: a ſenatu magis ſibi datum acciperet: quod eſſet proſperius atq; felicius: ſi non cum iniuria: ſed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur ſciebat quidem cum qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet: & ad præſens mitti ſententia mediocriter ſe tractabat: ſed tam propter metum & inſtantiam militum: quam regis agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui ſponte uenerat cædere non debere.

Capitulum. III.

SIc ergo agrippa complet is ſolennibus circa mortem gaii a quo fuerat honoratus & eius lectum lugubriter proſecutus: agnoſcens claudium a militibus raptum feſtinabat ad eum. Quem turbatũ inueniens & paratũ ut ſenatui cæderet: exacuit monens: ut imperium ſibi defenderet. Cunq; talia dixiſſet abſceſſit. Quẽ cũ ſenatus euocaſſet ad curiam: unguens caput unguentis quaſi ab ſcorio remearet: ſenatũ interrogabat: quid de claudio gereretur. Illis autem quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quam ipſe ſententiam poſſideret: paratum ſe quidem mori pro gloria curiæ ſermone profeſſus eſt: & tractandum ſuaſit de utilitate cunctorum: opus eſſe dicens: ſi reſiſtere claudio uellent armis atq; militibus: quibus eum uiriliter expugnarent: ne forſitan impati incidere uiderent in malis. Reſpondente uero ſenatu armorum copiam & pecunias abundare: ſed etiam militum aliquam partem cõgregãda: quatenus libertas ſeruis emergeret: opto inquit agrippa & curiam peragere: & uos quæ deſideriis ueſtri ſunt: dicendum tamẽ eſt indubitanter: q; credo fore pro ueſtra ſalute. Scitis militiam: quæ pro claudio pugnat: longo tempore armis imbutam: noſtra uero pars hominum eſt incerta: fluctatio & turba multorum: & ſeruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduerſus expertos bella ſuſcipimus: producentes uiros: neq; gladios ſciẽtes educere. Quapropter mihi uidetur eſſe mittendum ad claudium: qui ſuadeant componendam eſſe huiuſmodi cauſam. Si cenſetis etiam me legatione fungi: paratus ſum. Hæc cũ dixiſſet: cunctis conſentientibus: miſſus cum aliis: claudio tumultum ſenatus expoſuit: eumq; magis latenter exacuit imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere. Tunc Claudius ait non eſſe mirabile: ſi imperatorem nõ libenter exciperet curia: quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dum eius manſuetudinem proguſtaret: cum nomine tantũ ipſe princeps foret: opere uero cõmunitas imparet: eo q; multaꝝ uariarũq; reꝝ uideret exptus: ꝓſpere uero ipiũ ſibimet obueniſſe gauderẽt. Et legati quidẽ hæc audientes uerba reuerſi ſunt ad ſenatũ. Claudius ãt cõgregato exercitu loq̃bat: ab eis iuſiurandũ ſecũ pmanẽdi accipiẽs: dõauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝝ qnq; milibus dragmis: & ducibus numeꝝ promeritã portionẽ largitus eſt: ſed & militibus abſentibus ſimilia cõpromiſit. Conſules itaq; cõuocare ſenatũ ad tẽplũ triũphatoris adhuc nocte exiſtẽte: quoꝝ alii q̃dẽ ſemet ipſos in ciuitate celarũt: cõſultationẽ refugientes eoꝝ: alii uero in agros proprios ſunt egreſſi: ꝓſpicientes: quõ ſires ad effectum ueniret: in libertatis deſpatione cõſiſterent ꝑſtantius iudicantes ſine piculo ſeruiendi cũ ſegnicie uiuere: q̃ poſſidẽtes dignitate patrum ſub ſalute dubia commanere. Verumtamen niſi amplius. c. collecti ſunt: quibus in cõmune de præſenti ſtatu tractãtibus repente clamor congregati exercitus eſt emiſſus: petentiũ ut militaris impator eligeretur: & nequaquam principatus romanus a multis ſolueretur. Et hoc quidem milites apud ſemetipſos decreuerant ne cunctis ſimul: ſed uni traderetur imperium: hoc tantũ ſenatui cõcedentes ut ipſis q̃ dignus uideretur eligerent. Ob quã rem cõtraria erant uota ſenatus & populi: multo magis autẽ tam ꝓ amiſſione gloriæ libertatis: quã ꝓ formidine claudi. Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobilium: dignitatibus & coniunctione coniugũ ꝓpollentes. Minutianus nãq; marcum fortitudine dignum qui iuliam gaii ſororem habebat uxorem ſtudebat eligere: ut rerum culmine potiretur. Conſules uero diuerſis occaſionibus differebant. Sed etiam ualerium aſyaticum minutianus anteponebat: & pene homicidia fcã ſunt deſiderantium principatum: ut claudio quoquo

modo repugnaretur. Monomarchoꝝ uero turba non parua militū per noctem ad ciuitatis cu-
stodiam positoꝝ cōcurrebat ad claudiū. Quapropter alii nō ante urbis libertatē: alii quoq; clau-
dium metuētes a cōsulibus abscesserūt. Diluculo aūt chereas cū sociis ad mediū trāseuntes uer-
ba facere nitebātur ad milites. Quos cū multitudo uidisset: silentiū postulantes: & dicēdi initia
facientes cōtinuo disturbauit: nō acquiescens eis ut aliquid allegarent: eo q; ipsi ad monōarchiā
pariter conspirassent. Tum regnaturo fauebant: tanquā non patiētes senatui cedere potestatem:
qui etiam si imperare niterentur: milites non sinerent interfectores gaii regnare. Inter hæc igi-
tur chereas iram nō ferens: imperatore poscētium populoꝝ datuꝝ repromisit ducē: qui ei signū
abeunti deportaret. Erat enim hæc ethicus: agitator pisani: gario & militibus circa solennitates
circentium: & seditiones: atq; opera inhonesta deuotus: multaq; chereas obprobria sibi reluctan
tibus inferebat: sed & caput claudii se dicebat ablaturum. Pessima nanq; est insipientia cū furore
Milites ergo non reuertentes uerba chereæ: sed euaginantes gladios: & signa tollētes ad claudiū
deuenerunt: cōmunicaturi illis qui etiam præbuerant iusiurandum. Senatus aūt & consules i de-
solatione relicti sunt: non differentes aliquid a priuatis: eratq; eis formido piter & angustia: igno
rantibus quid passuri forent: dū claudius prævaleret: & semetipsis adinuicē derogabāt: & pniam
facti gerebant. Sabinus aūt unus interfectoꝝ gaii transiens ad mediū: primitus semetipsum iter
ficere minatus est: quā claudiū principē constituere: & seruitutem damnari uidere. Sed & chereas
hāc magnanimitatē assequi cōpulit. Qui dum contēsisset gaiū: & primus auctor bonæ fuisset ui
tæ: neq; sic patriæ uindicare potuit libertatē. Chereas aūt de morte quod in nullo dicebat eē du-
bitandum: uel tamē mentē claudii trutinare: & illi quidē in his erant. Ad milites aūt oīs undique
populus concurrebat. Interea quintus pompeius dum accusaret milites: & pro libertate senatui
supplicaret: ipetu facto euaginatis gladiis nisi mitis claudius ꝓhibuisset opus in eū necis ipleue-
rant. Tunc claudius ereptū consulē a periculo: fecit sibimet assidere. Senatores aūt qui cū quinto
fuerant: non simili honore susceptit. Nam quidā eoꝝ etiā plagis affecti sunt: & ad eū uenire cō-
pulsi. Antonius aūt uulneratus effugit: eratq; periculū uniuersis. Tunc rex agrippa accedens ad
claudium: postulauit ut circa senatū mitis existeret: dicens: quia siquid crudelitatis exerceretur i
curia: nō eēt super quos eius consisteret iam potestas. Claudius aūt his flexus. senatū ad curiā cō-
uocauit. Cunq; de palatio per ciuitatē ipse ꝓcederet: obsequētibus in eius ꝓcessu militibus: cum
multo nimis ipetuq; a ridiculo gaii iterfectores in publicū prūperunt: chereas & sabinus ꝓhibē
tes eū mādato pollionis: quā ante paululū claudius ducē custodū corporis istituerat. Claudius ita
que dū ad palatiū denuo uenisset: cōgregans alios ꝓtulit snīam in chereā: cuius opus quidē uide
batur esse ꝑclaꝝ. Sed pollioni præcipue cām mortis applicabant: qui tantū opus fieri ꝑsuaserat
& ut ipse piter pro metu futuri tēporis deperiret: iustū esse clamabant. Ducebaē itaq; chereas ad
mortē: & cū eo lupus: sequebantur q̄ multi romanoꝝ. Dicitur autē quia chereas magnanimiter
hanc cladē excepit: nō solū uultu nequaq̄ depositō: sed etiā lupū resorutū in lachrymas obiurgā
do. Cunq; turba ad uidendū prosequeretur: dum uenisset ad locum: requirebat militem: si inter-
ficiendi meditationē haberet: rogauitq; ut gladiū ad necem suam deferret: quo gaiū ipse uideba
tur occidisse. Et feliciter ergo mortuus est chereas: unius uulneris percussiōe finitus: lupus autē
crudeliter est extinctus plurimarum ictu: plagarum: eo q; ceruicem mollius præparasset ad necē.
Post paucos uero dies iminente festiuitate: romani honorauerunt facta chereæ: petentes expiati-
onem fieri: eo q; eius memoriæ fuissent ingrati. Hoc itaq; modo chereas uita priuatus est. Sabi-
nus aūt dum eum claudius nō solum absoluisset a culpa: sed etiam dignitatem quam habuerat
remisisset: iustū credens ut relinqueret coniuratos: semetipsum occidit gladio: sic incūbens: do-
nec eum usq; ad capulū uulnus absorberet.

Capitulum.IIII.

Claudius itaq; susceptos milites dispergēs: edicta ꝓposuit: & principatū agrippæ: quē gaius
ei ꝑstiterat ipse cōfirmans: regē quoq; collaudās: adiecit ei omnē herodis: qđ ad usus eius
super iudeos & samaritas habuerat. Et hæc quidem debitum proprii generis ei restituit.
Abelan uero lisaniæ: & quæcūq; in libano monte sunt: ei de suo pariter adiecit iperio: & publice
in media ciuitate romana cū agrippa fœdera celebrauit. Antiocho quoq; regnū auferēs qđ habe
bat: ciliciā & cōmagenē dōauit ei. Distinxit āt lisimachū āte sibi aiciaꝝ iure cōiunctū: q etiā an
toniæ mris eius tutor extiterat: & circa gaiū deuictus erat: cuius filius berenice agrippæ filiā du-
xit uxorē. Quam dum marcus alexādri filius fuisset mortuus resumēs uirginē fratri suo herodi
agrippa coniunxit: petens ei regnum chalcidis a claudio. Hoc itaque tempore seditio inter iu-
deos atq; paganos in alexandrina ciuitate surrexit. Moriente nanque gaio sub cuius principatu
ab alexandrinis uidebatur afflicta iudeorum gens recepta fiducia repente ueniunt ad prælia.

Claudius aũt egypti præfecto mandauit ut seditionẽ amoueret. Et supplicantibus sibi regibus agrippa pariter & herode:edictum misit in alexandriam atq; syriã:hmõi oratione conscriptum. Tyberius:claudius:cæsar:pius:germanicus:tribunitiæ ptãtis dicit.Notũ est iudeos in alexandria cõstitutos:qui ẽt alexandrini uocant:cohabitasse tẽporibus priscis alexãdrinis:& patria ciuitatis iura a prícipibus ipetrasse.Quod palã é ex rescriptis eoꝝ piter & dictis.Sed postq̃ nr̃o iperio alexandria per sebastũ noscit subiugata:seruata eis sunt iura sua a p̃fectis p diuersa tẽpora destinatis & nulla de legibus eoꝝ mutatio facta est tẽpore quo aliquas in alexãdria fuit.Moriente uero sebasto principe gentis eoꝝ:sic fuerunt ut singuli eoꝝ in suis solẽnitatibus pmanerẽt: neq; coacti sunt religionis paternæ iura trãscendere.Quapropter alexãdrinos eleuatos cõtra iudeos ibidem constitutos: qui tẽporibus gaii cæsaris pro uehemẽti eius superbia simul & ipudentia:alias iprudentia:q; nollet gens iudeoꝝ patriã religionẽ trãscendere:& illũ deũ appellare:humiliati sũt:ꝑcipio:ut neq̃quã pp iprudentiã gaii de iure iudeoꝝ aliquid auferri nitat:sed seruata eis iura priora maneant utiq; in suis solẽnitatibus:quãobrẽ partẽ utranq; p̃cipio magnã habere curã:& postquã hæc dicta fuerint ,pposita nulla decætero turba fiat. Edictũ siquidẽ in alexandria,p iudeis missum homo esse dinoscit.Quod uero ĩ omni orbe directũ est:his cõtinet eloquis.Tyberius claudius:pius germanicus tribunitiæ ptãtis consul ordinarius secundo dicit. Petentibus me regibus agrippa & herode carissimis:quatenus eadẽ iudeis iura concederẽ ĩ omni iperio rõanoꝝ:potiusque in alexãdria cõstitutis:libenter hoc præbui:nõ solũ petẽtibus hoc cõcedẽs:sed etiã ipsos pro quibus rogatus sum dignos existimãs propter fidẽ & amiciciam roãnis ipensam: præcipue iustũ esse decernens:ut neq; græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuaret:quõ ad dei culturã hæc seruare nascuntur. Optimũ ergo iudico iudeos in omni mundo sub nobis constituto paternas solẽnitates sine ,phibitõe celebrare:quibus iam nunc præcipio:ut meã hanc mansuete custodiãt:& ipsi aliarum gentium religionẽ nequaquã adnihilare ptentem:sed suas leges obseruent.Hoc igit edictũ meum iudices ciuitatũ atq; coloniaꝝ:& municipioꝝ intra italiã & extra eam:regesq; piter & potentes per ,pprios legaros transcribere uelint:,ppositũ nõ minus.xxx.diebus esse in loco:unde ex humili ab oĩbus legi possit.His igit edictis in alexandriã & oẽm terraꝝ orbẽ directis:ostẽdit cæsar claudius quã uoluntatẽ circa iudeos habuerit. Mox aũt etiã agrippã reddito ei regno:maxis cumulatũ donis remisit ad ,ppria principibus ,puinciaꝝ atq; præsidibus litteris suis scribens: ut ei honorẽ debitũ exhiberent.Ille uero dũ meliori fuisset fortuna ,puectus: cũ celeritate reuersus est:uenienscq; ad hierusalẽ:gratificans hostias celebrauit:nihil qd erat legitimũ derelinquẽs:unde & multos nazarenos tondi præcepit.Aureã uero catenã quã ei dederat gaius:factã ad instar ponderis ferreæ catenæ:ĩ qua manus regiæ fuerãt obligatæ:ut tristis fortunæ memoriã reuocaret:& testimoniũ de rebus melioribus phiberet:in tẽplo suspendit supra gazophilatiũ ut & maximum eius indicaret casũ:& simul ostenderet:posse eũ qui corruerit denuo suscitari. Hoc enĩ illius catenæ oblatio oĩbus ídicabat:quã rex agrippa ex parua cã antequam dignitatẽ fuerat alligatus:& post paululũ cõpedibus absolutus:ad regnũ præcũ ,pbat clarius euectus.Proprer hæc ergo oportet intelligi:quia res hoĩum & lapsũ facientẽ corruũt:& inclinata ad culmĩs fastigiũ sepius reducuntur. Perfecto igit agrippa cultu exhibito deo:seophilũ quidẽ ione filiũ pontificatu semouit: & boetho symõis:cui cognomentũ erat canthera:honorẽ eius atribuit. Duo eteni erant fratres symoni:& boethus pater:cuius filiã habuit rex herodes uxorẽ:sicut supius declaratũ est.Cum fratribus ergo sacerdotiũ habuit.Symonis aũt oniæ tres filii ĩ macedonioꝝ prícipatu fuerũt: sicut in priori scriptura cõtradidi.Rex igit agrippa hoc mõ sacerdotes cõstituens hierosolymitis cõpẽsationem eoꝝ deuotioni restituit;& uniuscuiusq; modũ bene disponẽs:affectuosam pbuit largitatem.Præfectũ uero militiæ totius fecit sylã:uirum qui multis laboribus ei sepe cõicauerat.Igit tempore paruo prætereũte dorite iuuenes p̃ponentes uenerationi p̃sumptionẽ:cũ natura uidere tur audaces:tollentes cæsaris simulacrum in synagoga statuere iudeoꝝ.Quod opus agrippã uehemẽter exaggerauit.Videbat nãq; ad destructionẽ paternaꝝ legũ esse celebratũ. Pro qua re ad publiũ petroniũ præsidẽ syriæ festinãter aduenit:& cõtra doritas cõquestus est:qui nõ minus indignatus cũ utiq; & ipse transgressionẽ legũ factã nimiã esse iudicaret ĩpietate ídisciplinatorum doritaꝝ hæc cũ magna ídignatione scripta direxit.

Capitulum.V.

DVblius petronius legatus tyberii:claudii cæsaris:pii germãici:primatibus doritẽsiũ dicit. Audiuimus:quoniã quidã uestrũ tantæ supbiæ p̃sumptiõe abusi sũt: ut nec dictis cæsaris claudii:pii germãici subderent:qbus sanctitũ ẽ:iudeos obseruatiõe pr̃naꝝ legũ esse dimittendos:uosq; omnia contraria feciss cognouimus:synagogam prohibentes consistere iudeorum cum in ea posueritis cæsaris simulacrum: præuaricationem scilicet agentes non solum

contra iudeos: ſed contra ipſum imperatorē:cuius ſimulacrum melius ponereť in omni iudeorum tēplo:quā in debito loco:cum utiq; decreto cæſaris ſit ſanctitū: unumquēq; habere in locis propriis poteſtatē. Verūtamen cum edictū īperatoris precipientis: ut iure ſolēnitatibus ſuis utātur:& cū græcis pariter cōuerſentur:contēpſeritis:riſibile eſt ſi dicā cur mei iudicii fueritis īmemores. Quapropter eos qui contra dictū cæſaris talia cōmiſerunt:cū etiā eoꝝ iudices īdignētur quando nō propria uoluntate aſſerunt:ſed impetu plebis impletū a centurione ꝑclo uitellio ad me duci præcipio:quatenus poſſint geſtoꝝ reddere ratioē. Primates uero ſeu principes moneo: ut ſi nolint uideri hanc querelā ſua uoluntate celebratā:culpabiles perſonas centurioni demonſtrent:nullā ſeditionis aut ſitis relinquētes occaſionē:quā ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtranť. Mihi nanq; & cariſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt:quā ne gens iudeorum occaſionē ſumat uindictæ gratia:ut ad tumulū ſeditionis accedat. Vt autē apertius ſciatis quid & cæſar ex huiuſmōi cauſa præcepit:dicta eius alexandriæ deſtinata:huic ſcripturæ præpoſui quæ licet omnibus nota eſſe uideanť:tunc etiā apud tribunal meū cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit:allegans:ut non oporteat eis dona īperatoris auferri. Agite itaq; me ꝑnunciante ut decætero nulla ſeditionis aut turbæ queratur occaſio: ſed unuſquiſq; ſuæ religiōis iura ſectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant cōmiſſa correxit:ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex aūt agrippa ſymonē cantheꝝ pontificatu priuauit:& denuo ionam anne conſtituit: eum ſcilicet exiſtimans dignioré:cui tamē gratū non fuit tantā recipere dignitatē:pro qua reſupplicabat:hæc dicens. Tu quidem o rex meo honori congaudens:hanc mihi conſtituis ꝑprio cōſilio dignitatem:licet me ad pontificatū nunquā dignum iudicauerit deus:ſemel tamen cū indutus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi:prius enī ſū dignus īdutus:quā nūc denuo recepturus. Tu uero ſi mō uis:ut accipiat:dignior hunc honorē:agnoſce:qa omni peccato mūdior eſt apud deum: & apud te rex frater mihi:qui poſſet ad hūc honorē dignus accedere. In his ergo ſermonibus rex agrippa collaudās ione uoluntatē:præbuit mathiæ eius fratri pontificatū:& non multo poſt tpe petronio ſucceſſit marſus qui ſyriam gubernabat. Sylas igiť præfectus regis agrippæ:quoniā in omni fortuna ei fidelis extiterat:& nec in periculoꝝ eius cōione receſſerat:ſed cū eo in māifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat:circa eū magnā habebat fiduciam cōcedere ſibi petiit apud eū parē honorē pro amiciciaꝝ priſtina firmitate: & neq̄quā patiebať ei legaliter obedire: ita ut maxīa ab eo beneficia poſtulando:honeroſus eſſe uideretť: cū ſemetipſum īmenſa arrogatione glorificaret:& regi ſepius ad memoriā cās triſticiæ ꝑduceret ut ſtudiū quo tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod cū crebro faceret ut mihi uideť īproperare beneficia noſcebať. Cuius rex apertā fiduciā tolerare nō potuit. Non eſt enī tēpoꝝ ignobilium grata memoria:neq; ſuauis agnoſciť:qui frequēter ea quæ præſtat:īproperat. Quid plura dum frequenter ſylas regis ꝑuocaret:irā:& ille plus indignatiōi quā rationi tribueret:non enī remouit a præfectura ſolūmodo:ſed etiā tradendū uinculis in patriā deſtinauit. Cunq; eius ira longo fuiſſet tēpore mitigata & perſpecta ratione in memoriā reuocaſſet:quātos pro eo labores ille ꝑtulerat:eius remiſſit culpā. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ:dū cuncti quibus īperabat in leticia magna cōſiſterent:ſylā reuocari iuſſit:ſecū ſcilicet cōmenſuꝝ. Ille uero modū libertatis qué iuſtū eē credebat: ueniētibus ad ſe nō tacuit dicens. En ad quē me honorē euocat rex:qué denuo poſt paululū ablaturus é. Quippe nec primos honores deuotionis exhibite cuſtodiuit:qui iniuriis me afficere nō quieuit. Cum qua ergo fiducia:aut qua conſcientia ad eum ueniam. Quantis eum malis eripui:pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acquireretur & honor:pro quibus omnibus retributionem merui:uincula & carcerem tenebroſum. Nunquam ergo horum obliuiſcar malorum:mihi enim pro bonis actionibus:etiam poſt ſolutōnem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens poſcebat ut regi dicerentur agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet:animo non poſſet mitigari:dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros:qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem: publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt. & omni humano reddiderat tutamīe fortiores:niſi marſus ſyriæ p̄ſes claudio cæſari:qđ agebať ſuis lr̄is indicaſſet. Quāobrē claudius rebellādi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrippæ mādauit:ut a muroꝝ edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit:reluctandum ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus:& ab beneficia munifica præparatus:& ciuitatē propriis ſumptibus exornare non tardus:ita ut ſua claritate: muneribuſq; gauderet:& fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſpōeret:ī nullo ſimilis herodi regi. Illi nāq; erat mēs callida ad ſupplicia p̄parata:& aduerſus odioſos ſine retētatiōe pnicioſa:græcis magiſq; iudeis familiaris exiſtēs:& alienigenaꝝ citates ſepe nobilitās:impēſa magna peculiarum balnea:theatra:& templa:porticuſq; cōſtituens:iudeorum uero ciuitatem nulla fabrica reperauit:nec aliquā eis præbuit īpenſam: unde potuiſſent habere eius memoriā. Mores autē

agrippæ erant manſueti circa omnes beneficia ſimilia cõferebat. Alienigenis quoq; erat clemẽs etiã í illis dona ſuæ uoluntatis oſtẽdens circa ſuam gentẽ pro mõ benignus: & potius cõpaſſiõe pronus. Grata ſiquidem ei cõmoratio:atq; frequẽs in hieroſolymis erat:ſeq; in paterna ſolẽnita te ſeu puritate ſeruabat:nullaq; dies præteribat:oſtiis uiduta ſolẽnibus. Quidã igit in hieroſoly mis uir noíe ſymon qui putabaf mandata legitía perfecte diſcernere multitudíe in eccleſia con gregata:cũ rex cæſareã prexiſſet:eũ accuſare præſũpſit: quaſi nõ ſanctũ: & iuſtũ:ſuadens: uti rex prohiberef a tẽpli limíe:quo niſi dignis ingredi nõ liceret.Hæc ergo regi lr̃is ídicata ſunt a præ fecto:quia ſymõ talia cõcionatus eẽt.Qué rex euocatũ dũ tunc eẽt in theatro:ſedere iuxta ſe fe cit:& ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit. Dic mihi qd hoꝝ quæ hæc agunt cõtra legẽ eſſe cenſef. Ille uero nihil habẽs qđ reſpõderet:ueniã poſtulabat. Tunc rex circa eũ magis:placatus q̃ ab ali quo crederef: iudicans etiã manſuetudiné conuenire regi potius quã furoré muneribus hono ratum remiſit ad propria.

¶Capitulum.VI.

HT cum multis multa cõceſſerit:præcipue bericios honorauit. Inſtruxit enĩ theatrũ ápli tudine & pulchritudine præcipua decoratũ:& amphiteatrũ copioſa ípenſa cõſtructũ:ſed & balneas & porticus celſis opibus exaltauit:nullaq; tenacitate ſumptuũ:aut pulchritudi ne fedauit:aut magnitudinẽ quálibet íminuit:quoꝝ oíum dedicationẽ largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igit í theatro ſpectacula celebraret: muſica quæq; illic inſtrumenta pduxit:& uaria delectationũ opa affluenter exhibuit.In amphiteatro aũt multitudini monomarchoꝝ ſuã largitatẽ cuncte oſtendit. Vbi uolẽs numeroſitate cõcertantiũ delectationẽ ſpectãtibus exhibeř: alios ſeptingẽros pugnaturos emiſit:quoſcũq; malignos habuit:in hac actione diſtribuens:ut & illic hoc mõ pugnarẽt:& opus belli uolũtas pacis exiſterẽt. Hos itaq; paſſim hoc mõ cũctos extí xit. Quibus ſpectaculis celebratis:í tyberiadã urbẽ galileæ migrauit:eratq; ĩter alios reges ualde cõſpicuus:ad quẽ uenit cõmagenẽſis rex antiochus:& damaſcenoꝝ ſi gerãmus:& cõtis minoris armeniæ qui ẽt in põto polemõiaco regnabat: piter & herodes frater eius qui & ipſe calcidis ha bebat ĩperiũ:habuitq; colloquiũ apud eos ſuſceptione & amiciciis ualde digniſſimũ ita ut oſten deret ſuæ ſapiẽtiæ culmẽ:& in præſenti eos uideretur regaliter honoraf.Sed his apud agrippam ita degentibus:marſus ſyriæ præſes aduenit.

¶Cap.VII.

QErum agrippa rex ſciens eũ honorabilẽ romanis eſſe ꝓceſſit e ciuitate:occurſurus ei: q̃ſi ab ſtadiis.vii.Hoc etenĩ principiũ inimiciciaꝝ circa marſum fuit.Sedens enĩ in tribunali agrippa inuitauit alios reges:quoꝝ cõcordia marſo:& tanta piter aícicia in ſuſpitionẽ re pente uenit:nõ credẽti expedire romanis:reges huiuſmõi habere conſenſũ. Mox itaq; ad unum quẽq; mittẽs:mandauit:ut nõ ſegniter ad ꝓpria remearẽt.Hæc agrippa dolenter accepit:& ꝓpte rea quidẽ marſo factus eſt inimicus.Mathia uero pontificatu ſpoliato:ꝓ eo conſtituit ſacerdotẽ elioneũ cãthere natũ.Igitur cũ tertiũ annũ iudeæ cõpleſſet í regno:uenit í cæſareã ciuitatẽ: quæ primitus turris ſtratonis appellabaf:ibiq; ſpectaculũ ad honorẽ cæſaris,ꝓ eius ſalute celebrabat: ad quã feſtiuitatẽ oís ꝓuinciæ multitudo nobiliũ:ſimul & proceꝝ una cõuenerãt.Secunda uero ſpectaculoꝝ die:ſtola ueſtitus undiq; argento contexta:ita ut textus eſſet ualde mirabilis: uenit ad theatrum incipiẽte die:& primis radiis ſole oriẽte dimiſſis:argenti claritas repercuſſa fulgorẽ reddit ualde ꝑſpicuũ:& oculis inſipiẽtibus formidandũ.Mox autẽ adulatores uoces fauorabiles emittebant:quæ nec illi bone ꝓ ueritate uidebanf:deũ ſcilicet appellantes eũ:atq; dicentes:ꝓpi cius eſto nobis:quia licet hactenus te uelut hoíem timueris: attamẽ iã nũc ſuperioris naturæ te eſſe cõſpicimus.Has aũt uocef rex nequaquã cõpeſcuit:nec impia eoꝝ uerba cõpreſſit.Poſt pau lulum uero reſpiciẽs uidit ſupra ſuũ uerticem in quodã culmine ſedentẽ bubonẽ: quẽ etiã mox eſſe malꝝ caſum ítellexit qui fuerat ei aliquando bonoꝝ.Mox ergo paſſionẽ mortiferã corde ſuſcipiens:& uehemẽter uteri dolore ꝑcuſſus:reſpicienſq; ſuos aícos:ergo inquit ueſter deus: uí tam iam mutare cõpellor.Repente nanq; increpitus ſum:cum mendaces ad me clamarent:nam qui uocabaf ímortalis a uobis:ecce iam ducor ad mortem.Suſcipienda eſt ſnía quæ ꝓferf a deo. Viximus etenim non praue:ſed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc cum dixiſſet:creſcente dolore comprimebatur.Tum cum feſtinatione ad regalia reportatus eſt:& ſermo apud cunctos egreſſus eſt:quia indubitanter morituru eſſet. Mox itaq; cuncti cũ coniugibus ſimul & liberis lege patria in ſaccis iacentes: deprecabantur pro rege deum & oía luctu gemituq; complebãtur. Rex aũt cũ in domo ſublimiore iaceret:deorſũ reſpiciẽs:atq; uidens eos,ꝑſtratos eẽ:nec ipſe a la chrymis potuit abſtinere. Quíq; uero diebus cõtinuo uentris dolore cõfectus:uita priuatus eſt habẽs annũ ætatis quartũ & quíquageſimũ:ſeptimũ uero regni. Quatuor náq; ſub cæſare gaio regnauit ánis ſub philippo tetrarcha tribus: q̃rtum uero cũ herode tres aũt reliquos ſub claudii compleuit ípio í quibus & iudeã percepit:& ſamariam:atq; cæſareã: & tributa ſui ínumera auxit

imperii. Multum tamẽ a diuerſis mutuũ ſumpſit. Nam cũ eſſet ualde munificus ſupplicantibus larga munera conferebat: & dona ſine aliqua parcitate præbebat. Igitur cum mors eius populis eſſet ignota: cõſpirantes ſimul herodes calcidis rex: & thelcia præfectus: & regis amicus ariſtonẽ quendam fideliſſimum miniſtrorum deſtinauerunt & ſylam quomõ eorum erat inimicus qua ſi iubente rege peremerunt.

¶ Cap. VIII.

Ex igitur agrippa hoc mõ conuerſatus diſceſſit a uita qui de ſuo genere filiũ dereliquit agrippã noie: agẽtem ſeptimũ & decimũ ætatis annum: & filias tres: quaꝝ alia quidẽ noie beronice ſexto decio ætatis anno herodi pris fratri uidebaꝫ ee cõiuncta: uirgies aũt duæ erãt: maria & druſilla: maria quidẽ decimũ agens annũ: druſilla uero ſextũ. Eratq; deſpõſata a ſuo pre maria archelai celeuſi: alias cheleu filio: druſilla uero filio antiochi cõmagenẽſis regis qui dicebaꝫ epifanes. Cũq; mors agrippæ cũctis inotuiſſet: cæſariẽſis & ſebaſteni benefactoꝝ eius ĩme mores: peſſimas res egerũt blaſſemãtes uehemẽter ĩducẽterq; defunctũ. Sed & militũ quæ tunc aderat multitudo ĩ domũ eius abeũtes: & ſtatuas filiaꝝ regis uirginũ diripiẽtes: piter ad loca fornicaria detulerũt: & ſtatuentes eas in publico reclinãtes: eis fedas contumelias ĩferebãt: & turpiora facinora quã dici fas ẽ ſceleſtis actibus adiplebant: celebrãtes cõuiuia publica coronati: & madentes unguẽtis & oleo: ſacrificia piter exhibẽtes: prãdiaq; ſibimet alterutri ꝓ regia morte reden tes. Erant aũt ĩmemores nõ ſolũ agrippæ: qui multas eis ꝓbuerat largitates: ſed ẽt aui eius herodis: qui ipſas cĩtates inſtruxerat: porticuſq; ſimul & tẽpla claris ꝓbabaꝫ fabricatus impẽſis: filius uero defuncti agrippa erat tũc romæ: & alebatur a cæſare.

¶ Cap. IX.

QVnc claudius audiens agrippã fuiſſe defunctũ: & ſebaſtenos atq; cæſarienſes e mortuo cõtumelias ĩtuliſſe: graui dolore ꝑculſus eſt: eratq; ꝑparatus ut eius filiũ in agrippã in illius regnũ dirigeret ſucceſſorẽ: uolẽs etiã iuſiurandũ qđ cũ illo habuerat cõfirmare. Et cõuocatis amicis ĩdicauit: qđ deliberat ſup cõmendato ſuæ fidei puero: interrogãs quid & ipſis uidere tur: utrũ cogitata de hoc manere: uel nõ decernerẽt. qui perſpecto cæſaris aĩo prudẽtius aliqd cõ filiati ſunt: collaudantes quidẽ benignitatis eius propoſitũ: uoluntatẽ aũt eius incautã eſſe dicentes: ut puero: qui nec infantiles annos exceſſerat: magnitudinẽ tanti regni cõmitteret: cui eẽt impoſſibile tanta gubernacula detinere. Cunq; uideret eos recte locutos cæſar: perfectũ in iudeã tumq; regnum direxit cuſpiũ fadũ. quo facto etiã honorẽ defuncto præſtitit: ne marſum ad eius regnum: qui illi fuerat inimicus eueheret. Præ oĩbus aũt fado præcepit claudius: ut cæſarienſes & ſebaſtenos pro defuncti cõtumeliis coerceret. Cohortes uero cæſarienſiũ & ſebaſtenoꝝ quinq; numero in pontũ tranſferri iuſſit: ut ibidẽ militarent: & ex neruis romanoꝝ in ſyria conſtitutis eligerentur milites qui eoꝝ loca complerent. Sed nequaquã tali iuſſione migrati ſunt. Mittentes nanq; legationẽ ad claudiũ ſupplicauerunt: & in iudea cõſiſtere meruerunt. Vnde etiã futuris tẽporibus cauſa maximaꝝ calamitatũ iudeis effecturi ſunt: ſumentes in initio ſemina belli ſub floro. Quamobrem tempore quo ueſpaſianus uicit: ſicut poſt paululum referemus: eos ex illa regione migrauit.

¶ Capitula in librum uiceſimum.

HAec inſunt in uiceſimo libro ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiquitatis. Cap. i.

Quemadmodum claudius poſt agrippæ mortem: in ſyriam miſit ſucceſſorem marſo caſſium longinum: & quia fadus miſſus procurator iudeæ indignatus iudeus qui trans fluuiũ erãt poſiti: quia præter uoluntatẽ ſuam cõtra filadelfenos arma ſumpſerunt: tres uiros priores ipſoꝝ compræhendens: unum occidit: duobus fugam immiſit: & de ptholomeo principe latronum ad eum deducto & occiſo. Cap. ii.

Quia fadus procurator iudeæ: & caſſius longinus præſes ſyriæ præceperunt iudeorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem ueſtem in antonia conſtituerent ſub poteſtate romanorum ſicut & prius. Cap. iii.

Quomodo claudius cæſar rogatus ab agrippa ſenioris agrippæ filio: conceſſit iudeis petitiones ipſorum: & fado reſcripſit. Cap. iiii.

Quemadmodum herodos frater agrippæ defuncti petiit a claudio poteſtate templi & ſacerdotũ ordinationem: & impetrauit. Cap. v.

Quemadmodum helena adiabenoꝝ regina & eius filius iazates ſolennitates & ritus zelati ſunt iudeorum. Cap. vi.

De fame quæ appræhẽdit ciuitatem hieroſolymorum: & mitigata per helenam reginam adiabenorum & eius filium iazatem qui de paganiſmo conuerſus fuerat in iudaiſmum: & de artabano rege parthorum. Cap. vii.

De mago quodã qui ꝑphetã se eẽ asserẽs plurimos iudeoꝝ seduxit. Cap.viii.
Quomodo tyberius alexander in iudeam directus administrator:filios iudæ galilei populum se ducentes occidit. Cap.ix.
Quomõ tyberio alexãdro cumanus successit ĩ iudea:& quia defũcto herode fratre regis agrippæ defuncti: agrippa iuuenis eius hũit prĩcipatũ:cæsare sibi claudio cõcedẽte. Cap.x.
Quia aduentu cumani præsidis in iudeam a cæsare destinati:sub eo multi usq; ad.xx.milia iudeorum perierunt quarta die azimorum. Cap.xi.
Seditio iudeorum contra samaritas:& quia multi iudeoꝝ extincti sunt per cumanum adiuuantem samaritas. Cap.xii.
Quia numidius q̃dratus syriæ p̃ses audiẽs hæc: & ascendẽs ĩ iudeã primates iudeoꝝ atq; samaritanoꝝ romã iussit ascẽdere: piter & cumanũ & celerẽ:ut claudio cæsari deberent ex his quæ fuerant gesta reddere rationem:& quia quosdam iudeoꝝ ipse puniuit. Cap.xiii.
Quia claudius audiens inter eos: iudeos quidem absoluit a culpa:rogatus ab agrippa rege:cumanum uero exilio deportauit: celerem aũt millenarium & samaritanorum primates morte mulctauit. Cap.xiiii.
Felix mittit ꝑcurator ĩ iudeã:& q̃nta ptãs adiecta sit agrippæ regi per claudiũ. Cap.xv.
Moritꝫ claudius cui successit nero q mrem uxorẽ & alios multos generis sui iterfecit. Cap.xvi.
Quia felix missus in iudeam:& inueniens prouinciam a latronibus nimis afflictam:prospexit ut illis interemptis:pacem tribueret regioni:principem uero latronum eleazarum uinctum direxit ad cæsarem & de morte ionathæ pontificis. Cap.xvii.
Quia ueniente egyptio malefico:& multis iudeoꝝ ab eo seductis:felix aggressus eos multos occidit. Cap.xviii.
Quemadmodum iudeos & siros pro equitate ciuilitatis in cæsarea seditiose concertantes: felix compescuit. Cap.xix.
Quomodo portõ festo in iudeam misso pro successione felicis:contigit prouinciam siccariis cõmoueri. Cap.xx.
De porticu interiore tẽpli:& quẽadmodũ eã exaltauere iudei: & qa festus ob hoc indignatus iussit opus destrui: sed iudeis rogãtibus: concedi sibi ob hoc legatos mittere ad neronem: cõcessit misserunt nuncios:quos audiens nero:ueniam gesti operis condonauit:& edificium manere permisit:& quia moriente in iudea festo: successor uenit albinus. Cap.xxi.
Quia sub eo a nece prouincialium siccarii cessauerunt Cap.xxii.
Quia florus ueniẽs albino successor:tãtis malis iudeos affecit:ut eos ad arma cõtra rõanos uenire compelleret.

¶Incipit liber.xx.antiquitatum.

Oriente itaq; agrippa rege:sicut in libro præcedẽte narrauimus:cæsar claudius misit successorẽ marso cassiũ longinũ: mẽoriæ cõferens hoc defuncti:a quo uiuente rogatus fuerat:ne marsus ulterius syriæ p̃sideret. Fadus inter hæc dũ p̃fecturæ culmĩe ĩ iudeã uẽisset cõperit iudeos habitãtes trãs fluuiũ cõtra filadelfenos habẽtes contentionẽ ꝓ finibus uici:cuius nomẽ ẽ meas. Erantq; illic armatoꝝ plurimi cõgregati:qui præter uoluntatẽ primatũ suoꝝ sumẽtes arma: multos filadelfenorũ peremisse nosc̃unt. Hæc audiẽs fadus:uehemẽter accensus ẽ:eo q̃ non eius reseruassent iudicio qui se dicebant a filadelfenis fuisse lesos:sed usq; ad manu uenissent. Qui sumẽs tres priores ipsius seditionis allegari p̃cepit. Deinde quendã eoꝝ antibã noie iussit occidi:duobus aũt reliqs:amaraco & eleazaro:fugã imisit. Ptholomeus ãt princeps latronũ:& qui multa mala idumeis & arabis frequẽter itulerat:nõ multo post ad eũ deductus:morte multatus est. Hoc itaq; mõ cuncta iudea latronibus est purgata:fadi prouidentia atq; sollicitudine.

¶Cap.II.

IS quoq; fadus tunc cunctos uocans sacerdotes & priores hierosolymitarum: admonuit eos:ut talarem tunicam: & sacerdotalem stolam qua solus pontifex indui solet: in antoniæ castro reponerent:ut sicut prius in romanorum potestate iacerent. Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt:sed rogabant fadum atq; longinũ:nam & ipse cum multo exercitu ad hierosolymam uenerat:metuens ne præceptis fadi multitudo resisteret iudeoꝝ:& ab eis suppliciter exorabant:ut cinerent legationẽ ad claudiũ destinari:q̃tenus ab eo peterẽt:ut sacerdotalẽ uestem haberẽt in propria potestate:& ipsi sustinerẽt donec claudii

reſponſa pciperent.Illi uero ita ſe hæc præſtare dixerunt:ſi eoꝝ filii obſides præberentᷣ.Quibus obedientibus filioſq; dantibus legati ſunt miſſi.Cunq; romā uenissent:audiens agrippa iuuenis defuncti filius cauſam aduentus eoꝝ.Erat nanq; ſicut prædiximus apud prædictū claudiū:cæſari ſupplicauit:ut eiſdem iudeis concederet:mittens ad fadum ſua ſcripta:quæ de ſacerdotali ueſte poſcebant.Vocans itaq; claudius legatos iudeoꝝ:pmiſit ſe concedere quæ petebant: iuſſitq; ut agrippæ gratias dignas exoluerent:cuius precibus hæc eis iura donaret.Quāobrem huiuſmodi ad fadum miſit epiſtolam.

¶Cap.III.

Laudius cæſar germanicus:tribunitiæ poteſtatis:qnquies cōſul:ordinarius q̄ter: ímperator decies:pr̄ patriæ: hieroſolymitaꝝ prīcipibus:curiæ populo iudeoꝝ: & cunctæ gēti ſaluté. Agrippa meo cariſſimo:& piiſſimo:qué ego cōnutriui:& habeo mecum p ducente ad me legatos ueſtros:gratias agentes:eo q; habeā gentis ueſtræ ſollicitudiné & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicante: ut ſub ueſtra poteſtate conſiſtant:quæ ſunt a me poſtulata concedo: ſicut uir fortiſſimus: & michi cariſſimus uitellius fecit.Huic itaq; uoluntati conſenſi:primum quidem propter pietatem meam:uolens unum quē que exhibere ſuam in paterna traditōne culturam deinde ſciens: quia dum hæc fecero: & ipſius regis herodis:& ariſtoboli iuuenis potentium perſonaꝝ:quoꝝ circa me pietaté & circa uos ſtudium eſſe cogноſco:ampliſſimas amicicias collocabo.Scripſi uero ob hanc cauſam & cuſpio fado meo procuratori.Nomina uero litteras deferentiū hæc ſunt.Cornelius:leo:trifon:theodiōis dorotheus:nathelis:ioannes:iouis:panis data.xiiii.kal.iulii.conſulibus rufo:& pōpeio: ſiluano.

¶Capitulum.IIII.

DEtiit aūt a cladio cæſare & herodes frater agrippæ defuncti:cui illo tempore calcidis regnum uidebaᷣ eé cōmiſſum ptātem templi & ſacerdotū ordinationé:& oía pariter impetrauit.Ex illo uero fuit apud oēs liberos eius hæc poteſtas:uſq; ad belli finé.Herodes itaq; a pōtificatu remouit cantherum:& ioſeph cani filium ei ſucceſſoré dedit.

¶Capitulum.V.

EO ſiquidem tempore helena adiabenoꝝ regina:& filius eius iazates ad ſollēnitatē iudeorum hæc cauſa proueniente migrauerūt.Monobazus adiabenoꝝ rex:cui cognomen erat bozeus:ſororem helenā amore captus duxit uxorē. Quæ dum ex eo haberet in utero : contigit:ut dum ea dormiente ſuper uētrem mulieris manum poneret per ſoporem:quandam ſubito uocem audierit:præcipientem ut manum de uentre eius auferret ne infantem in ea uexaret: qui prouidente deo & principium eſſet & finem feliciſſimum poſſeſſurus.Qua uoce turbatus:repente ſurgens:hæc dixit uxori:& natum filium iozatū nuncupauit. Habebat aūt ex helena & alium ſenioré filium.nomine monobazum:& alios filios ex aliis muliéribus procreatos:maximā tamē deuotionē quaſi unigenito iazati deſiderabiliter impendebat. Pro qua re ille inuidiā fratrū ſuſtinebat.Habebat & odium quādo cuncti contriſtabātur:quia eū pater oībus præponebat.Hoc pater aperte cognoſcens:illis quidem ignouit:ſciens quia non hæc agebant pro malicia:ſed quomodo ſinguli fauorem patris deſiderabant. Iazatem uero cum pro eo ualde metueret:ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret:multis muneribus farcinatum:in cáſtro paſmi miſit ad abenerigum regem:cōmendans ei nati ſalutem.Abnerigus auté libēter eum excepit : & pro multa deuotione filiam ſuam amachos nomine ei dedit uxorem: donauītque prouinciā ex qua perciperet multa tributa.Monobazus aūt cū iam ſenectute grauareᷣ:& paucū ſibi tempus uiuendi ſupereſſe uideret: uoluit aſpectum filii anteq̄ moreretur inſpicere:& uocans eum: delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur carroꝝ:terra fertilis amomi:in q̄ etiā reliquiæ ſunt arce noe:quæ exymbriū diluuio liberata ferᷣ: & hactenus uidere uolentibus demonſtraᷣ.Commorabaᷣ itaq; iazatis in hac regione: & dartabanē parthicū ad iudeā deſtinauit. Cū enī legibus crederet iudeoꝝ: ſtudebat & ipſe cōuerti: & credēs ſe pfectū non eſſe iudeū:niſi lignū circūciſionis accipet:erat hoc agere p̄paratus. Quod dū cognouiſſet mater eius:phibuit:dicēs ei fore piculū:quia cū eēt rex multoꝝ:acqreret inimicicias ſubiectoꝝ:cū peregrinas ſolēnitates & ſuæ gēti extraneas adípleret:nec pati eos ſuper ſe regnare iudeū. Et illa qdē hæc dicēs:oīno phibuit.At ille ad ananiā uerba referebat. Qui matri dixit:atq; íterminatus eſt: qa niſi aqeſceret:repēte decederet.Cui mr̄ ait:metuere ſe:ne cā oībus iudicata:piculū ipſe ſuppliciī ſuſtineret: qui q̄ſi auctor & doctor exiſteret operū idecentiū apud regē.Tunc ille audiēs hæc: reſpondit:quia poſſet etiam præter circunciſionem colere diuinitatem ſi apud ſe omnino deceret leges iudaicas obſeruare:& hoc eſſe firmius:quā circunciſionem accipere:ueniāq; illi datum deum:opus hoc non implenti propter neceſſitatem:ſubiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex hmōi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc autem cum nequaquā ſuū deſideriū abieciſſet: iu-

deum quendam alium de galilea uenientem:melazarum nomine:& leges eruditum patrias:inui
tauit:ut circuncisionis opus impleret.Qui cum intrasset ad eum:& uenisset legem moyseos legē
tem ignoras inquit o rex moyseos iura:& per hoc alias per hæc deo facere uideres iniuriā.Non
enim solum facere te oportet eas:sed primitus facere quæ præcepta sunt. Quādiu sine circun
cisione permanens:legibus nequaquā nosceris obedire.Sed si nondū ex hoc legisti legem:ut scias
quapropter hoc geratur:uel nunc lege. Hæc audiens rex:actum differri nō pertulit:sed ad aliam
conuersus est domum:& uocans medicum quod præciebatur impleuit. Tunc euocata matre:&
anania doctore: eis quod egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore sunt terri:ne cau
sa cunctis manifestata rex periculum deiectionis incurreret:non patientibus subiectis uirum ex
tranei dei cultorem sibimet superesse:ipsiq; pariter periculum sustinerent:quasi huius rei uideré
tur autores.Deus aūt præsens erat:qui illoꝝ metum non perduxit ad terminum. Nam cū mul
ta pericula & iazates & eius filii sepius incurrissent:eum ex ingentibus liberauit angustiis:& salu
tis dona concessit:ostendés:quia respiciētibus ad eū:& ipsi soli credētibus nequaquā fructus pie
tatis aufertur.Sed hæc quidē postea explanabimus.Igitur helena regis mater uidens regē pacifice
gubernari:& suum filiū esse beatū:& ultra cunctas gentes,puidentia diuina religiosum:desideriū
habuit hierosolymitaꝝ conspicere ciuitatē: atq; cūctis hoibus diuulgatū dei templū suppliciter
adorare:& hostias pacificas offerre. Ob quā rem filio supplicauit. Quo mater petente prone cō
sentiente:& multam præparationē itineris faciente:& plurimas dante pecunias:descendit in hie
rosolymam:etiā filio multo eā itinere deducēte.Cuius aduētus hierosolymitis tūc ꝓfuit ualde.

¶Capitulum.VI.

NAm dum eoꝝ ciuitatem illo tempore fames apprædēdisset: & multi fuissent egestate cō
sumpti:helena regina misit quosdā suoꝝ:alios quidem ad alexādrinoꝝ urbē:ut frumen
ta ex eius pecuniis cōpararent:alios ciprum:quatenus caricas ex abundāti deferrēt.Cunq;
uenissent hæc onera deportantes:alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ
beneficioꝝ suoꝝ maximam memoriā dereliquit.Cuius filius iazates audiens hanc famē:multas
pecunias hierosolymitaꝝ primatibus destinauit. Et alia quidē multa bona hi prīcipes in nostra
ciuitate gesserunt:quæ postea declarabimus. Artabanus itaq; rex parthoꝝ sentiens sibimet ia
trapas inimicos:degere apud eos sibi iudicauit icautum.Quapropter ei uisum est:ut pergeret ad
iazatem regē:salutē apud eum inuenire se credens:& ita ad regnum proprium remeare.Sumptis
ergo cognatoꝝ atq; familiariū circa mille uiros:uenit ad regē iazatem. Cunq; ipse illum aperte
nosset:iazates uero artabanum pœnitus ignoraret: inueniens eū in itinere cōstitutum & astans
ei:prior secundum morē patrium adorauit. Deinde:o rex inquit:ne me despexeris tum seruum:
nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus existens ex rege priuatus:
tuum posco solatium.Perspice siquidem inconstantiā fortunæ: & hanc scito eē cōmunē: & uim
similem habiturā.Nam si me sine uindicta despexeris:erunt audaciores plurimi circa alios etiam
reges.Hæc ergo artabanus cum lachrymis edicebat:capite reclinato deorsum. Iazates autem ut
eius nomen audiuit:& artabanū suppliciter sibi respexit astantem:mox ex equo resiliens:habe in
quit fiduciā o rex: nec te præsentia facta confundant.Velociter enim erit tibi mutanda trisficia:
amicum nanq; me & auxiliatorē inuenies plusquā credis:aut enī in parthoꝝ regno te rursus:aut
in meo constituā regē. Hæc dicens:regē artabanū imposuit equo:ipse uero pedibus sequebatur:
honorem tribuens ei:quasi regi maiori. Respiciens igit hoc artabanus grauiter tulit: & p præ
sentem fortunā honorēq; iurauit:descensuꝝ se:nisi ille rursus ascenderet atq; preiret. Tunc ille
in equo ascēdens: eūq; ad regalia sua perducēs:oēm ei honorem libenter exhibuit:& in confessu
atq; conuiuiis primū recubitū ei parauit:non præsentē fortunā intendens:sed eius pristinā digni
tatem eumq; ratione frequenter cōsolatus est: quia cōmunes sunt oibus fortunæ ꝑmutationes
hoibus.Scripsitq; parthis suadens eis:ut artabanū susciperent regem promittēs eum pristinorū
in se non habere memoriam: simul & iuramēta præbens.Parthis uero susciperе quidem se uelle
eum nō negantibus:sed non posse dicētibus habere regē: eo q; cinnamū iam cōstituissent princi
pem:ne forte inter eos emergeret: agnoscens eorum cinnamus uoluntatē:mādauit ut ueniret ar
tabanus:regnum propriū recepturus.Cui utiq; credens artabanus reuersus est; occurritq; cinna
mus:& adorans eū:& regē simul appellans: auferens de suo capite: iposuit eius uertici dyadema.
Sic igitur artabanus per iazatem rursus in regno unde per proceres suos ceciderat restitutus est:
nec fuit īmemor beneficioꝝ in se gestorum:sed iazatem magnis muneribus redonauit. Nam &
thiara recta permisit ei uti:& in aureo lecto quo solis parthoꝝ regibus licet dormire cōcessit de
ditq; ei maximā & optimā regionem regis armenioꝝ:cuius terræ nomē est nisibis:in qua etiam
primitus fecerunt antiochiā ciuitatē:quā migdoniā nuncupauerunt.His itaq; mulieribus a rege

parthoꝝ iazates honoratus eſt. Poſt paululũ uero tẽpus artabanus regnũ perdani filio dereliqt,
Is ueniens ad iazatem: ſuadebat ei: ut ſibi contra romanos pugnaturo ferret auxilium: cui tamẽ
ſuadere nõ potuit. Iazates enĩ romanoꝝ ſciens potentiã atq; fortunã: putabat eum impoſſibilia
bella tentare. Inſup dum miſiſſet quinq; filios ætate nouellos ut linguã noſtræ patriæ & erudi-
tionem ſub integritate condiſcerent: ſed & matrẽ: ut templum ſicut p̃dixim̃us adoraret: erat ſe-
gnior ad bellandum. Sed & pardanẽ ſepius prohibuit narrans ei romanoꝝ uirtutes: & credẽs eũ
per talia uerba terrere: q̃tenus a deſiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo pthoꝝ
rex indignatus: bellum aduerſum iazatẽ repente pronunciauit. Sed nullã in hoc utilitatem hr̃e
promeruit: deo ſcilicet ſpem eius adnihilante. Agnoſcentes enim parthi pardanis uoluntatem &
quia contra romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet: illum quidem extinxerunt: pricipatum uero
cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiã poſt paululũ per inſidias rebus humanis ablato:
ſucceſſit frater bologeſſis: qui duobus ex eodem patre germanis ſuis p̃buit poteſtatem: paccoro
quidẽ ſeniori medorum: tiridati uero iuniori dedit armeniã. Monobazus igit̃ regis frater: piter
& eius cognatio: uidentes iozatem propter pietatẽ quam circa deũ habebat ultra omnes hoies
excellentem: habuerunt & ipſi deſiderium: ut mores patrios relinquẽtes iudaicis ſolennitatibus
obedirent. Horum niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus: & in hoc proceres indignati: irã equi-
dem retinebant expectantes oportunum tempus: ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad abiã
regem arabiæ ſcripſerunt: multas ſe daturos pecunias promittentes: ſi contra eoꝝ regem caſtra
moueret: ſimulq; profeſſi ſunt circa primã congreſſionẽ eũ ſe quoq; deſerere: quẽ uellent ꝓpter
odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramẽto firmatis: feſtina-
bant ad terminum peruenire. His itaq; flexus arabiæ rex: cum multo exercitu uenit ad iazatem.
Tunc in ipſa prima cõgreſſione: antequam ad manus accederẽt: facto ſingo omnes iazatẽ uelus
uno uincti funiculo reliquerunt: & dorſum hoſtibus dantes effugierunt. Non tamen iazates ex-
pauit: ſed concilium proditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cum exercitu diſceſſit:
cauſamq; requirens: ut agnouit conſtitutum ad arabas factum: auctores quidem interfecit.
Altera uero die congreſſus plurimos occidit: omnes autem ſimul in fugam uertit: ipſumq; regẽ
perſequens: in quodam caſtro arſanum nomine circunclauſit. Quo tamen forti dimicatiõe ꝓua
luit: captoq; caſtro dum abiam regem non inueniſſet uiuum: quoniam ſe ipſe peremerat: ab-
ripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta: madiabenoꝝ
regreſſus eſt regionem. Primo quidẽ conamine adiabenoꝝ proceres nõ ualentes aduerſus regẽ:
deo ſcilicet eos ꝓteſtati tradente: neq; tũc quieſcere uoluerunt: ſed ſcripſerunt pthoꝝ regi
bologeſſi: rogantes eũ: ut iazatẽ occideret: & eis principẽ de pthoꝝ genere conſtitueret: dicẽtes
ſe odio habere propriũ regẽ: qui iura patriæ deſtruxerat: & extranea diligebat. Hæc audiens rex
parthoꝝ: eleuatus ad bellũ eſt: & cũ iuſtã belli non inueniret occaſionẽ: datos ei a patre honores
repetit: & reſiſtẽti bellũ ſe inferre minatus eſt. His auditis: iazates non mediocriter turbatus eſt:
& iudicãs turpitudinẽ ſibi fore: ſi ꝓpter metũ collatis honoribus cædere uideret: ſciens inſuper:
quia etiã ſi his cæderet: pthoꝝ rex ab eius inimicitiis non ceſſaret: decreuit magis deo curatoris
omniũ aiæ ſuæ ꝓicula cõmittere: eumq; maximũ habere ſe arbitratus auxiliatorẽ: filios quidẽ &
coniuges conſtituit in munitiſſimis locis: cunctaq; fruméta & fœnũ: & pabula cõgregauit. Qui-
bus geſtis: hoſtiũ ſuſtinebat aduentũ. Veniente uero pthorũ rege cũ exercitus ſui multa uirtute
pedeſtrium piter & equeſtriũ: & cum magna uelocitate faciente uallũ circa flumen medoꝝ ſcili-
cet & adiabenoꝝ prouinciã terminãtẽ: etiam iazates caſtra poſuit non procul ab eo habẽs circa
ſe equeſtriũ quaſi. vi. milia. Quo facto: uenit ad iazatem nuncius a pthoꝝ rege directus: qui eoꝝ
uirtutem ediceret: quomodo ab eufrate fluuio uſq; ad betroꝝ terminũ reſideret: ſimul & ſubie-
ctos reges ei adeſſe dicens interminatus ꝓiter: quia pœnas iazates exolueret: eo q; circa ſuum do
minum eſſet ingratus: a cuius manibus: neq; deus eum poſſet quẽ colebat eruere. Hæc dicente
nuncio: iazates noſſe ſe quidem parthorum exercitum dixit ſuo abundantius potiorem. Sciẽdũ
tamen: quia cunctis hominibus melior eſſet deus. Et huiuſmodi dato reſponſio: ad ſupplicatio-
nem dei cõuerſus terræ ſe proſternens: & cinere caput implens: cum filiis & uxoribus ieiunauit:
inuocans deum atq; dicens. Dominator domine: ſi nõ fruſtra me tuæ dignitati ſubiecti: & iuſte
omnium te ſolum & primum dominum eſſe cognoui: aduenĩ auxiliator: non pro me ſolummõ
ulturus in hoſtibus: ſed quia etiam cõtra tuam uirtutem cum nefanda præſumptiõe locuti ſũt.
Et illi quidem hoc modo ingemiſcens: cum lachrymis ſupplicabat: quem repente deus exaudi
uit. Ea nanq; nocte bologeſſus accepit epiſtolas: in quibus ſcriptum erat: quia dacus & iſacus cũ
maxima manu contemnentes eius abſentiam ad diripiendam parthorum prouinciam deueniſ-
ſent. Quapropter nihil agens: retrorſum denuo remeauit. Sic itaq; iazates deo prouidẽte pthici

regis interminationem effugit. Post paululum uero tempus: cū quinquagesimumquintū ætatis & uicesimumquartum regni complesset annum: relinquens filios masculos. xxiiii. & filias. xxiiii. uita priuatus est: successionem regni fratrem monobazum habere præcepit: repensans ei: quia per eius absentiam post mortem patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filii morte: grauiter quidem tulit: & sicut potuit mater quæ piissimū filium uidebat amisisse: uerumtamen consolata est: audiens regni successionem ad seniorem suum filium fuisse perdu ctam: ad quem etiam pergere festinabat. Cunq; uenisset ad regionem adiabenoꝝ: non multo tempore super filium iazatem uixit. Monobasus aūt & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolymis: sepelire præcepit in mausoleis: quos mater tribus procul stadiis ab hierosolymis cōstruxisse uidebatur. Sed quæcunq; rex monobasus in uitæ suæ tpe gesserit: postea declarabimus

¶ Capitulum. VII.

IGitur dum fadus iudeam prouinciā gubernaret: quidā uir magnus noīe theodas populo multa suasit: ut sumentes substantias suas sequerētur eū ad iordanem fluuiū: semetipsum asserens esse prophetam: & præcepto fluuium diuidere: ut eis facile transitum præberet. Hæc ergo dicens: seduxit quidem multos: non tamen permisit eos fadus ad experimentum suæ insipientiæ peruenire: sed repente cohortem misit equestrium sup eos: quæ iopinabiliter irruēs: multos quidem peremit: plurimos autē uiuos cœpit: ipsumq; theodā comp̄hendētes: capitis sectione multauerūt. Hæc sunt ergo quæ iudeis contigerūt: tēpore quo fadus i eoꝝ p̄fuit regiōe.

¶ Capitulum. VIII.

QEnitq; fado successor: tyberius alexander alexandri filius: qui etiā alexandriæ fuit alabarchis: id est princeps salis: genere diuiciisq; alexandrinoꝝ cunctos excellens sed etiam filio suo alexandro diuina cultura melior: quippe cū ille in paternis solennitatibus nō p̄mā sit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames: quam etiā helena regina multis pecuniis frumenta comparans ex egypto: indigentibus sicut prædiximus est partita. Insup autem iacobū atq; symonem: & filios iudæ galilei: qui populum a romanoꝝ potestate subducere nitabantur sub cirino iudeæ p̄side sicut prædiximus crucifigi alexāder imperauit.

¶ Capitulum. IX.

HErodes aūt rex calcidis remotiorē successionē hanc ananiæ nibidei contribuit. Tyberio autem alexandro cumanus successor aduenit. Defunctusq; est herodes frater regis agrippæ maioris: octauo anno claudii principatus: tres filios derelinquens aristobolum: qui ex priori fuerat uxore progenitus: & ex berinicæ fratris filia: berenicianū: & hircanum. Cuius regnum claudius cæsar agrippæ inueni tradidit.

¶ Capitulum. X.

EDitione igitur incidente in hierosolymitaꝝ ciuitate: dū cumanus in iudea pro regeꝝ gubernatione consisteret: multi iudeoꝝ: pempt̄ sunt: sed primitus cām narrabo ꝓpter quā talia prouenerūt. Instāte festiuitate paschæ in qua mos est nobis azima offerre: dū undiq; ad festiuitatē hāc populus cōueniisset: metuens cumanus: ne q̄ per multitudinē turba aut res uel actio nasceretur: iussit militibus: ut unā acie armatoꝝ facientes: circa pontifices tēpli cōsisterēt: ut si forte tale aliquid nascereť: tumultuantiū iquietudinē ꝓhiberēt: hoc enī & priores p̄sides iudeæ in hmōi festiuitatibus faciebant. Cunq; q̄rta dies eius celebrationis excessisset: quidā militū reuelans genitalia sua populo demonstrabat. Quod illi uidentes: ad irā furorēq; ꝓducti sunt: nō semetipsos contumeliā passos: sed in deo impietatē gestā esse dicentes: quidē uero ꝓcatiores: cum manū blasphemantes: asserebant militē ab eo sūmissum. Cumanus aūt audiens: & ipse nō medio criter ꝓuocatus est. Verūtamē hortabať eos a seditione quiescere ne in festiuitate inqetudines excitarent. Quibus dū suadere non posset: & illi ad blasphemias magis accēderenť: iussit omnes milites arma sumentes ad antoniā conuenire. Erat enī hoc castrū sicut prædiximus suppositum templo. Multitudo itaq; uidēs ibidē milites congregari: pterrita cœpit effugere. Et dū se milites persequi crederent: ꝓ angustos egressus pariter cū timeř fugientes oppressi sunt: & multos adinuicem conterentes interemerūt. Viginti milia enī annumerati sunt qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro festiuitate luctus: & omnes obliti rationū: atq; sacrificioꝝ: ad lamentationes lachrymasq; conuersi sunt. Has ergo passiones unius militis luxuria generauit. Non dum uero luctus quieuerat: & alter incidit denuo super eos. Quidā enim qui ex illa turba fugientes euaserunt: uia publica uenientes quasi centum stadiis procul a ciuitate: & stephanum cælaris seruum iter agentem more latrocinii spoliantes omnem eius diripuere substantiam. Audiens hoc cu manus milites continuo destinauit: præcipiens uicinos diripi uicos: & nobiles eorum uictos ad se adduci. Igitur uastatione facta: quidam militum leges moyseos in quodam uico reperiens:

easq; sumēs cunctis uidentibus rupit:& multas blasphemias atq; cōtumelias eis imposuit. Iudei uero hæc audientes:& multi pariter concurrentes:in cæsaream descenderunt. Illic enī cumanus erat. Ad quem accesserunt dicentes:non se: sed deū ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur ulturum:se autē nolle uiuere:dum leges patrias sic tractari uiderent. Cumanus autē metuēs:ne denuo tumultum populus excitaret:suadentibus amicis militiæ qui contumeliā fecerat legibus se cure percusso:occasionem secundæ seditionis abrupit.

Capitulum.XI.

POst hæc igitur inter samaritas atq; iudeos inimiciciæ hmōi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatū ad sacrā concurrere ciuitatē:& iter facere p samariā. Dum ergo aliquando iter haberent per uicū noīe ginais iter samariā & campū maximum constitutū:quidā conserentes litem:multos eoꝝ interemerunt. Primi itaq; galileorum audientes quæ gesta fuerant ad cumanū uenerunt rogantes eū ut interemptoꝝ necē inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens:neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes:multitudinē excitauere iudeoꝝ:ut arma sumerent:& suā defenderent libertatē:seruitutē amarissimā esse dicētes:& iniurias iportabiles:ī talibus nō defendi. Primatibus aūt eoꝝ eos cōpescere uolētibus ac promittentibus quia faceret uindictā cumanus:illi pœnitus nō acquiescentes:ad manus progressi sunt:& sumentes in auxilio eleazaꝝ dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus:uicos aliquos samaritanoꝝ incendētes:cuncta diripueret. Cumanus aūt hoc audiēs: atq; sumens sebastinoꝝ cohortē & pedestriū. iiii. ordines:& coarmās piter samaritas sup iudeos egressus est:fcāq; cōgressione:multos quidē pemit:plurimos aūt uiuos cœpit. Primi uero hierosolymoꝝ genere piter & honore:uidentes ad quantā calamitatū magnitudinē deuenissent:iduti saccis:& cinere capita sua cōplentes:oīo eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabāt:ponētes ante oculos eorum subuertēdam propriā regionē:& tēplū piter cōcremādū:uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras & iō rogabant ut mutarent uoluntatē:& proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearēt. Hæc ergo dicētes:flexeret eos. Quoꝝ alii recesseret:latrones aūt ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudea latrociniis est impleta.

Capitulum.XII.

SAmaritanoꝝ uero primates ad numidiū q̄dratū syriæ p̄sidē:qui illo tempore in tyro erat aduenientes accusare iudeos:quia uicos eoꝝ incenderint ac diripuerit. Et p his quidē quæ ipsi passi fuerant:non tantū se dolere dicebant:nisi quia romanoꝝ cōtēserint potestatē:ad quoꝝ iudiciū debuerant pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autē quasi romanos iudices non haberent:hæc ab eis acta dicebant:& propterea uindictā fieri postulabant. His ergo samarite querebanť:iudei uero & seditiōis & litis auctores samaritas fuisse dicebant:& āte oēs cumanū munerꝝ oblatione corruptū:qui pemptoꝝ necē uoluerit uidicare. Quadratus aūt cū audisset distulit uindicare:dicens:tunc se sniam prolaturū: cū iudeam ueniens ueritatē subtiliter indagaret. Et illi quidē nihil agentes reuertebātur. Post paululū uero tempus quadratus in samariā uenit:ubi auctores seditionis audiens: & quosdā samaritanorū ac iudeorum indisciplinatos inueniens:crucifixit eos:quos cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendā uicū noīe liddā:nō breuioré magnitudine ciuitatis: sedens in tribunali: & secundo samaritas audiens:a quodā samareo didicit:quō quidā primus iudeoꝝ noīe dortus:& ali qui cū eo iuuenū numero quatuor populo suasissent:ut a romāoꝝ potestate recederēt. Et illos quidē q̄dratus p̄cepit occidi:anianū uero pontificē:& anianū magr̄m alligans:romā direxit:q̄tenus de his quæ gesta fuerant:redderent cæsari claudio rōem:iussitq; primatibus samaritanoꝝ atq; iudeoꝝ piter & cumano & celeri millenario & uiolentiaꝝ inhibitori:ut ad imperatorē pgerent pro alterutris inter se qōibus audiendis. Ipse uero metuens:ne multitudo iudeoꝝ seditionē iteꝝ incitaret:hierosolymis uenit:inuenitq; urbē in pace degētē:& festiuitatē patriā deo celebrā tem. Cōfidēs ergo nihil ab eis inqetudinis generari:reliquēs eos festiuitate: reuersus ē ātiochiā.

Capitulum.XIII.

QVmanus aūt & qui cum eo erant:necnon & primi samaritanoꝝ romam directi: acceperunt ab imperatore constitutū diē:quo deberēt reꝝ suaꝝ cās exponere. Habebāt enī patrociniū cumanus & samarite libertoꝝ cæsaris & piter amicoꝝ:q scilicet p̄ua lere potuerāt cōtra iudeos:nisi agrippa iuuēis cū romæ cōsisteret:& primos iudeoꝝ opprimi uideret:uxorē imperatoris agrippinā suppliciter exorasset:ut marito suaderet: q̄tenus decenter audiēs:sua iustitia seditionū puniret auctores. Claudius aūt his p̄cibus p̄structus: cām audiens:dū agnouisset maloꝝ principes fuisse samaritas:eos qdē q ascenderant ad eū:iussit occidi: cumano autem fugā dedit. Celerem uero millenarium præcepit in hierosolymam duci:& oībus

uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; dispergi.

¶ Cap. XIIII.

Misit aũt & claudiũ felicẽ pallantis fratrẽ in iudeã presidẽ:q rebus ĩ regiõe iudeæ pfideret;
Cunq; decimũ principatus cõplesset annũ:agrippæ philippi tetrarchiã donauit & bathaniam:& traconitidẽ simul adiecit:una cũ abela quæ fuerat de tetrarchia lisanie. Calcidem uero ei abstulit:cui.iiii.præfuerat ãnis. Agrippa aũt sumens donatiões cæsaris: a ziazo regi amasorum uolenti se circuncidere sororẽ drusillã dedit uxorẽ. Epifanes enĩ antiochi regis filius:eius nuptias refutauit:nolens iudeoꝝ solennitates sequi:licet hoc facturũ se eius cõpromiserit patri. Mariam uero dedit archelao helicii filio:cui agrippa patre fuerat primitus desponsata. Quibus nata ẽ filia:noie beronice. Nuptiæ aũt inter drusillã & aziazũ celebrate nõ multo tẽpore interueniente hmõi cã solutæ sunt. Dum felix in iudeam uenisset ãministrator::uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine precellentẽ:eius speciẽ cõcupiuit:& quendã iudeũ symonẽ noie aicum suum:genere cipriũ magnũ:mittens ad eã:suadebat:ut derelicto uiro nuberet ei: promittens eã beatam fieri. Illa uero nõ bene faciens:& declinare uolens inuidiã beronicis sororis propter pulchritudinẽ suã: transcendere paternã solẽnitatẽ flexa est:& felicis nuptias est secuta. Ex quo susceptum filium uocauit ad agrippam. Sed quẽadmodũ iste iuuenis cũ uxore per incendiũ bebii montis tẽporibus titi cæsaris deperierit:postea declarabimus. Beronices uero post herodismortem qui eius fuerat maritus & patruus:multo tempore uiduata:fama discurrente:quia cũ fratre coiret suasit polemoni regi licie:ut circuncisus eam haberet uxorem. Sic enĩ iudicabat falsas obiectiones posse monstrari. Polemon aũt flexus est:maxime propter diuicias eius. Non multo tamen post eoꝝ nuptiæ permanserunt:sed beronice propter nimietate coitus ut dixerunt polemonẽ dimisit. At ille solutis nuptiis:etiã solẽnitates iudeoꝝ pariter dereliquit. Eodẽ uero tẽpoꝝ & maria repudians archelaum:coniuncta est demetrio alexãdrino:iudeo genere & diuitiis ualde claro:tunc enĩ & alabarches erat. Susceptũq; ex illo filiũ:agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de singulis hoꝝ subtiliter postea declarabimus.

¶ Cap. XV.

Claudius interea cæsar defunctus est:cũ impasset ãnis tribus & decẽ:& mensibus.viii.diebus xx. Est aũt sermo quorundã:quia ab uxore agripippina fuerit ueneno pẽptus cuius agrippinæ pater fuit germanicus cæsaris frater:uir aũt eius dometius:barbarus:nobilissimus romanoꝝ. Quo moriente:uiduatã multo tẽpore claudius duxit uxorẽ:habentẽ filium:qui patris nomine dometius uocabatur. Claudius ergo ꝓpter zelũ agrippinæ:messaliã pemit uxorẽ; ex qua filios habuerat:brittánicũ & octauiã. Erat aũt ei & ãtonia filia senior quã prima uxore nomine petina habuerat. Octauiã itaq; despõsauit neroni:sic enĩ eũ postea uocitauit:cum cæsar eũ filium adoptasset. Agrippina autẽ metuens ne britannicus crescẽs regnum a patre perciperet:& uolens imperium suo filio preparare:de morte claudii sicut erat sermo tractauit. Quo mortuo: repente misit principẽ militiæ burrũ:& cum eo tribunos libertoꝝ ualde prætorẽres:qui deducerent per castra neronem:& eum morte principis adorarent. Nero itaq; hoc modo principatu sumpto brittannicum quidem ueneno latenter occidit:matrẽ uero propriã interemit:hoc ei retributiõis munus impendens:non solum pro matris officio:sed etiam q; ei suis machinamentis romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam octauiam suam uxorem:multosq; uiros insignes:quasi insidias ei fecissent. Sed de his quidem desino plura narrare:multi nanq; de nerone historias conscripserunt. Quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem; alii uero propter odium & eius inimicitias sic impudenter mendaciis inuoluti sunt:ut aperta reprehensione sint digni. Mirandi tamen a me non sunt:qui de nerone mentiti esse noscuntur: dum neq; priorum gesta conscribentes:ueritatem uideantur historiæ custodisse; licet circa eos neq; odium habuisse noscantur:eum longis post eos temporibus extiterunt. Sed de his quidem qui ueritatem historiæ prouidere nolunt:liceat scribere sicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauissimum. Nos autem propositum ueritatis: perfectionem præsentis negocii breuiter compræhendere nitimur:& quæ nobis iudeis euenerunt enunciamus non negligentes aut calamitates:aut delicta reserare studentes. Reuertar igitur ad narratõnem casuũ gẽtis nostræ. Primo itaq; imperii neronis anno:moriẽte aziazo alias aziozo amasorum rege:frater eius succesit in principatu.& minoris armeniæ ꝓsulatus aristobolo herodis regis calcidei filio a nerone cõmissus est. Sed agrippæ donauit cæsar partem quandam galileæ tyberiadis tetrarchiæ præcipiẽs: ut ei esset subiectus:deditq; ei & iuliadem ciuitatem:trans fluuium constitutam: & uicos cira eam positos.xiiii.

¶ Cap. XVI.

Res itaq; iudeoꝝ cremẽtũ sp a peiori suscipiebãt. Latronũ nanq; denuo & magoꝝ hominum turbis seducẽtiũ populũ:ẽ repleta,puitia. Quoꝝ multos cotidie cũ latrõibus capiẽs felix necabat:piter & eleazaꝝ diei filiũ:q latronũ ordinẽ istituerat:p isidias cœpit uiuũ.

Dans enim fidem:quia nihil mali sustineret:flexit eum ad se uenire:quē uinctū romā direxit ad cæsarem.Habens aūt inimicitias felix apud pōtificē ionathan:eo q̄ esset pius:& ab eo moueret: ut rebus iudeoꝝ melius p̄sideret:ne querelā a plebe susciperet:cum populus petisset a cæsare:ut ipse i iudeā dirigeretur administrator:occasionē quærebat per quā remoueret eū:qui uideret ei sepius importunus.Graue nanq̄ est nocere uolentibus si crebrius arceantur. Pro hac igitur cā felix fidelissimū amicoꝝ ionathæ quendā noīe ioseph:genere hierosolymitā:multaꝝ pecuniaꝝ promissione flexit:ut sup ionathā latrones induceret:q eū uita priuarent.Ille aūt sumpto cōsilio hoc modo p̄ latrones necē illius appetiuit.Ascenderunt quidā eoꝝ ad ciuitatem:quasi adoraturi deum:gladiosq̄ sub ueste portantes:& pmixti populis:pemerunt eū. Cunq̄ mors eius multa remansisset:decætero cū omni fiducia latrones in festiuitatibus ascendebant:& gladios absconsos habentes:quos uolebant inimicoꝝ pmixti populis p̄imebant:& non solū in reliqua ciuitate:sed etiam in templo quosdā interimebāt.Nam & ibi sepius cædes facere p̄sumpserunt : nihil se ageꝝ impietatis existimantes. Ob quā cām arbitror etiā deū auersatū nr̄am urbē & templū:uelut nequā suo habitaculo mundū tradidisse romanis:& ut purgatio fieret ciuitatis:ignē & seruitium intulisse:dū uellet nos cū uxoribus atq̄ filiis crebris castigaꝝ calamitatibus.Opera itaq̄ latronū hoc implebant scelere ciuitatē.Magis uero & seductores populos suadebant:ut eos i heremū sequerentur:dicentes se dei prouidentia signa & prodigia monstraturos. Multiq̄ in hac insipiētia flexi supplicia pertulerunt:quoniā dum ad hoc accessissent:a felice puniti sunt.

Capitulum.XVII.

HOc enī in tempore uenit aliquis ex egypto ad hierosolymā dicens se esse prophetā:& populari multitudini p̄suasit:uti cū eo ad montē qui dicitur oliuarū positū e diuerso ciuitatis procul stadiis.v.conscenderent:uelle dicens eis exinde monstrare:quia eo uiuente hierosolymoꝝ muri corruerent:unde ingressum eis faciēdū esse promittebat. Felix aūt dū hæc audisset:iussit militibus ut arma sumerent.Quo fcō cū multis equestribus ipetu facto ab hierosolymis irruit sup eos:quadringentos quidē eoꝝ gladiis iteremit:ducētos uero uiuos cœpit:ipse aūt egyptius lapsus fuga dispuit.Rursus itaq̄ latrones populū cōtra romanoꝝ p̄lia cōcitabāt suadētes:ne eis subiacere deberēt:& sibi resistētiū uicos incēdebāt atq̄ diripiebāt.

Capitulum.XVIII.

INter hæc autē iudei habitores cæsareæ:contra syros p̄ equitate ciuilitatis hmōi facere seditionem.Iudei nanq̄ primos se esse dicebant eo q̄ conditor cæsareæ rex herodes de genere fuerit iudeoꝝ.syri uero de herode quidē ita esse profitebanť:dicebant autē cæsaream stratonis turrim primitus uocitatā:& tunc nullū habitatorē ipsius ciuitatis fuisse iudeū:Hæc audientes p̄fecti prouinciæ:sumētesq̄ ex utraq̄ pte seditiōis auctores: plagarum affecere uulneribus:& tempestatē litis eoꝝ ad breue tēpus hoc opere sedauerūt.Rursus quoq̄ iudei habitantes in ciuitate:diuitiis confidentes:& ꝓpterea spnētes syros: blasphemiis studebāt eos ad iurgia denuo prouocare.Illi uero pecuniis quidē minores:sed sapiētia fortiores dum multi cæsarienſiū & sebastenoꝝ sub romanis ibidē militarent:pauco tēpore & ipsi iudeis iniurias sermonibus inferebant.Post:alterutros se ita lapidauerunt donec ex utraq̄ pte uulnerati conciderent:uerūtamen uicere iudei.Felix aūt cū uidisset belli mō eoꝝ esse certamē:metuens petebat iudeos:ut a lite cessarent.Quibus non audiētibus milites armatos misit:& multos qdē eorum pemit:plurimos autē uiuos cœpit:& domos quorūdam multis pecuniis refertas expilari militari irruptione pmisit.Iudeoꝝ uero modestiores & dignitate nobiliores:metuentes ꝓ semet ipsis rogauere felicē:ut milites missa turba reuocaret:eisq̄ deinceps pceret.Quod felix facere eoꝝ p̄cibus acquieuit.Hoc itaq̄ tēpore:rex agrippa dedit pontificatū hysmaheli filio siab. Exorta est enī & pōtificum cōtētiō cōtra sacerdotes & hierosolymitaꝝ primates. Vnusquisq̄ enī eoꝝ catervas procaciū & seditioſoꝝ hoim colligens:uidebatur esse princeps.Et cōserentes semetipsos ad lites:alterutris derogabant:& se lapidibus obruebant.Qui aūt prohiberet non erat:sed ut in ciuitate sine p̄sule:audaci potestate ab oībus talia gerebanť.Tantam siquidē impudentiā atq̄ p̄sūptionem pontifices obtinuerant:ut etiā seruos suos ad areas destinare præsūpserit:qui decimas sacerdotibus cōpetentes auferrent.Vnde fiebat:ut sacerdotes p̄ inopiā deperirēt. Sic enī inquietorū uis oppressa grauitate iusticiæ prævaluerat.

Capitulum.XIX.

FOrtio siquidē festo directo a nerone pro successiōe felicis:primi iudeoꝝ cæsareā habitātes:ascēderūt romā:accusaturi felicē.Qui sine dubio poterat pœnas exoluere ꝓ lesione iudeoꝝ:nisi plurimū cinero pro frīs pallātis præcibus indulsisset:cui tūc honorē maximū impendebat.Interea primates syroꝝ cæsarienſiū berillo pedagogo ne-

ronis:qui officiū ſup græcos habebat:p epiſtolas multis pecuniis ſuaſerunt:ut a nerone peteret: dari eis epiſtolam:p quā ius ciuilitatis q̄d cū eis habebāt iudei coīter pœnitus non fieri timaret Berillus ergo īpatorē rogauit atq; promeruit:ut hmōi ſcriberet epiſtola:q̄ tamē gēti nr̄æ poſtea īgētiū malorū fuit occaſio. Agnoſcentes nāq; iudei cæſarienſis:q̄ fuerant ſcripta p ſyris:tantas ſuſcitauere ſeditiones:donec bella ſuccederent. Feſto igit̄ in iudeā ueniente contigit ut puintia a latronibus uaſtaret & uici omnes incēderentur. præcipue nanq; ſicarii abundabāt utentes gla diolis magnitudine ſimilibus pſicorū enſiū:cū ſūmitatibus obuncis:& q̄les ſunt romanorū ſicæ: q̄bus etiā uocabulū ſicariorū latrocinātes habuerūt. Hii nāq; latēter pmixti:ī feſtiuitatibus popu lorū ſicut prius diximus ad citatē p cultura dīna cōuēiētiū:quos uolebāt facile pimebāt. Sepius etiā cū armis ad uicos inimicorū uenientes diripiebāt:& cuncta piter cōcremabāt. Interea diuer ſis rebus turbata puintia:feſtus multitudinē deſtinauit equeſtriū atq; pedeſtriū:ſup populos qui decepti fuerant a quodā mago:ſaluté eis:& malorū requiē pmittente: ſi eū ſequi in deſertū cōtē derent. Quo facto:& ipſum ſeductorē & ſeductos:irruentes qui miſſi ſunt occiderunt.

Capitulum. XX.

HOc tpe rex agrippa fabricatus eſt edificiū magnitudine ualde p̄cipuū:in palacio hie roſolymorū:iuxta theatrū. Quod palaciū factū eſt olim a filiis aſamonei:in loco emi nenti poſitū. Quod etiā uolentibus ciuitatē reſpicere delectabilē conferebat aſpectū: unde rex inclinatus:inſpiciebat ea quæ gerebant̄ in tēplo. Hæc itaq; uidentes hiero ſolymorū primates grauiter habuerunt. Non enī patriū erat:ut ea quæ fiebant in tēplo:& maxie cum ſacra diſpēſaretur:aliquis exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Quapropter parietē excelſū edi ficauerunt circa ædē:quæ erat in interiori ſacrario ad occidentē uerſa. Hic ergo paries nō ſolum triclinii regalis aſpectū abſtulit:ſed etiā occidentalis porticus quæ erat in exteriori tēplo:ubi cu ſtodias in feſtiuitatibus ppter tēplū habere romani ſolebant. In his igit̄ indignatus rex agrippa: & præcipue feſtus pfectus:præcepit eis:ut opus edificatū repente deſtruerent. At illi rogauerunt ut eis poteſtas daret:q̄tenus ob hoc legatos dirigerent ad neronē:dicentes nō ſe uitā habituros: ſi quædā ps tēpli deſtrueret. Tunc pmittente feſto:miſerunt de ſuis primatibus decē: ſimul & hyſmaelē pontificē:& helchiā gazophilacē. Nero aūt audiens eos:nō ſolū ueniā geſti opis cōdo nauit:ſed etiā edificiū manere pmiſit:hoc beneficiū pompeiæ coniugi religioſæ:p iudeis ſuppli canti condonans. Qui decē quidē qui uenerant redire p̄cepit:helchiā uero & hyſmaelē obſidum loco retinuit. Rex igit̄ hæc agnoſcens pontificatū dedit ioſeph filio ſymonis pontificis: qui co gnomen habebat cadis. Porro cæſar miſit albinum in iudeā præfectū:mortem feſti cognoſcens. Rex autem denuo ioſeph quidem pōtificatu priuauit:& anani filio qui & ipſe ananus uocabat eius ſucceſſionē dedit. Hunc etenim ſeniorem ananum dicunt fuiſſe feliciſſimū:filios nanq; ha buit:qui omnes dei pontificatu ſunt functi:dum & ipſe primitus hunc honorem plurimis tem poribus habuiſſet:quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus aūt iunior cum pontificatum ſuſcepiſſet:erat uehementer aſprimus & audax:ſecta ſadducens:qui circa iu dicia ſunt ultra omnes iudeos ualde crudeles:ſicuti iam declarauimus.

Cap. XXI.

QVm ergo huius ſecte ananus eſſet:credens ſe inueniſſe tempus oportunū: feſto mor tuo & albino in itinere conſtituto:concilium fecit iudicum:& quoſdam deducēs ad ſemetipſum inter quos & fratrem ieſu qui dicitur xp̄s:nomine iacobum: quaſi cōtra legem agētes accuſans:tradidit lapidandos. Qui autem uidebant̄ moderatiſſimi eſſe ciuitatis:& circa legis integritatem habere ſollicitudinem:grauiter hæc tulere:miſerūtq; latēter ad regē:rogantes eū:ut ſcriberet anano:ne talia perpetraret:cum neq; prius recte feciſſet. Quidā uero eorū etiam albino occurreret: ab alexandria uenienti:eumq; docuerunt:quia non liceret anano præter illius uoluntatem congregare cōciliū. Albinus aūt eorū ſermonibus flexus: cum iracundia ſcripſit anano:interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex agrippa ſublato ei pontificatu:q̄ tribus habuerat menſibus:ieſum dānei filiū in eius loco conſtituit. Cunq; albi nus in hieroſolymitā ueniſſet urbem:omni prouidentia niſus eſt:ut puintia pacem haberet:& ideo ſicariorū plurīos iteremit. Pōtifex igit̄ anāus p ſingulos dies ad melioré gloriā cōſcēdebat & fauorē ciuiū habebat p̄piter & honorē. Erat enī locuples:& quotidie albinū atq; pontificē mune ribus cōplacabat. Habuit aūt famulos ualde laborioſos:q̄ cū p̄cacibus conuerſati uiris:p̄gētes ad areas:ſacerdotū decadas accipiebāt:tū faciētes:& nō abſtinētes a cæde nō dantiū:ſed etiā alii pō tifices ſimilia ſeruorū illius pagebant: cū nullus utiq; p̄hiberet. Quapropter ſacerdotes q olim ex decadis alebantur:tunc inopie neceſſitate deficiebant. Rurſus igitur ſiccari feſtiuitatis tempo re noctu ciuitatem ingredientes:compræhenderunt uiuum ſcribam magiſtratus eleazari filium ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittentes ad ananiam: dixerunt ita

ſeſe ſcribam remiſſuros ad eum:ſi albino ſuaedret:ut decem uiros quos ex eis cœperat: & uinctos habebat abſolueret. Ananias autem propter neceſſitatem albino ut hæc faceret perſuaſit: quod opus maximorum malorum fuit initiū.Latrones nanque ſemper moliebantur ut aliquos familiarium caperent annaniæ:quos nō aliter:niſi quoſdā ſicariorū reciperent:dimitebāt.Cunctus numerus eorū iterū acreuiſſet: capta fiducia rurſus ꝓuinciā affligebat. Hoc itaq; tpe rex agrippa philippi cæſareā amplius fabricatā:ad honorē neronis nerodiā appellauit: & bericiis theatrū pecuniis multis inſtructū annalibus ſpectaculis cōdonauit:innumeras illic expenſas efficiens.Frumenta nanq; populo copioſa: & oleū opulenter exhibuit: & omnē pariter ciuitatē ſtatuarū pulchritudine:& antiquorū imaginibus exornauit:& pœnæ omne decus regium ibi migrauit.Qua propter creſcebat aduerſus eum odiū ſubiectorū eo q; illorū pompā auferēs:ornaret extraneā ciuitatem:Ieſus aūt gamelielis filius a rege ſucceſſionē pontificatus accepit:ieſu dānei honore priuato:& propterea ſeditio inter alterutros orta eſt.Facientes enī collectionē prauorū hoīum: frequenter uſq; ad lapides blaſphemiis præcedētibus incideſt. Ananus aūt ꝑcellebat eos: quando diuitiis ſuis paratos accipe pecunias redimebat.Cuſtobarus enī & ſaul maximā ei multitudinem congregabant:cū eſſent de genere regio:& ꝓp agrippæ cognationē populi fauorē haberent: uolenti ſcilicet iura & res infirmorū diripere præparati.Ex quo præcipue contigit noſtrā ciuitatem languere magis:cum utiq; res eius ad peiora proueheretur.

Cap.XXII.

HIbinius itaq; cū audiſſet ſibi ſucceſſorē geſſiū florū fuiſſe directum:uolens aliquid hie roſolymitis præſtare:producēs uinctos qui erant indubitanter morte digni eos præcepit occidi. Alios aūt qui ex parua querela tenebantur in carcere:pecuniis ſumptis abire præcepit:& ita geſtū eſt:ut carcer quidē purgaretur a noxiis:ſed ꝓuincia latronibus ꝑpleretur.Interea extribu leui quicunq; erant hymnorū dictores:perſuaſerunt regi ut facto concilio eis cōcederet quatenus ſtola linea ꝓxime ſacerdotibus uterentur eius regnū decere dicētes: ut memoriam de nouitate introducta præciperet.Quod petentes:impetrauerunt.Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præſidebant hymnidicis hoc conceſſit:ut poſita ueſte prima.Linea ſicut uoluerant uterentur.Omnia contraria paternis legibus agebātur quibus ſpretis non poterant pœnæ non ſolui.Igitur cum iam tunc etiā templum uideretur eſſe præfectum:& ciues conſpicerent:artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent:quibus ſcilicet ex operetempli alimenta miniſtrabantur pecuniaſq; repoſitas propter timore romanorū habere non ualere:tunc habito conſilio:ut cura haberetur artificum: & eis potius liceret expendi theſauros:quando ſi una hora quilibet operareť:mercedes acciperet:regi perſuaſerunt:ut orientalē porticū altius eleuaret. Erat aūt hæc porticus in exteriori templo poſita in cōualle profunda quadringentorū cubitorū parietes habens:ex lapide quadrato alboq; conſtructos:Singulorū enī lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero ſex:opus ſalomōis regis:qui primitus templum omne conſtruxit. Rex autem dum ei a claudio templi fuiſſet cura commiſſa:iudicans quia omnis operis deſtructio quidem eſſet facilis iſtructio uero difficilis: & præcipue ad hanc porticum & tempore & copioſis pecuniis opus eſſet:hoc quidem ſupplicantibus fieri denegauit ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit. Ieſu autem filio gamalielis pontificatum priuato dedit hunc honorem mathiæ theophili:ſub cuius pontificatu:& bellū romanorum contra iudeos ſumpſit initium.Neceſſarium inter hæc credo & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens:narrare de pontificibus quō inchoauerunt:& quibus fungi hoc honore permiſſum eſt:& quanti fuerunt uſq; ad bellum finem. Primum itaq; omnium dicunt aaron fratrem moyſeos pontificatum ſumpſiſſe diuinum:quo moriente ſucceſſiſſe mox filios: & ab aliis eorū deinuo liberis honorem unius diſtributum.Vnde legitimum eſt nullum poſſe pontificatum percipere:niſi deſanguine fuerit aaron:ex alio nanq; genere neq; ſi in regno coſtitutus ſit:pontificatum poteſt adipiſci.Fuerunt itaq; omnes ab aaron ſicut diximus primo uſq; ad finaſum qui beli tempore per diſcordiam pontifex ordinatus eſt:numero.lxxxiii.Ex quibus in deſerto temporibus moyſeos conſiſtente tabernaculo quod moyſes deo dicauit:uſque dum ad iudeam populus aduenirſet:ubi ſalomō rex edificauit tēplū:pontificatū habuerūt uiri nūero.xiii. Primi náq; donec uitā finirēt morte:habebāt inerūpibiliter hūc honorē poſtea uero ēt uiuētibus ſucceſſio ꝑbebať.Sed dii qdē.xiii.aaron exiſtētes ex genere:ꝑ ſucceſſionē ſumebāt honorē.Fuit aūt hæbreorū reſpublica primo qdē ſub populi ptāte:poſt hoc aūt ſua unius prīcipatu ſita:tertio uero ſub regibus.Tempus ergo quo iſti.xiii.habuere principatū:a die q̄ egyptū pres nri moyſe duce reliquerūt:uſq; ad edificationē tēpli qd ſalomō rex hieroſolymorū i urbe cōſtruxit:fuit ānorū.xii.& ſexcētorū.Poſt illos itaq;.xiii.pōtifices.decē & octo alii hāc tenuere ptātem:a ſalomōis regis tem poribus hieroſolymis ſibimet ſuccedēres:uſq; ad aduentū nabuchodonoſor babilonioꝝ regis:

qui caſtrametatus eſt aduerſus urbem:tẽplũ quidẽ concremauit:gentẽ uero noſtrã in babiloniã migrauit:& pontificem ioſedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum quadringẽ torum.lxvi.fuit annorum:menſium ſex:dierumq;.xx.eum utiq; iudei ſub regibus eſſent conſti tuti. Poſt tempus autem annoꝝ.lxx.captiuitatis geſte per babilonios cyrus perſaꝝ rex dimiſit ex babilonia iudeos ad propriam remeare terram:atque conceſſit templum edificare captiuis. His itaq; remeãtibus:ſiſon pontificatũ ſũpſit:& ex eius genere alii.xv.uſq; ad tẽpus regis antiochi:qui uocabatur eupator hũc habuere præſulatũ. Conuerſabantur ãt populari ptãte annis q̃dringentis xiiii.primuſq; ãtiochus quã p̃diximus:& prĩceps eius militiæ liſias:ſoſa cui erat menelaus cogno mẽtũ põtificatu depoſuerunt:perimẽtes eũ in heroea & conſtituerũt pontificẽ ioachim ex gene re quidẽ aaron:nõ aũt ex iſta domo. Propterea aũt & onias defuncti fratruelis: & nomẽ referens patris:ueniens in egyptum ptholomei philometoris amicus effectus & cleopatre eius uxoris:ſua ſit eis:ut ſecundũ heliopoliticã legẽ deo conſtituerent templũ:hieroſolymitano ſimile:& eũ pon tificem ordinarent. Sed de templo apud egyptũ edificato:ſepius declarauimus. Ioachim uero cũ tribus annis habuiſſet põtificatũ defunctus eſt cui nemo ſucceſſit:ſed p̃ annos.vii.cĩtas fuit ſine pontifice. Igitur ionathas frater iudæ machabei ipſo tẽpore ſuſcepit põtificatũ quẽ tenebat.iiii. annis. Quo per inſidias moriente dolo triphonis:ſicut ſuperius iam quodã loco narrauimus:ac cepit hunc honorẽ ſymon germanus eius. Huic per dolũ quoq; generi in cõuiuio moriẽti: filius ſucceſſit hircanus. Qui cũ tenuiſſet pontificatũ annis.xxxi.in ſenectute moritur cũ & pontifica tum tenuiſſet & regnũ. Quo defuncto:ariſtobolus eius maior filius ei ſucceſſit: qui primus ſibi diadema ĩpoſuit:ac poſt annũ moritʼ. Cuius uxor alexãdra fratrẽ eius alexãdra cõſtituit ĩ regno. Alexander aũt:cum & regnaſſet:& ſacerdotium tenuiſſet annis.xxvii.uita priuatus eſt: alexãdræ coniugi præcipiens:ut ipſa pontificem ordinaret. Quæ pontificatũ quidem hircano ſuo filio de dit:regnum uero ipſa retinens annis.ix.defuncta eſt. Cuius filius hircanus per tempus pontifica tum obtinuit. Poſt mortẽ nãq; alexandræ:dimicauit aduerſus eũ frater eius ariſtobolus: & dum uiciſſet:illum quidẽ pontificatu remouit:ipſe uero & regnum tenuit:& dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni:menſe ſimiliter tertio:ueniens pompeius:& hieroſolymitaꝝ ciuitatẽ forti di micatione deuincẽs:ipſum quidẽ romæ cũ filiis uinctũ miſit: hircanũ uero denuo in põtificatu reſtituit:quẽ gentis quidẽ præſidatũ habere permiſit:diademate uero uti prohibuit. Habuit aũt hircanus hanc poteſtatẽ ſuper nouẽ priores alios annos.xl. Barzafranes aũt & pacorus pthiæ po tentes:tranſeuntes eufratem:& pugnantes aduerſus hircanũ:ipſum quidẽ cœperunt: ariſtoboli uero filium antigonũ conſtituere regem. Qui dum tribus annis & menſibus totidẽ tenuiſſent regnum:ſoſſius & herodes obſederunt eũ:captũq; tramiſerũt antonio, antonius uero defunctũ antiochiam trucidauit. Herodes uero cõmiſſo regno ſibimet a romanis nequaquã conſtituit ex genere aſamonei põtifices:ſed quibuſdã ignobilibus & qui ſolũmodo de ſacerdotibus eẽnt præ ter ariſtobolum tribuit hunc honorem. Ariſtobolum nanq; filium hircani:qui a parthis captus fuerat:pontificẽ cõſtituens:ſororẽ eius mariamnẽ duxit uxorẽ. Ob quã rẽ fauorẽ populi ſibimet collocauit:,ppter hircani memoriã. Deinde metuens:ne cuncti ad ariſtobolũ declinaret:eũ ĩ hie richo ſuffocari dolo machinatus eſt cũ nataret:ſicuti iam declarauimus. Poſt hunc aũt neq;quã alicui ex genere aſamonei pontificatus tribuit ptãtem. Similia quoq; geſſit in cõſtitutione ſacer dotum archelaus herodis filius:pariter & romani poſtea ſuper iudeos obtinentes imperiũ. Sunt ergo uiri qui ab herodis temporibus pontificatũ habuerunt uſq; ad diem qua titus templum & ciuitatem capiens concremauit:cuncti ſimul uigintinouem. Tempus aũt hoꝝ:anni ſunt cẽtum & ſeptem. Quoꝝ quidam conuerſati ſunt:ſub herodis regno:& filii eius archelai. Poſt hoꝝ ue ro mortem:populi quidem poteſtate cuncta gerebantur:præſulatum tamen gẽtis pontifices ob tinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaq; florus miſſus a nerone ſucceſ ſor albino:pluriſ malis iudeos attriuit. Erat nanq; genere dazonius:habuit aũt uxorẽ noĩe cleo patrã:quæ dũ eẽt amica põpeiæ neroĩs uxoris:& malignitate marito nõ minor:p eã uir eius ifu las huius dignitatis adeptus ẽ. Sic aũt florus circa ptãtem malignus fuit & uiolẽtus:& p̃ magnitu dine maloꝝ eius:albinũ quaſi beneficii largitorem iudei laudarent. Ille nanq; malignitatem ce labat:& ne pœnitus depræhenderetur a turba quodãmodo præuidebat. Geſſius aũtẽ florus q̃ſi ad docendam nequiciã miſſus iniquitates ſuas ĩ gentem noſtrã aperta malignitate põpabat:neq; direptioni parcens:neq; modũ iniuſti ſupplicii derelinquens. Erat enĩ inflexibilis ad miſerandũ: & oĩbus lucris auarus qui etiã in latronum direptione cõicabat. Sine timore nãq; multi ad hoc accedebãt cũ illius p̃miſſione:ut de ſua ſalute mĩne cogitarent. Quod opus nõ erat mediocriter cõdolẽdũ. Quapp ĩfelices iudei cũ nõ ualerẽt uaſtatiões ſuſtineʼ latronũ:cogebanʼ a ppriis ſolẽ nitatibus recedẽtes cũcti diffugere:ut melius ubicũq; liceret apud aliẽigenas hĩtarẽt. Florus igiʼ

fuit:qui nos cõtra romanos bellũ fecit assumere:melius iudicans citius q̃ paulatim:& per tẽpora nos perire.Initium quippe sumpsit hic prælium secundo quidem anno áministrationis flori.xii. aũt neronis imperii.Sed ea quidẽ quæcũq; aut facere coacti sumus:aut pati: pfecte scire poterũt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatiõe cõscriptos.Hic igitur ponã terminũ antiquitatis historiæ:postq̃ etiã bellũ cœpi cõscribere.Continet aũt hoc opus a prima hoĩs natiuitate traditionẽ usq; ad.x.annũ neronis ĩperii.Ea siquidẽ quæ nobis iudeis ꝓuenerunt in egypto:& syria:palestina:& quæcũq; perpessi sumus ab assyriis & babiloniis.uel circa nos perse seu macedones egerunt:& post eos romãi: sicuti reor sunt cũ integritate cõposita.Nisus sum aũt etiã descriptione cõseruare:qui per ános duo milia constituti sunt.Conscripsit etiã sine errore successiones regum:actus eorũ:& cõuersationes enunciãs:& monamarchorũ ptãtes enarrans:sicut ex sacris libris de rebus oĩbus descriptio continet.Hoc enĩ ĩ prĩcipio historiæ me facere cõpromisi.Dico si quidẽ cũ fiducia:opere iam pfecto:quia nullus alter licet uoluntatẽ habuerit:neq; iudeus:neque alienigena potuit hic negocium græcis ita subtiliter explanare.Habens enĩ indubitãter a cõgenitilibus meis maximã eruditionẽ nostræ ꝓuinciæ etiã græcas studui litteras adipisci. Artis náq; grãmatice experimentũ sumpsi:integritatẽ uero ꝓlationis uerborũ:possidere me paterna cõsuetudo ꝓhibuit: qppe cũ apud nos nõ recipiãt eos:qui elocutionẽ multarũ gẽtiũ didicisse noscũtur eo q; cõmune putẽ hoc officium nõ liberis tantũmõ sed etiã uolentibus seruis. Sapĩam uero illos testanẽ habere tantũmõ:qui leges sub ĩtegritate cognoscũt:& uirtutẽ sacrarũ litterarũ interprætari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus:uix duo quidẽ aut tres adepti:& laborũ fructu repente potiti sunt.Non erit forsan iuidiosum etiã de genere meo:& uitæ actibus postea breuiter enarrare.In his ergo dicere ulterius de antiquitate cessabo:libris existentibus.xx. habentibus uero,lx.milia uersuũ. Et si diuinitas cõcesserit:per discursũ:cõmemorabo rursus & causas belli:& eorũ quæ ad præsentẽ pertinẽt diẽ:quæ est tertiidecimi quidẽ anni domiciani cæsaris prĩcipatus:mihi aũt a natiuitate quinq̃gesimi & sexti. Proposui quoq; uobis cõscribere nostras etiã ideſt iudeorũ sectas:in.iiii.libris:de deo eiusq; substãtia:& de legibus & cur secundũ eas aliud facere ꝓmittimur:aliud prohibemur.

Vita Iosephi.

Hieronimus squarzaficus alexandrinus.Raynaldo de nouimaio impressorie artis.op.s.

QVm egræcia in Italiam traiecissem: iosephiq; libros offendissem: quos antea quam hinc decederem librariis castigatissimos: & emendatissimos summa diligentia imprimendos esse demandaueram.Non ut questum consequerer: sed ut aliqua ex pte de lingua latina bene meritus essem & cognitiões multarum rerũ ꝓpagarẽt. Vidi opus eruditissimũ nundũ ab solutũ: & ut ĩ ãnalibus uetervm facile de phendi põt a Ruffino aquiligiensi in linguã latinã trãslato:opus egregii inquã auctoris:qui sine titulo:sine uita:& sine elogio erat in lucem proditurus: quod cum aduertissem hoc a me ferendũ minime putaui.Obiter ipsius uitã ex iuratissimis auctoribus elicitã subiecimus. Fuit enĩ iosephus hierosolymitanus:matthatiæ sacerdotis filius tẽpore Tyberii cæsaris natus. Cum iesus esset cruci affixus:& usque ad traiani tẽpora consenuit a Vespesiano cum Tito filio cum bellũ in hierosolymã gererent:captus fuit quidẽ litterarum: & multarũ rerũ peritus:sacerdotio insignitus: prophetarũ ac somniorũ interpræ optimus: ac futurorum non ignarus:ꝓdigia & multa exposuit.Apud iudeos Nerone regnante:quæ uisa fuere armatas acies,s.cælo currere:atq; aera subito nubiũ igne collucere : & pleraq; alia multa quæ ĩ eius leguntur historia.Iosephus ad perniciem urbis futura affirmauit. Cui sentẽtiæ uulgus assentiẽs ab imperio romano deffecere:occasione sibi oblata. Propterea q; præfecti romãi missi essent cõtra iudaicam religionẽ ut aquilas templo inferrent.Iudei romanorũ auaritia uexati eorũ ꝓfectos trucidarunt.Aquilas e templo deiecerunt:ipsamq; ciuitatem iugo Neronis leuarunt:prouincias muniunt:qui eis præessent creant:atq; ex tribus in qua est metropolis hierosolyma eiq; samaria proxia.Tertia galilea gentibus finitima iosepho obuenit qui rei militaris belli impetũ a romãis missum primo exciperet.Et cũ igni ferroq; oĩs ꝓuincia deuastaret:in iopathã mõtanã ciuitatem obsidetur. Tandem iosephus perquisitus a Vespasiano dum in puteo latitarer mulieris indicio cognoscitur:eo nicanorem tertium tribunũ militum misit:cũ priores milites ab iosepho nõ auderẽtur:q factũ incensorũ metu ꝓterritus delusis sociis.Ná & ꝓmulti iudeorũ cũ eo erãt ipotestatem rõanorũ ꝓuenit.Quẽ ĩperator diligẽti custodia seruari iussit.Ille aũt uespasiano semotis arbitris alloquitur:sibi & filio imperatores fore prædixit:quẽ uespasianus nõ inuitus audiuit:quæ oĩa ut euenere iosephũ ab omĩ seruitute soluit:atq; sũmis laudibus tollit.Auguriis post euersiõe

hieroſolymæ præfecit ciuitate donatus:cum tito:& ueſpaſiano patre uixit ānis.xxvi.atq; cognomine flauiæ familiæ donatus.Nec etiam prætermittenda duxi:quæ ex hieronimo carptim & ceſſim:ideſt ſub epythomate collegi: quod ob ingentia eius illuſtria facinora: utpote uir ſingularis eruditione præditus ut ex libris.vii.iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & filio obtulit exploratiſſimum fuit ſtatuam romæ meruerit:quodq; ſcripſerit alios.xxiiii. antiquitatum libros ab exordio mundi uſq; ad quartumdecimum ānum domiciani cæſaris quodue archeotecos ideſt conflictus aduerſus appiōem grāmaticum alexandrinum. Aliaq; præclara opera accuratiſſime conſcripta reliquerit: quæ in manus noſtras præterquam.xx.uolumina antiquitatum: & hieroſolymæ captiuitatis ſeptem: & in appionem duo recideret. Non ad commemorandum ſumus admodu m curioſi:ſed a me hoc unum interpoſitum iri ſummo ſtudio duxi ī ignominiā iudaicæ prauitatis: quando uir egregius optime de xp̄o ſenſiſſe uideatur cum inquit. Eodem tempore ieſus uir ſapiens:ſi tamen uerum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator opegq; qui libenter uera ſuſcipiunt plurimos quoq; tam de iudeis:quā degentibus ſui ſectatores habuit & credebatur eſſe xp̄s cunq; inuidia noſtrorum pricipum cruci eum pilatus addixiſſet:nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt.

a iiiii b iiii c iiii d iiii d iiii

e iiii f iiii g iiii h iiii i iiii

k iiii l iiii m iiii n iiii o iiii

p iiii q iiii r iiii ſ iiii s iiii

t iiii u iiii x iiii y iii

IOSEPHI MATHATHIAE FILII HAEBREI GENERE SACERDOTIS EX HIEROSOLYMIS DE BELLO IVDAICO IN LIBROS SEPTEM PROLOGVS PER RVFFINVM AQVILENSEM TRADVCTOS.

QVoniam bellum quod cū Romanis gessere Iudei oīm maximūq; nostra ætas uidit quæq; auditu p̄cepimus: ciuitates cū ciuitatibus gentesue cōmisisse cū gentibus: quidā nō quod rebus interfuerit: sed uana & incongrua narrantiū sermones auribus colligētes: ora torum more p̄scribunt: qui uero p̄sto fuerunt aut Romanoꝝ obsequio aut odio iudeoꝝ contra fidem reꝝ falsa confirmāt: scriptis autē eoꝝ partim accusatio: partim laudatio continetur: nusq̄ uero exacta fides reperitur historiæ. Iccirco ego statui quæ retro barbaris antea misi: patria lingua digesta. Græca nunc his qui Romano regūtur īperio exponere. Iosephus Mathathiæ filius Hæbreus genere: sacerdos ex Hierosolymis qui & in initio cū Romanis bello conflixi: posteaq; gestis quæ necessitas exigit interfui. Nam cū hic ut dixi mōtus exortus esset grauissimus Romanū populū domesticus morbus habebat: iudeoꝝ autē qui ætate ualidi & ingenio turbulenti erāt manu simul: ac pecunia uigentes adeo tēporibus insolenter abusi sunt: ut pro tumultus magnitudine hos possidendaꝝ spes: illos amittendarum partium orientis metus inuaderet. Quoniā iudei quidē cunctos qui trans Euphraten essent: gēres nostræ gentiles etiā suos secum rebellatores esse crediderant. Romanos aūt & finitimi Galathe irritabant: nec manus celtica quiescebat: dissentionūq; erant plena omnia post Neronem: & multos quidē Reges tempus adhortabatur. Lucri aūt cupidine p̄s militaris mutationē p̄sentium desiderabat. Itaq; indignū esse duxi errātē in tantis rebus dissimulare ueritatē: & Parthos quidē ac Babilonios Arabūq; remotissimos: & ultra Eufraten gētis nostræ incolas: itemq; Adiabenos mea diligentia uero cognoscere unde cœpisset bellū quantisq; cladibus constitisset: quo ue mō desisset. Græcos uero & Romanos qui militiam secuti non essent figmentis siue adulationibus captos ista nescire: atq; historias audēt eas inscribere qui præter hæc ut mihi quidē uidetur: qđ nihil sanum referunt etiā de proposito decidunt. Nam dū Romanos uolunt magnos ostendere iudeoꝝ res extenuant & in humilitatē deiiciunt. Non aūt intelligo quoniā pacto magni esse uideantur qui parua supauerint. Et neq; longi temporis eos pudet quo bellū tractū est: neq; multitudinis Romanoꝝ quā in ea malitia labor exercuit. Neq; ducum magnitudinis quoꝝ profecto gloria minuetur: si cū multū pro Hierosolymis desudauerit rebus p̄ eos gestis aliquid derogetur Nec tamen ego contentione romanas res extollentium gētiles meos amplificare decreui: sed facta quidē utrorunq; sine ullo mendacio prosequar. Dicta uero de factis reponā: dolori atq; affectioni meæ in deflendis patriæ cladibus indulgens. Nam qđ domesticis dissentiōibus est euersa: & in templū sacrosanctum inuitas Romanoꝝ manus atq; ignē iudeoꝝ tyranni traxere. testis est qui eam uastauit ipse Cæsar Titus p̄ omne bellū miseratus quidē populū q; a seditiosis custodiretur. sepe aūt consulto differri passus ciuitatis excidiū: protracto obsidionis spatio: dū belli peniteret auctores. Quod si quis me aduersus tyrānos eorūq; latrociniū accusatorie putet loqui: uel patriæ miseriis ingementē calumniari præter legem historiæ: dolori ueniā tribuat. Ex oībus enim quæ romano imperio parent: solam nostrā ciuitatē contigit ad summū fœlicitatis gradum procedere eamq; ad ultimos casus deponi. Deniq; omniū post condita secula res aduersas: si cum iudeoꝝ calamitatibus confruantur supatum iri non ambigo. Et hoꝝ auctor nullus externus ē: unde nec fieri potest: ut a questibus temperetur. Si qs aūt durioris misericordiæ sit iudex: res qui dem tribuat historiæ: lamenta uero scriptori: q̄q̄ merito græcoꝝ disertos increpauerim: qui tātis rebus sua memoria gestis: quaꝝ cōparatione præterita olim bella exigua monstrātur. iudices resident alioꝝ facundie detrahentes. Quoꝝ & si doctrina superant: uoluntate uincuntur. Ipsi uero assirioꝝ & medoꝝ gesta p̄scribunt ueluti minus recte a scriptoribus ātiquis fuerint exposita: cū in scribendo tantum eoꝝ uiribus cædant: q̄tum sententiæ. Erat enī unicuiq; studiū quæ uidisset facta scribere: quoniā interfuisset rebus gestis efficaciter quod ꝑmittebat impleret: mētiriq; apud scientes inhonestū esse uideretur. Eniuero noua quidē neq; ante cognita memoriæ tradere: suiq; tēporis res cōmendare posteris: laude ac testimonio dignū est: idustrius aūt habet non qui alienā dispensationē atq; ordinē transfert: sed q noua dicendo etiā corpus ꝑpriū cōficit historiæ. Sed ego quidē sumptu ac labore maxīo: qui cū essem alienigena græcis simul & romāis gestaꝝ reꝝ mēoriā repono. Ipsis aūt idigenis ad q̄stū q̄dē ora patēt ac lites: linguaq; solutæ sūt.

Ad hiſtoriã uero in qua uex dicendum eſt:ſummaq; ope negotia colligenda ſunt obmuteſcunt: conceſſa infirmioribus neq; ſcientibus licentia ſcribendi res a principibus geſtas. Honoreſ itaq; apud nos hiſtoriæ ueritas:quæ a græcis negligitur ab origine quidẽ iudeos repetere:qui fuerint: quoue pacto ab egyptiis diſceſſerint;quaſq; regiones errando peragrauerit:& quas uel quotiens incoluerint:& quẽadmodum inde migrauerint.Neq; huius eſſe tẽporis:& præterea ſupuacuum exiſtimaui:quoniã multi ãte me iudeox de maioribus huius gentis ueriſſima cõpoſuerũt:& nõ nulli græcox quæ illi ſcripſerant patria uoce ꝓſecuti non multũ a ueritate deuiarunt. Ex inde autẽ hiſtoriæ principiũ ſumã quo ſcriptores eox & noſtri prophetæ deſierunt: & bellũ quidem meis tẽporibus geſtũ latius quoq; potuero diligentia referã.Quæ uero ætate maiora ſunt:ſũme breuiter percurrã.Quomõ antiochus cognomẽto epiphanes deuictis pœnitus hieroſolymis cũ per trienniũ ſexq; mẽſes eã tenuiſſet a ſomanei filiis expulſus ẽ.Deinde qđ eox poſteri de regno diſentientes ad res ſuas occupandas populũ romanũ pompeiũq; traxerũt:quodq; herodes anti patri filius eox potentiã depoſuerit auxilio ſoſſii:quomodo herode mortuo & Octauiano cæ ſare plebis in eos orta ſeditio eſt.Auguſto quidẽ imperante romanis.Quintilio aũt uaro in locis degente.Quodq; bellũ ãno duodecimo poſt imperiũ neronis erupit:quãq; multa ꝓ ſoſſiũ acci derint:quantaq; ad primos ipetus armis iudei ꝓſuaſerit quoq; mõ accolas ꝓmunierit:& qđ nero propter ceſſii pctã ſumme rei metuẽs bello Veſpeſianũ propoſuerit:& quod is cũ maxio filiox iudeã intrauerit quantũq; romanox exercitũ ducẽs:quãtaq; manus auxiliox ꝓ oẽm cæſa fuerit galileã:&q; eius ciuitates quaſdã dictoria reperit alias deditione. Vbi etiã romanox in bello di ſciplinã curãq; rex & utriuſq; galileæ ſpacia:& naturã fineſq; iudeæ.Necnon & peculiarẽ terræ equalitatem:lacuſq; & fontes captarũq; ciuitatũ mala:cũ fide ſicut uidi:aut ꝓtuli expediã.Nec ẽt miſerias meas celauerim:cũ ſciẽtibus eas relaturus ſim.Deinde qđ iam feſſis rebus iudeox nero quidẽ morte obierit. Veſpeſianus autẽ in hieroſolymam ꝓperans imperii cã retractus fit:quæq; ſigna de hoc ei contigerunt:romæq; mutatiões:& q; inuitus a militibus impator declaratus ſit. & q; eo diſponẽdæ reipub.gratia ĩ egypto digreſſo:iudeox ſtatus ſeditiõibus agitatus ſit: quoq; modo tyrannis ſuccubuerint:eorũq; inter ſe diſcordias mouerit.Et q; ex egypto Titus reuerſus: bis iudeox fines ingreſſus ſit:quoq; mõ exercitum:& quo in loco congregauerit:uel qualiter:& quotiens ciuitatẽ affecerit ipſo præſente ſeditio.Aggreſſus numeroſos & quantos erexerit agge res triũq; murox ambitũ & magnitudinẽ ſiue menſurã & munitionẽ ciuitatis & fani templiq; diſpoſitionem .ad hæc are ſpatiũ mẽſuãq; diligentiſſime dicã feſtox quoq; diex moresaliquos ſeptẽq; luſtrationes & munera ſacerdotũ.Itemq; põtificis ueſtes:ſanctaq; tẽpli cuiuſmodi fuerit ſine aliqua diſſimulatione uel adiectione memorabo.Narrabo deinde tyrannox in ſuos genti les crudelitatẽ.Romanorũq; in alienigenas humanitatẽ:quotienſq; Titus ciuitatẽ ſimul ac tem plum ſeruare cupiens ad concordiæ fœdera diſſidentes ꝓuocauit.Diſcordiã uero populi & uul nera & calamitates quanq; multa mala nunc bello:nũc ſeditionibus:nunc fame perpeſſi poſtea capti ſunt.Nec uero aut ꝓ fugax clades aut captiuox ſupplicia prætermittã uel quẽadmodũ tẽ plum inuito cæſare conflagauerit:q̃q; multa ſacræ opes flãma raptæ ſint ac totius quæ reliqua erat ciuitatis excidiũ & quæ preceſſerant portenta atq; prodigia uel Tyrannox captiuitatẽ: uel qui ſeruitio abducti ſunt multitudinem:aut cui quiſq; fortunæ ſit diſtributus:& quod Romani quidem belli reliquias perſecuti ſunt uicorũq; munimina funditus eruerunt. Titus uero pagato territorio cuncta reſtituit eiuſdẽq; reuerſionẽ in Italiam ac triumphũ.Hæc oĩa ſeptẽ libris com præhenſa pſcripſi:neq; uitupatiões rex ſciẽtibus:& q bello interfuerũt ſuſtineã: uerũ amãtibus ꝓut uerius potui cũcta explicaui.Narrãdi aũt initiũ faciã hoc ordine quo capitula ſunt digeſta.

RVFFINI AQVILENSIS TRADVCTIO IN IOSEPHVM HISTORIOGRAPHVM CLARISSIMVM DE BELLO IVDAICO LIBER PRIMVS.

CVm potentes Iudeox inter ſe diſſiderent:eo tẽpore quo de tota Syria cum Ptolomeo ſexto Antiochus qui epiphanes dictus eſt ambiebat. Erat aũt illis contentio de potẽtia q; honoratus quiſq; grauiter ferret ſimilibus ſubiugati Onias quidẽ de põtificibus poſtq̃ ꝓualuit: Tobiæ filios expulit ciuitate.Illi aũt ſupplices ad Antiochũ confugerunt pe tentes: ut ſemet cũ ducibus in iudeam irrumperet.Idq; rei ꝓſuaſum ẽ iam pridem ſic animato.Quare cũ magnis militũ copiis egreſſus:& ci uitatem fortiter expugnatã capit:& maximã eox multitudinẽ:quibus Ptolomeus carior erat interfecit. Dataq; paſſim militibus prædandi

licētia:ipſe & tēplū ſpoliauit:& quotidianæ religiōis aſſiduitatē p ānos tres ſexq; mēſes ihibuit. Pontifex autem Onias effugit ad Ptolomeū acceptoq; ab eo in Heliopolitana regione ſolo ibi oppidum condidit Hieroſolymis ſimile:templūq; edificauit:de quibus iterū oportune referemus Verūtamē antiocho neq; præter ſpem uicta ciuitas:neq; populatō: neq; tantæ cædes ſatis fuere ſed in tēperantia uitioꝝ:eorūq; memoria quæ ī obſidiōe pertulerat iudeos cogere cœpit: ut abrogato more patrio:nec infantes ſuos circunciderent:porcoſq; ſup aram īmolarēt: quibus omnes quidē aduerſabantur.Optimus uero quiſq; propterea trucidabatur. Et Bachides p̄ſidiis ab Antiocho p̄poſitus ad naturalem crudelitatē ſuā p̄ceptis ipiis obſecundās oīodam iniquitatē exceſſit:cū & ſigillatim uiros honorabiles uerberaret:& cōiter quotidie ſpēm capta urbis exhiberet:donec eos attrocitate incōmodoꝝ q ea patiebāt ad uidictæ audaciā irritauit.Deniq; Mathathias Aſamonei filius unus ex ſacerdotibus ex uico cui nomē ē moneir cū māu domeſtica. Nam quīq; filios habebat:ſic his armatis Bachidēoccidit:& ſtatī quid eſt p̄ſidioꝝ multitudinē ueritus ī mōtes refugit.Multis uero ex populo ſibi ſocietatis recepta fiducia deſcēdit. Commiſſoq; p̄lio ſupatos duces Antiochi ex iudeæ finibus exegit.Secūdis āt rebus potētiā nactus ſuiſq; uolentibus:ut ab alienigenis eos liberaſſet imperās moritur relicto iudæ principatu:qui filioꝝ ſuoꝝ natu maximus erat.Ille aūt nec enim ceſſaturū exiſtimabat antiochū:& īdigenaꝝ cōflabat exercitum:& cū romāis primus amicitiam pepigit:antiochū epiphanēq; iterum fines ſuos īgredientem uehementiſſima percuſſum plaga repſſit.Adhuc aūt feruente uictoria in preſidia ciuitatis impetum fecit:necdum eni cæſa fuerant:habitoq; conflictu:milites de ſuperiori ciuitate quæ ps ſacra dicitur ad iferiorem compellit.Fano aūt potitus & locū purgauit omnem muroq; cinxit:& uaſa noua diuinis rebus curādis fabricata ī templum intulit:ueluti prioribus ,pfanatis: aramq; aliam edificauit:& religionibus dedit initium. Sacro aūt ritu uix ciuitati reddito moritē quidem antiochus.Regni aūt eius in iudeos filius Odii antiochus heres exigit.Quare congregatis peditum militibus quīquaginta:equitū aūt prope ad quinq; milia octoginta uero elephātes mōtana iudeæ per partes aggrediē. Et befferon quidem municipium capit.In loco uero cui bergazzariæ nomen eſt:qua tranſitus erat anguſtior:iuda cum ſuis copiis occurrit.Et priuſq; cōgrederētur agmina:eleazarus frater eius proſpecto præter alios excelſo elephāte turriq; maxia: & munimentis aureis ornato illic antiochum eſſe ratus a ſuis ,pcul excurrit:ruptaq; hoſtili acie ad elephantem uſq; peruēit. Sed illum quidem quem regem eſſe opinabatur: contingere quod multum ſupereminet minime potuit.Beluam uero in aluo percuſſam ſuper ſe depoſuit & obtritus interiit:nulla re alia geſta niſi q̄ magnum opus conatus aggredi poſt uitam gloriā habuit. Qui tamen regebat elephantum priuatus erat.Et ſi caſu fuiſſet ātiochus nihil plus eleazaro preſtiſſet audacia:q̄ ut ſola ſpe p̄clari facinoris mortem uideret optaſſe.Hoc aūt fratri eius totius prælii preſagium fuit. Nam fortiter quidem iudei diuq; decertauerunt: ſed a regiis ſecunda fortuna uſis: numeroq; præſtantibus ſuperati ſunt:multiſq; interfectis iuda cum cæteris ignoſnitiam toparchiam refugit.Antiochus autem ad hieroſolymam profectus:ibiq; dies paucos cōmoratus utenſilium penuria inde dirigitur:relicto quidem ibi præſidio quod ſatis eſſe arbitrabat: cætera uero multitudine ad hiemandum ducta in ſyriam.

¶Capitulum.II.

DIſceſſu aūt regis iuda non quieſcebat:ſed accerſione multoꝝ ſuæ gentis animatus. aggregatis etiā quos ex p̄lio receperat apud uicum adaſa cum antiochi ducibus congreditur.factiſq; fortibus in prælio cognitus: multis hoſtibus interfectis occubuit. Et in diebus paucis frater eius ioannes occiditur:inſidiis eorum captus qui cum antiocho ſentiebant.

¶Capitulum.III.

QVm autem ſucceſſiſſet ei frater eius ionatha & in aliis quæ ad indigenas pertinerent. cautius ſeſe ageret:ſuāq; potentiā romanoꝝ amicitia corroboraret: antiochi quidē filio reconciliatur.Non tamen hoꝝ ei quicq̄ profuit ad depellendū piculum. Namq; triphon tyrannus antiochi quidem filii tutor:ſed inſidiis eum captans:& præter hæc amicis nudare cupiens ionathan cum ad antiochum paucis comitatus Ptolomaida ueniſſet dolo compræhendit.Eoq; uincto contra iudeam mouit exercitum.Vnde repulſus a ſimone ionathæ fratre quodq; ab eo ſuperatus eſſet iratus eundem ianathan interfecit.

¶Capitulum.IIII.

SImon aūt fortiter regendis rebus intentus Zachē & Iopā & iamnā capit. Euertit aūt & acharan ſubactis p̄ſidiis:aduerſus triphonē antiocho auxilium præbuit.quē doris ante militiā quā in melos habuit obſidebat. Sed regis auiditatem ſatiare non potuit quāq̄ neci triphonis ſuā quoq; operam adhibuiſſet. Non multo eni poſt antiochus

cendebeũ ex ducibus ſuis ad uaſtãdam iudeã:opprimendũq; ſeruitio ſimonẽ cũ exercitu miſit. Ille aũt quãquã ſenior erat bellũ:tamen iuueniliter adminiſtrat.& filios quidẽ ſuos cũ ualidiſſimis præmiſit:ꝑtem uero multitudinis comitatus alio latere aggreditur:multiſq; per multa loca inſidiis etiã montana depoſitis in oĩbus ſuperat.Clariſſimaq; potius uictoria pontifex declaratur &.clxx.poſt annos iudeos liberata dominatione Macedonũ:& hic moritur in conuiuio captus inſidiis Ptolomei generi ſui:qui eius coniuge duobuſq; filiis ĩ cuſtodia concluſis certos miſit q ioannem tertiũ cui etiã Hircanus nomen fuit interficerent.Cognito aũt impetu qui parabatur adoleſcẽs ad ciuitatem properabat:multoſq; populo fretus & ꝑpter memoriã paternæ uirtutis & iniquitas Ptolomei cunctis eſſet inuiſa.Voluit aũt Ptolomeus etiã alia porta ingredi ciuitatẽ: ſed a populo reiectus eſt:qui maturius Hyrcanũ ſuſceperunt.Et is quidẽ ſtatim receſſit in aliqđ ultra hiericunta caſtellũ qđ dagon uocat. Hyrcanus autẽ paternũ honorem põtificis aſſecutus: poſtquã deo ſacrificia reddidit uelociter.Ptolomeum petiit & matri ſimul & fratribus adiumẽto futurus:caſtellumq; aggreſſus:aliis quidẽ rebus ſuperior erat:iuſto autẽ dolori cædebat.Ptolomeus enim quotiens premeretur matrem eius fratreſq; in murum productos palã ut poſſent conſpici flagellabat eoſdemq; præcipitaturꝝ:niſi quã primum recederet mitabatur: Vnde Hyrcãum quidem plus timor ac miſericordia quam iracundia commouebat.Mater uero eius nihil plagis aut intentata nece perterrita manus prætendens filiũ præcabat ne uel ſuis fractus iniuriis parceret imperio.Sed quidẽ ipſa ſibi mortẽ a Ptolomeo propoſitam immortalitate duceret meliorem:dummõ ille pœnas eoꝝ quæ in domũ ſuã contra fas admiſiſſet expenderet. Ioannes aũt nunc obſtinationẽ matris cogitans ac preces eius audiens ad irruendũ impellebatur:mõ uerberari eam lacerariq; conſpiciens effeminabat:totuſq; plenus doloris erat. Ob hoc autẽ diu tracta obſidione feriatus annus aduenit.Quem ſeptimo quoq; orbe apud iudeos ceſſare moris eſt:exemplo ſeptimoꝝ dieꝝ.Et in hoc Ptolomeus obſidionis requiẽ nactus fratribus ioannis una cũ matre occiſis ad Zenonem confugit:qui cotila cognominatus eſt philadelphiæ tyrannum.

¶Capitulum.V.

HAntiochus autẽ ob ea quæ ꝑ Simonẽ paſſus fuerat iratus in iudeã ducit exercitũ:ibiq; aſſidens Hieroſolymis Hyrcanum obſidebat.Ille ãt patefacto ſepulchro. Dauid qui regum ditiſſimus fuerat ablatiſq; inde pecuniis plus quã tribus milibus talẽtorum & Antiocho ꝑſuaſit:datis ei trecentis talentis ab obſidione recedere primuſq; iudeoꝝ priuatis opibus alere peregrina cœpit auxilia.

¶Capitulum.VI.

RVrſuſq; tamen quando Antiochus contra medos bello ſuſcepto tempus ei uindictæ præbuit:confeſtim contra ciuitates prexit:uacuas propugnatoribus eſſe ratus quod uerũ erat.Medabã quidẽ & Samagã cũ ꝓximis necnon & Sicimã & Argarizĩ ipſe cœpit:& ſuper his cutheoꝝ genus adiacentia fano loca incolentiũ:exemplo eius quod ẽ Hieroſolymis edificato.Capit autem idumeæ non paucas alias ciuitates:& præterea Adoreon & Mareſã.Samariã uero uſq; progreſſus ubi nunc eſt Sebaſte ciuitas ab herode rege condita ex oĩ ea ꝑte concludit:filioſq; ſuos Ariſtobũ & antigonũ obſidiõi prefecit Quibus nihil renitẽtibus ad hoc famis qui erant intra ciuitatẽ uenerunt:ut etiã inſuetam carnẽ cogerent attingere.Igitur Antiochus adiutorẽ ſibi aduocauit ſpondiũ ſibi cognoĩatum.Qui cũ ei prompta uoluntate paruiſſet ab Ariſtobolo & Antigono ſupatur.Et ille quidẽ ad Scitopolĩ uſq; perſequentibus commemoratis fratribus effugit hi uero ad Samariã reuerſi & multitudinẽ tãtã intra muꝝ cõpellũt: & expugnata ciuitate ipſam quidẽ diruunt Habitatores uero eius captos abducunt.Proſpere aũt ita cædentibus rebus alacritatẽ refrigeſcere nõ ſinebant:ſed cum exercitu Scitopolĩ uſq; ꝑgreſſi: & ipſam ꝓuaſerunt:& agros intra carmelum omnes intra ſe partiti ſunt.

¶Capitulum.VII.

SEcũdaꝝ aũt reꝝ ioãnis & filioꝝ eius inuidia ſeditionẽ gentiliũ cõcitauit:multiq; aduerſus eo collecti nõ qeſcebãt:donec apto bello deuicti ſũt Reliquũ uero tps ioãnes cũ fortunatiſſime uiueret:& optĩe rebus ꝑ ãnos triginta & tres adminiſtratis:qnq; relictis filiis moriẽ.Vir plane beatiſſimus:& q nullã dediſſet occaſionem:cur eius cã de fortuna qſpiã quereret.Deniq; tria uel maxie ꝑcipua ſolus hẽbat. Nã & gẽtis prĩceps & põtifex erat:& ꝑterea ꝓpheta cũ quo deus ita loquebat:ut futuroꝝ nihil pœnitus ignoraret Quietiam de duobus maioribus filiis ſuis q; reꝝ domini ꝑmãſuri non eſſent:anteuidit atq; ꝑdixit.Quoꝝ uitæ qui fuerit exitus narrare nõ indignum uideꝝ:q̃tumcunq; a paterna fœlicitate diuerterint.

¶Capitulum.VIII.

PAtre nãq; mortuo natu maior ariſtobolus tranſlato in regnũ principatu diadema ſibi

primus imposuit:quadringentis &.lxxx.annis ac tribus mensibus postquā populus in eā terram deuenit:seruitio quod apud babilonios sustinuit liberatus.Fratrem uero a se secundū antigonū namq; illum diligere uidebatur: ī honore pari producebat:alios uero uinctos custodie tradidit. Matremq; itidē colligauit.ausam aliquid de potestate contendere.Namq; hanc regē dominā ioannes reliquerat.Ea.; crudelitas processit ut uinctā fame necaret. Hoc aūt facinoꝝ pœnas antigonus nihil crudelius aristobolo fratri morte psoluit:quē plurimū amabat:quéq; regni participem habebat.Nam & hunc interemit adductus criminatiōibus p maliuolos regni compositis. Itaq; primo quidē aristobolus dictis fidē non habebat:quin ut fratrē perderet.Pleraq; fingi liuore arbitraretur.Sed cū antigonus ex militia clarus rediisset:festiuis diebus quos tabernaculis positis deo celebrare mos patrius exigebat:euenit eodē tēpore:ut aduersa ualitudo aristobolū corriperet. Antigonus uero circa festoꝝ solenniū finē armatis comitatus ad eū adorandū q̄maxie potuit:pluscq; in honorē fratris ascendebat ornatus.Tumq; delatores nequissimi regem adeūtes: & armatoꝝ pompam & antigoni arrogantiā priuata fortuna maioré esse criminabātur.quodq; maxima multitudine stipatus ut illum interficeret eo uenisset.Nec enī perpeti honorem solū & regnum habere:cui ipsum liceat regnum obtinere.His paulatim:q̄uis inuitus:tamen credit aristobolus.Ac ne uel suspicari quicq̄ uideretur prospiciens & ut incerta p̄caueret:fuoſq; satellites in quendam subterraneū & tenebrosum locum transire iubet. Ipse aūtē iacebat in castello bariante:post aūt antonio cognominato ut & inermi quidem parerent.Occiderent aūt antigonum p̄cepit:si cū armis audiret.Necnon & ipsi antigono qui p̄ciperent misit:ut inermis ueniret. Ad hæc regina satis callidū cum insidiatoribus consilium capit. Nāq; his qui ad eum missī fuerant persuadet:ut mandata quidē regia taceant dicant uero antigono quod frater audisset:arma sibi: q̄pulcherrima ī galylea ornatumq; bellicosum fabricasse:quæ ne sigillatim inspiceret morbum impedimento fuisse: nūc aūt presertim cū alio discessurus sit:libenter eū uideret armatum.His autem antigonus ne quid enim mali suspicaretur.fratris suadebat affectus:cū armis uelut ostensurus se ueniens properabat.Sed ubi ad obscurum transitū qui stratonis pyrgus uocabaſ accessit a satellitibus interemptus est:cæterūq; documentum præbuit.Omnem beniuolentiam iusq; naturæ criminationibus cædere:nullāq; optimaꝝ regē affectionē tantum ualere:ut inuidiæ perpetuo possit obsistere.In hoc aūt etiā iudam quis non recte miretur?Esseus erat genere qui nūquam diuinando peccauit neq; mentitus est.Is antigono transeunte per templum mox ut eum uidit ad notos qui aderant exclamauit. Non paucos autem discipulos papas siue consultatores habebat.Nunc mihi pulchrum est mori quando ante me ueritas interiit:mearūq; prædictionū aliquod mendacium deprehensum est.Viuit enī iste antigonus qui hodie debuisset occidi.Locus autē neci eius apud stratōis pyrgū fato fuerat distributus:& ille qdē sexcētoꝝ ab hīc stadioꝝ interuallo distat.Hore uero diei sunt q̄tuor:sed uaticinationē tēpus effugit.Hæc locutus senior mesto uultu & mente sollicita secū multa reputabat.Et paulopost iterfectus ātigonus nūciabaſ i loco subterraneo: qui eodē noīe quo maritia cæsarea stratōis pyrgus appellabaſ:& hoc fuit qđ uatē fefellit.At uero aristobolo cōfestī sceleres penitudīe morbus ingraueſcit semp facinoris cogitatione sollicitus:pturbato aīo tabescebat.Donec meroris acerbitate uisceribus laceratis subito sanguinē uomeret.Hunc ergo unus e seruulis eius ministerio destīatus foras efferēs ,puidētia diuinitatis errauit:& ubi antigonus erat: occisus sup extantesadhuc cædis maculas cruorē interfectoris effudit mire.Vlulatu aūt cōtinuo sublato q puerꝝ tāquā de industria sanguiné libasse cō spexerant:clamor regis ad aures puenit:cámq; requirebat:& cū eā ,pdere nullus auderetad rescindū magis ardebat.ad extremū aūt minitāti uiq; adhibenti ueꝝ qđ erat īdicauerūt. atq; ille cū lachrymis oppleſſet oculos quātūq; poterat ingemuisset hæc dixit.Sperādū certe nō erat ut maximū dei lumen facta mea nefaria laterent.Nam cito me ultrix cognate cædis iustitia p̄sequitur. Quotenus o corpus improbū fratri mīiq; damnatā aīam detinebis?Quādiu paulatī illis libabo sanguinē meum.Simul totū accipiāt:neq; iā meoꝝ uiscerꝝ inferius fortunā derideant.His dictis illico moritur cum non plus anno regnasset.

Capitulum.IX.

QVor uero fratrē eius uinculis dissolutis regē constituit Alexandrum qui ætate maior erat & modestia præstare uidebaſ. Sed ille potestatem adeptus fratrē quidē alterum regna appetentē occidit:alterū aūt uita cōtentū ablatis rebus secū habebat.Prælium etiā cū ptolomeo cognomento Laziro cōmisit qui oppidū achobin cœperat:& multos quidem peremit hostiū:sed uictoria in ptolomei parte propensior fuit. Postea uero quā ipse pulsus a matre cleopatra discessit ī egyptū:& gadara obsidiōe capit alexander:& castellū amathū tis omniū maximū:quæ trans iordanē sita erant:ubi præciosissima quæq; bonoꝝ theodori filii

zenonis habebãtur.Repente aũt theodorus aggreſſus & propria recepit:& ſarcinas regis aufert: iudeorũq; fere:decẽ milia interficit.Verũ hoc uulnere ſuperior ſit alexander.Conuerſus náq; ad maritimas regiones Rafaim capit & Gazam:itẽq; antedonem:quæ poſt a rege herode grippias nominata eſt.his aũt ſeruitio domitus concitatur in eũ feſto die populus iudeoꝝ. Nam plerũq; epulæ ſediriones accendũt. Nec uidebaẽ iſidias poſſe cõprimere:niſi peregrinos haberet auxilio piſidas & cilicas.Syros mercenarios reſpuebat ꝓpter ingenitã cũ iudeoꝝ gente diſcordiã.Cæſis autẽ ſupra quã octo milibus ex turba rebellium arabiæ manus poſito attulit.Ibiq; ſadamitis ſub iugũ miſſis:tributoq; his ĩpoſito ad amathũta regreſſus eſt.Cunq; theodoꝝ metus ſecũdis eius ſucceſſibus ptuliſſet:caſtellũ ſine p̃ſidio repente funditus eruit.Mox aũt cõgreſſus cum obedio rege arabum qui locũ fraudi oportunũ in galenſi regione præuenerat captus iſidiis totũ amiſit exercitum in ualle altiſſima cõpulſum atq; obtritũ multitudine camelorũ.Ipſe uero elapſus ĩ hie roſolymã oli ſibi gentẽ infenſam ad nouaꝝ reꝝ motus magnitudie cladis accẽdit.Fit aẽ etiã tũc ſuperior crebriſq; præſidiis non minus.I.milibus iudeoꝝ ꝑ ſex annos interfecit.Nequaquã tamẽ uictoriis letabatur:quoniã regni ſui uires conſumeret. Vnde armis omiſſis ſermone placido cũ ſubiectis redire in gratiã conabatur.Illi aũt incõſtantiã eius morũq; uarietatẽ tãtomagis oderãt: ut percontanti cauſam quoniam pacto eos ſedare poſſet:dicerent ſi moreretur. Nam uix etiam mortuo daturos ueniam qui multa ſcelera feciſſet.

Capitulum.X.

Imul aũt demetrii auxiliũ cui cognomentũ Acero fuit accerſunt.Qui cũ bis maioꝝ ſpe facile paruiſſet:ueĩſſetq; cũ exercitu:miſcẽt cũ auxiliis iudei circa Sicimã. Vtroſque tunc alexãder mille quidẽ equitibus:ſex aũt peditũ mercenariorũ milibus excepit:cũ haberet ex iudeis quoq; ꝓpe ad decẽ milia bene ſibi cupiẽtiũ:aduerſæ aũt ptis eſſent equitũ tria milia: peditũq; milia.xl.Et priuſq; ueniret ad manus intercedentibus nũtiis & preconibus regis tranſfugia tentabant.Demetrius quidẽ alexandri mercenarios:alexander aũtẽ iudeos:& demetriũ dũ ſequerentur obtempaturos ſibi ſperantes. Sed cũ neq; iudei ſacramenta neq; fidem græci cõtẽnerẽt armis iam cõminus decertabant.Superatq; prælio demetrius:quãuis alexandri mercenarii uirtutẽ ſuã multis & animi & manus operibus demonſtraſſent.Finis aũtẽ pugnæ præter ſpem cædit utrinq;.Nam neq; uincẽtẽ Demetriũ q eius auxiliũ petierãt expectaũ uoluerunt:& ĩmutatæ fortunæ miſericordia ſex iudeoꝝ milia ſe ad alexandrum qui in montes effugerat cõtulerunt.Huius inclinationis momentũ Demetrius ferre nõ potuit: ſed alexãdrũ iã quidẽ collectis uiribus bello ydoneũ eſſe ratus:oẽm uero gẽtẽ ad eũ cõmeare mox ĩde digreſſus eſt.Non tamen reliqua multitudo abſceſſu auxiliorũ ſimultates depoſuit:bello aũt aſſiduo tandiu cum alexandro decertabat:donec pleriſq; interfectis cæteras in meſelim ciuitatẽ coegit: eaq; uaſtata in hieruſalẽ captiuos abduxit. Verũ ĩmoderata eius fecit iracundia:ut crudelitas eius ad ĩpietatẽ uſq; procederet.Octingentos enĩ captiuoꝝ in media ciuitate cruci ſuffixos: mulieres earumq; filios in conſpectu matrũ necauit:atq; hoc potãs:& cum ſuis concubinis recubans ꝓſpectabat.Tantus aũt populũ terror inuaſit:ut etiã diuerſæ ptis ſtudioſi proxima nocte octo milia hominum extra totã iudeam profugerint.Quoꝝ exulũ mors alexãdri finis fuit. Cũ eiuſmõi factis tandem egreq; regni otium queſiſſet ab armis requieuit.

Capitulum.XI.

RVrſus autem ſit ei turbaꝝ initium antiochus:qui etiam dionyſius dictus Demetrii quidem frater:ſed eorum nouiſſimus qui ſeleucum generis auctorẽ habebant. Hũc enim timens arabas paratum bellum pulſare:totum quidem ſuper antipatrida montibus proximum:& inter iopes littora ſpatium:foſſa & altiſſima ualle diremit. Ante foſſam uero murum edificauit excelſum:turreſq; ligneas:ut faciles aditus obſtrueret fabricauit nec tamen antiochum arcere ualuit.Exuſtis enim turribus foſſiſq; repletis cum ſuis copiis tranſgreſſus eſt.Vindictaq; poſt habita qua deberet in eum a quo prohibitus erat ulciſci:protinus cõtendit in arabas.Horum autem rex in locis ſuæ nationis commodioribus agens ad pugnam:deinde iopam cum equitatu reuerſus:habebat autem numerum decem milium ex hĩc imperatos: ex improuiſo antiochi milites inuadit.Forti autem prælio depũgnato quamdiu quidem ſuperat antiochus durabat eius exercitus:quamuis eum paſſim arabes trucidarent. Vbi uero procubuit ſuccurrendo enim uictus ſemper in periculis erat. omnes terga uerterunt:maximaq; pars eorum:tum in acie:tum in fuga conſumitur.Reliquos autem in uicum ána delapſos alimẽtoꝝ: penuria pire contigit præter paucos.Hinc damaſceni ptolomeo menne filio infenſi arechea ſibi ſociant:ſyriæ cæles regem conſtituunt. Qui bello illato inde poſtquam pugnauit alexandri

pactione diſceſſit. Alexander autem pella capta geras petiuit: rurſus opum theodori cupidus tri-
plici ambitu circundatis defenſoribus locum pugnando cœpit. necnon & Gaulenem & Seleutiã
quæ antiochi pheranex dicitur ſub iugum mittit. Ad hæc aũt capto gamala caſtello ualidiſſimo
eiuſq; rectore demetrio multis criminibus inuoluto in iudeam regreditur: expleto in militia tri
ennio. Letuſq; a gentilibus ob res ꝓſpere geſtas excipitur. Belli autẽ requiem ſecutum eſt morbi
principiũ. Et quoniã quartanis febrium circuitionibus fatigabaẽ: depulſum iri ualitudinem cre
dens ſi rurſus animum negotiis occupaſſet in tẽpeſtiuis militiæ laboribus ſeſe dedit: & ultra ui-
rium efficaciam corpus impellẽs inter ipſos tumultus trigeſimo & ſeptimo poſt regni anno mo
ritur: idq; alexander coniugi ſuæ reliquit: iudeos eius uel maxime dicto obedientes fore nõ du-
bitans: quod longe ab eius crudelitate diſcrepãs & iniquitati reſiſtens beniuolentiã ſibi populi
cõparaſſet. Nec ſpes eum fefellit. Nanq; opinione pietatis obtinuit mulierculaprincipatũ. Quip
pe moré gentis probe norat patrium: & qui ſacras leges temeraſſent ab initio deteſtabatur: Hyr-
canum Alexandra mater regem conſtituit: cum aũt duos filios Alexandro generatos haberet na
tu quidẽ maximum Hyrcanum & propter ætatem declarat pontificẽ: & quod præterea ſegnior
eſſet quã ut poteſtate regia moleſtus cuiquã uideretur regẽ conſtituit. Minorem aũt Ariſtobolũ
priuatum uiuere maluit: q; feruẽtioris eſſet ingenii. Iungit aũt ſe eiuſdẽ mulieris ditioni quoddã
iudeorum collegium. Phariſei qui præter alios pietatem colere putarentur: & peritas leges expo-
nere. ob eam cauſam propius eos aſpiciebat. Alexandra diuinæ religioni ſuperſtitioſe deſeruiẽs.
Illi autem paulatim fœminæ ſimplicitate decepti: omnes pro ſua libidine ſummouẽdo: deponẽ
do: itẽq; uinciendo ac ſoluendo quos uellent iam procuratores habebantur: Prorſus ut ipſi qui-
dem regiis commodis fruerentur expenſas uero ac difficultates Alexandra perferret. Sed eadem
mire callebat res adminiſtrare maiores: itaq; augendis copiis ſemper intenta duplicem conflauit
exercitum neq; pauca peregrinorum parauit auxilia quibus non modo ſtatum ſuæ gentis robo
rauit: ſed etiam metum reddidit externæ potentiæ. Imperabat autem aliis uerum phariſeis ipſa
ultro parebat. Denique Diogenem quendam inſignem uirum qui Alexãdro fuerat amiciſſimus
interficiunt eius factum conſilio criminati: ut octingenti quos ſupra memoraui regis iuſſu tolle
rentur in crucem. Nihilominus autem Alexandræ ſuadebant ut & alios quibus auctoribus Ale-
xander in eos fuiſſet excitatus occideret: Cunq; his nimia ſuperſtitione nihil abnuendum puta-
reti quos ſibi libuiſſet ea ſpẽ trucidabant: donec optimatum quiſq; ad ariſtobolum confugerit:
quorum periculum agebatur. Atque ille matri perſuaſit: ut his propter dignitatẽ parceret: ciuita
te aũt pellebat quos nocentes exiſtimaret. Illi quidẽ data ſibi copia per agros diſperſi ſunt. Alexã-
dra uero in Damaſco cõmiſſo exercitu quoniã Ptholomeus ſine ĩtermiſſione ciuitatẽ premebat
illam quidẽ nulla re memorabili geſta ſuſcepit. Regẽ aũt armenioꝝ Tygranẽ qui admoto Ptho
lomaiden milite cleopatrã circũſedebat pactionibus doniſq; ſollicitabat. Sed illũ domeſticarum
turbaꝝ metus ingreſſo in Armeniã Luculo iandudum inde traxerat. Inter hæc. Alexandra mor
bo laborante: minor eius filius Ariſtobolus cũ ſeruis ſuis quos multos habebat: omẽſq; pro æta-
tis feruore fidiſſimos uniuerſa caſtella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit cõductis auxiliis re-
gem ſe declarauit. Ob hoc miſerata querelas Hyrcani mater coniugem Ariſtoboli cum filiis in-
cludit apud caſtellum quod a ſeptentrione fano adiacens baris antea uocabatur ut diximus po-
ſtea uero Antonia congnominata eſt imperante Antonio quemadmodum Auguſti & Agrippæ
nomine Sebaſte: & Agrippias aliæ ciuitates appellatæ ſunt. Ante tamen Alexandra moritur:
quã in Ariſtobolum fratris eius Hyrcani contumelias uindicaret: quẽ deiici regno curauerat: qd
ipſa nouem annos adminiſtrauit: & heres quidem omnium fit Hyrcanus cui regnum etiam ui-
ua commiſerat. Verum Ariſtobolus uiribus atq; auctoritate præſtabat. Habito autem inter eos
circa hiericunta de rerum ſumma conflictu: pleriq; hyrcano relicto tranſeunt ad Ariſtobolum.
hyrcanus autem cum reliquis fugiens peruenit caſtellum antoniam: ibiq; ſalutis obſides nactus:
erat autem coniunx ariſtoboli cum filiis: priuſquam graue quid fieret ea lege in concordiam re-
diit: ut regnum quidẽ ariſtobolus haberet. hyrcanus uero excederet quaſi frater regis aliis hono
ribus contentus. Hoc modo in fano reconciliati cum in conſpectu circũſtantis populi benigniſ-
ſime alter alterum ualere iuſſiſſent. Domus permutãt: & ariſtobolus quidem recedit in regiam:
Hyrcanus autem in ariſtoboli domo. Metus uero & alios eius inimicos præter ſpem dominatio
nis occupat: & maxime antipatrũ iandudum ariſtobolo inuiſum. Erat autem genere idumeus &
nobilitate ac diuitiis aliarũq; rerũ copia gentis ſuæ princeps. ¶ Cap. XII.

IS igitur & hyrcanum ut ad aretam regem arabce confugerem eiuſq; auxilio regnum
repeteret hortabatur: & ipſe Arete ut hyrcanum ſuſciperet atque in regnum deduce-
ret ſuadebat: multa detrahens Ariſtoboli moribus multiſque hyrcanum laudibus

prædicans. Simulque admonebat quod eum decet regno clarissimo præsidentem iniquitate oppressis manū porrigere. Hyrcanum autem iniuriam pati qui principatu iure successionis sibi debito caruisset.Sic instructis & præparatis ambobus nocte cum Hyrcano ex ciuitate pfugit: citatoq; cursu ī oppidū quod petra dicitur saulus euasit.quod regni sedes esset Arabiæ.Ibi postq; Hyrcanum ī manu regis arete tradidit multis dictis multisq; muneribus ut auxilium præberet quo in regnum deduceretur efficit.Erant aūt peditum equitūq; milia.cl.quibus nequaq; restitit Aristobolus. Sed primo impetu superatus in Hierusalem fugere cogitur atq; oīno captus esset: nisi dux Romanoꝝ scaurus aduersis horum temporibus iminens soluisset obsidione. Nanq; is ex armenia quidem ī Syriam missus erat a Pompeio magno q cū Tygrāe bellū gerebat.Sed ubi Damascum uenit recens a Metello & Lolio captam reperit: his inde summotis cognitoq; in iudea quid ageretur illuc uelut ad quæstū cucurrit. Deniq; mox ut fines īgressus est legati ad eum ueniūt a fratribus utroq; sibi ut potius adiumēto esset orantibus. Sed trecētis talentis quæ Aristobolus ei miserat iustitia posthabita est.Tot enī acceptis scaurus ad Hyrcanū & Arabs legatos dirigit.Romanoꝝ eius & Pompeii nomē intentans:nisi obsidione desisterent. Itaq; & Aretas ex iudea in philadelphiam recedit metu perculsus & scaurus damascū rediit.

Capitulum.XIII.

ARistobolus autem quod captus non esset:satis sibi esse non credidit: sed oībus quas haberet copiis congregatis psequebatur hostes:& circa locū quē pāpirioma uocant plio cōmisso supra sex eoꝝ milia cedit in quibus erat Phallion frater Antipatri Hyrcanus uero & Antipater Arabum priuati auxilio spem in aduersarios cōtulerunt.Et cum Pompeius Syriam transgressus Damascū pueniſſet ad ipsū confugiunt.Multisq; muneribus ei datis illa tantū qbus apud Aretam usi fuerant allegantes magnopere predicabantur ut Aristoboli uiolentiā odio dignam putaret:regnoq; Hyrcanū restitueret:cui tam ætate quā moribus deberet:sed nec Aristobolus sibi defuit corruptione scauri fretus. Venerat aūt quantū poterat ornatus cultu regio:deinde offensus obsequiis:neq; ferēdū existimās abiectius quā regē deceret:utilitati deseruire a dio spoli segregatur.Ob hoc iratus Pompeius etiam Hyrcano eiusq; sociis hoc precantibus post Aristobolum petiit & Romano simul exercitu & Syriorum instructus auxiliis.Cum uero pellam & scitopolim prætergressus coratas uenisset unde iudeorum fines incipiunt per mediterranea loca subeuntibus Cognito Aristobolum in Alexandrum confugisse. Id autem castellum est in monte præcelso positum satisque liberaliter accuratum mittit per quos eum iuberet inde descendere. Ille autem decreuerat:quia pro imperio uocaretur periclitari potius quā parere Sed populum uidebat phorrescere:& amici monebāt ut Romanā uim cogitaret quā sustinere nō posset. Itaq; hoꝝ consiliis obediens descendit ad pompeium quodq; iuste regnaret multis prosecutis ī castellum rediit.Et cum iterum descēdisset prouocatus a fratre ac de suis iustitiis cum eo cōcertasset denuo regreditur non prohibente pompeio.Erat autem inter spem timoremq; medius:& uenicbat quidā uelut exoraturus pompeium ut sibi cuncta permitteret:ad montē uero reuertebatur ne quid regiæ dignitati derogare uideretur. Quia tamē castellis eum pompeio cedere placebat. Isq; præpositos monere litteris ut absisterent quibus præceperat ut nō nisi manu sua scriptis epistolis obtemperarent: iussus quidem facit.sed in Hierosolymam cum indignatione discessit:bellocq; iam congredi cum Pompeio cogitabat.Ille aūt nec enī tempus aptarat: nec initiandum putauit statim consequitur: Multum quippe alacritati eius adiderat circa hiericuntam mitridatis mors nuntiata.Vbi pinguissima hydumea regio & palmarum plurimū ac balsamum nutrit: cuius inciso lapidibus acutis robore stillantem lachrymam ex uulneribus colligunt. Cunq; illic pnoctasset mane in hierosolymam properabat.Itaq; hoc eius impetu perterritus Aristobolus supplex occurrit:pecunia pollicitus quodq; semetipsum ei cum ciuitate permitteret. Pompeium mitigat seuientem. Nec tamen quicquā eoꝝ quæ promisit effectum est.Gabiniū eī qui ad suscipiēdam pecuniam missus fuerat:nec in oppidum quidem Aristoboli sotii receperunt.His commotus Pompeius Aristobolum in custodiam collocat:ad ciuitatem uero profectus explorabat qua facilior esset accessus. Nam & murorum eius firmitatem oppugnari posse facile non uidebat. Vallemq; pro menibus horribilem fauumq; illic cernebat proximum:a deo tutissima munitione circundatum:ut etiam si ciuitas caperetur:secundum esset hostibus profugium.

Capitulum.XIIII.

HOc autem diu quid faceret hesitante:seditio intra ciuitatem orta est. Aristoboli quidem sotiis belligeri potius regemq; liberare dignum esse firmātibus: qui uero cum Hyrcano

sentirent Pompeio portas aperire: Metus autem hos plures faciebat romanorum constantiam respicientes. Deniq; uicta pars Aristoboli cōcessit in templum: & ponte qui ab eo ciuitati iungebatur abscisso ut ad ultimum usq; resisteret instruebatur. Cum autem alii romanos recepissent in ciuitatem his q̄ domum regiam tradidissent: ad hæc optinenda Pompeius unum ex ducibus sibi obedientibus pisonem cum militibus intromittit. Hisq; præsidiis in ciuitate dispositis: quia nemini eorum qui in templum confugerāt pacem persuadere potuit. Omnia quæ circumerant expugnare parabat: hyrcano eiusque amicis ad consilia conferenda: & ad efficienda quæ iuberet alacriter animatis. Ipse uero partes septētrionales fossamq; uallemq; replebat omni genēr materie per milites comportato: cum per se opus esset difficillimum propter īmensam altitudinē: & præterea iudei modis omnibus desuper obsisterent. Manssissetq; opus imperfectū nisi Pompeius obseruatis diebus septimis quibus religio iudeos ab omni opere manus abstinere compellit per eos aggerē cumulare præcepissset inhibitis a prælio militibus. Pro solo enim corpore iudeos ēt per sabbata pugnare licet.

¶Cap. XV.

IGitur iam ualle repleta: & īpositis aggere turribus admotisq; machinis cito portatis moliri tentabat. Desuper obstantes lapidibus repellebant. Cum diu turres obsidentium magnitudīe simul & pulchritudine præstantes uim repugnantium sustinerent. Verumtamē romanis tunc plurimum defatigatis Pompeius iudeorum tolerantiam & in aliis admiratus est: & præcipue q̄ nihil desuperstitionis suæ ritu intermedia tela pereūtes derogati passi sunt: sed ueluti in alta pace ciuitas ageret & quotidie sacrificia & uictimas oēmq; dei cultū diligentissime celebrarunt: nec uel in ipso excidio cum ad aram in dies singulos trucidarentur: legitimis religionis suæ muneribus abstinuerunt. Mense nanque obsidionis tertio uix una turre deiecta fanum irruptum est.

¶Cap. XVI.

DRimus aūt murum transcendere ausus est cum suis agminibus sylle filius faustus cornelius & post eum centuriones duo Furius & Fabius cū suis agminibus. Et circūsepto undiq; fano alios alio confugientes uel etiā paulisper repugnantes interficiunt. Vbi plurimi sacerdotum quāquā hostes strictis gladiis irruentes uidebant intrepidi tamen in pagendis rebus diuinis perseuerabant & in ipso libandi templū adolendi ministerio mactabantur saluti quoque ptā ferentes religionis obsequiū. Multos aūt sui gentiles aduersæ ptis studiose trucidabant plurimi semetipsos in rupes præcipitabant. Nonnulli furibundi cunctis quæ circa murꝫ erant in desperatione & succensis pariter conflagrabant. Itaq; iudeorꝫ quidem milia. xii. occubuerunt romanorum uero pauci sed plures sauciati sunt. Nihil aūt grauius ī illa clade iudeorꝫ genti uisum est: quā sanctum illud arcanum neq; cuiquā prius uisum alienis esse directum. Denique Pompeius una cum suis comitibus templum ingressus ubi neminem præter pōtificem adesse fas erat: quæ intus erant candelabra cum lychnis & mensas & in quibus libare atq; adolere moris erat uascula ex auro cuncta prospexit: congestamq; pigmentorꝫ molem sacræq; pecuniæ prope ad duo milia talentorum. Nec tamen uel hæc uel aliud quicquā de sacrosanctis opibus siue instrumentis attigit. Sed postero die post excidium curare templum ne quid habere sordidum edituos iussit: & solennia sacra celebrare. Ipse autem hyrcano pontifice declarato. q̄ se & in aliis rebus alacrem obsidionis tempore præbuisset: promptamq; ad bellum agrestium multitudinem ab aristobolo reuocasset: per quæ sicut imperatorem bonum decuit beniuolentia potius quā timore plebē sibi reconciliauit. Inter captiuos etiam comprehensus aristoboli socer idemq; patruus tenebatur: & illos quidem qui maxime belli causa fuisset securi percussit faustū uero & qui una fortiter fecerant præclaris præmiis donat: & in hierosolymis tributū indicit ablatas aūt genti etiā quas in syria cœperat ciuitates romanorꝫ qui tunc erant militū ducibus parere iussit: ppriisq; tantū termīnis circūclausit. Instaurat aūt in gratiā cuiusdā ex libertis suis Demetrii gaderēsis etiā gadara quā iudei subuerterant. Mediterraneas præterea ciuitates eorꝫ de potestate liberauit quas præuēti non exciderant hypison & scitopoliū & pellā: & samariā & mariſſam itēq; azotū & iamniā: maretusam: necnō & maritimas garā & iopā & doram & pridē stratonis pyrgus uocabat. Post aūt ab herode clarissimis edificiis trāsformata cæsarea nominata est easq; oēs indigenis ciuibus redditas uiri. Quinciæ syriæ nō iunxit. Huius aūt & iudeæ cunctorūq; administratione ad egyptios fines & flumē euphraten cū duabus cohortibus scauro permissa Romam ipse per ciliciam properauit captiuum ducens aristobolum cum familia. Erant autem filiæ duæ totidemq; filii quorū unus alexander ex itinere fugit: minor autem antigonus cum sororibus romā uectus est.

¶Capitulum. XVII.

INterea scaurus in arabiam ingressus ad petrā quidem regionum asperitate prohibebatur accedere: quæ aūt circumerant omnia uastabat: multis & in hac malis afflictus. Nam

exercitum fames cõprimebat.Cui tamen hyrcanus per antipatrũ uictui ſuppeditabat neceſſaria Quem uelut arete familiarem etiam ſcaurus ad eum allegauit:ut bellum pactione deponeret. Itaq; perſuaſum eſt arabis.ccc.talentis decedere:atq; ita ſcaurus ex arabia tranſduxit exercitum. Alexander aũt ariſtoboli filius qui pompeiũ fugerat:magna manu dilapſo interea tempore con gregata hyrcão grauius iminebat iudeamq; populabatur. Quam quidẽ mature debellare poſſe credebat:quoniã diſturbatũ quoq; a pompeio murũ hieroſolymis renouatũ eſſe confidebat niſi gabinius in ſyriam miſſus qui ſcauro ſuccederet:cum in aliis forte ſe præbuiſſet tunc etiã in ale xandrum mouiſſet exercitũ. Huius aũt ille impetum ueritus:& ampliorem militum manũ con gregabat:donec facta ſunt decẽ milia peditum & mille quingẽti equites: uillaſq; oportunas mu tis hoc eſt alexandrũ & hyrcanũ & macherunta nõ longe arabiæ mõtibus muniebat.Igitur gabi nius cũ parte militum præmiſſo Marcoantonio ipſe cũ toto exercitu ſequebatur.Lecti aũt anti patri comites:aliaq; iudeorũ multitudo quoꝝ malichus & pytholaus principes erant:iunctis cũ Marcoantonio uiribus ſuis alexandro obuiã ꝓceſſerunt:neq; ita multopoſt aderat cũ ſuis copiis gabinius. Alexander aũt cum quidem in unum confertam hoſtium multitudinem ſuſtinere nõ poterat abſceſſit.Cunq; hieroſolymis propinquaſſet coactus prælium ſuſcepit.Amiſſiſq; ſex mi libus quoꝝ tria uiua capta ſunt tria uero proſtrata cum reliquis effugit.Gabinius aũt ubi alexã drium uẽit quia multos deſeruiſſe caſtra cognouit promiſſa delictoꝝ uenia conabatur ſibi eos ante plurimum coniungere.Cum aũt illi nihil mediocre cogitarent:pleriſq; interfectis:reliquos in caſtellum concludit.In hoc bello dux marcuſantonius multa præclare geſſit:& quãuis ſemper & ubiq; uir fortis apparuiſſet:tamen tunc etiam ſuum uicit exemplum.Gabinius aũt relictis qui caſtellum expugnarent ipſi ciuitati ſubuenire:& intactas quidẽ confirmare:ſubuerſas aũt erigeꝛ curabat.Deniq; iuſſu eius ſcitopolis habitare cœpit:& Samaria & Antedon:& Appollias:& lam nia:& Arabia:& mariſſa:& Dora:& Gadara:& Azotus:aliæq; multæ lectis ciuibus atq; ſcolis ad eas concurrẽtibus.Is aũt recte diſpoſitis regreſſus ad Alexandriũ uehementius urgebat obſidiũ. Quare territus Alexander oĩbus deſperatis legatos ad eũ miſit: & ignoſci delictis orans & quæ ſibi parerẽt caſtella macherunta & Hyrcaniũ tradere non dubitans:qui etiã Alexandriũ eius po tanti permiſit.Quæ quidẽ Gabinius oĩa cõſilio matris Alexandri funditus eruit:ne rurſus belli alterius receptaculũ fierẽt. Aderat tamẽ quo ſuis Gabiniũ palparet obſequiis uiro ſuo cæteriſq; captiuis metuẽs qui Romam fuerant adducti.

¶Capitulum.XVIII.

POſt hæc uero Gabinius Hyrcano Hieroſolymam deducto eiq; fani cura mandata cæte ris reip.partibus optimates præfecit. Omnemq; iudeorum gentem in conuentus quin que diuiſit:uno Hieroſolymis:altero Doris:itemque tertio ut apud Amathunta reſpon deat:deſtinatis quarto hierico & quinto ſephoris. Galileæ ciuitas atributa eſt. Singulari autem unius dominatione liberati:libenter ab optimatibus regebantur.Verumtamen non multo poſt euenit:ut turbatum his qui fieret initium elapſus Roma Ariſtobolus qui magna iterum iudeo rum manu conflata partim cupida mutationis partim quibus olim dilectus erat: primum oc cupat Alexandrium:idq; recingere muro tẽtabat.Deinde cognito ꝙ Gabinius Siſennam & An toniũ & ſeruilium duces contra ſe cum exercitu miſit in macherũta concedit.uulgique in bellis onere depoſito ſolus armatus prope ad octo milia militum ſecum duxit inter quos erat Pitho laus ſecundaꝝ partium rector cum mille uiris & Hieroſolymis profugus.Romani aũt ſequebã tur:habitoq; conflictu aliquamdiu cum ſuis Ariſtobolus fortiter dimicando perſeuerabat: do nec ui Romanorum ſubacti:cæſa ſunt uiroꝝ quinq; milia.Prope uero ad duo milia in quendã tumulum confugerunt.Cæteriq; mille cum Ariſtobolo perrupta Romanoꝝ acie in macherun ta coacti ſunt.Vbi rex cum in ruinis prima ueſpera tetẽdiſſet:ſperabat quidẽ aliam ſe manũ ꝑ in dutias belli poſſe contrahere:caſtellumque bene munire. Impetum autem Romanorum ſupra quam poterat per biduum remoratus poſtremo capitur:& cum Antigono filio qui Romæ ſecũ fuerat uinctus ad Gabiniũ atq; inde Romã perductus.Sed illũ quidẽ ſenatus cuſtodia coercuit. Filios uero eius in iudeã remiſit quia Gabinius ſcripſerat per Epiſtolas id ꝑ traditione caſtelloꝝ cõiugi Ariſtoboli ſpoſpõdiſſe.Parato ãt Gabinio bellũ ꝑthis iferre Ptholomeus ipediméto fuit. Qui reuerſus ab Euphrate petebat egyptũ Hyrcão & Antipatro amicis uſus ad oĩa quæ militiæ neceſſitas exigebat.Nã & pecũiis & armis eũ & frumẽto Antipr auxiliis adiuuit. Et iudeis in ea ꝑte uias q̃ peluſiũ ducerẽt obſeruãtibus trãſmittere Gabiniũ ꝑſuaſit.Alia uero Syria diſceſſu Ga binii cõmota & iudeos iteꝝ Alexander Ariſtoboli filius ad diſceſſionẽ reduxit: & maxĩa multi tudíe cõflata Rõanos oẽs q ꝑ oẽm terrã degerẽt obtrũcar decreuerat.Quã ré Gabinius metuẽs

iam enim ex Egypto redierat. Hoc tumultu instante nonnullis dissidentiū præmisso Antipatro concordiā persuasit. Cum Alexādro aūt milia .xxx. remāserant: & ille ad bellū ꝑmptus erat. Itaq; ad pugnā egredit. Occurrunt aūt iudei & circa mentē itabiriū congressi: decē milia sternuntur: cætera uero multitudinē fugus dispersit. Et gabinius i hierosolymā regressus. id enī antipr uoluit rēp. eius cōposuit. deide hic ꝓfectus Nabatheos pugna supat: & mitridatē & orphanē a parthis per fugas clā dimittit: eosq; militibus aufugisse firmauit.

¶ Capitulum. XIX.

INterea crassus ei successor datus syriā susceꝑit. is in pthice militiæ sumptū & omē aliud aurꝫ tēpli qđ Hierosolymis erat abstulit: & a quibus Pōpeius tēperauerat duo milia talētorum Euphratē uero trāsgressus & ipe periit & exercitus eius: de quo nō est huius tēporis cōmemorare. Post crassum aūt parthos in syriā ꝓperantes cassius inhibuit receptus. Prouintia aūt fauore eius quesita in iudeā festinabat: captisq; taricheis prope ad tria milia iudeoꝝ addu cit in seruitium. Occidit aūt etiam pisilaum seditiosos aristoboli colligentem: cuius necis suasor erat antipater.

¶ Cap. XX.

NVic aūt nupta fuit ex arabia nobilis fœmina noīe Cypris: unde filios q̄tuor: phaselum & regem herodē & iosephū & pheroram & Salome filiā habebat. Cum aūt oīum qui ubiq; potentes eēnt amicicia hospitiis familiaritates cōquireret: præcipue regē arabū per affinitatē sibi sociauit: eiusq; fidei cōmendans filios suos ad eū misit. quoniā bellū cū aristobolo gerē dum susceperat. Cassius aūt cōpulso ad otium per cōditiones alexandro ad euphratē reuersus est parthos transitu ꝓhibiturus de quibus alio loco referemus. Cæsar aūt post senatus & pōpeii fugam trans mare ioniū rebus oībus romaq; potitus solutū uinculis aristobolū cū duabus cohortibus uelociter in syriā misit: & hanc facillime & cūcta iudeæ ꝓxima per illū subiici posse ratus. Vegr & spem cæsaris & aristoboli alacritatē præcessit inuidia. Nam ueneno perēptus a pompeii studiosis aliquādiu etiam sepultura in solo patrio carebat: corpusq; mortui seruabat melle cōditum. Donec ab antonio iudeis iussum est in monumentis regalibus sepeliendū. Occiditur autē alexander quoq; filius eius a scipione securi ꝓcussus antiochiæ secundū pompeiū litteras accusatione pro tribunali prius habita super his quæ in romanos admiserat. Ptholomeus aūt manei filius qui apud calchida sub libano morabatur captis eius fratribus filiū suū philippionē qui eos accerseret: mittit ascalonē atq; ille abstractū ab aristoboli coniuge antigonū eiusq; sorores adducit ad patrem. Amore aūt minorē eaꝝ coniugio suo copulat: ob eāq; postea cām a patre occiditur. Accepit enī ptholomeus in matrimoniū alexandrā perempto filio: huiusq; affinitatis gr̄a fratris eius propensiore cura tuebatur. Antipater autem pompeio iam mortuo in clientelam cæsaris sese contulit: & quia mitridates pargamenus ab accessu pelusii prohibitus cum exercitu quē ducebat in egyptum apud ascalonem morabatur. Non solum arabas quamuis hospes esset auxilium ferre persuasit. Verum & ipse armata iudeorum tria circiter milia secum mouit. Excitauit autem præsidio syriæ quoq; potentes & incolam libani ptholomeum etiā plicum & ptholomeum quorum gratia ciuitates illius regionis alacri animo bellū pariter inchoarunt. Iamq; fretus mitridates auctis propter antipatrum copiis pelusium proficiscitur. Et quia transire uetaretur ciuitatē obsidebat. Antipater uero & in hac oppugnatione clarus enituit. Effracto enī ex parte sua muro ptimus in ciuitatē cū suis comitibus insiluit. & pelusiū quidē capta est: ulterius aūt ꝓgredi non sinebāt: iudei & egyptii terraꝝ incole qui appellantur oniū. Quibus tamē antipater nō mō ne obstarent uerūetiā ut uictui necessaria præberent militi psuasit. Vnde factū est ut nec memphite in manus uenirent: ultroq; sese traderēt mitridati atq; ille delato ꝓgrato pugnā cū cæteris cōmisit egyptiis in loco cui nomen est iudeon straton pedon: eūq; in acie omni dextro cornu periculo liberauit antipater circūgressus fluminis ripā. Leuū enī cornu cōtra se positū superabat Facto aūt in eos ipetu qui mitridatē ꝓsequerētur multos occidit: tādiu quæ reliquos fugiētes angebat: donec etiā castris eoꝝ potitus est. lxxx. tantū de suoꝝ nūero amissis. Octingentos aūt fere mitridates cū fugerat perdidit. Præter spē uero seruatus ex plio uacuus inuidia testis regꝫ ab antipatro gestaꝝ fuit apud cæsarē. Vnde ille tunc quidē antipatrū petit laudibus incitatū ad subeunda pro se picula reddidit ꝓmptiorē. In quibus oībus bellator audacissimus cōprobatus: multaq; perpessus uulnera toto corpore gerebat: signa uirtutis disertæ. Postq̄ aūt rebus in egypto cōpositis ad Syriam rediit & Romana cū ciuitate simul & imunitate donauit: aliisq; rebus honorando amicissimeque tractando dignum emulatione constituit: eiusdemq; gratia etiam pontificatum confirmauit hyrcano.

¶ Cap. XXI.

EOdēq; tpe Antigonus quoq; Aristoboli filius cū uēisset ad cæsarē maioris, ꝓter opinionē

fœlicitatis cauſam præbuit Antipatro. nã qui de patris morte queri deberet propter inimicicias pompei:ueneno quantũ putabatur perempti: & crudelitatis in fratrẽ accuſare ſcipionẽ: nullũq; inuidie dolorem admiſcere miſeriis. Vltro hoc Hyrcano & Antipatro criminabatur ueluti ſe patrio loco cum fratribus iniquiſſime pellerent:multiſq; gentẽ iniuriis afficerent:dummodo ſocia rentur q̃q; in egyptũ auxilia ipſi cæſari non beniuolentia:ſed timore ueteris diſcordiæ miſerint: & ut amorem pompei deprecarentur. Ad hæc Antipater ueſte proiecta multitudinẽ uulnerũ demonſtrabat:& qua fide quidem cæſarem coluiſſet uerbis non eſſe opus dixit. Nam corpus etiã ſe tacente clamare:antigoni autẽ mirari audaciam:qui cũ hoſtis Romanoꝝ ſit filius & fugitiui Romanoꝝ nouarũq; reꝝ ſtudiũ uotũq; ſeditioſum patris habeat apud Romanoꝝ principem alios accuſare conetur:boniq; aliquid adipiſci tẽtaret quẽ hoc ſolũ oporteret amplecti: quod uiueret. Nanq; eum tam nunc propter inopiam deſiderare facultates:ſed ut in eos qui ſe dediſſent iudeoꝝ ſeditiones accenderet. Quæ ubi cæſar audiuit Hyrcanũ quidem põtificatu digniorem eſſe pronunciauit Antipatro aũt cuius uelit poteſtatis detulit optionẽ. Qui permiſſa dignitatis mẽſura ipſi qui daret iudeæ procurator declaratus eſt. Et præter hoc impetrauit ſubuerſa patriæ menia renouare ſibi licere. hos quidem honores cæſar incidẽdos in capitolium miſit: ut iuſticiæ ſuæ uirtutiſq; ſignum Antipatri memoriæ traderetur. Antipater uero ubi de Syria cæſarem proſecutus eſt in iudeam reuerſus ante omnia patriæ muros a pompeio dirutos reparabat:omniaq; luſtrando ne quid in illis regionibus turbaꝝ eſſet:nunc in terminãdo: nunc etiã ſuadendo curabat unũquẽq; admonens:q̃ ſi cum Hyrcano ſentirent in otio atq; opulentia uicturi eſſent fortunis ſuis & omni pace potituri ſin ſpe uana ducerentur: eoꝝ qui priuati queſtus gratia res nouas optarent. Se quidem non procuratorem ſed dominum oĩum Hyrcanum uero tyrannum pro rege:itemq; romanos & cæſarem hoſtes pro amicis & rectoribus habituri:neq; eni paſſuros huius poteſtatem labefactari:quẽ ipſi regem conſtituiſſent. Sed quãuis hoc diceret tamen etiã perſe quoniam Hyrcanum ſegniorem uideret:nec tam efficacẽ ſicut regni poſceret ſollicitudo: ſtatim prouintiæ componebat. Et ſic phaſelum quidem natu maximum filiorum ſuoꝝ militi præpoſitum Hieroſolymis eiuſq; territorio præfecit. Herodem uero ætate poſteriorem nimiſq; adoleſcentem galileæ deſtinat ſimilia curaturum: qui cum natura ſtrẽnuus eſſet cito materiã ubi animagnitudinem exerceret inuenit:captumq; latronum principem Ezechiam quẽ præclari maximo agmine continentia Syriæ depræhendit:ipſumq; alioſq; latrones multos interfecit. Eaq; res adeo grata fuit Syris:ut per uicos & opida caneretur herodes ueluti per eum pace reddita & poſſeſſionibus reſtitutis. Ex huius deniq; operis gloria ſexto etiam cæſari propinquo magni cæſaris & Syriam tunc adminiſtrãti eſt cognitus.

Cap. XXII.

QVin & phaſelus fratris idolem contentione bona ſuperare certabat augendo erga ſe beniuolentiam hieroſolymis habitantiũ atq; illam quidẽ ciuitatem poſſidens nihil aũt cõtumelioſe per iſolentiã poteſtatis admittens. hinc antipater & obſequiis regalibus ab ea gente colebatur:& honores ei tanquam reꝝ domino omnes habebantur. Nec tamen ipſe ꝓpterea minus fidelis aut beniuolus hyrcano fuit. Veꝝ fieri non poteſt ut liuoꝝ quiſquã in ſecundis rebus effugiat. Nanque hyrcanus quãuis & antea tacite ſua ſponte mordebatur adoleſcentium gloria maxime rebus ab Herode bene geſtis & crebris nuntiis laudes eius per ſingula facta prædicantibus augebatur. A multis tamen inuidis qui regnis adherere ſolent: quibuſq; antipatri eiuſq; filiorum probitas officiebat inſtigabatur:dicentibus q̃ Antipatro & filiis eius rebus tradi tis ſolo contentus & hac poteſtate uacuo regis nomine ſederet. Et quãdiu ſic errabit ut in ſe reges producat. Nec enim eos uel ſimulare iam procuratiõem:ſed certe eſſe dominos ipſo reiecto: cuius nec mandatis nec epiſtolis præter iudeorum legem tantam multitudinem peremiſſet Herodes: illũq; niſi regnet:ſed adhuc priuatus ita ad iudiciũ uenire debeꝝ rationẽ tam ipſi regi quã patriis legibus redditurꝝ:quæ indẽnatos occidi nõ ſinerẽt. His paulatĩ accendebaꝫ hyrcanus. Ad extremum aũt ad iracundiam prouocatus cauſam dicturum herodem iubet accerſiri: atque ille & p̃riis mõitis: & q̃ ei fiduciã res geſtæ darẽt munita prius galilea p̃ſidiis ad regẽ ꝓficiſcit. Ibat tamẽ cũ forti caterua ne uel derogare uideret hyrcão: ſi plures duceret uel inuidie nudus pateret. Sextus aũt cæſar adoleſcẽti metuẽs ne q̃d apud inimicos deꝑhẽſo mali fieret ad hyrcanũ mittit: qui ei mãifeſte denũciarẽt: ut homicidii crimĩe liberaret herodẽ. Hyrcanus aũt qui eũ diligeret: per ſe quoq; id cupiens abſolutionẽ decernit. Atq; is ſuito rege fugiſſe ratus damaſcũ receſſit ad ſextũ: nequaquã paratus obedire ſi denuo fuiſſet accitus. Rurſũq; a nequiſſimis irritabatur hyrcanus firmatũ herodem abũſſe firmãtibus:& ut ſe contra eũ inſtrueret properaſſe. Hæc autem

rex uera esse existimans quid ageret nesciebat:quoniam potentiorem inimicum uidebat. Cum uero a sexto cæsare dux militum per Syriam itemq; samariam declaratus esset herodes:neq; solũ propter gentis fauorem:sed etiam uiribus suis terribilis putaretur: ad timorem ultimũ decedit: iamiamq; illum contra se credẽs cũ exercitu esse uenturũ.Neq; opinione deceptus est.Namq; herodes intentate sibi occisionis iracundia: conflatã militũ multitudinẽ hierosolymã ducebat: ut hyrcanum regno deponeret.Idq; fecisset nisi pariter egressi pater & frater fregissent eius impetũ deprecãtes ut & ipse ad uindictã ministrandã:solaq; indignatiõe mitigaret: regi aũt parceret sub quo ad hoc potentiæ processisset:ac si propterea q; in iudicium uocatus esset indignaretur quia tamen absolutus est gratias ageret:neq; tristibus quidem paria referret saluti uero esset ingratus. Quod si etiã momenta bellorũ reputanda uiderentur iniquitatẽ militiæ cõsideraret: neq; oino de uictoria bene speraret qui cũ rege cõgressus esset una secum educato: & sepe quidẽ beneme rito:seuo aũt nunquã:nisi q; maliuolorũ consiliis ipulsus umbrã ei tantũ iniquitatis admouisset Paruit his herodes qui speratis putauerat posse sufficere:suasq; uires demõstrare nationi.

Capitulum.XXIII.

INter hæc discordia Romanorũ circa appamiã bellumq; domesticũ oritur:quoniã cecilius bassus fauore Pompeii sextum cæsarẽ dolo necauerat:eiusq; militem occupauerat.illi uero cæsaris duces mortis eius ulciscende gratia cunctis uiribus bassum petebant.Qui bus cum tam interempti quã superstitis cæsaris causa ambobus esset amicus antipater per filios suos misit auxilia.Cum aũt bellũ traheret ex italia quidẽ successor antedicti sexti uenit Marcus

Cap.XXIIII.

EOdem tempore bellũ inter romanos cõflato:dolo bruti & cassii cæsare interfecto.Postq; triennium septẽq; menses tenuit principatũ.maximo aũt motu cædis eius gratia cõcitato: & optimatibus inter se dissidẽtibus propria spe quisq; ducebatur ad id quod existimabat esse cõmodius.itaq; cassius syriam petit occupaturus militem qui appamiam circunsedebat: ubi & marcum & dissidentes cohortes basso conciliauit:simulq; obsidione liberauit appamiam ipse uero exercitum ducens stipendiũ ciuitatibus indicebat:nec modus erat exactionũ.Cum aũt iudeos quoq; septingẽta talẽta iussisset inferre:minas eius ueritus antipater filiis suis & aliis amicis maturæ pecuniæ cogendæ curam distribuit.& inter eos malicho cuidã ex inimicis necessitas adeo urgebat.Primus aũt herodes cassii fauorem promeruit:qui ex galilea parte sua centũ talenta portauit:propterea q; inter eximios amicos numerabatur. At uero cæteros tarditatis arguens cassius ipsis ciuitatibus irascebatur.Eoq; regusnã & tamaũ & duas alias ex uilioribus depopulatus:bat quidẽ quasi malichũ interfecturus:q; remissior in exigendo fuisset.Veꝝ & huius & cæterarum ciuitatum interitum repressit antipater centum illico talentis cassio delinito. Neq;quã tamen malichus post obitum cassii beneficiorũ antipatri memor fuit.Sed illi ipsi quẽ sepe numero seruatorem fuisse sui nouerat periculũ moliebatur iniquitatis suæ impedimentũ abolere festinans itaq; antipater & uires eius & callíditatẽ metuens:flumẽ trans iordanẽ abiit ad ulciscendas insidias cõgregaturus exercitũ.Depræhensos aũt malicheus antipatri filios iprudentia superat.Nam & phaselũ apud hierosolymã præsidiis appositũ :& herodem qui custodias curabat ad murum multis excusationibus & sacramentis circũuentos ipellit:ut ipsis intercedẽtibus recõciliaretur antipatro.atq; ita denuo per antipatrũ exorato Marco tunc in Syriã militẽ regẽte seruatus est:qui malichũ statuerat occidere. quod nouis rebus studuisset. Cæsare uero adolescente:& Antonio cũ bruto & Cassio bellũ gerentibus:Marcus & Cassius exercitu de syria cõflato:q; magna pars ubi usus poscit Herodes fuisset:ipsum quidẽ totius Syriæ procuratorẽ præficiunt equitum illi manu peditũq; attributa.Si aũt bellũ dedisset:regnum quoq; iudeæ Cassius se eidem declaraturum esse pollicitus est:euenit aũt ut antipatro & spes & fortitudo & filii causa mortis fieret. Horũ enĩ metu Malichus ministro quodã regio pecunia corrupto mixtũ ei ueneno poculũ dari psuadet.Atq; ille qdẽ iustitiæ Malichi palma fuit:post conuiuiũ mortuus uir ad alia strenuus rebusq; administrãdus idoneus:& q regnũ recuperatũ cõseruasset Hyrcano & Malichus insensum pp suspitionẽ ueneni populũ pnegãdo placabat:simulq; ut ualidior eẽt:armatorũ sibi copias cõquirebat.Nec enĩ Herodẽ cessaturũ arbitrabat:qn etiã mox cũ exercitu necis paternæ ultor aduenirẽt.Sed Phaseli fratris cõsilio qui eũ palã minie persequendũ eẽ dicebat:ne uulgi seditio cõcitaret:& purgantẽ se tũc Malichũ patiẽter admisit:& suspitiõe libeꝝ eẽ concedẽs clarissimas paterno funeri celebrauit exequias.Conuersus autem in Samariam & ciuitatem conposuit seditione turbatam:per quæ dies festos in hierosolymã remeabat præmissis comitibus armatis: nam timẽs ipetum cõpellebat Hyrcanus, Malichus autẽ alienigenas introduci super indigenas

quod dies festos agerent prohibebat.Herodes autem & ipso quicq; præcepit cauſiſq; cõtẽptis no-
cte ingreſſus eſt.Iterumq; Malichus ad eum ueniens antipatrum flebat. Contra quod ille ſe falli
cum uix dolorem premeret ſimulabat & tamen de nece patris apud Caſſium per epiſtolas quæ
ſtus eſt.Cui præterea Malichus inuiſus erat.Itaq; non mõ ut morte patris ulciſceretur ei ſcripſit;
ſed etiam chiliarchis quibus præceperat ut in cauſa iuſta herodi opem ferent occulte p̃cepit. Et
quoniã capta leodicia undiq; ad herodẽ conuenerant optimates cum muleribus & coronis ipſe
quidem hoc ultioni tempus deſtinauerat. Malichus autẽ id tyri fore ſuſpicabatur: & filiũ ſuum
tunc apud Tyrios obſidione ſtatuit ſubducere:& in iudeam fugam patabat.Salutis aũt deſperatõ
ſtimulabat:ut etiã maiora cogitaret nam & iudeoꝝ genteꝫ cõtra romanos excitatuꝝ ſe credidit:
dum bello aduerſus Antonium caſſius occupabatur deiectoq; hyrcano facillime regnatuꝝ. Sed
profecto irridebat eius ſpem fatale decretum.Etenim quo intenderet animum ſuſpicatus:hero-
des & ipſum hyrcanum prope aſtanteꝫ ad cænam uocat. Deinde ſeruoꝝ quendã inſtruendi con-
uiuii ſpecie intromittit.Sed res erat ut chiliarchis prædiceret ad inſidias aggredi:atq; illi præcep-
torum caſſii memores ad litus ciuitati proximũ armati gladiis exierunt. Ibiq; circunſeptũ mali-
chum multis uulneribus interficiunt.Hyrcanus aũt ſtatim concidit ſtupore diſſolutus:uixq; aia
recepta herodem percũctabatur:quis malichum occidiſſet.Et cum ex chiliarchis unus reſpõdiſ-
ſet caſſi præceptũ:plane inquit & me & patriã meam caſſius ſeruabit incolumẽ:qui amboꝝ inſi-
diatorem peremit.Vtrum aũt id inuidia dixerit:an q̃ timore factum ꝓbaret:incertũ eſt. Sed eni
in malichum hoc eſt modo ultus herodes.Poſtquã uero caſſius exceſſit e ſyria iterum hieroſoly
mis orta ſeditio eſt. Cum fœlix in phaſellũ mouiſſet exercitum & in herodẽ fratris pœna uellet
necem malichi uindicare.Caſu autem herodes cum fabio romano duce apud damaſchũ habita
bat.Et ne cupiens auxilio foret morbo impediebatur.Interea tamen phaſellus etiã ſine cuiuſquã
præſidio ſuperauit fœlicem probrũq; ingrati obiiciebat hyrcano:qui & fœlici ſtuduiſſet fratrẽ-
que malichi caſtella occupantẽ coniurauerat.Iam enim multa tenuerat oĩumq; tutiſſimum ma-
ſadam. Nec tamen ei quicquã contra uim herodis potuiſſet ſufficere:qui mox ut conualuit alia
recepit.Et illum ex maſada ſupplicẽ dimiſit & marionẽ tyrioꝝ tyrannũ ex galilea pepulit.Trien
nium caſtella poſſederat:tyriiſq; quos cœperat uitam conceſſit omnibus nõnullos etiã donatos
abire permiſit:una & ſibi ciuitatis beniuolentiã & tyranno comparans odium.Marion aũt a caſ-
ſio quidem meruerat tyrannidẽ qui tot ſyriæ tyrannos præfecerat.Sed ob herodis inimicicias ẽt
antigonum & ariſtobolum ſecum ducebat & ptholomeum propter fabianũ quẽ antigonus pe-
cunia ſibi ſociatum adiutorem incepti habebat.Cũcta uero ſocer ptholomeus antigono ſubmi-
niſtrabat.Contra quos herodes inſtructus in aditu iudeæ cõmiſſo prælio uictoria potit̃. Fuga-
toq; antigono redit in hieroſolymã:pro merito geſte rei omnibus carus:ut etiã quibus antea de-
ſpectus erat:tunc in eius familiaritatẽ ſeſe dederint propter hyrcani affinitatẽ. Nanq; is herodes
iam pridem ex indigenis habebat uxorẽ non ignobilẽ quæ doſis uocabatur:& antipatrũ ex ea ſu
ſceperat filium.Tunc aũt dux erat alexandri cuius pater fuit ariſtobolus:filiam mariãnem hyrca
ni neptem ex filia atq; inde regi familiaris erat. Sed ubi caſſio circa philippos interfecto cæſar in
ytaliam & antonius in ſyriam diſceſſerunt:& legatis ab aliis ciuitatibus ad antoniũ miſſis in bi-
thyniam etiã iudeoꝝ optimates accuſatum ueniũt phaſellum & herodem q̃ illis regẽ ſummã ui
poſſidentibus nomen tantum honorabile ſupereſſet hyrcano. Atq; herodes qui præſto erat ma
gna pecunia placatum ſic antoniũ affecit:ut ne uerbum quidẽ inimicoꝝ eius pateretur audire,&
tunc quidem ita digreſſi ſunt.Cum aũt denuo iudeoꝝ principes centum uiri antiochiæ ꝓxima
daphniem ad antoniũ ueniſſet iam amori cleopatræ ſeruientem:delecti a cæteris qui eloquentia
& dignitate præſtabãt aduerſus fratres accuſationẽ proponunt.Reſpondebat aũt meſſala cauſæ
defenſor aſtante etiã propter affinitatẽ hyrcano.Auditis deinde utriſq; partibus antonius ꝑcon-
tabatur hyrcanum:quinam eſſent regendis rebus aptiſſimi.Cunq; is herodem eiuſq; fratres aliis
prætuliſſet uoluptate repletus. Nam & hoſpes eoꝝ paternus erat:humaniſſimeq; ab antipatro
ſuſceptus eo tempore quo in iudeã cum gabinio uenerat tetrarchos ambos declarat:totius eius
iudeæ procuratione permiſſa. Legatis aũt id egre ferentibus.xv.eoꝝ correptos carceri tradidit:
quos etiam pœnæ occidit. Cæteros aũt reiecit cum iniuria:unde maior tumultus hieroſolymis
excitatus eſt.Deinde mille legati iterum tyrum miſſi ſunt ubi cõmorabatur antonius in hieroſo
lymam paratus irruere. Et contra eos uociferantes magiſtratus tyrioꝝ directus: data ei licentia
ut quos compræhendiſſet occideret: præceptoq; ut eorum poteſtatem confirmare curaret: qui
tetrarchæ ipſius eſſent antonii ſuffragio conſtituti.Ante hoc aũt herodes uſq; ad litus cum hyr-
cano progreſſus multis eos admonebat:ne & ſibi interitus & patriæ belli cauſa fierent: dum in-
conſiderate contendunt. Illis autem tanto magis id indigne ferentibus:antonius miſſis armatis

multos occidit:multos etiã uulnerauit.Quoꝝ & ſaucios cura & mortuos ſepultura hyrcãus dignatus eſt.Non tamen ideo qui effugerant quieſcebant:prurbãdo enĩ ciuitatẽ antoniũ irritabãt: ut etiã quos in uinculis haberet occideret.Brazaphanes autẽ parthoꝝ ſatrapa Syriã biẽnio poſt tamen cum regis filio pacoro detinenti lyſanias:patris ſui mortui ſucceſſor Ptolomei manei filii mille ſatrapæ talenta pollicitus & mulieres quingentas: ei perſuadet ut antigonũ in regnũ induceret hyrcanũq; deponeret.Impulſus igitur ab eo pacorus:ipſe quidem p maritima loca prexit. Baratranem aũt itinere mediterraneo iuſſit irrũpere.Sed maritimoꝝ tyri pacoꝝ excluſerũt.Cũ ptolomeus eũ & ſidonii receperunt.Ille aũt quendã regiũ miniſtrum cognomine ſuũ: equitatus ei parte attributa ad iudeos iuſſit accedere:& exploratorũ hoſtium conſilia:& ubi uſus exegiſſet preſidio futuꝝ antigono.Plurimi aũt eoꝝ qui carmelum populabant iudei: ultro ad antigonũ currunt ad irruendum acriter animati.Ille aũt ad locũ qui drimas dicitnr occupandũ eos pmittit:ubi cõmiſſa pugna depulſiſq; hoſtibus & fugatis:hieroſolymã curſu petebãt:auctiq; multitudine uſq; ad regiã proceſſerunt.Excepti aũt ab hyrcano & phaſelo:forti acie in foro confligunt. Ibiq; hoſtes in fugã uerſos:pars herodis in fanũ concludit:cuſtodeſq; his ſexagĩta uiros apponit: per ædes proximas collocatos. Sed hos quidẽ ĩfenſor fratribus populus igni cõſumit. Herodes aurẽ iracundia peremptoꝝ:cõgreſſus cũ populo multos obtrũcat:inq; dies ſingulos inuicẽ ſeſe per inſidias in curſantibus aſſidue cædes erant.Inſtante uero die feſto qui pentecoſte uocat:oĩa circa templum totaq; ciuitas plebe ruſtica repleta ẽ:& pleraq; armata.Et phaſelus quidẽ muros: herodes quidem cum paucis domũ regiam cuſtodiebat.Inuaſiſq; de improuiſo hoſtibus in ſuburbano cõplures quidem peremit: omnes autem in fugam conuertit. Et hos in ciuitate:alios in fanum:alios in extremum uallum concludit.

Capitulum.XXV.

INterea pacis arbitrum pacoꝝ Antigonus & petit & admittit.Exoratus aũt phaſelus & ciuitate & hoſpitio eum equitibus quingentis parthum recepit:ſed ante quidẽ ſpecie concordiæ uenientẽ.Re aũt uera ut adiuuaret antigonũ. Deniq; phaſelũ dolo pepulit ad Brazaphanem legatos de cõpoſitione mittere:quãuis multa diſſuadente herode:atq; ut inſidiatorẽ occideret.Ne ue ſe eius fallaciis dederet:admonẽte enĩ natura barbaros fidem negligere.Exiit etiã pacorus cum hyrcano quo minus ſuſpectus eſſet:nonnulliſq; relictis equitibus apud herodem:quos eleuitheros uocant:cum cæteris phaſelũ perſequebatur. Sed ubi ad galyleam uenerunt:indigenas quidẽ diſſidentem atq; armatos offendunt,Sãtrapam uero cõuenĩunt ſatis callide:& officiis amiciciæ dolos tegentẽ.Deniq; poſtq; dona eis dedit redeuntibus inſidias poſuit.Illi aũt in maritimum quendam locum deducti cui nomen eſt edipon : fraudem intelligunt.Ibi enim de promiſſis mille talentis audierunt:& q; Antigonus plæraſq; mulieres ex his quas ipſi haberẽt inter quingẽtas partes deuouiſſet:quodq; ſibi ſemper a barbaris pſtrueret inſidiæ.Olim enim capti eſſent niſi mora fuiſſet:dũ hieroſolymis caperet herodes:ne ſibi præſciens quæ de his agerentur caueret.Hæc iam non uerba erant ſolum:nã & cuſtodes haud pcul abeſſe conſpiciebat.Et tamẽ phaſelus hyrcanũ deſerere nõ paſſus eſt:quãq; eũ ſepius moneret ut fugeret:cui Saramalla ſyrioꝝ tũc ditiſſimus dixerat:quẽadmodũ eſſent oĩa de inſidiis cõſtituta. Sed conuenire ſatrapã maluit atq; mox exprobrare:q; ſe inſidiis appetiiſſet:ac maxime quia pecuniæ cauſa talis extitiſſet:cũ plus ipſe pro ſalute daturus eſſet:q; pro regno promiſiſſet antigonus. Ad hoc parthus ſubdola ſatiſfactione:iuriſq; iurandi ſuſpitionẽ deprecatus perrexit ad pacorũ. ſtatimq; a parthis qui remanſerant:quibus iuſſum erat phaſelus atq; hyrcanus cõpræhẽderent: per iniuriam ſimul ac per inuidã execrantes.Et interim miniſter ad hoc miſſus herodem capere moliebatur.Eumq; fallere ut extra murum procederet: ſicut ſibi mandatum fuerat conabatur. Ille aũt ſuſpectos habere ſolitus ab initio barbaros:& tunc minĩe dubitans ĩ hoſtes incidiſſe litteras:quæ inſidias proderent indicare nolebat: quãquã ſatis idoneã cãm pacorus prætenderet: epiſtolas portantibus obuiã ire debere:nec enĩ aut ab hoſtibus eſſe captos: aut quicquã de inſidiis:ſed quæ phaſelus geſſiſſet his contineri.Ládudum aũt ab aliis audierat herodes fratrẽ ſuum phaſelum eſſe corruptũ:& hyrcanũ filia Mariãne prudẽtiſſima fœminaꝝ:multis cũ precibus ne proderet orabat:ne ue ſe crederet manifeſtis iam conatibus barbaroꝝ.Adhuc aũt pacoro cum ſociis deliberante : quoniã modo clam pararet inſidias:nec enĩ fieri poſſet ut tantæ ſapientiæ uir exaperto circũueniretur.Nocte herodes cum propinquiſſimis ſibi pſonis ad idumeã ignaris hoſtibus proficiſcitur.Eo cognito parthi eũ perſequebantur.Et ille matrẽ quidẽ fratreſq; ſuos:deſponſatamq; puellã cum matre:minimoſq; fratres ptendere iter iuſſit.Ipſe autẽ caute cũ famulis ſuis barbaros retentabat:multiſq; per oẽs conflictus ĩteremptis:ad caſtellũ Maſada properabat. Grauiores aũt in fuga parhtis iudeos expertus eſt.Qui cum ſemp moleſti fuiſſent:a ſexageſimo

tamen ciuitatis ſtadio aliquādiu etiā acie decertauerūt. Vbi herodes uictoria potitus cū multos interfeciſſet:ipſumq; locū in memoriā clari facinoris ædificatū locupletiſſima exornauit regia arcēq; in eo munitiſſimā condidit:ac de ſuo noīe herodion uocauit. Et tunc quidē cum fugeret multi ſe applicabant. Poſtea uero quā de idumea uenit occurrit ei frater Ioſippus:turbāq; ſequen tium diminui perſuadet:nec enī capacē eſſe multitudinis Maſadam. Erat autē ſupra quā nouem miliū multitudo. Itaq; paruit herodes eius conſilio:& impares quidē neceſſitati per idumeā dimi ſit cum uiatico:lectiſſimos aūt maximeq; neceſſarios tenuit:atq; ita in caſtellū receptus. Deinde octingentos qui mulieres defenderent:itēq; cōmeatu qui ſatis eſſet obſeſſis ipſe in petrā ciuitatē arabiæ prexit. Parthi aūt apud hieroſolymā in prædā uerſi:in fugientium domos ac regiā irrue bant:ſolis hyrcani pecuniis abſtinentes:quæ.ccc. talenta ſuperabant:alioꝝ uero ſpe minores in ueniebant. Quoniā herodes iam pridē barbaroꝝ perfidiā ſuſpicans:quicquid erat ī opibus ꝑcio ſum in idumeā multo āte cōportauerat:eiuſq; ſocioꝝ itidem quiſq; fecerat. Verūtamē poſtquā præda potiti ſūt parthi ad hoc iniuriæ proceſſerūt:ut oēm terrā illam bello implicato repleret. Mariſacum quoq; ciuitate uaſtata:nec ſolum Antigonū regem conſtituerent: uerū etiā phaſelū & hyrcanū uinctos ei traderent uerberandos. At ille hyrcani quidē auriculas dētibus truncat:ne ſolutus quidē mutatis rebus unquā pontificatū recipiat:ab integris enī celebrari ſacra oportet. Phalſeli uero uirtute preuentus eſt. Qui cū nec ferri copiā:nec manus liberas haberet:ad ſaxum fracto capite interiit:atq; ita probato'q; uerus herodis frater eſſet:hyrcanuſq; degenaſſet uiriliter uita functus:dignum operibus humanis obitum aſſecutus. Fertur tamen & aliud:q; ex illa quidem plaga reſipuerit:ſed ueluti curandi eius cā miſſus ab Antigono medicus uenenis malis uulnus expleuerit:eoq; illum pacto peremerit. Vtrūuis aūt uerius ſit:preclaꝝ habet initium. Deniq; aiunt eū priuſquā efflaret animā:cognito ex quadā muliercula q; herodes euaſiſſet dixiſſe. Nunc bono animo decedam:qui ultorem inimicoꝝ uiuū reliquerim. Ille quidē ſic moritur. Parthi aūt quamquā mulieribus caruerunt quas maxime cupiebant:rebus tamen Antigono apud hieroſolymam cōpoſitis:uinctū in parthiam hyrcanū ducunt. Herodes aūt obſtinatus in arabiam uelut adhuc uiuo fratre ſuo feſtinabat:ut pecunias ab rege acciperet quibus ſolis exoratam iri ꝑ phaſelo ſperabat auaritiam barbarorū. Etenī reputabat ſi arabs minus memor fuiſſet paternæ amicitiæ:animoq; liberali parcior:uel mutuum ab eo ſumere quod redemptiōis cā præberet:pignori oppoſito ipſius filio quē redimeret. Secum enī habens fratris filium ſeptē annis natū.ccc. quæ talēta dare decreuerat interpoſitis precatiōe tyriis. Sed ꝑfecto ſtudiū fortuna ꝑuenerat:& phaſelo mortuo ne quicquā fratrē diligebat herodes. Non tamen uel apud arabas ſaluam eſſe amicitiā repperit. Deniq; Malichus rex eoꝝ præmiſſis qui hæc admonerent quāprimū reuerti eū a finibus ſuis iubet:ſimulatione quidē parthos per legatos petiſſe:ut herodē arabia pelleret. Certa uero cauſa fuit q; uicem Antipatro debitā negare propoſuerat. Neq; beneficiis ab eo ꝓceptis aliqd eius filiis gratiæ rependeret conſolatione egentibus. Impudentiæ uero ſuaſores habebat qui antipatri uellent obiurare. Depoſita erant autē circa eū potentiſſima. Proinde herodes quidem ubi arabas ex ea cauſa hoſtes eſſe depræhendit:unde amiciſſimos exiſtimabat:eaq; reſpondit nuntiis quæ dolor impabat:ægiptū uerſus recedit. Et prima quidē ueſpera in quodam agreſti ſano dum poſt uenientes recipiebat tendit. Poſtero aūt die cū rinocururā ꝑueniſſet:fratris ei mors nūciat. Acceptoq; tāto luctu quanto curaꝝ depoſuit:ibat ulterius. Itaq; arabā ſero facti penituit:& qui reuocarent eū quē contumelioſe tractauerat uelociter miſit. Herodes aūt etiā hoc in peluſiū per uenerat:ibiq; tranſitu ꝑhibitus:ab eius rei ſpeculatoribus rectores adit:& illi eū famā uiri digni tatēq; reueriti:alexandriā ꝑſequunt. Tranſgreſſus aūt ad ciuitatē a Cleopatra honorifice ſuſceptus eſt:ducē ſibi militū fore:eū ad ea quæ parabat exiſtimante. Deceptus aūt reginæ precibus: neq; hiemis aſperitatē:neq; marina diſcrimina:quominus nauigaret romā extimuit. Circa pamphiliam uero piclitatus maiore oneris parte relicta:uix ī rhodū uehemēter bello caſſii ſollicitāte ſaluus euadit. Amicoꝝ aūt ſuorum ptolomei & Saphini receptus hoſpitio:licet rei pecuniariæ ꝑmeret īopia:maximā tamē ædificat nauē triremē:eaq; cū aīcis delatus brūduſiū:atq; īde cōtinuo romam profectus:familiaritatis paternæ gratia primū conuenit Antoniū:eiq; tam ſuas quā totius generis clades exponit:quodq; affectibus ſuis in caſtello atq; obſidione derelictis ad eū hieme ſupplex nauigaſſet. Itaq; tantæ miſeratiōnis caſū miſeratus Antonius:& memoria quidē iūctæ cum antipatro dexteræ:tunc uero ipſius qui erat contemplatione uirtutis: etiam tunc regē conſtituere propoſuit iudeoꝝ:quoniam ipſe tetrarcham ante fecerat. Non minus autem quam fauore herodis odio ducebatur antigoni. Hunc enim & ſeditioſum & romanis inimicum eſſe arbitrabatur. Cæſarem quidem habebat multo quam ipſe paratius renouārem Antipatri expeditiones quas in ægypto cum eius patre pertulerat:& hoſpitium & ī rebus cūctis beniuolentiā

cum præter hæc ipsius quoq; herodis efficatiã cerneret. Verumtamẽ & senatum cõuocabat: ubi Messala: & post eum Attratinus astante herode patris eius merita: & ipsius circa populum roma num fidem persequebantur: quo simul & hostem antigonum demonstrarent: non solum q; ĩtra breue tempus bis dissidere cœpisset: uerum etiã q; ãtea quoq; populo romano despecto pthoꝝ suffragio regnum curauisset accipere. His autem commoto senatu cum Antonius bello contra parthos gerendo: utile esse dicebat herodem regem creari omnes assentiunt. Dimisso consilio Antonius quidem & Cæsar egrediebantur medium stipantes herodem. Consules autem cũ aliis magistratibus antecedebant cæsuri hostias: decretumq; senatus in capitolio deposituri. Primo autem die regni herodis apud Antonium cœnatum est.

¶ Capitulum. XXVI.

Eodem uero tempore Antigonus apud massala ĩclusos obsidebat: aliis quidem uictu necessariis abundantes: aquæ aũt inopes. Vnde Iosephus quoq; frater regis cum du centis familiaribus suis ad arabas confugere cogitabat: audito q; eorum quæ in he rodem commiserat malichum peniteret: castellũq; reliquisset: nisi circa noctem qua egressurus erat plurimum imbrium contigisset effundi. Aqua enim repletis puteis fugiendi cã non erat: ut iam ultro in antigoni militem eruptionis auderent: multosq; nunc aperto p̃lio: nũc insidiis neci darent: non tamen illis omnia pro uoto cedebant: sed ipsi quoq; interdũ cũ aduerso casu reuertebãtur. Interea dux romani militis uentidius prohibitum missus parthos a syria post illos in iudeam uenit: uerbo quidem ut iosepho: & qui una obsidebantur ferret auxilium: re aũt uera ut pecunias auferret antigono. Itaq; cum non longe ab hierosolymis tetendisset questu ex pletus: ipse quidẽ cũ plurima exercitus parte discedit. Silonẽ uero cũ paucis ne furto depræhẽderetur si omnes abduxisset reliquit. Antigonus aũt sperans iterum parthos sibi adiumẽto: silonem interim placabat: ut pendente spe nihil inquietaret. Iam uero naui ex italia in ptolomaidam deuectus herodes: non parua manu coacta extraneoꝝ atq; gentilium per galyleam aduersus an tigonum properabat uentidii & silonis fultus auxilio: quibus dellius ab antonio missus ut hero dem in regnum adducerent persuasit. Horum autem uentidius quibusdam turbas ĩ ciuitatibus quæ propter parthos euenerant componebat. Silonem uero antigonus in iudea mercede corru perat. Non tamen herodes opis egebat. In dies enim singulos quo magis iter promouebat: auge bantur eius copiæ. Præter paucos enim omnis ei galylea consensit: & propositũ habebat primũ necessarium masadam ut primum affectus suos liberaret: sed impedimento fuit ioppe. Hæc enĩ prius q; hostilis esset eximenda uidebatur: ne dum ipse peteret hierosolymam tutamen a tergo aliquod inimicis relinqueretur. Etiam filio iungit agmina inuenisse gaudens resistendi occasio nem: q; eum persecutio premeret iudeorum. Hos autem herodes paruæ manus excussione p̃ter ritos mature ĩ fugam uertit: & silonem male repugnantem periculo eripit. Deinde capta ioppe suos deliberaturus ad masadam festinabat: cum ĩdigenarum alios amicitia paterna sibi sociaret: alios ipsius gloria: nonnullos utriusq; uicissitudo debita beneficiis: plurimos tamen spes ut a re ge certissimo. Iamq; ualidissimas quæsierat militum copias: & antigonus iter eius impediebat: loca insidiis oportuna p̃ueniens: unde nullũ aut minimũ afferebat hostibus detrimẽtũ. Herodes autẽ facile receptis ex masada pignoribus suis & rebus: a castello in hierosolymã perrexit. Cui se tam silonis milites: q̃ cæteri de ciuitate iunxerunt: uiriũ eius timore p̃culsi. Castris aũt positis in occidua regione oppidi: custodes eius partis ipsum sagittis & iaculis impetebant. Ab aliis uero p cuneos excurrentibus primæ frontis acies tentabant. Herodes aũt primo circa muros p̃conaria uoce declarari iussit: populi se bono & ciuitatis aduenisse: pœnasq; ab nullo q̃ manifesto inimico repetiturum: sed discordissimis etiam offensarum obliuionẽ daturum. Deide cum allocutiõibus contrariis pars antigoni obstaret: quominus aut p̃cones exaudiret: aut uoluntatem mutare quis piam posset: quod reliquum erat suis imperat murorum defensores adulcisci: atq; illi statim sagit tis cunctos ex turribus in fugam uerterunt. Ibiq; tũc silonis detecta corruptio est. Multis enim militum subornatis qui rebus egere se necessariis acclamarent: pecuniamq; alimentis poscerent. atq; hiemandi gratia in loca oportuna dimitti. Nam ciuitati proxima deserta erant. Ita omnibus ab antigono ante prouisis & incitabat exercitum: & ipse recedere conabatur. Herodes autem nõ solum rectores qui siloni parerent: sed etiam milites ubi essent plurimi cõueniendo rogabat: ne se destituerent quem scirent a cæsare & Antonio & senatu deductũ ĩ uno die pollicitus eos pe nuria soluere. Deinde hoc p̃catus ipse in agros abiit: tantamq; his copiam commeatus exhibuit: ut silonis omnes causationes perimeret: simulq; prospiciens ne uel in posterum ministrare desi nerent: accolas samariæ per epistolas admonebat. Nam ciuitas eius se clientelæ dederat: ut alimẽ ta & uinum & oleum & pecora in hiericunta deferrent. Hæc ubi audiuit antigonus statim qui

frumento hostes prohiberēt atq; insidias quibus opprimerentur per agros dimittit. Illiq; iussis obediunt:& magna iam manus armatorꝝ sup hiericunta fuerat congregata.Discreti autem mō tibus insidebāt: si qui exportarent uictui necessaria speculantes. Nō tamē herodes ociosus erat: sed decē cohortibus comitatus:quinq; romanorꝝ & quinq; iudeorꝝ:quibus permixti erant etiā mercede conducti:ac præterea paucis equitibus hiericunta puenit:& ciuitatē quidē uacuam habitatoribus repperit:quingentos uero cum mulieribus ac familiis montium occupasse cacumia: & hos quidē captos dimittit.Romani autē in reliquā ciuitatē irruunt eamq; diripuere:cū plenas domos offendissent omnigenum conditionū. Rex aūt apud hiericunta præsidio collocato reuersus est romāq; militē in his quæ sibi cesserant ciuitatibus hoc est idumea & galylea & samaria hiematurū dimisit.Antigonus quoq; silonis corruptione meruit:ut exercitus partē loddis susciperet in antigoni gratiam. Et romani quidē armorꝝ cura soluti rebus oībus abundabant.Herodes non quiescebat:sed idumeā duobus milibus peditū & quadringentis equitibus:misso etiam fratre suo iosepho cōmouit:ne quid noui cū antigono fieret.Ipse aūt matre cū aliis quos ex masada liberauerat affectibus suis in samariā translata:ibiq; tutissime collocata:ut cæteræ Galylæ subueniret atq; Antigoni præsidiū expelleret proficiscitur.Cunq; semphorim licet uehementissime ningeret peruenisset:facillime ciuitatē capit:custodibus eius ante eggressionē fuga dilapsis: ibiq; suis militibus quos hiems fatigauerat recreatis.Erat enim magna copia cōmeatus aduersus latrones in speluncis agentes direxit animū:qui plæraq; illius regionis incursantes:nō mioribus quā belli cladibus afficiebant.Præmissis aūt tribus peditum cohortibus unaq; ala equitū ī uicū arbella:ipse diebus quadraginta post cum reliqua manu supuenit. Nec tamen incursum hostes extimuere:sed armati obuiā procedebant peritia bellatoris fisi & ferocitate latronis.Deniq; plio commisso:dextro ipsorum cornu sinistrū herodis ī fugā pellitur.Ille autem de suo dextro circū gressus uelociter subuenit:& suos quidē a fuga retrahit.Irruendo autem in hostes impetum persequentium refrenabat:donec a fronte pugnantis uiolentiæ concesserunt:qui tamen eos usq; ad iordanem cædēdo persequebatur:& magna fugientiū parte perempta:cæteri trans fluuiū dilecti sunt:& galylea metu est purgata:nisi q; in speluncis latitantes reliquerāt:eorūq; causa diutius ibi morandum fuit.Quāobrem primū laboris fructū militibus repēdebat.cl.nūmorum drachmas singulis diuidendo:eorūq; rectoribus multiplicatam summā ad hiberna mittendo.Pherori autem fratri minimo scripsit:ut & foro uenaliū cōsuleret:muroq; castellū alexaudriū cingeret: quæ ab illo curata sunt.Itaq; circū athenas uersabatur antonius. Ventidius aūt ad bellū contra parthos silonem atq; herodem accersit:mandato eis per epistolas:ut iudeæ statū ante cōponerēt. Sed herodes libenter ad uentidiū silone dimisso:ipse aduersum latrones in speluncis habitantes mouet exercitum.Istæ aūt speluncæ in p̄ruptis montibus erant undiq; inaccessæ:trāsuersoq; tātum ac per angustos ascensus habebāt:saxumq; ab earū frōte usq; ad fauces altissimas ptinebat: rectum uallibus imminens:ut aliqnādiu quidā rex incertus esset p loci difficultate quid ageret. Postremo aūt munimine uteretur satis incauto.Etenim ualentissimus quisq; dimissis arculis exponebatur in hostia speluncarū.Hiq; cū familiis eos mactabant:ignēq; repugnātibus iniiciebāt. Cunq; aliquos ex his conseruare uellet herodes:ut ad se accederent uoce p̄conis edixit.Sed illorꝝ neq; uoluntariū se quisq; ei tradidit.Sed quos uis coegerat:multi eorꝝ mortē captiuitati prætulerunt.Vbi etiā senior quidā septē filiorꝝ pater orantes cū matre pueros ut egredi sibi ad fœdera permitteret occidit hoc mō iussit singulis exire:ipse ad hostiū stabat:& prodeuntē quēq; filiorꝝ trucidabat. Herodes autē e specula hæc prospiciens:& dolore conficiebatur:& ut filiis parceret: seni dexterā cum p̄cibus porrigebat.Ille aūt dictis eius nequaquā mitior factus:insuper uelut humilis animi cōtempsit herodem.Et post filios occidit uxorem:deiectisq; desup mortuis:postrēo semetipsum precipitem misit.Speluncis & qui in his erant ita subactis.Herodes relicta exercitus parte quantum ne quis rebellare tentaret satis esse arbitrabatur:eiq; ptolemæo præpositō in samariam rediit:armatorꝝ quidē tria milia:sexcētos uero equites ī Antigonum ducentes.Tunq; propter eius abscessum nacti licentiā quibus galyleam turbare mos erat.Ptolomeū uero militū rectorem aggressi nec opinantem interficiunt.Agros autem uastabant in paludes atq; in abditissima loca refugientes.Quibus cognitis herodes mature succurrit:& magnam quidem multitudinem morte cōsumit. Omnibus autem castellis obsidione liberatis huius mutationis causa mulctam exigit a ciuitatibus centum talenta.Iam uero parthis expulsis occiso etiā pacoro Ventidius Antonii litteris monitus equitum mille auxilia duarumq; cohortum aduersus Antigonū mittit herodi.Eorum autem ducē Macheram ut se adiutū ueniret per epistolas rogauit Antigonus & de uita herodis multa conquestus:& pecuniam dare pollicitus.Sed uentidius nec enim a quo missus erat negligendum putabat cum præsertim plura dare t herodes proditione quidē

ei nõ paruit ſimulata uero amicitia res Antigoni exploratũ perrexit nõ admiſſo herodis cõſilio diſſuadentis id fieri. Antigonus autem quia præſenſit quid cogitaret ciuitatem ei clauſit:& tanquam hoſtem ex mœnibus ulciſcebatur. Donec macheram incepti puduit & in Amathuntam ad herodem receſſit.Iratus autem q̃ res aliter ceſſerat quoſcunq; iudeos offendiſſet ĩterficiebat: nec uel herodianis parceret:ſed Antigonianis omnibus abutebatur. Hæc cum agere ferret herodes in macheram quidem uindicare uoluit:tanquam in hoſtem iracundiam uero repreſſit: & ad Antonium approperabat:apud eum accuſaturus macheræ iniquitatem. Ille autẽ delicta ſua reputans uelociter regem conſequitur:utq; in gratiam ſecum redeat multis precibus efficit.Neque tamen herodes a propoſito reuocatus quominus ad Antonium pergeret.Sed cum audiſſet eum magnis uiribus oppugnare Samoſatam iuxta Euphraten ualidiſſimam ciuitatem acrius feſtinabat:Opportunum hoc tempus eſſe proſpiciẽs demonſtrandæ uirtutis:& ut magis magiſque placeret antonio. Deniq; mox ut ad eum uenit finem detulit obſidioni multis barbaris interfectis.Magnaq; prædæ parte deſtinata: ut Antonius quidem quanquam eius uirtutem ante mirabatur:tamen etiam tunc magis eandem opinionem haberet:multũq; ad honores eius ſpẽque regni adderet Antiochus uero tradere Samoſata cogeretur. Dum hæc agerentur:res herodis in iudæa fractæ ſunt. Reliquerat enim ioſephum fratrem qui omnia procuraret cum mãdatis huiuſmodi:ut ne quid ante reuerſionem ſuam aduerſus Antigonum commoueret: quia non firmum eſſet auxilium Macheſæ quantum delictis ſuperioribus probaretur. Verum ioſephus ubi fratrem procul abeſſe cognouit immemor præceptorum hiericuntha cum quinq; cohortibus a Machera ſecum miſſis petit:ut maturo meſſium tempore frumenta diripiat.Incurſu autem hoſtium per montana atq; aſpera loca oppreſſus & ipſe cadit magnam uiri fortis in ea pugna gloriam conſecutus:& omnes romani milites pereunt. Decem enim lectæ de ſyria cohortes erant:nec ueterum militum quenquam permixtum habebant:qui belli poſſet ex operibus opitulari. Antigonus autem uictoria minime contentus:ſed eo proceſſit iracundiæ ut mortuum quoq; ioſephum uerberaret. Denique nactus corpora mortuorum etiam caput eius ante abſcidit:quam. I. talenta pheroras frater eius pretium redemptionis offerret:tanta uero nouitas poſt Antigoni uictoriam galyleæ res occupauit:ut qui partibus eius magis fauerent productos optimates herodis ſtudioſos lacu ſummergerent multaq; in idumea mutarentur: ubi macheras caſtelli cuiuſdam inſtaurabat menia cuius nomen eſt tongitha nec horum quidem quicquam herodes audierat:captis enim ſomoſatis Antonius & præpoſito ſyriæ ſoſſio:iuſſo quoq; ut herodem aduerſus Antigonum adiuuaret diſceſſit in ægyptum. Soſſius autem duabus cohortibus in iudeam præmiſſis quarum herodes uteretur auxilio ipſe cum cætera manu militũ ſequebatur.Herodi autem prope degenti apud Daphnen antiochiæ mortem fratris ſomnia manifeſta ſignificant. Cunq; turbatus proſiluiſſet ſtratis ecce nuntii cladis intrabant: quare pro dolore paululum queſtus maxima parte luctus delata ĩ hoſtes properabat ultra uires iter accelerans. Et ubi ad libanum uenit octingentos montis accolas aſſumit auxilio:nanq; his iungit romanorum cohortem.Cum quibus non expectata luce in galyleam ingreſſus eſt:hoſteſq; obuios in eum quem reliquerant locum auertit:& aſſidue quidem caſtellum oppugnare tentabat. Sed priuſquam id caperet: aſperrima hieme coactus in uicos proximos recepit exercitum.Paucis autem diebus poſt auctus etiam alterius præſidio cohortis:quam Antonius miſerat: tanto hoſtibus terrori fuit:ut caſtellum nocte deſererent.lamq; per hiericuntha properãs ibat:ut quã primum interfectores fratri ſui poſſet ulciſci. Vbi etiam mirabilis ei monſtroq; ſimilis caſus euenit. Vnde præter ſpem liberatus:& opinionem q̃ deo carus eſſet adeptus eſt. Nam cum multi honorati ueſpera illa cenauiſſent: poſtquam dimiſſo conuiuio omnes egreſſi ſunt:cõfeſtim cœnaculum concidit. Id autem commune ſibi tam periculorum quam ſalutis indicium quantum ad futurum bellum pertineret eſſe coniiciens:mane primo caſtra commouet: hoſtiũque ſex milia circiter de montibus decurrentes prima tentabant agmina:& manum quidem cũ romanis conſerere non ſatis fidebant.Lapidibus autem ac telis eos dummodo plurimos ſautiarent eminus appetebant. Vbi herodes quoq; ipſe præteriens:latus iaculo uulneratur. Antigonus autem ſe non ſolum audacia ſuorum:ſed etiam multitudine ſuperiorem uideri cupiens pappum quendam ex contubernalibus ſuis:cum manu militum in ſamariam mittit. Quibus quidem Macheras erat palma uictoriæ. Herodes uero terram peruagatur hoſtilem:& municipia capit. Duoq; habitatorum milia conſumit.Exuſtiſq; domibus ad exercitum redit circa uicum qui appellatur Camacome tendentem.In dies autem ſingulos magna ei multitudo iudeorum: uel ex ipſa hiericuntha:uel ex aliis regionibus accedebat.Cum hos odium moueret Antigoni: alios ipſius herodis preclara facinora. Enimuero multos ratione carentes mutatiõis cupiditas

impellebat.Hoc autem cõgredi festinante pappi milites neq; multitudine hostium neq; impetu perterriti:acriter ad pugnam ex altera parte procedunt.Sed ubi agmina conflixerunt:cæteri quidem paulisper restiterunt.Herodes autem fraternæ cædis recordatione periculosius dimicans: dummodo ulciscereturauctores:aduersam aciem facillime superat. Deinde semper ītegros aggrediendo uniuersos in fugam uertit. Erat enim plurima occubentium strages: cum alii quidem in uicum unde uenerant compellerentur. Nouissimus autē ipse instaret: atq; infinitos occideret. Postremo ruens inter fugientes hostes:in ciuitatem incidit:cum omnes quidem armatorum domus essent refertæ:plenaq; propugnatorum desuper tecta: & quoniam foris deprehensos facillime superabat:disturbando ædes intus abditos extrahebat:alios conuulsis obrutos fastigiis multos simul necabat.Si quis autem subterfugisset ruinam cum gladiis armati milites excipiebant. Tantaq; cadauerum per omnes uias multitudo congregata est: ut etiam uictoribus ipsis transitus obstrueretur. Hanc plagam hostes adeo non tulerunt:ut confluentium turba conspectis q; in uico periissent:fuga discederent.Statimq; successu fretus herodes ad hierosolymam perrexisset:nisi eum hiemis asperitas prohibuisset. Hæc enim perficiendæ uictoriæ fuit impedimentum.Et ne penitus opprimeretur Antigonus obstitit:qui ciuitatem iam deserē cogitabat.Herodes autem ad uesperam cum lassos amicos reficiendi corporis gratia dimisisset: ipse adhuc ab armis callidus:more militis lauatum ibat. Siquidem unus tantum puer eum sequebatur.Et priusquam in balneum perueniret:obuius ei quidam ex hostibus gladio armatus excurrit.Deinde alter & tertius & plures. Hi confugerant armati ex acie in balneum:sed pculsi etiam tum metu:ac latitantes ut regem uiderunt:illum quidem stupore debilitati ac trementes: cum inermis esset prætereunt. Exitus uero qua fugerant cursu petebant.Itaq; cum alius casu q eos comprehenderet nullus adesset.Herodi autem nihil pati satis fuisset:omnes effugiunt. Postero autem die pappum quidem Antigoni militū ducē absciso capite obtrūcat. Id pherore magistro exercitus fratri suo mittit:in perempti fratris ultionem.Nanq; pappus erat qui iosephum interfecerat.Vbi autem rigor hiemis cessit in hierosolymam profectus est:murisq; admoto mi lite annus aūt tertius agebaē ex quo romæ rex fuerat declaratus:pro tēplo castra posuit:qua facilior erat expugnatio & antea pompeius cœperat ciuitatem.Exercitu autem ī opera distributo suburbanis diuisis tres quidem leuare aggeres:& super eos turres ædificare iubet. Relictis autē qui operibus instarent efficacissimis amicorum:ipse ī samariam uadit uxorem accepturus alexādri filii Aristoboli filiam sibi desponsatam:ut diximus:& domum obsidet qui subciſiua opera nuptias curaturus quippe iam hostem despiciebat.Igitur ubi eam duxit ad hierosolymam rediit auctus militum copiis:eiq; sossius cum magna manu equitum peditumq; sotiatur:quæ mediterraneo itinere p̄missa per phœnicem ipse remeauit.Vniuerso autem exercitu congregato ad pedi tum legiones undecim equitūq; sex milia præter auxilia syriorum non pro minima parte ducē da:prope a septemtrionali muro castra collocarunt. Ipse quidem herodes senatusconsulto fretus:quibus rex fuerat declaratus.Sossius uero Antonio a quo milites quibus præerat sciret missos herodis auxilio. Iudeorum autem intra ciuitatem agentium populus uarie turbatus erat. Nam circa templum ifirmior multitudo cōueniēs furore agebatur: multaq; ueluti diuinitus de temporibus dictitabat:& qui audaciores essent ī collegio conglobati multis modis latrocinabātur:maxime & locis oppido proximis uictui necessaria diripientes: neq; aut equis aut uiris alimenta relinquebant. Bellatorum autem constantiores obsidentibus oppositi e muris opus aggerum prohibebant.& contra instrumenta oppugnantium semper nouum aliquod obstaculū moliebantur. In nulla autem re sicut in cuniculis superabant. Rex autem aduersus latrocinia quidem occultas excogitauit militum insidias quibus eorum reprimerentur excursus:inopiam uero alimentorum longinquis transuectionibus adiuuare disposuit:ac pugnæ intenti quamuis omnem modum audaciæ supergrederentur:romanorum tamen peritia uicebantur. Nihilominus aperte cum his certa morte proposita confligebant.Ex improuiso autem romanis per medios emergentibus in cuniculis priusquam muri aliqua pars dirueretur:alteram eius uicem muniebant.Prorsus neq; manibus neq; machinis deficiebant:quoniam usq; ad ultimum repugnare decreuerant. Deniq; tanto exercitu circūsedente per quinque menses obsidium toleraue runt:donec quidam ex his quos lectos habebat herodes ausi murum transgredi ciuitatem irrupere:& post eos sossii centuriones.Igitur ante omnia fano proxima capiebantur: & infuso exercitu plurima ubiq; mox capta erant:romanis quidem propter obsidionis moras iratis. Herodes uero manu iudaica summo intenta studio:ne quis penitus ex aduersariis resideret. Mactabant autem quamplurimi:& per angustiores uicos oppidi:& ī domos compulsi:uel si ad templū etiā confugissent: nec ulla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Deniq; licet rex

ubiq; dimicans rogaret ut parcerent:nemo tamen dexteram continuit:sed ueluti furentes omnẽ persequebantur ætatem.Ibi tunc etiam Antigonus:neq; priorem neq; præsentem fortunam cogitans domo descendit:& ad pedes sossii prosternitur.Ille autem nihil eum tantæ mutationis cã miseratus:& intemperanter derisit & Antigonam appellauit.neq; tamen etiam custodia liberũ dimisit ut femineam.Itaq; ille quidem uinctus æsseruabatur.Herodes autem quoniã hostes uicisset: ut externa quoq; auxilia sub iugum mitteret prouidebat. Visendi enim templi sanctorũ que eius studio omnis multitudo peregrina fuerat incitata.Ob eamq; rem hos minis alios precibus non nullos armis etiam refrenabat:acerbiorem q̃ si uictus fuisset existimans fore uictoriã si quod uideri nephas esset:culpa sua uisum fuisset.Mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit:multa inuectus ĩ sossium:si uacuefacto uiris & pecuniis oppido romani regem solitudinis reliquissent:qui pro tanta ciuium cæde totius orbis terræ imperium uile precium iudicaret.Illo autem iustum esse dicente:ut pro labore obsidionis p̃claram licentiam milites haberent:ipse de suis facultatibus mercedem singulis distributurum esse firmauit.Atq; ita redemptis patriæ reliquiis promissa compleuit.nanq; militum queque liberaliter & pro merito duces: ipsumq; sossium regia largitate donauit:ut nemo egens pecuniis abiret. Post hæc sossius aurea corona deo dedicata ex hierosolymis remeauit:ãtonio uinctum antigonum ducens.Et illum quidem uana spe cupidum usq; ad ultimum diem ignauia digna securis excepit. Rex autem herodes discreta multitudine ciuitatis:suarum quidem partiũ studiosos quo magis beniuolos faceret sibi honorifice tractabat.Antigonianos autem neci tradebat.Et cum pecuniæ defecissent:quicquid ornamẽtorum haberet:diuisum Antonio eiusq; comitibus misit. Non tamen omnino nequid pateretur ademit.Iam enĩ antonius Cleopatræ amore corruptus:in omni re cupidini cesserat.

Capitulum.XXVII.

Etenim cleopatra ubi totam cognationem suam sæuitia persecuta est:ut neq; propinquus ei sanguis supereſſet:cædis rabiem contulit ĩ extraneos:syriorumq; optimates apud Antonium criminando suadebat interfici:ut eo modo cuiusq; possessiones dominio suo facile quereret.Postea uero q̃ in iudæos atq; arabas usq; extendit auaritiã: ut reges eorum herodes & Malichus interirent occulte moliebatur. Deniq; cum uel ĩ parte preceptorum resipuisset antonius occidere quidem bonos uiros tantosq; reges iniustum esse dixit: q; autem his morte propius erat:inter amicos ultra non habuit : sed multa terra & horum p̃cisa finibus:& quod erat in hiericuntha palmetũ quo balsamũ gignitur: ciuitates præter Tyrum & sidonem cunctas intra flumen eleutrũ ipsi dedit.Quorum potita dominio ad eufraten usq; parthis bellum inferentem:secuta antonium per Appamiã & damascum ĩ iudæã uenit.Atq; hic herodes licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset:tamen ducentis talentis ãnuis abscissas regno suo possessiones impetrat sibi locari. Ipsamq; omnibus obsequiis placans: in pelusium usq; duxit.Nec multum interea tempus & antigonus ex parthis aderat : captiuumq; Artabazen tigrãis filium dono cleopatræ ducebat.Nam cũ pecuniis omĩq; præda parthus illi statĩ condonatus est . Concitato autem bello actiaco herodes quidem cum Antonio proficisci parabatus erat.Et aliis p iudæã turbis liberatus:& hyrcania potitus quẽ uicũ Antigoni soror tenebat. Verumtamen cleopatra callide ne periculoꝝ antigoni p̃ticeps fieret:ĩtercluſus est.Regibus enĩ ut diximus insidias tendens: bellum ĩ arabas ut herodi committeret persuadet ãtonio. Quos si uicisset:arabiæ domina:sin autem uictus esset:iudeæ domina constitueretur:alterumq; potẽtatum per alterum persuaderet.Sed hæc eius uoluntas ad herodis cessit arbitrium. Nãq; primum pignoribus hostium captis maximum quem conflauerat equitatum:circa dioſpolim in eos immittit:& quamuis fortiter resistentes supauit. Cum autem iam uicti essent maiore motu arabes suscitantur:& infinita manus in uicum syriæ celescanthan congregata expectabat iudæos. Vbi rex eos herodes cum exercitu aggressus:bellum cõsultius administrare tentabat: castraq; muro cingi p̃cipiebat.Non tamen ei paruit multitudo:sed priore uictoria freti arabas impetunt . Et prima coitione ĩ fugam uersos urgebant.In persecutione uero insidiis periclitatur herodes:uici Nanathan indigenis ab Athenione dimissis:qui ex Cleopatræ ducibus semp ei fuerat inimicus. Nãq; horũ ĩcursu recreati arabes pugnã repetunt:iunctisq; agminibus circa saxosa loca & deuia herodis militem fugãt:plurimis cæde prostratis.Qui uero ex prælio seruati sunt:in uicũ Ormizam confugiunt.Vbi etiam castra eorum cum hominibus circungressi arabes sicut erant plena cœperunt. Neq; multo post accepta clade herodes aderat cum auxiliis serius q̃ usus poposcit. Huius ei uulneris causa fuit præpositorum militibus contumacia : q; iussis obedire noluerint. Non enim repentino commisso prælio ullum Athenon insidiandi tempus habuisset. Rursus

tamen ultus est arabas:assiduis eorum fines incursionibus inquietans: quodq; semel uictus est: sæpe reuocauit.Sed dum inimicos persequitur: incurrit ei diuinitus alia calamitas: septimo regni anno & actiaco bello feruente. Nanq; ueris initio terremota infinita quidem pecorum: triginta uero hominum milia peremit: cum exercitus mansisset incolumis:quoniam sub diuo tendebat:ibiq; tamen arabas in maiorem ferociam fama sustulit: tristibus nuntiis grauius semp aliquid affigens. Vnde uelut omni subuersa iudea terræ obtinendæ spe: quia neminem superesse credebant:in eam ruunt legatis prius in interfectis qui ad se uenerant a iudeis.Herodes aũt aduẽtu hostium perterritam suorum multitudinem tamq; magnitudine quam assiduitate calamitatum fractam ad repugnandum in ciuitate tentabat. Hæc dicens rationem habere non uidetur: cur non præsens formido pertulerit.Nam diuinæ quidẽ indignationis plagas merori uobis esse nõ miror.Ignauum est autem perpeti enim idem:cum incursus hominum impellẽdi sunt. Ego autem tãtũ estimo ut hostes post terremotum pertimescam quod magis putauerim deum hanc illis illecebram dimisisse ut pœnas redderent.Non enim tantum manu armisq; freti quantum nostris calamitatibus ueniunt.Fallax autem spes est quæ non suis uiribus nititur:sed alienis aduersis. Neque uero uel secundæ res uel contrariæ apud homines certæ sunt:sed in utranq; partem uideas fortunam mutare uicissim:& exempla uobis propria demonstrabunt.Nam p prælia superiora uictores:post ab hostibus uicti sumus & nũc ergo quantum existimare licet illi capiẽtur uictores se fore credentes. Nimis enim confidens incautus est:metus autem prouidentiam docet.Itaq; mihi quidem hoc ipsum quod timetis fiduciam suggerit. Nam cum ferociores quã opus erat fuistis:& præter uoluntatem meam in hostes egressi estis. Athemion insidiandi tẽpus inuenit.Nunc autem uestra cuntatio & minus alacer animus:ut uidetur:certam mihi uictoriam spondet.Cõuenit autem ante prælium sic esse affectos in ipso autem opere uirtutem erigere:cõsceleratisq; hostibus planum facere q; neq; humanum aliquod malum: neq; ira cælestis unquã deprimit fortitudinem iudeorum:donec spiritum uitæ ducant:uel eorum quisquam in bonis suis arabas dominari patietur:quos aliquotiẽs pœne captiuos abduxit.Nihil autem uos terreat rerum anima carentium metus:neq; arbitremini terræ concussionem alicuius fortunæ esse uel cladis portentum.Naturalia nanq; sunt elementorum quoq; uitia: nullumq; damnum inferũt nisi quod ex ipsis euenerit. Nam pestilentiæ quidem uel famis uel terremotus signum aliquod tardius fortasse præcesserit. Ipsa uero cum extiterint sui magnitudíe finiuntur. Cæterum quod nobis amplius quam terræ concussio bellum nocere poterit etiam uictis? immo eníuero maximum imminentis exitii monstrum non sponte sua neq; alienis manibus inimicis accedit: qui legatos nostros præter omnium hominum legis crudeliter immolauerunt.talesq; deo p belli euẽtu hostias cæciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictamq; dexteram: sed continuo pœnas dabunt:si primo repleti spiritu ĩ uindictam uiolati fœderis animos excitemus. Pergite quisque non pro coniugibus neq; pro liberis aut pro patriæ periculis pugnaturi: sed legatorum cædis ultores.Illi melius quam nos qui uiuimus exercitum regent: uobisq; mihi obediẽtibus periclitabor ipse præ cæteris. Pro certo enim sciatis fortitudinem uestram sustineri nõ posse nisi temeritate lædatur.His adhortatus milites ubi eos alacres uidit sacra deo celebrauit. Deinde cum exercitu iordanem fluuium transgressus est. Castris autem philadelphiæ positis: haud procul ab hostibus q̃si de interiacente castello cõtenderet:pugnam eminus irritabat:quã primum cupiens congredi.Nam & hostes permiserant qui castellum occuparent. Sed illos quidem regii facile repulerunt:collemq; tenuerunt.Ipse uero quotidie producto ad prælium milite:instructaque acie arabas lacessebat.Cum autem nemo contra procederet: quædam enim eos uehemens formido tenebat:& ante multitudinem dux Alchini us timore obriguerat: uallum eorum disturbat ipse aggressus: eoq; modo coacti ad pugnam confusis ordinibus:mixteq; cum peditibus equites egrediuntur: & si multitudine superiores a iudæis tamen alacritate impares: quasi audaciores eos faceret uictoriæ desperatio. Et quamdiu quidem steterint:non magna eorum cædes facta est. Vbi uero terga nudauerunt multi a iudeis:multi a semetipsis conculcati perierunt. Deniq; milia quinq; in fuga ceciderunt:cæteraq; multitudo in uallum compulsa est. eosq; statim circunseptos obsidebat herodes.Et licet armis prope adesset excidium:tamẽ aquæ penuria uehementer urgebat. Cum rex arrogantius eos& legatos despiceret:& talenta quingẽta p redemptione offerẽtibus magis istaret.Deniq; ardescẽte siti:cateruati exeũtes ultro se iudæis tradebãt adeo ut quinq; debius quatuor milia uincirent: sexto reliqua multitudo ad pugnam desperata salute ꝓcederet.Quibus congressus herodes iteꝝ septẽ milia circiter sternit:tam magna plaga ultus arabiam extícto uirorum eius spiritu tantum ꝓfecit:ut etiam patronus ab ea gente

optaretur. Mox autem illum excepit præsumpta rerum sollicitudo:propter amiciciam Antonii post uictoriam cæsaris apud actium. Verumtamen plus timoris habebat quam ipse patiebatur. Nec enim cæsar uictum iudicabat Antonium:donec herodes cū eo supereſſet. Itaq; rex periculis decreuit occurrere:rhodumq; transmissus ubi cæsar eo tempore morebatur: adit eum sine diademate: ueste quidem cultuque priuato:sed fastu regio:neq; dissimulata ueritate coram hæc dixit. Ego cæsar rex factus ab Antonio:fateor utilem me fuisse regem Antōio. Neq; dubitauerim dicere q; omnimodo armis quoq; me gratum expertus esses:nisi arabes prohibuissent. Verumtamen & auxilia ei pro uiribus meis misi:& multa frumenti milia:sed nec accepta apud actium pluga:bene de me meritum deserui. Nam cum auxilii minus commodarem:optimum ei consilium unam esse dicens cleopatræ mortem aduersorum correptionem. Quam si occidisset:& pecunias ei & muros ad tuitionem: & exercitum & me metipsum belli contra te socium pollicebar. Sed profecto eius aures Cleopatræ amores :& deus qui tibi uictoriam donaret obstruxit. Vna ergo cum Antonio uictus sum:& regni coronam cum eius fortuna deposui. Ad te autem ueni:spem salutis de uirtute præsumens: & ne in examen adducerer properans:qualis amicus alicuius fuerim. Ad hæc cæsar:immo uero saluus esto inquit:& nūc regnato certius. Nam meritus es qui plurimos regas:cum amiciciam tanta fide tuearis. Experire autem ut etiam fœlicioribus fidus permaneas. Siquidē ego præclarissimam spem de tua magnanimitate mihi promitto. Recte tamē fecit antonius: qui magis Cleopatræ quam tibi paruit. Te nanque lucrati sumus propter eius dementiam. Prior ab officiis autem cœpisti quantum appareat:cum ad eorum gladiatores idonea auxilia misisse perscribit. Quare interim tibi decreto firmitatem regni præbeo. Experiar autem ipse quoque bene tibi aliquid facere:ut non queras Antonium:huius sermonis humanitate regē ne quid penitus de amicicia sua dubitaret hortatus:& diadema illi imposuit:& indulgentiam decreto consignat. In quo multa honorifice in eius laudem locutus est. Ille autem prius eum mulieribus delinitum rogabat:ut Alexandrum quendam supplicem ex amicis antonii iuberet absolui. Sed uicit iracundia cæsaris multa illum & grauia pro quo rogabatur admisisse dicentis: quibus repulit deprecantem. Postea uero ad ægyptum euntem per syriam cæsarem herodes cunctis acceptis regni diuitiis:tūcque primum cum eo militem inspiciente:circa ptholomaida equo uectus est:cœnamq; illi cum omnibus amicis exhibuit:atque insuper exercitui epulis cuncta distribuit. Prospexit enim ut per arida loca proficiscentibus ad pelusium atque inde redeuntibus aquarum copia non deesset. Nec defuit cuiquam utensilium quod desideraret exercitus. Pro his denique meritis paruum esse herodis regnum tam cæsar quam milites æstimabant. Ideoq; postquam uenit in ægyptum:iam Cleopatra & Antonio mortuis: non solum cæteros eius honores auxit:uerum etiam regno partem finium addidit:quam Cleopatra dempserit. Et præterea gadaran hippon sammariam:maritimarumq; insuper ciuitatum gazam & Archedonam:& ioppen & pirgon stratonis:& ad hæc satellites quadringentos galathas ei donauit:quos antea Cleopatra stipatores habebat. Nulla res autem magis liberalitatem cæsaris incitauit quam magnus animus accipientis. Post primam uero atiadam etiam regionem quæ tracon uocatur eius ditioni subdidit:eique cōtinentem Bataniam:itemque aurantem. Ex huiusmodi causa Zenodorus qui domus lisariæ conductor erat non cessauit unquam ex regione quæ tracon dicitur:latrones damascenis immittere. Illi autem ad uarronem tunc rectorem syriæ confugerunt:eumque deprecati sunt:quo suas miserias cæsari declararet. Cæsar autem his cognitis ei rescripserat: ut latrocinium pœnitus curaret extinguere. Varro autem cum milite aggressus loca suspecta expurgauit latronibus terram ipsam zenodoro abstulit. Quam cæsar ne latronum denuo contra damascum receptaculum fieret, herodi dedit:eumque præterea totius syriæ procuratorem constituit Et decimo anno reuersus iterum in prouinciam:ne quid eo in consulto procuratoribus liceret administrarī præcepit:ac zenodoro mortuo terram omnem quæ iter draconem & galileam erat eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus existimabat herodes a cæsare quidem post aggrippam amabatur:ab aggrippa autem post cæsarem Hinc ad summum felicitatis euectus: & ad maiorē subleuatus animum:maximam prouidētiæ partem obsequio pietatis impendit. Itaq; anno regni sui quintodecimo & templum instaurauit:& duplum terræ spatium quam fuerat circa templum muro amplexus est:ingenti sumptu & munificentia singulari. Augumento erant in ambitu fani magne porticus:eiq; uictū a septētrione castellū. Et illas quidē a fundamētis erexit. Hoc autem nulla re minus:quā regni sedes eēt largis opibus renouatū. Antoniā uocauit ī honore Antonii. Qui etiam domo sibi regia ī superiori parte ciuitatis extructa duas ædes in ea maxias atq; pulcherrimas: quibus ne templū quidē usquā cōferri posset ædificauit:easq; aīcoꝝ

uocabulis unam Cæſariam Agrippium alteram nomiauit. Nec uero ſolis tectis memoriã eo& & cognomina circunſcripſit: ſed in totas etiam ciuitates ſtudium liberalitatis extendit. Nam in ſamaratica regione oppidum muro pulcherrimo per uiginti ſtadia circundatum ſebaſten appellauit:deductis eo ſex milibus colonorum terraque fœcundiſſima his attributa. Vbi templũ quoque maximum inter ædificia collocauit:& circum id aream trium ſemis ſtadiorum cæſari dedicauit:eiuſque oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præſtitit.Inſuper his alterius terræ adiectione donatus a Cæſare aliud templum circa iordanis fontem candido marmore poſuit:qui locus appellatur panium.Vbi montis quidam uertex in præcelſum æditus propter ſubiecti lateris uallem ſpecus aperit umbroſum: qua profundæ altitudinis rupes ad immenſum liquentis gutte receptaculum concauatur & ſtagnantis aquæ copia dimittentibus aliquid donec terram inueniat longitudo nulla ſufficiat. Foris autem de ſpeluncæ radicibus oriuntur fontes. & ut quidam putant:hoc eſt iordanis principium.Sed ueri fidem poſterioribus indicabimus.Quin & apud hiericunta inter caſtellum cyprum & priores domos regias:meliores alias:& quæ cõmodiorem uſum præberẽt aduenientibus fabricatas eorundem amicorum nominibus uocitauit. Prorſus non eſt idoneus regni locus:quem honore cæſaris nudum reliquerit. Poſtea uero quam fines ſuos templis repleuit in prouícia quoque honores ſuos effudit & multis ciuitatibus templaque cæſaria uocantur inſtituit. Cum autem inter maritimas ciuitates uidiſſet unam uetuſtate feſſam quæ ſtratonis pyrgus uocabatur:& pro loci natura munificentiæ ſuæ ca pacem Totam eam candidiſſimo ſaxo reparatam clariſſima regia decorauit.& in ea maximam in natura ſui animi magnitudinem demonſtrauit. Nam inter doram & ioppen.quarum media ciuitas ſita eſt.Omnis ora maritima adeo fuit importuoſa:ut omnes qui ad Egyptum ex Phœnice nauigarent in ſalo fluctuare cogerẽtur minas Aphrici metuentes. Cuius etiam mediocris aura tantas undarum moles ad ſcopulos erigit.Vt remeante æſtu gurgitis per aliquãtum ſpatium maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac ſumptibus deuicta natura pyreo maiorem portum fabricauit:& in eius penetralibus alias nauibus ſtationes fecit altiſſimas. Et quãquam omnis ei locus aduerſabatur:tamen ita cum difficultate certauit:ut firmitas quædam ſtructuræ nequaquam mari cederet. Pulchritudo uero tanta eſſet:quam nulla res ardua perpediſſet ornatũ Metitus enim quantum diximus portui ſpacium per uiginti ulnas in profundum ſaxa demiſit. Quorum plæraque pedum quinquaginta longitudinis: & altitudinis nouem:& latitudinis decem.Nonnulla uero etiam maiora fuerunt. Expleto autem ſpacio quod unda celabat:in ducẽtorum pedum inuerum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante cõſtructi: unde etiam procymia dicebatur. Cæteri autem ſaxeo quo portus cingitur muro ſubiecti ſunt magis turribus interpoſitis:quarum maxima atque pulcherrima ex parente Cæſaris druſum cognominata eſt.Crebri autem fornices adducenda quæ portus haberet proque fornicibus: & cum eos pila ſaxea & lata quæ naues egredientes exciperet ambulatu. Aditus autem a ſeptentrionali erat .Ventorum enim pro ſitu loci placidiſſimus eſt boreas. Ad hoſtium uero ſtatuæ ſuæ coloſſi tres utrĩq; fulti columnis:quarum a leua quidem intrantibus ſtantis ſolida turris ſuſtinet.Dextra uero duo proceri lapides iuncti:& parthis aduerſæ turris magnitudinem ſuperantes.Domus autem portui connexe candido itidem lapide: parique menſura ſpatiorum ciuitatis uice tendentis in portum. Contra hoſtium uero portus in colle cæſaris templum magnitudine ſimul & pulchritudine præcipuum:ſtatuaque in eo cæſaris ſiue coloſſus non minor quam iouis apud olympia:cuius ad exemplar factus. Romano autem par & iunoni quæ argis eſt. Oppidũ autem prouinciæ dedicauit:rebuſq; aduectitiis portum. Cæſaris uero cõditoris honorem:unde ciuitati cæſariæ nomen impoſuit.Quin etiam & cætera opera forum theatrum amphiteatrum digna uocabulo collocauit: & quinquennali certamine inſtituto nomen ei cæſaris donauit. Primuſque ipſe in centeſima nonageſima & ſecunda olympiade maxima præmia propoſuit:ut nõ ſolum uictores:ſed & proximi & tertii ſucceſſores eorum regalibus diuitiis potirentur. Anthedona quoque reparatam:quam bella ſubuerterant agrippium uocauit:nimiaq; beniuolentia nomen amici etiam portæ inſcripſit: quam ipſi in templo ædificauit.Sed nec parentes ſuos ita quiſquam dilexit:nam & patris monumento optimo regni campo ciuitatem condidit:fluminum arborumque ditiſſimam:eamq; antipatridam nuncupauit. Et ſuper hiericunta caſtellum natura tutum & pulchritudine præcipuũ muro cinxit:atq; in honorẽ matris Cyprum uocauit.Fratriq; phaſelo turrim cognomíe hieroſolymis dedicauit:cuius habitus & í magnitudíe claritas poſtea declarabit.Aliãq; ciuitatẽ in regione qua de hiericũta in boreã itur Phaſelũ noíauit.Cognatis ãt & amicis æternæ gloriæ traditis:nec ſui qdẽ fuit ímemor:ſed caſtellum contra montem arabici lateris pro pugnaculo permunitum de ſuo nomine herodíũ uocauit: tumulumq; aſta idem qui

manu factus ſtadiorum ſexaginta ſpatio ab hieroſolymis aberat: ſimiliter nominatum munificentius accurauit. Etenī rotūdis quidem turribus cacumen eius amplexus eſt. Ambitum autem compleuit ædibus regiis liberaliſſime exornatis: ut non ſolum interna membrorum facies clarior eſſet: uerum etiam foris parietes ac materiæ tectaque largis īfuſa diuitiis elucerent. Aquam enim plurimam ingentī ſumptu ac labore ex longo interuallo induxit: perq; ducēta gradus marmoris candidiſſimi fabricauit aſcenſum. Erat autem totus collis manufactus & clementer excelſus. Qui & aliam circum radices eius regiam ac diuerſoria quæ ſarcinas & amicos recipere poſſent ædificauit: ut pro rerum quidem omnium copia ciuitas eſſe uideretur. Caſtellum uero domus regalis circunſcriptione: tantis autem conſtructis ædificiis animi ſui magnitudinem in plurimis etiam externis ciuitatibus demonſtrauit. Nanq; apud tripolim & Damaſcum & ptholomaida publicas balneas quæ gymnaſia dicūt. bibli autem murum: exedras uero & porticus fora: quæ & templa briti ac tyri: necnon & ſidonem apud & Damaſcum theatra condidit. Mariti mis autem laodicenſibus aque ductum: apud aſcalon uero nymphea ſiue lacus ornatiſſimos & balneas. Itemque periſtilla tam opere quam magnitudine miranda conſtituit. Sunt quibus etiā lucos portuſque præbuit. Multæ ciuitates ab eo tanquam regni ſociæ agris quoq; donatæ ſunt. Ad exhibitiōem uero thermarum aliis redditus ānuos ac perpetuos delegauit: quemadmodum comis ne quando beneficii gratia deficeret. Ad hæc frumenta cunctis miniſtrauit egentibus: & inſulis rhodiorum ad inſtruendam claſſem pecunias ſepe: multiſque in locis præbuit: incenſumque pythium in meliorem formam reparauit ſumptibus ſuis. Quid dicam eius in lichios aut Samos libertatem: per quæ omnem ioniam eorum quæ deſideraſſet quiſque largitiones. Non ne Athenienſes & lacedemonii & Nicopolitani: & in Miſia pergamus herodis ſunt plena donariis. Nonne antiochenſium ſyriæ platheam cum plena cœni eſſet ab omnibus uitaretur per uigintī ſtadia prolixam ſtatuit: polito marmore declinandiſque imbribus quam longa eſſet ornauit Sed hæc quidem propria quis dixerit illorum quibus ea detulit populorum. Quod autem elidenſibus præſtitit: non ſolum Achaiæ commune: ſed etiam totius orbis terræ munus eſſe uidetur: per quem Olympiaci certaminis gloria diffunditur. Nam cum hos deficere ſumptuum uideret inopia: quodque ſolum ex ueteri græcia reſtabat effluere: non ſolum agonitheta ipſe factus eſt: eo luſtro q; cum romā nauigaret offendit: ſed perpetuos pecuniarum queſtus īſtituit: ut nunquam eius memoria agonithetæ munere fungi deſineret: inextricabile opus erit debitorum remiſſiones exponere: ſicut phaſelitas & balaonetas. Alia quæ circa Ciliciam municipia leuauit annuis penſionibus: licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit: ne quam pateretur inuidiam ueluti maius aliquid aucuparetur: ſi beneficiis amplioribus afficeret ciuitates: quā qui eas haberent. Quin & corpore uſus eſt quod animo cōueniret. Cunque ſummus uenator eſſet: in hoc tamen ipſo equitandi peritia quæ cuperet aſſequebatur. Denique uno die quondam quadraginta feras ſubegit. Eſt autem aprorum altrix illa regio: ſed magis ceruis & onagris frequentatur. Bellator autem erat qui ſuſtineri non poſſet. Itaque multos etiam in exercitatione terrebat: quibus & torquendo iaculo directiſſimus: & ſagittarum librator uidebatur egregius. Præter animi autem corporiſque uirtutem: fortuna quoque ſecunda uſus eſt. Raro autem contra uotum eius belli ceſſit euentus. Et ſi quando id accidit: non ipſius culpa: ſed aut proditione quorundam: aut temeritate militum factum eſt. Vt uero publicam ei felicitatem memores inuidere do meſtici: & aduerſi caſus ex muliere cœperunt: quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit poteſtatem: repudiata quam priuatus acceperat uxore ex hieroſolymis genus ducente quæ doſis uocabatur. Mariānem ſibi coniunxit Alexandri filiam Ariſtoboli filii: unde domus eius in diſcordiam uenit. Et ante quidem maxime uero poſtquam roma egreſſus eſt. Nam primum Antipatrum ex doſide filiorum cauſa: quos de marianne ſuſceperat expulit ciuitate: ſolis feſtis diebus eo commeādi facultate conceſſa. Deinde auum coniugis hyrcanum ex parthis ad ſe reuerſum propter inſidiarum ſuſpitionem peremit. Quem captum quidē occupata ſyria Barzaphranes adduxerat: miſerati uero gentiles liberauerunt: qui ultra euphraten colebant. Et ſi monitis eorum paruiſſet ne ad herodem tranſiret: non interiiſſet. Verum mortis eius fuit illecebra neptis matrimonium. Hoc enim fretus multoque amplius patriam deſiderans uenit. Herodem autem commouit non q; regnum affectaret: ſed q; ipſi iure deberetur. Quinque aūt filioꝝ quos ex Mariāne ſuſcepat: duæ fœminæ cæteri mares erāt. Horūq; minimo romæ ī ſtudiis mortuo: duos maiores & ꝑpter matris nobilitatē: & q; iam regnāti ſibi fuiſſent geniti regie producebat. Sed enī fortior amor his Mariānes ſuffragabatur: quæ ī dies ſingulos ꝑficiēs ſuccēdebat adeo herodē: ut eoꝝ nihil ſentiret: quæ pp dilectā ſibi dolerēt. Tantū nāq; in eū Mariānes erat odiū: q̄tū ipſe illā amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipſis inimiciciaꝝ probabiles cauſas: ex amore ue

ro fiduciam meo ei quæ hyrcano auo ſuo feciſſet obiiciebat:quæq; ī fratrē ionathē egiſſet. Nec enim uel huic quicquā qui puer erat parcebat:quē pontificem in decimoſexto ætatis anno creatum:poſt honorē ſtatim occidit. Atq; ille quidē cum ſacra ueſte amictus ad aram acceſſiſſet feſto die populus omnis illachrymauit:& tamē noctu miſſus in hiericunta:ibi ſicut mādatum fuerat lacu ſubmerſus a galathis interiit. Hæc igitur herodi Mariāne pbro dabat:ſororēq; eius & fratrē maledictis atrocioribus dehoneſtabat. Sed ille quidē amore mutus erat. Graui autē indignatiōe mulier ſeuiebat:& quo maxime cōmoueretur herodes inſimulabat eum adulterum. Præter alia multa quæ ueriſimilia fingerentur hæc accuſantis: q; ī ægyptum imaginē ſuā miſiſſet Antonio: proque īmoderata libidine abſentem ſe properaſſet oſtendere uiro mulierum cupidine inſanienti:& qui uim poſſet afferre. Id ueluti fulmen aliquod emiſſum perturbauit herodem:maxime quidem amoris cauſa æmulatione ſuccenſum. Deinde etiam cogitante Cleopatræ ſæuitiā:cuius gratia & liſanias rex:& Malichus arabs erant perempti. Non enī coniugis amiſſionem:ſed morte ſua periculum metiebatur. Itaq; profecturus romam Ioſippo ſalome ſororis ſuæ uiro quē fidum habebat:& pro affinitate beniuolum cōmendabat uxorē:mandato ei clam ut eam interficeret: ſi etiam ſe occidiſſet Antonius. Verum ioſippus non maligne:ſed regis amorem mulieri cupiēs demonſtrare:q; ab ea neq; mortuus pateretur diuelli:ſecretum ei ſermonē aperit. Et illa reuerſo herode multaq; inter fabulas de affectu iurante: quodq; nunquā eſſet alterius mulieris amore captus:ualde inquit amor nos tuus mandatis ioſippo cōprobatus eſt: quibus ut me occideret præcepiſti. His auditis quæ occulta credebat amens erat herodes ilico: nec unquā ioſippum mādata ſua proditurꝫ fuiſſe ratus:niſi eam corrupiſſet præ dolore īſaniebat. Cunq; ſtratis exiluiſſet in regia ſpaciatur:ibiq; tunc Salome ſoror eius accepto tempore criminandi ſuſpitionem de ioſippo confirmauit. Vnde herodes immoderato æmuli dolore furens confeſtim utrunq; iuſſit interfici. Deinde pœnitudo ſequebatur inſaniam: & poſtquā iracundia concidit: amor iterum caleſcebat. Tanta uis autem cupidinis erat:ut ne mortuam quidem putaret eam:ſed ægritudie quaſi uiuam alloqueretur. Donec proceſſu temporis funere cognito mœroris magnitudine quam ſuperſtitem dilexerat æquauit affectum. Maternæ autem iracundiæ ſuccedunt filii: & immanitatem ſceleris reputantes:non aliter ſuſpectum patrem quā ſi hoſtis eſſet habebant. Idq; & antea quam diu romæ in ſtudiis erant:& multo magis poſtquam in iudeam reuerſi ſunt. Siquidem cum ætatibus eorum mentium quoque roborabatur affectio. Iam uero maturi cōiugio unus amitæ ſuæ Salonies quæ matrem amborum accuſauerat filiam duxit:alter Archelai cappadocum regis. Vnde acceſſit etiam libertas odio:& occaſiones ex eorum confidentia delatoribus datæ ſunt. Itaq; apertius quidam cum rege loquebatur:q; ei per utrunque filium inſtruerentur inſidiæ. Alter quidem ultrices materni exitii ſimul cum fratre armaret manus. Alter uero hoc eſt Archelai genero ſocero fretus etiam fugam pararet:ipſum apud cæſarem accuſaturus heroden. His igitur criminationibus repletus herodes ueluti propugnaculo ſibi futurum aduerſus filios adducit Antipatrum ex doſide ſuſceptum. Hiſq; illum proponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationem tolerabilem non putarent:ac priuata matre æditum proficientem uiderent: indignationem cohibere pro ſua nobilitate non poterant:ſed in ſingulis quibus offenderentur iram prodebant. Et illi quidem in dies ſingulos magis magiſque negligebantur. Antipater autem ſui cauſa fauorabilis erat:nam & patri blandiri callide nouerat:& uarias inter fratres ſuos calumnias cōfebat:quædam ipſe dictans:amicos uero ſuos ad alia uulganda ſubmittens:donec omnino ſpem regni abſcidit fratribus ſuis. In teſtamento enim ipſe quoq; aperte iam ſucceſſor fuerat declaratus. Deniq; tanquam rex etiam ad cæſarem miſſus eſt: cultuq; regio & cæteris obſequiis præter diadema utebat. Tempore aūt ſequenti ualuit ſuā matrē in cubile Mariānes inducere: duobuſque armorum generibus in fratres uſus:blanditiis & opinationibus regi obrepſit:ut etiam de filiorum morte cogitaret. Quapropter alexandrum quidem ſecum romam pater abſtractum: ueneni ſibi dati reum apud cæſarem poſtulauit. Ille autem uix deplorandi copiam nactus: & licet imperitiſſimum iudicem:tamē herode & Antipatro prudentiorem:delicta quidē patris uere cunde repreſſit:in ſe uero delata crimina diluit:periculorumq; ſocio fratre purgato:mox de Antipatri calliditate & de ſuis iniuriis queſtus eſt:cū præter innocentiæ conſtantiam eloquentia iuuaretur. Erat autem acerrimus in dicendo. Poſtremo prolocutus q; eos pater libenter occideret: auxit facinus & lachrymas quidem cūctis excuſſit. Verum cæſarē ſic affecit:ut eoꝫ accuſationibus ſpretis herodē ſtatim reuocauit in gratiā. Hac aūt lege recōciliatio facta eſt:ut adoleſcentes quidem patri in oībus obedirent:ille aūt relinqueret regnum cui uellet. Poſtea rex roma reuerſus:licet ſoluiſſe criminibus filios uideretur:nondum tamen erat ſuſpitiōibus liberatus: quoniā argumentum odii ſequebatur antipater:& ſi uerecundia reconciliatoris palam proferre inimici-

ctas non auderet.Cum uero ſiciliam præternauigans eleuſinam ueniſſet:ſuſcepit eum benigniſ
ſime Archelaus:pro ſalute generi gratiam referens:& reintegrate concordiæ cauſa lætus:quippe
nihil moratus amicis romæ ſcriperat:ut in cauſa dicenda ſuffragarentur Alexandro: & uſque ad
zeſirium deduxit talentis.xxx.donatum.Poſtea uero quá hieroſolymam peruenit herodes:popu
lo conuocato tribuſq; filiis prope ſe ſtantibus cauſam reddit profectionis : multaſq; deo gratias
agit:multas etiam cæſari qui domus ſuæ perturbationem ſedaſſet:quod regno maius eſſet:con-
cordiam filiis præſtitiſſet:quam ego inquit arctius compilabo.Nam ille quidem me regni domi
num & ſucceſſoris iudicem conſtituit.Ego autem cum mea cõmoditate gratias refero: treſq; fi-
lios meos reges deſigno:huiuſq; ſententiæ me ſocium primum dominũ fieri precor:deinde uos.
Nanq; huic ætas:illis nobilitas ſucceſſionem regni conciliat quidem magnitudo eius etiam plu-
ribus ſufficit.Quos autem cæſar uinxit:& pater conſtituit obſeruare.Non iiuſtis eos neq; diſpa
ribus:ſed meritis colentes honoribus.Nec enim tanta quis reficiet cum lætitia qui præter ætatẽ
obſequitur:quantũ ei quem deſpiciet doloris infliget.Quos autem ſimiles cõiunctos eſſe opor-
teat:propinquos atq; amicos ego diſtribuam:& concordiæ ſponſores illos conſtituam:pro certo
ſciens ſeditionum contentionumq; cauſas ex contubernalium naſci malicia. Hoſq; ſi boni ſue-
rint affectiones tueri.Rogo autem ut non ſolum iſti:ſed etiam primates ordinum exercitus í me
ſolum ſpem habeant in præſentia.Non enim regnum:ſed regni honorem filiis meis trado:& io-
cunditatem quidem quaſi rectores patientur:pondus autem reꝝ tametſi nolim meum eſt.Con
ſideret autem quiſquis ueſtrum ætatem meam:uitæq; inſtitutum necnon etiam pietatem.Nam
neq; ſenex adeo ſum ut de me cito deſperetur:neq; uoluptatibus aſſuetus:quæ adoleſcentiũ quo
que uitam ſpacio breuiter concludunt. Diuinitatem uero ita colimus:ut in longũ nos æuũ pro-
greſſuros eſſe credamus.Quod ſi quis in contemptum meum filiis meis placeꝝ maluerit:etiam
pro illis mihi ſupplicium dabit.Ego enim non inuidiam de me genitis honorifice eos haberi
uero:ſed quia noui hæc adoleſcentibus ſtudia ferociæ nutrimenta ſuggerere. Itaq; ſic cogitent
qui ad eos ſe applicant:bonis quidem apud me paratum eſſe præmium: ſeditioſis uero apud ip-
ſos quibus lenocinabuntur:infructuoſam fore malignitatem. Omnes profecto mecum hoc eſt
cum filiis meis ſentient.Nanq; his expedit me regnante neq; his eſſe concordem.Vos autẽ o bo
ni filii ſacram primum retinentes mente figuram:cuius affectiones inter feras beſtias ſaluæ ſunt
Deinde cæſarem qui nos reduxit í gratiam meq; tertium qui ea quæ iubere liceat rogem fratres
permanete. Iam nunc autem uobis:& ueſtimenta & obſequia dabo regalia.Deumq; oro cõſer-
uare iudicium meum ſi concordes eritis.Hæc locutus ſingulos benigne conſalutauit:populũq;
dimiſit alia conuenientia dictis eius optantes qui uero mutationis erant cupidi nec audiſſe qui-
dem ſe quicquá ſimulantes:fratres autẽ diſſenſio non reliquit: ſed peiora ſuſpicãtes alius de alio
digreſſi ſunt.Nanq; alexander & ariſtobolus ægre ferebant confirmatum eſſe antipatro meritũ.
Antipater autem ſuccenſebat uel ſecundo loco fratres haberi.Sed tamen ille pro uarietate moꝝ
& reticere ſecreta nouerat:& quanto ſibi eſſent odio multa fraude celabat.His autem pro nobi
litate in lingua erat quicquid ueniſſet in mentem. Et multi quidem his inſtigandis operam da-
bant:plures autem amicorum ſeſe explorandi cauſa inſinuabant.Itaq; omne quod dictum eſſet
apud alexandrum ſtatim apud antipatrum erat:& ab antipatro ad herodem cum adiectione de-
ferebatur. Nec uel ſimiliter aliquid prolocutus:adoleſcens innoxius habebatur: ſed cuncta eius
uerba in crimina uertebantur:maximaque minimis affingebantur:ſic ubi liberior paulo fuiſſet.
Semp aũt qui eũ irritarent ſubmittebat antipater:ut mẽdacia ſua ueras occaſiones haberẽt:mul
tiſq; falſo uulgatis unũ quid cõprobatum fidem oĩbus faceret. Sed huius quidẽ amicoꝝ quiſq;
aut natura taciturnus erat:aut muneribus parabaꝫ:ne quid occultũ expromeret negaſſet aliquis
ſi antipatri uitam malitiæ dixiſſet arcanum:alexandri uero familiares aut pecunia corruptos aut
impulſos blanditiis quibus expugnauit omnia:proditores ac fures eorum quæ contra ſe dicerẽ-
tur:ſiue agerentur effecerat.Cum caute uniuerſa cõmitteret:aſſutis etiam criminationibus adi-
tus ad herodem moliebatur:fratriſq; perſonam gerens aliis delatoribus utebatur.Si quid í alexã
drum nunciaſſent fauore ſimulato id quidem primo repræhendiſſet:mox otioſe adſtruendo re-
gis iracundiam prouocabat:omniaq; ad inſidias referebat:& ut necem patris alexãder optare ui-
deretur.Nihil enim maiorem fidem calumniis ſuggerebat quá ſi eum purgaret antipater his ac-
cenſus herodes quantum in dies ſingulos de affectu adoleſcentium detrahebat : tantum adiicie
bat antipatro. In eandem uero partem inclinati ſunt etiam qui regno parebant:hi uolentes alii
pro imperio ſicut ptholomeus amicorum cariſſimus:regiſq; fratres ac tota progenies:oĩa nanq;
in antipatro ſita erant:& qđ alexandro fuit acerbiſſimũ cuncta in eoꝝ pniciẽ mſis antipatri cõſi-
lio gerebãtur.Nouerca enĩ ſeuior erat:multoq; plus q̃ priuignos oderat:quos regia mr̃ ædiderat

Sed quanquam omnes ut antipatro magis obſequerentur ſpes inducebat:non minus tamē præ-
cepta regis quēquā ab adoleſcentibus ſeperabant: qui cariſſimis dixerat:ne quis ad ariſtobolum
uel eius fratrē accederet: aut ſe ad eos applicaret:non ſolis enī regalibus erat formidini:uerūetiā
externis.Nulli enim regum tantum poteſtatis cæſar dederat:ut fugitiuos ſuos quāuis ex ciuitati
bus non ſubiectis ei liceret educere Adoleſcentes autē delata in ſe facinora neſciebant:hiſq; pro-
pterea capiebantur incautius.Nullus enī palam incauſabat a patre: ſed affectu refrigeſcēte paula
tim intelligentes dolorē aſperius excitabant. Eodem aūt modo etiā pherorā patruū & Salomen
amitam contra illos cōmouit antipater aſſidue:uelut cū uxore ſermocinando:quibus in eos in-
ſtigaretur.Huius aūt inimiciciis conſpirabat alexandri quoq; uxor glaphira multa de ſua nobili
tate cōmemorans:cunctarūq; ſe quæ i regno uiuerent dominam eſſe dictitans:paternum enim
genus a temeco: maternum ab dario hiſtaſpis filio ducere:multumq; ignobilitatē deſpiciens ſo-
roris & uxoris herodis:quaꝫ quæq; propter formam nō propter nobilitatem eſſet electa. Nam
multas ei fuiſſe diximus uxores:quod licet & iudeis more prīo plures habere: quodq; rex pluri-
bus oblectaretur.Omnibus igitur propter ſuperbiā & contumelias glaphiræ iuiſus erat.Alexan
der.Salomen autem ariſtobolus:& ſi ſocrus eius erat:ipſe inimicam ſibi reddidit:& ante quidem
propter maledicta glaphiræ ſæuiētem: & frequenter ei humilitatem generis obiiciebat uxori q̄
que ipſe plebeiam: reginam uero frater ſuus duxiſſet alexander:hoc ſalomes filia cum fletu ma-
tri nunciauit. Addebat aūt q̄ aliorum quoq; fratrum matres idem alexander & ariſtobolus ſi re
gnum obtinuiſſent: textrices cum ancillis facere minitarentur ipſos quoq; uicorum ſcribas ſci-
licet irridentes q̄ litterarum ſtudiis operam darent. His commota ſalomes q̄ iracundiam cohi-
bere non poſſet herodi cuncta indicauit.Satis autem idonea uidebantur contra generum dicēs.
Et præter hæc alia quædam criminatio diuulgata eſt:quæ ſuccendit animum regis.Audiuit enī
alexandrum & ariſtobolum crebro matrem implorare:caſumq; eius cum gemitu atq; impreca-
tiōibus conqueri:ac ſepe illū quædam ex mariannes ueſtimentis poſterioribus diuidentem con
iugibus minitari ſolitos eſſe q̄ cito pro regalibus delitiis eas factis ueſtibus induerēt.His de cau-
ſis herodes licet præſtantem animum adoleſcentium formidaret: tamen ne ſpem correptionis
eis abſcinderet:ad ſe eos uocauit.Romam enim nauigaturus erat: & quaſi rex pauca intermina-
tus pluribus quaſi pater monuit: rogauitq; ut fratres diligerent promiſſa priorum peccarorum
uenia ſi poſt hæc meliores fierent.Illi autem criminationum inuidiam deprecando fictas eas eē
dicebant:purgationiſque ſuæ fidem rebus ipſis poſſe conſtare:uerum quoq; ipſum debere omiſ
ſa facilitate credendi aditum maledictis obſtruere.Nunquam enim calumniatores defore; dum
cui perſuadeatur extabit. Cum his eum mature placuiſſent:qui ut patrem præſenti metu reie-
cto:de poſt futuris mœrere cœperunt.Etenim cognouere Salomen ſibi eſſe inſenſam:& patruū
pheroram:utriq; autem ſeui & graues erant:ſed amplius pheroras qui totius quidem regni præ-
ter diadema ſocius erat: proprios autem redditus habuit.c.talēta totiuſq; trans iordanē fructus
ipſe caperet a fratre ſibi donodata. Quin etiam tetrarcham eum fieri beneficio cæſaris idem
herodes impetrauerat: regaliq; cuniugio dignatus erat:ſorore uxoris ſuæ nuptū ei collocata. Et
poſt illius mortem deſponderat ei filiarum ſuarum maximam.ccc.talentis in dotem datis. Sed
regale coniugium pheroras ancillæ amore captus refugerat.Quāobrem iratus herodes filiā qui-
dem nuptum dedit fratris filio: qui poſt a parthis occiſus eſt.Mox autem morbo pherore uenia
data indignationem remiſit.De hoc etiam erat opinio q̄ uiua regina herodem opprimere uolu-
iſſet ueneno.Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat:ut quamuis amantiſſimus frater eēt he-
rodis:fide tamen eorum quæ audiſſet adduceretur ad metum.Itaq; de multis qui ſuſpecti erant
habita queſtione poſtremo ad pherore amicos uenit:quoꝫ nulla quidem fuit de maleficiis aper
ta confeſſio:ſed q̄ amica ſuſpecta in parthos cogitaſſet effugere prodiderunt. Huius aūt conſilii
& fuge conſcium eſſe ariſtobolum ſalomes maritum cui rex eam tradidit. Poſtquā ſuperior ad-
ulterii cauſa peremptus eſt:ſed nec ſalome criminatione libera manſerat.Nam & hanc pheroras
accuſabat q̄ cum ſillaeo procuratore obedire regi arabum de nuptiis conſtituiſſet quem inimi-
ciſſimum herodes habet: conuicta autem & in hoc & in omnibus:quæ pheroras detulerat indul
gentiam meruit:atque ipſum etiam pheroram criminibus ſoluit.Domus uero tempeſtas in ale-
xandrum tranſiit:totaque capiti eius incubuit .Tres erant eunuchi regi cariſſimi: & ex genere
famulatus neminem id latebat. Vni enim uinum miniſtrare fuit cura:alteri cœnam apponere:
tertius autem dormitum eū collocabat:& cū ipſo cubabat hos mūeribus maximis alexāder cu-
piditati ſuæ ſubiecerat. Itaq; poſtquā regi hæc ſūt īdicata ui tormentoꝫ coacti & ſtuprū cōfeſſi
ſunt:& q̄bus eſſent ad hoc p̄miſſis inducti aperuerūt:quomō eos fefelliſſet alexander nullam in
herode ſpē habendam eſſe:improbo ſene commemorās: & qui capillos ificeret:niſi ob hoc ſolū

eum etiam adoleſcentem putarent:uerum ſe coli oportere: qui etiam inuito eo regni eſſet futurus ſucceſſor. Neq; multo poſt ab inimicis pœnas repeteret:fortunatoſq; amicos ſuos beatoſq; faceret ac præ cæteris ipſos. Quin & obſequia potentiũ alexandro clam parare:militũq; rectores Itemq; ordinũ principes occulte ad eum cõuenire dixerunt. Hæc herodes adeo pertimuit:ut nõ auderet ſtatim delata pferre:ſed exploratores die noctuq; ſubmittẽs dicta factaq; ſingula ſcruta batur:& de quibus ſuſpitio eſſet illico trucidabat. Itaq; regnũ eius acerbiſſima iniquitate repletũ eſt. Nam pro ſuo quiſq; odio uel inimiciciis calũnias fingere:multiq; regis iracundia cædis cupida cõtra aduerſarios abutebantur:& mendacio quidẽ confeſtim fides habebatur. Erant autẽ criminationibus ipſis uelociora ſupplicia. Deniq; accuſabatur qui modo accuſauerat: & cũ eo qui ante iuſtus eſſet ducebatur ad pœnã. De uita nanq; periculũ regis quæſtiones breuiore cõpendio terminabat. Ad hoc aũt ſæuitia proceſſerat:ut nec eoꝝ quãquã humanitus aſpiceret:qui accuſati non eẽnt:uerũ etiã amicis imitiſſimũ ſeſe præberet. Itaq; multis etiã regno interdixit: & ĩ quos poteſtatẽ non haberet in eos dictis aſperis ſæuiebat. Acceſſit malis antipater collectaq; amicoꝝ caterua nullum criminationis genus omiſit. Tantus etiam ineptia ſua regem cõmentiſq; delatorum timor inuaſit:ut ſtricto inſtare ſibi gladio uideret Alexandrum. Deniq; ſubito & ipſum coreptum in uincula coniecit:& in amicorum eius tormenta perrexit:multi autem taciti moriebãtur:nulla uitæ ſupra conſcientiam proditi. Alii uero quibus mendatium impatientia doloris extorſit:de patris eum inſidiis cum fratre Ariſtobolo cogitaſſe dixerunt tempuſq; obſeruaſſe: ut illo dum uenaretur occiſo romam profugerẽt. His tametſi ueriſimila non erant:ſed neceſſitate cruciatus ex tempore fingebantur:libenti tamen animo rex credebat pro conſolatione accipiẽs uinci filii ne id feciſſe uideretur iniuſte. Verum alexander ſuſpicionem patris nullo modo aboleri poſſe arbitrabatur:ultro malis aſſentiendum putauit ac digeſtis aduerſus inimicos.iiii.libris fatetur inſidias:eorumq; ſe plurimos ſocios habere proſcribit: ante omnes autem pheroram & ſalomen. Hanc enim etiam ſtupro ſibi quondam eſſe mixtam:cum uim noctu adhibuiſſet inuito. Iamq; libri in manibus erant herodis:multa & grauia de optimatibus fere clamantes cum mature in iudeam archelaus uenit metuens genero ſimul ac filiæ quibus etiã prouidentiſſimo cõſilio ſuccurrit:regiſq; minas arte diſſoluit. Mox enim cum eo congreſſus ubi nam eſt:clamat extialis gener meus:aut ubi parricidiale caput aſpiciam:quod meis manibus ipſe lacerabo: addãq; filiam meam bono marito nouo. Nam & ſi conſilii particeps non eſt:quia tamen eiuſmodi uiri coniunx fuit inquinata eſt. Miror autem patientiam tuam cuius periculum agitur q; adhuc uiuit alexander: ego nanq; ita ex cappadocia properans ueniebant:ut qui & illum olim reperirem dediſſe ſupplicium:& de filia quæſtionem tecum haberem:quam uitæ atq; contemplationis dignitate illi deſponderam. At nunc de utroq; nobis conſulendum eſt:licet nimium pater ſis:& ad puniendum inſidiatorem filium minus fortis. Permutemus dexteras: & alter alterius iracundiæ uicariæ ſuccedamus. Talibus increpans quãuis pertinacem fallit herodem. Itaq; quos alexander perſcripſerat libros legendos ei præbet ſinguliſq; capitulis inſiſtens cum eo deliberabat. Vnde occaſionem ſui conſilii nactus archelaus paulatim cauſas in eos qui ſcriptis continebantur:& in pheroram contulit. Cum autem ſibi credere regem uideret: conſiderandum eſt inquit ne forte adoleſcentulus tot nequiſſimoꝝ inſidiis circũueniatur:non tu ab adoleſcẽtulo: nec enim apparere cãm cur in tantum ruerit ſcelus: qui & nũc regno potiretur: & ſucceſſionem regni ſperaret niſi aliquos haberet huius perſuaſionis auctores:qui ad ſiniſtram partẽ lubricum ætatis impellerent. Ab eiuſmodi nanq; hoĩbus non ſolum adoleſcentulos falli:uerum etiã ſenes domoſq; clariſſimas totaq; regna ſolere ſubuerti. Conſentiebat dictis herodes: iramq; paulatim remittebat in alexandro:& in pherorã excitabatur. Nanq; hoc erat librorꝝ quatuor argumentũ:qui ubi propenſiorem eſſe regis animum ſenſit:& in omnibus apud eum amiciciam archelai præualere:quã honeſte non poſſit ex impudentia ſalutem quæſiuit. Relictoq; alexandro confugit ad archelaũ. Et ille non inquit uidet quo ſe pacto eximat tantis criminibus inuolutum:quibus manifeſte cõuinceretur regem inſidiis uoluiſſe decipere oĩumq; maloꝝ præſentiũ adoleſcẽti cauſa fuiſſe:niſi malit omiſſis artibus callidis & negãdi pertinacia quibus inſimularetur oĩa confiteri:& a frare pſertim cũ dilectus eſſet ueniam petere. Nanq; ad hoc ei modis omnibus ſe quoq; opem laturũ paruit archelao pheroras:atraque ueſte cum lachrymis: ut quam miſerabilis appareret iſtructus ad pedes herodis acceſſit:ſicque meruit ueniam poſtulans:& ſe quidem ſceleratum eſſe fatebat. Nanque omnia que ſibi obiicerentur feciſſe. Horum autem cauſam eſſe dicebat diminutionem mentis atq; inſaniam ex mulieris amore conceptam. Itaq; poſtq; ſtetit pheroras ſemetipſe accuſatorac teſtis tunc eum iam archelaus excuſando herodis iracũdiã mitigabat propriis uſus exẽptis Etenim ſe quoq; a fratre multo grauiora perpeſſum. Naturale ius dicebat antepoſuiſſe uindictæ

quippe in regnis uelut in magnis corporibus ſemper aliquã partem pondere ipſo tumeſcere: quã recidi quidem non oportet: leui uero cũrari. Multa in hũc modum locutus archelaus, Herodem quidem pherore placidum reddidit: ipſe autẽ alexandro tamdiu manebat iratus: ſi liãq; ab eo diſtractam ſecum abductuꝝ eſſe firmabat: donec herodem compulit ultro pro adoleſcentulo deprecari: ut iterum ei filiam deſponderet. Satis autem cum grauitate archelaus cui uellet eam præter Alexandro collocari promiſit: maxime enim impendere quæ iura inter ſe affinitatis inuiolata permaneant: regem autem ſibi filium ab eo donatum infirmante niſi matrimoniũ diremiſſet: q̃ & liberos iam haberent: uxor quoq; ab adoleſcente diligeretur: quæ ſi remaneret: peccatorum foret obliuio: ſi uero diſcederet cauſa de oĩbus deſperandi molliorem nanq; fieri audaciã: ſi domeſticis affectionibus diſtrahatur. Vix tandem ceſſit: unaq; & ipſe rediit cum adoleſcente in gratiam & patrẽ eius reduxit. Proculdubio tamen eum Romam mitti deberẽ: ait cum cæſare collocutuꝝ: de oĩbus enim ſeſe litteras ad eum feciſſe. Conſilium quidem Archelai quo genꝰ periculo liberauit peractum erat: & reintegrata gratia in epulis & humanitate conuictus familiariter uerſabantur. Abeuntem autem muneribus talentoꝝ ſeptuaginta: ſolio quoq; aureo gẽmis ornato. Et eunuchis & concubina donat herodes quæ panichis uocabatur. Itemq; amicoꝝ eius quiq; pro merito: quin & cognati regis omnes iuſſu eius Archelao dono dederunt: eumq; tam ipſe quã optimates eius Antiochiam uſq; proſecuti ſunt. Non multo aũt poſt quidam in iudeã uenit Archilai conſiliis multo potentior: qui non ſolũ reconciliationẽ gratiæ Alexandro quæſitam fecit irritam: uerũetiam cauſa fuit ut periret. Laco erat genere nomine Ericles ad regni deſiderium amore pecuniæ corruptus. Iam enĩ luxum eius regia tolerare non poterat. His ampliſſimis donis herodi oblatis: uelut eoꝝ quæ aucuparetur illecebra: cum ſtatim multiplicata recepiſſet ĩmaculatam liberalitatẽ nihil eſſe ducebat: niſi regnum ſanguine cõparaſſet. Itaq; regem adulatiõe falſiſq; de ipſo laudibus: & ſermonis calliditate circũuenit: matureq; proſpecto eius ingenio dictis ſimul & factis ne illi placerent inter primos eius amicos habetur. Nam & rex & omẽs eius comites libenter ciuem ſparthæ patriæ cauſa præcipuo dignum honore ducebant. Ille autẽ poſtquã fragilitatem domus animaduertit: fratrũq; inimicicias & quẽadmodũ pater in ſingulos eſſet aĩatus: Antipatri quæ quidẽ hoſpitio præuentus erat. Simulata uero amicicia fallebat Alexandrum olim ſe & Archelai ſociũ eſſe mentitus: quo etiã citius quaſi probatus obrepſit. Moxq; ab eo fratri quoq; Ariſtobolo cõmendatus eſt. Pertentatis aũt perſonis omnibus aliã alio modo ſubibat: ac primum fit antipatri mercenarius & alexandri proditor: illum exprobrando caſtigans q̃ cum fratrum ſit maximus ſpei ſuæ negligit inſidiatores. Alexandrum uero q̃ regina creatus & regiæ coniugis uir filium priuatæ mulieris pateretur regno ſuccedere. Præſertim cum habebat magnam occaſionẽ Archelaum: quæ quidem adoleſcenti uera fide ſuadere uidebatur q̃ amiciciam ſimulaſſet archelai. Vnde nec alexander quicquã metuens: & de antipatro quæ ſe moueret apud eum querebatur: & q̃ nihil mirum faceret herodes ſi cum matrẽ illorum interemerit: ipſis quoq; regnum auferret: quoꝝ cauſæ Euricles & miſereris eos & dolere piter ſimulans etiã ariſtobolum ad ea dicenda pellexit: atq; ita querelis in patrẽ utroq; deuicto referens ad antipatrum ſecreto diſcedit: affiſto inſidiaꝝ quoq; mendacio quas ei fratres firmaſſe parabat: ac pene iam ſtrictis gladiis in eum irruere. Ob hoc aũt multa pecunia donatus ab antipatro laudator eius erat apud patrem: & ad extremum necis alexandri: & ariſtoboli redempta opera ipſe accuſatoris partibus fungebatur. Cunq; adiiſſet herodem uitam ei ſe repẽdere beneficiis ſibi pro delatis: & lumẽ referre dixit hoſpitio. Nanq; olim alexandrum exacuiſſe gladium & confirmaſſe dexteram: uerũ ſceleri tanto fuiſſe impedimento q̃ ſocietatem facinoris aſſimulaſſet. Alexandrum enĩ dicẽ nõ bene ſecum herodem actum putare: q̃ regnum obtinuiſſet alienum & poſt matris eoꝝ necem principatum eius dilaceraſſet: niſi eam degenerem coaptaret herodẽ: auitumq; ipſoꝝ regnũ antipatro ſpurio propinaret. Proinde ſemet hyrcani manes & Mariannes ultum iri. Nec enim decere ſucceſſionem regni ab huiſmodi patre ſine cæde ſuſcipere: multis eĩ rebus ad hoc excitari quotidie: quia nihil oĩno loqui ſine calũnia liceret. Nam ſi de nobilitate alioꝝ fiat mentio ſine ratione ſe contumeliis affici patre dicente ſolus generoſus alexander: & cui pater ſit pro ignobilitate decori inuentionibus quoq; offendere ſi taceat. Si uero laudet cauillatorẽ appellari prorſus ubiq; immitem ſibi patrem offendere: ſoliq; antipatro indulgentem: ob quæ uelle mori non recuſare; niſi ex uoto ĩſidiæ ſucceſſiſſent: ſin eum occidiſſet: primum ſalutis occaſionem fore archelaum ſocerum ſuum ad quẽ facile poſſit effugere. Deinde cæſarem qui nunc uſq; ignoraret mores herodis: nec enim ſic ei aſtaturum ut antea patris præſentiam formidando: nec de ſuis tantum criminibus locuturum; ſed primum totius gentis erũnas: & quos ad necẽ uſq; tributis opprimeret uulgaturum. Deinde in quibus delitiis quibuſq; actibus parte ſan guine pecuniæ cõſumptæ ſint

& qui uel quales ex illis fuerint locupletati: qua causa ciuitates plagatæ: ibi aũt quæsiturũ: & aui & matris necem: & omia scelera regis retexturum: q̃bus cognitis nemo se iudicauerit parricidã. His Euricles in alexandrum falso delatis antipatri laudes prosequebatur illum solum qui patrẽ diligeret esse confirmans: quicq̃ adhuc ĩsidias retardasset. Rex aũt nondũ præterite suspitionis dolore cõpresso intolerabilis iracundiæ feritate turbatur: in hoc tempus nactus antipater alios accusatores fratribus subornauit: qui eos dicerẽt cum iocundo & tyrãno clã colloqui solitos eẽ equitum regis olim principibus: tunc uero propter quasdam offensiones ordinibus motas. Hac denique prædignatione succensus: confestim eos tormentis herodes subdidit. Illi autẽ nihil eoꝝ se quæ crimini darentur scire confessi sunt: sed oblata est quædam uelut ad propositum castelli alexandri ab alexandro scripta epistola deprecante: ut cum aristobolo fratre se in castellum reciperet: si patrem interfecissent: tam armis q̃ aliis subsidiis eos uti permitteret: hanc alexander diophanti cõmentũ esse dicebat: qui regis erat notarius homo audacissimus: & cuiuslibet mãus literas imitari percallidus. Itaq̃ multis sæpe falso cõscriptis ad hoc postremo occisus est. Torto ãt castelli quoq̃ præposito: nec eius ĩdicio quicq̃ herodes eoꝝ: quæ delata erãt uera esse cognouit. Sed quamuis nullum documentũ ualidum proferret filios: tamẽ interĩ absolutos asseruari præcepit. Euriclea uero domus suæ pestem ac totius sceleris fabricatorem bene de se meritum dato remq̃ salutis appellans: talentis quinquaginta donauit. Ille autem priusq̃ certũ fama nũciaret ad archelaum properat: aususq̃ dicere: q̃ herodẽ reconciliasset elexandro: ab illo quoq̃ pecunias capit. Deinde ĩ achaiam transgressus ad similia facinora male quæsitis abusus est. Postremo apud cæsarem accusatus q̃ dissensiõibus repleuisset achaiã & ciuitates spoliaret: inde fugat: atq̃ hoc eum mõ pene Alexandri & aristoboli p̃secutæ sunt: hoc loco dignũ est Coumeuaristũ huic spartiatæ conferre. Nãq̃ is cũ amicissimus esset alexandro: eodẽq̃ tempore quo Euricles ibidẽ erat aduenisset percõtanti regi sup his quæ ille insimularet: iuratus nihil se ab adolescentibus audisse firmauit. Nec tamen id quicq̃ miseris profuit apud herodẽ solis maledictis aures paratissimas aperientẽ eumq̃ gratiosissimũ sibi iudicantẽ: qui secum eadem crederet: hisdemq̃ moueretur. Incitabat præterea Salome crudelitatẽ eius in filios. Nanq̃ hãc aristobolus quo periculis inuolueret: quam & socrum habebat: & amitã monitum miserat: ut saluti suæ consuleret: quasi rex eã decreuisset occidere iterum insimulatã quorum ante fuerat accusata: q̃ enĩ Silleo arabi nubere cupiens: quem sciret eius inimicum: occulta illi secreta regis nũtiaret. Et hoc fuit extremũ quo tanq̃ tempestate oppressi adolescentes: non secus ac turbine pessundati sunt. Salome enĩ ꝓtinus cotendit ad regem eiq̃ monita aristoboli prodit: atq̃ ille ulterius durare non passus: utrũq̃ filiũ uinxit: & separatos asseruari præcepit. Deide uolumũ militiæ magistrũ: & ex amicis suis olipũ descripta ferentes indicia proficisci iussit ad cæsarem: qui postq̃ Romã naui delati sunt: regisq̃ litteras reddiderunt: uehementer quidẽ cæsar in adolescentes exarsit: uerũ etiã potestatẽ in filios a patre auferendam esse non duxit. Deniq̃ rescribit ei ut ipse sui dominus esset arbitrii: melius tamen facturum dicens: si in cõmuni consensu propinquoꝝ suorum prouinciæq̃ rectorum de insidiis quæreret: eosq̃ si delato crimini reperiret astrictos occideret. Si uero fugã tantũ esse meditatos mediocri supplicio cõtentus esset. Parit scriptis herodes: cunq̃ beritũ quo cæsar iusserat peruenisset cogit iudicium. Præsederunt aũt iudicio rectores: quibus a cæsare scriptum fuerat: saturninus & penaius legati: & cũ his uolumnius procurator. Itẽq̃ propinqui regis & amici: necnon & Salome & pheroras: & post hos optimates Syriæ præter archelaum regẽ. Nanq̃ hũc hero des q̃ alexandri socer esset suspectũ habebat. Sed filios quidẽ satis ꝓuido consilio in iudiciũ non produxit: sciebat enĩ q̃ si tãtũ uisi fuissent omni mõ ad misericordiã cũctos impellerent: si uero etiam dicendi copiã nacti essent facillime alexãdrũ obiecta diluere. Igitur illi quoq̃ custodiebãt in platene uico sidonioꝝ. Exorsus aũt rex ueluti cũ p̃sentibus ageret cõmouebat: & ĩsidias qdẽ timide obiiciebat. Nam probatiõibus deficiebat maledicta uero & probra & iniurias: & peccata plurima in se admissa prosequebat: eaq̃ morte grauiora esse consessoribus demonstrabat. Postremo cũ nemo cõtradiceret semetipsum argui miserabiliter questus: acerbãq̃ uictoriã uincere singulos sniam rogat ĩ filios: & primus saturninus cõdẽnãdos esse adolescentulos: sed nõ morte ꝓnunciauit: nec enĩ fas esse cũ tres ipse astantes habet filios mortẽ alienis decernere. Idem etiam duobus legatis uisum est: eosq̃ nõnulli alii secuti sũt. Tristẽ uero sentẽtiã primus uolũnius dixit cunctiq̃ post eũ herodis æmulatione uel odio: neq̃ indignatione quisquã necãdos esse adolescẽtes iudicauit. Tunc aũt uniuersa iudæa & Syria suspensa quidẽ opperiebat huius tragœdiæ finẽ: sed nemo æstimabat herodis crudelitatẽ ad parricidiũ usq̃ processurã. Ille tãtũ filios tyrũ traxit: atq̃ inde naui cæsareã deuectos: quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea uetus quidam regis miles Tyro noie: qui & filium habebat alexandro assuetum atq̃ amicum: & ipse diligebat

adoleſcentulos: præ nimia indignatione mẽtis in poſtremo hos circũiens clamitabat cõculcatã eſſe iuſtitiã ueritatẽ periiſſe:naturam eſſe confuſam:uitãq; hominũ iniquitatis eſſe plenã:& oĩa quæ dolor contẽptori uitæ dictaſſet:deinde ipſum etiã regẽ auſus adire:mihi uero inquit oĩum uideris eſſe infeliciſſimus:qui contra cariſſimos nequiſſimis credas.Siquidẽ pheroras & Salome fidem apud te aduerſus filios habent:quos ſæpe ipſe mortis ſupplicio dignos eſſe iudicaſti:neq; aduerſus hoc eos agere:ut iuſtis ſucceſſoribus deſtitutus cum ſolo remaneas antipatro capi faci-le regem optantes.Verũtamen cogita ne ille quoq; militibus odioſus ſit propter cædẽ oĩum fra-trum. Nullus enim eſt qui non adoleſcentiũ miſereatur.Principũ autẽ plurimi etiã palã grauiter ferunt.Hæc dicens ſimul eos:quibus res indigna uideret noſabat.Rex aũt ſtatĩ illos & ipſum cũ filio cõpræhendi iubet.Ibiq; cũ aliis quidã regalis tonſor noĩe tripho:neſcio qua exagitatus inſa-nia ſemetipſum indicans ꝓſilit:ac mihi quoq; tyro inquit iſte perſuaſit ut occaſione tondẽdi no uacula te occiderẽ:magnaq; alexãdrũ daturũ munera pollicebat.His auditis herodes: & tyronẽ eiuſq; filium:& tonſorẽ ſubdidit quæſtioni.Cunq; illi ꝓnegarent:tonſor aũt amplius nihil dice-ret tyronẽ uehementius torqueri iuſſit:tũ quæ filius eius ꝑis miſeratiõe cõmotus cũcta ſe regi: ſi eũ ſibi cõdemnaſſet indicatuꝝ promiſit.Eoq; relaxato ipſius occidendi patrẽ ſuum habuiſſe uolũtatem:dixit impulſum ab alexandro.Hoc autẽ quibuſdã factũ ab adoleſcente uidebat: quo tormentis eriperet patrem.Nonnulli ueꝝ eſſe firmabant.Herodes tamen & militũ prĩcipibus & tyrone pro contione accuſatis:ita in eos armauit populũ:ut ibidẽ cũ tonſore lignoꝝ & lapidũ ictibus interirent.Filios uero in ſebaſten miſſos:quos non longo a cæſario interuallo diſtaret:of focari præcepit ea quæ re mature perfecta in caſtellum alexãdriũ mortuos aſportari cũ alexãdro materno auo ſepeliendos.Hic finis quidẽ ariſtobolo & alexandro uitæ fuit.Antipatro cũ iã ſine controuerſia ſucceſſorem regni ſperaret:intolerabile gentis excepit odiũ cunctis ſcientibus illũ omnes fratribus ſuis conſeruiſſe calumnias:nihiloq; minus timor eũ nõ mediocris ſollicitabat creſcente ſobole peremptoꝝ.Erant enĩ alexandro ex Claphira filii duo Tygranes & alexander: itemq; ariſtobolo ex beronice ſalomes filia herodes & agrippa & ariſtobolus: filiæq; herodias & marianne.Sed glaphirã qnidẽ herodes cũ dote ſua in Cappadociam dimiſit poſtquã alexandrum interfecit.Beronicem aũt ariſtoboli coniugẽ auunculo antipatri nuptũ dedit: qui ut ſalomen q̃ offenſam habebant ſibi reconciliare iſtas nuptias excogitauit.Idẽ uero etiam pheroré mũeribus aliiſq; obſequiis atq; amicos præterea cæſaris ambiebat:magnas romã mittendo pecunias.Satur-ninum enim cũ aliis omnibus apud Syriã donis expleuerat:hoc aũt magis inuiſus erat cunctis q̃ plura donabat:uelut ope tantas non munificentia largiretur:ſed metu conſumeret.Itaq; euenie-bat ut nec accipiendum beniuolentia quicquã profecerit:quibuſque nihil dediſſet acerbiores in imicos haberet.Indiſtributionibus munerũ quottidie largior erat:cũ præter ſpem uideret orbos pueros ab herode curari quantũq; illum peremptoꝝ cædis pœniteret prolis eoꝝ miſeratiõe ſi-gnificari.Conuocatis enĩ propinquis ac amicis ſuis:& pupillis aſtantibus cũ lachrymis oppleſſet oculos dixit:hoꝝ qdẽ mihi patres fortũa quædã triſtis eripuit:ipſos ãt orbitatis miſericordia cũ natura cõmendat.Experiar itaq; ut ſi pater infortunatiſſimus fui:auus tamen ſim prouidentior: & a quibus poſt me regantur amantiſſimos mihi relinquã. Deſpondeo igitur filiã tuã pherora maximo filiorum alexandri ut ei curator ſis neceſſarius.Tuo uero ãtipater filio ariſtoboli filiã: eris enĩ hoc mõ pater orbatæ.Sororẽ uero eius meus herodes accipiet:& pontifice auo materno ꝓnatus.Et de his quidẽ ſit iudiciũ meũ:neq; quiſquã dirimet quin me amabit. Precor aũt deũ etiam bono regni mei:meorũq; nepotamẽ copulare nuptias:atq; hos pueros placidioribus:quã patres eorum oculis aſpicere.Poſtquã hæc locutus effleuit & pueroꝝ dexteras iunxit:benigniſſi-me conſalutatis ſingulis dimiſit conſiliũ:ſtatĩ diriguit antipater quantũq; dolore affectus eẽt ne minẽ latuit pupilloꝝ.Nanq; honorẽ apud patrẽ quoq; ſibi derogatũ exiſtĩabat:iterũq; de rebus cunctis periculũ fore:ſi alexandri filius præter archelaũ etiã pherorã adiutorem haberet:ad hoc reputabat odiũ ſuum:& orbitatis miſerationẽ qua tota gens flectebat quanto uiuentiũ pueroꝝ ſtudio:& quanta memoria mortuoꝝ ſcelere tenerent iudæi.Itaq; omnimodo dirimere ſpõſalia ſtuduit:& callide quidẽ patri ſurripere timuit ſæuiẽti:acriterq; uigilanti ad ſuſpicandũ.Palã uero eũ ſupplex adire auſus ẽ coráq; depoſcere:ne ſe honore priuari quo dignũ eẽt iudicaſſet:nudũq; regis nomẽ habere uellet:regni aũt ſubſtantiã penes alios eſſe:nec enĩ poſſe regẽ obtinere domi-natum:ſi præter auũ Archelaũ etiã Pheroras Alexandri filio ſocer eſſet adiunctus. Inſtantiſſime uero precabatur:quia numeroſa eſſet regia progenies nuptias ꝑmutari.Noué nanq; regi uxores erant:ſed harum ſeptem unde filios ſuſceperat ipſum antipatrum ex doſide herodem autem ex Marianne pontificis filia:itemq; antipan & Archelaũ ex Martha ceſamaritide filiãq; Olympiadẽ: quã frater eius Ioſephus habuerat:ex hieroſolomytide uero Cleopatra heroden & Philippũ:nec-

non ex Pallade Phaſellũ. Habebat autẽ filias quoq; alias Boſamen & Salomen:unã ex Phedera: & alteram ex lopide:duaſq; uxores ſine filiis conſobrinam & ſororẽ ac præter has Alexandri & ariſtoboli ſorores duas ex marianne. Cum igitur tanta prolis copia ſupereſſet aliter nuptias iũgi poſtulabat antipater. Rex aũt perſpecto eius animo quid de pupillis cogitaret uehemẽter iratus eſt:quippe filioꝝ quos interfecerat caſum reputans formidabat:ne etiã hi quandoq; criminatio nũ antipatri præmiũ fierent:ſed tunc quidẽ ſeuioribus dictis protelat. Poſtea uero blãditiis eius abductus ſponſalia reformauit:ac primum ipſi antipatro Ariſtoboli filiam collocat:filium uero eius iungit filiæ Pherore. Hinc licebit aduertere quantũ anti patri ualuerit adulatio: q; ipſi in ſimili cauſa impetrare ſalome non potuit. Hanc enĩ quãuis ſoror eſſet:atq; hoc ſæpe intercedẽte. Iulia uxore cæſaris poſtulaſſet arabum regi nubere non paſſus eſt: ſed inimiciſſimã ſibi fore iurauit:niſi ab hoc ſtudio deſtitiſſet. Poſteaq; inuitam Alexe cuidam ex amicis ſuis ĩ matrimoniũ dedit:eiuſq; filiarum unam alexandri filio:alteram antipatri auunculo tradidit. Natarum autem Mariannes una ſororis filium habebat Antipatrum. Altera fratris Phaſelum. Sic interrupta pupillorum ſpe antipater & pro ſua cõmoditate affinitatibus iunctis expectatione certa nitebatur: adiectaq; malignitati fiducia nequaq̃ erat tolerabilis:nã quia ſingulorũ odium uitare nõ potuit: ſecuritatem ſibi extorquere querebat. Cum præterea pheroras ei ueluti iam cõfirmato regi obſecundaret:quĩ & mulierum cõflata in aula cõflatio nouas turbas excitabat. Etenĩ pherore uxor cum matre ac ſorore ſua:necnon & matre antipatri multa in regno inſolenter agebat: auſa etiã duas regis filias contũelioſe tractare:cui rei maxime ab antipatro erat abiecta. Itaq; cũ illi iuiſæ eſſent:alis quidẽ morigeras habebãt:ſola uero ſalome aduerſabaẽ eoꝝ concordiæ q; nõ bono regis coirent apud ipſũ inſimulabat. Cognita uero eius delatiõe mulieres quodq; herodes ægre tuliſſet:aperto quidẽ cõuentu & fãiliaritate abſtinuerũt:cõtra uero etiã diſcordare inter ſe rege audiente ſimulabant. Cũ his colluderet antipater:ut palã pherore miniẽ dubitaret offendere:occultos ãt cœtus & nocturnas cõmeſſationes habebant:earũq; cõfeſſionẽ fecit obſeruatio firmiorem:cum horum nihil ignoraret Salome:ſed herodi cuncta nunciaret. Ille aũt ardens iracundia maximeq; contra Pherore coniugẽ q; eã præ cæteris accuſaret ſalome conuocato cognatorum amicoꝝ conſilio: & talia multa mulieris & filiaꝝ contumelias crimini dedit:quodq; phariſæis mercedẽ cõtra præbuiſſet:fratréq; ſibi hoſtẽ reddidiſſet expugnatũ uenenis. Poſtremo cõuerſus ad pheroram: utrum ait ſe fratrem an uxorem uellet optare. Cunq; ille ſe citius uita dixiſſet quã coniuge cariturum incertus quid ageret ad antipatrũ ſermonẽ cõtulit:ac ne cũ pherora:uel eius coniuge.aut quouis alio quĩ ad eã pertineret unquã colloqueretur edixit. Verum ille palã præcepta cuſtodiens in occulto cũ his pernoctabat. Metuẽſq; obſeruationẽ ſalomes p amicos in italia degentes ut romã proficiſceretur effecit:ipſorum platis litteris ubi antipatrum aliquanto poſt tempore ad cæſarẽ mitti oportere perſcriberent. Igitur Herodes nihil moratus eũ miſit cunctis quæ uſui forent magnaq; pecunia liberaliter inſtructum. Teſtamẽtũq; una portãdũ ei dedit in quo Rex ipſe Antipater inſcriptus erat. Et Antipatri ſucceſſor Herodes ex Marianne pontificis filia procreatus. Quĩ & ſilleus arabs itidem Romam negleto cæſaris præcepto nauigauit. De his cum Antipatro certaturus:de quibus cum Nicolao cãm antedixerat. Non leue aũt cũ areta rege ſuo certamen habebat:cuius & alios amicos interfecerat:& ſeniũ in petra oppido potentiſſimũ: redemptoq; phabato diſpenſatore cæſaris fautore utebatur etiã in heroden. Sed maiore pecunia data herodes phabatum a ſilleo remouit:ac per ſemetipſum quæ cæſar iuſſerat exigebat. Ille aũt cum nihil dediſſet:accuſabat apud cæſarẽ phabatum diſpenſatorẽ eſſe dicens:non quæ ipſi: ſed quæ herodi expedirent. Quibus cõmotus ad iracundiam phabatus adhuc aũt apud heroden maximus habebaẽ: ſecretorum ſillei proditor factus eſt regiq; indicauit q; Silleus corinthũ eius ſatellitem pecunia corrupiſſet:eũq; aſſeruari oporteret:neq; rex id facere dubitauit:quoniã corinthus iſte licet in aula regis eſſet educatus ex Arabia tamẽ fuerat oriundus. Igitur mox non illum ſolum corripi:ſed etiã duos alios Arabas iuſſit eum apud repertos unũ ſillei amicum: alterũ phiarchum. Qui ſubditi quæſtiõe magna pecunia corintho:ut heroden occideret p ſuaſiſſe cõfeſſi ſunt. Illi quidem etiã a Saturnino rectore ſyriæ interogati Romam tranſmiſſi ſunt. Herodes aũt pherore uehementius imminebat:ut repudiaret uxorẽ. Aliquid enĩ quod mulierẽ plecteret excogitabat quia multas ĩ eam odii cauſas haberet:donec ipſum etiã fratrem cũ ea ſupra modum indignatus eiecit. Pheroras autem æquo animo accepta iniuria in tetrachiam ſuam receſſit:iuratus unum ſui exilii finem ſibi fore mortem herodis. Neq; ſe ad eum reuerſurum eſſe dum uixerit. Deniq; nec ægrotum quamuis ſæpe accitus fratrem uiſere uoluit cum quibuſdam mandatis eum quaſi moriturus uellet inſtruere. Sed ille quidem præter ſpem conualuit. Poſtmodum autem pheroras in morbum incidit:tumq; herodis patientia demõſtrata eſt. Nam & uenit ad eũ

& humaniſſime curatū uoluit. Sed morbū ſuperare nō quiuit: in diebus enim paucis ē mortuus. Quem licet ad ultimum uitæ diem dilexiſſet Herodes: tamen q; illum quoq; ueneno peremerit fama uulgatum eſt. Verum eius corpore in hieroſolymā portato luctum maximū cunctæ gēti denūtiauit: clariſſimaq; funus ſepultura dignatus ē. Vnus qdē interfector Alexādri & Ariſtoboli hunc exitum uitæ ſortitus eſt. Tranſiit aūt in Antipatrum auctorem pœna ſceleris ex interitu pherore nacta principium. Quidam enī ex eius libertis cū regem triſtes adiiſſent fratrem ipſius pheroram ueneno interemptum eſſe dicebant. Nam quendā ei cibū obtuliſſe coniugē ſuam nō eo quo ſolebat modo conditum: eoq; ſumpto illū morbo protinus eſſe corruptum ueniſſe aūt ante biduum matris ac ſororis eius accitu quādā ueneficā mulierculā ex Arabia: ut uenenū pherore cōficeret amatoriū & p amatorio dediſſe mortiferū ſillei conſilio. Nanq; illi notum fuiſſe: perculſus igitur plurimis ſuſpitiōibus rex: ancillas & nōnullas libertinas quæſtioni ſubiicit. Ibiq; tum exclamat aliqua doloris impatiens. Deus cæli tærræq; rector in matrē Antipatri quæ horū nobis malorū cā eſt uindicet. Hoc rex indicium nactus perſequebat ulterius īdaginem ueritatis. Mulier uero & matris antipatri familiaritatē cū pherora eiuſq; uxoribus & occultos eorū cōuētus: aperuit quoq; pheroras & Antipater redeūtes a rege: tota cum illis nocte potare ſoliti eſſent ſeruis omnibus excluſis & ancillis. Vna quidē libertinarū hoc indicauit. Cum aūt ancillæ ſeparatim: ſingulæ torquerentur: patuit omnium dicta congruere: qua de cā romam quidē Antiparer ex compoſito pheroras aūt trans flumen recedere curauiſſet. Nam ſæpe illos in ſermone dixiſſe q; poſt alexandrum & Ariſtobolū ad ipſos eorūq; coniuges tranſiturus eſſet herodes. Nec alicui poſſe parcere: qui marianne eiuſq; filiis minime peperciſſet: ideoq; melius eſſe ab hac beſtia: quā longiſſime fugere. Sæpe autem dixiſſe matri antipatrum conquerentem q; cū ipſe iam canus eēt pater in dies ſingulos iuueneſceret ſeq; fortaſſe priuſquā regnare incipiat moriturū: aut nunquā ille deceſſerit quando autem iſtud fiet: uoluptatē ſibi ſucceſſionis omnino fore breuiſſimā. Pullare præterea hydræ capita hoc eſt Alexandri & ariſtoboli filios: ſibi autem filiorum quoq; ſpē ademptam eſſe patris iniuria: qui non eorū quenquā poſt mortem ſuā regni ſucceſſorē: ſed Mariannes filium ſcripſiſſet heroden. Qua quidē in re prorſus eum ſenectute delirare: ſi teſtamētū ſuum ſtandum arbitraretur. Te nāq; ut ex eius progenie nemo ſupereſſet: curaturum. qui etiā cū omnes patres quibus inuiſum quā filii fuerunt nomen odio uindicat. Plus tamen eum etiā fratres odiſſe. Deniq; nuper ſibi ne cum pherora colloquereē. c. talenta donaſſe atq; cum pheroras diceret quid enim per nos lædabatur: reſpondiſſe Antipatrū utinā cunctis ablatis nudos ſe dūmodo uiuos relinqueret. uerum hoc nequaquā fieri poteſt ut tā peſtiferā beſtiam quiſquā effugiat: ſub qua nec amicis eſſe palam liceret. Deniq; nunc occulte inquit conuenimus: licebit auteē aperte ſi uirorū ſpiritum manuſq; habeamus. Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt: & q; pheroras cum illis petram fugere cogitaſſet: ut omnibus aūt dictis herodes crederet. c. talentis effectū eſt. De his enī ſoli antipatro dixerat. Igitur ante alios ī doſiden antipatri matrē furor eius erūpit: eamq; omni ornatu quē illi donauerat ſpoliatā multis comparato talētis expellit. Deinde ita depoſita pherore mulieres a tormentis recreabat. Timore aūt pauidus erat & ad omnes ſuſpitiōes excitabatur multoſq; innocentes metu ne quē nocētiū prætermitteret in torméta ducebat. Hic ad ſamaritam ſe cōuertit antipatrum qui procurator erat antipatri: & ex illius cōmentis cōperit necandi ſui cauſa ex ægypto antipatrum uenenū malū petiiſſe p aliquē antiphili collegā: idq; ab eo antipatri auunculū accepiſſe heſdionē ac pherore tradidiſſe. cui mandaſſet Antipater: ut Heroden occideret: dum ipſe romæ abeſſet: ac ſuſpitiōe careret: pheroram uero uenenū uxori ſuæ dediſſe ſeruandum. Itaq; hanc euocatā ſtatim rex quod acceperat afferre iubet. Illa uero quaſi allatura egreſſa de tecto ſe præcipitē dedit: ut eo modo exprobrationis & regis uerbera p uenirēt. ſed dei prouidentia ſicut apparet quæ ab Antipatro pœnas repeteret non in caput: ſed ī alteram delata partem periculum mortis euaſit. Portataq; ad regem ubi reſipiſcere potuit. Nam caſus eā perturbauerat: & quamobrem ſe præcipitaſſet interogata iurante rege: q; uera dicēti remitteret omne ſupplicium: ſin falſa promere maluiſſet: corpus eius tormētis abſumeret. Neq; ſepulturæ quicquam relinqueret: pauliſper tacuit. Deinde quid inquit ſecreta cuſtodio cō pheroras obierit antipatro qui nos omnes perdidit ſeruatura? Audi rex & tecum deus teſtis ueritatis qui falli nō poteſt. Cum pherore morituro lachrymās aſſiderem: tunc ille me ad ſe uocauit: & multū inquit mulier de fratris erga me animo ſum deceptus. Nam qui ſic me diligeret inuiſum habui: & neare cogitaui: qui tanto nunc mei: licet nec dum mortui: dolore cōfunditur. Sed ego quidem ob impietatem pretium fero: tu uero quod in eum ſeruas relictum nobis ab Antipatro uenenum huc affer propere: meq; uidente conſume: ne ad inferos quoq; ultricē huius ſceleris conſcientiā deferam. Ita ut iuſſit attuli: & magnam quidem ueneni partem ſub obtutibus eius ī ignē effudi:

modicum uero mihi per dubios casus & quæ te metuerē reseruaui. His dictis illa quidē omīno paululum quiddam ueneni habentem pixidem profert. Rex quidē ī matrem fratrēq; Antiphili contulit quæstionē. Verum hic quoq; antiphilum ex ægypto attulisse pixidem fatebatur: illūq; uenenum a fratre apud Alexandriam exercente medicinam accepisse dicebant. Totum autem regnum circueuntes Alexandri & Aristoboli manes ipsī erant incertarum rerum exploratores atq; iudices: & a suspitionibus remotissima approbationes trahebāt. Deniq; etiā pontificis filiā mariannem cōsciam esse maleficiorum patuit. Hoc enim tortis eius fratrbus demonstratū est. Rex autem matris audaciam filii quoq; penuria coercuit. Nam quem illa pepeat herodem Antipatri successorem scriptum ex testamento deleuit. Post hæc etiam batillus nouissima cōsiliorū Antipatri fides documentis accessit. Nanq; is erat quidam libertus eius: aliud autem uenenum ferens: hoc est aspidum uirus aduenerat: aliorumq; serpentum sucos: ut si prius fuisset inualidū: hoc se pheroras cum coniuge in regem armaret. Idem uero præter susceptam contra salutē pris audaciam uelut operā subsiciuam habebat epistolas aduersum fratres compositas ab Antipfo. Erant autem romæ in studiis archelaus & philippus iam adolescentuli magnicq; animi regis filii quos Antipater uelut imminentes spei suæ remouere festinās: quasdam in eos litteras ipse finxit amicorum nomine romæ degentium. Nonnullis autem corruptis scribere persuasit. q; multis patrem maledictis carperent: Ac de Alexandri & Aristoboli nece manifeste quererentur: secq; accitos esse grauiter: iam enim pater eos redire præceperat: idq; maxime sollicitabat Antipatrum. Quin etiam priusquā proficisceretur in iudæa constitutus Antipater: eiusdem modi contra eos romæ litteras mercabatur: patrem adeūdo uitandæ suspitionis causa fratres purgare simulabat: quædam falsa scripta: quædam uero adolescentiæ peccata esse commemorans. Quo quidem tē pore scriptoribus epistolarum quas in fratrum perniciem simulabat: plurimis pecuniis datis sūptuū confundere tentabat indicia. uestem prætiosam: uariaq; stragula: poculaq; argentea: necnō & aurea comparando: aliaq; plurima instrumenta: ut pretiorum magnitudine mercedes falsariis erogatas cælaret. Deniq;. cc. talēta rettulit expensa & maxima fuit occasio causa sillei. Vniuersis autem malis eius tunc minoribus maiore conceptis: cum omnia quidem tormēta de parricidio: epistolæ uero de iteratis fratricidiis conclamarent. Nemo tamen ex iudæa ueniētium: quo in loco fortunæ domus essent nūciauit: quamuis inter scelus probatum & eius reditum septem mēsium interualla fluxissent. Ita erat inuisus omnibus. Fortasse autem etiam quibus indicandi uoluptas fuit: per interfectorum fratrum manes obmutescebant. Deniq; Romam litteras misit cō tinuo se conuenturum esse: q; honorifice dimissus esset a cæsare nuntians. Rex autem insidiatorum manus tenere desiderans: timensq; ne si quid præsciissent forte cauerent ipse quoq; litteris benuolentiam simulans: & alia familiarissime scripsit: & ut reuersionem suam maturaret ora uit. Nam si properasset matris suæ quoq; offensionem posset cōponere: quam expulsam esse non ignorauit Antipater. Primam quidem de morte Pherore acceperat epistolam apud tarentū eūq; uehementer luxerat: id autem nonnullis de patruo laudabile uidebatur: sed quantū intelligi datur causa doloris erat q; insidiæ pro uoto non cesserant. Neq; tam pheroram flebat quam maleficiorum ministrum. Præterea metus eum quidam ob ea quæ confecerat occupabat: ne quādo forte depræhenderetur uenenum. Tum autem in Cilicia patris epistola sibi reddita quam supra memoraui: statim quidem festinabat: sed postq̄ in celenderium delatus est: subit eum quædam materni casus cogitatio anima iam per semetipsam diuinante. Et amicorum quidem prudētiores ei suadebant: ne prius patrem conueniret: q̄ pro certo cognosceret. quibus ex causis matrem suam repudiasset. Nanq; timere ne forte criminationes eius auctæ fuissent. Minus autem prudē tes & uisendæ patriæ cupidi magis quam q; antipatro esse utile considerantes ut properaret mo nebant: ne ex ipsa mora & patri causam prauæ suspitionis & calumniam præberet calumniantibus. Nunc enim si quid motum est in absente esse factum nec enim præsente illo quenq̄ id ausurum fuisse. Absurdum enim uideri propter suspitiones incertas certis bonis carere. Neq; enim mature se patri reddere: ab eoq; regnum accipere quo solo ipse niteretur. Paruit his ātipater impellente fortuna transmissusq; ī sebastum cæsariæ portum defertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima solitudo: cū oēs eū deuitarēt: nullusq; auderet accedere. Nā & si semp æque inuisus erat odio tamen ut proderetur: tunc data libertas est. Multos autem auertebat ex Rege formido: quoniam cunctas iam ciuitates de antipatro fama repleuerat: soluscq; de se quid ageret antipater ignorabat. Nec enim uel clarius eo quisq̄ deductus est: cum romā nauigaret: uel ignobilius īde susceptus ē. Enī uero clades ille domesticas itelligēs calliditate celabat: metuq; pœnæ mortuus uultu cōfidētiā simulabat. Et neq; fugæ spes ulla erat: neq; ex circūstātibus malis emergere poterat: certūq; nihil ei de domo ne ibi qdē nūtiabat: id enim regis itermiatio ꝓhibuerat.

Vnde interdum etiam ſpes eum pertẽtabat hilariorꝫaut nihil eſſe depræhẽſumꝫaut ſi quid eſſet. Hoc ſeſe impudentia ſua diluiturum ac dolis quæ ſola inſtrumenta ſalutis haberet. Itaq; his armatus ſine amicis in regiã uenit q; a prima ianua cum iniuria ſunt repulſi. Forte autem Varus ſyriæ rector intus aderat. Ingreſſus inde ad patrẽ confirmatuſq; audacia uelut eius ſalutandi cã propius accedebat. Cum ille obiecta manu & capite declinato exclamabat. Et hoc paricidæ eſt ut me amplexari uelis: qui tot maleficiis inuolutus corruptum habes impiũ caput: neq; me attingas priuſquam criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudiciũ & iudicẽ qui opportune præſto eſt uarum. Vbi & quemadmodum te purges ĩ diẽ craſtinũ meditare. Nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obſtupefactus Antipater quia reſpondere nihil potuitꝫreuerſus ẽ, Cum aũt ad eũ ueniſſet mater & uxor cunctas enĩ probationes expoſuerunt. Tumq; recepta mẽte quo pacto ſeſe defenderet cogitabat. Poſtero aũt die rex exhibito propinquoꝝ atq; amicorũ conſilio antipatri quoq; amicos uocat. Ipſe aũt cum Varo reſidens: cunctos iudices iuſſit adduci in quibus erant ſerui matris Antipatri quidam pridem cõpræhenſi qui ab ea litteras ad eũ portauerunt huiuſcemodi. Quoniam illa omnia patri tuo cognita ſunt: caue ne ad eũ ueniasꝫ niſi aliquod auxilium a cæſare impetraueris. Itaq; is una cũ aliis introductis ingreditur Antipater. Cúq; pronus ante pedes patris cecidiſſetꝫoro inquit pater ne quid de me præ iudices: ſed ĩtegras aures ſatiſfactioni meæ præbeas. Demonſtrabo enim me innoxium ſi tu uelis. Ille auteꝫ magna ei uoce impetrato ſilentio ad Varum locutus eſt q; & tu uare & quilibet iuſtus iudex antipatrum morte dignũ iudicauerit certe ſcio. Vereor aũt ne mea quoq; tibi ſit inuiſa fortuna omniq; calamitate dignum deputes qui tales filios genuerim. An qui magis hoc tibi miſerandus uideri debeo: q; egã tam ſceleſtos indulgentiſſimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adoleſcentulis regnũ detulerãꝫeoſq; romæ educatos amicos cæſaris fecerã. Sed q; aliis inuidendos Regibus æmulãdoſq; conſtitui meæ ſalutis hoſtes inueni quoꝝ tamen interitus Antipatro magis profuit. Iſti enim q; adoleſcens & ſucceſſor meus futurus eſſet maxime ſecuritas quærebat. At uero hic adoleſcẽtulus belua patientia mea pluſquã neceſſe expletus ĩ me ſatietatem ſuã ꝓfuditꝫeiq; diu uiuere ſũmiſus. meaq; ſenectutẽ grauiter tulit rexq; fieri nõ niſi parricidio paſſus eſtꝫquæ quidẽ nõ ꝓfecto iniqua ratione cogitauit: q; ex agro abiectum reduxerim: & excluſis quos mihi regina perpeat filiis regni mei uicarium declarauerim. Equidem tibi uare confiteor meæ mentis errorem. Ego illos contra me filios irritaui qui antipatri gratia ſpes eorum iuſtas abrupi. Quid enim tantum de illis quantum de iſto bene ſũ meritusꝫcui uiuus etiam poteſtatem meam pene conceſſi. apte autem regni ſucceſſionem teſtamento reliqui: & præter deſtinatos ei ſeparatí quinquaginta reddidus talentorum ſumptum paſſim mea pecunia ſubminiſtrauiꝫac nuper Romam quoq; nauiga turo dedi. ccc. taléta quéq; ſolum ex omni familia mea tanquam patris ſeruatorem celari commendaui. Aut quid illi tantum ſceleris quantum antipater admiſerunt: qđ ne de his habui tale iudicium quales demonſtrauꝫ huius inſidiasꝫat etiam probo qui auſus eſt aliquid parricida rurſuq; ueritatem dolis quærat obtegere: quod tibi Vare cauendum ſit. Nam ego iſtam beluam nouiꝫ & quam ſit ueriſimilia dicturusꝫiam non proſpicio fletuſq; ſimulatos. Hic eſt qui me quondam monebat ut uiuum Alexandrum cauerẽ. neq; meum corpus omnibus crederem. Hic eſt q uſq; ad cubile meum ſolebat ingredi & circunſpicere ne quis mihi pararet inſidias. Hic ſomni mei cuſtos erat: & ſecuritas dator qui conſolaretur ſomnium peremptorum & uiuentium fratrum benuolentiam diiudicaret. Hic propugnator & ſatelles meus. Cum eius calliditas Vare in mentẽ uenerit: & quemadmodum ſingula ſimulaſſet uix me credo uiuere tanq; grauem inſidiatorem quo pacto effugerim miror. Verũtamen quia fortuna quædam excitat contra me domum meam mihiq; amiciſſimi ſemper infenſi ſunt: ego quidem fatorum iniquitatem flebo: & mecũ ipſe ſolitudinem gemam. Nemo autem qui meum ſanguinem ſitierit ebibetur: etiam ſi per omnes filios meos indicia uentura ſint. Hæc dicens ipſe quidem interrupto ſermone tacuit dolore cõfuſus. Nicolao autem uni ex amicis probationes iuſſit exponere. Inter hæc autem Antipater ſublato capite: cum proſtratus ante patris pedes maneret exclamat. Tu pater meas partes defendiſti. Nam quomodo ego parricida quem tu ſemper ſeruatorem te habuiſſe commemoras. Aut ſi ficta ut dicis ſimulataq; mea pietas fuit. Cur in aliis tam callidus in hoc adeo demẽs fui: ut nõ intelligerem q; ſi homines lateret tanti ſceleris cogitatio: cæleſtem latere iudicem omnino nõ poſſet: qui ubiq; preſto eſſet: & cuncta cõſpiceret. An fratrum exitum ignorabam: quos ob ea deus ultus eſt: quæ de te male tractauerant? Quid autem fuit cur me tua ſalus offenderit? Spes regni? Sed regnabam. Odii ſuſpitio? Sed diligebar. An ex te metus aliquis? An quin tui ſeruans aliis timendus eram? Sed egeſtas cauſa fuit? multo minus. Quis enim magis expenſarum habuit poteſtatem? Si autem omnium hominũ perditiſſimus eſſem: immaniſq; beſtiæ animum gererẽ: certe

manſueti patris beneficiis uinceret:quẽ ſicut tu dixiſti reduxeris:totq; filiis antepoſueris uiuuſq; Regem declaraueris:aliorumq; bonorum magnitudine reddideris inuidẽdum. Ome miſerum acerbiſſimamq; peregrinationem meam:quam longum laboris tempus: magnũq; inſidiãtibus ſpatium præbui.Sed tantum tibi pater tuiſq; rebus aberam:ne Silleus tuam contemneret ſenectutem.Roma mihi teſtis eſt pietatis:& princeps orbis terræ cæſar:qui me patris amatorem ſæpe uocitabat.Accipe pater has eius litteras fictis in me criminationibus ueriores:hiſq; me defendo.Hæc affectus erga te mei argumenta certiſſima recordare:quam ingrate hinc nauigantẽ ſcis: latentes in regno contra me inimicitias non ignorantem.Tu pater inuitus me perdidiſti:tu cõpuliſti ut darem accuſandi tempus inuidiæ.Verum ad indicia ueniam.Ecce adſum terra mariq; nihil uſquam parricida perpeſſus.Sed nondum me hoc argumento diligas.Nam & apud deum & apud te pater condemnatum me eſſe ſcio.Condemnatus deprecor ne aliorum tormentis fidem habeas ĩ me feratur ignis:per uiſcera mea pergant inſtrumẽta pœnarum:ne parcas ſceleſto corpori.Nam ſi parricida tum tormentorum expars mori non debeo.Talia cum lachrymis atq; ululatu uociferans:& omnes alios & Varum ad miſericordiam prouocauit:ſolum autem Herodem quo minus fleret iracundia continebat documentis ueris intentum. Ibi autem Nicolaus iuſſu regis multa de Antipatri calliditate præfatus & miſericordiæ ſpem ſuſtulit: & accuratiſſimam accuſationem inſtituit:cuncta quidem regni maleficia illi aſcribẽs:maxime uero fratrum interitum:quos ipſius calumniis interfectos eſſe demonſtrans etiam ſuperſtitibus eum inſidiari quaſi ſucceſſionis captatoribus affirmabat.Nam qui patri uenenum paraſſet multo minus a fratribus abſtineret.Cum autem ad ueneni probationes ueniſſet:per ordinem proferebat indicia: etiam de pherora crimẽ exaggerans ueluti illum quoq; Antipater fratricidam feciſſet:corruptiſque regis amiciſſimis ſcelere omnẽ domum repleuiſſet. Atq; ita multis aliis dictis exprobratis perorauit. Varus autem cum reſpondere iuſſiſſet antipatrum & ille nihil aliud elocutus : quam deus teſtis eſt innocentiæ meæ ſilens iaceret:uenenum petit:idq; alicui damnatorum capitis ex cuſtodiendis bibendum dedit:eoq; ſtatim mortuo quædam in ſecreto cum Herode ſermocinatus geſta in concilio cæſari ſcripſit.Poſteroq; die ide diſceſſit: nihiloque minus Rex Antipatro uinculis ttaditõ cladis ſuæ nuntios ad Cæſarem miſit.Poſt hæc etiam Salomen appetiſſe iſidiis arguebatur Antipater.Quidam enim de ſeruis Antiphili Romam uenerat epiſtolas ferens alicuius Acmes nomine ancillæ iuliæ.quibus ad regem ſcriptis indicauerat Salomes epiſtolas inter litteras iuliæ repertas clam ei beniuolentiæ cauſa miſſæ.Ipſius autem Salomes epiſtolis & maledicta in regem acerbiſſima:& accuſatio maxima continebatur.Sed omnes Antipatro erant fictæ.Iſque acmen pecunia corruptam ad Heroden eas mittere perſuaſerat. Epiſtola enim eiuſdẽ mulierculæ ad ipſum ſcripta id prodidit cuius uerba hæc ſunt.Sicut uoluiſti patri tuo ſcripſi.& illas epiſtolas miſi:certo ſciens regem ſorori ſuæ minime poſſe parcere:ſi eas recitauerit . Bene autem facies ſi cõſumatis omnibus pollicitationum tuarum memor fueris.Hac epiſtola & quæ in ſalomen ſunt compoſita deprehẽnſis regem ſubiit cogitatio,ne forte etiam Alexander falſis epiſtolis fuiſſet oppreſſus.q;que pene ſororem propter Antipatrum occidiſſe anxius erat. Itaq; non eſt ultra cunctatus:quo minus ab eo ſumeret omnium cauſa ſupplicium:ſed ne propoſitis ſatiſfaceret graui morbo impeditus eſt. De acme tamen ancilla & in ſalomen factione conflata dedit litteras ad cæſarem:ac propterea teſtamento mutato exemit nomen Antipatri regẽq; ſcripſit ex archelao & philippo natu maiorem.Nam & hos Antipater inſimulauerat. Cæſari autem poſt alia pecunaria munera mille talenta:& uxori eius ac filiis itemq; amicis ex libertis prope.l. cæteris omnibus agrorum:& pecuniæ non parum diſtribuit:ac ſororem ſalomen clariſſimis donis honorauit.In teſtamẽto quidem iſta correxit.Morbus autem ingraueſcebat q; eum ſenectus pariter ac mœror urgebat:& annos iam.lxx.natus:& filiorum cladibus animum adeo habebat afflictum.ut nec in bona ualitudine quicquam iocunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat ægritudinem q; Antipater uiueret. Hunc enim non opere ſuperuacuo:ſed cum ipſe conualuiſſet cogitabat occidere . Ad has eicalamitates accidit etiã populi quidam tumultus.Erant in ciuitate ſophiſtæ duo qui ſumme ſcire leges patrias uidebantur.Et propterea per omnem gentẽ maxima gloria predicabantur:iudas filius ſepherei:& alter magnali mathias.Hos nõ pauci adoleſcentium ſectabantur:cum leges exponerẽt:& in dies ſingulos puberum exercitus cõgregabãt. Qui cum regem audiſſent mœrore ac morbo tabeſcere:apud notos loquebantur opportunum iam tempus eſſe ut deus uindicaretur:fabricataq; aduerſus leges patrias opera deſtruerentur.Siquidem ĩ templo nefas ſit:imagines aut uultus aut cuiuſlibet animalis cognomine ſimulachrũ haberi.Hoc proptera dicebatur q; ſupra maximam portam templi rex aquilam collocauerat auream. Eamq; tunc monebant ſophiſtæ ut tollerent pulchrum eſſe dicentes:etiam ſi quod inde

periculum immineret:pro legibus patris mori nõ recuſare. Sic enim decedẽtibus & animam im
mortalem & bonarum rerum ſenſum manere perpetuo:minus autẽ fortes: & ſapientiæ ſuæ ne
ſcios amare animam:imperitia magiſq; morbo cupere quã uirtute defungi.Dum hoc illi diſſere
rent rumor ſubito peruagatur regem fere iam mori.Vnde etiam confidentius adoleſcentes co
namen adorti ſunt:ipſoq; meridie cum plurima multitudo uerſaretur in templo ; craſſis dimiſſi
funibus aquilã ex tecto auream ſecuribus abſcindebant.Qua re ſtatim regis duci nuntiata:non
parua ille manu comitatus ad templum cucurrit:& prope ad quadraginta iuuenes compræhen
ſos regi exhibuit.Qui primum interrogati an aquilam ipſi auream concidere auſi eſſent feciſſe
confeſſi ſunt.Deinde quo iubente lege patria reſponderunt.Cum uero quid exultarent tãtum:
quibus mors immineret ab his quæreretur:quia poſt mortem bonis plurimis frui ſperarent aſ
ſeruerunt.His itaq; rex commotus magnitudine morbum ſuperat:atq; in contionem procedit.
Deinde multum in eos quaſi ſacrilegos iuectus:& q; occaſione legis patriæ quædam maiora tẽ
taſſent ueluti impios ſupplicio dignos eſſe iudicauit.Populus autem metu ne p multos quæſtio
iret precabatur ut primum facinoris ſuaſoribus deinde in eo compræhenſis pene ſubditis cæte
ris indignationem remitteret.Tandem igitur exoratus:& ipſos rex qui funibus demiſerãt cum
ſophiſtis uiuos incendit.Et reliquos qui una compræhenſi ſunt:obtruncandos carnificibus tra
didit.Hinc totum corpus morbo occupatum uariis doloribus afficiebatur.Nam febris quidem
non mediocris erat:prurigo autem intolerabilis habebat omnem corporis ſuperficiem.Aſſiduis
enim uexabatur colli tormentis:pedeſq; tanquã ex intercutis uitio tumuerant.Quin & in flatio
uentriculi putredoq; teſticulorũ uermiculos generãs:ac præterea creber anhelitus:& irrupta eũ
ſuſpiria:membrorumq; omnium contractio fatigabat:ut qui hæc ad diuinitatem referrent pœ
nas eas eſſe dicerent ſophiſtarum.Ille autem quamuis cum tot uitiorum cruciatibus luctaretur:
uitæ tantum cupidus erat:& remediis excogitatis ſalutem ſperabat.Deniq; iordanem tranſgreſ
ſus apud callioren aquis calidis utebatur:quæ i lacum feracem bituminis quæ aſphaltidis uocaſ
affluentes pro dulcedine potui ſunt.Vbi autem corpus eius q; medicis oleo calidiori ſoueri pla
cuerat in arcam plenam demerſum ita diſſolutum eſt:ut etiam lumina quaſi mortuus reſoluta
torqueret.Deinde perturbatis qui eum curabant ad clamorem quidem illorum reſpicere iuſſus
eſt.Deſperata uero ſalute militibus quinquagenas dragmas multamq; pecuniam rectoribus atq;
amicis diuidi iuſſit.Cum autem rediens & ad hiericunta ueniſſet,atra iam bili correptus:& pene
ipſi morti minitabatur:factum nepharium excogitauit.Collectos enim cuiuſq; uici & omni iu
dæa nobiliores in locum cui nomen eſt hippodromo concludi præcepit.Deinde ſalome ſorore
& Alexãdro marito eius ad ſe uocatis:ſcio inquit mortem meam feſtis gaudiis celebraturos eſſe
iudæos.Verum per alios lugeri potero & præclariſſimos honores ſepulturæ cõſequi ſi quæ præ
cipio feceritis.Hos uiros qui habentur in cuſtodia cum animam efflauero ſtatim militibus cir
cundatos occidite:ut etiam i uita oĩs mihi iudæa:omniſq; domus illachrymet. Et ſimul his mã
datis legatos quos romam miſerat epiſtolæ ſunt allatæ:quibus acmen ancillã iuſſu cæſaris iter
emptam.& antipatrum morte damnatum eſſe iudicabatur.Qui & ſi pater eum in exilium dare
mallet:id quoq; permiſiſſe cæſarem ſcriptum erat.Herodes autem paululum hoc nuntio recrea
tus doloribuſq; rurſum uictus.Nam inedia tuſſiſq; pariter uiolẽtia diſtendebatur fatum perue
nire conatus eſt:ſumptoq; malo etiam cultellum popoſcit:ſectum enim comedere conſueuerat.
Deinde circunſpecto ne quis arbiter impediret:tanquam ſe percuſſurus dexteram ſuſtulit.Cum
uero Aciabus conſobrinus eius adcucurriſſet:manumq; continuiſſet:ululatus maximus i regia
ſtatim quaſi rex mortuus eſſet excitatus ẽ.Eoq; ꝓpere audito Antipater fidutiã repetit:Lætuſq;
iam cuſtodes promiſſa etiam pecunia rogabat ut ſe ſoluerent atq; dimitterent:quod eorum pri
ceps non ſolum ne fieret obſtitit:ſed etiam regi uelociter nũtiauit.Ille autem fortius exclamãs q̃
uires ægrotantis ualebant:continuo ſatellitibus miſſis occidit antipatrum:mortuumq; ſepeliri
præcepit in hyrcania.Deinde rurſum corrigit teſtamentum:& ſucceſſorem quidem Archelaum
natu maximum antipatri fratrem ſcripſit:tetrarcham uero Antipã. Poſt interitum autem filii
quinq; diebus exactis moritur:annos quidem.xxxiiii.ex quo interfecit Antigonum regno poti
tus.xxx.& ſeptẽ poſtquam rex a Romanis declaratus eſt. Et in aliis quidem omnibus ſecunda
fortuna uſus eſt acſi quis alius. Regnum enim quod priuatus ſibi quæſierat tanto conſeruato
tempore filiis ſuis reliquit.In rebus autem domeſticis infeliciſſimus fuit.Salome autem antequã
recitaret morte regis exercitus cũ marito ꝓgreſſa uinctos abſoluit:quos occidi mãdauerat: ipſũ
dicẽs mutaſſe cõſiliũ & unũquẽq; iuſſiſſe domũ dimitti. Atq; ita his abeũtibus militibus idicat,
Quibus in contionẽ cũ alia turba in Amphitheatrũ apud hiericunta collectis.Ptolomæus ánuli
regis cuſtos:quo ſignare ſolitus erat:& fortunatũ illũ eſſe cœpit dicere; & multitudinẽ cõſolari.

Relictamq; ab eo militibus epistolam recitauit in qua multū rogabat:ut beniuolo animo successorem suum fouerent. Deinde post epistolam testamentum legebat:in quo philippum quidem hæredem trachonidis proximarumq; regionum. Tetrarchā uero sicut supradiximus Antipam Regem autem Archelaum scripserat:eidemque annulum ad cæsarem ferre mandauerat:ob signatamque regni administrati notitiam.Omniumq; nanq; dispositionum suarum dominum & confirmatorem cæsarem esse uoluit:cætera uero seruari iuxta superius testamentum. Quo perlecto confestim clamor secutus est omnium Archelao gratulantium: militesque per cuneos & populos adeuntes suamq; promittebant deique beniuolentiam precabantur. Hinc adsepeliēdum regem operam contulerunt.Nihil autem munificētiæ prætermisit Archelaus: sed omnem ornatum extulit regium infuneris pompa ducendum.Lectus quidem totus erat gemmis auroq; distinctus:thorus autem purpura uariatus:corpusque super eum uelatum itidem purpura.Capiti autem diadema erat impositum. Corona uero desuper aurea:sceptrumq; ad dexteram:& circa lectum filii cum propinquis.Præterea satellites agmenque tetrarchium:germanicq; & galathæ uelut ad bellum instructi omnes antecedebant.Cætera uero militum manus armata duces suos ordinumq; principes sequebantur.Quingenti autem serui ac liberti odores ferebant corpus autem per.cc.stadia portatum est in castellum herodion ibique secundum ipsius regis mandata sepultum est.Et herodis quidem hic finis fuit.

Iosephi de bello iudaico liber primus explicit.Incipit secundus feliciter.

VErbarum autem nouarum principium fuit Archelao romam proficiscendi necessitas. Diebus enim septem in lugendo patrem consumptis:epulisque feralibus prolixe populo exhibitis. Hic autem mos apud iudæos necessarios multos ad inopiam redegit. Nam qui eum neglexerit impius æstimabitur:candida ueste idutus procedit ad templum. Ibique uariis fauoribus exceptus a plebe ipse quoq; in excelso tribunali solioq; aureo residēs humanissime uulgus admisit:eisq; & q; sepulturam patris sedulo curauissent gratias egit:& q; sibi quasi certo iam regi magnos honores adhibuissent. Verum se tamen ait non potestate solum iterim:sed etiam ipso regis nomine temperare:donec a Cæsare sibi fuerit confirmata successio:qui etiam testamento rerum esset omnium dominus cōstitutus.Iccirco enim se apud hieruntha uolūtati exercitus restitisse cum sibi diadema uoluisset imponere.Cæterū alacritate ac beniuolentia æque militibus etiam populo plenam se uicissitudinem relaturꝝ si ab his quorum etiam imperium certus rex declaratus esset:studiūq; sibi esse:ut erga illos rebus oībus patre melior appareret.His gauisa multitudo statim eius mentē magnis tentare petitionibus cœpit.Nāq; alii tributa leuari:alii uestigalia tolli:quidā solui custodias acclamabant.Cunctis autem postulatis in gratiam populi facile annuebat Archelaus.Deinde celebratis hostiis cum amicis erat ī epulis.Ecce aūt subito post meridiē congregati non pauci nouarꝝ rerꝝ studiosi:ubi cōis luctus de rege cessauit: propria lamenta suscipiunt flentes eorꝝ casum quos propter abscissam ex porta tēpli aquilam auream herodes morte damnauerat. Dolor autem non occultus erat : sed clarissimis questibus fletuque iusto & planctu ciuitas personabat uirorum causa uidelicet:quos p templo ac legibus patriis interiisse dicebant. Eorum autem mortis pœnas ab illis quos herodes pecuniis donasset repetendas esse clamitabant:ac primum quem his constituerat pontificem reiiciendum:aliumq; pietate præstantem:magisque purum coaptari debere.Quibus & si mouebatur. Archelaus ad ultionem:tamen eum uelut per profectionis metum continebat festinatio: ne si multitudinē reddidisset inimicā:motu eius impendiretur. Quamobrem monendo magis quam ui experiebatur sedare turbatos:missoq; magistro militum ut quiescerēt rogabat.Sed illū seditionis auctores ubi ad templum uenit:priusquam uerbum faceret:lapidibus perturbarunt:& aliis post eum mulcendi sui gratia missis:multos enim allegabat Archelaus iracunde omnia responderunt. Neque si numero aucti fuissent: occisi fore uidebantur. Itaque instante azimorꝝ die festo qui apud iudæos pascha uocitat:plurima uictimarum copia plenus:infinita quidem ad templum ex Agris multitudo religionis causa descendit:cum illi qui sophistas lugebant: in templo consisterent nutrimenta seditioni quærentes. Hoc autem metu archelaus antequam omnē populum morbus iste corrumperet:cohortem militum & chiliarchū qui etiā seditionis principes

comprehenderent eo dirigit:contra quos omne uulgus excitatum multos lapidum ictibus interfecit.Sautius uero Chiliarchus uix elabitur.Et illi quidem statim ueluti nihil mali actum eét ad celebranda sacra conuersi sunt. Sed archelao sine cæde iam multitudo comprimi posse non uidebatur.Quamobrem totum illis immisit exercitum pedites per ciuitatem simul omnes equites q; per campū qui cū sacrificiis occupatos singulos inuasissent:ppe ad.ix.milia hominum occidunt:reliquam uero manum per muros proximos deiecerunt. Præcones autem sequebantur Archelaum iussu eius unumquemq; ut domum rediret admonendo.Itaq; cūcti neglecta diei festiuitate abiere.Ipse autem cum matre necnon & popla & Ptholomæo & nicolao amicis ad mare descendit relicto philippo regni procuratore:itemq; rerum familiarium curatore. Vna uero egressa est cum filiis suis Salome fratrisq; regis filii genere:specie quidem uelut Archelao ad successionem firmandam adiumento futuri:certa uero causa quæ contra leges in templum dimissa fuerant delaturi. Interea fuit illis Cæsariæ obuiam sabinus syriæ procurator ad iudæam uenies ad pecunias custodiendas herodis. Quem ulterius progredi uariis inhibuit multis accitis Archelai precibus intercedente Ptholomæo. Et tunc quidem sabinus in gratiam Vari neque ad accas uenire properauit:neque thesauros paternæ pecuniæ clausit Archelao:sed usque ad cognitionem Cæsaris se otiosum manere pollicitus apud cæsariam commorabatur. Postea uero quā sibi obstantium unus Antiochiam petit:alter hoc est Archelaus romam nauigauit: mature profectus in hierosolymam regiam tenet:custodumque principibus idemque dispensatoribus euocatis:rationes pecuniarum discutere conabatur:& accas occupare tentabat. Non tamen immemores Archelai mandatorum custodes erant sed in obseruando singula quæq; perseuerabant: causam custodiæ magis Cæsari quam Archelao tribuentes. Cum hoc autem Antipas quoque de regno certabat:posteriore superius herodis testamentum firmius esse defendens in quo res ipse Antipas fuerat scriptus: eique tam Salome quam multi alii cognati qui cum Archelao nauigarent suffragio esse promisserant.Ducebant autem secum fratrem matremque nicolai Ptholomæi in quo pro fide apud herodem probata non nihil uidebatur esse momenti. Nanque illi fuerat amicorum carissimus.Oratori autem hirinio propter dicendi acrimoniam plurimum cō fidebat unde etiam qui se monerent ut archelao pro ætatis merito & secundi testamenti uolūtati cederet audiendos esse non censuit. Romæ uero migrauerunt ad eum cunctorum studia propinquorum quibus inuisus erat archelaus:quique præcipue liberi omnes suique iuris esse cupiebant: & aut romano magistratu administrari aut si hoc non impetrarent antipam regem habere ad hoc etiam sabino petebatur antipas qui archelaum per epistolas accusauerat apud cæsarem:antipam uero multum laudauerat itaque digesta crimina salome & cæteri qui cum ea sentirent cæsari tradiderunt & post eos Archelaus gestorum suorum perscripta capitula patrisq; annulum per Ptholomæum rationesque administrationis intromisit ad cæsarem. Ille autem præmeditatis eisque abutraque parte dicerentur:ubi & regni magnitudinem multitudinemque reddituum animaduertit. Atque insuper herodis familiam numerosam prælectis etiam uari ac sabini litteris optimates romanorum ad consilium uocat. In quo tunc primum ex agrippa quoq; ac filia sua natum gaium sedere iussit filium adoptiuum: atque ita partibus prosequēdi copiam dedit. Igitur Salomes filius Antipater.Nanque eis erat orator acerimus eorum qui aduersābātur archelao:accusationem proposuit insimulans archelaum quasi uerbis quidem nūc de regno uideretur contendere:re autem uera iam dudum rex esset effectus: & apud aures modo cæsaris cauillaretur:quem iudicem successionis expectare noluisset.Nam post herodis mortem quibusdam ut diadema sibi imponerent subornatis regis eum more in solio aureo residentem partim ordines militiæ permutasse:partim condonasse promotiones:& insuper his omnia annuisse populo:quæ uelut a rege impetranda petiisset:maximorumque reos criminum quos pater suus uinxerat absoluisse quique ista fecisset:modo regni umbram a domino postulaturus uenisse; cuius sibi corpus ipse rapuisset:ut non rerum:sed uocabulorum dominum esse cæsarem demonstraret. Ad hæc ei q; etiam luctum patris assimulasset obiiciebat:cum interdiu quidem personam componeret in mœrorem:noctu uero ad commensationes usque potaret. Deniq; seditionem uulgi ex hac indignatione conflatam esse dicebat:totius autem orationis suæ uires eorum multitudine qui circa templum cæsi fuerant abstruebat.Hos enim ad diem festum quidem uenisse: ad hostias uero quas ipsi mactauerant crudeliter esse iugulatos:tantumque intemplo funerum esse congestū quantū nullum ab externis illatum bellū implacabile cōgessisset.Itaq; huius crudelitatis herode presso ne spe quidem regni unquam eū dignū eē uisum:nisi cum sanæ mentis inops erat:anima deterius ægrotāte quā corpore:& qué in secūdo testamento scriberet ignorabat: præsertim qui priore testamento scriptum incusare nihil posset;sed incolumi corpore oiq; uitio

purgata mente feciſſet. Vt tamen quis firmius eſſe ponat morbo laborantis arbitrium ipſum ſe Archelaum abdicaſſe regia dignitate: multis in eam contra leges admiſſis. Nam qualem fore ſi acciperet a cæſare principatum: qui antequam acciperet tantum populum peremiſſet? Occûlta in hunc modum perſecutus Antipater multis ex numero circunſtantium propinquorum in ſingula crîna teſtibus exhibitis perorauit. Surrexit autem nicolaus defenſor archelai & ante omnia cædem in templo neceſſario factam eſſe perdocuit. Nam quorum necis argueretur: non regni ſolum ſed etiam ipſius iudicis ideſt cæſaris hoſtes fuiſſe: aliorum autem criminum ſuaſores aduerſarios; demonſtrauit. Secundum uero teſtamentum iccirco ratum manere poſtulabat: q; hero des in eo ſucceſſoris ſui firmatorem cæſarem conſtituiſſet. Nam qui tantum ſaperet ut rerum domino poteſtas ſuccederet. Nec unquam in herodis erraſſe iudicio: ſed ſano corde quem conſtitueret elegiſſe qui per quem conſtitui deberet non ignorauit. Cum autem omnibus expoſitis etiam Nicolaus perorâſſet in mediû progreſſus Archelaus ad genua cæſaris accedit otioſe. Quo benigne a cæſare erecto eo q; paterna quidem ſucceſſione dignus eſſet oſtendit certum uero nihil pronuntiauit. Sed illo die dimiſſo conſilio: ſecum ipſe de cognitis deliberabat: utrum ex his qui teſtamento continerentur aliquem regni oporteret cõſtitui ſucceſſorem: an toti familiæ diſtribui principatum. Multitudo enim perſonarum egere ſubſidio uidebatur. Sed antequâ de his quicquam ſtatueretur a cæſare: mater archelai marchace morbo corrupta moritur. Et uariæ literæ de ſyria prolatæ ſunt iudæos defeciſſe nunciantes quod uarus ferre proſpiciens hieroſolymam poſtquam archelaus nauigaret aſcendit ut incenſores ſeditionis cohiberet. Et quia multitudo ceſſatura non uidebatur ex tribus quas e ſyria duxerat ſecum cohortibus unam in ciuitate reliquit: atq; ita in antiochiam ipſe remeauit. At ſabinus cum poſtea in hieroſolymam ueniſſet cauſas nouarum rerum iudæis præbuit: modo uim cuſtodibus ut accas ſibi idem arces traderẽt adhibendo: nunc maligne regis exquirendo pecunias. Non autem ſolis relictis a Varo militibus fretus erat ſed etiam ſeruorum ſuorum multitudine: quos etiam omnes armatos auaritiæ miniſtros habebat. Feſto autem quinquageſima dieq; pentecoſte a iudæis uocatur: ſepties ſeptem diebus ex actis rediens ex eorum numero uocabulum nacta non religionis ſolennitas populum ſed indignatio congregauit. Deniq; concurſus in finitæ multitudinis ex galilea idẽq; idumea & hiericunte trans iordanemque poſitis regionibus factus eſt: cũ indigena ex ipſa ciuitate populus iudæorũ ex nũero ſimul & alacritate p̃ſtaret: & tripartita manu terna caſtra collocauerunt: una ī ſeptentrionali regiõe tẽpli: altera ī meridionali hippodromũ uerſus: tertiaq; ī occiduo ꝑpe regiam tractu circunfeſſoſque Romanos undique obſidebant. Sabinus autem multitudine pariter eorumque ſpiritu perterritus: crebris quidem Varum nuntiis precabatur: ut quam mature ferret auxilium quaſi lanianda cohorte ſi quid more interueniſſet. Ipſe uero in altiſſimam caſtelli turrim q; phaſelus uocabatur euadit fratris herodis cognomine: quem Parthi necauerũt. Hinc militibus cohortis: ut in hoſtes irruerent ſignum dabat. Nam præ timore quibus ipſe præerat deſcendere nullus audebat. Eius autem præceptis milites obedientes in templum uolant: uehementique cum iudæis pugna confligunt: in qua dum nemo deſuper adiuuaret imperitos belli peritia ſuperabant. Poſtea uero quam multi iudæi porticibus occupatis a uertice ſagittis eos appetebant: plurimi conterebantur: & neque ex alto iaculantes ulciſi facile poterant: neque comunius dimicantes ferebant. Ab utriſq; tamen afflictus ſuccendunt porticus: opere magnitudine atque ornatu mirabiles. Ibiq; cum multi flamma ſubito compræhenſi aut ea conſume bantur: aut in hoſtes deſilientes: ab ipis occidebantur: alii introrſum cedentes præcipitantur ex muro. Nonnulli deſperata ſalute incendii periculum ſuis gladiis præueniebant. Qui tamẽ ex mœnibus obrependo in Romanos feciſſent impetum metu attoniti nullo negotio ſubigebantur: donec omnibus aut interemptis aut timore deiectis theſauro dei defenſoribus deſtituto manus milites attulerunt: & quadringenta ex eo talenta diripuere. Quorũq; furto ſublata non ſunt cõgregauit ſabinus. At iudæos multo plures: magiſq; pugnantes tam uirorum quam opum interitus in romanos contraxit. Obſeſſaque regia minitabantur exitium: niſi quamprimû inde ſecederent: ſabino ſi uellet una cum cohorte militum abeundi copiã pollicentes. Quibus opitulabant regalium plurimi qui ad eos ſponte tranſfugerant. Pars tamen bellicoſior. Erat ſebaſteno; tria milia. Hiſq; rufus & gratus præpoſiti unus peditum rector: at uero equitum rufus. Quo; uterq; ui corporis atq; prudentia: etiam ſi nullã manum obedientẽ haberẽt: magnũ tantũ momentum belli romanis addidiſſent. Itaq; iudæi quidem iſtare obſidioni ſimul: & caſtelli mœnia tentantes & ad ſabinum clamantes: ut nullo impediente diſcederet: habituros tanto poſt tempore patriam libertatem. Sabinus autem quâquam optaret euadere: fidem tamem pollicitationibus non habebat ſed eorum lenitatem inſidiarum eſſe illecebrã ſuſpicabatur: ſimulq; auxiliũ uari ſperans

obſidionis periculum perferebat. Eodem tempore per iudæam plurimis locis tumultus erat multoſq; ad regni cupidinem tempus impulerat. Nam in idumea quidem duo millia ueteranorum qui ſub herode militauerunt cõgregati armis inſtructi cum regalibus decertabãt. Quibus Aciabus regis conſobrinus ex uicis munitiſſimis repugnabat cãpeſtre prælium declinando. Inſe riori autem galileæ iuda filius Ezechiæ latronum principis ab herode quondam rege capti: qui tunc illas regiones uaſtauerat: non parua multitudine collecta raptiſq; regis armentariis: & omnibus quos circa ſe habebat armatis contra pontentiæ cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; ſimon quidam ex regalibus ſeruis pulchritudine ſimul & uaſtitate corporis fretus impoſito ſibi diademate cum latronibus quos congregauerat ipſe circuiens: & apud hiericunta regiam: & multa alia magnifica diuerſoria igni corripit: facilem ſibi prædam ex incendio comparans. Omneſq; habitationes in quibus aliquid decoris erat concremaſſet niſi gratus regionũ peditum rector ex trachone ſagittarios: itemq; ſebaſtenorum pugnaciſſimos ducẽs properaſſet occurrere. Vbi peditum quidem in pugna multi conſumpti ſunt: ipſe autem ſimonem compendio præuenit ardua ualle fugientem: & ex tranſuerſo percuſſum in uertice deiecit. Incenſæ ſunt aũt & quæcunq; iordani proxima fuerunt ſedes regiæ apud becherantes quorundam aliorum manu conflata ex locis ulterioribus: tunc etiam paſtor quidam cui nomen erat atronga eo regnum affectare auſus eſt: quod ut ſperaret ui corporis animæq; fiducia mortem contemnentis impulſus eſt. Ac præterea fratrum ſibi ſimilium robore quorum ſingulis tanquam ducibus & Satrapis attributa manu armatorum ad incurſus utebatur. Ipſe autem ueluti rex maiora negocia procurabat. Et tum quidem ſibi etiam coronam impoſuit: non paruo autem poſt tempore cum fratribus ſuis uaſtando territoria & occidendo præcipue romanos itemq; regios perſeuerauit: cũ nec iudæorum quiſquam effugeret: qui lucrum aliquod ferẽs ueniſſet in manus. Auſi ſunt aũt apud Amathontam compertum romanorum agmen obſidere: qui frumenta cohorti atq; arma portabant. Vbi arium quidem centurionem: &. xl. fortiſſimos iaculis confecere. Cæteri uero in periculo conſtituti ſimilia ſuſtinẽdi auxilio grati qui cum ſebaſtenis aduenit elapſi ſunt. Multis in hũc modum contra indigenas itemq; alienigenas per omne bellum geſtis poſt aliquod tempus tres ex his compræhenſi ſunt natu quidem maximus ab Archelao. Duo uero qui ætate ſequebantur in manus grati ac ptholomæi delati. Nam quartus Archelao pactione conceſſit. Sed hic finis eos poſtea ſecutus eſt. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflammabant iudæam. Varus autem acceptus ſabini & principum litteris toti cohorti metuens opem his ferre ꝓperabat. Itaq; cum duabus reliquis cohortibus & quatuor aliis equitum in ptholomaida profectus eodem regum atq; optimatum auxilia conuenire iuſſit. Ad hæc ab herodorum etiam cum per eoꝝ tranſiret oppidum: mille & quingentos accepit armatos. Vbi uero in ptholomaidem tam cætera manus auxiliorum quam propter herodis inimicicias aretas rex Arabum non cum exiguo numero equitum peditumq; peruenit. ſtatim exercitus partem in galileam quæ ptholomaidi propiquior erat dirigit amici ſui galli filio his rectore præpoſito. Qui mox & aduerſus quos ierat omnes in fugam uertit: & ſephore ciuitatem captam ipſam quidem incendit: incolas uero eius ſeruitio ſub iugauit. Varus autem ipſe cum omni ſamaria potitus ciuitate quidem abſtinuit: q; inter aliorum turbas nihil eam mouiſſe depræhendit. caſtris autem ad uicum poſitis qui appellatur Aron ptholomæi poſſeſſionem propterea direptam a barbaris: & ab amicis herodis qui ptholomeo infenſi erant. Inde ſapho progreditur alterum uicum tutiſſimum: quem ſimiliter omneſq; redditus ſibi repertos fuerant depopulati. Cædis autem igniſque plena erant omnia: nec prædæ Barbarorum quicquã obſtabat. Exuſta eſt autẽ emaus iuſſu uari neceſſarii cæterorũq; ĩdigne ferentis habitatoribus eius fuga diſperſis. Hinc progreſſus ad hieroſolymã cum exercitu ſolo uiſu: iudæorum caſtra diſiecit: & alii quidem per agros abiere fugientes. Qui uero intra ciuitatem degebant ſuſcepto eo ſeditionis cauſas in alios conferebant: nihil quidem ſe penitus mouiſſe dicentes ſed ꝓpter diẽ feſtũ receptã neceſſario multitudinẽ in ciuitate obſeſſos eſſe potius cũ rõanis quã cũ ſeditioſis cõſpiraſſe. Ante uero obuiã ei uenerãt Ioſephus archelai cõſobrinus: & cum grato rufus agẽtes exercitũ regiũ & ſebaſtenes: & ex rõana cohorte milites ornatos ornatu cõſueto. Sabinus enĩ nec in eos Vari uenire paſſus iãdudũ ex ciuitate ad mare diſceſſerat. Varus aũt diſpartitũ aduerſus auctores tumultus per agros dimiſit exercitum: multiſq; ſibi exhibitis: quos minus turbulentos inueniſſet cuſtodiæ tradidit: maxime uero nocentium prope ad duo milia crucifixit. Adhuc autem ſuper idumeam ſupereſſe decem armatoꝝ milia nũtiato. Confeſtĩ Arabas domũ redire iubet: qa eos nõ auxiliantiũ more uti militia: ſed ꝓ ſua libidie & ultra q̃ ipſe uellet agros uaſtare perſpexit: ſuis autem conuocatis agminibus in aduerſarios properabat. Verum illi ſe Varo antequam in manus uenirent Aciabi conſilio tradiderunt. Varus autem multitudini uenia

data duces eius interrogandos misit ad cæsarem. At ille cum ignouisset cæteris: non nullos regis cognatos: erant enim quidam inter eos herodis propinqui: supplicio subiugari præcepit quia oi-no contra regem suum arma accepisset. Varus autem hoc modo rebus apud hierosolymam cō-positis eademq; cohorte quæ dudum in præsidio ciuitatis fuerat ibi relicta Anthiochiam abiit Romæ autem Archelao alia rursus cum iudæis causa conflata est: qui ante seditionem permissu Vari legati exierant: ius genti suæ liberum petituri. Erant aūt numero quinquagīta qui uenerāt astantibus una cum populo qui romæ degerent octo milibus iudeorꝫ. Itaq; conuocato a cæsare optimatum romanorꝫ amicorꝫ concilio in palatini Apollinis templū quod priuatum ipsius erat ædificium admirandis opibus exornatum: multitudo quidem iudeorꝫ constitit cum legatis cō-traq; Archelaus cum amicis. Cognatorꝫ aūt amici ab utraq; parte secreti aderant. Nam & cū Ar-chelao stare propter odium atq; inuidiam recusabant: & cum accusatoribus conspici pudore cæ-saris prohibebantur. Inter quos erat etiam philippus archelai frater beniuolo aīo duabus ex cāis præmissus a Varo ut & Archelao subuēiret: & si regnum herodis nepotibus distribui placuisset: partem aliquā mereretur. Iussit aūt accusatores exponere quæ nam contra leges fecisset herodes: primum non se regē sed oīum qui usquā fuissent: tyrannum crudelissimū toleraſſe dicebant. De inde multis ab eo trucidatis ea pertulisse superstites ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormentis solum eum laceraſſe corpora subiectorꝫ: sed etiā gentis suæ ciuitatibus deformatis ex teras ornauisse: populisq; alienis iudeæ sanguinē condonasse. Pro antiqua uero felicitate ac prīis legibus nationem iuā tanta egestate simul ab eo: atq; iniquitate repletā: prorsus ut plures ex he-rode clades paucis annis sustinuerint: quā omni æuo maiores sui postquā ex babylone discesse-re perpessi sunt. Xerxe tunc regnante ad discordiam concitati. Verum se tamen ad hanc medio-critatem & aduersæ fortunæ consuetudinem processisse ut etiam successionem uoluntariā acer bissimæ feritatis subirent qui & archelaum tanti tyranni filium patre mortuo regē appellassent: nihil morati: & una cum eo luxissent mortem herodis: ac pro eius successore uota celebrassent. Illum autem quasi metueret: ne non certus eius filius uideretur ex cæde trium milium ciuiū re-gni sumpsisse primordia: & quia prīcipatum meruit tot immolasse deo hominum uictimas: tot festo die templum cadaueribus impleuisse. Recte igitur eos qui de tantis malis supereſſent: ali-quando respexisse calamitates suas: & belli lege cupere uulneribus excipiendis ora præbere: atq; ab romanis precari: ut iudeæ reliquias misericordia dignas existimarent: ne ue quod ex ea natiōe restaret his obiicerent a quibus crudelissime lacerabatur: sed patriā suam coniungi syriæ finibus ac per iudices romanos administrari decernerent. Hoc enī modo probatum iri iudeos: qui nunc ueluti turbulenti ac belli cupidi reprehenduntur: moderatis rectoribus obedire. Iudeorum qui-dem accusatio eiusmodi petitione cōclusa est. Cum autem surrexisset contra nicolaus primum criminibus quæ in reges erant proposita dissolutis: nationem cœpit arguere: quia neq; guberna-ri facilis esset natura quæ regibus uix pareret. Vna uero etiā ꝑpinquos Archelai qui se accusato res cōtulerant insimulabat. Sed tunc quidē partibus cæsar auditis conuentū diremit. Paucis aūt diebus post mediam regni partē sub tetrarchæ noīe dedit Archelao: etiā regem si se dignū præ-buisset facturum esse pollicitus. Reliquā uero dimidiam in duas tetrarchias diuisit: duobusque aliis herodis filiis attribuit: unam philippo: alteram illi qui cum Archelao de regno certauerat: Huius aūt parti cesserat trans flumen regio quarum ducenta talenta redditus erant. Bathanea uero & Tracon & Auranites: & quædam pars domus zenonis circa unam uicum philippo desti-nata sunt quæ talentorꝫ. c. redditus ministrabant Archelai uero ethnarca idumeā omneq; iudeā & samariam habebat: quarta tributorꝫ parte leuata pro munere quia nō rebellasset cum cæteris Acciuitates qbus īperaret & ei traditæ sunt Stratonis Pyrgus & Sebaste & Ioppe & Hierosolyma Græcas uero Gazam & Gadarā & hioppō regno auulsas Syriæ cæsar adiecit. Erant aūt redditus archelai. xl. talenta. quin & Salome præter illa quæ testamento regis & relicta erāt iānie dominā & azoti & phaselidis idē cæsar constituit: regiāq; apud Ascalonā largitus est ex quibus omnibus talentorꝫ. lx. redditus colligebantur. Domū uero eius Ethnarce subiugauit archelai. Cùm autē cæteris herodis ꝑpinquis testamento relicto soluisset: duas eius filias uirgines extrinsecus quin-gentis milibus pecuniæ donauit: easq; nuptum pheroræ filiis collocauit. Diuiso autem herodis patrimonio etiam sibi relictas ab eo facultates ad mille talentum hisdem distribuit: exceptis suo nomine quibusdam rebus uilissimis propter honorem defuncti.

Capitulum. II.

INterea quidam iuuenis natiōe iudæus apud aliquem libertinum romanorum in si-doniorum oppido educatus: illum se format similitudine quem herodes necauerat.

Alexandrum esse mentitus fallendi spe Romam uenit. Huius autem facinoris habebat sotium quendam gentilem suum: omnes regni actus optime scientē: a quo instructus affirmabat eoꝝ se misericordia qui sui atq; aristoboli occidēdi cā missi fuerāt similibus corporibus subditis morti esse subreptos. Deniq; his multos iā iudeos fefellerat ī creta degentes: ac liberaliter illic acceptus malūq; inde trāsmissus ibiq; ampliore quæstu cumulatus ēt hospites suos magna uerisimilitudi ne romā secū nauigare pellexerat. Postremo delatus indice archina multisq; muneribus ab iude is eius loci donatus q̄si rex a paternis amicis deducebaē. Ad hoc eī fidei ꝓcesserat formæ simili tudo: ut qui alexandrū illū uiderant: planeq; nouerant hunc eū esse iurarēt: igiē oēs etiā romæ ui sendi eius studio circūfusi ꝓperabant: & infinita multitudo per uicoꝝ angustias quocūq; refere batur cōueniebāt. Tanta nāq; demētia multos cœperat ut illū sella portarēt: ac regale obsequm propriis eius sūptibus exhiberēt. Sed cæsar alexādri uultū optime sciēs: accusatus ei fuerat ad eū ab herode: & si priusquā uideret hoiem: fallaciam similitudis aīaduerterat: hilariori tamē animi spe nōnihil indulgendū putauit: & ladū quendā qui alexandrū bene congnosceret misit: ut ad se adolescentē adduceret. Quo ille cōspecto statī pſonæ dram cōiectura deprehendit. Maxie aūt ubi corporis eius duritiā & seruilē formā cōsiderauit: ītellexit oē cōmentū. Satis āt cōmotus ē dicto rum eius audacia aristobolū ꝓcontantibus saluū quidē illū eē memorabat cōsulto uero non ad esse: qa apud Cyprū degeret cauēdo īsidias: minus eī se circūueniri posse disiunctos. Itaq; ladus ei ab aliis sepato uitā dixit a cæsare primū fore tūtæ fraudis si ꝓdidisset auctorē. Id aūt se facturum pollicitus ad cæsarē sequiē: & iudæū indicat: qui formæ suæ similitudie abusus eēt ad quæstum. Ri Tanta ei dona ex ciuitatibus eū singulis abstuliſſe docuit: quāta uiuus Alexander accepisset. Ri sit his cæsar & falsū quidē alexandrū pp habitudinē corporis remigum numero inseruit: suaſorē uero eius interfici iussit. Melius aūt sumptū detrimētū ꝓ amentiæ ꝓtio satis eē īdicauit. Ethnar chia uero suscepta memor discordiæ supioris archelaus nō solū iudæis: sed ēt samariētibus cru deliter abusus est. Nonoq; pricipatus sui āno legatis cōtra se ab utriſq; ad cæsarem missis: ipse q dem in exiliū pelliē. Viennā gallicæ ciuitatē: patrimoniū uero eius thesauris cæsaris adiudicatur Quē quidē priusquā euocaret ad cæsarē: huiuscemodi somniū uidisse cōmemorauit. Noue ari stas plenas: & maxīas a bobus comedi somniauit. Accītos deinde uates chaldeorumq; nōnullos quidā illo putarent īdicari somnio cōsuluerat. Aliis aūt aliter interptantibus Simon quidā esse us genere dixerat. Aristas annos arbitrari boueſq; reꝝ mutationes: eo quia agros arādo uerterēt ac mutarent. Ideoq; regnatuꝝ eē tot annis quot significasset numerus aristaꝝ: uarias aūt rerum mutationes expertū esse morituꝝ. His auditis quinq; diebus post idē archelaus ad cām dicendā est euocatus. Dignū aūt dixi memoria etiā cōiugis eius glaphiræ somniū archelai filiæ Cappado cum regis referre. Quā cū alexander primus habuisset uxorē: frater huius de quo loquimur he rodis filius a quo ille iterfectus ē: sicut iā designauimus post illius mortē. Iube regi libyæ nuptā: eoq; defuncto domū reuersam: domiq; apud patrē in uiduitate dēgentē: Ethnarches archelaus ubi cōspexit ad hoc amoris accensus est: ut eā statim repudiata coniuge sua Marianne sibi copu laret. Hæc igitur in breui tēpore postq̄ in iudæā rediit: uidere uisa est instantē sibi alexandrū di cere. Satis fuerat tibi libycū matrimoniū: sed tu illo nō contēta rursus ad meos penates reuerte ris audacissima uiri tertii quodq; grauis est: fratris mei iuncta matrimonio. Equidē nō dissimu labo cōtumeliā: te quæ licet inuitā recuperabo. Atq; hoc expoſito somnio uix biduū superuixit. Igitur archelai finibus in ꝓuintiā circūscriptis ꝓcurator equitū apud romanos cōponius a cæsa re missus est ea sibi a cæsare ptāte mandata. Hoc disceptante Galileus quidā simon noīe defectio nis arguebantur: quia indigenas increparet: si tributum romanis pendere paterentur: dominosq; post deum ferre mortales. Erat aūt propriæ sectæ sophista: nulla in re aliis simul. Eteni tria sunt apud iudæos genera philosophiæ. Hoꝝ unū phariſæi profitentur: alterum saducei: tertium aūt probabilius habetur essei colunt: gentē quidē iudæi. Verum inter se mutuo amore coniunctissi mi & qui præter cæteros uoluptatē quidē quasi maleficia uitare. cōtinentiam uero seruare neq; cupiditati succūbere: uirtutē maximā ducere. Itaq; nuptias quidē fastidiūt: aliēos uero filios dū adhuc molles sunt erudiūt: traditos ꝓ cognatis habētes suis moribus diligēter īstituūt. Non qa cōiugia uel hūani generis succeſſionē censeāt pimendā: sed qa cauendā putēt intēperantiā fœmi naꝝ nullā eaꝝ uni uiro fidē seruare credētes. Qui & diuitiaꝝ contēptores sūt: rerūq; apud eos cōicatio admiratiōi habeē: neq; iuenias alteri alteꝝ opulētia ꝑstare legēq; sibi dixerūt: ut q disci plinā suā sectari uellēt: bōa cōtubernio publicarēt. Ita eī fore ne uel pauptatis humilitas: uel diui tiaꝝ dignitas appareret: sed pmixtis facultatibus ueluti inter fratres unū esse oīum patrimoniū. Probo aūt ducunt oleum: & si quis uel inuitus unctus fuerit: mūditiis corpus abstergere: quoniā squaloré decori putant dūmodo semper in ueste sint candida. Designatos āt cōium rerum ꝓcu

ratores habent:& ad usus omnium indiuisos. Non est autē illis una ciuitas certa:sed in singulas multi domicilia transferunt:& aliunde aduenientibus sectæ suæ ꝓfessoribus qd habeāt ꝓmptum exhibent q̄si ꝓpriū.Deniq; tanq̄ cōsuetissimi ad eos ingrediunt quos nunquā ante uiderūt.Hinc est quia cū pegrinantur ꝓpter latrocinia tantū armant:neq; præterea quicquā ferunt.In singulis aūt ciuitatibus ex eodē collegio specialis curator hospitū cōstituitur qui eoꝝ uestimēta cæteraque usui necessaria tueatur. Amictus aūt cultusq; corporis oibus pueris i metu & sub cura magistri agentibus par est.Nec uero uestitū siue calceos mutant:nisi aut oino cōcisis prioribus aut longi temporis:usu cōsumptis.Nihil aūt inter se mercant aut uendunt:sed egenti quisq; qd habeat præbens refert ab eo qd ipse non habeat.Quāuis etiā sine ꝓmutatione cunctis libera sit facultas a quibus libuerit accipiendi qd opus sit. Præcipue circa deū religiosi sunt.Nanq; ante solis ortū nihil profani loquūtur,sed ei patria quædā uota celebrant:quasi ut oriatur precantes.Deinde ad quas uenerūt singuli artes a curatoribus dimittunt. Cunq; ad horā quintā studiose fuerint operati rursus in unū cōgregātur:litheisq; præcinctis uelaminibus ita corpus aquis frigidis abluunt. Atq; hac lustratōne in eadē secreta coeunt.Quo neminē alterius sectæ hoiem aspirare cōcessum est ipsiq; purificati:uelut in sanctū quoddā tēplū in cœnaculū cōueniunt:q̄bus cū silentio sedentibus pistor quidē panes ordine unū aūt ualsculū ex uno pulmento singulis cocus apponit.Deinde uoce cibū sacerdos anteuenit:neq; gustate quēquā fas est:nisi prius deo celebratur oratō.Post finem quoq; prandii uota repetunt.Nam & cū incipiunt & desinūt q̄si datorem uictus deū laudibus canunt. Tunc ueluti sacris illis depositis uestimētis usq; post meridiē ad opera se conferunt. Reuersiq; inde similiter cœnant cōsedentibus etiā hospitibus si quos fortasse interuenisse reppererint.Neq; uero clamor unquā tecum illud:neq; tumultus inquietat:cum etiam loquendi ordine aliis alii cedant:eorūq; silentiū extra tectum constitutis Arcanū quoddā uideatur horribile.Cuius quidē rei ꝓpetua sobrietas causa est:quodq; apud eos edēdi aut potādi modus saturitate diffinitur.Sed quāuis aliquaꝝ reꝝ nihil sine p̄cepto faciūt curatoris:tamē in his duobus hoc est in iuuando & miserēdo sui iuris sunt. Nam & subuenire dignis cū opus est suo arbitrio cuiq; licet atq; indigētibus alimēta porrigere.Sane cognatis dare aliquid sine curatoribus interdictū. Idem iracundiæ moderatores iusti sunt:indignationē cohibent:fidē tuent:patri obsecundāt: & omne quod dixerunt iureiurando fortius habent.Ipsum aūt iusiurandū q̄si periuro deterius uitāt. Iam enim mendacio condēnatum arbitrant; cui sine deo non creditur.Summū aūt studium ueterū scriptis adhibent ea maxime indeq; quæ animæ & corpori expediant eligentes.Hinc illis morborum remedia stirpes medicas quāq; uim propriam singuli lapides habeant rimantibus cōquirātur.Sectæ uero suæ studiosis non statim cum eius una collectio:sed per annum integrū extrinsecus cōmoranti cuiq; eundem uictus ordinē tribuunt.Dolabram quoq; & quod prædictū ē perizoma & albam uestē tradentes.Cum uero processu tēporis experimentū continentiæ dedit; accedit etiā ad cōmunē cibū:& purioribus ob castificationē scilicet aquis participat:neq; tamen in conuictum assumitur.Post ostensionem quippe continentiæ duobus annis aliis mores eius probantur.Cunq; dignus apparuerit tunc demū in consortiū assumitur.Prius uero quā incipiat cōmunem habere cibū magnis execrationibus abiurat se primū quidē colere deum:deinceps quoque erga homines seruare iusticiā:& neq; propria spōte nocere cuiquā:neq; ex præcepto obesse: quinimo iniquos omnes odisse:& cū laborare semper iustitiæ sectatoribus fidem oibus seruāmaxime uero principibus. Neq; enim absq; uoluntate dei cuiquā consentire posse ad principatus potentiam accedere. Si uero ipse cæteris præsit nunquā abuti nunquā se ab usurum uiribus potestatis ad cōtumeliā subiectoꝝ sed neq; uestē aut ambitioso aliquo ornatu reliquis eminere ueritatē semp diligere:& habere ꝓpositū cōuincere mentiētes.Manus uero a furto & animā puram seruare ab iniustis cōpendiis:& neq; aliquid de misteriis cōsecrantes celare.Neq; profanis eorum quippiam publicare:etiam si in tentata quispiam morte compellat. Super hæc autē addunt nihil se de dogmatibus aliquid quā ipsi susceperint tradere.Fugere autem latrocinia:& conseruatum iri similiter dogmatis sui libros:angeloꝝ nomina his quidē execrationibus explorant:& q̄si præmuniūt accedētes.Deprehēsos uero in peccatis a sua cōgregatiōe depellūt:& qui taliter fuerit condēnatus miserabili plerūq; morte consumit;illis quidē sacris sacratibus obligatus:neque capere ab aliis oblatū cibū potest. Herbas uero pecudum more decerpēs:& fame exæsa membra corrumpuntur. Ob quā etiā plurimos plerūq; miserati:& extremū spiritū agētes receperūt sufficientem ꝓ peccatis eoꝝ quæ usq; ad mortē adduxerat pœnā fuisse cēsentes:in iudiciis uero sunt diligētissimi atq; iustissimi. Disceptāt āt nō minus quā centū in unū coacti: qd āt ab his decretū fuerit immobile manet. Veneratio quoque apud eos post deum magna legiferi est:ita ut si quis blasphemauerit morte damnetur.Senibus uero obedire:& plurimum quorumque deprobabile

arbitrãtur officium:cũm ſimul denicꝙ ſederint.x.nullus unus nouem loquitur inuitis. Expone/
re quocꝙ in medium eoꝝ uel in dexteram ſui partem quiſcꝙ deuitat. Sabbatis quocꝙ operationẽ
aliquam contigiſſe omnibus iudeis diligentius cauent necꝙ cibum ſibi ſolum pridie p̃æparant:
ne uidelicet illo die ignem accendant:ſed necꝙ uas aliquod tranſponere præſumunt. Immo nec
alium purgant. Aliis aũt diebus fodientes foueam uno uerbi gratia pede altera illi cũ illa
dolabra quã tradi nuper accedentibus diximus demiſſa ueſte ſeſe diligentiſſime contegentes:ne
ſcilicet ſplendori diuino iniuriam faciant:in eadem fouea ab onere uentris leuantur:ac deinceps
terram quã effoderant reducũt:idꝙ ipſum faciunt ĩ locis ſecretiſſimis: & nẽpe cum naturalis ſit
iſta purgatio:nihilominus tamen ſolẽnẽ habent ut quaſi ab ĩmunditia diluantur: decernunt aũt
inter ſe ſecundum ſuſceptæ abſtinentiæ tempora in ordines.iiii.tantũꝙ hi qui minores ſunt in/
feriores præcedentibus æſtimantur ut ſi aliquos eoꝝ contigerit quaſi a contractu alienigenæ di
luantur uiuunt aũt quã longiſſime:ita ut plurimi eoꝝ uſꝙ ad centenariã præferant ætatẽ,ppter
ſimplicitatem.ſ.uictus: quod eis nimirum accedere puto propter inſtitutionẽ bene in omnibus
ordinatam. Sunt aũt aduerſoꝝ cruciatus ſiquidẽ uincunt firmitate conſilii. Mortem uero ſi cũ
decore obeunda ſit iudicant etiam ĩmortalitate meliorem:prodit aũt eoꝝ in oĩbus negociis ani
mos bellum geſtum cum romanis. Tunc ſiquidem per artuum confractiones & ignes ac ꝑ tor/
menta omnigena tranſeuntes:ut uidelicet in legiſlatores aliquid loquerentur iniuriam:uel cibo
rum quippiam quos non ſolent ederent:ad neutrum hoꝝ potuerunt impelli:ſed necꝙ deprecari
ſuos tortores:aut ipſa fere ſupplicia:in mediis quinimo cruciatibus ſubridentes:& eis qui tormẽ
ta admouerant:illudentes conſtantes animos cum quadam hilaritate reddebant.ſ.quaſi qui eos
eſſent denuo recepturi. Opinio quippe apud illos firmata conſtitit:corruptibilia quidem cẽ cor/
pora:materiamꝙ eoꝝ non eſſe perpetuam: animas autẽ ĩmortales ſemper manere:& de æthere
ſubtiliſſimo commeantes quaſi carceribus ita corporibus implicari:uelut quas illecebra carna/
lis attraxerat. Cum uero fuerĩt a carnalibus releuatæ uinculis quaſi de ſeruitute longiſſima libe/
ratas ita ilico lætari:eas ſublimeſꝙ ferri. Et quidem bonis continentes in hoc græcoꝝ ſniis pro
nunciant ultra Oceanũ degere:ubi eis ſit impoſita perfruitio:illic quippe eſſe regionẽ:quæ necꝙ
imbribus:necꝙ niuibus:necꝙ æſtibus aggrauetur:ſed quã oceano oriens zephyrus & leuiter aſpi/
rans amenet. Malis aũt aĩabus procelloſa loca & hiberna delegant plena gemitibus exercendaꝝ
ſine fine penaꝝ:uidenť aũt mihi ſecundũ hanc ipſi intelligentiã græci quocꝙ fortibus ſuis quos
heroas & ſenideos uocant beatoꝝ inſulas ſequeſtraſſe:improboꝝ aũt aĩabus locum apud iferos
impioꝝ:in quo etiã cruciari quoſdam cõmentati ſunt:ſiſyphos uim & tantalos & ixiones & tity
os principio quidem ĩmortales eſſe animantes:ob ad hortationem utiꝙ uirtutis dehortationẽꝙ
nequitiæ bonos quippe fieri in huius uitæ cõuerſationẽ meliores per ſpem bonoꝝ etiam poſt
lucem redibendoꝝ:improboꝝ autẽ impetum retardari æſtimantiũ:quoniã & ſi huius uitæ ſpa/
tio latuerint:poſt obitum tamen ſint ĩmortalia tormenta paſſuri. Hæc ſunt ergo:quæ eſſet de di
uinitate animæ philoſophantur. Plane illecebram is qui ſemel deoꝝ ſapientiam guſtauerint re/
ponentes. Sunt aũt in eis qui etiam futura noſſe promittant.ſacris uidelicet libris: & uariis ſan/
ctificationibus:prophetarũꝙ dictis a primis ætatibus adhærentes: raro aũt accidit:ut prædictio
nes eoꝝ fruſtratio cõſequatur. Eſt aũt aliud etiã eſſe notum collegium cibos quidẽ & mores le/
gumꝙ ſimilia cum prioribus habens. Diſtat aũt opinione coniugii:maximã ſiquidem uitæ ho/
minum partem ſucceſſionẽ.ſ.amputare eos:qui abſtineant nuptiis arbitrantur:quippe ſi in ean/
dem uelint ire ſniam:defectuꝝ confeſtim genus humanũ fore. Nihilominus tantũ ipſi tanta mo
deratione cõueniunt ut per triennium explorent ualitudinẽ fœminaꝝ. Et ſi conſtanti purgatio/
ne apparuerint idoneæ pertuita eas in matrimonia adſiſcunt. Nemo tamen eoꝝ cum prægnãte
concumbit:ut oſtendant:quia non uoluptatis nuptias:ſed cauſa inierint liberoꝝ. Lauãtibus aũt
fœminis:ita ut uiris perizomatũ ineſt amicus:tales mores huius collectionis: duo aũt priorum
quaſi ordines ſunt. Ex quibus phariſei dicuntur qui certiorẽ legalium rituũ notitiam profitenť:
& hi primum dogma habent: ut imarinene & deo uniuerſa deputent: & quidem uel agere quæ
iuſta ſunt uel negligere ſecundum maiorem partem eſſe beniuolentiæ in hoĩbus profitẽtur ad/
iuuante tantum in ſingulis & imarinene:aĩam autẽ quidem oẽm incorruptam eſſe:tranſire autẽ
in alia corpora ſolas bonoꝝ:improboꝝ aũt interminabili ſupplicio cruciari. Saducei porro.i.ſe/
dis collectio imarinenẽ omnifariã negant:& deum extra oẽm mali patrationem inſpectionemꝙ
conſtituunt. Aiunt aũt electioni hoĩum uel bonũ uel malũ eſſe propoſitum: & ſecundum uolũ
tatem propriam alterutrum unumquẽꝙ coniungi. Aĩarum aũt generaliter uel ſupplicia denegãt
uel honores:& phariſæi quidem ſociabiles:& qui ſtudeant ſe mutua dilectiõe completi. Saducei
uero & inter ſe feris moribus diſcrepãtes:& conuerſatio eoꝝ ita circa participes ut erga exteros

inhumana:hæc ſunt quæ de iudæorum philoſophis dicēda repperi:nunc ad incœptū reuertor.

Capitulum.III.

ARchelai regno in ordine prouintiæ iam decedente reliquit idem philippus & herodes qui cognoſabatur Antipas tetrarchus ſuas regebāt.Salome aūt moriens Iuliæ auguſti cōiugi regionē quā rexerat:& iamniā & in phaſelide palmito teſtamēto reliqt. Delato aūt ad Tyberiū iuliæ filium romano impio poſt motte.ſ.auguſti qui prefuit rebus annis ſeptem & quinqginta menſibus ſex diebus duobus manentes in tetrarchiis ſuis:herodes.ſ.ac philippus:hic quidē iuxta fontes ipſos:de quibus iordanis flumen exoritur ī paniada condidit ciuitatē:quā cæſariā uocitauit:aliāq; inferiori gaulanite:quā iuliadē noīauit. Herodes uero in galylea tyberiadā impia aūt cognomine iuliæ Miſſus aūt a Tyberio in iudæā pilatus qui curandam acceperat regionē nocte intēpeſta optas in hieroſolymā intulit imagines cæſaris:quæ res poſtridie grādē inter iudæos ſuſcitauit tumultū: nā qui aderant ſtupore permoti ſunt:quaſi iam profanatas leges ſuas uiderēt.Nullū.n.fas eſſe dicunt collocari in urbe ſumulachrū.Ad que relā autē eoꝝ qui in ciuitate erant:ſubito etiam de agris multitudo confluxit.Euntes aūt illico cæſariam ad pilatum intentiſſime dep̄cabant:ut ab hieroſolymis auferrentur imagines:& eis iura patria ſeruarent.Pilato aūt ſupplicantibus abnuēte circa domū eius proni corruerant:& īmobiles.v.diebus continuis noctibuſq; manſere.Poſt aūt pilatus tribunal aſcendēs ī ſtudio magno conuocat multitudinē iudæoꝝ q̄ſi qui eis uellet dare reſpōſum:cū ſubito milites accepto ſigno: fic.n.fuerat prepatū:armati circūſteterunt iudæos:circundataq; triplici acie.Iudei quidē ſtuporis erant pleni uidentes inſperatam reꝝ faciē.Tunc pilatus denuntians trucidatuꝝ ſe oēs niſi imagines cæſaris ſuſcepiſſent:annuit militibus:ut educerēt gladios.Iudæi aūt quaſi ex uno conſilio omnes ſubito corruerunt:& ceruices nudatas ad excipiēdos ictus pararūt uociferantes uniuerſi magis ſe interfici uelle quā legē.Tunc pilatus circa religionē ſtudiū populi demiratus confeſtim de hieroſolymis ſtatuas iuſſit auferri:deīde uero cōturbationē alterā cōmouebat:erat apud eos ſacer theſaurus quē chorboan dicunt:hunc ad inductionē aquaꝝ iuſſit expēdere:erat aūt inducenda aq̄ ab ſtadiis.ccc.ad hoc itaq; uulgi oriebantur querelæ ita ut etiā pilati qui hieroſolymā uenerat cū clamore circundarent tribunal:ille āt p̄uiderat:ſed quidē tumultū eoꝝ populo p̄miſcuit armatos milites:qui tunc eſſent priuatoꝝ ueſtibus induti.Præcepit gladiis quidē nō uterentur:fuſtibus aūt acclamātes ferirēt.Sicq; cōpoſitis rebus dat ex tribunali ſignū cōfeſtimq; cædebantur iudæi:quoꝝ multi quidē perierunt plagis:multi uero ſe inuicē trucidantes in fugam miſera contritione uerſi ſunt tunc ad calamitatē interfectoꝝ ſtupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accuſator herodis tetrarchæ agrippas fuit filius ariſtoboli:quē pater herodes iterfecit:ad tyberiū uenit.Illo aūt non ſuſcipiente accuſationē reſidens romæ ad aliquotū quidē potentium notitias ābiebat.Maximis aūt colebat officiis germanici filiū Caium cum adhuc eſſet priuatus. Et quodam die inter copioſum epularū apparatū quibus eum demerebatur:ad ultimū extenſis manibus aperte deū cœpit precari:celeriter illū mortuo Tyberio dominū cunctoꝝ uidere.Hoc cum quidā de fāiliaribus eius Tyberio nūciaſſet ſtatim concludi iuſſit agrippā qui & ſub grandi ærumna uſq; ad morte Tyberii in carcere p̄ menſes ſex tenebat.ſed defuncto eo poſt regnū annorum duoꝝ & uiginti dieꝝ trium ſuccedens imperium.C. Cæſar abſoluit agrippā uinculis & tetrarchiā philippi:iam eni iſte deceſſerat ei tradidit:regemq; appellauit.Cum ueniſſet aūt in regnum agrippas:herodis tetrarchæ cupiditatis per iuidiā ſuſcitauit.Irritabat aūt eū maxie ī ſpem regni herodias uxor:exprobrans ei ſecordiā & dicēs:quia p̄ id quod noluerat ad cæſarē nauigare careret p̄tāte maiore:nā cum agrippā ex priuato regē feciſſet:quo mō dubitaret illū ex tetrarcha eodem honore donare.His adductus herodes uenit ad Caium:a quo ob auaritiā uehementer increpatus ad hiſpaniā fugit:ſecutus eū quippe fuerat accuſator agrippas:cui ēt tetrarchiā illius. C.Cæſar adiecit.Atq; ita herodes quidē in hiſpania peregrināte ſecū etiā uxore deceſſit.Caius ue ro cæſar in tantum contumelioſe abuſus eſt fortuna ut etiā & deum ſe putaret:& uellet uocari. Patriam quoq; ſuam multorum nobiliū cæde truncauit.Extendit aūt impietatem ſuam etiā in iudæam:petroniū denicq; cū exercitu hieroſolymas direxit:p̄cipiens ut in templo ſtatuas eius locaret; quod niſi ſuſciperēt iudæi contradicentes quidē ex his interficeret:reliquam uero multitudinem captiuaret:permouebat autem hoc profecto deum.Et petronius quidem cū tribus cohortibus multiſq; de Syria habitatoribus properabat in iudeā de antiochia.Iudeorū uero quidā non credebant famæ prælium nuntianti.Qui uero credebant nihil de reſiſtentibus poterāt cōminiſci. celeriter autem in omnes peruadit metus:nam iam ptolomaidam p̄uenerat exercitus. Eſt autem hæc ciuitas Galyleæ littore in magno compoſita:circundatur aūt montibus ab oriē tali plaga p̄ ſexagīta ſtadia diſſepatis:ſed ad Galyleā pertinentibus:a meridiano aūt carmelo qui

abeſt ſtadiis centū uiginti:a ſeptētrionali quoq; mōte qui eſt altiſſimus:quē uocāt ēt icolæ ſcalā tyriorū:& hic aūt diſtat ſtadiis.c.ab ea aūt urbe q̄ſi ab duobus ſtadiis præterlabit fluuiolus quē uocant beleum exiguus prorſus:cui prope eſt ſepulchrū mēnonis habēs iuxta ſe.c.ſeꝝ cubitorū ſpatium cōtinentē:ſed admiratione digniſſimū:ē aūt ſpēs uallis rotundæ uitreā emittēs harenā: quam cū exhauſerint mulræ naues ꝑiter accedentes:locus hiſdē rurſus impletur:uēti ſiquidem quaſi dedita opera cōuehunt de circūſtantibus ſupciliis harenā iſtā utiq; cōem.Locus aūt metalli ſtatim metalla ī uitrū quæ ſuſcepit mutat.Mirabile quoq; mihi illud uidet: quoniā conuerſæ iam harenæ in uitrum quæcūq; ps ſuper margines loci ipſius fuerit iacta ī cōem harenā denuo conuertitur.Igitur loci eius natura talis eſt.Iudæi aūt cū mulieribus & filiis collecti incampū in quo eſt ſita ptolomais petronio ſupplicabant principio ob patrias leges:deinceps uero etiā pro ſuo ſtatu:ille aūt ob multitudinē precantiū & p̄cum inflexus exercitū quidē & ſtatuas in ptolomaide reliquit:procedens aūt ī galyleā & conuocans in tyberiade tam populū iudæorū quā oēs eorum nobiles:& uim romani exercitus cœpit exponere:& minas cæſaris. His addēs:quoniā & contumelioſa eſſet ſupplicatio iudeorū:cū omnes ſiquidē gentes quæ parerent impio ro. in ſuis urbibus inter reliquos deos:imagines quoq; Cæſaris locauiſſent ſoli iudæi iſtud abnuerent.Siquidem quaſi ab imperio deficere eſſet etiā cum iniuria præſidentis. Illis uero contra legē moreſq; patrios allegantibus:& quia ne dei quidē ſimulachrū ne dū hoīs:neq; ſolū in templo;ſed neq; in prophano aliquo totius regionis loco fas ſibi eſſet locare: arripiens dictū petronius reſpondit. Sed & mihi domini mei lex ſeruāda eſt.Si eā quippe tranſgrediar uobiſq; p̄cam iuſte aīaduerſionem ſubibo īpugnabit ſane uos:nō petronius:ſed illle a quo ſum directus:ſiquidē ita & ego uos cogam implere quæ iuſſa ſunt.Ad hoc oīs multitudo ſucclamauit ante legis temerationē oēm ſe libenter ſubire pernicié Sedato aūt eoꝝ clamore petronius ait. Pugnare ergo inquit aduerſus cæſarem eſtis parati? Reſponderunt iudæi ,p cæſare quidē & populo ro, nobis ſemp p dies ſingulos uſus eſt offerre ſacrificia:ſi aūt in templo imagines æſtimet collocandas debere eū totam iudæorum gentē primitus innouare:præbere ſe quippe iugulos cū mulieribus & puulis ei q interficere uoluiſſet.Ad hæc admiratio petronīū miſeratioq; peruaſit intuentē & inſuperabilem religionem uiroꝝ:& tantū uulgus ad mortē conſtanter paratū.Et tunc quidē infectis omnibus receſſerunt.Poſtridie autē ac deinceps ſummates eoꝝ priuatī uiritimq; cōpellans:populū quoq; publice alloquens:tunc quaſi conſulens admonebat.Interdū etiā minabat extollens & uirtutem romanam & indignationē cæſaris inter hæc etiam ſuā neceſſitatā cui eſſent exequenda p̄cepta: ſed illi ad nulla horū expimenta cedentibus:cū uideret etiā ſementē regionis intercipi ipſū qppe anni tēpus erat:& quinq̄ginta pene diebus multitudo in urbe otioſe morabat ad ultimū cōuocatis omnibus ait ſe etiā periculoſam rē uelle aggredi.Aut enī deo coopante placabo cæſarē: ac uobis cum ſaluabor libenter:aut illū in ultionē irritabo:pro tanta multitudine impendo animā meam.Atq; ita dimiſſis turbis multa pro eo uota facientibus Antiochiā ab ptolomaida reuocauit exercitum:atq; illinc confeſtī miſſis ad cæſarē referens:& quo apparatu in iudæā irruiſſet:& q̄ tota gens ſupplicaſſet:quibus ſi abnuendū putaret:noſſet cū uiris etiā prouiciā p̄dendā.Seruaſſe ſiquidē ipſos legē patriā:& nouis præceptis uehementer obſiſtere.His epiſtolis reſpondit Caius īmodice cōminans petronio mortē:quoniā iuſſionū ſuaꝝ ſegnis executor fuiſſet.Sed ſcriptorū talium uectores per tres continuos menſes contigit aduerſa tempeſtate retineri. Alii āt exitium. C.cæſaris nūciantes proſpere nauigauerunt:deniq; ante ſeptē & uiginti dies epiſtolas petronius accepit finē cæſaris indicantes quā illi peruenirēt:qui cōminātia ſcripta portabant. Caio p dolū interempto:qui regnauerat annis tribus menſibus ſex rapitur in regnū ab eo exercitu qui romæ erat claudius.Senatus aūt referentibus cōſulibus ignatio Saturnillo & pōponio ſecundo mādat tribus legionibus ut eſſent preſidio ciuitati:& ipſe frequens in capitoliū deuenit. Quia propter īmāitatē caii bellū agi cū claudio decernebat:uolens imperiū ad optimates reducere:ut ſicut oli fuerat ad regendū digniſſimi eligerent. Accidit aūte ut agrippas aduenirēt:quē cū & ſenatus in conſiliū & in caſtra claudius euocaſſet:ut.ſ.eo ſtrenuo adiutore uteret in quibus res poſceret:uidens agrippa claudiū iā eſſe opibus cæſarē ad eum perrexit:quē ille illico legatū ad ſenatū miſit indicantē ſuū propoſitū:quoniā primo quidē inuitus ab exercitu raptus ſit iniquū eſſe ſe militū erga ſe ſtudiū tam religioſum deſerere iā tutā aliter ſuā non eſſe fortunā:iā enī ad inuidiā ſatis eē q̄ in regnū uocatus ſit.Deinde ad miniſtratū ire paratū eſſe in rēpub.nō ut aliquis tyrannus ſed ut p̄ſul benignus ſufficere ſibi quippe honorē nominis. De ſingulis autem negotiis cōem oīum ſtare ſniam.Nam & ſi non natura eſſet modeſtus:locuples tamen moderandæ poteſtatis exēplū caii morte eſſe propoſitū.quæ cū detuliſſet agrippas reſpōdit curia:quaſi quæ exercitui & boīs conſiliis fideret nolle ſe ſubire uolūtariā ſeruitutē:ſed accepto p̄m reſpōſo claudius rurſus miſit

agrippam nunciare eis:quoniã nõ posset adduci ut eos proderet:quoꝝ concessu ĩ impium esset accitus.inuitũ aũt se ĩituꝝ esse pugnã aduersus eos cũ quibus confligere minime uellet: proide eligendũ esse locum extra ciuitatẽ in quo confligerent:neq; eni sanctũ esse propter illorũ puer sitatem patriam ciuili cæde fœdari.Et agrippa quidẽ ista senatui nunciauit.

¶ Capitulum.IIII.

INter hæc aũt unus de his militibus qui cum patribus erant educens gladiũ.Cõmilitones inquit quibus perturbati causis parricidia ꝓpetrare cupimus impatorẽ aduersus propinquos nostros claudiũ secutos maxime cũ hẽamus impatorẽ quẽ in nullo culpare possimus:& ad quẽ cum iustis magnis allegationibus:q̃ cũ armis egredi debeamus.Hæc dicens per mediã egressus est curiã:oĩbus se militibus consecutis:hoc exemplo op timates deserti in magno metu esse cœperunt:ac deinceps uidentes sibi aduersionẽ tutam non esse iter secuti militũ ad claudium transierunt:occurrebant aũt eis pro muris nudatos gladios ferentes hi qui fortunæ regis ambitiosius adulabanť:& pœne accidit:ut progressi quinq; interficerentur:ante.ſ. q̃ militũ impetũ cæsar agnosceret:nisi p̃currens agrippas imminẽtis ei facinoris periculum nũciasset:dicens quoniã nisi coercuisset exercitũ iam in sanguine ciuiũ furentem confestim missurus esset omnes per quos conspicuũ esset impium:fieretq; solitudinis impator. Hæc audiens claudius continuit militũ impetum.Suscepit aũt in castris adueniẽtẽ senatũ:& indulgenti honore cõplexus:egressus cũ patribus confestim obtulit deo uictimas:ut mos est ꝑ imperio supplicari.Agrippã quoq; protinus mũeratur regio p̃imonio:omnia addiicens ei:etiã illa quæ Augustus herodi donauerat:traconitiden scilicet & aranitiden. Præter hæc ãt aliud quoq; regnum quod Lysanie uocabatur.Et populo quidẽ donationẽ hãc ꝑ edictũ uidicauit. Patribus autẽ p̃cepit:ut incisæ æris tabulæ in capitolio collocarenť.Donat aũt ei etiã fratrẽ suũ heroden qui genus eiusdem erat bernici iunctus regione Chalcidis.Opinione aũt celerrius Agrippæ dati regni census maximus effluebat:qua sane pecunia nõ ille in rebus exiguis abutebatur:sed talem murum hierosolymis circundare cœpit:qualẽ si potuisset absolui inefficacẽ prorsus obsidionẽ romanis oppugnantibus effecisset.Sed anteq̃ impleret opus decessit ĩ cæsaria. Regnauit autem ãnis tribus. Ante quoq; cũ tetrarchiã regeret:aliis tribus ãnis tenuerat potestatẽ.Reliquit uero filias quidem tres de cypro natas Bernicen:mariannẽ atq; drusilam:filium aũt ex eadẽ ipsa conĩuge nomine agrippã:qui non nimis paruulus erat. Tunc claudius regnũ eius ĩ prouiciã redegit in cuius procuratione missus est Cestius festus. Post hũc aũt Tyberiũ Alexãdrium:qui nihil de cõsuetudine patria immutantes gentẽ in pace tenuerũt. Post hæc uero & herodes qui regnabat in Chalcide decessit.Relinquens de sorore sua Bernice filios duos. Bermocianum & heroden: de priore aũt marianne Aristobolum:cuius frater mortuus fuerat aristobolus priuatus:relicta filia iotapata:hi quidem erãt sicut supra dixi liberi aristoboli:qui fuerat herodis filius. Alexãder autẽ & aristobolus nati fuerant herodi de marianne:quos ipse parens interfecit. Alexandria aũt posteri in maiori Armenia regnauerunt.

¶ Capitulum.V.

POst obitum aũt herodis qui regnauit in Chalcide claudius agrippã filiũ agrippæ in auunculi sui regno constituit.Alterius aũt prouinciæ suscepit curã post alexandrum cumanus:sub quo oriri cœperũt tumultus:& denuo iudæos calamitas cõpræhẽdit. Conueniente quippe multitudine ad diem festũ azimoꝝ in hierosolymã stãte legiõe romana super porticulum tẽpli armati quippe milites semp custodiebant festos dies:ne quid cõuenientes populi nouare auderent. Vnus ergo e militibus reductis turpiter uestimentis inclinãs posteriora sua obuertit ad faciẽ iudeoꝝ:& ad hunc habitũ uocẽ emittẽs similẽ succlamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri:ita ut circũstarent cumanũ ad supplicium militẽ deposcentes.Ex his aũt inconsulti iuuenes:& quasi natura apti ad seditiones mouendas in litem grauissimã prosiliebant:hi continuo quippe saxa rapientes percutiebãt milites.Tunc ueritus cumanus ne totius ĩ eũ uulgi impetus fieret plures euocauit armatos:q cũ essent porticibus ĩmissi metus grauis incidit iudæis.Statimq; in fugã uersi relicto templo refugere cœperunt.Tanta aũt per egressus de constipatione obtritio facta est:ut conculcatione mutua super.xxx.milia hoĩum consupta sint. Facta ẽ aũt uniuersæ gẽti luctuosa festiuitas & plãctus ꝑ domos singulas ꝑsonabat.

¶ Capitulum.VI.

SVccessit aũt huic calamitati latrocinãtiũ tumultus.Iuxta bethoro quippe circa asensum publicũ stephanus qdã seruus cæsaris suppellectilẽ quãdã uehebat:quæ ab irruẽtibus direpta latronibus ẽ. Cumanus aũt ad iniquisitionẽ mittens eos qui in ꝓximis uicis essent:uinctos ad se adduci iussit:denuntians:ut conquisitos latrones ĩ uincula

coniicerent.qua occasione quidã militum in uico aliquo libros sacræ legis offensos discidit atq; cõbussit.Iudæi aũt quasi totã religionẽ inflamatã uiderint undiq; cõfluxerunt:& uelut machinamento aliquo:ita ut supstitionis atttacti oés ad unã euocationẽ ad cumannm cæsariã cõcurrũt precantes utmilitẽ qui tantã contumeliã deo legiq; eius intulisset:non relinqueret impunitum. Ad hæc enĩ ille uidebat multitudinẽ nequaquã quieturã:nisi aliqua esset satisfactiõe sedata. adiudicatũ militẽ ꝑ mediũ populũ:ad supplicĩũ iussit adduci: sicq; iudæi placatis animis recesserũt.

¶ Capitulum.VII.

Enuo aũt galyleoꝝ & samaritanoꝝ conflictus exoritᷣ.In uico enĩ:quẽ gẽmã uocant qui est ĩ magno Samariæ cõpositus:quidã galyleus de numero iudeoꝝ ad festiuitatẽ ascẽdens interficitur.Ad quod factũ multi ex galylea regione conuenerunt ut cum samaritis confligerent.Hoꝝ aũt nobiliores conuenerũt in cumanũ rogantes:ut ante quã grauis calamitas oriretur transiret in galyleã:& in eos qui auctores essent homicidii uindicaret. Cumanus his negotiis quæ habebat in manibus post ponẽs illoꝝ petitiões sine effectu precatores emisit.Nũciato igitur homicidio hierosolyma omnis multitudo cõmota ẽ:& relicta diei solẽnitate in Samariã uulgus impetũ fecit sine duce:ne cuiquã principũ suoꝝ retinenti acquiescentes:latrocinio aũt eoꝝ & tumultu quidã Dinei filius Eleazarus & alexander præerat:qui incrabetene regione conterminos irruentes promiscuã dedere cædẽ a nullius ætatis exitio tempãtes:uicos aũt inflamauerũt.Cumanus autẽ hæc audiens adduxit secũ unã equitũ alã quæ uocat sebastianorum ut auxilio his qui uastabantur esset:sicq; eoꝝ multos qui Eleazarũ erant secuti compræhendit:plures quoq; iterfecit.Ad reliquã ãt multitudinẽ quæ ĩ uastandos samaritanoꝝ fines irruerunt:principes gentis de hierosolyma concurrerunt:optiq; ciliciis:& aspsis cinere capitibus precabanᷣ:ut ab incœpto desinerent:nec propter exercendã in Samaritas ultionẽ ad hieroſolymæ pernicĩẽ romanos cõmouerent:miserererentur aũt patriæ suæ atq; templi filiorumq; & coniugum ꝓpriaꝝ: neq; oĩa ꝑiter in discrimen adducerent. Neq; ob unius galylei uindictam cuncta disperderent.His acquiescentes iudæi a negocio recesserunt.

¶ Capitulum.VIII.

MVlti aũt ꝑ idẽ tẽpus in latrocinia conspirabant:sicut uere solet insolentia crescere rebus quietis:per quæ oẽm regionem agebantur rapine:& audaces quiq; reliquis uim afferebant:tunc samaritarum primates ad domitiũ q̃dratũ qui Syriã prouinciã ꝓcurabat tyrum uenerunt uindicari de his qui regionẽ eoꝝ deprædati fuerit postulãtes. Præsto aũt fuerant etiã iudæoꝝ nobiles:& ionathas filius ananiæ princeps sacerdotũ obiecta diluens allegabat:initium quidẽ tumultus samaritas fuisse:qui primi homicidiũ ꝓpetrassent: cãm tamen calamitatũ postea secutaꝝ præbuisse cumanũ:qui inter principia in auctores cædis nolu isset ulcisci:tunc q̃dratus utranq; ꝑtem interim distulit dicens.Quoniã cũ ad ipsas regiones uenisset diligenter singula inquireret:deinceps uero procedens cæsariã omnes quos cumanus uinctos reliquerat in crucẽ sustulit.Inde cum Liddã ueniisset denuo audiuit samaritanoꝝ querelas & iudæorum decẽ & octo uiros quos cognouit pugnæ fuisse ꝓticipes securi ꝓcussit:duos aũt ex sumantiũ pontificum sacerdotẽ ionathã & ananiã eiusq; filiũ ananum:& nõnullos alios iudæos nobiles cæsariam destinauit:similiter aũt & samaritaꝝ nobilissimos quosq;.Præcepit quoq; cumano & celeri tribuno romã nauigare redditurus claudio rõnẽ pro his quæ in regno gesserat. His ita cõpositis alidda ascendebat hierosolymã & iueniẽs multitudinẽ festiuitatẽ azimoꝝ celebrantẽ sine ulla conturbatione Antiochiã rediit.Romæ aũt cæsar auditis allegationibus cumãi & samaritanoꝝ aderat ãt Agrippas iudæoꝝ cãm magna intentione defendens:siqdẽ & cumanũ multi potentiũ oderãt ꝓnũcians aduersus samaritas tres eoꝝ nobilissimos iussit iterfici.Cumanũ aũt iussit urbe discedere.Celerẽ uero tribunũ uictũ hierosolymã mittens iudæis ad supplicĩũ dedit: ut ꝑ urbẽ tractus capite cæderetᷣ.Post hæc felicẽ.Palãtis fratrẽ destinauit ad iudæos:q & eorũ ꝓuinciã cũ Samaria & Galyleã & peã curaret.Agrippã uero de Chalcide ĩ regnũ magnũ trãstulit:tradens ei illã quoq; prouinciam quæ felicis fuisset.Erat autẽ ista traconidis & batanea & gaulanitis.Addidit autem regnum etiã Lysaniæ & tetrarchiã quam Varus rexerat.

¶ Capitulum.IX.

IPse aũt ꝑ annos tredecĩ:menses octo:dies trigĩta administratio ĩpio decessit successorem regni Neronẽ relinquẽs:quẽ suadelis agrippinæ uxoris suæ ĩ impiũ coartauerat: & quidẽ cũ legittimũ hr̃et filiũ britãnicũ ex Messalina natũ priore scilicet cõiuge:& Octauiã filiã:quã ipse priuigno collocarat Neroni.Suscepat aũt ex agrippina antoniã. Et Nero quidẽ quẽadmodũ ꝑ magnitudinẽ felicitatis:& opus abusus sit fortuna:& q̃liter fratrẽ suũ atq; uxorẽ matrẽq; interfecerit.Post quos in oẽs ꝓxios imanitatẽ suã cõuertit:atq; ut ad ul-

rimũ p amentiã ad hiſtrionũ opa ſcenamq; puenerit:quoniam ſcio eſſe & narrationẽ moleſtam tacitus præterire melius puto.Conuertar aũt ad narranda:quæ ab eo aduerſus iudæos geſta ſũt.

Capitulum.X.

Minorem igitur armeniã regnandã ariſtobolo dedit herodis filio. Regno aũt agrippæ quattuor urbes addit cũ agris ad ſingulas pertinẽtibus ſperia ſcilicet regione Abellã & Iuliadam: inGalylea aũt Tancheam & Tyberiadam.Reliqua aũt iudeæ felici procuranda dedit.Hinc principẽ latronũ Eleazarum:qui p uiginti annos regionẽ depræ datus:alioſq; multos cœpit:uinctoſq; romã direxit:aliorũq; quos ſ crucẽ ſuſtulit latronũ:uel in communione ſceleris depræhenſoꝝ populariũ:fuit pœne ĩmunerabilis multitudo.Sic enĩ regione purgata aliud genus latrocinantiũ in hieroſolymis oriebatur.Hi aũt ſicarii uocabantur. Die claro & in media ciuitate paſſim quoſq; interficientes.Potiſſimũ uero diebus feſtiuis ĩmiſcebãt uulgo: & ſicas ſub ueſte geſtantes.His diuerſos quoſq; interficiebant ac deinceps collapſis hominibus illi inter reliquos deſcelere querebant:qua fraude extra ſuſpitionẽ manebant:diuq; latuerunt.Primus igitur ab eis ionathas pontifex interfecitur.Poſt hunc aũt quottidie plurimi cædebantur:atq; ipſis calamitatibus moleſtior timor ciuitatẽ premebat:ſicut enĩ in medio bello p ſingula momenta omnes mortẽ operiebantur. Circũſpiciebant aũt eminus quoſq; appropiquãtes: & neq; amicis ſuis fidere poterant:dũ tantũ in mediis ſuſpitionibus atq; cuſtodiis nihilominus ĩterficiebantur.Tanta erat latrocinãtiũ temeritas & ars quædã latẽdi.Ad hæc ãt alia etiã maloꝝ collectio facta eſt cæde quidẽ abſtinẽtiũ:ſed conſiliis magis impioꝝ:quæ ps nõ minus q̃ ſicariorum felicẽ urbis ſtatũ corrupit:ſeductores quoq; hoſtes & circũuentores ſub ſpẽ religiõis nouãdis rebus uulgus inſanire fecerunt:nã in ſolitudines egrediebant promittẽtes deũ ſigna eis oſtẽſurum libertatis.Contra quos felix uidebant quippe ſemĩa defectionis eſſe:mittens equites atq; pedites armatos magnã multitudinẽ intetfecit.

Capitulum.XI.

Maiore aũt plaga iudæos afflixit ægyptius quidã pſeudo prophetæ:aduenies quippe ĩ prouinciã magnus cũ eſſet prophetæ opinionẽ ſibi arrogãs.xxx.ferme milia hoĩm cõgregauit quos uana ſeductione decepat:& circũducens eos de ſolitudine in montẽ q uocat oliuaꝝ:inde hieroſolymã nitebatur aſcendere:depulſoq; romanoꝝ p̃ſidio in populares exercere dominationẽ utebatur ſane ſtipatoribus qui ad facinus cõuenerãt: præuidit ſane eius impetũ felix:& occurrẽs cũ ipis Romãis armatis quos etiã iudæoꝝ reliqua multitudo iuuabat iniit conflictũ.Et egyptius quidẽ cũ paucis fugit. Plurimi aũt qui cũ ipſo fuerãt cõpræhenſi:atq; uinculis traditi ſunt. Reliqua uero multirudo in regiones proprias diſperſa eſt. Compreſſis porro his etiam ſicut in ægro corpore : rurſus pars altera tumeſcebat. Magi enim quidam & latrones collecti multis aflictionem inducebant : & quaſi ad libertatem uocabant: mortem aptiſſimã cõminãtes his qui romanoꝝ pricipatui obedire uoluiſſent:ut uel reluctãtes auerterent eos qui ſpõtaneã ferrent ſeruitutẽ. Diſpſi ergo bipertitã regionẽ diripiebãt quorũq; potentium domos: eoſq; inſup trucidahant:inflãmabant etiã agros:ita ut deſperatiõe eoꝝ tota iudæa protinus impleretur.Et hæc quidẽ pugna indies grauius augebatur. Alter aũt tumultus ortus circa cæſariã inter iudæos ſcilicet qui ibi p̃mixti habitabãt:& ſyros cõmotiõe facta.Hi ſiqdem poſcebant ut eoꝝ fieret ciuitas iudæũ eius fuiſſe conditorẽ dicentes:erat autẽ rex herodes Aemuli uero conditorẽ quidẽ cõfitentur iudæũ:ipſam uero ciuitatẽ fuiſſe gentiliũ uidicabant. Neq; enĩ illic ſtatuas & fana potuiſſe conſtitui ſi ad iudæos eã conditor pertinere uoluiſſet. Ob has ergo cauſas ĩter ſe populus uterq; iurgabat.Procedebat aũt uſq; ad arma contẽtio:& quotidie ad confligendũ audaces quiq; partis alterutræ proſiliebant.Neque enĩ iudæoꝝ ſeniores cohibere tumultus gentis ſuæ poterant:& græcis turpiſſimũ uidebatur a iudæis inferiores uideri Præſtabant aũt hi quidẽ diuitiis & corporũ uiribus.Græci uero auxilio militũ: magna ſiquidẽ pars romanæ manus de Syria illo fuerat congregata.Et quaſi cognati ad auxiliandũ parati erãt ſyris. Præfecti aũt militũ curabant cõprimere tumultũ:& pugnaces quoſq; cõpræhendentes tauteis ulciſcebantur:ac uinculis.Neq; tunc ſupplicia cõpræhenſoꝝ impedimentũ aut timorẽ reliquis inferebant: immo magis hoc ipſo ſeditionis irritabantur augmentum:tunc demum felix minaci edicto præcepit contumaces quoſq; urbe diſcedere:non parentium autem immiſſis militibus interfecit non paucos:quorum etiam ſubſtantiæ direptæ ſunt. Poſt hæc quoq; cum uideret ſeditionem manere nobiles utriuſq; partis elegit:& ſuſcepta legatione miſit ad Neronem pro his quæ ſibi competere arbitrarentur acturos. Succeſſit autem eiCeſtius & hos qui maxime infeſtabant prouinciã ſollicite perſecutus:latronũ plurimos cõpræhẽdit atq; iterfecit.

Capitulum.XII.

QErum succeſſor huius Albinus non eodē more negotiis præfuit. Neq; enī fuit aliqua malignitatis ſpecies quā ille præterierit. Deniq; nō ſolū ciuibus furabaſ:& diripiebat ſubſtantiā ſingulos:neq; ſolum tributos addita mentis in cōmune genté grauabat: ſed etiā quos ob latrocinia uel decuriones ciuitatū cōpræhenderunt:uel quia prioribus iudiciis in cuſtodiis erant relicti accepta a cognatis eos pecunia liberauit. Et is ſolū qui nō dediſſet in carceribus quaſi nocentiſſimus remanebat. Per idē tēpus eos quoq; qui res nouare cupiebant:in hieroſolymis creſcit audacia. Ex quibus ſane qui erāt opulenti Albinum largitiōe redimebāt:ut eis tumultū mouētibus nō indignareť. pars aūt popularis quæ nō ſatis gaudebat: quiete Albini ptícipibus iungebaſ. Vnuſquiſq; improbos cohorte propria circūdatus ipſe qdē quaſi princeps latronū:& tyrannus eminebat. Stipatoribus uero ſuis ad direptionē mediocrium abutebaſ. Ita fiebat:ut hi quidē quos uaſtabanť domus tacerent. Illi aūt qui extra incōmodum ſtetiſſent metu ne ſimilia paterēť querelis deterrebanť:imo & officiis ābiebāt eos quos cōſtabat dignos eſſe ſuppliciis. In cōmune aūt oīum fuit intercepta fiducia. Et erat tunc multiplex domi natio:& ſemina captiuitatis futuræ iam ab illo tēpore ſpargebantur. Cum ſane eiuſmodi mos fuiſſet albinus:tamen ſuccedens ei Ceſtius Florus optimū eū p compationē ſui fecit uideri. Ille ſiquidē plura occulte & cū fraude nocuerat Ceſtius uero iniquitates ſuas in uniuerſam gentē tā palam quā ſi gloriaretur exercuit. ac uelut nō ad regēdā ,puinciā:ſed ad dānatos miſſus neq; rapinas ullū morē nec afflictionū prætermiſit. in miſeriis aūt crudeliſſimus erat in turpibus uero impudentiſſimus neq; enī quis illo amplius offendit fallacia ueritatē neq; cōmentus eſt callidiores nocendi uias. Hinc ſiquidē uiritim illatis diſpēdiis lucra quærere exiguū uiſū eſt:ſed totas ſimul deſpoliauit urbes & lahes populis inferebat ſolū non uoce p totam regionem edicēs liberum eſſe oībus latrocinari dum ipſe prædarū acciperet portionē. Deniq; ob illius auaritiam contigit totam pœne deſeri regionē ita ut plurimi ſedes patrias relinquentes ad externas prouintias cōmigrarent donec aūt in Syria ceſtius gallus prouintiā regebat neq; auſus quiſpiam iudæos eſt aduerſum florum ad eū mittere legatos. Cum uero inſtante azimos ſolēnitate ipſe Hieroſolymā ueniſſet occurrens multitudo quæ facile tricies centum miliū fuit precabaſ:ut gētis ſuæ calamitatibus ſubueniret:& peſtem illā prouinciæ florū:ut eiiceret clamitabat. Qui tantum cū ſub populi ore eſſet:& gallo aſſiſteret:non ſolū nihil mouebaſ:ſed uoces illas etiā deridebat. Ceſtius tantū cōpeſcens impetū populi:& edicens quod deinceps placatioré eis flos rederet:regreſſus eſt antiochiā. Deduxit aūt eū uſq; ad Cæſareā florus illudēs mendaciis & iudæorum genti bellū ſedulo cōmiſcens:quo ſcilicet ſolo iniquitates ſuas occultū iri poſſe credebat. Pace ſiquidē permanente habitus ſe apud cæſarem accuſatores. Iudæis uero defectionē negotiatus fuiſſet maiore ut quæ malo abducendam a ſe eſſe iuidiā peccatorum minorum. Igitur ut gens ab romano obrumperetur imperio ſedulo in didem augebat calamitates.

Capitulum. XIII.

DEr idem tēpus apud Neronē cæſarienſes uictores extitere. Decretumq; iſtud cōteſtātes litteras attulerunt:per quæ hoc bello iudaico dabaſ exordiū. Duodecimo. ſ. āno regni Neronis:ſeptimo decio aūt regni Agrippæ menſe maio. Ad magnitudinē aūt excitatos de eo malos:nequaquā idoneas cauſas habuiſſe deprēhendiť. In cæſaria ſiquidem habitantes iudæi habebāt ſynagogam:propter agrū cuius erat dominus gētilis quidē cæſarienſis & frequenter quidā egerant:ut ad illos ius illa poſſeſſio iungereť:multis ptibus maius precium quā res metuerat offerentes. Dominus aūt loci nō ſolū preces eos deſpexiſſe contētus. Sed ad maiorē dolorem ædificauit in loco tabernas ita ut anguſtū eis tranſitū relinqueret. Primū igitur feruentiores aliqui iumentū ,pſiliētes ædificationē uetabant. cum uero florus hos a prohibendo cohiberet:non habentes iudæos nobiles quid agerent inter quos erat Ioannes telones inflectunt flos oblatione octo talentos:ut ædificationē uetaret. Ille aūt ob capiendā tātummodo rem ,pmittens ſe cuncta factus accepta pecunia ſtatim de cæſaria egreſſus eſt:abiitq; in Sebaſte:ſeditiōi tribuens facultatē quaſi qui pugnat ſpacium iudæos primatibus uēdidiſſet. Sequenti aūt die quæ apud iudæos ſabbatū ē: cū plebs ad ſynagogā coiſſet ſeditioſus quidā cæſarienſis uaſſamiū ante ingreſſum eos ponēs alites immolabat. Hoc factum iudæos incoercibiliter accendit & legem ſuā quippe contumeliam pertuliſſe locum ipſum dicebant fuiſſe pollutū. Pars aūt iudæos quæ erat conſtantior atq; moderatior denuo iudicibus eē cōquerendū qrebaſ. Seditioſi autem & iuuentute turgentes iudæi effundebantur in litem. Stabant autem ad confligendum parati etiam cæſarienſium tumultuoſiores. Ex conſilio quippe directus fuerat qui pro ſynagogæ foribus immolaret. Sicq; continuo ex pugna commiſſa. Interueniens autem iocūdus: qui ad prohibendum erat relictus præfectus equitum. uas illud quidem qđ poſitum fuerat iuſſit

auferri & tumultum ſedare ꝓgebat.cum uero ſuperatus eſſet præ cæſarienſium uiolentia iudæi ſtatim libros legis rapientes ſeceſſernnt in narbata regio quædam eoꝝ hoc noīe appellatur:dire pta cæſaria ſtadiis quadraginta.Primates aūt eoꝝ duodecim cū ioanne in ſebaſte ad florū uene-runt: de his quæ acciderant conquerentes:& ut auxilio eſſet rogabant:q̄uis reuerentur tunc eū & de octo talentis admonentes.Ille uero ilico cōpræhēſos eos uiciri iuſſit:arguens cur leges de cæſaria auferre auſi fuiſſent.Pro hoc igitur apud hieroſolymas grauiſſima iurgia naſcebantur. Verūtamen adhuc idignationē ſuā frenabant.Florus uero quaſi ad hoc operā ſuam locaſſet:ut bellum inflammaret miſit ad ſacrum theſaurum ut inde decem & ſeptē talenta auferrentur:q̄ſi eam pecuniā impenſæ cæſaris flagitaret.Tunc uero ſtatim iuaſit populū multa confuſio: cōcur rentes ad templum maximis uocibus nomen cæſaris appellabant:ut a tyrannide flori librarent: orantes.Quidam aūt ſeditioſoꝝ in florum maledicta iaciebāt ultima & caniſtrū circūferentes ſtipem eius noīe poſtulabant:quaſi inops & miſerrimus talibus indigeret auxiliis.His aūt oībus nihil eſt a cupiditate deterritus:ſed multomagis ad dēpdandū irritatus eſt. Deniq; cū debuerat cæſariam ueniens ignē belli illic naſcentis extinguere:cauſaſq; tumultuū ſubmouere:pro quo ēt pecuniam acceperat pactus:tātum cū exercitu equitum atq; peditum hieruſalem cōtendit ut ro manis ad quæ uolebat uteretur:ac timore & minis urbem nudaret.Tunc populus lenire eius im petum uolens obuiā militibus proceſſit:cum ſolitis utiq; fauoribus & florum honorare offitiis paratus,Ille uero p̄mittens cum equitibus.L.centurionē noīe capitonē diſcedere eos iuſſit.Neq; eum in quem tam grauia maledicta ieciſſent:falſo denuo honore deluderent. Oportere quippe eos ſi uiri ſunt fortes animiſq; cōſtantes etiā in præſentē effundere contumelias:nec ſolū eos in uerbis:ſed etiā in armis amorem libertatis oſtendere.His dictis exterrita multitudo ſimul etiam equitibus:qui cum capitone uenerant:in mediū uulgus irruentibus diffugerūt:anteq̄ florum ſa-lutarent:aut militibus officia conſueta reddiberent. Diſcedētes igitur in domos cum metu atq; humilitate peruigilem duxere noctē.Florus aūt tunc quidē deguit in regia.Poſtridie aūt aduer-ſum eos extructo tribunali ſublimis reſedit:cōueniētesq; ſacerdotū principes & ciuitatis uniuer ſa nobilitas aſtiterūt tribunali.His præcepit florus:ut omnes qui maledicta in eū ſucclamaſſent protinus dederent edicens in ipſos eſſe:niſi eos produxerint uindicandū.Ad hæc reſpondent iu dæi:populum quidem pacifica quæq; ſentire:illis uero qui errauiſſent in uerbis ueniā conferen-dam poſtulabant.In tanta ſiquidē multitudine nihil eſſe mirandū offendi aliquos temerarios:& per ætatem inſipientes:eſſe autē impoſſibile eoꝝ qui deliquerīt diſcrimen agitari:cū & ſingulos nimirū pœniteat:& per timorē ad negandū ſint pati.Debere tantū illū ſi conſuleret gentis qeti: & uellet romano imperio ſeruare urbē.Magis propter multos inoxios dare ueniā etiā paucis de-linquentibus quapropter paucos delinquentes improbos ꝓturbare multitudinē tantū bonoꝝ. Ad hæc uero ille magna indignatione inflāmatus militibus exclamauit:ut foꝝ uenaliū qđ erat in ſupiori ꝑte diriperent: ac paſſim obuios trucidarent.Illi uero ad lucri ſui cupiditatē addita au ctoritate rectoris:non ſolum illū diripuerunt locum in quē fuerāt immiſſi:ſed ī uniuerſas inſi-lentes domos interficiebant habitatores.Fuga autē erat per angiporta omnia & cædes eoꝝ qui cōpræhendebanť:direptionis quoq; nulla ſpecies p̄termittebať.Multos aūt etiā nobiliū cōpræ-hendentes adduxerunt ad floꝝ:quos ille uerberibus laniatos in crucē ſuſtulit.Deniq; omnis nu merus illo interfectoꝝ die cū ꝑuulis:& mulieribus neq; enī lactātibus pepcerant fuit ducenti &. xxx.grauiorē aūt faciebat calamitatē uideri nouitas romanæ calamitatis:q; enī nemo unq̄ prius tunc florus auſus eſt:ut uiros.ſ.equeſtris ordinis pro tribunali flagellis cæderet ac patibulis affi-geret.Quoꝝ &ſi origo iudæa tamen romana dignitas erat.

¶ Capitulum.XIIII.

DEr idem tēpus rex quidā agrippa alexandriā erat profectus:ut alexandrū qui ægyptū procurabat:miſſus a nerone iure hoſpitis cōueniret.Germanā autē ſuā beronicē hie-roſolymis inuentā & iniquitatē militum uidentem grauis pro hac angor inuaſerat:& frequenter quidē p̄fectos equitum ſuoꝝ:cuſtodes corporis mittens ad florum p̄ca-batur:ut a ſede deſineret.Ille uero neq; ī multitudinem interfectorum:neq; ī nobilitatem pecca tricis:ſed tantum in lucra ſua:quæ de rapinis congregarentur aſpiciēs cōtempſit abnuere.impe-tus autem militum in reginam efferatus eſt. Non ſolum quippe ſub oculis eius obuios quoque multabant:ſed etiam ipſam niſi confugiſſet in aulam interficerent.ibi autem peruigilem noctē cū intenta cuſtodia egit uerens utiq; irruptionē militū. Venerat aūt hieroſolymā ut uota deo ſolueret. His enī q morbo uel aliis neceſſitatibus īplicanť:mos ē orare p.xxx.dies anteq̄ īmolēt hoſtias obſtinere quoq; uino & capillos radere.Quē morē beronice Regina exercuit diebus:nu dipes ēt ātē tribūal ſtetit deꝑcās floꝝ:& p̄ter qđ nihil honoris hīta ē & ēt de uitu ſua piclitata ē.

Capitutum.XV.

Aec aũt facta ſunt ſextodecimo die menſis maii. Poſtridie aũt cõueniens multitudo in foꝝ quod erat in ſupiori ꝑte ciuitatis cõfluens magnis clamoribus de his qui iterfecti fuerant querebant̃.Potiſſimũ aũt inuidioſæ in floꝝ uoces erãt ꝙ ueriti primates quiq; & põtifices diſruptis ueſtibus & uiritim ſingulos cõpræhẽdẽtes poſtulabãt: ut ab his uerbis quoꝝ cã mala tanta ꝓtulerant deſinerent neq; in maiorẽ indignationẽ florum mouerent.Sicq; ſedata eſt multitudo:tã reuerentia precantiũ quã ſpe ꝙ nequaquã florus ultra in eos ſæuiret. ille aũt uidẽs multitudinẽ eſſe ſedatã angebatur:& denuo eã inflãmare cupiens pontifices cũ nobilibus aduocauit.itaq; unum ait argumentũ fore ꝙ nihil ulterius denouãdis rebus populus cogitaret.ſi obuiã procederet militibus de cæſaria uenientibus. ueniebant autem duæ cohortes:qui cum uocaſſet populũ ad occurrendũ mandat centurionibus: ut nullã ſalutationẽ redderẽt obuiantubus iudæis.Ad quod ſi offenſi petulanter quippiã eſſent locuti ſtatim in eos uterentur armis.Pontifices ergo collectã multitudinẽ in templo precabant̃ ut occurreret romanis & ante graue incõmodum cohortes ſolenniter ſalutabant.His hortationibus ſeditioſi quiq; annuebant:& ob interfectoꝝ doloꝝ reliqua multitudo iungebatur audacibus. Tũc uero & oĩs ſacerdos omneſq; læuitæ ſacra uaſa ꝓferentes:ornatũq; templi:cithariſtæ etiã & cantores cũ muſicis organis procedebant ãte multitudinẽ:& obnixiſſime precabantur ut illũ templi honorem cuſtoditum eſſe uellent:neq; ad direptionẽ uaſoꝝ ſacroꝝ romanos cõtumeliis incitarent. Erat autẽ uidere:ipſos ſacerdotum prĩcipes ſparſis cinere capitibus & pectora diruptis ueſtibus nuda monſtrantes nominatĩ ſingulos quoſq; nobilium cõpellare:ac dẽuo in cõe multitudinẽ precari: ne ob modicum peccatũ patriã ſuã proderent his qui direptioni eius inhiarent.Quã enĩ utilitatem uel militibus eſſe de iudæoꝝ ſalutatione tribuenda:uel illis quæ acciderant correptionem ſi in præſenti prodire ceſſaſſent.At contra ſi officioſe ſuſceperint ſolenniterq; uenientes auferri floro occaſionẽ pugnæ:ipſos uera ſaluare patriã ſuã & prouidere. Ne quid ultra quã pertulerãt experirentur.His addunt quoniã paucis ſeditioſis ſi tanta multitudo iungatur quo magis ad pacificum conſiliũ ſua debuerint auctoritate tranſferre.Tali hortatu multitudinẽ inflectentes:etiã ipſos ſeditionis auctores:quoſdã quidẽ minis:quoſdã aũt ſui reuerentia mittigauerunt:ac deinceps precedentes cũ quiete omni Populo ſequente militibus obuiã prodierunt, ląq; cõminus factos ſalutauerunt.Illis aũt nihil reſpondẽtibus ſeditioſi iudæorum aduerſum floꝝ cuius hæc fierent conſiliis ſucclamauerunt.Confeſtimq; milites compræhendentes eos cædere fuſtibus adhorti ſunt:atq; in fugã uerſos perſequentes equites proculcabant.Corruebant aũt multi quidẽ cũ a romanis cæderent̃: plures autẽ cũ ſe mutuo propellerent.In ipſis aũt portis grauis facta eſt cõpreſſio:& unoquoq; alteꝝ ꝑuenire cupiente tardior fuga conctis fiebat. Collabẽtiũ uero erat durus interitus.Suffocato enĩ atq; conflato miſeri diſperibant:& neq; ad ſepulturã quiſquã ꝓximis ſuis cognoſcendus remanebant.irruebant autẽ pariter milites immoderate eos quos cõpræhendiſſent cædentes:& per ingreſſum quæ berethã uocat̃ detrudebãt multitudinẽ tranſire cupientes:ut antoniã & templũ obtinerent.Quos etiam florus conſecutus eduxit de regia eos qui ſecum erant:& in arcẽ trãſire nitebatur.Fruſtratus tunc eſt eius impetus. Conuerſus quippe aduerſum eos populus repugnauit:& ꝑ tecta euadentes obruebant ſaxis romanos.Qui cũ ſuperne ſagittis uincerent̃ uenientibus:nec poſſent defendere multitudinẽ quæ ꝑ anguſtos arctabatur ingreſſus:ad reliquũ ſe exercitũ qui erat in regia receperũt.Seditioſi aũt uerentes ne ſuperueniẽs denuo florus templũ occuparet ꝑ antoniã ex tẽplo aſcendentes porticus ad tẽplum per antoniã continentes interciderunt:quatenus auaritiã flori deſperatione cõpeſcerent. Nam cum diuinis inhiaret theſauris proq; hoc in antoniã tranſgredi niteretur:ubi interciſas porticus uidit:ab impetu cõquieuit. Et conuocans ſacerdotũ prĩcipes:atq; curiam ſe quidem ait urbe digredi:præſidium tunc apud eos relinquere quantum ipſi uoluiſſent.Ad hæc illis reſpondentibus nihil nouandum fore ſi unam tantum relinqueret apud eos cohortem.Dum tantum non illã quæ cum ciuibus pauloante conflixerat ob ea ſi qdẽ quæ pertulere populũ illis militibus infenſum:cohorte ſicut precabantur mutata cũ reliqua manu cæſariam regreſſus eſt.

Capitulum.XVI.

ALiud aũt denuo pugnæ conſiliũ cõminiſcens rettulit ad ceſtiũ:& iudæos defectionis criminatus ĩpudenti mendacio illos perpetraſſe dicẽs quæcũq; eos ꝓtuliſſe cõſtabat. Nec ſane prĩcipes hieroſolymoꝝ tacuerunt:ſed & ipſi & beronice ad cæleſtiũ de his quæ iniq; in urbe egerat rettulerunt.Ille aũt ſuſceptis litteris ꝓtis utriuſq; quid facto opus eſſet cum principibus deliberabat.Et quibuſdã quidẽ uidebat̃ cũ exercitu in iudæã cæſtiũ ire debere:& aut uindicare defectionẽ ſi fuiſſet admiſſa:aut magis fidos reddere iudæos:eorũq;

accolas. Ipſi tamen magis placuit aliquem de ſuis præire: q̃ & negocia & cõſilia iudæoꝝ poſſit ei fideliter nunciare. Direxit eo tribunum Neapolitanũ qui ab alexandria reuertenti agrippæ circa iamniam occurrẽs: uel a quo fuiſſet directus uel ob quas cauſas indicat. Quo loci iudeorũ etiã pontifices reliquiq; nobiles eorumq; curia adeſſe curauerant: ut regem circa ſcilicet officia nouarent. Poſtea uero quam congrua humanitate coluerunt conqueſti ſunt quã potuerunt flebiliter de calamitatibus propriis: & in humanitatem flori explicauerũt. Quam licet argueret agrippas tamen ut ducis auctoritati competebat inuentõnem ſuam in iudæos tranſtulit: quorum maxime miſerebatur uolens ſcilicet frenare eorum motus: ut per hoc ipſum quod uiderentur nihil paſſi iniuriæ ab ultionis deſinerent appetitu. Ad hæc ergo quicunq; egregii erant: & propter ſua prædia deſiderabant quietẽ: intelligebant regis redargutionẽ eſſe plenam benignitatis. Populus autem hieroſolymoꝝ ſexaginta ſtadiis obuis progreſſus officioſe agrippam & neapolitanum ſuſcepit. Lamentabantur tamen interfectos coniuges mulieres: quarum plangoribus reliqus quoq; populus ad lamenta conuerſus precabatur agrippam ut genti conſuleret. Succlamabant etiã neapolitano: ut ingrederetur urbem uideretq; quæ eſſent a floro geſta: & ita oſtendebant forum q̃dem deſertum domoſq; uaſtatas. Deíceps uero per agrippam ſuaſere neapolitano ut is cum uno tantum famulo uſq; ad ſoloam totam circuiret ciuitatem: quatenus ipſis cognoſceret oculis iudæos quidem omnibus aliis parere romanis: ſoli autem floro aduerſari propter magnitudinem in eos crudelitatis. Ille igitur cum circuiſſet urbem & manſuetudinis populi ſufficiens documentum teneret: aſcendit in templum quo etiam multitudinem conuocauit: & plurimis uerbis fidẽ eorum cum circa romãos collaudaſſet: multa etiam ad conſeruationem pacis hortatus adorauit eum eiuſq; ſancta in eo tamen cõſiſtens loco in quo licebat per religionem: ſicq; regreſſus ad ceſtium eſt. Vulgus autem iudæorum ad regem pontificeſq; conuerſus petebat: ut legati ad uerſũ florum ad neronem mitterentur: neque de tanta cæde tacẽtes ſuſpitionẽ ſuæ defectionis præberent: uiſuri quippe eos pricipes capiendoꝝ armoꝝ fuiſſe niſi p̃uenientes oſtendiſſent illũ eẽ qui dediſſet exordiũ conſtabat aũt multitudinẽ non eſſe quieturã ſi legationẽ aliquis ipendiſſet. Ad hæc agrippa ordinari quidẽ legatos qui florum accuſarent inuidioſum putabat: deſpicere aũt iudæos in bella cõmotos neq; ſibi expedire cernebat.

Cap. XVII.

HDuocata igitur contione in xiſtum: & in ſuggeſtu conſtituens germanã ſuã beronicẽ maſa modo eoꝝ domo ea ſiquidem xiſto iminebat cõtra ſuperioré partẽ urbis. Nam xiſto templum erat ponte coniunctũ eiuſmodi orationẽ habuit. Siquidem non uiderem uos omnes ad pugnam cum romanis eſſe concitatos. neq; populi puriorem ſinceriſſimamq; pacem uelle ſeruare. Neq; proceſſiſſem ad uos: neq; conſulere confiſus eſſem: ſuperuacua quippe de utilibus oratio quando omnium habitatorum conſpirat ad deteriora cõſenſus. Quõ uero aliquos quidem ætas: maloꝝ belli neſcios facit. Quoſdam uero inconſiderata ſpes libertatis. nonnullos uero auaritia ſuccendit & in confuſione rerum capiẽdum de minoribus lucrum quemadmodũ ipſi ab hoc errore corrigantur: & non per paucorum improba conſilia etiam boni diſpareant exiſtimaui oportere: ut omnibus uobis in unum coactis ea exponerem quæ arbitror expedire. Per ſtreper autem nemo ſi non ea audierit quæ ipſius fert libido. His ſiquidem qui ſunt ad defectionem irreuocabiliter incitati: licebit etiam poſt meos monitus manere in priſtina uoluntate. Mea autem etiam ad illos qui audire cupiunt intercipietur oratio: niſi ab omibus uobis ſilentiũ præbeatur. Noui quidem quam multi & iniurias procurantium prouincias & præconia libertatis quaſi tragice proſequantur. Ego autem antequam diſcutiam qui ſitis & contra quos pugnam ſuſcipere tentetis: primum ſeparabo cauſas quas connexas putatis. Si enim uiolatores ueſtros cupitis ulciſci: cur libertatẽ magna laude ſuſtollitis? Si uero iſtud ipſũ ſeruire intolerabile ducitis ſupflua eſt aduerſum rectores querela. Et illis ſiquidem uel moderatiſſime agentibus: nihilominus turpe erit ſeruire. Conſiderate autem ſigillatim & uidete quam exigua ſit materia bellorum. Et primum quidem ipſa rectoꝝ conſideranda ſunt crimina. Colere ſiquidẽ offitiis nõ exaſperare oportet iurgiis ptãtẽ. Cum uero modicoꝝ peecatorum exprobrationes maximas facitis: aduerſũ uos profecto eos quibus infertis contumelias irritatis. Relinquentes quippe & q̃ ante clanculo: & cum quadam ueracundia nocebant: palam uos confidenterq; populantur. Nihil aũt ita plagas coercet: ut patiẽtia & uiolatoꝝ quies quæ uigilantibus indicit pudoré. Fac aũt eos qui a rõanis ĩ prouincias dirigantur eſſe grauiter moleſtos. Non tamẽ etiã romani omnes uiolãt uos: neq; ipſe cæſar aduerſum quem pugnare uultis. Neque enim ex præcepto illorum improbus ad uos quiſquam uenit: neque poſſunt illi quæ ĩ oriente geruntur poſiti in occidente conſpicere. Sed neque facille ea quæ hic fiunt: illic audiuntur. Eſt autem importuniſſimum & propter exiguas cauſas tantis: & ea de quibus querimur neſcientibus uelle cõfligere. Et quidẽ noſtroꝝ criminũ cito erit

futura correctio .Neque enim unus idem prouintiæ ſemper curam tenebit & ſucceſſores eius credibile eſt modeſtiores futuros.Motum aũt ſemel bellũ neq; deponere facile eſt abſq; magnis calamitatibus neq; ſuſtinere.Libertatis uero dõa ſitiẽtibus prouidendũ atq; certandũ eſt:ut principio nõ ea careãt. Moleſta enĩ eſt nouitas ſeruitutis quã ne utiq; ſubeas iuſtũ ſuſcipi certamẽ uidetur.Qui uero ſemel ſubiectus eſt & deinceps deficit cõtumax magis ſeruus quã amator libertatis oſtendit.Tunc igit oportuit oĩa agere ne ſuſciperent rõani cũ in ꝓuintiã .Pompeius intraret.Maiores uero ueſtri eorũq; reges pecunia corporibus aĩs multo uobis meliores exiguæ partiuirtutis Romane obſiſtere nequiuerũt.Vos aũt qui hæreditariã obedientiã ſuſcepiſtis rebus aũtoĩbus ab illis qui primi paruere quã longiſſime inferiores eſtis:cõtra omne romanũ regnũ obſiſtere arbitramini?Et atheniẽſes quidẽ quiob græcoꝝ libertatẽ patriã ſuã quondã ignibus tradidere:qui ſupbiſſimũ illũ Xerxẽ p terrã nauigantẽ:p mare uero ãbulantẽ & cuius claſſem nõ caperet ãplitudo pelagi latiorẽ aũt Europa duceret exercitũ.hunc inquã cũ una naue fugientẽ glorioſiſſime perſecuti ſunt.Circa paruã aũt ſalaminã qui tantas opes aſiæ cõfregere:nunc tamẽ ſeruiunt rõanis:& illã regiã græciæ ciuitatẽ adminiſtrãt italiæ iuſſiones. Lacedemonii quoq; poſt thermopylas & plateas & Ageſilaũ aſiã perſcrutatũ eoſdẽ dominos uenerant. Macedones uero qui adhuc pœne libertatem imaginantur philippũ uidere cum alexandro promittentem ſibi orbis inperium: ferunt tamen rerum mutationem & adorant eos ad quos fortuna migrauit. Aliæ quoque multæ gentes ad libertatem fiducia ſubnixæ:& multo maiores ceſſerunt tamen & obediunt.Vos autem ſoli ſeruire dedignamini his quibus uideatis uniuerſa eſſe ſubiecta? Cui militiæ?quibus confiditis armis?Vbi claſſis ueſtra quæ peruagetur romanorum maria? Vbi autem qui expenſis poſſunt ſufficere theſauri?Contra ægyptios forte aut arabas exiſtimatis uos bellum mouere?Non circũſpicitis romanoꝝ imperiũ?Non metimini ueſtrã imbecillitatẽ?Nonne ſcitis ueſtram ciuitatẽ a conterminis gentibus frequẽter eſſe ſuperatã? Illoꝝ aũt uirtus per totum orbem inuicta pcurrit:ĩmo etiã hoc orbe plus aliquid queſierunt.Neq; enĩ ſufficit eis ad orientem quidẽ totus euphrates:ad ſeptentrionẽ uero Iſterneq; meridietenus ſolitudine libya perſcrutata: neq; in occidente gadira:ſed ultra oceanũ aliũ quæſierunt orbẽ.Vſq; ad britãnias inacceſſas prinus arma & exercitũ tranſtulerunt. Quid ergo?Vos ne ditiores gallis:fortiores germanis:prudẽtiores gtæci? Poſtremo plures eſtis oĩbus in toto orbe degẽtibus?Quæ uos fiducia aduerſũ romanos erigit?Sed dicit aliquis ſeruire moleſtiſſimũ eſt.Ac quãto magis id græcis:qui uniuerſis ſub ſole habitãtibus uidebant ꝓſtare nobilitate:& tam latã quondã prouinciam poſſidentes: tũc bis ternis faſcibus romãoꝝ obediunt.Paribus aũt macedones obſequunt:qui certe multo uobis iuſtius deberent libertatẽ tueri.Quid aũt quingẽtæ aſiæ ciuitates?Nũquid nõ abſq; ullo præſidio uni tantummõ rectori parẽt?& faſcibus conſulis obſequunt.Quid aũt pergã enumerare heniochos:& colchos:& tauroꝝ gentẽ:boſphoranos quoque & habitantes circa ponti litora:nationes meoticaſq; gentes?Apud quas nimioꝝ olim neq; domeſticus aliquis dominus noſcebatur.Nunc uero militum ſubiiciunt tantũ tribus milibus: &.xl.naues longæ innauigabile prius mare ĩ pace cuſtodiũt.Quanta bithynia & cappadocia & pãphylioꝝ gens lydi quoq; & cilices ꝓ libertate dicere ualerẽt.Tamẽ nũc ſine armis tributa pendũt. Quid aũt thraces quiq; quidẽ diebus in latũ: ſeptem autẽ in longũ cõmeabilẽ ꝓuintiã poſſidentes aſperiorẽq; multo quã ueſtra eſt:ac multis partibus fortiorẽ altiſſimoq; gelu eos qui irruerint retardantẽ duobus milibus rõanoꝝ ĩ ꝑſidio manentibus obſequunt.Poſt hos illyrii uſq; ad dalmatiã:& iſtrio tenus incolentes duabus tantũ legionionibus obediũt:cũ quibus & ipſi ĩpetus cõpeſcunt dacoꝝ. Ipſi quoq; dalmatiæ qui tam multa de libertate conati ſunt ſæpiuſq; capti:rurſũ cũ maioribus opibus rebellarunt. Nunc ſub una romanoꝝ legione agunt quietẽ.Veruntamẽ ſi aliquos magnæ cauſæ ad defectionẽ incitare deberent:gallos potiſſimũ oporteret aſſurgere:quos uidelicet tantis munimẽtis natura cinxiſſet Ab orientali quippe plaga alpiũ mõtibus a ſeptentrionali rheno flumine:a meridie pyreneis mõtibus ab occidẽte uero occeano.Sed tali munitiõe gaudẽtes trecẽtis &.xxv.gẽtibus nũero ſi fontes aũt: ut ita dixerim:felicitatis domeſtice habẽtes: oĩbuſq; bonis totum pœne orbem irrigãtes ferunt:nihilominus uectigales eſſe romanoꝝ:ac felicitatem ſuam in eorum felicitate reponere. Idque ſane ipſum:non per aĩoꝝ mollitiem:nec propter ignobilitatẽ parentum quippe octoginta annos pro libertate pugnauerunt:ſed romanorum admirati ſunt: horruerũtque cum uirtute fortunam: quæ illi plura ſæpe obtinuere quã bellis.Deniq; ſub mille &.cc.militibus ſeruiunt:quibus pœne plures habuerant ciuitates.Neq; iberis naſcens in agris aurum ad gerenda pro libertate bella ſufficit. Neq; tantum terrarum mariſq; ſpacia. Romanis diremptæ gentes luſcitani:ſicilicet & a cantabrorum armenia: nec uicinus occeanus:etiã accolis ſuis fragore terribilis ſatis fuit uincentibus romanis:ſed ultra columnas herculis protulerunt arma: & ipas nubes pyreneorum

montium egressi uertices ditioni suæ subdideruntromani atq; ita pugnacibus gentibus tãroq; ut prædixi:spatio diremptis legio in præsidio una satis est.Quis uestrum non audiuit multitudinem germanorũ uirtutẽ quoq; & magnitudines corporũ ut arbitrorsæpe uidistis.Siquidẽ ubiq; romani earũ gentium captiuos habent.Sed illi quidẽ ita ingentẽ spatiis regionẽ incolentes spũs aũt maiores corporibus gerentes & animam quidem contemtricem mortis:indignationes autẽ uehemẽtõnres feris: nunc aũt limitẽ rhenũ habent:& octo rõanorũ legionibus domãtur: & seruiunt quidẽ qui capti sunt:reliq; aũt eorũ gens uniuersa salutẽ in fuga non in armis reponit.Considerate etiã britannorũ muros qui Hierosolymorũ confiditis muris.Illos siquidem circundatos occeano:& pœne non minorẽ quã noster orbis est habitantes romani nauigantes redegerunt in ditionem suã:quatuorq; legiones tantæ magnitudinis insulam tuentur. & quid opus est plura dicere:cum etiã parti bellicosissimũ genus tantis prius populis ĩperantes & tam magnis opibus circundati obsides tamẽ mittunt romanis:estq; cernere sub spẽ pacis seruientẽ in italia precipuam orientis libertatẽ. Vniuersis quippe qui sub sole incolunt romanorũ arma uenerantibus uos soli bellum geretis?Neq; carthaginensium considerabitis finẽ:qui magno illo hãnibile gloriantes & ex nobilitate phœnicum stirpe ueniẽtes tamẽ sub scipionis dextera corruerunt. Sed neq; cirenæi lacedemone oriundi:neq; marmaridarũ genus usq; ad dipsadẽ protentum neq; teribilis etiã audientibus syrtes:nasamones quoq; & mari & innumerabilis multitudo nomadũ uirtutes ĩpediere rõnaos. Sed tertiam partem orbis terrarũ:cuius neq; numerare quidem nationes facile est quæ.s.ab atlantico mari & columnis herculis usque ad rubrum mare infinitos numero & locis æthiopes continet:totam tamen susceperunt armis & præter fruges annuas quibus romanam multitudinem octo mensibus pascunt alia quoque uectigalia pendunt.Expensas quoq; deuotissimi imperio ministrant,Nihil de his quæ iubentur:sicut uos contumelioſum putãtes.Equdem una cum illis tantum legio commoratur.Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam explicare romanam?Quom eam positis de uicina uobis ægypto diligenter inspicere. Hæc enim cum usq; ad æthiopas porrigatur:opulentamq; arabiam:contigua quoq; sit in die quinquaginta & septingenta centena millia incolarum habens præter alexandrinorum plebem tamen uectigalia quorum magnitudinem decensu singulorum capitum æstimari licet deuotissime penditans: romanum non dedignatur imperium.Et certe quam magnum stimulum defectionis habẽs:alexandriam scilicet multitudine & diuitiis abundantem:magnitudine quoq; non imparem. Habet siquidem in longitudine stadia.xxx.in latitudine uero non minus quam decem:tributorum uero multo amplius per menses singulos infert:quam uos toto anno penditis: & præter pecuniã iiii.mensium romane plebi annonam mistrat.Munitur autem undiq;: aut incommeabili solitudine aut importuoso mari:aut fluminibus aut siluosus paludibus: quorum tamen omnium nihil romana fortuna fortius fuit. Duæ etiam legiones ciuitati insidentes profundam ægyptum cum illa macedonum nobilitate frenant. Quos igitur in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis?Siquidẽ omnes qui in orbe habitabili degunt romani sunt, nisi forte quis uestrũ spes suas ultra euphratẽ porriget:& adiabenorũ regionẽ gẽtiles suos æstimet adiutores.Porro nec illi propter irrationabilem causam tanto se bello implicabunt:nec si tam probroso operi assensum dabunt parthus tamen sineret. Est siquidẽ ei cura tuendæ cũ Romanis amiticiæ & arbitrabitẽ fœdus esse temeratũ si quis de his qui subiecti sunt eius ĩperio aduersum romanos in bello ꝓcedat.Super est ad diuinũ confugiatur auxiliũ.Verum & hoc apud Romanos.Sine deo quippe impossibile essẽt ĩperium tale cõsistere.Considerate aũt quẽadmodũ hæc ipsa erga ipsam religionẽ imoderatio:etiã si cum longe inferioribus bellũ geratis:tamẽ ad dispensandũ sit uobis difficillia atq; eadem transgrediendo offendatis deũ:per quæ eũ auxiliaturũ putatis.Si enĩ seruetis sabbato rum consuetudinẽ:& ad nullũ actũ moueamini facile profecto capiemini.Sic quippe ẽt maiores uestri experti sunt hos dies Pompeio ad bellum destinante in quibus scilicet hi qui oppugnabãtur otio gerebant. Transgrediẽtes autem in bello legem patriam nescio propter quid in reliquũ dimicetis. Vna siquidem nunc uobis intentio est:ne quid de patria institutione soluatur. Quẽadmodũ aũt aduocabitis ad adiutoriũ deum si cultum indebitum sponte uioletis? Assumunt autem singuli quique bellum uel diuinæ uirtuti :uel humanis opibus confidentes.Cum uero utraque hæc quantum ad ipsam pertinet consequentiam deserunt: in manifestã utiq; captiuitatem uolentes pugnare prosiliunt.Quid aũt ꝓhibet ꝓpriis mãibus filios uros cõiugesq; laniare:& pulcherrimã inflãmare patriam.Erumpentes siquidem in furorem lucrabimini uel ignominiam superatorum.bonum est o amice bonum est:cum adhuc stat nauis in portu præcauere tempestatẽ futuram:& nõ eo tẽpore quo in medias irrueris procellas nequiquã trepidaꝫ. His siquidem qui in improuisa mala inciderint supereſt:ut indigni uel miseratione uideant:qui uero se ĩ apertum

discrimen iniecerint etiã ex probrationibus onerẽtur:nisi forte aliquis uestrũ æstimet secundũ peccata conflictũ ire:romanos autẽ postquã uicerint mediocriter uobiscum acturos:& non in exemplo aliarũ gentium sacram hanc urbẽ inflãmaturos:interfecturos aũt uniuersum uestrum. Neq; enim qui superfueritis armis usquã locũ fugæ habebitis:uniuersis.s.gentibus:uel iã habẽtibus romanos dominos:uel habere metuẽtibus.Periculũ aũt non solũ in uos manebit: sed etiã in reliquis ciuitatibus habitantes iudæos.Neq; enĩ est in toto orbe populus ĩ quo nõ uestra portio sit:quos certe oẽs uobis rebellantibus cæde crudelissima diuersi quiq; conficient: & propter paucorũ uirorũ praua consilia:uniuersæ urbes iudaico sanguine redundabunt. Manet aũt uenia eos qui talia patrauerũt:q; sint nimirũ uestro uitio cõgregati.Si uero eadẽ exequi superfederit cõfiderate quã ĩpium sit aduersum tam benignos arma mouisse. Subeat aũt uos miseratio:& si nõ filiorũ uestrorũ atq; coniugum saltẽ istius ciuitatis:quæ mater urbium uestræ regionis uocatur. Parcite mœnibus sacris:parcite uenerabilibus adytis:templũq; uobis & sancta sanctorũ seruare. Neq; enĩ ultra uictores rõani his abstinebunt quibus primo parcentes nullã receperũt gratiam. Protestor aũt ego quidẽ sancta uestra sacrosq; angelos dei patriãq; cõem quãdo nihil eorũ consiliorum quæ uobis uiderim expedire subtraxerim uos aũt decernentes:quæ oportet mecũ in pace degetis.Si uero protuleritis iras absq; me periculis subdemini.His dictis astante etiã sorore lachrymauit:& multã partẽ de eorũ ĩpetu lachrymis infregit.Succlamabant aũt nõ se aduersum romanos:sed aduersum florum ob ea quæ pertulissent pugnã gerere.Ad quos rex agrippa.Sed opera uestra inquit talia sunt qualia aduersũ romanos pugnantiũ. Neq; enĩ cæsari uectigal dedistis: & antonianas porticus incendistis.Sopietis aũt cãm defectionis.Si & porticus denuo construatis & tributa reddere maturetis.Neq; enim flori hoc præsidium est ãt pecuniã floro dabitis.His cõsultis populus acquieuit:& cum rege ac bernice ascendentes in templũ porticus ædificare adorti sunt.Per uicos & regiones principes decurionesq; dispersi uectigal colligebãt:celeriterq; quadraginta talenta.tantũ enĩ erat reliquũ.redacta sunt.Et belli quidẽ iminentes minas eo tunc tẽpore agrippas cõpescuit.Deinceps uero persuadere populo tẽtabat:ut parerent floro: donec successor ei a cæsare mitteretur. Ad quã orationẽ multitudo accensa nec a uerborũ in rege cõtumeliis tẽperauit: sed protinus cũ urbe pepulerunt: ausiq; sunt nonnulli seditiosorũ etiã saxa in eũ iacere. Rex aũt uidens tumultuantiũ irreuocabilẽ ĩpetum & cõquerentẽ q; contumeliis esset affectus. Princeps quidẽ eorũ una cũ aliis potentibus misit ad florũ cæsariã:ut ipse ex eis eligeret qui de tota regione uectigal exigerent. Ipse uero discessit in regnũ.

¶ Cap.XVIII.

PEr idem tẽpus quidã eorũ qui bellum maxime mouebãt congregati irruebant in quoddam præsidiũ:quod uocabatur masada:& occulte eo peruaso:romanos oẽs interfecerũt. Alios aũt de suis posuerunt custodes.In templo quoq; hierosolymorũ Eleazarus quidã filius ananiæ pontificis iuuenis audacissimus dux illo tẽpore militum persuasit his qui sacrificiis ministrabant:ut nullius munus aut hostia qui non esset de iudæorũ gente susciperetur. Id autem erat rõani belli semen atq; materia.Reiecit siquidẽ hostias cæsaris quæ pro rõano populo offerri solitæ erant:Plurimũ aũt super hoc pontificibus aliisq; nobilibus deprecatis ut nõ præteriret eum morẽ quo supplicabat pro regibus. Nihil tamen acquieuerunt non parum quidem & suæ multitudini confidentes:robur siquidem omne res nouare cupientium eorum uoluntates iuuabat:maxime autem aspiciebant ad eleazarum:qui per idem tempus ut dixi:prĩceps erat. Conuenientes igitur potentes quiq; cum pontificibus & phariseorum nobilissimis:& uidentes q̃ grauibus malis pergerent subiicere ciuitatem:decreuerunt seditiosorum animos experiri:& ante portam quæ ærea uocatur contionem aduocantes:erat autem in interiori parte templi posita quæ respicit ad solis exortum:ac primo quidem multa de temeraria eorum defectiõe conquesti: & q̃ tam breuiter bellum patriæ commouerent.Deinceps irrationabilitatem causæ ipsius arguebant dicentes:maiores quidem eorum ornasse templum ex magna parte de muneribus gentium:semperq; eorum qui foris essent populorum munera suscepisse:& non solum prohibuisse aliquorũ hostias id siquidem esse impiissimum:sed etiam eas qui uiserentur permanerẽt quæ ad præsens usque tempus oblationes eorum in templi cultibus collocasse. Ar nunc eos qui romana arma irritarent:& desponderent eorum bella nouum statuere morem religionis atque tunc in periculis etiam ream facere ciuitatem impietatis:uideri siquidem ea sit in qua præter solos iudæos nullus alter immolet externus. Neque ad orandum linatur accedere. Et siquidem circa unius alicuius priuati personam lex ferretur eiusmodi possit nimirum iure nos inhumanitatis arguere. Nunc autem despiciuntur romani: & iudicatur cæsar prophanus. Vnde uerendum est:ne qui immolandas pro illis hostias repellunt ipsi in reliquum etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre. Fiatque uere extra principatum ciuitas nisi celerius resipiscentes reddiderint hostias:ac

priuſquam ad eos in quoꝝ contumelia idem tentatū eſt huius auſus fama perueniat. ſimul aūt iſta dicentes producebant in medio ſcientiſſimos moꝝ paterno & ſacerdotes quoſcꝫ narraturos quō omnes eoꝝ maiores exteraꝝ gentium ſemper ſacrificia ſuſcepiſſent. Attendebat aūt nemo res nouare cupientiū his quæ dicebantur: ſed neqꝫ procedebant in medio altaris miniſtri ut belli materiam præpararent. Videntes igitur nobiles quiqꝫ ſeditionē eo iā proceſſiſſe: ut eorum non poſſit auctoritate cōpeſci: & romanoꝝ armoꝝ periculū ſe primos eſſe manſuros inquantū poterant conſulentes amoliri cās parabant & legatos quidē ad floꝝ miſerunt quoꝝ erat princeps filius ethei Symō: alios aūté ad agrippā: inter quos nobiliſſimi ſtilus & antippas & coſtobarus erāt qui etiā regē ꝓpinquitate tangebant. Precabanť aūt utrūqꝫ ut cū exercitu aſcenderent in ciuitatem & ſeditionē opprimerent priuſquā ea intolerabilis fieret. Et floro quidē malū iſtud quaſi bonus nuntius fuit uolenſcꝫ inflāmare bellū nihihil reſpondit legatis. Agrippas aūt pariter utriuſcꝫ parcens, ſ. deficientibus uelis aduerſum quos bellū mouebatur: uoléſcꝫ & romanis conſeruare iudæos: & iudæis templū atqꝫ pīam ad hæc aūt nec ſibi conducere talē conturbationē ſciens miſit in auxiliū equites duo milia. Cum his auté erat præfectus equitū darius: dux uero agminis iachimus philippi. His uero uenientibus optimates quiqꝫ cū pontificibus: & omni multitudie quæ optabat quietē ſuperiorē occupabant ciuitatē inferiorē ſiquidē & templū ſeditioſo & manus tenebat. Miſſilibus igitur & fundis indeſinentibus utebanť & continuo erat emiſſio ſagittaꝝ ex utraqꝫ. ſ. parte. Erat aūt quādo ex inſidiis ꝓcurrentes cōminus dimicabant. Præſtabant aūt audacia quidem ſeditioſi: belli uero ſcientia regii pollebāt. Et his quidē erat propoſitū maxime templum obtinere: ꝓphanatoreſcꝫ eius expellere. Seditioſis uero qui cum Eleazero agebant ut præter ea quæ obtinebant etiam ſuperiorem inuaderent urbem. Per ſeptē igitur dies grauis utriuſcꝫ partis cædes fiebat: & neutri de eo loco quē tenuerant depellabātur. Deinceps uero aduenientе ea feſtiuitate quæ ex illo phorias dicitur: in qua mos eſt omnibus grandem lignoꝝ materiā conuehere ad templū: quatenus nunquā ignis deficiat eſca: ſemper enim inextinguibilis perſeuerat: quoſdam quidem cura religionis excluſit. inter infirmiorem autem uulgum multi irrumpentes. Sicariorum ſic enī uocant latrones gladios in finibus gerentes audaciſſime utebantur opere quod adorti erant. Regum aūt audacia & multitudine uincebantur. Ita ſuperiore ciuitate ceſſerunt: cum iſti protinus irruentes Ananiæ pōtificis domum: & agrippæ ac bernices palatium inflāmauerunt. Poſtquā ignem archiuo intulerunt uolentes omnia creditorum documenta diſperdere: nec eēt unde ratio creditæ pecuniæ pateret atqꝫ oīs ad eos debitoꝝ ſe iūgeret multitudo: & aduerſū locupletes q̄ſi metu libertatis haberēt inſurgendi liberā facultatē. Fugiētibus ergo charum publicaꝝ cuſtodibus ignē ædibus iniecerūt: atqꝫ ita ſuccēſis ciuitatis neruis hoſtibus irruebant. Quo loco pontificū atqꝫ nobiliū quidā ī cloacis quidē latuerūt: quidā uero cū regiis ī ſuperiorē regiā cōfugerunt: portas celeriter obſtruentes. Inter quos ananias pōtifex: & ezechias frater eius erant: & illi quos apud agrippam uſos legatione diximus. Tunc ergo uictoria quidem & inflammatione contenti ceſſaueruut.

Cap. XIX.

Oſtridie aūt. xv. ſcilicet die auguſti mēſis fecerunt īpetum in antoniā: & oēs ī eo præſidio gentes ꝑ biduū obſeſſos cæperunt atqꝫ īterfecerūt: ꝑſidiūqꝫ incēderť. Poſtea uero tranſierunt in regiā ad quā cōfugere agrippæ milites: & in. iiii. partes agmen ſuo diuidentes muros moliebanť. Eoꝝ uero qui intus erant erumpere nullus audebat propter multitudinē oppugnantium. Diſtribuit aūt ꝓpugnacula: & turres ſubeuntes interficiebant: & frequēter quidem latrones ſub muris cadebāt. Nec die aūt cōflictus: nec nocte ceſſabat: ſeditioſis uidelicet æſtimātibus in deſpationē cogi eos qui in ꝑſidio erāt ꝓp inopiā uictus: regiis uero credētibus oppugnatores ſuos ceſſuros labori. In his aūt erat manaimus unus de filiis iudæ galilæ callidiſſimus rhetor qui etiā quondā ſub cyrino exprobrauerat iudæis: quoniā poſt deū ſubiicerenť rōanis. Is ergo aſſumptis quibuſdā nobiliū perrexit in maſada ubi armamentarium herodis erat. Eoqꝫ prapto populares alioſcꝫ latrones diligenter armauit. Hiſcꝫ utens ſtipatoribus ueluti rex hieroſolymam reuertitur factuſcꝫ princeps ſeditionis oppugnationem diſponebat. Machinamētorum autem inopia erat: & nec poterat palam ſuffodere muros: ſuperne hoſtibus tela iacentibus. Funiculū igiť longe ceptū ſub una turrī agētes ſuſpēderūt cū materie ſubiecta ac poſtea ī ſuſtinētia ligna ignē imittētes agreſſi ſunt. Sicqꝫ ſubiicibus exuſtis turris quidē ex templo emota eſt. Alter aūt murus intus ædificatus apperuit. Regii quippe molitiones eorum præſentientes fore etiam de concuſſione turris: alium ſibi murum cælerius ædificauerunt. Inter hoc aūt hi quidē qui oppugnabant & ſtati ſe uictores credebant cū uidiſſent alis murū ſtupore defecti ſunt: regii tamē ad manaimū alioſcꝫ ſeditionis principes mittebant: precantes ut eis deſcendere liceret: idē regiis eiuſcꝫ reliqs. Quod cū manaimus ānuiſſet ꝓtinus diſceſſerūt. Romanos aūt q ſoli relicti erāt grandis autem

occupauit defectus. Neq; enim ui contra tantam multitudinem pares erant: & precari ut exire li ceret ignominiam uindicabant: quâquâ & ſi tribueretur nequaquâ tutum putabant. Derelinquẽ tes igitur inferiorem locum qui ſtrato pedon uocabatur quippe q̃ſi capi faciles in turres regias confugerunt: quax una appellabatur hippicos: alia phaſelus: tertia mariánes. Hi uero qui cú ma naimo erát protinus irruentes ea loca de quibus milites fugerant ſi quos eox cõpræhenderunt trucidantes oẽm reliquum apperatum diripientes ſtrato pedum incenderunt. Hæc igitur acta ſunt ſexto die menſis ſetembris.

Cap. XX.

SEquenti aũt die pontifex ananias circa euripos regiæ domui latens capiẽ: & a latronibus interficitur cũ ezechia fratre. Circũſedẽtes aũt turres ſeditioſi cuſtodiebãt ne quis mili tũ poſſet effugere. Manaimũ aũt & munitox locox deſtructio & põtificis ananiæ mors in crudelitatẽ erexit: & neminẽ parẽ ſibi in negotiis arbitrans ítolerabilis erat tyránus. Inſurrexe runt aũt duo de ſotiis eleazari & mutuo collocuti: quia non deceret a rõanis deſiderio libertatis recedentes eandẽ populari ſuo ꝑdere: dominũq; ferre: & ſi nõ uiolentũ: tamẽ ſeipſis humiliorem Nam ſi oporteat cũctis aliquẽ præeſſe: quẽuis magis aliũ quã illũ deceret. Atq; ita pacti adoriũ tur eũ in templo. Soborus enĩ adoraturus acceſſerat regali habitu indutus: & ſtudioſos ſui in ar mis habebat. Cum igiẽ hi qui circa eleazax erãt ĩ illũ proſiluiſſent: reliqus uero populus rapiens ſaxa ĩterfecit ſophiſtã: æſtimãtes quo mõ illo ꝑempto tota ſeditio ſolueret. Paululum aũt ſtipato res manaimi reſiſtentes poſtquã uiderũt totã aduerſum ſe multitudinẽ irruere quiq; quo potuit diffugere & cædes quidẽ eox qui cõpræhenſi ſunt: ꝑſcrutatio aũt latẽtiũ ſequebaẽ: pauciq; ex eis latentes in maſadã perfugerũt. cũ q̃bus & eleazarus filius arri propinquus geneẽ manaimo. Qui poſtea etiã in maſadã tyrannidẽ egit. Ipſum aũt manaimũ cũ confugiſſet in locũ qui athlans uo catur: atq; illic hũiliter deliteſceret capiẽtes extraxerũt in publicũ: multiſq; ſuppliciis affligẽtes ĩ terfecerunt. Similiter aũt ſub eo agẽtes príncipes præcipuũq; tyránidis adiutorem eius abſalomõ noíe. Et populus quidẽ ſicut dixi in his adiutor fuit: ſuſpicãs aliquã totius ſeditionis correctionẽ futurã. Hi uero nõ ad cõprimẽdã pugnã: ſed ut cũ maiori licẽtia bellũ agerẽt ĩterfecerunt mana imum. Depiq; cũ populus multũ precaretur ut oppugnationẽ militũ relaxarent uehementius in ſiſtebant donec ulterius reſiſtere non ualentes: inutilius. ſ. Hic enim erat romanox præfectus: & reliqui mittunt ad eleazarum dicẽtes: ut ſolas eox paciſceretur animas: arma aũt & reliqua quæ haberent ipſis tradentibus ſumerent. Qui precationẽ illico rapientes remittunt ad eos Curionẽ nitodemi filium & ananiã ſeduci: & iudã ionathæ: ſed eis dextras & ſacrm daturos. Quibus actis deducebat milites inutilius: ſed quãdiu rõani arma retinebant nemo aduerſus eos ſeditioſorum fraudis aliquid molitus eſt. Poſtea uero quã ſecundũ pactiones oẽs ſcuta gladioſq; poſuerũt neq; quicquã ulterius ſuſpicantes deſcenderunt facto in eos ípetu ſtipatores eleazari compræhenſos trucidabant: neq; reſiſtentes neq; ſupplicantes: ſolas aũt pactiones & iuramenta quæ dederãt in clamantes. Et hi quidẽ ita crudeliter interfecti ſunr præter inutiliũ. Hunc enĩ deprecantẽ & uſq; ad circũciſionẽ iudaízare ſe promittentẽ tantũmõ ſeruauerunt. Detrimentũ aũt romanis quidẽ erat leue de potentia ſiquidẽ ampliſſima pauci fuerũt interẽpti: iudæox aũt captiuitatis illud ex itium ꝑbatur. Vidẽtes aũt graues iã ſtare cãs bellox: urbẽ tamẽ tãli facinore fuiſſe repreſſam: ex quo nimirũ diuina indignatio ĩminebat etiã ſi a romanis nulla ultio timeretur. lugebant publice & iuſtitia ciuitatis premebaẽ unuſquiſq; aũt mediocriũ q̃ſi pro ſeditioſis cãs redditurus turbaba tur. Siquidẽ ſabbato illã cædẽ contigerat perpetrari in quo. ſ. die ꝑpter religionẽ a ſanctis quoq; operibus agunt quieté. Eodẽ aũt die eadẽq; hora q̃ſi ex aliqua cæleſti ꝑuidentia cæſariéſes quoq; iudæos apud ſe habitantes trucidauerũt: ita ut uno tempore ſuper. xx. milia hominum cæderen tur: & cunctis iudæis uacuata cæſarea remaneret. nam & eos qui effugerant comprehendens flo rus uinctos in arenam deduxit.

Cap. XXI.

POſt cæſarienſium uero plagam tota gens efferata eſt. Diuiſique iu dæi ſyrorum uicos eiſque continentes rurales protinus uaſtauerunt: idem philadelphiam & gebdeonitẽ & geraſam & pellam & ſcythopolí. Deíceps uero irruerũt ĩ gadara & ioppem & gauar nitidẽ. Et alia quidẽ ſubruentes loca: alia uero inflámantes etiã in cadaſam tyriox & ptholomaidã: gabam quoq; cæſariãq; tẽdebant. Obſtitit aũt eox incurſui: neq; ſebaſte: neq; aſca lon: ſed quoq; inflámatis anthedona & gazará euerterunt. Multa autẽ circa fines harum ciuita tum diripiebaẽ: uici. ſ. & agri eorum qui capiebantur uirox imenſa cædes fiebat neq; tamẽ ſy rii minorẽ numero multitudinẽ de iudeox uaſtabãt: ſed etiã eos qui ĩ ciuitatibus erãt cõprahẽ ſos diſperdebãt: nõ ſolũ ob uetuſ odiũ: ſed ut: & diſcrimen iminens ꝓuenirẽt. Grauis ergo cõtur batio totam ſyriã puaſerat: & omis ciuitas in binos diuidebatur exercitus: unaq; alterutris ſalus erat: ſi anticipaſſent alteros cædes faciendo. & dies quidem ducebãtur in ſanguine. noctes autem

molestiores formido faciebat.nam licet uideretur āmoliri iudæos:tamē etiam de aliis gentibus iudaizantes cogebantur haberi suspectos:& per hic ipsum quod in eis uidebatur ambiguū:neq; temere eos placebat interfici & rursus per ipsam religionis cōmixtionem quasi penitus externos timebant: prouocabant aūt ad cædes aduersoꝝ etiā illos qui prius fuerant mansueti auaritia. siquidem substantias cæsoꝝ passi diripiebant & quasi uictores eoꝝ prædam trucidauerunt in domos alias transferebant.Glorioſior aūt erat qui plura colligesset: quasi scilicet plures uirtute superasset. Erat autē cernere ciuitates plenas cadaueribus insepultis & inhūatos passim iacere cum paruulis senes.fœminas aūt neq; uerecundia contectas:& omnis quidem prouitia plena erat inenarrabilium calamitatum maior aūt his metus audendoꝝ maloꝝ ipsis quæ acta erant facinoribus iminebat:& hactenus quidem iudæis aduersum alienigenas conflictus erat.Incurentes aūt in scythopoleos fines etiā iudæos:qui illic habitabāt:experti sunt hostes.Hi enī cū scythopolitis conspirassent:& consanguinitatē utilitati propriæ postponentes aduersum iudæos cum gentilibus dimicabant:suspecta tamen eoꝝ ipsa belli fuit auiditas.Deniq; scythopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adurerent: & magna sua calamitate ciuibus excusarent defectionē. Dixerunt eis:ut si uelint in eos firmare consensum & circa alienigenas ostendere fidem: transirent cū oībus famulis suis in proximæ locum paludis.Quibus quæ fuerant iussa sine suspitione facientibus diebus quidem secutis duobus quieuerunt scythopolitæ. Tertia uero nocte explorantes alios incautos alios uero dormientes inuadūt:subitoq; oēs interfecerunt qui fuerunt.xiii.milia. Postq; eorum substantiam cunctam diripuerunt.

Capitulum.XXII.

Dignum aūt etiā uidet simonis interitū enarrare.Hic enī sauli cuiusdam non ignobilis uiri filius erat. Fortitudine quoq; corporis & audacta animi in signissimus: quibus utriusq; ad incommoda suæ gentis abusus multos siquidem iudæorum apropinquantes scythopolim quottidie obtruncabat:& frequenter integros cuneos fudit fugauit:ita ut totius aciei mora & momentum solus existeret. Comprehendit autem eum digna ciuili interfectione pœna. Nam cum scythopolitæ circunfusi essent iudæis: & in paludem præcipites agerent educēs simō gladium in nullum quidem hostium impetum fecit.Nihil se quidem in tanta multitudine promoturum uidebat.Exclamans autem miserabiliter digna inquit scythopolitane his que gessi patior:quippe qui tam multa cæde ciuium meorum benignitati erga uos nostræ fidei feci. Digne enī nobis extera gens īfida est:qui in nr̄m genus tanta īpietate deliquimus.Morior ergo q̄si prophanus ꝓpriis manibus:neq; enī dignū est hostibus subiacere. Iste autē ipse finis:& mihi sceleris digna pœna:& aut uirtutis ydoneū decus erit:ut nēo.ſ.hostiū de meo interitu glorietur:neq; infelter cadenti. Hæc dicens miserantibus simul ac furētibus oculis circūspicit oēm familiā suam Erant aūt & uxor & filii & prouecti in senectutem parentes. Ille quidē patrē trahens cæsarea & cum superstans ense penetrauit post quē non sane inuitā matrē interfecit.Super hos aūt coniugi & filiis intulit ferrū singulis sane hoꝝ pœne currentibus gladio & hostes ꝓuenire cupientibus. Cum uero oēm suam necessitudinem trucidasset cæsis superstans extendit dexterā:ut neminem posset latere:& totū in uiscera sua ensem demersit.Dignus quidē miseratiōe iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem. Cæterum quātum ad fidem quā alienigenis præstitit digno fine consumptus.Ad cædem autē quæ in scythopoli facta est: reliquæ quoq; urbes iudæis apud se habitantibus irruebant:& duo milia quingentos ascalonite:ptholomais aūt duo milia interfecit.Vinxerunt quoq; non paucos Tyrii:multos quidem trucidauerunt:plures autem uinctos custodibus tradidere.Hippinei quoq; & gaddiri similiter audaciſſimos quidem amoliebātur:terribiles autem sollicite obseruabant.Reliquæ quoq; urbes aduersum iudæos singulæ:& prout habebant uel timore uel odio mouebantur:soli aūt antiochini & sidonii & apamei suis cohabitatoribus pepercerunt:& neq; interfecere quemq; iudæorum neq; uinculis tradiderunt.Forte autem & propter multitudinem suam despexerunt:eorum si qui motus fuissent:mihi autem uidentur magis erga eos miseratiōe moti quos utiq; nihil moliri uidebant.Gerrasēni autem neque in eos qui apud se remanere delegerunt quicquam gesserunt mali: & egredientes usque ad fines suos deduxerunt.

Capitulum.XXIII.

Excitata est aūt etiam in regno agrippæ aduersum iudæos pernicies.Ipse siquidē prexerat ad cestiū gallū antiochiā: relicto sup negocia sua quodā ex sotiis noīe Varo issemo qui regi genere erat propinquus.Venerunt ad eum de Batanea regione septuaginta numero uiri & nobilitate & prudentia ciuium suorum præstantissimi poscendi præsidii gratia: ut si qui scilicet apud eos quoq; motus fierent haberent idoneam custodiam per quā possent insurgētes quosque comprimere.Hos uarus quosdam armatos de regiis ꝓmittēs iterfecit in itinere omnes.

Ausus autem est tale facinus propter consilium Agrippæ & propter nimiam auaritiam impie in gentiles suos agere non recusans regnum omne corrupit: perseuerans.s.post talem principatum in totū genus exercere iniquitatē. Donec discussus agrippa rebus aīaduertere quidē ī uarum uerit us est propter propinquitatē issēomi. Procuranda tamē eum regione summouit. Seditiosi aūt compræhendentes præsidium:quod appellatur cyptus imminens finibus hiericūthæ custodes uero quidem interfecerunt munimenta autem destruxerunt.

¶Capitulum.XXIIII.

PEr eosdem dies etiam in macherunte multitudo iudæoꝝ persuadebat ī præsidio relictis romanis diserere castellum eisq; tradere. Illi aūt ꝙ rogabantur cogi metuentes pacti sunt cum eis discessionē suam & accipientes fidem tradunt præsidium quod diligenter cœpe runt macherunte custodiis optinere. In Alexandria aūt semper quidem erat incolis aduersum iu dæos seditio. Iam ab illo tēpore:ex quo strennuus Alexander contra Aegyptios usus iudæis præ mium societatis tradidit eis:& habitandi apud Alexādriam facultatem & ius orbis æquale cum gentibus. permanebat aūt eis honor iste apud successores quoq; Alexandri. Deniq; & in parte ci uitatis locum eis proprium deputauerunt:quatenus haberent conuersationē per oīa mundiorē a cōmotione.s.gentium sequestratā præstiteruntq; eis ut etiā macedones appellarentur. Deiceps uero cum in possessionē Romanoꝝ ægyptus uenisset:neq; cæsar primus:neq; post eum quispiā honores quos Alexander iudæis decreuerat minuit. Conflictus aūt eoꝝ aduersus græcos pœne continuus erat:& iudicibus multis quotidie ab utraq; pte lucrū reuehentibus seditio accēdebat.

¶Capitulum.XXV.

CVnc uero cum apud alios turbata res esset:illic magis exarsit tumultus. Nam cum Alexā drini in concionē uenissent ut ordinarent pro certis negotiis largitionē ad Neronem fe rendā concurrere in amphiteatrum permixti græcis plurimi iudæoꝝ. Quos cum uidis sent æmuli extēplo clamare cœperūt:iudæos hostes:& exploratores eē:ac deinceps insilientes in tulerunt eisdem manus & reliqui quidē fugientes dissipati sunt tres ex his uiros compræhendē tes trahebant quasi uiuos incensuri. Commota est aūt omnis terra iudæoꝝ ad ultionē ferēdam: & primum quidē in græcos saxa iacebant. Postea etiā uero facibus raptis in amphiteatrum ipe tum fecerunt:cōminantes ꝙ in ipso loco tantum simul populum concremarent & pœne minas implessent rebus:nisi iras eoꝝ compressisset tyberius alexander princeps ciuitatis. Nec tamen ipse coercendi principium ab armis sumpsit:sed nobiles eoꝝ quosq; summittens hortabatur ut desinerent:neq; aduersum se militiam romanā cōmouerent. Seditiosi aūt benignā deprecationē ridentes tyberium cōtumeliis appetebant. Qui postquā uidit absq; calamitate tumultuosos non posse cōpesci īmisit in eos duas romanoꝝ legiones:que in ciuitate erant. Cum his alios quinque milia equites casu ad iudeoꝝ interitum de libya uenientes præcepitq; ut non solū interficerent: sed etiam substantias eoꝝ diriperent domosq; inflāmarent. Qui protinus cōcurrentes ī locum qui uocatur delta:illo quippe erat iudæoꝝ multitudo colecta exequebantur strennue iussiones nec sane sine cruenta uictoria. Collecti quippe in unum iudei & eos qui de suis optime armati erant ante reliquā multitudinē statuentes aliquādiu restiterunt. Postquam uero in fugā inclinati sunt:passim trucidabantur:& erat eoꝝ grandis interitus. Tum quæ sibi mādata fuerant exequū tur. Conglobati enim iudæi his quos melius armatos habebant infrōte positis aliquādiu quidē restiterunt. Semel infugam uersi mactabantur:nec unius exitii modus cū alii sub diuo atq; in cā po depræhenderentur: in ædes aūt alii concluderentur: & eas quoq; incenderent rōani una etiā diripiendo quæ in his reperissent:neq; illos aut infantium misericordia aut reu erētia senectutis moueret. sed in omnes ætates pari cæde sæuirent. Vnde totus quidem ille locus sanguine redū dabat. Quinq; uero congesta sunt milia mortuoꝝ:nec tamen saltē reliquiæ remansissent:nisi ad preces se contulissent eorūq; misertus alexander romanos iussisset abscedere. Sed illi quidē qui bus erat consuetum obedire p̄ceptis primo eius nutu discedunt:populares aūt alexandrini pro pter odii magnitudinē difficulter ab in cœpto reuocabantur: uixq; a corporibus distrahebātur: Apud Alexandriam quidem talis casus euenit. Cestio uero iam quiescendum esse non uidebat infensis ubiq; iudeis: sed duodecimā legionē integram ex antiochia secum ducens:& ex reliquis bina milia lecta peditum: &.iiii. alas equitum insuper regum auxilia :hoc est antiochi duo milia equitum & peditum tria milia sagittarios omēs Agrippæ uero tantundem peditum & equitum mille:cum & cestius sequeretur.iiii.milibus cōitatis:quoꝝ tertia pars equitū erat:pluresq; sagitta rii:ptholomaida progressus est plurimi aūt ex ciuitatibus auxilio cōuenere:peritia q̄dē militibus inferiores:q; uero scientiæ deerat in iudeos odio:idemq; alacritate supplentes. Aderat autem ipse quoq; agrippa cestio :& eorum quæ conducerent simul & itineris principes:ibi tum adducta ex-

ercitus parte ceſtius inualidiſſimã galileæ ciuitatẽ contendit zabulon quæ appellatur uirorũ. & ab iudæorum finibus ptolomaida diſcernit.Cunq; offendiſſet eam ciuibus deſtitutã ĩ mõtes enim multitudo refugerat oĩgenũ aũt rerũ plenã: illas quidẽ militibus diripiendas cõceſſit:ipſũ uero oppidũ quãuis admiratus eſſet eius pulchritudinẽ qppe domus habebat ſimiliter ut apud tyrum & ſidona & beritum ædificatas incendit.Deinde curſu territorio pagrato quicquid inueniſſet obuiam depopulatus inflãmatis etiã circum eã poſitis uicis in ptolomaidam regreſſus eſt. Syris aũt adhuc prædæ In herẽtibus:& præcipue biritis recepta iudæi fiducia:ceſtiũ enĩ receſſiſſe cognouerant repente in eos qui remanſerant irruunt: & prope duo milia morte conſumuut.

Capitulum.XXVI.

CEſtius aũt ex ptolomaide reuerſus ipſe quidẽ cæſareã peruenit in ioppã uero partem p̃miſit exercitus:cũ præceptis huiuſmodi ut oppidum cuſtodirent ſi eo potiri potuiſſent:aut ſi oppidani impetũ præſenſiſſent:tam ſuum q̃ cæterorũ militũ preſtolarentur aduentum.Illorũ igitur alii mari alii terra profecti utrinq; ioppem facillime capiunt: ita ut ne fugæ quidẽ habitatores copiã reperirent:nedũ ad pugnã ſeparent. Agreſſi aũt cunctos interficiunt cũ familiis direptãq; ciuitatẽ incendunt.Interfectorũ autẽ numerus octo milia quadringenti fuerunt.Simili modo & ĩ finitã ſamariæ nabathite.Nam toparchiã nõ paucos direxit equites:qui & partem finiũ uendicauerunt:magnãq; indigenarũ mulitudinem peremerunt:diripto; patrimoniis etiam uicos igni dederunt.

Capitulum.XXVII.

IN galyleã quoq; miſit ceſeniũ gallũ ductorẽ duodecimæ legionis eiq; tãtã militũ manum attribuit:quantã genti expugnãdæ ſufficere poſſe credebat:& eum ualidiſſima galyleæ ciuitas ſephoris cum fauore ſuſcepit.Huiuſq; prudens conſiliũ:ſecutæ ciuitates aliæ quieſcebant.Qui uero ſeditionibus & latrociniis opam dabant ĩ galyleæ mõtem undiq; medium receſſere:qui eſt contra ſephorĩ & uocatur aſamõ.Aduerſus eos gallus ducebat exercitum.Illi aũt quãdiu ſuperiores erant facile romanos ad ſe aſcendentes ulciſcebãtur: & ex his plures quam ducentos interfecerunt.Vbi uero eos uiderunt circunacto itinere ad celſiora progreſſos mature uictoriã conceſſerunt:& neq; pugnã minus armato ferebant.Neq; ſi terga dediſſent equitũ poterant manus effugere:adeo ut pauci locis aſpſis deliteſcerẽt:amplius uero quã duo milia trucidarentur.Gallus quidẽ cũ nihil iam tentari nouitatis apud galyleã uideret cæſariam cũ exercitu remeabat.Ceſtius uero cũ omni multitudine reuerſus in antipatridẽ perrexit. Cognitoq; non paruã multitudinẽ iudæorũ in turrĩ quæ apheci uocabatur eſſe collectam:qui & his congrederentur præmiſit.Sed priuſquã in manus uenirent iudæi metu diſpſi ſunt:eorumq; caſtra iã deſolata milites adorti cũ uicis circũpoſitis incẽderũt.Ex ãtipatride aũt ceſtius in liddã profectus uacuã uiris ciuitatẽ offendit.Nam propter ſcenopheiorũ dies feſtos cũ in hieroſolymã populus omnis aſcenderat . Quinquaginta uero quos ibi cõpræhendit occiſis exuſtoq; oppido ulterius procedebat per quæ bethiron profectus in quodã loco cui nomẽ eſt gabao caſtra ponit diſtãte a hieroſolymis ſtadiis quinquaginta:iudæi uero cũ iã ciuitati propinquare bellũ uiderẽt: omiſſis dierũ feſtorũ ſolennibus ad arma properabant:ſatiſq; freti multitudine incõpoſiti ad pugnam & cũ clamore proſiliebant:Ne dierũ quidẽ ſeptẽ hĩta rõe feriatorum erat enĩ ſabbatũ qđ apud eos religione maxima curabatur.Idem aũt furor qui eos ab obſequio pietatis emouerat in prælio quoq; ſupiores effecit.Tanto nãq; impetu romanos aggreſſi ſunt ut eorũ & aciẽ prũperẽt uiaq; apta cædibus ĩ medio ruerent:ac niſi ei militum parti quæ nec dũ locũ amiſerat equites ex circuitu ſubueniſſent:quiq; nõ ſatis defecerunt pedites in periculo totus ceſtii exercitus fuiſſet, interfecti ſunt aũt quingenti & quindecim romani milites ex quibus quadringenti pedites:cæteri equites erant:iudæi uero uiginti duo:quorũ fortiſſimi uidebantur monobari regis adaibene propĩqui:monobazus & cenedecus:& poſt hos pera ita iugiter & ſyra babilonius qui ad iudæos ab agrippa rege tranſfugerant cui pridẽ militabant.A fronte quidẽ repulſi iudæi ad ciuitatẽ reuertebãtur.Romanos aũt ad bethrorõ aſcendentes gioræ filius Symon inuadit:multoſq; poſtremi agminis coactores laniauit:ac multa carra cum ſarcinis capta ĩ ciuitatem reduxit.Ceſtio uero in agris triduo cõmoráte iudæi locis ſupioribus occupatis obſeruabant eius tranſitum neq; neceſſaturos eos certum erat:ſi romani proficiſci cœpiſſent.

Capitulum.XXVIII.

TAq; dũ agrippa cũ infinita hoſtiũ multitudine montes amplexa ne romanos quidẽ a periculo tutos eſſe pſpiceret uerbis iudæos experiri decreuit:uel omẽs ſibi parituros exiſtimãs:ut bello deſiſterent uel ſiqui aduerſarentur ſeuocandos eſſe: qui ab eorum ſnĩa diſcreparẽt.Miſit igitur ex comitibus ſuis portatũ & phebũ quos illis ſciebat eſſe

notissimos:& a cestio fœdus amicitiæ:certãq; a peccatis populo Ro.ueniã pollicerent: si ꝓiectis armis secũ sentire uoluissent. Verũ seditiosi metu ne cũcta multitudo spe securitatis ad agrippã sese conferret legatos obtruncare statuerunt:& phebũ quidẽ priusquã uerbũ faceret ꝑmerũt. Nam portatus uulneratus effugit:populares aũt id idigne ferentes factũ cædẽdo fustibus atq; lapidibus in oppidũ cõpulerunt. Cestius uero quia intestinã eoꝝ discordiã opportunũ ad irruẽdũ tẽpus inuenit totũ i eos duxit exercitũ:inq; fugã uersus usq; Hierosolymã profectus est. Castris autẽ in loco positis qui appellat Scopos iteruallo septẽ studioꝝ a ciuitate discedens : nihil ꝓ tri duũ aduersus oppidũ conabat:sperans fortasse intus degentes aliquid remissuros. In uicos autẽ circa ciuitatẽ non puã militũ manũ ad rapienda frumenta dimisit. Quarto aũt die q trigesimus mensis erat octobris ordinatũ in oppidũ introduxit exercitũ. Populus qdẽ a seditiosis custodiebatur:ipsi ãt rõanoꝝ disciplina territi exterioribus cessare partibus ciuitatis & in ꝑtem interiorẽ templum quæ refugerunt. Cestius uero transgressus Pedestã:quæ sic uocat & cenopolim:& foꝝ quod appellatur Dacon incendit. Deinde cũ ad supioꝛẽ ciuitatẽ uenisset prope aulã regiã castra posuit. Et si tunc uoluisset intra muros uiolenter irrũpere ciuitatẽ ilico possedisset : belloq; finẽ dedisset. Sed tyrãnus præpositus castris & priscus & plures equitũ mgri a floro pecunia corrupti conatũ eius auertere & iudæos intolerandis malis repleri cladibusq; cõtigit.

¶ Cap. XXIX.

INterea plurimi populariũ notissimi ananias uanati filii cestiũ q̃si portas ei patefacturi uocabant. ille aũt & ira fastidiens & qđ nõ satis ei credendũ putaret tã diu id neglexit donec ꝓditione cõpta seditõsi ananũ quidẽ cũ cæteris de muro deiectis lapidibus i domus suas refugere cõpulerũt. ipsi uero p turres dispositi muꝝ tentãtibus repugnabant:p dies quidẽ q̃ſ romanis undiq; conantibus inexplicabilis erat ipetus. sexto ãt die Cestius cũ plurimis eisdẽq; sagittariis a septẽtrionali tractu templũ aggrediẽ iudæis ex porticu resistentibus. Qui repente quidẽ romanos ad murũ adeuntes auertere. Postremo autẽ repulsi teloꝝ multitudie recesserunt. Itaq; romanoꝝ qui anteibant scutis suis muro nixis:& qui eos sequebant aliis ac p ordinẽ aliis similiter adiũctis:quæ sic appellat:testudinẽ cõtexuerũt. Vnde sagittæ in eã delatæ irritæ delabebãt & sine aliqua noxa milites mœnia suffodiebãt:templiq; portas incendere moliebant. Vehemẽs aũt seditiosos stupor inuaserat:ianaq; multi ex ciuitate diffugiebant:ueluti cõtinuo capetur. His autẽ populus alacrior efficiebat:& quãtũ nequissimi cæde dant:tantũ ut ipsi portas aperirẽt. Cestiumq; tanquã de se optime meritum reciperent appropinquabãt. Et profecto si paululũ in obsidione perseuerasset:stati ciuitatẽ obtinuisset. Sed credo iam tunc infestus deus pessimis eiusq; sancta illo die finẽ bello dare prohibuerunt. Deniq; cestius neq; ais populi neq; obsessoꝝ despatione perspecta militẽ reuocat:& sine ulla spei repulsa inconsulte nimis ac iniuste discessit. Inopinata uero eius fuga latronũ fiduciã recreauit:isecuti nouissimos aliquos equitũ peditũq; pemer. Et tunc quidẽ cestius i castris quæ apud scopon munierat tendit:altero aũt die ulterius recedẽdo magis hostes ꝓuocauit:tãquã postreis appositi multos necabãt:quoq; utraq; itineris ꝑte uallata in transuersos tela iacebant:& neq; in eos se retorquere:a quibus a tergo sauciabãt nouissimi audebant quandã infinitã multitudinẽ insequi existimãtes. Et a lateribus instantis uim repellere minime sufficiciebant:cũ ipsi quidẽ graues essent:ordinẽq; interrũpere formidarent:uiderent ãt iudæos leues:& ad excurrendũ faciles esse. Vnde eueniebat ut multa mala ꝑpeterent:cũ nihil ẽt inimicis nocerent. Tota igitur uia perculsi deiectiq; agmine sternebant : donec multis occisis in quibus erat priscus sextæ legionis dux:& longinus chilarchus:& emilius iocũdus alæ præfectus uix in gabao peruenerunt:ubi castra prius posuerãt:multis instrumentis amissis. Hic aũt cestius biduo cõmoratus inops consilii quid ageret:cũ tertio die maiorẽ hostiũ uidisset numerũ & oia circũ loca plena iudæis tarditatẽ sibi obfuisse cognouit : & si adhuc ibi maneret pluribus se inimicis usurũ. Itaq; ꝓ cõpendio fugæ cunctaq; militibus impedimento erant amputari præcepit. Ooccisisq; tunc mulis atq; asinis aliisq; iumẽtis:præter illa quæ sagittas & machinas ferrẽt. Hæc enĩ uelut usui futura seruabat maxie qa timebat ne iudæis contra se capta prodessent. Bethoron uersus antecedebat exercitũ. At iudæi latioribus quidẽ locis minus instabant: cõtractos uero in angustias atq; discensus qui descessissent ab exitu ꝓhibebant. Alii postremo supagmen impingere:fusaq; omnis multitudo p itineris iuga militẽ sagittis operuit. Vbi etiã peditibus pro pacto sibi subuenirent hæsitantibus equitũ piculum promptius erat. Nec enĩ ordinate uiam prosequi poterant obstantibus iaculis:& ne contra hostes irent ascẽsus ardui ꝓhibebãt equitãtibus inuii. Lateribus aũt rupes ac ualles in quas deiecti qui aberrassent consumebãtur. Nullusq; locus aut fugiendi aut ulciscendi rationem habebat. Itaq; incerti quid agerent ad ululatus quos desperati solent:fletusq; conuersi sunt. Quibus resonabat iudeorum cohortatio cum clamore lætantium pariter ac sæuiẽtium. Totusq; pœne qui cum cestio fuerat periisset exercitus nisi nox aduenisset.

Qua romani quidem in bechoron cõfugerunt:iudæi uero obsessis circũ omnibus locis eorum transitus custodiebant.Deniq; ibi cum cestius aperto itinere desperato iam de fuga cogitabat. Lectosq; ad quadringentos omniũ fortissimos milites tectorum fastigiis imposuit.Hisq; præcepit uigilum qui in castris excubant signa clamare:ut eo mõ iudæi oẽm illic militum numeꝝ arbitrarentur remanere.Ipse aũt cum cæteris otiose usq; ad trigita stadia progreditur.Vnde mane cum iudæi locum in quo romani tetenderant desolatum uidissent ĩ quadrigentos a quibus decepti fuerant concurrerunt:& illos quidem sine mora iaculis confecerunt:mox aũt cestium per sequi properabant.Sed ille cũ nocte non paruum spatiũ itineris pegissẽt : die uehemẽtius quoq; fugiebat:adeo ut metu perculsi milites machias siue torméta muralia:itẽq; ballistas:multaq; alia instrumenta relinquerent.Quibus tunc ablatis iudæi rursus contra illos qui ea reliquerant usi sunt.Insequendo aũt romanos antipatridá usq; uenerunt.Deinde cũ eos assequi non potuissent inde redeuntes:& machinas secum asportarunt:mortuosq; spoliarunt:& prædá quæ remanserat collegerunt:& peana canentes in metropoli remearunt.suis quidem paucis amissis. Romanorũ aute auxiliorum quinq; milibus peditũ ac trecentis:itẽq; nonigentis & octuaginta equitibus interẽptis.Hæc quidé nouébris mẽsis octauo die gesta sunt:anno duodecimo Neronis pricipatus.

Capitulum.XXX.

Post cestii uero casus aduersos:nobiliũ multi tanq̃ e naui pessum itura ex ciuitate enatabant.Deniq; castabarus & Saulus una cum Philippo iachanis filio qui priceps erat exercitus regis Agrippæ:inde dilapsi ad Cestium transfugerunt.Qui uero cum his in aula regia fuerat obsessus:átippas fuga despecta quéadmodũ a seditiosis pemptus sit alias ñdicabimus.Cestius aũt Saulum & cæteros in achaiá ad neroné misit:& propriá necessitatẽ indicaturos:& belli causas deriuaturos in florum.Sperauit enĩ & iram ĩ illũ excitatũ iri:& sua picula summouenda.Tunc aũt Damasceni cæde romanoꝝ cognita:iudæos apud se degentes pti nere studuerunt:& cũ eos in publicis terminis collectos haberent:nãq; id olim propter suspitiones meditabantur.Facile quidé sui conatus exitũ fore putabant.Verebantur auté mulieres suas fere omnes præter paucas iudaizantes:& eoꝝ religione deceptas.Quare his magna cura fuit eas celandi quid agerent.Iudæoꝝ aũt decẽ milia quippe in angusto loco atq; omnes inermes aggressi:una hora sine metu iugulauerunt.Qui uero cestium fugauerant in hierosolymã reuersi: quos adhue romanoꝝ studiosos inuenissent:partim ui partim blanditiis sibi etiã sotiabant.Et in templum congregati plures belli duces eligendos esse censebant.Declaratus est igit̃ Iosippus curiõis filius:& pontifex ananus omnia quæ in ciuitate gerenda esset impaturos:maximeq; ut ciuitatis muros erigerent.Filium náq; Simonis Eleazaꝝ romanoꝝ q̃uis p̃dã & ereptas cestio pecunias:& insuper his plurima ex thesauris publicis in potestate haberet:tamé nullis necessitatibus præpositum fuerunt:q; & ipsum tyrãnidis supbia uiderẽt ferri:eiusq; studiosos siue imitatores satellitũ more uersari.Verum paulatim Eleazarus ambitione pecuniæ:itẽq; astutia psuasit populo: ut in oĩbus sibi pareret.In iudæá uero quos mitterent alios militũ duces optarunt:hierum filiũ asapha unũ ex pontificibus:eleazarũ pontificis filiũ:nigro aũt mandauerũt qui tũc idumeã regebat:ex regione trans iordanẽ posita genus ducens:unde parartes cognominabantur ducibus obtempare. Sed ne alias quidé regiones omittendas putabant.Nãq; in hiericunta iosippus filius simonis:& trans flumen thapna:& ioannes esseus topchias administraturi directi sunt.Hinc aũt lidda & iop pe & ámanũ erant adite.Cophinitie aũt & accabatine regionibus ioannes filius annæ rector erat designatus:& utriusq; galyleæ iosippus mathathiæ filius:huius administrationi iuncta erat & gamala munitissima ciuitatũ:quæ ibi fuere alioꝝ quidé rectorũ pro alacritate ac prudétia sua q̃sq; res sibi creditas administrabat.Iosippus auté cum in galyleã uenisset primũ curæ habuit indigenarum sibi conciliare beniuolentiá:multa sciens ea cõfici posse licet in aliis peccauisset. Deinde cõsiderato q̃ potentissimos quidé amicos habebit:si eos participes potestatis fecisset: omnem uero multitudinẽ si plæraq; per indigenas & consuetos fieri preciperet. Lxx.de senioribus eius gentis prudentissimos elegit:eosq; rectores totius galyleæ constituit.Septem uero p̃ singulas ciuitates:minorum litiũ iudices ordinare maiora negotia causasq; capitales ad se referre iussisset iam.lxx.dispositos p̃ ciuitates:quo iure inter se uterentur:etiam quemadmodum extrinsecus usi essent animaduertit:certusq; in galyleam romanos esse uenturos opportuna loca muro cingebat:hoc est iotapata & bersabeæ & seloim necnon & caphe recho & iaphac & sicophoh : montẽ cui nomen est itabirio & tharice & tiberida:ad hæc etiam circa generaseth lacum speluncas ĩ ea quæ inferior galylea uocabatur muniuit. Superioris autem galyleæ achabaron & petram quæ sic dicitur ninetimero in gaulanitidem uero seleuciam:& sogennam gamala munitione circundedit.Solis autem sephoritis permisit ut murum sibimetipsis fabricarent : quia eos pecunioſos

esse: & ad bellū promptos etiā sine præcepto uideret. Similiter aūt etiā giscalam iosippi iusti sup
se murum cinxit ioannes: cæteris autem castellis omnibus ipse iosippus intererat iubēdo: simul
atq; opem ferendo. Quin & exercitum ex galylea supra centum milia uirorum comparauit:
quos omnes undiq; collectis armis ueteribus instruebat. Deinde reputans hoc maximam roma
norum inuictam esse uirtutem q; edicto essent audientes rectoribus suis: & exercitationi operā
darent. Doctrinam quidem urgente necessitate despexit: parendi autem facultatem ratus regen-
tium multitudine posse contingere ita ut romani solent diuisit exercitum: pluresq; fecit agminū
principes. Diuersis q̄ militū generibus ordinatis alios de cadarchis: alios chiliarchis subdidit: & in
sup his rectores maiorū rerū administratores. Docebat aūt signoq; disciplinas & prouocationes
reuocationesq; buccinarum. & principia cornuum & circundationes: & quemadmodum oporte
ret laborantibus succurrere fortiores. & circum defatigatis partiri pericula quæque ad fortitudi
nem animi corporisq; tolerātiam pertinerent instituebat. Maxime uero eos erudiebat ad bellū:
usquequaque Romanorum referens disciplinam: & q; cum uiris essent præliaturi qui & uiribus
corporis & animi obstinatione totum pœne orbem superarent. His addidit quo pacto belli tem-
pore suis essent parituri præceptis: iam nunc periculum fore nisi consuetis delictis hoc est furtis
& latrociniis & rapinis abstinuissent: sed neq; aut gentilibus fraudem facerent aut cōsuetissimo-
rum damna proprium quæstum putarent. Illa enim bella optime administrari: quorum milites
bonam conscientiam gererent. Qui uero per se praui fuissent: his non solum inimicos sed etiam
deum hostem futurum. Multa in hūc modum admonendo perseuerabat: & iam quidem quan-
tum prælium paratum esset conflatum erat. Nam septuaginta peditum milia &. cc. xl. equites ac
præter hos etiam mercenarios quibus maxime fretus erat habebat quattuor milia. d. necnon &
sexcentos circa se electos custodes corporis atq; satellites. Exceptis autem mercenariis facile cæ-
teri milites a ciuitatibus alebantur. Nanque singulæ quas enumerauimus cum mediam sui mul-
titudinem mitterent in militiam: reliquos ad comparandum eis uictum tenebant: ut pars armis
pars faciendi operis dirimeretur: & armati securitatem rependerent suggerētibus commeatum.
Iosippo autem hoc modo administranti galyleam insurrexit quidam insidiator patriæ Giscalon
ortus Lesim filius nomine ioānes callidissimus ac dolis plenus & nequitia quidem nobilissimus
omnium: antea uero parumper & aliquantum militiæ suæ impedimentum passus inopia: facile
mentiri paratus mirusq; ad fidem adhibere mendacio: & qui fallaciam uirtutem putaret: eaque
aduersus amicissimos uteretur simulator humanitatis & spe lucri appetentissimus cædium: qui
semper quidem immoderata concupisset: spem uero leuioribus maleficiis aluisset. Latro enim
erat sui moris ac solitarius: deīde comitatum inuenit audaciæ: primo quidem paruum ampliorē
autem proficiēs. Curæ autem habebat neminem ignarum ascīscere: sed qui & habitudie corpo-
ris & animi magnitudine bellorumq; peritia præstaret hos eligebat: donec quadringentorum
uirorum cateruam congregauit: quorum plures ex Tyriorum finibus & uicis erant. Iisq; omnem
galyleam depopulabatur: & multos futuri belli metu suspensos lacerabat. Hunc igitur iandudū
regendi milites cupientem & maiora desiderantem diu pecuniæ retardabat inopia. Cum autem
uideret Iosippum sua uiuacitate letari: persuadet ei primum fabricandi muri patriæ solicitudiné
sibi committeret. In qua requestus magnos a locupletibus fecit. Deinde callidissima fraude com
posita uelut oleo quod non a gentilibus suis tractatum esset uti cauerent omnes apud syriam iu
dæi: ut ad confinia oleum mitteret deposcit. Nummosq; tyrio qui. iiii. atticos faceret emptis. iiii.
āphoris eodem præcio āphoræ dimidiū uenūdabat. Cunq; galylea ferax esset olei: maximeq; illo
tempore magna ubertate redundaret: in ea loca ubi erat penuria solus multumq; mittendo: in-
finitam summam pecuniæ cōgregauit. Qua mox in eum usus est: qui hoc sibi beneficium præ-
stitisset. Deniq; existimans iosippum dispositisse rectorem se esse galyleæ futurum quibus præ-
erat latronibus imperauit: prædas uehementius exercere q; multis rebus nouis per regiones ex-
citatis aūt insidiis alicubi rectorem perimeret si cui ferret auxilium: aut si latrocinia negligeret.
Ob hoc eum apud idigenas accusaret. Iam dudum autem rumorem dissipauerat: q; res galyleæ
iosippus prodere cogitaret: multaq; in hunc modum ad eius perniciem compabat.

Capitulum. XXXII.

ITaq; illo tempore cum quidam ex uico damaritarum i magno campo custodias agē-
tes ptolomæum agrippæ & bernicis procuratorē aggressi: omnes quas ferebat sarci-
nas abstulissent: in quibus erant non paruæ uestes p̄tiosæ: plurimaq; argenti pocula:
& sexcenti aurei. neq; hāc prædam occulte administrare possent: omnia taricheas ad
iosippum cōportarunt. Ille autem repræhensa uiolentia quam regiis intulissent: reponi res abla-
tas apud aliquem eius ciuitatis potentissimum iubet: paratus eas dominis opportune remittere:

Vnde maximum eius periculum cõpatum eſt. Nanq; raptores earum & quia prædæ nullã ptem accepiſſent: ægre ferentes & proſpicientes quod ioſippus cogitauerat laborem ſuum regibus cõ donare: p uicos nocte diſcurrunt: omnibuſq; indicant ioſippum prodidiſſe: edemq; tumultu ciuitates proximas repleuerunt: adeo ut centum armatorum milia contra ioſippum prima luce cõ currerent. Deniq; multitudo in circo apud Taricheas congregata plurima per iracundiam cõclamabat: partim deponi partim cõcremari uociferans proditorem. Plæroſq; incitabat ioannes: & cum eo filius taphnã & ieſus quidã. Tunc magiſtratus tyberiadis ioſippi quidem amici & ſatellites tantæ multitudinis incurſu perterriti omnes præter paucos diffugerunt. Ipſe uero dormiẽs ꝓpe cum iam ignis admouereť exurgens: & monẽtibus eum. iiii. q remanſerant: neq; ſolitudine ſua: neq; illorum qui contra ſe uenerant copiis perturbatus: in conſpectu eoꝝ proſiliit ueſte diſciſſa infuſoq; capite puluere: auerſuſq; poſt tergum manibus ſuoq; ceruici gladio admixto. Hæc autẽ amiciores ei maxime taricheatas ad miſericordiã cõmouerant. Ruſtica uero plebs & finitimorũ quibus moleſtior uidebatur: nõ ſine maledictis eũ iubebant publicas proferre pecunias: & facta proditionis fateri. Nam ex habitu eius opinabanť nihil eorum de quibus nata fuerat ſuſpitio penitus negaturum: & impetrandæ ueniæ cauſa feciſſe omnia quæ miſericordiã prouocarent. At illius iſta humilitas cõſiliũ pſtruebat: & cõtra ſe indignãtes arte circũueniẽs: ut ſuper his unde ira ſcerenť inter ſe ipſi diſcordarent: omnia cõfeſſus ẽ. Deinde ſibi facultate conceſſa: ego inquit has pecunias neq; agrippæ remittere cogitabã neq; in propria lucra conuertere: abſit enĩ ut amicum putẽ unquã qui uobis ſit inimicus: aut quæſtum ex re capiã quæ uos cõiter læderet. Sed qa uidebã o taricheate maxĩam ciuitatẽ uĩam monitionis egere: & ad extruenda mœnia minus hére pecuniæ: timebãq; tyberienſem populũ & alias ciuitates raptas pecunias inhiãtes: pedetẽtiq; eas retinere decreui: ut uos muro circũdarem. Si hoc non uidetur profecto q̃ oblata ſunt & diripiẽda propono. Si recte conſului: bene de uobis meritũ coercetis? hæc taricheate quidẽ ab eo dicta cũ fauore recepetunt. Tyberienſes uero cũ aliis deprauando inſuper etiam minitabantur: utriq; aũt relicto ioſippo inter ſe litigabant. Ille aũt fretus iam ſecũ ſentientibus: erãt enĩ prope ad. xl. milia taricheate: cum multitudine liberius loquebatur: multum ĩ eorum temeritatem ĩuectus: ex præſenti quidem pecunia taricheã ait eſſe muniendã. Curæ autem ſibi fore ſimiliter ut etiã cæteræ tutæ ſint ciuitates. Nec enim pecunias defore ſi concordare uelint in eos unde pandæ ſunt: & nõ in eum moueantur qui parat. itaq; cum alia quidem multitudo quæ decepta fuerat quãuis irata recederet duo uero armatorum milia impetum in eum fecere. Cunq; ſe ille tecto ante recepiſſet inſtabant ei minitantes. Iterum autem ioſippus in hos altera fraude nititur. Cunq; ad faſtigium culminis euaſiſſet cõpreſſo dextra ſtrepitu: neſcire ait ſe quid peterẽt ſibi præſtari: uoces enim ſe non exaudire confuſas. Omnia uero quæ iuberent eſſe facturũ ſi aliquos ĩtromiſiſſent: qui ſecũ otioſe colloquerentur. His auditis ilico nobiliores cũ magiſtratibus ad eum ingrediũtur. Quos ille in ædium partes inductos clauſa ianua tamdiu uerberauit: donec eorum iteſtina nudata ſũt. Circunſtabat autem interim populus exiſtimans eos prolixis allegationibus concertare. Cum ſubito ioſippus foribus patefactis cruentos eos dimiſit. Vnde tanto terrore qui minabantur affecti ſunt: ut pro tectis armis aufugerent. Ob hoc ioannis etiam atq; etiã creſcebat inuidia: aliaſq; nihilominus ioſippo moliebatur inſidias: morboq; ſimulato per epiſtolam poſtulauit: ut ſibi medicinæ gratia tyberienſibus ei aquis calidis uti permitteret. ioſippus autem nondum ei ſuſpectus erat inſidiator ad præfectos ciuitatis litteras fecit: ut hoſpitiũ & utenſilia ioanni præberent. Quibus ille potitur biduo poſt cuius rei cauſa uenerat agebat. & his fraude circunuentis: aliis uero pecunia corruptis ut ioſippum deſererent perſuaſit. His cognitis ſylla quem ioſippus cuſtodiæ præpoſuerat: propere de inſidiis ei ſcripſit: atq; ille accepta epiſtola noctuq; itinere maturato matutinus ad tyberiadam peruenit. Et cætera quidem multitudo obuiam ei proceſſit. Ioannes aũt quamuis eum contra ſe ueniſſe ſuſpicaretur: tamen direpto quodam ex notis infirmitate ſimulata q; lectulo detineretur obſequio ſe defuiſſe mandauit. Tyberienſibus autem a ioſippo ĩ amphiteheatri ſtadium congregatis ut eos quæ ſibi ſcripta fuerant alloqueretur miſſis armatis ioannes iuſſit eum interfici. Quos cum iam nudare gladios perſpexiſſet populus exclamauit atq; ita conuerſus ad eius uocem ioſippus ubi ferrum prope iugulo ſuo imminere proſpexit in litus diſiluit e tumulo excelſo cubitis ſex: in quo uerba faciens cum populo ſteterat: aſcenſaq; nauicula cum duobus ſatellitibus ſuis quæ illic applicuerat in medium lacum refugit. Milites uero eius ilico raptis armis contra inſidiatores irruebant. Mox autem ueritus ioſippus ne bello in feſtino ſuſcitato propter paucorum inuidiam ciuitas conſumaretur nuncium ſuis miſit: qui eos moueret: ut propriæ tantum ſaluti conſulerent. Neq; uero quẽq; occiderent uel arguerent noxiorum. Et illi quidem dicto parentes conquieuerunt. Qui uero circum ciuitatem per agros habitabant

auditis insidiis & quis earum fabricator fuisset contra ioannē ueniebant. Sed ille primus ī iscala patriam suam fuga receptus est. At galylei totis iā ciuitatibus ad iosippum confluebant. Et cum multa essent armatorum milia congregata: qui se aduersus ioannem coēm insidiatorem adesse clamabant: unaq; cum eo ciuitatem quæ illum suscepisset ignibus tradituros: ad ea iosippus p- bare quidem se eorum beniuolentiam impetū autem cohibendū esse dicebat prudentia magis inimicos uincere cupiens quam perimere. His uero qui de singulis ciuitatibus cum ioanne re bellassent nominatim exceptis quippe alacri animo suos quisq; populus indicabat præconū uoce denunciabat intra quinq; dies eorum qui ioannem nō reliquissent patrimonia diripiēda: domosq; eorum cum familiis exurendas. Et tria quidem milia statim ab eo reuocauit: qui profugi ante pedes eius arma proiecerunt. Cum reliquis autem ioannes prope mille uiris syris fugitiuis transtulit se iturum in occultas insidias ex apertis ac per nūtios in hierosolymam clam direptos iosippum accusabat q; magnum exercitum collegisset: iamq; nisi præueniatur ui tyrannus metropoleos uēturus esset. Verum ea populus quidem præsciens negligebat: liuore autem potētes non nulliq; magistratuum clam pecunias ad cōparādos mercenarios milites misere ioanni: ut p eos bellum cum iosippo gereret. Decretum que iter se conceperunt: quo idem iosippus militum administratione decederet. non tamen id satis eē credebāt: ideoq; duo milia & quingentos armatos & quattuor nobiles uiros iuris periti filium iosandrum & ananiā sadduci & simonē & iudā ionathi filios omnes eloquētia ualidissimos: ut eorum scilicet monitu auerteretur ab iosippo beniuolentia multitudinis. Et siquidem ipse sponte sua ueniret paterētur eum rationem reddere. Sin remanere contēderet: uelut hoste uterentur. Amici autem iosippi militem quidem ad eū uenturum esse perscripserant: causam uero non indicauerunt quomodo secretum fuit inimicorum eius consilium. Vnde factum est ut quod præcauere non potuit: quattuor statim ciuitates ad inimicos postquam uenere deficerent. Hoc est sephores & gabra & giscala & tyberias: quas tamen continuo sine armis recepit. Captos autem quattuor duces consiliis armatorumq; fortissimos remisit ad hierosolymam: contra quos populus haud mediocri indignatione commotus: ipsos & a quibus permissi fuerant occidisset: nisi ante fugissent.

Capitulum. XXXIII.

IOannem uero iam intra muros iscalon iosippi timor custodiebat. Et paucis diebus post iterum rebellauit tyberias: habitatoribus eius Agrippam regem implorantibus. Et cum ille constituto die ad eos non uenisset: pauciq; romani equites ibi tum comparuissent: a iosippo alienati sunt. Hiscq; apud taricheas cognitis: statim defectio consecuta est. Cum uero cunctos iosippus milites misisset frumentatum: neq; solus egredi contra destitutores: neq; se continere patiebatur: metuens nedum ipse tardaret: ante in ciuitatem regii transgredirentur. Nec enim postero die obstante sabbato quicquam facere poterat. Dolo autem qui se deseruerant circunuenire cogitabat. Et portas quidem tarichearum claudi iussit: ne quis consilium suum illis proderet contra quos suscipiebatur. Omnibus autem scaphis quas in lacu repperit congregatis: ducentæ autem & triginta fuerunt: quaternicq; nautæ nō amplius singulis inerant: mature ad tyberiada nauigat. Cunq; tanto ab ea distaret spatio unde facile uideri nō posset: inanes scaphas in salo relictas septem ipse solus inermes satellites secum habēs propius ut cōspiceretur accessit. Quem cum inimici adhuc maledicentes ei ex muro conspexissent: metu perterriti: & scaphas armatorum esse plenas existimantes: arma proiiciunt: manusq; supplices agitantes ut ciuitati parceret precabantur. Iosippus autem postquam multis eos minis & castigationibus exprobrauit: primum q; bello cōtra populum romanū suscepto: intestinis dissensionibus ui res suas ante consumerent inimicorum uota complerent. Deinde q; securitatis suæ curatorem de medio tollere properarent: ciuitatemq; non erubescerent sibi claudere: qui eam muro cinxisset non repudiaturum se ait: si qui sibi satisfacerent: quibusq; interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eum decem tyberiensium potētissimi descenderunt. His autem in unam receptis nauiculam piscatoriam: & procul abductis alios quinquaginta curiales uenire iussit maxime notissimos: uelut illi quoq; fidem sibi præbere deberent. Deinde nouas causationes excogitans: alios insuper atq; alios obtetu fœderis euocabat: ut mature taricheas recurrerēt gubernatoribus nauium impletarum imperabat: quosq; auexissent in carcerem collocarent. Donec omnem curiam quæ sexcentos haberet uiros: duoq; milia popularium comprehensa in tricheas scaphis abduxit. Relictis autem uociferantibus clitum quendam esse maxime defectiōis auctorem: iramq; ipsius pœna illius precantibus satiari: illum quidem iosippus nolebat occidere. suorum uero satellitum quendam leuī egredi iussit: qui cliti manus abscideret. Cum uero his præ timore solum globo inimicorum cōmissurum negasset: eaq; causa indignari iosippū stantē

in scapha clitus cerneret:ipsumq; uelle descendere ac de se supplicium sumere:ut saltem unam manum sibi concederet orabat. Neq; hoc abnuente iosippo:dummodo alteram sibimet clitus præscideret:educto ille dextera gladio leuam sibi truncauit:tantus eum timor iosippi inuaserat. Ita tunc iosippus uacuis scaphis & satellitibus septem populo capto rursus tyberiadam sibi sotiauit.Paucisq; diebus post cum etiam sephorim defecisse inter alias repisset militibus eam deprædari permisit:omniaq; inde lecta popularibus dedit eam sephoritis. Nam & captus rapinarum damna corrigere uoluit: reddibitione rerum rursus eos ad beniuolentiam reuocare. Hactenus apud galyleam motus iamq; ab intestinis dissensionibus quiescentes aduersus romanos instruebantur:hierosolymis autem Ananias pontifex & potentiores qui non cum Romanorum parte sentirent muros instaurabant:multaq; bellica instrumenta perq; omne oppidum sagittæ aliaq; arma fabricabãtur.Exercitationibus autem sismanus iuuenum operam dabat.Erantq; uniuersa plena tumultus : magnaq; tristitia mediocres occupauerat:multiq; futuras clades prospicientes fletum cohibere non poterant:infestaq; pacem cupientibus omnia uidebantur. Belli autem incentoribus quæ illis placerent extemplo refingebãtur statusq; iam tunc quasi perituræ ciuitatis erat,antequam romani uenirent.Anano autem apparatum belli negligere cura fuit:& studiosorum quos æmulatores uocabant amentiam ad ulteriora conuertere.Vi tamen uictus est:& quis illius finis fuerit posterioribus explanabimus.Antina crabrittena caparchia agioræ filius simõ: multis nouarum rerum cupidis congregatis ad rapinas conuersus non solum domos locupletũ perturbabat: uerum etiam corpora uerberibus conficiebat.Iamq; tunc certus erat incipiẽs tyrãnidem.Ab Anano autem missis aduersus eum militibus magistratuum ad latrones qui erãt magade cum his quos habebat effugit:ibiq; manens donec ananus & alii eius inimici perempti sũt: idumeam cum cæteris populabatur:adeo ũt magistratus eius gentis propter cædium multitudinem & prædarum assiduitatem collecto milite uicos præsidiis tuerentur:& idumeæ quidem res ita se habebant.

Iosephi liber secundus explicit.Incipit tertius.

NEronem autem ubi res apud iudæam nõ prospere gestas accepit. Latens quidẽ quod necesse fuit cũ stupore timor iuadit:aperte aũt superbiam simulás:ultro etiã idignabat:magisq; ducis negligẽtia: q̃ uirtute hostium quæ contigerant esse dicebat. Dicere se putans propter pondus imperii tristiora cõtemnere uideriq̃ malis omnibus superiorem animum gerere.Verũtamen curis arguebatur mẽtis eius perturbatio cum deliberaret cui nam motũ crederet oriẽtem qui una & iudæos rebellantes ulciscereturproximasq; his nationes simili morbo correptas ante caperet. Inuenit igitur solum Vespasianum his necessitatibus parem & qui tanti belli magnitudinem sustinere posset uirum ab adolescentia usq; ad senectutem bellis exercitatũ: & qui populo ro.iam pridem pacasset hesperiam germanorum tumultu concussam:armisq; ante illud tempus incognitam britanniam uindicasset. Vnde patri quoq; ipsius claudio præstiterat:ut sine proprio sudore triumpharet,Itaq; his uelut omibus fretus nero:ætatemq; illius cum peritia stabilem cernẽs obsidesq; fidei liberos:eorũ florum manus esse paternæ prudentiæ:iam tum fortasse de tota republica deo aliquid ordinante,mittit eum ad regẽdos exercitus in syria constitutos:multis pro tempore blandimentis atq; obsequiis animatum qualia necessitas imparare consueuit.Ille autem protinus ex achaia ubi cum nerone fuerat:ritum quidẽ filium suum dirigit alexãdriam ut inde quintam item decimam legiones moueret.Ipse uero trãsmissus ad helleſpõtum terreno itinere sic syriam peruenit ibiq; romanas uires multaq; a uicinis regibus auxilia cõgregauit.At iudæi post malã cestii pugnam insperata felicitate sublati:aiorum impetus cohibere nõ poterãt.Sed tanq; fortuna eos exagitãte perciti bellũ ulterius producebãt. Denicq; omni quanta fuit manu pugnacissima congregata ascalonem petierunt.Ea ciuitas antiq̃ est septingentorum &.xx.stadiorũ spatio ab hierosolyma distans:& iudæis semp inuisa : quæ res fecit ut etiam tunc primis eorum incursibus proprior uideretur.Tres autem uiros aggressionis duces habebant:& corporis uiribus & prudẽtia præstantissimos:nigrum peraitam:& syllam babilonium::& ioannem myseum.Ascalon enim ualidissimo quidem muro cincta erat: sed uacua pœne præsidiis. Vna enim cohors causa peditum & una equitum ala tuebat: quibus præfectus erat ãtonius.Illi quidẽ ira multa uelocius itinere peracto:quoniã ex propiquo uenirẽt pst̃o erãt.

Antonius uero nec enim eorum fore impetum neſciebat equites iam de ciuitate duxerat & neq; multitudinem ueritus uel audaciam:primas hoſtium coitiones fortiter ſuſtinuit:murūq; prope rātes aggredi refrenauit.Itaq; iudæi q; cū peritioribus imperiti:& pedites cum equitibus cōſtipatis:aut inordinati leuiterq; armati cū inſtructis pluſque indignationi quam conſilio tribuentes: cum morigeris & nutu rectoris omnia facientibus dimicaturi:facilis erat aduerſariis labor.Nam ut ſemel eorum primæ ab equitibus turbatæ ſunt acies fugam petunt:& muꝝ uerſus ſe a tergo urgentibus incedentes ſuimetipſi hoſtes erant:donec omnes incurſibus equitum uicti per totū campum diſperſi ſunt:qui fuit plurimus totuſq; habilis equitātibus:quod quidē romanos iuuit: ut magna quidem ſtrage iudæos proſternerent.Nam & fugientes p̄uertendo torquebāt:& quos occupaſſent curriculo tranſfigendo infinitos peremere.Alii uero alios quocūq; ſe uertiſſent circundatos exagitantes facile iaculis opprimebant.Et iudæis quidē propria multitudo per deſperationem ſalutis ſolitudo uidebatur.Romani uero licet in bello pauci eſſent: rebus tamen ſecūdis animati etiam ſuperflui reſidui uidebantur.Et illi quidē res aduerſas ſupare certabāt dum cito pudet fugere:mutariq; fortunam ſperant.Romanis autem in his quæ proſpere agerent minime laborantibus:ad maiorem uſq; diei partem pugna protracta eſt:donec iudæorum quidem peremptа ſunt.x.milia:duoq; duces ioānes & ſcyla.Cæteri uero & plæriq; ſautii cum nigro q̄ unus reſtabat ex ducibus:in ciuitatem idumeæ quæ challis dicitur confugere.Nonnulli tūc etiam romanorum in illo prælio uulnerati ſunt.Sed non iudæorum ſpiritus clade tanta ſedatus eſt:multoq; magis eorum dolor ĩcitauit audaciam:& cōiicientes quantum ante pedes mortuorum iaceret:priſtinis rebus feliciter geſtis ad plagam alteram illiciebantur.Denique paruo tempore intermiſſo q; ne curandis quidem uulneribus ſatis eſſet:cunctiſq; aggregatis uiribus maiore cū indignatione:multoq; plures aſcalonem recurrebant:eadem ſe præter impitiam:aliaq; belli uitia comitante fortuna.Etenī cū antonius qua tranſituri fuerant poſuiſſet inſidias:ex improuiſo in eas dilapſi & ab equitibus circundati:priuſquam ſe ad pugnam componerent:iterum ſup octo milia procubuerunt:cæteri uero omnes aufugerunt.Cunq; his niger multis dum fugeret magni animi facinoribus demonſtratis:& quoniam hoſtes inſtarent in turrim quandam tutiſſimam compelluntur alicuius uici:cui nomen eſt baldezel.Antonius uero cum ſuis ne uel moras circum turrim quæ inexpugnabilis eſſet diu tenerent : uel ducem hoſtium fortiſſimum uiuum relinquerēt: ignem muro ſupponunt:turriq; inflammata romani quidem exultantes recedunt : quaſi etiam nigro cōſumpto. Ille autem in caſtelli ſpecus intimū ex turri ſaltu demiſſus euadit: triduoque poſt ſotiis cum fletu eū ad ſepulturā inueſtigantibus:ſeſe oſtēdit gaudioq; iſperato repleuit omnes iudæos:tanquam dei prouidentia dux eis in poſterū reſeruatus.

¶Capitulum.II.

ET ueſpaſianus antiochiam exercitum ducens quæ ſyriæ metropolis eſt:magnitudine ſimul aliaq; felicitate ſine dubio tertium inter omnes quæ in romano orbe ſunt locū obtinens:ubi etiam aduentu ſuo regem agrippam cum omni manu propria offenderat p̄ſtolari ad ptolomaidā properabat.In hac autem ciuitate occurrerunt ei ſephori ciues oppidum galyleæ colentes:ſolimente pacata:qui tam ſuæ ſalutis prouidentia quā romanorum uirium gnari etiam priuſq; Veſpaſianus ueniret:ſentio gallo fidem dederant:dextraſq; iunxerant:& p̄ſidium militare ſuſceperant.Itaq; & benigniſſime a duce ſuſcepti alacri animo etiam contra gentiles ſuos auxilia promiſerant.Quibus iterī Veſpaſianus ultionis cauſa poſcētibus eq tum peditumq; tantum numerum tradidit:quantum obſtare poſſe arbitrabatur incurſibus : ſi quid iudæi cōmouere tentaſſent.Non enim minimū eſſe uidebatur futuri belli piculū : auferri ciuitatem ſephorī galyleæ maximā & in loco tutiſſimo cōditā:totiuſq; gentis futurā p̄ſidio.

¶Capitulum.III.

DVæ ſunt autem galyleæ quæ ſupior & inferior appellantur:eaſq; phenice & ſyria cingunt.Diſcernit uero ab occidente ptolomais territori ſui finibus quondā & galylæorum.Nunc autem mons tyriorum carmelus cui coniuncta eſt gaba ciuitas hippeon hoc eſt equitum quæ ſic appellatur ex eo q; equites ab herode rege dimiſſi coloni deducebantur:a meridie autem ſamaritis & ſcythopolis uſq; ad flumē iordanem: ab oriente uero ioppa & gadaris:ſed & gaulanitide diffinitur q̄ etiā regi agrippæ fines ſunt.Septētrionalis autem eius tractus tyro ītēq; tyriorum finibus terminatur.Inferiores quoq; galyleæ fines q̄ longi ſunt ex tyberiade ad zabulō cui uicina eſt in locis maritimis ptolomaiēſiū ciuitas propagatur.Latitudine autem patet ex uico ſalothi qui in magno campo ſitus eſt uſq; ad berſaben:unde etiā ſupioris galyleæ latitudo incipit uſq; ad bacauicū qui terram dirimit tyriorum.Longitudo uero eius a talla uico iordani proximo uſq; ad berothe tendit.Sed cū tanta ſint utrāq; magnitudie:tātiſq;

gentibus alienigenis cinctæ:ſemper tamen omnibus belli periculis reſtiterũt.Nam & pugnaces ſunt ab infantia galilei:& omni tempore plurimi:neq; aut formido unquã uires aut eoꝝ penuria regiones illas occupauit: quoniã totæ opimæ & fertiles ſunt:oĩumq; geneꝝ arboribus cõſitæ:ut etiã minime agri colendi ſtudioſos ubertate ſui prouocent.Deniq; excultæ ſunt ab incolis totæ: nec pars ulla eſt otioſa:quin & ciuitates ibi crebræ ſint:ubiq; multitudo uicoꝝ ꝓpter opulentiã populoſa:ut qui ſit breuiſſimus ſupra.xv.milia colonoꝝ habeat prorſus:ut etiam ſi quis magnitudine minorẽ galileã direxit quã trans fluuium regionẽ uiribus tamen eã prætulerit.hæc enim oĩs eſt in opere aſſidueq; fructuũ ferax:ut illa quæ trans flumẽ eſt licet multo maior ſit:plæraq; tamẽ aſpa atq; deſerta eſt:& nutriendis fructibus mãſuetis ihabilis.Galileæ uero mollicies & ingeniũ fructuoſũ cãpos habet cũ uariis arboribus conſitos:tum maxie oliuetis ac uineis & palmetis excultos.Irrigat autem abunde montanis torrẽtibus a fontibus aq perẽnis:quotiens illis ſirio æſtuante defecerint.Et lõgitudo quidẽ eius eſt a macherũta ipellã. Latitudo uero a philadelphia uſq; ad iordanẽ. Et pella quidem quã ſupradiximus ſeptẽtrionalis eius eſt tractus. Occiduus uero iordanis:meridianus aũt moabites regio terminat. Ab oriente aũt arabia & ſalbonitide necnõ & philadelphia:itemq; geraphidis clauditur.Samarienſis aũt regio inter iudæã quidem & galileã ſita eſt,incipiens enĩ a uico in planicie poſito:cui nomen genaniæ meccabaitæ nam deſinit topar chiam:ſed natura nihil ab iudæa diſcrepat. Nam utræq; montuoſæ ſunt & cãpeſtres agroq; colendo molles atq; opiæ necnon & arboribus plenæ pomiſq; tam ſilueſtribus quã mãſuetis abundant eo ꝙ nunquã natura ſint aridæ ibriũq; ſatis habent. Dulces aũt per eas multi modis aquæ ſunt: boniq; graminis copia.præter alias eaꝝ pecora lactis abundant: quodq; maximũ uirtutis atq; opulẽtiæ ſpecimẽ ẽ utraq; uiris referta eſt. His ãt finitimis Anunath uicus qui etiã borceas appellatur iudeæ limes a ſeptentrione.Meridiana uero pars eius ſi in longitudine metiare adiacẽti uico arabũ finibus terminatur:cui nomẽ eſt iordano.At iudeæ latitudo ex iordane flumĩe uſque ad ioppen explicatur:media uero ciuitas eius eſt hieroſolyma.Vnde quidã nõ ſine rõne umbilicum eius terræ id oppidũ uocauerũt.Sed nec marinis quidẽ delitiis caret a ptholomaida uſq; locis extẽta maritimis.in.xi.aũt ſortes diuiſa ẽ.q̃ꝝ prima eſt regnũ qđ optinet hieroſolymoꝝ ciuitas præ cæteris inter oẽs accolas eminẽs uel ut caput ĩ corpore.Aliis uero poſt hæc toparchiæ ſunt diſtributæ.Coſna eſt ſecũda:& poſt eã atrabata eſt. Deinde theana & lydda itẽq; amineus & pelle & idumeæ & angada & herodium & hiiericus poſt quas iãnia & ioppe finitimis præſunt:& præter hanc gamalitica & gaulanitis & bathania & traconidis:quæ etiã regni agrippæ partes ſũt Eadem uero terra incipiens ex monte libano & fontibus iordanis:uſq; ad tyberiadis proximum lacum latitudine pandit.Ex uico aũt qui appellatur pharphaſus qui ad iuliada oppidũ tendit latitudinem & habitatur ab incolis iudæis una ſyriſq; ꝑmixtus.

¶Capitulum.IIII.

E iudæa quidem & quibus eſſet cincta regionibus: quã maxime potui breuiter expoſui.

Quod aũt Veſpaſianus miſerat auxiliũ ſephoritis:hoc eſt equites mille: ſexq; milia pedi tum:placido eos regente chiliarcho caſtris in magno campo poſitis biffariã diuidũtur.Et pedites quidẽ in ciuitate ipſius tuendæ cauſa:equitatus uero in caſtello degebãt. Vtrinq; autem aſſidue prodeundo & circũ eas regiones loca oĩa incurſando:magnis incõmodis ioſippũ eiuſque ſocios quãuis quietos afficiebant. Et præterea ciuitates extrinſecus deprædabant eorũque conatus ſi quando excurrendi habuiſſent fidutiã repellebant.Sed ioſippus quidem aduerſus ciuitatẽ impetum fecit:ſperans eam ita capere quã ipſe antequã a galileis deſiſteret ita muris cinxerat: ut romanis quoq; eſſet inuicta. Vnde etiam de ſpe decidit: cũ & ui & ſuaſu infirmior ſephoritis fuiſſet inuentus:magnũque in iudæa bellum accendit romanis indigne ferentibus iſidias. Et propterea nec die nec nocte ab agroꝝ depopulatione ceſſantibus;ſed paſſim diripientibus quicquid rerum in his reperiſſent. Qui tamen cum mortẽ pugnacibus ſemper inferrẽt:ibelles ad ſeruitiũ capiebant. Ignis uero & ſanguis galileam totam repleuerat:nec quiſquã expers eius acerbitatis aut cladis erat:unam ſalutis ſpem fugientes habebant in ciuitatibus quas murorum ambitu ioſippus communierat.

¶Capitulum.V.

Titus autem alexandriam tranſmiſſus ex achaia citius quã per hiemen ſperabatur manum quidem militum cuius cauſa directus fuerat ſuſcepit:contemptoque uſus itinere mature ad ptholomaidam peruenit.Cunq; ibi patrem ſuum reperiſſet duobus quæ illũ ſecũ habebat agminibus erãt aũt nobiliſſimæ qnta & decĩa legiões:iũxit ẽt q̃s ipſe adduxit qntã & decimã.Eas ãt ſequebant ẽt decẽ & octo cohortes qbus acceſſeꝝ ex cæſaria cum unaquaq; ala equitum.Decem aũt cohortum ſingulæ mille pedites habebant:in cæteris uero treſdecim ſexcẽti pedites;& centeni uiceni equites erant.Satis aũt auxiliorum etiam regibus congregatum eſt.

Antiochus enī & agrippa & ſemus bina milia peditum & ſagittarios equites mille præbuerunt: cum Arabiæ quoq; rex malchus præter quinq; milia peditum equites mille miſiſſet: quoꝝ pars maior erant ſagittarii:ut tota manus cōputata cū regiis:decē milia circiter peditū equitūq; colligeret præter colones qui plurimi ſequebanť:& meditationi bellicæ aſſueti nihil a pugnaciſſimis aberant:q; tpe quidē pacis dominoꝝ exercitatiōibus ītereſſent:belli aūt pericula cū ipſis expirētur:& neq; peritia neq; uiribus a quoquā niſi a dominis uincerenť. ¶Cap. VI.

QVa quidē in re nimis admirandā quis exiſtīauerit rōanoꝝ ꝓuidentiā ita ſeruos inſtituēdos:ut non ſolū uitæ miniſterio:ſed etiā neceſſitatibus utiles ſint. Quod ſi qs eoꝝ aliā quoq; reſpexerit militiæ diſciplinā:ꝓfecto cognoſcet rantū eos imperiū nō fortunæ munere:ſed ꝓpria uirtute queſiſſe. Armis enī uti nō ex bello cœperūt:neq; ſolū ſi neceſſe ſit manus mouent:cū in pacis ocio ceſſauerit:ſed armis ueluti natura cohærentes nullas capiūt exercitatōnis indutias:nec tpa præſtolanť. Meditationes eoꝝ nihil a uera contentione diſcrepāt:ſed ī dies ſingulos militū quiſq; oībus aīs tanquā in procinctu poſitus exerceť:quo etiā facilīe prælia tolerant. Nec enī uel ordo neglectus eos a cōſueta diſpoſitione diſpergit:neq; metus ab aſſumptis dimouet aut laſſītudo. Vnde ſequiť ut ſp ſuperent quos nō itidē cōfirmatos īuenerint. Nec errauerit ſi quis eoꝝ meditatiōes cōflictus eē dixerit ſine ſanguine: cōtraq; p̄lia meditatiōes eē cū ſanguine. Nec enī curſu capi faciles ſunt hoſtibus:ſed quocūq; in hoſtilē terrā irruperit āte caſtroꝝ munitionē nūquā prælū ſumūt. Quæ quidē nō leui opere neq; iniquo loco erigunt nec oēs inordinate deſcribūt:ſed ſi quidē īequale ſolū fuerit cōplanatur. iiii. uero angulis eoꝝ diméſio deſignatur. Nam & fabroꝝ multitudo & ferramētoꝝ copia quæ uſus extructionis poſcit:ſequitur exercitū:& interior quidē pars caſtroꝝ tabernaculis diſtribuiť:ambitus aūt eoꝝ extrīſeci ri facie præfert:ordinatis etiam turribus pari ſpatio diſpoſitis:quaꝝ interualla tælis atq; b ıultis aliiſq; machinis ſaxa iacentibus omnibus inſtrumentis miſſiliū complent:ut cuncta ſcilicet iacu lorum genera in promptu ſint. Et omni aūt muri pte. iiii. portas ædificant tam iumētis aditu faciles quā ipſis ſi quid urgeat intro currentibus latas:intus aūt caſtra uici ſpatiis interpoſitis dirimunt mediaq; rectoꝝ tabernacula collocāt:& inter hæc ducis maxī mediū templo ſimillimum prorſus ut q̄ſi repētina q̄dā ciuitas exiſtat forūq; & opificū ſtationes & ſedes militū primatibus ordinūq; principibus ubi ſiquæ ſint ītер alios ābiguitates iudicēt. Ipſe uero ambitus & oīa quæ in eo ſunt & ſcīa fabricantiū opiniōe citiūs cōmuniť. Quaſi res urgeat foſſa extrīſecus cingiť de preſſa cubitis. iiii. pariq; ſpatio lata. Armis aūt ſepti p cōtubernia cum decore atq; otio in tētoriis agunt:oīaq; ab his ordīate etiā alia cāute quæ p cōtubernia expediunť: ueluti ſi ligno aq̄ue opus ſit aut frumēto. Nec enī cœna uel prandiū cū uoluerit in ptāte cuiuſq; eſt. Simul aut oībus ſomnus & excubiæ & uigiládi tpa buccina ſignificanť. Neq; enī eſt oīno qcquā qđ ſine edicto gerať. Mane aūt milites quidē ad cēturiones:illi uero ad chiliarchos cōueniunt ſalutatū: cū quibus ad ſummū oīum ducē uniuerſi ordinū prīcipes. Ille autē his ſignū aliaq; dat ex more p̄cepta pferēda ſubiectis:quæ quidē etiā cū in acie ſunt agentes citius parēt:ut ſi res exigat icurſibus eius itēq; reuocationibus uniuerſi piter obſecundēt. Cum aūt caſtris egrediendū eſt tuba indiciū facit:nemoq; ocioſus eſt. Sed uel ſolo nutu moniti tabernacula colligūt:oīaq; ad perfectionē inſtruunt. Deīde iteꝝ tuba ut ſint pati ſignificat. Illi aūt cū mulos & iumēta ſarcinis onerauerit uelut ī curruli certamīe ſignū expectant. Caſtra uero incēdunt & q; ſibi alia munire facile ſit:& ne quando hoſtibus eadē uſui ſūt. Et tamē tertio quoq; tubæ ſigno indicāt:ut exeať:urgendo aliq; ex cā mora ntes ne qs ordinē deſerat. Dextraq; duci p̄co aſtans ter ſi ad bellū parati ſūt:uoce patria p̄contať Illiq; totiēs alacri & magna uoce paratos eē ſe reſpōdent interrogātēq; p̄ueniūt & martio q; dem ſpiritu repleti cū clamore dexteras erigūt. Deīde ocioſe:& cū omī decore ꝓgrediētes ābulāt ſuū quiſque ordinem uelut in bello cuſtodiens: pedites quidem thoracibus & galeis ſepti:& ex utroq; latere ſicas ferētes. Leuus aūt gladius multo eſt lōgior cū dexter mēſurā palmæ non excedat. Qui uero ducē ſtipāt lecti pedites ſcuta & lāceas portāt:cætera māus haſtas & clypeos lōgos ferāq; & corbē & ſarculū & ſecurī & habenā & falcē & catenā triduiq; uiaticū ut parū interſit ī ter onuſta aīalia & pedites. Equitibus aūt ad dexterā gladius ē lōgior:& cōtus ī māu trāſuerſuſq; ad equi latera clypeus ternaq; ſup pharetrā uel āplius dependēt lata cuſpide iacula nihil ab haſtis magnitudine differentia. Caſſides uero & thoracas peditibus habent ſimiles:nulloque armorum genere diſcrepant:& in his equitum lecti qui circum ducem morantur. Agmen autem ſemper cui ſorte id obtigerit antecedit. Talia quidem ſunt romanorum itinera & manſiones:itemq; armorum uarietas. Nihil uero nec in prælīs inconſultum aut ſubitum agunt ſed omnia ſp ſequūtur facta ſententia opuſq; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant:aut ſi peccauerint facilis ē errati correctio. Fortunæ aūt ſucceſſibus meliores cōſilioꝝ ēt ſi aliter ceſſerit arbitranť

euentus:quasi bonum quidem fortuitum illiciat:ut diuina prouidentia nō esse credat quæ uero ante cogitata fuerint etiam si aduersus casus exceperit bene iam meditatos exhibeant ad cauendum ne idem rursus eueniat & bonorū quidē fortuitorū non is auctor sit cui contigerint:totum uero quæ innoxiis acciderint:saltē p rectum consilium cœperint uideat esse solatio. Armorum quidē exercitatione cōperant:ut nō modo corpora:sed animi quoq militū fortiores sint.Maior tamen illis est ex timore diligentia.Nanq leges apud eos non desertionis solū:uerūetiam minimæ negligentiæ sunt capitales:ducesq magis quā ipse leges terribiles. Nanq bonos honorādo redimunt:ne in coercendis noxiis sint crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus parent: ut & in pace ornamento sint:& in acie corpus unum totius cōspiciat exercitus.Sic eorū copulati sunt ordines:ita circunduci sunt mobiles:& acutis auribus ad præcepta:oculisq ad signa: & ad opera mānibus unde facere quidē spstrēnui sunt:parati uero tardissimi. Nec est ubi præliantes aut multitudinem hostiū ut consilia sensere ducum:aut difficultatē regionum: sed ne fortunæ quidem succubuere. Nam & eā certiorē putant esse uictoriā.Quorū igitur actus ex cōsiliis incipiunt deliberantibus:adeo strēnuus paret exercitus:quid mirum si euphrates ab oriente & occeanus ab occidēte: itēq a meridiāo tractu libyæ fertilissima regio:& septētrione rhenus atq ister sunt imperii limites:cum minorē esse possidentibus possessionē recte quis dixerit: hæc ego psecutus sum non tam ppositō laudandi rōanos:quā solatio deuictorū:& ut nouarū rerum cupidos deterreā: fortasse aūt ad experientiā proderit bonarū artium studiosis romanæ instituta militiæ nescientibus; redeo tamen unde digressus sum.

Capitulum.VII.

Espasianus quidem una cum tito filio suo in ptholomaide interim degens ordinabat exercitum.At uero qui galileam persuaserat placidus ubi maximam eorū quos comprehēdisset multitudinem interemit:hæc autem fuit galileorum imbecillior turba animisque deficiens:pugnacissimos autem uidit semper in ciuitates confugere:quas iosippus conierat:in iotapata quæ oium tutissima erat impetum uertit:existimans eam repentino aggressu facillime capturum iri; magnamq & sibi ex ea re alios apud rectores gloriā compandam: & illis commodum ad reliqua maturius explicāda:quasi metu cessuris aliis ciuitatibus:si quæ ualidissima esset occupatam uidissent.Multum tunc opinione deceptus est:iotapatem enim cum eius impetum præcessissent prope ciuitatem aduenientem excipiunt: egressiq cum romanis ex improuiso plurimi & ad pugnam parati:necnō & alacres quippe ut pro salute patriæ:itē coniugum liberorūq dimicantes:in fugam eos uertunt multosq sautiant:septē solū interfectis:quia neq solum inordinate pugna diferere: septisq undiq corporibus leuiter fuerāt uulnerati:cum iudæi magis quoq eminus iaculari quā manus conferere inermes:cum armatis confiderent. Ex ipsis autem iudæis tres cecidērunt:paucis præterea sautiatis.Placidus quidē p ipetu suo languidior iuentus eēt aufugit.

Capitulum.VIII.

Espasianus uero ipse galileā cupiens iuadere:ex ptholomaide pficiscit ordinato militum itinere:sicut rōani cōsueuerūt. Auxiliatores uero qui leuius armati eēnt: itēq sagittarios præire iussit ad repētinos icursus hostiū cohibēdos:& ut suspectas atq oportunas siluas insidiis scrutarent:cū quibus etiā erat romanorū armata portio. Eos autē sequebant de singulis hecatontarchis. Deinde equites peditesque armaturā suā ferentes mensurasq castrorū. Post hos stratores uiarū ibant:qui aggeris maligna corrigerēt:ac deuia cōplanarent:siluasq obstantes præciderent; ne pplexo itinere fatigaret exercitus.Deinde suas itēq subiectorū sibi rectorū sarcinas: & tuitionis causa multos cū his equites ordinauit.Post quos ipse ueniebat:lectos pedites eqtesq; necnon & lancearios secū ducens. Equitūq pterea suorū agmine comitatus. De singulis enī turmis pprios centū & uiginti equites deputatos habebat.Hos sequebant qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera tormēta portarent.Deinde rectores:itemq præfecti cohortibus: chiliarchi stipati lectis militibus.Et post hos circum aquilam signa alia:quæ omnibus apud Romāos agminibus præest:quod & uniuersarum auium regnum habeat:& sit ualidissima. Itaq illam & principatus insigne putant:omenq uictoriæ quodcunq bello petierint. Sacras uero signorum effigies:itidē sequebantur cornicines:& post eas acies in latitudinē senis digesta militibus. Hisq adhærebat ex more qdā hecatōtarchus: disciplinæ atq ordinis custos.Serui aūt singulorū agminū cicti cū peditibus erāt: mulis aliisq iumētis aduehētes militū sarcinas.Omniū uero agminū postrēa erat mercenaria multitudo:eāq armorū coactores sequebant armati pedites eqtesq; nō pauci.Itaq pacto itinere Vespasianus cū omi exercitu ad fines galileæ puenit:ibiq positis castris quāuis promptos ad bellū milites cōtinebat:una & ostendēdo exercitū quo hostes metu præcelleret:spatiūq indulgendo pœnitudinis:si quis ante præliū uoluntatē mutaret. Nihilominus aūt

murorum inſtruebat obſidium. Itaq; multos quidē rebellionis fugere uel ſolus fecit ducis aſpectus: metum uero uniuerſis incuſſit. Ioſippus enī eiuſq; ſocii qui non longe a ſephorī i caſtra poſuerunt: ubi bellū appropinquare cognouerunt: & iam iāq; romanos prælio ſecū cōgreſſuros nō modo ante pugnā: ſed antequā hoſtes oīno cōſpicerēt fuga diſiecti ſunt. Cum paucis aūt relictis ioſippus ubi ſe aīaduertit neq; ad excipiēdos hoſtes ſufficientē manū habere: iudæorūq; animos concidiſſe ac ſi fides his haberēt: plæroſq; libenter ad hoſtes defectum ire. iam tum quidem bello omnī quieſcebat quā longiſſime aūt periculis abeſſe decreuit abductiſq; qui ſecum remanerant intiberiada confugit.

Capitulum. IX.

VEſpaſianus aūt gadarenſium ciuitatē aggreſſus primo īpetu capit: q; eam pugnaci multitudine uacuam repperiſſet. Deinde hinc tranſgreſſus interius cunctos etiā puberes interfecit: cū romanos odio gentis & cladis memoria quā pertulerat ceſtius nullius ætatis miſericordia cōmoueret. Incendit aūt non ſolū ciuitatē: ſed etiā oēs circū uicos & municipia quæ dā penitus deſolata. Nonnulla uero quoꝝ habitatores ipſe cœpiſſet. Ioſippus autē quā tuitionis cā optauerat ciuitatem ipſe metu repleuit. Nam tiberiēſes nuſquā eum niſi de cōi bello deſperaſſet in fugam uerſum iri credebant: neq; in hoc eos uolūtatis eius fallebat opinio. Videbat enim res iudæoꝝ quorſum euaderēt: unāq; illis uiā ſalutis eſſe ſi propoſitū mutauiſſent. Ipſe uero quāuis adhuc ſperaret a rōanis ueniā tribuendā mori cū ſpe uoluiſſet quā prodita patria cū dedecore ad miniſtrationis ſibi creditæ apud illos feliciter ageret cōtra quos fuerat miſſus. Decreuit igiſ hierolymam primatibus quēadmodū ſeſe res haberent cū fide perſcribere: ne uel nimis extollēdo uires hoſtiū timiditatis poſtmodū argueretur. Vel minus aliquid nunciando fortaſſe cepit etiā pœnitentes ad ferociā reuocaret: atq; ſi fœdus eis placeret cito reſcriberent aut ſi bellandum eēt dignū ei cōtra romanos exercitū mitterēt. ille quidē hac epiſtola ſcripta mature dirigit qui i hierolymam litteras ferret.

Cap. X.

VEſpaſianus autē iotapata excindere cupiens: nam in eam plurimos hoſtium refugiſſe cognouerat: & præterea ualidiſſimū hoc eoꝝ eſſe receptaculū præmittit pedites cū equitibus qui montanū iter coæquarent ſaxis aſperum ac peditibus quoq; difficile: oīno uero equitibus inuium. Et hoc quidē quatriduo fecere quod iuſſum eſt latāq; apuere exercitui uiam. Quinto aūt die ioſippus qui mēſis maii uigeſimus & primus erat: prior in iotapata extiberiada uenit: abiectoſq; iudæoꝝ ſpūs erigit. Cum uero tranſitū eius Veſpaſiano quidā trāſſuga nunciaſſet: utq; mox ciuitatē peteret ſcitaret: ueluti cū ea totā iudæā capere poſſet. ſi ioſippū ſubiugaſſet Hoc ille nuncio. pxima felicitate percepto dei. puidentia factū ratus: ut qui hoſtiū prudētiſſimus uideretur: ultro ſe etiā in cuſtodiā traderet uolūtariā: ſtatim quidē cū equitibus mille placidum præmittit: unaq; ducē primū ebuciū tam manu quā prudentia uiꝝ inſignē circūuallere ciuitatē iuſſos: ne clam inde ioſippus elaberet. Poſtero aūt die cuncta manu cōmitatus ipſe cōſequitur. & poſt meridiē uſq; acto itinere ad iotapata peruenit. Abductoq; in ſeptētrionalē eius partē exercitu in quodā tumulo caſtra ponit diſtante ab urbe ſtadiis. vii. conſulto aūt quā maxie conſpici ab hoſtibus affectabat: ut uiſu attoniti mirarentˉ. Quod etiā factū eſt eoſq; tātus continuo ſtupor īuaſit: ut muris egredi nullus auderet. At romāos quotidie ambulādo fatigatos ciuitatē ſtatim aggredi piguit ob eandē cām duplici acie circūdato oppido: tertiū extrinſecus agmē equitū poſuere: omnes iudæis exitus obſtruentes: ſed ea res illos in ſalutis deſperatione audaciores effecit quippe in bello nihil eſt neceſſitate pugnacius. Itaq; poſtridie īpetu ī muros facto iudæi primo quidē locis ſuis manētes: romanis caſtra ante muros habētibus reſiſtebāt. Poſtea uero quā ueſpaſianus & ſagittarios & fundibulatores: omnēq; iaculoꝝ multitudinē adhibitā: miſſilibus in eos pmiſit uti: atq; ipſe cū peditibus ī aduerſum collē unde murus expugnabilis erat niti cœpit: tunc ciuitatī metuēs ioſippus & cum eo cuncta iudæorū profiluit multitudo: omneſq; in romanos pariter irruētes: ꝓcul a muris eos deterruere multa manu ſimul & audacia patrādo facinora: neq; minora patiebantˉ tūc quā faciebāt. Nā quantū ipſos ſalutis deſpatio tantū pudor incēdebat romanos. Et hos quidē ꝓpitia cū fortitudie: illos aūt duce iracūdia ferocitas armabat. Deniq; cū toto die pugnatū fuiſſet: ꝓlū nox diremit: ī quo rōanoꝝ pluris ſauciatis treſdecī iterfecti ſūt: iudæoꝝ aūt cū ſexcēti eēnt uulnerati ſeptē & decē ceciderūt. Nihil quoq; minus rōanis poſtridie iterum irruentibus occurrunt: multoq; fortius reſiſterunt: ex eo ſcilicet fiduciam nacti: q; eos pridie præter ſpem ſuſtinuerunt. Sed eos quoq; pugnatiores experti ſunt: q; eoꝝ iracundiā pudor incenderat: uinci credentium niſi cito uiciſſent. Itaq; per dies quinq; romanis minime ab aggreſſione ceſſantibus: iotapatenorum exceſus angebantur: murique fortius oppugnabantur. Et neque iudæi uires hoſtium formidabant: neque romanos difficultas oppidi capiendi laſſabat. Etenmī iotapata

paulōminus tota rupes eſt:ex aliis quidem partibus undiq; uallibus immēſis præceps: ut earum altitudinem oculis deprehendere cupientium aſpectus ante deficiat. Ab una uero tantum bo reæ parte adiri poteſt.ubi per tranſuerſum latus deſinentis montis ædificata eſt. Quod quidem ipſum muro ciuitatis ioſippus fuerat amplexus:quo inacceſſa eēnt hoſtibus ſuperiora cacumia. Aliis uero circū montibus tecta priuſquā in eā peruenireturia nullo poterat conſpici.lotapata q dem ſic erat cōmunita. Veſpaſianus aūt & cum natura loci ſimul certandum putans:& cum audacia iudæorum incipere obſidionem acriter ſtatuit:aduocatiſque ſibi ſubditis de aggreſſu deliberabat.Cunq; aggerem fieri placuiſſet:qua parte murus facilis erat acceſſui:totum ad cōparandam materiem miſit exercitum:oppidoq; propinquis montibus exciſis:magnaq; ui lignorum & lapidum congregata:ſcutiſq; minoribus ſiue ancillibus ad euitanda iacula deſuper miſſa per ualles diſpoſitis:ſub eoꝝ defenſione aggerem conſtruebant. Nulla aūt noxa uel minima tælorum erat quæ de muro iacerentur. His autem alii terram ex propinquis tumulis eruentes ſine intermiſſione ſuppeditabant:cunctis trifariam diſtributis:nullus erat ocioſus. At iudæi ſuper eorum tegmina ſaxa ingentia & omne tælorū genus imitterent:quæ licet minime penetrarent:magnos quidem crepitus dabant:& horribile ipedimentum erat operantibus. Tunc igitur Veſpaſianus machinis miſſilium circūpoſitis:erant autē omnes.clx.in eos qui ſuper murū aſtarent iuſſit tæla contēdi: ſimulq; ex baliſtis lanceæ percurrebant: ſaxaq; tormentis ingentia mittebantur:igniſq; & ſagittaꝝ frequētiſſima multitudo:quæ non ſolū murū: ſed etiā tutū intra iactum earum ſpatium iudæis inacceſſum fecere.Arabum uero ſagittariorum manus & iaculatores: itemq; fundibulatores & oēs machinæ tælis operabātur. Neq; tamen his iudæi prohibiti ne deſuper ulciſcerentur quieti erāt:ſed excurrendo per cuneos more latronū tegmina operantiū diſſipabant: nudatoſq; feriebant:uel ſi quādo illi ceſſiſſent aggerē diſſipabāt:uallorūq; munimenta cum ancillibus igni tradebāt:donec ueſpaſianus cognito huius ihcōmodi cām ex diſtributione opeꝝ conti giſſe:q; interiecta ſpatia iudæis locū aggrediēdi præberēt: adunauit tegmina cōiunctiſq; pariter uiribus obreptiones hoſtiū ꝓpeditæ ſunt.Erecto aūt ꝓpe agere:pauloq; minus æquato ꝓpugnaculo:indignū eſſe ratus ioſippus nihil cōtra moliri qđ oppido ſaluti foret:cōuocat fabros murūque altius iubet extolli.Cum illa iā multis obſtantibus iaculis minime ædificare poſſe firmarēt: hāc eis defenſionē excogitauit.Sudibus fixis per eos boū coria extēdi ꝓcepit:quæ miſſos tormētis lapides ſinuata ſuſciperēt:quibuſq; repulſa tæla cætera dilaberenť:& ignis humore langueſceret.hiſq; ante fabros oppoſitis illi murum die noctuq; operando:ad.xx. cubitoꝝ altitudinē ereꝛerunt crebris etiā turribus in eo conſtructis miniſq; ualidiſſimis aptatis:quæ quidē res romanis iam intra ciuitatē ſe eſſe credentibus magnum ſomnium comparauit:tam ioſippi molitōne quā oppidanorum obſtinatione perterritis.

Cap.XI.

ET Veſpaſianus & calliditate cōſilii & hoſtiū audacia magis irritabatur:quoniā recepta ex munitione fiducia rōanos ultra incurſabāt:quinq; dies ſingulos prælia cateruatī & cuiuſcunq; mōi latrocinales doli & eoꝝ quæ caſus obtuliſſet rapinæ aliorūq; incendia fiebāt: donec Veſpaſianus retento milite a pugna ſtatuit obſidere ciuitatē:ut eā uſui neceſſarioꝝ penuria caperet.Aut enī coaptos inopia ſibi ſupplicaturos: aut ſi ad finē uſq; in eadē pertinacia duraūiſſent fame cōſumendos eius habitatores putabat:multoq; faciliores pugnæ fore:ſi poſt iterualum rurſus anxiis incubuiſſet.Itaq; oēs exitus eoꝝ aſſeruari præcepit: illi aūt frumēti quidē aliarumq; oīum reꝝ intus habebāt copiā ſalē p̄ter aq̄ uero penuriā qa neq; fons erat itra ciuitatē & imbre cōtētis eius hītatoribus rara ē i illo tractu æſtiuis mēſibus pluuia.Quo tpe obſeſſi ēt hoc uehemētius afficiebanť:qđ arcēdæ ſiti fuerat excogitatū qđq; fieri ac uelut oīs aqua iā defeciſſet ægre ferebāt.Ioſipus enī & cū ciuitatē uideret abūdare aliis rebus forteſq; aīo uiros eē quo lōgiorem romanis obſidionem faceret:quā ſperabant iam tunc potus menſuram ciuibus miniſtrabat illis autem conſeruari aquā penuria grauius eſſe uidebatur:amplioremq; cupiditatē mouebat q; ius bibendi liberū non haberent: ac uelut ad extremam ſitim peruentum eſſent labori cedebāt. Hoc autē modo affectos romanos latere non poterant qui eos ex aduerſo colle trans murum in unum confluere locum:& aquæ menſurā accipere,ꝑſpectabant.Quo etiā balliſtarum ꝓuenienti bus tælis plurimos occidebant. Veſpaſianus quidem non multo poſt exhauſtis puteis ipſa ſibi neceſſitate traditum iri ciuitatem ſperabat.Ioſippus aūt ut hanc eius ſpē frangeret iuſſit quāplurimos per murorum minas dimerſa undis atq; humida ueſtimenta ſuſpendere:ut omnes repente aqua perfluerent. Ex quo mœror ſimul romanis ac timor erat:cum tantum aq̄ uiderent eos ludibrio conſumere quos potus indigere credebant.Denicq; dux belli etiam cum ipſe quia penuria ciuitatem poſſe capere deſperaſſet: iterum conſilium ad uim atque arma conuertit. Iudæis id quoq; maxie cupientibus.Nanq; nec ſe nec ciuitatem ſaluā fore credebant priuſquā fame uel

siti perirent mortem bello optabant. Iosippus tamen præter hoc aliud consilium quo sibi copia pararetur per quandam uallem deuiam: propterea quia minus curiose habitam a custodibus excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes litteras ad quos uellet iudæos extra ciuitatem degentes ab his oia usui necessaria & quæ in ciuitate defecerát accipiebat mándato cõmeatibus ut plærũq; ad excubias reparárẽt terga uelleribus tecti: qui si eos nocte uidissent canũ simili tudinem mentirent. Idq; factitatũ est donec eius fraudẽ uigiles persenserũt: uallẽq; cinxerũt. Itaque tunc iosippus non diu ciuitatẽ sustinere posse prospiciens: suãq; pariter salutẽ si uellet remanere desperãs cũ optimatibus de fuga tractabat. Verũ id populus sensit: & circũfusus ne sese negligeret precabat. in quo solo recũberent. Ipsum enĩ saluti esse ciuitatis manentẽ: uelut oés eius causa alacri essent aío certaturi. Quod si etiã capiant eundẽ solatio esse. Decere autẽ illũ nec inimicos fugere nec aícos deserere: aut quasi ex naui tẽpestate oppressa desilire qui ad eã tranquillo mari uenisset. Ipsum enĩ magis demersuꝝ esse ciuitatẽ cũ iam nemo audebit hostibus repugnare si discessisset cui cõfidẽret. iosippus aũt qđ sibi caueret occultãs illoꝝ cõmodo se exitum parare dicebat. Nam intra ciuitatẽ manẽdo neq; seruatis grande aliqd se esse ꝓfutuꝝ: & si caperent una cũ his esse frustra perituꝝ. Obsidiõe uero liberatus extrísecus maxío eius emoluméto fore. Mature enĩ cõgregatis ex territorio galileis alio bello rõanos ab eoꝝ ciuitate reuocatuꝝ. tunc autẽ non uidere qđ apud eos residens utilitatis afferret: nisi q; romanos ad obsidionẽ magis incitaret: ut se caperẽt magnipendentes. Quem si fugisse cognouissent multũ esse de obsidionis ípetu remissuros. Non flexit his pópulũ iosippus: sed hoc circũsistere se magis incẽdit. Deniq; pueri & senes itẽq; mulierculæ cũ infantibus flentes ad pedes eius accedebãt: eũq; oẽs cõplexi renebant: & ut fortunæ socius sibi remaneret cũ ululatibus supplicabãt. Non inuidia salutis eius quantũ ego arbitror: sed ꝓpria spe. Nihil enĩ se mali remanente iosippo existimabãt eẽ passuros. Ille aũt siqui dem paruisset hæc preces esse ratus: custodiã uero si per uim cogeret: multũ enĩ ex intẽtione discessus etiã querelaꝝ misericordia fregerat remanere statuit. Cõmuniq; desperatiõe ciuitatis armatus: & nunc tẽpus est dicens puguã incipere: cũ spes nulla salutis est: pulchrúq; uitã pacisci pro laude ac forti aliquo patrato facinore in memoriã posteritatis occũbere: ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis egressus disiectis custodibus usq; ad rõanoꝝ castra excurrebat: & nũc pelles aggeribus ípositas sub quibus tendebãt discerpere: nunc operibus ignẽ imittere. Posteroq; die similiter ac tertio per aliquot dies ac noctes bellando nõ laborabat. Sed Vespasianus rõanos his incursibus male affectos aspiciẽs. Nam & terga dare iudæis pudebat: & fugientes ísequi armoꝝ põdere tardabantur: cũ iudæi semper aliquid agentes priusquã paterentur in ciuitatem refugerent: armatis imperat ut eoꝝ impetũ declinarent: ne uel cum hominibus mortis auidis manum consererent. Nihil esse fortius desperatis. Restingui aũt illoꝝ impetus si propósito careant quasi flãma si materiam non inueniat. Ad hoc oportẽ romanos cautius quærere uictoriam augẽdæ possessionis causa: non ex necessitate bellantes: per sagittarios autẽ arabum & syriæ & fundibulatores: perq; saxa tormentis emissa plærunq; repellebat iudæos. Nulla enim tællorum machina qescebat. Illi autem his quidem male acceptis cedebant: uerum eminus missa inter iactum subeuntes sæuius romanis instabant: cum neq; corpori: neq; animæ parcerent: sed per uicem utrinq; pugnarent: suorum quisq; laboribus subuenientes.

Cap. XII.

IGitur Vespasianus ultro se existimans longitudine temporis hostiumq; incursibus obsideri: cum prope iam muris aggeres æquarentur: arietem admoueri præcepit: est autem aries immensa materia malo nauis assimilis: cuius summum graui ferro solidatum est in arietis effigie frabricati: unde etiam nomẽ accepit. Dependet aũt funibus medius ex trabe alia uelut ex trutina palis utrinq; fultus bene fundatis. Retrorsum autem magna uirorum multitudine repulsus: hisdemque simul rursus impellentibus missus in fronte prominente ferro mœnia percutit: nec est ulla tam ualida turris: aut murorum ambitus adeo latus: ut etsi priores ictus fortiter sustinuerit: assiduos uincat. Ad huius periculum rei duci romano transire placuit: ui capere oppidum properanti: quoniam pernicioſa uidebatur obsidio iudæis minime quiescẽtibus. Itaque romani quidem balistis cæterisq; missilium machinis ut facilius ferirentur qui de muris obstare tentassent: adhibitis utebantur: neque sagittarii aut fundibulatores longius aberant. Cum uero ea causa muros nemo auderet ascendere ipsi arietem applicabant gradibus desuper: item pellibus septum tam pro sui defensiõe quã machinæ. Et primo quidẽ ípetu mœnia cõcussa sunt clamorq; oppidanoꝝ uelut iam capti essent maxius factus est. Iosippus autẽ eundẽ locum feriri: neq; multo post murũ disturbatũ iri prospiciẽs: quo cõméto uim machinæ paulati falleret excogitauit. Saccos enĩ paleis refertos q̃ semp ípetũ arietis feriri uiderent demitti iussit ex muro: ut eo

modo secundi ictus errarent:aut etiã excepta uulnera laxitas frustraretur.Quæ quidem res mul tum rõanis moræ attulit. Nam quocũq; hi machinã cõuertissent:cõtra illi qui sup murũ stabãt paleaq; traducentes saccos ictibus supponebãt:nihilq; murus percussione lædebãtur:donec etiã romani aduersus hoc aliud machinati sunt.Proceris enĩ cõtis exhibitis:in his summis falces qui bus saccos inciderent alligarunt.Cum aũt hoc modo efficax esset opus arietis ac murus quia re cens ædificatus erat ictibus cederet:quod reliquũ erat Iosippus:eiusq; socii ad ignis auxiliũ se cõ tulerunt accensumq; totũ quod aridæ fuit materiæ:tribus ex locis pariter inflãmare:unaq; ma chinas & propugnacula rõanoꝝ & aggeres concremarunt. Illi uero nõ sine malo subueniebant audacia simul eoꝝ territi:& ne adiumento essent flammis præuertentibus ipediti:quæ aridũ na ctæ fomitẽ & præterea bitumen ac picem:necnon etiã sulfur opinione citius uolitabãt operaq; romanoꝝ multo labore curata unius horæ spatio possiderãt. ¶Cap.XIII.

Hic etiam uir quidẽ iudæus prædicatione ac memoria dignus inuentus est addi filius Elea zarus:cui Salab galileæ patria fuit.Is enĩ saxum ingens alte sublatũ tanta ui super arietem ex muro dimisit: ut machinæ caput obrũperet:idq; ex mediis hostibus saltu ad eos dela tus auferret:nulloq; metu reportaret ad murũ.Postremo tanquã signo quo tæla mitterẽt hosti bus positus nudo corpore quinq; sagittarũ uulneribus fixus est: earũq; nulla respecta ubi murũ ascendit unde uideri ab oĩbus poterat eius audacia ibi constitit:cõpunctusq; dolore plagaꝝ cum ariete decidit.Post hunc fortissimi extiterũt duo fratres Veciras & Philippus de uico Roma ga lilei.Qui cum super milites decimæ legionis,psiluissent tanto impetu uiq; transgressi sunt ut & aciem romanoꝝ perrũperent quousq; aduersum ierant oẽs infugam uerterent.Præter hos Iosip pus quoq; & cætera multitudo raptis ignibus machinas & refugia cũ opibus qntæ itẽq; decimæ & eius quæ terga dederat legionis incendũt. Cæteri aũt qui mox consecuti sunt & instrumenta & omne genus materiæ obruere. ¶Cap.XIIII.

Vrsus aũt romani post meridiẽ erectum arierem ad eam muri partem quæ pridem quas sata fuerat appulere:ibiq; defensoꝝ eius quidam Vespasiani plãtam sagitta percussam le uiter uulnerat:quãuis tæli spatio defecisset.Maximam tunc id romanis perturbationem fecit.His enim qui prope aderant uiso sanguine perterritis per omnem fama cucurrit exercitum relictaq; obsidione plærisq; cum stupore atq; formidine ad ducem belli concurrebant: & ante omnes,Titus aderat metuẽs patri.Vnde cõtigit ut & beniuolentia circa rectorẽ & filii trepidatõ confunderet multitudinẽ.Facile tunc pater & timore filium & perturbatione liberauit exercitũ Superato enim dolore uulneris & ab oĩbus qui sui causa pertimuerunt cõspici studens bellum i iudæos sæuius icitauit. Nã uelut ultor ducis quisq; omẽ periculũ adire cupiebat:& clamoꝝ alius aliũ adhortantes murꝝ petebant.Iosippus aũt cũ suis sociis licet assiduis balistaꝝ itẽq; tormẽtoꝝ ictibus caderẽt neq; quã tamẽ deterrebant a muro:sed flãmis & ferror & saxis eos aspeꝝ qui arietẽ ptecti palmis ipellerẽt.Nihil aũt aut parũ,pficiebant cũ sine itermissiõe procũberent i cõspectu hostiũ positi:quos ipsi cõtra uidere nõ possent. Nãq; & suis ignibus collucentes tãquã si dies eẽt & certũ erat hostibus signũ quo tæla dirigerent:machinisq; ,pcul nõ apparẽtibus missilia cauere non poterant.Ergo propterea nõ tã balistaꝝ quã iaculoꝝ ui simul multi transfigebãtur: missaq; machinis saxa & muroꝝ minas auferebãt & frangebãt angulos turriũ.Viroꝝ aũt nulli tam for titer cõstipati erant:ut nõ usq; ad extremã aciem saxi magnitudine ac uiolentia sternerẽtur.Sciet aũt aliqs huius machinæ uis quantũ ualet ex his q̃ illa nocte cõtigere in muro cuidã ex circũstã tibus. Iosippo caput auulsũ est:eiusq; ad tertiũ stadiũ ueluti funda excusa caluaria. interdiu quo que prægnantis fœminæ secto utero ad dimidium stadium infans abactus est:tanta tormẽto uis fuit.Ergo machinis terribilior erat ipetus & missiliũ strepitus.Crebri aũt mortui cũ ad mortuos deiicerent sonabant & acerbissimus quidẽ intus excitabant mulieꝝ tumultus extinsecus aũt oc cumbentiũ gemitus cõcrepabat:totusq; ãbitus muri:ad quẽ pugnabat sanguine cõfluebat:iamq; ascendi poterat cõgestione cadauerũ. Montibus aũt resonantibus multo amplius horror his ex clamoribus accedebat:nec quicq̃ illi nocti defuit uel quod auribus uel oculis terrorẽ posset icu tere.Plurimi quidẽ ,p iotapata decertantes fortiter ceciderunt plurimi ẽt sautiati:& tamen uis cir ca matutinas uigilias murus assiduis machinaꝝ ictibus cessit.Cunq; illi quidẽ corporibus atque armis septi eam partem:quæ deiecta fuerat priusquã romani pontes apponerent munire.

Cap.XV.

Mane aũt Vespasianus ad occupandã ciuitatẽ iam ducebat exercitũ ex nocturno labore paululũ recreatum.Idẽq; cupiens de cõuulsi muri pte alio ,ppugnatores adducere equi tum quidẽ fortissimũ equis dispositis trifariã collocat ut tecti armis dirutum latus un diq; obsiderent:cũctosq; præ manibus ferrẽt:q; si põtes admoueri cœpissent ipsi plures itroirẽt.

Post illos aũt pedites ualidissimos ordinauit. Reliquã uero equitũ multitudinẽ secundũ muri spatiũ p mõtana loca distẽdit:ne qs fugiẽs excidiũ citatis lateret. Deĩde qui hos sequerent cõstituit sagittarios paratas sagittas hñe iussos.Fũdibulatores quoq; similiter & appositos machinis. Alios aũt integris muri partibus scalas applicare præcepit:ut qui hos prohibere tentassent deiectæ partis defensionem relinquerent:cæteriq; oĩbus simul tælis oppressi uiolentia irrũpentium cederent.Iosippus autem hoc consilio cognito per murum quidem integrum labore fatigatos: itemq; senes posuit quasi lædi nõ possent. In parte uero colapsa ualidum & potentissimũ quẽq; senosq; ante oẽs uiros in quibus & ipse fuit ad pericula subeunda:sortitus est:hisque præcepit ut agminum ululatibus ne metu que terentur aures obstruerent:cõtra sagittarũ uero multitudinẽ cõmuniti ,ptegerentur desuper scutis paulatimq; recederent donec sagittarii pharetras exinanirent.Si uero porens a romãis apponerent:ipsos præsilire mãdauit hostibus atq; persuasit & eorũ instrumentis resistere:unumquẽq; uero ita certare debere nõ quasi conseruandã tueretur:sed qsi perditam iam patriã uindicaret:atq; oculis suis proponere mactari senes ac liberos coniugesque suas propemodũ ab hostibus capi:iamq; futuræ cladi iram nunc collectã in auctores eius effunderent:ita quidẽ in utroq; dispossuit.Ciuitatis aũt uulgus otiosum mulieres ac pueri postquã oppidum triplici acie uidere circundatum:nullus enĩ ad pugnã translatus fuerat a custodiis strictisque gladiis ad partẽ muri deiectam hostes instare:armisq; montana oĩa desuper collucere:atque arabam quendã sagittariis tæla suggerere:tunc extremo ululatu q̃si capta urbe cõsonuerunt: nõ ut impendere mala sed ut adeesse iam crederes. Quare iosippus mulieres ne misericordia suorũ aĩos effœminarent intra domos cũ interminatione cõcludit silere iussas:ipse uero ad partẽ muri quæ sibi obtigerat transiit:& põtes quidẽ applicantibus aĩum non intendit:sed tantũ speculabatur ipetũ sagittarũ:simul ãt ac tubinices uniuersorũ agminũ cõgregati sunt piter & grauiter ifremuit exercitus:signoque dato missis undiq; sagittis lux obscuri cœpit.Iosippi socii mẽores præceptorũ:& aduersus clamorẽ obstructis auribus & contra sagittarũ uulnera corporibus cõmunitis cum admouerent põtium machinæ ipsi eas cursu: & antequã hostes pedẽ in his ponerẽt occupant:eosq; ascendere nitentes prælio deterrebant uaria manu:itẽq; animi facinora demõstrantes: & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderent:i qui sine periculo fortes contra illos etiam curabant.Nec prius a romanis diuellebantur quã uel caderent uel occiderent. Qui romanis desilientibus conflictu iam liberi facillime tæla dirigebant.

Cap.XVI.

ITaq; iudæis perpetuo dimicantibus cum nec unde mutarent ,ppugnatores haberent defessis aũt assidue subst̃itueretur proq; his quos uiolentia repulissent alii succederẽt inuicem se adhortati latera copulant:protectiq; desuper longioribus scutis ĩ expugnabilis globus effecti sunt: totaq; acie uelut uno corpore repellendo iudæos in muro iã pedẽ ponebant: cũ Iosippus his rebus angustiis cõsilio necessitatis adhibito mira est enĩ machinis excogitandis cũ desperatione stimulatur.Feruenti oleo ,pfundi milites iubet scutorũ cõiunctiõe defensos.Id aũt iudæi multi qui & paratũ haberẽt:& plurimũ cito romanis infundunt: ipsis etiã in eis lacunis missis calore bulientibus hæc res romanorũ ardentiũ aciẽ discipauit:& cum dolore scæuissimo deuoluebãtur a muro.Siquidẽ facile a uertice ad pedes usq; sub armatura oleũ p totum corpus fluebat:carnẽq; non secus ac flamma epascebatur:q; natura facile calescerẽt:seroque pro sui pinguedine refrigescerẽt.Thoracibus aũt & galeis illigatis incendii fuga nõ erat.Nũc aũt salientes:nunc ĩcuruati dolore de pontibus decidebant.Ad suos aũt tuto recedere contra nitẽtes non poterant:quoniã facile ab insequentibus capiebãtur.Sed neq; romanis uirtus ĩ rebus aduersis:nec iudæis prudentia defuit:romani enĩ licet oleo pfusi mirabilia pati uiderent:tamẽ in eos qui perfuderant ferebantur præcedentẽ quisq; incursando tanquã ipse impetũ retardaret.Iudæi uero progressum eorũ dolo altero deceperunt cũ fœno græco decocto pontiũ tabulata perfunderent:quibus illi dilabentes retrahebãtur: & neq; fugientiũ quisquã neq; aggredientiũ firmo posset eniti uestigio.Sed alii quidẽ resupinati per ipsas pontiũ tabulas calcarentur:multi uero super aggeres deiicerent:& qui cecidissent a iudæis feriebãtur:qui romanis desilientibus conflictu iam liberti facillime tæla dirigebant.Cum aũt multa milites mala in hoc perpeti prælio dux uideret:post meridianas eos horas a pugna reuocat:quorũ non paucis obtruncatis plures sunt uulnerati.Ex iotapata uero sex uiris mortuis:plures quã trecenti sautii translati sunt.Hoc aũt modo pugnatum est iunii mensis die uigesimo.

Cap.XVII.

ET uespasianus eorũ causa qui occiderant consolatus exercitum postquã ita uidet accensum neq; tam exhortationẽ quã opus deposceret:aggeres quidẽ altius tollit.Tres uero turres quinquagenũ pedum in excelsũ iubet erigi ferro undiq; tectas:& ut ponderẽ stabiles eẽnt:neq; ignibus expugnarẽtur:easq; sup aggeres collocat iaculatoribus

& ſagittariis:itemq; leuioꝝ miſſilium machinis plenas fundibulariorum quoq; fortiſſimis.Qui cum non conſpicerentur propter altitudinē turrium & loricas:ipſi eos qui ſup murum aſtarent facillime cernerent:tæliſq; appeterent:cū illi neq; a uertice uenientes ſagittas facile declinarent: neq; ulciſci poſſent quos non uiderent:altitudine quidē turriū librata manu iacula ſupāte ferro aut quo erant ſeptæ flāmis obſtante.Ob hoc igitur defenſionē muri deſerūt:magiſq; aggredi tē-tantibus occurrebant.Et iotapateni quidē ita reſiſtebant:q̄uis multi in dies ſingulos occūberēt: neq; contra mali quicq̄ hoſtibus facerent:q; eos ſine piculo lædere non poterant.

Capitulum.XVIII.

EIſdē aūt diebus Veſpaſianus ad finitimā quādā iotapatæ ciuitatē euocatus cui nomē eſt Aphaca nouas res affectātē:& propterea q; iotapatenos p̄ter ſpē reſtitiſſe audierat inſoleſcentē:mittit eo traianū deciæ legionis rectorē:dās ei duo milia peditū & eqtes mille.Ille āt cū oppidū cōtra expugnationē mūitiſſimū reppiſſet: nā p̄ter naturā qua tutū erat ēt muro duplici cingebaſ:hīatores uero eius uidiſſet patos ad pugnā ſibi obuios proceſſiſſe p̄liū cū his cōmittit:eoſq; pauliſp reluctatos in fugā uertit:quos ueſtigiis cōſecuti rōani exterioris muri ābitū quo cōfugerāt cū ipſis irrūpūt.Secūdū aūt murū petentibus ciues ſui clauſere ciuitatē metu.ſ.ne cū his rurſus hoſtes intrarent:profecto aūt deus galyleoꝝ clades romāis dabat:qui etiā tunc ciuitatis eius uniuerſum populū excluſū manibus propriis ad interitū hoſtibus dedit auidiſſimis cædiū:multi.n.ſimul ruentes ad portas multūq; noiatī p̄poſitos inclamātes iter ipſas p̄ces īmoriebaſ: quibus hoſtes unū muꝝ alteꝝ ciues clauſerāt & iter medios coacti muroꝝ ābitus:multi quidē ſocioꝝ ſuis gladiis trāſſigebaſ:īfiniti uero a romanis interficiebantur:ne uel adoleſcentiū quidē recepta fiducia.Nā præter hoſtilē metū etiā domeſtica prodītio eoꝝ aīos fregerat.Denicq; moriebaſ nō romāos ſed iudæos execrātes:quoad omnes īterire numero hominū.xii.milia.unde traianus uacuā eſſe ciuitatē pugnatoribus reputās:& ſi q adhuc intus eſſent:nihil eos auſuros eſſe exiſtimās præ timoꝛ īmpatori excidiū reſeruauit.Miſſiſq; nūtiis ad ueſpaſianū petit:ut filiū Titum dirigeret finē uictoriæ impoſituꝝ:ille aūt laboris aliquid ſupeſſe ratus cū milite filiū miſit:hoc eſt quingētis equitibus & peditibus mille.Qui mature ad ciuitatē profectus ſic ordinauit exercitū:ut in læuo quidē latere Traianū cōſtitueret:ipſe uero in dextrū obſidioni præeſſet.Itaq; militibus ſcalas muris undiq; applicantibus:cū pauliſp deſuper galylei obſtitiſſent continuo mœnia reliquerunt.Titus uero comiteſq; ſaltu demiſſi mature ciuitatem obtinuere:tūcq; uæhemēs cū his qui ſe intus congregauere pugna cōmiſſa eſt.Nunc p̄ anguſta uiaꝝ irruētibus ualidiſſimis:nūc fœminis ex tectoꝝ culminibus quæ forte iueniſſent tæla iactantibus.Et hoc quidē mō uſq; ad ſextā horā ſuſtinuere conflictū. Aſſumptis aūt bellatoribus cætera multitudo & ſub diuo & p̄ domos ſenes piter ac iuuenes mactabāt. Denicq; uiriis ſexus præter infantes nullus remanſit:qui cū mulieribus abducti ſunt ſeruitio.Interemptoꝝ quidē in ciuitate & i primo cōgreſſu numerus fuit quidecī miliū:captiuoꝝ aūt duo milia.c.xxx. Hæc galyleis clades contigit quinto & uigeſimo die iunii menſis.

Capitulum.XIX.

SEd ne Samaritæ quidē alieni a calamitatibus remāſere:hi nāq; in monte garizin qui eſt illis ſanctiſſimus congregati locis ſuis expectabāt:belli aūt minas eoꝝ conuentus ac ſpē habere uidebatur:nec ſaltē uicinoꝝ malis corrigebaſ:ſed inconſulta ſuarum uirium infirmitate ſecundis romanoꝝ rebus exterriti:prona in tumultū uolūtate pē debant.Veſpaſiano aūt placebat motus antecapere:eorūq; impetus præuenire: nā & ſi præſidiis tota ſamaritica regio cincta erat:tamen eoꝝ multitudo qui coierant:& cōſpiratio timebaſ.Eaq; cauſa cerealē quintæ legionis rectorē cū ſexcentis equitibus tribuſq; peditū milibus mittit.Ille āt ad montē quidē accedere præliocq; cōgredi nequaq̄ tutū eſſe duxit:quoniā hoſtes plurimi deſup eſſent:milites uero circunuallatis undiq; montibus radicibus tota eos die cuſtodiebant.Euenit autē aquæ tunc indigētibus ſamaritis etiā graues accendi æſtus:erat enī tēpus æſtatis: neq; ſe rebus neceſſariis uulgus inſtruxerat:adeo ut nōnulli quidē una die ſiti morirenſ:multi uero eiuſmodi morti ſeruitiū præferentes ad romanos tranſſugere:ex quibus cognito cerealis illos etiam qui adhuc pſeuerarent malis infractos montē aſcendit:& circū hoſtes exercitu cōſtituto primū eos a dextera pte hortabaſ:atq; ut ſaluī eē mallēt rogabat ſi arma proieciſſēt tutos fore p̄mittēs. Denicq; quia p̄ſuadere nō poſſet aggreſſus eos occidit omnes.Erant aūt undeci milia & ſexcenti. Hæc iunii meſis uigeſimo & ſeptīo die geſta ſunt atq; his calamitatibus Samaritæ uſi ſunt.

Capitulum.XX.

IOtapatenis āt diu durantibus:& præter ſpē aduerſa tolerantibus q̄drageſimo quidē ac ſeptīo die romanoꝝ aggeres ſup muroꝝ altitudinē ſunt elati.Quidā uero ad Ve-

ſpaſianū eodē die profugus uenit paucitatē ciuium & infirmitatē enūtians:ſimulq; diuturnis uigiliis præliis aſſiduis cōſumpti miníe quidē ulterius uí ferre poſſent:ueꝛ dolo ét capent ſi qs inſtaret.Circa extremā nanq; uigiliā quādo & maloꝛ requiē hr̄e uiderent:& maxíe defatigatos cuſtodes matutinus ſōnus occupat dormire eos dicebat eademq; hora inuadendos eſſe dicebat. Veſpaſiano aūt qui fidē noſcet inter ſe iudæoꝛ quantaq; ſupbia pœnas cōtēnerēt trāſſuga ſuſpectus erat:nā & antea quidā ex iotapata captus oē tormētoꝛ genus fortiter ptulit:& tū ne flāmis quidē coactus quid intus ageret hoſtibus exquirētibus ,pdidiſſet mortē deridēs cruci ſuffixus ē. Fidere tunc proditori cōiectura faciebat.Et fortaſſe quidē illū uera dicere:ipſe aūt nihil ex eius fallacia magnū ſibi exiſtīans eſſe metuendi aſſeruari hoíem iuſſit:& ad occupandā ciuitatē para bat exercitū.Hora igit̄ q̄ fuerat indicata ocioſe ibat ad muros:primuſq; incedebat Titus cū uno ex Chiliarchis Domitio ſabino:paucis ex qntadecīa legione comitatus:interfectis āt uigiliis ī ciuitatē ingrediunt̄:& poſt eos ſextus quidā Caluarus chiliarchus & placidus ſubiectos milites introducendo.Arce uero occupata cū hoſtes in medio oppido uerſarēt:iāq; plane dies eēt; nec tūc quidē illi qui capti tenerent̄ adhuc excidiū ſentiebāt multo labore ſōnoq; piter diſſoluti.Et ſiqs euigilaſſet:nebula uiſus eius hebetante:quæ caſu tunc pluría ſe circū oppidū funderet:donec totus irrupit exercitus:ſoloq; maloꝛ piculo exſuſcitati moriēteſq; demū ſe piſſe crediderūt:rōnos autē memores quæ obſidionis tpe ptuliſſent:neq; pcēdi cuiquā neq; miſerendi quēquā tāgebat cura.Sed ex arce plebē ad prona cōpulſā facillime trūcidabāt:ubi loci difficultas pugnacibus negaret copiā reſiſtendi.Circūuiaꝛ nāq; anguſtiis preſſi ac p declina dilabentes fluente deſup bello obtegebant̄:id multos etiā qui circa ioſippū lecti erant ut manibus ,ppriis liberarēt̄ īmutauit:nā cum ſe uiderent romanoꝛ nēinē poſſe occidere ne romanoꝛ manibus oppeterent preuenerūt: & in extrēa pte ciuitatis cōgregati ſemet interfecerunt.Quicunq; tamen uigilū primi captā ciuitatem ſenſerūt in q̄dā turri ſeptētrionali fuga recepti aliquādiu qdē reſtiterūt.Deinde circūcluſi hoſtiū multitudine ſero dextras dedere:hiſq; inſtātibus mortē ſuā æquo aío prębuerūt. Potuiſſent aūt incruētæ romani obſidionis fine gloriari:niſi unus ex ipſis occidiſſet Hecatontarchus antonius pemptus inſidiis:nā quidā ex his qui ad ſpeluncas cōfugerant;erāt āt plurimi;rogabant antoniū dextrā ſibi porrigere ad fidē ſalutis ac præſidiū quo tutus aſcenderet.Cunq; his manum porrexiſſet incaute ſup ille haſta præventū in inguine pculit ſtatiq; cōfecit:illo die quid īmaniſſimā multitudinē pemere romani.Poſtea uero ſecutis diebus ſcrutando latebras p cuniculos & ſpeluncas oēm ulciſcebant̄ ætatē præter infantes ac fœminas.Itaq; captiui quidē mille ducēti cōgregati erant:q̄dragīta uero mília cōnūerata ſunt excidii tēpore pugniſq; ſupioribus mortuoꝛ. At Veſpaſianus ciuitatē ipſam excindi iubet:caſtellaq; eius oía adhuc exurit. Iotapata quidē ita deuicta eſt tertiodecimo imperii Neronis āno calendaꝛ iulliaꝛ die.

Cap.XXI.

ROmani uero ioſippū requirentes & propriæ indignationis cā:& qđ impatori opæpre cium uidebatur:captus enī maxía ps belli eſſet:mortuos itaq; abditos rimabant̄: ille autē in exitio ciuitatis fortunæ quodā uſus auxilio p medios ſe hoſtes ſurripuit & in quendā profundū puteū ſaltu demiſſus eſt:cui amplū ſpecus adiunctū erat: latere qđ ſupra ſcrutantes uidere non poſſent.Vbi.xl.quidē inſignes uiros latitātes offendit:rerūq; utiliū apparatū:qui nō paucis diebus ſufficeret.Hoſtibus aūt ōnia cōplexis iterdiu quidē ſe occultault Nocte uero aſcendēs uigilias explorabat ut fugeret.Cūq; oía undiq; ipſius cā maxíe cuſtodirēt̄, neq; fallendi ſpes eſſet in ſpeluncā iteꝛ deſcendebat:biduūq; ibi delituit.Tertia uero q̄dā die capta q̄dā muliere q̄ cū ipſis fuerat indicatus eſt.Tūq; Veſpaſianus propere duos chiliarchos Paulinū:& Callicanū iuſſos pacē dare ioſippo & bene hortari eū ut aſcēderet mittit. Quibus tamen ille rogantibus poſtquā ad eū uenerunt fidēq; ,p ſalute dantibus miníe paruit.Ex his aūt magis quæ pati meritus eſſet qui pluría cōmiſiſſet:quā ex naturali māſuetudine rogantiū ſuſpitionem colligens uelut ad pœnā euocaret̄ timebat:donec Veſpaſianus tertiū quoq; chiliarchū nicanorē ioſippi notū atq; oli cōſuetū direxit:is aūt quā dulce in eos rōanoꝛ eēt ingeniū:quos ſemel ſubiugaſſet referens quodq; ipſe ioſippus uirtutis cā magis admirabilis quā inuiſus ducibus haberet̄:eētq; impatori ſtudiū nō eū ad ſuppliciū ducere:quod etiā ſine deditione ſibi liceret exigere: ſed cōſeruare potius uiꝛ fortē.His addebat q; ne Veſpaſianus ſi qd dolo moliret̄ amicum ad id mitteret ut in re optía peſſimā hoc eſt pfidiā pretexeret amicitia:neq; ſemetipſum illi ut amicum falleret obtēpatuꝛ fore. Verū ioſippo etiā poſt Nicanoris dicta hæſitāte milites quidē irati ſpeluncæ ignē ſubmittere properabant.Sed retinebat eos belli ductor uiuū ioſippū capere plurimi pendens. Nicanore aūt uæhementer inſtāte ubi etiā hoſtilis multitudinis minas cōpit ioſippus. nocturna ſomnia reminiſcit̄ quibus ei deus & futuras iudæoꝛ clades:& quæ romanis eēnt euētura principibus oſtendit.Erat aūt interprætādis quoq; ſomniis idoneus & cōiectare q̄ ambigue

diuinitus dicerentur sciebat. Qui & sacros prophetarũ libros nouerat q; & ipse sacerdos esset & parẽtibus sacerdotibus procreatus: illa igitur hora quasi deo plenus & recẽtiũ sõniorũ q̃ uiderat horrenda simulachra mente cõplexus occultas preces deo offert. Et quia iudæorũ inquit labefactari tibi rẽ placuit. Fortuna uero ad romanos tota migrauit: aĩamq; meã quæ futura p̃diceret elegisti. Do quidẽ manus sponte romanis & uiuo. Testor aũt q; nõ proditor: sed tuus minister ad eos ibo. Simul his dictis nicanori cõsentiebat. Verũ qui una confugerant iudæorũ postq̃ intellexerunt iosippũ rogantibus cædere uniuersi circũstantes clamabant. Certe plurimũ ingemiscere leges patriæ ubi sunt quæ iudæis deus abnuit: quibus morte contẽnẽtes aĩas ĩdidit uita iosippe. Captus es: lucẽq; pateris intueri seruiẽtem q̃ cito tui oblitus es? q̃ multos pro libertate mori p̃suasisti? Falsã profecto opinionẽ fortitudinis habeas: falsamq; prudẽtiæ si salutẽ apud eos speras cum quibus ita dimicasti: aut si hæc etiã certa sunt ab illis tamen te seruari cupis. Sed quãuis te romanorũ fortuna tui obliuione p̃fuderit: & nos tamen patriæ gloriæ cõsulentes & dexterã tibi & gladiũ cõmodabimus. Tu uero siquidẽ sponte moriare dux iudæorũ: sin uero inuitus: p̃ditor morieris Vix hæc elocuti sunt: & intẽtatis ei gladiis occidẽdũ illũ cõminabãt si rom̃is pareret. Timens igitur impetũ iosippus & se dei præceptorũ proditorẽ esse ratus: si ea nõ enũciasset mor te præuentus argumentis eos philosophiæ necessario tractare incipit. Et quid enĩ tantope iquit o sotii propriæ cædis auidi sumus: aut cur amicissimas inter se res corpus & aĩam in dissensionẽ uocamus: mutatũ me esse quispiã dicet? Sed romani hoc sciunt optimũ eẽ in bello mori: sed lege belli hoc est a uictoribus trucidari: proinde siquidẽ romanorũ ferrũ deprecor uere meo gladio meaq; mãu sim dignus. Sin illi hosti p̃cẽdũ putãt: quã iustius nosipsi nobis pepcerimus? Quippe stolidũ est eadẽ circa nos admittẽr: pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrũ enĩ eẽ pro libertate mori: & ipse fateor: pugnãdo tamen & illorũ manibus qui eã præripuere: nunc aũtẽ neq; prælio nobis obstant: neq; nos interficiunt. Itidẽ aũt timidus est habendus qui mori nõ uult cũ opus ẽ: & qui uult cũ non oportet. Præterea qs nõ metus prohibet ad romanos ascendere? nẽpe mortis. Ergo eã quæ ab hostibus dubiæ suspecta formidinis est: eã certẽ ipsi nobis irrogauimus. Verum seruitutẽ dicet aliquis? Valde quidẽ nũc liberi sumus. At uiri fortis est semet occidere: ĩmo uero ignauissimi quantũ opinor. Nã & gubernatorẽ timidissimũ puto: qui tẽpestatẽ metuens ante uĩ turbinis nauẽ sponte submergit. Quin etiã propria manu perire a cõi oĩum animaliũ natura di screpat: eoq; mõ ĩ creatorẽ nr̃um ũeũ scelus admittit. Nullũ ẽ aĩal qđ ex ĩdustria uel p̃ se moriat. Siquidẽ naturæ lex ualidissima ut uelint uiuere in omnibus sita est: iccirco & quod nobis adimẽdum id putant hostes ducimus & insidiatores pœna prosequimur. Deum uero indigne ferre nõ arbitramur: cũ domũ eius homo despiciat? Ab illo enĩ accæpimus ut essemus: rursũq; ut eẽ desineremus illi reddendum est. Corpora quidẽ cunctis mortalia sunt ex caduca materia fabricata. Anima uero semp ĩmortalis est: deniq; picula in corporibus collocata. Si quis ergo depositũ hoĩs surripuerit aut male tractauerit: pessimus statĩ ac perfidiosus habetur. Sic dei depositũ ex p̃prio corpore qui ejecerit eũ se latuisse quẽ læserit æstimabit? Et seruos quidẽ fugiẽtes ulcisci iustum creditur: quãuis nequã dominos fugerint: ipsi uero deũ fugiẽtes: & optimũ deum impie facẽ nõ uidebimur. An ignoratis q; eorũ qui lege naturæ uita exeunt acceptũq; deo debitũ soluunt cum id qui dedit recuperare uoluerit p̃petua laus domusq; ac fãlia stabiles sunt? puræ aũt & quæ inuocantes exaudiant animæ retinent locum in cælo adeptæ sanctissimũ atq; inde rursum uoluẽtibus sæculis casta corpora iubentur incolere: quorũ uero manus ĩ seipsos insanierunt eorũ aĩas tenebrosior orchus suscipiet. Pater aũt illarũ deus auctores iniuriæ p̃ nepotes ulciscit. Hĩc & deo inuisum est: & a sapientissimo legis nostræ conditore coercetur. Deniq; si qui se occiderint apud nos quidẽ usq; ad solis occasum insepultos abiici decretum est: cum etiam hostes sepeliri fas esse ducemus apud alios etiam dextræ iubentur abscindi eiusmodi mortuorũ quæ in ipsos armatæ sunt: quoniã ut corpus ab anima: ita manum esse a corpore alienam existimarent. Pulchrum est igitur o sotii iusta sentirĩ: neq; humãis cladibus addere ut creatorem omniũ impietate lædamus: si salui eẽ uolumus salui simus. Nec enĩ salus apud eos ignobilis ẽ: qbus tãtis uirtute opibus demonstrauimus. Sin mori placet ab his occidi pulchrũ ẽ q nos cœperit. Non migrabo ego in hostium locum: ut ipse mei proditor fiam. Multo enim stolidior sim: quam qui ad hostes ultro pro fugiunt. Siquidẽ illi salutis causa id faciunt: ego uero interitus & quidem mei romanorũ tamen insidias expeto. Nam si me post uinctas dexteras perimant magno animo paratoq; moriar mendacii perfidiam pro uictoriæ solatio mecum auferens.

Capitulum XXII.

DVlta quidem in hũc modũ iosippus ut a cæde propria socios dehortaretur dicebat. Illi autẽ obstructis auribus desperatione q̃ se iam dudũ morti deuouerant cõcitant:

& alius aliunde cū gladiis accurrentes ignauiā exprobrabant:& quasi eū mox percussurus quisq; adoriebatur.Ille aūt cū aliū noiatī uocaret:alium uultu iudæis intueret:alterius dexterā præhēderet:talium precibus exoraret uaria mentis affectiōe:ut in tali necessitate potuit distractos:ferrum oīum a cæde sua ꝓhibebat:nō secus ut feræ bestiæ circūcluſæ ad eū semp:qui se cōtingeret ora conuertēs.Illoꝝ autē q ducē ī extrēa quoq; clade reuerendū putarēt debilitabāt dextræ:gladiiq; de manibus labebant:multi sponte cū manus ei afferrēt frameas dimittebāt:iosippo aūt nō defuit in ea desperatione cōsiliū:sed fretus dei prouidētia salutē in piculū mittit.Et quoniā mori decretū est inquit:agite:cædes mutuas sortiamur & cui obtigerit:manus sequentis occūbat:atq; ita oīum fortuna ꝓambulet:neq; sua dextera quisq; subiaceat.Iniustū est enī cæteris interēptis ex aliis nequaquā si pœnituerit saluū esse.Visus est uera dicere:& quod ꝓsuasit agitur sors cuiq; obtigit paratam ei:qui sequerēt necē suā præbebat q̄si mox etiā duce pituro.Cum iosippo enī ꝓ uita dulcius æstiabant.Remansit aūt ipse cū altero siue fortuna dici poterat siue dei ꝓuidentia Consultoq; prospiciens ne uel forte grauarēt:uel si nouissimus recessisset gētilis cæde pollueret illi quidē fide interposita ut uiueret ꝓsuasit:ille quidē hoc mō & romanoꝝ & domestico bello liberatus ad Vespasianū ꝓ nicanorē ducebat.Omnes aūt romani uisendi eius gratia occurebant & cum se circa ducē premeret multitudo uarius tumultus erat His exultantibus q̄ captus esset aliis minitantibus:nōnullis aūt propius eum uidere certantibus.Et qui longius erant hostē interficiendum esse clamabant.Qui uero propius erant:facta eius reputantes mutatione stupescebāt. Rectorum aūt nemo fuit:qui licet ante irascereť nomini:eius uiri aspectu non mitior factus sit. Titum uero præter alios & fortis iosippi animus in calamitatibus & ætatis eius mira capiebat: qualisq; pridem fuisset in præliis reminiscentē:& qualis nūc sic ī hostium manibus intuentem. Iubebat intelligere quanta esset fortunæ potentia:quāq; uelox belli momentū humanaꝝ ātaꝝ nihil firmū atq; perpetuum:quāmultos etiā tunc ita ut sentiebat ipse ut iosippū miserarent affecit:plurimaq; saluris eius pars Titus extitit apud patrē.Vespasianus tamen quasi missurus eum cæsari ut cautissime custodiretur præcepit. Quo audito iosippus aliquid soli se dicere uelle ait. Summotisq; ab illo oībus aliis præter filium Titum alioſq; duos amicos.Tu quidē inquit Vespasiane tantū hoc puta iosippū te habere captiuum.Ego aūt maiorū ad te nūtius uenio præmissus a deo ut iudæorum legē uideré:& quēadmodum duces exercituum mori deceret ad Neronē me mittis.Quid iras'quasī qui Neroni usq; ad te succssuri sint maneāt.Tu & Cæsar & Vespasiane & imperator atq; hic filius tuus nunc:me aūt colligatū arctius tibi afferuato:nā dominus quidē nō mei solum es tu Cæsar:uerum etiā terræ mariſq; ac totius hoīum generis. Me aūt ad maiorem pœnam custodiri oportet si ex tempore aut subito in dominū ista confingo.His dictis Vespasianus statī quidē fidē nō habere uidebatur ea quæ & iosippū existimabat salutis gratia cōminiſci. Paulatim uero ad credendū impellebatur:iam pridē illū excitāte ad imperiū deo septraq; multis prænonstrante portentis:sed & in aliis ueracē esse iosippū deprehēderat.Altero nanq; amicoꝝ qui secretis intererāt admirari dicente quemadmodū nisi hæc deliramenta sint:neq; iotapatenis de excidio:neq; sibi de captiuitate quicquā diuinasset ut a se iram depelleret.Iosippus iotapatēis ait se prædixisse q̄ post diem septimū & quadragesimū eos maneret exitiū:quodq; ipsum rōani uiuum essent in custodia retēturi.Hæc in secreto quæsita Vespasianus ubi uera esse comperit a captiuis etiā quæ de se dixisset credibilia cœpat existimaret:sed neq; custodiā iosippo nec uincla remittebat:uestimentis aūtē aliisq; muneribus eum donare benignissimeq; fouere nō desinebat etiā Tito magnā honori eius operam commodāte.

¶Capitulum.XXIII.

QVarto aūt die mensis iulii Vespasianus in ptolomaida reuersus:inde in loca maritima cæsaream ꝑuenit:iudeæ maximā ciuitatē & quæ maiorem incolaꝝ partem græcos haberet:igitur & exercitium & rectorē idigenæ omni fauore ac benignitate suscipiūt affectu quidē quo romanos diligerent plus aūtē illoꝝ qui excisi fuerant odio: unde etiam multi quidē simul ut de iosippo suppliciū sumeret cum clamore precabātur. Vespasianus autem de ista quidē petitione uelut ab incōsulta multitudine oblata nihil respōdendo dissoluit. Legionum uero duas quidē hiematum apud Cæsareā posuit : q̄ oportunā uideret esse ciuitatē. Decimam uero & quintam Scitopolim misit:ne totius exercitus molestia Cæsaream premeret. Erat āt illa quoq; aprica ꝑ hyemē quātū æstatis caloribus æstuosa ut ī planitie sita atq; maritia.

¶Capitulum.XXIIII.

QVm hæc autē agūtur collecta nō exigua multitudo quæ uel ab hostibus seditiōe defecerant: uel ex ciuitatibus euersis effugerant Tyoppam sibi receptaculo renouauit quā ante uastauerat Cestius.Et quia terra quā uastauerat arcebant migrandū ī mare

censuerunt ac piraticis nauibus fabricatis in Syriam & phenicem:itemq; ī ægyptū commeantes plurimos latrociniis prædabātur:omnibusq; nauigiis inuium faciebant illaꝝ partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid constituissent equites in Tyoppam necnō & pedites mittit: hiq; nocte ī ciuitatē q; ī custodita erat ingressī sunt.Eius aūt habitatores postq̄ irruptio præsens erat ne tunc romanos arcerent metu deterriti naues fuga petierūt:& in his ultra contiguum sagittæ spatium pernoctauere.Cum uero Hyoppa natura esset importuosa:nanq; in asperum: cæteraq; arduum litus desinit:ac summis utrinq; cornibus leuiter in curuum quæ uastæ supersunt:& ingentibus procellis pelagus turbant.Vbi etiā nunc Andromade catenarū signis extantibus fabulæ ueteris fides ostenditur.Aduersus aūt aquilo feriens litora summos in obiectas cautes fluctus affligit: eo q; solitudinē in tutioré efficit stationē:in eo salo fluctuātibus hyoppenis prima luce uolans:quē illac nauigantes melā portā uocant flatus incumbit:& alias quidē naues inter se alias uero collisit ī scopulos. Multæ aūt cum magna ui aduerso æstu niterētur ad pelagus. Nam & litus saxis infestum : & hostes in eo constitutos timebant sublatæ in sublimi gurgite mergebantur.Et neq; fugæ uspiam locus erat neq; manētibus spes salutis cum & mari uentorū & ciuitate romanorum uiolentia pellerentur.Itaq; multi ululatus collisis nauibus audiebātur:& multi crepitus fractis:ioppenorū aūt fluctibus ps obruti:pars naufragiis implicati moriebantur.Nonnulli autē ferro se interficientes ueluti satius esset mori præueniebant:plurimi aūt euecti fluctibus scopulis carpebantur: ut & pelagus sanguīe redundaret:omnisq; ora maritima cadaueribus oppleretur cum etiā ad litus apulsos in eo stantes romani milites trucidarent. Eiectorum autē corporum quattuor milia ducenta fuerunt.Ita captam nullo prælio ciuitatem romanifundirus eruunt.Tyoppa quidem hoc modo breui tempore bis a romanis excisa est. Vespasianus autē ne rursus eo piratæ confluerent castris in arce munitis ibi cum peditibus paucis equitatum reliqt: ut hi quidem locis suis manentes eadem castra defenderent:equites uero omne circū territoriū peragrantes ad fines tyoppe uicos & municipia simul eximerent.Illi quidē præceptis obediētes ī dies singulos incursando excindebant totas regiones atq; uastabant.

Capitulum.XXV.

QBi uero Tyotapatæ apud Hierosolymā casus nuntiatus est.Primo quidē plurimi & p magnitudine calamitatis:& quod nemo qui se uidisse diceretq; iactabātur aduenerat nō credebant. Nec enī uel nuntius aliquis superfuerat:sed ipsa p se fama excidiū prædicabat. Vnde per matura tristium paulatim p finitimos ueritas ambulabat & apud omnes ambiguitate certior habebatur.Quinetiam rebus gestis pluraq̄ facta non erant effingebantur:& excidio ciuitatis interemptus dicebatur esse iosippus.Quæ res maximo luctu repleuit hierosolymam.Et p singulas domos itemq; cognationes amissorum quisq; lugebatur a suis.Luctus uero ducis publicus erat.Et hi quidem hospites alii propinquos amicos : alii nonnulli etiā fratres flebant. Iosippum autem uniuersi:adeo ut per dies triginta nunquam lamenta ī ciuitate cessarent:magnaq; mercede conducerētur tibicines næniarum. Tempore aūt ueritate reuelata: ubi de iotapata quidē ut res habebat:fictum uero quod de iosippi morte uulgabat:eūq; uiuere & cum romāis esse cōpertum comprobatum est:ac supra captiui fortunam a ducibus honorari: tantam in eum uiuum iracundiam quantam prius cum mortuum crederent beniuolentiam cōceperunt. Et ab aliis quidem ignauiæ:apud alios proditionis arguebatur:totaq; in eum ciuitas plena erat indignatione atq; cōuitiis.Vltro autem his uulneribus excitabantur magisq; accēdebantur rebus aduersis & offensio quæ prudentibus ne similia perferant:cautionis & custodiæ causam præbet ad alias calamitates tanquam stimulus incitabat:& malorum quæ semper accipiebant ex fine principium. Deniq; maiore in romanos impetu ferebantur uelut in iosippum pariter uindicaturi Hierosolymoꝝ quidē habitatores eiuscemodi turbis agitabātur.

Capitulum.XXVI.

QEspasianus autem studio uisendi regnum Agrippæ.Nam & ipse rex inuitabat rectorem cum exercitu simul paratus accipere domesticis diuitiis ac peos ægras partes regni cōpescere:motis ex cæsarea maritima castris in eam quæ Philippi dicitur cæsareā demigrauit:ibiq; per dies.xx.milite recreato.Ipse quoq; regꝝ gestarum gratias deo referens in epulis erat.Postq̄ uero Tyberiada quidem nouas res cupere ac rebellare Taricheas audiuit ad regnū aūt Agrippæ utraq; pertinebat decreto apud eos undiq; iudæos excidere:opportunum esse credidit aduersus eos exercitum ducere:simul ut Agrippæ hospitio uicem rependeret potestati eius ciuitatibus creditis.Igitur filium suum Titum ī Cæsaream ut inde militem Scitopolim traduceret mittit.Hæc autē ciuitas decem ciuitatum maxima & Tyberia omnium uicina est.Quo cum ipse uenisset:ibi filium prestolabatur. Deinde cum tribus ultra legionibus

progreſſus ad trigeſimū a tyberiade ſtadium in quadam manſione conſpicua rebellantibus cui nomen eſt Enabris caſtra ponit:atq; hinc Decatharcū Valerinum cum equitibus quinquaginta dirigit:qui pacifico ſermone oppidanos alloqueretur & ad fidem inuitaret. Audierat enī ꝙ pacē populis deſideraret ante nullis ad bellum eum cogentibus ſeditionē patereturꝰ Itaq; ualerinus ubi muro appropinquauit & ipſe de equo diſſiluit:& ſuos comites idē facere iuſſit:ne laceſſendi prælii cauſa potius ueniſſe uideret. Sed priuſquā uerbū faceret armati excurrēt in eum:ſeditioſi qui erant ualidiores rectore quodam nomine ieſu Tobiæ filio latrocinalis agminis principe. Valerinus aūt neq; propter mandata ducis prælio congredi tutum ratus etiam ſi de uictoria certus pugnamq; periculoſam eſſe:ſi cū multis pauci & inſtructis imperiti confligerent. Inopinata præterea iudæorum ſtupefactus audacia:& ipſe pedes refugit:& quinq; aliis ſimiliter equis relictis: quos ieſus eiuſq; ſotii ueluti pugna non inſidiis captos læti in oppidū adduxerunt. Id aūt ueriti ſeniores & qui præſtare populis uidebantur in romanoꝝ caſtra profugiunt:adhibitoq; ſibi rege ad Veſpaſiani genua ſuppliciter accedunt:ne ſe deſpiceret obſecrantes:neue quæ paucoꝝ eſſet totius ciuitatis iſaniā exiſtimaret:ſed populo parceret qui ſemp amica romanis ſentiret:magiſq; ultum iret defectionis auctores:a quibus ipſi olim ad fœdus uenire properantes nunc uſq; ne id facerent aſſeruati fuiſſent. His eoꝝ precibus quamquā toti ciuitati ꝓpter equoꝝ rapinā infenſus eſſet indulſit. Nam & Agrippā uidebat eius oppidi cauſa trepidare. Fide aūt ꝓ eos populo data ieſus eiuſq; ſotii tutū ſibi non eſſe rati apud tyberiada cōſiſtere:ad taricheas effugiunt.

¶ Capitulum. XXVII.

DOſteroq; die Veſpaſianus in arcē præmittit:cum equitibus Traianū:qui multitudinē an omnes pacem cuperent experiretur. Cognito aūt populū eadē ſentire:quin ſimpliciter ad ciuitatem ducebat exercitum. Illi autē portis ei patefactis cum laudatiōibus obuiam ꝓdeūt:ſalutis datorem ac benemeritū acclamātes. Cum uero militē anguſti aditus remorarent:muroꝝ partem dirui Veſpaſianus ex meridiano latere iuſſit:eoq; pacto dilatauit ingreſſum: ut præda tamen & iniuriis abſtinerent in gratiam regis edixit: eiuſdemq; cauſa muris pepercit: ſpondentibus habitatoribus eius. Poſt hæc cum reliquis fore concordes; aliiſq; modis malis affectatam ciuitatem ex diſſenſione recreauit. Deinde ab ipſa digreſſus:inter ipſam & taricheas caſtra poſuit:muroq; firmauit:belli ſibi moras illic fore proſpiciens:quod omnis turbarum copiens multitudo ad taricheas confluereꝰ munitione confiſa ciuitatis:& lacu gēneſar q ab indigenis ſic appellabatur. Etenī ciuitatem ita ut tyberias ſub monte poſitā qua lacu nō alluebatur undiq; muro ualidiſſimo:ſed minore quam tyberida ioſippus cinxerat. Nam illam quidē in principio defectionis pecuniaꝝ:itēq; uirium copia cōnumerat. Taricheis uero largitatis eius reliquiæ profecerunt. Scaphas aūtē plurimas in lacu paratas habebant:ut in eas uidelicet ſi terreſtri prælio uincerentur refugerent:ſimulq; ad nauale bellū ſi opus eſſet inſtructas. Romanis aūt caſtra muniētibus ieſus eiuſq; ſotii neq; multitudīe hoſtiū neq; diſciplinæ militiæ pterriti: curſu in eos irruunt:primoq; impetu diſiectis muri fabricatoribus ac pte aliq; ædificii diſſipata:ubi armatos congregati uiderunt:antequā aliquid paterent ad ſuos refugiūt:eoſq; inſecuti romani ad nauigia cōpulere. Et illi quidem tantum prouecti unde romanos contingere miſſilibus poſſent anchoras iaciunt:& ſicut acies aſſolent dēſatis inter ſe nauibus hoſtes aduerſus in terra conſtitutos nauali prælio decernebant.

¶ Capitulum. XXVIII.

AVdito aūt ueſpaſianus magnāq; multitudinē in ꝓxima ciuitati planicie cōgregatam: filium ſuū cū ſexcentis equitibus lectis eo mittit. Qui cum īfinitū hoſtiū numerum reperiſſet pīi quidē maioribus auxiliis opus eſſe mandauit. Ipſe uero equitū plærosq; etiam priuſquā ſubſidia uenirent alacres eſſe uidens:cum nonnulli eoꝝ multitudinē iudæoꝝ formidarent:unde exaudiri poſſet conſtitit:& o romani ait pulchrū ē nāq; in principio ſermonis admonere uos generis uīi:ut q cū qbus pugnaturi ſumus ſciatis:nr̄as enī manus nemo unquā toto orbe hoſtis ullus euaſit:iudæi uero ut etiā pro his dicamus aliquid ad hoc uſq; ꝓpus uicti non defatigantur. Itaq; oportet illos in aduerſis rebus cōſtāter dimicantes:etiā nos ī ſecūdis perſeuerātius laborare. Aperta quidē frōte uobis plurimū alacritatis ineſſe conſpiciens gaudeo: Vereor aūt ne cui ueſtrū tāta timoré multitudo hoſtiū latēter īcutiat. Igit̄ q ſq; iteꝝ cogitet q̄lis cū qbus decertabit:q; iudæi licet ſatis ſint audaces mortēq; cōtēnāt:īcompoſiti tamē bellorūq; impiti ſunt & uulgus recte potius quā exercitus appelládi. De uſa uero ꝓitia atq; ordinatione referre quid opus ē? Nēpe iccirco ſoli armis exercemur pacis etiā tpe:ut ne ī bello nos cū hoſtibus nūero cōferamus:nā qđ erat ꝓpetuæ militiæ cōmodū ſi pares cū rudibus cōgrediamur:qn reputate q armati cū iermibus & equites cū peditibus & duces tuti cōſilio cum uagis neq; rectorem

habentibus decertabitis: q̄q; nos hæ uirtutes multo plures efficiãt. Multũ aũt uitia de hostium numero detrahãt: nec sola hoium multitudo q̃uis pugnacissimi fuerint ĩ bello obtinet: sed etiã si uel in paucis sit fortitudo: hi enim & ordinari faciles sunt & sibimet subuenire: numerosæ aũt copiæ plus incõmodi ex semetipsis q̃ ex hostibus capiũt: itaq; iudæos audacia & ferocitas ac desperatio mentis uitia ducunt. Quæ rebus secundis aliquantũ ualent mimis offensionibus extinguuntur. Nos aũt uirtus regit & morigera uoluntas itẽq; fortitudo: quæ & in prospera fortuna uiget nec ad finẽ usq; inter aduersa decipitur. Ad hoc maiores sunt q̃ iudæis causæ certaminis: nã si illi pro libertate ac patria belli ꝑcula sustinent: quid est nobis inclita fama præstantius? Et ne post orbis terræ imperiũ uideamus hostiũ aduersariorũ loco iudæos habere. Præterea cõsidera te q; ne patiendi quidẽ alicuius intolerabilis mali metus est. Multos enĩ nos in proxio adiutores habemus. Rapere aũt uictoriã possumus & quos a patre mitti nobis speramus auxilio cõuenit antecapere ut & maior sit: & sotium nõ habeat uirtutis effectus. Equidẽ puto nunc de me ac ꝑre meo uobisq; ꝑiter iudiciũ fieri. Siquidẽ ille rebus ante glorioſe gestis dignus fuit. Ego uero eius sum filius: uosq; milites mei: nã illi uincẽ cõsuetũ est. Ego uero reuerti ad eũ nõ ꝓpetiar uictus. Quo pacto aũt uos nõ puduerit: duce uestro ꝑiculis occurrente nõ superare? Appetã enĩ ꝑicula mihi credite: primusq; in hostes irrũpã. Nemo aũt uestrũ a me discesserit ꝑsuasum habens ꝑsonã meũ sustentari operẽ diuino: & manifestissime ꝑsumite q; multo plus mixti hostibus efficiemus q̃ si extrĩsecus pugnaremus. Postq̃ hæc locutus est Titus diuina quædã alacritas militibus ĩcidit. Et quia traianum aduenire cũ trecentis equitibus ante ꝑliũ contigit ægre ferebant tanquã si minueretur uictoria societate. Misit aũt Vespasianus Silonẽ & Antonium cũ duobus milibus sagittariorum: ut occupato monte: qui ex aduerso erat oppido muroq; ꝓpugnatores repellerent. Et ab illis quidẽ ita ut præceptum fuerat circũuenti sunt ex ea parte subuenire tentantes. Titus aũt primus perrexit citato equo ĩ hostes & post eum cæteri cũ clamore pro tanto spatio fusi quãtũ aduersa acies occupauerat. Vnde multo etiã plures quã erant apparuerũt. Iudæi uero licet ĩcursu eorum & disciplina cõterriti paulisp quidẽ primos sustinuere cõgressus. Perculsi aũt contis equorumq; impetu deturbati conculcabantur atq; ita multis passim peremptis dispergunt: & in ciuitatem ut quisq; uelocitatis habebat effugiunt. Titus aũt aliquos tergo instans alios per transitum occidebat: nonnullos cursu antecapiens ictu ora transuerberabat. Multos autẽ aliũ super lapsos inuoluens conficiebat: omnesq; ad mœnia confugientes præueniens detorquebat ad campum: donec suæ multitudinis elapsu in oppidũ confugerunt. Excepit autẽ illos acerba dissensio. Náq; indigenis & fortunarum suarũ & ciuitatis gratia: & ab initio bellũ gestũ maxime q; male pugnatum fuerat non placebat. Sed populus aduenarũ qui plurimus esset uim adhibebat: & inter se discordantium clamor erat: quasi iam arma caperent. Quibus auditis nec procul a muris aberat Titus exclamat: hoc tẽpus é. Quid moramur cõmilitones? Deo nobis dedente iudæos: Suscipite uictoriam. Non auditis clamores qui manus nostras euadere discordãt: habemus ciuitatẽ si mõ properamus. Verũtamen cũ uelocitate animis opus est. Nihil enĩ magnũ effici sine ꝑiculo consueuit: non solum autẽ hostium concordiã quos cito necessitas in gratiam reuocabit: sed etiam nostrorum auxilia ꝓuenire debemus: ut præter uictoriã quantas copias pauci superamus etiã ciuitate soli potiamur. Simul his dictis incẽdit equũ atq; ad lacũ decurrit: & per eũ ꝓpere ciuitatẽ ingreditur quẽ cæteri consecuti sunt. Pauor autẽ eius audaciæ muroq; defensores inuasit: & pugnare quidẽ uel prohibẽ uæhementẽ nemo sustinuit. Relictis aũt excubiis iesus quidẽ cũ sociis in agros effugit: alii uero decurrentes ad lacum: in manus hostium contra ueniẽtiũ incidebant. Mactabantur alii cum scaphas scanderent itemq; alii cum iam prouectas assequi natando conarentur: plurimaq; per ciuitatem agebatur hominũ cædes: aduenarum quidem resistentiũ qui nõ effugissent: indigenarum uero sine pugna: quoniã spes eos fœderis & consĩa: quod belli cõsiliũ non habuerant prælio deterrebat: donec Titus nocentibus interemptis miseratus indigenas abinternetione requieuit. At qui in lacum confugerant ac ciuitatem captam uiderunt quam longissime ab hostibus recesserunt.

Capitulum. XXIX.

Titus uero missis eq̃tibus res gestas ꝑri nũtiat. Quibus ille cõptis q; necesse fuit & filii uirtute ad modũ lætus & facinoris claritudine. Maxĩa enĩ belli pars uidebat exẽpta: tum quidẽ statim circũdari ciuitatẽ custodibus iussit: ne quis ex eadẽ subterfugeret: neq; a cædibus tẽperaret. Postero aũt die cũ descẽdisset ad lacũ rates aduersus illos q eo refugerãt fabricari iussit. Quæ tã materiarũ copia q̃ artificũ multitudie mature cõtextæ sũt.

Capitulum. XXX.

LAcus aũt Geneſar quidẽ a terra appellatur. Quadraginta uero ſtadiis in latitudíe patens centũq; in longitudine aquæ dulcis eſt atq; potabilis. Paluſtri enim craſſitudine tenuioris habet latices & undiq; in littora & arenas deſinens purus eſt: ac præter hoc temperatus ad hauriẽdũ & fluuio quidẽ ſiue fonte leuior. Sẽp enĩ frigidior quã lacus diffuſio patitur manet: æſtiuiſq; noctibus eius aquæ ſub diuo perflatæ neq̃quã cædibus cedunt: id enĩ facere ĩdigenis moris eſt. Variaq; ſunt in eo piſciũ genera: ab alterius loci piſcibus tã ſapore quã ſpecie diſcreta: mediuſq; eſt in fluuio iordane Paniũ noíe: qui terra cõditus fertur ex ea quæ uocaẽ phiale. Hæc aũt é q in traconitidi aſcendiẽ ad centeſimũ uigeſimũ ſtadiũ cæſariæ: nõ longius in dextro itineris latere & ꝓpriæ ex rotũditate phiala dicitur lacus rotæ ſpeciem præferens. Semper aũt inter eius labia cohibetur unda nunquã deficiens uel exuberans. Cunq; interim hoc eſſe iordanis principiũ neſciretur a tetrarcha quõdã traconidis philippo depræhenſum. Is nanq; miſſis in phialẽ paleis inuenit eas apud Paniũ reditas unde ãte fluuius naſci credebaẽ. Naturalis quidem pulchritudo Panii regis opibus & Agripppæ diuitiis magnificentiis accurata eſt. Manifeſtum autẽ flumen iordanis ex hoc antro incipiens ſemecunitidis quidẽ lacus paludes ſecat & margines: centum aũt. xx. aliis præteritis ſtadiis poſt oppidũ Juliada Geneſara lacũ mediũ trãſit menſus. Deinde multã ꝑ ſolitudinẽ in Aſphaltidẽ lacũ exit. Ad Geneſara uero lacũ eiuſdẽ nois terra prætenditur natura ſimul & pulchritudine admirabilis: nullũ enĩ ipſa ꝑ ubertate ſui negat arbuſtum totaq; plãtis cõſeuere cultores. Cæli uero temperies etiã diuerſis aptiſſima eſt. Nuces enĩ q̃ arbor̃ maxĩæ frigoribus gaudẽt ĩfinitæ floreſcũt: ubi etiã palmæ q̃s nutrit calor æſtiuus: has iuxta ficus & oleæ quibus aura mollior deſtinata é ut naturæ magnificẽtiã hãc eé qui dixerit uim adhibentis ut ĩ unum cõueniãt inter ſe repugnãtia ãniq; tẽpor̃ cõtẽtiõe bona uelut ſingula peculiari ſtudio terræ fouerét. Non enĩ ſolũ nutrit ꝑter opinionẽ poma uaria: ſed ẽt ſeruat: egregia quidẽ & quodãmõ regnãtia. Vuas & carices ſine intermiſſione. x. menſibus ſuggerit: cæteros uero fructus anni ſpatio ſeneſcentes. Nã ꝑter aeris lenitatẽ & fonte quoq; irrigaẽ uberrimo: qui capharneũ ab indigenis appellaẽ. Eũ nõnulli uenã eẽ. Nihili fluminis opinãẽ q̃ ſimiles coracino ſicut lacus generat piſces. Longitudo aũt regionis æque ac littora cognominis lacus. xxx. ſtadiis extendiẽ & latitudo. xx. Hor̃ quidẽ natura eiuſmodi eſt.

Cap. XXXI.

QUẽ ſpaſianus aũt ꝑfectis ratibus impoſita manu militũ quanta in eo qui lacu effugerãt ſatis eſſe una ꝓpehitur. Illi autẽ neq; cõpulſi ad terrã euadendi facultatem habebant infeſtis oĩbus neq; nauali bello pari conditiõe pugnãdi. Nam & ſcaphæ paruæ atq; piraticæ aduerſus rates infirmæ erant & cũ paucis ſinguli ueherenẽ cũctis aſtãtibus romanis appropinquare metuebant. Verũtamen circũ rates nauigando non nunquã etiã prope accedendo lapidibus romanos eminus appetebant: aut cõminus etiã irritando feriebant plus autẽ ipſis utroq; mõ nocebaẽ. Nec enĩ ſaxis q̃quã præter crebros ſonitus agebãt: quoniã cõtra ſeptos armis iacebanẽ contiguiq; ſagittis eor̃ efficiebanẽ. Etſi accedere ꝓpius auſi fuiſſent priuſq; facerent aliqd patiebanẽ: cũq; his nauigiis mergebanẽ. Multos aũt uulnera inferre tentãtiũ qui plus contĩgi poſſent alios deſiliẽdo ĩ ſcaphas romani gladiis tranſfigebant. Nonnullos cõcurrentibus inter ſe ratibus ĩ medio depræhẽſos cũ nauiculis capiebãt. Submerſor̃ aũt qui capita ſuſtuliſſent aut ſagittis præueniebanẽ aut ratibus occupabanẽ: & ſi deſperatione cõpulſi inimici adnare tentaſſent: eis uel manus uel capita trũcabãẽ: plurimuſq; paſſim ac uarius erat interitus eor̃: donec in fugam uerſi cæteri terræ appulſi ſunt: circũcluſis nauiculis ſuis. Effuſi aũt multi quidẽ in ipſo lacu tælis cõfigebanẽ: multos uero in terrã egreſſos peremerũt romani. Mixtum autẽ ſanguine plenũq; cadaueribus cerneres totum lacum. Nullus enĩ ſaluus euaſit. Acerbus aũt ſecutis diebus odor illam regionẽ oppreſſit & facies. Nam littora quidẽ naufragiis ſimul plena erant & corpori bus tumidis. Caleſcentes aũt ac tabefacti mortui cæli tractũ corrumpebant: ut non iudæis ſolũ ille caſus miſerabilis uideretur: uerũ etiã factoribus ipſis eſſet iuiſus. Iſte quidẽ illius ꝓlii naualis exitus fuit. Perierunt cũ his qui pridẽ in ciuitate cecidere ſex milia & quingenti.

Capitulum. XXXI.

ET Veſpaſianus pugna pacta pro tribunali apud Taricheas reſidens aduenã populum ab indigenis ſecernebat: qui actor belli extitiſſe uidebatur: & an hi quoq; ſeruandi eſſent cũ rectoribus deliberabat. Tunc aũt affirmantibus eor̃ liberationẽ detrimẽto futurã. nec enĩ dimiſſos quieſcere poſſe hoíes: qui & patriis carerent uimq; adhibere ac bellũ iferr̃ poſſẽt ad quos cõfugiſſent Veſpaſiãus ſalute qdẽ ĩdignos eé eos cõtraq; ſeruatores ſuos nouerat euaſuros: ſed de eor̃ mortis q̃litate cogitabat. Nã ſi tibi occideren̄ non ꝓfuturos ſupplicabaẽ ĩdigenas tot apud ſe ſupplices obtrũcari fideq; ĩterpoſita deditis uĩ pigebat afferre.

Vegr ab aïcis ſupabaſ: nihil in iudæos cõmittī poſſe dicẽtibus. quodq; utile eẽt honeſto debere præponere: cũ utrũq; obtinere nõ poſſet. Indubitata igitur conceſſa licentia ſolo eos itinere qđ Tiberiada duceret exire permiſit. Cunq; illi facile his quæ cuperent credidiſſent: & quia iuſſum fuerat comitati: neq; pecuniis ſuis quicquã metuẽtes abirent totam quidẽ a tiberiada uſq; uiam romani ne quis euaderet occupauerunt: eoſque in ciuitatẽ cõcluſos mox inſecutos Veſpaſianus omnes in amphitheatri ſtadio conſtituit. Et ſeniores quidẽ cũ ībellibus qui mille ducenti erant iuſſit occidi: iuuenũ aũt ulidiſſimos ſex milia lectos ad iſthmõ neroni tranſmiſit. Cæteram uero multitudinẽ. xxx. milia & quadringentos uendidit: præter alios quos agrippæ donauerat. Nã his qui ex eius regno eſſent facere qđ uellet ipſe permiſit. Verũ & iſtos rex uẽdidit. Reliquũ tamen uulgus qui erat Traconide & Gaulanite & coppeni: pluresque & Cadarite ſeditioſi & fugitiui: & quibus pro pacis bello conciliarent. Capti ſunt autem ſexto idus ſeptembris.

Ioſephī de bello iudaico liber quartus Incipit.

Vicũq; aũt iudæi iotapatis extiſis a rõanis defecerant: hī ſe ad eos poſt quã taricheate ſupati ſunt applicabant: oīaq; rõani caſtella & ciuitates cœperãt: p̃ter iſcala & qui montẽ itabiriũ occuparant. Cũ his aũt rebellarat gamara ciuitas cõtra taricheas poſita ſupra lacũ quæ ad fines pertinebant Agrippæ: itẽq; Sotanin & ſeleutia. Et he quidẽ gaulanitidis regiones erant ãbæ. Sotanin ſup̃ioris p̃tis cui nomẽ eſt Gaulana & iferioris gamala. Seleutia uero ad lacũ ſemecoli. xxx. latũ &. lx. ſtadiis longũ. paludeſq; ſuas ad daphnẽ uſq; tendentẽ. Quæ regio cũ alias ſit delicioſa: tamẽ fontes habet qui minorẽ quẽ ſic appellãt iordanẽ halantes ſub aureo iouis tẽplo in maiorẽ deducũt. Sotanī quidẽ ac ſeleutiã colẽtes ī principio defectiõis agrippa ſibi fœdere ſotiauerat: gamala uero ei nõ cedebat freta locor̃ difficultate ãplius quã iotapata iugum nãq; aſper̃ ex alto monte deductũ mediã ceruicẽ erigit: & ubi ſupeminet in longitudinẽ tenditur: tantũ cõtra decliue quantũ a tergo ut cameli ſimilitudinẽ præferat: ut nomẽ etiã duxit niſi q; expreſſam uocabuli ſignificationẽ īdigenæ ſeruare nõ poſſunt. Et a fronte quidẽ ac lateribus in ualles inuias ſcindit. Poſt uero quã de monte pendet paululũ difficultate refugit. Verũ & hanc partẽ per obliquũ exciſa foſſa indigenæ deuiã fecerant. Domus aũt crebræ & uiciſſim per prona erãt ædificatæ: & nimio p̃cipitio caſuro ſimiles. Ciuitas intra ſe decurrebat in meridiẽ uergens Auſtralis uero collis immenſa æditus altitudine uſum arcis ſine muro ciuitati præbebat: ruſpeſq; ſuperior ad profundam pertinens uallem. Fons autem intra muros erat in quem oppidum deſinebat. Quãuis autem natura non expugnabilis eſſet ciuitas: tamen etiam ioſippus cum murorum eam ambitu cingeret foſſis & cuniculis reddidit fortiorem. Eius autem habitatores natura quidem loci confidentiores erant quam hyotapateni ſed multo pauciores minuſq; pugnatores ſituſq; freti difficultate plures eſſe hoſtibus putabant. Nam plena erat ciuitas: multiſq; in eã q; eſſet tutiſſima confugientibus. Vnde ab Agrippa quoq; præmiſſis ad obſidionem per menſes ſeptem reſtitere. Veſpaſianus aũt ,pfectus ex amathũte ubi pro tiberiade poſuerat caſtra: amatus aũt ſi quis nomẽ interpretaſ aquæ calidæ uocãtur ibi enī eiuſmõi fons eſt ſanãdis corpor̃ uitiis idoneus: gamala p̃uenit: & totã quidẽ ciuitatẽ ita: ut diximus: poſitã cuſtodia circũuallare neqbat Qua uero fieri poſſet excubias collocauit montẽq; occupat ſuperiorẽ. In quo milites caſtris ita ut aſſolet & muro circũdatis opus aggerum poſtremo aggrediuntur. Et aperte quidem orientis ſummo ſupra ciuitatem loco turris erat: ubi & quintadecima legio necnon & quinta contra medíam ciuitatem operabantur: foſſas aũt decima repleuit & ualles: & inter hæc agrippam regẽ cũ acceſſiſſet ad muros eorũq; defenſoribus de traditõe loqui tẽtaret: fundibulor̃ quidã ad dextrũ cubitũ lapide p̃cutit. Et ille quidẽ ,pterea familiaribus ſuis circũſeptus eſt: rõanos autẽ ira ſimul ob regem ſuiq; metus ad obſidionẽ ,ptinus incitauit nullum iudæos crudelitatis modum in alienigenas atq; hoſtes prætermiſſum ire credentes: qui circa gentilẽ ſuum & eor̃ quæ ipſis cõducerent ſuaſorẽ tam īmanes fuiſſent. Aggeribus aũt manus multitudíe opiſq; cõſuetudíe cito perfectis machinas applicabant. Cares aũt & ioſippus: nãq; ipſi erãt oppidanor̃ potẽtiſſimi: armatos quidem licet metu perculſos ordinauere: & quãquã nõ diu obſidionẽ poſſe ſuſtinere arbitrabãſ quibus aquæ itemq; alia uſui neccãria nõ ſufficerent: adhortati tamen eos ad mœnia produxerunt. Et pauliſper quidem machinis aduenientibus repugnarunt. Baliſtis aũt tormentiſq; perculſi in oppidum receſſerunt. Itaque romani tribus ex locis aggreſſi murum arietibus quatiunt & qua deiectus fuerat īfuſi magno cum armorum ſtrepitu ac turbar̃ ſonitu ipſi quoq; ſuper ulu-

lantes cū oppidanis confligebant. Illi aūt ad primos aditus interim pertinaces romanis ne ultra progrederentur obstabant. Cæterum ui multitudinis superati undiq; ad excelsa ciuitatis loca fugiunt. Deinde reuertentes instantibus sibi hostibus incūbunt: eosq; impingendo per decliuia locorum difficultate & āgustia depressos interficiebant. Romani aūt cū neq; a uertice iminētibus repugnare: neq; in partem aliquā euadere possent pronos eos urgentibus sociis in domos hostiū plano contiguas refugiebant. Sed repletæ labebant' q; pondus sustinere non poterant. Vnaq; deiecta multa inferiores: item illæ alias deturpabant. Ea res plurimos romanoꝝ morte cōsumpsit. Incerti enī quid facerent quāuis subsidere tecta uiderēt: tamen eo cōuolabant atq; ita multi quidem ruinis opprimebant'. Non pauci uero subterfugientes parte corporis occupabant' Plurimi aūt puluere suffocati moriebant'. Sed ea gamalēses per se fieri existimabāt: ꝑpriaq; incōmoda negligentes magis instabant: hostesq; intecta sua labentes sustentādo cōpellebāt. Qui uero per āngustos uiaꝝ cliuos cecidissent: eos tælis desuper missis interficiebant. Et ruinæ quidē lapidū copiam ferrum uero mortui hostes eis dabant. Cæsoꝝ enī gladios auferentes his contra semineces utebantur: multis iam procūbentibus tectis semet ꝓiiciendo moriebant': tergaq; dantibus ne fuga quidē facilis erat. Viaꝝ nanq; ignorantia & caligine pulueris alius aliū non agnoscentes perrabant & circa se sternebantur. Sed illi quidē uis reperto exitu ab oppido recesserunt.

¶ Capitulum. II.

QEspasianus autem qui laborantibus semper interfuit: scæuissimo dolore perculsus cū super militē ruere ciuitatem uideret: ꝑpriæ tuitionis oblitus clam paulatī superiore oppido locū prendit: ibiq; inter media pericula cū paucis oīno relinquitur. Nec enim aderat tunc ei filius Titus ad Mutianū pridem Syriam missus. Et dare quidem terga neq; tutum neq; honestum sibi putabat. Rerum autem quas ab adolescētia gesserat ac propriæ uirtutis memoria quasi deo repletus corpora sociorum atque arma condens & cum quibus hi bellum his una uertice deuouens sustinebat. & qui neq; uirorum neq; tælorum multitudinem formidans manebat: donec eius animi obstinationem hostes diuinam esse reputantes impetum remiserunt. Illis autem iam infirmius oppugnātibus ipse pedem referens non prius terga ostendit quam extra muros egressus est. Plurimi quidem rōani milites in ea pugna ceciderunt & iter eos Ebutius decatharcus non eo tamen prælio quo periit: sed ubique antea fortissimus compro batus quiq; plurimis malis iudæos affecisset. In ea pugna gallus quidā nomīe Ecatontharcus cū x. militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitatores dum cernerent quod in romanis fuisset consilium populis inter se fabulantibus. Hoc audito: nam & ipse Syrus erat: & hi quos secum habebat nocte illos aggreditur: omnibusq; mactatis ad romāos saluus cū militibus euadit.

¶ Capitulum. III.

QEspasianus autem mœrere exercitum aduersis casibus uidens: q; q; nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiusq; rei magis eos pudere q; solum ducem in periculis reliquissent consolandos putabat. De se quidem nihil dicens ne quem uel initō culpasse uideretur. Oportere autem inquiens quæ cōmunia essent fortiter ferre naturam belli cogitantes: q; q; nusquā eueniat sine cruore uictoria: iterumq; habeat fortuna regressum. Multis tunc iudæorum milibus interfectis exiguam pro his stipem sæpe pendisse fortunæ. Atque ut iactantium esset nimis secundis rebus insolescere: ita esse ignauorum in offensionibus trepidare. Velox enim esset in utrūq; mutatio: & ille uir fortis scilicet maneat cuius sobrius erit & animus in rebus quoq; ifeliciter gestis ut idem habeatur rectis consiliis pcā restituens: quāq; ea quæ nunc acciderunt neq; molitia uestra neq; iudæoꝝ uirtus effecit. Nam & illis pugnæ melioris & nobis deterioris causa fuit difficultas locoꝝ. Qua in re nimiꝝ quis repræhēderit alacritatis uestræ temeritatē. Nam cū hostes in excelsiori loco refugissent manus continere debuistis: neq; sūmo uertice cōstituta seq; picula: sed capta iferiori ciuitate: paulatī eos q; refugerāt ad tuitōrem uobis & stabilē pugnā reuocare. Nunc aūt imoderata festinatiōe uincēdi q̄ id incaute fieret non curastis. Inconsultus aūt & furibundus impetus belli a romanis alienus est: qui cuncta ordine peritiaq; ꝑficimus: barbarisq; conueniens & quo iudæi maxīe possident'. Oportet igit' nos ad ꝑpriā uirtutem accurrere atq; indignitati offensionis irasci potiusq; mœrere. Optimum autem quisq; de sua manu solatiū quærat. Ita enī fiet & amissos ulciscamur: & ī eos a q̄bus ꝑempti sunt uindicemus. Ipse aūt ita ut nunc feci expiar: atq; nos pugnādi prius ad bella ꝑgere & nouissimus ide discedere. Ille q̄dem his dictis recreauit exercitum. At gamalēses bene gesta re paulisper animos erexere: quæ nulla ratione magnificeq; ꝑuenerat. Mox autem reputantes ablatam sibi esse fœderis spem: quodq; minīe possent effugere: iam enim uictus eos defecerat: uæhementer dolebant: animosque remiserant. Nec tamen quatenus ualebant salutem suam negligebant: sed

tam disturbatas partes muri qui erant fortissimi quã integras cæteri amplexi custodiebant. Romanis autem construentibus aggeres iterumque tentantibus irruptionem multi ex ciuitate per ualles deuias qua nulli custodes erant & per cloacas diffugiebant. Eos qui metu ne caperentur ibi remanerent inopia consumebat. Solum autem undiq; alimenta qui pugnare possent congerebant. Sed illi quidem in huiusmodi cladibus perdurabant.

Cap. IIII.

QVespasianus autem inter curas obsidionis subsidiũ opus aggreditur aduersus eos qui montem ita birium occupauerant inter campum magnum & Scitopolim situm: cuius altitudo quidem .xxx. stadiis consurgens septentrionali tractu inaccessa est. In uertice autem uiginti stadiorum planities patet tota muro circundata. Hunc autem totum ambitum quadraginta diebus ædificauerat iosippus: & alias ei materias & aquas suggerẽtibus locis inferioribus. Solam enim incolæ pluuiam habebant. Magna igitur in eo multitudine congregata Vespasianus placidum cum sexcentis equitibus dirigit. Huic autem subeundi quidẽ montis ratio nulla erat. Multos autem fœderis ac ueniæ spe hortabatur ad pacem: & descendebant ad eum: ipsi quoque insidias molientes. Nam & placidus eo studio mitissime cum his loquebatur ut eos in planitie caperet: illique tanquam dictis obedientes ad eum ueniebant ut incautum aggrederẽtur. Vicit autẽ astutia placidi. Cœpto enim a iudæis prælio assimulat fugam: & postquam insequentes ad magnam partem campi bellum exiit: reflectit in eos equitum mãus plurimisq; in terga uersis aliquos interfecit. Semotam uero multitudinem cæteram ab ascensu coercet. Itaq; alii itabirio relicto in Hierosolymam refugiebant, indigenæ autem fide accepta q; eis aqua defecerat & se & montem placido tradiderunt.

Capitulum. V.

HPud gamalam uero degentium audacissimi quiq; dispersi latebant. Imbelles autem fame corrumpebantur. At uero pugnantium manus obsidionem sustinebat donec euenit secundo & uigesimo die mensis octobris: ut tres ex quita legione milites circa matutinas uigilias æditissimam præ cæteris turrim quæ in sua parte fuerat subirent: eãque occulte suffoderent cum appositi ei custodes neque adeũtes eos: nox enim erat: nec postquã adire sensissent: idem milites cauendo ne strepitus fieret quinq; saxis durissimis euolutis resiliũt. Subitoque cum magno sonitu decidit: unaque custodes præcipitantur. At uero qui per alias custodias erant perturbati fugiebant: multos euadere ausos peremere romani. Inter quos etiam iosen super dirutam muri partem quidam iaculo percussum interfecit. Intus autem ciuitatem degentibus sono concussis multus erat pauor atq; discursus tanquã omnes essent hostes ingressi. Tuncq; glares ægrotus & iacens defecit cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortem. Romani autem tunc temporis peccati memores usq; ad uigesimam & tertiam diem supradicti mensis oppidum non sunt ingressi. Titus autem aderat indignatiõe uulneris qd romanos se absente perculerat ducentis equitibus præter pedites lectis ociose ciuitatem introiuit. Eoq; prætergresso uigiles quidem ubi senserunt ad arma properabant. Cognito autem ĩtus constituto eius ingressu: alii raptis liberis trahentes etiam coniuges cum ululatu & exclamatiõibus in arcem refugiebant: alii Tito occurrentes sine intermissione trucidabantur. Qui uero prohibiti essent in arcẽ recurrere: nescii quid facerent romanorum præsidiis incidebant. Vbiq; autẽ infinitus morientium gemitus: perq; prona loca effusus cruor totum oppidum diluebat.

Capitulum. VI.

IN eos qui arcem occupauerant omnem Vespasianus inducit exercitum. Erat autem saxosus & accessu difficillimus uertex in immensum æditus: & undiq; circũ hostium multitudine preceps. Vnde romanos ad se adeuntes: alios tælis & præterea saxis deolutis ulciscebantur iudæi cum ipsos excelso loco positos nullæ sagittæ contingerent. Verum ad eorum interitum diuino munere quodam turbo exoritur romanorum quidem tæla in eos ferens: ipsorum autem a romanis pellens & obliqua traducens ut nequæ in præruptis consistere propter uiolentiam flatus possent cum nihil esset immobile: neque hostes ad se accedentes uidere. Itaq; supgressi romani eos circũueniũt: & alios qdem repugnantes ante capiebant. In omnes autẽ uæhementius sæuiebãt illoꝝ memoria: quos in primo cõgressu pdiderãt. Multi ãt undiq; circũcluſi despatione salutis filios & cõiuges & semetipsos in uallẽ p̃cipites dabant: q̃ sub arce in ꝑfundũ patebat. Euenit autẽ ut ipsoꝝ in se qui capti fuerãt ĩmanitate lenior existeret ira cũdia romanoꝝ. Ab his enĩ q̃tuor milia pempta sũt. Qui uero se p̃cipitauerũt qnq; milia sũt repti. Necq; quisquã p̃ter duas mulieres saluus euasit: quæ sorores erant philippi filiæ: qui philippus iacuno genitus esset insigni uiro & qui sub agrippa rege tetrarches fuerat. Seruatæ sunt autem q; excidii tẽpore romanoꝝ impetum latuere. Nec enim uel infantibus pepercere quorũ multos

singuli raptos ex arce proiiciebant. gamala quidem hoc modo exciſa eſt tertio& uigeſimo die menſis octobris:quæ.xx.& primo die mẽſis ſeptembris ceperat rebellare.

¶Capitulum.VII.

NAmq; ſolum giſcala municipium galileæ reſtabat indomitum:cuius multitudo pacis ſtudio tenebatur:q; erant plæriq; agricolæ ſpemq; ſuam ſemper in fructibus collocauerant.Non paruæ autem manus latrocinali permixtione corrupti erãt quo morbo etiã nonnulli ciuium laborabant. Hos aũt ad defectionẽ ipellebat leui cuiuſdã filius ioannes hõ ueneficus & fallax:uariuſq; moribus & ĩmoderata ſpare prõptus:miroq; modo quæ ſperaſſet efficiens atq; omnibus iam cognitus qđ affectandæ ſibi potentiæ cauſa bellũ amaret. Huic apud giſcala ſeditioſoꝝ turba parebat:quoꝝ cauſa populus etiã legatos fortaſſe de traditõ ne miſſurus rõanoꝝ tamẽ cõgreſſum in parte belli præſtolabaẽ.Et ueſpaſianus cõtra hos quidẽ Titum cũ equitibus mille decimã uero legionẽ circa Scitopolim mittit:cũ reliquis auteẽ duabus Cæſareã ipſe regreditur:dandã his ex labore continuo requiẽ putans ex ciuitatũ copiis eorũque corpora:itemq; animos ad futura certamina exiſtimãs eſſe refouendos.Nec enĩ exiguũ ſibi labo rem ſupeſſe de hieroſolymis præuidebat quæ & regalis eſſet ciuitas: & cunctæ nationi pſtaret. His aũt qui ex bello fugiſſent in eam confluentibus etiã naturalis munitio: itemq; muroꝝ eius conſtructio non minimã ei ſollicitudinẽ comparabat:cũ uiroꝝ ſpiritum & audaciam & ſine muris inexpugnabilem eſſe cogitaret:ob eamq; rem milites uelut Athletas ante certamina oportere curari.Tito autem giſcala:equitando enim ad eam acceſſerat aggreſſione capi facilis uidebaẽ. Sciens tamen q; ea ui capta paſſim a militibus populus:abſumeretur.Náq; ſatiatus erat ipſe iam cædibus miſerans multitudinem etiam ſine ullo diſcrimine cum nocentibus intereuntem:pactione magis ſubigere ciuitatem uolebat. Itaq; plenis hominũ muris:quo ꝝ plæriq; pditæ factõis erant mirari ſe ait quonam freti conſilio cunctis iam ciuitatibus captis illi ſoli Romanorum a ma operirẽtur: cum uiderent multo quidem munitiora oppida uno impetu fuiſſe ſubmerſa:ſecuros autem fortunis ſuis potiri qui Romanorum dextris credidiſſent. Quas quidem etiam nunc illis ait ſe porrigere.neq; ob inſolentiam ſuccenſere: quia ſpem libertatis ignoſcendam putaret. Non tamen etiam ſi quis impoſſibilia uellet perſeueraret. Quod ſi dictis humaniſſimis non paruiſſet fidem dextris habuiſſent expertum iri arma crudelia iam cognituros eſſe mœnia ſua ludum fore machinis Romanorum:qui confidentes ſoli ſeſe oſtentarent arrogantes eſſe capturos.His dictis popularium quidem neminem non quidem reſpondere:ſed ne ad murum quidem licuit aſcendere:quia totum latrones præuenerant & cuſtodes erant portis appoſiti ne quis uel ad fœdus prodiret:uel equitum quenquam in ciuitate reciperet.Ioannes autem & ipſe complecti conditiones ait ita aut perſuaſurum aut neceſſitatem belli renitentibus adhibiturũ.Illum tunc diem iudæorum legi oportere concedi:quoniam ſicut arma mouere:ita etiam de pace cõuenire nephas eſſe putaretur. Nam & romanos ſcire q; ab omni ceſſarent opere dierum ſeptem circuitu. Quam ſi temeraſſent non minus cœtus quam qui agerent piaculum commiſſuros: ipſumq; Titum nullum ſibi ex mora ſtipendium formidandum.quod enim unius noctis ſpaciũ præter fugæ conſilium cœperit præſertim cum id obſeruare circumſedenti nemo prohibeat.ſibi autem magnum eſſe lucrum nulla in re deſpicere patrios mores. Et illum decere qui pacem non ſperantibus indulgent: legem quoq; ſeruare ſeruatis.His titum ioãnes fallere conabatur:nõ tantum pro ſeptimi diei religione quantum pro ſua ſalute ſolicitus. Verebatur ne ſtatim capta ciuitate ſolus deſtitueretur:qui totum in nocte ac fuga uitæ ſpem collocaſſet. Verum profecto dei nutu in excidium Hieroſolymorum Ioannem ſaluum eſſe cupientis factum eſt: ut nõ ſolum indutiarum cauſationem. Titus admitteret:uerum etiam in ſuperiori parte ab oppido caſtra poneret ad diſſam qui meditaraneus eſt Tyriorũ uicus ualidiſſimus galileis ſemper exoſus. Nocte autem Ioannes cum nullas Romanorum excubias circa oppidum uideret arrepto tempore non ſolum his quos circa ſe habebat armatos:ſed etiam ſenioribus plurimis cum familiis abductis in Hieroſolymam fugiebat. Sed uſque ad uigeſimum quidem ſtadium fieri poſſe uidebaẽ: ut mulieres ac pueros aliamque multitudinem ſecum duceret homo quem captiuitatis itemque ſalutis metus urgeret. Vltra uero procedente eo reliquebatur & oriebatur atrox remanẽtium fletus. Quanto enim quiſque procul a ſuis aberat: tanto propiorem ſe hoſtibus credebat.Iamque affore qui ſe caperent exiſtimantes neceſſario pauitabant: & ad crepitum ipſorum curſus ſaciebat aſſidue reſpectabant:uelut inſtantibus quos fugiſſent:multique ſimul ruebant & circa uiam plurimos certamen præcedentium conterrebat.Miſerabile aũt fœminaꝝ & infantium erat excidium. Aut ſi quam iactare uocem:nonnullæ uiros aut propinquos ut ſe operirentur orabant. Sed Ioannis exhortatio ſuꝑerabat ut ſeipſos ſeruarent inclamantis eoq; confugerent.unde

remanẽtibus etiam ſi raperentur pœnas a romãis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant ut cuiq; uirium fuit cito diſperſa eſt. Luce uero Tytus ad muros aderat fœderis cauſa. populus autem portis ei patefactis cum coniugibus adeuntes tanquã benemrito: & qui cuſtodia ciuitatem liberaſſet laudibus prædicabant. Simulq; ioannis fugã ſignificantes ut & ſibi parceret obſecrabant & eos qui nouarum rerum cupidi reliqui ſupereſſent ulciſceretur: ille aũt precibus populi poſtulatus equitum partem ut ioannem perſequeretur dirigit. Sed eum quidem occupare nequiuere: q; antequam uenerant in Hieroſolyimam ſeſe receperat. Vna uero fugientes prope ad duo milia perimunt: mulieres ac pueros paulominus quã tria milia circunactos reducunt. Titus autem indigne ferebat non ſtatim a ioanne pœnas fraudis exactas. Irato uero animo ſatis eſſe qđ ſpe deciderat ad ſolatium putans captiuo; & qui trucidati fuerant multitudinem ĩ oppidum cũ fauore ingreditur: iuſſiſq; militibus minimam muri partem iure poſſeſſionis abrumpere minitando magiſquã puniendo reprimebat perturbatæ ciuitatis auctores. multos enim propter odia domeſtica uel proprias inimicicias delatores innocentiæ fore credebat: ſi dignos pœna diſcerneret: melius noxium relinqueret metu ſuſpenſum: quã immeritum quemquã cum eo perdere gratius exiſtimabat. Illum enim fortaſſis modeſtiorem futurum: uel metu ſupplitii: uel quod erubeſceret præteritorum criminum uenia: ſine cauſa uero morientiũ pœna nullo modo corrigi poſſe. Præſidiis tunc ciuitatem circumdedit: quæ tam nouarum rerum ſtudioſos compeſcerent quã pro pace ſentiẽtes quod ſibi relicturus erat maiore fuducia firmarent. Galilea quidem tota poſt quã multo ſudore romanos exercuit hoc modo ſubacta eſt.

Capitulum. VIII.

HPud hieroſolymam uero ad ioannis introitum omnis populus erat effuſus: & circa ſingulos qui una confugerẽt nũeroſa turba collecti: quos fines cladis experti eſſent percontabantur: illorum autem feruens anhelitus neceſſitatem ſignificabat. Verum tuuc in malis quoq; ſibi arrogabant. Non romanorum uim fuiſſe dicentes ſed ſponte ueniſſe: ut cum his ex cautiori loco pugnarent. Inconſultorum enim atq; inutilium eſſe hominum incaute pro giſcalis & iualidis municipiis periclitari: cum arma uigoremq; opporteat pro metropoli ſuſcipere atq; ſeruare: ſignificando tamen excidium giſcalorum etiam quam dicebant honeſtam diſceſſionem ſuam ut primi fugam eſſe intelligerent prodiderũt. Auditis autem quæ captiui pertulere non mediocris populum perturbatio tenuit: magnumque id eſſe argumentum proprii reputabãt excidii. At ioannes qui eo; quos reliquerat cã minus erubeſcebat: ſingulos ãt circuiens ſpe ad bellũ icitabat: infirmitatẽ rõano; aſſerens: ,ppriáq; uirtutẽ extollens: & iperatorum ea cauillatiõe inſcitã decipiens: q; etiã ſi pœnas ſumerẽt: nunquã hieroſolymo; murũ tranſgrederentur rõani: qui ,p galileo; uicis tanta mala pertuliſſent atq; in eo; muris machinas contriuiſſent. His eius dictis magna quidẽ corrũpebaẽ iuuenũ manus. Prudentio; aũt atq; ſeniorũ nemo erat qui nõ futura proſpiciens uelut iam perditã ciuitatẽ lugeret. Et populus quidẽ ĩ ea cõfuſione tunc erat. At uero per territoriũ manus agreſtiũ ante ſeditionẽ quæ hieroſolymis orta ẽ diſcordare iam cœperat. Titus enĩ a giſcalis cæſareã. Veſpaſianus aũt a cæſarea Lamnũ & azotũ proſectus utrũq; ſubegit: ipoſitiſq; illic præſidiis reuertebaẽ: maximã ducens eo; multitudinem qui ſe fœdere ſociauerãt. Singulas aũt ciuitates tumultus bellũq; inteſtinũ exagitabat quantũq; a romanis reſpiraſſent in ſe ipſos manus uertebãt: cũ inter amatores belli ac pacis cupidos eẽt ſcæua contẽtio dudũq; concordiũ pertinacia primo intra domos accenderet. Deinde ĩter ſe amiciſſimi populi diſſiderent: & ad ſimilia uolentes quiſq; cõueniens aperte iam coacta multitudie rebellaret. Itaq; diſſenſiones quidẽ apud oẽs erant. uouitatis aũt armorũq; cupientes ſenibus ac ſobriis iuuentute atq; audacia præſtabãt. Primo aũt ĩdigena; ſinguli prædari cœperũt. Deinde ex compoſito confertis cuneis per territoriũ latrocinabantur: ut quod ad crudelitatẽ atq; iniuſticiã ſpectat nihil a romanis gentilis abeſſent: atq; ab ipſis qui uaſtabantur illatũ a romanis excidium leuius uideretur. Ciuitatũ uero cuſtodes partĩ qa defatigare pigeret: partĩ odio nationis aut nulli aut minimi erant male affectos auxilio: donec rapina; ſocietate undiq; congregatim collegio; latrocinalium principes atq; in agmen conflati hieroſolymis irrumpunt. Quæ ciuitas a nullo regebatur: & more primo gentiles omnes ſine obſeruatione recipiebat: tunc præcipue exiſtimantibus uniuerſos qui ſuperinfluerent adiumento & beniuolentia uenire. Quæ quidem res etiam ſine diſſenſione ciuitatem poſtea peſſundedit: eo q; iners & inutilis multitudo quæ pugnacibus ſufficere poſſunt alimenta cõſumpſit. Hiſq; præter bellum etiam ſeditionẽ famemq; cõparauit: aliiq; latrones ex agris eo trãſgreſſi ac multo ſcæuiores quos ĩtus ĩuenere ſociati nullũ atrox facinus ĩtermittebãt. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebanẽ audaciã; ſed uſq; ad cædes ruinæ fiebant non clam neque per noctem aut quoſlibet homines uerum luce palam nobiliſſimos

quoſq; ad oriendo. Nam primum Antipan regii generis uirum & adeo potentiſſimũ ciuium ut etiam publicos theſauros fidei ſuæ permiſſos haberet cõpræhenſum cuſtodia tradiderunt. Poſt hunc etiam Leuiam quendam inſignem uirum & Pheriam filium Rageti & ipſum Ragetum regalis ſimiliter utrunq; familiæ omneſq; præterea qui præteritorũ præſtare aliis uidebantur. Gra uis autem metus populum poſſidebat: & uelut occupata ciuitate ſalutem propriam quiſq; curabat. illi aũt clauſoꝝ uinculis non fuere contenti: neq; tutum arbitrabantur e põtentia uiros diutius cuſtodire. Nam & ipſos & domos eoꝝ non paucos uiros frequentare ac per hoc ad ulciſcẽdum eſſe idoneos & præterea rebellatuꝝ fortaſſe populũ iniquitate cõmotum. Decreto igitur eos occidi mittunt quendã de ſuo numero ioannẽ ad cædes promptiſſimum: qui lingua patria Dorcadis filius dicebatur: eumq; alii decem armati gladiis ſecuti ad carcerẽ: ibi quos reperiſſent interficiunt. Fingebant aũt huius imaniſſimi ſceleris cauſam cũ romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuiſſe: cõiſque libertatis proditores interemiſſe dicebant: prorſus ut audacia ſua tanquã ſeruatores ciuitatis ac bene de ea meriti gloriarent. Euenit aũt populũ quidẽ ad hæc humilitatis ac formidis illos uero inſolentiæ progredi: ut in eoꝝ eſſet arbitrio etiã pontificum deſignatõ. Deniq; familiis abrogatis unde per ſucceſſionẽ pontifices creabãtur: icognitos atq; ignobiles conſtituebant: ut impiorum facinoꝝ ſocios haberent. Nam qui ſupra meritũ ſummos honores adepti erant his obediebant neceſſario qui ſibi eos præſtiterant quoniã & dignitate prædictos uariis machinis fictiſq; ſermonibus cõmittebant opportunitatẽ ex eoꝝ qui ſe ꝓhibere poterant cõtentione captantes: donec hominũ perſecutione ſaciati in diuinitatẽ contumelias trãſtulerunt: pedibuſque pollutis in ſanctũ locũ introire ceperunt. Iamq; populo contra eos concitato nanq; auctor erat Ananus æuo maximus pontificũ itemq; ſapientiſſimus & qui fortaſſis ciuitatẽ conſeruaſſet ſi inſidiatoꝝ manus potuiſſet effugere illi templũ dei aduerſus populi turbã caſtellum ac profugium ſibi fecere: quod pro domicilio habeant tyrannidis. Acerbis autem admiſcebatur etiã cauillatio: quæ præ cæteris eoꝝ factis erat dolori. Tentando enim quanto metu populus teneretur ſuaſq; uires explorando ſorte pontifices creare conati ſunt: cum his: ut diximus: ex familiis ſucceſſio deberetur. Huic autem fraudi mos antiquitus obtendebatur. Nam & ſolum ſorte pontificatum deferri ſolitum fuiſſe dicebant. re aũt uera lege de genere erat abrogatio firmatus atq; his ad potentiam quæ ſibi deſignandoꝝ magiſtratuum licentiam compararent. Itaq; una ſacratarum tribuum accita quæ Emacin appellatur pontificem ſortiebantur: caſuque locus exiit homini per quem maxime eorum iniquitas demõſtrata eſt ſancti quidam filius Meli ex uico Aratha non ſolum non ex pontificibus orto: ſed aperte quid eſſet pontificatus propter ruſticitatem penitus neſciente. Deniq; inuitum eum rure abſtractum ut in ſcæna fieri ſolet: aliena ornauere perſona: indutumq; ſacra ueſte quid facere deberet ſubito inſtituebant: ludumq; & iocũ eſſe tantum nefas arbitrabantur. Cæteri quidem ſacerdotes procul ſpectante ludibrio legem haberi lachrymas uix tenebant: honoreſq; ſacroꝝ ſolui grauiter ingemebant. Populus tamen hanc eorum audaciam non tulit ſed omnes quaſi ad deponendam tyrannidẽ animos intenderant. Nã qui præſtare cæteris uidebantur giorgion ioſippi filius & ſymeon gamalielis tam ſingulos circũeuntes quam ſimul uniuerſos in cõtionibus hortabantur: quo tandem aliquando libertatis corruptores ultum irent: ſanctumque locum hominibus ſceleratis purgare properarent. Pontifices etiã probatiſſimi gamala quidem filius iezuram aut ananus populum frequenter in cœtibus ex probrando eius ſegnitiem contra zolotas excitauerunt. Ita enim ſeipſi uocabant: uti bonarum profeſſionum æmuli: ac non qui peſſimam facinorum immanitatem ſuperaſſent. Itaq; in contionem populo congregato: cunctiſq; indignantibus occupationes ſanctorum itemque rapinas & cædes: nondum autem promptis ad ulciſcendum propterea q̃ in expugnabiles. id enim uerũ erat zelotæ putabantur: ſtans inter eos medius ananus & ad legem crebro reſpectans cum lachrymis oppleſſet oculos. Magis ait mihi mori ſatis ẽ ãteq̃ dei domiciliũ uideã tãtis refertũ doloribus atque ĩ acceſſa & ſancta loca ſceleratorũ pedibus frequentari. Verum ſacerdotali ueſte amictus & ſanctiſſimum uenerabilium nominum ferens uiuo: atque animæ amore teneor ne pro ſenectute quidem mea mortem ſuſtinens glorioſam: igitur ſolus ibo: & tanquã in ſolitudĩe aĩam meam ſolam dabo pro deo. Nunquid opus eſt uiuere in populo clades ſuas minime ſentiente: & apud quos malorum præſentium defenſio interiit. Siquidẽ rapti patimini ac uerberati reticeris: & ne gemitu quidẽ aperto quiſq̃ proſequat ĩteremptos. O acerbã cõminationẽ. Quid de tyrãnis q̃rar? Nunquid non a nobis noſtra potentia nutriti ſunt? Nunquid non deſpectis qui mecum ierant cum adhuc pauci eſſent. uos dum tacetis plures eos feciſtis atque illis armatis quieſcentes in uoſmetipſos arma uertiſtis? cum primos eorum conatus oportuiſſet infringi: quando cognatos cum uitiis appetebant. Vos autem negligendo ad depredationem noxios irritaſtis: quia ua-

ſtatis domibus nulla ratõ ducebatur. Itaq; iam dominus ipſe rapiebat: eiq; cũ per mediam ciuitatem traheretur nemo erat auxilio. Illi aũt a nobis proditos etiã uinculis affecere. Nõ dico quales & quantas: ſed quod accuſatos indẽnatos nemo audiuit. Reſtabat eoſdem uidere trucidare. Hoc etiã uidimus uelut e grege brutorũ aĩalium: quæ præcipua ducitur hoſtia ne uocem quidẽ quiſq; emiſit: nedum dexterã moueret. Patiemini ergo patiemini etiã ſancta conculcari uidentes? Cũq; omnes audaciæ gratos nephariis hoĩbus ſubieceritis eorũ præſtantiam reuertimini? Nunc enim profecto ad maiora procederent: ſi quid maius quod euerterent inueniretur. Tenetur quidẽ munitiſſimus ciuitatis locus: nunc aũt phanum appellatur arcis arx quædam ſiue caſtellum. Tanta igitur contra uos tyrannide munita & inimicis ſuper uerticem poſitis. ut uidetis. quid cogitatis? aut quibus ſententias applicatis? An romanos expectatis ut ſanctis noſtris opitulentur? Ita quidem ſe noſtræ ciuitatis habent res: eoq; iam calamitatum uentum eſt: ut miſereatur noſtri etiã hoſtis. Non exurgetis o laborioſi reſpectiſq; uulneribus ueſtris quod etiã feras beſtias facere uidimus ultum ibitis in hos qui uos percuſſere. Non ſuas quiſq; recordabitur clades: & ante oculos poſitis quæ pertulerit ad ultionẽ animos acuetis. Periit apud uos niſi fallor affectionũ oĩum cariſſima & maxime naturalis cupiditas libertatis. Seruitutis aũt ac dominorum amantes facti ſumus tanquã ſubiugari a maioribus didicerimus. Atq; illi quidem multa & maxĩa bella ut in libertate uiuerent pertulerunt. Nec aut ægyptiorum aut medorum potentiæ ceſſere: dũmodo ne facerent quæ iuberẽtur. Et quid opus eſt de maioribus loqui? Hoc ipſum bellum quod cum romanis nunc gerimus utrum commode an contra incõmode non palam: quid habet cauſæ niſi libertatem? Ergo qui dominis totius orbis ſeruire non patimur: gentiles noſtros ferimus tyrãnos. Quamquã externis obedientes ad fortunam ſemel adire fecerunt: cuius iniuria uicti ſunt. At uero peſſimis ſuorum cedere ignanorum eſt & cupientium ſeruiendi. Ad hæc autem quia romanorum mentio facta eſt: non uos cellabo quid dum loquor interuenerit mentemque retraxerit. Quod etiam ſi ab his capti fuerimus: abſit autem dicti huius periculum nihil acerbius experiemur quam iſti nos affecere. Quo pacto autem non lachrymis dignum ſit illorum quidem in templo donaria cernere? Gentilium uero ſpolia qui nobilitatem huius: maxime omnium ciuitatis compilauerunt eoſq; uiros trucidatos uideri: quibus etiam illi poſt uictoriam obtemperaſſent. Et Romanos quidem nunquam tranſgredi auſos eſſe limitem prophanorum aut ſacratæ quicquam conſuetudinis præterire. Sanctorum autem ambitum quamuis procul aſpectum phorreſcere. quoſdam uero in his locis natos ac ſub noſtris moribus educatos: & qui iudæi uocarentur inter media ſancta deambulare manibus adhuc ſui gentili cæde calentibus. Quis igitur externum bellũ metuat ex comparatione domeſtici: multo nobis æquiores inimicos. nam ſi pro prie rebus ſunt aptanda uocabula reperiretur legum quidem conſeruatores nobis fuiſſe Romanos: hoſtes uero intus habere. Verum hos inſidiatores libertatis exitio debere neque facinorum eorum dignum ex cogitari poſſe ſupplitium. Certum eſt idemq; omnibus uobis & ante orationem meam eſſe perſuaſum atq; ipſis uos rebus quas pertuliſtis in eos eſſe commotos. Plærique autem fortaſſe multitudinem eorum atq; audaciam reformidant: & præterea q; in loco ſuperiore conſiſtunt. Sed hæc ut ueſtra negligentia conflata ſunt ita nunc magis proficiunt ſi morabimur. Nam & numerus illorum in dies ſingulos alitur eo q; nequiſſimus quiſq; ad ſimiles profugiat: & audaciam plus accendit: quod nullum adhuc eius impedimentum interuenit locoq; ſuperiore utuntur: & quidem cum apparatus his tẽpus demus. Quod ſi aduerſus eos ire cœperimus: humiliores erunt mihi credite: conſcientiæ celſioris loci beneficium ratio perdet. Fortaſſe autẽ dei ſpreta maieſtas in ipſos tæla retorſerit ſuiſque miſſilibus conſumentur imperii. Videant nos tantummodo & deiecti ſunt quamquam pulchrum eſt ut etiam ſi quod periculum immineat pro ſacris ianuis moriamur: ac ſi non pro liberis & coniugibus: pro deo tamen eiuſq; ſanctis animas profundamus. Præbebo autem manum atque ſententiam: & neque conſilium uobis ullum deerit ad cautionem: neque me corpori meo parcere uideritis. His Ananus contra Zelotas populum hortabatur: non quidem neſciens iam expugnari uix poſſe per multitudinem ac iuuentutem animorumque pertinatiam multoq; magis propter conſcientiam cõmiſſorum. Nec enim conceſſuros extremam ueniam his quæ perpetrauerãt ſperabant. Verumtamen quid uis perpeti præſtabilius exiſtimans quã in tanta reꝝ perturbatione tumultum cohibere. Populus autem duci ſe clamabat in eos contra quos rogabatur: & ad ſubeunda quiſq; pericula promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos diſcerneret atq; ordinaret ad prælium Zelotes cunctis conatibus eius cognitis: certos enim qui oĩa ſibi nuntiarent habebant in pontificem cõmouentur ac modo per cuneos ſimul uniuerſi proſiliunt neq; obuio cuiquã pcebatur. Cito aũt & Ananus populum congregauit: multitudine quidẽ ſuperiorẽ. Armis uero conſtipatis non erant Zelotæ

inferiores. Alacritas uero quod deerat in utrisq; cõplebat. Nam & ciues armis iram conceperant fortiorem: & qui de templo exierant quã multitudine maiorẽ audaciam. Quippe illi quidẽ habitare se ĩ ciuitate minime posse arbitrabãtur nisi Zelotes exirent. hi uero nisi uicissent nullum se non subituros esse supplitium. Manus aũt conserere pro ducibus obedientes motibus aiorũ. Et primo quidem in ciuitate ac pro templo eminus missis lapidibus semet inuicem appetebant. Si uero aliqua pars terga uertisset uictores gladiis utebantur. Cunq; plurimi sauciarentur multæ cædes utrobiq; fiebant. Et populares quidẽ in domos referebãtur a suis zelotarũ aũt quicũque uulneratus fuisset in templũ ascendebat: sacrã humum cruore perfundens: ut solo eorũ sanguine uiolatam religionẽ recte quis dixerit. Semper quidẽ latrones excurrẽdo ingressibus prævalebãt. Irati uero populares proficiente quotidie numero suo cũ desides increparẽt quiq; a tergo seque bantur non aperiendo fugientibus uiam inuitos eos repugnare cõpellerent: uniuersos quidem suos in hostes cõuertunt. Illis aũt qui uim ferre non poterant paulatim ad templũ recedẽtibus irrumpit una cũ sociis ananus. Vnde factũ est ut eos q̃ ambitu exteriori caruissent metus inuaderet: ideoq; in murũ interiorẽ fuga recepti mature ianuas occluderent. Verũ ananus portis quidem sacris manus afferre non placebat: hostibus quoq; desuper tæla torquẽtibus nephas eẽ existimans etiã si uicissent non lustratũ prius populũ introducere. Ex omni aũt sua multitudine sex fere armatorũ milia sortitus custodes eos ĩ porticibus collocat. His aũt qui succederẽt in excubiis alios per ordinem ponit. Multi aũt honestorum ab optimatibus ad id electi mercede cõductos pauperes uice sua præsidiis destinabant. Fit aũt his oĩbus exitii causa ioannes: quẽ ex giscalis efiu gisse prædiximus. Is enĩ dolis plenus & acerbissimã dominationis cupiditatẽ mente circunferẽs iamdudum rebus cõmunibus moliebatur insidias. Itaq; tũc eadem quæ populus sentire se simulans aderat Anano tam diebus cum proceribus capienti consiliũ quã noctibus pagranti custodias: oĩaq; secreta zelotis renunciabat: nullũque populi consiliũ non priusquã caperetur inimici sciebãt eius ĩdicio. Immoderatis uero & ananum & populi prĩcipes placabat obsequiis ne in aliq̃ suspitione ueniret affectus. Sed hæc eius honorificentia in contrarium uertebatur. Erat enim ex adulationum uarietate suspectior eoq; ipso q̃ etiam non accitus assiduus erat: arcanorũ proditor habebatur. Etenĩ prospiciebat ananus omnes qui ad se concurrerent intelligere que ioannes faceret suspitionẽ nunciationis habebant. Submouere aũt illũ non erat facile neq; possibile q̃ malitia prævaleret ac præter hoc multorũ non ignobiliũ qui summis rebus adhibebantur patrocinio succinctus erat. Visum est igitur ab eo sacramentum beniuolentiæ causa peti: nihilque dubitans & fidem populo se seruaturum iurauit: & neq; factum eius inimicis ullum neq; consiliũ præditurum: unaq; deponendis rebellibus & manu & uoluntate operã collaturũ. Itaq; ananus ejusq; socii quoniã iurato crediderunt nulla iam suspitione suis eũ consiliis adhibebant: moxque ab eis concordiæ causa legatus intromittitur ad zelotas: curæ nãq; habebãt ne phanum culpa sua polluereturne ue quisquã in eo ꝓcumberet iudæorũ. ille aũt quasi zelotis ac non cõtra pro beniuolentia iurauisset egressus ad eos medius constitit: & sæpe quidẽ se illorũ causa in magno periculo fuisse dixit: ne quid secretorũ ignorarent: quæ in eos ananus cum sociis cogitasset. Nunc autẽ ingens cum ipsis oĩbus subiturum esse discrimẽ nisi diuinum quoddã præsto fuerit adiumentũ nihil enim iam morari ananum: sed persuasisse quidem populo adueſpasianũ legatos mittere: ut ad capiendam ciuitatem quãprimũ uenire properaret. indixisse aũt lustrationẽ postero die ut religione simulata intromissi uel etiã in prælio manus conserent. Se aũt nõ uidere quãdiu aut custodias sustinebunt: aut cum tanta manu acie congrediantur. Ad hæc addebat q̃ ipse dei quidẽ tia transactionis esset causa legatus. Hac enim spe ananum his proponere: q̃ nihil supicantes eos subito aggrederet. itaq; oportere si quis habẽdã uitæ rationẽ duceret aut custodibus supplicare aut foris quidem præsidium petere. Quos aũt si uicti essent ueniæ spes foueret: ĩmemores eẽ audaciæ suæ credere: aut simul ac factores penituerint admissorũ: in gratiam statim eos qui ꝓpessi sunt redituros. Sed nocentium quidem sæpe inuisam etiam pœnitudinem fieri. Læsis aũt iram in licentiam senioris: ĩminere autẽ illis ait ĩterfectorũ amicos atq; cognatos tantũq; populũ pro dissolutis legibus ac iuditiis indignatione flagitantẽ. Vbi etiam si qua pars misericordiæ fuerit maior eam irascentiũ turba celabit. Talia quidẽ uariabat ioannes terrorẽ incutiens multitudinis. Externum uero auxiliũ aperte quidem ĩdicare qd̃ diceret nõ audebat idumeos aũt significabat. Vix principes zelotarum priuatim etiam commouerat: crudelitatis ananum arguebat ipsis eum minitari confirmans.

¶ Cap. IX.

ERat autem eleazarus gionis filius: qui etiam præter alios idoneus esse uidebatur & recte consulere: & quæ consuluissent efficere: itemq; zacharias filius amphetali uterq; a sacerdotibus genus ducens. Ni præter communes etiam priuatis in terminatiõibus

cognitis:quodq; anani factio potentiæ sibi comparandæ causa romanos accersеret.Nam & hoc ioannes affinxerat diuq; quid agerent dubitabant angusti temporis festinatione cõclusi: populũ enim haud multo post eos aggredi paratum esse cogitabant.Externi uero subsidii facultatẽ insidiarum sibi celeritate præreptã prius fore ut omnia paterentur:q̃ ut auxiliatoꝝ quisq̃ ista cognoscеret aduocari placuit idumeos scriptaq; breuiter epistola q̃ circũuento populo ananus uellet romanis metropolim prodere.Ipsi autẽ pro libertate dissidentes in tẽplo custodirentur: miniq; temporis spẽ salutis sibi promitteꝛ.Ac nisi mature subuenirent ipsos quidẽ anano atq; inimicis: at uero ciuitatem romanis ilico subiugandã.Et plæraq; nuntiis ad rectores idumeoꝝ referenda mandabat.Ad hoc etiã lecti sunt uiri strenui & dicendi peritissimi:& ad persuadẽdũ satis idonei: quoq; his rebus esse utilius impetũ uelocitate præstãtes.Nam idumeos confestim perituros certum erat q̃ turbarũ cupiens & incognita esset natio:sempq; admotus facilis atq; suspensa & regũ mutationibus læta:minimisq; petentiũ blãditiis ad bella promptissima & uelut ad festorũ quãdam solẽnitatẽ sic ad prælia properans. Celeritatẽ autẽ auncius exigebat:ad quã istis nihil deerat alacritatis.Vterq; autẽ ananias uocabanꝛ.lamq; rectores aderãt idumeoꝝ.illi aũt simul epistola mandatisq; attoniti quasi furibundi circumcursare gentem militiãq; denunciare cœperũt . itaq; mox & dicto citius multitudo conuenerat:omnesq; pro libertate metropoleos arma rapiebant. Cũgregati autẽ prope ad uiginti milia cum ducibus quatuor hierosolymã ueniunt:hoc est ioanne & iacobo sosæ filio:& præterea symone thacei & phinea cusoth filiis.Ananum autem professtio legatoꝝ itemq; & uigiles eius nõ latuit:necnon & impetus idumeoꝝ. Hoc enĩ ãte cognito portas eis clausit & muris custodes apposuit. Non tantã uisum est bello cũ his congredi:sed uerbis eis ante persuadere concordiã.Stans ergo in aduersa turri post ananum iesus æuo põtificum longissimus. Cum multæ inquit & uariæ turbæ tenuere ciuitatem in nulla re sic miranda fortuna est:ut in eo q̃ pessimis etiam inopinata conspirãt.Etenim perditissimis hoĩbus contra nos auxilio uenistis tanta cũ alacritate:quanta nec in barbaros aduocante uos metropoli uenire decuisset.Et siquidem uiderem consensionẽ uestrã similẽ esse hoꝝ hominum qui uos rogauerũt: non existimarem impetũ capere rationem.Nihil enĩ æque ac moꝝ cognatio concordiã firmat. Nunc uero illi si quis eoꝝ singulos explorauerit mille mortibus digni reperirentur. Nam ludibria & purgamenta totius rusticiæ plebis luxu absumptis patrimoniis suis postquã in uicis & ciuitatibus proximis audaciã exercuere.Postremo in sacram ciuitatẽ clam influxere ut latrones:solumq; religiosum immanitate polluerunt scelerum eosq; uideas sine metu inter sancta ebrios:& auiditate uẽtris pemptorum spolia consumens.Vestra uero multitudo armatorumq; talis apparatus est:qualem deceret esse:si publico uos consilio metropolis inuitaret:in alienigenas laturos auxilia.Quid igitur hoc esse quis dixerit:nisi pro fortitudine iniuriã:cum pro nequissimis conueniꝛe integræ nationis uestræ arma uideantur conspirare.iam dudum quidẽ reperire nequeo quidnã fuerit quod uos tam cito cõmouerit.Nec enĩ sine magna causa fieri potuisset:ut arma p latronibus aduersus cognatũ populũ caperetis q̃ romanos audistis & proditionẽ.His enĩ quidã uestrum obstrepebant nunc liberandæ metropoleos causa uenisse dicentes.Vnde mirati sumus præter alia noxiorum tale cõmentum.Viros enĩ naturalis libertatis amatores aliter contra nos efferare non poterant:eoq; cum externis hostibus pugnare paratissimos quã si uastatæ libertatis proditione mẽtita. Sed enĩ uos cõsiderare oportet qui nos insimulauerint:fidemq; in nos uerita tis ex rebus cõmunibus:non ex ficto sermone colligere.Quid enĩ posse nunc demũ nos dederimus romanis cum ab initio licuerit aut ab his nõ deficere:aut qa defecimus cito uenire ĩ gratiã: priusquam circa nos omnia uastarentur.Nanq; iam ne uolentibus quidẽ nobis transactio facilis est:cum & superbos eos effecerit galylea sub iugum missa:morteq; grauiorẽ afferat turpitudinẽ appropinquantes placere quidẽ quod in me est:pacẽ morti antepono.Semel aũt bello appetitus postquã pugna cõmissa est:glorioſam mortẽ uita captiui existimo potiorẽ. Sed utrũ nos populi principes aiunt clam misisse aliquã ad romanos:an etiã totum populum cõmuni suffragio. Siquidem nobis dicant quos amicos miserimus:qui serui fuerint proditiõis ministri.Cum iret aliquis depræhensus est.Rediens captus est:litteras nacti sunt.Quemadmodũ autẽ ciuium multitudinem latuerimus:cum quibus omni hora uersaremur .Paucis etiam atq; his inclusis qui de templo ne in ciuitatem quidem prodire possent quo pacto sunt cognita quæ occulte extra ciuitatem fierent? An uero nunc cognouere:quando ausorum pœnæ reddendæ sunt.Donec autem sine metu fuere neminem nostrum proditorem suspicabantur. Sin ad populũ causam referũt: publicum habuit nempe consilium Nemo aberat contioni:ideoq; manifestior ad uos nuncia huius fama properasset. Quid autem opus erat legatos mittere cũ certa nobis eẽt de trãsactiõe sententia . Et quis designatus sit dicant.Sed hæ quidem malæ perituroꝝ & instantes pœnas

euitare cupientium causationes sunt. Quin etiam si ciuitatem manentem prodi sors afferret: ideoq; ipsos qui nos criminãtur;ausuros quoq; audaciæ unum malũ uideret esse proditio. Vos autẽ oportet: quia semel cũ armis adestis. Primũ id quod est iustissimũ adiuuare metropolim;& una nobiscum tyrannos eximere ꝑ quos iudicia dissoluta sunt:qui calcatis legibus iura suis gladiis ꝑmiscere. Deniq; nobiles uiros nõ incusatos ex medio raptos foro primũ uiculis cruciarũt. Deinde non uoce neq; prece eorũ morari neci tradiderunt. Licet aũt uobis nõ belli lege igressis horum uidere argumentũ quæ dixi. Desolatas domos rapinis:coniuges in uestre lugubri ac familias peremptorũ;& ꝑ totã ciuitatẽ ululatus & fletus. Nullus enĩ non persecutioné expertus est impiorum. Qui ad hoc insaniæ prorupere ut latrocinalẽ audaciã non solũ ex agris atq; alienis ciuitatibus in hanc quæ & caput & facies est:sed in phanum etiã ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc sibi & ad excursus & ad ꝑfugiũ elegerunt:isq; fiscus illorũ est quæ in nos cõparant & locus totius orbi terræ uenerabilis quicq; ab uniuersis alienigenis ab extremo limite mundi uenientibus honoratur. Per has quæ apud nos præter natæ sunt bestiæ cõculcaturi. Exutis aũt rebus desperatis populo comite populis & ciuitatibus ciuitates gẽtesq; i sua uiscera delectũ habere:cũ debueritis quod factum esset optimũ ac deceret nobiscũ nocentes eximere:atq; hanc ipsam fallaciam ultũ ire quod auxilio uos aduocare ausi sunt:quos metuere uindices debuissent. Quod si eiusmodi hominũ preces reuerendas putatis:attamen licet uobis armis depositis cognatorũ habitu ĩtroire ciuitatem:medioq; inter hostes atq; auxiliatores suscepto noĩe de nostris discordiis iudicare:quã quam reputare quid habebunt cõmodi:cũ de manifestis ac tantis criminibus apud uos cãm dicturi sunt: qui hominibus non accusatis ne uerbũ quidã facere ꝑmisere. Ferant igitur hanc ex uestro aduentu gratiam Si uero neq; nobiscũ idignari neq; iudicare uultis;tertiũ restat: ut relictis utriusq; ꝑtibus nec nostris cladibus insultetis. nec cũ insidiatoribus metropoleos maneatis. Nam &si maxime quẽquã nostrum suspicamini romanis collocutũ:obseruare uobis itinera licet:tũq; demum tueri metropolim cũ factũ aliquid huiusmodi patuerit:quale delatũ é & ĩ auctores eius si conuicti fuerint uindicare. non enĩ uos ꝑuenirẽt hostes iuxta ciuitatẽ sedibus positis. Sin hoc nihil uobis gratũ aut mediocre uidet ne portarũ clausura miremini q̃tenus arma portabitis.

¶Cap. X.

Haec quidẽ iesus loquebat. Idumeorũ aute neq; multitudo animũ appendebat ardens iracundia ꝙ non paratũ habuisset introitũ proq; armis inter se duces indignabantur captiuitatẽ esse existimantes si ea quibusdã iubẽtibus deposuissent. Vnus aũt symon filius cathla uir placato suorũ tumultu stans in eo loco unde exaudiri a pontificibus posset non iam mirari se ait:si libertatis ꝓpugnatores in templo custodirẽt incluſi:cũ illi cũctæ genti cõem clauserint ciuitatẽ. Et romanos quidẽ fortasse coronatis etiã portis recipere sint pati. Idumeos aũt ex turribus alloquantur:captaq; iubeãt pro libertate arma ꝓiicere: cognatisq; non credentes custodiã ciuitatis:iudices eos discordiarũ fieri uellent & alios accusarent ꝙ indẽnatos ciues occiderint:ipsi totã damnant ignominia nationẽ. Deniq; urbẽ oĩbus alienigenis religionis causa patentem:nunc domesticis præclusistis. Valde enĩ contra uos festinabimus & ad gerẽdum cum gentilibus bellum qui ob hoc adesse properauimus ut uos seruaremus liberos. Nẽpe talia uos etiam his quos obsidetis læsere tanquã uerisimiles puto suspitiones in illos quoq; colligitis. Deinde qui reip. defensores intus in custodia tenentes genere coniunctissimis gẽtibus simul uniuersis ciuitatem ꝑclausam tyrannidẽ præferre dicitis:cũ tã contumeliosis nos iubeatis obtẽpare preceptis:nomenq; potentiæ aliis qui uos tyrannos patiuntur ãnectitis. Quis cauillationẽ uestri sermonis tulerit cũ res repugnantiũ uideat? Etenĩ uobis etiam nunc idumeos excludentibus ciuitate nanq; ipsi nos patriis sacris arcetis:recte quis eos incusauerit qui custodiuntur in templo? Quod cum ausi essent plectere proditores quos uiros nobiles & ĩnocentes ꝑ societate facinoris dictitatis:non a nobis inciperent summaq; proditionis mẽbra præciderit. Sed licet illi molliores quã res poscebat inuẽti sunt:nos tamen domiciliũ dei seruabimus idumei & pro cõmuni patria propugnabimus tanq; foris irruentes quã intus insidiãtes hostes pariter ulciscemur. Hic autem manebimus pro muris armati donec aut uos romani aspiciendo laborent aut ipsi recuperata libertatis cura mutemini.

¶Cap. XI.

His dictis idumeorũ quidẽ multitudo clamore cõsensit. Iesus aũt tristis recessit cũ nec idumeos qcquã sentiẽ moderatũ & duplici bello oppugnari ciuitatẽ uideret. Quippe ne idumeorũ tumor & spũs quiescebat indigne ferentiũ ꝙ essent ciuitate ꝓhibiti & ꝙ zelotarũ uires eẽ infirmas crediderãt erubescẽtiũ postq̃ nihil auxiliari posse uidẽ iam uenisse pœniteret. Pudor aũt nulla re penitus gesta redeũdi pœnitudiné supabat. Itaq; ibidẽ ꝓpe murũ temere tabernaculis positis manẽdũ esse statuere. Infinita uero hiems nocte illa uenit

& uiolentia cum imbribus ortis & crebra fulgura horrendaq; tonitrua concuſſæq; terræ uaſti mugitus:certumq; erat apud omnes hominũ exitio mũdi ſtatũ eſſe turbatum neq; paruũ quid rerum hæc ſigna portendere. Vna uero idumeis & oppidanis erat opinio. His quidẽ iraſci deum militiæ cauſa exiſtimantibus neq; ſe poſſe euadere ſi aduerſus metropolĩ arma mouiſſent. Anano autem eiuſq; ſotiis etiam ſine prælio uiciſſe:deũq; pro ſe bellũ adminiſtrare credentibus. Sed profecto falſi erant interpretes futuroꝝ & quæ ſui paſſuri eſſent contra hoſtes fore diuinabant. Verum idumei cateruatim aũt denſatis corporibus inuicẽ ſe defendebant ſcutis contextis protecti capita minus pluuia lædebantur. Zelotæ autẽ magis illoꝝ q̃ ſuo piculo cruciabantur. Collectiq; deliberabant:ſi quã reperire ſubſidii machinã illis potuiſſent. Horum aũt ardentioribus uidebatur ui armorum cuſtodes inuadere: atq; ita in ciuitatẽ impetu facto palã portas auxiliatoribus aperire. Nam & cuſtodes ex improuiſo:& q̃ plures inermes ac belli expertes eẽnt facile turbatum iri & multitudinem ciuiũ difficulter colligi poſſe:quoniã domi quiſq; propter hiemẽ cõtineretur. Quin & ſi piculũ aliquod interuenerit quiduis ſubire:q̃ negligere tot copias ſui cauſa turpiter perituras. At qui prudentiores erant:uim quidẽ adhiberi diſſuadebant. Non enĩ ſui tãtum cuſtodes ampliores:ſed etiã ciuitatis murũ uidebant propter idumeos diligentius cuſtodiri: & ubiq; adeſſe ananum oĩbus horis inuiſere cuſtodias exiſtimabãt:ſed hoc aliis noctibus ita habuerat. Ille uero non ſua deſidia requieuerat:ſed ut & ipſe & cuſtodũ fata interirent. Nanq; iam nocte prouecta & gliſcente hyeme cuſtodes in porticũ diſpoſitos opprimit ſomnus. Accedit zelotis conſilium ſubito:ut ſeris templo ſacratis portaꝝ uectes ſecarent. Affuit aũt illis ne exaudiretur crepitus uentoꝝ ſonus & crebra tonitrua:phanoq; egreſſi ad murũ cláculo ueniũt ſecretã que portã quæ ad idumeos erat aperiunt. Illi aũt primũ ananũ conari aliqd ſuſpicati unuſquiſq; idumeoꝝ ad gladium quaſi rebellaturi ſe applicãt mature:deinde his qui ad ſe uenerant agnitis introibant. Qui quidẽ ſi tunc manus uertere ĩ ciuitatẽ uoluiſſent nihil obſtat quin totus populus interiret tanta ira ferebantur. Verum zelotæ primo eximere cuſtodias feſtinabãt: illis quoq; multum precantibus qui eos reciperẽt ne deſpicerent malis obſeſſos:quoꝝ gratia uenerãt: neq; his acerbius piculum importarent. Captis enĩ cuſtodibus faciliorem illis in ciuitatẽ impetũ fore: ſed ſi ſemel eos concitaſſent iam illos contineri non poſſe:cum ſi ſenſerint congregarentur:& p aſcenſus nitentibus ſe opponerent. Idem igitur idumeis uiſum eſt:iamq; in tẽplũ p ciuitatẽ ſubibant:cum ſuſpenſi zelotæ aduentũ eoꝝ pſtolarentur. Deniq; his ingreſſis etiã ipſi confidenter ex interiori phano progreſſi ſunt:mixtiq; idumeis in cuſtodes irruerũt. Cæſis aũt nõnullis quos ſomnus oppreſſerat:omnis multitudo ad clamorẽ uigilantiũ ſuſcitata eſt: raptiſq; armis ad ulciſcendum non ſine ſtupore procedebant. At primum quidẽ zelotas ſolos conari aliquid ſuſpicãtes quaſi eos ſuperaturi numero confidebant. Vbi uero foris alios circũfundi uidere idumeos irrupiſſe ſenſere. Et maior quidẽ pars eorum armis piter ſcutiſq; depoſitis in queſtibus erãt. Pauci uero iuuenum fortiter cõmuniti occurrẽdo idumeis aliq̃diu ſegniorẽ multitudinẽ protegebãt: alii cladem ciuitatis habitatoribus nũciabant. Illoꝝ autẽ auxilio uenire nullus audebat:cognito idumeos irrupiſſe. Sed ipſi quoq; irrita uociferantes cum fletibus reſpondebant:plurimuſq; mulierũ ululatus ſuſcitabatur:ſiquando cuſtodũ quiſq̃ in periculũ aliqd incidiſſet. Quin & zelotæ idumeoꝝ clamorẽ geminabãt magiſq; horribiles tẽpeſtas faciebat oĩum uoces. Nemini aũt idumei parcere q̃ natura crudeliſſimi ad cædes erãt & hyeme grauiter afflictebãt: pptereaq; his qui ſe excluſerant ut inimicis utebantur tãq̃ ſupplicantibus q̃ repugnantibus infenſi. Multos etiã cognationẽ reuertentes ut quæ cõe phanũ reuerentur orantes gladiis tranſfigebant. Nullus aũt fugiendi locus neq; ſpes ſalutis erat. Cõpulſi aũt circa ſe magiſq; ui oppreſſi laniabantur:cũ recedẽdi ſpacium non daretur nec interfectores a cædibus tẽperarent. Incerti aũt quid agerent in ciuitatem ſe præcipitabant:miſeri.ut mihi uidetur.eo q̃ fugiebant uoluntariũ ſubeuntes exitium: donec templũ exterius ſanguine redũdauit. Octo autẽ milia quingentos dies mortuos inuenit. Nec tamen his idumeorum ira ſaciata eſt:ſed uerſis ĩ ciuitatem manibus omnes domos diripiebant:quẽq; fortuitu ĩueniſſent morti dabant. Et certe quidẽ multitudinis mortẽ ſuperuacuam eſſe ducebant. Pontifices aũt perueſtigabant & in illos plæriq; ferebantur:ſtatimq; compræhenſos obtruncant:aſtanteſq; ſuper eoꝝ cadauera nunc anano populi beniuolentiã: nunc ieſu quæ de muro dixerat exprobrabant. In hoc aũt impietatis progreſſi ſunt:ut in ſepultos eos abiecerit: cum præſertim iudæis tanta ſepulturæ cura ſit:ut etiã iudicio crucĩ ſuffixos poſt occaſum ſolis deponant atq; ſepeliant. Et qdẽ nõ errauerĩ ſi anãi mortẽ dixero excidii citatis fuiſſe principiũ:& ex illo die muros euerſos:réq; publicã iudæoꝝ piſſe:quo põtificẽ rectoréq; ſuũ iugulatũ ĩ media ciuitate uiderunt. Erat aũt & alias uir laudabilis atq; iuſtiſſimus:& p̃ter nobilitatis ac dignitatis & honoris quo erat p̃ditus amplitudinẽ infimis amabat æquari. Libertatis autẽ maxime fautor

erat & q populi affectaret imperiũ:Cõmodis aũt propriis cõmunes semp utilitates anteponebat: sup omnia pacis studens.Sciebat enĩ romanos non expugnatũ iri ac ꝓspiciebat ut si paciſci utiliter nequiuissent:iudæi uel inimici supasserent ut breuiter dicã cũ Anão ad transactionẽ uenissent: Mirus enim dicere:mirus persuadere quæ uellet.Iam uero impediẽtes bellantesq; subegerat.Primum enĩ moræ sub tali duce attulissent romanis.Huic uinctus erat ab utraq;. Iesus illo quidẽ cõpatione inferior:sed præstans cæteris utpote qui tantam uiolatã ciuitatẽ perire flãmis purgariq; sancta uellet:cõsulto defensores eoꝝ & qui ea carissima duceret amputasset. Itaq; paulo ãte sacris idumẽtis amictos hoc toto orbe celeberrimæ regioni auctores:quicq; undicq; ciuitatẽ commeantibus uenerabiles habebãt iacere nudos prædã canibus ac feris uideres. Quos quidẽ uiros ipsam puto genuisse uirtutẽ tantum licuisse uitiis flentem.

¶ Iosephi de bello iudaico Liber quintus incipit.

ANano quidẽ & Iesu eiusmodi finis uenit.Post illos tã zelotæ quã idumei passim plebẽ quasi nefandoꝝ aĩaliũ gregẽ irruendo mactabant. Et uulgus quidẽ in quolibet loco depræhensum necabat.correptos ãt nobiles & adolescentes uinctos in carcerẽ concludebant spe:nõnullos eorum sibi posse sotiari nece dilata.Verum hæc nullũ mouebant: sed cuncti mortẽ præoptauerãt dummõ ne aduersus patriã cõem nequissime conspicerent:ĩcæuissima tamen ante sedẽ uerbera sustinebant exulcerati plagis atq; tormentis.Cunq; iam corpus non sufficeret cruciãtibus tandẽ gladiũ merebantur.Quos aũt die cœpissent eos ĩ custodiã nocte ducebant:extractosq; inde si quos mori contigisset abiiciebant ut uinctis aliis locus esset.Tantus aũt pauor occupauerat atq; formido ut ne flere quidẽ palam quisq; siue sepelire propriũ funus auderet. Sed erant occultæ clausoꝝ etiã lachrimæ & ne quis inimicoꝝ audiret circũspectantes gemebant.Paria nanq; hæc quæ lugebantur etiam qui luxissent ilico patiebantur.Exiguã uero nocte sublatã terrã manibus corporibus iniiciebãt.& nõnũq; die si quis fuisset audacior.Duodecĩ auteꝫ milia hoc modo nobiliũ ꝑire.illi aũt iã cædis exosi nullo pudore iudicii uim & cognitionis cauillando imitabantur.itaq; cũ illustriũ quendã zachariã Baris filium interficere decreuissent.irritabãtur enĩ q; nequissimis inimicus nimis erat & probis amicus.itemq; locuples non solum fortunaꝝ eius direptionẽ spe optarent sed etiã remotum ire uirum ad se adiiciendos potentes septuaginta plebeioꝝ honestissimos ex precepto conuocant iudicium spẽ populi præferentes & apud eos zachariã quasi res proderet roãnis accusant:q; ad Vespasianum proditionis causa misisset.Sed neq; argumentũ:neq; ulla probatio crimis erat.ipsi aũteꫫ misisse dixerunt & hoc hẽri pro fide ueritatis uolebant.zacharias aũt ubi nullã spẽ salutis relictam esse uidit ꝑ insidias non in iudiciũ sed in carcerẽ ducto uitæ suæ desperationẽ libertate non priuauit:sed exorsus ueri quidẽ similitudinẽ obiectoꝝ derisit:& illata sibi crimina breuiter diluit.in accusatores aũt rõne conuersa omnes eoꝝ iniquitates prosecutus est: multaq; de ꝓturbatione rerum querebãt.Zelo uero obstrepentes uix a gladiis temperabãt:speciẽ cauillationẽq; iudicii sui usq; ad finem permanere cupientes & præter hoc iudices experiri an periculi sui tẽpore iustitiæ memores forent.igiꝫ omnes.lxx.pro eo sniam ferũt.& ꝑ eo mori quã sibi ascribi eius interitum maluere.illo uero absoluto Zelotarum clamor tollit & uniuersi quidẽ iudicibus irascebanꝫ:qui simulationẽ datæ sibi potestatis nõ intellexerãt. Duo uero ex audacissimis aggressi zachariam in medio tẽplo interficiunt:& illudendo habes inquntꝫ & a nobis de absolutione sententiam certiorem:eũq; statim in subiectã uallẽ de templo proiiciunt.Iudices uero contumeliæ causa uersis gladiis feriẽtes templi ambitu pepulere.Cædi enĩ eoꝝ pepcerant ut discĩpli ꝑ ciuitatem nuntii fierent apud oẽs seruitutis.Idumeos iam uenisse penitebat: neq; his gesta placebant. Quibus collectis zelotaꝝ quidã secreto indicabat uniuersa:& quæcunq; hi qui eos aduocauerãt scelerate fecissent oĩa demonstrabat:arma quidẽ cœpisse eos quasi romanis a põtificibus metropolis proderetur:reperisse aũteꫫ nullum proditionis ĩditium.Illos uero qui tutari eam simularẽt: & belli facinora ausos & tyrannidis ab initio quidẽ prohibendos fuisse.Verum quia semel in societatem intestinæ cædis incedissent finem delictis adhibendũ neq; uires omnibus suggerendas morem patrum destruentibus. Nam & si qui portas grauiter ferrent:sibi atq; in oppidum aditũ esse præclusum pœnas ab his qui prohibuerãt esse repetitas:& ananũ quidẽ peremptũ una uero nocte populum totũ pœne cõsumptũ.Quaꝝ reꝝ multos quidẽ suoꝝ pœniteꝫ sentirẽt:eorum autem uiderent a quibus rogati essent crudelitatẽ ĩmensam:ne ipsos quidem ꝑ quos salui erant

erubescentium: in oculis enī auxiliatorꝝ pessima facinora cōmittere: illorumqꝫ iniuria idumeis imputari quatenus ea non prohibeant neqꝫ ab his separentur. Debere igitur quoniā pro deditiōe quæ dicta sunt calumnia fuisse patuissent: nullusqꝫ romanorum impetus timeretur: aduersus ciuitatē uero iexpugnabilis esset potentia corroborata: illos domū recedere: malorumqꝫ societatem uitando cuncta diluere flagitia: quorum non spōte sed decepti participes extitissent: psuasū est idumeis. Et primum eos qui erant in custodiis soluunt prope ad duo milia populariū: statiqꝫ relicta ciuitate ad symonē ueniunt: de quo paulopost cōmemorabimus. Deinde domū ex hierosolymis abire. Euenit aūt eorꝝ discessum utrisqꝫ pariter inopinatum uidere. Nam & populus nescius pœnitudinis palum fiducia recreatus est uelut inimicis leuatus & zelotarū creuit insolētia quasi non auxiliis caruissent: sed ex ipsis esse liberati: quorꝝ pudore ac reuerentia criminibus tēperabant. Deinde nulla iam erat facinorꝝ mora neqꝫ cūctatio: sed festinatis quidē cōsiliis ī rebus singulis utebantur. Quæ uero placuissent ipsa cogitatione citius pagebant. Maxime aūt ī uiros forte atqꝫ insignes cædibus sæuiebant: cū inuidia nobilitatē assumerent metu uirtutum: unāqꝫ cautionem putarent nullū optimatū superesse. Itaqꝫ occisus est & cū multis aliis giriō dignitate simul & genere præstans & plus posse populū gaudens: plenius isqꝫ libertatis amator ut nullus alius iudæorum: quē tamen libertas præter alias uirtutes perdidit. Sed ne ꝑ abdita quidē niger eorum manus effugit: bellis cum romanis gestis uir strēnuus cōprobatus qui etiā sæpe uociferās & cicatrices ostendens ꝑ mediā ciuitatē trahebaī. Ductus uero extra portas despata iam salute ne sepultura careret supplicabat. Illi aūt prius īterminati ꝙ humū ei quā desiderabat concessuri nō essent: mox etiā mortē intulere. Qui tamen cū occiderent rōanos eis ultores iprecatus ē: famēqꝫ præter bellum ac pestilentiam & ad hæc omnia ipsorꝝ mutuas manus eaqꝫ uniuersa cōfirmauit apud impios deus: & quod iustissimū esset effecit: ut audaciam suā q̄primū experirentur inter se dissidentes. Niger quidē occisus quod habebāt de oppressione sui metus leuauit. Pars aūt plebis nulla erat: cui non ad interitum excogitabatur occasio. Nanqꝫ alii ꝙ iādudū aliis restitissent īterficiebantur: qui uero nihil offenderant subitas pacis tempore excipiebant causas: & qui omnino libere eos non adissent pro cōtemptoribus. qui uero obsequentes pro insidiatoribus hēbantur unaqꝫ maximorꝝ criminū & mediocriū pœne mors erat. Neqꝫ euasit quisq̄ nisi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

¶ Capitulum. II.

ROmani autē omnes quidē alii duces ad ciuitatē aīos intendebant hostiū dissensionē lucrū sibi esse cēsentes. At uespasianū penes quē summæ rei ptās erat incitabāt diuiæ prouidētiæ firmātis auxilio ī semet hostes eē cōuersos. Verūtamē uelox eē momētū & iudæos cito ī cōcordiā redituros aut intestinis malis defessos aut redactos ī pœnitudinē: Ad quos Vespasianus ait. Plurimū eos quid fieri cōueniat ignorare tanq̄ in theatro cupiētes quantū armis ac manibus possent ostētare potius cū piculo quā secū ipsi quid eēt utile reputantes. Nam si statī ciuitatē aggrederētur ipsos cām hostibus fore cōcordiæ ac uires eorꝝ ēt nūc uigentes ī se prouocaturos. Sin operirent paucioribus ac moderatioribus his usuros domestica seditione cōsūptis. Deū nāqꝫ melius quā ipsi disponere qui sine labor iudæos Romanis traderet: nullocꝫ piculo exercitui uictoriā cōdonaret. Proinde manibus propriis ītereūtibus inimicis maximoqꝫ malo: hoc est seditione turbatis oportere se magis piculorꝝ spectatores esse debeī: quam cū hoibus mortē appetentibus atqꝫ intestina rabie insanientibus manu cōfligere. Si quis aūt putauerit uictoriæ gloriā sine prælio fieri uilioreē. Sciat inquit armorꝝ incerto exitu cōmodius esse cōmode ꝑficere quod intēdit. Neqꝫ enī manu præclaros esse minus laudabiles qui pāria gesserit moderatione atqꝫ prudentia. Simul autē dū hostes īminuentur etiā milites ex laboribus assīduis recreatos ualentiores ductū iri. Præterea non id esse tēpus ut mature occupāda uideaī uictoriæ claritudo. Nec enī armis constituendis aut muris uel auxiliis congregandis iudæos opam dare: atqꝫ iō moras differentibus nocituras: sed bello domestico ac dissensione tumidos miserabiliora pati quotidie quā ipsi eos captos afficerent intromissī. Proinde siue qui studiose consideret sinēdos esse qui semet assumerent siue facti ad gloriā clarioreē nequaq̄ manus intestino morbo labo tantibus afferendas. Siquidē rōne recta dicet nō ipsorꝝ sed discordiæ fuisse uictoriā.

¶ Capitulum. III.

HAec Vespasianus eiqꝫ dicenti rectores militū consentiebāt: moxqꝫ apparuit quā utile fuerit eius consiliū. nanqꝫ in dies singulos multi ad eū ueniebant fugiendo zelotas. Erat aūt fuga difficilis ꝙ omnes exitus custodibus obsidebāt. Et si quis ibi q̄libet ex causa depræhensus fuisset uelut ad Romanos ire cuperet interficiebaī. Qui tamē eis dedisset pecuniā saluus abibat: & qui nō dabat solus proditor habebaī. Restabat igit pecuniosis

fugam redimentibus solos pauperes iugulari. Mortui uero ꝑ omnes uias cōgregabant̃ ínumeri: multiq; etiá transfugere cupientium rursus í ciuitate perire præoptabant. nam ſpe ſepulturæ in patria mori tolerabilius uidebat̃.Illi aũt ad hoc crudelitatis deuiauerant:ut neq; intus: neq; per itinera occisis humũ concederent:ſed ueluti cũ patriis legibus ét naturæ iura disturbare pepegiſ ſent : ſuaq; in hoſes iniuſticia diuinitatẽ quoq; pollurent.ita ſub ſole putreſcere mortuos relin quebant.Sepelientibus aũt ſuoꝝ funera idé quod transfugis íminebat ſuppliciũ mortis:ſtatimq; ſepultura indigebat qui hanc alteri præſtitiſſet.Et ut breuiter dicã nulla tã bona quã miſericor dia perierat in illis cladibus mentis affectio:hiſq; irritabantur noxii quæ miſeranda uidiſſent a uiuis in mortuos:a mortuis í uiuos iracundiá transferentes. Modum aũt excedente metu ſupſti tibus mortui uelut adepti requiẽ beatiores uidebant̃,& qui erant in cuſtodiis cõpatione ſui cru ciatus in ſepultos quoq; fortunatiſſimos demonſtrabãt.Omne quidẽ ab illis ius hoím calcabat̃. Ridebatur etiá diuinitas prophetaꝝ qui reſponſis tanquã uulgaribus fabulis illudebant. Cum uero multa cõtempſiſſent de uirtute ac uitiis ſtatuta maioꝝ etiá q̃ in patria olí prædicta fuerant uero exitu ꝓbauere. Verus enĩ quidã ſermo ferebat̃ tunc demum ciuitatẽ captũ iri ſancta quoq; flaminis exurenda eſſe cum lege belli ſeditio fuiſſet exorta:phanúq; dei propriæ manus ante ui gilaſſent.Quibus Zelotæ nihil de eoꝝ fide dubitantes miniſtros ſe præbuerant.

¶ Capitulum.IIII.

ET Ioánes iandudũ tyrãnidẽ affectãs paré cũ ſimilibus honorẽ hre dedecus exiſtiabat: paulatimq; ſibi neq;ores adiungens ab eoꝝ affectione ſepat̃.Semp aũt alioꝝ decretis nõ obediẽdo:ſuaq; iubẽdo ípioſius:q; ſolus domiari cuperet nõ latebat: eiq; ſociabãt̃ nõnulli metu:alii gratia.Mirus enĩ erat orõne atq; fallacia ꝓſuadere quæ uellet.Multi uero ꝓpterea q; ſibi tutũ eſſe ducebãt prioꝝ delictoꝝ cãs uni potius aſcribi quã oíbus. Ad hæc quia manu ſtrẽnuus erat & bonus conſilio:ſatellites non paucos habebat : & ſi magna pars uim contrariæ factionis reliquerat.Apud quos etiá liuor nõnihil ualebat graue putantes ut pauloáte pari ſucũberent.Plus aũt metus eos ne ſub unius poteſtate uiuerent exagitabat.nec enĩ facile ſpe rabant eum ſi ſemel obtinuiſſet deiici poſſe:occaſionẽq; in ſe habituꝝ timebant q; in principio reſtitiſſent.Proinde quiſq; bello quid uis pati decreuerat:quã ſponte ſeruiens mancipii loco pire. His quidẽ ſeditio diuidit̃ & ioánes in contraria diſſentientibus ꝑte regnabat.Sed inter ipſos mu nita omnia erant cuſtodibus:nihil aut paruũ agebat̃:ſi quando armis præliũ laceſſebant. In po pulum uero uel maxime cotẽtionẽ ſuſceperunt & quis maioré prædã caperet utrinq; certabant. Cum tamen ciuitas triũ maloꝝ ingementiũ tẽpeſtate laboraret:hoc eſt belli dominationis:itẽq; ſeditionis eoꝝ cõparatione bellũ popularibus mediocrius uidebatur.Deniq; relictis ſedibus pa triis ad alienigenas ꝓfugiebant:& rõanoꝝ beneficio ſalutẽ q̃ iter ſuos deſpauerãt aſſequebant̃.

¶ Capitulum.V.

QVartum præterea bellũ cõmotũ eſt gentis exitio.Haud ꝓcul ab hieroſolymis caſtellũ erat ualidiſſimũ reponẽdis opibus ad mométa belli tutandiſq; corporibus ab antiqs regibus ædificatũ:qđ meſſadũ dicebat̃.Id occupauerant q uocant̃ ſicarii q; a rapinis ampliorib; tiore cõtinebant̃.Hi cũ rõanoꝝ exercitũ otioſum eſſe uiderẽt:apud hie roſolymã uero iudæos dominatiõe atq; diſcordia ſeceſſiſſe í maiora facinora aggrediunt̃.Dieq; feſto azimoꝝ qui apud hebræos ad memoriá ſalutis quo ex ægyptiorum ſeruitio liberati í ter ram patriá deuenerũt:ſoléniter celebratur. Nocte deceptis qui ibi erãt oppoſiti municipiũ quod dam galaadin peruaſere:ubi pugna quidẽ iudæos ante præuentos atq; diſpſos quã arma caperẽt ſiue concurrerent ciuitate pepulere.Eos uero qui in fuga defecerũt:mulieres uidelicet ac pueros ſupra quã ſeptingentos interfecerunt. Aedibuſq; deinde copilatis fructus quoq; iã maturos de populari in meſſada portauerũt. Et illi quidẽ oẽs circũ caſtellũ uicos totáq; regioné populabãt̃: non puo undiq; ꝓditoꝝ ad eos nũero in dies ſingulos cõfluente.Simul aũt concitati ſunt ét per ſingulos iudeæ tractus í latrocinia:q; interi quieſcebãt. Ac uelut í corpore ſi quãdo pricipale mẽ brũ timor afficit oía piter ægrotare neceſſe ẽ:ita ꝓpter ciuitatis tumultũ atq; diſcordiá etiá qui foris erant nequiſſimi prædaꝝ inuenere licentiá.Singulis uero uicis ꝓpriis dilaceratis deinde in ſolitudiné recedebãt.Cõgregati aũt & p collegia cõiurãtes exercitu quidẽ pauciores:piures uero quã latrocinalis cõſpiratio í tẽpla & oppida ferebãtur.Et ſequebat̃ quidẽ ut í bello fieri ſolet:ab his eos male affici quos petiiſſent. Veꝝ præueniebat̃ ultio mox cũ latrones a ꝑda refugerẽt:nul laq; ps erat iudeæ quæ nõ una cũ hieroſolymis præcellentiſſima ciuitate interiret.

¶ Capitulum.VI.

HAec Veſpaſiano a tranſfugis idicabant̃.Nam licet oẽs exitus a ſeditioſis cuſtodirent̃: & quõ quis ad eos acceſſiſſet interficerent̃:tamẽ erãt qui ad romanos clam ꝓfugerẽt:

ducemq; romanoꝝ opē ferre ciuitati & reseruare populi reliquias hortarent: multos enī q; bene romanis uellent periisse: multos adhuc in periculo dicebant esse supstites. Ille aūt iam tum miserans eoꝝ calamitates propius ad eos uelut hierosolymā obsessurus accedit: re aūt uera ut ciuatē obsidiōe liberaret: spe aūt āte reliq̄ subigēdi nullūq; ipedimētū extrīsecus obsidiōi relinqndi. Cum igitur uenisset in gadara transamācæ regionis metropolim ualidissimā mensis martii q̄rta die ciuitatē ingreditur. Iam enī optimates ignorantibus seditiosis legatos ad eū de traditiōe miserant tam pacis desiderio q̄ suis patrimoniis metuētes. Multi enī apud Gadara locupletes habitabant: quorū legationem inimici nesciebant nisi q; Vespasiano appropinquāte id cognouerūt. Et ciuitatem quidē se retinere posse desperabant: q; intestinis inimicis numero inferiores erant: nec; procul abesse uidebant a ciuitate Romanos. Si uero fugere decreuissent sine sanguine id facere nullaq; a noxiis pœna repetita nō honestū sibi putabant. itaq; dolosum cōpræhensum: nāq; is non dignitate solum ac nobilitate ciuitatis princeps habebatur: sed etiā legatiōis auctor erat interficiunt: nimiaq; iracundia mortuo uerberato extra ciuitatem dilapsi sunt. Iam uero propius accedente Romano exercitu gaderensium populus. Vespasiano cū laudibus in ciuitate recepto fidei dextras ab eo accepit: equitūq; & peditū præsidia contra fugitiuoꝝ excursus. Muros enim priusq̄ Romani peterent ipsi destruxerant: ut eo sibi fides esset q; pacem diligerent si bellu mgerere ne uolentes quidem posse uiderentur.

¶ Capitulum. VII.

QVespasianus aūt misso placido cū equitibus ac tribus milibus peditū aduersus eos qui ex Gadaris fugerant ipse cū cæteris militū copiis. Cæsareā regredit. At fugitiui postq̄ equites repente a tergo insequentes uidere priusq̄ in manus uenirent in uicū quendā cui nomen est Bechanabrin se recepere. Vbi repta nō paucoꝝ iuuenū multitudie his quæ pti uolentibus pti ui armatis specietēus cōtra placidū eiusq; milites prosiliūt. illi aūt primo impetu paululū recesserunt ea simul arte ut eos a muro longius prouocarēt. Deinde loco oppor tuno circūdatos tælis agentes eminus satiabant. itaq; fugientes quidē ab equitibus præueniebāt iudæi. Qui uero manus cōseruissent a peditibus corruebant: nihil plus audacia demonstrantes: condēsos enī aggrediendo romanos armis non secus ac muro septos. Qui ipsi quidē tælis aditū non inueniebāt neq; sufficiebant acie rūpere. illoꝝ aute transfigebant sagittis imanissimis feris similes ruebant ultro in ferrū & decidebant: alii gladiis ora pcussi: alii ab equitibus dissipati. quoniam cura erat placido cursum eoꝝ a uico intercludere assidueq; ptercurrens ea parte: cedētesq; reflectens una etiā libratis sagittaꝝ ictibus utebatur: hisq; proximos interficiebat. Metu uero lōge fugientes reuocabat: donec uim lapsi qui fortiores erāt ad muros effugere. Eius aūt custodes quid agerent nesciebant. Nec enī excludi gaderenses suoꝝ cā patiebant: & si eos recepissent una cum his pituros esse uidebant quod ēt cōtigit. illis enī cōpulsis ad muꝝ pœne eū his rōanoꝝ equites irrupere. portis aūt ante pclusis admoto milite placidus post meridiē usq; acerrimo certamie muro pariter ac uico potitus est. ibiq; tunc uulgus quidē iers occidebat: fortiores uero fugā petebant. Domus uero a militibus diripiebāt & uicus igni traditus. Qui uero inde euasērāt totā secū illā regionē ad fugā incitarunt & extollendo proprias calamitates in maius totūq; rōanoꝝ exercitum aduentare dicendo metu oēs undiq; cōmouerunt: plurimi aūt nūero auecti in hiericūtha secesserunt. Hæc enī ēt tunc eoꝝ spē salutis fouebat: q; esset ualida & populosa. Placidus uero eq; tibus rebusq; ante prospere gestis fretus eos insequebāt & usq; ad iordanē qdē sp quos occupabat morti dabat. Oēm uero ad flumen coactā multitudinē fluminis impetu prohibitā qđ auctū imbribus uadū transire nō poterat aperto prælio cōgredit. itaq; necessitas eos ad pugnā cōpulit q; fugæ locum non haberent: prætentiq; ad ripæ longitudinē tæla equitū & incursus excipiebant. A quibus multi pcussi in flumine ceciderunt. Nam qui manibus eoꝝ interire tresdecī milia fuerunt. Alii cū uim sustinere non possent: in iordanē sponte desilierūt. Erat aūt numerus infinitus. Et præterea capta sunt prope ad duo milia uiroꝝ ducenti cum præda maxima ouium & asinorum: itēq; cameloꝝ & boum. Iudæis quidē hoc uultus iflictū quāuis parum superioribus maius tamē seipso uisū est & nō solū q; eā totā regionē quā fugerāt cædes repleuerant: sed q; erat refertus mortuis iordanis puius nō erat. Et asphaltidis quoq; lacus repletus erat cadaueribus quæ p multa flumina deuoluta sunt. Placidus aūt secunda fortuna usus in uicos proximos & municipia contendit. Captisq; adila & iuliade & besemoth omnibusq; ad lacū asphaltidentidoneos ex transfugis ubiq; collocat. Deinde milite scaphis imposito eos q in lacū refugerāt subegit. Et trās fluuium quidē tota regio romanis cessit: ubiq; omnia usq; ad mecherunta deuicta sunt.

¶ Capitulum. VIII.

Qvm hæc aũt aguntur motus circa Galiciã nunciaẽ:& ꝙ uindex una cũ optimatibus indigenaꝝ a nerone defeciſſet:de quibus alibi diligẽtius ſcriptũ eſt. Veſpaſianũ uero ad impetũ belli quæ nunciata ſunt incitarunt:iam tunc futura bella ciuilia toti uſq; imperii picula ꝓſpicientẽ:cũ ſe partes orientis ante pacaſſet minus ytaliæ metuendũ exiſtimaret.Obſtante aũt hieme ꝓ ſubactos interim uicos atq; oppida præſidia collocabat:& decatarchos ciuitatibus opponẽs multa etiã quæ uaſtata fuerãt inſtaurabat.Prius tamẽ comitatus militum copiis q̃s cæſareã adduxerat in antipatridẽ uenit:ibiq; per biduum ciuitate compoſita tertia die uaſtãdo inflãmando:omneſq; ſubuertẽdo circum Tannan toparchias ĩ liddã & iamniã procedebat.Et cũ ſeſe utraq; tradidiſſet cõſtitutis illic habitatoribus idoneis ĩ amathũta puenit: occupatiſq; ad metropolim eoꝝ omnibus uicis caſtra muro circũdat.Quintaq; ĩ his relicta legione cum cætera manu in belephon toparchiã proficiſcitur:eaq; ex uicina regione itẽq; circum idumeã igne cõſumptis caſtella quidẽ locis opportũis muniuit.Captis aũt duobus uicis ĩ medio idumeæ poſitis:hoc eſt begabri & caphartophran pluſquã decẽ milia hominũ peremit prope ãt ad mille cœpit.Exactaq; inde cætera multitudine nõ paruam militum ſuorũ partẽ ibi cõſtituit: qui omnia montana loca incurſando uaſtabant.Ipſe aũt cum reliquo exercitu in iamniã rediit: unde per ſamaritidã ac ꝓ neapolim:quæ dicebaẽ ab indigenis marbota ſecundo iunii menſis die in coream deſcendit:ibiq; poſitis caſtris poſtridie hiericũtha puenit.In qua unus ei rectorum tra ianus quem locis ulterioribus ducebat militẽ iũgit cunctis ſub iordanẽ deuictis. Sed ex hiericũtha quidem multitudo ante romanoꝝ aduẽtum in aduerſam hieroſolymis montanã regionem diffugerat:non pauci autem qui remanſere perimuntur.Deſolatã uero offenderat ciuitatẽ:cui in planicie ſitæ nudus mons ac ſterilis imminet:idemq; longiſſimus . A ſeptẽtrionali enim regione uſq; ad ſcitopolitanos agros.A meridiana uero uſq; ad terrã ſodomiticam & aſphaltide lacus ter minus extenditur.Non totus autem inæqualis eſt:& ꝙ nihil gignit non habitatur.Huic adiacet circa iordanem mons alius incipiens a iuliade a ſeptẽtrionali regione prolixius autem ĩ meridie uſq; ad bacca quæ petram diſterminat arabiæ ciuitatem.In hoc eſt etiam ferreus mõs appellatus ad moabidem uſq; longus.Inter duos autem montes regio quæ magnus campus uocabatur a gẽnabra uico ad lacum aſphaltiden uſq; patens habet ducentorum & triginta ſtadiorum longitudinem:latitudinem uero centum & uiginti:mediuſq; ab iordane diuiditur.Sunt autem illic duo lacus aſphaltides & tyberienſis natura contraria.Nanq; alter ſalſus ac ſterilis eſt. Tyberiẽſis uero dulcis & fœcundus:æſtatiſq; tempore illa planicies ardore ſolis incenditur & uitiis opprimitur: aeris tractu omnibus circum aridis præter iordanem. Vnde euenit ut palmæ quæ in ripis ſunt magis floreant & fertiliores ſint.Minus autem quæ longe remotæ ſunt.Ad ipſam uero hiericho largiſſimus fons eſt:rigandiſq; aruis uberrimus:iuxta ueterem ſcaturiens ciuitatem: quam ieſus naue filius hebræorum ductor primam in cananeorum terra bello poſſederat.Hunc fontem ferunt non ſolum terræ atq; lignorum fructus:ſed etiam fœminaꝝ partum obtundere ſolitum: cunctaq; pariter morbo ac peſte corrumpere.Poſtea manſueuiſſe contraq; ſaluberrimum ac feraciſſimum eſſe factum ab Heliſeo quodam propheta:qui heliæ notus fuerat atq; ſucceſſor.Receptus enim hoſpitio ab hiericuntis habitatoribus ꝙ humaniores eos expertus erat:ipſos & omnem illam regionem perpetua gratia remuneratus eſt:progreſſuſq; ad fontem Lagenam ſutilem falſis plenam in profluentem aquam miſit.Iuſtam deinde ad cælum dexteram tendens; fontiq; inuergens blanda libamina ipſum quidem precabantur ut fluenta leniret : ac dulciores aquaꝝ uenas aperiret.Deum uero ut fœcũdioribus auris flumina temperaret orabat: tanq; ubertatem fructuum quam ſucceſſionem prolis daret ĩdigenis.Nec eorum genitrices filiorum aqua defice ret:quoad iuſti manerent.Ad has præces ex diſciplina manibus multa operatus fontem ĩmutauit:& qui antea cauſa erat his orbitatis ac famis:idem uictus ac fœcunditatis auctor eſt effectus. Deniq; rigationis eius tanta potentia eſt:ut ſi attigerit modo terram ſapidior ſit aquis diu perſeuerantibus. Vnde eo qui largius abutuntur exiguum emolumentum habent:qui uero partius plurimum.Amplius tamen quam cæteri fontes ſpatium rigat.Et ſeptuaginta quidem ſtadiis lõgam.xx.autem latam planitiem permeat. Optimos autem in ea paradiſos ac denſiſſimos educat palmarumq; irriguarum genera tam ſapore quam nominibus uaria. Quarum pinguiſſimæ calcibus preſſæ plurimum mellis emittunt : non multum alio melle deteriꝰ: quamquam & mellis altrix eſt illa regio & opobalſami ferax : qui omnium cariſſimus eſt fructus: ibi naſcentium . itemque Cyprum mirobalſamum gignit : ut qui diuinum eſſe illuꝫ tractum dixerit non errabit : ubi & larga & opima generantur quæ ſunt cariſſima . Sed nec in aliis ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit : adeo multiplicatum quod ſatum eſt reddit. Cuius rei cauſa mihi uidetur eſſe aquarum uis læta. Aeris calor:cum hic ꝓuocet quæ na-

ta fuerint atq; diffundat. Liquor aũt firmis ſingula radicibus ſtringat uireſq; ſuggerat: æſtiuo tẽpore quo ſic peruſta eſt illa regio: ut nihil facile procedat ac pululet: aqua tamen ſi ante ſolis ortum hauriatur: auræ ſpiritu refrigeſcit: naturamq; contrariã aeri ſumit. Hieme uero cõtepeſcit: eaq; merſis mitiſſima efficitur. Tanta eſt aũt cæli tẽperies: ut quo tempore in alia iudeæ regione ningit: lino illic tamen indigenæ ueſtiuntur. Diſtat autẽ ab hieroſolymis. cl. ſtadiis: & ab iordanis ſtadiis ſexagita: totũq; habet ab hieroſolyma ſpatium deſertum atq; ſaxorũ: ad iordanẽ uero & lacũ aſphaltiden licet humilius: æque tamen incultũ ac ſterilem.

¶ Cap. IX.

SEd de hiericho quã ſit fortunatiſſima ſatis dictum eſt. Commemoratione aũt dignũ puto Aſphaltidis quoq; naturã exponere lacus. Is enim ſterilis eſt: nimia uero leuitate etiã quæ grauiſſima ſunt in eũ iacta referuntur. Demergi aũt quis in profundũ nec de ĩduſtria facile poteſt. Deniq; ueſpaſianus qui eius uiſendi cauſa illuc uenerat: iuſſit quoſdã natandi ĩnſcios uinctis poſt terga manibus in altum proiici: & euenit oĩbus tanquã ui ſpiritus ſurſum repulſos deſuper fluitaſſe. Ad hæc mirabilis eſt coloris atq; mutatio terræ quæ ĩ ſingulos dies ſuperficiẽ uertit & ſolis radiis uariata reſplendet. Multis aũt locis uomit nigras bituminis glebas: quæ ſuper undã & habitu & magnitudine tauris ſine capitibus aſſimiles natãt. Ad eas aũt cũ lacus exercitatores acceſſerint: nacti qđ aggeſtũ eſt ad naues trahunt: & quia lentũ eſt repletas eas abrũpere nequeunt: ſed quaſi replicata ſcapha pendet a cumulo: donec mẽſtruo mulieris atq; urina ſoluatur. Eſt autẽ utile non modo ad compagines nauium: ſed ad corporum etiã curationem multis remediis admiſcetur. Huius lacus longitudo eſt quingentoꝝ & octoginta ſtadiorum: quia a zoara uſq; ad Arabiam tenditur. Latitudo aũt. cl. ſtadiis patet: quæ ſodomitæ terræ uicina eſt. Olim quidem tam fructibus quã ſubſtantia ciuitatum fortunata. Nunc aũt omnis exuſta utiq; habitatorum impietate fulminibus conflagraſſe memoratur. Deniq; adhuc ĩ ea reliquias ignis & oppidoꝝ quinq; uidere licet imagines: & renaſcentes in fructibus cineres: qui colore quidẽ ſunt & lilii ſimiles: carpentiũ uero manibus in fumũ diſſoluunt & cinerem. Terræ quidem ſodomiticæ fabula eiuſmodi finem habet ex facie

¶ Cap. X.

ET Veſpaſianus hieroſolymoꝝ hĩtatores muniri undiq; cupiẽs apud Hierico & Amullam caſtellis erectis utrobiq; auxiliatoꝝ piter ac romanoꝝ præſidia collocat. Mittit aũt Gephaſiõ Locutiũ Annium: equitatus ei parte multiſq; peditibus attributis. Qui primo aggreſſu ciuitate capta mille iuuenes: qui ne fugerent præuẽti erant interficit familias captiuas ducit: bona militibus prædari ꝓmittit. Incenſis deinde domibus ꝓximos petiit: erat aũt fuga potentiũ & interitus infirmoꝝ: quodq; occupatũ fuiſſet flãmis dabat: omnibuſq; tam montanis locis quã tota planicie bello oppreſſis apud Hieroſolymã degentes exeundi copiã non habent cũ tranſfugere quidã cupientes a zelotis aſſeruarent. Eos uero qui etiã tũc a romãis diffidebant undiq; ciuitate uallata cohiberet exercitus.

¶ Cap. XI.

QVeſpaſiano aũt Cæſaream reuerſo & cum omnibus copiis in ipſam hieroſolymã ꝓficiſci paranti nuntiatur Nero peremptus cum per annos treſdecĩ & octo dies ĩperaſſet. De quo referre quẽadmodũ dehoneſtarit ĩperium: nequiſſimis hoĩbus Minphidio & Tigillino & indigniſſimis libertoꝝ ꝓmiſſa re. pu. q; hoꝝ captus inſidiis ab oĩbus ſuis ſeruatoribus deſtitutus cũ quatuor libertis fidelibus in ſuburbanũ fugerit ibiq; ſemet occiderit. & q; multo poſt tẽpore qui eum depoſuerant pœnas dederint: bellũq; per Galaciã quo pacto defierit: & q; galba creatus imperator Romã redierit ab Hiſpania. & quemadmodũ incuſatus a militibus tanquã humilioris eẽt animi in medio foro necatus ſit: & Otho declaratus ſit ĩperator eiuſq; militiã in Vitellii duxiſſet exercitũ nec non & Vitellii turbas & circũ capitoliũ pugnam: & quẽadmodum uel Antonius primus & Mutianus Vitelliũ interfecerint uel germanoꝝ agmina bellum ciuile ſedauerint. Hæc oĩa recuſaui narrare cum fide: q; & a multis græcoꝝ itẽq; romanorum & a cunctis copioſe præſcripta ſunt. Ordines autem rerum continuandi gratia ac ne interciſa pendeat hiſtoria ſummatim ſingula deſignabo.

¶ Cap. XII.

IGitur Veſpaſianus primo qdẽ in hieroſolymã militiã differebat expectãs quo nã urgeret ĩperiũ poſt Neronẽ. Deinde ubi Galbã ĩperare cognouit nihil conari decreuerat priuſq; ille quoq; ad ſe de bello aliqd aſcriberet. Mittit ãt ad eũ Titũ filiũ ſuũ & ſalutatũ ſimul: & ut de iudæis mãdata acciperet. Ob eaſdẽ cãs & rex Agrippa nauigauit ad Galbã. Sed dũ Achaiã q; hiems erat lõgis nauibus ꝓteruehunt interfici Galbã cõtigit ſeptẽ mẽſi-

bus & totidē diebus.Deinde Otho ſuſcepit imperium:ac tres menſes rem publicam gubernauit Agrippa uero nihil mutatione deteritus Romā pergere ſtatuit.Titus uero diuino quodā ipulſu ex Achaia ad Syriā nauigat:& mature inde Cæſareā uenit ad patrē.Suſpenſi aūt de omnibus qua ſi nutante romano imperio iudæoꝝ militiam negligebant.Patriæ quoq; metuētes aggredi alie nigenas importunum eſſe arbitrabantur.

Capitulum.XIII.

INterea tamē bellū aliud in hieroſolyma excitaſ. Erat Simon Gioræ filius patria geraſe nus ætate iuuenis:ſed calliditate poſterior Ioanne:a quo iāpridē ciuitas poſſidebaſ: uiri bus aūt corporis audaciaq; præſtantior. Ob quā ex agrabactena quoq; Toparchia:cuius rector erat pulſus ab Anano pōtifice ad latrones puenerat:qui Maſſadā occupauerāt. Is aūt pri mo quidē ita ſuſpectus erat:ut eū ad īſerius caſtellū cū mulieribus q̄s ſecū adduxerat trāſire per mitterent ipſi excelſius incolētes.Rurſus aūt pp neceſſitudinē moꝝ fidelis eē uidebaſ.Nā & du ctor erat prædaꝝ exeūtibus & cū ipſis territorium Meſſadæ populabaſ:nec tamē eos ad maiora exhortanda metuebat.Dominandi enī cupidus magnorūq; appetens quia mortē Anani cōperit in mōtana diſceſſit ac uoce præconū ſeruis libertate,pmiſſa:itēq; liberis p̄mio cunctoſq; q ubiq; fuerant nequiſſimos cōgregauit.Iam ualido cōflato collegio mōtanos uicos diripiebat. Semp aūt accedentibus pluribus eius ſociis: audebat etiā in humiliora loca deſcendere:& ciuitatibus quo que iam terribilis erat:multoſq; potentiū uis eius & ,pſpera facta ſollicitabant.Nec iam ſeruoꝝ tantum ſiue latronum exercitus erat:ſed multoꝝ etiam populariū tanquā regi parebat obſequo. Excurſus aūt agebatur Agrabattenā Toparchiā & in maiorem uſq; idumeā.Vicū enī cui nomē eſt Aiam muro amplexus ad tuitionē ſui pro caſtello habebat.In ualle enī quæ appellaſ Pharaga ta occultas quidē dilatauit ſpeluncas:multas uero patas inuenit:atq; is cōditoꝝ prædæ receptacu lis utebaſ.Quin & direptos illic fructus reponebat: multaq; collegia diuerſabanſ: neq; dubita batur q̄ in hieroſolymis copiis & apparatu ,pluderet.Vnde iſidias ueriti zelotæ ac præuenire eū qui cōtra ſe creſceret cupiētes plæriq; cū armis egrediunſ.His aūt Simō occurrit:cōmiſſoq; præ lio multos occidit & reliquos cōpellit in oppidū.Nondū aūt uiribus fretus ab obſidiōe deterreſ Prius aūt idumeā ſubiugare conatus eſt.Itaq; cum uiginti milibus armatoꝝ ad fines eius ,ppera bat.Idumeoꝝ aūt princeps mature ex agris quiq; fere milibus pugnantiū ciuiū congregatis: plu ribus aūt qui ſua ſeruarent domi dimiſſis pp Sicarioꝝ qui Meſſade uerſabanſ incurſus.Simonē in finibus præſtolabantur:ubi cōflictu habito ac per totū diem detracto prælio:neq; uictor ne que uictus abſceſſit.Et ipſe quidē in Aiam uicū:idumei uero domum regreſſi ſunt. Non multo autē poſt Simon cum maioribus copiis eoꝝ fines petebat:caſtriſq; in quodā uico cui nomen eſt Thecoe poſitis ad cuſtodes Herodii qđ non longe aberat de ſociis ſuis Eleazarū miſit: ut caſtel lum ſibi traderent perſuaſurum:quē quidē ſine mora ſuſcepere cuſtodes cauſæ neſcii cur uenif ſet.Mox aūt de traditione prolocutum ſtrictis gladiis perſequebantur:donec fugæ locū non re periens de muro in ſubiectam uallem ſe proiecit:& ille quidē hoc modo ſtatī moritur. Idumeis aūt uires Simonis formidantibus placuit priuſquā bello congrederentur explorare hoſtium co pias.Huic aūt ſe in miniſtrum obtulit parato animo Iacobus quidā e rectoribus cogitans prodi tionem.Deniq; profectus ab Aluro:in hoc enim uico tunc idumeorum collectus erat exercitus: ad Simonem uenit:primumq; ſe patriam ſuam traditurum eſſe paciſcitur accepta fide q̄ ſemper ei cariſſimus foret.Mox etiam de tota idumea operā pollicetur. Ob quas res humaniſſime apud Simonem cœnatus clariſſimiſq; promiſſionibus animatus ubi ad ſuos rediit:primo Simonis ex ercitum multiplici numero mentiebatur eſſē maiorē. Deinde rectoribus etiā paulatimq; multi tudine uniuerſa ,territis ut ſimonē reciperēt ſuadebat:eiq; ſine pugna regꝝ oīum ,pmitterēt pri cipatum. Simul autē & hoc agens & Simonē p nūcios euocabat diſiectuꝝ ſe pollicitus idumeos quod & p̄ſtitit.Nam cū iam appropiquaret exercitus:equū primus inſcēdit & cū ſociis corruptō nis effugit.Pauor autem occupat uniuerſam multitudinem:ac priuſquā ad manus ueniretur do mum quiſq; ſuā ſoluti ordine receſſerunt.Simon præter opinionem ſine ſanguine idumeā ītroi uit:primumq; aggreſſus ex improuiſo Cebrō municipium capit: in quo maxima præda potitus eſt:multoſque fructus diripuit. Cebron autem indigenæ ferunt non eiuſmodi terræ ciuitatum uerum etiam ægyptia memphia antiquorum. Deniſque duo milia & trecenti eius connumerā tur anni:hæc autem fabula eſt. Abraam quoque parenti iudæorum fuiſſe domicilium:poſtea quā Meſopotamiæ ſedes reliquit eiuſq; poſteros hinc ad ægyptum eſſe profecturos.Quoꝝ etiā nunc monumenta extant in eadem ciuitate per optimo marmore liberaliter fabricata. Cerni tur autem ſexto ab oppido ſtadio arbor maxima Terebintus:eamque memorant ab initio mun di creati nūc uſq; durare. Hinc totam Simon peruaſit idumeā:non modo uicos eius & ciuitates

depopulando:ſed excitando etiã territoria. Nam p̃ter armatos quadraginta eũ milia ſequebant ut his nec uictui quidem neceſſaria ſatis eſſent. Ad has aũt neceſſitates accedebat eius crudelitas inſuper iracundia quo magis uaſtari contingit idumeã ut quẽadmodũ poſt locutas ſilua cerni ſolet & frondibus ſpoliata:ſic etiã qua Simonis tranſiſſet exercitus a tergo ſolitudinẽ relinquebat: & aliqua quidẽ cõburendo:alia diruendo:& quicquid in ciuitate uel in agris natũ eſt conterẽdo calcibus aut depaſcendo delebant perq; quã terram cultã iter agendo faciebant eam ſteriliorem. Prorſus ut ne ſignũ quidem uaſtitatis relinqueret quod aliquando fuiſſet. Hæc oĩa rurſus zelotas incitauerunt:& aperto quidẽ bello confligere pertimuere:inſidiis uero per itinera collocatis uxorẽ Simonis rapiunt:eorũq; præterea quos habebat in obſequio plurios. Deinde tanq̃ Simonem ipſum cœpiſſent:in ciuitatẽ exultantes recedũt. Continuo náq; ſperabant armis eũ depoſitis pro uxore ſibi ſupplicatuꝝ. Illum aũt nõ miſericordia ſed ira coniugis raptæ perſeuerat. Cũq; ad muros Hieroſolymoꝝ ueniſſet ut fera ſautia quæ percuſſores prendere nequiſſet.ita in quos reperiſſet effundebat inſaniã. Deniq; olerũ ſarmentorũq; cauſa progreſſos ad murũ imberbes pariter ac ſeniores correptos uerberabat ad necem ut animi indignatione id ſolũ abeſſe uideretur: q̃ non etiã ueſceretur corporibus mortuoꝝ. Multos aũt abſciſſis manibus dimittebat in ciuitatem una perterrefaciens inimicos & populũ reuocare cupiens a nocentibus. Hiſq; mandabat ut dicerent q̃ iuraret Simon per deũ qui cũcta regeret:niſi cito ſibi redderent coniugem ſuã muro prærupto oĩbus qui in ciuitate eſſent ſimiliter uteretur:neq; cuiquã ætati pceret:aut ab innocẽtibus diſcerneret noxios:donec his eius mandatis nonmodo populus ſed etiã zelotæ metu perculſi remiſerunt ei mulierẽ atq; ita delinitus pauliſper ab aſſidua cæde requieuit.

¶ Capitulum. XIIII.

NOn ſolũ aũt per iudæã erat ſeditio bellũq; ciuile:uerũ etiã per italiã. In medio náq; romanoꝝ foro Galba perempto:creatus Otho iperator cũ Vitellio iperante pugnabat: quem germanoꝝ tunc manus elegerat. Habito aũt apud Bebriacũ galaciæ prælio cum Valente & Cinna Vitellii ducibus primo die Otho ſupauit:altero Vitellii milites:multiſq; trucidatis & aduerſæ partiſ audita uictoria. Otho apud Brixellũ ſemet occidit:poſtquã biduũ treſq; menſes iperium tenuit. Acceſſerunt autem Vitellii ducibus Othonis milites & ipſe iam Vitellius Romã cum exercitu ueniebat.

¶ Cap. XV.

QVm interea Veſpaſianus quinto die iunii menſis Cæſaream profectus eſt: eas quas nondum ſubuerterat idumeæ partes petiuit & in montana regione quo primum aſcendit toparchias duas Coſniticã & Acrabiticã ſubegit. Deinde poſt has Vithrega & Vphre municipia: ibiq; præſidiis collocatis uſq; hieroſolymã equitabat. Multos uero tũc depræhẽſos necabat:multoſq; capiebat. Rectoꝝ aũt unus cerealis cũ equitũ pte ac peditũ ſuperiorẽ quæ dicitur uaſtabat idumeã & Capherã quidẽ pſeudo municipiũ aggreſſione captũ incendit. Alterum uero quod caphaphin dicit admoto milite obſidebat muro ſatis ualido cinctũ. Diutius aũt ibi ſe moraturum ſperanti ſubito portas aperuere:& cũ precibus adorantes ei ſe tradidere. Quibus ſubiugatis cerealis in crebron alterã ciuitatem antiquiſſimam tendit ſitam:ut dixi:in montanis locis haud ꝓcul ab hieroſolymis. Vi aũt itromiſſus in eã reliquã multitudinẽ quã ibi offendit cũ puberibus interemit:oppidũ uero ipſum exurit. Omnibuſq; iã captis p̃ter caſtella Herodiũ & Meſſada & Macheruntha quæ alatronibus tenebant ſola iam hieroſolyma romãis ante oculos erat: quæ expugnanda reſtabat. Simon aũt ubi uxorẽ ſuã a zelotis recepit ad reliquias iudeæ regreditur perſequẽdas:& undiq; circũacta natione hieroſolymã cõpulit plæroſq; fugere:cũ ipe quoq; ad eã ſequeretur. Deinde cũ muro eius obſeſſo operarioꝝ ex agris ad euntẽ multitudinem cœpiſſet interficiebat. Eratq; populo foris Simon romãis terribilior:intus zelotæ utriuſq; ſeniores: quos etiã galilei nouis inuentis & audacia factionũ corrũpebant. Nam & ioannẽ ad potentiã ipſi ꝓuexerant. Et ioãnes & potentia quã ſibi cõparauerant:uicem referens oĩa quæ deſiderarent ut facerent permittebat. Inſatiabilis autẽ rapinaꝝ cupiditas erat:domorũque locupletum perſcrutatio. Cædes aũt uiroꝝ & fœminaꝝ & iniuriæ ꝓ ludo habebãt:prædãq; cũ ſanguie deuorãtes ſine ali quo metu:poſt ſatietatẽ muliebri libidie tabeſcebãt:cõptiq; crines ac fœminaꝝ ueſte iduti lotiq; unguẽtis:& ut forma placeret oculos illiti nõ ſolũ ornatũ:ſed ipudẽtiã quoq; mulieꝝ imitabãt: & obſcenitate nimia nepharios coitus exigẽtes ut ĩ lupanari uerſabant: ciuitatẽq; totã ut ipuris facinoribus ꝓphanabãt. Effœminates aũt uultũ dextras ad cædẽ prõptas habebãt:delicatoq; inceſſu eneruati ſubita ĩcurſiõe bellatores fiebãt. Et de paludamẽtis uerſicoloribus eductis gladiis: caſu obuios tranſuerberabant. Eos autem qui ioannem fugiſſent excipiebat ſenior in cædibus Simon:quiq; inteſtinum euaſiſſet tyrannum: ab eo qui prope erat occidebatur. Omnis autem

fugæ uia transire cupientibus ad romanos abscissa spes erat. Inter ioānis aūt copias quantū erat idumeoꝝ dissidebant:separaticꝫ ab aliis aduersum tyrannū tam liuore potentiæ quā crudelitatis eius odio armantur.Deinde pugna congressi multos zelotaꝝ perimūt: cæteroscꝫ i aulā regiā compellunt:quā Grappe ædificauerat.Hæc aūt fuerat cognata Sizæ regis adiabenoꝝ.Vna uero irrupere iudæi atcꝫ inde zelotæ in phanū pulsi ioannis pecunias prædabant. In aula enī suprādicta & ipse degebat:tyrannidis spolia deposuerat.Inter hæc aūt zelotaꝝ qui per ciuitatē dispersi ad illos qui in templū fugerant aggregati sunt:eoscꝫ ioannes aduersus populū & idumeos educere cogitabat. Istis aūt non tam ipetus eoꝝ metuendus erat:cū pugna plus possent quā confidētia:ne de templo nocte subreperent:secꝫ pariter occiderent:atcꝫ oppidum concremarent.

¶Capitulum.XVI.

ITacꝫ collecti cū pontificibus deliberabant:quoniā pacto impetum præcauerent.Sed profecto deus sententias eorum in deterius uertit: & interitu acerbius excogitabant salutis remedium.Nam ut ioannem deiicerent:Simonem recipere statuerunt:& cum precibus alterum sibi tyrannum imponere.Itacꝫ decreto obtemperatur:missocꝫ Mathia pontifice rogant Simonē ut ad se introiret:quē sæpe timuerāt.Cum his aūt precatores erāt: etiam qui zelotas ex hierosolymis fugerāt.Domus quiscꝫ suæ desiderio & fortunaꝝ.Ille auté nimis superbe sē dominū fore pollicitus uelut ciuitatem liberaturus ingreditur:cū salutis eum datorem ac defensorē sui populi clamor designaret.Vbi uero cum suis copiis introiit: mox de propria potentia deliberabat:nec minus eos a quibus rogatus erat quā eos contra quos fuerat aduocatus inimicos putabat.Ioannes aūt cū multitudine zelotaꝝ in templo exire prohibitus amissis etiam quæ in ciuitate habebat.Nam statim rex eoꝝ Simon cū sociis diripuerat:salutem iam desperabat. Templum tamen adiuuante populo Simon aggreditur.Illi autē in porticibus per quæ propugnacula stantes impetū repellebant:multicꝫ a Simonis parte oppetebant:multi sautii referebantur:quoniā zelotæ ad dexterā superiores erant:eocꝫ ictus impenetrabiles habebāt.Et quāuis loco plus possent:turres tamen quatuor maximas fabricauerant:ut ex alto uidelicet missilia torquerent.Vnam ad orientalē angulum:& septentrionalē alteram:super xistum tertiā:in angulo alio contra ciuitatē inferiorem.Quarta uero turris supra uerticem pastophoriꝝ cōdita erat: ubi moris est unum de sacerdotibus astantem post meridiem quod septimus quiscꝫ iciperet tuba significare:rursuscꝫ uesperi quod desineret nunc ferias populo:nunc ut opus faciat denuntiātem.Per turres aūt disposuerunt balistas saxorūcꝫ tormenta & sagittarios & fundaꝝ scientes.Itaque tunc Simon pigrius ad impetus mouebat:cum plericꝫ mollescerent:amplioribus tamen copiis fretus propius accedebat.Machinaꝝ enī missilia delata longius multos pugnantiū pimebāt.

¶Capitulum.XVII.

PEr idem tēpus rōanos quocꝫ scæuiora mala circunueniunt. Aderat enī ex germania Vitellius cū exercitu:aliā præterea ingentē multitudinē secū trahens.Et cum eum destinata militi spatia nō caperent totā urbē pro castris habebat oēmcꝫ domū repleuit armatis.Illi auté cōspectis romanoꝝ diuitiis oculis insuetis & auri argenticꝫ stupore perfusi uix cupidinē continebāt:adeo ut in rapinas se cōuerterent & eos qui obstare conarentur occiderent,& in italia quidē ita res erāt. Vespasianus aūt postquā Hierosolymis ꝓxima depopulatus Cæsareā reuertebatur audiit romanoꝝ tumultus & Vitelliū principē. Hoc aūt licet ipse iperium pati sicut bene iperare nosset ad indignationē perductus est:dominū dedignabat eum qui ueluti desertum inuasisset imperium. Dolore aūt saucius cruciatum ferre non poterat:necꝫ aliis uacare bellis cum patria uastaretur.Verumtamen quantum ira impellebatur adulciscendū:tantum longinquitatis cogitatio reprimebat. Multa enim fortunam posse noua facere priusquam ad italiam præsertī hiemis tēpore ipse trāsiret:pluscꝫ crescentē iracundiā cohibebat. Rectores āt cum militibus cōuenientes aperte iam de mutatione tractabāt:& cū idignatiōe uociferantes incusabant Romæ constitutos milites & in delitiis agentes:qui ne famam quidem belli sustineāt: quibus libuerit discernere principatum:& spe quæstus imperatores creare. Se aūt laboribus tot exactis sub galeis senescentes aliis condonare potestatem: cum apud se digniorem habeant iperio.Cui si hanc amiserint quam iustiorem uel quando reficerent erga se beniuolentiæ gratiam. Tanto autem Vespasianum quam Vitellium dignius esse pricipem fieri:quanto illis qui eum declarassent ipsi præstarent. Non enim se minora pertulisse bella:quā qui ex germania uenissent: necꝫ illis qui tyrannum inde ducerent in armis deteriores esse. Nullum aūt in creando Vespasiano fore certamē.Non enim senatū populum ue romanum uitellii libidies pro Vespasiani pudicicia perpessuros:nec pro bono imperatore crudelissimū tyrannū: aut filium pro patre optaturos principem.Maximum enim pacis tutamen uerā in iperatore præstantiā.Ergo siue peritiæ

senectutis debeatur imperium:habere se uespasianum:siue adolescentiæ uiribus Titum:ex amborum ætate quod erit cõmodũ temperabitur. Non solũ aũt se ministraturos declarati imperii uires:qui tres legiones regũq; habentes auxilia conseruassent oĩa ad orientẽ atq; ad Europã Vitellii timoribus seperata:sed etiam qui essent ĩ italia ꝓpugnatores uespasiani fratrem atq; alium filium:quoꝝ alteri multos dignitate præditos iuuenes sotiatũ iri spectarent: alteri uero etiã urbis esset cõmissa custodia. Quæ pars ad ĩperii prĩcipia non parũ ualeret.Postremo si ipsi cessarẽt senatum fortasse declaratuꝝ eũ principẽ quẽ cõseruatores milites dehonestarent. Hæc primo p cuneos milites loquebanť. Deinde adhortati se inuicẽ Vespasianũ imperatorẽ appellant: eumq; ut in periculo constitutum imperiũ cõseruaret: orabant. Illi aũt olim quidẽ reꝝ oĩum cura fuit: nequaquã uero ĩperare uolebat.Dignum quidem se factis existimans:priuatæ auté uitæ securitatem clarioris fortunæ periculis anteponẽs. Recusanti auté rectores magis instabant:& circũfusi milites cũ gladiis morté ei minitabantur nisi uiuere uellet ut dignus esset.Diu tamen reluctatus q renuebat imperiũ. Postremo cũ his qui se designauerant minĩe dissuadere posset:accepit.Mutiano aũt cæteriscq; qui eũ ad imperiũ inuitauerant:& exercitu alio uociferante ut se ĩ hostes oẽs duceret:prius res alexandrinas ꝓcurandas putauit:sciens ægyptũ plurimã esse partẽ imperii propter frumentariã functionẽ: eaq; si potitus esset ui quoq; si præstaret Vitellium deiiciendũ spera bat.Nec enĩ perpessuꝝ esse populũ fame oppressum.Simul etiã duas legiones:quæ apud Alexandriam degerent sibi cupiebat adiungere.Cogitabat enĩ etiã propugnaculo sibi fore illã regionem aduersus incerta fortunæ.Nam & terra difficilis accessu mariq; ĩportuosa est: & ab occidente qdem aridam lybiã habet obiectã:a meridie uero limitẽ qui Sienẽ ab æthiopia dirimit:nauibusq; inuias Nili fluminis cataractas. Itẽq; ab oriente mare rubrũ ad Cosoton ciuitatẽ usq; diffusum. Septentrionale uero munimentũ habet terrã usq; ad syriã: & qđ dicitur ægyptiũ pelagus totum portibus carẽs. Hoc quidẽ modo ægyptus ex omni parte tuta est.Inter peluſiũ uero & Sienẽ per duo milia stadioꝝ porrigitur.Ex Plinicine aũt ad Peluſiũ nauigio stadioꝝ trium miliũ & sexcẽtorum.Nilus aũt ad Elephantinẽ usq; nauibus ascenditur.Nanq; ulterius progredi ut supra dixi mus cataractæ non sinunt.

Cap.XVIII.

DOrtus aũt alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis est. Nam & hostium p angustum habet:saxisq; latentibus a directo cursu deflectitur:& læua quidẽ pars manufactis brachiis cingitur.A dextera uero pharus obiecta insula turrim maximã sustinet: ad trecenta usque stadio nauigantibus igne lucentem:ut quã longissime difficultatem applicandaꝝ nauium præcaueant.Circũ hanc aũt insulam opere istructo igentes muri sunt: quibus afflictuũ pelagus & a uersis obiicibus fractũ asperiorẽ facit meatũ:eoq; piculosum per angustiam aditũ. Intus tamen portus ipse tutissimus est: & triginta stadiis magnus. In quẽ tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinẽ deuehuntur:quã quæ superant ex bonis domesticis & idigenis in totum orbẽ diuisa exportanť. Itaq; nõ sine ratione Vespasianus alexandriam rumore cupidus occupauit:ad totius ĩperii firmamentũ. Proinde statim ad Tyberiũ Alexandrũ litteras dedit:qui ægyptũ & alexandriã regebat:indicans militũ alacritatẽ:quodq; q ipse necesse fuit susceptο munere principatus operã atq; adiumentũ eius assumeret. Alexãder aũt simul ut uespasiani legit epistolam prompto animo:& legiones eius sacramento rogauit & populum:uiriq; aũt libẽtissime paruere uirtutẽ uiri ex ꝓxima administratiõe scientes. Et ille quidem pmissa sibi ptãte:oĩa quæ imperii usus exigeret aduentui quoq; principis necessaria iã parabat.Opinione uero citius declaratum in oriente Vespasianum imperatorẽ ubiq; fama nunciauit. Et uniuersæ qdem ciuitates festos dies habebãt:nuntiiq; læti ꝓ eo simul & sacrificia celebrabãt. Agmina uero apud Mesiã pánoniãq; degentia:quæ pp Vitellii audaciã paulo ante fuerant cõcitata: iusiurandũ Vespasiano maiore gaudio ꝓbuerunt. Vespasianus aũt cæsareã reuersus iam Beritũ uenerat:ubi multæ quidem e Syria:multæ uero ab aliis prouintiis legationes aderãt obuiã ei coronas & gratulatoria decreta a singulis ciuitatibus offerentes.Affuit autem rector etiã prouintiæ Mutianus: populorũ alacritatem iurataq; per ipsum principi sacramenta renuntians. Vbiq; autẽ uespasiani uotis obsecundante fortuna:rebusq; ad eum plurima ex parte inclinatis cogitare cœpit:q; non sine prouidentia sumpsisset imperium.Sed iusta quædam fati ratio ad eius ptãtem circunduxisset rerum omnium principatum. Recordatus autem signa & alia:multa enim sibi contigerant imperium præmonstrantia:& iosippi dicta quibus eum Nerone uiuo ausus fuerat appellare imperatorem. Admirabatur aũt uiꝝ qué adhuc habebat in uinculis:aduocatoq; Mutiano cũ amicis & rectoribus aliis:primo quã strẽnuus fuisset iosippus: qnantũq; in iotapatis expugnandis propter eum laborasset exponit.Deinde uaticinatiões eius quas ipse quidem timoris cã suspicaretur esse figmenta:tempus aũt diuinum fuisse ut rerum exitus probauisset. Tũq; inhonestũ eé ait:ut qui

sibi auguraſſet imperium uociſq; dei miniſter ac nuntius extitiſſet adhuc captiui loco haberet: fortunáq; ſuſtineret aduerſam. Vocatúq; ad ſe ioſippum ſolui iubet. Hoc aút facto alii quidé rectores ex ea gratia quá alienigenæ retuliſſet: præclara etiá de ſe ſperanda eſſe arbitrabant. Titus uero qui cú patre aderat: iuſtum eſt inquit pater una cú ferro etiá ꝓbro ioſippum ſolui. Erit aút tanquá nec initio uinctus ſi non diſſoluerimus: ſed inciderimus catænas. Nanq; id agi ſolet i his qui non recte fuerit uincti. Eadé ueſpaſiano placebát: & quidá interueniens ſecuri catænas abrupit. Ioſippus quidé pro his quæ prædixerat præmio famæ donatus: & de futuris iam dignus cui iam credendum eſſe habebatur.

¶ Cap. XIX.

QVeſpaſianus aút reſponſo legationibus reddito: iuſteq; & pro meritis adminiſtrationibus ordinatis Antiochiá uenit. Et quo primú tenderet cogitans Alexandrino itinere præſtabilius eſſe duxit quæ Romæ agerentur curare. Alexandriá enī ſtabilé eſſe: rõanas aute tres a Vitellio ꝓturbari. Mittit igitur i italiá Mutianú cú multis equitum peditúq; copiis. Qui tamẽ propter hiemis aſperitatẽ ueritus nauigare per cappadocias & Phrygias ducit exercitum. Inter hæc aút Antonius primus aduocata legione tertia ex his quæ apud Meſiá morabantur: illá enī regebat prouinciá: bellú gerere cú uitellio ꝓperabat. Vitellius aút cú magna manu Ceciniú cominiú obuiá ei mittit. Is aút roma ꝓfectus quáprimú circa Cremonam Galliæ Antoniú cõſequitur: quæ cõfinis Italiæ ciuitas eſt: ibiq; cõſpecta hoſtiú ordinatõe ac multitudíe prælio quidé cõgredi nõ audebat. Diſceſſú aút piculoſum reputans de ꝓditiõe deliberaba. Conuocatis aút Ecatontarchis & Chiliarchis ſibi ſubditis ut tranſirét ad Antoniú ſuadebat. Vitellii quidé rebus detrahés. Veſpaſiani aút uires extollens: & alteꝝ nomẽ iperii tantú: alteꝝ uirtutem habere cõmemorans: ipſis quoq; melius eét ſi id gratú faciant: qđ neceſſe eſt. Cúq; ſe multitudíe ſuperatú iri ſciant uoluntati periculú ꝓuenire. Nam Veſpaſianú quidé idoneú eſſe etiá ſine ipſis ad reliqua uindicanda: uitelliú uero nec cú ipſis quidé præſentia poſſe ſeruaſ. Multa i húc modú qđ uoluit pſuaſit: & cú milite tráſſugit ad Antoniú. Eadé uero nocte milites pœnitudo ſimul ac metus eius ſi uiciſſet a quo miſſi fuerát occupauit: eductiſq; gladiis cecinā obtruncare uoluerút. Feciſſentq; niſi his aduoluti chiliarchi ſupplicaſſent. Quãobrẽ cæde quidé ſe abſtinuerunt: uinctum aút quaſi proditorẽ Vitellio tranſmittendú habebant. His auditis primus continuo Antonius ſuos mouet: eoſq; armis indefectores ducit. Illi aút inſtructi ad præliú pauliſper quidé reſtiterunt. Mox aút loco pulſi romani Cremoná fugerunt. Primus aút comitatus equitibus curſus eoꝝ præuertitur: & per ciuitatẽ circúcluſam plærāq; multitudinem peremit. Aggreſſus aút reliquos oppidú militibus prædari permiſit. In quo multi quidé hoſpites mercatores: multi uero indigenæ ꝓiere. Totus Vitellii exercitus uiroꝝ triginta milia & ducẽti. Quin & Antonius eorum quos de Meſia adduxerat q̃tuor milia & qngẽtos amittit. Solutú aút uinculis Ceciniú reꝝ geſtarum nuncium ad Veſpaſianú dirigit. Qui ad eú intromiſſus & collaudatus eſt: & ꝓditoris dedecus inſperatis ꝓtexit honoribus. Romæ aút Sabinus ubi Antoniú appropinquare cognouit ſiducia recreatus eſt: collectiſq; uigilum militú agminibus nocte occupat capitoliú. Luce uero facta multi nobiliú ſotiati ſunt ei: & Domitianus fratris filius pars ingens obtinẽdæ uictoriæ. Sed Vitellius de primo quidé minus curabat. His aút iratus qui cú Sabino defecerant & nohiliú ſanguinem pro ígenita crudelitate ſitiens ímittit capitolio quá ſecú adduxerat militú manum. Vbi multa ab his itéq; aliis qui templú tenebát pugnátibus audacter admiſſa ſunt. Poſtremo aút germani q; multitudine ſuperabát collẽ obtinuerút. Et Domitianus quidé cú multis Romanoꝝ uiris inſignibus diuina quadá ratiõe ſaluus euaſit. Reliqua uero multitudo tota laniat. Et Sabinus quidem ad Vitelliú ductus occidit. Milites aút direptis donariis templú incendút. Tumq; poſtero die cú exercitu uenit Antonius: eúq; Vitellii milites excipiunt: & trifario cõmiſſo ítra urbem prælio oẽs interiere. Procedit aút ebrius de palatio uitellius: & ut aſſolet in extremis longiore luxu ꝓdigæ mẽſæ refertus. Tractus aút per populú uarioq; uerboꝝ genere dehoneſtatus in media urbe iugulatur. Octo menſes ac dies quíq; potitus iperio: quẽ ſi uiuere diutius cõtigiſſet: ut opinor: eius luxuriæ minie ſufficere potuiſſet iperiú. Alioꝝ uero mortuoꝝ ſupra qnquaginta milia numerata ſunt. Hæc quidé geſta ſút die tertio mẽſis octobris.

¶ Cap. XX.

DOſtero autem die mutianus cum exercitu romam ingreditur: & antonii militibus a cæde repreſſis adhuc enim hoſpitia pſcrutando: & Vitellii milites & ex populo pluri mos qui cú illo ſenſerát occidebát: examinatõis diligentiá iracundia ꝓueniẽtes. Domitianú productú populo rectorẽ inſinuat: uſq; ad patris aduentú. Populus aút iá timore liberatus imperatorem prædicat ueſpaſianum: ſimulq; & illú confirmatú: & Vitelliú eſſe deiectum feſta lætitia celebrabat. Cum autem ueſpaſianus Alexandriam ueniſſet: geſta ei romæ nunciata ſunt: & legati ei ex toto orbe cõgratulantes affuerút. Cúq; maxima poſt romá ciuitas eſſet:

ãguſtior multitudini ꝓbabatur. Firmato aũt iã totius orbis ĩperio rebuſq; populo præter ſpem conſeruatis Veſpaſianus in iudeæ reliquias intendit animum. Et ipſe quidẽ exacta hieme roma proficiſci parabat: reſq; apud Alexandriã mature cõponere proponebat. Filium uero Titum cũ externis copiis ad liberandã hieroſolymã dirigit. Qui terreno itinere Nicopolim uſq; progreſſus ab Alexandria ciuitate uiginti ſtadioꝝ interuallo diſtantẽ inde militẽ longis nauibus ĩponit. Iſq; Nilo flumine poſt menſium tractus Thumũ uſq; uehitur. Hinc aũt egreſſus in terrã apud Thãnim ciuitatem diuertit. Vnde ſecunda ei manſio fuit ciuitas Heraclius: & Peluſiũ tertia. Hic aũt milite per biduũ recreato tertio die peluſii fines trãſiit: unãq; manſionẽ profectus per ſolitudies ad Caſſii iouis templũ caſtra poſuit. Poſteroq; die apud Oſtracinẽ: quæ mãſio aq̃ ĩops eſt: ob quã cauſam aduentitia utuntur indigenæ. Hinc apud Rinocoruriã requieſcit: & inde progreſſus in quartam manſionẽ Raſiam uenit: quæ prima occurrit Tyriæ ciuitatẽ. Gaza uero quintæ manſionis caſtra ſuſcepit: & poſtea in Aſcalonẽ atq; hinc iamniã: deĩde ioppam: & ex ioppa Cæſaream peruenit. Decreto apud ſe alias militum copias congregare.

Ioſephi de bello iudaico liber ſextus incipit.

Titus quidem ad eum modum quem prædixímus emẽſa ultra ægyptũ ad Syriam ad ſolitudinem cæſaream uenerat. Ibi enim exercitum decreuerat ordinare. Illo autem adhuc apud Alexãdriam una cum patre imperium quod nuper eis deus permiſerat diſponente: contigit etiam ſeditionem quæ apud hieroſolymam erat aucta trifariã diuidi: & aliorum partem in alteram uerti. Quod ut in malis optimum quis dixerit factumq; iuſtitiæ. Nam zelotarum quidem in populum dominatio quæ auctor erat excidii ciuitatis: unde cœperit & per quos creuerit diligenter ſuperius declaratum eſt. Hanc autem non errauerit quiſquã dicens ſeditionem in ſeditione eſſe factam: ac ueluti rabida fera exterharum penuria in ſua uiſcera ſcæuire ſolet. Sic Eleazarus Simonis filius qui & abinitio zelotas ĩ templum a populo ſeparauerat: uelut indignari ſimulans ob ea quæ in dies ſingulos Ioannes auderet. Cum ne ipſe quidem a cædibus quieſceret. Re autem uera ſeſe poſteriori tyranno ſubiectũ eſſe minime ferens ſummæ rei deſiderio propriæ potentiæ cupiditate ab aliis defecit. A ſcitis ẽt iuda Chaliæ filio & Ezenonis Simonis potentiſſimis: præter quos erat etiam Ezechias chobari filius non ignobilis. Horum ſingulos zelotæ non exigui ſequebantur. Occupatoq; interiore tẽpli ambitu ſuper eius portas in ſacris foribus arma ponunt: & abundare quidem ſe ſuis neceſſariis confidebant: ſacrarum enim rerum copia ſuppetebat nihil impium exiſtimantibus paucitati uero ſuorum timẽtes plærunq; in locis ſuis otioſi manebant. Ioannes autem quanto ſuperior erat uirorum multitudine tanto loco ſuperabatur: hoſteſq; habens a uertice: neq; ſine metu conabatur incurſus: & præ iracundia ceſſare non poterat. Plus aũt mali ꝓferens quã Eleazari partẽ aſſiciens tamẽ nõ remittebat. Crebri eĩ fiebãt ĩpetus & miſſiliũ iactus totũq; polluebaẽ cædibus tẽplũ. Filius aũt Gioræ Simõ quẽ rebus deſpatis inuitatũ ultro ſibi tyrannũ ſpe auxilii populus introduxerat: & ſupioꝛẽ citatis retinẽs partẽ & iferioris plurimã partẽ aſoſius iam Ioannẽ eiuſq; ſocios adoriebaẽ: qſi qui deſup ĩpugnareẽ. Subiectus aũt illoꝝ mãibus erat ſicut & illi ſuperioꝝ Et Ioannẽ eueniebat duplex prælĩũ præferẽtẽ lædi ꝑiter ac lædere: quãtoq; uincebaẽ: eo q; Eleazaro eẽt humilior: tanto plus habebat Simone celſior cõſtitutus: cũ inferiores aggreſſus etiã ſola manu ſine labore ꝓhiberet. Deſuper uero ex phano iaculantes machinis deterrerẽt. Quippe baliſtis & nõ paucis lanceis utebanẽ ſaxorũq; tormẽtis: qbus nõ ſolũ bellãtes ulciſcebanẽ: ſed multos etiã ſacra celebrantiũ perimebãt. Quãquã enĩ ad omne ĩpietatis genus rabidi ferebanẽ: tamẽ eos qui ſacrificare cuperẽt recipiebãt cũ ſuſpitione & cuſtodibus ĩdigenas ꝓſcrutando. Hoſpites enim etiã qui exoraſſent eorum crudelitatẽ poſt exituri ſubſiciua ſeditionis opa cõſumebantur. Miſſilia nãq; machinaꝝ ui ad aram uſq; templumq; peruenientia in ſacerdotes ſacra celebrãtes cadebãt: ac multi qui ꝓperantes ab ultimis finibus terræ ad ſanctiſſimũ locũ ueniſſent ante ipas hoſtias procubuerunt: aramque uniuerſis græcis & barbaris adorandam ſuo ſanguine imbuere. Indigenis autem mortuis alienigenæ ac ſacerdotes cum prophanis miſcebãtur per quæ atria diuina ſtagnum fecerat diuerſoꝝ cadauerũ ſanguis. Quid tantũ paſſa es miſerrima ciuitas a roma nis: qui tua inteſtina ſcelera purgaturi flammis introiere. Iam enĩ dei locus nõ eras neq; manere poteras domeſticoꝝ facinorum facta ſepulchrum: & quæ phanũ ciuili bello tumulũ cõſtitueras poteris aũt denuo fieri: poteris ſi unquã uaſtatorẽ tui deũ placaueris. Sed enĩ reprimẽda ſũt quæ

dolent lege scribendi: q; non domestici luctus sed exponendarum rerum hoc tempus est. Prosequar autem seditionis facinora cætera.

¶Capitulum.II.

ERgo diuersis trifarie insidiatoribus Eleazarus quidē eiusq; socii qui sacras primitias conseruabant in Ioannē ebrii ferebantur. Qui uero huic parerent plebem diripiētes in Simonē rebellabant cum ipsi quoq; Simoni contra diuersæ partis seditiosos adiumento esset ciuitas. Si quādo igitur utraq; parte patiebatur Ioānes obuertebat socios & de ciuitate quidem subeuntes missis ex porticibus tælis de templo uero iaculantes machinis ulciscebatur. Quotiens aūt desuper instantium molestia caruisset: frequenter enī ebrietate & labore cessabant libentius in Simonē eiusq; socios quāpluribus irruebat. Semper aūt quantū in ciuitate pepulisset in fugā uersos ædes frumenti plenas oīumq; utensilium incendebat: idēq; hoc illo egrediente Simon insecutus agebat: ueluti pro romanis oīa consilio corrūperent quæ ad obsidionem ciuitatis erant præparata: suarūq; uirium neruos abscinderent. Deniq; contigit una exuri oīa circū templū & inter proprias acies solitudinē atq; aream pugnæ fieri ciuitatē cōcremari aūt paulominus omne frumentū quod non paucis annis sufficere potuisset obsessis. Deniq; fame capti sunt q; minime quiuissent nisi eam sibimet cōparauissent. Vndiq; aūt insidiatoribus & confinis oppugnātibus ciuitatē medius populus quasi aliquod magnū corpus lacerabatur. Senes uero ac mulierculæ intestinis malis attonitæ pro romanis uota faciebant: externūq; bellum quo domesticis malis liberarentur expetebant. Grauis aūt metus ac terror fœdissimus occupauerat: & neq; consilii capiendi tempus erat ut uoluntatem mutarent neq; pactionis aut fugæ spes cupientibus. Etenī custodiebātur oīa: dissidentesq; latronū principes quoscūq; romanis pacatos esse uel transfugere ad eos uelle sentirent quasi cōmunes hostes interficiebāt: solūq; in occidendis uita dignis concordes erant. Et pugnātium quidē nocte dieq; clamor perpetuus oriebatur: sed metu acerbiores erant lugentiū quæstus Et assiduas quidē lamentationis causas calamitates præbebant: timor aūt includebat ululatus: atq; obmutescente dolore præfortitudīe tacito gemitu cruciabantur: neq; iam aut reuerentia uiuis apud domesticos erat: neq; mortuis cura sepulturæ habebatur. Quoꝝ amboꝝ hæc causa erat q; quisq; de se sperabat. In omni enī re amicos remiserāt: qui cum seditiosis non erant: quasi continuo modis oībus morituri. At uero seditiosi congesta i tumulum cadauera conculcantes dimittebant: & ex mortuis haurientes audaciam quos sub pedibus cernerent īmanius sæuiebant: semperq; aliquid in se pernitiosum excogitantes: & quod uisum fuisset sine miseratione facientes: nullam cædis aut crudelitatis uiam prætermisere: adeo ut etiam sacris materiis ad bellica conficienda instrumenta Ioannes abuteretur. Nam cum olim fulcire templum populo itemq; pontificibus placuisset: idq; uiginti cubitis altius ædificaret: rex quidem Agrippa ex monte libano aptas ei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc ē ligna & magnitudine simul directa proceritate spectabilia. Interuentu autē belli opere iterrupto Ioannes his sectis q; sufficere longitudinem credidit: turres ædificauit & aduersus eos constituit qui desuper a templo pugnarent. Post muri ambitum contra exedram occidentalē admotis quasolum poterat q; aliæ partes ratibus ex longinquo fuerunt occupatæ. Et ille quidē fabricatis ex impietate machinis subactum iri sperauit hostes. Deus uero laborem eius inutilē demonstrauit: & priusquā in his quicquā poneret romanos adduxit. Etenī Titus postquā partē ad se collegit exercitus aliis uero ut ad hierosolymā occurrerent scribit: cæsaream profectus est. Erant autē tres legiones quæ pridem sub eius patre iudæam uastauerant: & duodecima quæ olim cū Cestio male pugnauerat: quæq; licet per id fortitudine esset insignis: tunc tamen eoꝝ etiam memoria quæ pertulerat alacrius ad uindictam properabat. Harum quidē quintā legionē iussit sibi per amaus occurrere. Decimam uero ascendere per iericuntha. Ipse quidem cum cæteris regressus est: quo regum quoq; subsidia plurima quādudum multiq; syri auxiliatores comitabantur. Suppletū est aūt quattuor legionum quantum Vespasianus electum cum Mutiano miserat in italiam: ex his qui cum Tito accesserant. Duo nanq; milia de alexandrino exercitu lecta: tria milia uero ex Euphrate eum sequebantur & amicorum spectatissimus beniuolentia simulq; prudentia Tyberius alexander: qui antea quidem ægyptum administrauerat: tunc aūt dignus qui exercitum regeret: propterea iudicatus q; primus insipienti fuit hospes imperio: & cum fide clarissima incertæ fortunæ sotiatus est: idemq; consultor in usus bellicos ætate ac peritia precipuus aderat.

¶Capitulum.III.

DRogredientem uero in hostilem terram Titum antecedebant regia oīaq; auxilia post eos uiarum stratores castrorūq; metatores. Deinde rectorū sarcinæ atq; armati. Post hos ipse Titus & alios lectos habens & signiferos: quoꝝ agmē equites sequebātur. Hi uero ante

machinas ibant:& ſecundum illos una cū lectis Chiliarchi & præfecti cum cohortibus. Poſt aūt circum aquilā ſigna:& ante ſigna tubicines:deīde acies ſenum uiroꝝ ordinibus dilatata. Seruile autē uulgus a tergo cuiuſq; agminis:& ante hos ſarcinæ. Omnium uero nouiſſimi mercenarii eorumq; cuſtodes coactores armorū. Procedens aūt decenterexercitus:ita ut mos eſt romanis ī Suſnā per Samaritidē uenit:quæ & prius ab eius patre fuerat occupata:& tūc præſidiis tenebaṫ. Ibi autem unam moratus eſt ueſperam:mane inde proficiſcitur:peractaq; in die manſiōe: caſtra ponit in loco quē iudæi ſermone patrio Achāto canlona uocitant:iuxta uicum quendam Gabe Saul nomine:quod ſignificat uallem Saul:diſtantē ab hieroſolymis ſtadiis fere triginta. Hinc ſex centis prope lectis equitibus comitatus perrexit in ciuitatem q̄ tuta eſſet:iudæorūq; animos exploraturus:ſi forte ſe conſpecto priuſquam ad manus ueniretur metuerēt. Audierat enim quod erat uerum:a ſeditioſis & latronibus oppreſſum populum daſiderare quidem pacē:ſed quod rebellantibus infirmior eſſet nihil conari. Quandiu quidem mane p uiam quæ ad murū duceret equitabat. Nemo autem portas aperuit. Vbi uero itinere ad turrim ſaxeam declinato tranſuerſū agmen equitum duxit infiniti ſubito proſiliunt:qua muliebres turres uocantur:& per eam quæ contra monumentum helenæ porta eſt egreſſi equitatum intercedunt:atq; alios etiam tunc uia currentes ne cum his qui deuerterent ſeſe iungerent a fronte oppoſiti prohibuerunt. Titū uero cum paucis ſeperant. Ille aūt ultra quidem minus progredi poterat:a muro enī cuncta foſſis patebant. & tranſuerſi erant hoſtes:multiſq; materiis impedita. Ad ſuos aūt in aggere conſtitutos recurſus intercidente hoſtili manu deſperabatur. Quorum plærīq; impatoris p̄iculū neſciebāt: ſed exiſtimantes eum ſecū reuerti ipſi etiā fugiebant. Titus autem in ſua tantū fortitudine ſitam eſſe proſpiciens ſpem ſalutis flectit equū:& ut ſequerent cum clamore comites adoratus in medios hoſtes irruit ui ad eos trāſire feſtinans. Quo quidē tempore maxime intelligi potuit & belli momenta & imperatoꝝ pericula deum curare. Tot enim aduerſus Titum miſſilibus quom neq; galea neq; torace ſeptus eſſet non bellator enī ſed expoliator:ut dixi:proceſſerat:nullum in eius corpus delatū eſt:ſed tanq̄ ne eum ferirent ex induſtria mitterentur oīa præteruolabant. Gladio uero ſemp a lateribus inſtantes dirimens multoſq; ante ora ſubuertēs ſup cadentes agebat equū. Illorum aūt clamor erat propter audaciā cæſaris ut eū aggrederent cohortatio. Fugaq; & diſceſſio repentina quocunq; diuerteret curſum. Huic aūt ſe p̄iculo participes cū a tergo & a lateribus foderent adiunxerant. una enī erat cuiq; ſpes ſalutis uiā cito patefacere priuſq̄ circūuētus opprimeretur. Deniq; duo ex minus p̄tinacibus alter cū equo pcuſſus eſt:altero uero deiecto & occiſo equus eius abductus eſt. Titus uero iam cū cæteris in caſtra ſaluus euadit. Iudæis quidē q̄ aggreſſione prima ſuperiores fuerant inconſulta ſpes animos extollit:magnāq; his ī poſterum fiduciā momentum temporaneum cōparuit.

¶ Capitulum.IIII.

QAeſar aūt poſtq̄ ex amaus agmen ſibi ſociatū ē nocte luce inde digreſſus ad locū qui Scopos appellatur accedit. Vnde iam & ciuitas & clari templi magnitudo conſpici poterat:qua parte ſeptētrionalē regionē continens ciuitas humilior proprie Scopos nominatus eſt:diſtans a ciuitate ſtadiis ſeptē:ibiq; duabus legiōibus ſimul quintæ uero retrorſum ſtadiis tribus caſtra muniri iubet. Labore nāq; nocturni itineris attritos milites ꝓgredi uiſum eſt ut ſine fortitudine murū ſtruerent. Mox aūt cœpto ædificio decima quoq; legio per hiericūtha aderat a Veſpaſiano præocupata:ubi quædā pars armatoꝝ ī p̄ſidio fuerat collocata. His aūt p̄ceptū erat ſexto ab Hieroſolymis ſtadio caſtra ponere qua in parte mons qui appellaṫ Elacon contra ciuitatē ab oriente ſitus eſt atq; interiacēte ualle diſcernitur:cui nomē eſt Cedrō. Intra ciuitatem uero ſine requie confugientiū diſſenſionē tū primū ingens ſubito bellum foris interueniens refrenauit:& cū ſtupore ſeditioſi romanoꝝ caſtra inſpectantes trifariam diſtributa malam inter ſe iniere concordiā:rationēq; inuicē requirebant quidnā expectarēt:quid ue ꝓpeſſi tres muros contra uitam ſuā paterentur opponi:bellaq; tanta ſe fundente licentia tanq̄ ſpectatores bonorum opeꝝ ſibiq; utiliū reſiderent mœnibus clauſis remiſſiſq; armis ac manibus ī noſmetipſos profecto exclamat aliquis tantumodo fortes ſumus:romanorum auteē lucro ex noſtra ſeditione ſine ſanguine oppidū cedet. His alios atq; alios congregantes exhortabantur: raptiſq; armis ſubito in legionē decimā ruunt:perq; uallē facto īpetu cū ingenti clamore muꝝ ædificantes romanos aggrediunt. Illi aūt ī opere diſtributi armis ob eā cauſam plærīq; depoſitis:nec enī excurſum iudæos auſuros eſſe credebant:& ſi maxime uellent animos eoꝝ ſeditione diſtractū iri arbitrabantur. Præter opinionē perturbati ſunt:atq; opere quiſq; derelicto confeſtim alii recedere. Multi aūt ad arma properantes priuſquā ſe in hoſtes corrigerent feriebantur. Plures auteē iudæis ſemp adiiciebantur eoꝝ freti uictoria qui præceſſerant:& q̄ cum pauci eſſent multiplex

numerus & ſibi & hoſtibus uidebant:q; ſecunda fortuna uterētur.Romani aūt maxīe ordinari
conſueti cū decore atq; præceptis bellū gerere ſcientes ex pturbatione trepidabant. Vnde tunc
quoq; præuenti aggreſſione cedebant.Siquando tamen ſeſe conuerterent ab inſequentibus oc-
cupati & a curſu reprimebant iudæos & ob ipetū minus cautos feriebant.Semp uero excurſiōe
gliſcente magiſq; turbati poſtremo caſtris pulſi ſunt:rotaq; legio in periculū uentura fuiſſe ui-
debatur:niſi hoc mature ſibi nunciato Titus eis tuliſſet auxiliū:multiſq; increpans ignauiam &
ſuos a fuga reuocaſſet:iudæoſq; a latere ipſe cū his irruens quos circa ſe habebat electos:multos
quidem occidiſſet:plures uero ſautiaſſet.Omnes aūt in fugam uertiſſet:atq; in uallē præcipites
compuliſſet.Illi autem in prono loco multa mala perpeſſi poſtquam in aduerſam parte euaſere.
Flectunt ſe iterum & ualle intercedente cū Romanis dimicabant.Igitur ad mediū diē bellatū ē.
Paulo autē poſt meridiē Titus his qui ſecū erant in ſubſidio collocatis:aliiſq; cohortibus aduer-
ſus excurrentes oppoſitis:reliquū agmen ad muꝝ in ſummotis ædificandū remiſit. Iudæis autē
hæc fuga eſſe uidebaſ. Cunq; ſpeculator quē in muro poſuerant amictu agitato ſignū dediſſet:
frequentiſſima multitudo tāto ipetu proſiliit:ut eoꝝ curſu immaniſſimis beſtiis eſſet aſſimilis.
Deniq; in aduerſa acie ſtantium nemo impetū ſuſtinuit:ſed tanquā machina percuſſum agmen
continuo diſſipatū eſt:pulſiq; in montē refugiunt.In aſcenſu aūt medio Titus cū paucis relictus:
multūq; monentibus amicis qui pro impatoris reuerentia cōtēpto periculo pdurante ut mortē
appetentibus iudæis cederet.Neq; pro his in diſcrimen ueniret:quos ante ipſum ſaluos eſſe non
oporteret:ſed potius fortunā ſuā reputaret q; non militis offitio fungeretur:ueꝝ & belli & orbis
terræ dominus eſſet:ne in fugam uerti uideret in quo oīa niterentur.Hæc aūt ne audiret ſimu-
lans & ad ſe recurrentibus obſtabat:eoſq; in ora feriens cum ui obniteren occidebat:& in galeā
repente incumbens multitudinē repellebat.Illi aūt & uiribus eius & obſtinatiōe perterriti: ne tū
quidem in ciuitatē fugere:ſed in utrūq; latus ab eo declinātes rurſum fugiētes inſequebāt.Quos
tamen aggreſſus a latere ipſorum quoq; impetū præpediebat.Dum hæc aguntur etiā illos qui ſu-
periora caſtra muniebant:ubi fugere inferiores uidere metus ac turba occupat:totūq; agmen di
ſpergitur ſuſpicantiū:excurſum quidē iudæoꝝ ferre non poſſe.Titum uero in fugam reuerſum.
Nec enim unquā illo manente alios fugituros fuiſſe:& tāquā laruali terrore circūdati alius alio
ferebantur:donec quidā cū in medio bello uerſari imperatorē uidiſſent:plurimū metuentes uni
uerſo agmini ſuoꝝ eius periculū cū clamore nunciauerunt.Itaq; pudore reuocati & fuga maius
aliquid ſibi exprobrantes q; Cæſarem deſeruiſſent:totis uiribus ī iudæos utebant:& ſemel ad de
ſcenſum tranſuerſi urgebant eos in decliuia.Illi autem in pedē recedentes pugnabant.Cunq; ro-
mani plus poſſent:eo q; ſuperiores erant:in uallē omnes coacti ſunt. Titus aūt contra ſe poſitis
imminebat:& legionē quidē ad muri fabricam redire iubet:ipſe uero cū his quibus antea reſiſtē
do hoſtes arcebat.Itaq; ſi me nihil addentē obſequio neq; īuidia detrahentē ueꝝ dicere oporter:
ipſe Cæſar his totam legionē piculo liberauit:atq; ipſe caſtra muniēdi copiā militibus præbuit.

Capitulum.V.

REmiſſo aūt pauliſper bello externo:iteꝝ inteſtinum ſeditio ſuſcitauit. Azimorumq;
inſtante die qui eſt aprilis menſis quartuſdecimus. Hoc enī ſe primū tēpore opinant
iudæi ab ægyptiis eſſe liberatos.Eleazarus quidē cū ſotiis portā ſubaperiens introire
cupiebat:ex populo qui templum adorare cuperēt.Ioannes aūt die feſto ad ptegēdas
inſidias auſus eſt:& ſuorum quoſdam ignotiores armis ſub ueſte latētibus inſtructus. Quorum
plæriq; de induſtria aggreſſi erant occulte:inter alios phani occupandi gratia ſubmittit. Illi autē
poſtq̄ iurauere ueſtimētis abiectis:ſubito armati apparuerūt.Magna uero ſtatī turba circa tēplū
ac tumultus erat:cū alienis quidē a ſeditione populus oībus diſcrimē īputaret.Zelotæ uero ſibi
met ſolū inſidias cōparatas. Veꝝ hi quidē relicta portaꝝ cuſtodia & alii expugnaculis diſiliētes
priuſquā manus conſererent in tēpli cloacas confugere.Populares aūt ad arā delati & circū tēplū
appulſi cōculcabant:cū lignis paſſim ferroq; cæderēt.Multos ocioſoꝝ inimici priuato odio q̄ſi
diuerſæ factionis ſocios interficiebant.Et quicunq; ante hæc inſidiatorē aliquē offenderat tunc
agnitus q̄ſi zelotes ducebaſ ad mortē.Sed qui atrocitate magna īnocentes afficeret indutias cō-
ceſſere nocentibus:progreſſoſq; ex cloacis dimiſerunt.Ipſi aūt interius templū & oēs eius appa-
ratus tenentes confidentius oppugnabant Simonē.Seditio quidē hoc modo quæ triptita fuerat
in duas ptes diuiſa eſt.Titus aūt caſtra propius ciuitatē trāſferre cupiēs de Scopo cōtra excurſus
quidem lectos equites ac pedites quos ſatis eſſe arbitrabatur:alium uero exercitum iuſſit totum
quod erat uſq; ad muros ſpaciū cōplanare.Cunctis igit materiis ac ſepibus dirutis:q̄bus hortos
ac lucos incolæ præmunierant:omniq; oppoſita:quāuis māſueta ſilua:exciſa repletū eſt quicqd
erat cauum & uallibus impeditum. Saxorum autem eminētiſſimis ferro truncatis humiliorem

totum illum tractum a Scopo usq; ad Herodis monumenta fecerunt:serpentium stagnum continentia quæ Colibethara uocatur.

Capitulum.VI.

IIs deniq; diebus iudæi rõanis huiusce modi insidias parauere. Seditiosorũ audacissimi extra muliebres quæ sic appellãtur progressi turres simulato q; pacis eos studiosos populissent:eo q; timerent impetum romanorum:ibidem uersabãtur & alter sub altero uitabundi latebãt.Alii uero per muros dispositi populumq; se esse simulãtes clamor pacem implorabant: fœdusq; poscebant portasq; se patefacturos esse pollicentes inuitabant romanos.Hoc autem uociferantes una etiam contra illos ueluti portis eos ambigerent lapides iaciebant.Illiq; se ui perrumpere aditus uelle simulabant & ciuibus supplicare.Cunq; ad romanos sepissime ire conarentur:reuersiq; perturbatis similes uidebantur.Verum hæc eorum calliditas apud milites quidem fide non carebat:sed tanquam hos quidem in manibus haberent paratos ad supplicium. Illos uero ciuitatem sibi aperturos sperabãt:opusq; aggredi festinabant.Tito aũt suspecta erat inuitatio:quia rationem non haberet.

Capitulum.VII.

ORidie nanq; prouocatos eos ad pactionem per Iosephum:nihil mediocre sentire cognouerat.Etiam nunc milites manere loco suo præcepit.Iam uero quidam operibus oppositi raptis armis ad portas excurrere cœperant. Hi autem qui expulsi uidebanť: primo quidem cedebãt:deinde ub ad turres portæ propinquabant cursu eos circumueniunt & a tergo persequebantur.Qui uero in muro stabant lapidum his multitudinem omnigenumq; telorum simul infundunt:adeo ut multos quidem necarent plurimos quidem sauciarent.Nec enim facile erat amuro diffugere:aliis retro uiolenter instantibus.Et præter hoc pudor q; rectores peccauerant:itemq; metus in dilecto perseuerare suadebat. Quamobrem hostes diu decernentes multis uulneribus acceptis neq; paucioribus redditis. Postremo eos a quibus circũuenti fuerant repulere. Quos tamen recedentes usq; ad Helenæ monumentum iudæi urgendo iaculis sequebantur.Deinde insolenter fortunæ maledicentes & romanos uituperabant fraude pellectos:scutaq; alta sublata crispãtes tripudiabant & cum lætitia uociferabantur.Militum autem interminatio principum & Cæsar iratus huiusmodi oratiõe corripuit.Iudæi quidem quos sola regit desperatio omnia cum deliberatione faciunt atq; prudentia: fraudes & insidias componendo:eorũq; dolos fortuna prosequitur q; sunt morigeri:sibiq; inuicem beniuoli ac fideles.Romani uero quibus ad disciplinam & consuetudinem obediendi rectoribns fortuna famulatur.Nunc contrario peccant & intemperantia manuum debellantur:quia omnium est pessimum præsente cæsare sine rectore dimicantes.Certe inquit plurimum ingemissent militiæ leges:plurimum pater cum hoc uulnus audierit.Ille quidem cum bellãdo senuerit nunquam isto modo peccauit.Leges autem si cum in eos qui minimũ aliquid præter ordiné mouerint mortẽ uindicent:nunc totum deseruisse exercitũ uideant.Modo auté scituros esse qui arrogãter egere: q; apud romanos etiam uincere sine præcepto ducis infamiæ est.

Capitulum.VIII.

HAec Titus ad rectores locutus cũ indignatione:certũ erat quia lege ĩ oẽs erat usurus Et hi quidẽ abierunt animis quasi iam iãq; iuste morituri.Circũfusa uero agmina Titum pro cõmilitonibus obsecrabant:paucorũq; temeritatẽ cõdonari cũctoꝝ obediẽtiæ precabantur emendaturos:peccatũ enĩ p̃sens futuræ cõpensatiõe uirtutis. Placatus est cæsar utilitate simul ac p̃cibus. Nãq; unius hominis aĩaduersionẽ usq; ad factũ promouẽdum putabat:multitudinis uero ad ueniã.Militibus quidẽ recõciliatus est multũ monẽs:ut post hæc prudẽtius agerent. Ipse uero quemadmodum iudæorum ulciscereturinsidias cogitabat. Interuallo quod usq; ad muros ciuitatis erat per quadriduum coæquato sarcinas aliamq; multitudinem cupiens tuto traducere militum ualidissimos a septentrionali tractu in occiduum septenos per ordiné cõtra murꝝ p̃tendit altius ualle depressa.Peditibus aũt in fronte ac post eos equitibus acie terna dispositis:cũ singuli ordines septenos haberent:semoti sagitarii stabant.Excursibus autẽ iudæoꝝ tanto agmine circũclusis impedimenta triũ legionũ:itẽq; alia multitudo sine timore transiit.Ipse quidẽ Titus cũ prope duobus stadiis adesset muro:ad anguli eius partẽ contra turrim quæ appellať psophines castra ponit. Ad quã muri ambitus ex aquilone p̃tinens flectitur ad occidentẽ.Altera uero pars exercitus eam turrĩ uersus quæ appellatur hippicus muro circundatur.Dum stadiorum spatio similiter a ciuitate descendens. Decima tamen legio in Cleonos monte ubi erat manebat.Ciuitas autẽ trino muro circũdata erat:nisi qua uallibus iuiis cingebatur.Ex ea nãq; parte unius muri habebat ambitũ:& ipsa qdẽ sup duos colles erat cõdita cõtrariis fontibus semet ĩspiciẽtes interueniẽte ualle discretos:ĩ quã domus creberrĩe definebãt.

Collium uero alter quo ſuperior ciuitas ſedet:multo eſt excelſior & ī prolixitate directior: adeo ut quoniā tutum erat caſtellum quondā a Dauid rege uocarē.Is pater Salomonis fuerat:qui primus templum ædificauerat.A nobis aūt forum ſuperius ædificatum eſt.Alter autē qui appellat Acra:inferiorem ſuſtinet ciuitatē:& undiq; decliuis eſt. Contra hunc autē tertius collis erat natura humilior quam Acra:& alia lata ualle ante diuiſus. Verum poſtea qua tempeſtate Samonei regnabant:& uallē aggeribus repleuerunt,ut templo coniungerent ciuitatem:& Acre altitudinē cæſam humiliorē fecerant:ut ex ea quoq; phanū ſuperemineus cerneretur. Vallis aūt quæ Proapeon appellatur qua parte diximus ſuperioris ciuitatis collem dirimi:ab inferiori uſq; ad Siloā pertinet.Ita enī fontē qui dulcis ē ac plurimus uocabamus.Foris aūt ciuitatis duo colles,pfūdis uallibus cingebantur:& utrinq; obſtantibus rupibus nulla ex parte adiri poterant.Trium uero murorum uetuſtiſſimus quidē propter ualles īminentēq; his deſuper collē quo erat conditus; facile capi non poterat.Ad hoc autē quod loco præſtabat etiā firmiſſime ſtructus erat Dauid & Solomonis aliorūq; interea regū largiſſimis impenſis operis ſumptibus decore.Hac uero parte incipiens a turri cui nomen eſt Hippico:& ad eā quæ dicitur Xiſtus pertinens.Deinde curiæ cōiunctus in occiduā templi porticū deſinebat.Parte autē altera ad occidētē ex eodē loco ductus; per eum qui uocatur Beciſo deſcendens ī Eſſenorum portam.Deinde ſupra fontem Siloam in meridiem flexus:atq; inde rurſus in orientē uerſus qua ſtagnum Solomonis eſt & uſq; ad locū pertinens quem Ophlan uocant:cum orientali porticu templi coniungitur. Secundus autem murus ex porta quidē habebat initiū quā Genetham appellabant.Hæc aūt fuerāt muri prioris. Septētrionalem uero tantūmodo tractū ambiens uſq; antoniā aſcendebat.Tertio muro turris Hippcos principium dabat unde ab Beroe tractū pertinens.Deinde ad Sephinā turrim ueniens contra monumentū Helenæ quæ Adia benorum regina fuerat Azitæ regis filia:& per ſpelūcas regias in longum ductus:a turri quidē in angulo poſita flectebat contra phullonis quod dicitur monumentum. Cum uetere aūt ambitu iunctus in Cedronam uallē quæ ſic dicitur deſinebat. Hoc muro eam partē ciuitatis quā ipſe addiderat Agrippa cinxerat:cum eſſet omnis ante nuda. Exuberans enim multitudīe paulatim extra mœnia ſerpebat:templiq; ſeptētrionali regiōe colli proxima ciuitate adiuncta non paululum proceſſerant:quin & quartus collis incolebat cui nomen eſt Abiſade:ſitus quidē ex aduerſum antoniæ foſſis aūt altiſſimis ſeparatus quæ de īduſtria ductæ ſunt ne antoniæ fundamētis colli adherētibus & acceſſui facilis ſit & minus æditus:unde etiam foſſæ altitudo plurimum turribus celſitudinis adiiciebat.Nominata eſt pars addita ciuitati uoce indigena Zabathana:quod græco ſermone dicitur noua.Eius aūt partes incolis protegi deſiderantibus pater huius regis eodem nomine Agrippa murum quidem:ita ut prædiximus:inchoarat.Veritus aūt Cladium cæſarem ne magnificentiā conſtructionis ad nouarum rerum ac diſcordiæ ſuſpitionē traheret:fundamentis tantummō iactis ab opere deſtitit.Nec enī expugnabilis eſſet ciuitas ſi pfeciſſet muros ut cœperat. Saxa enim uiginti cubitis lōga,& decem lata cōtexebātur:quæ neq; ferro facile ſuffodi poſſent:neq; machinis demoueri.Hiſq; murus dilatabat: profecto autem tantū altitudinis quoq; plus habuiſſet: ſi eius magnificentia qui ædificium aggreſſus erat minime fuiſſet īhibita.Rurſus autem idem murus etiam iudæoꝝ ſtudio fabricatus ad uigīti cubitos creuit & murus quidem binis cubitis:propugnacula uero trinis habebat:rotaq; multitudo eius ad uigintiquinq; cubitos erigebatur.Murum aūt ſupereminebant turres:uiginti quidem cubitis in altitudinem:uiginti uero in longitudinem quadratis angulis ſtructæ ſicut ipſe murus plene ac ſolide. Præterea ſtructura ac pulchritudo ſaxorum nihil erat templo deterior. Poſt altitudinē uero turriū ſolidum uiginti cubitis elatam:cellæ deſuper ac cœnacula erāt:aquarumq; pluuialium receptacula ex tortuoſo latiq; ſingulorum aſcenſus.Eiuſmodi quidem turres nonaginta tertius murus habebat.A turris autem interuallo cubitos ducētos.Medius uero murus in quatuordecim turres:& antiquus in ſexaginta diuiſi erant. Omne autem ciuitatis in gyro ſpatium trigītatribus ſtadiis finiebatur.Cum autem totus admirabilis eſſet tertius murus admirabilior ſephini turris ad ſeptētrionem occidentēq; ſurgebat in angulo:qua parte Titus caſtra poſuerat.Ex ea nanq; per ſeptuaginta cubitos ædita ſole orto Arabia proſpici poterat:& uſq; ad mare:itemq; ad ultima finium hebreorum.Erat autē octo angulis.Contra eam uero turris Hippicos & iuxta duæ:quas Herodes rex in antiquo muro ædificauerat: quæq; magnitudine ſiue pulchritudine ac firmitate uniuerſis quæ toto orbe eſſent præſtabant. Nam præter naturalem animi libertatem rex pro amore ciuitatis operum excellentiam propriis affectibus indulgebat perſoniſq; tribus cariſſimis:quarum nominibus turres appellauit fratri & amico & coniugi memoriam dedicando.Illi quidem:ut dixi:amoris cauſa peremptæ. His autem bello amiſſis cum fortiter decertaſſent. Hippicos quidē turris amici uocabulo dicta quatuor angulis erat,Singulæ

autem.xxv.cubitos ī latitudīe.itēq; longitudine habebāt & excelsæ triginta cubitos erāt nusquā inanes supra soliditatem saxis quæ adunatam conpaginem:puteus uiginti cubitis altus erat imbribus excipiendis.Super hunc aūt duplici tecto domus uigintiquinq; cubitis alta:in quæ uaria mēbra duisa:& desuper eam minæ quidem binis propugnacula uero ternis cubitis ambiebāt:& omnis altitudo ad octogitaquinq; cubitos numeratur.Secunda uero turris quam fratris nomīe Phaselon appellauerat:æque lata fuerat ac longa cubitis quadragenis. Per totidē aūt cubitos in pilæ modum facta & solida eius altitudo surgebat:& super hanc decē cubitis ædita porticus erat instructa brachiis:itemq; propugnaculis septa.In media uero porticu supereminēs alia turris stabat in membra magnifica & balneas:nequid regalis ei usus uideretur deesse.In summo aūt propugnaculis nimisq; erat ornata:cum omnis eius cælsitudo prope ad nonaginta cubitos tolleret: & specie quidē uidebatur assimilis Phari & turri:q̄ alexādriam nauigātibus ignē procul ostēdit: ambitu uero ampliore dilatabatur.Tunc aūt tyrānicum domicilīū existebat Simōi.Tertia uero turris mariānes:sic enī regina uocabatur usq; ad uiginti cubitos facta:per uiginti alios patebat ī latitudinem tendebat & magnificētiora cæterisq; ornatiora diuersoria sustinebat:cum id ꝑpriū secq; dignum esse rex putauisset ut uxoris nomīe appellata turris plus haberet pulchritudinis q̄ q̄ uirorum noībus uocitatæ sunt:sicut illa mūitior erat cui fœmina nomen dederat: & cuius omis altitudo per quinquagintaquinq; cubitos erigebatur.Sed q̄q̄ tres turres tātæ magnitudinis erāt: ex loco tamen quo erant sitæ multo uidebantur esse maiores:nam ipse antiquus murus in quo erāt excelso loco fuerat cōditus:& ipsius collis uelut q̄dā uertex altius prope ad triginta cubitos eminebat:supra quē turres positæ multū sublimitatis assumpserant.Mirabilis etiā fuit lapidum magnitudo:nec enī ex uulgaribus saxis:aut quæ hoies ferre possent:uerū secto marmore cādido & singulis per uiginti cubitos longis latisq; decē ac per quinq; altis erant ædificatæ:quæ ita inter se copulata erant:ut singulæ turres singula saxa uiderentur.Sic aūt manibus artificū in facīe angulosq; formata ut nusquā iunctura cōpaginis appereret.His aūt ī sepētrionali parte positis ītus aula regia cōiungebatur narratione omni præstantior:nec.n.uel magnificētia uel structura opis aliqua ex parte superabatur:sed tota quidē muro ꝑ trigīta cubitos ædita cincta erat.Aequali aūt ambitu turribus ordinatissimis ambiebatur:itēq; muroꝝ receptaculis ex cœnaculis lectoꝝ cētū capacibus.Inenarrabilis aūt fuit saxoꝝ uarietas:collectisq; ibi plurimis quæ ubiq; rara uidebāt: & fastigia simul proceritate trabiū & ornamentoꝝ claritudine mirabilia.Mēbrorū aūt altitudo & inumerosæ spēs ædificii plenaq; omnia suppellectilis cū plæraq; in singulis ex auro essent atq; argento.Ad hæc multæ porticus alia ꝑ aliā in circulū flexæ colūnæq; in singulis:& quæ iter eas sub diuo patebāt spatia cū essent utiq; uiridi siluisq; uariata:cū prolixas ābulatiōes habebat altis euripis cinctas: & cisternis ubiq; signorū æneoꝝ plenis:quibus aqua effundebatur:multæq; turres mansuetarum circū latices colūbarum.Sed enī neq; pro merito expōi regia qualis fuerit pōt. Hēt memoria cruciatū referens quantas res latrocinalis flāma consumpserit:nec.n.hæc a rōanis incensa sunt sed ab insidiatoribus intestinis:ut supra memorauimus in principio dissensionis.Et ab antonia quidē corripuit ignis:transiit aūt in regiā triūq; turriū tecta corripuit.Phanū aūt conditum erat:ut dixi supra durissimū collē.Et initio quidē uix tēplo atq; areæ sufficiebat:iacens in summo planicies:q; undiq; præceps erat atq; decliuis. Cum aūt rex Salomon qui etiam templū ædificauerat:muro eius partē ab oriēte cīxisset:una porticus aggeri est ipposita:& māebat ex aliis partibus nudum q; a sæculis posterioribus semp aliquid aggeris accumulante populo coæq̄tus collis effectus ē.Perrupto aūt septētrionali quoq; muro tātum assumpsere spatiū quantū postea totius phani ambitus incluserat.Triplici aūt muro colle circūdato sæpe maius opus extructum: in quo longa sæcula cōsumpta sunt omnesq; thesauri sacri quos toto orbe missa deo munera reges pleuerant tam in superiore ambitu q̄ inferiore templo ædificatis : cuius quod humillimum fuit trecentenis cubitis munierant.In quibusdam uero locis pluribus non tamen omnis altitudo fūdamentorum uideri poterat multum uallibus obrutis:ut angustias uias oppidi coæquarēt.Saxa uero quadragenum cubitorum magnitudinis erant. Nam & pecuniaꝝ copia & populi largitas maiora dictu conabantur:quodq; nūq̄ posse perfici ꝑsperabatur:diuturnitate ac perseuerantia explicabile uidebatur.Tantis aūt fundamentis digna erant opera imposita duplicis porticus. Omnes quas columnæ sustinebant quinis & uicenis cubitis altæ de singuli saxis marmore candido & laquearia cedrina protegebant. Quorum naturali magnificentia quodq; ligno rasili erant apteque cohærebant operæ pretium ꝑspectantibus exhibebant:nulloq; aut pictoris aut sculptoris opere extrinsecus ornabantur . Latæ autem pro.xxx.cubitis erant:omnesq; gyrus earum sex mensura stadiorum cum antonia concludebatur. Totum autem sub diuo spatium uariabatur omnium quidem generum lapidibus stratum:qua uero ad secundum templum ibatur:cancellis

ſeptem ſaxeis ad tres cubitos altis:nimiumq; grato opere factis: ubiq; æquis depoſitæ ĩtervallis columnæ ſtabãt:legẽ caſtimoniæ p̃monẽtes aliæ græcis aliæ latinis in ſanctũ locũ tranſire alieni genas non debere.Sanctum enim uocabatur alterum phanum & quatuordecim gradibus aſcendebatur a primo:quadratumq; ſurſum erat & proprio muro circundatum.Cuius exterior celſitudo quamuis quadraginta cubitis ſurgeret tamen gradibus tegebatur.Interior uigintiquinque cubitis erat:quoniam in altiori loco per gradus ædificata non tota pars interior cernebatur colle obtecta.Poſt quatuordecim autem gradus ſpacium erat uſq; ad murum.ccc.cubitis planum. Hinc rurſum alii quinq; gradus & ſcalæ ad portas ducebant:a ſeptentrione quidem ac meridie octo quaternæ utriq; uidelicet:duæ uero ex oriente.Neceſſario nanq; proprius locus religionis cauſa mulieribus deſtinatus muro diſcernebatur:altera quoq; parte opus eſſe uidebatur.Contra primam uero ſecreta erat ex aliis regionibus una porta meridiana & una ſeptentrionalis:quibus ad mulieres introiebatur:per alias enim tranſire ad mulieres non licebat. Sed nec ſuam portam interiecto muro tranſgredi licebat. Patebat enim locus ille pariter indigenis & hoſpitibus fœminis religionis cauſa uenientibus. Occidua uero pars nullam portam habebat:ſed perpetuus ibi murus erat extructus.Inter portas autem porticus a muro intro prope ad theſauros aduerſæ magnis ac pulcherrimis columnis ſuſtinebãtur. Erant autem ſimplices ac præter magnitudinẽ nulla re ab inferioribus aberant. Portarum autem aliæ quidem auro & argento undiq; tectæ erant itemq; poſtes ac frontes. Vna uero extra templum ære corinthio quæ multum argento inclusas & inauratas honore ſuperabat.Et binæ fores quidem in ſingulis ianuis erant tricenis cubitis altæ:quinſdenis etiam latæ.Poſt introitum uero ubi latiores fiebant tricenis utrinq; cubitis exedras habebant exemplo quidem turrium lõgas:& latas:ſupraq; uero quadraginta cubitis celſas.Singulas autem binæ columnæ duodenum cubitorum craſſitudine ſuſtinebant. Et aliarum quidem portarum magnitudo parfuit.Quæ uero ſupra corinthia poſita erant quo mulieres cõueniebant ab oriente aperiebatur.Porta templi ſine dubio maior erat:quinquaginta enim cubitis ſurgens quadraginta cubitorum fores habebat:ornatumq; magnificentiorem:quoniam craſſiori argento atq; auro ueſtiebatur:quod quidem nomen portis infuderat Tyberii pater Alexander.Gradus autem quindecim a muro qui mulieres ſegregabant ad maiorem portam ducebant. Nanq; illis qui ad alias portas iter dirigerent quinq; gradibus erant breuiores. Ipſum uero templum in medio poſitum hoc eſt phanum ſacroſanctum duodecim gradibus aſcendebatur. Et a fronte quidem altitudo eius & latitudo centenos cubitos habebat:pœne autem quadraginta cubitis anguſtior erat. Aditus enim ueluti quibuſdam humeris utriq; uicenum cubitorum producebantur.Prima uero eius porta ſeptuaginta cubitis alta erat:& uigintiquinq; lata:neq; fores habebat:cæli.n.ſecreta q̃ intercluſa erat ſignificabat.Erantq; totæ frontes inauratæ:ac prima ædes omnis perlucebat extrinſecus auro: quæ circum phani portam ſplendida cuncta cernẽtibus occurrebant.Cũ aũt iterior eius pars duplici tecto fulgeret:adiacẽs ei prima porta patebat ĩ altitudinem perpetuam perq; nonaginta cubitos tollebatur cũ longa quadraginta cubitis eſſet ac uiginti tranſuerſa.Ipſius uero ædes tota inaurata erat:ut dixi:& circum eas ſaxeus paries.Deſuper autem habebat aureos pampinos unde racemi ſtatura hominis dependebant:& q̃ duplex tectũ erat templi exteriori humilior uidebatur:& fores habebat aureas quinquagĩta & quinq; cubitis altas:ſexdecim uero latas.Et ad hæc aulaeum longitudine pari:hoc eſt uelum Babyloniũ hiacyntho & byſſo & cocco & purpura uariarum mirabili opere factum:neq; rationis inopia colorum permixtione:ſed uelut omniũ rerum imaginem præferẽs.Cocco enim uidebatur ignẽ imitari:& byſſo terram:& hiacyntho aerẽ ac mare purpura. His quidẽ coloribus:byſſo autem ac purpura natiuitatem:quoniam byſſum quidem terra:mare autem purpurã gignit. Eratq; ĩ eo perſcripta omnis cæli ratio præter ſigna.Introgreſſos autem ĩ templum planities excipiebat:cuius altitudo habet quidem ſexagĩta cubitos & longitudo totidem:ac latitudo uigĩti. Rurſus autem quadraginta cubitis diuiſi erant.Et prima quidem pars ad quadraginta cubitos auulſa. Hæc tria mirabilia & prædicanda opera cunctis hominibus habebat.Candelabrum & mẽſam & thuribulum. Septem uero lucernæ ſtellas errantes ſignificabant:tot enim ab ipſo candelabro diuidebantur. Duodecim uero panes ĩ menſa poſiti ſignorum circulum atq; ãnum.Thuribulum autem p.xiii. odores quibus replebatur ex mari & in hoſpito & inhabitabili deſignabant omnia dei eſſẽ deoque ſeruire.Intima uero templi pars uiginti cubitorum erat.Diſcernebatur autem ſimiliter uelo ab exteriore nihil quæ prorſus in ea erat poſitum inacceſſã uero & ĩuoluta & ĩuiſibilis omnibus habebatur ſanctiq; ſanctum uocabatur. Circa latera uero inferioris templi multa erant mẽbra paruia triplici tecto ſuſpenſa:& ad utrunq; latus ad eam introitus a porta patebat.Deſuper aũt pars eadem membra non habebat:quo minus erat anguſtior:celſior autem.xl.cubitis nec ita ut

inferior ambitiosa.Colligitur enim ad xl.cubitos omnis cælsitudo:cumin solo centum cubitos habebat.Exterior autem facies nihil quod animus aut oculi mirarentur non habebat. Crustis enim aureis grauissimis undiq; tecta uala primos ortus igneo splendore lucebat: ut cum intuerentur contendentium oculi quasi solis radiis auerterentur.Hospitibus quidem adeũtibus procul monti niueo similis uidebatur.Nam ubi deauratum nõ erat templum candidissimum erat. In summo autẽ aureis uerubus horrebat acutissimis:ne ab insidentibus auibus polluueretur. Nõ nullorum autem saxorum eius longitudo.xlv.cubitis erat:altitudo quinque:& latitudo sex.Ara uero pro templo quindecim cubitis alta:lata uero & longa cubitis quadragenis quadrataq; stãs ueluti cornutis angulis eminebat:& a meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabatur. Sine ferro autem constructa erat:nec unquam eam ferrum tetigerat. Templum autem aramq; cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima usq; ad cubitum surgens:quæ populum a sacerdotibus segregabat. Canorutos hoc est semine fluentes itemq; leprosos tota ciuitas arcebat: & fœminis menstrua soluentibus clausa erat.Prædictum autem limitem ne puris quidem mulieribus transgredi permittebatur. Viri autem qui non per omnia casti fuissent:ab interiori aula & qui essent a sacerdotibus prohibebantur. Qui uero ex origine sacerdotum genus ducentes cæcitatis causa munere non fungebantur cum incolumnibus intra limitem aderant partesq; generis consequebantur:uestibus tantum utebantur plebeis:quoniam sacerdotali solus qui sacra celebrabat amiciebatur. Ad altare uero templumq; accedebant carentes omni uitio sacerdotes ueste quidem amicti byssina : maxime uero mero abstinentes ac sobrii religionis causa ne quid res diuinas faciendo peccarent.Pontifex autem cum ipsis non tamen semper ascendebat:sed diebus quibusq; septimis & per singulos menses calendis:uel si quando prima festiuitas atq; annua ab omni populo agebatur.Et sacrificabat uelamine præcinctus eoq; tectus femora usq; ad genitalia:lintheum uero habens intrinsecus demissum usq; ad pedes : hiacynthinũ desuper ĩdumentum rotundum ex equo fimbriæ pendebant aurea tintinabula malaq; granata sustinentes tinnabulis quidem tonitrua:malis uero fulgura designantibus.Pectoris autem tegmentum uittæ cingebant quinq; uariatæ coloribus hoc est auri & purpuræ cocci bissi & hiacynthi:quibus etiam uela templi diximus esse contexta. Habebat etiam chlamidem temperatam : in qua plus auri erat:habito quidem indumento thoraci similis uidebatur. Duabus autem fibulis aureis aspidum specie uinciebatur:quibus inclusi erant optimi maximique sardonices : scripta tribuum gentis iudeæ nomina præferentes. Ex altera uero parte.xii.pendebant alii lapides in quattuor partes terni diuisi:hoc est sardium:topaciõ:smaragdus:antrax:iaspis:saphirus: achatis:ametistus: ligurius:onix:berillus:chrysolithus:quorum singulis singula iterum cognomina erant scripta. Caput autem bissinus thiaras tegebat hiacynthis coronatis & circa eam alia corona erat aurea scripta ferens sacras litteras:quæ sunt quattuor elementa uocalia.Ea quidem ueste post tempus: minus autem ambitiosa utebatur:si quando adyta introibat. Solus autem atq; semel in anno intrabat quo die cunctos ieiunare deo mos erat.

¶ Capitulum.IX.

DE ciuitate quidem ac templo iterũ & moribus & legibus diligentius referemus.Non enim pauca super his exponenda sunt.Sed antonia quidem in angulo duarum porticuũ sita erat prioris templi quæ ad occidẽtem septentrionemque spectarent.In saxo autẽ fuerat extructa.l.cubitis alto & undiq; prærupto:quod opus Herodis fuit:ubi maxime ingenii sui magnificentiam demonstrauit. Primum enim a radicibus saxumq; ipsum leuatis crustis obtegebat:quo & decus aderat opi & facile dilaberẽt q uel ascẽdere uel descẽdere tentauissent.Deinde ante priores turres ædificium murus erat cubitis tribus. Intra hunc omne spatium antoniæ in.xl.cubitis erigebatur. Intus autem regiæ latitudinem ac descriptionem habebat diuisam in omnem usum habitationem & genera & species : idest atria & balnea & aulas castris aptissimas ut quantum ad usum necessariam pertinet ciuitas uideretur magnificentia uero palatium:instar uero turris toto habitu formata quattuor aliis per ãgulos turribus cingebatur.Quarum cæteræ quinquaginta cubitis erant altæ:que uero ad meridianum orientalemque angulũ sita erat.lxx.cubitis eminebat:ut ex ea tantum templum uideri potuisset. Quã uero porticibus iungebatur in utrinq; descensus habebat unde custodes commeabant.Semper nanq; in ea romani milites residebant : & cum armis circa custodes positis ne quid populus festis diebus noui committeret obseruabant. Castrum enim erat impositum oppido & oppidum quidem templo:templum uero antoniæ. In hac autem porticu custodes erant & superioris ciuitatis aliud castellum regia Herodis erat.Besathe autem collis:ita ut dixi:ab ãtonia sepabatur: qui

cum omnium esset altissimus etiam parti nouæ ciuitatis coniũgebatur:temploq; septentrionali solus obstabat.De ciuitate quidé ac muris eius iterũ scribere pleius cupiés ĩ præsentia satis dixi.

Capitulum.X.

DVgnacissima quidem maximeq; dissentiens multitudo circa Simonem erat hominũ decem milia præter idumeos:quinquaginta uero.x.milium duces quibus ipse quasi dominus omnium præerat.Idumei autem qui erant eius partium cũ essent numero quinque milia duces habebant.Horum autem principes uidebantur Sosiæ iacobus & Catiæ filius Simon.Ioannes autem qui templum occupauerat:sexq; armatorum milia habebat:quos.xx.duces regebant. Tunc autem illi accesserant etiam zelotarum depositis discordiis duo milia trecenti qui eleazaro quem ante habuerant & Simone Arimini filio utebantur ducibus. His autem: ut diximus :bellum inter se gerentibus populus erat præmium & plebis pars quæ non eadem quæ ille cõmitteret ab utrisq; diripiebatur.Tenebat autem Simon quidem superiorem ciuitatem murumq; maiorem usq; ad cedron : & antiquioris muri quantum a Siloa flectitur ad orientalem & usq; ad Monebazi aulam descendit.Is autem rex est Adiabane gentis ultra Euphraten habitãtis. Tenebat autem etiam frontem Acræ:quæ inferior est ciuitas usque ad helenæ regiam:quæ Monobazi fuerat mater.Ioannes autem templo & circum templum aliquatenus ĩcensis omnibus itemq; Ofla & ualle quæ Cedron appellatur & aliis quæ interiacebãt medium bello quod inter se gerebant spatium aperuere. Nec enim castris romanorum prope murum positis intra ciuitatem seditio quiescebat : sed ad primum eorum impetum pauliſper sanitate recepta mox ad morbum pristinum redire. Rursumq; discreti pro sua quisq; parte pugnabat:omnia faciendo quæ obsidentes optarent.Nihil enim impius a romanis passi sunt:quam ipsi se tractarunt:neq; post illos ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta est.Sed illa quidem grauiores casus pertulit antequam subuerteretur. Qui uero eam debellarant maius aliquid perfecere.Dico enim q; seditio ciuitatem romani uero seditionem cœpere:quia multo erat mœnibus tutior.& res quidem aduersas suis:iustitiam uero recte quis romanis ascribit.Intelligit autem qđ dies cuique suggesserit.Veruntamen his intra ciuitatem ita se habentibus.Titus cum lectis equitibus foris circuiens quam muros aggrederetur explorabat.Hæsitanti autem quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus qua ualles erant & ab alio latere prior murus instrumentis sine machinis firmior uidebatur placuit ad ioannis pontificis monumentum. Hæc enim tãtummodo & prius humilior erat nec secundo muro coniungebatur inuadere. Neglecta enim munitio propterea quia non satis noua ciuitas frequentabatur . Sic in tertium murum facilis aditus illac erat:per quem superiorem ciuitatem & per antoniam templum capi posse cogitabat.Hoc eo colluſtrante quidam ex amicis eius Nicanor nomine ad humerum læuum sagitta percutitur:cum propius una cum iosippo accessisset:pacemq; in muro stantibus : dicendi enim peritus erat : suadere tẽtaret.Vnde cognitis eorum conatibus Cæsar ex eo q; nec ad salutem se hortantibuss abstinuere excitatur in obsidionem simulq; suburbana militibus uastare permittit.Collectaq; omni materia iubet aggerem construi.Tripertito autem exercitu ad opera medios in aggeribus iaculatores & sagittarios constituebat:& ante eos balistas aliasq; machinas atq; tormenta : quibus & excursus hostium in opera prohiberet:& qui ex muris obstare tentarent.Cæsis autem arboribus momento suburbana spoliata sunt.Collectis autem lignis in aggeres cum totus operi intentus esset exercitus nec iudæi segnes erant:populũm quidem in rapinis & cædibus constitutũ fiducia tunc habebat q; respiraturus esset.Illorum aduersus hostes distractis existimãtem pœnas se ab noxiis repetiturum si romani superassent. Ioannes autem quamuis in externos sotii sui re uera properassent:metu tamen Simonis manebat.Verum Simon quiescebat.proximus enim erat obsidioni missilibus per murum dispositis:quæ pridem romanis abstulerat:cum præsidium quod apud Aniam fuerat cœpit.Sed horum possessio propter imperitiam plærisq; non erat ultilis.Pauci autem a transfugis docti male utebantur instrumentis.Sed cum lapidibus & sagittis aggerem iacẽtibus militibus imminebant:per quæ cuneos excurrentes manus etiam conferebant. Operantes autem minora scuta super uallum exposita protegebant:oibusq; agminibus excursus contra erant machinæ comparatæ mirabiles. Præcipue uero decimæ legionis balistæ uehementiores & tormenta saxorum:quibus non solũ irruentes:sed etiã sup mugæ stantes euertebantur.Nam & singula saxa talenti pondus æquabãt & ultra stadii modũ torquebant.Ictus aũt non solũ primis quos offendisset:sed aliquãdo posterioribus quoq; itolerabilis erat. Iudæi prĩo quidé cauebãt a apidibus q; erant candidi:nec tantum sono ac fremitu noscebantur:sed etiam claritudine pro-

ſpiciebantur. Denique ſpeculatores in turribus præſidentes prædicabant quando impelleretur machina ſaxumque ferretur:patria lingua clamantes filius uenit:itaque præſciebant in quos ueniret atque ante uitabant:& hinc eueniebat ut illis declinantibus lapis irrutus intercideret. Pro inde romani cogitabant atramento decolorare lapides. Tunc enim miſſi non ſimiliter incertos ictus habebant multoſque ſimul unius impetu corrumpebant. Sed ne male quidem affecti iudæi aggeris inſtruendi copiam dabant. Omni uero molitione atque audacia die noctuque prohibebant. Perfectis autem operibus plumbo & ligno & aggeribus iacto fabri quod erat ad murum ſpatiū metiuntur.Nec iã aliquid fieri poterat quoniam deſuper tælis petebantur. Cunque pares interuallo arietes inueniſſent eos applicant ,ppiuſq; diſpoſitis machinis.Titus ne ex muro arietes prohiberentur ex tribus partibus murum pulſari iubet.Sonitu autem circunſtrepente ciuitatem clamor ingens ciuium ſublatus eſt:itemq; ſeditioſos pauor inuaſit. Et quia periculum commune utriſq; uidebatur:communiter iam repugnare cogitabant. Vociferantibus inter ſe diſcordibus quia omnia pro commoditate hoſtium facerent cum non ſi perpetuam cõcordiam deus illis præbeat ſaltem in præſentia contra romanos oporteat conſpirare. Simon autem præcone miſſo uolentibus ex templo ad murum aggrediendi copiam fecit: idemque & ioannes ne minus crederet miſit. Illi autem obliti odiorum ac diſcordiarum ſuarum in unum corpus coeunt:murumque amplexi faces inde quam plurimas iaciebant contra machinas romanorũ contraque impulſores arietum:eoſq; ſine intermiſſione tælis petebant. Audaciſſimi uero cateruatim proſilientes machinarum tegmina diſſipabant.Hiſque appoſitis irruentes peritia quidẽ pauca:plura uero audacia perficiebant. Semper autem erat adiumento laborantibus ipſe Titus:& iuxta eas machinas equitibus ac ſagittariis ordinatis ignem quidem ferentes prohibebat:iaculãtes uero a turribus reprimebat nocendi tempus arietibus faciens & tamen murus ictibus nõ cedebat:niſi q̃ quintæ legionis aries commouit angulum turris: murus autem ſtabat incolumis. Nec enim ſtatim cum turri periculum ſenſit quæ multo altius eminebat:nullamq; partem muri ſecum trahere poterat in ruinam. Cum autem ab excurſibus paulatim quieuiſſent obſeruato romanos per opera & caſtra diſperſos:quia labore & formidine iudæos diſceſſiſſe arbitrarentur excurrunt omnes qua turris erat hippicus porta latenter:ignemq; operibus iniiciunt. Vſque ad caſtrorum quoq; munimenta in romanos animati procedebant. Horum autem periculo maturè & qui erant propius excitati ſunt:& qui procul aberant conuenere.Romanorum autem diſciplina uincebat audaciam iudæorum & quos prius offenderant in fugam uerſis aliis qui colligerentur inſtabãt.Grauis autem circa machinas pugna commiſſa eſt illis incendere his incendium prohibere certantibus.Incertuſq; clamor utrinq; tollebatur:& multi qui infronte ſteterant ceciderunt. Sed iudæi confidentia ſuperiores erant igniſq; opera tetigerat.Incenſaq; omnia cum inſtrumentis penitus eſſent niſi lecti de Alexandria reſtitiſſent plæriq; præter opinionem ſui uiriliter dimicantes.Nam glorioſiſſime in hoc bello præliati ſunt:donec imperator equitum potentiſſimis comitatus in hoſtes irruit: & ipſe quidem duodecim repugnatores peremit. Metu autem cladis eorum cætera multitudine in fugam uerſa omnes compulit in ciuitatem:eoq; modo aggeres liberauit incendio.In hac autem pugna unum ex iudæis uiuum capi contigit:eumq; Titus crucifigi pro muro iuſſit.Si forte reliqui uel hoc ſpectaculo territi conſiderent. Poſt eius uero diſceſſum etiam dux idumeorum ioannes dum ante muros cum noto milite loquitur a quodam arabe pectus ſagitta pcuſſus cõtinuo periit: magnumq; & iudæis luctum & ſeditioſis mœrorem reliquit. Nam & manu promptus erat & ſapientia nobilis.

¶ Capitulum.XI.

NOcte uero quem ſecuta eſt incredibilis tumultus romanis incidit.Nam cum tres turres imperator Titus quinquagenum cubitorum conſtrui præcepiſſet ut his per aggeres ſingulos poſitis:hinc hoſtes in muro ſtantes facilius ĩ fugam uerteret: una earum ſponte ſua nocte intempeſta lapſa eſt. Ingenti uero ſonitu facto metus occupauit exercitum. Conari autem aliquid iudæos ſuſpicati ad arma currebant: eaque re turba in legionibus ac tumultus erat. Cunque nemo quid accidiſſet referre poſſet:diu queruli alius aliud opinabanť:nulliſq; interueniẽtibus hoſtibus ſemetipſos timebãt:ſignũq; diligenter ſinguli a proximis requirebant tanquã idumei caſtra iam poſſiderent:larualique terrore capti uidebantur donec Titus cognitis quæ res erant uerum cunctis indicari iuſſit:tandemque tumultus eo nuntio conquieuit. Iudæi quidem cætera fortiter ſuſtinentes male turribus affecti ſunt. Machinis enim leuioribus & iaculatoribus ac ſagittariis ſaxorumq; tormentis inde feriebantur. Sed neq;

harum æquare ipſi poterant celſitudinem & turres excidendi ſpes non erat. Cunq; euerti ꝓpter grauitatem neq; incendi propterea q̄ ferro tegebantur facile non poſſent ultra iactum tæli fugientes arietum impetum non uitabant: qui ſine intermiſſione ferientes paulatim aliquid proficiebant. Itaq; muro iam cedente magno arieti romanorum: quem iudæi Niconam uocabant q̄ omnia uinceret quāuis & antea defeſſi erāt pugna & uigiliis cum longe ab oppido pernoctarēt: tamen etiā negligentia uel quod male cōſulerent muꝝ ſibi ſuperuacuū eſſe credētes: quibus alia duo munimenta ſupereſſent laſſatiq; plurimi receſſere.

¶ Cap. XII.

QVm autē romani qua primum muꝝ Niconas perruperat aſcendiſſent ad ſecundum omnes iudæi relictis cuſtodibus refugerunt. Portis aūt romani qui tranſierunt patefactis exercitum recepere. Et hi quidem hoc modo potiti muro die. xv. menſis maii & partem eius maximā diruunt: ad ſeptentrionalē ciuitatis regiōem quā ante Ceſtius uaſtauerat. Titus aūt notato quia aſſyrioꝝ caſtrum eſt militem tranſfert: occupato enī qđ inter cedrona fuerat ſpatio & ultra ſagittæ iactum a ſecundo muro ſeperatus expugnationē ſtatim īgreſſus eſt. Tunc igitur partiti murum iudæi fortiter reſtiterunt. Et ioannes quidem eiuſq; ſotii ex antonia & ſeptentrionali porticu templi ab Alexandri monumēto pugnabant. Simonis autē manus iuxta monumentū ioannis aditū cluſerant uſq; ad portam qua ī Hippico turrim aqua īducebatur. Sæpe aūt proſilientes e portis cōminus dimicabant: fugatiq; a muris in conflictu quidem romanoꝝ diſciplina propter imperitiā uincebantur: in murali aūt certamīe ſuperabāt. Eos aūt fortuna atq; ſcia: iudæos uero etiam audacia quam timor aleret ſuſtentabat q̄ natura erant ī calamitatibus duri.

¶ Cap. XIII.

HD hæc aūt & iſtis ſuberat ſpes ſalutis & romanis citæ uictoriæ. Neutros aūt laſſitudo fatigabat: ſed aggreſſiones murorūq; oppugnatiōes & excurſus crebri per cuneos diebus totis agebanť: nullaq; prælioꝝ ſpecies aberat cū a prima luce incipiētia utriſque in ſomnis & die grauior nox dirimeret. His quidē occupatum iri muꝝ continuo metuentibus: illis uero ne iudæi caſtra peruaderent: itaq; in armis pernoctantes prima luce utrique pugnæ parati erant. Et iudæi quidē certabant quis eſſet promptior ad periculum eoq; modo gratia emineret a ducibus ſuis. Maxime uero Simonis eos metus ac reuerentia cōmouebat: illum ſinguli ſubiectorū colebant: ut ad ſemet quoq; interficiendos parati eſſent: ſi hoc ille iuſſiſſet. Romanos aūt ad uirtutem hortabatur conſuetudo uincendi: & quia uinci non aſſueuerāt crebræq; militiæ exercitationeſq; perpetuæ & īperii magnitudo. Ante omnia uero Titus ſemper ubiq; præſens. Nam & inertiam ſpectante atq; opitulante Cæſare grauiſſimum facinus uidebať: & ei qui bene decertaſſet teſtis aderat qui rependeret premiū. Præterea fructus erat uel cognoſci ſolū pricipi uiꝝ forte: iccirco multoꝝ maloꝝ rebus alacritas demōſtrata eſt.

¶ Cap. XIIII.

DEniq; iſtis ipſis diebus ualidiſſima iudæoꝝ acie iſtructa pro mœnibus tæliſq; utriq; miſſis quidā longinus de numero equitū ex acie romana progreſſus in mediā aciem iudæoꝝ irruit: hiſq; deiectis hoc īpetu duos fortiſſimos perimit unius obuiā tendētis ore percuſſo: alterius eodē tælo: quod priori extraxerat tráſſixo latere refugientis & ex mediis hoſtibus ad ſuos primos occurrit. Ille quidē ob uirtutē iñſignis erat: æmuli aūt eius fortitudinis multi extiterunt. Et iudæi quidē negligēter quid paterenť tantūmō qualiter affice-rent conſiderabant: morſq; his leuiſſima ducebať: ſi quo interfecto hoſte cecidiſſent. Titus autē non minus ſaluti militis quam uictoriæ conſulebat & temerarios īpetus deſperationē dicēs: ſolam uero eſſe uirtutē ſi quis prudenter & caute ſine proprio incommodo fortiter faceret in ea re potius qua periculum nō hŕet diros eſſe præcipiebat.

¶ Cap. XV.

ITaq; ſeptentrionali parte mediæ turri applicat arietem: in qua iudæus quidam uerſutus ac ſubdolus caſtor nomine cum. x. aliis militibus ſuis delituerat fugatis cæteris formidine ſagittarum. Hi cum pauidi ſoporatibus aliquamdiu quieuiſſent concuſſa turri ſurgunt. Extentiſque manibus caſtor ueluti ſupplex cæſarem implorabat: & uoce miſerabili ut ſi hi parceret obteſtabatur. Cui Titus pro ſimplicitate ſua credulus iamque iudæos exiſtimans belli pœnitere: arietes quidem impulſione ceſſare iubet ac ſagittarios a ſupplicibus prohibet. Caſtori autem quid uellet eloqui permittit. Cunque ille reſpondiſſet ad ſœdus uelle deſcendere: Titus gratulari ſe ait ſi omnes eadem ſentire uoluiſſent: paratoque animo fidem pacis etiam ciuitati daturum. Sed cum ex illis. x. caſtoris ſotiis quinq; itidem ſupplices eſſe

simularent:cæteri nunquã se romanis seruituros clamãt dum mori liberis liceat.Deniq; illis sup hoc ambigentibus cessabat expugnatio.Castor aũt interea Simonem per internuntios admonebat:ut dum uacuũ esset tempus de rebus urgentibus consilium caperet: paulisper enĩ se illuderẽ imperatori romano.Simul aũt hoc agens ad pacẽ rogare cõtradicentes sotios uidebaʒ.Illi aũt ut lut hæc referentes in thoracas nudos fixere gladios hisq; pcussis uelut interfecti ceciderũt.Titus uero eiusq; socii obstupuere tanta eoꝝ ptinacia cũ ex inferiori loco qđ factũ erat uere uidere nõ potuissent:mirabanturq; simul audaciã & calamitati miserabanʒ. Interea castorẽ ad natẽ quidã sagitta percutit.Tumq; ille tælũ extractũ imperatori ostendens iniqua se perpeti querebatur.At Titus incusato qui hoc emiserat astantẽ iosippũ dirigit ut castori dextrã porrigeret. Veꝝ is neq; se iturum nihil enĩ sanũ supplices cogitare respondit:& amicos qui uoluere ire prohibuit.Cum uero quidã ex profugis Aeneas iturum sese dixisset ad eum & inuitante Castore ut etiã q; secum ferret argentũ aliquid suscipet.Ad hæc cũ ille studiose aperto sinu cucurrisset:ille sup eum saxũ demisit. Et ipsum quidẽ quõ pcauerat ferre nõ potuit: alteꝝ uero militẽ qui aderat uulnerauit. Cæsar uero fallaciã reputans intellexit misericordiam in bello nocere:minusq; decipi calliditate scæuitiã:arietis ipulsionibus iracundia fraudis uehementius utebaʒ.Castor aũt eiusq; socii turrĩ ictibus iam cedentẽ incendũt:perq; flammas in eiusdẽ missi cuniculis iteꝝ magni animi opinionem apud romanos habuere tanquã se ignibus tradidissent. Capit aũt hac parte murũ titus die quinto postquã primum cœperat: fugatisq; inde iudæis intro cũ lectis mille transiit: quos circa se habebat armatis ubi noua ciuitas & lanæ uenditores erant:fabriq; ærarii uestiũq; mercatus:& ad murum angustæ uiæ transuersæ tendebant. Enimuero si uel statim muri disturbassẽt maximam partẽ uel quæ cœperat lege belli uastasset:nullũ credo damnũ uictoriæ fuisset admixtum. Nunc aũt iudæos male tractando exoratum iri sperans cum liceret capere facile discessioni aditum non dilatauit. Nec enĩ qbus cõsulebat isidiatores sibi putabat.

Capitulum.XVI.

Deniq; postquã ingressus est:neq; occidi quẽquã permisit eoꝝ qui cõpræhendebanʒ neq; domus incendi sed tam seditiosis si pugnare uellẽt sine populi detrimento copiã dabat q̃ ipsi populo fortunas ꝓprias se redituꝝ pollicebatur. Plurimi nãq; petebant sibi ciuitatẽ seruari:templũ uero ciuitati.At enim populũ quidẽ ad ea quæ hortabaʒ & antea paratũ habebat bellicosi aũt pro inertia ducebant humanitatẽ.Titumq; in belli animo q; cæteram ciuitatẽ tenere non posset has proponere conditiones putabant:mortẽ populo denunciantes:& si uerbũ q̃q̃ de traditione feciſſet pacẽue nominasset mox interficiendũ eum esse minitantes. Romanis qui introire alii p uiaꝝ angustias obstabãt:alii ex ædibus alii muꝝ per superiores ptes egressi pugnare cœperũt.Quibus rebus perturbati custodes de muro sese demiserãt relictis turribus in castra recessere.Clamor aũt audiebatur militum intra ciuitatẽ q; ab hostibus cingerentur:foris aũt desertorum clausis cõtubernalibus metuentiũ crescente numero iudæoꝝ:& propter locoꝝ peritiã uiarũq; sciam prævalẽte multiq; romanoꝝ trucidabãtur:& ab incũbentibus pellebãtur cum magis necessitate resisterent.Nec enim multi simul fugiendi copia per angustias muri patebat:oésq; pœne qui transierant perempti fuissent nisi Titus eis opem tulisset.Dispositis enĩ per summa uiarum sagittariis: & ubi plus erat multitudinis astans missilibus hostes abigebat: & cum eo Domitius Sabinus uir bonus etiã in illo prælio comprobatus:durauitq; tãdiu sagittis eos prohibens irruere:donec oẽs milites recessere.Romani quidem ita secundo muro potiti ad extremum pulsi sunt.Oppidanis uero qui pugnaces erant spiritus creuit & secundis rebus amentes erant: neq; romanos ausuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes:neq; uinci se posse si ad prælium ꝓcessissent.Nam quia iniqui erant officiebat eorum sententiis deus:& neq; romanoꝝ multo maiorẽ illa quæ pulsa fuerat superesse cernebant:neq; famẽ iamiãq; serpentem.Adhuc enĩ malis publicis alebantur:& sanguinẽ ciuitatis bibebant:ꝓpter bonos aũt continebatur exitiũ & penuria uictus iam multi defecerant:populi tamẽ ĩteritũ seditiosi ꝓ uelamie sui ducebãt: & solos eos q pacẽ nõ probarẽt saluos eẽ cupiebãt quiq; uiuer cõtra rõanos optarẽt. Contrariã uero multitudinẽ uelut onus quoddam consumi gratulabantur:& ita quidẽ circa suos affecti erant.Romanos autem q; ciuitatem iterum ingredi conabãtur armati prohibuerunt disiectis muri partibus obiectũ corporum præmunitis:ac per triduum sustinuere fortiter dimicantes.Quarto aũt die Titũ uehemẽtius aggressum nequaq; ferre potuerũt:sed ui coacti rursũ quo antea refugerũt:ille autẽ interim muro potitus totam eius septentrionalẽ partem statim deposuit.In meridiana uero ꝓ turres præsidia collocauit:iamque tertium murum aggredi cogitabat. Videbatur autẽ breuissimi temporis eius obsidio: spatiumque consilii seditiosis esse dandum si quid disturbatione secundi muri aut famis metu dimitterent nec enim diutius eis prædas posse sufficere:& ipse otio commode

utebatur:nam cū dies aduenisset quo militibus oportebat alimēta distribui ī cōspicuo hostibus loco iussit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi autem prolatis armis: & inuolucris & uaginis septiq; procedunt equitibus ornatos equos ducentibus: locaque suburbana per multum spatiū auro argentoq; lucebant:illo autē spectaculo nihil aut iocundius suis aut horribilius hostibus uidebatur.Spectātibus enī & uetera plena erant mœnia & septētrionalis regio.Quin & domos refertas intuentibus cerneres:nullamq; ciuitatis partē non infusa multitudo regebat.Metus aūt quāuis audacissimos cœperat oēm simul exercitum armorūq; pulchritudinem conspiciētes:& ordinationē uiroꝝ. Et fortasse ad illam speciē seditiosi aīos mutauissent: nisi malorꝝ īmanitate quæ in populum cōmiserant dandam sibi ueniam a romanis desperassent imminente si destitissent morte supplicii bello mori præstabilius esse ducebant.Prævalebat etiā fatum quod innocentes cum innocentibus:& ciuitatē cum seditiosis perire decreuerat: quatriduo per singulas legiones alimenta consecuti sunt.Quinto aūt die cum omnia faciens Titus nihil iudæis pacatum cogitare sensisset:bifariam diuiso exercitu antoniā uersus ad ioannis monumentum aggeres inchoauit:ista parte superiorē ciuitatem captū iri cogitans & per antoniā templum.Nanq; hoc nisi cœpisset:nec oppidū quidē tutū erat obtinere:in utraq; aūt parte duo aggeres erigebantur:a singulis agminibus singuli. Et iuxta monumentū quidē operantes a iudæis: & Simonis sociis infestantibus prohibebantur: ad antoniā uero ab ioannis sociis cū multitudie zelotarum non solū quia de superiore loco pugnabant:uerum etiā quia machinis iam uti didicerant.Paulatim enim usus quotidianus aluit peritiam:habebant aūt balistas trecentas:& quadraginta tormenta saxoꝝ:quibus difficilioꝝ aggerum extructionē romanis efficiebant. Titus autē sibi saluā fore fortunā sciens & peritura esse ciuitatē una & obsidioni uehementer instabat: nec pœnitudinē iudæis suadere cessabat consiliūq; factis admiscens & orationē sæpe armis efficatōrem cognoscens tam ipsos ut saluari uellent rogabat:tradita sibi ciuitate quæ iam capta uideret: quā & iosippum allegabat patria lingua uerba facturum:sperans eos hominis gentilis monitu aliquid remissuros.

Cap.XVII.

ITaq; iosippus murū circuiens simulq; extra tæli iactum stans unde ex audiri facilius posset multis orabat:ut sibi ac populo parcerēt templo ac patriæ neue cōtra hæc fierent alienigenis duriores. Romāos enim sancta reuereri cū quibus nulla sibi societas esset:manusq; suas ad hoc usq; cohibere.Ipsos uero in his edoctos conseruare possent sponte ad eoꝝ interitū ruere quin potius uidere muros concidisse firmiores:excisis uero īfirmiores supereſſe romanorūq; uires cognoscerent sustinere non posse:hisq; seruire nō esse nouum: neq; inexpertum iudæis.Nam licet pulchrum sit pro libertate pugnare tamen id in pricipio decere fieri.Semel aūt subditum qui multo tempore paruisset imperio iugū excuti:malæ mortis cupidum non libertatis morē uideri.Debere aūt dedignari dominos humiliores nō quoꝝ in potestate sunt omnia.Nam quid romanos effugisse:nisi q; propter æstus aut frigora esset inutile:imo uero transisse ad eos undiq; fortunam: deumq; per singulas nationes ducentem imperiū tum eē in italia. Hanc aūt ualidissimā legem tam feris bestiis quā hoībus esse præfinitā potentioribus cedere:quosq; armis ingentes obedire uictoriæ.Iccirco etiā maiores eoꝝ quā multum & animis & corporibus & aliis subsidiis meliores cessissent rōanis qui nisi deum sciissent illis fauere nunq; perpessi fuissent:ipsos uero quia tunc refertos resisteꝝ:cum ex magna parte capta sit ciuitas:ciues autē etiā si muros itegros haberent excidio pariter affecti sunt.Nec enī latere rōanos quæ fames teneat ciuitatē & modo quidē cōsumi populum continuo uero etiā bellatores interituros: nam & si rōani deserint & ab obsidione cessauerint neq; ciuitate strictis gladiis irruerint:iudæis tamē inexpugnabile bellū intus assidere q; horis singulis aleret:nisi forte quoq; contra famē arma caperent ac dimicarent:soliq; possent etiā clades superare.His addebat optimum esse ante intolerabilem calamitatem mutare sententiā dumq; liceret salutare consiliū sequi:nec enī antea gestorū causa succensere romanos nisi ad finē usq; insolentes fuissent:natura eos esse in īperio māsuetos atq; iracundiæ præferre:qđ utile est. Vtile aūt putare neq; ciuitatē uacuā uiris neq; desertā habere puinciā:iccirco uelle īperatorē cū his dexterā iūgere:nec enī cuiquā saluté datuꝝ si cœperit ciuitatē præsertī q nec inextremis ei cladibus rogati paruerūt. Breui aūt muꝝ quoq; tertiū captū iri priores qui capti sunt fidē facere.Et quāuis perrūpi tutamina non possint famē pro romanis pugnaturā. His monentē iosippū multi in muro stātes uituperabāt multi uero cōuitiis :nōnulli etiam iaculis appetebant.Ille aūt cum manifestis eos calamitatibus minime flecteret ad gentiles transit historias.

Cap.XVIII.

OMiseri uociferans uirorūque auxiliatorum immemores armis & manibus cum Romanis bellum geritis:quasi quem alium sic uicerimus. Quando aūt nō deus omniū

conditor iudæorum defensor est:si lædantur:non respicietis. Vnde progressi pugnatis quãtũq; auxiliatorem uiolastis? Non recordamini ꝓpera diuina parentũ:atque hunc sanctũ locũ quanta bella nobis aliquãdo peregit. Ego aũt facta dei narrare auribus indignis horresco:sed tamen audite ut cognoscatis nõ solũ uos rõanis sed etiã deo resistere. Nechias qui tũc erat rex ægyptioꝝ: idemq; pharao uocabatur cũ infinita manu descendit:reginãq; Sarã nostri generis rapuit. Quid igitur uir eius Abraã proauus noster? Armis credo ultus é iniuriã. At qui.ccc.&.xviii.præfectos habebat: quoꝝ singulis ĩfinita multitudo parebat. Anipse quidé quiescere maluit abscẽte deo? Puras aũt manus ad hunc locum tendens:quẽ uos polluistis inuictum sibi auxiliatorẽ ad militiam legit. Nonne secũda uespera incorrupta regina remissa est ad maritũ? Adorans aũt quẽ uos gentili cæde cruentastis:ac tremens nocturnis somniis ægyptius exagitatus aufugit:auroq; & argento amãtissimos deo donauit hebræos dicã translata in ægyptũ maioꝝ nostroꝝ domicilia. Qui cũ annos cccc. tyrannis ac regibus alienigenis subiacerent:armis ac mãibus ulcisci possent semetipsos deo potius pmisere. Quis nescit ægyptum repletã omni genere serpentiũ:omnique morbo corruptã? Quis terrã infructuosam? quis Nili defectionẽ & continuas decẽ plagas? & ob hoc parentes nr̃os cũ præsidio incruentos & sine periculo deduci:quos deus sibi sacerdotes ducebat. Sed ab assyriis raptã nobis sanctã arcã palestina & dagon simul ægrum genuit: & iam tota gens quæ rapuerat:corruptis uero occultis corpoꝝ: ac per ea cũ cibo uisceribus exhaustis cymbalorum ac tympanoꝝ sono manibus noxiis reportarunt sanctũ placatiõibus expiãtes deus erat qui hæc parentibus administrabat: ꝓpterea q; omissis armis ac manibus eius se iudicio pmisere Rex assyrioꝝ sennacherib cũ totã ducens asiã ad hanc urbẽ castra posuisset:manibus nõ humanis cecidit:nã ab armis quiescentes in uotis erãt:& angelus dei una uoce infinitũ deleuit exercitũ Posteroq; die excitatus assyrius.clxxxv.milia reperit mortuoꝝ:atq; ita cũ reliquis hebræos iner mes:nec persequẽtes fugiebat. Scitis etiã in babylone seruitiũ:ubi per annos.lxx.populus exultãs non ante libertatem respexit quã eam dominus donaret qui eos etiam est persecutus:iterũq; auxiliatori suo sacerdotũ more seruiebant. Breuiter dicã:nullũ est operæpreciũ quod armis parẽtes nostri perfecere:aut nõ sine armis deo permissa potestate ĩperii. Domi aũt manentes ut placebat iudici superabãt. Pugnantes uero semꝑ de spe ceciderunt. Nam ubi rege babylonioꝝ oppidũ obsidente contra hieremiæ prædicationẽ Sedechias rex noster cũ eo congressus est:tam ipse captus est quã cum tẽplo ciuitatẽ uidit excindi. At quin uidete quanto ille rex uestris ducibus:eiusque populus uobis erat mediocrior. Deniq; hieremiã uociferantem inuisos esse deo propter delicta quæ in eum cõmiserant captũ iri:aut nisi traderent ciuitatem: neq; rex neq; populus interfecit. Sed uos ut intus gesta prætermittam:neq; digne possum iniquitates uestras exponere:me qui uobis salutẽ suadeam querimini: tæliscq; appetitis irati:q; uos uestrorum cõmonefacio peccatorum ne dici ea toleratis:quoꝝ quotidie facta committitis. Idem tunc fuit cum antiocho qui dictus est Epiphanes:obsidente ciuitatem multis modis offensa diuinitate, maiores nostri cũ armis ꝓgressi:ipsi quidem in pugna perempti:oppidum uero ab hostibus direptum est: sanctumq; per triennium sexq; menses penitus desolatum est. Et quid pluribus opus est. Ipsos romanos quis te contra iudæorum gentes ad militiam prouocauit. Nonne indigenarũ ĩpietas:unde scæuiꝛ cœpimus Nonne a seditione maiorum quando Aristoboli & hircani furor:& inter eos contentio Pompeium intulit ciuitati: & romanis deus indignos libertate subiecit. Deniq; tres menses obsessi quãquã nihil quale uos in sanctum legesq; deliquerant:& maioribus ad bellum subsidiis utebantur sese tradiderũt. Antigoni autem filii aristoboli nescimus exitum. Quo regnum obtinente:deus iterum captiuitate persequebatur populum delinquentem. Et herodes quidem Antipatri filius Soſſium & romanum adduxit exercitum. Circundati uero per sex menses obsidebantur donec capti peccatoꝝ suorum supplicia pependerunt:direptaq; est ab hostibus ciuitas:ita nunquã genti arma data sunt. Oppugnationi uero sine dubio cohæret excidium. Oportet ergo ut opinor sacri loci possessiones iudicium deo de omnibus promittere manusq; tunc humanas cotẽnere:cũ a superno sibi duce nõ recedãt. Vos aũt qui ex his quæ legis cõditor bene dixit egistis? Quid qđ is execratus est prætermisistis? Quantum autem illos:qui cito periere impietate superastis:nam occulta dedignãtes peccata:hoc est furta:insidias atq; adulteria:rapinis:cædibus certatis:nouasq; maleficiorum excogitastis uias. Sanctum uero tẽplum factum est oĩum receptaculũ & indigenarum manibus pollutus est locus:quẽ romani ex tam longinquo adorabant:multa per legẽ nr̃am de suis moribus derogantes. Deinde post hæc in quem fuistis impii hunc auxiliatorem speraſtis? Valde quidem iusti estis supplices priusque manibus adiutorem uestrum rogastis? Talibus rex uester precibus aduersum Assyrium supplicauit: cum magnum illum exercitum deus una nocte prostrauit? Similia uero assyriis romani committunt ut etiam similem ultionem

ſperetis: nam ille quidem ab rege noſtro accepta pecunia ut uaſtitati parceret ciuitatis neglecto iureiurando adincendiū templi deſcendit. Romani aūt ſolenne poſcunt tributū: quod parentes noſtri eorꝫ parētibus penſabant. Et ſi hoc ꝑpetrauerint neqꝫ populātes ciuitatē neqꝫ ſancta oīno tangūt. Concedūt aūt nobis familias liberas & poſſeſſiōes tenere: ſacraſqꝫ leges ſaluas māere patiuntur. Inſania eſt ꝓfecto ſperare deū talē circa iuſtos fore: q̄lis iniuſtis apperuit: præſertī q ſtatī ulciſci nouerit cū oportet. Deniqꝫ aſſyrios prima nocte q̄ caſtra ciuitati admouerāt: fregit: qꝫ ſi ēt ueſtrā progeniē liberaret: rōanos uero dignos pœna iudicaret: confeſtim eis illo tpe ſicut aſſyriis iraſceret: quo genti manus Pōpeius attulit: quo poſt illū Soſſius aſcendit: quo Galileā Veſpaſianus excidit. Poſtremo nō nunc Titus ciuitati appropiquaret. Sed neqꝫ magnus neqꝫ ſoſſius paſſi ſunt: & ciuitatē uictoria cœperunt. Veſpaſianus aūt ex bello quod nobiſcū geſſit etiā imperium adeptus eſt. Nam Tito quidē etiā fontes uberiores ꝓfluunt: qui prius uobis aruerāt. Deniqꝫ ante huius aduentū. ſcitis & ſiloā & oēs extra ciuitatē fontes adeo defeciſſe ut ad utrūqꝫ aq̄ mercaret. Nunc aūt ita hoſtibus nr̄is largi ſunt ut nō mō ipſis & iumētis eorꝫ: ſed etiā hortis ſufficiāt. Deniqꝫ huius ꝓdigii: & ante periculū factū ē ī excidio ciuitatis quādo ſupra mēoratus babylonius rex cū exercitu uenit: qui & captā ciuitatē incēdit & tēplum quāuis ut opinor nihil tunc illi quātum uos ipie nunc cōmiſiſſent. Itaqꝫ ſanctis relictis deū fugiſſe putauerī. Hiſqꝫ nunc adeē quibus cum bellū geritis. An bonus quidē uir domū flagitiorē fugiet & domeſticos oderit? Deum uero malis uīris ihærere arbitramini q etiā occulta cōſpicit & audit oīa quæ tacēt. Quid āt apud uos tacet? qd celat qd nō etiā planū inimicis factū eſt? iniquitates enī ueſtræ uelut in ꝓmptu neminem latent: inqꝫ dies ſingulos quis peior ſit certamē habetis atqꝫ ita nequitiā ut uirtutē demonſtrare cōtenditis. Verūtamē reliqua ſalutis uia eſt ſi uelitis & diuinitas cōfeſſis ac pœnitētibus ſolet ſeſe placabilis offerre. Arma ꝓiicite: pudeat uos patriæ iam dirutæ: cōuertite oculos & ꝓſpicite eius quā proditis pulchritudinē: quale oppidū: quale tēplum: quāmultaqꝫ gentiū mūera. Quis in hoc flammas adducit? quis hæc iam non eſſe deſiderat? Et quid eſt hoc quod ſaluū eē debeat dignus? o lapidibus duriores. Si hæc non ueris luminibus cernitis ſaltē familiarum ueſtraqꝫ miſeremini. Verſentur in cōſpectu cuiuſqꝫ filii coniuges: & parentes: quos paulo poſt aut bellū aut fames abſumpſerit. Scio quia una cum his periclitabitur mihi mater & coniux: & familia non ignobilis domuſqꝫ olim clariſſima: & fortaſſe propterea me quiſquā hæc ſuadere crediderit. Interficite illos: accipite mercedē ſalutis ueſtræ ſanguinē meū. Ipſe quoqꝫ mori paratus ſum ſi poſt me reſipiſcitis.

Cap. XIX.

Hæc Ioſippo uociferante cū lachrimis ſeditioſi quidem: neqꝫ animos flexerunt: neqꝫ tutā ſibi mutationē fore iudicauerunt. Populus uero ad profugiendū cōmotus eſt: & alii quidem poſſeſſionibus ſuis aliiſqꝫ rebus cariſſimis exiguo precio uenundatis ſolidos quidē ne latrones eos depræhenderent tranſgluciebant. Qui uero ad romāos elapſi fuiſſent exonerato uentre habebant uſui neceſſaria. Titus aūt plæroſqꝫ per agros quo uellet quiſqꝫ pergere dimittebat: idqꝫ magis eos ad perfugiū hortabatur: qꝫ ī teſtinis malis carebant romanis cōſeruire: ioānes aūt & ſimon cū ſociis ne his magis pateret exitus quā ne romanis aditus obſtruebant: & qui uel umbra ſuſpitionis dediſſet cōtinuo necabat. Ditioribus quidē manere etiā ſicut ꝓfugere par cauſa erat pereundi: nam quaſi tranſfugere uoluiſſet propter matrimoniū quiſqꝫ occidebatur. Cum fame aūt creſcebat deſperatio ſeditioſorum: & ī dies ſingulos uirumqꝫ malum amplius accendebatur. Et palam quidem nulla erant frumenta: irrumpentes autem ſcrutabantur domos. Et ſiqdem inueniſſent aliquid eos qui negauerunt uerberabant: ſi uero nihil inueniſſent quaſi diligentius celauiſſent tormentis itidē afficiebant. Habendi autem argumento erant corpora miſeroꝫ cū ea quæ ſolidis uiribus ſtarent abundare cibo putarent. Tabidi aūt trāſfigebant: nec rationis eſſe uidebat ſtatī fame morituros occidere: multi uero clā ſubſtantiā ſuā uno fruméti modio q ditiores eſſent: itēqꝫ paupes ordei ꝓmutarunt. Incluſi deinde intimis ædiū tectis quidam ſumma penuria infectum triticū comedebant. Panem alii conficiebāt ut neceſſitas metuſqꝫ monuiſſet: Et menſa quidē nuſquā apponebat: ſed incoctū ſubtrahentes igni cibū diripiebāt: miſerabilis āt erat uictus dignumqꝫ lachrimis ſpectaculum: cum potentiores quidem plus hr̄ent: infirmiores autem iniuriā deplorarent: quippe fames ſuper omnes clades haberetur: nihil ſic perdit hoīem ut pudor: nā qd reuerentia dignum eſt in fame negligitur. Deniqꝫ uxores uiris & filii parentibus: & quod miſerrimum mr̄es cibum ī fantibus ex ipſo ore rapiebant: & marceſcētibus ī ter mauus cariſſimis nemo ꝑcebat qn uitæ guttas auferret. Ēdētes uero talia nō latebāt: ſed ubiqꝫ aderāt q iſta diriperēt: nā ſicubi clauſam domū uidiſſent: eos q ī tus erāt cibū capere hoc ſuſpicabant: iudicio: ſtatiqꝫ ruptis foribus irruebant: uictumqꝫ iam contuſum dentibus ex gutture pœne reuocabant ipſe faucibus ſtranſgulantes. Pulſabantur autem ſenes ne cibum defenderent: lacerabantur

mulieres ea quæ haberent in manibus occulentes:nullaq; miseratio uel cani capitis uel infantiæ sed abstractos pueros & ex bucello pendentes humo allidebant. Si quis aũt incurrẽtes anteuenisset quodq; rapturi fuerãt deuorasset:tanquã si læsi cruentiores erant. Acerbissimos aũt cruciatus excogitabãt dummõ alimẽta reperirent:nunc extruẽtes genitaliũ uias: nunc uirgis acutis podices trãsfigendo.Horrendaq; etiã auditu quis patiebaꝫ in unius pãis confessioné & unũ pugnum farinæ abditũ indicaret. Tortores aũt nec esuriebãt:minus enĩ crudele uideret quod necessitas speraret.Exercentes aũt dementiã suã sexq; sibi diez uiatica præparãtes hisq; occurẽtes qui per romanoz custodias agrestis oleris herbarũq; gratia colligendaz nocte repperissent: cũ iam se hostes euasisse credebãt:quæ attulissent eripiebãt: multũq; supplicãtibus & horribile dei nomen iplorantibus ut aliquã partẽ sibi cõcederent:eorũq; cũ periculo sibi collegissent nihil penitus dabant:gratũq; uidebatur si spoliati nõ perirent.Hæc quidẽ humiliores a setellitibus patiebantur.Honorati uero ac diuites ad tyrannos pducebaꝫ:quoz alii insidiaz falso accusati occidebantur:alii quia romãis ꝓderent ciuitatẽ.Et plærũq; delator subornatus agebat q; profugere uoluissent. Sic uero quẽ Simon expilasset eum ad ioannẽ remittebat: & quẽ ioannes expoliasset eum Simon excipiebat:sibiq; inuicẽ propinabãt sanguinẽ populariũ miserorũq; cadauera partiebantur.Et dominandi quidẽ erat causa in utrunq; dissensio:scelerum uero concordia.Nam qui exalienis malis partem alteri sibi totum uendicans nõ dedisset nequissimus uidebaꝫ. Et qui nõ accepisset uelut boni alicuius damno dolebat:qui crudelitatis parte doluisset.Sigillatim quidem iniquitates eoz explanare non potero:ut aũt breuiter dicam neq; aliam ciuitatẽ unquã talia perpessam puto:neq; ullam nationẽ post hominũ memoriã malicia ferocioré fuisse. Postremo etiã gentibus hebræoz maledicebant ut minus iperii uiderentur in alienos.Verũtamẽ q; erant & seruos se & degeneris gentis abortiones esse cõfessi sunt.Deniq; ciuitatẽ ipsi euertere:& romanos iuitos hanc tristẽ admittere uictoriã coegere:tardiusq; uenientẽ in templũ ignem pœne traxere. Deniq; cũ hi ardere superioré ciuitatẽ uidissent:neq; doluere neq; illachrymauere:sed apud romanos qui hæc paterenꝫ inuẽti sunt.Verum quæ per territorium gesta sunt postea cum rerum documentis dicemus.

¶Cap.XX.

Ito aũt aggeres proficiebant quãuis a muro milites male afficerentur:parte uero equitatus directa iussit per ualles ad alimenta cõportanda exeuntibus insidias tẽdi.Erant aũt in his nõnulli etiã pugnatores:quibus iam minie præda sufficeret:maior uero ps ex populo pauperes:quos profugere deterrebat pro affectibus suis metus:nec clã enĩ seditiosis fieri posse sperabant:ut cũ coniugibus ac liberis diffugerent:eosq; latronibus relíquere nõ patiebantur uice sua iugulandos. Audaciores aũt faciebat ad exeundũ fames: restabatq; iam latitantes egredi & ab oĩbus capi.Deprehẽsi aũt necessitate repugnabãt:metu supplicii rerũq; uidebantur supplicare.Post pugnã itaq; uerberati:& ante mortẽ modis oĩbus excruciati cõtra murum excruciabanꝫ.Tito quidẽ miserabilis uidebaꝫ ista calamitas cũ iudæi in dies singulos quingenti nõnũquã etiã plures caperenꝫ:sed neq; captos dimittere tutũ erat tantãq; asseruare multitudinem custodũ uidebant esse custodiã:maxime uero ꝓpterea nõ ꝓhibuit citius eos existimãs ea facie remissuros:tanquã similia passuros nisi se dedissent.Milites aũt diuersis modis suffigebãt: ira & odio & ludibrii causa & pp multitudinẽ quã cœpissent.Iamq; spatiũ crucibus deerat:& corporibus cruces.Seditiosis uero tantũ defuit ut ea clade mouerenꝫ:quod etiã in contrariũ eis cessit ad decurrendã reliquã multitudinẽ. Trãsfugaz enĩ familiaribus ad murũ tractis:& siqui erãt populariũ proniores ad pacẽ:& quæ paterentur qui ad romanos ꝓfugerẽt demonstrabãt: & qui cõprehensi tenebantur eos supplices nõ captiuos esse ducebãt.Ea res multos perfugere cupientium donec uerum cognosceretꝫ inhibuit.Fuerunt aũt qui stati dilapsi sunt q̃si ad uez suppliciũ properãtes.Illatã enĩ ab hostibus mortẽ cõperatione famis requiẽ eẽ ducebãt:multis aũt captiuorum Titus etiã manus abscidi ꝑcepit:eosq; ad ioannẽ & simonem ĩtromisit ut ꝓp calamitatẽ nec uiderenꝫ ꝓfugi:nec crederenꝫ:saltẽ nunc desinerẽt admonẽs:nec uere cõpellerent ad excidiũ ciuitatis:lucrarenꝫ in extremis mutata uolũtate:& ꝓprias aĩas & pr̃iam tantã & tẽplum cuius ꝓtici pem nõ habebant.Simul aũt dictis aggeres circũeundo opantes urgebat ueluti facta uerbis non multo post secutura.Ad hæc ĩ muros stantes & ipsi cæsari:& pr̃i eius maledicebãt:mortẽq; se cõtemnere clamabãt:eãq; seruituti recte præferre:multa uero mala in rõanos facere dum sperãt se nec patriã curare ut ipse diceret pituros mundũq; deo templũ hoc melius eẽ quãuis & his secutus sit qui incoleret:quẽ ipsi quoq; auxiliatorẽ habẽtes oĩbus intermiationibus illusores quibus facta nõ addere finẽ enĩ dei eẽ.Talia cõuitiis admiscẽtes uociferabanꝫ.

¶Cap.XXI.

ET inter hæc antiochus quoq; aderat Epiphanes:multos alios armatos ducens:& præterea caterua stipatus q; macedões appellabanꝫ;oẽs ætate pares & paulo magis ꝓceres

adoleſcentuli more macedonum inſtructi armis & eruditi unde etiam nomen habebãt: plærique tamen famam gentis æquare non poterant.Omnium enim regum qui romanis parebant felicissimum cõmagenũ fieri contigit priuſquã fortuna mutaretur. Oſtendit ille quoq; in ſenecta ætate nullum ante mortem beatum dici oportere.Cæteꝝ filius eius adhuc eo uigẽte præſens ſe mirari aiebat:quidnam eſſet quod romanos adire pigebat muros. Erat enim bellator ipſe naturaq; promptiſſimus:tãtuſq; uiribus ut multum peccaret audacia. Cum uero Titus ad hoc ſubriſiſſet: laboremq; cõmunem eſſe dixiſſet: ſicut erat antiochus cum macedonibus in murum impetum fecit:& ipſe quidem pro uiribus ſuis ac peritia cauebat tæla iudæoꝝ ſagittis eos appetens adoleſcentuli aũt omnes præter paucos attriti ſunt.Nam pudore promiſſionis diutius pugna certauerat:& ad extremum multi ſautii receſſere:hoc reputantes q; etiã uiris macedonibus uincere cupientibus fortuna opus ſit alexandri.A romanis enim duodecimo die menſis maii.aggeres inchoati uix nono & uigeſimo perfecti ſunt:cum totos dies ſeptem & decem laboraſſent ingẽtes enim quattuor acti ſunt:& unus quidem qui erat ad antoniã & a quinta legione fuerat extructus contra medium ſtagnũ quod ſtrunthium uocatur:alter uero a.xii.uigiti cubitis diſtans.Decima uero legio quæ ſupra memoratis præſtabat in ſeptentrionali parte opus erexerat:ubi ſtagnũ eſt qđ appellatur amigdalon.Adhuc aũt quintadecima legio.xxx.deſcendentem cubitis aggerem fecit ad pontificis monumentũ.Iam uero admotis aggeribus ioannes ſuffoſſa intus terra uſq; ad aggeres antoniam uerſus diſpoſitis per cuniculum ſubdibus opera ſuſpendit:illataq; ſilua pice ac bitumine illita ignẽ imittit. Succenſis aũt fulcimentis foſſa repente ſubſedit: cunq; magno ſonitu in ea aggeres decidere:ac primo quidem cum puluere fumus ex alto excitatus eſt cum igné ruina concluderet.Peræſa uero materia:qua premebatur flamma iam clarior apparebat.Et romãos repentini quidem facti ſtupor occupat molitionẽ iudæoꝝ ægre ferebant:iamq; ſe uiciſſe credẽtium:& ſpes eos caſſa refrixit:& in poſterum ſubuenire aduerſus ignem minus utile uidebaẽt ſi eſſet extinctus ſemel aggeribus deuoratis.Biduo uero poſt alios etiã aggeres Simõ cum ſociis aggreditur.Illa enim parte romanis admotis arietibus concutere murum cœperant. Teſteus aũt quidam ex Garſi ortus ciuitate galileæ & Magaſſarius ex regalibus familiis mariãnes:cunq; his Adiabenus quidã filius Nabatæ nomen habens ex fortuna Egiras:cuius eſt interpretatatio claudus:raptis facibus in machinas euolarunt:hiſq; uiris neq; audaciores ĩ illo bello extra ciuitatem apparuere neq; magis horrendi.Nam uelut in amicos:non ut in agmen hoſtium excurrerent nihil contati ſunt aut ſubſtitere:ſed per medios inimicos facto ĩpetu machinas incendere.Acti aũt miſſilibus & gladiis detruſi non prius a periculo dimoti ſunt quã ignis inſtrumenta corriperet. Sublata uero iam flamma romani quidem concurrentes e caſtris auxilio properabant:iudæi uero ex muro eas prohibebant;manuſq; cum his conſerebant qui flammas extinguere conarentur propriis corporibus nullo modo parcẽtes.Et illi quidem arietes igni ſubtrahere cum eoꝝ tegmina cremarentur:iudæi etiam per flammas eos retinere certabant: & quãuis feruens nacti eſſent; ferrum tamen arietes non amiſere.Hinc aũt auxiliantes flamma tranſiit: & aggeres iam occupabat incendium. Itaq; romani fláma circundati:quoniã ſeruare poſſe opera deſperabant in caſtra deſcendunt.Iudæi uero magis inſtabant:cum ſemper eoꝝ numerus creſceret ex ciuitate accedẽtibns adiumentis minuſq; cautos haberent impetus freti uictoria.Progreſſi aũt uſq; ad munimẽta caſtroꝝ prælio cum eoꝝ cuſtodibus dimicabant.Eſt ergo quædã pro caſtris per uices ſtantiũ armatoꝝ & acerbiſſima in eos ſanctio romanoꝝ:ut qui loco de qualibet cauſa ceſſiſſet occidetur:hi pœnali loco de glorioſa morte prælata ſteterunt fortiter: eorũq; neceſſitate ſimul ac pudore plurimi fugientiũ redierunt:baliſtiſq; in muro diſpoſitis ex ciuitate accedenté multitudinẽ prohibebãt:nihil pro cautione ſiue tutamine ſuoꝝ corpoꝝ prouidenté:nam quoſcunq; obuios habuiſſent cum his congrediebantur iudæi:& in ſpicula irruẽtes incaute ipſis corporibus inimicos feriebant.Sed neq; hi iactus magis quã fiducia ſuperabant;& romani plus audaciæ quã q; male tractarentur cedebãt.Iam uero Titus aderat ab antonia quo ſeceſſerat locũ aliis aggeribus proſpiciens:multumq; increpatis militibus ſi cum hoſtibus muros optinebant in ſuis periclitarentẽ: & uelut ex carcere contra ſe dimiſſis iudæis obſeſſoꝝ paterentur ipſi fortunam cum electis militibus hoſtes alatere circũuenit: illi aũt cũ mora ferirentur contra eum conuerſi durabãt:mixta uero acie puluis quidé lumina: clamor uero aures exuperabat.Neq; aũt amicum quiſquá iterno ſcere poterat aut inimicum.Iudæis aũt non tam uirium fiducia quantum ſalutis deſperatione peſeuerãtibus:etiam Romanos pudor armoꝝ & gloriæ & præſentiæ periclitãtis Cæſaris reddidit fortiores.Itaq; putauere in eos ad extremũ nimia ferocitate aiorum uel toram multitudinem iudæorum fuiſſe rapturos niſi præuento pugnæ momento in ciuitatẽ ſe recepiſſent. Corruptis ãt aggeribus romani ſono tenebantur q; tam longum laborem una hora perdidere:& multi quidẽ

solutis machinis captum iri ciuitatem iam desperabant.

¶ Capitulum.XXII.

QItus aũt cũ ducibus quid fieret deliberabat.Et callidioribus quidẽ placebat omni admoto milite ui muros experiri:adhuc eĩ iudæos cũ exercitus ꝓte dimicasse:uniuersi uero militis impetum tolerare non posse uerũ sagittis esse obruendos.Prudentiores autẽ rursus aggeres fieri suadebant:alii & sine aggeribus assideri gressus eoꝝ tãtũmõ obseruantes:ac ne uictus intro ferretur monebant:& ciuitatẽ fami relinquere:neq; cũ hoste manu confligere:nec enĩ expugnari eoꝝ confidentiã posse:quibus optatũ ẽ ferro procũbere :uel ẽt sine hoc interficere:quæ scæuior est cupiditas:ipsi aute Tito cæsari quidẽ prorsus tãto cũ exercitu honestum non uidebatur & pugnare cũ his superuacuũ qui semetipsos perdituri essent.Aggeres autem fieri impendioꝝ penuria opositum iudicabat:egressus uero ciuitatis obseruari operosius. Nec.n.circũdari eam propter magnitudinẽ locorũq; difficultatẽ ab exercitu posse : & propterea ad excursus incautum:cõtra mãifestã uero uiã obseruatã occultas uias excogitaturos iudæos tã necessitate q̃ locorũ scia.Si quid aũt clã esset illatũ diutius obsidionẽ trahẽdã uerẽdũq; ne uictoriæ gloriã diminuat tꝑis lõgitudo.Hæc.n.quidẽ effici posse:sed celeritatẽ ãte gloriã duci debere tamen si celeritate uti uelit & cautiõe totã muro cingere ciuitatẽ.Hoc.n.mõ omnes exitus posse percludi:& iudæos aut omnibus modis salute despata ciuitatẽ tradituros aut fame uictos facillime capiendos:alter.n.se non posse quiescere:uerũ & aggeres curaturũ esse:cũ infirmiores hẽat qui prohibent:ꝙ si cuiq; magnũ opus & inextricabile uideatur eum considerare debere ꝙ neq; paruũ opus romanos decebat facere:&sine labore magnũ quid ꝑficere ne deo quidẽ facile sit.

¶ Capitplum.XXIII.

HIs duces exhortatus iubet eos exercitus in opera distribuere.Diuinus aũt quidẽ impetus militibus incidit:ãbitũq; ptiti non solũ rectores inter se:ueꝝ ipsi etiã ordines cortabãt.Et miles quidẽ decatarcho.Decatarchus aũt Ecatontarcho isq; Chiliarcho placere properabat.Chiliarchoꝝ uero ostẽtatio ad duces usq; ptinebat. Ducũ uero certamina cæsar ipse diiudicabat.In dies enĩ singulos circuiẽs opus sepissime inspiciebat.Cœptum enim a castris assyriorũ:ubi ipse tendebat ad iferioré cenopolim murum duxit . Hinc ꝑ cedronẽ ad Elcona montẽ reuertens a meridie montẽ cõplectitur usq; ad saxũ quod ꝑ insterconos uocatur:eiq; proximũ collẽ qui sup uallẽ iminet. Siloã ac inde ad occidentẽ flexo ædificio ad uallem fontis descendit.Hinc subiẽs ad Anani pontificis monumentũ circũdato monte ubi Pompeius castra posuerat:ad septẽtrionalẽ redit regionẽ eã cũ ꝑcessisset ad uici partẽ cui nomen est crebitonicus.Post illum Herodis monumentũ ab oriente clausum castris suis coniunxit unde cœperat murus quidẽ uno minus.xl.stadiis erat.Adhuc aũt foris'castella.xiii.ædificata sunt:eorum gyrus denis stadiis nũerabatur.Totũ aũt opus triduo cõstructum est ut id quidẽ dignum mensibus uideretur:celeritas uero fide careret.Muro aũt circũcluſa ciuitate ꝑ castella custodibus collocatis: primam quidẽ uigiliã noctis ipse circuiẽs explorabat. Secunda uero Alexandro pmiserat. Tertia uero obtigit agminum ducibus.Somnos autem uigiles inter se sortiebantur:totaq; nocte per castellorum spatia circuibant.

¶ Capitulum.XXIIII.

IVdæis aũt cũ exeundi facultate:omnis etiã spes salutis a dẽpta est:auctaq; iam fames tota domus ac familias depascebatur.Et tecta qdẽ plena erãt mulieribus exanimatis atq; infantibus: uiarum autẽ angusta senibus mortuis.Adolescentes aũt ac iuuenes turgidi uelut umbra mortuorum per oppidũ uolutabant & ubi quẽ casus occupauerat decidebant.Sepelire aũt funera neq; poterant præ labore: & eos quibus aliqua uis supererat pigebat & propter multitudinẽ mortuoꝝ:& quod de ipsis erat ĩcertũ.Deniq; sup eos quos sepelierant multi moriebantur.Multi aũt ad sepulchra priusquã fati dies ueniret & uiui properabãt: neq; luctus in illis calamitatibus neq; fletus erat:sed fame supabant affectus.Siccis autẽ oculis & corruptis oribus qui tardius morerent eos qui ante se requiescerent tuebant.Altũ uero silentiũ ciuitatẽ plenaq; mortuis nox cõpræhenderat.Et latrones his acerbiores domus enĩ tantũ sepulchra erant:& cadauera spoliabant uelamina corporibus detrahẽtes cũ risu egrediebãt.Hisq; gladiorũ mucrones propinabãt:nõnulloſq; iacentiũ adhuc spirãtes ferro expiẽdi cã trãsuerberabãt. Si quis aũt manũ rogasset aut ferrũ sibi cõmodari quo famẽ euaderat:supbissime negligebatur. Animas uero efflantiũ qſq; in morte tẽplũ obtutibus intuebat cũ uiuos relinqueret seditiosos. Illi aũt primo quidẽ sumptu publico iubebant mortuos seperiri cũ doloré ferre nõ possent.Deinde ꝙ non sufficiebant in ualles eos ex muro ꝑcipitabant. Quas circuiens Titus ubi plenas cadaueribus uidit:altaq; sanie tabefactis corporibus defluentes ingemuit & extentis manibus deũ testabatur factum illud suum non esse.Ciuitas quidẽ ita erat affecta.

¶ Capitulum.XXV.

ROmani uero cum nemo iam ſeditioſorum auderet excurrere: nã etiã eos mœror fa-
meſq; tangebat:dies lætos agebant.Frumenti aliarũq; reꝝ neceſſariaꝝ hẽntes copiã
de ſyria ꝓximiſq; ꝓuintiis.Multi aũt iuxta muꝝ ſtantes magnãq; alimentorũ abun-
dantiam demõſtrantes ſatietate ſui famẽ hoſtiũ incẽdebãt.Seditioſis aũt nihilomagis
calamitate cedentibus Titus reliquias populi miſeratus:& ꝓperãs ſaltẽ hoc liberare quod ſupeſt:
iterũ aggeres inchoabat quãq; difficulter materiã repiret.Omnes enĩ ciuitati ꝓximas ſiluas opa
prima cõſumpſerant.Ex nonageſimo uero ſtadio milites alias congregabãt & ad antoniã ſolã ex
quattuor ꝓtibus maiores prioribus aggeres ſtruebãt.Cæſar aũt agmina circuiẽs atq; opus urgẽs
demonſtrabat:q; in mãibus eoꝝ latrões haberet.Sed illis pœnitudo plane ꝓierat:& aĩmis & cor-
poribus ſepati utriſq; uelut alienis utebant.Nec enĩ uel aĩas affectio mãſueta uel corpora dolor
tangebat:qui etiã mortuã plebẽ quaſi canes lacerabant:replebãtq; languentibus carcerem.

¶ Capitulum.XXVI.

DEniq; Simõ & mathiã quidẽ ꝓ quẽ obtinuerat ciuitatẽ ĩ cruciatũ ꝓmit boechi filius
erat ex pontificibus populo maxĩe fidelis & carus.Is cũ a zelotis male populus tra-
ctaretur:quibus iam ioannes acceſſerat ut adiutorẽ Simonẽ reciꝑet populo ꝓ ſuaſit:
nulla cũ eo prius habita pactiõe:aut aliqd mali metuẽs.Ingreſſus aũt ille poſtq; obti-
nuit ciuitatẽ:inimicũ eũ æque atq; alios eſſe dicebat:qui ꝓ ſe cõſiliũ dederat:uelut hoc ſimplici-
tate ſuaſiſſet ꝓductũ eũ & accuſatũ q; cũ romanis ſentiret morte dãnauit:ne purgatiõis ei facul-
tate cõceſſa cũ tribus filiis ſuis.Quartus enĩ ad Titũ ante ꝓfugerat.Prius aũt ſe occidi quã filios
obſecrantẽ:atq; hanc ꝓ illa q; ciuitatẽ ei apuiſſent gr̃am poſtulãtẽ:ut augeret eius doloꝛẽ nouiſ-
ſimum iuſſit interfici.Ille quidẽ ſup cæſos in conſpectu ſuo filios iugulat corã romãis ꝓductus:
ita enĩ Simon Anano magadi filio ꝓcepat:qui erat eius ſatellitũ crudeliſſimus: cauillatus ſi quid
eum iuuarẽt ad quos exire uoluiſſet.Corpa uero ſepeliri ꝓhibuit:poſt hos anãias quidã põtifex
filius Maſãbali nobilis & ſcriba curiæ uir fortis ex Amua genus ducens:& cũ his.xv. ex populo
clariores necabant.Ioſippi uero patrẽ cõcluſum aſſeruabant: miſſoq; præcone denunciant ne qs
in ciuitate degentiũ uel colloqueretur cũ eo:uel in unũ ueniret ꝓditionis metu ꝓpoſito :& eos
qui hæc cum illo deflerent ante queſtionẽ ꝓmebant.

¶ CapitulumXXVII.

ISta uidẽs quidã iudas filius Dudi unus ex nũero præfectoꝝ Simõis qui turrim ab eo
ſibi creditã cuſtodiebat.Fortaſſe quidẽ non nihil etiã miſericordia crudeliter peũtiũ:
magis autẽ ſui ꝓuidentia conuocatis.x.fidiſſimis contubernalium:quouſq; tandem
inquit hæc mala ſuſtinebimus?quã ue ſalutis ſpẽ hẽmus ſeruantes peſſimo fidẽ?Ecce
iam fames oppugnat:romani uero pœne intus ſunt.Simon aũt bene quoq; meritis infidelis eſt:
metuſq; ſibi etiã apud eũ pœne & apud romãos certa fœderis dexterã.Ergo age tradito muro &
noſmet ſeruemus & ciuitatẽ.Nihil aũt graue ſimon patietur ſi cũ de ſe deſpauerit pœnas citius
pẽdet.His ubi decẽ aſſenſi ſũt mane cæteros quos ſubiectos habebat ꝓ diuerſum dimittit:ne qd
eoꝝ q̃ cogitauerat ꝓderet.Ipſe uero de turri hora tertia romanos ĩuocabat:illoꝝ aũt alii ſupbiã
contẽnebant:alii nõ credebant:alios etiã pigebat uelut mox capturos ciuitatẽ nullo ꝑiculo.Inte-
rea uero cũ Titus ad muꝝ cũ armatis accederet:ante rẽ Simon cognouit:turrimq; uelociter oc-
cupat.Romanis eos inſpectantibus ꝑmit:& ꝓ muꝝ ꝓiecit corpora mortuoꝝ.Ibiq; circuiens Io
ſippus:nec enĩ rogare ceſſabat:caput uulneratꝫ lapide:ſtati attonitus cadit. Excurſus aũt ad eius
caſum factus eſt iudæoꝝ:abreptuſq; eſſet in ciuitatẽ niſi Cæſar miſiſſet:qui eũ ꝓtegerent.Illis ãt
pugnãtibus Ioſippus quidẽ tollitur nihil quod ageret intelligẽs.Seditioſi uero tãquã interfecto
quẽ maxĩe cupiebãt cũ lætitia cõclamauerũt.Dicit aũt hic nũcius ꝓ ciuitatẽ ex quo reſiduã mul
titudinẽ mœror tenuit uere piſſe credẽtẽ:cuius fiducia ꝓfugere cogitabãt.Audito ãt ioſippi mꝰ
in carcere mortuũ eſſe filiũ ſuũ ad cuſtodes qdẽ ex iotapatis hæc ait:certo ſe credere nec ei uiuo
potiri.Secreto aũt flens ad ancillas:hunc iquit fœcunditatis recepiſſe fructũ q; ne ſepelire quidẽ
ſibi filiũ licuiſſet a quo ſepeliri ſpaſſet.Veꝝ ne illã quidẽ mendaciũ diutius cruciauit:neq; latro
nes refecit.Cito eĩ curato uulnere Ioſippus reſipuit:ꝓgreſſuſq; clamabat illos qdẽ nõ ſibi multo
poſt uulneris pœnas daturos:populũ aut rurſũ ad fidẽ rogabat.Vnde populo quidẽ fiducia:ſedi
tioſis uero ſtupor incidit eius aſpectu.Profugoꝝ aũt alii ſtati de muro neceſſitate ꝓſiliebãt: alii
uelut ad pugnã cũ lãpadibus ꝓgreſſi ſimulantes mox ad romanos ꝓfugiebant.Hos aũt ſcæuior
ea quã intus ꝓtulerant fortuna conſequebat & fame quã domi reliquerãt uelocioꝛẽ apud roma-
nos inueniebant ad exitiũ ſatietatẽ.Aderant aũt inflati ex inedia & uelut morbo ĩtercutis aquæ
turgidi.Deinde uacuata replentes corpora diſrũpebant:niſi q; periti deſideria cohibuiſſent:pau-

latimq; cibum desueto corpore obtulissent. Verum & eos qui hoc modo seruarentur alia plaga suscepit. Quidã enĩ apud syrios ex transfugis deprehendit e simo uentris aureos colligens. Transglutientes aũt: ut supra diximus: eo ueniebant q; cũctos seditiosi scrutabant: & maxima uis auri fuerat in ciuitate. Deniq; .xii. atticis cõparabãt qd̃ antea .xxv. ualebat. Verũ hac arte p unũ detecta totis castris fama pcrebruit q; auro transfuge pleni uenirent. Arabũ aũt multitudo & Syri scissis uentribus suppliciũ minitabant. Et hac ego clade nullã credo scæuioré cõtigisse iudæis: yna deniq; nocte duoꝝ miliũ patefacta sũt uiscera. Et hac Titus iniusticia cognita pœne iussisset aucto res circunfuso equitatu iaculis appeti: nisi magna fuisset multitudo noxioꝝ: multoq; plures puniendiq̃ q fuerant interempti. Conuocatis aũt auxiliatoꝝ ducibus itemq; militũ romãoꝝ: nã ét militũ quosdã hæc tangebat inuidia utrisq; iratus dicebat: si qui militũ suoꝝ hæc cõmitterẽt lucri causa incerti nec arma propria q̃squã erubescerent auro argentoq; facta. Arabi ãt & Syri primo quidẽ ĩ alieno bello iure suo calamitatibus uteréť. Deinde qui crudelitatẽ ĩ cædibus & ĩ iudæis odia romanis ascriberẽt. Hac enĩ quosdã eoꝝ milites infamia pticipare. Et his quidẽ morté ĩterminatus é: si quis in eadẽ postea reptus fuisset audacia. Ad legiones aũt litteras dedit ut suspectos inuestigarent atq; ad se referrent. Verũ ꝓfecto auaritia cõtẽnit omne suppliciũ scæuusq; hoĩbus lucrandi amor ĩnatus ẽ nullaq; oĩo calamitas plus habẽdi cupidine cõparať: imo uero hæc alios & modum habentẽ metus subiungiť. Deus aũt qui dãnauerat populũ oẽmq; uiã salutis ad ĩteritum uerterat. Deniq; id qd̃ cum pœna interdixerat Cæsar occulte in profugos admittebať. & si quis transfugisset circunspectantes aũt ne quis romãoꝝ uideret: eos scindebant: & ex uisceribus quæstum nefariũ trahebãt. Illi paucis aũt reperiebať: & plæroscq; sola spes consumebat. Hic quidẽ casus multos transfugarum seduxit.

¶Capitulum. XXVIII.

IOannes ãt ubi rapinæ ex templo defuere: ad sacrilegiũ sese cõuertit: multaq; donaria templi retinẽs: multaq; uasa diuinæ rei ministerio necessaria crateras & lances & mẽsas: urceolis quidẽ abstinuit quos Augustus eiusq; uxor miserat. Romanoꝝ quidem imperatores honorauerunt semp tẽplum atq; ornauerunt: tunc aũt iudæus etiã alienigenarum dona detrahebat: ad sotios aũt dicebat sine metu diuinis abuti debere: qui pro deo: qui pro templo militarent. Ex ipso alii propereaq; sacrũ uinũ & oleũ quod sacerdotes sacrificiis reseruabant: tutum erat effudisse. Nanq; in templo & multitudini distribuisse: & illi sine horroꝛ ungebantur & potabant. Non equidem recusabo dicere quæ dolor iubet. Puto si romani contra noxios uenire tardassent: aut hiatu terræ deuorandã esse ciuitatẽ: aut diluuio pituã: aut fulgura: aut sodomitana incendia passurã. Multo enĩ magis impiam progeniẽ tulit: q̃ quæ illa ptulerant. Deniq; cũ eoꝝ pertinacia desperata totus populus interiit. Et quid opus est sigillatim narrare cædes? Ac Aninus Eleazari filius transgressus ad Titum p unã portã quæ sibi credita fuerat: centũ &. xv. milia &. lxxx. dixit elata cadauera: ex quo die castra ꝓpe ciuitatẽ posita sũt. Et die q̃rtadecía mensis aprilis usq; ad calendas iulii. Hæc aũt immensa est multitudo: nec tamen uel ipse fuit appositus portæ: sed publicã mercedẽ diuidens mortuos ex necessitate numerabat. Cæteros enim propinqui sepeliebant. Sepultura aũt fuit elatos ex oppido proiicere. Post hũcaũt nobiles ꝓfugi omnia mortuoꝝ sexcenta milia portis eiecta nunciabant. Alioꝝ uero numeꝝ minime posse cõpræhendi. Cum aũt paupes ferendos nõ sufficerẽt: congesta in maximis ædibus cadauera essent incluſa. Et frumenti quidẽ modiũ ueniſſe talento. Post ubi aũt muro circundata ciuitate ne herbas quidẽ legere iam liceret: ad hoc necessitatis quosdã fuisse cõpulsos ut cloacas rimaréť: boũq; ueterem simũ alimentũ haberent. Stercus inde collectũ & quod nec usui quidẽ tolerabile fuerat cibus erat. Hoc romani quidẽ audiẽtes miserati sunt: seditiosos aũt ne uidẽtes quidẽ pœnitebãt: sed patiebant̃ usq; ad ea ꝓgredi: fatũ enĩ eos reddiderat cæcos: quod iam & ipsis erat & ciuitati.

¶Iosephi de bello iudaico liber septimus incipit feliciter.

QUades quidẽ hierosolymoꝝ ĩ peius quotidie procedebãt: cũ & seditiosi magis accederentur inclusi: postq̃ populũ fames ipsosq; iam possederat. Quin & multitudo cõgestoꝝ in ciuitate cadaueꝝ & uisu horrẽda erat: odorẽq; pestifeꝝ emittebat: cũ excursus etiã pugnãtiũ moraret. Nam ueluti p aciem ruerẽt plurima cæde excitata cõculcare mortuos cogebantur: & qui sup eos pedẽ ponerent neq; supabantur neq; horrebant: nec saltẽ sibi augurio fore putabant contumeliam mortuorum. Gentili aũt cæde polluti dextras ad extremũ bellũ præparabãt: tãq̃ exprobrãtes deo: ut mihi uideť: supplicii sui tarditatẽ. Nõ eĩ spe uictoriæ

maior pars eorꝫ:sed desperatione salutis ferocius ferebant. Romani aũt quãuis plurimũ ĩ aggreganda materia laborarent:tamen intra.xxi.dies aggeres erexerunt attonsis oĩbus ad nonagintã usqꝫ stadia circũ oppidũ lucis:erat aũt miserabilis terræ facies. Nanqꝫ antea arboribus & padisis ornata fuerat:ea tũc deserta præcisis undiqꝫ arboribus cernebat:nec ullus qui prius iudæã uiderat alienigena & suburbana pulcherria ciuitatis:cũ eius solitudiné tunc uideret continere lachrymas poterat:uel nõ gemere mutationé naturæ quantũ pristinæ derogassent. Omnia náqꝫ ĩsignia pulchritudinis bellũ deleuerat:ne si quis subito aduenies qui locũ prius scierat eũ cognosceret: sed præsens quereret ciuitatẽ. Romanis aũt ac iudæis finitũ opus aggerꝫ par faciebat timoris initium. Náqꝫ hi nisi eos quoqꝫ exuerẽt captũ iri ciuitatẽ putabãt. Romanis ãt fortasse nec uolũtatẽ sibi fore illis incensis:ná & materiæ defecerãt:& labori quidẽ corpora militũ crebris ãt offensionibus cessarãt. Vꝛꝫ ciuitatis cladibus tristius romãi quã ciues ea habitãtes afficiebant. Ad mala enim q̃ hinc accedebant etiã pugnatoribus nihilo segnius utebant. Sed eorꝫ spes frangebat cũ aggeres insidiis machinæ siue soliditate muri:manus uero cõflictus audacia repugnãtiũ superet: & præcipue q̃ cũ seditione fameqꝫ ac bello:totqꝫ malis ꝑstãtiores iudæorꝫ aĩos inuenirẽt. Virorꝫ quidẽ in expugnabiles esse ĩpetus arbitrabant:inuictã uero aĩorꝫ magnitudinẽ q̃ calamitatibus aleret. Nã qs eos in rebus secũdis sustineat qui malis ad uirtutẽ incitarẽt. Illi quidẽ ꝓpterea cautius custodias præparabãt. Ioannis aũt factio apud Antoniã simul & futura timebant. Si disiceretur murus cauebat & antequã arietes admouebant opibus instabat:nisi qa conatus irritus fuerit. Aggressi enĩ cũ facibus aggerẽ spe decepti remeare. Ná primũ ne cõcordare quidẽ eorꝫ uidebatur consiliũ paulati & p interualla & cunctanter nõ sine metu ꝓsilientiũ neqꝫ iudæorꝫ more: ut breuiter dicam. Deerant enĩ quæ ꝓpria gentis essent audacia cursus & oĩm simul impetus:& ut sine offensione recederent. Languidiores ꝓgressi quã solebant etiã romanos solito promptiores offendere:qui corporibus quidẽ atqꝫ armis ita undiqꝫ aggeres sepsere:ut nusquã igni aditũ relinquerent. Animũ uero ita cõfirmauerunt ne quis loco antequã occũberent moueret. Ná ꝑter omniũ rerꝫ despationé si etiã illud opus esset exustũ acerbissimus pudor milites occupauerat:si aut calliditati uirtus cederet aut arma temeritati aut pitia multitudini aut iudæis romãi. Simul autem missilia cũ illis faciebant in ꝓsilientes delata:& qui cecidisset posteriores ĩpediebat ac piculũ antecedentes meliores afficiebat. Qui uero intra cæli iactũ uenirẽ ꝓperassent:alii disciplina hostium & densitate perterriti:alii confixi hastis retrocedebant:& ad extremũ alius aliũ timiditatis arguens re infecta reuertebant. Calendis aũt iulii tentata fuerat expugnatio. Iudæis autẽ inde digressis romani machinas admouere:qui cũ ab antonia saxis atqꝫ igni ferroqꝫ peterent:& quodcunqꝫ hostibus tælũ necessitas attulisset. Nam licet multũ mœnibus iudæi confiderent machinasqꝫ cõtẽnerent:tamẽ eas applicare prohibebant romanos. Illi aũt iudæis studiũ esse ratiõe murorum ne infirmitate antonia lædere:& fragilibus eã fundamentis suspicantes contra certabãt. Nec tamen q̃ feriebat ictibus obediebat sed ipsi quidẽ crebris in se missilibus iactis cũ nullis piculis desup uenientibus lassarent arietũ opus urgebant. Cum uero inferiores essent ac lapidibus frangerentur:alii scutis sup corpore cõcameratis:fundamenta manibus & uectibus suffodiebãt. Itaqꝫ saxis quatitur obstinato labore concussis. Quietem utriscꝫ nox attulit:& in ea murus arietibus labefactatus ex qua parte prioribus Ioannes aggeribus insidiando murum suffoderat subsidente cuniculo repente labitur pars præter spẽ muriqꝫ:& animi affecti sunt. Nam iudæi quidem quibus memoria esse oportebat quod ruina præter spem accederat & aduersum eã precauti non fuerant tanquã mansura esset antonia confidebant. Romanorꝫ autẽ inopinatã læticiã sub celeri subuersione natam:conspectus alius murus quẽ intrinsecus Ioannes ædificauerat cito restrinxit. Veruntamen prior facilior impetus uidebatur. Tunc enim & ascensum per ruinas promptiorẽ & antoniam satis esse infirmiorem. Murus quoqꝫ qui recenserat cito destrui posse arbitrabatur. Nemo tamen eum audebat ascendere q̃ qui primus id tẽtauisset certissimum esset exitium.

¶Capitulum.II.

Ltus uero spe atqꝫ ratione putans alacritatem pugnantium excitari:& adhortatione atqꝫ promissis sæpe quidem periculorum nasci obliuia:interdum autem mortem solere ac contẽni in unum congregatos fortissimos experiebatur dicens. O commilitones hortari quidem ad ea quæ periculum non afferunt aparte & ipsis qui rogantur & qui eos rogant ignauiæ reprehensionem parit. Exhortatione autem opus est in solis rebus ambiguis:quippe illa per se quẽqꝫ gerere dignum est. Itaqꝫ difficilem uobis in murum esse ascensum ipse profiteor:q̃ aũt uel maxime oporteat gloriæ cupidos pugnare difficillimis rebus pulchrũqꝫ sit cũ laude mori. Nec erit infructuosum:qui primi fortiter fecerũt prosequar. Primũ quidẽ uos illud hortor:q̃ nõnullos fortasse deterreat iudæorꝫ patiẽs aĩus:& ĩ aduersis rebus dura cõstãtia.

Romanos enim eosq; milites quibus in pace bella discere:in bello autē uincere consuetum est:a iudæis manu uel animo superari turpissimum est:idq; in fine uictoriæ cum etiā dei nitamur auxilio.Nāq; offensionis nostræ iudaicæ desperatiōes sunt.Illoꝝ aūt clades fauore dei,uestrisq; uirtutibus crescunt.Eteni seditio fames obsidio murorūq; sine machinis casus:qd sit aliud q̄ i illos ira dei nostrūq; adiumentū.Igitur non solū deterioribus inferiores uideri:sed etiā diuinū p̄sidiū prodere uobis non conuenit.Quo pacto aūt nō turpe uideatur:iudæos quidē quibus nō magni pudoris est uinci:qui seruire didicerint:quo minus in posteꝝ patiantur mortē conten̄ere:atq; i nos medios frequenter excurrere nō uictoriæ spe:sed ostentationis gratia.Vos aūt totius pœne terræ marisq; uictores:quibus etiā non uincere probro habetur otiosos sedentes:ne semel quidē in hostes aliquid audaciter expertos:famā ac fortunā cū his armis opiri:maxīe cū quo discrimīe totum possitis efficere.Deniq; iam in Antoniā si ascenderimus hēbimus ciuitatē. Nam &si pugnandum sit aduersum intus positos quod non arbitror:attamen capta hac respiratione hostiū incedere uictoriā nobis plenissimā repromittit.Et ego prætermissa nunc meorum laude: qui in bello cecidere & immortalitate qui marito furore prostrati sūt ex morbo pacis tempore mortē aliter sentiētibus imp̄cabor:quorum anima cum corpore sepultura dānatur. Quis enī uirorum fortium nescit?q; animas in acie ferro corporibusq; absolutas purissimum elementū æther hospitio receptas inter sidera collocat:manesq; se bonos ac propicios heroas uidendos offerre posteris suis.Quas uero morbus corporis tabesq; cōsumpserit:& si maxime probris ac piaculis purgatæ sunt:subterraneæ tenebræ operiunt altaq; obliuio suscipit:& corporis simul ac uitæ ac memoriæ fine circunscriptas.Quod si necessario mors homini fato decreta ē:ad hoc omni morbo leuius est ferri ministerium:qui non uideatur ignauū negare usui quod debito redditurus sit.Et hæc quidē ueluti seruari nequeant:uel qui conati fuerint prosecutus sum. Est aūt salutis spes in maximis quoq; periculis:qui uirilē animū gerūt:primum enī quod didicit patet incessu.Deinde totum quod ædificatum est facillime dissolui pōt.Vosq; plures hoc opus aggredientes:alius alii pro adhortatione fiet atq; subsidio:uestraq; obstinatio in breui animos hostium franget:ac fortasse nobis si eā tātum cæpimus incruenta res efficietur.Eteni ascendentes quidē nos prohibere scilicet conabunt.Si uero clā uel etiā per uim aliquid egerimus semel q̄is paucos nō sustinebūt. Me autem profecto pudeat nisi qui primus hoc fecerit:inuidendū remunerationibus fecero:& qui uixerit quidē similibus p̄sit:beatissima uero p̄mia sequātur occisos. Talia dicente Tito:cætera quidem multitudo piculum magnitudine timuit:eoꝝ uero unus qui in cohortibus militarent Sabinus quidē genere syrus uir & manu simul & aīo fortis apparuit:licet si quis eū ante uidisset:quantū ex hitu corporis ne specie quidē militē esse credidisset.Erat enī colōr nigro exilis hitudine:sed anima quædā heroica in macro corpore atq; angustiore uiribus suis habitabats.Cū primus surrexisset:itaq; dedome inquit tibi alacri aīo Cæsar:& ante omnes:in murum ascendo: atq; opto quidē ut uires ac uoluntatē meā sequatur fortuna tua.Quod si cœptū casus inuiderit: scito me nō præter spem q̄ res aliter cesserit:sed q̄ sic decreuerim pro te moriturum. His dictis & scutum læua manu capiti p̄tendēs:strictoq; dextera gladio circa horā diei sextā murū petebat. Sequebantur aūt ex aliis qui soli eius uirtuti æmuli esse cupiebant.xi.uiri.Multo aūt omnes antecedebat diuino quodā impetu excitatus:cum de muro custodes iaculis & sagittis undiq; infinitis appeterent:atq; ingentia saxa deuoluerent:qui nōnullos de.xi.deceperunt.Sabinus aūt missilibus occurrens:licet obstrueretur sagittis:non tamen ante impetum cōhibuit quā summā muri p̄tenderet hosteſq; in fugā uerteret. Viribus aūt eius atq; animi ptinacia territi pluresq; ascēdisse rati non steterunt.Qua in re fortunā quis ueluti uirtutibus iuideat supq; præclaris facinoribus officiat non incusauerit?Siquidem hic uir neq; ab incepto errauit & offensione lapidis cum maximo crepitu pronus decidit.Vnde factum est ut iudæi reuersi ubi solum & iacentem uidere ex omni eum parte iaculis peterent.Ille genibus nixus & scuto protectus primo quidem ulciscebat hostes multosq; ad se appropinquantes sauciauit:uulnerum autem multitudīe remisit dexterā: & ad extremum priusquam redderet animam sagittis est obrutus uir dignus pro fortitudīe qui meliori fortūa uteretur. Pro mensura uero cœpti facinoris cedit.Cæteri autem tres pœne iā sūma tenentes obtriti lapidibus perierūt:& octo sauciati detracti & in castra relati sunt. Hæc quidem tertia die mensis iulii gesta sunt.

¶Capitulum.III.

BIduo autem post.xx.de numero excubantium per aggeres militū cōgregati signifeꝝ ordinis sui & duos quosdam ex ala equitum & tubicinem unum ad se uocant:nonaque noctis hora per ruinas ad Antoniam ocioſe procedunt:occisis autem primis

cuſtodibus ſomno oppreſſis murum obtinẽt:ac buccina ſignũ dari precipiũt:quo cæteri quidẽ uigiles ſubito exſuſcitantur & fugiunt priuſquam multitudiné quæ murꝝ aſcenderat cernerent. Nam & timor illis & tuba imaginé quádã ubi magnũ hoſtiũ numerũ aſcẽdiſſe crederẽt oſtẽdit. Cæſar aũt ſigno audito propẽ armat exercitũ:& cum ducibus primis lectoꝝ caterua comitatus aſcendit.Cum aũt iudæi ad templum interius confugiſſent:ipſi quoq; p cuniculũ irruperũt:quẽ Ioannes aduerſum romanorum aggeres aperuerat.Diſpoſitiq; amboꝝ agminũ ſeditioſi tam Ioannis quam Simonis arcebant eos ſumma ui atq; alacritate repugnandi. Si quidẽ excidii finem putabant locum ſanctũ penetraſſe romanos quod & his uictoriæ principiũ fuit. Ad ipſum autẽ adytum ualidiſſima pugna cõmittitur.His quidẽ templum ui occupare certantibus:iudæis uero antoniam uerſus eos repellentibus.Et ſagittæ quidẽ atque haſtæ utriſque inutiles erant.Strictis autem enſibus dimicabant.Neque cõflictu diſcerni poterat:ex qua parte quiſque pugnaret ꝓmixtis uiris & propter anguſtias permutatis:cum & uocis intellectũ magnitudo confunderet:multaque mors eſſet utrinque arma ſimul & cadauera iacentiũ cõculcata frangerẽt præliãtes.Semp autem ſi bellum fluens grauaſſet alteram partem potioꝝ exhortatio & inferioꝝ conqueſtio naſcebatur:neque aut fugæ aut perſecutioni locus erat ſed propinquæ mutationes confligentium & inclinationes permixtæ fiebant exercitus.Qui uero inter primos ſtetiſſent aut occidendi aut moriendi neceſſitatem habebant:q; refugere non dabatur.Nam & poſteriores utriuſque partes ſuos in frontem urgebant:nullũq; inter dimicantes bello uacuũ interuallum reliquerant. Cum autem iudæoꝝ animi romanorum pitiam uincerent iamque oĩno tota acies pelleretur:ex nona enim hora noctisad ſeptimam uſque diei pugnabant.Hi quidẽ ſimul omnes & excidii periculũ pro nutrimento uirtutis habentes:romani uero exercitus parte nondum enim aſcẽderãt agmia illiſq; ſpes pugnantiũ nitebatur ſatis eſſe uiſum eſt in præſentia Antoniã obtinere.

¶Capitulum.IIII.

IVlianus uero quidã ecatontarchus ex Bithynia nõ ignobilis quidẽ in illo bello & armoꝝ peritia & uiribus corporis & cum ſpũ oĩum fortiſſimum ipſe cognoui ubi romanos iam cedere & male repugnare conſpexit:propter Titũ autẽ qui apud antoniã ſtabat:ſubito proſilit iamq; iudæos uincentes ſolus ad interioré uſq; templi ãgulum perſecutus eſt.Fugiebat aũt uniuerſa multitudo:neq; uĩ eius neq; audaciã hominis eſſe opinãtes. At ille per medios ruens quo alios alio diſiecerat ꝑ ipſos quẽ occupaſſet interficiebat: eaq; facie nihil Cæſari admirabilius aut aliis horribilius uiſum eſt.Verum & ipſum profecto fata ꝓſequebantur quæ ab homine uitari non poſſunt.Calceos nanq; habens creberrimis atq; acutis:ut cæteri ſolent milites:fixos.Dum ſtrato ſaxeis cruſtis ſolo occurreret labitur:magnoq; cum armoꝝ ſono deiectus in tergum fugientes reduxit.Et romanorum quidem clamor ex ãtonia ſublatus ſaluti eius metuentium:iudæi uero multis ſimul gladiis & haſtis undiq; feriebant.Ille autẽ multam quidem ferri uim ſcuto excipiebat:ſæpe aũt conatus erigere percutientiũ multitudine reuolutus eſt.Et iacens tamen gladio multos perculit.Nec enĩ cito ꝑemptus eſt:quando galea & thorace omnia membra neci oportuna ſeptus erat. Nanq; diu uerticẽ contraxerat:donec conciſſis aliis eius membris remiſit uires:cum ei nemo auderet ſuccurrere.Nimius autem dolor cæſarem tenuit:ubi tantæ fortitudinis uirum in conſpectu tantæ multitudinis uidit occidi: & q; locus ſe quidem intercludebat auxilium ferre cupientem.Alios autem ne poſſent metus impediebat. Iulianus qnidẽ diu cum morte luctatus:cum non paucos interfectorum ſuoꝝ ſautios reliquiſſet ægre peremptus eſt:magna ſui gloria non apud romanos tantum & cæſarẽ: uerum apud hoſtes quoq; relicta.Iudæi uero etiam mortui rapto corpore romanos in fugam uerſos in Antoniam concluſere.Fortiter autem in eo prælio decertare Alexas quidam ægyptius ex agmine ioannis: ex parte uero Simõis Malchius & Militonis filius iudas & ioſuæ filius iacobus duces idumeoꝝ. Zelotarum uero fratres duo iuuenes Arſimõ & iudas.

¶Capitulum.V.

TItus autem militibus ſuis impat Antoniæ fundamenta diruere:facilẽq; aſcenſum cũcto exercitui præparare.Ipſe uero ioſippo ad ſe uocato:nanq; audierat eo die qui erat menſis iulii ſeptimuſdecimus diuinã obſeruantiã quæ entelechiſmos uocatur uiroꝝ penuria defuiſſe:eaq; re populũ nimis dolere:iterum dici ioanni præcepit quæ ante mandauerat:quod etiã ſi quis eum pugnandi ſcæuus amor teneret:cum qua placeret ei multitudine ad bellum progredi liceret.Dummodo non una ſecũ & ciuitas interiret ſimul & templum: ſanctũ tamẽ locũ uiolare deſineret:ne ue in deũ nephas admitteret.Poteſtatẽ aũt habere ſi uellet ſacra ĩtermiſſa celebrare ꝑ iudæos quos ipſe delegiſſet.Itaq; ioſippus ne ſoli ioãni hæc ĩtimaréť: ſed etiã pluribus:unde exaudiri poſſet cõſtitit & mãdata Cæſaris hebraico ſermone deſeruit.

Multum autē ab his quo patriæ parcerent precabatur:ignemq; depellerēt iam templo cōtiguū: deoq; uota redderent consueta.His dictis populus tristitia simul & silētio tegebatur. Multis aūt conuitiis tyrānus iosippo cū execrationibus lacerato:postremo addidit nunq̄ sibi excidium esse metuendum:quoniā dei ciuitas esset.Atq; cum exclamatione sane uero īquit iosippus eā puram deo conseruasti:inuiolataq; sancta mansere.Nec in eum cuius speras auxilium quicq̄ impiū deliquisti:sed solēnia sacra consequitur.Et si quidē tibi quisquā quotidianum auferat cibum impiū eum hostem putabis?Deum uero quē perpetua religione priuaueris belli auxilio speras futurū? Et romanis peccata imputas:qui nostras leges etiam nunc tuentur:& quæ ipse intercidisti sacra deo reddi compellunt.Quis nō inopinatæ mutationis causam gemat ac defleat ciuitatem; cum alieni quidem hostesq; impietatem tuam corrigant?Tu uero iudæus & inter leges educatus illis quoq; in has scæuior inueniaris?At quin ioannem etiam quidem pœnitere maloꝝ nō est turpe in rebus extremis honorumq; tibi exemplo patriam seruare cupienti propositum est. Iechonias rex iudæorum qui quondam babylonis bellum sibi inferentibus:sponte ciuitatem priusquam caperetur excessit:& cum cognatione sua uoluntariam captiuitatem sustinuit. Ne hæc sancta hostibus proderet:deiq; domum uideret exuri.Ob hæc sacra iudæorum commemoratione laudatur:eumq; memoria transmissa per sæcula semper nouam immortalitatem posteris tradit.Bonum o ioannes exemplar:& si periculum præsto sit:ego aūt ueniam quoq; tibi a romāis spōdeo: dum memineris q; gentilis moneo:& iudæis ista permittā spectari quæ oporteat qui sit uictor & unde cōsilium.Absit enim unq̄ ita captiuum uiuere:ut gēus aut leges patrias obliuiscar.Rursum indignaris & clamas mihiq; maledicis.Etiā acerbiora meror qui hæc aduersus fata suadeo: deiq; sententia condemnatos seruare contēdo.Quis ignorat scripta uetera prophetarū & responsum impendens miserrimæ ciuitati.Iam tunc enim eius excidium prædixere cum his homicidiū gētile cœpisset.Vestrorum autem cadauerū non ciuitas tantū:sed etiam templum omne repletū. Deus plane deus ipse cū romanis ignē sibi lustrationis infert totq; scelerū plenā eximit ciuitatē. Hæc iosippo cum fletu & lachrymis prosequente uox eius singultibus interrupta est. Et romāi quidem miserati dolorem admirati sunt.Ioannes autem eiusq; socii magis contra romanos irritabantur:illum quoq; capere cupientes.Nobilium tamen plurimos cōmouit eius oratio & nōnulli quidem seditiosorum custodias formidantes locis suis manebant:iam dudum certi de suo pariter & ciuitatis exitio.Fuerunt autem qui capto discessionis tempore ad romanos confugere: in quibus erant pontifices.Iosippus & iesses.Filii uero pōtificum tres quidem Hismaeli:cui apud Cyrenem fuerat caput abscissum:& Mathiæ quattuor:alterius uero Mathiæ unus:qui post interitum patris aufugerat:quē Simon Gioræ cum tribus filiis:ut supra dictum est:interemit.Multi autem nobiles cū pontificibus deferre:eosq; imperator cū per alia humane suscepit:tunc sciens aliegenis moribus illic uersari molestum esse:in gnopham dimisit ut ibi manerent:interim monitos etiam pollicitus possessiones cuiq; peracto bello redditurum esse.Illi quidem in destinatū municipium læti cum omni cautione discedunt.His autē in ciuitate non uisis rumor seditiosis iterum diffamatus est q; romani transfugas occidissent ut hoc metu uidelicet a fuga reliquos deterrerent.Et paulisper quidē hæc caliditas eoꝝ sicut antea ualuit:timor aūt profugere cupientes inhibuit.Rursus aūt postq̄ eos Titus reuocatos ī gnopha cū iosippo murū circūire & populo cō spici iussit multi ad romanos fugiebant.In unum uero congregati & ante romanos stantes cum lachrymis atq; ululatu seditiosos rogabāt. Primo qdē paucos ī ciuitate rōanos suscipēt patriāq; seruarēt.Si hoc displiceret saltē de phano certi exirēt tēplūq; sibi liberarēt. Nec enī ausuros sine maxima necessitate romanos ignem sanctis īmittere.His illi magis aduersabantur:multiq; transfugas uociferati conuitia supra sacras portas iacula & balistas & saxorum dispositores tormenta: ut omne quidem circum phanum spacium multitudine mortuorum sepulchro: templum uero ipsum castello simile uideretur. In loca uero sancta & inaccessa cum armis adhuc & manibus gentili cæde calentibus insiliebant : & hanc processere legis iniuriam ut quam iudæos indignationem oporteret exercere si hæc romani admitterent:& tunc in iudæos propria sacra temerantes uterentur romani milites.Nemo tamen fuit eorum qui nō cum honore templum aspiceret atq; adoraret:latroneſq; optaret anteq̄ intolerandum malū contingeret pœnitere.

Capitulum.VI.

QItus autem dolens uicem eorum iterum ioannem eiusq; socios increpabat dicens. Nonne uos o sceleratissimi cancello sancta loca protexistis?Non litteris græcis ac nostris incisas tabulas constituistis?quibus ne septa cuiq̄ transgredi liceret edicitur.Nō eos qui transissent quāuis romanus quis esset uobis necare permisimus?Quid igit

in eo etiam mortuos conculcastis o nocentissimi. Aut cur templum & extremi & gentilis sanguinis cōfusione polluistis? Testor ego patrios deos:& si quis nunquā hunc locum ante aspexit: nunc enim neminem credo:itemq; testor & exercitum meū & iudæos qui apud me sunt & uos ipsos quod non ego uos uiolare hæc compellam:quin & si locum acies uestra mutauerit:neq; accederet ad sancta quispiam romanorum:neq; quicquam i eius contumeliam faciet. Seruabo aūt uobis etiam templum nolentibus.

Capitulum.VII.

HAec iosippo internunciante principis dicta:latrones ac tyranni existimantes non beniuolentia sed timiditate hos sermones fieri in superbiam tollebantur. Titus autem qui neq; seipsos miserari eos:neq; templo parcere perspiciebat:rursus bellum gerere decreuit inuitus.Sed uniuersum quidem his militem q̄ locus eum non caperet inferre non poterat.Tricenis enim de singulis centuriis uiris fortissimis lectis etiam chiliarchis singulis millenos attribuit:hisq; duce præposito Cereali hora noctis nona iubet in custodias impetū fieri.Cum autem ipse quoq; in armis esset unaq; descendere statuisset:amici eum propter periculi magnitudinem ducumq; dicta continuerunt.Plus enim operis Antonia sedentem:q̄ militū certamine facturum esse dixerunt:quā si periculum subisset.Omnes enim fore sub oculis imperatoris optimos bellatores:his dictis paruit.Deinde ob hoc solum se manere locutus ad milites: ut de eorum uirtute iudicaret:ne aut fortis quisquam indonatus abiret: aut contra impunitus ignauus lateret:sed omnium spectator ac testis fieret ipse:qui & ulciscendi & remunerandi esset dominus:illos quidem ad aciem hora qua supra memoratum est dimisit. Progressus autem ad Speluncam de Antonia quid fieret expectabat.Verum hi qui missi fuerant non ita ut sperabaut somno oppressos inuenere custodes:sed excitatis cum clamore confestim manus conseruere excubitorum intus. Mane autem cæteri cateruatim excurrerere,Itaq; primoq; quidem impetū excipiebant romani.Qui autem illos sequerentur:in agmen proprium incidebant:multisq; suorum uelut hostibus utebantur.Vocis nanq; agnitionem confusus partim clamor oculorum singulis nox ademerat:cum præterea quosdam furor cœtus:alios iracundia alios timor efficeret: ideirco obuium quenq; sine discretione feriebant.Romanis quidem scutorum coniunctione septis & per globos prosilientibus ignoratio minus nocebat:signi enim sui quisq; meminerat. Iudæi uero disiecti tam:impetus quam recessus temere facientes:sæpe imaginem inter se hostium alius alii demonstrabant:cum reuertentem suum quisq; per tenebras romanum quasi aggredié- tem exciperet.Deniq; plures a suis quam ab hostibus sautiati sunt:donec orto die uisu iam pugna discerneretur:& in acie stantes ordine sagittis atq; lapidibus agerentur. Neutri uero cedebāt neq; labore fatigabātur.Sed romani quidem & sigillatim & multi simul in cōspectu imperatoris de uirtute certabant.Illumq; diem sibi quisq; promptionis initium fore putabat:si fortiter dimicasset.Iudæis autem & proprium cuiusq; periculum:& quod templo metuerent ministrabat audaciam:q̄ tyrannus stans hos rogaret:alios uerberaret;ad pugnandum interminationibus incitaret.Comminus autem plærunq; pugnantium.Sed cito & breui momenta prælii mutabantur. Neutra enim pars prolixum fugæ spatium uel persecutionis habebat. Pro suorum autem euentu & Antonia tumultus erat:& confidere superantibus:& stare si fugerent:acclamantium eratq; ueluti quoddam belli theatrum. Nec enim uel Titum uel alios qui una erant quicquam eorum quæ in pugna gerebantur latebat.Postremo nona hora noctis cœpto prælio:quinta diei dissoluti sunt.Cum neutri eo loco unde pugnam iniere certa fuga cessissent.Verum mediam in ancipiti prælio uictoriam reliquissent.Romanorum quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudæoq; partis quidem Simonis iudas Marion filius:& Simon iosaiæ.Idumeorum uero iacobus & Simō alter Carthæ filius:Iacobus autem iosiæ.De ioannis autem sotiis Getheus & Alexander. De zelotis autem Simon filius Tagiræ.

Captulum.VIII.

ET romanorum reliqua manus die septimo submersis antoniæ fundamentis: latam uiam usque ad templum composuit.Admotaque muro agmina mox aggeres inchoabant:unum contra interioris templi angulum qui ad septentrionem orientēq; spectabat:alteq; cōtra exdrā ad aqlonis partē inter duos muros ædificatū.Alioq; duoq; unū cōtra portā occidentalē tēpli exterioris:alteq; ab aquilone.Magno tamen opus cū labore ac miseriis ꝓficiebat cū materias sexcēteſimo usq; stadio deportarēt.Interdū aūt insidiis lædebant: cū ipsi qdē uincēdi facultate minie cauerent:iudæis uero ꝓpter despationē salutis audacioribus uterentur.Nonnulli enī equitum quotiens ad ligna siue fœnū colligendū exissent:interea dū id

facerent equos ſuos frænis exutos paſci ſinebant:quos iudeæi per cuneos erumpentes rapiebãt. Itaq; dum id crebro fieret cæſar exiſtimans quod erat uerum negligentia ſuoꝝ magis quam iudæorum uirtute rapinas contingere:triſti aĩaduerſione cæteros ad equoꝝ cuſtodiam reuocare ſtatuit:unoq; milite qui equum perdiderat morte dãnato eo metu equos ſuos cæteris conſerua uit.Nunquã enĩ eos poſt hæc in paſcua dimittebant:ſed tanquã natura his cõnexi ad neceſſitatẽ egrediebantur.Illi quidẽ templum oppugnabant aggereſq; erigebant. Altera uero die poſt eorũ aſcentium multi ſeditioſoꝝ quos rapinæ defecerant & fames urgebant:cõgregati in præſidia romanorum quæ Elenoã montem uerſus collocata erant circa undecimã diei horã ĩpetum faciũt. Sperabant enĩ primo quidẽ inopinatos: deinde curandi corporis cauſa quieſcentes facile decipi poſſe. Verum cognito illoꝝ conatu romani & de propriis cuſtodiis celeriter collecti obſtabant eis muꝝ tranſcendere ac perrumpere uiolenter conatis. Conflato aũt uehementi prælio multa quidem & alia ab utraq; parte fortiter geſta ſunt cũ romani præter fortitudinẽ etiã bellandi peritia:iudæi uero ĩmoderato impetu & effrenatis animis uterentur. Dux aũt his pudor erat: illis neceſſitas.Nam & amittere iudæos ueluti laqueis irretitos romanis turpiſſimũ uidebatur & illi unam ſpem ſalutis ſi muꝝ ui perrũpere potuiſſent habebant.Ibi tum quidã ex alia equitum Pedanius nomine iudæis in fugam uerſis atque in uallem coactis:equo in aduerſum montem a latere incitato præteruectus rapit unum exhoſtibus fugam petentem iuuenem & grauem corpore & armis undiq; ſeptum:talo compræhenſum tantum ſe inclinauit equo currente:tãq; dexteræ uim itemq; cæteri corporis & equeſtris peritiam demonſtrauit.Iſte quidem tanquam munus aliquod rapuiſſet captiuum ferens ad cæſarem uenit. Titus autem uires eius qui cœperat admiratus & captum quia ad murum uel aggredi tentauerat ſupplicio affici iuſſit. Et ipſe quidem tẽpli oppugnationem curabat:utq; aggeres mature fierent perurgebat.

¶Capitulum.IX.

INterq; iudæos aduerſis prælĩis male tractatos tumeſcente paulatĩ bello & in ſerpente templi pernicie ſicut in putrefacto corpore ad ſola membra peſte occupata præuenientes ne ulterius procederet abſcindebat.Porticus enim parte quæ ab aquilone ĩ orientem pertinens ãtoniæ iungebatur incenſa. Deinde ad.xx.fere cubitos abrupere: ĩmiſſo ſanctis incendio manibus ſuis. Biduo aũt poſt idus prædicti mẽſis uiceſimo & quarto die romani porticum inflammare:& uſque ad quartumdecimum cubitum igne progreſſo:iudæi ſimiliter culmen abiiciunt:neq; oĩno recedentes operibus & antoniæ continentia diruentes:cum liceret eis ac deberent incendium prohibere.Itaq; immiſſo igne curſum eius ocioſe pro ſua utilitate metiebantur. Circa templum autem nunquã prælia ceſſauere: ſed frequens paulatim contra ſe excurrentium bellum. Hiſdem aũt diebus quidã ex iudæis uir & corpore breuis & uultu deſpicabilis tanq; genere quã rebus aliis uiliſſimus Ionathes nomine progreſſus ad Ioannis põtificis monumẽtum : cũ alia multa ſuperbe ad romanos prolocutus eſt:tum quem fortiſſimum habrent ad ſingulare prælium prouocauit. At qui contra ſtetere multi quidem dedignabantur: erant autem inter eos ut aſſolet etiam qui timerent:quoſdam uero non inconſulta moueret ratio cum mortis cupidine non debere confligere.Nam qui de ſalute deſperaſſent eos neq; cautos impetus neq; deum habere placabilem:& cum his in diſcrimen uenire quos neq; uĩcere magnũ ſit & uinci cum dehoneſtamẽto periculoſum nõ fortitudinis ſed ferocitatis uideri.Cum aũt diu nemo procederet multaq; iudæus eoꝝ timiditati illuderet:erat arrogantiſſimus quidã ſuperbus e romanis ex ala equitum putans nomini addere uerba:& inſolentiam eius exoſus.Fortaſſe autẽ etiam corporis breuitate ſublatus inconſulte proſiliit: & cæteris commiſſa cum eo pugna riſum præbuit:ſed a fortuna proditus eſt. Ipſum enim ionathes interfecit:deinde pede ſupra mortuũ poſito:læua ſcutum dextraq; cruentum gladium coruſcabat armiſq; cum fremitu concuſſis exercitũ & iacenti inſultans ſpectantes romanos increpabat:donec eum tripudiantem & uana iactantem quidam priſcus centurio ſagitta tranſſixit.Eoq; facto & iudæorum & romanorum clamor excitatus eſt.Ille autem dolore in uertiginem tortus ſupra corpus hoſtis incubuit:belliq; felicitatem ratione carentem quam uelox ultio ſequeretur oſtendit.

¶Capitulum.X.

SEditioſi uero templum tenentes aperte quidem & quotidie militibus in aggeribus poſitis repugnabant. Viceſimo autem ſeptimo die prædicti menſis huiuſmodi dolum excogitant. Occidentalis porticus ſpatium quod inter culmen & trabes erat uacuum ſiluis aridis: itemque ſulfure ac bitumine repleuere. Deinde ueluti oppreſſi cedebant. Quare multi quidem temerarii fugientibus inſtabant:& in porticum aſcendere poſitis ſcalis nitebanẽ. Qui uero prudẽtiores erãt nullã fugæ cãm iudæis fuiſſe cogitãtes loccis ſuis

manebant.Verum porticu repleta his qui aſcenderant ignem imittunt iudæi.Excitata undique ſubito flamma:romanos & qui extra periculū ſteterunt ingens ſtupor iuaſit: & deſperatio quos incendium cœperat occupauit, Flammis enim cincti ſemetipſos in oppidū:alii uero in hoſtes præcipitabant.Multi ſpe ſalutis deſilientes inputeos ilico debilitabantur. Alios dum conantur præueniebat incendiū:alii ferro flammā antecedebant. Statim uero & alios fugientes ignis com prehendebat plurimū peruagatus.Cæſarē uero licet præmorientibus indignarēt:q; iniuſſi porticum aſcenderant:miſericordia tamē eoꝝ tetigit.Cunq; nemo ꝓhibere poſſet incendium:hoc erat tamen ſolatio petentibus:quia uidebant eius doloré pro quo ipſi animā perderent. Vociferans enī & ante alios proſiliens:& comites ſuos quā poſſent auxiliū ferre obſecrans cernebatur. Eiuſq; uoces & affectiones quiſq; uelut aliquā præclariſſimā ſepulturā ſecum afferens morieba tur.Nonnulli tamen recepti in partē porticus latioré:flammaꝝ quidē periculū euaſere. Obſeſſi aūt iudæi cū diu ſautii reſtitiſſent:poſtremo uniuerſi cecidere.

¶Capitulum.XI.

POſt omnes autem quidam iuuenis nomine Loguſtoti huic ornamento fuit calamita ti:&quamuis ſigillatim digni ſint memoria qui periere: omnium tamen fortiſſimus demonſtratus eſt.Quem iudæi quidem & quia fortis erat:& quia interficere eum cupiebant:ad ſe deſcendere promiſſa fide hortabantur. Frater uero eius Cornelius qui ex altera parte ſtabat:ne gloriam ſuam romanāq; militiam dehoneſtaret orabat:cui magis obtē perauit:ſublatoq; altius gladio ut ab utriſq; partibus cerneretur ſemetipſum occidit. Eoꝝ quos ignis obſederat Argorius quidam calliditate ſeruatus eſt.Appellato enim clara uoce Lucio quodam commilitone & contubernali ſuo:hæredem te iquit relinquo totius patrimonii mei:ſi me exceperis.Cum autem ille prompto animo accurriſſet:ipſe quidem qui ſe in eum proiecerat uinxit.Lucius uero pondere oppreſſus:conſtratoq; lapidibus ſolo alliſus continuo moritur.Ea calamitas pauliſper quidem romanis triſtitiam comparauit. In poſterum tamen cautiores effecit: & aduerſus iudæorum inſidias iniit:quibus plærumq; loca moreſq; hominum neſcientes lædebā tur.Exuſta eſt uero porticus ad turrim uſq; ioannis:quam ille belli tempore quod cum Simone gerebat ſupra poſtes quæ in Xiſtum ducerent ædificauerat.Reliquum uero iudæi quoniam cōſumpti fuerant qui aſcenderant abſciderunt. Poſtero autem die Romani quoq; porticum quæ in borræ parte fuit ad orientalem uſq; totam incendunt:continentem angulos eius qui appellatē cedronus ſuper uallem ædificata:unde etiam profunda erat & horribilis eius altitudo.

CIrca templum quidem ita res ſe habebant. Eoꝝ uero qui per ciuitatem fame corrumpebantur infinita multitudo moriebatur.Inenarrabiles aūt clades eueniebant. In dies nāq; ſingulos ſi uel unquā aliquid cibi apparuiſſet bellum ilico gerebatur:& amiciſſimi inter ſe ad manus ueniebant miſeris diripientes animæ uiaticum.Fides aūt penuriæ nec morientibus habebatur:ſed etiā quos uiderent expirare ſcrutabantē latrones:ne quē forte cibū ſinu occultans quiſpiā morereē. Ipſos aūt ſpes egeſtate uictus hiātes ueluti canes rabidos decipiebat:& impingē tes in hoſtia tanquā ebrii ferebantē:eaſdemq; domos bis ac ter eodē momento deſperatione inquietabant:oīaq; dentibus neceſſitas ſubigebat:& ea colligentes quæ nullū quāuis ſordidiſſimū mutoꝝ animaliū nō horreret comedere patiebantē. Deniq; nec cingulis nec calciamentis abſtinuere coriaq; ſcutis detracta mandebant.Quin etiā fœni ueteris laceramenta uictui habebantē: cuius nonnulli exiguum pondus quattuor atticis uenundabāt. Et quid opus eſt famis ſprobitate ex rebus aīa carentibus demonſtrare?Factum enī relaturus ſum neq; apud græcos neq; apud barb aros cognitū & dictu quidē horrendū:auditu uero incredibile.Itaq; libenter hanc calamitatem intermitterem ne mentiri me poſteri æſtimarent:niſi teſtes multos haberē & fortaſſe aliquā pīæ referrem gratiam ptius ea differens quoꝝ facta perpeſſa eſt. ¶Cap.XIII.

MVlier quædā ex plebe trans iordanē habitantiū incolarū Maria noīe Eleazari filia de uico Vatezbbra qđ ſignificat domos Eſopi geneē ac diuitis nobilis cū alia multitudie fugiens ī hieroſolyma recepta cū cæteris obſidebatē. Huius alia qdē bona tyrāni diripuerunt: q̄ ex tranſamnanis locis in oppidū cōportauerat.Reliqas uero cōditoꝝ & ſi alimēta reppiſſent irrūpentes domū eius ſatellites quotidie auferebant.Grauiter aūt mulier īdignabatur:propterea q; ſæpiſſime raptoribus maledicēs:& īprecans eos contra ſe uehemētius irritabat cum neq; iratus neq; miſerās eam quiſquam ueelet interficere. Sed uictum quidem patrādo aliis parabat. Vndique autem adempta iam erat ei etiam reperiendi facultas fameſque uiſceribus & medullis irrepſerat. Plus uero quam fames iracundia ſuccendebat. Igitur ui animi ac neceſſitate impulſa rebus aduerſus naturam excitatur:raptoque filio quem latentem habebat

miſerum re ait infans in bello & fame & ſeditione cui te ſeruauero? Apud romanos etiam ſi uixeris ſeruiturus es:fames autem præuenit ſeruitutem. His uero ſeditioſi ſcæuiores ſunt. Eſto igitur mihi cibus & ſeditioſis furia & humão uitæ fabula quæ ſola deeſt calamitatibus iudæoꝝ Et hoc ſimul dicens occidit filium coctumq; medium comedit. Adopertũ autẽ reliquum ſeruauit. Ecce aderant ſeditioſi & contaminatiſſimi nidoris odore capti mortem ei ſtatim niſi qđ paraſſet oſtenderet minabantur. Illa uero bonam partem ſe reſeruaſſe reſpondẽs aperit filii reliqas. Illos autem confeſtim horror cœpit atque dementia uiſuque ipſo diriguerunt. At mulier & hic inquit eſt uere filius & facinus comedite: nam & ego comedi. Nolo ut ſitis aut fœmina molliores:aut matre miſericordiores:q; ſi uos pietatem colitis & mea ſacrificia repuditatis:ego quidem comedi:reliquum eius me manebit. Poſt hoc illi quidẽ trementes exierunt:ad hoc ſolum timidi uixque hoc cibi matri ceſſere. Mox aũt repleta eſt eo ſcelere tota ciuitas:& unuſquiſq; ante oculos ſibi cladem illã proponẽs tanquã hoc ipſe admiſiſſet horrebat. Ab oibus aũt quos fames urgebat properabatur ad mortem & beati appellabanť qui priuſquã id paterentur iteriiſſent. Cito aũt romanis nunciata eſt illa calamitas: eorũque alii non credebant:alii miſerabanť:multos aũt uehementius eius gentis odium cœpit. Cæſar aũt ſuper hoc deum placabat: ſiquidem iudæis pacem obtuliſſet eiſq; liberã propoſuiſſet oĩum obliuionem quæ cõmiſerant. Illos autem pro concordia ſeditionem:uellũ pro pace:pro ſatietate atq; opulentia famẽ optaſſe:& qui propriis manibus templum quod ipſa eis ſeruaſſet incendere cœperant:huiuſmodi alimentis eos eſſe digniſſimos. Verumtamen ſcelus huius nefandi uictus ruina ſeſe patriæ opertuꝝ:neq; relictuꝝ in orbe terræ:ut ſol inſpiciat ciuitatẽ in qua matres ſic ueſcerẽtur. Ante matres aũt patribus huiuſmodi alimenta deberi:qui nec poſt eiuſmodi clades arma deponerent. Simul hæc dicens deſperationẽ hoſtium reputabat:nec eos ſanã mentẽ recepturos exiſtimabat: qui cuncta iã ptuliſſent quibus antequã ea paterentur mutare ſententiã ſperabãtur.

¶ Capitulum.XIIII.

OCtauo aũt die menſis auguſti:cum duæ legiones aggeres perfeciſſent ad exedram occidentalem templi exterioris admoueri arietes iuſſit. Cum diebus autem ſex qui firmiſſimus erat aries parientem ſine intermiſſione pulſando nihil oĩno profeciſſet. Verum & huius & ceteroꝝ magnitudines ſtructura lapidũ ſuperabat. Septẽtrionalis ãt portæ alii fundamenta ſuffodiebant:multũq; fatigati exteriores tantum lapides euellere potuere. Ab interioribus autem portæ ſuſtinebanturiamq; diu manſere donec inſtrumentoꝝ & uectium conatibus deſperatis romani ſcalas porticibus applicauere. Iudæi uero præuenti ne eos ſubire prohiberent cum his congreſſi dimicabãt. Et alios quidem retro depellẽtes præcipitabãt: accedentes alios ſubſidio trucidabant. Multos de ſcalis egredientes priuſquã ſcutis obtegerẽt ferientes gladiis præueniebant. Nonnullas aũt ſcalas armatorum plenas in latus deiicientes declinabant. Vnde romanoꝝ quoq; non parua cædes ſequebatur. Alii ſignis ablatis pro his decertabant:rapinam eorum grauiſſime fore turpidini ducentes. Poſtremo tamen iudæi & ſignis potiũtur:& eos qui una aſcenderent interficiunt. Cæteri uero clade intereuntium perterriti deſcẽdũt. Romanoꝝ quidẽ nemo non aliquo facto opere procubuit. Seditioſoꝝ aũt qui prioribus prælliis etiam tunc fortiter pugnauerũt. Et præterea Eleazarus fratris Simonis tyranni filius. Titus autẽ cũ uideret ſe alienis & templo cũ damno & necẽ militum parcere:ignem portis ſubiici iuſſit. Inter hæc aũt ad eũ profugi ueniũt Ananus ex Maue Simonis ſatellites crudeliſſimus: & Archelaus filius Magaditi:iccirco ſperantes ueniã q; iudæos uictores relinquerãt. Titus aũt cũ hanc eoꝝ in iudæos crudelitatẽ audiuit:utrũq; obtruncare decreuit. Dicebat enĩ neceſſitate nõ uoluntate ueniſſe:ne ſalute dignos eſſe incẽſam ipſoꝝ cauſa patriã deſerentẽs. Verũtamen cohibuit iracũdiam fides:eoſq; dimiſit:ſed niſi eo loco habendos quo & iam alios credidit. Iam uero portis milites ignem admouerant:lique factoq; argento cito lignum flammæ abſumpſerant: cum ſubito auctæ proximas inde porticus corripuere. Iudæis uero ignem circum ſe uidentibus: corpora ſimul animæq; ceciderunt:& ſtupore attoniti adiuuare quidem uel extinguere nemo conatus eſt. Stantes uero aſpiciebãt:nec tamẽ his quæ abſumerentur dolẽtes:ſaltẽ ut quod reliquũ eẽt ſaluu haberent aĩum colligebant. Illo quidẽ die & quæ ſecuta eſt nocte creſcebat incendiũ:paulati enĩ nec ſimul undiq; inflãmare porticus potuerunt. Poſtero autem die Titus partem militum iuſſit incendium reſtringere:perq; proxima portis loca uiam ſternere:ut facilior. agminibus eẽt aſcenſus:rectores ad ſe conuocat:ſexq; collectis qui erant proceres: Tiberio Alexandro totius militiæ præfecto:& Sexto cereali quintæ legionis præpoſito:& Largio lepido decimæ:& Tito phrygio quintedecimæ:cum quibus erat etiam frõto ac ternius magiſter duarum alexãdrinaꝝ legionum &. M. antonius iulianus ꝓcurator iudeæ. Congregatiſq; terea chiliarchis & ꝓcuratoribus

consilium de templo proposuit. Aliis quidē uidebatur lege belli utendū esse: nunquā enī iudæos a nouis rebus posse desinere templo manente: quo omnes ubicunq; essent colligerētur. Nōnulli monebant: ut si templū reliquissent iudæi neq; armis pro eo quisquā certaret: conseruandū esse suadebant. Si uero id pugna obtinuissent ignibus consumendum: quoniā castellum iam uidere tur esse non templum & piaculum: non ipse id uerum illi qui fieri coegere cōmitterent. Tito āt nec si stantes dimicarent iudæi pro hominibus animo carentibus: ulciscendum esse dicente: ne que se unquā tantū opus incensurum: iam enī romanoꝝ fore hoc damnū: sic ornamentū quoq; foret imperii si maneret: iam certi quid uellet: ad eius accedunt sententiā fronto Alexāder & Ce realis tunc quidem cōsiliū dimisit. Iussisq; militibus requiescere itēq; ducibus ut his in pcinctu ualidioribus uteret: uiā sternere per ruinas lectis ex cohortibus īperat ignēq; restīguere. Illo qui dem die iudæos labor itemq; timor ab impetu continuit. Postremo aūt collectis uiribus & rece pta fiducia per orientalem portam contra tēpli exterioris custodes secunda hora diei pcurritur; Illi aūt primā quidē concionē fortiter excepere: septiq; scutis a fronte murum condensa acie ícli nantur. Certum tamen erat eos non diu duraturos q; & multitudine infestantiū & aīs uinceren tur. Cæsar aūt priusquā uerterentur acies: nam pugnā ex antonia prospectabat: cū equitibus le ctis uenit auxilio. Impetum uero eius non sustinuere iudæi: sed primis interfectis plærisq; fugam petunt. Et cedentibus quidē romanis reuertentes instabant. Cum aūt illi retorsissent iterū resu giebant: donec circa horam quintā iudæi ui coacti templo introire concluſi sunt. Titus auté di sceſſit in atoniā decreto postridie mane cū omni exercitu aggredi templūq; obsidere. Sed id pla ne dei sententia iamdudum igne dānauerat: euolutisq; tēporibus aderat fatalis dies qui erat de cimus mensis augusti: quo etiā prius a rege babyloniozꝝ fuerat concrematū. Ex ædibus aūt cām principiūq; sumpsit incendium. Nam cū paulisper Titi discessu seditiosi quieuissent romāos rur sus aggrediunt: custodumq; templi cum ignem interioris phani restinguentibus pugna cōmitti tur. Hicq; iudæis in fugam uersis usq; ad templum transierunt. ¶Cap. XV.

Sic itaq; tunc militum unus nō expectato cuiusquā edicto neq; tantū facinus ueritus: sed diuino quodam motus īpetu a contubernali suo sustollitur: & ex ardente materia raptū ignem in fenestram inserit aureā inde membra circū tēplum ædificata de septentrionali regiōe aditus erat. Flamma uero excitata iudæozꝝ quidē calamitati dignus clamor exoritē: & ad ulciscendum properabāt: neq; iam uitæ pcendum rati neq; uiribus tēperandum: amisso eo cuius gra cautissimi uidebant. Mature aūt hoc Tito qdā nunciat. Et ille nāq; casu in tabernaculo qe icebat sicut a prælio redierat: exiliit templūq; curriculo petit prohibiturus incendiū: oēsq; post eum duces & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor autē ac tumultus erat tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar aūt uoce simul ac dextera pugnantibus signo dato ignem iubebat extingui. Sed neq; uox eius audiebatur q; aures eozꝝ maior clamor obstrueret: nutumq; dexteræ non attendebant cum alios bellum alios ira distraheret. Introcurrētium uero agminum īpetum non præcepta neq; interminatio continebant: sed quo furor ea duceret sequebatur. Ad ipsos aūt introitus obstruſi multi quidē sese inuicem conculcabant multi uero ardentibus adhuc & fumā tibus porticum incedētes ruīnis liuore quidē utebantur. Cum uero ad templum accessissent edi cta quidem cæsaris non audire simulantes: præcedentē quisq; ut igné imitteret hortabatur. Se ditiosis autem iam subeundi quidem spes nulla erat: sed fuga & cædes omnia possidebat. Ma gna uero populi multitudo inualida & inermis ubicunq; occupati fuerant interficiebātur: & cir cum aram quidam ingens mortuorum numerus congerebatur. Per gradus uero tēpli & sanguis multus profluebat: & eorum corpora qui supra ceciderant delabebantur. Cæsar autem ubi neq; impetum insanientium militum continere poterat: & flamma dominabatur intro cum rectori bus ingressus & secundum templi & quicquid illic erat aspexit: ea quidem quæ apud alienigenas erant fama maiora. Pompa uero & opinione domestica non minora. Cum autem flamma non dum ex ulla parte ad interiora penetrasset: nec membra quæ circum erant templum depasceret; quod erat uerum existimans adhuc illud opus posse seruari: & ipse prosiluit militesque rogare ut ignem restinguerent conabatur: & liberalem & hecatontarchum destipatoribus suis fuste mul ctatos: qui non obedirent iussit arcere. Illorum autem furor belliq; impetus quidam uehemen tior iudæorumque odia & cæsaris reuerentiam & prohibentis metum superabant. Plærosq; aūt prædarum spes incitabat suspicantes intus omnia pecuniæ referta esse: quoniā fores auro factas conspicerent. Præterea quidam miles ex his qui intrauerant: cum cæsar ad inhibēdum incendiū cucurrisset ignem iam cardinibus portæ subiecerat. Tumque subito postquā flamma intus appe ruit: & duces cum cæsare discedebant: & stantes extra succendere nemo prohibebat. Templum quidem hoc modo inuito Tito exuritur. ¶Capitulum. XVI.

SEd hoc multum quis deflendū putet? ut opus oīum quæ audiuimus aut uidimus maxie ad mirabile tam extructiōis genere quā magnitudis: itēq; munificētiæ ī singulis rebus & gloriæ quæ de sanctis habebantur: maximū tamē ex facto capiet solatium: qđ ut animalibus ita operibus locisq; fatū sit ineluctabile. Mirabiť aūt in eo etiā circunacti tēporis fidē. Nam & mensem ut dictū est eūq; diem seruauit: quo primū ab babylonis tēplum erat incensum. Et a prima structione tēpli quā Solomon rex inchoauerat: usq; ad hoc excidiū quod euenit secundo anno principis uespasiani: mille. cxxx. colligunť annīi: & septē menses ac dies. xv. A posteriore uero quā secundo anno Cyri regis aggeus fecerat: usq; ad excidiū quod uespasiāo īperante sustinuit ciuitas anni. dcxxxix. & dies. xlv. Dum tēplum aūt incenderet etiā quicquid in manus forte uenisset rapiebať: & cædes erat īfinita depræhensoꝝ. Nec actæ fuit ætatis miseratio aut reuerentia cani status: sed & pueri & senes & sacri cappphani similiter interficiebātur: atq; omne genus hominū belli calamitas pſequebatur unaq; supplices cū repugnātibus necabantur: flāmaq; ulterius ꝓgrediens cū gemitu occūbentium cōcrepabat. Et pro altitudine quidē collis ardētisq; operis magnitudine totā quis ardere crederet ciuitatē. Illo aūt clamore nihil maius aut hortibilius excogitari potest. Nam & rōanoꝝ agminū fremitus erat & seditiosoꝝ: ferro ignisq; clausoꝝ clamor ingens tollebať: & populi sursum depræhēsi ad hostes fuga cū stupore ac calamitate cōquestio. Incolle autē cōstitutis etiā multitudo oppidi cōsonabat. Iam uero multi fame marcidi in mortē pœne luminibus clausis postquā ignē templi uidere in questus interi clamorēq; uiresq; receperūt. Resonabat aūt & trans fluuiū regio: & montes circunpositi grauiorē impetum faciebant: & tamen erant clades acerbiores tumultuū. Nam collē quidē in quo tēplum erat euelli radicitus quis putaret? ita undiq; belli plenus uidebatur & sanguis igne largior esse pluresq; interfectoribus interfecti oīq; terra cadaueribus tegebať: & supra corpora mortuoꝝ gradientes milites cursum fugientium sequebanť. Latrocinalis quidē multitudo tandē pulsis romanis in exterius tēplum: deinde ciuitatē euadit. Populi aūt quod fuit reliquū in exteriorem porticum cōfugerunt. Sacerdotū aūt iudæorūq; nonnulli primum quidē uiribus itēq; sedibus suis quæ ex plumbo factæ erāt: auulsis in romanos promissilibus utebantur. Deinde cum nihil proficerent ignisq; in eos euomeret: in parietem descendentes octo cubitis latum ibi manebāt. Duo tamen ex nobilibus cum ad romanos transeundo seruari possent aut cōem cum cæteris durare fortunā: semetipsos in ignem iniecere: & cum tēplo cōcremati sunt Hynerius filius Velgæ: & iosippus Dareæ. Romani aūt ꝙ frustra se circum tēplum ædificiis parcere iudicabant: cū ipsum tēplum arderet oīa simul incēdunt: & quicquid ex porticibus reliquū erat & portis: præter unā ex parte orientali: alterā ex meridiana quāuis eas quoq; postea funditus euerterint: qn etiā arculas quæ gazophilatia uocanť incēdunt in quibus magna uis erat pecuniæ ac plurimū uestium: alīaq; substantia. Et ut breuiter dicā oēs iudæoꝝ congestæ diuitiæ ꝙ opulentissimus quisq; illuc totas domos exhauserāt. Venerunt aūt etiam super eam quæ restabat unā porticū extra tēplum quo confugerānt ex populo mulierculæ itemq; pueri & promiscuæ multitudinis prope ad sex hominum milia. Sed priusquā de his Cæsar quicquā decerneret uel ducibus imperaret: ira flagrantes milites incēdunt porticum. Hincq; contigit ut alii cum se ex flamma præcipitarent morerentur: alios ipsa corrumperet. Ex tāto autem numero nemo seruatus. His causa iteritus quidam pseudo propheta fuerat: qui eo die prædicauerat in ciuitate: ꝙ eos in templum deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim a tyrannis tunc subornati prophetæ populo denunciabant ut expectarent dei auxilium: quo propterea minus profugerent: & eos qui supra timorem & custodiam fierent spes retineret: cito autem in aduersis persuadetur. Quod si etiam malorum instantium liberationem pollicetur qui fallit: necessario qui ea patitur spei totus efficitur.

Capitulum. XVII.

DEniq; miserabilis populis illis quidē fallacibus deūq; calūniantibus credulus erat Certis uero ꝓdigiis & futurā solitudinē ꝓnunciantibus neq; attēdebant aīo neq; credebant: sed uelut attoniti nec aut oculos habētes aut aīas edicta dei dissimulauēre: mō cū supra ciuitatem sidus stetit simile gladio & per annū pseuerauerit cometes: mō cū ante defectionē ꝑmiq; belli motus ad diē festū azymoꝝ populo cōueniente. Octauus aūt dies erat aprilis mensis: nona hora nocturna circū aram itēq; tēplū tantū lumē effulsit ut clarissimus dies putaret. Et hoc usq; ad mediā permansit horam quod īperitis quidē bonum auguriū esse uidebatur: sacroꝝ uero peritis priusquā ueniret stati diiudicatū est. Eodēq; festo die etiā bos cū ad hostiā duceret agnū in medio phani peperit. Orientalis aūt porta interioris templi cū esset ænea atq; grauissima: & post meridiem uix a. xx. uiris claudaretur: seriſque ferro iunctis obseraretur: pessuloſque altos habe-

ret in ſaxeum limen dimiſſos uno perpetuo lapide fabricatum uiſa eſt noctis hora ſexta patere. His autem curriculo per cuſtodes templi magiſtratui nunciatis aſcendit:ille uixq; eā potuit clau dere. Verum & hoc iterum ignaris quidē ſignum optimū uidebatur. Deum nāq; bonoꝝ portā ſibi aperuiſſe dicebant. Prudentiores uero tēpli tutamē ſponte ſua diſſolutū iri cogitabāt & ho ſtium domū eſſe. Portas aperiri ſolitudinē uero illo oſtēto ſignari inter ſe ꝓnunciabāt. Poſt dies aūt feſtos in diebus paucis uiceſimoprimo die mēſis maii Larualis quædā imago uiſa eſt fidē ſu perans. Monſtrū aūt fortaſſe quod dicturus ſum etiā his eſt cognitū qui uiderunt & quæ ſecutæ ſunt clades dignæ ꝑſagiis extitere. Nanq; ante ſolis occaſum uiſi ſunt per inane ferri currus totis regionibus & armatæ acies tranantes nubila & ciuitatibus circunfuſæ. Feſto aūt die quā penteco ſten uocant nocte ſacerdotes intimū tēplum more ſuo ad diuinas res celebrandas igreſſi primū quidem motū quendāq; ſtrepitum ſenſerunt. Poſtea uero ſubitā uocē audiere quæ diceret migre mus hīc. Quid aūt his horribilius fuit? Ieſus quidā filius Anani plebeius & ruſticus quadrienniū priuſquā bellum gereret in ſumma ciuitatis pace atq; opulentia cū ad feſtum diem ueniſſet quo Attegias in honore dei componi in tēplo ab hoībus mos eſt repente exclamare cœpit. Vox ab oriente. Vox ab occidente. Vox a quattuor uentis. Vox in Hieraſolymā & templū. Vox in mari tos nouos nouaſq; nuptas. Vox in oēm hunc populum:atq; hæc interdiu noctuq; omnes ciuita tis uicos clamitans circuibat. Nonnulli aūt uiroꝝ inſigniū aduerſum omen indigne ferētes cor ripiunt hoīem:multis uerberibus afficiunt. Ille aūt neq; pro ſe nec ad eos qui ſe mulctabāt ſecre to quicquā locutus eadem quæ prius uociferans perſeuerabat. Magiſtratus aūt rati quod erat ue rum:magis diuinum eſſe hoīs motum:ducunt eū ad romanoꝝ præfectū ubi plagis uſq; ad oſſa laceratus:neq; ſupplex quicquā fuit neq; lachrymauit:ſed ut poterat inclinans maxime flebiliter uocem ad ſingulos ictus reſpondebat. Veh ueh hieroſolymis. Albino aūt interrogati:is nanq; iu dex erat:quis eſſet uel unde ortus:aut cur iſta diceret:nihil rettulit. Non prius auteē ceſſauit lu ctus miſeræ ciuitatis donec eum Albinus furere iudicatū dimiſit. Ille aūt ad belli uſq; tempus ne que adibat quēquā ciuium nec quēquā uidit:ſed quotidie uelut orationem quandam meditatus ueh ueh hieroſolymis querebatur. Sed nec in precatus eſt cum in dies ſingulos mulctaretur: nec uictum offerentibus benedicebat. Sola uero eius reſponſio ad omnes erat in triſte ꝑſagium. Ma xime aūt diebus feſtis uociferabatur:idq; per annos ſeptem & quinq; menſes continuos faciens neq; uoce raucior fuit: neq; laborauit donec obſidionis tēpore perſpectis auguriis ipſe quieuit. Supra murum enim circuiēs iterum:ueh ueh ciuitati ac phano ac populo uoce maxima clamita bat. Cum aūt ad extremum addidiſſet:ueh etiā mihi:lapis tormento miſſus eum ſtatim peremit aniuāq; adhuc illa omnia lugentem dimiſit.

¶ Cap. XVIII.

HAec ſi quis reputet profecto inueniet. Deum quidem hominibus conſulere: modiſq; omnibus præmonſtrare quæ ſunt eoꝝ generi ſalutaria:ipſos aūt ad dementiā ſuā ma lis uoluntariis interire:quando quidē & iudæi poſt antoniā captā quadratum phanū fecerāt:cum in ſacris libris ſcriptū haberent capiendā ciuitatē ac templū:ſi phanū q̄ tuor angulis eſſet effectum. Sed quod maxime eos ad bellū excitauerat reſpōſum erat ambiguū itidem in ſacris libris inuentum q̄ eo tēpore quidē eſſet ex eoꝝ finibus orbis terræ habiturus i perium. Id enim illi quidē quaſi proprium acceperunt:multiq; ſapientes interpretatione decepti ſunt. Hoc aūt plane reſponſo Veſpaſiani deſignabatur īperium qui apud iudæam creatus eſt im perator. Sed etiā homines fatum uitare non poſſunt etiam ſi præuiderint. At uero his ſignorū quædam pro ſua libidine interpretati ſunt: alia contempſere: donec patriæ excidio ſuaq; perni cie eoꝝ iniquitas confutata eſt.

¶ Cap. XIX.

ROmani quidem poſtquā ſeditioſi ad ciuitatem confugere templo itemq; oībus circū locis ardētibus ſigna in phano repoſuere contra portā orientalē: hiq; ibi ſacrificio ce lebrato maximis cū clamoribus declarant titum imperatorē. Vſq; adeo uero præda ſatiati ſunt milites uniuerſi ut in Syria dimidio quāpridē fuerat p̄cio pondus auri ue niſſet. Et his aūt ſacerdotibus qui in tēpli piete perdurauerāt:puer ſitiēs rōanis cuſtodibus pa cem petebat: ſitiq; fatebatur. Sed ubi illi tā ætatis quā neceſſitatis miſerati dedere ei dexteram:& ipſe bibit. & quā ſecū attulerat lagenā repletā ſurſum refugiēs abiit ad ſuos. nec eū quiſquā cuſto dum inſequi ualuit:ſed eius perfidiæ maledicebant. Ille aūt nihil ſe præter placita feciſſe dicebat. Dextera enī ſibi data non ut apud ipſos remaneret:ſed ut tantum deſcēderet atq; ut aquam ac ciperet:quæ cum fecerit in fide manſiſſe. Aſtutiā quidē præter ætatē maxime pueri qui decepti fuerāt mirabātur. Quinta uero die ſacerdotes opreſſi fame deſcēdunt:& a cuſtodibus ad Titum perducti ut ſalutem ſibi concederet orabant. Ille autem ueniæ quidem tempus illis præteriſſe ſa tus:periſſe uero id cuius eos gratia merito conſeruaſſet. Decere autem ſacerdotes interire cum

templo duci homines ad supplicium iubet. Sed tyranni cum sociis quoniã bello undiq; tenebãtur:circundatis autem nusquã erat fugere copia:Titum ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali saltem oppidum seruare cupiens & amicis præterea suadentibus. Latrones enim iam moderatiores factos esse arbitrabant:in parte occidua tẽpli exterioris cõsistit. Hac ei super xistũ erãt portæ ac pons qui ciuitatẽ tẽplo iungebat:isq; tunc inter tyrannos ac Titũ inter ueniebat.Multitudo aũt utrinq; densi astabant:iudæi quidẽ circũ Simonẽ ac Ioannẽ suspensi ueniæ spe.Romani uero ad cæsarẽ speculandi studio qualiter eos reciperet. Edicto aũt dato militibus titus ut & iracundiã & sagittas cõtinerent: adhibitoq; interprete:quo argumẽto supior ostẽdebatur prior alloqui cœpit. Etiã ne saturati estis patriæ malis?O uiri q̃bus neq; uirtutis nostræ neq; infirmitatis ꝓpriæ uenit in mentẽ:sed incõsulto ipetu ac furore ꝓditis populo & ciuitate simul ac templo ipsi quoq; iuste pituri.Qui primũ quidẽ postquã uos Põpeius fortiter debellauerat nouas res affecta re nõ debuistis.Deinde etiã bellũ apertũ contra romanũ populũ extulistis? Vtrum ne multitudine freti?an q̃ pua manus uobis rõani exercitus satis restitit auxiliatoꝝ fide? Et quæ gens ĩperio nostro libera iudæos præ rõanis optaret?sed uiribus corpoꝝ?At q̃ scitis nobis seruire germanos.Firmitate muroꝝ & maior oceano murus atq; obstaculũ quo septi britanni adorãt arma romanoꝝ.Animoꝝ obstinatõe uel astutia ducũ,an q̃n etiã carthaginẽses captos esse noueratis? itaq; uos cõtra rõanos ipsoꝝ excitauit humanitas qui primũ uobis & terrã dedimus possidendã: & gẽtiles ĩposuimus reges.Deide leges seruauimus patrias:& uiuere uos nõ solũ discretos:sed cum aliis etiã uestra uoluntate concessimus:quodq; maximũ est:tributũ capere dei noie ac donaria colligere permiximus:eaq; offerẽtes neq; monuimus neq; ꝓhibuimus:ut hostes nobis efficeremini ditiores:nostraq; pecunia uos contra nos instrueretis.Ergo tantis bonis affecti satietatẽ in eos qui hæc uobis præstiterant extulistis & ĩmitium exemplũ serpentiũ uirus blãdientibus infudistis.Esto Neronis negligentiam contẽpsistis & ueluti ruptũ aliquod membroꝝ siue cõtractum alias male quieti in maiore uitio detecti estis:& ad spes ĩprobas etiã cupiditates ĩmodicas explicastis. Venit pater meus ad patriã uestrã non ut pœnas a uobis ob ea quæ incerte cõmiseratis exigeret:sed monitis emendaret.deniq; cũ deberet si depopulandæ nationis causa uenisset stirpem uestrã petere atq; hanc delere ciuitatem galileã & circa eam loca uastare maluit ut pœnitendi uobis præberet indutias.Sed hæc eius humanitatis infirmitas uidebatur:nostraq; lenitate aluistis audaciam.Et nerone mortuo fecistis quod nequissimi solent:& ex itestinis uestris dissensionibus fiduciam præsumpsistis meq; ac patre meo digressis ad ægyptũ ad struendũ bello tempus illud utile putauistis. Neq; uos puduit perturbare principes declaratos:quos etiã duces humanissimos fueratis experti.Deniq; ubi ad nos confugit ĩperium & oibus in eo quiescentibus per legatos aũt gratulãtibus exteris nationibus iterum hostes iudæi & legationes quidẽ a uobis trans euphraten usq; nouaꝝ reꝝ gratia missæ:muroꝝ aũt ambitus repabantur.Seditio uero tyrannorũq; contentio & bellum intestinũ quæ sola huiuscemodi nequissimos decẽt. Iussus eo ab initio patre cum mãdatis tristibus ad ciuitatẽ uenire lætabar: cognito populum de pace sentire. Ante bellum rogabam uos desistere pugnantibus aliquãdiu parcebã sponte aduenientibus dexteram dedi fidem seruaui confugientibus:multos captiuos miseratus uerberibus urgentes bellum coercui:muris uestris machinas inuitus admoui:semper cædis uestræ cupidos milites continui. Quotiens uici totiens uos ad pacem tanquã uictus prouocaui.Cum prope ad templum accessissem: consulto iterum legis belli oblitus parceꝛ uos propriis sanctis orabam templum seruare data uobis exeundi copia & fide salutis:uel etiam pugnare alio tempore si uelletis in alio loco facultates præbui.ista omnia spreuistis & templum manibus uestris incendistis.Deinde sceleratissimi nunc me ad colloquium prouocatis:ut quid tale conseruetis quale periit? Qua uosmetipsos salute dignos esse post templi excidium iudicatis? Quin etiam nunc armati statis & nec ĩ extremis supplices assimilatis. O miseri quæ fiducia?Nonne populus uester examinatus? Templum uero periit: mihiq; subdita est ciuitas:in manibus aũt meis habetis animas uestras.Et tamen fortitudinis esse gloriã mortem arbitramini?Non contendam cum pertinacia uestra.Proiectis aũt armis traditisq; corporibus uitam uobis indulgeo:& sicut in priuata domo dominus mitis ultus grauiora cætera mihi seruo.Ad hæc illi responderũt:fidem q̃dẽ se abeo minĩe posse accipere.Nam iurasse nunquã id esse facturos: exeundi uero per munitiones qua murũ sepserat cũ coniugibus ac liberis facultatẽ petebãt. Ituros enim se in solitudinem ipsisq; oppidum relicturos. Hoc titus uehementer iratus q̃ in sorte captorum constituti uictoꝝ cõditiones sibi ponerẽt.Declarari quidẽ his iussit uoce præconis ne ulterius ad se profugerent:ne ue fidem sperarẽt:nulli enim esse pcendum:cũctis aũt uiribus dimicarẽt quantũ possent saluti suæ consulerent.Iam enĩ se oĩa iure belli gesturũ:militibus autem diripere ciuitatẽ atq; inflãmare ꝓmisit.Illi aũt ipso q̃dẽ die nihil egerũt.

Postremo autem die archium & aeram & curiam & qui uocatur ephlam succendere:& pgredie-
batur ignis usq; ad helenæ regiam:quæ ī media erat acra: nec minus ciuitatis mortuis plene eo-
dem die galeza regis filia & fratres cum his multi nobiles ex populo congregati ut fidē sibi da-
ret cæsari supplicarunt.Ille aūt quāquā cæteris omnibus iratus erat:mores tamen non mutauit:
sed eos suscepit.Et tunc quidem omnes in custodia habebat: regis aūt filios ac propinquos po-
stea uinctos romam perduxit fidem obsidū præstaturus.

¶Cap.XX.

Editiosi autē ad domum regiam profecti ubi quia tuta erat multi facultates suas de-
posuerant & romanos hinc pellunt:& omnibus popularibus qui eo conuenerāt ppe
ad octo milia &.cccc.occisis pecuniam etiā diripuere. Viuos aūt duos milites roma-
nos cœpere unum equitem alterum peditem:& peditem quidem interfectū per om-
nem traxere ciuitatem uelut uno corpore omnes romanos ulciscerentur. Eques uero quidā his
quod saluti foret suadere pollicitus deducitur ad Simonem.Cunq; quod diceret nihil saperet:Ar
dali cuidam ex numero ducū traitur puniendus.is aūt reuinctis post terga manibus:ceruice atq;
oculis in conspectu romanoꝝ ueluti capite cæsurus produxit.Verum ille dum gladium iudæus
educeret ad romanos refugit. Hunc Titus quoniā ab hostibus esset lapsus nō est passus quidem
occidere.indignum uero esse romanorum militem iudicauit.quia uiuus fuerat captus: & armis,
ablatis eum agmine pepulit.Quæ res prudenti uiro grauior esse morte uidebatur.

¶Capitulum.XXI.

Postero aūt die romani uersis in fugam ex interiori ciuitate latronibus omnia Siloam
usq; igni tradidere:& oppidum quidē gaudebant absumi rapinis uero carebant:quo-
niā latrones ex inanitis prius oībus in superioré ciuitatē recedebant. Erat nanq; illis
malorꝝ quidem nulla pœnitudo:arrogantia aūt tanquā in rebus secundis.Denicq; ar-
bitrabantur ciuitatem lætis uultibus aspicientes alacri uoto morté expectare dicebant q; perempto po-
pulo incenso templo:& flagrante oppido nihil essent hostibus relicturi.Sed tamen iosippus ī ex-
tremis eorꝝ rebus pro reliquiis ciuitatis obsecrando laborabat.Sed multa quidem in eorꝝ crude-
litatem atq; ipietatē locutus multa uero pro salute adhortatus nihil amplius quā eluſus est:quia
neq; se tradere propter iusiurandū patiebantur:neq; pugnare cum romanis ex equo iam poterāt
ueluti custodia circūuallati:cædisq; insuper consuetudo dexteras cōmouebat.Disperſi aūt per ci
uitatem per ruinas latitabant profugere parati insidiantes.Multi autē capiebantur oēsq; interfi-
ciebantur.Nam propter inediam fugere non ualebant:mortuos aūt canibus ,piiciebant. Omne
autem per eundi genus fame leuius uidebatur:adeo ut ad romanos quoq; sine licentia desperata
misericordia tamen fugerent atq; in seditiosos a cæde non cessantes sponte incederent: nullusq;
in ciuitate locus uacuus erat:sed cuncta mortuos habebant:quos fames aut latrones confecerāt:
& cadaueribus eorꝝ plena erant oia:qui alimētorꝝ penuria uel seditione perierant.Tyrannos aūt
fouebat factionum quæ latronum spes ultima sita in cloacis. Quo si fugissent minime inueniri
posse arbitrabantur.Sed peracto excidio post romanorꝝ digressum prodire ac fugere cogitabāt.
Id enim plane illis erat somniū.Nec enim uel deum uel romanos fuerant latituri. Tunc quidem
subterraneis freti plura quā romani concremabant.& qui ex incendiis fugientes in cuniculos de
scendissent eos improbe necabant itemq; spoliabant.Quin etiā cibum sicubi reperissent concre
tum sanguine deuorabat.Erat aūt inter se illis iam rapinarꝝ causa bellū:eosq; putauerī nisi exci-
dio præuenti essent nimia crudelitate mortuorum quoq; corpora degustaturos fuisse.

¶Capitulum.XXII.

Caesar aūt fieri non posse prospiciens ut sine aggeribus superiorem caperet ciuitatem
in prærupto undiq; loco sitam.distribuit operibus militē uicesimo die mensis augu-
sti.Erat aūt transuectio impendiorꝝ difficilis oībus. ut dictum est.circū ciuitatē usq;
ad cētesimum stadium imprioꝝ aggerum extructionē detōsis.Quatuor quidem le-
gionum opus in occidentali parte ciuitatis contra aulam regiā erigitur.auxiliatorꝝ uero manus
& cætera multitudo xistum uersus ac pontem & Simonis turrim quā Ioannes bellum gerēs pro
castello sibi ædificauerat.His aūt diebus idumeorꝝ duces clam congregati consilium de sui tradi
tione cœpere missis ad Titum quinq; uiris ut dexteram sibi darent pcabantur.ille tyrannos spe
rans esse cessuros idumeis abstractis quoniā belli pars uidebantur:sero quidem uerum tamen ui
tam his pollicitus legatos remisit.Discessum autē parantibus Simon præsensit.& eos quidem q
ad Titum perrexerant quīq; uiros statim occidit.duces uero quorꝝ nobilissimus erat Sosæ filius
Iacobus correptos in custodiā coniicit.nec mulitudinē idumeorꝝ abductis rectoribus quid age-
ret nescientem sine custodia habebat:sed diligentioribus eam custodiis amplectebatur & tamen
custodes profugientibus obstare non poterant.Quāuis multi necarentur:plures tamen erāt qui

fugerent.Omnes autē ſuſcipiebantur a romanis:q; Titus nimia lenitate priora præcepta neglexerat:ipſiq; milites iam & ſpe lucri & ſatietate cædibus tpabant. ſola enī relicta plebe aliud uulgus cum coniugibus ac liberis paruo quemq; pretio uenundabant. Cum multi autem diſtraherentur & emptores pauci eſſent:q̄q̄ uoce præconis edixerat ne quis ſolus trāſfugeret:ut eo mō familias ſuas educerēt:tamē hos quoq; recipiebat:appoſitiſq; qui ab his ſecerneret ſi quis digno ſupplicio uideretur.Et infinita quidem multitudo uēit. Ex populo uero ſeruati ſunt pluſquam milia.xl.quos imperator quō cuiq; gratum erat dimiſit.

¶Capitulum.XXIII.

ISdem aūt diebus etiā ſacerdotū aliquis filius nebuthi nomine ieſus accepta fide ſalutis a cæſare ut de ſacris donariis quædā traderet:egredī ac tradit ex phani pariete cā delabra duo.His quæ in templo erant poſita ſimilia menſaſq; & crateras oīa ex auro ſolido & grauiſſimo facta.Tradit etiā uela & pontificum indumenta cū gemmis & uaſa multa ſacrificio cōparata.Quin etiā cuſtos ſacræ pecuniæ cōpræhenſus phinees noīe ueſtes & cingula ſacerdotum oſtēdit:multaq; purpurā & cocchum quæ ad uſum repoſita catapitiſmatis ſeruabantur. Cum quibus aliquantum cinami erat caſiæ pigmentorūq; aliorum multitudo quibus cōmixta deo in dies ſingulos adolebant.Tradita ſunt autē ab eo & ex aliis opibus multa & ſacra ornamenta non pauca:quoꝝ gratia licet ui capto tranſfugæ tamen data eſt uenia.

¶Capitulum.XXIIII.

IAm uero perfectis aggeribus ſeptēbris menſis die ſeptimo:qui erat cœpto opeī octauus & decimus dies:romani quidem machinas admouebāt.Seditioſorum quide alii qui ciuitatem deſperauerant muris relictis in acram recedebant:alii aūt ſe in cloacas demittebant.Multi aūt diſpoſiti ulciſcebantur eos qui arietes applicarent: & hos aūt ſuperabant multitudine ac uirtute romani.quodq; maximum eſt.læti mœſtos atq; iam debiles. Cum āt pars eſſet aliqua muri ſubruta nōnullæq; turres arietibus pulſatæ ceſſiſſent:ſtati quidē propugnatores earum diffugiunt timor aūt etiā tyrannos neceſſitate maior inuadit. Nam & priuſquam tranſgrederentur hoſtes torpore tenebātur:& ad fugiendum ſuſpenſi erant. Videres autem paulo ante ſuperbos & factis impiis arrogantes ita tunc humiles eſſe ac tremere ut miſeranda eſſet.quāquā in nequiſſimis.tanta mutatio.Conati ſunt quidē ambitu & muro quo mœnia cingebantur inuaſo atq; perrupto cuſtodes pellere atq; egredi.Cum uero quos antea fideles habuerant nuſquam uiderent fugiebant quo quēq; neceſſitas impuliſſet. Adeuntes aūt alii totū ab occidente muꝝ ſubuerſum eſſe nunciarent:alii ſubiiſſe romanos aciē propinquare quærentes:alii etiā uidere hoſtes in turribus affirmarent metu fallente conſpectū in ora proſtrati ꝓ ſua dementia querebantur:ac ueluti ſucciſi neruos qua fugerent hæſitabant. Vnde & maxime quis & uirtutem dei ꝓſpexerit contra iniuſtos & fortunā romāoꝝ. Tyranni quidē ſemetipſos tuitiōe priuauere:ac ſponte de turribus deſcendere:unde ui nunquā ſola uero fame capi poterāt.Romani uero q tantū in muris infirmioribus laboraverant:eos quos inſtrumentis nō potuiſſent nūc fortuna cœpere.Omnibus enī machinis tres turres ualidiores erant de quibus ſupra memoramus.Relictis itaq; his uel.quod eſt uerius.dei nutu in his depræhenſi cōfeſtim quidē ad uallē ſiloam confugere.Rurſum aūt ibi a metu paululū reſpirauerunt munitionē qua murus erat accinctus ex ea parte partire. Vſi aūt infirmiori audacia quā neceſſitate.iam enī uires eorum labor metus:& calamitas fregerat.a cuſtodibus retrudūtur:& per diuerſa diſiecti in cloacis deliteſcūt. Romani uero muris potiti ſigna ī turribus poſuere:& plauſu atq; lætitia uictoriā cātu celebrāt: q; principio finē belli multo ſenſerant leuioré.Deniq; ſine ſanguine muꝝ nacti nouiſſimū non eſſe credebant.cunq; nullū reluctantē uiderent.pro in certo mirabantnr.In anguſtias aūt uiarū ſtrictis gladiis fuſi & quos cœpiſſent interficiebant:nullo diſcrimīe:domoſq; totas cū omnibus qui eo confugerant igni tradebant.Multas uero uaſtantes quas prædæ cauſa penetraſſent. intergras mortuoꝝ familias & plena mortuis tecta quos fames cōfecerat offendebant.Ipſum deinde horrentes aſpectū uacuis manibus egrediebantur.Nec tamen eodē modo peremptos miſerātes. Non idem aūt circa uiuos patiebantur:ſed unū quēq; obuiū tranſfigendū & anguſta uiarū cadaueribus obſtruxere:totāq; ciuitatē ſanguine diluere ut plæroſq; inciſoꝝ cædes extinguerent. Et occidentes quidem ueſpe ceſſabant.nocte uero creſcebat incendium. Ardentibus aūt Hierosolymis illuxit dies ſeptēbris menſis octauus ciuitati tot clades cū obſideretur expertæ:quot bonis ſi uſa eſſet ex quo condita inuidenda māſiſſet.nulla tamen alia re tantis infelicitatibus digna: niſi quoniā talē progeniē qua ſubuerſa eſt edidit.Intro aūt Titus ingreſſus & alia & ciuitatis munitiones ac turriū cās miratus eſt.quas tyranni per dementiā deſeruerant.Conſpecta quidē eaꝝ ſolida altitudine itēq; magnitudine ſubtiliq; lapidū cōpagine ſingulorꝝ quantumq; paterent uel

quantum erigerentur:deo inquit plane adiuuante pugnauimus:& deus erat qui detraxit ab iſtis munimentis iudæos.nam quæ hominũ manus:aut quæ machinæ ad iſtas ualerent? Tunc quidẽ multa eiuſmodi cum amicis collocutus eſt. Quos uero a tyrannis uinctos in caſtellis repperit relaxauit.Cum autẽ alia ciuitatis deleret muroſq; ſubuerteret eas turres fortunæ ſuæ monumẽtum reliquit:quia eo militante his potitus fuiſſet quæ capi non potuiſſent. Quod ergo milites interficiendo laborabant magna adhuc extabat ſuperſtitum multitudo: ſolos quidem armatos Cæſar & qui manum opponerent iubet interfici.reliquam uero multitudinem ſaluã eſſe.Illi aũt cum his quos occidi mandatum fuerat:etiam ſenes ac debiles trucidabãt.uegetos aũt atq; utilio res coactos in templum indeſtinatum mulieribus ambitum concluſerunt. Cuſtodes autem his Cæſar appoſuit:unum ex libertis & amicis ſuis Frõtonem:qui fortunam quã meritus eſſet q̃q; decerneret.Ille autem latrones quidem omnes atq; ſeditioſos cum alius ab alio iudicarentur:occidit.Iuuenes autem lectos qui procero atq; formoſo eſſent corpore triumpho ſeruabat.Ex reſidua multitudine ſeptem & decem milia maiores annis uinctos mittit ad ægyptum operibus deputandos.Plurimos autem per prouincias Titus diſtribuit in ſpectaculis ferro & beſtiis cõſumẽdos.Qui uero infra decimum & ſextum annum ætatis agerent uendidere. Hiſdem autẽ diebus quibus ſecernebantur a Frontone mortui ſunt fame.xii.milia quibus partim odio cuſtodũ non præbebatur cibus.partim quoniã ipſi uictus faſtidio tenebantur. Erat autem præ multitudine hominum frumenti penuria.

¶ Cap.XXV.

ET captiuorum quidem omnium qui toto bello cõpræhenſi ſunt.xc.& vii.miliũ cõpræhenſus eſt numerus. Hoſtium uero per omne tempus obſidionis decies centena milia.Horum plæriq; gentiles fuere;ſed non indigenæ. A totis enim regionibus ad azimorum diem feſtum congregati bello ſubito circũfuſi ſunt:ubi primo quidẽ illis peſtifera lues ex loci anguſtia naſceretur.deinde citius fames.q; autem caperet tantã hominum multitudinem ciuitas certum erat ex his qui ſub Ceſtio fuerãt.enumeratis enim tunc uiris ciuitatis ac florus neroni ſignificare cupiens cõtẽnenti nationem a pontificibus petiit ut ſi quo mõ poſſent multitudinem numerarent.Illi aũt cum dies feſtus adeſſet qui paſcha uocatur quãdo a nona quidem hora uſq; ad undecimam hoſtias cædunt per ſingula quidem contubernia nõ pauciorum quã decem hominũ fiunt:ſolum enim epulari non licet:multi etiam uicini cõueniunt. Hoſtiarum quidem ducenta & quinquaginta milia & quingentas numerauere.Fiunt autem ut denos epulatores per ſingulas imputemus uicies centena ac ſeptingẽtena milia ſancti omnes & puri.nec enim leproſis ſiue uitiliginoſis & ſemine fluentibus:quos gonotitos uocant:neq; mulieribus menſtruo cruore pollutis neq; aliis iniquitatis participare ſacrificia permittebãtur: ſed nec ailenigenis quidẽ niſi qui legionis cauſa ueniſſent.Magna uero hæc multitudo ab extraneis cõgregabatur.Tunc tamen tota gens fato concluſa eſt & farta hominibus ciuitas bello obſidebat. Itaq; ſuperat omnem humanã & diuinitus emiſſam peſtẽ numerus peremptorũ.quos ptim palã occidere partim cœpere romani.Rimantes enim cloacas & ſepulchra ruentes quos offendiſſent iugulabant.Inuenti ſunt aũt ibi quoq; pluſquã duo milia quorũ alii manu ſua plures aũt mutuis ſe uulneribus interfecerant:cũ alios fames corrupiſſet.Scæuus aũt corpoꝝ odor introeuntibus excurrebat adeo ut ſtati multi recederent:alii pluris habendi cupidine cõgeſta cadauera calcãtes ſe imergerent.Multæ nanq; opes in cuniculis inueniebantur:nephaſq; oẽm uiam lucri faciebat. Subducebantur aũt multi quos tyranni uinxerãt:nec enim in extremis a crudelitate ceſſauerãt. VItus eſt aũt deus utrũq; merito.Et ioannes qdẽ oppreſſus fame cũ fratribus i cloacis:qua ſæpe deſpexit a romanis dextrã ſibi dari precatus eſt.Simõ uero multa ui cũ neceſſitate luctatus.ſicut deſignabimus.ſemet tradidit.Seruatus eſt aũt alter triumpho.Ioannes aũt uinculis ſempiternis. Romani uero extremas oppidi ptes incendunt:muroſq; ſubuertunt.

¶ Cap.XXVI.

ITa quidẽ hieroſolyma capta eſt ſecundo anno principatus ueſpaſiani ſeptẽbris mẽſis octauo die.Quinquies aũt prius capta tunc iteꝝ uaſtata ẽ.Aegyptioꝝ quidẽ rex aſobeus & poſt eũ antiochus:deinde põpeius & poſt hos cũ herodes & ſoſſius captũ opidũ ſeruauere.Antea uero rex babylonioꝝ eo potitus excidit.Poſt ános ex quo ædificatum eſt mille.ccclx.& menſes octo & dies ſex.Primus aũt conditor eius fuerat chanã eoꝝ potentiſſimus qui pria lingua iuſtus appellatus eſt rex.Erat qppe talis ideoq; ſacerdotũ deo primus exhibuit & phano primũ ædificato hieroſolymã ciuitatẽ uocauit cum ante ſolyma uocaret cha naneoꝝ quidẽ populo rex iudæoꝝ leobius pulſo colendã ſuo tradidit:&.ccccclxiiii.anno poſt acmenſibus tribus a babyloniis euerſa eſt.A rege aũt leobio qui primus iudæus i ea regnauit uſq; ad id quod titus fecit excidiũ anni.mille.clxxiiii.Ex quo primũ aũt cõdita ẽ uſq; ad excidiũ ãni. Mclxxvii.ſed enĩ neq; antiquitas neq; ingentes diuitiæ neq; p totũ orbẽ terrræ diffuſa notio nec

magna religionis gloria quicq̃ iuuit quo minus piret. Talis quidē finis heroſolymorū obſidiōis fuit: q̃ uero quos occideret quidue raperet non habebat exercitus q̃ iratis aīs oīa deerant: nec eī pcendo ſi eſſet quod agerent abſtinuiſſent: iubet eū cæſar totā ſunditus iam eruer̄ ciuitatē ac tēplum relictis quidē turribus quæ præter alias eminebāt: phaſello & hyppico & mariāne: muriq̃ tanto quanto ciuitatē ab occidente cingebat. Id quidē ut eſſet caſtrum illis cuſtodiæ cauſa relinquendis: turres aūt ut poſteris indicarent: qualē ciuitatē q̃ue munitiſſimā romanorū uirtus obtinuiſſet. Alium uero totū ambitū ciuitatis ita cōplanauere diruentes ut qui ad eā acceſſiſſent habitatā aliquando uix eſſe crederent. Hic quidē finis eorū dementiæ: qui nouas res mouere tentauerunt hieroſolymis fuit clariſſimæ ciuitati & apud omnes hoīes prædicatiſſimæ. Cæſar aūt p̄ſidio quidem illic ſtatuit relinquere decimā legionē: nonnullaſq̃ alas equitū ac peditum cuneos Omnibus aūt belli p̄tibus adminiſtratis & laudare uniuerſum cupiebat exercitū pro rebus fortiter geſtis & debita uiris fortibus p̄mia perſoluere. Cōpoſito aūt in medio ante hæc caſtris magno tribunali ſtans in eo cū procerum eminētiſſimis unde ab oī milite poſſet audiri: magnā illis ait habere ſe gratiā q̃ beniuolentia erga ſe utendo pſeueraſſent. Laudabat aūt q̃ per omnia bella morigeri fuiſſent quāq̃ præliando fortitudinē in multis magniſq̃ periculis monſtraſſent patriæ p̄ ſe amplificantes imperiū oībuſq̃ planū facientes hominibus: quia neq̃ hoſtiū multitudo neq̃ munitiones regionū: neq̃ magnitudines ciuitatū uel audacia incōſulta & īmanitates efferre aduerſantium poſſint unq̃ romanorū uires uel manus effugere: q̃uis in multis rebus aliqui fortunā opitulantē habuerint. Bonū quidē eſſet ait illos etiā bello finē ponere: quod & multo tēpor̄ geſtum ſit. Nec enī optaſſe his quicq̃ melius cū id ingrederētur. Hoc aūt pulchrius atq̃ p̄clarius q̃ duces romani & procuratores imperii ab his declaratos ac p̄miſſos imperū cuncti libenter ſuſcipiunt. Et his quæ ipſi decreuere manendū putāt agentes his gr̄as q̃ legiſſent: mirari aūt ſe eos ac diligere oēs quia nemo uiribus alacritatē habuit tardiorē. Et illis tamē qui pro maiore ui clariūs decertaſſent uitāq̃ ſuā cōdecoraſſent fortibus factis etiā re bene geſta militiā ſuā nobiliorē feciſſent. Dixit ſe & honores & p̄mia redditurū nec ullū eorū q̃ plus alio laborar̄ uoluiſſent iuſta uiciſſitudīe caritur̄: magnāq̃ ſibi huius rei fore diligētiā q̃ magis uellet honorare uirtutes eorū qui militiæ ſocii fuiſſent q̃ punir̄ peccata. Confeſtim ergo iuſſit eos quorū ptes ſunt īdicar̄: quos nā ſciret fortiter aliquid in bello feciſſe: & noīatim ſingulos appellatos p̄ſentes collaudabat: q̃ſi qui domeſticis recte geſtis nimiū lætarer̄: & coronas eis aureas imponebat & torques longaſq̃ haſtas. & ſigna ex argento facta donabat: & uniuſcuiuſq̃ ordinē mutabat in melius. Quin & ex manibus aurum & argentum itemq̃ ueſtes aliāq̃ prædam largiter diſtribuebat.

Capitulum. XX. VII.

OMnibus aūt ita donatis ut quiſq̃ ſe meritū p̄buerat: uotiſq̃ cū uniuerſo exercitu factis magno fauore deſcēdit uertitq̃ ſe ad ſacra pro uictoria celebrāda. magnaq̃ aſtāte boū multitudine circū aras īmolatos oēs exercitui dedit ad epulas. Ipſe cū honoratis per triduū lætatus milites quidē alios quo quēq̃ cōueniret: dimittit. Hieroſolymorū aūt cuſtodiā decimæ legioni credit. Neq̃ ad Euphratē qui pridē ibi fuerāt miſit duodeciæ legionis memor: qđ Ceſtio duce iudæis cōceſſerat: totā quidē illā de Syria pepulit. Erat aūt olim apud Taphaneos ad militē aūt qui ſic uocat̄ miſit. Hæc ad Euphratē in cōfinio Armeniæ & Cappadociæ ſita eſt. Duas uero ſibi obſequi ſatis eſſe dixit: donec ad Aegyptū p̄ueniret quinta & decima legiones. Deinde cū ad maritimā Cæſareā cū exercitu deſcendiſſet in eā manubiar̄ multitudinē repoſuit: captiuoſq̃ ibi aſſeruari præcepit: q̃ ad Italiā nauigare tēpus hyemis prohibebat.

Capitulum. XXVIII.

DEer idē uero tps quo Titus Cæſar obſidionis cā apud hieroſolymā cōmorabat̄ aſcēſa naui onoraria Veſpaſianus Rhodū tranſmittit. hinc aūt uectus triremibus poſtq̃ oēs quas p̄ternauigauit ciuitatis inuaſit. & ab his cū uotis exceptus in Græciā ex Ionia trā ſiit. egreſſus deinde Cercica in Apigiā delatus eſt unde iam terra iter agebat. Titus āt ex maritima Cæſarea reuerſus in Cæſareā quæ Phillippi uocat̄ aduenit: diuq̃ ibi cōmorabatur: celebrans omnia genera ſpectaculorū: multiq̃ in ea captiui conſumpti ſunt. Alii beſtiis obiecti. Alii aūt cateruatim more hoſtiū inter ſe depugnare coacti.

Capitulum. XXIX.

SIc Simonē etiā minorē Gorgiæ filiū cōperit hoc mō cōpræhenſum. iſte Simon cum Hieroſolyma obſideret̄ in ſupiore ciuitate conſtitutus poſtquā muros ingreſſus fuit exercitus totā uaſtare ciuitatē cœpat: tunc fideliſſimis amicorū aſcitis & lapidariis cū ferramentis eorū neceſſitati cōgruis & alimentis quæ multis diebus ſufficer̄ poſſent. una cū illis omnibus in aliquā occultiorē cloacā ſeſe demittit: & quoad foſſa patebat illa progre-

diebantur:ubi uero ſoliditas obſtitiſſet:eam ſuffodiebant ſpantes poſſe ulterius progreſſos tuto emergere atq; ita ſeruari.Sed hanc expectationē uerā non eſſe rei ꝑiculū repellebat. Vix enī pau lulum foſſores proceſſerant:iāq; alimenta quāuis ex ꝑte his uterent eos deficiebant.Et nūc igit uelut ſtupore poſſit romanos fallere:albis tunicis inexaq; fibula ac chlamide purpurea indutus illum ipſum ex terra editus ubi tēplū fuerat ante appuit.Ac primo quidē obſtupuere qui eū uiderunt lociſq; ſuis manebant.Deinde ꝓpius cū acceſſiſſent qui eēnt ꝓcōtanti ſunt,& id quidem Simon non dicebat iubebat aūt ad ſe ducē uocari.ſtatiq; accerſitus ab his q ad eū cucurrerāt uēit terentius rufus,nāq; his rector militiæ relictus erat.oī aūt ab eo ueritate cōpta ipſum quidē uīctū cuſtodiebat.cæſari uero quēadmodū eſſetcōpræhēſus indicauit,ſimonē quidē in ultionem crudelitatis quā in ciues ſuos amare ac tyrannice fuerat in poteſtate hoſtiū quibus maxime inuiſus erat ita deus poſuit.nō ui ſubditū eoꝝ manibus:ſed ſua ſponte ad ſuppliciū aductū ꝓpterea q; plurimos ipſe crudeliter interemerat falſis crimīatiōibus inſimulatos defectiōis.l.ad rōanos: nec enī pōt irā dei effugere nequicia:nec inualida ē res iuſticia:ſed quandoq; ſui temeratores ulciſcit:& grauioré pœnā ingerit crimīoſis cū iā ſe liberatos eſſe crediderīt:eo q; nō ſtati luere cōmiſſa.Id etiā ſimon didicit poſtquā in iras rōanoꝝ incidit,illius aūt aſcenſus e terra magnā etiam alioꝝ ſeditioſoꝝ multitudinē hiſdē diebus fecit in cloacis depræhēdi.Cæſari aūt maritimā cæſareā reuerſo uictus ſimon oblatus ē:& illū quidē triūpho quē romæ acturus erat ſeruari iuſſit. Ibi āt moratus fratris ſui natalē diē clariſſime celebrabat multā ꝑté dānatoꝝ eius honori attribuens.Numerus enī eoꝝ qui cū beſtiis depugnarunt quiq; ignibus cremati ſunt & inter ſe digladiatores piere. Duo milia quingentos exceſſit.Omnia tamē romanis uidebāt hæc licet mille mōſtra illi conſumerent minus eſſe ſupplicii.Poſtea cæſar beritū uenit:hæc aūt ē ciuitas phœnicis ꝓuinciæ:Colonia romanoꝝ:& in hac quoq; diutius demoratus eſt:maiore uſus claritudine circa natalē patris diē tā magnificentia ſpectaculoꝝ quā ſumptibus aliis excogitaris cū etiam captiuoꝝ multitudo eodem quo antea modo ꝑiret.

¶Capitulum.XXX.

EVenit aūt ꝑ idē tēpus iudæos qui apud antiochiā reliqui erāt acerba & exicioſa ꝑicula perpeti concitata in eos antiochēſiū ciuitate tā ꝓpter criminatiōes illatas eis in præſentia quā ꝓpter eas q fuerant nō multo ante cōmiſſa.De quibus neceſſariū mihi uidetur pauca prædicere:ut etiā quæ poſtea geſta ſunt cōſequēti narratione referamus. Iudæoꝝ nanq; gens multū quidē totius orbis indigenis aſſeminata eſt.Plurimū aūt ſyris in ciuitate ꝓmixta præcipuæ apud antiochiā uerſabāt ꝓpter magnitudinē ciuitatis . Maxime uero his liberā domicilii facultaté reges qui poſt antiochū fuerant præbuerunt. Nanq; antiochus quidē qui epiphanes ductus eſt uaſtatis hieroſolymis tēplum ſpoliauit.Qui uero poſt eū regnū aſſecuti ſunt: quicquid æneū in donariis fuit hoc iudæis apud antiochiā degentibus reddidere:in eoꝝ ſinagoga dedicatū eſt. Conceſſeruntq; ut pari cū græcis iure ciuitatis uteréť.A ſecutis quoq; eodem poſtea regibus mō tractata & multitudine prefecere & extructione:itēq; magnificentia munerum tēplū clarius reddidere:ſempq; religione ſibi ſociantes magnā paganoꝝ multitudinē etiā illos quodāmodo ſui ꝑtem fecerunt.Quo tēpore bellū auté fuerat conclamatū & recens í ſyriā ueſpaſianus delatus eſt nauigio:iudæoꝝ uero odiū apud omnes pullulabat tunc unus eoꝝ ātiochus quidā plurimū ꝓfis cā honorabilis:erat enī princeps apud antiochiā iudæoꝝ cū antiochēſium populus cōcionareť in theatro ꝓgreſſus in mediū patré ſuū & cæteros deferebat: iſimulás eos q; una nocte totā ciuitaté incendere ſtatuiſſent:& ueluti geſtoꝝ ꝓticipes quoſdā hoſpites iudæos tradidit.His autē auditis populus irā cohibere nō poterat:ſed in eos quidē qui traditi fuerant ignē iuſſit aſſerri:ſtatiq; oēs in theatro cōcremati ſunt.In multitudine uero iudæoꝝ ꝓperabat irruere:ſi eos celeriter ulti eſſent patriā ſuā ſeruatū iri exiſtimantes.Antiochus aūt iracundiā magis accendere mutato quidē uolūtatis argumento quodq; iudæoꝝ mores exhibere ſe credēs ſi paganoꝝ ritu ſacrificaret,itēq; iuſſit & cæteros cōpelli facere:renuendo enī māifeſtos inſidiatores fore.huius item rei ꝑiculo ab antiochenſibus facto pauci quidē cōſenſerunt: alii uero qui noluerunt perempti ſunt. Antioehus aūt acceptis a rōanoꝝ duce militibus ſcæuus inſtabat ſuis ciuibus nequaquā eos die ſeptimo ab ope ceſſare ꝑmittens:ſed oīa cogés facere quæ diebus aliis agerent.Táq;.ualidā neceſſitaté impoſuit:ut nō mō apud antiochiā ut ſeptimi diei feriæ ſoluerétur:ſed ad hoc exordio í cæteris quoq; ciuitatibus ad breue ſimiliter tps fieret.

¶Cap.XXXI.

IVdæis aūt apud antiochiā qui tunc erāt eiuſmodi mala perpeſſis:altera denuo calamitas accidit:de qua narrare conati hæc quoq; ꝓſecuti ſuimus.Nanq; ꝓ quadratū foꝝ exuri contigit & archiua monimentorūq; receptacula publicoꝝ:itēq; baſilicas uix ꝙ ignis inhibitus eſt;ſup oēm ciuitaté magnanimus uiués Huius facti Antiochus iudæos accuſat:& antiochēſes quo ſcilicet his infeſti antea non fuiſſent recenti ex incendio tumultu

facile calūnia ppuliſſet:multomagis ex anteactis fidē habeꝝ dictis ſuis ꝓſuaſit:ut pœne ſe uidiſſe ignem ab iudæis inicii arbitrarenť:& tanq̄ furore correpti magno cū ardore cūcti aduerſus eos qui accuſabanť:impetū facerent. Vix āt motus eoꝝ potuit reprimere colligas adhuc iuuenis legarus poſtulans ſibi ꝑmitti referre ad cæſarē geſta. Rectorē nanq; Syriæ ceſennium Priſcū.Iam quidem Veſpaſianus eū miſerat:nōdū aūt ille puenerat. Habita uero diligenti qōne collega reperit ueritatē.& eoꝝ iudæoꝝ qdē quos Antiochus accuſauerat néo conſcius fuit.Omne āt faciꝰ nus admiſere hoīes qdā nocentiſſimi neceſſitate debitoꝝ rati:quod ſi ſoꝝ & ſcripta publica cōcremaſſet:exactione liberarenť.iudæi quidē pro ſuſpectis cōſultatione criatiōibus futura expectantes magna fluctuabant.

¶ Cap.XXXII.

QItus aūt cæſar a patre ſibi allato nuntio q̄ uniuerſis quidā italiæ ciuitatibus deſiderabilis peruenisſet:maxime uero q̄ urbs eū Roma ſumma cū alacritate & claritudine ſuſcepiſſet:in maximā lætitiā uoluptatēq; trāſlatus ē.curis de eo ſibi erat ſuauiſſimū liberari. Veſpaſianū enī etiā longe abſentē oēs hoīes Italiæ uoluptatibus ut ꝑſentē colebant expectatione ſua q̄ nimis eū uenire cupiebant ꝓ eius aduentu ducentes: & oī hēntes neceſſitate liberā erga illū beniuolentiā.Nā & ſenatus memor calamitatū q̄ mutatiōe principū cōtigiſſent:optatū erat impatorē ſuſcipe ſenectutis honore:bellicorūq; geſtoꝝ maturitate decora tum:cuius ꝑſentiā ſciebant ſoli ſaluti ſubiectoꝝ cōmodaturā:qđ & populus malis inteſtinis ſollicitus magis eū uenire cupiebat.tunc ſe calamitatibus quidē ꝓ certo abſoluendū eē cōfidens:antiquā uero libertatē cū opulētia receptuꝝ:præcipue pars militaris ad eū reſpiciebat. Hi enī maxīe belloꝝ ꝓ illū patratoꝝ nouerant magnitudinē:impitiā uero alioꝝ ducū expti atq; ignauiā magna quidē ſe optabāt turpitudīe liberari.Eū uero qui ſe & ſeruare & honeſtare ſolus poſſet recipere precabanť. Cū uero hac beniuolentia diligereť ab oībus honore quidē precipuis uiris ulterius expectare intolerabile uidebať.ſed eū longiſſime ab urbe Roma cōuenire ante ꝓpabat:nec tamen quiſquā moras eius cōueniēdi ferebat:ſed ita ſimul oēs effundebanť & uniuerſis facilius & ꝓmptius ire q̄ manere uidebať ut etiā ciuitas ipſa tūc primū inter ſe iocundā ſentiret hoīum raritatē.Erant āt pauciores abeūtibus remanētes. Vbi uero eū appropinq̄re nūciatū ē:quāq; māſuete ſingulos ſuſcepiſſet qui preceſſerāt nūciatū ē.oīs iā reliq̄ multitudo ꝓ uias cū cōiugibus & liberis præſtolabanť.& quo tranſiens aduenisſet:uidendi eius uoluntatē uultuſq; lenitatē oīum generoꝝ uocibus ꝓſequebanť bene meritū & ſalutis datorē ſolūq; dignū rōanoꝝ principē appellantes.tota uero ciuitas ueluti tēplū erat ſertis atq; odoribus plena.cū āt uix ꝑ circūſtantiā multitudinē in palatiū uenire potuiſſet.ipſe quidē penatibus diis aduentus ſui gratulatiora ſacra celebrauit uertūt āt ſe ad epulas turbæ pq; tribus & genera & uicinias cōuiuia exercētes deo deliba-
bant & ab eo precabanť ipſum ueſpaſianū quāplurimū tpis i rōano impio ꝓſeuerare & filiū eius & qui ex his naſceréť ſeruari inexpugnabilē principatū.urbs quidē rōana ueſpaſiāo ita ſuſcepto ſtatim maxima felicitate creſcebat.

¶ Cap.XXXIII.

ANte hæc uero tēpora qbus ueſpaſianus quidē apud alexandriā erat.titus uero hieroſolymā obſidebat.magna ps germāoꝝ ad defectionē mota ē:qbus ēt galataꝝ ꝓximi cōſpirantes magnā ſpē cōtulerant q̄ etiā rōanoꝝ dominio liberarenť. germanos aūt deficere uelle bellūq; inferre ſuſtulit primo nā bonis cōſiliis uacua puaq; ſpes appetēs periculoꝝ deīde odiū principū:quoniā ſoli ſciunt præ cæteris gentē ſuā ui coactā ſeruire rōanis. necnō equidē maximā tps eius fiduciā dedit.nā cū uiderét rōanū impiū crebris imperatoꝝ imutationibus inteſtina ſeditione turbari:oēmq; his ſubditā orbis terræ ꝓtē pendere ac nutare cogno ſcerent.hoc ſibi optimū tps ex illoꝝ rebus aduerſis atq; diſcordiis oblatū eſſe putauerūt. Id aūt conſilium dabant:& hac eos ſpe decipiebant claſſicus quidē & ballis ex eoꝝ potentiſſimus: qui olim quidē res nouas cupiebant:tēpore aūt abducti ſuā ſententiā ꝓdidere.iāq; alacriter affectæ multitudinis periculum facturi erant. Verum maxīa parte germanorum defectione pollicita:& cæteris fortaſſe nō diſſentientibus:ueluti diuina ꝓuidentia ueſpaſianus ad petiliū cerealem qui ꝓtidē germaniā rexerat litteras mittit:quibus eū conſulē declarauit:iuſſitq; ad britannias adminiſtrandas proficiſci.igitur ille qđ iuſſus erat abiiciens audita rebellione germanoꝝ in eos iā cōgregatos inuadit ordinata acie magnū in cōflictu numerū peremit:depoſitaq; amentia ad ſobrietatem coegit.Sed quanto cito illi ad loca non peruenisſent:tunc aut multo poſt erant ſupplicia luituri.Nam ut primū defectionis eoꝝ nuncius allatus eſt romā.Domitianus cæſar hoc audito non ſicut alter in illa ætate feciſſet.Nam omnino adoleſcens erat tantā rei magnitudinē ſuſcipe non detrectauit:ſed a patre habens ingenitā fortitudinē & ſupra ætatē exercitatus illico tēdebat in barbaros.illi aūt expeditionis fama perculſi ei ſe permiſerunt:lucrum hoc exiſtimare maximū nacti:ut ſine ulla clade priſtino iugo ſubiccerentur. Omnibus ergo circa galitiam ut oportuit

ordinaris:ne facile rursus unquam turbarent.Domitianus clarus atq; insignis ætate supantibus factis & patrium decus afferentibus romā ingreditur.

¶ Cap.XXXIIII.

QVm supradicta uero germanoꝝ defectione hisdē diebus etiā scythaꝝ cōuenit auda-cia.Nanq; appellaī scythaꝝ sarmatæ maxima multitudo clā transgressi flumen istrū uiolenti atq; scæuissimi ꝑpter inopinatū impetum:multos quidē romanoꝝ quos in præsidiis offendere interficiunt.Et cōsularē uiꝝ senioré pōpeiū agrippā qui fortiter his obuius pugnauerat occidūt:ꝑximasq; regiones totas feriendo atq; ducendo oía quæ incen-dissent peruagabant. Vespasianus autem hoc facto & uastitate mesiæ cognita rubrū gallū diri-git pœnas his impositurū:a quo multi quidē in prœliis trucidati sunt.Qui uero salui eē potuere cū timore domū refugere.Hoc aūt bello magister militū diffinito ēt futuri tpis cautiōi cōsuluit. Pluribus enī & maioribus præsidiis loca circūdedit:ut omīo barbaris eēt impossibilis transitus. In mesa quidē bellū ea celeritate discretū est.

¶ Cap.XXXV.

DRinceps uero titus aliq̄diu q̄dē beriti cōmorabaī ita.ut diximus.Inde aūt reuersus & per oēs q̄s obiret syriæ ciuitates magnificentissima celebrans spectacula iudæoꝝ ca-ptiuis ad ostentationē cladis eoꝝ abutebaī.Cōspicit aūt in itinere fluuiū cognitione dignissimum.is fluit medius inter arcas & raphaneas agrippæ regni ciuitates.Habet quoddā peculiare miraculū.Ná cū sit quando fluit plurimus neq; meatu segnis:tamen interposi-tis sex diebus a fontibus deficiés siccū exhibet locū uidere.Deinde q̄ñ nulla mutatione facta se-ptimo die similis exoriē:atq; hunc ordiné semp eū obseruare procerto cōptū est.Vnde etiā sab-baticus appellatus é:a sacro iudæoꝝ septīo die sic noīatus.Ciuitatis aūt ātiochēsiū populus quo-niam titū aduentare cognouit:manere quidē intra mœnia p̄ gaudio nō patiebaī.Oēs aūt obuiā ei ꝑgere,pperabant usq; ad tricesimū uel eo amplius stadiū ,pgressi non mō uiri sed etiā fœminæ cū pueris expectabant.Et cū appropinq̄nté uidissent ex utroq; uiæ latere stantes dextras cū salu-tatione tendebant:multisq; fauoribus exultantes cū ipso reuertebaī.Crebro aūt inter oēs alias laudes precabaī ut iudæos expelleret ciuitate.Titus quidē nihil precibus istis indulsit:sed ocio se quæ dicebaī audiebat.incerti aūt quid sentiret quidue facturus esset iudæi magno & attroci metu tenebāī.Nec enī cōmoratus é antiochiæ titus:sed cōtinuo ad zeuma euphratē uersus iter contendit.Quo missi etiā ab rege parthoꝝ uenere aureā ei ferentes coronam q̄ iudæos uicisset. Eaq; susceptā etiā cōuiuiū exhibuit regiis:atq; ita antiochiā remeauit. Curia uero & populo an-tiochensi multū petentibus ut ī theatrū ueniret ubi omnis eū multitudo prestolabaī humanis-sime paruit. Rursus aūt fortiter iisdē instātibus & crebro postulantibus expelli ciuitate iudæos ingeniose respondit patriā eoꝝ dicēs quo expellendi fuerat interisse:nullūq; iā esse locū qui eos reciperet.Vnde ad aliā petitionē sese cōuertūt ātiochēses q̄ priorē ipetrare nō potuerūt. Aeneas enī tabulas eū precabaī eximere quibus incisa essent priuilegia iudæoꝝ . Sed ne id quidē titus adnuit.ueꝝ in eodē statu relictis oībus quæ habebāt apud Antiochiā iudæi:ad Aegiptum inde discessit.Iter āt agendo cū ad Hierosolymā uenissēt tristēq; solitudinē quā uidebat antiquæ ciui tatis claritudini cōpararet.Disiectoꝝ opeꝝ magnitudinē & ueterē pulchritudinem recordatus miserebaī excidiū ciuitatis nō sicut alius fecisset exultās q̄ talē & tā fūditus excidisset.Veꝝ mul ta imprecās seditiōis auctoribus: & q̄ hanc pœnā ei iferri cogere:ita certus erat q̄ nūquā uirtutē suā uoluisset punitoꝝ calamitate clarescer.Ex magnis eī diuitiis nō minīa ꝑs in ruinis adhuc in-ueniebaī.Quædā enī eruebāt rōani.Plura uero captiuis indicātibus auferebāt augꝝ atq; argentū aliaq; instrumēta p̄ciosissima:quæ domini ,ppter incertā belli fortunā terræ cōdideī. Titus autē ,ppositū iter ad Aegiptū tendens emensa uelociter solitudine peruenit.Alexandriā.decretoq; ad Italiā nauigare cū se duæ legiones cōmitarenī utrāq; unde uenerat remisit.quintā quidē in My-siā;quintā uero decimā in Pannoniā.Captiuoꝝ aūt duces Simoné & Ioānē & alios nūero septin-gentos uiros electos tā magnitudine corpoꝝ quā pulchritudine prestantes ilico ad italiā portare precepit:cupiens eos triumpho præterducere.

¶ Cap.XXXVI.

DEracta uero nauigatione ,p uoto similiter quidē Roma in eo suscipiédo erat affecta: & excursus exhibuit ei quos patri.Claritudinē uiro tito pater attulit q uēit obuiā eū quæ susceꝑit.Multitudini aūt ciuiū diuinā quādā lætitiā suggerebat q̄ uidebat ī unū tres cōuenisse.Non multis āt diebus post unū coēm triūphū ob res gestas agere statu ere.quāuis utrisq; senatus ,ppriū decreuisset.prædicto āt die quo futura erat pompa uictoriæ:ne-mo ex tā infinita ciuitatis multitudine domi remānsit.Oēs āt cū exissent loca ubi tantū stare pos-sent præuenerant:quantus spectādus impatoribus modus sufficeret cōcesso necessario transitu. Cuncta uero parte militari ante lucē p turmas atq; ordies ,pgressa cū rectoribus suis & circa ho-stia cōstituta nō palatii superioris:sed ,ppe Isidis tēplum ibi enī principes nocte illa quiescebant.

prima iam aurora incipiente procedunt Veſpaſianus & Titus lauro quidē coronati,amicti uero patria ueſte purpurea:& ad octauianas ambulationes tranſeunt,Ibi enī ſenatus & ducū proceres & honorati equites eorum preſtolabantur aduentū,tribunal aūt ātē porticus factū erat: ſellæq; eburneæ in eo præparatæ. Quo cū aſcendiſſent cōſederunt,Statimq; partis eos miliraris fauor excepit:multis uirtutum teſtimoniis prædicans.Illi autē ĩermes eranr in ueſte ſerica laureis coronati,Præceptis autem laudibus eorum Veſpaſianus cum dicere adhuc uellent ſilentii ſignum dedit,Magnaq; omnium quiete facta ſurrexit:& amictu magnam partē capitis adoptus ſolēnia uota celebrauit:idēq; titus fecit.Perfectis aūt uotis Veſpaſianus in cōmune omnes breuiter allocutus eſt,Milites quidem ad prādium quod his ex more ab imperatore parari ſolet dimittit.Ipſe uero ad portam recedit quæ ab eo q; per illā ſemp triumphorum pompa ducitur nomē accepit, ibi & cibum prius capiebant & triumphalibus ueſtibus amicti diis ad portā collocatis:cæſa hoſtia inter ſpectacula tranſeuntes trinmphum ducebant ut multitudini facilior præberetur aſpectus,Pro merito autem narrari multitudo illorum ſpectaculorum & magnificentia non poteſt in omibus quæ quiſq; cogitauerit uel artium factis uel diuitiarum opibus uel naruræ nouitate, Nam pœne quæ cum hominibus qui uſquā ſunt fortunatis paulatim quæſita ſunt:aliis alia mirabilia atq; magnifica.Hæc uniuerſa illa die romani imperii magnitudinē probauer̄,Etenī argēti auriq;:necnon eboris in omni genere ſpecierum ſiue operum multitudinē : non ut in pompa ferre cerneres:ſed ſi quis dixerit omia flueř:& alias quidē ueſtes ex rariſſimis generibus purpura portari:alias diligentiſſima pictura uariatas arte babylonia gemmæ autē clariſſimæ & tā multæ aliæ coronis aureis aliæ ſpeciebus aliæ fortunæ in cluſæ traductæ ſunt:ut appareret fruſtra nos eorum uſq; uerum eſſe aliquid ſuſpicari.Ferebantur ſimulacro; ſigilla:quæ illi deos habebant & magnitudine mirabili & arte non defunctoriæ facta.Horumq; nihil non ex precioſa materia. Quin & animalium diuerſa genera producebantur propriis ornamentis induta.Erant aūt quæ etiam ſingula portarent magna hominum multitudo purpureis ueſtibus atq; inauratis ornata. Ipſi etiam qui ad pompā fuerant alia turba diſcreti:præcipua & mirabili ornamentorum magnificentia culti erant.Inſuper his ne captiuorum quidem uulgus inornatum uideres : ſed uarietas & pulchritudo ueſtium natam ex fatigatione corporum deformitatē oculis ſubtrahebat.Maxīe autem ſtupor erat machinarum quæ portabantur ſiue prægmatum fabricatio pro cuius magnitudine timendum uiribus portantium occurrentes putabant.Multa enim in tertium nidū quartumq; ſurgebant:& magnificentia fabricæ cum admiratiōe delectabat:multiſq; aurata ueſte circumdatis cum aurum præterea factum atq; ebur omnibus eſſet affixum.Multis autem imitationibus bellum aliter in alia diuiſum certam ſui faciē demonſtrabat.Erat enim cernere uaſtari fortunatiſſimam terrā:totas uero iterfici acies hoſtium & alios fugere:alios captiuos duci:muroſq; excellentes magnitudine machinis dirui:& caſtellorum excindi munimina & populoſarum ciuitatum mœnia diſturbari:exercitumq; intra muros infundi: cædiſq; omnia loca plena:& eorum qui manu reſiſtere nō poterant preces:ignemq; templis immiſſum ædiūq; ſup dominos: & poſt multam uaſtationē euerſionis atq; omnis triſticiæ defluentis:nō arua culta neq; ad hominū uel pecorum potum:ſed terram ex omni parte flagrantem.Hæc enī iudæi bello paſſuros eſſe ipſi experti ſunt,Ars autem & confectorum operum magnitudo neſciētibus adhuc fieri tanq; præſentibus oſtendebant,Erat autem per ſingula prægmata captæ ciuitatis dux ita ut captus fuerat:ordinatus,multæ aūt naues ſequebantur ſpolia uero alia:alia quidem paſſim ferebanť. Eminebāt autem duces eoꝝ quæ apud hieroſolymam in templo reperta ſunt:menſa aurea ponderis talēti magni & cādelabrum quidem ſimiliter auro factum:ſed opere commutato abuſus noſtra cōſuetudine. Nam media quidem columna baſi hærebat:tenues autem ab eo cānulæ producebātur: formatæ ad ſimilitudinem fuſcinæ & ſummum cuiuſq; in lichini ſpeciem fabricatæ.Erant autē numero ſeptem ſeptimi diei:qui apud iudæos eſt indicantes honorem.Poſt hæc autem portabatur lex iudæorum nouiſſima ſpoliorum. Deinde tranſibant plurimi uictoriæ ſimulacra portātes:omnia ex auro & ex ebore facta.Poſt quæ ueſpaſianus prior ibat:& titus deinde ſequebatur. Domitianus autē adequitabat:ipſe quoq; ornatus pulchritudine dignūq; ſpectari exhibēs equū. Pompæ autem finis fuit capitolini iouis templum.Quo poſtq; uentum eſt conſtitere.Erat autē uetus mos patrius operiri donec ducis hoſtium mortē quiſpiam nunciaret,Iis erat ſimon gioræ tunc inter captiuos ī pompa traductus:laqueo uero circundatus per publicū trahebatur: qui eū ſimul cæderent qui ducebant.Lex aūt romanis eſt ibi necare criminū reos morte dānatos.Poſtq; igitur eū ſinē uitæ habere nūciatū eſt oīumq; fauor ſecutus eſt tunc hoſtias ĩchoare,Hiſq; oīno peractis ſecundo p uota ſolēnia in palatiū receſſere. Et alios quidē epulis ipſi excepere:aliis aūt omnibus domi cōuiuioꝝ inſtructi erāt apparatus.Hunc enī diē urbs rōana celebrabat uictoriæ

quidem in hostes gratulatorium: finem uero malorũ ciuiliũ & spei bonæ pro felicitate principũ.

¶ Capitulum. XXXVII.

POst triumphos uero & romani imperii firmissimum statum. Vespasianus paci templũ ædificari decreuit. Itaq; ira celeritate & quæ hoium cogitationẽ superaret effectũ est. Magna enĩ diuiciarum largitate usus insup sectis id picturæ ac pigmentorũ operibus decorauit. Omnia nanq; in illud phanum collecta sunt: quorũ uisendorũ studio p totum orbẽ qui ante nos fuerunt uagabant quõ aliud apud alios situm esset uidere cupientes. Hic autẽ reposuit etiã quæ iudæorũ fuerant instrumenta hisq; se magnifice ferẽs. Legẽ uero eorũ: & penetralium uela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

¶ Capitulum. XXXVIII.

IN iudæã uero legatus missus Locilius Bassus suscepto a Cereali Vitelliano militum magistro castellum quidẽ Herodiõ ab incolẽtibus sibi sociauit. Post aũt omni manu militari collecta. multi aũt in ptes diuisi erãt. & legione decima bellũ inferre macherũtis statuit. Valde enĩ necessariũ uidebat id excidi castellũ ne multos sui munimĩe ad defectionem inuitaret. Nam & salutis spẽ habitatoribus certã & aggredientibus hæsitationẽ atq; formidinẽ natura loci præstare maxĩe poterat. Nam ipsum quidẽ qđ muro cinctũ est saxosus est collis in ꝓcerã altitudinẽ surgens: & ob hoc etiã capi difficilis uideret: sed ne uel accedi posse eo natura excogitarat: quæ uallibus eũ ex omni pte uallauerat: quarũ altitudo oculis cõpræhendi nõ posset: nec transire erat facile: nec agestu ulla rõne cõpleri possibile. nã ea q̃ ab occidente sita erat uallis. lx. stadiis distẽditur: unde Asphaltidis lacus ei limitẽ facit. Ex hoc uero tractu ipse macherus altissimo uertice supereminet. a septẽtrione aũt & meridie ualles magnitudine quidẽ supradicta uincuntur. similiter uero sunt inextricabiles. Ad conatũ uero eius uallis quæ ab oriente est altitudo non minor centum cubitis inuenitur. Monte uero ex aduerso macherũti posito terminatur. Ea loci natura ꝓspecta rex Alexãder primitus ĩ eo castellũ cõmuniuit: qđ postea Gabinius bello cum aristobolo gesto deposuit. Herodi autẽ regnanti oĩbus locis dignior cura uisa est & cõstructione tutissima ꝓpter arabũ precipue uicinitatẽ. Nãq; opportune situs est eorũ fines ꝓspectans. Magno ergo locũ muro amplexus ac turribus ciuitatẽ illic fecit incolis unde ĩ arcẽ ipsam ferebant ascensum. Quin & ipsum uerticẽ rursus ædificauerat: turresq; in angulis. clx. cubitis erexerat. In medio autẽ ambitu regiã struxerat magnitudine simul habitationũ & pulchritudĩe locupletẽ. Multas uero cisternas recipiendis aquis abundæq; suppeditãtibus locis maxime idoneis fecerat: ueluti cũ natura certaret: ut quod illa situ loci inexpugnabile fecerat: ipse manu instructis munitionibus suparet. Insuper enĩ & sagittarũ multitudinẽ machinarũq; reposuit: & omnem apparatũ excogitauit qui habitatoribus posset magnæ obsidionis præstare cõtẽptũ. Erat autẽ in ipsa regia ruta mirabilis magnitudinis: nullo enĩ caryce uel celsitudine uel magnitudine uinceba tur. Ferebãt aũt eã ex Herodis tẽporibus ꝓueuerasse: mansissetq; ulterius ꝓfecto: sed ab iudæis q̃ locum cœperant excisa est. Vallis aũt qua ciuitas a pte septẽtrionali cingit quidã locus Babras appellabatur: ubi radix in eodẽ noĩe gignit quæ flãme quidẽ assimilis est colore. circa uesperã uero ueluti iubare fulgurãs accedentibus eã quæ euellere cupientibus facilis non est: sed tãdiu refugit nec prius manet quã siquis urinã muliebrẽ uel menstrũ sanguinẽ sup eã fuderit. Quĩ etiam tunc siquis eã tetigerit mors certa est: nisi forte illã ipsam radicẽ ferat de manu pendentem. Capitur ãt alio quoq; modo sine periculo qui talis est. Totam eã circũfodiunt ita ut minimũ ex radice terra sit conditum. Deinde ab ea religant canem illoq; sequi eũ a quo religatus est cupiẽte radix quidẽ facile euellitur: canis uero continuo moritur: tanquã eius uice a quo herba tolleda erat traditus. Nullus enĩ postea accipientibus metus est. tantis autem periculis ꝓpter unã uim capi eam opere precium est. Nãq; uocantur dæmonia pessimorũ hominum spiritus uiuis imersa eosq; necantia quibus subuentum non fuerit. Hæc cito etiã si tantũmodo offerat ægrotantibus abigit. Fluunt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum multum inter se sapore diuersi. Alii nanq; amari sunt: aliis nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidæ aquæ ortus non solum in humilioribus locis fontes alternos habent: sed quod amplius quis miretur in proximo. Etenim quædam spelunca cernitur non quidem alte caua: saxo autem imminente protecta. Super hoc ueluti duæ mammæ iter se paululum distantes. Et altera quidem frigidissimum fontem: altera calidissimũ fundit. Qui mixti lauacrum suauissimum præbent: multisq; morbis ac uitiis salutare: maxime uero neruorũ curatiõi cõueniẽs: hẽtq; idẽ locus metalla fulfuris & alumĩs. Bassus aũt cõtẽplatus undiq; regionẽ ualle oriẽtali repletã expugnatiõe aggredi statuit: opusq; ĩchoauit ꝓperãs agerem q̃plurimũ extollere faciléq; per eum obsidionem facere. Qui uero intus fuerant depræhensi ab

externis ſegregati iudæi illos quidem coegere inane uulgus eſſe exiſtimantes inferiorem obſeruare ciuitatē ac pericula priores excipere: ſuperius uero caſtellū ipſi occupatū tenebāt: & propter munitionis firmitatē: & ut ſaluti ſuæ conſulerent. Impetraturos enim ſe ueniam opinabātur ſi locum tradidiſſent romanis. Prius aūt ſpem uolebāt experiendo obſidionis declinandæ conuincere, iudæiq; alacri animo in dies ſingulos excurſus habebant & cum his quos ſors obtuliſſet cōſertis manibus multi quidē moriebantur multoſq; romanos interficiebant: ſemp aūt utriuſque plus ex tēpore uictoria captabaē: iudæis quidē ſi incautiores aggrederenē: in aggere aūt poſiti ſi improuiſum excurſum eoꝝ bene ſepti armis exciperent. Sed non erat finis obſidionis futurus. Rex aūt quædā fortuitu geſta inopinatā caſtelli tradendi neceſitatē iudæis impoſuerat, inter obſeſſos iuuenis ex audacia ferox eſt & manu ſtrennuus eleazarus noīe. is autē fuerat & incurſibus nobilis multos aggredi aggreſſumq; phibere obſeruans: etiam impræliis ſemper grauiterq; rōanos afficiens: audaciaq; ſua ſocios proſequens: impetum quidem facilem his: periculo aūt uacuū diſceſſum afficiebat nouiſſimus recedendo, itaq; diſcreto quodā die pugna progreſſa ex utraque parte ipſe tanquā deſpiciens omnes exiſtimans neminem tūc hoſtium prælium exceptuꝝ extra portam remanſit: & in muro ſtantes alloquebatur tutamen illoꝝ attendens. Hanc aūt oportunitatem uidit quidam ex caſtris romanoꝝ ægyptius nomīe rufus: & quod nemo ſperaſſet impetu facto cum ipſis eum armis repente correptum cum hoc uiſo ſtantes in muro ſtupor teneret i caſtra romanoꝝ traduxit. Poſtquā uero dux nundum præcepit extendi & in aperto conſtitutū ut ex ciuitate conſpiceretur cædi uerberibus uehementer iudæos confugit caſus adoleſcentis uniuerſaq; ciuitas infletu erat: & queſtibus: unius uiri clade perculſa. Id ubi baſſus animaduertit conſiliorum aduerſus hoſtes hoc principium ſumpſit: eorumq; miſerationem augere cupiens q̄tenus coacti pro eius ſalute caſtelli traditionem facerent: quod ſperauit adeptus eſt. Nam ipſe quidem uelut mox eleazarum ſuſpenſurus crucem defigi iuſſit. Ea uero cōſpecta maior caſtellanos dolor inuaſit: & ululando querebātur intolerabilē eſſe calamitatē uociferantes. Tunc igitur eleazarus eos orabat: ne uel ſe deſpicerent: mortem miſerrimā ſe ſubituꝝ ſibiq; ipſis ſaluti præberent: poſtquā iam ſubacti omnes romanoꝝ uiribus ac fortunæ concederent, illi aūt & eius ſermone fracti & quod multi intus pro eo precabantur: ex magna enim & populoſa propinquitate genus ducebat: & cōtra igeniū ſuū miſericordia uicti ſunt. Et quibuſdā celeriter miſſis colloquebantur caſtelli traditionē facere petētes ac reddito ſibi eleazaro ſine metu dimitti. Cum autē his accenſus eſſet dux romanoꝝ multitudo ciuitatis inferioris inita ſeparatī cū iudæis cognita pactione ipſi clam nocte aufugere ſtatuere. Cum uero portas aperuiſſent ab his qui deditionē promiſerant ad baſſū nuncius uenit: ſiue inuidia ſalutis eoꝝ ſiue formidine ne eoꝝ fuge cauſas ipſi præſtarent. Sed fortiſſimi quidē fugientiū qui præceſſerāt euaſere. Reliquoꝝ aūt uiri quidē mille ſeptingenti perēpti ſunt: mulierculæ uero & pueri in ſeruitiū ducti. ſponſiones autē cū his qui caſtellum dedidere habitas: baſſus cōſeruandas eē ratus & ipſos dimiſit: & Eleazarum reddidit.

¶ Capitulum. XXXIX.

His aūt adminiſtratis in ſaltū qui appellaē larden ducere properabat exercitū: multi enim illuc cōgregati eē nunciabanē: qui pridē tpe obſidionis ex Hieroſolymis & Macherūthe profugerāt. Ergo cū ad locū ueniſſet neq; falſum fuiſſe nunciū reperiſſet. primo quidem oēm locū cū equitibus cingit: ut ſiquis iudæoꝝ conatus fuiſſet euadere: fugiendi p̄ equites copiā non haberet. Pedites aūt ſiluā iuſſit cædere ne inde cōfugerent. Hoc mō ad neceſſitatem adducti ſunt fortiter aliquid faciendi uelut ex audaci certamine fortaſſe fugam etiam repperirent. Itaq; ſimul uniuerſi & cū clamore īpetu facto in eos a qbus cincti fuerāt irruūt. Illi aūt fortiter excipiebant multaq; his audacia illis cōtentōe uſis: diu quidē prælīū factū eſt. Nō aūt ſimilis euēit finis pugnæ certātibus. Nam rōanoꝝ quidē. xii. tantū cōtigit occūbere neq; multos fautiari. Iudæoꝝ uero ex illo p̄lio nullus euaſit. Sed cū non eſſent pauciores tribus milibus p̄ſtrati ſunt oēs: eorūque dux ludas Giari filius: de quo ſupra meminimus q̄ ordini cuidā præpoſitus cū hieroſolyma obſideretur: quibus demerſus fuerat cloacis latēter effugit.

¶ Cap. XL.

Eodem uero tempore Cæſar etiam ad Liberium maximum ſcripſit, erat autē procurator: ut omnē terram uenderet iudæorum. Nec enim ciuitatem in ea condidit propria ſeruās & p̄riam ſuam. Solis uero octingentis militibus illic relictis locum dedit quem īcolerēt: qui uocātur Amaſia, diſtat autem ab hieroſolymis. xxx. ſtadiis. Stipendium uero ubicunq; degerent iudæis induxit binas drachmas ſingulis annis deferre in capitoliū iuſſit: ita ut ante hæc hieroſolymorum templo pendebant: & res quidem iudæorum illo tempore hunc ſtatū habebant.

¶ Capitulum. XLI.

NAm uero quarto anno Veſpaſiano adminiſtrante imperium cõtigit Cõmagenem regem Antiochum in maximas clades cum tota domo ĩcurrere ex cauſa huiuſmõi Cennius petus qui tũc Syriã adminiſtrabat ſiue re uera ſeu ꝓpter inimicitias antiochi certũ non ualde patefactũ eſt.litteras ad Cæſarẽ miſit.Antiochũ dicẽs deficere ab romanis cũ Epiphane filio decreuiſſe: pactis habitis cũ rege parthoꝝ: ꝓptereaq; debere illos antecapere:ne ſi priores nouas res adorti eſſent:totũ romanorũ imperiũ bello perturbarent.Nõ erat aũt Cæſar huiuſmodi nunciũ ad ſe perlatum neglecturus.nam uicinitas regũ maiore negocium prouidentia dignũ eſſe faciebat.Samoſata enim Commagene maxĩa ciuitas iuxta Euphratẽ ſita eſt ut eſſet parthis:eo náq; id cogitauere facilimus trãſitus:tutũ aũt receptaculũ.fide igit̃ habita & ptãte ſibi pmiſſa ut ageret qđ expedire uideret̃:negligẽdũ nõ putauit. Subito tamẽ Antiocho eiuſq; ſociis nihil opinãtibus in cõmagenã ingreſſus eſt ex legionibus quidẽ ſextã ducẽs:& in ſup quoſdã cuneos alaſq; equitũ.Habebat aũt auxilio reges terræ quidẽ quæ chalchaica uocat̃ Ariſtobolum eius aũt fratrẽ Maſadamũ.Introitus aũt illis ſine certamine:q; nemo indigenaꝝ máus ualebat opponere.Antiochus enĩ inſpato perculſus nuncio bellũ quidẽ contra romanos ne cogitatione concepit.Decreuit aũt toto regno in eo quo erat tractu relicto cum coniuge ac liberis egredi.Hoc ſe romanis purum ab ea ſuſpitione quæ ſibi ingeretur probaturꝝ eſſe ratus.Progreſſuſq; de ciuitate.cxxx.ꝑpe modum ſtadiis in campo tabernaculum ponit.Petus aũt in Samoſata qui eam capeſſerent mittit:&ꝑ eos ciuitatem tenebat. Ipſe uero cum alio milite in Antiochũ ire tendebat.Non tamẽ rex uel ipſa neceſſitate adductus eſt aduerſum romanos aliquid belli cõgerere.Sed fortunam queſtus quiduis pati ſuſtinebat.Adoleſcentibus aũt belliq; peritis uiq; corporis præſtantibus filiis eius non erat facile in calamitate ſine pugna durare. Itaq; ad uirtutẽ ſe conferunt Epiphanes & Callẽnicus.Vehementi aũt pugna per totã diem habita inſigni fortitudine demonſtrati ſunt:nullaq; parte ſuaꝝ uirium diminuta diſcedunt. Antiocho uero neq; pugna hoc modo peracta manere domi tolerabile uidebatur:ſed abducta coniuge cum filiabus in ciliciam fugit:atq; hoc facto militum ſuorum animos fregit .Nam ueluti deſperato ab eo regno defecere:& ad romanos ſe tranſtulere:omniumq; erat deſperatio.Ergo priuſquã penitus deſtituerentur auxiliis epiphani cum cæteris ſeruare ſe ex hoſtibus erat neceſſarium. Fiũtq; omnes equites decem qui cum his una tranſgreſſi ſunt flumen euphraten:hinc iam ſine metu profecti cum ad bologeſen parthorum regem ueniſſent:nõ quaſi fugitiui deſpecti ſunt: ſed adhuc fortunam priſtinam retinentes omni honore dignati ſunt.Antiochum uero ubi tharſum ciliciæ uenit miſſo hecatontarcho petus uinctum romam tranſmiſit. Veſpaſianus autem ita regem ad ſe deduci non paſſus eſt:dignius eſſe ratus ueteris amicitiæ habere rationẽ:quã belli occaſionem inexorabilem iracundiam obſeruare.Itaq; iubet ei iter agenti auferri uincula interm̃iſſaq; interim profectione Romam apud lacedemõiam degere:magnos uero ei pecuniæ redditus præbet:ut nõ mõ copioſe ſed etiam regie uictum haberet. His epiphanes & cæteri cognitis qui patri ante metuebant magna cura & inextricabili animos relaxarunt:& ipſi quoq; ſpem reconciliandi cum cæſare concepere.Cum autẽ etiam bologeſſus de his ſcripſiſſet ad cæſarem nec enim quãuis feliciter agerent:extra romanum uiuere patiebanrur imperium:& cum cæſar his manſuete facultatẽ dediſſet:romam uenerunt. Patre autem ad eos ex lacedemone ſtatim aduecto com omni honore his haberetur ibi manſere.

¶Capitulum.XLII.

HAlanorum autem natio quod quidem ſcithæ ſunt iuxta flumẽ tanain & meotides paludes ſedes habentes iam quodã loco memorauimus. His uero temporibus inito cõcolloquuntur.Nanq; is eſt illius tranſitus dominus:quem rex alexander ita fecerat ut portis ferreis clauderetur.Aditu aũt ſibi præbito uniuerſi nihil ſuſpicantibus medis incumbũt: eorumq; fines populoſos omnigenũq; pecorum plenus diripiebant: cum reſiſtere nullus auderet. Nam qui regnum eius terræ obtinebat Pacorus metu percuſſus indifficiliora loca refugiens cæteris quidem bonis omnibus ceſſerat:uix autem ab illis coniugem ac concubinas captas datis centum talentis redemerat.Summa ergo facultate ſine pugna prædabundi & uſq; ad armeniam uaſtantes omnia proceſſere.Eius autem rex tyridatis erat. Quĩ cum his obuius bello conflixiſſet:non multum abfuit quo uiuus in illa acie caperetur. Procul enim quidam miſſo laqueo circũdatum tracturus fuerat niſi celeriter gladio rupiſſet laqueum atque ita fugiſſet.illi autem pugna multo magis efferati terram quidem depopulati ſũt: magnã uero hominũ multitudinẽ aliãque ducentes prædam exutroq; regno ad ſua domicilia redire.

¶Capitulum.XLIII.

Apud iudæam uero mortuo basso flauius siluius in administratione succedit. Et aliam quidem terram bello subactam uidens unum autē adhuc rebelle superesse castellum omni quæ in illis locis habebatur manu collecta aduersus id militem mouit. Nomen est autem castello mesada. Princeps uero sicariorum a quibus fuerat occupatum erat uir præpotens eleazarus ex origine iudæ: qui non paucis iudæis persuaserat, ut ante diximus ne professionem facerent quando censor cyrinus in iudæam directus est. Tunc enim se sicarios uocauere: qui romanis dicto audientes esse nollent: omniq; modo his quasi hostibus utebantur. deripiendo quidem & circumagendo eorum bona: ignem uero dominus iniiciendo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebant: qui pugna etiam petendam iudæorum libertatē tanta ignauia perdidissent: magisq; se optare si romanis seruitium spopondissent. Erat aūt id plane causatio & crudelitas atq; auaritiæ dicebatur obtentu: manifeste autem rebus effectum est. Nam idem illi & defectionis sotii fuerunt & bellū cum romanis cōiter susceperē. Causa uero peior illorum in eos facta est: & cum mentita prior eoꝝ refelleretur occasio peius tractabant eos qui nequitiæ suæ iustis assertionibus exprobrarent. Fuit enim quodāmodo illud tempus apud iudæos otium generum malitiæ fœcundissimum: ut nullum opus intermitteretur infectū: ne siquis excogitando fingere uoluisset haberet quo magis nouum aliquid inueniret: ita & priuatim & cōiter omēs unum erant: & exupare alium alius tam impietate quā iniquitate in proximos certabant. Potentes quidem multitudinem male tractando: multitudo uero ad interitū potentium properando: illis enim erat dominandi cupiditas: his aūt uim faciendi bonaq; locupletium diripiendi. Primo quidē Sicarii fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis auctores nullis neq; uerbo indicto ad iniuriam: neq; facto intentato ad exitium eoꝝ quibus insidiarentur penitus prætermisso. Verum & hos ioannes moderatiores esse demonstrauit. Non solum enim omnes interficiebat qui necessaria & profutura suaderent tanquā inimicissimos eiusq; modi maxime ciues tractans: sed etiam patriam malis plurimis cumulauit. Qualia facturus fuerat qui deum quoq; iam esset ausus impietate contemnere. Nam & mensa nefaria uescebatur: & legitimā patriam: quæ extremia uerat castimoniam ut iam sit minime mirum si mansuetudinis cōmunionem minime seruabit hominibus: qui dei pietatem furore contempserat. Rursus igitur Simon Gioræ quid mali non commisit: qua ue liberorum corporum iniuria temperauit: qui eum creauere tyrannum. Que ue ro eos amicitia: quæ ue cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit. Nam quæ alienos quidem male tractare inertis nequitiæ opus esse arbitrabantur. Clarissimam uero gloriam parere crudelitatem in familiarissimos existimabant. Horum furoris æmuli etiam idumei fuere: illi enim sceleratissimi peremptis pontificibus ne qua pars conseruaretur pietatis in deum: totū qd ex ciuitatis facie supererat abscidere summamq; per omnia iniustitiam induxerunt: in qua illud hominum genus qui zelotæ appellati sunt uiguit: qui nomen factis uerum probauerunt. Omne enim malitiæ facinus peremulati sunt. nullo inemulato: quod ante commissum memoriæ tradidit prætermisso quāuis nomen sibi ex bonorum æmulatione ꝛmposuissent: qui eos quos lædere propter effrenem sui naturam cauillādo fallebant qui maloꝝ quæ maxima essent bona ducebant. Ita q̄ debitum finē innuere merita illis pœna dei uoluntate decreta. Cuncta enim quæ natura hominis posset ferre supplicia in eos usq; ad extremum uitæ terminum congesta sunt quæ uariis perempti cruciatibus pertulere. Verum fortasse dixerit aliquis minora eos quā cōmisere perpessos: uerum his qui iuste ea paterentur hærebant. De illis aūt qui in eorum crudelitatem iciderunt non huius temporis pro merito conqueri. Rursum igitur ad eam narrationis partem redeam unde digressus sum.

Capitulum. XLIIII.

Venit aūt dux romanorum contra Eleazarum: & qui cum eo Mesadam tenebant Sicarios exercitum ducens: & fines quidem statim omnes obtinuit: præsidiis ubique locis opportunissimis collocatis. Castellum autem muro circundedit: ne quis obsessorum fugiendi facultatē haberet: ut que custodes ꝑseuerassent: ipse uero castris locum occupat ad obsidionem quidem idoneum: quem delegerat: qua parte castelli rupes monti proximo applicabātur. Cæterum difficilem ad copias utensilium: non solum enī commeatus ex lōginquo & cum labore iudæoꝝ maxīe portabātur: quibus hæc fuerat cura mādata: uerum etiā potus aliunde in castra ducebatur: quoniā in eo loco nullus fons proximus nascebatur. His aūt dispositis Siluius obsidionem agressus est: maxime molis ac laboris egentem propter castelli munitionem cuius natura huiusmodi est Saxum gyro non exiguum: & excelsum longitudine undique ab ruptis atque altis uallibus cingitur ex inuisibili super fundo habens scopulos: ipsæque omnium sunt animalium gressibus inaccessæ: nisi ꝙ duobus modis idem saxum indifficilem explicatur

aſcenſum. Eſt autem unum iter ab lacu Aſphalthide ad ſolis ortum: & alterum ab occidente ſa-
cilius ambulari. Vocatur autem unum coluber ex anguſtia crebriſq; flexibus capta ſimilitudie.
Quæ enim prominet rupes frangitur: ac ſæpe in ſe reuertens paulatim rurſum producit: uixq;
illo itinere gradiens promouet pedem. Nanq; mutanti ueſtigiũ neceſſe eſt pede altero niti. Eſt ãt
certa pernicies. Altitudo enĩ rupium utrinq; dehiſcit ut quæ horror quẽuis terrere audaciſſimũ
poſſit. Per eiuſmodi uiam cum. xxx. ſtadiis aſcendens quod reſtat uerticis eſt non in cautũ finẽ
coacti: ſed ut habeat in ſũmo planicie. In hac primus quidẽ ionathes pontifex caſtellũ ædificauit
& appellauit Meſadã. Poſt aũt Herodi magno ſtadio fuit loci illius ſtructio. Nam & murum per
oẽm eius gyrum erexit ſtadiorũ ſpatio. lx. & candido lapide factũ: & per. xii. altũ latũq; octo cubi
tis: & uigintiſeptẽ turres quinquagenis cubitis in eo ſtabant ex quibus aditus membra per oẽm
murum intus ædificata. Rex enĩ uerticem quo fœcundus omniq; planicie mollior eſſet cultu-
ræ deſtinauerat: ut ſi quando externorũ alimentorũ penuria contigiſſet: hanc quidẽ laborarent
qui ſalutẽ ſuam caſtello tradidiſſent. Quin & regiã ſibi ædificauerat ab occidentalis partis aſcẽ-
ſu intra mnia quidẽ arcis œpoſitã uergentẽ aũt ad ſeptentrionẽ. Regiæ uero murus erat magnus
ac firmiſſimus celſitudine quattuor ſexagenũ cubitorũ in angulis turres habebat. Membrorũ ãt
intus & porticũ: itẽq; balnearũ uaria erat & ſumptuoſa cõſtructio: colũnis quidẽ & ſingularibus
ſaxis undiq; ſubſtitutis. Parietibus aũt mẽbriſq; ſolida cõpage lapidum uariatis. Ad ſingula uero
habitacula & ſurſum: & circa regiam & ante turres multos magnoſq; puteos in ſcopulis excide-
rat: cuſtodes aquarũ tantã molitus abundantiã quantã qui fontibus uterent haberẽt. Foſſæ uero
iter ex regia in arcem ſummam ducebãt: quas foris nemo cernebat. Sed ne manifeſtæ quidẽ uiæ
facilem ſui uſum præbere hoſtibus poterant. Nam orientalis quidẽ uia natura eſt iacceſſa: ut ſu-
pra memorauimus. Occidẽtalẽ uero magna ĩ auguſtia poſita turri cõcluſit: quæ nõ minor mille
cubitorũ ſpatio ab arce diſtaret quã neq; tranſiri poſſe neq; capi facile uidebat. Inextricabilis ãt
quãuis licenter ambulantibus fuerat fabricata. Ita quidẽ aduerſus hoſtiles ĩpetus natura ſimul &
manu caſtellũ erat cõmunitum: intus aũt repoſiti apparatus magis & diuturnitatẽ & opulentiã
iuuare: nam & frumentum multum erat conditum: & quod in longum tempus ſufficere poſſet:
uinumq; multum & oleum: ſuperant cuiuſque leguminis fructus: & palmæ coaceruatæ. Cuncta
que repperit Eleazarus caſtello per dolum cum ſicariis occupato matura: nihilq; recẽs depoſitis
deteriora quãquã fere ex quo apparata ſunt ad excidium a romanis illatum. c. annorum tempus
agebatur. Quin etiam romani fructuum reliquias incorruptas offendere. Si quis autem cauſam
diuturnitatis auram eſſe exiſtimet: non errauerit q; arcis altitudine ab omni terrena ac fœtulen-
ta materia ſit remota: inuenta eſt autem omnigenum quoq; armorum multitudo ab rege condi
ta: quæ decem milibus uirorum ſufficerent: ferrumq; infectum necnon æris & plumbi materia:
quippe ut magnis de cauſis factum crederes apparatum. Aiunt enĩm Heroden idipſum caſtellũ
ſibi ad refugium parauiſſe duplex periculum inſuſpicantem: unum quidem ab iudæorũ populo
ne ſe depoſito illos qui antea reges fuerant ad principatum reduceret. Alterum uero maius atq;
atrocius ab regina ægypti Cleopatra. Hæc enim ſuam ſnĩam non celabat: ſed cum antonio ſæpe
uerba faciebat poſtulans heroden interfici: ſibi autem obſecrans regnum iudæorum donarii.
Et magis quis miraretur nondum eius imperio antonium paruiſſe male eius amore emancipa-
tum: quã non dominaturam ſperaſſet propter eiuſmodi metus herodes cõdita meſada in extre-
mum belli contra iudæos romanis opus dimiſit. Nam q; foris iam locum omnẽ muro cinxerat
dux romanorũ: ſicut ſupra diximus: ac ne quis effugeret diligentiſſime procurauerat: incipit ob-
ſidionem uno tantum loco reperto qui aggerum iactum poſſet excipere. Nam poſt eam turrim
quæ iter ab occidẽte quod ad regiam ſummumq; montem duceret præcludebat: erat quædam
continentia ſaxi uaſtior latitudine multumq; porrecta: celſitudine autem meſadæ trecentis cubi
tis inferior: quam Leucem appellabant: hinc igitur Siluius ut aſcendit ac tenuit aggerem apporta
re militibus iuſſit: illis autem alacri animo & magna manu operantibus ſolidus ad ducentos cu-
bitos erectus eſt tumultus. Verum neq; firma neq; ſufficiens machinis ferendis hæc menſura ui
debatur: ſed ſuper eũ tribunal cõſtrictis ſaxis ingentibus factũ eſt altum itemq; latũ cubitis quin
quaginta. Erat aũt aliarũ machinarum fabrica illis aſſimilis. Quas primo quidem Veſpaſianus
ad obſidiones poſtea uero Titus excogitauerat turriſq; quinquaginta cubitis effecta eſt: tota fer-
ro conſepta. Vnde multis baliſtarum tormentorumque iaculis romani cito eos reppulere qui
de muro pugnabant: & caput exerere prohibuere. Simul autem ingente etiam ariete fabricato
Siluius crebro murum pulſari iubet: ac uix quidem tamẽ aliquã eius deiicit partẽ interruptam.
Cito autẽ præuenere ſicarii muro intus altero conſtituto. Qui ne machinis quidem ſimile ali-
quid pateretur: mollis enim adhuc erat & impetus laxare uiolentiam poterat: hoc mõ cõſtructas

trabes proceritate magnas:& quæ ſectæ ſunt continentes compoſuere. Earum aũt ordines erãt duo ſimiles tantumq; diſtantes quatum eſſet muri latitudo & inter eos ambos replebant aggeris ſpatium.Nec uero creſcente cumulo terra defluueret aliis tranſuerſis trabibus quas in longitudinem poſuerant colligabant.Erat ergo illis quidem opus ædificio ſimile: ſed quod cædẽdi iferebantur machinarũ ictus euaneſcebant lutoq; ſubſidente ſtructiorem fabricam faciebant. Vbi hoc Siluius conſiderauit igni magis murum captũ iri putans multas quidẽ ardentes faces militibus intro iaculari præcepit: murus aũt quippe:ut maxima ex parte lignis cõſtructus ignem cito cõpræhendit:& uſq; ad imum ſui laxitate calefactus ingenti flamma colluxit.Incipiente quidem adhuc incendio ſpirans aquilo romanis erat horribilis auertens deſuper flammas in eos abigebat:& pœne machinas quaſi iam conflagraturas deſperauerant.Deinde flatu mutato ueluti diuina prouidentia excitatus auſter:multaq; ui contra obuios eas referẽs muro appulit:iamq; totus ardebat ex alto.Romani quidẽ cum dei uterentur auxilio ad caſtra læti digrediebantur decreto hoſtes luce aggredi:& nocte uigilias accuratiores facere ne quis eorũ clam ſubterfugeret.

Capitulum.XLV.

SEd neq; ipſe Eleazarus de fuga cogitabat:neq; alii cuiquã permiſſurus erat ut faceret Videns aũt murum igne conſumptũ:alium uero nullum ſalutis modum neq; uirtutis excogitans:ſed his quæ romani in ſe liberoſq; ſuos & coniuges facturi eſſent ſi uicciſſent ante oculos poſitis de oĩum morte conſilium cœpit:idq; ex præſentibus fortiſſimum ratus ualidioris animi ſotiis ueſperi congregatis talibus eos uerbis ad facinus iuitabat Cum olim uobis decretũ ſit uiri fortes neq; romanis neq; cuiquã alii ſeruire niſi deo: is enim ſolus eſt uerus & iuſtus deus hominum:ecce nũc tempus adeſt q; factis ueſtros probare animos iubeat.Nec igitur ipſi nos dehoneſtemus ante quidem ſeruitutẽ nec ſine periculo paſſi.Nunc aũt cum ſeruitute intolerabiles pœnas amplexi uiuemus ſub romãis futuri. Primi enĩ oĩum ab his defecimus:& nouiſſimi cũ his bellũ gerimus.Puto aũt & hanc nobis a deo gratiã datam:ut bene ac libere poſſimus mori quod aliis non euenit:præter ſpem paupertatis:nobis aũt certũ eſt orto die futurum excidiũ.Libera eſt aũt ſtrenua mortis condictio cũ affectibus:nec enĩ prohibere id hoſtes poſſunt:qui profecto nos optant uiuos abducere:neq; nos illos iã poſſumus ſuperare pugnando.Nam fortaſſe quidẽ abinitio ſtatĩ oportuit quãdo libertatẽ defendere cupiẽtibus oĩa & a nobiſipſis acerba peioraq; ab hoſtibus eueniebãt. De dei uoluntate cõiicere & ſcire q; amica ei quondã natio dãnata eſſet interitu:manens enĩ ꝓpitius uel ſaltẽ nobis leuiter ĩſenſus nunq; tantorum quidẽ hoĩum pernicie neglexiſſet:ſacratiſſimã uero urbẽ ſuã igni hoſtiũ excidioq; prodiſſet.Nos autẽ ſoli,ſ.ex omni genere iudæorũ ſperauimus ſeruata libertate ſupare tanquã nil in deum deliquiſſemus:nulliuſq; culpæ ꝓticipes fuiſſemus:qui alios quoq; docuimus. Itaq; uidetis quẽadmodũ nos uana ſpectaſſe redarguit fortiore nobis inſpatis rebus maloꝝ neceſſitate illata. Nec enĩ quicquã nobis caſtelli natura inexpugnabilis ꝓfuit ad ſalute:ſed & alimẽtorũ copiã. Sed armorũ multitudinẽ aliũq; hẽntes abundatiſſimũ apparatũ ipſo mãifeſtiſſime deo ĩpẽ ſalutis auferente ꝓdidimus.Ignis enĩ qui ferebaẽ in hoſtes inædificatũ a nobis murũ nõ ſponte reuerſus é Sed hæc multorũ ira ſunt criminũ:quæ furore capti contra gentiles auſi ſumus:pro qbus quæſo ne romãis iuictiſſimis pœnas:ſed per nos ipſos deo ꝓſtemus iſte aũt illis moderatiores ſunt:morientur enĩ coniuges iniuria uacuæ:liberi ſeruitutis expertes.Poſt illos aũt ipſi nobis honeſtã inuicem gratiã ꝓbeaus libertate ſeruata optĩa ſepultura.Prius tamẽ & pecunias & caſtellũ igni cõburamus.Merebunt enĩ romani certe ſcio ſi neq; corpora noſtra tenuerint:cõpendio caruerint. Alimenta ſola reliquemus; hæc enĩ nobis erũt teſtimonio mortuis:q; non penuria uicti ſumus: ſed ita ut ab initõ ſtatueramus morte ſeruituti ꝓtulimus.Hæc dicebat Eleazarus:ſed nõ ĩ eundẽ modũ præſentiũ ſnĩæ congruebant.Sed alii quidẽ ei obedire ꝑperabant:q̃ſi uoluntate repleban tur pulchrã eſſe morte exiſtimantes.Qui uero molliores erant coniugum ac familiarum ſuarũ miſericordia:uel etiam propius quenq; apertiſſimus deterrebat interitus alius alium intuens cõtrarium uoluntatis ſuæ motum lachrymis deſignabant. Quos cũ uidiſſet Eleazarus formidare ac magnitudinem conſilii animis frangi pertimuit: ne etiam qui fortiter dicta perceperunt effœminarent flentes ipſi ac deplorãtes. Ergo exhortationem non ĩtermiſit: ſed erectior multoq; repletus ſpiritu clariorem de immortalitate animæ orationẽ incipit magnaq; uſus exclamatiõe lachrymantes attentius expectans plurimum inquit opinione deceptus ſum:qui putarem uiros fortes ꝓ libertate certãtes mori bene male quã uiuere. Vos aũt nec cuilibet quidẽ homini quicq̃ neq; audacia neq; uirtute ꝓſtatis qui etiã magna mala effugituri morte timetis:cũ oporteret uos ſuper hoc neq; cunctari neq; expectare monitore.Olim enĩ & a primo ſenſu nos eruditos patriæ orationis & ſacræ maiorũq; noſtrorũ factis & animis cõfirmãdo ꝓſeuerabãt; qd uiuere hominis

est:non mori calamitas. Nam mors quidem libertatem animis præstat ad proprium purumque
locum eas dimittit ab omni clade futuras intactas. Donec autem mortali corpore iunctæ sunt.
unaq; malis eius implentur:quod ueri simile dicitur mortuæ sunt.Diuina enim cum mortali so-
cietas turpis est:multum quidem potest anima iuncta cum corpore:instrumentum enī facit suū
latenter id mouēs & ultra mortalem naturam gestis producens.Verumtamē cū pondere quo in
terram detrahitur:quodq; ab ea pendet absoluta propriū locum receperit: tunc beatā & undiq;
liberam participat fortitudinē:& humanis oculis:ut ipse deus inuisibilis manēs:nec enī cū est in
corpore cōspicit:nam & accedit occulte:neq; rursus cū recedit uidet unā quidē ipsa habens in-
corruptam naturā:corpori aūt causam præbens mutatiōis: nam quod anima attigerit hoc uiuit
atq; uiuet,unde uero digressa fuerit hoc marcidum moritur tantum īmortalitatis ei superabit.
Huius oīonis argumentū uobis sit somnus: in quo collectæ aīæ nunquā eas detrahēte corpore
iocundissimā quietē agunt.Cū deo uero ꝑ cognatiōe degētes ubiq; adsunt:ac multa futura præ-
dicunt.Cur igit mortē timere cōueniat:qui somni diligimus quietē?Quēadmodū aūt nō sit de-
mētissimū breuitatē uitæ sequētes sibimet iuidere perpetuā.Oportebat quidē nos domestica ī-
stitutione meditatos aliis esse exemplū ꝓmptæ uolūtatis ad mortē.Nā si ab alienigēis etiā rei fi-
des petenda sit: indoꝛ uideamus sapientes:qui sapientiā ꝓfitentur:illi enī cū sint boni uiri uitā
quidem tēpus quasi quoddā necessariū naturæ munus inuiti sustinent:ꝓperāt aūt hoīes corpo-
ribus soluere:nulloq; urgente neq; exagitante malo ꝓp īmortalis cōuersationis desiderū aliis q;
dem ꝑdicunt se esse abituros.Nec est qui ꝓhibeat quicquā: sed oēs fortunatissimos appellantes
eos ad familiares suos litteras mittūt.Ita certā ueraq; aīs eē inter se cōsuetudinē credidere.Alii āt
cū mandata perceperit:igni traditis corporibus ut īmaculata puraq; aīa secernatur paulati mo-
riunt.Facilius enī ad mortē illos amicissimi psequunt quā exteroꝛ hoīum quisquā suos ciues ī
longinquā pegrinationē ituros. Et se quidē ipsos deflent:illos aūt beatos dicunt q; īmortalitatis
ordinē iam recipiant.Non ergo uos pudebit si deterius indis sapiamus?ꝓpriaq; ignauia leges pa-
triasq; oībus hoībus æmulandæ uiderent inhonestē despiciamus:quāq; & si cōtraria nos a prin-
cipio instituisset eruditio: qđ ei summū bonū est hoībus uiuere:mors aūt calamitas attamen tē
pus nos adhortatur eā bono aīo & facile tolerare dei uoluntate:& necessario morituros. Olim
quātū enī apparet cōtra omnē iudæoꝛ genus hoc decretū posuit deus ut uita careremus q ea nō
eramus quēadmodū oportebat usuri.Nec ausim enī uobismetipsis ascribere:ne ue Romāis gra-
tificari q; nos oēs eoꝛ bellū,assumpserit.Non enī uiribus illoꝛ hæc accidere:sed cā fortior iter-
ueniens illis præstitit ut uincere uiderent.Quibus enī armis romanoꝛ pempti sunt qui cæsarē
incolebant iudæi?Ac ne defecturos quidē ab illis dum diē septimū celebrarent aggressa cæsariē-
sium multitudo:neq; manus referentes cū coniugibus ac liberis mactauerūt:ne uel ipsos erubu
ere rōanos,qui nos tantūmodo hostes q; defeceramus putabant. Sed dicet aliquis cæsariensibus
semper cū suæ citatis iudæis fuisse discordiā:tēpusq; nactos uetus odiū exupasse. Quid ergo de
scytopolitanis dicemus?Nobiscū enī illi ꝓp græcos bellū gerere ausi sunt:an nō cū ꝓpinquis no-
stris rōanos ulciscī. Multū igit his fides illoꝛ ac beniuolentia ꝓfuit:ac nō ab ipsis cū totis fami-
liis acerbissime trucidati sunt:ac ꝓ auxiliis gras eis reddere?Nam quæ illos a nobis pati ꝓhibue
re hæc passi sunt:uelut ea ipsi cōmittere uoluissent.Longū fit si uelī nunc sepatim de singulis di
cere.Nostis enī q; Syriæ ciuitatū nulla est quæ nō iudæos apud se habitāres occiderit nobis quā
romāos plus inimicos.Vbi etiā damasceni quom ne cām quidē probabilē cōfingere potuissent
ciuitatē suā cæde nefaria repleuere.xviii.milibus iudæoꝛ cum coniugibus ac familiis iugulatis.
Eoꝛ aūt multitudinē plagis in Aegypto peremptoꝛ.lx.miliū numeꝛ audiebamus excedere:illi
quidem fortasse in aliena terra cum nullum inuenissent hostis aduersariū ita sunt mortui.Om-
nibus aūt qui domi cū romanis bellū susciperent:nihil deerat eoꝛ quæ spem totā possent præ-
bere uictoriæ.Arma enī & muri & castelloꝛ inexpugnabiles fabricæ:atq; interriti spiritus ad pe
ricula pro libertate subeunda cunctos ad defectionē reddūt fortiores: sed hæc ad paucū tempus
cū sufficissent:seq; sustulissent maioꝛ maloꝛ extitere principiū.Oīa enī capta sūt:oīaq; hostibus
succubuerunt:uelut illoꝛ nobiliores causa uictoriæ:non ad eoꝛ salutem a quibus instructa fu-
erant apparata sunt. Et in prælio quidem mortuos beatos existimari oportet: repugnantes enī
& libertate non perdita periere. Eorum uero multitudinis quia a rōanis subiugati sunt quis nō
misereatur?quis ue nō antequā illa patiatur mori properet?Quoꝛ alii torti tāq; igne quā uerbe-
ribus excruciati periere:alii ferocissime a bestiis ad secūdū eoꝛ cibū seruati uiui sunt:illoꝛ q dē
miserrimi habendi sunt:qui ad hæc uiuunt qui sæpe mortem optantes non accipiant. Vbi est
autem illa magna ciuitas. Aut ubi est quæ totius gentis iudeæ metropolis fuit. Tantis qui-
dem murorum septis munitissima:tot uero ante muros castellis turriumque diiectis mœnibus

ruta bellique apparatum uix capiens:tot autem uirorum pro se pugnantiũ multitudinẽ cõtiens Quid nobis facta est:quæ deum habere incolam credebatur:radicitus ex fondamẽtis erepta est: solaq; eius monumenta restant eoꝝ a quibus excisa est:imposita reliquis castra.Senes uero infelices ad cineres templi assidẽt:& paucæ mulieres ad turpissimã pudoris iniuriam ab hostibus reseruatæ.Hæc secum reputans quisquã nostroꝝ aspicere solem durabit?etiã si uiuere sine periculo possit.Quis inimicus adeo patriæ?quis tam ibellis aut parcus animæ ut eũ non pœniteat hucusq; dixisse?Atq; utinam omnes fuissemus mortui priusquã illam sacrã ciuitatẽ hostiũ mãibus uideremus excindi priusquã tẽplum sanctum tanta ipietate funditus erui:sed quoniã spes nõ instrenua nos illexit:quasi forte poterimus pro ea hostes ulcisci:nunc aũt euanuit ac solos necessitate dereliquit.Mori bene properemus nostri metipsi misereamur:& coniugum liberoꝝ dũ nobis licet a nobisipsis misericordiam capere:ad mortẽ nanq; ipsi nati sumus:& quos ex nobis genuimus:eamq; fugere:ne fortissimi quidem possunt:iniuria uero & seruitus & uidere cõiuges ad turpitudinẽ duci cum liberis non est malum hoibus ex naturæ necessitate profectum: sed hæc sua timiditate perferunt qui ante mori cũ licuit noluere. Nos aũt multum freti fortitudine a romanis defecimus:& postremo nunc illis ad salutem hortantibus non paruimus.Cui igitur nõ est eoꝝ iracundia manifesta?sinos uiuos subiugare potuerint:miserandi quidem adolescentes erũt quoꝝ uires corporis ad multos sufficient cruciatus:miserãdi aũt prouectiores quoꝝ ætas clades ferre non poterit:uidebit alius coniugem abduci:alius manibus reuinctus uocem filii patrẽ implorantis exaudiet.Sed dum liberi sunt & gladios habent pulchrum ministerium nobis præbeant expertes seruitutis hostium:moriantur liberi cum filiis & coniugibus uita decedamus nobis leges præcipiunt:hæc nos coniuges & filii deprecantur:horum necessitatem deus misit his contraria romani uolunt:& ne quis nostrum ante excidiũ pereat timent.Festinemus igitur eis prosperata potiundi nostri uoluptate stuporem mortis admirationẽq; relinquere audaciæ.

¶Capitulum.XLVI.

HDhuc eũ orare cupientem oẽs interpellabãt:& effrenato quodam ipetu pleni ad opus incitabant:ac ueluti laruis exagitati alius aliũ antecapere cupiebat:hoc specimẽ esse fortitudinis:rectiq; cõsilii existimantes ne qs extremus remanere uideret tantus eos & coniugũ & filioꝝ & ꝑpriæ cædis amor iuasit.Sed nec id qđ aliquis putauerit cũ facinus accederet obtusi sunt:uerũ etiã seruare sententiã quã cũ dicta ꝑciperent habuerũt:propriũ quidẽ eaꝝq; effectum retinẽtibus cunctis:rõni uero cedẽtibus qa iã optie filiis cõsuluissent.Simul enĩ ualere uxoribus cũ amplexu dicebãt:ac liberos gremiis captos extremũ lachrymãtes osculabant. Et simul quidẽ manibus alienis iussa ꝑgentibus ualentes eas configebãt:malorũq; subditi hostibus passuri fuerant cogitationẽ habentes prosolatio necessitatis ad cædẽ. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus est. Cuncti aũt cõiunctissimos transfixere miseri qbus id necesse fuit:quibusq; filios atq; uxores occidere:maloꝝ oĩum uidebatur esse leuissimum.Igitur neq; hoꝝ iam factoꝝ dolorem tolerantes:& interfectos læsum existimantes si illis breuissimũ tẽpus ei superuiueret:cito quidẽ uniuersis bonis in unũ congestis ignẽ iniiciunt.Sorte uero ex numero suo decẽ lectis oĩum percusoribus uniuersi ẽt ꝑpter liberos ac coniuges ꝑstratas cõpositi:eosque cõplexi manibus cũ cõmunicauissent parato aniõ se imactandos præbebant infelicissimũ illud exhibentibus ministeriũ:isti aũt intrepide cunctis occisis eandẽ sortis legẽ in sua quoq; morte statuerũt:ut cui obtigisset nouẽ peremptis semet super eos occideret.Ita omnes sibi confidebant: quod neq; in audiendo neq; in sustinendo facinore præstaret alius alii.Et ad extremum cæteri quidem se neci suppo fuere.Vnus uero atque nouissimus circunspecta multitudine mortuorum:ne quis forte in multa cæde supereſſet qui suæ manus egeret:ubi cognouit omnes peremptos: ignem quidem imitit regiæ:uehementi uero manu toto per se transacto gladio iuxta suos affectus occubuit. Et illi quidem perierant nullam credẽtes animam ex numero suo romanis subditam reliquisse: latuit autem una mulier senior: & alia quædam Eleazari cognata plurimum doctrina sapientiaq; mulieribus præstãs. Et quinq; pueri per cuniculos:qui aquam sub terra potui ducebãt abditi:cũ alii cædibus occuparas mẽtes haberẽt:qui erãt noningẽti nũero:& sexaginta cũ mulieribus simul ac pueris.Hæc aũt calamitas acta est Aprilis mẽsis quintodecio die.Romani aũt adhuc pugnã expectantes mane desistunt & aggeribus scalaꝝ pontibus iunctis muros aggrediebantur. Cum uero hostium neminem uiderent:sed undiq; uersum acerbam solitudinẽ ignẽq; intus silentiũ quid factum esset coniicere non poterant: ad extremum uelut impellẽtes ictum arietis ululatum siqui dem forte prouocarent dederant.Clamorem autem sensere mulieres & ex cloacis emersæ factũ romanis ut erat indicarunt altera earum quemadmodum dicta uel gesta fuissent omnia narrante manifeste.Non tamen romani facile his uerbis adducebantur ausi magnitudinẽ ueri similem

non credentes.Ignem uero extinguere conabantur per quæ hanc uiam sectantes cito in regiam peruenere:conspectaq; multitudine mortuoꝝ non ut in hostibus gauisi sunt:sed consilii fortitudinem & obstinatum in tanto numero rebus ipsis contemptum mortis admirabantur.

¶Capitulum.XLVII.

DIusmodi autem peracto excidio in castello quidem præsidium dux reliquit:ipse uero cum exercitu cæsarem profectus est. Nec enim quisquã supererat in illis regionibus hostium:sed iam tota iudæa belli fuerat longinquitate subuersa: multisq; suorũ etiam procul incolentibus sensim perturbationis periculum exhibuerat. Nam & cum alexandriã ægypti ciuitatẽ postea contigit multos iudeoꝝ perire.His enĩ qui ex factione sicariorum illuc eflugere potuerunt non satis erat saluos esse:uerum & illic nouas res conabantẽ ut libertatem defenderent:& romanos quidem nihil se meliores putarent:deum uero solum dominum dicerent.Cum aũt quidã is iudæoꝝ non ignobiles aduersarentur: illos quidẽ mactauere:aliis quidem instabant ad defectionẽ eos rogantes.Eoꝝ aũt uidentes confidentiam principes seniorum iam cohibere tutum sibi non esse arbitrabantur: sed congregatis oĩbus in congregationem iudæis sicarioꝝ temeritatem publicabant:illos oĩum maloꝝ causam esse demonstrãtes: & nunc aiebant eos q; nec sic fugissent certam spem salutis habituri uiderentur:a romanis enim cognitos statim esse perituros proprias calamitates explere. Ipsis aũt qui nullius fuissent eorum delicti participes cauendum esse ab eoꝝ exitio:& multitudinẽ precabantur ut illoꝝ causa romanis ipsoꝝ traditione satisfacerent.His dictis prospecta periculi magnitudine paruere:multoque impetu sicarios aggressi corripuere:quoꝝ sexcẽti quidẽ statim capti sunt. Qui uero in ægyptũ ac Thebas qui in illo tractu erant elapsi sunt non multo post compræhensi reducti sunt: quoꝝ nonẽ q duritia siue confidentia siue pertinacia uoluntatis sit dicenda nõ obstupescat. Omni enĩ genere tormentoꝝ & uexatione corpoꝝ in eos excogitata ob hoc solũmodo ut cæsarẽ dominũ faterentur:nemo cessit neq; dicere uelle uisus est: sed omnes ille necessitates ualidioreẽ sententiã conseruarẽ tanquã brutis corporibus non animis etiã cruciatus ignemq; susciperẽt: maxie uero puerorũ ætas miraculo spectãtium fuit. Nec enim uel eoꝝ quisquã cõmotus ut dominũ cæsarẽ nominaret:usq; adeo corpoꝝ infirmitatẽ uis audaciæ supabat.

¶Capitulum.XLVIII.

LVpus tunc Alexandriam rector administrabat:& de hoc ad cæsarem motu uelociter retulit.Ille aũt inquietum iudæoꝝ circa res nouas studium cauendum esse existimãs ac ueritus ne rursus in unum congregarentur:& quosdã sibi adiungant præcepit Lupo ut templum iudæoꝝ quod esset apud Thannis quæ sic appellatur ciuitatẽ destrueret:hæc aũt in Aegypto.Quæ ob hanc causam & coli cœpit:& nomen sumpsit.

¶Capitulum.XLIX.

ONias Simonis filius unus ex pontificibus ex hierosolymis fugatus Antiocho rege Syriæ cum iudæis bellum gerentẽ Alexandriam uenit:& aptolomæo suscipitur humanissime propterea q; antiocho erat inimicus:ait se gentem iudeoꝝ eius auxilio sociaturum si dictis suis obtemperassent.Cum aũt rex ea quæ possent fieri annuisset rogauit ut ĩ aliqua parte ægypti templum sibi ædificare permitteret:& more patrio deum colere. Ita enim & antiochum magis odiosum iudæis qui templum apud hierosolymã uastauisset: ipsique beniuolentiores fore eosque multos ad eos religionis diligentia colligendos. Paruit his ptolomæus eiq; locũ dedit centũ & octuaginta stadiis a Mẽphi distantem.Heliopolitanus aũt ille tractus dicitur:ubi castello fabricato Onias templum quidẽ dissimile ab eo quod est in hierosolymis:turrim aũt simile instruxit ingentibus saxis sexaginta cubitis erectã. Areæ aũt fabricã secundum patriam imitatus est:& donariis similiter exornauit præter candelabri confectionẽ:candelabra enim non fecit:sed informatũ aureũ lignum tanquã iubare in luce radiante de aurea catæna suspendit.Totum uero circa templum spatium structo latere circũdedit saxeas portas habẽte:concessit autẽ rex etiã multum agri modũ ac pecuniæ redditus:ut & sacerdotibus esset copia ad multa quæ dei cultus desideraret:nõ tamen hæc Onias sana uoluntate faciebat sed erat ei cõtentio cum iudæis apud Hierosolymam degentibus propter fugæ memorem iracundiam. Et hoc templo ædificato arbitrabatur ad id oẽm ab hierosolymis multitudinem reuocatuꝝ. Fuerat aũt olim prædictio quædam annis noningentis septuaginta. Esaiasq; prædixerat huius templi futuram in ægypto constructiõem a quodam uiro iudæo:templũ quidẽ ita fuerat ædificatũ.

¶Capitulum.L.

LVpus aũt rector Alexandriæ suseeptis litteris imperatoris cũ ad templum aduenisset nõnullis ablatis donariis tẽplum claudit.Postmodũ Lupo mortuo Paulinus qui eius

poteſtati ſucceſſit:nec̃ donariorum quicq̃ reliquit:uehemẽter enim ſacerdotibus comminatus eſt niſi omnia protuliſſent:nec̃ ad templũ religionis cauſa adire uolentes admiſit:ſed clauſis foribus ita inacceſſum fecit ut ne ueſtigiũ quidẽ diuini cultus in eo reſideret.Tempus autẽ fluxerat uſq̃ clauſum templum ex quo fuerat conditum anni.ccc.xxxiii.

¶Capitulum.LI.

AVdacia uero ſicariorũ ueluti moribus quædã etiã ea quæ circũ Cyrenẽ oppida erant contigerat.Elapſus.n. ad eos Ionathes homo nequiſſimus:& arte geneciarius non paucis imperitorũ ut ſe attenderẽt pſuaſit:perduxitq̃ in ſolitudines cum ſigna umbrarũ imagines ſe polliceretur aſcendere:& alios quidem hæc agendo atq̃ fallendo latebat. Dignitate uero præſtantes cyrenẽ ſiue iudeorũ apparatum eius & profectionem pentapolitanæ Lybiæ rectori catullo pronunciant.Ille aũt equitibus ac peditibus miſſis ĩermes facile cõpræhẽdit:& magna quidẽ pars mãibus interiit.Nõnulli aũt uiui capti ad catullũ perducti ſunt.Auctor autẽ conſilii Ionathes tunc quidẽ potuit effugere:multũ uero ac diligenter p oẽs quæſitus regiones incidit:adductus eſt ad catullũ ſibi quidẽ moram pœnæ moliebatur catullus aũt iniquitatis õbuit occaſionẽ:nã ipſe quidẽ locupletiſſimos iudæorũ falſo inſimulans auctores ſibi huius consilii fuiſſe dicebat.Catullus aũt criminationes alacri animo ſuſcipiebat:remq̃ delatã multimode incumulabat.Tragicis etiã uerbis exaggerans:ut & ipſe quoddã bellũ iudæorũ patraſſe uideret: quodq̃ hoc atrocius eſt præter credendi facultatẽ etiã doctor erat calumniandi Sicarios.Deniq̃ cum uidiſſet iudoærum aliquẽ Alexandrum nomine:cui iamdudum infenſus odium publicaue rat etiam uxore eius.Berenice criminationibus implicata.hos quidem priores occidit. Deinde omẽs ſimul pecũiarũ copiis eximios cria ſimul milia trucidauit.Et hæc ſecure facere arbitrabat: quod eorum patrimonia redditibus cæſaris ſotiabat.Ne uero uel alibi degentiũ quiſquã iudæorum eius iniuſtitiam confutaret:etiam longius mendacium propagauit ac ionathæ nonnulliſq̃ aliis qui cõpræhenſi fuerant perſuadet nouarum rerum accuſationẽ uiris inferre probatiſſimis iudæorum apud Alexandriam Romãq̃ degentium.Horum autem qui per inſidias accuſati ſũt: unus erat Ioſippus qui hæc ſcripſit. Nõ tamẽ catullo factio:ita ut ſperauerat:ceſſit.Nam Romã quidem Ionathen cæteroſq̃ uinctos ducens finemq̃ arbitrabatur eſſe quæſtionis apud ſe:ac per illam conflatam calumniam.Veſpaſianus autem rem ſuſpicatus ueritatem requirebat cognitiõe non iure hominibus accuſationem illatam:illos quidem Titi ſtudio criminibus ſoluit : merito uero pœnam in ionathen ſtatuit.Prius enim uerberatus exuſtus eſt, Catullo autem tũc quidem ob lenitatem principum obtigit ne quid ampliusrepræhenſibile experiretur.Non multo autem poſt multiplici morbo & inſanabili correptus acerbiſſime liberatus eſt:non corporis tantũ cruciatum ſuſtines:ſed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enim expaueſcebat & crebro uidebat ſibi inſtantes umbras eorum quos peremerat & clamitabat.Cunq̃ ſe tenere non poſſet exiliebat ſtratis tanq̃ tormentis ſibi & flammis adhibitis.Hoc autem ſemper multũ proficiente malo extiſq̃ defluentibus ac in teſtinis exhauſtis:ita eſt mortuus:nulla re alia minus diuinæ prouidentiæ factus iudicio quam q̃ nequiſſimus ulciſcatur.

¶Capitulum.LII.

HIc nobis eſt finis hiſtoriæ:quã promiſimus nos cum omni ueritate tradituros cognoſcere cupientibus quemadmodum hoc bellum romanis ita geſtum eſt cum iudæis: & qualiter ſit quidem expoſitum lecturis ut dicant relinquatur. De ueritate autem confidẽter dicere nõ pigebit q̃ eam ſolã per omnia quæ ſcripſi habuerim cõiecturã.

De bello Iudaico explicit feliciter Ioſephi Mathahtie filii hebrei genere ſacerdotis ex hieroſolymis de antiquitate iudæorum contra Appionem grãmaticum alexandrinum.

SVfficienter ut arbitror & per libros antiquitatum opulẽtiſſime uirorũ Epaphrodite legẽtibus eos aperui de noſtro genere iudæorum: quia & uetuſtiſſimũ eſt & primã cõſcientiã propriam habuit: quicq̃ milia enĩ annorum numerum hiſtoriã continentẽ ex noſtris ſacris libris græco ſermone cõſcripſi.Quoniã uero multos uideo reſpiciẽtes blaſphemiã quorundam inſane prolatam:& ea quæ a me de antiquitate cõſcripta ſunt non credentes:putantes mendacium noſtrum ſit genus:eo q̃ nulla memoria apud græcorum nobiles hiſtoriographos digni ſũt habiti noſtri maiores.Pro omnibus his arbitratus ſum oportere me breuiter hæc dicta conſcribere:& derogantium quidem ueſanum ſpontaneũq̃

increpare mendaciū:aliorum uero ignorantiā pariter emendare:uniuersosq; de nostra antiquitate qui scilicet ueritatē amplectuntur edocere. Vtar aūt in meis dictis testibus eis; qui de omni antiquitate apud græcos fide digni sunt iudicandi:eos autē q blaspheme de nobis atq; fallaciter conscripsere aliqua per semetipsos conuicta indubitanter ostendam. Conabor etiā causas exponere propter quas nō multi in græcis historiis gentis nostræ fecere memoriā:necnon & eos quidem nobis nequaquā scribere uoluerunt nescientibus aut nescire simulantibus indicabo. Primitus itaq; satis admiror eos qui existimant oportere de rebus antiquis græcis tantummodo fidem habere & ab eis consulendā esse ueritatis integritatē. Nobis autē & aliis hominibus non esse credendū. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniōes inspicere:sed ex ipsis rebus iustitiam ponderare. Omnia siquidē græcoꝝ noua & herius:ut ita dicam:nuper facta cognoui. Et hæc fabricas ciuitatū & adinuētiones artiū conscriptionesq; legū cunctarumq; regū iunior apud eos est historiæ diligentia conscribenda. Apud ægyptios autē atq; Chaldeos & phœnicas:desino enī nos illis cōnumerare sicut ipsi fatentur:res gestæ antiquissimā & permanentem habēt memoriæ traditionē. Nam & locis omnes inhabitant quæ nequaquam aeris corruptioni subiaceant. Et multam prouidentiam habuere:ut nihil horum quæ apud eos agūtur sine memoria linquerentur:sed in publicis conscriptionibus semper a uiris sapientissimis dicerentur. Græcorum uero regionem innumeræ corruptiones inuasere:rerum memoriam delentes. Qui aūt nouas constituentes conuersationes omniū se præesse credidere. Sciant quia etiam sero & uix naturā potuere agnoscere litterarū. Nam antiquissimū eaꝝ usum habuisse creduntur a phœnicibus:& a cadmo se didicisse gloriantur. Sed neq; illo tempore poterit aliquis demonstrare seruatā conscriptionē neq; in tēplis:neq; in publicis anathematibus:quando etiam de troianis rebus ubi tot annis militatū est. Postea multa quæstio atq; contentio facta est:utrū litteris usi sunt. Et magis ueritas obtinuit eo q; usus modernaꝝ litteraꝝ illis fuisset incognitus. Cōstat aūt quoniā apud græcos nulla inuenit absolute conscriptio poemate Homeri uetustior. Et hunc etiā post bella troiana fuisse manifestū est. Et ante neq; hūc litteris suū poema reliqsse; sed cantibus memoria reseruatū:postea fuisse cōpositū & ꝓpterea multā ī eo cōspexi dissonātiā. Qui aūt historias apud eos conscribere tentauer̄.i.hi q Circadamū milesiū & acusilaus argiuus: & post hunc quicūq; alii fuisse referunt. Paululum tēpus persicā apud hellanicū militiā ꝓcesser̄. Sed eos etiā qui de cælestibus & diuinis primitus apud græcos philosophati : idem pherecidem Syrum & Pythagoram & thalet̄ oēs concorditer confitentur. Aegyptiorum & chaldeoꝝ fuisse discipulos:& breuiter conscripsisse quæ a græcis omniū antiquissima iudicātur:ita uix ea credāt ab illis fuisse conscripta. Quomodo ergo nō est irrationabile:ut tali factu uegetentur græci tanquam soli sciant uetera:& ueritatē eorum sub scrupulositate de antiquis nō ab ipsis conscriptoribus facillime discant:quia neq; firmiter scientes aliquid cōscripsere:sed q; unusquisq; opinatus est hoc studuit explanare. Vnde etiā libris suis alterutros arguūt:& ualde cōtraria ex rebus eisdē nō piget edicere. Sed ego uidebor ne potioribus eē superfluū si explanare uoluero:quantis quidē locis hellanicus ab agesilao de genealogiis discrepat:& in quantis herodotum corrigit acusilaus. Aut quomodo ephorus quidem hellanicū in plurimis ostendit esse mendacē. Ephorum uero timeus:Timeum qui post illū fuere. Herodotū uero cuncti:sed neq; de singulis cum antiocho & philisto aut callia timeus concordare dignatus est. Neq; rursus de atticis hi qui attidas cōscripserunt:aut de argolicis:qui de argis historiam protulere:alterutros cōsecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibusq; rebus:quando de militia persica & his quæ in ea sunt gesta:tantum uiri probatissimi discordasse noscūtur. In multis autem etiā thucydides tanquā fallax accusatur:licet scrupulosissimam secundū se historiam conscripsisse uideatur. Causæ uero huius dissonantiæ multæ forsan & aliæ quærere uolentibus apparebūt. Ego uero duabus quas dicturus sum maximam huius summā diuersitatis ascribo. Et quidē primū dico eam quæ mihi ꝓprior eē uidetur. Id est eo quod ab initio nō fuerit studiū apud græcos publicas de his quæ semper agūt proferre conscriptiones. Hoc etenī præcipue & erroré & potestatē mentiendi posteris uetus aliquid uolentibus scriptitare concessit. Non enim solummodo apud alios græcos publica conscriptio est neglecta. Sed neq; apud ipsos Athenienses quos terrigenas esse dicunt:disciplinæq; cultores aliquid huiusmodi reperitur. Sed publicaꝝ litterarum antiquissimas esse dicunt leges:quæ a dracone eis ex phœnicibus sūt conscriptæ ante modicum tempus tyrannidis Pisistrati. De arcadibus autem in antiquitate gloriantibus quid oportet dici? Vix enim isti & postea litteris eruditi sunt. Cum ergo cōscriptō nulla ꝓponeret̄ q & discere uolētibus edoceret:& mētientes argueret: multa inter alterutros conscriptores discordia generata est. Quoniā qui ad pscribendū se præparabant nō studiū ueritatis exhibuerūt. Licet hæc ,pmissio semp habeat̄ in promptu:sed uerboꝝ

magis habere prolationem maximã. Et quẽadmodum laudari se in hoc super alios estimarẽt: ad hoc potius semetipsos aptabãt. Aliqui uero ad fabulas sunt conuersi. Aliqui autem ad gratiã aut ciuitates laudantes: aut reges. Alii semetipsos ad accusandas causas aut conscriptores tradidere. In hoc se forte probabiles æstimantes & oĩno hoc agẽtes quod historiæ nimis aduersum est. Veræ siquidem historiæ indicium est: si eisdem rebus omnes eadem dicant atq; conscribãt. Hi uero cũ quædã aliter cõscriberent q̃ alii tunc se putabãt oĩum ueratiores ostendi. Qua ꝓpter causas qdẽ uerborum & caliditatis eorum cedere nos græcis oportet. Non aũt de antiqua historiæ ueritate & maxime de rebus propriæ uniuscuiusq; prouintiæ. Quoniã uero Aegyptios & babylonios ex longissimis olim temporibus circa conscriptiones diligentia fuit: quando sacerdotibus erat iniũctum & circa eas ipsi philosophabantur. chaldei uero apud Babylonios: & quia præcipue græcis immixti usi sunt phœnicis litteris circa dispẽsatiões uitæ: & cõmuniũ operum traditionẽ. Dum consentiant omnes tacendum hoc puto. De nostris uero progenitoribus quia eandẽ quã ꝑdicti habuerunt in conscriptionibus solicitudinẽ desino dicere: etiam potiorẽ põtificibus & ꝓphetis hoc imperantes. Et quia usq; ad nostra tẽpora cũ multa integritate seruatũ est: si oportet audentius etiã seruabitur. Conabor breuiter edocere: non enĩ solummõ ab initio probatissimos uiros & inde placatione præparatos ad hæc exercenda constituerunt. Sed quatenus etiã genus sacerdotum sine permixtione purumq; consisteret prouiderũt. Oportet enĩ eũ qui sacerdotiũ habiturus est ex eiusdẽ gentis nasci muliere: & neq; ad pecunias & neq; ad honores inspicere. Et de hoc per antiquam lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solũ in ipsa iudæa: sed ubicunq; nostri generis cõstitutio reperitur: etiã ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotum: hoc est in ægypto & Babylonia & quocunq; terrarum orbe quilibet de sacerdotum genere sunt dispersi. Mittunt enim in hierosolymam conscribẽtes a patre nomen nuptiæ: & antiquoꝝ progenitorum quicunq; huius rei testimonia præbuere. Si autem bella proueniãt sicut iam crebro factum est. Dum antiochus epiphanes ad nostram uenisset regionem & pompeius magnus: & Quintilius uarus: & præcipue nostris gesta temporibus: tũc hi qui de sacerdotibus supersunt: ex antiquis litteris iterum noua conficiunt & probant mulieres quæ relíquũtur. Non enim ad captiuas accedunt alienigenarum consortia formidantes. Indicium uero integritatis hoc maximum est: quia pontifices apud nos a duobus milibus annis denominati filii a patre cõscripti sũt. His autem qui prædicti sunt si quid ꝑuaricentur interdicitur: ne uel ad altare accedant: uel alia sanctificatione fungantur. Recte siquidẽ potius autem necárie: cum neq; conscribendi potestas omnibus data: neq; alia sit in discretione discordia. Sed solummõ prophetis antiquissima quidẽ & ueterrima secundum inspirationẽ factã a deo cognoscentibus. Alia uero secundũ se sicuti sũt facti palam conscribentibus infiniti libri non sunt apud nos discordãtes & sibimet repugnãtes: sed solummodo duo &. xx. libri habentes temporis totius conscriptionẽ: quorum iuste fides admittitur. Horum ergo quinq; quidẽ sunt Moyseos qui natiuitates cotinent: & humanæ generationis traditionem habẽt usq; ad eius mortẽ. Hoc tempus de tribus milibus annis paululum minus est. A morte uero Moyseos usq; ad Artaxerxẽ persarum regẽ qui fuit post Xerxem: prophetæ post Moysen: & quæ secũdũ eos sunt gesta conscripserũt in. xiii. libris. Reliqui uero. iiii. hymnos in deum: & uitæ humanæ noscuntur pignora cõtinere. Ab artaxerxe uero usq; ad nostrum tempus singula quidem conscripta non tamen priori simili fide sunt: habita eo quod nõ fuerit certa succeſſio prophetarum. Palã nanq; est ipsis operibus quẽadmodũ nos propriis litteris credimus: tãto nãq; seculo iã ꝑterito neq; addicere quicq̃ aliqs nec auferre nec trãsformare ꝑsũpsit. Omnibus enĩ insertũ est mox & prima generatione iudæis hæc diuina dogmata nominare: & in his utiq; permanere. Et propterea si oporteat mori libenter. Iam itaq; multi captiuorũ frequẽter tormentis affecti sunt: & mortes uarias in theatris sustinuere: ne ullum uerbum contra leges admitterent aut conscriptiones habitas uiolarẽt. Qui græcorum aliquid tale perpessus est? quãdo neq; fortuitam sustinere læsionẽ uolunt: licet omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hæc esse putant secundum conscribentium uoluntates exposita. Et hoc iuste etiã de antiquis sapiunt quoniam aliquos nunc quoq; uident præsumentes de his rebus conscribere quibus neq; ipsi interfuere: neq; credere scientibus aquiescunt. Deniq; de bello quod apud nos contigit nup: quidam historias cõscribentes ædiderunt. Dum neq; ad ea loca uenerint: neq; ĩ proximo rerum gestarum fuerint. Sed ex auditu quædam pauca cõponentes impudenter semetipsos uidentur hi storiæ nomine iactitare. Ego uero & ex omni bello: & quæ ibi particulariter gesta sunt ueram descriptionem feci: dum ipe rebus omnibus ĩterfuerim. Dux etenim apud nos galyleorum erã: donec fuit defendendi facultas. Contigit aũt ut caperet a romanis: & habentes me Vespasianus & Titus ĩ custodia uniuersa semper inspicere faciebãt: primo qdẽ uinctus: postea uero solutus cũ

Tito ab alexãdria proeter obſeſſionem Hieroſolymoꝝ directus ſum:eo tempore nihil eſt geſtũ
q̃ meam potuiſſet latere noticiam.Nam uidens romanorum exercitum uniuerſa ſub diligentia
deſcribebam.Et ea quæ nuntiabantur ab his qui ſemetipſos tradebant:ego ſolus integrius itelli-
gens diſponebam. Deinde romæ tempus uacationis habens:omni iam negotio præparato uſus
aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam græcam rerum eruditionẽ exhibui.Tantaq;
mihi ſecuritas affuit ueritatis ut primos omnium imperatores belli Veſpaſianum & Titum te-
ſtes non expoſcerẽ.Primum nãq; illis obtuli libros:& poſt illos multis quidem romanorum qui
bellis interfuere plurimis uero noſtrorum eos etiam uenũdaui: qui græca ſapientia uidebantur
imbuti:quorum eſt iulius Archelaus.Herodes honeſtiſſimus & ipſe admirabilis rex Agrippa.Iſti
ſiquidem uniuerſi teſtimonium perhibuere:quia ueritatem diligens excolui:non reprimens for-
ſitan aut tacens:ſi quid geſtorum per ignorantiam aut per gratiam commutaui:aut prætermiſi.
Quidam uero praui homines derogare meæ hiſtoriæ ſunt conati tanquam in ſcholis adoleſcẽ-
tium propoſitum exercentes:& accuſationis inſpiratæ atq; detractionis faciẽtes opus:cum opor
teat illud ſciri:quia quod conuenit promittentem aliis rerum ueracium traditionẽ.Ipſum prius
hæc noſce certiſſime:aut rebus geſtis adherendo:aut ab ſcientibus cunſulendo.Quod ego præ
cipue circa utrumq; me credo feciſſe negocium.Antiquitatis nanq; libros ſicuti dixi ex uolumi-
nibus ſacris interpretatus ſum:cum eſſem genere ſacerdos:& participarem illarum ſapiam litte-
rarum.Hiſtoriam uero pelli conſcripſi multarum quidem actionum ipſe operator:plurmorum
uero inſpector exiſtens:& omnino eorum quæ dicta uel geſta ſunt nihil ignorans. Quomodo
ergo non procaces quilibet exiſtimabit eos qui aduerſum me nituntur de ueritate contendere?
Qui licet imperatorum commenta legiſſe dicuntur:nõ tamen noſtrorum repugnantium rebus
interfuere.De rebus itaq; neceſſariã feci deſcriptionẽ ſignificare uolens facultatẽ eoꝝ qui hiſto-
riam ſcribere cõpromittunt. Et ſufficiẽter ſicuti reor palã faciũt:qa cõſcriptio reꝝ apud Barba-
ros potius ſolẽnior q̃ apud græcos eſt.Volo paululũ primitus diſputare aduerſus eos qui cõten-
dũt nouellã eẽ noſtrã cõuerſationẽ eo q̃ nihil de nobis:ut aiũt illi:dictũ ſit a cõſcriptoribus græ
cis.Deinde teſtimonia antiquitatis ex alioꝝ lr̃is exhibebo:& eos qui noſtro blaſphemaant gene
ri:ualde ipſi rõe blaſphemare monſtrabo.Nos igitur neq; regiõem maritimã hitamus:neq; mer
cimoniis cõgaudemus neq; per hoc alterutris pegrinationibus fatigamur.Sed quidẽ noſtræ ci-
uitates ,pcul a mari poſitæ regionẽq; uberrimam poſſidẽtes. In ea aſſidue laboramus præcipue
circa filiorum nutrimenta ſtudentes legumq; cuſtodiam & traditionem pietatis totius opus ui-
tæ neccãrium iudicamus. Cum adſit igitur his quæ prædica ſunt conuerſationi noſtræ etiam ui
ta remotior. Nihil fuit in antiquis temporibus quod faceret nobis permixtionẽ græcorum ſi-
cut Aegyptiis mercimonia quæ ab eis reiiciuntur:& ad eos rurſus introducuntur.Et iterum ha
bitatoribus phœniciæ maritimæ ſtudentibus circa contractus atq; negocia amore pecuniæ re-
quiſita:Sed neq; latrocinia ſicut quidam alii uacuare:aut amplius habere concupiſcentes patres
noſtri ad bella conuerſi ſunt licet regio noſtra multa milia uirorum fortium poſſideret.Phœni-
ces ergo propter negocia ad Græcorum prouinciam nauigantes repente ſunt agniti:& per illos
ægyptii & omnes a quibus ad græcos honorem deuehebant immenſa maria proſcindẽtes.Medi
uero poſtea atq; perſæ palam in aſia regnauerunt:& uſq; ad alteram epirum perſæ militauerunt.
Thraces autem propter uicinitatem & Scytiam ab his qui pontum nauigãt cogniti ſunt:& om-
nino uniuerſa iuxta mare:uel orientale uel heſperiũ habitantes aliquid cõſcribere uolẽtibus co-
gniti facti ſunt.qui uero ſuperius habitabant:& procul a mari multis ſunt temporibus ignorati.
Et hoc apparet etiam circa Europam contigiſſe:quando de romanorum ciuitate tam longo tẽ-
pore adepta poteſtate tantaſq; cauſas belli cõficiente. Neq; herodotus neq; Hhucydides:nec ul-
lus qui fuit cum iſtis fecit aliquam mentionem.Sed ſero tãdem & uix ad græcos potuit eorum.
De galathis enim & hyberis ſic ignorauere hi qui putantur ſubtiliſſimi conſcriptores: quorum
eſt ephorus:& unam ciuitatem eſſe arbitraretur hyberas. Qui tantam partem heſperiæ terræ
noſcuntur inhabitare. Et neq; mores eorum qui fiunt apud eos uel qui dicuntur tanquam ſic
utentibus referre præſumunt.Cauſa uero ignorantiæ ueritatis eſt:eo q̃ procul abeſſent. Vt autẽ
falſa con ſcriberent:eoq; uellent uideri aliquid amplius ab aliis retuliſſe.Quomodo ergo mirari
decet ſi neque noſtra gens plurimis erat certa:neque ad ſcribendum de ſe aliquam dedit occaſio
nem:& ita conſtituta procul a mari & ita conuerſi deliberans. Pone igitur nos argumento uti
uelle græcorum. quia non eſt genus eorum antiquum eo q̃ neq; in noſtris uoluminibus de eis
ſit aliquid dictum. Non ne omnino deridebunt cauſas huiuſmodi a me probatas:& teſtes uici-
næ regionis adducunt antiquitatis ſuæ. Igitur ego hoc conabor efficere. Aegiptiis & phœnici-
bus præcipue teſtibus utar:cum nullus eorum potuerit tanquam falſum accuſare teſtimonium.

Et uidentur maxime circa nos inimici in communi quidem omnes ægyptii & phœnicum uero Tyrii. De chaldeis autem nequaquam hoc dicere potero: quoniam & generis nostri principes constituti sunt & propter cognationem in conscriptionibus suis meminere iudæorum. Cum uero fidem de his præbuero: & blasphemias falsas ostendero: tunc etiam Græcorum conscripto res memorabo: qui iudæorum fecere memoriam: ut neq; huiusmodi occasio relinquatur in iudæis nobis faciendæ contentionis. Inchoabo autem primitus a litteris Aegyptiorum quas non arbitrantur commendare quæ nostra sunt. Manethon itaq; genere uir Aegyptiorum græca disciplina participatus sicuti palam est: scripsit enim uoce helladica paternæ religionis historiam ex sacris sicut ait ipse interpretatus libris frequenter arguit herodotum ī Aegyptiacis ignoratione mentium. Ipse quidem Manethon in secundo Aegyptiacorum hæc de nobis scripsit. Ponam uero etiam sermonum eius tanquam testimonii iure prolatum honorabile nomen sub hoc: nescio quomodo deus inspirauit: & præter spem ex partibus orientalibus homines genere ignobiles adepta fiducia in prouintia Castrametati sunt. Et facile ac sine bello eam potenterq; cœperunt: & principes eius alligantes: de cætero ciuitates crudeliter incendere: & deorum templa uertere. Circa omnes uero prouintiales inimicissime usi sunt alios quidem perimentes: aliorum uero & filios & cōiuges ad seruitia redigentes: nouissime uero & unum regē ex se fecere: cui nomē erat sualitis: hic in menfidem ueniens superiorem inferioremque prouitiam diuidens castra in opportunis relinquens locis. Maxime etiam partes muniuit orientales prospiciens: quoniam asiri aliquando plus ualentes erant desideraturi regnum eum inuadere. Inuenies autem in Nomo to suati ciuitatem opportunissimam positam quidem ad orientem Buliastitis fluminisquæ appellabatur a quadam antiqua theologia euaris. Hanc fabricatus est & muris maximis communiuit: collocās ibi multitudinē armatorum usque ad ducenta quadraginta milia uirorum eam custodientium. Hic autem messis tempore ueniebat tam ut frumenta meteret & mercedes exolueret: quam ut armatos pro terrore extraneorum diligenter excitaret. Qui cum regnasset decemnouem annis uita priuatus est. Post hunc autem regnauit alter quattuor &. xl. annis Beon nomine. Post quem alter apachas sex &. xxx. annis & mensibus septem. Deinde & aposis unum & sexaginta: & Samnas quinquaginta & mense uno. Post autem omnes Ases nouem &. xl. & mensibus duobus. Et isti quidem sex apud eos fuere primi reges debellantes semper & maxime Aegypti radicem amputare cupientes. Vocabatur autem omne genus eorum Sesos: hoc est reges pastores: secundum sed enim sacrarum linguarum regem significat. Sos uero pastorem siue pastores secundum sermonem communis eloquii: & tantum compositum inuenitur. Hyesos quidam uero dicunt eos Arabas esse. In aliis autem exemplaribns non reges significari comperi per appellationem Hyc: sed e diuerso captiuos declarari neque pastores. Hyc enim rursus ægyptiaca lingua: & hac quando pingui sono profertur captiuos apertos significat: & hoc potius uerisimile mihi uidetur: & historiæ antiquæ conueniēs. Hos ergo quos prædiximus reges: & eos qui pastores uocabantur: & qui ex eis fuere obtinuisse Aegyptum ait annis. xi. & quingentis. Post hæc autem regum thebaidis & alterius Aegypti factam dicit super pastores inuasionem & bellum maximum & longæuum eis illatum. Sub rege uero cui nomen erat Alis fragmutos uictos dicit pastores: & alteram quidem uniuersam Aegyptum perdidisse. Inclusos autem in locum habentem mensuram terræ ulnarum undecim milium. Cui loco nomen est Auarim. Hunc Manethon dicit omem maximo muro atq; robustissimo circumdedisse pastores: quatenus & omnem possessionem munitam haberent simul & prædam suam. Filium uero aliis fragmathoseos thumnosim dicit. Conatum quidem eos per obsessionem capere & fortiter cum quadringentis. lxxx. milibus armatorum eorum muris excubuisse. Cum uero obsessionem desperasset: pacta cum eis fecisse ut ægyptum relinquentes quo uellent innoxi omnes abirent. Illos uero his promissionibus impetratis cum omni domo & possessionibus nō minus ducenta. xl. milia numero ex ægypto per desertum ī Syriam iter egisse & metuentes assyriorum potentiam: tunc enim illi Asiam obtinebant in terra quæ nunc iudæa uocitatur ciuitatem ædificasse: quæ tantis millibus hominum sufficere potuisset: eamq; hierosolymam uocitasse. In alio uero quodam libro Aegyptiacorum Manethon hanc ipsam gentem. i. qui uocabantur pastores in sacris suorum libris captiuos a scriptos rectissime dixit. Nam antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat: & pascualem habentes uitam uocabātur ita pastores. Sed & captiui non irrarionabiliter ab ægyptiis sūt: quoniam progenitor noster ioseph dixit ad regem ægyptiorum se esse captiuū: & fratres in ægyptum posterius euocauit rege præcipiente. Sed de his quidem in aliis examinationem subtilius faciemus. Nunc autem huius antiquitatis producam testes ægyptios rursumque quomodo se habeant uerba manethonis circa ordinem temporum aperte describam sic enim ait. Postquam

egreſſus eſt ex ægypto populus paſtorum ad hieroſolymam : expulſor eorum rex themulis regnauit poſt hæc annis:xxv.& menſibus.iiii.& defunctus eſt. Aſſumpſit regnum filius Chrebron annis.xiii.huius autem Amenoſis annis.xxi.& menſibus.ix. Miſris autem.xii.& menſibus nouem.Miſranthuſis.xxv.& menſibus.x.Et muſis autem nouem & menſibns octo. Amenoſis uero.xxx.& menſibus.x.Orus uero.xxx.ſex & menſibus quinque. huius autem filia Acenchies xii.& menſe uno.Rathotis uero frater nouem.Acencheridis autem.xii.menſes.iii. Armes uero iiii.& menſe uno.Armeſis autem unum & menſes.iiii.Armeſiſmianus uero ſexagitaſex & méſes ii.Amenoſis.xix.& menſes ſex.Sedhoſſis autem equeſtrem & nauale uirtuté habens fratré quidé Armen procuratorem ægypti conſtituit:& omnem ei aliam regalem cõtulit poteſtatem:tantũmodo autem diademate uti prohibuit:& ne reginam matrem filiorum opprimeret imperauit & ut abſtineret etiam ab aliis regalibus concubinis. Ipſe uero ad cyprum & phœnicẽ & rurſus contra Aſſyrios atq; medos caſtrametatus uniuerſos quidem alios ferro alios ſine bello terrore magno uirtutis ſibimet ſubiugauit.His uero felicitatibus eleuatus confidentius incedebat:oriẽtales urbes ac prouintias ſubuertendo:multoque tempore procedente Armes qui in Aegypto fuerat derelictus omnia contraria quæ eum frater agere monuerat ſine timore faciebat.Nam & reginam uiolenter abiecit:& aliis concubinis ſine parcitate iugiter miſcebatur:ſuaſuſque ab amicis utebatur:& diademate:& rebellabat fratri.Is uero qui cõſtitutus erat ſup ſacra Aegyptia ſcribens librum Sedhoſſi direxit:& cuncta ſignificans:& quia rebellaret ei ſuus frater Armes. Qui repente ad Peluſium deſtinauit:& proprium tenuit regnum. Prouintia uero uocata eſt ex eius nomine Aegyptus.Dicit enim quia cethos Aegyptus uocabatur. Armes autem frater eius Danaus.Hæc equidem Manethon.In palam uero eſt ex prædictis annis tempore computato: quia hi qui uocabantur paſtores id eſt noſtri progenitores ex ægypto liberati:ante tres & nonaginta atque trecentos annos hanc prouintiam inhabitaure quam Danaus ad agros accederet:licet hũc antiquiſſimum Argiui eſſe confidant.Duas igitur res Manethon maximas pro nobis Aegyptiis litteris proteſtatus eſt:primam quidem quia aliunde ad Aegyptum:Deinde greſſus eorum exinde ita temporibus antiquiſſimum:ut pœne mille annis bellum præcedat iliacum. In his autem in quibus Manethon non ægypti litteris:ſed ſicut ipſe confeſſus eſt ex fabulis quorundam ſine nomine quodam adiecto poſtea perticulariter hæc redarguam oſtendens ea ſine ueriſimilitudie eſſe mendacia.Sed uolo ab iſtis rurſus migrare ad ea quæ apud phœnicas de noſtro genere conſcripta:& eorum teſtimonio declarata ſunt.Itaq; apud Tyrios multorum annorum publicæ litteræ:& conſcriptiones diligentiſſime cuſtoditæ ex his quæ apud eos facta & inuicem geſta noſcuntur:quæ tamen memoria digna ſunt.Inter hæc ergo conſcriptum eſt: quia in hieroſolymis ædificatum eſt templum a Solomone rege ante annos pœne.c.xliii.& menſes octo quam Tyrii carthaginem charcedonam fabricauere.Deſcripta uero eſt apud illos conſtructio templi noſtri. Ironius enim Tyriorum rex amicus erat regis noſtri Solomonis paternis amicitiis ei deuinctus. Is ergo munificentiam ſuam exhibens ad claritatem fabricæ præbuit Solomoni auri quidem xx.& centum talenta.Incidenſque pulcherrimam ſiluam in monte qui Libanus nuncupatur ad cameram deſtinauit ei.Quem redonauit quidem Solomon aliis quidem multis rebus ſed etiam terra Galyleæ regionis quæ Zabulon uocatur.Præcipue autem eos ad amicitias ſapientiæ concupiſcentia conuocauit.propoſitiones enim ſoluendas alterutris dirigebant:& melior in his ſolomodo erat:& in aliis ſapientior apparebat.Hactenus uero ſeruantur apud tyrios epiſtolæ multæ quas illi ſcripſere ad inuicem:pro qua re liber eſt a me compoſitus litterarum a tyris directarum unde etiam teſtem producam dionem:quia apud phœnicum hiſtorias integerrime approbatus eſt.Igitur in phœnicis hiſtoricis hoc modo ſcribit. Abibalo moriente filius eius ironius regnauit:hæc partes orientales ciuitatis ampliauit & urbem potiorem fecit & olympii iouis templum deſtruens terreæ coequans locum medium mœnibus urbis adiunxit:& aureis anathematibus exornauit.Aſcendens autem in lybanum ſiluas incidit ad templorum ædificationem. Regem uero hieroſolymorum ſolomonem miſiſſe dicũt ad ironium quædam enygmata: & popoiciſſe ab eo ſolutionem adiiciens:ut qui non poſſet diſcernere pecunia ſoluenti perſolueret.Confeſſuſque ironium nõ ſe poſſe perſoluere propoſitas queſtiones & multas pro expenſis faciendis pecunias condemnatum.Deinde ad demonum quẽdam uirum tyrium propoſitas ſoluiſſe queſtiones:ipſumque alias propoſuiſſe:quas ſi non ſolueret ſolomodo multas rurſus pecunias ironio regi conferret. Dyon igitur hoc modo de prædictis teſtimonium perhibuit nobis. Sed poſt hunc producam quoq; Menandrum Epheſium.Is enim ſingulorum regũ actus conſcripſit apud græcos & Barbaros ſtudẽs ex prouincialibus uniuſcuiuſq; loci litteris hiſtoriæ ueritatem panderere.Scribens enim de his qui in Tyro regnauere:& deinde ueniens ad ironiũ Regẽ ſic ait.

Moriente uero Abíbalo ſucceſſit in eius regno filius eius irõius qui uixit ãnis.xxxiiii.hic ſtatuit locum ualde latiſſimum aureamq; columnam iouis in templo repoſuit; & ad ſiluam lignorum proficiſcens abſcidit de monte qui Libanus appellatur ligna cedrina ad tegmina facienda templorum. Defouenſq; antiquiora tmepla fanum ædificauit Herculis. Fecit erectiorem menſe peritio: caſtraq; mouit aduerſus Tyticeos minime tributa reddentes. Quos etiam ſubdẽs ſibimet denuo remeauit .Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis qui ſemper parabolas ſuperabt: quas ſolomodo Hieroſolymorum rex deſtinabat: ſupputatur uero tempus ab hoc rege uſq; ad cõſtructionem carchedonis hoc modo. Moriente ironio ſucceſſit in eius regno. Balbazerus filius. Qui cum uixiſſet annis quadraginta tribus ſeptem regnauit annis. Poſt hunc Abdatratus filius cum uixiſſet annis.xx.regnauit nouem: hunc filii nutricis eius.iiii.peremere. Quorum ſenior Metuſaſtartus filius leaſtrati regnauit. Qui cum uixiſſet annis.xliiii.regnauit annis.xii. Poſt hunc frater eius Aſtarimus: & hic uiuens annis.iiii.&.l.regnauit annis nouem: & peremptus eſt a fratre pellethe: qui ſuſcipiens regnum menſibus imperauit octo: cum uixiſſet ánis.l. Hunc peremit Ythobalus Aſtarte ſacerdos: qui cum uixiſſet annis quadraginta octo: regnauit annis.xxxii. huic ſucceſſit badezodus filius. Qui cum uixiſſet annis quadraginta quinque regnauit ſex Huic ſucceſſor factus eſt Mettinus filius: qui cum uixiſſet triginta duobus nouem regnauit annis. Huic ſucceſſor fuit Pigmalion: qui annos egit in ſua uita quinquaginta ſex ex quibus.xl.tenuit principatum. Huius regni anno ſeptimo ſoror Dido in Lybia ciuitatem ædificauit Carchedonam. Colligitur etiam tempus a regno ironi uſq; ad ædificationem carchedonis annorum centum quinquaginta quinque: & menſium octo. Quam uero duodecimo anno huius regni in Hieroſolymis ædificatum eſt templum. Fit ab ædificatione templi uſq; ad conſtructionem carchedonis tempus annorum C.xliii.menſium octo. Teſtimonio ſiquidem phœnicum quid amplius oportet apponi? Cernit ipſa ueritas fortiter approbata & multo clarius apparet: quoniam præcedit conſtructionem templi progenitorum noſtrorum ad prouintiam hanc aduentus. Cum enim eam uniuerſam bello tenuiſſent: tunc autem templum ædificare cœpere: & hæc a perte ex litteris ſacris etiam a me in antiquitate mãifeſta ſunt. Nunc itaq; ſunt dicenda ea quæ apud chaldeos noſcuntur eſſe conſcripta: & de nobis ad hiſtoriam ſunt delata. Quæ multam habens concordiam cum noſtris uolumnibus etiam de aliis rebus. Teſtis autem horum eſt Beroſus uir genere quidem chaldeus: notus aũt eis qui doctrinæ eruditionicq; congaudent. Quoniam de aſtronomia: & de chaldeorum philoſophia ipſe græcas conſcriptiones expoſuit. Igitur Beroſus antiquiſſimus ſecutus hiſtorias de facto diluuii: & hominum in ea corruptione ſicuti mos eſt ita conſcripſit. Simul & de arca in qua generis noſtri princeps erutus eſt: deuecta ſcilicet ea in ſummitate montium Armeniorum. Deinde ſcribens eos qui ex noe progeniti ſunt: & tempus eorum adiiciens uſque ad Nabulaſſarum peruenit Babyloniorum & chaldeorum regem: & huius actiones exponens ait. Quemadmodum miſit in ægyptum ad noſtram terram filium ſuum Nabuchodonoſor cum multa potentia: qui dum rebellantes eos inueniſſet omnes ſuo ſubiecit imperio: & templum in hieroſolymis concremauit: cunctumq; generis noſtri populum auferens migrauit in Babylonem. Vnde ciuitatem contigit deſolari annis.lxx.uſq; ad cyrum regem Perſarum. Dicit autem quia tenuerit Babylonius Aegyptum: Syriam phœnicem Arabiam: uniuerſos priores chaldeorum Babyloniorum reges actionibus ſuis excellens. Ipſa uero uerba quæ Beroſus protulit hoc modo dicta neceſſario proferẽda ſunt. Audiens autem pater eius Nobolaſſarus: quia ſatrapa conſtitutus in Aegypto & Syria inferiore & Phœnice rebellaret: cum non ualeret iam ipſe labores ferre tribuens filio ſuo Nabuchodonoſor ætate ualenti partem quandam exercitus ſup eum miſit. Nabuchodonoſor autem cum Satrapa deſertore congreſſus prouintiam quæ ab initio eorum fuerat ad proprium reuocauit imperium. Eodem uero tempore contigit patrem eius Nabolaſſarum cum ægrotaſſet in babylonia ciuitate defungi qui regnauit annis.xxi. Nabuchodonoſor aũt nõ poſt multum tempus mortem patris agnoſcens & negocia ægyptiaca diſponẽs reliquam proninciam & captiuos iudæorum & Phœnicum atq; Syriorum qui in ægypto fuerant commendans quibuſdam amicis: ut cum magna uirtute & reliqua utilitate deueherentur ad Babyloniam Ipſe cum paucis aggreſſus per deſertum in Babyloniam uenit. reperienſq; cuncta a Chaldeis diſpenſari: ſeruatumq; regnum ab optimatibus eorum. Dominus factus totius paterni principatus: captiuis quidem aduenientibus præcepit habitacula in oportuniſſimis babyloniæ locis ædificari. Ipſe uero de belli manubiis templum belli & reliqua loca munificentiſſime nimis exornãs: & antiquam ciuitatem & alteram extrinſecus adiiciens cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluiuium conuertere: & ad ciuitatem accedere. Tres quidem interiori ciuitate per circũitum porticus: tres uero exteriori conſtituit. Quorum alias ex cocto

latere & bitumine:alias uero ex ipso latere fecit:& largissime muniés ciuitatem:portasq; diuina pulchritudine comens superædificauit in paternis regalibus:aliaq; regalia celsitudinem illorum multo ualde præcedentia. Quorum ornatum exponere ualde longissimum est. Veruntamen sciendum quoniam hæc maxima atque superba ultra credulitatem rei sunt. Perfecta diebus quinq; & decem.In his ergo regalibus lapideas munitiones celsas ædificauit:& aspectū mōtibus similem reddens:etiam ex arboribus uniuersis plantationes exhibuit. Fecit quoq; horum quod suspensibile uocabatur: eo q; eius desideraret huiusmodi qualitatem nutritam in mediæ locis. Hæc itaque retulit de prædicto rege: & multa super hæc in libro chaldaicorum: in quo culpat cōscriptores græcos quasi unam arbitratos a Semiramide Assyriam Babylonem ædificatam:& & mira opera ab illa circa eam fuisse constructa falsę conscripsisse dicens & ipsa quidem chaldeorum conscriptionem fidedignam pudori existmandum est:quando cum archiuis phœnicum concordare uidentur:quæ ab Beroso conscripta suut de rege Babyloniorum. Quoniam & Syriam & uniuersam phœnicem ille subuertit.In his quoq; consonat & Philostratus in historiis dum Tyriæ meminit obsessionis: & Magasthenis in quarto indicorum: ubi declarare conteditur prædictum regem Babyloniorum Herculem fortitudine & actuum magnitudine præcessisse. Dicit enim eum & maximam Lybiæ partem & Heberiam subuertisse. Quæ uero de templo Hirosolymorum relata sunt:quia & concrematum est pugnantibus Babylonis:& cœpit rursus ædificari Cyro tenente Asyæ principatum. Ex dictis Berosi declaramus. Sic enim in tertio libro dicit. Nabuchodonosor itaque postea inchoauit prædictum murum incidens in languorem de uita migrauit: cum regnasset annis tribus &.xl. Huius regni dominus est effectus filius eius: & Helmaradochus propter iniquitates & luxurias passus insidias a marito sororis suæ nirigliſſoris peremptus est: cum duobus regnasset annis. Quo defuncto sumens regnum qui ei fecit insidias Nirigliſſoris annis regnauit quattuor.Huius filius Laborosardochus principatum quidem tenuit puer existens mensibus nouem.Insidias uero passus eo q; nimis appareret malorum esse morum ab amicis extinctus est.Hoc itaque pereunte cōuenientes hi qui fecerant insidias illicommuniter regnum imposuere nabonido cuidam qui erat ex babylone ex eadem gente.Sub hoc muri circa fluuium babyloniæ ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt ornati. Cunq; regnum eius esset in anno septimodecimo cōstitutum:egressus Cyrus ex persida cū multa uirtute uniuersam asiam subuertens impetum fecit ad babyloniam urbem. Sentiens autem Nabonidus inuasiouem eius:& occurrens cum exercitu suo:atq; congressus pugna uictus & cū paucis fugatus inclusus est in borsipensium ciuita. Cyrus autem babyloniam compræhendens & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis:eo q; nimis uideretur munita:& esset ad capiendum ualde difficilis:reuersus est ad borsipum nabonidem instanter expugnaturus.Nabonide uero obsessionem non ualente perferre: sed primitus supplicante usus clementia cyri: & dans ei habitaculum in carcamone:expulit eum a babylone. Nabonidus itaque reliquum uitæ tempus in illa prouincia conuersatus est.Hæc concordant cum nostris. Scriptum nanque in eis est quia nabuchodonosor octauodecimo regni sui anno templum nostrum ad desolationem usque perduxit:& fuit exterminatum annis septem. Secundo uero anno regni cyri fundamentis depositis rursus secundo regni dari anno perfectum est. His prolatis adiiciam etiam phœnicum historiaras: non enim probationum abundantia relinquenda est: est enim dinumeratio in illis annorum sic enim habent sub rege thobalo. Nabuchodonorsor obsedit tyrum annis tribus & decem. Post hunc regnauit bahal annis decem. Post hunc iudices constituti sunt: & iudicauere idem. Hæc nibalus nalbasei mensibus duobus. Chelbisaddei mensibus decem. Abalus pontifex mensibus tribus. Mittinus & geraſtratus abdilimi iudices annis sex:inter quos regnauit balatorus anno uno: quo moriente mittentes euocauere meralum ex babylone:& quattuor regnauit annis. Eo quoque moriente euocare fratrē eius ironium: qui regnauit annis.xx. Sub hoc cyrus persarum habuit potestatem.Quapropter omne tempus est annorum.liiii.& mensiū trium.Septimo siquidem anno regni sui nabuchodonosor cœpit obsidere tyrum. Quartodecimo autem anno regis ironii cyrus persaꝝ tenuit principatum. Consonāt igitur quæ de templo scripta sunt a chaldeis:ac tyris cū litteris nostris.Manifestū uero & sine contentione testimoniū est de prædicta nri generis antiquitate & hi siquidē qui nō ualde cōtēdunt sufficere iudicio quæ ꝓmissa sunt:Oportet aūt nō credētibus barbaricis cōscriptionibus:sed solis græcis fidē habēdā esse dicentibus.Adhuc multos exhiberet testes etiā græcos sciētes nrm genus:& opportuno tpe eoꝝ habentiū mentionē.Pythagoras igitur samius cū sit antiquus quide ætate sapiēntia uero & diuina pietate philosophos omnes excellens:non solū quæ nostra sunt agnouisse manifestum est sed etiam zelatus ea ex multis apparet.Et eius quidem conscriptio nulla reperitur.Multi tamen

de eo retulere:quorum insignior est hermippus uir circa omnem historiam diligentissimus indagator. Refert itaque in primo pythagoræ libro:quia pythagoras una confabulatorum suoꝝ defunto nomine calciphonte genere crotoniate,Illius animam dicebat secum degere die noctuque:& quia præciperet ut non transiret de loco unde asinus onus portaret & ab aqua fetulenta semetipsum abstineret: & ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitur: hæc autem agebat atque dicebat iudæorum & tharcensium opiniones imitatus ac transferens. Dicitur enim quia uere ille uir multas iudæorum leges in suam transtulit philosophiam.Fuit autem etiam per ciuitates non ignotas olim gens nostra & multæ nationes ad quos transit etiam zelum eius habuere.Quod manifestat theophrastus in his quæ scripsit delegibus.Ait enim quia prohibent tyriorum leges peregrino sacramento iurare.Inter sacramentum quibusdam aliis etiam iusiurandum quod corbam appellatur enumerat:& apud nullum hoc inuenitur iuramentum:nisi apud iudæos solos. Quod iterpretatur ex hebraica lingua significat enim donum. Verum neq; herodotus alicarnasseus nostram ignorauit gentem. Sed quodammodo eius meminisse cognoscitur. De colchis enim referens in secundo libro sic dicit. Soli autē inter omnes colchi & ægyptii & æthyopes uerenda ab initio circumcidunt:phœnices uero & syri in palestina qui confitentur hoc ab ægyptiis didicisse. Syri autem qui circa thermedontem & parthemium fluuium commorantur & Alstygitiones a Cholchis dicuntur nuper didicisse.Hi iamq; sunt inter homines soli qui circūciduntur:& isti sicut æyptii facere uidentur. De ægyptiis autem & æthiopibus dicere non possum:utrum alteri ab alteris didicere.Dixit ergo Syros qui in palestina sunt circuncidi.Omnium autem qui habitant Palestinam soli iudæi circunciduntur. Quod de eis agnoscens: & Cyrillus antiquus poeta meminit hoc modo degente nostra dicens. Quia castrametati sunt nostri maiores cum Xerxe persarum rege apud Helladam:& dinumerans uniuersas gentes: nouissimam nostram posuit:ita dicens.Poltremum uero transibūt genus mirabile uisione:linguam quidem plenissimam ope proferentes.Habitantes autē in solis montibus:ubi palus amplissima est. Iuuenes capillis sub rotunditate detonsis sup equos erectos habentes uultus:& quasi fumo sicatos.Palam ergo est sicut arbitor:quia nostri memineritːeo q; & montes in nostra regione sunt constituti in quibus habitamus.Et palus qui dicitur Asphaltis id est bituminalis. Hæc enim inter omnes palus in Syria latior atq; maior est.Et Cyrillus quidem cum ita meminerit iudæos scissos dignosci tur:quem quilibet legerint admirantur.Non calumnioſi græcorum:sed sapientia summa conspicui. Clearchus enim Aristotelis discipulus:& ex peripato philosophorum nullo secundus in primo libro de somno dicit Aristotelem doctorem suum de quodam uiro iudæo ita referre: & ipsi Aristoteli eundem sermonem ascribit. Quod ita conscriptum est.Sed alia quidem longum est dicere.Quæ non habere potuerant illius admiratione quadam atque philosophiam occidi operæpræcium est referre. Et Hyperochides uenerantur inquit audire desideramus uniuersi.Porro secundum præcepta Aristotelis inquit rhetorica eius genus primitus transeamus ne reluctemur doctoribus præceptorum.Dic inquit Hyperochides ita si placet.Ille igitur genere quidē iudæus erat ex inferiori Syria. Qui sunt ex propagine philosophoꝝ indorum: uocantur ut aiunt philophi.Apud indos Calani:apud Syros autē iudæi nomen accipientes a loco. Locus enim ubi habitant appellatur Iuda.Nomen uero eorum ciuitatis ualde difficile est. Vocant enim eam nomine Hierosolymam. Is igitur homo multos hospicio respiciens:& de superioribus ad marina descēdens gratissimus erat non solum eloquio:sed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiā quum diuinus homo uenisset ad ea loca cōfabulari cœpit nobiscum:& cum aliis scholasticis eorum sapientiam tentans. Cunque multi eruditarum congregarentur tradebat potius aliquid. Habebat hæc ait Aristoteles apud Clearchum: & super hæc multam ac mirabilem continentiam. Iudæi uero in cibis & castitate narrant.Licet autem uolentibus hæc ex ipsis lectione cognoscere. Ego enim refugio. plusquam decet inferere. Clearchus siquidem facta digressione cum aliud propositum haberet nostri generis ita meminit. Hecateus autem abderita uir philosophus simul:& circa actiones industrius cum alexandro rege nutritus,& cum Ptolomæo lago commoratus non transitorie:sed de ipsis iudæis conscripsit librum. Ex quo uolo capitulariter unum eorum quæ ab eo sunt dicta percurrere .Sed primitus tempus ostendam. Meminit enim belli quod circa Gaium ab Ptolomæo gestum est contra Demetrium quod utique contigit, undecimo quidem anno post mortem Alexandri Olimpyade uero septima & decima atque centesima sicuti refert Castor:adiiciens ei hanc olimpyadem dicit:sub hac Ptolomæus Lagus uicit in gazabello Demetriū antigoni qui uocabat obsessor.Alexandrū uero profitent uniuersi cēteſſima & quartadecima olympiade fuisse defunctum:Palā ergo est:quia & secundū illud tempus: & sub Alexādro genus florebat nostrum.dicit igitur Hecateus: quia post Gaii bellum Ptolomæus

locorum quæ ſunt circa Syriam dominus eſt effectus. Et multi hominum cognoſcentes man-
ſuetudinem & clementiam Ptolomæi cum eo proficiſci ad Aegyptum & rebus cõmunicare uo-
luere. Quorum unus inquit erat ezechias pontifex iudæorum: homo ætate quidem quaſi ſexa-
ginta & ſex annorum. Dignitate uero apud contribules maximus & animo ſapientiſſimus: poté
tiſſimus ad dicẽdum & circa cauſas ſicut nullus alter expertus. dicit etiam omnes ſacerdotes iu-
dæorum qui decatas accipiunt: & uniuerſa in cõmuni gubernant: circa mille & quingentos ex-
iſtere. Rurſus autem prædicti uiri faciens mentionem inquit homo hunc honorem gerens &
aſſuetus eſſe nobiſcum: aſſumens aliquos ſuorum differentiam cunctam expoſuit: & habitatio-
nem ſuã & conuerſationẽ quam ſcriptã habebat piter indicauit. deinde palam facit hecateus q̃
les circa leges exiſtimus: & quia omnia ſuſtinere: ne tranſcendamus eas eligimus: & hoc eſſe opti-
mum indicamus. Dicit igitur hæc & mala ſæpius ab aſtygitonibus audientes & omnes com-
pulſionum uim paſſi: a perſicis regibus & ſatrapis non poſſunt mente mutari. Sed cum magna
exercitatione de his præcipue omnibus reſpondere parati ſunt. Perhibet autem etiam indicia
fortis animi circa leges non parua dicens alexandro quondam in babylone conſtituto: & uolen-
te belli templum quod corruerat renouare: cunctiſq; militibus ſimiliter ſtercora portare præcipi
ente ſolos iudæos hoc facere nõ fuiſſe perpeſſos: ſed etiam multas ſuſtinuiſſe plagas: & detrime
ta pertuliſſe non modica: donec eis ignoſcente rege ſecuritas præberetur. Qui dum ad prouin
ciam inquit propriam reuerſi fuiſſent: templa & altaria fabricata omnia deſtruxere. Et pro aliis
quidem multa ſatrapæ exoluere. pro aliis uero ueniam conſecuti ſunt ad ciuitatem: quoniam iu-
ſtitia apud eos mirabilis eſt: & quia gens noſtra fuit multorum hominum numero copioſa. Sed
multa quidem millia noſtrorum migrantes in babyloniam per ſe primitus collocarunt. Non
parua etiam morte alexandri in ægyptum & phœnicem ſunt tranſlata: propter ſeditionem in ſy-
riam factam: idem itaq; uir & magnitudinem prouinciæ quam ĩcolimus pulchritudinemq; nar-
rauit. Pœne decies trecenta millia inquit integra terrax optimarum uberrimæ ualde prouin-
ciæ poſſidere noſcuntur. Iudeæ nanq; huius eſt amplitudinis & quia etiam ciuitatem ipſam hie-
roſolymorum ſpacioſam: & maximã olim inhabitamus: & uirorum multitudine copioſam: nec-
non & templi conſtructione idem ipſe ſic refert. Sunt autem iudæorum in aliis quidem multæ
munitiones per prouiuciam atq; uici. Vna uero ciuitas munitiſſima habens præcipue circuitũ
quinquaginta ſtadiorum in qua commorantur hominum circa centum & quingintamillia no
mine hieroſolyma. Eſt autem in ipſa medietate ciuitatis lapidea quadriporticus centũ per circui
tum cubitorum habes etiam duplices ianuas. Quo ara eſt quadrianguli figuratione compoſita
ex lapidibus nõ dolatis: ſed collectis atq; iacentibus unũ quoq; latus uiginti cubitorx latitudinẽ
habens: altitudinẽ uero decẽ. Et circa eam maxia fabrica ubi altare eſt conſtitutũ & candelabra
utraq; aurea duo talentorx põdus habẽtia: & inextinguibile lumẽ noctibus & diebus. Simulacrũ
uero aut aliquod anathema ibi nequaquã eſt nec ulla plãtatio. Nullus ibi ueluti lucus aut aliquid
huiuſmodi. Habitant aũt in eo & noctibus & diebus ſacerdotes quaſdã purificationes agentes: &
omnimode uinũ nõ bibentes in templo. Super aũt quia & cum alexandri regis ſucceſſoribus po
ſtea caſtrametati ſunt. Teſtat hoc modo dicens ea quæ cognouerit a uiro iudæo in expeditione
conſtituto. Cuius uerba hæc habentia declarãtur. Ait enim. Me ſiquidem eunte ad mare rubrũ
una ſecutus eſt quidam cum aliis equeſtrium iudæorx nos deducentium nomine. Moſſolamus
uir eficax animo bellator ſuper omnes arcarios: & indubitanter græcos & barbaros ualde præci-
pimus. Is igitur homo properantibus multis pariter & quodam uate ab ipſo auguriũ capiente &
petente: ut cuncti ſtarent. Interrogauit cur ſuſtinerent omnes. Oſtendente uero ei uate auẽ quẽ
intuebatur atq; dicente. Quaſi quidem expediret eis ut ſuſtinerent omnes ſi ſtaret auis Si ergo
ſurgens anterius euolaret procederent. Si uero poſt tergũ iret: recedere cũctos oportet. Rurſum
tacens arcũq; trahens ſagittas emiſit: & auem percuciẽs interemit. Indignãtibus uero uate: & qui
buſdam aliis & maledicentibus ei. Quid furitis inquit mali dæmonii auẽ ſumentes in manibus
hæc enĩ ſuã ſalutẽ neſciens de noſtro itinere nobis ſalubritatẽ potuit indicare. Si enĩ præſcire fu-
tura ualuiſſet: in hũc locũ nequaq̃ ueniſſet: metuẽs ne ſagitta a Moſſolamo iudæo periret: ſed &
ad eius teſtimõia iam quidẽ quieſcãt. Facile nãq; eſt uolentibus librũ ipſũ legere: & hæc apertius
inuenire. Nõ uero me pigebit Agatharchidẽ itroducere. Licet homo minĩe malus: & ei uiſũ ẽ no
bis detraxiſſe uideat. Is enĩ narrãs de Stratonice quẽadmodũ uenit quidẽ ex Syria de Macedonia
ad uirum ſuum Demetrium derelinquens Seleuco autẽ uxorem eam ducere non uolente qđ illa
ſperabat. Exercitu eius in Babylõia poſito circa Antiochiã bella mouit. Deinde quõ reuerſus eſt
rex ãtiochia capta ĩ ſeleutia Metilla fugiens: cũ poſſet ſeipſam uelotius ĩterimere ſomno phibita
ne faceret: capta atque defuncta eſt. Hæc ergo prædicens Agatharchides & derogans ſuperſtitio-

nis ſtratonicis utitur inditio generis noſtri præſcribens.Qui uocentur iudæi habitant omniũ munitiſſimã ciuitatem quam uocare Hieroſolymam prouinciales ſolent.Hi uacare cõſueti ſunt ſeptima die:& neque arma portare in prædictis diebus:neque terræ culturam contingere:neque alterius cuiuſpiam curam habere patiuntur. Sed in templis extendentes manus adorare uſque ad ueſperam ſoliti ſunt. Ingrediente uero in ciuitatem Ptolomæo lago cum exercitu & multis hoibus dum cuſtodire debuerint ciuitatem eis ſtultitiam obſeruantibus. prouincia quidem dominum ſuſcepit amariſſimum. Lex uero manifeſta eſt unam natura habere ſolennitatem: huiuſmodi autẽ caſus præter ſolos illos alios docuit uniuerſos. Vt tũc ad ſomnia & opiniones quæ tradebantur de lege hic confugiant. Dum circa res neceſſarias ratio nihil ualet humana. Hoc quidem Agatharchidi uidetur eſſe ridiculum.Eis autem hæc examinãtur integriũs:apparet magnum:& præcipua laude digniſſimum:ſi & ſaluti & patriæ quidam cuſtodiam legum pietatemque diuinam proponere concupiſcant. Quia uero non ignorantes quidam conſcriptorum gentem noſtram:ſed propter quaſdam:aut alias cauſas non ſalubres memoriam noſtri nunc reliquere.Hoc inditium me arbitror eſſe prædicturum. Hieronymus enim qui de ſucceſſoribus conſcripſit hiſtoriam:ipſe quidem tempore quo Hecateus fuit:& amicus exiſtens regis Antigoni Syriæ præſidebat. Verum & Hecateus quidem etiam librum conſcripſit de nobis. Hieronymus autem nequaquam noſtri hiſtoriam meminit: licet pœne in ipſis locis nutritus eſſet in tantum uoluntates hominum differebant. Alio nanque placuit ſtudium habere memoria dignum.Aliũ uero omnino circa ueritatem quædam paſſio cernitur obſcuraſſe.ſufficiunt tamẽ ad cõprobationem antiquitatis noſtræ Aegyptiorum & Chaldeorum atq; Phœnicum hiſtoriæ: & ſuper illas Græcorum pariter conſcriptiones .Adhuc enim ſuper ea Theophilus & Theodorus & Manaſeas & Ariſtophanes & Hermogenes & Euemerus & Cinum & Zopirion & multi quidam alii ſimul. Non enim ego omnibus libris incubui:non tranſitorie noſtri facere mentionem. Plurimi nanque prædictorum uirorum ueritatem quidem antiquarum cauſarum fruſtrati ſunt.qa lectioni ſacræ noſtrorum non incubuere librorum. Communiter tamen de antiquitate teſtati ſunt:pro qua nunc referre propoſui Phalereus autem Demetrius & ſenior Philon & Eupolemus non multum ueritate fruſtrati ſunt:quibus dari ueniam dignum eſt. Non enim inerat eis ut noſtras litteras poſſent omni ſcrupuloſitate ſequi: His ita dictis unum ad hunc mihi capitulum eſt relictum ex his quæ in principio libri poſui. Quatenus derogationes & maledicta:quibus utuntur quidam contra genus noſtrum falſas oſtendam & conſcriptoribus eorum teſtibus utar quando conſcribentes hæc contra ſemetipſos locuti ſunt talia: Quia uero multis aliis hoc euenit propter quorundam ueſaniam arbitror intelligere.Mens qui uoluerit hiſtorias ipſas percurrere. Quædam igitur gentium & glorioſiſſimarum ciuitatum fœdare nobilitatem & conuerſationi detrahere tentauere. Theopompus quidem athenienſium lacedemoniorum uero pylocratis. His autem tripodem perdurabilem conſcribens. Non enim Theopompus hoc fecit ſicuti quidam putant etiam thebeorum momordit urbem.Multi uero necnon & timeus in hiſtoriis de prædictis & de aliis blaſpemauit. Et hoc præcipue faciunt quando glorioſiſſimi in aliqua parte calumniantur. Quidam propter inuidiam atque maliuolentiam:alii uero propter uerboſam nouitatem memoria ſe dignos fieri iudicantes :& apud ſtultos quidem nequaquam hac ſpe fraudantur.Qui non ſalubre noſcuntur habere iudicium:multas uero eorum miſerias condemnabunt.Blaſphemiarum uero in nos ſæpe geſtarum huiuſmodi cauſa eſt. Volentes ægytii præſtare aliquibus ueritatem corrumpere tẽtauere. Et neq; aduentum in ægyptum noſtrorum progenitorum ſicuti contigit ſunt confeſſi.Nec rurſus egreſſum cum ueritate dixere:multaſq; cauſas odii ac inuidiæ pariter habuere. Principio quidem quia in eorum regione noſtri progenitores potentes effecti ſunt.Vnde regreſſi ad propria denuo fuere felices. Deinde horum aduerſitas multas inter eos fecit inimicitias. In tantum differente noſtra pietate extra ſolẽnitates illorum quantum dei natura animalibus irrationabilibus ſine dubitatione diſtinguitur. Communis nãque apud illos ritus eſt alios arbitrari deos:ſeorſum non ſinguli ſolent diuerſis ea muneribus honorare.Vani ac fatui omnes homines & ab initio uti de his malis opinionibus conſueti. Et propterea nequaquam imitari noſtram honeſtatem de diuina ratione potuere. Videntesq; multos noſtram zelari conuerſationem iuidiam habuere: & ad tantam fatuitatem ac puſillanimitatem quidam eo perducti ſunt:ut non eos pigeret :etiam contra antiquas ſuorum ſcriptiones aliqua dicere.Quod cum hoc faciunt ſibimetipſis aduerſus conſcribere paſſionẽ cæcitatis ignorauere. In uno tamen & maximo uiro uerbum meum ſtatuam:quo uſus ſum ante paululum noſtræ antiquitatis teſte. Manethon itaque qui ægyotiacam hiſtoriam ex litteris ſacris ſe interpretatum ſum pollicitus eſt prædicens noſtros progenitores cum multis millibus in ægyptum aduenisſe

etenim incolas subiugasse. Deinde ipse confessus est: qnia posteriori tempore amittentes eam prouinciam quæ nunc iudæa uocatur obtinuissent:& ædificantes hierosolymam cõstruxissent templum. Et usque ad hoc conscriptiones secutus est antiquorum.Deinde præbens sibimet po testatem cum utique uideatur scribere ea quæ in fabula sunt atque dicuntur: incredibilia uer/ba de iudæis inseruit:uolens permittere nobis plebem ægyptiorum leprosorum aliorumque lan guentium. Quod sicut ait abominatione ex ægypto fuga dilapsi sunt. Amenophin ẽt regẽ ad/iecit quod est falsitatis nomen.Et propterea tempus regni eius nequaquam diffinire præsumpsit cum aliorum regũ omnes annos perfecte protulerit.Hinc itaq; q̃sdã annecti fabulas pœne obli/tus:qui egressum pastorum ab hierosolyma ante quingentos decem & octo annos factum esse protulerat. Themusis enim erat rex quando egressi sunt.Et ab hoc tempore regum qui postea fuere anni sunt.cccIxxxxiii.usque ad fratres nomine Sethonem & Hermetum:quorum Setho/nem quidem ægyptium:Hermetum uero Deneum denominatum:quem expellens inquit. Se/thon regnauit annis quinquaginta & nouem. Et post hunc senior scilicet Tapsis annis sexaginta sex.Ante tantos igitur annos egressos ex Aegypto patres nostros cafessus. Deinde Amenophin adiiciens regem hunc confitetur:& deorum fuisse contemplatorem sicut Osorem quendam pri/orum regum:& impleſſe desiderium enim nominis sacerdotem. Idem Amenophin natum ex patre Papio:qui uidebatur quasi diuina participari natura Et secundum hæc sapientiam hãc ha/bere præscientiam futurorum. Et dixisse regi hunc uniuocum enim: quia posset uidere deos: si prouinciam a leprosis & aliis maculatis hominibus purgare contenderet. In quo le.atum regem omnes dicit corpore debiles ex Aegypto congregasse & fecisse multitudinem numero octuagin/ta. Eosque ad sectiones lapidum in partem nili orientalem misisse:ad hoc esse efficiendum. si/mul & alios ægyptios quibus hoc erat iniunctum fuisse autem quosdam inter eos etiam rati/onabilium sacerdotum lepra perfusos ait. Amenophin uero illum sapientem diuinumque ui/rum refert timuisse:& circa semetipsum:& apud regem deorum uulcanum ut aperte suaderet eis uim fieri:sed iecisse quoniam auxiliarentur quidam maculatis hominibus & Aegyptum obtine/rent tredecim annis. Et hæc eum non quidam præsumpsisse regi dicere: sed ex his omnibus conscriptum reliquisse librum:& per semetipsum & apud regem:& propterea regem in anxieta/tem maximam peruenisse pro iudæis:his uerbis hæc refert. His ita que rogatus rex ut ad requi/em & tutamen eorum secerneret ciuitatem Desertam urbem quæ tunc fuerat pastorum nomi/ne Auarin præbuit eis. Est autem hæc ciuitas secundum theologiam antiquam ualde præcelsa Potro illi in hanc ingressi:& locum hunc ad resultandum habentes. Opimum ducem sibimet quendam Heliopolitanorum pontificum Osaphipha constituere:& huic se obedire in omnibus iurauerunt:ut ille primum quidem eis legem posuit:ut neque deos adorarent:neq; ab sacris ani/malibus quæ præcipue festina apud Aegyptios erant:se penitus abstinerent:nullique copularen/tur nisi cum quibus iusiurandum habere uidebantur. Hæc autem sentiens: & alia plura maxie ægyptiorum consuetudinibus inimica præcepit multo opere muros ædificari ciuitatis:& ad bel la præparari contra Amenophin regem. Ipse uero assumens secum etiam alios sacerdotes & ma culatorum quosdam:misit legatos ad pastores qui uidebantur a Thethmuse rege depulsi:ad Hie ro solymorum urbem causas suas & aliorum qui simul fuerãt exhonorati:significans & poscens: ut pariter contra ægyptum castrametarentur:promisitque eos fore uenturos. Primum quidem in Auarin progenitorum suorum prouinciam:& necessaria populis abundantius exhibenda:pu gnaturos autem opportuno tempore:& prouinciam facillime subdituros. Illi uero lætitia cu/mulati omnes alacriter usque ad ducenta millia uirorum pariter sunt aggressi: & non post mul/tum ad Auarin usque uenere. Amenophis autem ægyptiorum rex:dum illorum audisset inua/sionem:non mediocriter uulneratus est. Dum recordaretur quod ei prædixerat Amenophis papie.Et primũ qdẽ congregans ægyptiacã plebem.Facto consilio cum principibus eorum ani/malia sacra:& quæ præcipue a sacerdotibus honorabantur ante præmisit & sacerdotibus parti/culariter iussit: ut simulacra eorum caute celarent. Filium uero Sethonem qui etiam Rameſſi a rapso patris nomine uocabatur.Cum quinque esset annorum apud suum commendauit ami/cum. Ipse uero transiens cum aliis ægyptiis usque ad trecenta milia uirorum bellatoribus uiris occurrens congressus non est: putans enim semetipsum contra deum pugnare. Post tergum reuersus uenit ad Memphin: & sumens apine talia sacra mox in æthiopiam cum uniuersis nauibus & multitudine uenit ægyptiorum Per gratiam nanque erat ei subiectus ægyptio/rum rex.q; suscipiens etiam populum uniuersum præbuit alimenta hominibus necessaria.quæ prouincia ministrabat.Et ciuitates ac uicos .xiii. quatenus eis qui fuerant deducti ad fines ægy/ptios:& in æthiopia quidem hæc gesta sunt. Solymitæ uero descendentes cum uiris pollutis

ægyptiorum sic pessime hominibus usi sunt: ut eorum victoria esset nimis pessima. His qui tunc eorum impietates inspiciebantur: nō solum etenī ciuitates & uicos cōcremauere sacrilegia facientes: & deorum idola deuastantes: sed etiam ipsa sacra animalia quæ colebantur crudelissime discerpserunt. Per prætores & occisores horū sacerdotes atq; prophetas esse cogentes quos etiam expellebant nudos. Dicitur itaque quia conuersationes & leges eis composuit. Sacerdos quidam genere Heliopolitis nomine Orsasiphas uocatus ex nomīe Osireos heliopolitani dei qđ dum conuersus fuisset ad hoc genus mutauit nomen: & uocatus est Moyses. Quæ uero ægyptii de iudæis proferunt hæc sunt. Sed & multa breuitatis causa prætereo. Dicit aūt rursus Manethō quia postea amenophis ex ægypto digressus est: cum magna uirtute simul & filius eius Ransis: & ipse habens magnum exercitum. Et congressi contra pastores atq; pollutos uicerunt eos usq; ad syriæ fines. Hæc equidem & huiusmodi manethon conscripsit. Quia uero anilia loquitur delira menta atq; mentitur: aperta ratione monstrabo illud primo distinguēs quod postea alterna gratia referendum est. Is enim concessit nobis atq; professus est eo q; abinitio non fuerit ægyptii genere sed extrīsecus illuc aduenissent: & ægyptum obtinuissent: & ex ea rursus egressi sunt nostri progenitores: qa uero nobis postea permixti non sunt. Aegyptii corpore debilitati: & quia ex his non fuit Moyses qui populū eduxit ex ægypto: sed ante multas generationes extitit per ea quæ ipse dixit conabor tendere. Primam itaq; causam posuit figmenti risibilem. Rex enī iquit Amenophis cōcupiuit uidere deos: quos putas siquidem quia apud eos solennes erant: bouem & hircum & crocodillos & canicapatos uolebat aspicere. Cælestem aūt quomodo poterat: & cur hoc habuit desiderium, quia utiq; & prior enim rex alter hos uiderat. Ab illo ergo audiens qualis essent & quemadmodum eos uidisset: noua nequaquam agebat arte: sed forte sapiēs erat ille uates: per quem hæc rex posse agere confidebat: quod si ita fuisset: quomodo impossibilitatis concupiscentiam non præsciuit: non euenit quod uoluit. Proinde quam rationem habere potuit: ut propter semimembrios aut leprosos ei inuisibiles essent. Dum irascuntur enim propter impietates: non propter corporum diminutiōes. Deinde tam mutla milia leprosorum & male habentiū una pœne hora quomodo fuit possibile congregari: aut quomodo rex non obediuit uati. Ille nāque præcepit debiles ægyptios exilio deportari. Hi autem eos ad sectiones lapidum destinauit tanquam operariis indigens: & non purgare prouinciam uolens. Ait autem eo q; uates qui dum semetipsum perimerit præuidens eorum iram & quæ erant in ægypto futura: & conscriptum libi rum regi reliquit. Proinde ab initio uates etiam suum interitum non præsciuit: quomodo nūc repente regi cōtradixit uolenti uidere deos quam q; se ipse perimere festinabat. Quod uero inter omnia est stultius uideamus. Audiens enim hæc inquit: & de futuris iam metuens. Debiles illos ex quibus ægyptum purgare debuerat: neque tunc de prouincia protulit: sed rogantibus eis sicut ait: ciuitatem dedit dudum a pastoribus habitatam quæ uocabatur auarin. Ad quam congregati principem īquit degere ex sacerdotibus Heliopolitanis qui eis ex posuit: ut neq; deos adorarent. Neque ad ægyptiacæ festiuitatis animalibus abstinerent sed omnia perimerent atque consumerent: nulli penitus miscerentur: nisi cum quibus coniurati esse uidebantur: & iureiurādo multitudinem obligatam: quatenus in eis legibus perdurarent. Auarin ciuitatem munitam contra regem dicit eos bella sumpsisse. Adiecit autem subiecit quia misit hierosolymam rogans illos pro auxiliis exhibendis: & daturum auarin compromittens quæ foret ex hierosolymis egredientibus exire maiorum: & ex qua procedens omnem ægyptum obtinerent. Deinde subiūgit illos quidem uetus secum ducentis milibus armatorum. Regem uero Amenophin ægyptiorum cum non cessaret repugnādum deo: mox ad æthiopiam refugisse & Apinum cum aliis sacris animalibus deuexisse. Hierosolymitis uero inuasione facta & ciuitates depopulatas: & templa cōcremasse: & equestres pemisse refert. & nulla iniquitate aut opere iniqtatis abstinuisse. Quod uero conuersationem & leges eis exhibuit. Sacerdos inquit erat genere Hieropolitis nomine Arsiphas uocatus ab appellatione Osireos heliopolitani dei. & mutato nomine dictus postea Moyses Tertiodecimo uero inquit anno Amenophin postquam regno pulsus est ex æthiopia profectū cum multa milia dicit: & congressum contra pastores atque pollutos habita conflictione uicisse Et multos interficientem usque ad fines Syriæ persecutum. In his iterum non intellexit si uerisimilitudine se mentiri leprosum: nanque & cum eis ait multitudo collecta debilium. Licet primitus irascerētur regi circa se utique talia facienti secundum præmonitionem uatis. Tamen cum asectione lapidum sunt egressi: & prouinciā percepere omnes circa eū mitiores effecti credendi sunt. Porro si adhuc & illum odio habebant seorsum magis insidiari potuissent non circa oēs bella committere cū scilicet plurimi existentes multoq; illic cogitatiōes haberēt. Proinde ēt si contra homines pugnare decreuere: non tamen contra deos impietatem gerere præsumebant:

nec contraria ſuis agere legibus in quibus inſcripti eſſe noſcuntur.Oportet itaq; nos Manethoni gratias agere:quoniam huius iniquitatis principes dicit. Non eos qui ex Hieroſolyma ſunt egreſſi:ſed illos ipſos ægyptios eſſe probat & maxime ſacerdotes atque iuſiurandi uinculũ illoꝝ multitudine conueniſſe. Illud aũt quomodo nõ irrationabile eſt.Nec pericula belli participatus eſt:ſed miſere maculatos ad Hieroſolymam:& ab eis ſolatia poſcerent: maxima ſtultitia nõ illorum:ſed hæc fingentis oſtenditur.Iſte nanq; etiam nomen poſitum ciuitati.

id eſt a templorum ſpoliatione præ

ſumpſit edicere.Et hoc poſtea fuiſſe mutatum.Miranda res:quia poſteris quidem turpe fuit tale nomen & otioſum. Ipſi uero qui fundauere urbem ornare ſemetipſos etiam uocabulo credidere.Hic autem fortiſſimus uir multa detractionis imperitia nõ ĩtellexit quia Hieroſolymi nõ idem uoce iudaica quod græca ſignificat.Quid ergo amplius quilibet dicere contra mendaciũ tam imprudenter expoſitum.Sed quoniam congruam iam magnitudinẽ ſuſcepit hic liber:aliud faciens principium: cætera præſentis operis explanare tentabo.

¶Phlauii Ioſephi de antiquitate iudæoꝝ ad Epaphroditũ. Liber .II.

Riori quidem uolumine chariſſime mihi Epaphrodite de ãtiquitate noſtra monſtraui Phœnicum & Chaldeorum Egyptiorũque litteris ſatiſfaciens ueritati:multoſq; græcorum conſcriptores adducens.& meam e diuerſo diſputationem aduerſus Manethonem & Chermonem & alios quoſdam exhibui.Nunc autem inchoabo reliquos arguere:qui contra nos aliqua conſcripſere. Impulſus enĩ ſum contra appionem reſpondere grammaticũ ſi tum aſſumi hoc oportet officium.Horum igitur quæ ab eo conſcripta ſunt:alia qdem ſimilia ſunt dictis aliorum: alia ualde frigida. Plurima uero quandam tantum modo detractionem habentia:& multam,ut ita dixerim,ineruditi probationem tanquã ab homine compoſita & moribus praua & totius uitæ ſuæ temporibus importuna.Quia uero multi hominum propter ſtulticiam ſuam his potius ſermonibus capiuntur:quã illis quæ multo ſtudio conſcribunt:& derogationibus quidem gaudent:præconiis uero mordentur:nihil horum nouit indoctus. Illud quoque quod ſeminari dicit:quo cum iudæi eſſent. Alexandrini uocati ſunt ſimilis inſcientiæ eſſe.Omnes etenim:qui ad coloniam aliquam deuocantur:& plurimum alterutris genere differunt:ab ædificatoribus appellationem accipiunt.Et quid opus eſt de aliis dicere? noſtrorum enĩ ipſorum hi: qui antiochiam inhabitant antiocheni nominantur. Ius enim ciuium eis dedit conditor peleucus.Similiter & qui in epheſo commorantur in licaonia cũ ciuibus exinde natis uniuoci ſunt.Hæc præbentibus regni eis per tempora ſucceſſoribus. Romanorum uero clementia cunctis non paruulum donum appellationis ſuæ conceſſit.Non ſolum uiris ſingulis: ſed etiã maximis gentibus in cõmuni.Hiberi denicq; antiqui & tyrreni & ſabini & romani uocantur.Si uero hunc modũ aufert cõis ciuitatis appion quieſcat dicens ſemetipſum alexandrinum. Natus enim in profundiſſima ægypto quomodo erat alexãdrinus iure ciuilitatis ſicut ipſe in nobis dicit ablato:cum ſolis ægyptiis nũc orbis domini rõani participari cuiuſlibet ciuitatis interdixiſſe uideãtur. Hic ãt ita robuſtus eſt: ut dignitates quas ipſe ĩpetrate prohibebatur adipiſci nõ ualẽs calũniari conetur eis:qui hæc iuſtiſſime percepere.Non enĩ ,ppter inopiã habitatoꝝ ciuitatis quã ſtudioſe ædificabat alexander noſtroꝝ aliquos ibi collegit:ſed oẽs approbans diligenter ex uirtute ac fidedignos inueniens hoc præconiũ noſtris exhibuit:cum gentem noſtrã ſtuderet nõ mediocriter honorare. Ait enĩ ecatheus.Quia ,ppter manſuetudinẽ atq; fidem quã ei præbuere iudæi ſamariã regionẽ adiecit:ut eã ſine tributis haberẽt.Similia quoq; ſapuit poſt alexandrũ ẽt ptolomæus lagus de iudæis in alexandria commorantibus. Nam ægyptiaca eis caſtra commiſit,arbitratus ea fide ſimul eorum & fortitudine conſeruanda & in ciryne credens ſe tutiſſime regnaturum:& nõ in aliis lybiæ ciuitatibus ad ea loca partem iudæoꝝ habitandi cauſa direxit.Poſt hũc aũt ptolomæus:qui philadelphus eſt appellatus nõ ſolũ,ſi qui fuere captiui apud eos,noſtrorum oẽs abſoluit:ſed & pecũias eius ſæpius condõauit:& qđ maximũ eſt deſiderauit agnoſcere nras leges:& ſacrarũ ſcripturaꝝ uolumina cõcupiuit:miſitq; rogãs deſtĩari uiros:qui ei ĩterpretauerũt legem:& ut hæc apprime conſcriberentur diligentiam hanc cõmiſit nõ quibuſcũq; uiris:ſed De

metrium phalerea & andream & aristeum ad hæc implenda constituit:quorum eruditionem p-
priarum litterarum demetrius differebat. Alii uero habebant custodiam corporis eius iniunctã
His ergo hanc diligentiam imperauit. Non enim leges & patrum nostrorum philosophiã disce-
re cõcupiscet:si his utentes despiceret & nõ potius ualde miraretur. Quæ pœne omnes in ordie
progenitores eius macedonium reges ignorauere:habentes ergo nos præcipuum familiaritatis
affectum. Tertius nanq; ptolomæus:qui uocatus est benefactor fortiter obtinens syriam uniuer
sam nõ diis ægyptiacis,p uictoria solennitates gratificas immolauit. Sed ueniens ad hierosolymã
multas hostias sicut nostri moris est:deo gratificauit:digniss imaq; dicauit ornamenta uictoriæ
philometor autem ptolomæus:& eius uxor cleopatra omne regnum cõmisere iudæis: & duces
totius fuere militiæ onyas & dosytheus iudæi:quorum noibus derogat Appion:cum debuisset
opera eorum potius mirari & gratias agere:quoniam liberauere alexandriam:quam ueluti defen
dere se quis confingit. Nam dum rebellio surrexisset in Cleopatræ regno:& periculum pessimæ
perditionis insisteret. Istorum labore ciuitas intestinis prælijs est erepta. Sed postea inquit Onyas
ad urbem deduxit exercitum paruum cum esset illic Herinus præses romanorũ legatus. Quod
ut ita dicam. recte atq; iuste factum est. Ptolomæus enim qui cognominatus est Physcon moriẽ
te suo patre Ptolomæo philometore:egressus est de cyrene uolens reginam Cleopatram expelle-
re: & filios regis: ut ipse regnum iniuste sibimet applicaret:propter hæc ergo Onyas aduersus eũ
bellum pro Cleopatra suscepit. Et fidem quã habuit circa reges nequaquã i necessitate deseruit.
Testis autem deus iusticiæ eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolomæus cum aduersum
exercitum quidem Onyæ pugnare præsumeret: omnes uero iudæos i ciuitate positos cum filiis
& uxoribus capiens:nudos atq; uinctos elephantis subiecisset:ut ab eis conculcati deficerent. Et
ad hoc etiam bestias ipsas debriasset:in contrarium quæ præparauerat euenere. Elephanti enim
relinquentes sibi appositos iudæos impetu facto super amicos eius multos ex ipsis interemere.
Et post hæc Ptolomæus quidem aspectum terribilem contemplatus est: prohibentem se ut illis
noceret hominibus. Concubina uero sua chariss ima quam alii quidem Hythacam. Alii uero He
renẽ denominant:supplicante ne tantam impietatem perageret: & cõcessit:& ex his quæ egerat:
uel acturus erat pœnitentiam egit. Vnde recte hanc diem iudæi Alexandria constituti eo q; aper
te a deo salutem promeruere celebrare noscuntur. Appion aũt omnium calumniator etiã pro-
pter bellum aduersus Physconem gestum:iudæos accusare præsumpsit:cum eos laudare debue-
rit. Is autem etiam ultimæ Cleopatræ reginæ Alexandrinorum meminit. ueluti nobis impropе-
rans:quoniam circa nos fuit ignorata:& non potius illam redarguere studuit: cui nihil omnino
iniusticiæ & malorum operum defuit:uel circa generis necessarios uel circa maritos suos qui ẽt
dilexerint eam. Vel in cõmuni contra rõanos oẽs & benefactores suos imperatores. Quæ etiam
sororem Arsinoem occidit in templo nihil sibi nocentem. Peremit autem & fratrem insidiis: pa-
ternosq; deos & sepulchra progenitorum depopulata est. Percipiensq; regnum a primo cæsare
eius filio & successori rebellare præsumpsit. Antoniumq; corrumpens amatoriis rebus & patriæ
inimicum fecit:& in fidelem circa suos amicos instituit. Alios quidem genere regali spoliãs:alios
autem demens & ad mala gerenda compellens. Sed quid oportet amplius dici: cum illum ipsum
in nauali certamine relinquens id est maritum. & parentem communium filiorum tradẽ cum
exercitu a principatu & assequi esse qui coegit. Nouissime uero Alexãdria a Cæsare capta:ad hoc
usq; perducta est:ut saltem hinc sperare se iudicaret si posset ipse manu sua iudæos perimere :eo
q; circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putas ne gloriandum nobis non est: si quemadmodũ
dicit Appion:famis tempore iudæis triticum non est mensa. Sed illa quidem pœnam subiit com
petentem. Nos autem maximo cesare utimur teste solatii atq; fidei: quã circa eum contra Aegy-
ptios gessimus:necnon & senatu eiusque dogmatibus & epistolis Cæsaris Augusti:quibus nostra
merita cõprobãt. Has litteras Appionẽ oportebat ispicerẽ:& secundũ genera examinarẽ testimõia
sub alexãdro facta. Et oibus Ptolomæis & quæ a Senatu cõstituta sunt. Necnõ & maxis romanis
imperatoribus. Si uero Germanicus frumẽta cũctis in Alexãdria cõmorãtibus metiri nõ potuit:
hoc iudiciũ ẽ sterilitatis ac necessitatis frumẽtoq; nõ accuratio iudæoq;. Quid ei sapiãt oẽs ipera
tores de iudæis i alexãdria cõmorantibus palã est. Nã administratio tritici nihilominus ab eis q̃
ab aliis alexandrinis translata est. Maximã uero eis fidem olim a regibus datã conseruauere:id
est fluminis custodiam:totiusq; custodiæ nequaquam his rebus indignos eẽ iudicãtes. Sed super
hoc quõ ergo inquit si sunt ciues : eosdem deos: quos alexandrini non colunt? cui respondeo.
Quomodo etiam cum uos sitis ægyptii inter alterutros prælio magno & sine fœdere de religio
ne contenditis. An certe propterea non uos omnes dicimus ægyptios? & neq; cõmuniter homi-
nes quoniam bestias aduersantes naturæ colitis multa diligentia nutrientes. Cum genus utique

nostrorꝝ unum itaq; idem esse uideatur. Si aũt in uobis ægyptiis tantæ differentiæ opinionũ sũt: quid miraris super his qui aliunde in alexandriá aduenerunt? Sin legibus a principio constitutis circa talia permásere. Is aũt seditionis causas nobis apponit: qui si cum ueritate ob hoc accusat iudæos in alexandria constitutos. Cur omnes nos culpariq; positos eo quod noscamur habere cõcordiam. Porro etiam seditionis auctores quilibet inueniet appiones similes alexandrinorꝝ fuisse ciues. Donec enim græci fuere & macedones hanc ciuilitatem habentes nullam seditionẽ aduersus nos gessere: sed antiquis cessere solennitatibus. Cum uero multitudo ægyptiorꝝ creuisset inter eos propter cõfusiones temporꝝ etiá hoc opus semper est additum. Nostrum uero genus permansit purum. Ipsi igitur molestiæ huius fuere principium: nequaquá populo macedonicam habente constantiam: neq; prudentiá græcam: sed cunctis scilicet utentibus malis moribus ægyptiorum & antiquas inimicitias aduersum nos exercẽtibus. E diuerso nanq; factum est quod nobis improperare præsumunt. Nam cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuilitatis obtineát peregrinos uocãtes eos qui hoc priuilegium ad omnes imperasse noscuntur. Nam ægyptiis neq; regum quisquá uidetur ius ciuilitatis fuisse largitus: neq; nunc qulilibet imperatorum. Nos autem alexander quidem introduxit: reges aũt auxere. Romani uero semper custodire dignati sunt. Itaq; derogare nobis appion dignatus est quia imperatorum non statuamus imagines tanquam illis hoc ignorantibus aut defensione appionis indigentibus: cum potius debuerit admirari magnanimitatem mediocritatéq; romanorꝝ. Quoniá subiectos non cogit patria iura transcẽdere. Sed suscipiunt honores sicut dare offerentes pium atq; legitimum est. Non enim honoris gratiam habent: qui ex necessitate & uiolentia conferũtur. Græcis itaq; & aliis quibusdá bonum esse creditur imagines instituere. Deniq; & patrum & uxorum filiorũq; figuras depingentes exultant. Quidam uero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. Aliis uero & seruos diligentes hoc faciunt. Quod ergo mirum est: si etiam principibus ac dominis hunc honoré præbere uideantur? Porro autem legislator non quasi prophetans romanorꝝ potentiá non honorandam: sed tanquá causam neq; deo neq; hominibus utilem despiciens. Et quoniá totius animati multo magis dei inanimati probatur inferius: interdixit imagines fabricari. Aliis aũt honoribus post deum colendos non prohibuit uiros bonos quibus nos & imperatores & populũ ro. dignitatibus ampliamus. Facimus aũt pro eis continua sacrificia: & nõ solum quotidianis diebus expensa cõmuni omnium iudæorum talia celebramus. Verum cum nullas alias hostias ex cõmuni neq; p filiis peragamus. Solis imperatoribus hunc honorem præcipuum pariter exhibemus: quẽ hominum nulli persoluimus. Hæc itaq; cõmuniter satisfactio posita sit aduersus appionem pro his quæ de alexandria dicta sunt. Admiror aũt esse eos: qui ei huiusmodi fomitem præbuere id est Possidonium & Apollonium molonis: quoniam accusant quidem nos quare nos eosdem deos cum aliis nõ colimus. Mentientes autem pariter & de nostro templo blasphemias componentes incongruas: non se putant impie agere: dum sit ualde turpissimum liberis qualibet ratione mentiri. Multo magis de templo apud cunctos homines nominato tanta sanctitate pollente: In hoc enim sacrario Appion præsumpsit edicere. Asini caput collocasse iudæos: & eum colere: ac dignum facere tãta religione. & hoc affirmat fuisse depalatum dum Antiochus Epiphanes & expoliasset templum: & illud capud inuẽtum ex auro compositum multis pecuniis dignum. Ad hoc igitur prius quidem. Quoniam ægyptius uel si aliquid tale apud nos fuisset nequaquam debuerat increpare: cum nõ sit deterior asinus furonibus & hircis & aliis qui sunt apud eos dii. Deinde quomodo non intellexit operibus increpatus de incredibili suo mendacio. Legibus nanq; semper utimur hisdem: in quibus sine fine cõsistimus. Et cum uarii casus nostram ciuitatẽ sicut etiam aliorum uexauerint. Et dius ac Pompeius magnus ac Licinius Crassus: & ad nouissimũ Titus cæsar: bello uincentes obtinuerunt templũ. Nihil huiusmodi illic inuenere: sed purissimam pietatem de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia uero Antiochus neq; iustam fecit templi deprædationem: sed de egestate pecuniarꝝ ad hoc accessit cum nõ esset hostis: & super nos auxiliatores suos & amicos aggressus est. Nec aliquid dignum derisione illic inuenit. Multi & digni conscriptores super hoc quoq; testantur Polybius megalopolita: Strabon cappadox: Nicolaus damascenus: Tymagenes: & Castor temporum conscriptor: & Apollodorus. omnes dicunt pecuniis indigentem Antiochum transgressum fœdera iudæorum. & spoliasse templũ auro argentoq; plenũ. Hæc igit' Appion debuit respicere: nisi cor asini ipse potius habuisset: & ipudentiá canis: & qui apud ipsos assolet coli. neq; eni extrinsecus alia rõcinatiõe mentitus est. Nos itaq; asinis neq; honorem neq; potestatem aliquam damus: sicut Aegyptii crocodillis & aspidibus: quando eos qui ab istis mordentur: & a crocodillis rapiuntur felices: & deo digni arbitrantur. Sed sunt apud nos asini: quod apud alios sapientes uiros onera sibimet imposita sustinentes. Et licet ad

arcas accedentes comendant aut propoſita nō adimpleant multas ualde plagas accipiunt, qppe operibus & ad agriculturam rebus neceſſariis miniſtrantes:ſed aut omnium gurdiſſimus fuit appion ad componendum uerba fallacia.aut certe ex rebus initia ſumens hæc implere non ualuit quando nulla poteſt contra nos blaſphemia prouenire.Alteram uero fabulam derogatione nſra plenā de græcis appoſuit:de quo hoc dicere ſat erit.quoniā qui de pietate loqui p̄ſumut:oportet eos nō ignorare minus eſſe immundum per templa tranſire quā ſacerdotibus ſceleſta uerba cōfingere. Iſti uero magis ſtuduere defendere ſacrilegū regem: quam iuſta & ueracia de noſtris & de templo cōſcribere. Volentes enim Antiocho præſtare:& infidelitatem ac ſacrilegium eius tegere:quo circa gentem noſtram eſt uſus propter egeſtatem pecuniarū.Detrahentes nobis etiā quæ in futuris eſſent mentiti ſunt.Propheta uero aliorum factus eſt Appion:& dixit Antiochū in templum inueniſſe lectum & hominem in eo iacentem:& propoſitam ei menſam maritimis terriſq; uolatilium dapibus plenam:& obſtupuiſſet his homo.Illum uero mox adoraſſe regis in greſſum tanquam maximū ei ſolatium præbiturum:ac procidentem ad eius genua extenſa dextera poposciſſe libertatem.& iubente rege ut cōſideret & diceret quis eſſet:uel cur ibidem haberet:uel quæ eſſet cauſa ciborum eius.Tunc hominem cum gemitu & lachrymis lamētabili ter ſuam narraſſe neceſſitatem ait.Inquit eſſe ſe græcum:& dum perageret prouinciam propter uitæ cauſam direptum ſe ſubito ab alienigenis hominibus:atque deductum ad templum: & incluſum illic:& a nullo conſpici:ſed cuncta dapium præparatione ſaginari. Et primum quidem hæc ſibi inopinabilia beneficia prodidiſſe & detuliſſe lætitiam. Deinde ſuſpitionem: poſtea ſtuporem:ac poſtremum conſulentem a miniſtris ad ſe accedentibus audiſſe legem ineffabilem iudæorum pro qua nutriebatur:& hoc illos facere ſingulis annis quodam tempore conſtituto.Et compræhendere quidem græcum peregrinum:eumque annali tempore ſaginare: & deductum ad quandam ſiluam occidere quidem eum hominem eius corpus ſacrificare ſecundum ſuas ſolennitates:& guſtare ex eius uiſceribus & iuſiurandum facere in immolatione græci:ut inimicitias contra græcos haberent.Et tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abiicere. deinde refert eum dixiſſe paucos iam dies debita ſibimet ſupereſſe atque rogaſſe ut erubeſcentes græcotum deos & ſuperantes in ſuo ſanguine inſidias iudæorum.De malis eum circumſtantibus liberaret. Huiuſmodi ergo fabula non tantum omnis tragœdia pleniſſima eſt:ſed etiam crudeli impudentia redundat. Non tamē a ſacrilegio priuat antiochum ſicut arbitrati ſunt:qui hæc ad illius gratiam cōſcripſere. Non enim præſumpſit aliquid tale ut ad templum accederet: ſed ſic autem inuenit non ſperans. Fuit ergo uoluntatibus iniquis impius:& nihilominus ſine deo quanta iuſſit mendacii ſuperfluitas:quam ex ipſa re cognoſcere ualde facillimum eſt. Non enim circa ſolos græcos diſcordia legum eſſe dignoſcitur:ſed maxime aduerſus ægyptios & pulrimos alios.Quem enim chorum non contigit aliquando circa nos peregrinari?ut aduerſus ſolos renouata coniuratione per effuſionem ſanguinis egeremus:uel quomodo poſſibile eſt ut ad has hoſtias omnes iudæi colligerentur:& tantis millibus ad guſtanda uiſcera illa ſufficerēt:ſicut ait appion:uel cur inuentum hominem quicunque fuit: non enim ſuo nomine conſcripſit: aut quomodo eum in ſuam patriam rex non cum pompa deduxit dum poſſet.Hoc faciens ipſe quidem putari pius & græcorum amator eximius:aſſumere uero contra iudæornm odium ſolatia magna cunctorum. Sed hæc relinquo:inſenſatos enim non uerbis ſed operibus decet arguere. Sciunt igitur omnes:qui uidere conſtructionem templi noſtri:qualis fuerit & intrāſgreſſibilem eius purificationis integritatem.Quattuor enim porticus habuit in circuitu: & harum ſingulæ propriam ſecūdum legem habuere cuſtodiam.In exteriorem itaque ingredi licentiam omnibus etiam alienigenis:mulieres tantummodo menſtruatæ tranſire prohibebantur. In ſecunda uero porticu cuncti iudæi ingrediebantur:eorum coniuges cum eſſent ab omni pollutione mundæ. In tertia maſculi iudæorum mundi exiſtentes atque purificati. In quarta autem ſacerdos ſtolis induti ſacerdotibus.In adytum uero ſoli principes ſacerdotum propria ſtola circumamicti.Tanta uero eſt circa omnia prouidentia pietatis:ut ſecundum quaſdam horas ſacerdotes ingredi cōſtitutum ſit.Mane etenim aperto templo oportebat facientes traditas hoſtias introire. Et meridie rurſus dum clauderet templum.Denicq; ne uas aliquod portari licet in templum:ſed erant in eo ſolummodo poſita altera menſa turibulum:candelabrum quæ omnia & in lege cōſcripta ſunt.Etenim nihil amplius neq; miniſteriorum aliquorū ineffabilium agitur:neq; intus illa epulatio miniſtratur.Hæc enim quæ prædicta ſunt habent totius populi teſtimonium manifeſtum rationemque geſtorum.Licet enim ſint tribus quattuor ſacerdotum & harum tribuum ſingulæ habeant hominum pluſquam quinq; milia:fit tamen obſeruatio particulariter per dies certos: & his tranſactis alii ſuccedentes ad ſacrificia ueniunt:& congregati in templum mediante die

præcedentibus claues templi & ad numerum omnia uasa percipiunt nullaq; ad cibum aut potú attineat in templo delata. Talia nanq; etiam ad altaria offerre prohibitum est: præter illa quæ ad sacrificia preparantur. Quod ergo appionem esse dicimus nisi nihil horum examinantem uerba incredula protulisse. Sed turpe est: historiæ enim uerum notitiam se proferre grammaticus non prosit. Et sciens templi nostri pietatem hanc quidem prætermisit. Homines autem græci com-prehensione finxit. & pabulum ineffabile & ciborum opulentissimam claritatem. Et peruios ingredientes ubi nec nobilissimos iudæorum licet intrare nisi fuerint sacerdotes. Hæc ergo pes-sima est impietas atq; mendacium spontaneum ad eorum seductionem: qui noluerunt discutere ueritatem. Per ea siquidem mala & ineffabilia quæ prædicta sunt nobis detrahere tẽtauere. Rur-sumq; tanquam piissimus deridet adiiciens fabulæ inna facta. At enim illum rettulisse dum bel-lum iudæi contra iudæos haberent. Longo quodam tempore in aliqua ciuitate iudæorum qui in ea Apollinẽ colebat uenisset ad iudæos: cuius hois nomẽ dicitur Zabidõ Deinde qui eis pro-misisset traditurum se eis Apollinem deum dorienſium uẽturumq; illum ad nostrum templum Si omnes ascenderent & credidissent omnem multitudinem iudæorum Zabidon uero fuisse quodam machinamentum ligneum. Et circũposuisse sibi: & in eo tres ordines infixisse lucerna-rum: & ita ambulasse ut procul stantibus appareret quasi stella per terram iter agẽs. Porro iudæ-os inopinabili uisione obstupuisse: & longe cõstitutos tenuisse silentium. Zabidon uero multa quiete ad templum uenisse & aureũ detraxisse asini caput. Sic enim urbane conscribit: & rursus Doram uelociter aduenisse. Igitur & nos dicere possumus: quia asinum hoc est semetipsum Ap-pion grauat & facit stultitia simul & mendaciis oneratum. Loca nanq; quæ non sunt conscribit: & ciuitates nesciens transfert. Idumea enim prouinciæ nostræ cõfinis est posita iuxta Gazam & nulla ciuitas huius Dora nuncupatur. In Phœnice uero iuxta montem Carmelum Dora ciuitas appellatur in nullo concordans Appionis oblocutionibus. Quattuor enim dierum itinere pcul est ab iudæa. Cur itaq; nos rursus accusat eo q̃ non habeamus communes cum aliis deos: si sic facile credidere patres nostri ad se uenturum Apollinem & cum stellis eũ ambulare sup terrã putauere? Lucernam enim primo nunquam uidere. Qui licet & tanta & talia concelebrant can-delabra. Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciam ex tantis millibus obuiauit. Desolatos etiã uiros custodibus comperit: & hoc tempore prælii. Cætera iam relinquo. Ianuæ uero templi alti-tudine quidem erant cubitorum sexaginta: latitudine uero uiginti. omnes deauratæ & pœne au-ro puro confectæ. has claudebant non minus quã uiri ducenti diebus singulis: & relinquere eas apertas nefandissimum nimis erat. Facile eas lucernifer ille apperuisse creditur: qui solus etiam habuisse asini caput æstimabatur: quapropter dubium est utrum hoc caput Zabidon denuo re uocaui. An certe sumens Appion introduxit in templum ut Antiochus inueniret. Vnde in secũ do Appioni aliquam mentiendi daret occasionem & conscribendum banirantium per deum fa ctorem cæli & terræ & maris nulli iudæos facturos alienigenæ & maxie græcis. Oportebat autẽ mentientem absolute dicere nulli facturos alienigenæ & magis ægyptiis. Sic etenim ab intio po terant eius figmenta de iureiurando cõgruere ab ægyptiis utiq; non propter malignitatem suã: sed propter calamitates expulsi sunt. A græcis autem plus locis quã studiis sumus adiuncti: ita ut nullæ inter nos & illos inimitiæ & zelotypiæ esse noscuntur. E diuerso nanq; multos eorum ad nostras leges contigit accessisse: quorum quidam permansere: quidam uero perdurare non seren tes denuo recessere. Hoc tamen iusiurandum nunquã se quisquã audisse meminit apud nos habi tum: sed solus Appion ut uidetur audiuit. Ipse utiq; composuit nimis. igitur hæc maxima cõpo-sitio etiã in futuro dicenda Appionis admiratione dignissima est. Quarum rerum hoc affirmat indicium: quia neq; legibus iustis utamur: nec deũ colamus ut cõuenit: & diuersis gẽtibus seruia mus: & calamitates quasdã circa ciuitatẽ sustineamus cũ utiq; pricipalis ciuitas rõanoꝝ sit. cuius ciues soli ab initio regnare atq; nos seruire cõsueuerũt. Quis eteni ab hoꝝ magnanimitate se ua leat abstinere? Nullus eteni alioꝝ põt dicere sermonẽ quẽ Appion locutus est: quãdo paucis cõti git i principatũ cõtinue p̃sidere: & nõ rursus aliis facta mutatiõe seruire. Plurimæ náq; gẽtes aliis obediẽ coactæ sũt. Soli ãt ægyptii eo q̃ refugiãt sicut aiũt i eoꝝ puicia dii atq; saluent migrátes in effigies bestiaꝝ. Honoré pcipuũ inuenerũt ut nulli fabularẽt hoꝝ qui asiã europáq; tenuere. Qui scilicet unã diẽ ex æuo totius sæculi nõ habuere libertatẽ: neq; apud idigenas domios neq; apud externos. Nã quẽadmodũ eis usi sint p se: nõ semel solũmõ sed frequenter uastantes urbes: tẽpla uertẽtes amputatos apud eos interficiẽtes deos iproperare nõ studeo. Non eni cõuenit stul titiam nos indocti appionis imitari: q neq; casus atheniẽsiũ neq; lacedemonioꝝ aio suo cõcepit. Quoꝝ alios qdẽ fortissimos: quoꝝ sũmi diuersis uitæ sunt calamitatibus sauciati. Dimitto dir rutã atheniẽsiũ arcẽ: tẽplũ epheſenũ & delphos: aliaq; multa, p qbus intulit: sed potius inferẽtibus

improperia.Nouus aũt accusator nostrorũ appiõ iuentus est:malorũ suorũ apud ægyptũ gestorũ prorsus oblitus.Sed sesostris eũ quẽ refert fabula regẽ fuisse ægypti,ut creditur excæcauit.Verũtamen possumus & nos dicere nostros reges dauid & salomonem:qui multas subdidere gentes. Sed de his modo supersedendũ est: quæ uero cunctis nota sunt:appion modis omnibus ignorauit:quoniam persis & post illos principibus asyæ macedonibus:ægyptii quidem seruiere nihil differentes a famulis.Nos aũt liberi consistentes etiã ciuitatum in circuitu positarum tenuimus principatum annis uiginti & cẽtum usq; ad pompeium magnũ:& dum uniuersi sunt expugnati a romanis principibus omnium soli propter fidẽ suã maiores nostri auxiliatores & amici fuere. Sed queritur quia uiros mirabiles non præbuimus uel ut quorundã artium inuentores:& inter hos enumerat socratẽ & zenonem & chleantem & aliquos huiusmodi Deinde quod potius est mirandum semetipsum his adiecit & beatificat alexandriam:quia ciuẽ talem habere meruit: qđ rite facit.Oportebat enim ut ipse sui testis existeret:qui aliis omnibus sic importunus & callidus esse uidebatur:& uir uerboq; corruptus. Quapropter recte quilibet alexandriæ condolebit: si super isto aliquid magni sapuerit.De uiris aũt qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores sunt qui uoluerint nostræ antiquitatis libris incũbere.Reliqua uero quæ in accusatiõe cõscripta sunt dignum erat forte sine satisfactione relinquere:ut ipse sui potius & aliorũ ægytiorum accusator extaret.Queritur enim eo q animalia consueta sacrificemus:& non uescamur carnibus suillis:sed & circũcisionem genitalium uehementer irridet.De nostrorum quidẽ animaliũ pemptione cõmunio nobis est cũ aliis hominibus uniuersis.Appion aũt sacrificãtes nos redarguens increpat semetipsum:cũ genere sit ægyptius.Non enim græcis aut macedonibus aduersatur.Isti enim optant sacrificare, id est centum boum suis diis & sacerdotibus utuntur ad epulas.Quæ cum ita sint non propterea contigit mundum animalibus desolari:quod appion expauit.Qui tamen si solennitates ægyptiorum sequerentur quidem mundus hominibus ferocissimis aut bestiis impleretur:quas isti iudicantes deos diligẽter enutriunt. Et enim si quis eum consuleret:quos putaret omnium ægyptiorum esse sapientes atq; deicolas sacerdotes sine dubio fateretur.Hæc enim duo dicuntur sibimet ab initio a regibus esse præcepta: ut deos colant & sapientiam diligant: quod illi facere præcipue iudicantur: qui tamen & circũciduntur omnes;& a porcinis abstinent cibis.Sed neq; ullus alter ægyptiorum cũ eis diis sacrificare dignoscitur.Cæcus igitur fuit appion:quando pro ægyptiis nostras detractiones cõponens illos uidetur potius accusare:qui non solum utuntur solennitatibus: quas in nobis culpat iste: sed etiam alios circũcidi docent:sicuti dixit herodotus. Vnde recte mihi uidetur appion propter patriæ suæ leges mulctam soluisse blasphemiæ.Etenim necessario circumcisus circa genitalia uulnera ei facta nihil ei circũprofuerũt & putrefactus magnis doloribus expirauit.Oportet enim bene sapientes in legibus ꝑpriis circa pietatẽ integre ꝑmanere:& aliorum minie ꝑmanere. Iste uero suas quidẽ leges effugit.De nostris uero mentitus est.Hic itaq; terminus uitæ fuit Appionis.Sed & noster hic iam finẽ liber accipiet. Quoniã uero & Apollonius Molon & Lysimachus:& alii quidã tã per ignorantiã quã ꝑ insaniã de legislatore nostro Moyse de legibus uerba protulere:nec iusta nec uera.Dum illi quidẽ uelut mago atq; fallaci derogant.Leges aũt maliciæ apud nos nulliusq; uirtutis affirmãt esse doctrices.Volo breuiter & de omni conuersatione nostra & de particulari sicuti potero proferre sermonẽ.Reor eni fore manifestũ:quia & ad pietatẽ alterutrũ uniuersalẽq; clementiã:insup ad iustitiã laborumq; tolerantiã:& ad cõemptũ mortis optimas leges positas habeamus.Rogo tamen lecturos ut non cũ inuidia exequantur huius operis lectionẽ.Non eni proposui laudes conscribere nostrorũ:sed aduersus eos qui nos plurimũ & fallaciter accusarunt:satisfactionẽ hãc puto eẽ iustissimã.Proinde accusationẽ Apollonius non continue sicut Appiõ instituit:sed dispersim.Quippe tũ aliquãdo quidẽ nos sine deo & hoĩbus odiosos appellet.Aliquãdo uero formidinẽ nobis improperat.Et e diuerso rursus aliquando de præsumptione fastũ gentis nostræ queritur.Dicit aũt etiã stultiores barbaris:& propterea nullũ inuentũ nos solos uitæ utile cõperisse.Hæc aũt oia manifeste redarguũtur:dũ uniuersa cõtrario q̃ ab eo sunt dicta mõstrant.Et legibus imperata:& a nobis cũ omni integritate gesta.Si uero coactus fuero facere mentionẽ legũ cõtrariarũ apud alios cõstitutarũ:cuius rei culpabiles illi sunt q nostras solẽnitates tanq̃ malas dicere uoluere.Quibus neutrũ puto remanere quod dicant:neq; quia eas habeamus leges:quarũ ego capitales & sũmas ad increpãdũ positurus sum æque:qa ꝑcipue in legibus propriis ꝑduramus.Paulum ergo sumẽs onus uolo prius edicere: quí eorũ q sine lege & ordine uiuunt.Hi qui ordinis & cõmuniũ legũ amatores extiterunt:& primi hoc inchoauerunt:recte mansuetudinẽ nostrãq; uirtutẽ ꝑstare dicẽdi sunt.Denicq; conant singuli eorũ gesta sua ad antiquitatẽ referre:ut imitatores aliorũ uideantur existere:& non ipsi potius aliis:ut legit-

time uiuere debeant exponere. His igit hunc in modū habentibus uirtus legislatoris est meliora considerare: & his qui usuri sunt legibus quas posuerit satisfacere quia recte sunt. Populi uero est ut in oibus quæ constituta sunt perduret: & neq; felicitate procedente: neq; calamitatibus ali quid hoꝝ imutet. Dico igit nostrū legislatorē quorūlibet qui memorāt legislatorū antiquitate præcedere. Lygurgus enī & Solon & Zaleucus Locrenus: & oēs qui apud græcos mirabiles sunt nouelli atq; recentes quantū ad illū comparati esse noscuntur. Quando nec ipsum nomen legis fuisse olim apud græcos agnoscitur. Testis Homerus est qui nusquā in opere suo hoc usus est nomine. Non enī secundū legē: sed indiffinitis sententiis & regū præceptionibus populus regebat. Vnde etiam multo tēpore permansere tantū moribus utētes: & nō scripto. Et multa hoꝝ semp secundum euentū casuū permittentes. Noster uero legislator antiquus existens: hoc etenī undiq; manifestū est: etiā apud eos claꝝ qui semp contra nos loquunt: semetipsum præbuit optimum principem populoꝝ: & consiliatorē magnū. Sed instructionē totius legis uitæ constringens eis suasit hanc libēter excipere: & firmissime inclyta scientia custodire. Primitus aute eius magnitudinis opera uideamus. Ille nanq; progenitoꝝ nostroꝝ relinquentiū Aegyptū & ad terrā pptiam remeantium: multa mīlia sumens ex plurimis & impossibilibus rebus cautissime liberauit: & inq quosam eos & multū arenosam oportebat trāsire uiam: bellaq; deuincere: & filios ac uxores pr damq; bella seruare: ī quibus dux egregius & cōsiliarius sapiētissimus: & tutor, ueracissimus fuit uniuersoꝝ. Omnem siquidē multitudinē in semetipsum pendere facit: & cū oīa quæ uellet psuade re posset: in nullo horum uindicauit sibimet potestatē: sed in quo maximo tempore potestatem sibimet arrogant & tyrannidē præsules reꝝ: & populū frequenter plurima iniquitate uiuere consuescunt. In hac ille potentia constitutus e diuerso: magis iudicauit agēdū pie & plurimā exhibēr aliis æquitatē ipse uirtutē præcipuā se credens cunctos ostendere: & salutē firmissimā præbere sequacibus bona uoluntate. Et maximis actibus in singulis casibus usus est. Quapropter recte iudicabat ducē atq; consiliatorē se deū habere: & primitus sibimet satisfaciens: quia secundū illius uoluntatē uniuersa gereret atq; tractaret. Credidit modis oībus oportere ut ēt apud plebē hæc opinio permaneret. Nanq; dū respicere suā uitā credunt: delinquere non præsumunt. Huiusmōi quidem noster legislator fuit: non magus: non fallax: sicut derogatores iniuste pronunciant: sed quales apud græcos gloriantur fuisse Eimnū: & post eū legislatores. Alii nanq; quidā eoꝝ leges positas animo dicebant. Alii uero eas in Apollinē & uaticinium delphicum referebant: siue pro ueritate hoc credentes: seu facile suadendū iudicantes populo. Qui uero præcipuas leges instituerint: uel qui iustissime de dei fide cognouerint: licet hoc ex ipsis legibus facta cōparatione cōspicere. Iam enī de ipsis tēpus est disputandi. Igitur infinite quidē particulatim gētiū atq; legū apud cunctos hoīes differētiæ sunt. Alii siquidē monarchis: alii uero populo potestatē reipub. cōmisere. Noster uero legislator nihil hoꝝ intendens: ueluti siquis hoc dicēdo mēsurā trāscendat uerbi diuinam rem publicā declarauit: deo principaliter cōuersationē nr̄am atq; potestatē excellenter assignans & satisfaciens eū cunctos inspicere tanq̄ cām bonoꝝ oīum uniuersis hoībus existētē: & quæcunq; contigit eos in angustiis supplicasse illius non latuisse uolūtatē. Neq; quicquā eoꝝ quæ gessere uel siquid aliquis apud semetipsum potuit cogitare: unū uero eū esse monstrauit: & ingenitum: immutabilē: per tēpus æternū: & omni specie mortali pulchritudīe differētē. Et ipsū nobis notum qualis aūt sit secundū substantiā prorsus ignotū. Hæc itaq; de deo saperent prudētissimis græcoꝝ: quia quidē eruditi sunt: illo utiq; sciendi præbente principia nunc dicere prætermitto: quia non optima & congrua dei naturæ atq; magnificentiæ sunt ualde testātur. Pythagoras enī & Anaxagoras & Plato & post illos philosophi stoici & pœne cuncti uidentur de diuia sapuisse natura. Sed hi quidē ad breue philosophātes populo superstitionū opinionibus iam conscriptam ueritatē dogmatis ꝓferre timuere. Noster uero legislator opera præbēs cōsonis uerbis suis non solū his qui cū eo erant satisfecit: sed etiā qui ex illis semp erant nascituri: hoc immutabiliter inspirauit: & causa legislationis ad utilitatis modū semp adduxit. Non enim parte uirtutis dei culturā dixit: sed huius partes alias esse perspexit atq; cōstituit. Idem fortitudinē iusticiam & in omnibus ciuiū concordiā ad alterutros. Cunctæ nanq; actiones & studia uniuersiq; sermones ad diuinā referuntur ꝓ oīa pietatē. Non enī hoc inexaminatū aut indefinitum ulterius dereliqt. Duo siquidē sunt totius disciplinæ & moralis institutionis modi: quoꝝ unus quidem sermone doctor est: alter uero excitatione morum: quæ cū ita sunt quidā legislatores sentiēdi sunt discreti: & alterū hoꝝ modū sibi placitū assumētes alterū reliquerunt. Sicuti Lacedemonii quidem & Cretes moribus erudiebantur: non uerbis. Athenienses uero & pœne oēs alii græci quæ quidem oportet agi percipiebant suis legibus. Assuescere uero ad hæc operibus minime ualuere. Noster autē legislator hæc ambo multa diligentia cooptauit. Nam nec exercitatiōe morum dimisit nō

traditas:neq; leges ſermone reliquit ícomptas.Sed mox a primo incohans cibo & unicuiq; dicto conueniente nihil neq; minimarum eſcarum ſub poteſtate uoluntatis utentium dereliquit.Sed & de cibis quibus conuenit abſtineri:& qui ſumendi ſunt:uel quæ diæta communis eſſe uideaſ. Necnon & de operibus labore ſimul & requie.Terminum atq; regulam poſuit legem:quatenus ueluti ſub patre atq; domino uiuentes:neq; uolentes quicquam:neq; per ignorantiam delinquamus.Non enim ignorantibus pœnam poſuit:ſed optimam & neceſſariam correptionẽ mõſtrauit legem.Quapropter nõ ſemel audire:nec ſecundo uel ſæpius. Sed in unaquaq; ſeptimana alia opera relinquẽtes:ad legis auditionem congregari præcepit uniuerſos:eamq; perfecte cõdiſcere: quod ſcilicet omnes legiſlatores reliquiſſe noſcuntur.Et intantum plurimi hominũ porro ſunt: ut ſecundum proprias uiuant:quia pœne eas ignorant. Et cum peccauerint tunc agnoſcunt ab aliis quam legem probantur eſſe præuaricati. Sed etiam uiri maxima cum gloria & principalia gubernantes profitentur ignorationem.Scitos nanq; ſibi faciunt aſſidere ad diſpenſationẽ rerũ: & experimentu legis habentium.Noſtrorum uero quemlibet cum leges interrogat:facilius quã nomen ſuum recitat. Vniuerſas quidẽ mox a primo ſenſu eas diſcẽtes in animo uelut inſcriptas: & rarius quidem quilibet tranſgreditur.Impoſſibile autem eſt ſupplicium deuitare peccantem. Hoc itaq; primum omnium mirabilem conſonantiam nobis inſtituit.Nam unam quidẽ habẽt & eandem de deo ſectam:uita uero ac moribus differre nihil ab inuicem optimam moribus hominum poteſt celebrare cõcordiam.Apud nos etenim ſolos neq; de deo quilibet ſermões audet alterutris aduerſarios:ſicut multa ſimilia apud alios fieri comprobantur.Cum non ſolum a fortuitis quod uiſum fuerit unicuiq; profertur:ſed etiam apud quoſdã philoſophorum hoc crebro præſumitur.Quando alii quidem totam dei naturam ſermonibus perimere tẽtauere. Alii uero eius prouidentiam ab hominibus abſtulere.Neq; in ſtudiis uitæ a differentia ulla conſpicitur:ſed communia quidem opera omnium apud nos exiſtunt.Vnus non de deo ſermo cõcors eſt aſſerens illum cuncta reſpicere:ſed etiam de ipſius uitæ ſtudiis. Et quoniam oportet omnia alia ad terminũ diuinæ pietatis adduci:a mulieribus noſtris & a ſeruis quilibet auerti.Pro qua re illatas nobis calumnias a quibuſdam:cur non exhibeamus uiros inuẽtores nouorum operum ſeu uerborum contigit oriri. Alii ſiquidẽ in nulla re paterna perdurare optimum eſſe putant:& præcipue tranſgreſſoribus ſapientiæ robur aſſignant.Nos autem e diuerſo unam eſſe prudẽtiam atq; uirtutes exiſtimamus:nihil penitus uel facere uel cogitare cõtrarium his quæ antiquitus ſancita noſcuntur:quod ſcilicet inditium legis eſt optimo fœdere conſtitutæ. Nam ea quæ nunc non habent modum:experimento ſæpe correpta redarguuntur. Apud nos autem qui credimus ab initio poſitam legem diuina uoluntate:nihil aliud pium eſt quam hanc ſub integritate reſeruare.Quis etenim eius quicquam mouere poteſt:aut quid melius adinuenit:uel qui ab aliis tanq̃ præcellentius ad ſtatum reipublicæ noſtræ migrauit:aut quæ poterit eſſe melior atque iuſtior: quam ea quæ deum quidem principem omnium eſſe confirmat. Sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas diſpenſare permittit. Summo uero pontifici aliorum ſacerdotum principatum competenter iniungit.Quos utiq; non diuitiis neq; aliis quibuſdã ſpontaneis auiditatibus præcellentes.Legiſlator ad culmen huius honoribus inſtituit. Sed quicunq; ſapientia uel temperantia aliis præſtare noſcuntur:eis præcipue culturam diuinæ placationis coniunxit. Apud hos igitur & legis & aliorum ſtudiorum integra diligentia cuſtoditur. Contemplatores etenim omnium atq; iudices comtemptionum & punitores culpabiliũ ſacerdotum eſſe decreti ſunt. Quis ergo pricipatus qđ regnũ erit hoc ſanctius:uel qui honor deo potius coaptabitur cũ omnis quidem populus ſit præparatus ad pietatẽ?Summa uero diligẽtia ſacerdotibus ſit indicta & uelut quædã feſtiuitas gubernet uniuerſa res pu.Cũ enĩ miniſteria ſua numero paucoꝝ dierũ alienigenæ cuſtodire nequiuerunt ea uidelicet ſacrificia nominantes:nos cũ multa delectatione & incõmutabili uoluntate ſolẽnitatis opus p omne ſeruamus æuum . Quæ igitur ſunt præcepta uel interdicta ſimplicia ſiue nota dicamus.Primum quidẽ de deo eſt dicens .¶Deus habet omnia perfectus beatiſſimus ipſe ſibi cunctiſq; ſufficiẽs principũ & medium & terminus.Inter omnia operibus quidẽ & muneribus clarus & totius rei manifeſtus.Forma uero & magnitudine nobis inenarrabilis.Omnis nanq; materies comparata ad huius imaginẽ licet ſit precioſa tamẽ promẽ cunctaq; ars ad illius imitationis inuentũ extra eſſe artẽ cognoſcitur nihil ſimile neq; uidemus neq; poſſumus ſuſpicari neq; coniicere.Sanctum eſt:uidemus eius opera lumen:cælũ:terrã:ſolẽ: lunam:flumina:mare:animalium nationes:redditiones fructuum:hæc deus fecit: non manibus neq; laboribus neq; quibuſdam indiguit ſibi cooperantibus:ſed ipſo uidente bona repẽte facta ſunt. Bona nunc homines conuenit uniuerſos:ſi qui eum quæ placere exercitatione uirtutis. Modus eum diuinæ placationis iſte ſanctiſſimus eſt.Vnum templũ unius dei commune oĩum

communis dei cunctorum.Gratum nãq; ſemper eſt omne quod ſimile eſt.Hunc placãt quidem ſacerdotes ſemper.Præcedit uero iſtos primus ſecundum genus:qui ante alios ſacerdotes ſacrificauit deo cuſtodiet leges de dubiis iudicabit:& puniet lege conuictos.Huic quiſquis non obedit ſupplicio ſubiacebit tanq̃ qui ĩ ipſo deo impie geſſerit.Hoſtias immolauit:non ad crapulam noſtram uel ebrietatem attinentes.Hæc enĩ non placent deo:quæ res occaſio potius iniuriarum ſimul & expenſarũ eſt.Deus enim temperatos ordinatoſq; & boni generis diligit:& ut præcipue ſacrificãtes caſte uiuamus.In ſacrificiis autem pro cõmuni ſalute primum oportet orare.Deinde ſinguli pro ſemetipſis.Quomodo omnes ſocii ſumus:& qui hoc conſortium ſuæ uitæ præpõit maxime deo gratiſſimum eſt:ſupplicatio uero fit ad deũ uotis ac precibus non ut bona præſtet. Nec enim ipſe ſponte contulit uniuerſis & uno depoſuit.Sed ut hoc ſuſcipere ualeamus ſuſcipiẽteſq; ſeruemus: purificationes in ſacrificiis lex decreuit.Ex omni excubii excõmunicatiõe a mu- liere facta & alia multa cõſcriberet ualde lõgiſſimũ eſt. Huiuſmodi ergo de deo & eius placatiõe ſermonibus eſt.Ipſe autem ſimul etiam lex eſt:quoſdã aũt nouit lex permixtio[illegible] ad coniugem ſi tamen pro filiorum cauſa procreandoꝝ agatur.Maſculoꝝ uero in maſculos ualde iudicauit inimicas:& tentantes horũ morte decreuit dignos.Nubere uero iubẽt nõ reſpiciẽtes ad dotem:neq; uiolenter arripere:ſed neq; dolo uel fallacia ſuadere.Diſpenſationẽ uero poti fieri per eum cuius eſſe noſcitur poteſtatis & per cogitationẽ opportunã.Mulier autem inferior inquit eſt uiro per omnia Obedit igitur non ad iniuriam:ſed ut ſit ſub regimine cõſtituta.Deus enim uiro poteſtatẽ dedit.Cum hac ergo coire decet maritum ſolummõ.Alterius uero experiẽtiam habere nequiſſimum.Si quis aũt hoc egerit declinatio nulla mortis:neq; uim fieri uirgini alteri deſponſatæ:neq; ſi ſuaſerit nuptæ filios nutrire p̃cepit.Vniuerſis aũt mulieribus ĩterdixit: uel celare quod ſtatũ eſt:uel aliã machinationẽ corrũpere ſ̃lii.Nanq; mecatrix eſt anima demoliens & genus imminuens.Igitur ſi quis ad concubitũ corruptionẽq; tranſierit ĩmundus:oportet autem etiam poſt legalẽ cõmixtionẽ uiri mulieres lauari.Hoc enim parte animæ polluere iudicauit:inflata nanq; corporibus uulneratur.Dum ob hoc fit aliquã propter purificatiõis cauſam talibus imperauit.Sed neq; in filiorũ natiuitatibus conceſſit epulationes. Aggregari & fieri occaſiones ebrietatis:ſed temperatũ eſſe repente principium:iuſſitq; litteris eruditi propter leges & noſſe progenitorum actiones aut actus imitentur:& cũ legibus educati neq; tranſgrediant:neq; cogitationem ignorationis habere iudicentur.Proſpexit aũt etiam funeribus mortuoꝝ: beneq; pretioſe ad ſepeliendum celebrantur exequiæ.Neq; inſignũ fabricæ ſepulchroꝝ: ſed neceſſaria quidem circa prolationẽ funeris impauit domeſticos adimplere.Omnibus aũt uiuentibus legitimũ eſſe conſtituit:ut aliquo moriente & cõcurrant:& gemitus lamẽtationis effundãt.Purificari auté iubet etiã domeſticos ſauere celebratos:ut longe p̃cul ſit q̃ ſit uideaẽ quis mũdus eſſe: cũ fecerit homicidiũ:parentũ honorẽ poſt deum eſſe cõſtituit:& qui nõ repenſat eoꝝ gratiæ:ſed in qualibet parte contriſtat:præcepit eſſe lapidandũ.Iubet etiã oĩbus ſenioribus honorẽ iuuenes exhibere:quoniã cunctoꝝ ſenior deus eſt.Nihil p̃mittit celebrandũ apud amicos:nõ enĩ amicitiæ ſunt apud eũ cui oĩa nõ crediunt.Et licet aliquæ inimicitiæ proueniant:p̃dita mens a rara prohibuit.Si quis arbiter munus acceperit:morte mulctatur. Deſpiciẽs quod iuſtũ eſt: & auxiliũ reis offerens.Quod quiſquã nõ potuit nõ auferat:& aliena nõ tãgat:mutuãs nõ accipiat uſuras.Hæc & his multa ſimilia cõmunionẽ cõtinẽt nr̃oꝝ inter alterutros.Quomodo aũt etiã de domeſtica cura circa alienigenas habenda habuerit legiſlator:referri dignũ eſt.Videbitur enĩ oĩbus optime proſpexiſſe:deũ eo ita ſentiente:neq; propria corrũpimus:neq; participari rebus nr̃is uolentibus inuidemus. Quicunq; enĩ uolũt ſub noſtras conuerſari leges accedentes ad ea cũ munificentia ſuſcipit:non genere ſolũmodo:ſed etiã uoluntate uitæ putans eẽ cõſortiũ. Eos aũt qui trãſitorie miſceri ſolẽnitatibus:non alia tamen exhibenda conſtituit.Idem oĩbus præbendũ:ignẽ:aquam: cibum:iter oſtendere:non ſpernere aliquẽ inſepultũ:mitiſſime etiã circa hoſtes quæ ſunt agẽda ſanciuit:ut neq; terra eoꝝ exuraẽ:neq; arbores fertiles incidanẽ:ſed etiã ſpoliari eos qui in bello cecidere interdixit:& captiuos p̃ſpexit q̃tenus eoꝝ ãmoueaẽ iniuria:& maxĩe fœminaꝝ.Sic aũt alũnos mãſuetudinẽ atq; clemẽtiã ſtuduit edocere:ut etiã de aĩalibus irratiõabilibus nõ taceret: ſed hoꝝ tantũmõ utilitatẽ legitimã cõcedẽs:ab oĩ nos alia cã p̃hibuit.Quæcũq; enĩ ueluti ſupplicãtia oriunẽ in domibus hoc interdixit occidi.Sed neq; parẽtes deniq; p̃cepit auferri. Et licet inimica ſint aĩalia eis tamẽ p̃cẽdũ eẽ ſanciuit.Sic undiq; ea q̃ ad mãſuetudinẽ p̃tinẽt obſeruauit. Doctrinalibus quidẽ ſicuti p̃dictũ eſt legis utens & alia rurſus cõtra tranſgreſſores cã punitionis ſine excuſatione deſigens.Damnum nãq; in plurimis cauſis trãgrediẽdũ mors eſt.Si adulterium cõmiſerit aliquis: ſuum puellæ fecerit.Si maſculo turpe tentamentum p̃ſumpſerit.l.c.aut patiaẽ ſuſtinere tentatus. Similiter autem eſt lex ineuitabilis & in ſeruis: ſed etiam de menſuris: uel

si quis de ponderibus dolum fuerit operatus & de iniusta uenditione ac fraude uel fide traxerit alienam rem:aut quod nō potuit abstulerit oīmodi sunt uindicta nō q̄lia apud alios: sed ne ualde maiora.De iniuria uero parentū uel ꝑietate quæ sit in deo:licet tentet hoc aliquis mox peribit. His itaq; secundū legem uniuersam honor tribuitur:nō argēti:nō auri:neq; coronæ capitis: aut cuiusdam prædicandæ festiuitatis:sed unusquisq; testem habens conscientiā suā ualde ꝑficit legislatore prophetante:& deo fidem cōdonāte firmissimā his qui seruauerūt leges: licet pro eis mori cōtingat aliqbus cōcurrunt alacri ad occasum. Dedit enim deus rursus fieri ut uita melior possit ex mutatione conferri.Piget itaq; nunc hoc me cōscribere:nisi opera essent oībus manifesta. Quoniā multi & plærunq; olim nostrorū progenitorū:ne uel sermonē solūmodo extra legē proferrent:oīa passi sunt sustinere uiriliter:uel si honorari contigit apud oēs hoies nostrā legem & nolēcariā legis consequentiā esse manifestā ībuebant.Græcos maiores nostri etiā extra regionem propriā constituti huiusmōi si quidē rectā habent & tam glorioſam de deo:talesque leges multa [illegible] firmissime custodire omēs arbitror admirari ꝑpter frequentes apud nos factas mutatiōes.Deniq; eos qui cōscribere ꝑxīe de re pu.& legibus tentauere tanquā dē icredibilibus cōpositōnibus quidā frequēter accusant dicentes:quoniā ipossibilia sūpserint argumēta.Et alios quidē reliquo philosophos:quicūq; huiusmōi negotiū ī suis cōscriptiōibus habuere. Plato mirabilis apud græcos tāquā de honestate uitæ p̄cedens & uirtute sermonū & psuasiōe philosophiæ cunctos excellēs ab his qui dicebāt pessimū eē de re pu.cōscribere illusus & diuulgatus pœne p̄emptus ē.Cum utiq; q illius uerba cōsiderauerit frequēter & facile reperiet:quæ ēt cōsuetudini plurimorū ꝑxia esse noscunt.Ipse siquidē Plato cōfessus est:quia uerā de deo opinionē pp ignorantiā plebis ꝑferre securū nō est. Sed Platonis quidē uerba uana esse putant & multa ptāte cōposita atq; cōscripta & maxīe de legislatione ꝑlata.Lygurgi uero mirant & Spartani cuncti con celebrant:quoniā illorū legibus plurimo tēpore pdurarunt. Ergo hoc manifestū uirtutis indiciū est in legibus p̄manere.Si uero lacedemoniorū admirant illorū tēpus assumāt:sciētes āplius duobus milibus annis nostrā cōstitisse rē publicā.& sup hæc sciāt quoniā Lacedemonii quidē omni tēpore quo apud se habuere libertatē ꝑfecte usi sunt custodisse leges.Cū uero circa eos factæ sūt fortunæ mutationes.pœne cunctarū legū obliti sunt.Nos aūt multis casibus euolutis pp regum Asiæ mutatiōes neq; in nouissimis malis ueniētes a legibus sumus alienati:nō uocatiōis nec epulationis cā seruantes eas quādo si qs cōsiderare uoluerit:multitudo āpliori testimōio maiores ex cubias & labores nobis q̄ Lacedemoniis uidebit ipositos.Illi siquidē operātes terrā: & neq; circa artes exercitiū habentes:sed ab omni opatione remissiores pigues & corpore pulchri in ciuitate degebant.Aliis ministris in oībus uitæ necessariis rebus utētes: & cibū paratū ab illis accipiētes: solum opus bonū atq; clemēs iudicātes ad faciendū & patiendū:q̄tenus ꝑualerent aduersus oēs cōtra quos bella susciperent:qa nō neq; neq; hoc adipisci potuerūt dicere suppono.Non enī singulis solūmodo:sed multis frequēter eorū subito legis p̄cepta negligentes semetipsos cum armis hostibus tradere.Putas ne? & apud nos nō dico tātis sed duo uel tres agniti sunt ꝑditores effecti legū uel morte.Non dico illā facile quæ solet ꝑliantibus euenire sed eā quæ cū multa corporum afflictione & multa crudelitate uidet accedere.Quā ut ego puto quidā ꝑualentes nobis non per odium subiectis ipōsuere si qui sunt hoies:qui nō tantūmō esse credāt pessimū si agere quicquā extra leges suas uel sermonē apud eos dicere cōpellant.Non tamē mirari decet si morte fortissime toleramus ꝑ legibus & ultra alios uniuersos.Non enī quæ leuia uident nr̄is studiis alii facile patimur:hoc ē operatōnē cibisq; simplicitatē:& ut nihil frustra neq; fortuito:qđ quisq; desiderat uescatur:aut bibat:aut ad cōcubitum quēlibet accedat:aut splendide uestiat: aut sine nobilitate uacet.Sed illud attendendum est:si gladiis utentes & hostes ab iuasione fugantes præcepta legis circa cibos nequaquā infringimus.Nobis itaq; gratum est propter hæc legibus obedire: & illis fortitudinis causas ostendere. Proinde Lysimachi & Molones & quidem huiusmodi alii conscriptores improbi sophistæ adolescentium deceptores quasi uehementer nobis prauissimis existentibus derogare contendunt.Ego nollem de legibus alienis examinationē efficere. Noster eī mos est propria custodire:nō aliena potius accusare.Et ut neq; irridere neq; blasphemare debeamus eis qui apud alios putantur dii:aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellationem.De accusatoribus autem proiectiones suas non increpare uolentibus tacendū nō est.Cum utiq; nō a nobis nūc sermo cōpositus eos arguere uideat:sed a multis ꝑbabiliter iam præmissus Quis igitur eorū qui apud græcos sapiētia sunt mirabiles non redarguit nobilissimos poetas & præcipue legislatores? quoniam huiusmodi sectas de deis ab initio populis inseruere? Dicentes eos autem e numero quidē quantos ipsi uoluere:ex alterutris uero & diuersis natiuitatibus procreatos.Hos autem diuidentes locis habitaculis tanquam generationes animalium: alios quidē

ſub terra:alios in mari: ſeniores autem eorum in tartaris uinctos eſſe dixere quibuſcunq; diſtri-
buere:cælum his ſermone quidem patrem:operibus autem tyrannum atq; dominum ſuperpo-
ſuere.Propterea aduerſus eum conſtituere inſidias per uxorem & fratrem & filiam:quam ex eius
capite fingunt generatam:ut alligatē ſes eum appendere:ſicut ipſe ille ſuum dicitur patrem. Hæc
iuſte accuſatione digna conqueruntur:qui ſapientiæ uirtute præcellunt.Hic ſuper hæc deriden-
tes adiiciunt.Si deorum alios quidem ephebos & adoleſcentes:alios autem ſeniores & barbaros.
eſſe credendum eſt:alios conſtitutos ſuperantes:& quendam fabrum:aliam uero textricem: aliū
uero peregrinantem & cum hominibus contendentem.Alios autem cytharizantes aut arcu gau
dentes.Deinde inter alterutros ſeditiones effectas:& propter homines contentiones conſtitutas
ut non ſolum alterutris manus mitterent:ſed etiam ab omnibus uulnerari lugerent malaq; per-
ferrent:& ſuper omnia eſt luxurioſius ſi intemperantia permixtionis uterentur. Quomodo non
erit incongruum amores & cuncupiſcentias ad uniuerſos attingere ſimul maſculos & ad fœmi-
nas.Deinde fortiſſimus & primus eorum pater ſeductas a ſemetipſo impregnatasq; mulieres ui-
ruptas ſubmerſaſq; ſperneret:& eos qui ex eo ſunt nati neq; liberare poteſt.Factos conſcripros ne
que ſine lachrymis eorum perferre mortes.Bona ſunt hæc & his alia conſequentia:id eſt aduer-
rio in cælo uiſo:& ſic impudenter a diis celebrato:ut iam alii zelare ſe proterentur tali paſſi
conſcripti.Quid enim alii facturi non eſſent:dum neq; ſenior atq; rex ualuiſſet impetum ſuum
a mulieribus permixtione retinere.Alii uero dum ſeruientes hominibus & nunc quidem x
cantes cā mercedis:nunc uero paſcentes.Alii aūt malignoꝝ mō in ferro carcere colligati.Quem
igitur ſapientiū talia nō accedant:ut hoc cōponentes redarguant:& multā ſtultitiā his credentiū
repræhendant.Alii uero ad terrorē quendā uel metū:necnon &'rabiē atq; ſeductionē omneſque
peſſimas paſſiones:& formā in dei natura fingere præſumpſere.Et hoꝝ quidē nobilioribus etiā
ciuitate ſacrificare ſuaſere. Si quidē ſimulata neceſſitate conſiſtunt:ut quoſdā deoꝝ putent bo-
noꝝ eſſe largitores.Alios aūt uocent aduerſarios:quādo eos ueluti maligniſſimos hoīes mune-
ribus atq; donis placere contendunt:magnū quoddā malū ſe ſuſcepturos ab eis exiſtimantes:ni-
ſi mercedem eis ſtudioſe præbuerint.Quæ igit cauſa ſit tante huius iniquitatis atq; delicti circa
deum.Ego quidē arbitror eo q; neq; uerā dei naturā ab initō eoꝝ legiſlatores agnouerint:neque
quantū præcipere potuere:perfectā ſententiā diffinientes reipu.tradidere. Sed uelut aliud quidā
prauiſſimū reliquerunt:dantes ptātem poetis ſi quidē ut quos uelēt deos introducerēt.Hæc oīa
patientes rhetoribus:aut ut de re publica ſcriberēt:& de pegrinis diis decreta pferrent:ſed etiā pi
ctores & gypſoplaſtæ in hoc apud græcos multā habuere ptātem:ut unuſquiſq; formā quā uellē
ſecundū modū ſuæ opiniōis exponeret.Alter quidē ex luto quod uellet fingēs.Alius uero pingēs
opificis itaq; qui maxīe putant eē præcipui ebur & aurū hēnt ad hoc ſuæ ſemp nouitatis argu-
mentū. Proinde apud eos priore quidē dii florētes honoribus ſenuerūt.Sic enī pferendū ē. Alii
uero noui clā introducti religione potiunt & tēploꝝ alia quidē deſolata:alia uero nup ſecundū
eoꝝ uoluntatē ædificāt:q̄propter ut arbitror e diuerſo noſſe magis indigēt:qualis facta ſit circa
deū & quō ei honor īmobili religiōe ſeruet. Apollonius ſi quidē Molon unus fuit ſtultoꝝ atq;
tumentiū.Eos aūt qui uere ī græco philoſophati ſūt:neq; p̄dictoꝝ aliqd latuit:neq; frigidæ alle-
goriæ cās ignorauere.Quapropter illos qdē iuſte ſpreuere:& circa uerā decentēq; circa deū opi-
nionē nobis fore cōcordes.Quod Plato reſpiciēs neq; illū quēquā poetaꝝ dicit in re pu. eē ſuſci
piendū:& Homerū honorabiliter admōet fanū ei conſtituēs & unguēta ſupfundēs:ne rectā opi-
nionē de deo fabulis forte deſtrueret.Præcipue nāq; Plato noſtrū legiſlatorē imitatus:licet nullā
eruditionē huiuſmōi ſuis ciuibus īperaſſet:ideſt ut oēs pfecte diſcerēt leges:ut ne fortuite aliqd
extraneoꝝ ciuibus miſcerent:ſed eēt pura res pu.& in legū cuſtodia pduraret. Hoꝝ nihil cogi-
tans Apollonius Molō nos uoluit accuſare quoniā nō recepimus eos q aliis ſūt opiniōibus præ-
occupati:neq; de deo cōicari patimur eis:qa alia uitæ cōſuetudīe degere:cū neq; hoc ppriū nīm
ſit ſed cōe cunctoꝝ:nō mō reꝝ:ſed etiā qui inter græcos cautiſſimi fuiſſe noſcunt. Lacedemōii
nanq; pegrinos etiā expellabant corruptionē extra leges ex utroq; metuentes. Illoꝝ igit citius
ſcæuitiā poterit quilibet arguere qui nulli neq; conuerſationis neq; cohabitationis ſuæ pticipiū
exhibebant.Nos aūt alioꝝ quidem res zelare non ſinit:participari uero cupientes quæ ſunt no-
ſtra libenter ſuſcipimus:quod utiq; reor inditium magnanimitatis atq; clementiæ. Sed deſino
iam de Lacedemoniis amplius diſputare.Athenienſes uero qui cōmunem eſſe ſuam gloriantur
omnibus ciuitatem quomodo de his rebus habuerint Apollonius ignorari.Hi nanq; uel uerbo
ſolummodo præter illorum legem de diis loquentes ineuitabiliter punierunt. Cuius etenim rei
gratia Socrates eſt mortuus:non enī hoſtibus tradidit ciuitatē neq; templa uaſtauit:ſed qa noua
iumenta iurauit & quoddam dæmonium ſignificans ſe referebat:ſeorſum ludens ſicuti quidam

dicunt,Propter hoc ueneni poculo morte mulctatus est. Insuper etiã corrumpere iuuenes eum accusator aiebat:& conuersionẽ patriæ legesq; contemnere.Et socrates quidẽ ciuis Athenienſis huiusmodi torméta sustinuit. Anaxagoras aũt Clazomeneius fuit,Et quia existimãtibus Athenienſibus solem esse deum:ille eum insensatum & ignotũ asseruit: paucoꝝ sentẽtia morte dam natus est & aduersus Diagoramelium talentũ decreuerunt.Si quis occiderit eum:quoniã eorum mysteria deridere ferebatur.Pytagoras autem nisi cito fugisset compræhensus occideretur:eo q̃ dubiũ de diis Athenienſiũ cõscripsisse putabaẽ. Quod oportet mirari: si circa uiros fidedignos talia gessisse noscantur:qui neq; mulieribus pepercere? Nunc enĩ sacerdotem quendã: quoniam eum quidam accusauit peregrinos colere deos decretum aduersus eos qui peregrinũ introduce-rent deũ suppliciũ mortis inferebaẽ.Igitur qui tali lege utebãtur palam est:eo q̃ alioꝝ non crede-bãt esse deos.Non enim si crederent aliquibus inuiderẽt:quasi quiddam maius habentibus. Sic o credibus congaudẽtes humanis & paululum differentes a bestiis:arbitrantur tamen sua mysteria oportere esse custodienda:& Anacharsim sapientia mirabilẽ apud græcos aduenientem interemerunt: quoniã uidebatur græcoꝝ deoꝝ ad eos uenisse plenissimus.Multos autem apud Persas quilibet inueniet etiã pro eadem causa tormentis affectos.Sed palam est:quoniã Apollo-nius Persaꝝ legibus congaudebant.illoq; mirabatur.Quippe cũ græci eoꝝ fortitudinẽ atq; cõ cordiam unanimitatis quã habuere de diis:hanc scilicet fortitudinẽ quã in templis eoꝝ concre-matis habuerunt.Is etiã studioꝝ oĩum imitator extitit. Persicoꝝ uxoribus alienis contumelias faciens:filioq; concidens.Apud nos aũt mors decreta est:si quis uel irrationabilia mala hoc mõ noceat:& ab his legibus non abducere:neq; timor potuit præpotentiũ ptãtum: neq; zelus eorũ qui apud alios honorantur:sed neq; fortitudinẽ ideo exercemus ut bella auaritiæ causa suscipia-mus: sed ut legum iura seruemus:& dum alia detrimẽta litis sustineamus.Si quos de legibus mo uere tentauerint:tunc etiã ultra uirtutem rebellare contendimus:& usq; ad calamitates nouissi-mas perduramus.Cur itaq; nos zelemus leges:cum eas neq; a legislatoribus suis seruatas esse ui-deamus.Vel quõ Lacedemonii nõ erant de impermixta sui conuersatione repræhendendi:& de defectu pariter nuptiaꝝ.Vliaci uero & thebei coitum impudentem & extra naturã olim in ma-sculos agebant:& optime atq; utiliter facere se putabant. Ergo cũ ipsi oĩno rebus afficerẽt etiam suis legibus miscuere:quod tantum aliquando ualuit apud græcos: ut etiam diis suis masculorũ concubitum applicarent.Itaque denicq; germanorum nuptias rettulere. Huiusmodi satisfactio-nem rerum incongruarum & extra naturam pro libidine componentes.Desino nunc de suppli-ciis dicere:& quantas ab initio præbuerint plurimi legislatores absolutiones malignis homini-bus:in adulterio quidem pecuniarum:in corruptione autem etiam nuptias sancientes. Quan-tas autem occasiones contineant de abnegatione pietatis examinare longissimum est.Iam enim apud plurimos olim meditatio facta est transgrediendi leges: quod non agitur apud nos quan-do propter eas & diuitiis & ciuitatibus & bonis aliis priuati sumus. Lex autẽ apud nos seruatur usq; ad mortem.Nullius uero iudæorum neq; si procul abeat & prouinciam ob regem quã acer uum sic metuit:ultra illum legis uideatur timere præceptum. Igitur si propter uirtutẽ legum ta-liter apud eos sumus:concedant quoniã potentissimas leges habemus. Si uero circa prauas nos leges iudicant perdurare:quid ipsius iustis me non patiantẽ meliores non custodientes opere san-ctionis? Quia igitur longinquitas temporis uerissima creditur omnium esse probatio. Hanc ego testem faciam uirtutem legislatoris nostri:& opinionis quã ille de deo contradidit.Nam cũ sit infinitum tempus si quis eum comparet aliorum legislatorum ætatibus: hunc ultra omnes i-ueniet. A nobis itaq; declaratæ sunt leges : & cunctis aliis semper hominibus zelum sui potius præbuerũt.Primi quippe græcoꝝ ad faciẽ:qui deiura patri conseruabãt. Ipsis aũt rebus philoso-phiæ:quæ tractatu illa secuti sunt.De deo similia sapiẽtes:humilitateq; uitæ cõmunionẽ inter al terutros edocentes. Sed etiã populis olim multus fuit zelus nostræ maxĩa pietate culturæ nomẽ est. Itaq; pietas græcoꝝ nec ullus quisquã barbarus:nec una gens ubi septimane in qua uacamus cõsuetudo minie discurrit:atq; ieiunia & candelabroꝝ incẽdia: sed etiã ciboꝝ apud nos solẽnia plurima apud multos iugiter obseruare conantur.Insuper imitari etiam concordiam:quam nos inter alterutros obtinemus: & rerum participari suarum: & operum dilectionem in artibus: & perdurationem necessitatum habere pro legibus. Illud enim mirabilius est:quia præter impul-sorem huius obseruationis ipsa per se lex homines ita ualuit obligare:& quemadmodum deus in uniuerso mundo consistit:ita lex per cunctos ambulauit. Vnusquisq; enim si suam regionem domumq; conspicit:his quæ discuntur Homerus recessauit.Oportet igitur cunctoꝝ hominum maliciam repræhendere:aut enim uolunt nos isti aliena & praua iura ante ꝓpria & meliora zela ri:aut certe si hoc uolũt qescãt nobis ꝓ iuidiã accusatõnes ĩgerere.Nõ eĩ ꝓ cuiuslibet maliuolẽt ia

97712

defendimus hanc cauſam:ſed noſtrum honoramus legiſlatorem:atq; credimus quæ ab illo p[ro]pheta de deo ſunt. Deniq; niſi intelligeremus ipſi uirtutem legum:nunquã magna ſapere [illi] his tantus populus zelatur.Sed de legibus quidem & de repu.noſtra certiſſimam feci rationem in his quæ de antiquitate conſcripſi.Nunc autem eoꝝ nemini quantum neceſſarium fuit: neq; aliorum uituperare iura:neq; noſtra laudare proponens: ſed hoc agens ut de nobis iniuſte conſcribentes:& contra ipſam ueritatem ipudentiſſime contendentes argueré. Arbitror itaq; p hãc conſcriptionem abundanter me quæ promiſi compleſſe.Deniq; in principio demõſtraui genus accuſatoꝝ eſſe certiſſimum atq; nouum & multos ueterum i conſcriptionibus ſuis memoriam habentium noſtri ex illis teſtes exhibui . Dixere itaq; Aegyptios fuiſſe progenitores noſtros & oſtenſum eſt:quia in ægyptum uenerint aliũde.Deinde ſunt mentiti:quoniã exinde propter [ele]dem corporeis ſint expulſi: & apparuit quantũ uolũtate & magnitudine fortitudinis ad p[ro]ſint reuerſi.Alii uero tanquã nequiſſimo uiro legiſlatori noſtro derogare contendunt.C[ui]tuti dudum quid ipſe poſt illum:tempus uero longiſſimum perhibet teſtimonium. De legib[us] autem loqui ampliori ſermone non fuit opus.Ipſe nanq; per ſemetipſas apparuere piæ & ueriſſimam habentes intentionem:& non ad humanum odium:ſed ad rerum cõmunioné potius [in]tantes iniquitatum inimicæ cultriceſq; iuſtitiæ ſegnitia eſt.Et multas expenſas procul abiiciens ſufficientiam & amorem laboris erudientes bellum cauſa auariciæ neſcientes.Fortes autem pro ſe eſſe populo præparantes ad ſupplicia retribuenda ſemper ineuitabiles uerbis nequaq; circũueniri poſſibiles præparationes ſemper operibus exequentes. Hæc enim nos ſemper opera manifeſtiora litteris exhibemus.Quapropter ego confidens dico:quia multaꝝ atq; melioꝝ rerũ nos potius quam alii præceptores ſumus.Quid enĩ intranſcenſibili pietate melius eſt?quid iuſtius q̃ legibus obedire?quid utilius quã in alterutros unanimes eſſe?Et neq; in calamitatibus ab inuicé recedere:neq; tempore felicitatum per iniurias diſcrepare ſed in bello quidem mortẽ contẽnere: in pace uero artibus aut agriculturæ uacare:& ſemper & ubiq; credere deum reſpicere & ſolum omnia gubernare.Hæc igitur ſi quidem apud alios aut ſcripta ſunt primitus aut ſeruata firmiorem debemus nos gratiã illis tanquã eorum facti diſcipuli uero nequaquã primitus extitere.His præcipue nos utentes cognoſcimur:& primã eoꝝ inuentionẽ noſtrã fuiſſe declaramus. Appiões igitur & Molones & quicunq; mendacii derogatione congaudent coniuncti procul abſcedant. Tibi autem Epaphrodite ueritatem maxime diligẽti & per te ſimilia noſſe de noſtro genere cogitantibus:hic libellus conſcriptus eſſe dignoſcitur.

Ioſephus antiquitatem approbans iudaici populi duos libros ſcripſit contra Appionem alexandrinum grãmaticum:& tanta ſecularium profert teſtimonia:ut mihi miraculum ſubeat quõ uir hebreus ab infantia ſacris litteris eruditus cunctam græcoꝝ bibliothecã euoluerit.

Impreſſum Veneciis per Ioannem ▪ercelenſem Anno ſalutis.
M.cccc.lxxxvi. die.xxiii. octubris.

A	iiii	B	iiii	C	iiii	D	iiii	E	iiii
F	iiii	G	iiii	H	iiii	I	iiii	K	iiii
L	iiii	M	iii						

e 4104

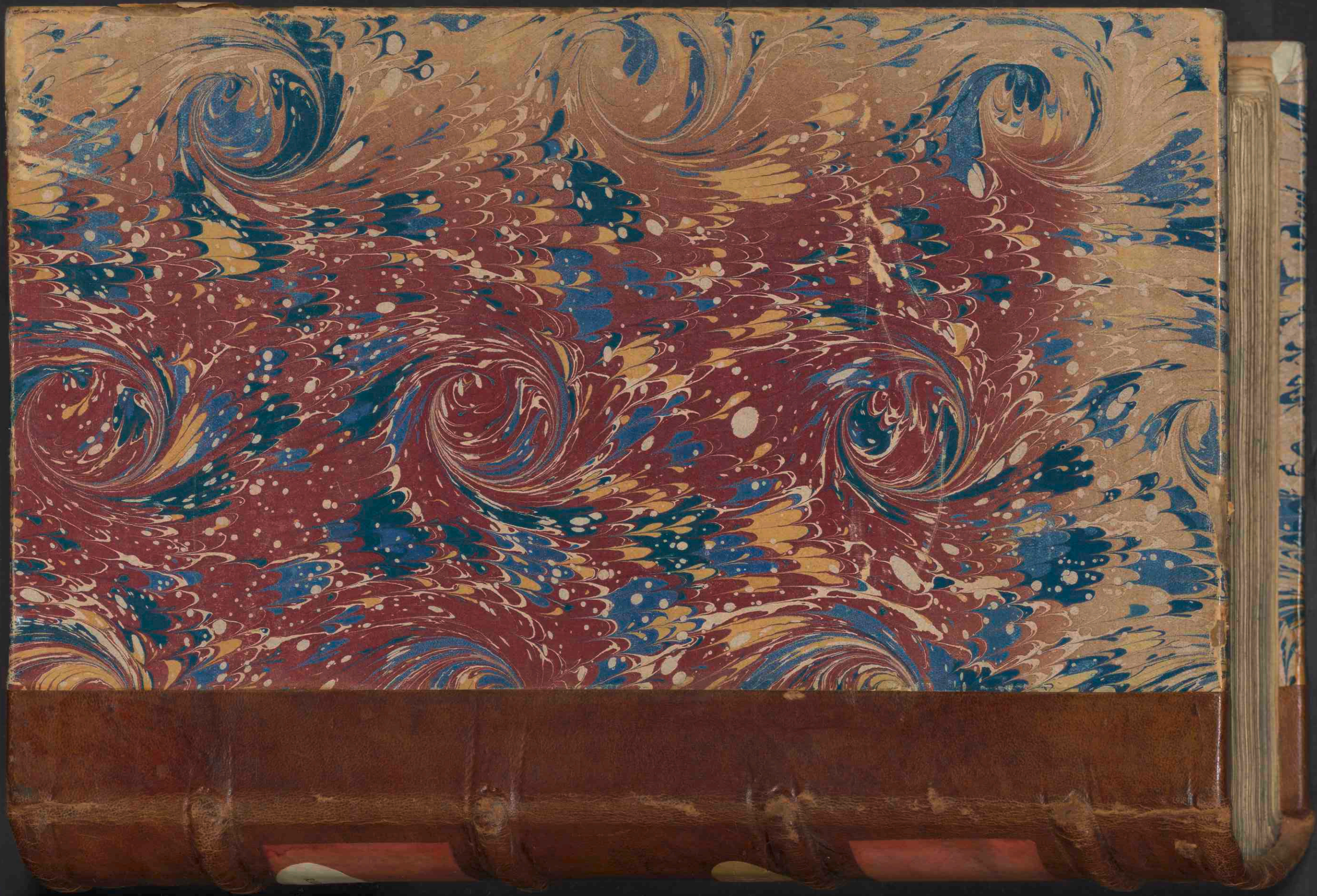

colorchecker DIGITAL SG
DCSG - UBU # MX - 7181
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
x-rite
mm
0
1
2
3
4
5
6